image
not
available

1. 5. 133

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

1. 5. 133

10.3

Digitized by Google

D. LAVRENTII HEISTERI

S[illegible]ſſ. [illegible]unſuicenſ. & Luneburg. Ducis Conſiliar[illegible] [illegible]ulici & Archiatri, Medicinae, Chirurgiae ac Botanices in Regia atque Ducali Academia Julia, quae Helmſtadii eſt, Profeſſ. Publici, Academiae Scientiar. Caeſareae Regiaeque Londinenſis atque Berolinenſis Collegae

INSTITVTIONES CHIRVRGICAE

IN QVIBVS

QVICQVID AD REM CHIRVRGICAM PERTINET, OPTIMA ET NOVISSIMA RATIONE PERTRACTATVR

atque in tabulis multis aeneis praeſtantiſſima ac maxime neceſſaria inſtrumenta itemque artificia, ſive encheiriſes praecipuae & vincturae chirurgicae repraeſentantur.

OPVS TRIGINTA ANNORVM.

nunc demum, poſt aliquot editiones germanica lingua evulgatas, in exterorum gratiam latine publicatum.

PARS SECUNDA.

AMSTELAEDAMI,

Apud JANSSONIO-WAESBERGIOS.

MDCCXXXIX.

Cum Privilegio Ordinum Hollandiae & Weſtfriſiae.

Digitized by Google

CHIRURGIAE
PARS ALTERA
DE
OPERATIONIBUS
SIVE
ACTIONIBUS CHIRURGICIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

PRAEFATIO.

POſtquam de quinque generibus noxarum corporis, hoc eſt, de *vulneribus*, *fracturis*, *luxationibus*, *tumoribus* atque *ulceribus* non generatim ſolum, ſed & vel maxime ſingulatim prima Chirurgiae parte diximus; ſequitur, ut ad alteram, quae de *Chirurgicis operationibus* inſcribitur, ejus partem progrediamur. Tractabimus in hoc ipſo volumine de reliquis vitiis omnibus, per totum corpus orientibus, quae vel minus apte explicari in primo volumine potuerunt, vel proprias etiam ac ſingulares encheiriſes ſive artificia poſtulant. Sed ita tamen, melioris ordinis gratia, de iiſdem tractaturi ſumus, ut praepoſitis iis, *quae in plerisque, vel in variis ſaltem corporis partibus fiunt*, de ſanguine videlicet per venas detrahendo, fonticulis excitandis, ferro candenti applicando, excreſcentiis denique integrisve corporis partibus praecidendis, praeceptis luculentis, ad ea, *quae proprias ſedes habent*, *ſeu quae non niſi in ſingulis corporis partibus incidunt*, tranſeamus. Quae dum exequi aggredimur, non ſine ratione ab iis ordimur, quae *in capite* ſingulisque propemodum ejus partibus, calvaria ſcilicet, palpebris, oculis, auribus, naſo, labris, dentibus, gingivis, lin-

gua, palato, tonſillis, uvula & aliis contingunt. Hinc de illis dicturi ſumus operationibus, quae *colli* vitiis accommodatae ſunt. Tum de illis, quae in *pectore* inſtituuntur. Denique iſtas explicabimus, quae in *ventre* vel abdomine, partibusque illi propinquis, ano ſcilicet, atque ſexus utriusque pudendis ſive naturalibus quam ſaepiſſime fieri conſueverunt. Tandem ac poſtremo de iis exponemus operationibus, quae in *brachiis* praeſertim ac *pedibus* ſuſcipiuntur. Quarum quidem operationum omnium quanquam inſignis numerus atque mirum quantum varia ratio ſit; tamen illud nos operam ſemper dabimus maximam, ut rationem ſingularum optimam una cum inſtrumentis aptiſſimis, quantum fieri poteſt, luculentiſſime deſcribamus. Sic enim non tirones ſolum prima & ſolida Chirurgicae artis principia, ſed reliqui etiam in rebus chirurgicis haud leviter jam tum verſati aliquid ejusmodi in his ipſis praeceptis atque inſtitutis noſtris, ſpero, invenient, unde ſcientiam atque artem ſuam aliquo ſaltem modo perficere vel exornare poſſint.

PAR-

Digitized by Google

PARTIS SECUNDAE
SECTIO PRIMA.
DE
OPERATIONIBUS
CHIRURGICIS,
Quae in plerisque vel diverſis ſaltem corporis partibus fiunt.

CAPUT I.
De Sanguinis detractione per venas.

I.

A ſanguinis equidem miſſione ſunt nobis in hoc ipſo de chirurgicis operationibus volumine diſſerendi capienda primordia. Praeterquam enim quod ipſa in diverſis corporis partibus fiat, una ſane omnium frequentiſſima hodie ſolet eſſe operatio. Fieri autem *ſanguinis miſſio* dici ſolet, quoties per venam ſubtiliori quodam & praeacuto ferramento ſive ſcalpello inciſam, tantum ſanguinis, quantum pro ſanitate hominis vel reſtituenda vel conſervanda ex judicio Medici ſatis eſt, detrahitur. *Sanguinis miſſio quid ſit?*

II.

Vetuſtiſſimam pariter atque utiliſſimam operationem chirurgicam haud immerito venae ſectionem dixeris: ſiquidem ipſa, prouti ex HIPPOCRATE, CELSO, (*a*) vetuſtiſſimisque aliis chirurgicae artis ſcriptoribus colligitur, jam per trium fere abhinc millenariorum ſpatium uſitata fuit ac celebrata. Tametſi enim nec inter ipſos etiam ſalutaris artis pro- *Vetuſtiſſima atque utiliſſima operatio eſt.*

(*a*) *Medic. Lib. II. cap.* 10.

Digitized by Google

profeſſores, tam veteres quam recentiores, defuerint, qui pernicioſiſſimam prorſusque illicitam operationem ſanguinis miſſionem; nocentiſſimos autem homines atque adeo carnifices illos Chirurgos, qui eam exerceant, cum ERASISTRATO, PARACELSO, HELMONTIO, PORTIO, BONTEKOE, GEHEMA, & aliis pronunciarunt; inanes tamen, niſi ego fallor, atque adeo injuſtae ſunt, quibus nobiliſſimum hoc ſanitatis auxilium inſectati ſunt, ipſorum criminationes. Dudum enim experientia Medicos edocuit, nullum ferme nec promtius nec utilius ad curandos ac praecavendos quamplurimos morbos in univerſa medicina reperiri remedium ſanguinis per venas detractione; feruntque nonnulli Medicos eam ab hippopotamo didiciſſe, qui certis temporibus venas acuta arundine ſibi aperiat. vid. *Polydor. Vergil.* de Rer. Inventor. mihi pag. 65.

III.

Interdum valde difficilis.

Sanguinem mittere, ſi vulgi ſententiam ſequimur, ita profecto expeditum eſt, quam quod vel maxime. Sunt enim, fateor, in hominibus quibusdam usque adeo grandes, manifeſtae atque expoſitae venae, ut vel ab ipſis etiam tironibus incidi nullo negotio & quam feliciſſime queant. Contra vero in aliis hominibus ita vel minutae vel alte poſitae eaedem ſunt, ut nec ab expertiſſimo quidem Chirurgo reperiri facile aut incidi ſine periculo valeant. Quum enim venis arteriae, his nervi atque tendines juncti ſint, fieri profecto quam facillime poterit, ut horum aliquid ſcalpello ſimul praecidatur aut ſaltem laedatur. Quod ipſum ſimulatque contingit, graviſſimi utplurimum dolores, nervorum diſtentio, convulſiones, inflammationes, graviores ſanguinis profuſiones, aneuriſmata, gangraena, quin & crudeliſſima quandoque mors, experientia teſte, ſuboriuntur. Igitur ſi qua alia, certe haec operatio circumſpectionem atque attentionem poſtulat. Siquidem graviſſimam haud raro famae atque exiſtimationis ſuae jacturam, juniores praeſertim Chirurgi, faciunt, qui vel timide nimis ſcalpellum demittunt, ut ſanguis non ſequatur, vel in facillima atque expeditiſſima, ut apparet, iſtiusmodi operatione haud omnino felices deprehenduntur.

IV.

Requiſita in Chirurgo venam inciſuro.

Eſſe autem debet Chirurgus, qui promtum atque felicem in incidendis venis praeſtare ſeſe voluerit, manu haudquaquam rudi, ſed agili atque tenera, nec unquam intremiſcente; acie oculorum acri claraque; animo denique intrepidus. Alias etenim vel ab ipſa vena prorſus aberrabit, vel peſſimum aliquod ejusmodi malum movebit, quo homines miſere ſaepe conſumuntur. Atque haec ratio eſt, quare Chirurgorum in incidendis venis promtitudo cum ipſis quaſi annis ſaepius ſenſim ſenſimque deficiat. Quo enim grandiores aetate fiunt, hoc magis quoque hebetes oculi, manus inſtabiles atque intremiſcentes evadunt.

V.

Digitized by Google

V.

Inſtrumentum, quo noſtris temporibus utplurimum incidi a Chirurgis venae ſolent, *ſcalpellum chirurgicum* vel *phlebotomum*, (*Lancette*) dicitur. Quod qualenam eſſe debeat, Tab. I. litt. A. nec non Tab. XI. fig. 5. haud obſcure indicant. Providendum hic ante omnia Chirurgis eſt, ut non plurimis tantum, ſed his quoque optimis maximeque acutis, quamvis paullo amplioribus, inſtructi ſemper ſint ſcalpellis phlebotomis. Sic enim non in pluribus ſolum hominibus, prouti neceſſarium quandoque eſt, ſine cunctatione, ſed quam minimis etiam cum doloribus aperiri venae poterunt. Sunt equidem in Germania, Suevia praeſertim, Franconia, Bavaria, atque inferiori Saxonia noſtra non pauci, qui priſcum illud ferramenti genus, *phlebotomus Germanorum* (*Fliete*) dictum (*Tab. XI. fig.* 3.) ita hic applicant, ut alterius manus digiti partem B contineant, impoſitaque ſuper venam cuſpide A, alterius manus digitus aliquis partem C impellat, iſtaque ratione ferramentum in venam immittat, qualiter fere fabri ferrarii in incidendis equorum venis facere conſueverunt. Chirurgorum ac balneatorum alii magis artificioſo, id eſt, *elaſtico* quodam *phlebotomo*, Germani *Schnäpper* aut *Schnäpperlein* vocant, (*fig.* 4.) hanc in rem utuntur, quod intendunt, apicem A venae imponunt, & deinde premendo ad B remittunt. Rurſus alii quendam quaſi *ſagittarium phlebotomum* (*a*) adhibent, dum ſcilicet ſcalpello, quaſi ſagitta, venam configunt. Sed quicquid tandem harum rerum ſit; ſane, quia non eadem ſemper vel aeque apta in diverſis hominibus venarum poſitura aut figura deprehenditur, commodius utique hisce inſtrumentis omnibus *ſcalpellum* phlebotomum *Gallorum* (Lancette) videtur, licet non pauci noſtrorum Chirurgorum ſatis expedite *ſcalpello Germanorum* fig. 3. & 4. venas aperiant.

Inſtrumentum ad venae ſectionem.

VI.

Quanquam autem ex variis corporis humani partibus, *brachio* videlicet, *manu*, *pede*, *fronte*, *temporibus*, *collo*, *lingua*, *membro virili*, atque aliis, emitti ſanguis adſolet; frequentiſſime tamen fere illud ipſum fit ex iſta vena, quae in brachio juxta cubiti juncturam poſita invenitur. Quare operae pretium facturi nobis videmur, ſi de hujus venae inciſione non primo tantum loco, ſed aliquanto etiam uberius expoſuerimus.

Ubinam venae ſectio inſtituatur.

C A-

(*a*) Figuram videſis apud Cronium in libello *de venae ſectione* pag. 33. fig. 4.

Digitized by Google

CAPUT II.

De ſanguinis detractione per venas brachii.

I.

Ad ſanguinis miſſionem praeparatio.

SAnguinis equidem in brachio miſſionem fieri per venas juxta interiorem cubiti partem conſtitutas, vulgo etiam notum eſt. Circa ipſam autem operationem iſtam varia utique Chirurgis veniunt proſpicienda: quarum alia primo ad praeparationem ſpectant, ſive quae ante miſſionem ſanguinis; alia deinde, quae fieri in ipſo opere debent; alia denique poſt detractum ſanguinem factu neceſſaria ſunt. Nos de ſingulis ſingulatim atque juſto ordine praecipiemus. Atque ad *praeparationem* quidem quod attinet, in promtu ſint neceſſe eſt 1) *faſcia* quaedam linea, unam circiter ulnam pariſienſem longa, binos vero digitos ampla, funiculisque, ſicubi viſum ita fuerit, circa partes extremas inſtructa, vel etiam ſine his: 2) bina *ſpleniola quadrata*: 3) aliquot *vitra* ſive *vaſcula* excipiendo ſanguini accommodata; 4) *ſpongia* cum calida aqua: 5) *aceti*, *vini*, vel *aquae reginae* portiuncula, pro confortando, ſi opus fuerit, illo homine, cui ſanguis detrahitur: 6) *duo miniſtri*, ſed animo intrepidi; quorum alter vaſculo ſuſtinendo, afferendis rebus neceſſariis alter deſtinari queat: 7) *candela ceracea flexilis*, quoties nimirum vel noctu, vel in locis obſcurioribus vena incidenda eſt. Tum 8) providendum quoque illud eſt, ut vel in *ſella* quadam paululum *reclinata*, vel etiam, quod apud timidos ſatius videtur, in lectulo homines collocentur; ne qua forte propter animi defectionem prolabantur. Denique 9) nec minori cura illud cavere Chirurgos convenit, ne aut capillamenta, aut focalia, aut manicae prominentes in opere ipſi officiant. Dehinc nihil ipſum moveant hominum de latente, vel & minus feliciter ab aliis Chirurgis inciſa vena querelae. Tandem is *ſiniſtra non minus, quam dextra manu promtus ſit.* Quemadmodum enim ad dextri brachii venas incidendas dextra, ſic ad ſiniſtri venas aperiendas ſiniſtra magis apta eſſe animadvertitur. Siquidem nonnulli ſunt, qui non niſi ex ſiniſtro brachio ſanguinem ſibi detrahi patiuntur; vel etiam in dextro brachio apta vena non pateat.

II.

Quid in ipſa venae ſectione factu ejus ſit.

In ipſo venae ſectionis opere, quanquam nonniſi unico puncto illud ipſum abſolvatur, quamplurima tamen obſervanda ſunt, ſiquidem feliciter inſtitui debeat. Primum eſt, ut Chirurgus brachium hominis, in quo vena incidenda, probe inſpiciat, ad venas ejus rite obſervandas;

Digitized by Google

vandas; deinde illud apprehendat, idemque verſus pectus ſuum extendi jubeat. Tum reducta, circiter ad manus amplitudinem ſupra cubitum, manica, faſciam aliquam pollicarem ulnaeque fere longitudinem adaequantem, loco tres fere digitos transverſos ſurſum a cubiti flexura remoto, binis factis ductibus injiciat, (*Tab. XI. fig. I. D.*) pauloque firmius nodo conſtringat; quo ſcilicet venis compreſſis, propter ſanguinis impeditum refluxum, intumeſcat, itaque magis conſpicua fiat. Quam brachio injicere Chirurgi hoc in caſu ſolent, rubra fere ſemper faſcia eſt. Sed adeo tamen nihil perpetuum hic eſt, ut quilibet alius etiam color iſtiusmodi faſciis aptus reperiatur. Applicata hunc in modum faſcia, brachium rurſus paululum demittitur, ſcalpellumque aliquod ex theca depromtum atque adinſtar anguli alicujus obtuſi diductum, dentibus circa juncturam A tantiſper comprehenditur, (*Tab. XI. fig. 5.*) dum paulo vehementius ipſae venae turgeant, & in conſpectum Chirurgi veniant. His confectis brachium eadem, ut antea ratione a Chirurgo iterum ad pectus extendatur atque apprehendatur; miniſtro vaſcula ſuſtinente, commodiſſimo, quo fieri poteſt, loco, ad excipiendum ſalientem ſanguinem conſtituto.

III.

Quaenam vena inprimis incidenda eſt.

Dehinc explorandum eſt, quaenam inter venas obvias quam maxime conſpicua ideoque ad incidendum commodiſſima ſit. Obſervandum enim hic eſt, tres potiſſimum in brachio venas ſaepe comparere, quarum prima *cephalica* dicitur atque in exteriori brachio reperitur; (*Tab. XI. fig. I. A.*); altera, *baſilica* dicta, in interiori brachii latere poſita deprehenditur, atque in dextro quidem brachio *hepatica*, *ſplenetica* autem in ſiniſtro cognominatur; (*vid. ibid. litt. B.*) tertia denique, medio quippe inter binas priores loco oblique poſita, *mediana* vocatur. (*vid. litt. C.*) Ac mediana quidem & baſilica quia paulo ampliores ſunt, majorem, quam cephalica ſanguinis copiam plerumque emittunt, ſed majori tamen cum periculo ſubinde inciduntur. Etenim baſilicae grandis quaedam arteria, brachialis nimirum & nervus; medianae, tendo muſculi bicipitis ſubjacent. Quanquam autem ipſae inprimis conſpicuae ſint; ideoque frequentius quam cephalica incidantur; ſatius tamen ac tutius videtur, minus adhucdum expertis chirurgicae tironibus cephalicam, vel ſaltem medianam ad aperiendum proponere. Quoties autem venarum iſtarum poſitura ſic comparata eſt, ut non niſi unica ex illis compareat, quemadmodum ſaepe contingit, tum aliena utique, imo vero impoſſibilis videtur electio. Neque enim aliud, niſi quod a Chirurgi prudentia & circumſpectione petitur, ſalutis hic ſupereſt praeſidium.

IV.

Quo loco incidenda vena ſit.

Simulatque jam conſtiterit, quaenam prae reliquis ad mittendum ſan-

ſanguinem apta vena ſit; tum incidi haec eo potiſſimum *loco* debet, *quo ampla maxime atque conſpicua videtur.* Si quae autem cicatriculae ex olim jam tum inſtitutis venaeſectionibus adſunt, aperire utique venam iſtam *loco, non ſupra ſed infra cicatriculam conſtituto*, convenit: quo nimirum promtius ſanguis effluat. Fere ſemper enim venae pars ſuperior, propter juxta poſitam cicatriculam paulo anguſtior eſſe conſuevit. Igitur quoties ſanguis ex ejuſmodi brachio detrahendus eſt, quod nullam adhuc venaeſectionem expertum fuit, ſummae ſemper, quoad fieri poteſt, venae parti immittere ferrum oportet: Sic enim deſcendi ſenſim in iterata ſanguinis miſſione ad inferiores venae partes commodius poterit, atque ita ſanguis eadem, ut antea facilitate evocari: quum e contrario idem ex foramine ſupra cicatricem facto parcius ac tardius utplurimum effluat.

V.

Quid proxime ante inciſionem fieri debeat. Ante vero, quam ſcalpellum cuti admovetur, ubi venae minus conſpicuae, haud alienum eſt, brachium inferius manu vel digitis gnaviter demulcere, tantiſperque ſanguinem verſus cubitum comprimere, donec vena magis intumeſcat. Quae dum in brachio dextro fiunt, ſiniſtra ſua chirurgus brachium illud ſic complectitur, ut venae incidendae pollex imponatur; ut nimirum nec ſanguis refluere, nec facile loco ſuo cedere vena queat. Firmiter ſic comprehenſa vena, defigendi penitus in eam partem oculi ſunt, in quam ferrum demittere conſtituimus. Tum ſcalpellum ita ex ore promendum manu dextra eſt, ut a pollice digitoque indice ferramentum medium contineatur, reliqui vero digiti, ne vacillare manus poſſit, hominis, cui vena incidenda, brachio blande imponantur.

VI.

Ipſa punctio quomodo fieri debeat. Dehinc ſcalpellum leniter ac provide a pollice digitoque indice adigendum in venam, donec eam penetraverit, eodemque momento ſurſum aliquantiſper commovendum eſt; ut nimirum vulnuſculum fiat paulo amplius, atque ſic brevi tempore largior ſanguinis copia effluere ſimul queat. Fere commodiſſima enim atque juſta foramina ſunt, quorum longitudo geminam dorſi cultelli craſſitiem adaequat. Sic autem inſtituenda punctio illa eſt, ut nec ruditer atque alte, nec timide nimis ferrum demittatur. Quemadmodum enim hic non niſi ſumma cutis inciditur; ſic quando juſto altius ferrum penetrat, periculum eſt, ne forte vel arteria, vel nervus, vel tendo aliquis configatur. Ceterum triplex admodum incidendae venae ſolet eſſe ratio. Namque alii directum, (*Tab. XI. fig. 2. litt. A.*) alii transverſum, (*litt. B.*) alii denique & forſan plurimi obliquum in vena vulnus faciunt. (*litt. C. D.*) Quodſi autem in ſiniſtro brachio incidenda vena fuerit, tum dextra manu brachium illud hominis Chirurgus

gus deprehendat, ceteraque omnia per adhibitam manum ſiniſtram efficiat, quae per dextram efficienda modo propoſuimus. *Si ſcalpello* phlebotomo *Germanico* fig. 3. vena incidenda, apex A venae imponitur, prehenſo extremo B manu ſiniſtra, atque impulſu digiti manus dextrae, apex ſive cuſpis in venam impellitur. Si quis vero ſcalpello elaſtico fig. 4. uti velit, ſcalpellus elevato uncinulo C, tenditur, apex A. venae imponitur, & leni preſſione ad B. in venam laxato elatere demittitur.

VII.

Poſt factam punctionem quid fieri debeat.

Vena rite jam ſic inciſa, ferroque protinus retracto, ſanguis ex vulnere vel ſaltu erumpit, vel leniter effluit. Quo facto ſcalpellum inflexum ſuper diſcum ſive patinam reponere convenit; neutiquam vero ſuper lectulum, ne quis forte vel imprudenter illud ipſum perdat, vel & ipſemet aeger inde vulneretur, vel damnum ab eodem accipiat. Interim ſanguis, quoad utile & commodum videtur, effluat. Sicubi fluere is juſto citius deſinit, qualiter fieri haud raro propter faſciam ſupra cubitum firmiter nimis adſtrictam ſolet, tum ſolvi continuo vel relaxari potius paululum faſcia illa debet: ſiquidem iſto modo non compreſſae ſolum arteriae rurſus adaperiuntur, ſed primus quoque ſanguinis ex vulnere fluxus continuatur. Ubi autem porro, quemadmodum ſaepius contingit, *vel cutis intenſior*, *vel pinguedo vulnus clauſerint*, *ſanguinemque cohibuerint*, tum vel reprimi pinguedo iſta nimia, digito aut ſpongia calida, vel paululum quoque inflecti brachium debet. Denique ubi *ſanguis ſpiſſus* aut *coactus ſive coagulatus foramen occluſerit*, tum reſtitui etiam confeſtim fluxus ille ſuevit, ſimulatque cruor per adhibitam ſpongiam aqua calida madentem fuerit abſterſus.

VIII.

Quid ab aegro & miniſtris fieri debeat.

Sed ne brachium aegri hominis extenſum langueſcat, ſuſtineri illud circa cubitum a chirurgo paululum debet. Dehinc baculus aliquis vel quivis etiam alius cylindrulus inſeri manui aegroti debet, continuoque ab eo circumvolvi. Namque continuus ille digitorum motus ſanguinem verſus cubitum propellit; praeſertim ſi lenis ſimul hominis ex voluntate tuſſicula acceſſerit. Miniſtrorum adſtantium munera ſic diſpertienda ſunt, ut alter vitra, patellas ſive cucurbitulas, pro excipiendo ſanguine, ſuſtineat; alter autem, remotis iis, quae repletae jam tum ſanguine ſunt, vacuas patellas alias apportet, una cum reliquis rebus ad hoc ipſum opus neceſſariis, ſpleniis puta, faſciis, liquoribus confortantibus, & ſi qua forte alia ſunt hujuſmodi.

IX.

Sanguinis emittendi copia.

Quanta ſanguinis in quocunque caſu copia detrahi per venas tuto poſſit ac debeat, id equidem definiri a praeſente Medico reſpectu morbi, temperamenti, virium aliarumque rerum circumſtantium debet. Sicubi au-

Digitized by Google

tem forte ſine Medico Chirurgus fuerit, quemadmodum apud homines vel ſubito quodam morbo correptos, vel ſanitatis quoque praeſidium in ſanguinis emiſſione quaerentibus utplurimum accidit; tum ipſemet Chirurgus ſtatuat oportet, quantum ſanguinis emitti, pro morbi natura, hominis viribus, aetate, ac ſanguinis copia, hujusdemque generis aliis rebus circumſtantibus ſalutariter ac ſine periculo poſſit. Si qui enim homines, nativo colore ac robore ſervato, nihil quicquam nec palleſcunt, nec langueſcunt, nec mente labi occipiunt, in his diutius fluere ſanguinem Chirurgus ſinat, quam in illis, qui pallorem ſtatim atque animi defectionem experiuntur.

X.

Quomodo ſanguis cohiberi vulnusque deligari debeat.

Ubi jam ſanguinis affatim pro re nata emiſſum videtur, ſolvere protinus faſciam juxta cubitum injectam convenit, binisque manus ſiniſtrae digitis anterioribus, indice nimirum ac medio, leniter ſuper vulnere in gyrum quaſi ductis, cutem demulcere: ſiquidem iſtac ratione facilius comprimi venarum orae conſueverunt. Quae dum fiunt, ſpleniola cum faſciis miniſter adducit; ipſe vero Chirurgus ſpleniolum alterum idemque minimum, dextra manu prehenſum, ſuper partem inciſam imponit. Sed ita tamen, ut remotis paululum ſiniſtrae manus digitis, quicquid ſanguinis intus venam inter atque cutem haereſcit, effluere antea ſinat, quam ſpleniolum admoveat. Spleniolo minori majus aliquod aliud ſuperinjicitur, ſiniſtraeque manus pollice tantisper continetur, donec ſupradata faſcia ſit. (*a*) Sed prius vero, quam faſciae ſuperinjiciantur, illud utique ſibi datum Chirurgus exiſtimet eſſe, ut haerentem in brachio ſanguinem ſpongia ſive mantili quodam madido diligenter abſtergat, ne qua forte induſium ejus, cui ſanguis detrahitur, commaculetur. Atque id ipſum magis etiam Chirurgus obſervet in feminis nobilioribus: ſiquidem ipſae viſitari utplurimum ab aliis hoc ipſo die aſſolent; proindeque nihil aegrius ferunt, quam quod ſanguine cruentata veſtimenta linea oſtentare debeant. Sordibus abſterſis faſciae ſupradantur, qua ſcilicet ratione ſeparatim in doctrina de faſciis ſumus expoſituri.

XI.

Quid poſt deligationem fieri debeat; item ſi mente homo labitur.

Vulnere deligato, induſii manicam Chirurgus ſuper cubitum verſus manum reducat; brachium autem ipſum ita inflectat, ut manus pectori ſeu cordis ſcrobiculo immineat; homini denique aegro, ut a praematuris brachii commotionibus abſtineat, imperet, ne nova ſanguinis profuſio, inflammatio vel ſuppuratio, ut alias facile fieri ſolet, concitentur.

(*a*) Sunt equidem inter Chirurgos non pauci, qui unico tantum ſplenio hanc in rem utuntur: ſed bina tamen ſplenia firmiorem praeſtant deligationem. Quidam ſplenia ſicca ſuperimponunt; alii vero in vino, ſpiritu vini vel aceto ipſa prius tingunt. Sed perinde mihi videtur, ſive ea ſicca, ſive madida injiciantur.

Digitized by Google

tentur. *Ubi forte poſt detractum ſanguinem, mentis defectionem homo patitur*, longe optimum erit, reginae Hungariae vel & aliam quandam aquam confortantem, acetum item vel vinum naribus admovere, ipſamque faciem ex illis perfricare; vel aquam frigidam faciei adſpergere; vel etiam, ubi aeſtas fuerit, feneſtras aperire, ut per illapſum aërem recentem ſive frigidiorem ſpiritus atque vires hominis reficiantur atque inſtaurentur. Si quid aquae confortantis aut vini generoſi in promtu fuerit, praebendi aliquot hauſtuli langueſcenti homini ſunt. Reſtituto hunc in modum aegro, manus & ſcalpellum ſuum Chirurgus abluit ac mundat, huncque in thecam ſuam recondit.

XII.

Quaenam de ſanguine ferenda ſit ſententia.

Dehinc moris plerumque eſt, ut vel *Chirurgus, vel etiam, ubi aliquis praeſens eſt, Medicus ſanguinem luſtret, ſuamque de ipſo ſententiam exponat.* Quod ipſum ubi fieri debet, illud inprimis ſibi datum Chirurgus arbitretur eſſe, ut nil niſi bona homini praeſagiat; ſive jam bonus ſanguis fuerit, ſive minus; ſive jam praeſentem animum homo retinuerit, ſi mentis defectionem fuerit expertus. Dici enim vix poteſt, quantum ad ſanitatem reſtituendam laeta praeſagia proficiant: quum e contrario triſtia graviſſimas quandoque calamitates concitent. Igitur ſi floridus ſanguis eſt; ſignum vel praeſentis vel proximae ſanitatis certiſſimum adeſſe, Chirurgus proponat. Contra vero, ſi peſſimum colorem aut aliam pravam qualitatem ſanguis refert; ſaluberrimam ejus miſſionem eſſe declaret: cum detracto ſanguine iſtoc vitioſo quamplurima ſimul incommoda imminentia ſublata, majoremque ſalutis ſpem fuiſſe reſtitutam. Si mente lapſus aegrotus fuit, tum ex ipſa ejus imbecillitate, medicinae efficacis ſeu expeditae, ipſius denique ſalutis exoptatae argumentum Chirurgus deſumat. (*a*) His atque id genus aliis rebus jucundioribus propoſitis, ſanguinem in loco temperato collocari, donec revertatur Medicus vel Chirurgus, oportet.

XIII.

Num potio ac dormitio poſt detractum ſanguinem tutae ſint.

Ubi forte ſitim aliquam poſt emiſſum ſanguinem homines ſentiunt, haud omnino denegari ipſis debet, ex quo reſtinguere eandem poſſint; praeſertim ſi potiones vel ſorbitiones tenuiores appetant. Gallis quidem multis in more poſitum eſt, ut ſtatim a detracto ſanguine, praeſertim ſi ad praecavendos morbos a calidiore ſanguine oriundos, curatio inſtituitur, *aquae recentis & frigidae potionem* aſſumant. Quae ipſa tametſi in habitus calidioris hominibus mirum quantum ſalutaris

 eſſe

(*a*) De judicio ex ſanguine per venam emiſſo habemus libellun Jessenii a Jessen a *Brunone* iterum cum notis editum, & Frid. Hoffmanni diſſertationem, Halae 1727. editam.

eſſe conſuevit, ſic e contrario noxia videtur iis, qui & infirmioris & frigidioris habitus ſunt. Hi etenim longe plerumque melius ſibi conſulunt, ſicubi ſorbitiones calidas vel aliquot potionis fervidae ex thea vel baccis coffée praeparatae vaſcula ingerunt. Si quis autem jam quaeſiverit, *quid de hominum poſt emiſſum ſanguinem inſtituto ſomno habendum; ſatisne tutus ac ſalutaris idem ſit, an perniciosſus atque alienus?* tum varia utique ad hanc ipſam quaeſtionem reſponſio eſt. Namque ubi ad conſervandam corporis integritatem ſanguinis miſſio ſuscepta fuit, ſatius utique videtur gratis colloquiis, ludis aut blandis deambulationibus ſomnolentiam iſtam depellere, quam ſomno ſeſe committere: ſiquidem periculum eſt, ne, reſoluta forte ſub ipſum ſomnum faſcia, graves ſanguinis profuſiones ſuboriantur. Sed alia tamen ratio illorum eſt, qui propter vel inſignem imbecillitatem vel & propter morbum aliquem decumbunt. His etenim haud omnino prohiberi poſt emiſſum ſanguinem ſomnus debet; praeſertim ſi diuturnis antea vigiliis vexati ipſi fuerunt. Nam debile laſſatumque corpus inſigniter nonnunquam ex iſtiusmodi ſomno reficitur. Interim juxta dormientem conſtitui ſemper miniſter aliquis debet, qui, ne faſcia reſolvatur, proſpiciat; vel ubi ipſa reſoluta profluvium ſanguinis deprehendit, digito vulnus comprimat, Chirurgumque protinus in auxilium advocari curet, qui huic malo rurſus proſpiciat.

XIV.

Quid in altera viſitatione fieri debeat.

Ubi deinceps *in altera viſitatione*, ut plerumque moris eſt, ſanguis emiſſus ad dijudicandum Medico vel Chirurgo iterum proponitur, tum perinde, ut antea docuimus, nullum judicium ſive praeſagium proferri ab eodem convenit, niſi quod excitare hominis animum atque exhilarare poſſit. Atque Chirurgus quidem ipſam deligationem circumſpiciat ac ſolvat: ſiquidem laxior utplurimum ipſa deprehenditur. Splenia, ſicubi firmiter ipſa haeſerint, neutiquam vi abſtrahat; ſicubi autem reſoluta fuerint, inverſa vulneri denuo injiciat, recentique deligatione quadam comprehendat. Hanc ipſam vincturam per unum alterumve adhuc diem quieſcere in brachio ſinat; donec, glutinato vulnere, aut ſponte ſua relaxetur & decidat, aut ab eo, cui ſanguis detractus eſt, reſolvatur. Obſervandum hic obiter & illud videtur; eſſe ſcilicet in hominibus calidiori corporis habitu praeditis nonnullos, qui detractum ſibi ſanguinem in aquam frigidam effundunt: ſiquidem iſtac ratione, per occultam aliquam ſympathiam, vehementiorem ſanguinis ſui fervorem reſtingui atque imminui haud parum poſſe arbitrantur. Quae quidem opinatio tametſi falſa prorſus atque inepta ſit, tamen, quia ſine periculo eſt, imo vero ad excitandum creduli hominis animum expedita eſſe ſolet, haud omnino in his damnanda videtur aut contemnenda, ſed potius laudanda & concedenda.

C A-

CAPUT III.

De ſanguinis detractione per venas manus.

I.

Binae praeſertim in manibus venae ſunt, per quas interdum apud nos detrahi ſanguis conſuevit. Altera *ſalvatella* dicitur, *cephalica* altera. Salvatella in exteriori manus parte verſus digitum auricularem extenditur, alioque nomine in ſiniſtra manu *ſplenica* vocatur: ſiquidem antiquiorum Medicorum plerique, ſalutariter admodum in *morbis ſplenicis* & *melancholia* incidi eam poſſe, crediderunt. *Cephalica* pollicem inter ac digitum indicem procurrit, propriumque illud nomen ſuum inde inprimis habet, quia ſanguinis per illam detractio ad curandas capitis noxas mirum quantum vehemens Medicis vetuſtioribus viſa fuit. Quanquam autem manifeſtum ſit, longe parcius ac difficilius utplurimum ex his, quam ex brachii venis ſanguinem effluere, vetuſtiſſimamque illam de propria uniuscujusque venae hujus virtute opinionem nullis fundamentis ſolidis niti; tamen, quum eundem fere effectum praeſtent, quem venae brachii, Chirurgus quandoque eas incidere debet: praeſertim ſi vel majorem de inciſis in manu venis ſpem homines aegri, ut ſaepe fit, animo conceptam fovent; aut ipſae quoque in manibus venae reliquis in brachio poſitis venis interdum magis conſpicuae faciliusque, ut ſaepius vidi, incidendae ſunt. Accedit, quod feminae gravidae quibusdam in locis Germaniae, ultimis geſtationis menſibus vel ſub inſtans partus tempus longe plerumque libentius ex manu, quam ex brachio ſanguinem ſibi detrahi patiantur: quia inde foetum minus debilitari ſibi perſuadent. *Quaenam venae incidi in manu debeant.*

II.

Quoties igitur in manibus vena quaedam incidenda proponitur, longe utique commodiſſimum eſt, manum hominis in aquam calidam, quando nimirum venae per ſe non ſatis patent, immittere digitisque gnaviter demulcere; ut ſenſim ſenſimque magis venae iſtae minutiores intumeſcant, oculisque conſpicuae fiant. Mox injicienda circa carpum faſcia eſt, ut venae tumidae maneant, nec rurſus evaneſcant. Dehinc manus per adhibitum mantile quoddam ſiccum detergitur, ipſaque vena in dorſo manus loco commodiſſimo inciditur; qualiter ſuperius jam, capite ſcilicet praecedenti, expoſitum fuit. Poſt inciſam venam, ſi ſanguis per ſe ſatis non flueret, manus in aquam calidam rurſus immittitur, ne, prout fieri alias facile hic ſolet, fluere ſtatim ſanguis deſinat. Simulatque dein ſanguinis affatim emiſſum ex vena *Quomodo incidi in manu vena debeat.*

Digitized by Google

na videtur, extrahi manus ex aqua debet mantiliſque beneficio deterg. Denique vulnus digitis comprimendum ac leniter demulcendum, & ſpleniola cum faſcia eodem fere modo ſupradanda ſunt, quem ſuperiori capite propoſuimus.

CAPUT IV.

De ſanguinis detractione per venas pedis.

I.

Quaenam incidi in pedibus venae debeant.

SAnguinem, inciſa in pedibus vena, mitti, novum haudquaquam eſt, ſed vetuſtiſſimum. Pridem enim obſervatum a Medicis fuit, ab hac ipſa ſanguinis miſſione adverſus varias capitis & pectoris noxas, nec non adverſus pleroſque iſtiusmodi morbos, qui vel a ſanguinis in feminis menſtrui, vel & haemorrhoidum obſtructione ſuboriuntur, peti ſanitatis praeſidia poſſe quam efficaciſſima. Factum inde eſt, ut *cephalicae* atque *ſaphenae* cognomento venas pedis jam dudum inſignire Chirurgi coeperint. Quod autem eam praeſertim, quae ad digitum pedis majorem, quem pollicem vocant, procurrit, *cephalicam;* alteram vero, quae ad minores digitos tendit, *ſaphenam* appellarunt, illud ſine ſufficienti ratione feciſſe videntur. Utriusque enim idem prorſus effectus deprehenditur. Itaque illa ſemper, meo quidem judicio, ad incidendum eligi prae altera debet, quae maxime conſpicua reperitur. Quin etiam, ubi difficilius reperiri in pedibus extremis venae poſſunt, alienum neutiquam fuerit, illas incidere, quae vel circa malleolos, vel in ſuris, vel & juxta genua conſpiciuntur, ut ipſemet ſaepius feci: praeſertim quia tam facile tendines aut nervi laedi hic non poſſunt, ut circa pedem extremum. Ceterum illud hic admonendum reſtat; *cavere utique Chirurgos debere, ne ſcilicet ſine prudentioris Medici alicujus conſilio in feminis caelibibus ſanguinem ex pedis vena detrahant.* Fieri enim haud raro ſolet, ut vitiatae virgines, dum menſium obſtructionem ſimulant, peſſimo iſtiusmodi artificio foetum abigere ſtudeant; atque ſic ipſum quoque Chirurgum, ſi quid forte ejusmodi accidat, in exiſtimationis ac fortunae diſcrimen adducant.

II.

Quomodo incidi ipſae debeant.

Sed quo facilius ac felicius incidi in pedibus vena queat, utrumque hominis pedem tantiſper in aquam calidam demittere oportet, donec inſigniter venae intumeſcant. Quo facto diſpiciendum Chirurgis eſt, cujusnam pedis venae optime ſint conſpicuae. Siquidem perinde eſt in praedictis morbis omnibus, ſive dextri ſive ſiniſtri pedis venam inci-

deris;

Digitized by Google

deris; modo ſatis prompte ac feliciter illud praeſtiteris. Simulatque jam certum eſt, cujusnam pedis & quaenam in eo aperienda vena ſit, comprehendi is faſcia debet, loco binos fere digitos transverſos ſupra malleolos poſito; tantisperque denuo in aquam calidam immitti, dum Chirurgus ſcalpellum ſeu phlebotomum ex theca ſua depromſerit, (*Cap. II. No.* 2.) ipſaque vena magis etiam intumuerit. Tum, flexo in terram genu alterutro, hominis vinctum pedem ex aqua Chirurgus extrahit, deterſumque linteolo ſubjecto, ſuper alterum genu ſuum collocat, vel etiam afferi, vaſi quod aquam calidam continet, ſuperimponit. Dehinc manu ſiniſtra eundem complectitur, ipſamque venam ea circumſpectione configit, quam ſupra in ejusmodi negotio praeſcripſimus. (*Cap. II. No.* 5. *ſeq.*) Quodſi autem infra malleolos poſitae venae reperiri difficulter poſſunt, haud alienum fuerit, num quae forte ſupra eos, vel in ipſis etiam ſuris expeditius aperiri queat: ubi tum ligatura ad ſpatium duorum quaſi digitorum transverſorum ſupra locum incidendum injicitur, & vena bene conſpicua praedicta ratione inciditur. Ceterum circa Chirurgi poſituram illud hic monendum reſtat, poſſe ſcilicet etiam ipſum ante hominem, cui vena ſecanda, in ſella humiliori conſidere impoſitumque alterutri genu pedem convenienti ſtudio tractare. Ubi quis, ut in Germania nunc quam ſaepiſſime fieri ſolet, phlebotomo elaſtico utitur, tum longe commodiſſimus ſitus ille videtur, ſi hominis pes vel in ſedili quodam humili, vel & in quocunque alio id genus fulcro conſtitutus debita prudentia inciditur. (*Cap. I. No.* 5.)

III.

Sanguis dein ex inciſa vena profluens vitris aut patellis excipitur; aut ubi non ſatis per ſe fluit, in aquam calidam pes rurſus demittitur: namque ſic impeditur, ne, ut fieri hic plerumque ſolet, ſanguis in vulnere ſtatim concreſcat ac haereat. Simulatque vero ſanguinis affatim ſic emiſſum fuit, quod vero non ex ipſo tantum tempore, ſed & vel maxime ex ipſa fluxus vel celeritate vel tarditate, nec non ex aquae rubedine, hominisque praeſertim viribus cognoſcitur; comprimi vulnus digito oportet, ſiccatoque pede, ſplenia cum faſciis ſupradari. De utilitate venaeſectionis in pede vid. Benedictus Perducius, Caſpar Caldera de Heredia, Hiſpanus, *Stablii* diſſertatio & alii. Quam vero impugnare ſtuduit Hecquetus, lib. *ſur la ſaignée du pied.* Pariſ. 17 4. Eam vero defendit Jo. Bapt. Silva, Medic. Pariſ. in lib. *de l'Uſage des differentes ſortes de ſaignées*, Amſtelod. 1729. Contra hunc vero animadverſiones edidit Chevalier, quoque Medicus Pariſ. An. 1730. itemque Franc. Quesnay, chirurgus Gallus, Pariſ. 1730, aliique.

Quid poſt inciſionem fieri debeat.

CAPUT V.

De ſanguinis detractione per venas frontis ac temporum, itemque occipitis.

I.

Quando & quomodo fieri illud debeat.

SUnt nonnulli, qui ſanguinis per venas frontis ac temporum miſſionem adverſus graviores capitis dolores, vertiginem, melancholiam, maniam, deliria, hujusdemque generis alios capitis morbos pertinaciores valentem inprimis atque expeditam prae aliis remotioribus eſſe, opinantur: ſiquidem promtius ex his, quam ex aliis iisdemque remotioribus venis vitiatam capitis materiam educi poſſe credunt. Ego vero, ut ne quid forte hic diſſimulem, parum aut nihil praeſidii ad expeditiorem mali curationem ab iſta venarum poſitura exſpectandum arbitror; quia cum internis capitis partibus parum vel nihil communicant: atque etiam plerumque parum ſanguinis fundunt. *Jugularis* vero vena longe magis, niſi ego fallor, ad hunc ſcopum accommodata eſſe videtur. Praeterquam enim, quod ipſa frontis ac temporum venis quamproxime adjuncta eſt, & illae in hanc terminentur, longe utique magis conſpicua atque ampla ipſa deprehenditur, atque ſimul cum internis partibus communicat. Interim ſicubi, vel Medicorum juſſu, vel ipſorum aegrotantium rogatu, qui certam fiduciam in hanc venam collocant, mitti ſanguis ex aliqua frontis aut temporum vena debet, haec neceſſaria videtur obſervatio. Ante ſcilicet, quam ſcalpellum vel phlebotomus capiti admovetur, conſtringi paululum collari aut ſtrophiolo ipſum collum oportet; quo compreſſa ſic vena jugulari promtius reperiri atque aperiri venae iſtae queant. Adaperta vena inclinari hominis caput debet, ne ſanguis, leniter ac ſine ſaltu utplurimum profluens, in oculos aut os influat. Emiſſo ſanguine quantum ſatis eſſe judicatur; niſi jam ſponte fluere deſinat, ut quam ſaepiſſime contingit, vulnus digito comprimitur, frons & facies detergitur, ac poſtea unum alterumve, pro re nata, ſplenium atque faſcia capiti applicantur.

II.

Occipitalium venarum inciſionem & ſanguinis per has detractionem, dum cum ſinubus lateralibus durae matris communicant, non ſolum ratione ductus, verum & uſu convictus, in multis cerebri affectionibus, ubi ſanguis a cerebro avertendus & educendus, & ſpeciatim in contumaci quodam ac perdifficili ſoporoſo morbo laudat & commen-

Digitized by Google

mendat Clar. MORGAGNUS (*a*), praeſertim ſi ſanguis per crebras & altas inciſiones per admotas cucurbitulas evocatur, adducitque etiam *Zacuti Luſitani* exemplum, qui deſperatam apoplexiam cucurbitula bis in occipite profunde ſcarificata curavit. De Medic. Princip. Hiſt. Lib. I. hiſt. 33. ſi ſcalpello phlebotomo eſſent aperiendae, eodem modo, ut in venis frontis aut temporum incidendis eſſet procedendum.

CAPUT VI.

De ſanguinis detractione per venas canthi majoris.

I.

NAſum inter & canthum majorem in utroque faciei latere venam aliquam procurrere, quae partim ab oculis, partim a fronte procedens, perinde ut frontis venae, deorſum ad venam jugularem externam & cor deſcendat, ex anatomicis ſcriptoribus notum eſt. Hanc equidem Medicorum oculariorum plerique fere omnes, itemque *Dioniſius* (*b*) ſalutariter admodum in gravioribus oculorum inflammationibus leniendis incidi poſſe ſtatuunt: tametſi egomet idem prorſus hic quam de venis temporum ac frontis judicandum eſſe exiſtimem: (*vid. Cap. V.*) Quoties interim mitti ex canthi vena quadam ſanguis oportet, deligari prius collum, ut modo diximus, provideque ſcalpellum demitti in venulam debet. Inclinare hic itidem hominis caput convenit, ne in os irruat, emiſſoque, quantum ſatis videtur, ſanguine, ſplenium aliquod triangulare craſſius cum faſciis ſuperimponere. *De Venarum inciſione in oculo ipſo*, infra, ubi de oculorum morbis proponemus, dicturi ſumus.

Quando & quomodo fieri ipſa ſoleat.

CAPUT VII.

De ſanguinis detractione per venas colli, jugulares dictas.

I.

VEnam jugularem externam in gravioribus colli inflammationibus ſive angina, (*c*) phrenitide item, mania & melancholia, oculorum inflammationibus, apoplexia, cephalaea, morbis ſoporoſis, atque id

Quae & quando colli venae incidi debeant.

(*a*) Adverſar. Anatom. VI. Animadv. 83.
(*b*) in Chirurg. ſua edit. II. pag. 494.
(*c*) In hoc morbo pro ſpecifico habetur a *Goute* in Chirurg. p. 274.

Digitized by Google

id genus aliis capitis afflictionibus gravioribus incidi perquam vetus eſt. Neque in Chirurgis etiam recentioribus deſunt, qui ipſam illam curandi rationem quaſi poſtliminio, nec ſine omni profectu, denuo inſtaurarunt. Siquidem vehementior ſanguinis in male affectam partem influxus, congeſtio aut ſtaſis humorum, expeditiſſime ſic impediri poteſt. Praeterquam quod nullum in ipſa inciſione hic periculum ſubſit: dum venae iſtae per utrumque colli latus a capite ad claviculārum oſſa procedentes, ipſi cuti proxime ſubjectae & plerumque ſatis amplae reperiuntur, ut facilius & reperiri ac incidi queant. Sed prius tamen, quam ferrum cuti applicatur, haud alienum erit, collum infimum collari quodam paullo firmius, quam fieri alias ſolet, conſtringere, miniſtrumque vel aegrum ut vincturam illam digitis probe trahat ac contineat, jubere, donec ſcilicet inſigniter venae ſubmiſſae intumeſcant. Vel laxior aliqua faſcia collo injicitur, trajectisque miniſtri alicujus vel ipſius aegri digitis deorſum ad pectus detrahitur. Sic enim venae externae jugulares, propter compreſſa juguli latera melius turgent, & ſpiritus tamen nihil quicquam impeditur. (a)

II.

Quomodo incidi ipſae debeant. Ubi jam ſatis venae iſtae intumuerunt, alterutra ex his, quae ſcilicet optime in conſpectum venit, ſive jam in dextro ſive in ſiniſtro latere poſita ea ſit, rite configitur: ubi ſcilicet morbus in toto capite vel faucibus haeret. Sed ſi in uno latere capitis vel in uno tantum oculo eſt, in latere affecto venam incidendam eſſe exiſtimo. Educto, quantum ſufficere videtur, ſanguine, vinctura illa reſolvitur, vulnerique, niſi forte jam per ſe ſanguis conquieverit, digitus imponitur. Dehinc abſterſis ſordibus, ſpleniola cum faſcia circulari & collari applicantur: ita ſanguis ſine omni periculo, quod nonnulli hic ſubeſſe ſine cauſſa crediderunt, facile, ut ſaepius expertus ſum, cohibetur. Ceterum quam promte & ſecure venae iſtiusmodi jugulares inciduntur, tam facile quoque homines in ipſo opere defectionem animi, utut ſine damno, patiuntur. Egregium de utilitate hujus venaeſectionis libellum nuper edidit Trallesius, Medicus eruditus Vratislavienſis, Vratiſlaviae 1735. 8.

CA-

(a) Dum has chartas iterum pro praelo revideo, mulier occurrit, cui ob vehementiſſimam ophthalmiam inciſionem harum venarum ſuadeo. Verum, quod antea mihi nunquam accidit, nulla harum venarum, ligato licet collo, in conſpectum prodibat.

Digitized by Google

CAPUT VIII.

De ſanguinis detractione per venas raninas.

I.

Enimvero ſanguinis ex venis, quae ſub apice linguae ſunt, *raninis* dictis, miſſio haud parum valens adverſus anginam ſeu colli inflammationem deprehenditur: praeſertim ſi vel in pede, vel in brachio, vel denique in collo vena quaedam prius ſemel iterumque fuerit adaperta. Sic enim ſanguis inſpiſſatus & ſtagnans ſenſim educitur. Atque ipſum quidem negotium ſic perficitur: nempe collum ea ratione conſtringitur, quam ſuperioribus capitibus VI & VII. jam tum poſuimus. Deinde linguae apex manus ſiniſtrae ſubſidio ſurſum attollitur, ſubjectaeque ipſi venae raninae utraeque, alia ex alia per admotum ſcalpellum phlebotomum circumſpecte inciditur. Fere nunquam enim ex unica vena ranina tantum ſanguinis effluit, quantum ad levandos illos corporis affectus ſufficit. Simulatque dein ſanguinis affatim in ſubjectum vaſculum effluxiſſe viſum fuerit, faſcia collaris ſolvitur. Sic enim ſponte ſua utplurimum idem conquieſcit; vel ubi nondum per ſe ſatis conquieverit, aceti pauxillum vel vinum *Pontac* in os immittitur, aut, pro re nata, vitriolo etiam aut alumine vulnus inungitur, aut ſpleniolo in adſtringentibus medicamentis tincto comprimitur, donec ſanguis conquieſcat. Sed minus tamen periculoſum eſſe hujusmodi ſanguinis profluvium adſolet. Niſi enim inſignis admodum ſanguinis copia his in morbis faucium detrahitur, verendum utique eſt, ne prorſus fruſtranea ſit haec ſanguinis detractio.

CAPUT IX.

De ſanguinis detractione per venas penis.

I.

In aliquanto gravioribus penis inflammationibus mirum quantum ſalutaris, quin & medicamentis plerisque fere omnibus valentior eſſe ſanguinis emiſſio quandoque adſolet. Sic autem ipſa inſtituitur: Scilicet ſcalpellum in venam iſtam majorem, in ſuperiori penis latere procurrentem, atque ſatis jam tum in ejusmodi affectibus per ſe tumentem, juxta mediam vel poſteriorem circiter penis partem demitti-

tur, factaque plaga tantiſper aperta ſervatur, dum penis rigidus flacceſcit, aut ſufficiens quoque ſanguis evocatus, pro affectus gravitate fuiſſe apparet. Tum enim vulnus digito clauditur, ſpleniola injiciuntur, talique faſcia, qualis applicari in membro virili ſuevit, ſuperimpoſita continentur. Quanquam proſpiciendum hic ſolertiſſime ſemper eſt, tum ne ferrum ad juxta poſitos nervos vel arterias penetret; tum etiam ne poſt detractum ſanguinem vehementer nimis faſcia conſtringatur. Faſcia etenim adſtrictior ſicuti graviorem inflammationem; ſic nervi vel arteriae laeſio graviſſima utplurimum incommoda concitat.

C A P U T X.

De venaeſectionis ſymptomatibus, & quidem I) *De Ecchymoſi.*

I.

Ecchymoſis quid ſit. NOn una ſanguinis miſſioni ſupervenire ſymptomata poſſunt. Nos potiora hic memorabimus. Incipiemus ab ecchymoſi, vel ſanguinis inter venas, carnem atque cutem ſuffuſione. Cujus equidem diverſi utplurimum gradus eſſe conſueverunt: ſiquidem inſignis quandoque brachii pars ita graviter affligitur, ut non penitus tantum liveat, nigricet ac tumeat, ſed inflammationibus quoque, doloribus, ſuppurationibus ac gangraena graviter exerceatur.

II.

Cauſſae. *Suboriri* haud raro iſtud mali genus inde ſolet, ſi vel penitus venam Chirurgus praecidit; vel, quod multo ſaepius uſu venire conſuevit, ſi juſto, quam par erat, citius vehementibus corporis, & cumprimis brachii exercitationibus homo, cui vena eſt ſecta, ſeſe commiſit. Ejusmodi enim quidpiam ubi accidit, abeſſe vix poteſt, quin ſanguis ex facto in vena vulnere emittatur, atque inter mediam carnem & cutem propellatur: Nunc quidem lenius, nunc vehementius, prouti ſcilicet aut levior aut vehementior ipſa exercitatio fuerit.

III.

Prognoſis ecchymoſeos levioris. Ubi minor ſanguinis copia in juxta poſitas membrorum partes ſeſe effudit, parum aut nihil periculi extimeſcendum eſt. Namque facile utplurimum digeri cruor haereſcens ſolet; dummodo ſplenium in aceto atque ſale aut vini ſpiritu tinctum ſolerter imponatur. Nonnunquam cruor in pus convertitur: atque tum ad promovendam ſuppurationem inſigniter emplaſtrum diachylum plerumque proficit. Perducta

Digitized by Google

ducta ſic ad maturitatem materia vitioſa, vel nullo etiam applicato ferramento, ſenſim ſenſimque ſponte erumpit. Quo quidem facto, leniter ſimul quotidie, quamdiu aliquid puris adeſt, exprimi digitis, quicquid corruptum invenitur, debet, vulnusque per impoſitum continuo emplaſtrum diachylum, glutinari.

IV.

Ubi vero major cruoris copia intus haeſerit, tum inanis plerumque futurae reſolutionis ſpes eſt. Fere ſemper enim vel in graviſſimam aliquam inflammationem & ſuppurationem cruor vitiatus degenerat, vel in ipſam quandoque gangraenam malum abit. Quod ipſum ne facile incidat, ſcalpellum ad manus ſumendum, livensque corporis pars ubi multum ſanguinis effuſi haeret, ſaepius incidenda, ut cruor iſte haereſcens eliciatur. Dehinc vel emplaſtrum diachylum, vel fomenta, ad contuſiones & phlegmonen ſupra commendata (*P. I. Lib. I. C. XV. No.* 10. *ſeqq. it. Lib. IV. C. II. No.* 14.) ſuperimponi convenit. Quodſi autem, prouti ſaepius uſu venire ſolet, aut *gravior quaedam inflammatio, aut ipſa jam tum gangraena brachium tenent*, ſcarificari vel crebro concidi, fomentisque vel cataplaſmatibus digerentibus involvi idem oportet: ceu ſuperius jam retulimus. (*P. I. Lib. IV. Cap. XIV. No. 6.*) Quanquam id ſimul in hujusmodi caſibus ſaepius neceſſarium inprimis hic videtur, ut ſanguis abundans ex alio membro protinus detrahatur, internisque medicamentis reſolventibus adhibitis naturae ſuccurratur, donec inflammatio vehementior aut gangraena remittat, vel prorſus deſinat.

Ecchymoſis gravior quid poſtulet.

C A P U T XI.

II.) *De nervi aut tendinis alicujus in venaeſectionibus laeſione.*

I.

QUam equidem gravia & crudelia ex percuſſis nervis ac tendinibus naſci mala poſſint, id ſupra jam tum in vulneribus (*P. I. Lib. I. c. I. No.* 10. 11.) indicavimus. Dignoſci autem nervorum atque tendinum in venaeſectionibus laeſiones inde potiſſimum ſolent, ſi acutiſſimos in ipſa punctione dolores homo perſentit: usque adeo, ut vix a clamore intenſiſſimo temperare is ſibi valeat. Praeſertim ſi cruciatus iſti vehementiores continuant, quos tumores, inflammationes ac ſpaſmi, membrorum item rigor ac diſtentio brevi inſequuntur. Quibus niſi tempeſtive ſuccurſum fuerit, periculoſiſſimae utplurimum con-

Quomodo laeſio iſta cognoſcatur.

Digitized by Google

convulſiones, ipſa denique gangraena & mors praeſto ſunt.

II.

Curatio. Praeter reliquas mali hujus curationes praeſtantiſſima iſta videtur, quam in curando Galliarum Rege CAROLO IX. olim haud inaniter a ſe adhibitam Chirurgus regius PARAEUS retulit. Poſtquam enim ſub ipſam venae punctionem voce clariſſima dolorem ſuum Rex ſignificaverat, laeſum utique nervum aliquem fuiſſe PARAEUS ſuſpicatus eſt. Neque id ſine ratione. Mox enim cum doloribus acutiſſimis intumeſcere brachium, penitusque rigeſcere occoepit. Igitur hanc protinus Medici regii cum PARAEO curandi rationem inſtituerunt. Scilicet primo loco oleum terebinthinae cum ſpiritu vini rectificato calidum immiſſum vulneri fuit. Dehinc emplaſtrum diachalciteos in aceto roſarumque oleo reſolutum univerſo brachio injectum; ſupradata ligatura, *expellente* vulgo dicta, ſive iſta, quae circa manum incipit, ductibusque in ſpirae modum ſenſim adſcendentibus continuis ad humerum usque procedit. Namque iſtac ratione non ſanguinis ſolum impulſus vehemens atque inflammatio impedita eſt, ſed dolores quoque ſenſim conquieverunt. Denique ad perficiendam curationem hoc ſuperimpoſitum brachio cataplaſma legitur:

℞. Farin. hord.
  Orob. á ℥ij.
Flor. Chamomill.
  melilot. á Mij.
Butyr. recent. ℥iß.

Quibus ſingulis cum aqua ſapon. decoctis, cataplaſma confectum diligenterque ſuper brachium injectum fuit, donec dolor omnis abierat. Tametſi autem per tres integros fere menſes mobilitas naturalis brachii vitiata fuerit, ſenſim tamen ſenſimque vigor priſtinus Regi rediit.

III.

Curatio alia. Ceterum haud aliena quoque haec videtur curandi ratio, ſi nimirum pro terebinthinae oleo vinique ſpiritu, balſamum peruvianum, vel & aqua reginae Hungariae aliquoties per dies ſingulos calida inſtillantur atque ſimul ſuperimponuntur, dum ſcilicet dolores imminuantur. Diachalciteos emplaſtro, utpote in Officinis pharmaceuticis Germaniae rariori, ſubſtituere utique diapompholygos, ſaturninum aut de minio emplaſtra licet. Sed cavendum tamen hic quam ſolertiſſime ſemper eſt, ne, dum medicamenta iſta praeparantur, vulnus apertum relinquatur. Itaque emplaſtrum aliquod, qualecunque demum illud fuerit, mox interea ſupradare, integrumque brachium linteolis oxycrato madentibus involvere oportet. Sic enim non inflammatio tantum aver-

Digitized by Google

averti vel deliniri, ſed aër quoque externus aut aliae ſordes in ejusmodi caſu in vulnere pernicioſiſſimae optime a plaga arceri poterunt. Atque in hominibus quidem ſanguinis ſuccique plenioribus haud abs re quoque eſt, ſicubi protinus, ad inflammationem aliaque mala inhibenda, ex alio quopiam membro ſanguinis affatim per venas detrahitur. In nervi punctura SCULTETUS obſ. 87. unguentum certum valde extollit, quod apud ipſum videri poteſt: ubi etiam docet, nonnullos ejusmodi nervos laeſos cum ſucceſſu tranſverſim diſſecuiſſe.

CAPUT XII.

De arteriarum laeſione in venaeſectionibus.

I.

Evenire nonnunquam in ſanguinis emiſſione ſolet, ut pro vena, vel & una cum ipſa, arteria configatur. Multo ſaepius illud tum accidit, quando *baſilicam* in brachio venam incidere Chirurgus intendit. Huic enim potiſſimum grandis aliqua, imo praecipua brachii arteria utplurimum propinqua deprehenditur; (*a*) cujus equidem inciſio graviſſimam plerumque ſanguinis profuſionem, aneuryſma, vel etiam, prouti HILDANO (*b*) & aliis, imo & mihimet non ſemel obſervatum eſt, ipſum quandoque brachii ſphacelum ex ſanguinis impedito influxu, aut a nimio ſanguinis profluvio mortem concitat. (*c*) *Percuſſam autem in iſtiusmodi caſibus arteriam quandam eſſe*, his fere *ſignis* cognoſcitur. Sanguis per quaedam velut intervalla & quaſi per ſaltus vehementius, quam alias, ex venis, formatisque quaſi arcubus quibusdam ex vulnere prorumpit: colorque ejusdem longe magis, quam in venarum inciſionibus, rubet ac floridus eſt. Praeterea ſi infra vulnus locus digito comprimitur, ſanguis vehementius proſilit; ſin vero ſupra vulnus, impetus ſanguinis minuitur. Contrarium vero accidit, ſi vena eſt inciſa. (*d*) *Diagnoſis.*

Quod ipſum ſicubi forte incidit, quod periculum hic ſubeſt, proſpicere omnino Chirurgum convenit, tum ut ipſemet animum praeſentem atque a nimio terrore liberum conſervet, tum & vel maxime, *Quid faciendum in ejusmodi caſibus ſit, ubi error a nullo cognoſcitur.*

(*a*) Interea tamen ſaepius prope Cephalicam venam magnam arteriam quoque inveni.

(*b*) Obſervat. 44. centur. III.

(*c*) Idem notavit LANCISIUS lib. de cord. & aneuryſm.

(*d*) Conferri hic rurſus poteſt LANCISIUS libro modo citato.

Digitized by Google

me, ne aut aegrotus, aut, qui adſtant, alii commiſſum iſtiusmodi errorem, ſi fieri poſſit, animadvertant. Igitur haec inprimis neceſſaria videtur obſervatio: utrum ſcilicet ſanguis libere e vulnere profluat, vel an ſimul inter cutem & carnes largiter ſe inſinuet. Si prius eſt, inſignis ante omnia ſanguinis copia, vel ad animi deliquium usque emittenda. Aegrotis interim atque adſtantibus ex Dionysii conſilio, (*a*) abundantem nimisque fervidum & quaſi ebullientem hominis ſanguinem utique iſtiusmodi largam ſanguinis detractionem requirere, perſuadendum. Namque iſta ratione quia in ejusmodi deliquio ſanguinis fluxus ceſſat, vulnus commode deligari & ſimul eo ipſo caveri optime poterit, ne vel ſanguinis abundantia vel vehementia novas ejus poſtea profuſiones vel aneurysma quoddam moveat, aut ſaltem vulneris glutinationem impediat. Haec dum fiunt, operam dare Chirurgus debet, ut, nemine advertente, *nummum aliquem in primum ſplenium immittat*, hominique deliquium animi paſſo, pro meliori vulneris compreſſione, protinus illud ſuper plagam injiciat; ſuperimpoſito, poſt abſterſas in brachio ſordes, adhuc duplici, imo triplici ſplenio, eoque craſſo, & per gradus ſenſim ampliori, ac denique, flexo prius cubito, faſcia gemina; quo nempe melius ſplenia contineant, rectiusque & comprimi & glutinari arteria percuſſa queat; quae vero faſciae, ut alias in venae brachii ſectione fieri ſolet, applicandae. Utiliſſimum praeterea eſt ſplenium anguſtum, craſſum & longum a vulnere verſus alam ſuper arteriae brachialis tractum imponere, illudque adhuc peculiari faſcia, per ductus ſpirales obtuſos firmare: ut ſic arteria brachiali blande compreſſa impetus ſanguinis in vulnus valde minuatur. Sed ne quid tamen & in hoc opere commiſſi erroris ſubolere adſtantes valeant; ſignificandum ipſis graviter eſt, fervidiſſimum hominis ſanguinem vix ac ne vix quidem ſine accuratiſſima curioſisſimaque iſtiusmodi vinctura contineri poſſe. Loco ſplenii primi, nummo inſtructi etiam *fruſtulum chartae maſticatae*, praeſertim gryſeae, beneque rurſus expreſſae, vulneri eodem vel adhuc meliori effectu imponi, ac deſuper aliquot ſpleniola ſenſim ampliora ſuperaddi, iisdemque fasciis firmari poſſunt.

III.

Quid ipſis aegrotis faciendum opus ſit. Aegrotus autem poſtea, niſi jam per ſe liberatus ab *animi deliquio* fuerit, excitari per admotam naribus aceti vel aquae Reginae Hungariae portiunculam, linteolo affuſam, per ingeſtum vini hauſtulum in os, nec non per adſperſam faciei aquam frigidam, admiſſamque per feneſtras aperiendas auram recentem debet. *cap. II. No. II.* Quibus ita confectis ſtrenua ipſi aegroto *quies & modica ac tenuis victus ra-*

(*a*) Cap. de venaeſect. in Chirurgia.

ratio imperari debet, gnaviterque ſimul ſignificari, periculoſiſſimam utique futuram ſanguinis profuſionem eſſe, ſicubi forte vel per incongruum victum, vel per motum brachii aliamve ob cauſſam, qua reſoluta brachii vinctura fuerit, oriatur. Utile itaque imo neceſſarium hic videtur mantili ſive mitella quadam e collo ſuſpenſa (*Eſcarpe*) vulneratum modiceque flexum brachium interdiu excipere, paſſimque per aciculas, quo quietius conſervetur, veſtibus adjungere, noctu vero ſuper molli pulvinari illud blande reponere.

IV.

Aliquot poſt factam deligationem elapſis horis, viſere hominem aegrum Chirurgus iterum iterumque debet, atque faſcias brachiumque laeſum quam ſolertiſſime ſemper luſtrare, num forte *nova ſanguinis profuſio*, *tumor nimis durus ac dolens inflammatio vehementior*, aut *gangraena* ſupervenerit, vel immineat, & faſciae adhuc ſatis firmae ſint. Si omnia bene ſe habent, licet tumor inſignis, attamen mollis circa brachium adſit, faſciae ita relinquendae, & ante quartum diem non ſolvendae; nam ejusmodi tumor nihil mali portendit, quamvis etiam per totum brachium ſe extendat. Quando vero tandem laxiores percipiuntur faſciae reſolvi quam cautiſſime & fortius rurſus applicari debent. Dum autem reſolvuntur, comprimi ſemper arteria brachialis vel torculari, vel ſaltem pollice miniſtri circa medium brachii, Chirurgi autem digito aut pollice vulnus oportet, donec vel eaedem vel novae quaedam aliae faſciae, una cum novis ſpleniis rurſus fuerint injectae. Cavendum vero ne ſplenia praeſertim inferiora, aut charta maſticata, vulneri adhaerens, avellantur, ſed potius, donec ſponte cadant, relinquantur. Et tamdiu quidem vinctura iſta diligenter luſtranda, atque ubi laxior facta fuit, immiſſo prius vulneri paxillo balſami peruviani vel copaivae, innovanda ſemper eſt, quamdiu vel minimum etiam novae profuſionis ſanguinis periculum imminere animadvertitur, & vulnus probe glutinatum eſt. Sed *ſi forte novum ſanguinis profluvium ortum ſit*, arteriae brachialis truncus circa medium brachium, vel torculari vel pollice aut digitis miniſtri, ut modo docuimus, probe comprimenda, novae eaedemque adhuc longiores faſciae & ſplenia vel plura vel craſſiora, ut in principio paranda, priora omnia removenda, vulnus vino calido vel ſpiritu vini mundandum, atque praedicta ratione diligentiſſime rurſus deligandum, donec vulnus probe glutinatum ſit. Si vero *gangraena ſuperveniat*, eaque a ligatura nimis forti oriatur, faſciae iisdem, quas modo indicavimus, cautelis ſolvendae & auctis ſpleniolis paullo lenius applicandae brachiumque medicamentis fovendum, quae gangraenae contraria; ſin vero haec ab impedito circuitu ſanguinis, ob defectum alterius arteriae in brachio oriatur, (quae vero raro deficit) hoc in tempore amputandum eſt.

Frequens viſitatio neceſſaria eſt.

Digitized by Google

V.

Obſervatio aegris neceſſaria quo ad faſciam ac diaetam.

Verum ſi nihil ejusmodi ſuperveniat, atque ſic aliquantisper habito vulnere, admoneri aegrotus debet, ut per octo, decem vel quatuordecim etiam dies (quo diutius eo melius) faſciam ſuper vulnere adhuc relinquat, brachiumque in quiete conſervet, ne ſanguinis vehementia tenuem cicatriculam denuo perrumpat, vel eam in aneurysma extollat. Ipſa denique *victus ratio* ut in principio, tenuis adhuc ſit ac ſollicita; vino, potionibus aliis vehementioribus quam diligentiſſime; ad fortiorem ſive nimium ſanguinis motum avertendum, evitatis: contra quem etiam, ſi forte oriatur, ſanguis e vena ex alia parte educi poteſt. Sic enim non periculoſa tantummodo mala profuſio, ſcilicet ſanguinis, & aneuryſma feliciter praecaventur, ſed arteriae quoque laeſae firmiter rurſus glutinantur, praeſertim ſi, lapſo inferiori ſplenio aut charta maſticata, vulneri parum balſami peruviani vel copaivae, vel eſſentiae cujusdam balſamicae ſuperimponatur, ipſa denique hominum ſanitas mirifice ſaepius inde inſtauratur, quaſi nihil mali commiſſum fuiſſet.

VI.

Quid faciendum ſi error Chirurgi cognitus eſt.

Atque iſta quidem obſervanda Chirurgis ſunt, ubi nulla neque aegro, neque adſtantibus injecta erroris ſuſpicio deprehenditur. *Quodſi autem principio unus alterve ex illis malum iſtud ſuboluerit, aut errorem Chirurgi perſpicue cognoverit*, tum ſatius utique videtur, ſi commiſſum in incidenda vena errorem ſuum, qui cuilibet fere incidere poteſt, ingenue & profitetur, &, expoſitis ſimul, quae ne a perſpicaciſſimis quidem Chirurgis praecaveri ſemper poſſint, naevi hujusce cauſſis, bono animo aegrum & adſtantes eſſe jubet, ſolertiſſima cura eidem, ſi morem gerere velit & promiſſa &, ut modo docuimus, praeſtita; ſic optime, imo melius ſaepe curari aeger poterit, quam ſi errorem non ſuboluerit: quia tunc agnito periculo melius morem gerit Chirurgo, omniaque rectius facit & obſervat, quae pro eo curando ipſi imperantur atque factu neceſſaria ſunt.

VII.

Quid faciendum, quando arteria laeſa ſanguis inter cutem & carnes ſe effundat.

Quando autem *plaga cutis & arteriae non accurate reſpondent*, ſed ſanguis ex arteria percuſſa inter cutem & carnes, ut haud raro fit, ſe effundat, alia rurſus ratione procedendum eſt. Tunc enim minime conducit, ut ſanguis ad animi usque deliquium fluat; quia interea tanta ſanguinis copia ſub cutem & inter musculos brachii ſeſe inſinuare poſſet, ut poſtea ex ejus corruptione ſpacelus eſſet metuendus, aut minimum operatio aneurysmatis mox inſtituenda. Quare potius hoc rerum ſtatu, ſi forte cutis ope digitorum a vulnere retrahi ita nequeat, ut ſanguis non ſub cutem, ſed extra corpus profluat, vulnus mox digito eſt claudendum, fruſtum chartae maſticatae & varia ſplenia

nia ſenſim ampliora ſuperimponenda, poſtea haec omnia faſciis ita probe ſunt firmanda ac deliganda, ut N. II. docuimus, non omiſſo longo illo ſplenio & faſcia, quae pro arteriae brachialis trunco comprimendo ibidem commendavimus, miſſoque ex alia corporis parte ſemel iterumque, ſi opus eſt, multo ſanguine. Poſt haec eodem modo procedendum, ut N. III. IV. V. & VI. propoſuimus, donec vulnus probe glutinatum ſit. Poſt breve tempus aeger iterum viſitandus: nam incidit ſubinde, ut poſt deligationem nihil ſanguinis e vulnere profluat, verum inter cutem & reliquas carnes ſe inſinuet, ita ut brachium in enormem aliquando molem expandatur, quale notatu dignum exemplum refert DIONISIUS, (*a*) ubi hanc ob cauſſam totius brachii cutem incidere coactus fuit, atque ultra quatuor ſanguinis libras, quae totum brachium a cubito ad ſcapulam undique impleverant, evacuavit. Simile fere exemplum habet RUYSCHIUS (b) ubi ſanguis concretus per totum fere brachium haeſit. conf. etiam, ſi lubet, BARTHOLINI Epiſt. Med. 53. Cent. III. Hiſtor. Anatom. IX. Cent. II. & ejusd. aneurysmatis diſſecti Hiſtor. Panormi edita, quod Neapoli vidit An. 1644.

CAPUT XIII.

De Aneurysmate.

I.

TUmorem ab arteriis dilatatis, percuſſis aut ruptis natum, ſanguine refertum, eumque plerumque pulſantem, *aneurysma* dicere Chirurgi conſueverunt. Cujus equidem *binae* praeſertim *ſpecies* recenſentur. Namque alia *ſpuria*, alia autem *vera* dicuntur aneurysmata. *Aneurysma verum* appellatur, ſicubi tumor aliquis, plus minusve pulſans, vel ex integrae arteriae, (*c*) vel etiam ex unius ſolum lateris in ipſa diductione pronaſcitur, eodem fere modo, ut in venis tumores ſaepius oriuntur, qui *Varices* vocari ſolent. Utriusque generis tumores quaſi *herniae* ſunt arteriarum aut venarum, atque a nonnullis etiam *Aneurysma quid ſit.*

(*a*) In Chirurg. Cap. de Aneurysmate, Demonſtrat. VIII.
(*b*) Obſ. Anat. Chirurg. 2. pag. 7.
(*c*) Exempla hujusmodi notatu digniſſima deſcripta a me extant in *Annalibus Acad. Juliae* Semeſtri XII. p. 81. aliaque varia a PARAEO mihi Lib. VI. cap. 32. a RUYSCHIO in Obſerv. Chirurgicis, & in Hiſt. Acad. Reg. An. 1712. & 1721. ut & in LANCISII libro *de Corde & Aneuryſmat.* itemque lib. de *mortib. ſubitan.* in Schol. Obſ. V. §. 2. propoſita ſunt. Hinc mirandum, doctiſſimum alias FREINDIUM, in Hiſt. Medicinae contendere, *omne Aneuryſma ex ruptura arteriae oriri.*

Digitized by Google

propterea *herniae arteriarum* aut *venarum*, vocantur. Contra vero *ſpurium* dicitur, ſi arteria vel per externam aliquam vim in ſanguinis miſſione, contuſione aut vulneratione, vel etiam eroſione ob quamcunque cauſſam factam, aperitur, & ſanguis inter cutem ac reliquas partes effunditur, (*a*) ipſum autem membrum, propter intus effuſum atque haereſcentem ſub cute cruorem cum livore aut nigrore vehementer paulatim tumet; (*b*) vel etiam ſi aneurysma verum usque adeo inſigniter intumeſcit, ut prorſus attenuatis ac disruptis tandem tunicis, ſanguis vel ex vulnere prodeat, vel ſub cute adhuc integra ſeſe effundat. Hinc enim graviſſimus utique tumor, qui vero vix aut parum pulſat, & minus elevatus eſt, quam in vero, naſcitur: nonnunquam autem ex ſanguine effuſo corrumpente gangraena, vel ipſa quoque mors ex enormi ſanguinis profluvio inſequuntur. (*c*) Sed conſtitui tamen porro *aneurysmatum ſpecies* quoque inde poſſunt, quod alia ſine malis accidentibus aliis; alia, praeſertim ea, *quae ſpuria vocantur*, cum immobilitate, magno dolore, corruptione ac ſphacelo partis ſint conjuncta. Haec *complicata*, iſta vero *ſimplicia* dici haud inepte poterunt. Ita quoque dividi poſſunt in *externa* & *interna*. *Externa* voco, quae in externa quadam arteria; *interna* vero quae in interna oriuntur. (*d*) Denique in eo etiam aneurysmatum diſcrimen aliquod notatu digniſſimum ſitum videtur, quod alia & quidem ſatis magna ſubinde *ſine pulſibus* ſint, alia pulſus plus minusve vehementes ſibi habeant adjunctos. (*e*) Nam ſciendum, ut jam dictum eſt, *aneurysmata ſpuria*, praeſertim paullo majora, *vix pulſare*; vera autem & praeſertim adhuc parva, ſatis vehementem pulſum edere: qui vero in quibusdam increſcente tumore, diminuitur, in aliis autem non diminuitur, ſed potius increſcit. (Conf. exempla ex Annal. Acad. Juliae antea citata.)

II.

(*a*) Notabile ſpurium aneurysma deſcripſit Bartholinus in peculiari libello, cui titulus: *Aneurysmatis diſſecti hiſtoria.* Panormi 8. 1644. itemque von Horne in Epiſt. de Aneurysmate, & Lancisius lib. de Cord. & Aneuryſm.

(*b*) Vid. exempl. cap. praecedenti, N. VII.

(*c*) Exempla infra, ubi de prognoſi agitur, indicantur.

(*d*) Aneuryſmatum internorum exempla vid. in Paraei Lib. VII. cap. 32. Bourdeloti Obſ. in *Blegn.* Zod. Gall. An. 1681. p. 44. Ruysch. Obſ. Chirurg. 37. & 38. Lancisii lib. citat. & mea ex Annal. Acad. Juliae modo citata.

(*e*) In promptu mihi obſervationes ejusmodi propriae ſunt: praeterquam quod apud Paraeum Lib. VI. cap. 32. Ruyschiumque itidem tales ubi pulſus defecerunt, extant Obſerv. 38. ut & in Muysii Podalirio p. 126. von Horne loco citato; Morelli Obſerv. in Blegnii Zodiac. Med. Gall. An. 1681. Menſe Februario Obſ. 3. pag. 25. itemque Rogerii ibid. menſ. Martio pag. 42. Nuck. Operat. Chirurg. 29. Lancis. lib. citat.

Digitized by Google

II.

Ac *verum* quidem idemque externum *aneuryſma*, praeter ſigna modo jam tradita, exiguus plerumque initio tumor eſt, isque tum ſemper pulſans, neque nucis avellaneae magnitudinem principio ſaepe ſuperat. (De internis enim, quia principio videri nequeunt, nihil certi affirmari (*a*) poteſt.) Locus tumoris plerumque ad tactum mollis eſt, & quaſi liquidum fluctuans ac renitens in eo percipitur, fereque ſemper naturalem cutis colorem refert, & perinde, ut arteriae reliquae, pulſat. Simulatque digitus aliquis ſuper eum deprimitur, tumor (nimirum quando adhuc parvus) evaneſcit; remoto digito protinus revertitur. Id quod vero in magno vix aut rarius ſuccedit, & ſenſim ſenſimque creſcit, imo in inſignem quandoque magnitudinem augetur. (*b*) *Aneuryſma* vero *ſpurium* cum livore, duritie ac doloribus turget: ſed tumore magis plano; plerumque non pulſat, ſed quando premitur, ſenſus ſuſurri vel ſtrepitus percipitur, inflatoque ſenſim membro univerſo, vel ſaltem magna ejus parte, haud raro in putredinem & ſpacelum degenerat (*c*). *Diagnoſis.*

III.

Exoriri quidem aneuryſmata quam ſaepiſſime ſolent *in brachiis*; ſicubi ſcilicet in ſanguinis per venam, praeſertim baſilicam, detractione arteriam aliquam Chirurgus ſimul aut percuſſit, aut ferro ſaltem attigit. (*d*) Hic etenim continuus ſanguinis pulſus efficit, ut extenuatis arteriae tunicis reliquis, vel recens rurſus glutinatis, ſenſim ſenſimque magis debilitetur ac diducatur; tandemque in tumorem quandoque graviſſimum convertatur. Quare ſi *poſt aliquot dies* vel *hebdomades a venaeſectione in brachio tuberculum pulſans oritur*, ſicuti N. 11. deſcriptum eſt, *aneuryſma adeſſe certum eſt*. Sed vero non a ſcalpello tantum chirurgico immiſſo, ſed a quamplurimis quoque aliis cauſſis, quum *internis* tum *externis*, quin eriam aliis adhuc in locis quam in brachiis, naſci aneuryſmata poſſunt. Neque enim inſolens prorſus eſt, tumores inſignes ex arteriarum vulneratione, colliſione (*e*) ac ſuppuratione, extrinſecus concitatis, variis in corporis partibus, proveniſſe. Intus autem *in pectore vel abdomine*, propter tunica- *Aneuryſmatum ſedes, atque cauſſae.*

(*a*) Lancisius tamen etiam internorum ſigna ſuppeditat libr. citatis.

(*b*) Aneuryſma ſpurium prodigioſam quandoque magnitudinem acquirere; ſed verum, licet vetus ſit, *nunquam caſtaneae magnitudinem excedere* contendit Gouey *in Chirurg.* p. 231. Id ipſum tamen falſum eſſe, obſervationes quamplurimae demonſtrant: Conf. & Hildani Obſerv. 44. Cent. III. ubi de Aneuryſmate *ovi anſerini* magnitudine agit. Purmanni Chirurg. curioſa p. 212. Tab. noſtra XI. fig. 6.

(*c*) Vid. & Bartholinus & van Horne locis ſupra citatis.

(*d*) In gutture Aneuryſmata frequentiſſime omnium oriri tradit Paraeus Lib. IV. cap. 32. ſed hoc cum obſervationibus non convenit.

(*e*) Ita Fehrius obſervavit ex ictu baculi ad ſiniſtram capitis partem aneuryſma in puero, (vid. Bartholini Epiſt. 53. Cent. III.) quod octidui ſpatio dimidiam capitis partem occupavit.

Digitized by Google

nicarum arteriae vel externarum vel internarum factam debilitatem ex quacunque cauſſa, propter exulcerationem v. gr. atque eroſionem, aneurysmata moveri quandoque poſſe, id praeter FALLOPII (*a*) SEVERINI (*b*) RUYSCHII (*c*) LANCISII (*d*) luculentas obſervationes noſtra, niſi vehementer ego fallor, obſervatio in Annalibus Acad. Juliae Semeſtri XII. p. 81. deſcripta ſatis ſuperque docet. *Cauſſae tamen aneurysmatum*, praeſertim internorum, ſaepe dubiae aut prorſus incertae ſunt: interea tamen vel *externae vel internae* eſſe debent, atque veriſimile eſt, ea ortum ſaepiſſime debere vel lapſui, ictui, verberibus aut fracturis aliquando perpeſſis, vel violentis motibus in elevandis aut propellendis magnis oneribus, ſaltu, equitatione vehementiori aliisve concuſſionibus violentioribus, quibus arteria quaedam plus juſto vel percutitur ac debilitatur, vel urgetur, ut in tumorem aliquem diſtendatur; vel inflammationi, ſuppurationi ac eroſioni, ab ulcere partis vicinae aut ipſius partis cujusdam arteriae; unde reliquae tunicae debilitantur, ut impetum ſanguinis irruentis ferre nequeant, ſed cedere cogantur, atque ſenſim in tumorem expandantur. Ita ſaepe viſum eſt, ex levi quadam arteriae cujuscunque laeſione per ſcalpellum, ferrum vel telum acutum quodcunque, & ſpeciatim brachii in venaeſectione, ut jam antea dictum eſt, aneurysmata producta eſſe, quando nimirum ſcalpello phlebotomo arteria tantum quaſi tangitur, atque exterior ejus tunica, interioribus adhuc integris, vel leviter tantum vulneratur. Hac enim laeſione fit, ut tunica interior, arteriae, eo in loco, ubi laeſio eſt, pulſui cordis & ſanguini irruenti prementique reſiſtere ſatis non valeat, ſed cedat ac paulatim pars debilior ſive laeſa in tumorem notabilem, quem aneurysma vocamus, dilatetur. Si jam hanc mechanicam aneurysmatis theoriam ab externis ad interna applicamus aneurysmata, multae eſſe poterunt cauſſae, quae arteriarum internarum tunicis aliquam labem inferre poſſunt, ut arteria aliqua in certo loco debilior fiat, minusque quam aliis ejus in partibus, reniti queat, ſive illa cauſſa haereat in externa arteriae ſuperficie, ſive intra tunicas ejusdem. Sic a lapſu, ictu, colliſione, inflammatione, ſuppuratione, ulcere, &c. aliqua arteriae pars, quemadmodum aliae partes, debilitari, vel erodi ſic poteſt, ut preſſione Cordis & ſanguinis cedat, atque aneurysma producat, praeſertim ſi aliqua vis externa, impetus vel motus vehementior, lapſus, concuſſio aut ſimile quid forte accedat.

IV.

Laeſarum arteriarum diagnoſis. Arteriarum in vanaeſectionibus percuſſio quomodo explorari, imminentisque aneurysmatis periculum praecaveri poſſit, ſuperiori capite ſatis, ni fallor, declaravimus. Oſtendendum nunc erit *quibus ſignis dignoſci in venae inciſione levis aliqua ejusmodi arteriarum laeſio debeat.* Sed vero quia certa

(*a*) Lib. de tumor. cap. 14. (*b*) Lib. de Abſceſſibus. (*c*) Obſerv. Chirurg. 37. & 38. (*d*) Lib. de Cord. & Aneuryſm.

Digitized by Google

ta ſive pathognomonica, ut dicunt, noxae levioris iſtiusmodi indicia nos deficiunt, conjecturis utique, attamen veriſimilibus, nitendum eſt. Igitur quoties pulſum aliquem in extrema ferri in brachium demiſſi cuspide factum perſentiſcimus, ſanguis vero ex arteria cum impetu non proſiliat, tactam forte ac laeſam arteriae tunicam externam eſſe, haud immerito ſuſpicamur. Ne qua igitur aneurysmatis periculum ſuperveniat, curatio ſic omnino inſtitui debet, quemadmodum ſuperiori capite ex inſtituto propoſuimus.

V.

Quodſi autem vel laeſi hominis, vel ipſius quoque Chirurgi negligentia aut imprudentia hoc neglectum, vel faſcia nimis cito rejecta fuerit, quam facillime aneurysma erumpit. Nam ſciendum quoties intra menſis ſpatium a ſecta vena in brachio tuberculum pulſans exoritur, aneurysma illud eſſe a levi arteriae brachii laeſione ortum. Aneurysma tamen verum, quamdiu recens adhuc atque exiguum eſt, praeter pulſum moleſtum levemque tumorem, parum aut nihil incommodi affert: ſed poſtquam ſenſim ſenſimque increſcit, & vel ad ovi vel pugni alicujus, quin imo ferme ad capitis usque magnitudinem augetur; quemadmodum ex Purmanni *Chirurgia curioſa* pag. 612. nec non ex tabula noſtra XI. fig. 6. manifeſtum eſt, dolores intenſiſſimi atque partis immobilitas, debilitas, aliaque incommoda ſuperveniunt. Dehinc niſi promptiſſimum auxilium acceſſerit, arteriarum tunicae paulatim attenuantur ac tandem perrumpuntur, malaque graviſſima cum ipſo mortis praeſentiſſimo ſaepe periculo concitantur. Vel enim, perrupta ſimul cute externa, graviſſimum ſanguinis profluvium; (*a*) vel etiam, cute integra manente, ſanguinis corruptio atque gangraena ſenſim inſequuntur. (*b*) Tametſi autem aneurysmata pleraque omnia periculoſa ſint, atque, ut apud Bartholinum (*c*) & Harderum legitur (*d*) pauci aneurysmatis laetum aut felicem exitum ſpectarint; nulla tamen graviora & periculoſiora illis eſſe ſolent, quae vel in arteriis internis iisque grandioribus, vel nimium abſconditis, ut in aorta, principio ſubclaviae brachialis aut carotidis arteriae &c. enaſcuntur. Sic etiam ſemper fere inſanabilia ſunt iſtiusmodi aneurysmata, quae in arteriae carotide in collo, in ſubclavia atque axillari prope humerum, vel etiam in crurali, praeſertim prope ventrem ſuboriuntur. Namque hic in curatione graviſſima ut plurimum imo lethifera ſanguinis profluvia, vel & in extremis gangrae- *Prognoſis.*

(*a*) Quemadmodum egomet Helmſtadii; Ruyschius autem in *Obſervat. Anat. Chirurg.* 2. aliique obſervavimus.

(*b*) Ruyschius ibidem; ego vero hic Helmſtadii vidi, conf. Th. Bartholini Ep. Med. Cent. III. Epiſt. 53.

(*c*) Epiſt. Med. modo citata.

(*d*) Jo. Jac. Harderus in Apiario Obſerv. 86.

na & ſphacelus ſuperveniunt. Mitiora his ea ſunt, & frequenter adhuc curantur, quae in externis arteriis, praeſertim cranii (*a*) vel extus in coſtis, pedis, manus atque brachii inferioris, arteriis excitantur aneurysmata. Sed brachii tamen niſi in principio adhuc ſit, ubi, compreſſione & ligatura ſaepe adhuc curatur, tandem anceps plerumque curatio, quae per ſcalpellum fit, eſſe conſuevit. (*b*) Quum enim glutinari ac claudi tunc omnino arteriae truncus debet; abeſſe vix poteſt, quin cubitus & manus, vel propter rami alterius majoris ſaepe defectum (*c*) vel propter ramulorum lateralium ſaepe parvitatem, ſufficienti ſanguine ac nutrimento carere incipiant. Quod ipſum ſimulatque incidit, haud ſane procul abeſſe ſphacelus atque ipſa ſaepe mors partis adſolent: prouti quidem egomet ex longo rerum uſu didiciſſe mihi videor, atque ex obſervationibus variorum Medicorum conſtat, (*d*), ita ut pars vitiata ſaepe reſcidenda ſit, ſi aegrum ſervare velimus: imo quamvis etiam pars reſcidatur, tamen aeger haud raro perit, ut ex modo citato Bartholini exemplo manifeſtum eſt. Aneurysma vero quoties ſponte ac praeter opinionem disrumpitur, tanta plerumque ſanguinis copia effunditur, ut moriendum utique homini aegroto penituſque exhauſto ſit, (*e*) niſi promtiſſimum a torculari idoneo: (*Tourniquet*) rebuſque id genus aliis; ipſa denique operatione petitum ſalutis praeſidium fuerit. Aeque fere magnum periculum imminet, *ſicubi*, prout fieri quandoque ſolet, *tumor iſtiusmodi gravior, quaſi abſceſſus aliquis, per Chirurgi imprudentiam inciditur.* (*f*) Ceterum illud obſervari ante omnia hic adhuc meretur; aneurysmata *ſpuria longe eſſe veris periculoſiora.* Quemadmodum enim haec, praeſertim ſi non adeo grandia ſunt, per plures annos & ad extremum uſque ſpiritum tolerari quandoque ſine adeo magna moleſtia vel periculo poſſunt, (*g*) praeſertim ſi idonea ligatura ſive faſcia utantur; ſic e contrario ſpuria vel

(*a*) Ut illud, quod in Bartholini Ep. 53. Cent. III.

(*b*) Ita enim aeger, de quo tota aneurysmatis diſſecti hiſtoria Bartholini agit, amputato ob aneurysma brachio, uſtaque ejus arteria, tamen mortuus eſt.

(*c*) Ramum alium majorem tam ſaepe non deficere, quam vulgo hujusque plerique exiſtimarunt Chirurgi, in diſſertat. medica, quae varias notatu dignas obſervationes cum Chirurgicas, cum Anatomicas, exhibet, & Anno 1730. Helmſtadii meo praeſidio a D. Moebio habita eſt, oſtenditur. Quae obſervationes aliquando in meis obſervationibus ſeorſim edendis, ſi Deus vitam & vires concedet, apparebunt.

(*d*) Vid. Bartholin. Epiſt. modo citat. Ruysch. Obſervat. 2. Von Horne de aneurysmate.

(*e*) Sicuti accidit aegro Paraei Lib. VI. cap. 32. aliique, cujus hiſtoria in Act. Anglican. A. 1700. pag. 6‘6. & ſuppl. Act. Erud. Lipſ. Tom. III. pag. 401. refertur.

(*f*) Conferri hanc ob rem poteſt Paraeus, Lib. VI. c. 32. Hildanus Cent. III. Obſ. 43. Ruyschius Obſ. 18 von Horne ac Lancisius loc. cit.

(*g*) Ita Sennertus exemplum refert Prax. Med. Lib. V. Part. I. de muliere, quae ultra triginta annos aneurysma nucis juglandis magnitudine in cubiti flexura ſine damno tulit.

Digitized by Google

vel nimio ſanguinis profluvio, vel corruptioni & ſphacelo ſtatim opportuna deprehenduntur. Et ſane quo grandia magis & quo periculoſiori in loco, hoc quoque gravia magis & periculoſa utraque haec aneuryſmata ſunt. Usque adeo, ut intrepidus etiam ille atque expertiſſimus inprimis Chirurgus, Hildanus, quemadmodum ex adducta ſuperius obſervatione liquet (No. 1.) operationem aliquam chirurgicam hic ſuſcipere haud auſus ſit. Ita & Ruyschius de Amſtelodamenſibus Chirurgis aperte ſcribit, (*a*) neminem ex illis per viginti & plures annos in vaſta illa civitate iſtiusmodi operationem ſuſcepiſſe. Sic etiam aneuryſma ſpurium plerumque difficilius ſcalpello curatur, quam verum; quia ſanguis effuſus undiquaque concretus haerens, Chirurgo, ut eum removeat, multum laboris procreat. *Aneuryſmata interna* ſicuti vel penitus ſubinde deliteſcunt, ſic artem quoque ſalutarem ſine dubio vincunt; quia aditus manibus denegatur; vel ſi etiam interna extus quodammodo patent, ut ſupra N. 1. allegata exempla oſtendunt, tamen ſine vitae praeſentaneo periculo ea incidere aut aperire non licet; quare curationem ſimilium ſummi Chirurgi, Fallopius, Paraeus, Severinus, non aggreſſi ſunt. (*b*) Igitur & nos, ne forte inanem aliquam deſperatae noxae conſiderationem inſtituiſſe videamur, nonniſi de externis aneuryſmatibus, ubi ſpes curationis eſt, hic in curatione noſtra acturi ſumus. (*c*)

VI.

Sed ne quis tamen fortaſſis ignoret, quae periculoſiſſimae hujus noxae praecipua curatio ſit, operam hic praecipue dabimus, ut, qua ratione *aneuryſmata in flexuris cubitorum naſcentia*, utpote reliquis frequentiora, tractari optime queant, breviter exponamus. Sic etenim ſimul id, arbitror, conſtabit, quomodo reliquis etiam aneuryſmatibus, minus frequentibus, digne ſit ſuccurrendum. Scilicet ubi *aneuryſma quoddam verum, idemque incipiens, vel exiguum, vel ſaltem non adeo grande*, in flexura cubiti exoritur, duplex eſt curandi ratio: nimirum vel apta compreſſio & deligatio, vel ſcalpellum. Illa rurſus duplex eſt; nam altera vel ſpleniis & faſciis fit, altera per propria quaedam inſtrumenta. Haec, quae compreſſione fit, ſemper prius tam in vero, adhuc parvo, quam etiam in falſo, ubi nulla ſanguinis inter partes eſt effuſio, tentari debet: nam crudele eſt periculoſam ſectionem inſtituere, ubi blandiori modo curare poſſumus. Adeoque curari idipſum ac contrahi, poſtquam prius omnis ſanguis ex tumore repreſſus eſt, vel fruſtuli chartae maſticatae, vel emplaſtri adſtringentis, aliquot ſenſim poſtea

Curatio aneuryſmatum. 1.) exiguorum.

(*a*) Obſervat. Chirurg. 2.
(*b*) Vid. Th. Bartholini in Hiſt. Aneuryſmatis diſſecti, ſaepius jam citata.
(*c*) Qui de internorum curatione aliquid noſſe deſiderat, Lancisius Doctiſſ. libr. de Aneuryſmatibus evolvat.

ampliorum ſpleniorum aptioriſque alicujus deligationis, qualem capite praecedenti indicavimus, adjumento nonnunquam poteſt, ſi per aliquot hebdomades vel menſes adhibetur: prouti quidem, ut recentiores obſervationes nunc taceam, jam olim ab HILDANO, (*a*) TULPIO, (*b*) ROGERIO (*c*) praeſtitum legimus. Sed ſi quando ejusmodi ligatura parum eſſet, quemadmodum hoc BOURDELOTIUS, Medicus regius, Gallus, in ſuo corpore expertus eſt, (*d*) ad inventa hunc in uſum a Chirurgis propria quaedam machinamenta ſunt, quorum ſubſidio non reprimi ſolum atque contineri, ſed (ſuperimpoſito praeſertim ſimul emplaſtro roborante) prorſus quoque curari ſenſim aneurysmata ſaepe minora ſolent. Ex multis ejusmodi bina delineata exhibentur in *Tab. XI. fig* 8. 9. quorum tamen applicatio atque uſus demonſtrari facilius coram poſſunt, quam prolixioribus verbis deſcribi. Interea tamen ſatis, opinor, intelligi poterit ex tabulae noſtrae XI. explicatione. (*e*)

VII.

2) *Grandiorum.* Sicubi autem forte grandius aneurysma eſt, quam ut vincturae aut inſtrumentorum ſubſidio reprimi poſſit; vel ſi ex vero aneurysmate, rupta arteriae tunica, ortum ſit *ſpurium*, & cumprimis ſi ſanguis hic inter carnes effuſus ad gangraenam ſpectaret; ſi brachii immobilitas una cum doloribus adeſt; denique ſi periculum eſt, ne, tumore tandem; una cum cute disrupto ſanguinis profuſio periculoſa, quae aegrum inopinantem conficere poſſet, concitetur; petendum utique a ſcalpello praeſidium eſt. Quae ipſa tamen operatio quia multis doloribus & periculis obnoxia eſt, haud temere, ſed nonniſi caute admodum ac circumſpecte, quin etiam poſt adhibitos demum in conſilium Medicos & Chirurgos alios longe omnium expertiſſimos, ſuſcipi a Chirurgo debet: ne ſcilicet, ubi alia quaedam mala haud praeviſa ſuperveniunt, curantis temeritas aut imprudentia incuſari temere queat, & quaſi ejusmodi curatio neceſſaria haud fuerit.

VIII.

Operatio quid poſtulet. Operationis hujus duplex praecipue negotium eſt. Neque enim auferri ſolum tumor aneurysmatis ſed glutinari quoque poſtmodum arteria

(*a*) Obſervat. Chirurg. Cent. III. Obſ. 44.
(*b*) Obſerv. Med. Lib. IV. cap. 17.
(*c*) BLEGN. Zodiac. An. 1681. pag. 43.
(*d*) Vid. BLEGN. Zod. Med. Gall. An. 1681. p. 43.
(*e*) SCULTETUS equidem jam tum in *armentarjo* ſuo Tab XIIX. fig. IV. Edit. An. 1666. 4. inſtrumentum aliquod hujc ſcopo accommodatum deſcripſit. Sed iſtud non adeo aptum videtur, quam haec. Ita & DIONISIUS alicujus mentionem facit, loco citato. quod BOURDELOTIUS, Medicus Regius, invenit, & *pontem* ſive *ponticulum* appellavit, *Le Ponton*; de quo vero ipſe BOURDELOTIUS prolixius egit in BLEGNII Zodiac. Med. Gall. An. 1681. menſe Martio, Obſ. IV. pag. 43. atque retulit, ſe in ſe ipſo hoc ponticulo aneurysma brachii intra anni ſpatium curaſſe, quod jam magnitudinem attigerat *ovi junioris Gallinae.*

Digitized by Google

teria rurſus debet. In Italia ſuperiori adhuc ſeculo brachium aneuryſmate laborans, reſecarunt, arteriasque reſciſſas ferro aduſſerunt, ut ex Bartholini Hiſtor. aneuryſmatis ſaepe jam citata intelligi poteſt. Hodie vero brachium conſervare & leniori modo illius curationem perficere ſtudemus. Sed quo promptius tamen atque accuratius exſequi hic munus ſuum Chirurgus queat, ad tria hic potiſſimum attendere debet, & quidem primo, quomodo torcularis ope ſanguinem cohibeat, id quod veteribus incognitum fuit; deinde ad modum, quo arteriam inveniat & detegat; & denique quomodo eam vel medicamentis vel ligatura conſtringat. (a) Itaque *parare prius ac diſponere in patina, aſſere vel abaco ſingula inſtrumenta neceſſaria debet, quam operationem ipſam adgreditur.* Atque inſtrumentorum quidem ſeu rerum neceſſariarum communis apparatus hic eſt: nimirum *torcular* pro arteria in brachio conſtringendo & ſanguine coercendo, vel vulgare, quale ſupra deſcripſimus; (P. I. Lib. I. cap. II. No. 9. & 10.) vel quae praeſtantiora videntur, ibidem (Num. 11. 12. 13. 14. & 15.) expoſita; deinde pro arteria detegenda ſcalpellum Tab. I. litt. G. aliquot uncinuli Tab. VIII. fig. 2. & 3, ſpongia cum vino vel ſpiritu vini calido, forfex obtuſo apice Tab. I. litt. C. vel D. linamentum carptum ſufficiens; ſpleniola nonnulla quadrata diverſae amplitudinis; ſplenium anguſtum, ſed craſſum, ſpithamaeque longitudinem adaequans; bina linteamina ampla, quanta ſcilicet involvendo obtegendoque integro brachio ſufficiunt; duae tandem vel tres faſciae, binos digitos transverſos latae, & triplo vel quadruplo longiores iis, quae in ſanguinis miſſione in brachio adhibentur. Praeter haec, quando quis eam curandi viam, quae adſtringentibus ſive rodentibus medicamentis peragitur, eligit, quae tamen valde incerta eſt, vel fruſtulum vitrioli coerulei adſit, vel *liquor ſtypticus Weberi*, vel butyrum antimonii, aliudve ſimile. Si quis vero arteriam ligare malit, qui modus pro avertenda nova ſanguinis profuſione certior eſt atque a melioribus Chirurgis eam ob cauſam hodie praefertur, quia lapſa eſchara ſanguinis profluvium ſaepe cum mortis periculo redit, (b) *acus* praeſto ſit *curva*, filo firmo, eoque duplici imo triplici ac cerato inſtructa; vel ejus loco *peculiare ferramentum* in hunc uſum a me excogitatum Tab. VIII. fig. 4. delineatum.

(a) Olim etiam pro claudenda laeſa arteria *ferro candente* uſi hic ſunt: verum hoc nimis crudele, nimis incertum, imo ſaepe valde noxium eſt auxilium.

(b) Quod varii Autores annotarunt. vid. inter alios Bartholin. Hiſt. de Aneuryſmate, & Harderus in obſerv. p. 325. Morellus in *Blegnii* Zodiac. An. 1681. pag. 26.

IX.

Qualiter collocari aegrotus & miniſtri debeant.

Quibus omnibus rite ſic inſtructis, *collocandus aeger eſt in ſella quadam inclinata*, ejusdemque brachium perinde, ut in venaeſectionibus, extendendum. Dehinc quatuor miniſtri adſciſcendi, atque ſic omnino conſtituendi ſunt, ut juvare curantem quam promptiſſime valeant. Quoties nimirum *in dextro brachio aneurysma eſt*, optimum mihi videtur, ſi Chirurgus ipſemet juxta dextrum aegroti latus adſtet, conſtituto ſimul ad humerum aegri dextrum miniſtro expeditiſſimo, qui brachium ſupra tumorem comprehendat una cum ipſo torculari inibi applicato: ut ſcilicet hanc pro re nata atque ex Chirurgi mandato, nunc fortius adſtringere, nunc relaxare paullulum queat. Miniſtrorum alter ante hominem aegrum collocatus brachium ejusdem, ne retrahi facile in ipſo opere poſſit, ſupra carpum firmiter comprehendat. Tertius Miniſter in ſiniſtro latere adſtet, tabulamque vel patinam cum inſtrumentis atque apparatu reliquo contineat. Quartus denique reliqua Chirurgo ſubminiſtret, quae forte ad conficiendum negotium in ipſa operatione neceſſaria videntur. Qualis autem Chirurgi & miniſtrorum eſſe poſitura debeat, *ſicubi in ſiniſtro brachio vitium eſt*, id equidem ex jam propoſitis facillime poterit colligi: dum contraria ea plane ſit neceſſum eſt.

X.

Torcular quomodo applicari debeat.

Primum igitur operationis negotium in eo conſiſtit, ut torcular *in medio quaſi vel ſummo brachio* (*a*) ſuper arteria brachiali exactiſſime applicetur, (*vid: Tab. III. fig. I. litt. K.*) tantisperque leniter adſtringatur, donec nullus, nec in ipſo aneurysmate, nec ad manum in carpo pulſus ſuperſit. Sic enim praecaveri optime ſanguinis profuſio poterit. Cavendum tamen ne conſtrictio nimis vehemens ſit, ne nervi aliaeve partes teneriores eo ipſo laedantur. Bacillum torculari injectum conſtitutus in dextro latere miniſter apprehendat; vel ſi torcularibus trochleis inſtructis quis uti malit, (quae Tab. V. vel VI. delineantur) haec adſtricta trochlea ſponte in brachio haerent.

XI.

Prima operationis ac deligationis ratio.

Torculari igitur aliquo rite injecto ipſius operationis triplex modus eſt: quos ſingulatim jam deſcribere operae pretium ducimus. Ac prima quidem in eo potiſſimum conſiſtit, ut torculari rite clauſo *aneurysma verum* ſcalpello ſurſum verſus ſecundum longitudinem ſitumque

(*a*) Fieri, prout obſervatum a GARENGOTIO in Chirurg. ejus cap. de Aneurysmate legimus, nonnunquam ſolet, ut torcular, propter nimis inflatum a nimio cruore, in aneurysmate ſpurio effuſo, brachium, applicari ſine periculo in ipſo brachio nequeat. Igitur, ut idem praecepit, torcular tunc ſic omnino injiciendum eſt, ut axilla ſive alae faſcia convoluta vel pila quaedam cum ſplenio, quod brachium alias ambire debet, ſubjiciatur, bacillusque ſuper humerum intorqueatur.

Digitized by Google

que arteriae totum incidatur, factoque hunc in modum ſcalpello vel etiam forfice vulnere ſatis amplo, eoque vel recto vel quoque transverſo cruor & materia corrupta omnis vel digitorum vel ſpecilli vel & ſpongiae ſubſidio extergatur. Ejectis ſordibus torcular paulisper relaxatur, ut nimirum ſanguis prorumpens ſuperius arteriae foramen demonſtret. Si vires ſunt, aegrotusque ſanguinis copia premitur, non ſtatim conſtringi rurſus torcular debet; ſed ſanguinis aliquot unciae, quoad totum videtur, ex vulnere prius emitti. Tum, conſtricta ſolertiſſime rurſus torculari, ſi medicamentis quis uti velit, vel vitrioli coerulei fruſtulum goſſypio vel linamentis involutum ſuperiori arteriae foramini immittitur, ſuperimpoſitis aliquot ſpleniolis, atque ita quidem, ut minutiſſimo (*Tab. II. fig.* 21.) ſenſim ampliora cum multis utrinque linamentis, rudi modo contortis, ſuperinjiciantur; omnia vero ſiniſtrae manus digitis & cumprimis pollice probe contineantur atque ſuper arteria laeſa ſatis arcte comprimantur. Loco fruſtuli vitrioli etiam linamentum contortum & *liquore ſtyptico Weberi*, vel butyro antimonii imbuto, ſed rurſus expreſſo, vulneri arteriae ſuperiori, eodem vel adhuc meliori effectu immitti poteſt, ſuperinjectis omnibus iisdem, quae modo propoſuimus. Singula iſta emplaſtro quadrifido, ſplenioque quadrato ampliori ſatisque craſſo conteguntur, tandemque faſcia triplo aut quadruplo majori eis, quas in ſanguinis miſſione vulgo adhibemus, quam accuratiſſime comprehenduntur. Dionisium qui audiunt, (*a*) deligationem etiam ſic inſtituunt, ut, omiſſo vitriolo fruſtum unum vel alterum, chartae manducatae, vel ſpleniolum aqua ſtyptica imbutum, & ſuper hoc quam plurima alia ſpleniola minuta ſenſim ampliora, ſuper arteria adaperta deligent: id quod etiam quandoque ſatis idoneum hic eſſe poteſt.

XII.

Sed quo certius ſanguinis profluvia praecaveantur, injici ſuper faſciam priorem alia quaedam priori ſimilis faſcia debet; factisque circa locum laeſum, ut cum priori factum eſt, aliquot ejusdem ductibus, ſplenium illud longum craſſum atque anguſtum in interiori brachii latere ſuper arteriam brachialem ad lineam applicari ſurſumque aſcendente faſcia, ut capite praecedenti jam docuimus, contineri. Atque firmius quidem faſcia illa ut haereat, opus eſt, ut facto uno circum ipſum pectus circuitu, in humero ſive brachio ipſam finire, ibidemque gnaviter firmare, ac poſtea aegrum quieti committere. His confectis atque torculari paullulum relaxato, dispicitur, num ſanguinis aliquid ex vulnere per faſcias prorumpat. Si nihil ex eodem prorumpit, confecta utique feliciter eſt operatio.

Quid poſt deligationem factu opus ſit.

XIII.

(*a*) Vid. ejus Chirurgia, cap. de Aneurysmate.

XIII.

Si Sanguis nondum quieſcit.

Sicubi vero ſanguinis quicquam erumpit, conſtringi rurſus torcular debet, reſolutaque vinctura omni, vel denuo, ut modo dictum eſt, & quidem quam accuratiſſime vulnus deligandum; vel ſi inſido huic curandi modo quis fidere nolit, arteriae pars extrema prouti quidem *Paullus* Aegineta, unus ex antiquiſſimis Medicis Graecis, jamdudum docuit, (*a*) per ſubterinjectum acus curvae retuſae beneficio filum duplicatum ac firmum ſolertiſſime deligari, ſiquidem alia ratione vix occurri mortis periculo poteſt. (*b*) Fere duplex autem neceſſaria hic videtur obſervatio: proſpiciendum enim quam ſolertiſſime hic Chirurgo eſt, tum ut ne 1) ipſam arteriam; tum etiam, 2.) ut ne nervum juxta poſitum acu laedat vel configat. Igitur longe optimum erit, cutem ſupremam ſufficienter incidere, nervum autem arteriae annexum, ſi fieri poteſt, accuratiſſime, admoto uncinulo, ab eadem removere vel ſolvere; dehinc, ne vel nervus vel arteria laedatur, acum parte obtuſa, quam caput vulgo appellant, ex parte, donec fila commode apprehendi poſſunt, ſub arteria transmittere, ne pars acus acuta arteriam forte laedat; vel proprium illud ad hos uſus accommodatum inſtrumentum, a me excogitatum, Tab. VIII. fig. 4. adhibere, illud filo diſſecto & ſatis traducto, retrahere, atque arteriam in loco altiori, ſuperinjecto prius arteriae linamento vel tenuiori ſpleniolo quodam lineo, probe ligare. Rite ſic deligata arteria, propendere filum ex vulnere, ad quatuor circiter digitorum transverſorum longitudinem debet, donec ſaneſcente arteria, ſponte ſua idem reſolvatur ac decidat. Sunt, qui *inferiorem quoque arteriae conciſae partem vinciendam* praecipiunt; alii tamen Chirurgi hoc alienum, ſupervacuum, quinimo pernicioſum eſſe ſtatuunt. Neque id interdum, & quidem in cubiti flexura, ſine ratione: ſi quidem longe major & plaga & cicatrix facienda eſt; quarum utraque rigoris cubiti aliquod periculum facile ſecum ferre poteſt. Attamen ſi extra flexuram cubiti, & nominatim infra cubitum, in brachio aneurysma ſit, & inferior pars arteriae, ligata jam ſuperiore, ſanguinem adhuc fundat, ligari ea quoque ſine damno poteſt, imo debet. Ita enim in curatione aneurysmatis arteriae cubitalis in medio brachio, id eſt, infra manum & flexuram cubiti, poſtquam arteriae lae-

(*a*) Lib. VI. de re Medica, cap. XXXVII: Itemque alter antiquiſſimorum Medicorum Graecorum Aetius, Tetrabibl: quart. ſerm. III. Cap. X.

(*b*) *Ita fere ejus ſe habent verba:* „ Si tumor ſive aneurysma ex arteriae laeſione „ factus eſt, ſectionem rectam in longitudinem cuti infligimus: deinde, diductis „ per hamulos oris, arteriam denudamus, & acu ſub ea transmiſſa, duplici filo ligamus. Partem ligaturis mediam ſcalpello incidimus, & quod in ea continetur, evacuamus, atque ſuppurante curatione utimur, donec deligata vinculorum fila excidant.

Digitized by Google

laeſae extremum ſuperius ligaveram, & inferius, laxato torculari ſanguinem adhuc vehementer fundebat, illud etiam ſubmiſſo ope acus curvae filo robuſto ligavi, & aeger morti jam vicinus, ſic optime ac ſine omni incommodo ope medicamentorum balſamicorum ſanatus eſt. Adeoque ſi & circa cubitum arteriam ligandi neceſſitas incidit, liganda; ſin minus, ſpleniolis & apta ligatura probe comprimenda, ita ſine ligaturae inferioris arteriae partis vulnus ejus ſine omni ſanguinis profluvio perfecte curavi. *Vincta*, prouti diximus, *arteria* proximo ſub vinctura loco transverſa concidi a quibusdam ſolet: quo ſcilicet retractis & clauſis arteriae vulneratae oris profuſiones ſanguinis periculoſae melius praecaveantur; verum noxium vel ſaltem ſupervacuum hoc ipſum negotium eſſe judico, atque ipſemet hanc operationem bis inſtitui, ut arteriam non praeciderim, & feliciter nihilominus aegros curaverim. Ceterum vulnus linamentis carptis & non diſcerptis bene multis, vel & ſpleniolis arcte compreſſis impletur, faſciisque, prouti jam ſupra edocui, atque adhuc infra uberius, libro de faſciis demonſtraturi ſumus, quam exactiſſime deligatur.

XIV.

Inflammatio quomodo praecaveatur.

Haud alienum videri hic nonnullis ſolet, *utrinque poſitas juxta cubitum brachii partes linteolis in oxycrato tinctis, ad praecavendam inflammationem, probe involvere*, faſciisque ſpiralibus ſupra deligare, atque ex alia parte aliquoties ſanguinem detrahere; quae quidem obſervatio apprime utilis eſſe in hominibus ſanguinis plenioribus & calidioribus conſuevit. In iis vero, qui jam ex multa ſanguinis profuſione valde debiles & frigidi, & ſanguinis uberior detractio, quam tamen Chirurgi Galli promiſcue commendant, & refrigerantium applicatio peſtifera eſt: Nam curavi tales ſine omni ſanguinis eductione, & in frigidis potius loco oxycrati vel aceti brachium ſpiritu vini calido, camphorato, vel theriacali demulcendum involvendumque curavi. His confectis *lectulo committi* aegrotus debet, brachiumque leniter inflexum pulvillo ſuperimponi, ut mollius quieſcat, ad vehementiores ſanguinis impetus ſive pulſus praecavendos: *Quies* enim etiam atque etiam, ut alias jam commendavi, hic neceſſaria eſt. Sicubi forte nihilominus brachium graviter intumeſcit, providendum equidem eſt, ne ex nimis ſtricta deligatione periculoſa inflammatio ſuperveniat; hoc enim ſi ſit, faſcia ea ratione ſolvenda, & denuo injicienda, ut capite XII. poſuimus. Alias vero haud facile ob periculum novae profuſionis ſanguinis reſolvi deligatio debet; Inſignem etenim, prout uſus me docuit, tumorem etiam liveſcentem, ſine graviori noxa hujusmodi in caſibus ſuſtinere brachia poſſunt, ſi ille modo non nimis durus & dolens ſit, neque gangraenae indicia adſint: hoc vero in caſu quid faciendum, capite praecedenti jam docui.

Digitized by Google

XV.

Profuſio qua ratione praecaveri poſſit. Sed ne qua tamen improviſa ſanguinis profuſio hominem exhauriat, ceu fieri facile poteſt, ubi quis adſtringentibus vel rodentibus remediis uſus (*a*) vel nullo apto vinculo conſtricta arteria eſt, *vigilare per aliquot dies integros miniſter aliquis, torculari inſtructus, apud aegrotum debet*, qui prorumpentem ſanguinem, ſi hoc malum forte incidat, vel pollice vulneri impoſito, vel injecto torculari protinus cohibeat, Chirurgumque ad deligandam arteriam, ubi nulla ligatura ante aderat; vel ſi non bene ligata fuit, ad novam eandemque firmiorem deligationem inſtituendam arceſſere curet, ne ex ſanguinis profuſione aeger pereat. Quam quidem ob rem tutius utique videtur, arteriam mox ligare, quam non ligare, atque primam ſtatim deligationem ſic inſtituere, ut arteria, quantum fieri poteſt, filo robuſto quam accuratiſſime vinciatur. Atque hanc etiam ob cauſſam non male agunt illi Chirurgi, qui triplex filum ſub arteria transmittunt, unumque ex illis pro ejusmodi caſibus non conſtrictum relinquant, ut, ubi priora non ſatis continet, adhuc illo arteriam denuo ligare queant.

XVI.

Obſervatio circa deligationem neceſſaria. Interea *deligatio prima*, ſicubi illa ſatis firma eſt, ſi profuſio, magna inflammatio, tumores nimii malaque id genus alia abſunt, *non facile*, ut jam dictum eſt, *ante diem tertium vel quartum reſolvi debet*; quo nempe melius glutinari arteriae vulnus queat. Tum ubi deligatio reſolvitur, providendum ſolertiſſime Chirurgis eſt, primo ut arteria in brachio a miniſtro digitorum vel torcularis ope comprimatur; deinde ne ſpleniola adhaereſcentia & cum primis vulneri proxima imprudenter abſtrahant, novamque ſic profuſionem ſanguinis moveant. Purgari tamen, quoad ejus fieri poteſt, vulnus a ſordibus debet, noviſque linamentis carptis atque unguento digeſtivo deliniri, dum ſponte ſua, quicquid adhaeſerat, in deligationibus reliquis reſolvatur & cadat. Longe tutiſſimum vero hic eſt, *rarius ſemper deligationem reſolvere*, idque primis diebus XV. iisdem ſemper cautelis, quas modo inculcavi, ne facile, praeſertim ſi arteria non ligata eſt, fortior ſanguinis impetus negotium aliquod faceſſat.

XVII.

Quomodo calor, febres aliaque mala avertenda. Quodſi primis poſt confectam operationem diebus *calor intenſus ſanguiniſque motus concitatior*, quem febrem appellare ſolent Medici, hominem aegrum divexant, unde profuſio ſanguinis & gangraena metuenda, petenda protinus a ſanguinis in brachio altero inſtituta miſſione praeſidia ſunt. Quin etiam, ubi opus fuerit, iterari eam nonnunquam convenit, praeſertim in iis, ubi ſanguis abundat, Dandaque prae-

(*a*) conf. N. VIII.

praeterea ſunt *medicamenta calorem temperantia. Victus* autem ratio tutiſſima eſt, ut calefacientia, dura ac ſolida evitentur; e contrario tantum juſcula tenuiſſima ſorbitionesque inprimis dilutae ac refrigerantes, perinde, ut in inflammationibus ac vulnerationibus gravioribus praeſcripſimus, aſſumantur.

XVIII.

Simulatque jam iſto modo clauſum arteriae foramen eſt, quod fieri plerumque in aneuryſmatibus, mitioribus poſt decimum vel duodecimum circiter diem adſolet, tardius vero in pejoribus, glutinari poſtea vulnus externum vel linamentis ſiccis debet, vel balſamo vulnerario, ſed ita tamen, ut *leniter identidem brachium extendatur, rurſumque inflectatur.* Hoc enim niſi fit, periculum ſane eſt, ne rigidum & curvum, tam propter adſtrictam nimis cicatricem, quam intermiſſum diutius motum juncturae, brachium efficiatur. *Glutinatio quomodo fieri debeat.*

XIX.

Altera curandorum aneuryſmatum ratio talis fere eſt. Nempe torcular debito modo ante omnia injicitur, brachiumque iſta ratione continetur, quam antea propoſuimus. *Mox cutis ſumma ſola, nihil interim laeſo aneuryſmate*, inciditur. Dehinc utrinque ſupra & infra tumorem poſita arteriae pars diligenter a nervis adjunctis reſolvitur, uncinulique aut hamuli beneficio ita elevatur, ut trajici ſubter eadem acus quaedam curva & retuſa, vel inſtrumentum noſtrum Tab. VIII. fig. 4, antea N. XIII. laudatum, cum filo duplicato & cerato queat. Hoc ipſum filum immiſſum ſic omnino conſtringitur, ut minutum ſemper ſpleniolum ſive linteolum aliquod nodo ſubjiciatur, ne arteria a filo diſrumpatur. Sic deligata utrinque arteria, medius inter vincturam utramque tumor ſcalpello exciditur, vulnusque dein eodem prorſus modo tractatur, quem ſupra jam propoſuimus. (*No. 16. ſeqq.*) Atque iſtam quidem curandi viam Purmannus ſeſe iniiſſe refert, quando graviſſimum illud, cujus ſupra mentionem injecimus (*No.* 2.) aneuryſma extirpavit, atque vulnus intra unicum menſem feliciter curavit. Nos tumorem iſtum horrendum atque adeo inſolentem, qualem vix alii annotarunt, *Tab. XI. figura 6.* delineatum exhibemus; ut nimirum illuſtre hoc exemplum melius innoteſcat, atque facilius concipi curandi ratio queat. Idque magis etiam ideo, quia Goteius Chirurgus Gallus, ut jam ſupra innuimus, verum aneuryſma caſtaneae magnitudinem nunquam ſuperare exiſtimavit. (*a*) *Altera operationis ratio Purmanni.*

(*a*) *in Chirurgia ſua.* p. 23. I.

Digitized by Google

XX.

Tertia operationis ratio. Anelii.

Tertia denique verum aneurysma *curandi ratio* ſic ſeſe habet. Nempe torcular primo loco applicatur, depreſſoque dein, ſi fieri poteſt, deorſum verſus manum ex tumore ſanguine, (*a*) cutis ſuprema ſecundum longitudinem, illaeſo manente aneurysmate ſcalpello inciditur. Tum arteria loco ſuper tumorem proximo & a vicinis partibus, cum primis nervo ſeparata, per trajectum, ut ſupra poſuimus, filum duplex vel triplex ſemel aut bis, pro re nata conſtringitur, donec poſt relaxatum torcular, nihil quicquam ſanguinis in tumorem rurſus profluat. Quo facto deligari, ut in praecedentibus docuimus, ſolertiſſime vulnus debitoque ſtudio foveri tantisper debet, donec & filum ſponte ſua tandem reſolutum ipſaque plaga penitus glutinata reperiatur. Hanc ſine graviori vulnere vel cicatrice ampliori curandi rationem Anelius ſcribit (*b*) ſeſe inſtituiſſe, itaque periculoſiſſimum aliquod aneurysma, vix elapſo menſis unius ſpatio, Romae quondam haud infeliciter curaſſe. Quod enim plerique hactenus ipſum aneurysma deoperiunt, collectumque intus ſanguinem digitis ferramentisque ejiciunt, id vel ideo magis incommodum videtur; quia non ſolum plus temporis exigit, ſed etiam majores dolores & cicatrices operatio concitat. (*c*) Abſoluta, quemadmodum diximus, actione iſta chirurgica, quater ex altero hominis aegroti brachio ſanguinem Anelius detraxit, id quod & ceteri Galli in ejusmodi caſibus praecipiunt. Quae vero frequens ſanguinis miſſio ſicuti ad leniendum ſanguinis motum atque calorem, pro regionis illius tempeſtate, mirum quantum ſaepe ſalutaris eſt; ſic in noſtris regionibus propter frigidiorem aërem corporumque diverſum habitum eam minus neceſſariam, imo vero ſaepius, praeſertim in jam jam debilibus, alienam eſſe judico; quia ſine ea etiam nonnulla aneurysmata egregie curata ſunt.

XXI.

Aneuryſma ſpurium quo modo tractari debeat.

Quodſi autem, prout fieri nonnunquam ſolere in *obſervationibus meis* aliquando uberius demonſtrabo, tumor aliquis arteriarum ſponte ſua diſruptus in aneurysma ſpurium degenerat, tum ſine ſcalpello nulla propemodum certa ſalutis ſpes ſupereſt. Igitur, ut alias praecepi, ad profluvium ſanguinis inhibendum, applicari ante omnia torcular debet, inciſaque cute, quantum ad cruorem omnem ejiciendum opus eſt, cruor diligentiſſime extergi; vulnus autem vel per medicamenta ad-

(*a*) Expreſſio haec ſanguinis, praeſertim in majoribus aneuryſmatibus, ob ſanguinem craſſum & concretum ſaepe fieri non poteſt; adeoque praecedentes curandi rationes adhibendae ſunt.

(*b*) Vid. Ejus *ſuite de la nouvelle methode de guerir les fiſtules lacrimales*, pag. 257.

(*c*) Interea tamen, ubi ſanguis ex aneuryſmate exprimi omnis non poteſt, haec methodus non ſuccedit, ut antea jam monuimus, & priores adhibendae erunt.

Digitized by Google

adſtringentia aut rodentia, vel, quod ſatius longe eſt, per injecta arteriae fila, ut in aneurysmate vero, circumſpecte glutinari: qualiter ſcilicet hactenus declaratum eſt luculentiſſime.

XXII.

Arteriae brachialis, cubitalis & tibialis vulnera eodem modo tractanda.

Quoties arteria brachialis aut cubitalis, aut etiam tibialis telo vel gladio quodam vulneratur vel praeciditur; usque adeo, ut & medicamenta & faſciae prorumpentem ſanguinem ſiſtere non valeant, tum, meo quidem judicio, nulla promptior meliorque medicina eſt, quam quae in aneurysmatibus jam jam eſt propoſita. Nimirum ut injecto torculari arteriae vulneratae inveſtigentur, & remediis adſtringentibus in minoribus arteriis, in majoribus vero ope filorum trajectorum ligentur, quemadmodum ſupra expoſuimus. Saepius enim, quod ſine jactantia dixerim, iſtac ratione homines moribundis ſimiles quaſi ex ipſis mortis faucibus haud infeliciter egomet eripui, quos ſanguine & viribus inſigniter, imo prorſus fere jam tum exhauſtos, fruſtraque a Chirurgis aliis per X & XII. dies, adhibitis medicamentis ſtypticis ligaturisque vehementiſſimis, tractatos, ob quas brachia in enormes tumores expanſa erant, deprehenderam. An in arteria crurali laeſa ejusmodi curationes aliquando ſuccedant, neque apud alios legi aut vidi, neque mihi experiundi adhuc occaſio fuit.

XXIII.

Aneurysmata in manu, pede, capite.

Aneurysmata in aliis partibus ſi quando occurrant, eadem fere ratione, ſi ſanabilia, curanda ſunt: id quod antea ex loco, ſitu & magnitudine eorum probe perpenſis definiendum erit. Speciatim tamen paucis hic addere haud alienum in tyronum gratiam exiſtimavi, quia recentiores Chirurgi varii parum aut nihil de his proponunt, primo *aneurysma inter pollicem & indicem*, a punctura ſcalpelli ortum, quod Tulpius compreſſione ſanavit, (*a*) recenſere. Huic emplaſtrum adſtringens, a plumbi lamina, arctiorique vinculo ita depreſſum impoſuit, ut expulſo ex tumore ſanguine, & conſtricto vulneris hiatu intra quatuor menſes curatum fuerit. Similis fere apta compreſſio, praeſertim in recentibus, vel ſaltem non adeo magnis aneurysmatibus quibuscunque, repreſſo prius ſanguine in arteriam, ubicumque eam adhibere licet, tentari poteſt. Deinde *aneurysma in capite*, quod foemina quaedam, filium ſeptennem baculo ad ſiniſtram capitis partem, qua carotidum tranſitus eſt, graviter percutiens, excitaverat, unde tumor pulſans avellanae nucis inſtar, primo nigricans, digitis cedens, ſtatim oboritur, & octidui ſpatio in tantum augetur, ut dimidiam capitis partem a ſutura ſagittali per tempora & frontem ad oculos usque occuparet. Conſulti Medici anceps remedium certiſſimo vitae periculo prae-

(*a*) Vid. ejuſd. obſervat. 17. Lib. IV.

Digitized by Google

praeferendum cenſentes, ſcalpello tumorem aperiunt, ſanguinisque confertim profluentis parte quadam demta, vulnus adſtringentibus remediis & arcta ligatura claudunt, atque ſic aegrum brevi ſanum reddunt. (*a*) Ita *aneuryſma arteriae poſt aurem* adſtringentibus & faſciis, licet non ſine multo labore tandem glutinatum eſt. (*b*) Si circa talum aneuryſma oriretur, quale RUYSCHIUS deſcribit, (*c*) quod Chirurgus imprudenter pro abſceſſu aperuerat, illud vel ſcalpello aperiendum, & aſtringentibus aptaque ligatura quoque, ut praecedens, conſolidandum eſſet, vel ipſa arteria inveſtiganda, filoque circumducto conſtringenda. Atque ſic etiam agendum eſſet, ſi aliis in corporis partibus, ubi aliqua ſpes curationis ſupereſſet, aneuryſmata occurrerent. Contra *mortem notavit ex aperto aneuryſmate in collo* HARDERUS in Apiario Obſerv. pag. 325. ex aperto aneuryſmate in crure von HORNE, Epiſt. de Aneuryſmate.

XXIV.

Quid circa iſtiusmodi caſus explorandum adhuc reſtet.

Si qui vero ſunt, qui clariorem *deligationis arteriarum in aneuryſmatibus ideam ſibi formare* voluerint, hi *tabula*m *XI. fig.* 7. inſpiciant. Hic enim littera A ſupra tumorem poſitam arteriae partem, B. inferiorem, C. ipſum aneuryſma, D. ſuperiorem, E. autem inferiorem vincturam deſignant. Ubi tamen iterum monendum eſt, in flexura cubiti inferiorem arteriae partem, niſi id neceſſitas poſtulaverit, haud facile vinciri oportere, ob rationes ſupra prolatas. Ceterum *qualis poſt confectam iſtiusmodi operationem ſanguinis in brachio circuitus ſit*, praeſertim ſi unicus tantum, ut ſaepe fit, arteriae brachialis circa juncturam truncus eſt (*d*); quae item ratio ſubſit, *cur ſanguis ex inferiori arteria, nullo vinculo firmata, in tumorem haud refluat*, ut in ANELLI exemplo factum eſt, id equidem certo a me definiri nondum poteſt; ideoque disquirendum adhuc atque explorandum curioſius in iſtiusmodi hominibus defunctis aliquando eſt, qui dictam illam operationem vivi quondam experti fuerunt, qua ratione haec contingant. HARRISIUS Anglus, in Diſſert. Chirurg. VIII. hanc operationem prorſus damnat, & *horridam atque* temerariam *carnificinam* appellare haud veretur. Sed quo jure, ipſe videat. Nimis timidus mihi videtur fuiſſe Medicus, qui ex metu

(*a*) Ut videre eſt in BARTHOL. Epiſt. Med. 53. Cent. III.
(*b*) Ephemer. Nat. Curioſ. Cent. III. obſ. 66. pag. 150.
(*c*) Obſerv. Anat. Chirurg. 38.
(*d*) Sed non ſemper: nam ſaepius duos truncos ſive ramos majores diverſos inveni, quorum alter in interiore, alter in exteriore brachii latere ſitus erat, qui deinde infra flexuram cubiti inter ſe rurſus communicabant; cum plerique anatomici antea non niſi unicum delineaverint & deſcripſerint. Vid. diſſert. ſupra citata N. V. eamque ob cauſſam Chirurgi ſaepius propter ignorantiam hanc anatomicam aegros brachio privarunt, imo in mortis periculum praecipitarunt.

Digitized by Google

tu plures curationes chirurgicas generoſiores rejecit ; ubi tamen aegri aliter ſubinde curari non poſſunt.

CAPUT XIV.

De Chirurgia infuſoria & transfuſoria.

I.

Sanguinis per venas detractioni Chirurgiam *infuſoriam* ac *transfuſoriam* dictam proxime ſubjungimus : ſiquidem in utrisque incidi vena, perinde ut in ſanguinis emiſſione, debet. *Chirurgiam* etenim *infuſoriam* inſtituere dicuntur illi, qui per adapertam venam aliquam medicamenta in ſanguinem injiciunt. *Transfuſoriam* autem exercent illi, qui vel animalis vel hominis cujusdam ſanguinem in alterius hominis venas transfundunt. Tametſi autem rarius a noſtrae hujus aetatis Chirurgis inſtitui curationes iſtiusmodi ſoleant, tamen quando maxima illarum ſuperiori ſeculo, inprimis ab anno 1660. ad annum circiter 1680. celebritas fuit; operae utique pretium facturi nobis videmur, ſicubi in tironum gratiam ſtrictim de ipſis hic diſſeruerimus. Sic enim intelligi facilius poterit, tum quam propter cauſſam mirum iſtud medicinae genus a Medicis & Chirurgis excogitatum & ſuſceptum fuerit; tum & vel maxime quaenam commoda exſpectari forſan hinc adhuc poſſint. *Definitiones.*

II.

Scilicet perſuaſum non ſine ratione Medicorum plerique habebant, morbos tantum non omnes vitiato ſanguini acceptos eſſe referendos. Igitur his ſuccurri felicius ac promtius haud poſſe, quam ſi ſanguis, vel per immiſſa in venam medicamenta convenientia, vel & per transfuſum ex alio quodam animali aut homine ſaniori ſanguinem, rite corrigeretur. Medicamenta enim per os ingeſta mirum quantum in ventriculo atque inteſtinis non immutari ſolum, ſed & infirmari, antequam ad ſanguinem perveniant. Quin etiam incidere nonnunquam iſtiusmodi caſus ſolere, ubi medicamentorum nihil quicquam aſſumi ore queat. Exemplo eſſe homines apoplexia, praeter ſpem atque exſpectationem omnem, imo & angina correptos: quibus proin Chirurgiae infuſoriae beneficio quam expeditiſſimum afferri auxilium poſſit. Igitur nullum tam grave atque peſtiferum ex lepra, podagra, epilepſia, apoplexia, tabe, lue venerea, ſcorbuto, febribus malignis ac pertinacibus, profuſionibus denique ſanguinis largiſſimis, obtingere hominibus malum poſſe Medici illi credebant, quin dispelli protinus illud ipſum his artificiis valeat. Senectutem denique ipſam ac tem- *Qualis uſus inde fuerit exſpectatus.*

Digitized by Google

temperamenta peſſima hoc medicinae genere vinci: dum haec in temperamenta meliora, iſtaec autem in juvenilem aetatem, quadam quaſi metamorphoſi facta, transformentur. Quanquam autem optandum erat, eſſe aliquam iſtiusmodi, qualem Medici ſibi tunc finxerant, medicinam extemporaneam ac vehementem; tantum tamen abfuit, ut exſpectationi eventus reſponderit, ut peſſime potius ipſam feſellerit. Hominum enim, illud medicinae genus expertorum, plerique fere omnes in ſtupiditatem, fatuitatem, delirationem aut melancholiam prolapſi feruntur; vel etiam, quaſi accelerata morte, ex viventium numero abrepti. Triſtes ejusmodi & lacrimabiles magnificae, ut primo videbatur, artis hujus effectus tantum ipſi concitarunt odium, ut nemini ferme poſtea non ſuſpecta videatur ac peſtifera; quin gallici etiam ſenatus ſive parlamenti edicto, prouti rumor eſt, publico Pariſiis quondam damnata ſit ac proſcripta.

III.

Chirurgia infuſoria quomodo fiat.

Sed ne quis interim ignoret, *quomodo* olim inſtituta ſit, vel adhuc, ſi opus eſſet, *inſtitui Chirurgia infuſoria debeat*, breviter ipſam ſumus deſcripturi. Scilicet primo loco vena quaedam, eademque ſemper fere in brachio, qualiter in ſanguinis miſſionibus fieri ſolet, inciditur. Huic per admotam ſyringam aliquam, aut fiſtulam clyſterii veſica inſtructam, medicamentum aliquod conveniens ſurſum verſus, quo promtius ad cor penetret, injicitur. (*a*) (*vid. Tab. XI. fig.* 10.) Injecto, quemadmodum poſuimus, medicamento, vena diligenter rurſus, ut in reliquis venaeſectionibus, deligatur. Verum enim vero num prorſus damnanda ſit iſtiusmodi operatio, an, pro immittendis *in apoplexia atque angina*, praeſertim fere deſperata, medicamentis idoneis; vel & pro lacte calido, juſculis, hominum item atque animalium ſanorum ſanguine poſt factam profuſionem ſanguinis nimiam injiciendis, aliisque in morbis uſurpanda, id, meo quidem judicio, manifeſtioribus experimentis definiendum adhuc reſtat. Purmannus certe *Chirurgices parte III. cap.* 31. teſtatur, ſeſe non in aliis ſolum hominibus, ſed & in ſemet ipſo feliciter admodum curationem iſtam confeciſſe. Siquidem non graviſſimam modo ſcabiem, ſed pertinaciſſimam quoque febrim iſtoc artificio ipſemet curaverit.

IV.

Transfuſio quomodo fiat.

Contra vero *Chirurgia transfuſoria* ſic fere inſtituitur. Ante omnia incidi vel in brachio (*Tab. XI. fig.* 11.) vel in manu (*fig.* 12.) aegrotantis venam aliquam oportet, immittique ſurſum tendentem fiſtulam aliquam argenteam, orichalceam vel oſſeam. Idem prorſus fieri debet in

(*a*) Peculiari libro quodam artem iſtam Elsholtius expoſuit, quem *clyſmaticam novam* ideo inſcripſit.

in alio eodemque ſano homine; ſed ita tamen, ut fiſtula deorſum verſus ſive in inferiorem venae partem inſeratur. Fiſtularum altera eademque minor in majorem immittitur; atque ita ex ſano homine in aegrotum tantum ſanguinis intromittitur, quantum quidem ſatis eſſe videtur. Quo facto inciſa vena rite rurſus deligatur. Ubi nondum inde reſtitutus aeger eſt; eadem operatio poſt aliquot tempus denuo iteratur. Ante vero, quam ſanguis integer immittitur, emitti utique ſanguinis corrupti portio ſufficiens ſolet; quo circuire promtius ſanguis novus queat. Nonnunquam incidi in utroque hominis aegri brachio vena ſolet, ut, quantum ex alterutro effluit, tantundem ſanguinis integri influere rurſus eodem momento in brachium alterum poſſit. Conſulendus praeter reliquos hic eſt Lamzwerd. in notis ad Scultetum & Jüngkenii *Chirurg. germanica pag.* 487. qui artificium hoc delinearunt. *Ex animalibus ſi ſanguis derivari in hominem aegrum debet*, tum vitulus exempli cauſſa, vel ovis vinciri, inciſaque in collo vel crure vena vel arteria, operatio inſtitui eodem prorſus modo debet, quem hactenus propoſuimus. *vid. Tab.* XI. *fig.* 13. nec non Lamzwerdii appendix ad Sculteti *armament. Chir.* & Purmanni *Chirurg. P. III. cap.* 31. Ceterum quando fiſtulae argenteae hisdemque ſimiles aliae, quae omnino rigidae ſunt, paulo moleſtiores deprehendebantur, viſum non ſine ratione Chirurgis fuit, alias potius easdemque molliores & flexiles duabus ſolidis interponere; utpote ex arteria quadam carotide vel uretere bovis, vituli, ovis aut gallinarum atque anatum aſperis arteriis confectas: ita minori cum dolore aut moleſtia ſanguinem transfundi poſſe judicarunt.

V.

Inventores artis hujus quinam ſint.

Transfuſoriae Chirurgiae inventionem Lowerus, celebris auctor Anglus, in libello, quem *de corde* ſcripſit, ſibi vendicat. Siquidem male ipſum habebat, quod Denisius, auctor Gallus, inventionis hujus laudem *in peculiari quadam epiſtola* ſibimet tribuerat. Multa Denisius experimenta hac de re Pariſiis inſtituit, minus vero felicia fuiſſe ea reperiebantur. Sturmium autem, celeberrimum illum Altdorffinorum mathematicum, (*a*) ut & Vehrium, Profeſſorem Francofurtenſem, ſi audimus, (*b*) primus ac praecipuus artis hujus inventor Maurit. Hoffmannus, Altdorffinorum quondam Medicus, ſalutandus eſt. Tametſi Muysius (*c*) contendat, Libavium jam tum ſuo tempore, id eſt, an. 1615. novum iſtud medicinae genus quam luculentiſſime deſcripſiſſe: Utut quo libro Libavius illud ipſum praeſtiterit, Muy-

(*a*) *In philoſophia eclect.* T. I. pag. 489.
(*b*) *In diſputat. de methaemochymia* §. 40. an. 1668. Francofurti ad Viadrum habita ac impreſſa.
(*c*) Vid. *Ej. Podalirius redivivus* pag. 126.

ſius non indicavit. *Infuſoriae* autem *Chirurgiae adinventionem* licet Wrenio, celebri Anglo, plerique fere omnes acceptam referant, Major tamen, Clariſſimus quondam Kilonienſium Medicinae Profeſſor, primus artis hujus auctor extitiſſe non ſine ratione aliis exiſtimatur. Is etenim *peculiari proluſione* quadam, an. 1664. in lucem emiſſa, infuſoriae hujus Chirurgiae artificium, Germanis omnibus inauditum adhuc atque intactum, primus expoſuit. Si qui vero ſunt, *qui plura legere hanc in rem cupiunt*, hi commendata ſibi velim habeant opera fere ſequentia: Majoris *lib. de Chirurgia infuſoria.* Ettmülleri *diſputat. de eod. argumento conſcriptam.* Eltsholzii *clyſmaticam novam.* Purmanni denique *chirurgiam. Chirurgiam transfuſoriam* diligenter inprimis expoſuerunt Lowerus in lib. *de corde.* Santinellus in *confuſione transfuſionis.* Manfredus *de ſanguinis transfuſione.* Sturmius in *philoſophia eclect. diſſ. X.* Mercklinus *de ortu & occaſu transfuſionis ſanguinis.* Denique Lamzwerdius *in appendice ad* Scultetum *pag.* 29. Chirurgiae vero *infuſoriae exempla* in morbis deſperatis vid. in Miſc. Nat. cur. Ann. IX. & X. p. 144.

Explicatio tabulae undecimae.

Fig. 1. Brachium aliquod repraeſentatur, in quo incidi vena quaedam debet. Littera A venam *cephalicam*, B *baſilicam*, & denique C *medianam* vulgo dictam demonſtrant; qualiter ſcilicet eaedem poſt injectam ſupra cubitum faſciam D intumeſcunt.

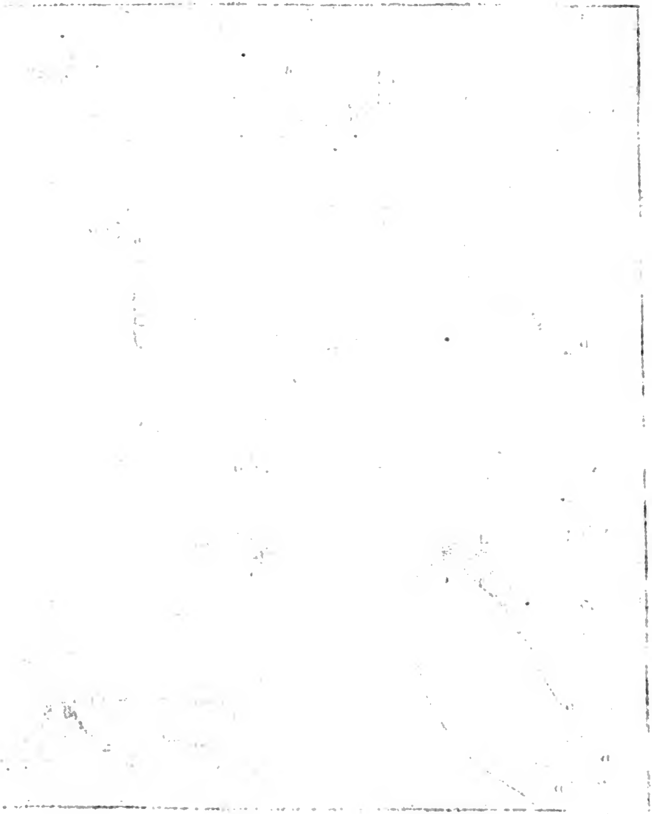
Fig. 2. Delineantur variae vulnerum, quae in venis incidendis per ſcalpellum fieri ſolent, *figurae.* Littera A *vulnus directum* deſignat; B *transverſum*; C autem atque D *obliqua.*

Fig. 3. *Phlebotomus antiquus Germanorum* (*die Fliete*) delineatur. Littera A partem acutam ſive aciem, quae venae imponitur, indicat; B anſam, quae altera manu prehenditur; C partem, quam digitus alterius manus in ipſo opere ferit, atque ſic aciem in venam aperiendam impellit.

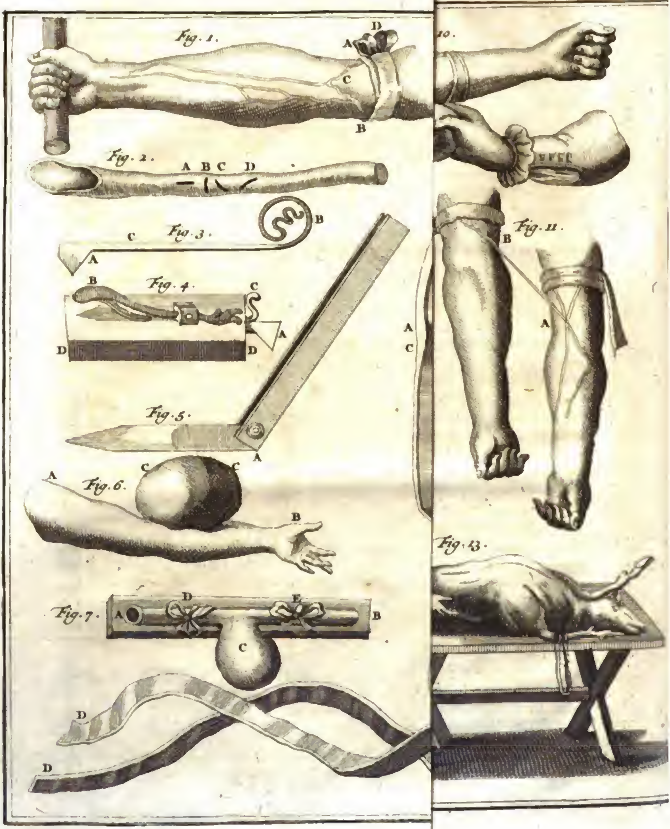
Fig. 4. *Phlebotomus elaſticus* (*Schnäpper*, *Schnäpperlein*) exhibetur; qualem paſſim adhiberi a Chirurgis noſtris hodie deprehendimus. A denotat aciem, quae venae incidendae imponitur, poſtquam uncinulo C elevata atque intenſa eſt; B vero locum, quo compreſſo acies vi elateris, intus occulti, ſubito relaxatur, ut venam aperiat. DD eſt vagina ex cupro flavo vel argento, cui elater ille includitur, qui aciem A in venam impellit.

Fig. 5. Demonſtrat phlebotomum ſive ſcalpellum Gallorum, *lanceolam* ſive *lancettam* vulgo dictum, ſic inflexum ad juncturam A in angulum obtuſum, ut contineri commodiſſime in venarum inciſione poſſit ac debeat.

Fig. 6. Exhibet brachium aliquod AB. in quo, Purmanno auctore, gra-

Digitized by Google

Digitized by Google

graviſſimum aliquod in flexura cubiti *aneuryſma*, CC. *capitis amplitudinem adaequans*, repraeſentatur.

Fig. 7. Oſtendit, quomodo in curando aneuryſmate arteria utrinque vinciri debeat. Littera AB arteriam, C aneuryſma; D vincturam ſuperiorem, E inferiorem indicat.

Fig. 8. *Inſtrumentum* demonſtrat, non ad praecavenda ſolum, poſt laeſam arteriam, ſed curanda quoque aneuryſmata minora accommodatum. Litterae AAA ferrum brachii flexurae adaptatum; B fiſſuram ejus; CCDD funiculos ſive ligulas ex ſerico ferro juxta partem AA innexos atque ultra DD extenſos indicant. Littera E laminam ferream eandemque mobilem deſignat, per juncturam I reliquo ferro junctam, & quoad inferiorem partem F, quae aneuryſmati ſuperimponitur, goſſypio & panno ſerico, in forma convexa obductam. Juxta GG uncinuli ſunt, quibus funiculi CCDD circum cubitum utrinque ducti innectuntur atque ſic tota machina in brachio firmatur. Littera H cochleam deſignat, cujus adjumento lamella EF, quantum quidem ſatis eſt, verſus tumorem intorquetur. Ut nimirum & aneuryſma vel vulnus deprimatur, & arteria male affecta rurſus confortetur.

Fig. 9. Ejusdem generis *inſtrumentum* deſignat, paulo alia figura, majorique lamella E inſtructum, proindeque paullo grandioribus aneuryſmatibus accommodatum. Tota fere machina corio, & ſpeciatim pars lamellae E inferior goſſypio & corio eſt obducta, & funiculi quoque ſive lora CD ex corio confecti ſunt, quemadmodum in inſtrumento priori pannus ſericus hunc in uſum adhibitus eſt. Reliquae litterae idem ac in praecedenti figura indicant.

Fig. 10. Demonſtrat, quomodo veſicae A ac tubuli ſive etiam ſiphunculi ſubſidio in Chirurgia, *infuſoria* dicta, injici in brachii venas B medicamenta poſſint.

Fig. 11. Oſtendit, qua fere ratione quidam Medici ſuperiori ſeculo ſanguinem ex alterius hominis brachio A immitti in alterius brachium B voluerint.

Fig. 12. Indicat aliqua ratione, quomodo fieri illud ipſum in manibus iidem praeceperint.

Fig. 13. Declarat, qua ratione ſanguinem ex animali quodam immittere in brachium hominis per inſertam fiſtulam mediam A docuerint.

Digitized by Google

CAPUT XV.

De variolarum inoculatione vel inſitione.

I.

Inſtituti ratio breviter declaratur.

V*Ariolarum* equidem *inſitio* haud minorem ac novum illud Chirurgiae infuſoriae & transfuſoriae artificium, ſui admirationem in pleriſque nationibus haud adeo pridem excitavit. Quare haud omnino abs re fuerit, ſicubi inſitionis iſtius artem, quae multa bona generi humano ſpondet, breviter tironum in gratiam expoſuerimus.

II.

Variolarum inſitio quid ſit.

Inſtitui vero inſitio iſta variolarum dicitur, quoties ipſae, ad avertendum malum gravius, in adultis aeque ac infantibus, hoc quicquid mali eſt, nondum expertis, quoad fieri poteſt, mitiſſime concitantur. *Inſitionis modus hic eſt:* Fieri ante omnia ſcalpelli beneficio vulnuſculum aliquod in pede vel brachio debet; cui materiae pauxillum ex variolis benignioribus expreſſum inſeritur, linamentis carptis atque emplaſtris ſuperimpoſitis. (*a*) Tum imperari hominibus calor modicus & continuus, nec non ſollicita victus ratio debet. Sic enim poſt ſeptimum circiter diem, & ſine gravioribus quidem ſymptomatibus, variolae prodeunt. Quae ſi calore modico ſolertiſſimaque victus ratione foventur, optime utplurimum ac leniter cum hominibus aegrotis agitur. Quin etiam efficitur, ut, qui ſemel iſtud mali genus mitiſſimum ſuſtinuerunt, nunquam iterum, ut uſus adhuc docuit, nedum gravius ab eodem infeſtentur. Quare nihil a veritate alienum ſtatuerunt, qui dixerunt, variolarum inſitione quamplurimorum hominum non vitam ſolum, ſed faciei quoque pulchritudinem oculorumque integritatem conſervari quam aptiſſime poſſe.

III.

Quae nationes id medicinae genus exerceant.

Ac Turcae quidem & Graeci dudum jam, ut relationes docuerunt, illud medicinae genus exercuerunt: quum Europaeis non niſi paucis demum abhinc annis illud innotuit. Exemplum reliquis Europaeis Angli praeiverunt. His enim usque adeo feliciter experimenta pleraque ceſſerunt, ut glorioſiſſimus Rex Georgius primus in tota regia ſtirpe idem tentare nullus dubitaverit. Igitur mirum haud eſt, quod Germani, praeſertim *Hanoverae*, *Onolsbaci* & *Pyrmonti* dictam illam medicinam haud infeliciter imitati fuerint.

IV.

(*a*) *Harriſius* in dict. Chirurg. ne quidem ſectione, ſed raſione tantum cutis opus eſſe, cutique raſae materiam variolarum imponendam eſſe.

Digitized by Google

IV.

Non equidem, fateor, in Anglis & Gallis defuerunt, qui quaſi peſtiferam Chriſtianoque homine prorſus indignam curationem iſtam ſcriptis publicis vituperarunt, damnarunt. (*a*) Sed dudum etiam illi ac ſolide, niſi ego fallor, ſatis refutati ſunt a viris nobiliſſimis. Si quis interim plenius cognoſcere curationis hujus indolem voluerit, is Jacobi Pylarini, Itali, Maitlandi, Angli, & Abrahami Vateri, Medici Vitebergenſis celeberrimi, *de variolarum inſitione* libellos itemque Acta Erudit. Lipſ. An. 1723. 1725 &c. Acta Natur. Curioſ. vol. I. obſ. 75. p. 133. Acta Vratiſlavienſia variis in locis, aliosque qui de hac re ſcripſerunt, inſpiciat; ipſam denique rerum omnium magiſtram optimam, experientiam quam curioſiſſime in conſilium adhibeat.

Operationis hujus vituperationes quae ſint.

V.

Ego vero, ut ne quid hic diſſimulem, tantum ab iis abſum, qui perniencioſam eſſe variolarum inſitionem ſtatuunt, ut potius quam maxime ſalutarem ac utilem ipſam eſſe credam. Aut enim prorſus ego fallor, aut e peſtilenti quadam materia, jam inde a primo natali die ſanguini admixta variolae ſuboriuntur. Namque ſemel in omni propemodum homine deferveſcere ſanguinis venenum illud debet. Quod ipſum quo citius ac maturius fit, hoc melius quoque utplurimum cum hominibus agitur. Quo autem diutius in ſanguine materia haec peſtifera remanet, hoc gravioribus plerumque malis opportuni eſſe homines adulti conſueverunt. Creſcere enim cum aetate abditi veneni illius vim non ſine maxima veritatis ſpecie dixeris. Namque id ipſum in cauſſa videtur eſſe, quare longe gravius adulti, quam infantes, divexari a variolis utplurimum ſoleant. Igitur quando variolarum benigniorum inſitio praeſtat, ut citius atque in ipſa ſtatim infantia deferveſcere ſanguinis venenum iſtud queat, dubium ſane haud eſt, quin homines quamplurimi, praeſertim nobiliores ac principes, quam aptiſſime non a graviſſimis tantum malis, ſed & vel maxime ab ipſo mortis diſcrimine per novum iſtud medicinae genus defendi poſſint. Quoties enim cunque ſponte ſua variolae naſcuntur, interimere facili negotio hominem incautum futuraſque calamitates haud proſpicientem poſſunt: quum e contrario illae, quae medicorum ſtudio excitantur, praeparatum ſemper aegrum reperiant, vel ſaltem eum victu & remediis idoneis praeparent. Reliquas rationes, quae in commendationem hujus operationis adhuc adduci poſſent, brevitatis ſtudio hic praetermittimus: cum hae jam ſatis praeſtantiam hujus operationis evincere queant.

Auctoris ſententia exponitur.

(*a*) Ex Gallis praecipue hoc fecit autor obſervationum de Venaeſectione in pede. pag. 348.

Digitized by Google

CAPUT XVI.

De Scarificatione itemque de cucurbitulis & ſanguinis per cucurbitulas detractione.

I.

Cucurbitulae ſiccae quomodo applicandae ſint.

CUcurbitularum applicatio & ſanguinis per eas detractio, veteribus uſitatiſſimae, (*a*) tametſi multis gentibus hodie inuſitatae ſint ac negligantur, imo & Germanorum moribus non niſi ad balneatores (qui vilior Chirurgorum ſpecies reputantur) pertineant; tamen quia Chirurgicae conſiderationis eaedem ſunt, & revera actiones ſive operationes Chirurgicae, operae pretium facturi nobis videmur, ſi breviter ſaltem iſtas hic explicuerimus. Scilicet ampliſſimus in quacunque fere corporis parte cucurbitularum uſus deprehenditur. Sed gemina tamen applicationis ratio eſt: vel enim imponi cucurbitulae ſuper cutem ſcalpello ante conciſam debent, vel & quandoque ſuper integram. Hae ut *ſiccae*, ſic illae contra *cruentae* appellari conſueverunt. Communis utrarumque figura quae ſit, *tabula XII. fig.* 1. demonſtrat. Ante vero, quam cuti cucurbitula ſicca imponitur, immitti ſemper candelam quandam ardentem ſive ignem convenit, expulſoque ſic per calorem aëre, protinus cucurbitulae iſtius os corpori aptari atque imprimi oportet, donec fortiter inhaereat & trahat: id quod exercitati balneatores noſtri facili negotio perficiunt. Duplex hujus operationis ſcopus eſt: vel enim ſanguinem ab aliis partibus eis revellimus; vel & eum provocare in iſtis partibus, quas cucurbitulis exercemus, nitimur. Atque haec ratio videtur, quare HIPPOCRATES grandiorem aliquam cucurbitulam ſub mammis applicandam in gravioribus mulierum per uterum ſanguinis profluviis praeceperit, ut nimirum ſanguinem ab utero ſurſum revelleret. (*b*) Quemadmodum & egomet in ſanguinis ex naribus nimia profuſione, itemque in haemoptyſi, pedibus, praeſertim ſuris genubusque ſuperioribus, haud infeliciter ipſas imponi curavi. SCULTETUS autem *obſerv.* 85. ſingulare prorſus foeminae cujusdam exemplum memorat; quippe quae per ſaepius iteratam ſex cucurbitularum ſiccarum in cruribus applicationem non *ab incommodis ſolum, e menſium obſtructione ſubortis*, ſed ab ipſa quoque obſtructione liberata fuerit. Adhiberi ſimiliter adverſus *capitis dolores* (*c*) aliasve ejus noxas, ut vertiginem, cucurbitulae

(*a*) Ut ex *Hippocrate*, *Celſo*, *Galeno* aliisque intelligi poteſt.

(*b*) Sect. V. Aphor. 50.

(*c*) Ita enim jam CELSUS Lib. 4. cap. 2. adverſus *vehementiores capitis dolores* cucurbitulas temporibus & occipitio admovendas praecepit.

Digitized by Google

bitulae ſiccae poſſunt in capite, temporibus, poſt aures item atque in collo vel humeris revulſionis cauſſa; adverſus membrorum paralyſin in manibus ac pedibus, pro ſanguinis & ſpirituum influxu augendo; denique adverſus iſchiadicos ſeu coxarum aliarumve partium dolores in ipſis partibus illis graviter affectis. Iterari autem operatio tantisper debet, donec pars aegra inſigniter rubeat ac doleat; ita majores vires exerit.

II.

Cucurbitulae cruentae quomodo adhibeantur.

Sed *longe* tamen *frequentior hodie cucurbitularum cruentarum apud Germanos aliasque boreales gentes adhuc uſus eſt.* Quarum equidem applicatio in eo potiſſimum conſiſtit, ut poſt impoſitas identidem cucurbitulas, donec pars rubeat, cutis ferramento quodam minuto, *phlebotomus ſcarificatorius* dici ſolito, (*vid. Tab. XII. fig.* 2.) ſedecim circiter aut viginti plagulis concidatur. Atque fieri quidem plagulae ſic omnino debent, ut cucurbitulae os comprehendere ſingulas, ſanguinemque inde prolicere valeat. (*vid. fig.* 3.) Crebram iſtiusmodi cutis incidendae artem, *ſcarificationem* in Chirurgorum ſcholis hodie vocari vel in vulgus etiam notum eſt. (*a*) Quam ipſam qui exercent, id inprimis ſibi datum ſciant eſſe, ut inferiorem ſemper cutis partem prius concidant, quam ad ſuperiorem pergant: ne ſcilicet ex foraminulis ſuperioribus profluens ſanguis inferiorem partem contegat, chirurgoque in reliquis vulnusculis incidendis impedimentum aliquod objiciat. Conciſae ſic, uti diximus, cuti cucurbitula candela immiſſa prius calefacta imprimitur: quae mox firmiter cuti adhaeret ob aeris externi preſſionem, & ſanguinem extrahit. Verum quia utplurimum plures ſimul cucurbitulae, quatuor nimirum, ſex, octo aut & quandoque plures, pro arbitrio Medici, balneatoris vel & ipſius aegri, atque in pluribus quidem corporis partibus applicari ſolent; ſic omnino inſtitui ſcarificationis negotium oportet, ut, dum prior inhaeret & ſanguinem extrahit, reliquae eodem modo imponantur; hisdemque impoſitis, priores ex parte impletae rurſus abſtrahantur, effuſoque in patellam ſanguine, in aqua calida eluuntur, mox vero cutis ſpongia ex aqua calida expreſſa detergitur, ipſaque cucurbitula eadem, ut antea, ratione applicatur. Ubi vero ſanguis fluere juſto citius deſierit, novae quaedam fieri, praeter priores iſtas, plagulae debent, cucurbitulaeque tamdiu ſuperimponi, dum ſanguinis affatim extractum e corpore viſum fuerit; vel, ut plerumque fit, ſponte deſinat. Quibus rebus confectis ſpongiae calidae ſubſidio loca laeſa deterguntur, ſeboque, ad maturandam glutinationem, inunguntur.

(*a*) Latinius vero dici *ſcarifationem* & *ſcarifare*, pro ſcarificare, PLATNERUS notavit in diſſ. de Scarifatione oculorum, pag. 7. licet CELSUS nunquam his vocabulis uſus ſit. Apud PLINIUM tamen & AURELIANUM ſaepius occurrunt.

Digitized by Google

guntur. Quodſi autem ne ſic quidem ſanguis conquieverit, quod rarius tamen fieri adſolet, tum ſpiritu vini vel aqua reginae Hung. locum cruentum eluere, faſciasque cum ſpleniolis ſupra deligare oportet.

III.

Cubus ſcarificatorius, ſive inſtrumentum aliud deſcribitur.

Excogitatum hic in hunc uſum & ſimul ad imminuendos dolores, a recentioribus Chirurgis inſtrumentum aliquod eſt, ſedecim ſcalpellis minutis atque elaſtico ferro quodam inſtructum. (*vid. fig.* 4.) Hujus latus CCCC corpori ſive cuti ſuperimponitur, intemſumque per laminam tanquam vectem A, intus abditum elaterium, depreſſo globulo B, confeſtim ita ſolvitur, ut per prominentia iſta ſcalpella ſedecim, uno ictu, vulnuſcula in anguſto cutis ſpatio fiant, quibus poſtea cucurbitula calida, ut antea diximus, ſuperaffigitur. Haud multum abſimile dicto huic inſtrumento illud videtur, quod Paraeus olim *Lib. XI. Cap.* 5., poſt Paraeum vero Lamzwerdius *in notis ad* Scultetum delinearunt. Tametſi uterque non niſi ad partes, gangraena vexatas, concidendas inſtrumentum illud commendarunt, quod noſtri balneatores in quibuscunque aliis morbis, ubi ſcarificatione opus eſt, bono cum ſucceſſu, ut ſaepius vidi, & ipſe expertus ſum, adhibent. (*a*)

IV.

Scarificationis uſus.

Inſtitui ſcarificationes in variis corporis partibus ſolent; inprimis vero in capite, cervice & ſcapulis, vel medio etiam inter ſcapulas loco, poſt aures vel ſub auribus, in occipite, in dorſo item ac lumbis, brachiis denique ac pedibus, praeſertim etiam juxta malleolos. (*b*) Atque id ipſum quidem in variis morborum generibus, qui *ſanguinis abundantis* aliquam *detractionem*, *derivationem* aut *revulſionem vehementiorem* poſtulant. Hujusmodi ſunt varia capitis mala, praeſertim oculorum, aurium, tonſillarum atque uvulae; capitis item gravedines ac dolores, oculorum inflammationes, amauroſes ac ſuffuſiones. Adverſus has etenim noxas dici vix poteſt, quam vehemens ſcarificatio ſaepe remedium ſit, praeſertim ſi, ubi res exigit, prudenter aliquoties fuerit repetita. Neque vero minus commodae in iſtiusmodi hominibus eſſe ſcarificationes ſolent, qui tenuibus admodum venis praediti ſunt, ita ut per eas, ſicut haud raro contingere ſolet, phlebotomo ſcalpello ſanguis detrahi nequeat; attamen ſanguinis detractione indigent, ut ſaepius his bono cum fructu ſuaſi. Mor-

(*a*) *Garengeot* Tr. de Inſtr. Chir. Tom. I. p. 413. illud pro *malo & inutili inſtrumento* temere proclamat; ſed forte uſum ejus, qui frequentiſſimus apud nos eſt, nunquam vidit.

(*b*) De *malleolorum ſcarificatione* videri poteſt peculiaris libellus Jo. Jacob. Manni. Patav. 1583. editus 4. qui eam ſummis laudibus exornat. Hanc periculoſam ſe obſervaſſe ſcribit Rhod. cent. 3. obſ. 17. quod vero caſu accidiſſe videtur.

Digitized by Google

Morgagnius certe, vir & ingenio & arte excellens, venarum occipitalium ſcarificationes *ad morbos ſoporoſos* atque *apoplexiam* mirum quantum valentes ratione & uſu convictus proponit; (*a*) ſiquidem iſta ratione quam aptiſſime extrahi ſanguis haerens ex venis cerebri, utpote cum venis occipitalibus communicantibus, poteſt, inque motum priſtinum rurſus redigi; ſed profunde ſcarificandum eſſe docet. Quanquam & *in oculorum quoque inflammationibus iſtiusmodi occipitis ſcarificatio longe ſaluberrima ſit.* In *pleuritide* autem, praeſertim ſpuria dicta, *lateris affliĉti profundam ſcarificationem*, poſt ſanguinis per venas detractionem, binis cucurbitulis adhibitis factam, expeditiſſimum prorſus omnique exſpectatione celerius auxilium afferre, Lancisius, clarus auctor, refert. (*b*) Ceterum ſcarificationes, perinde, ut ſanguinis per venas detractio, ad medicinas anniverſarias atque ſolemnes pertinent, quae apud aſſuetos ſtatutis temporibus repeti deſiderant: iis enim ſemel adſuetis & poſtea neglectis mala priſtina vel alia graviſſima praeſto eſſe conſueverunt.

V.

Scarificatio a quibusdam tanquam inanis rejicitur.

Sunt equidem, fateor, in Chirurgis vel Medicis non pauci, qui vel prorſus inanem, vel parum certe valentem ſcarificationem eſſe contendunt. Cujus quidem opinationis hanc praecipue eamque vanam rationem iſti allegant; quaſi iſtac operatione nullus, niſi qui carnem inter & cutem haereſcit, ſanguis eliceretur. Verum enim vero, quod ſalva ipſorum auctoritate dictum velim, alienum a vero nimisque praecipitatum hoc ipſum pronunciatum eſt. Nam experientia dudum memet atque alios multos egregios Medicos docuit, ſcarificationis beneficio aeque multum & aeque craſſum, ut in venaeſectionibus, ſanguinem detrahi, graviſſimosque proin morbos, ubi ſanguis nimis abundat, haud minus quam venaeſectionibus ea curari ſaepe poſſe. Quin aſſerere egomet non ſine ratione auſim, ſcarificationes venaeſectionibus longe nonnunquam in eo praeſtare, quod cucurbitulae, cuti firmiter inhaerentes, mirum quantum valenter ſanguinem undiquaque attrahant ac extrahant, & verſus determinatum locum trahant: ideoque in plerisque capitis, oculorum atque aurium noxis, morbis ſoporoſis, apoplexia, tonſillarum inflammationibus, articulorum doloribus, ſanguinis profluviis, aliisque id genus morbis, promtius atque efficacius fere ſemper auxilium afferant.

(*a*) *Adverſar. Anatom. VI.* pag. 108. ſq. ita & *Zacutus* Lusitanus hac in occipite ſcarificatione iterata aegrum a gravi apoplexia liberavit. vid. Hiſt. Med. Princip. Lib. I. hiſt. 33.

(*b*) *Ibidem adverſar. V.* pag. 83.

Digitized by Google

VI.

Scarificatio num periculoſa ſit.

Rurſus alii inter Medicos ſunt, qui non inanem modo, ſed prorſus quoque *peſtiferam* saepius eſſe ſcarificationem proponunt. Neque enim exempla deeſſe putant iſtiusmodi hominum, quibus ſcarificatio, vel inopportuno tempore, (*a*) vel propter adhibita Chirurgis inſtrumenta venenata vel impura noxas graviſſimas atque adeo ipſam mortem conciliaverit. Sic enim periculum maximum eſſe, ne, ſi quis forte eodem ferro ſcarificatorio tractetur, quo tractatus antea fuit quisquam lue gallica, lepra, ſcabie, aliove turpi aut periculoſo morbo infectus, idem prorſus mali genus peſſimum innocentiſſimo homini, fere, ut in variolarum inſitionibus fit, ſenſim ſine ſenſu inſinuetur. (*b*) Verum enimvero quanquam gravis admodum, tamen haud omnino ſufficiens ad damnandam ſcarificationem ratio iſta videtur. Namque alias abſtinendum quoque ab omni venaeſectione foret: ſiquidem non ſolum aliis ſed & iisdem fere periculis haec quoque operatio opportuna eſſe conſuevit, ſi phlebotomus non bene mundatus eſt. Quocirca ne quid forte iſtiusmodi extimeſcere homines aegroti debeant, adhibendi ad negotium illud Chirurgi ſive balneatores accuratiores ac nitidiores ſunt, qui non niſi puriſſimis hanc in rem ferramentis utuntur. Si qui autem, qui ſcarificatione indigent, prorſus hic tuti eſſe voluerint, his ego auctor ſim, ut propriis ferramentis ſive ſcalpellis ſcarificatoriis ſeſe inſtruant, quibus confici cutis conciſio vel ſcarificatio queat, quae ſemper bene munda & purgata ſibi aſſervent.

VII.

Scarificatio chirurgica deſcribitur.

Praeter ſuperius deſcriptam ſcarificationis rationem, *aliud* quoque *in ſcholis Chirurgorum proponi ſolet ſcarificandi artificium.* Scilicet ubi graves quaedam inflammationes, *gangraena* praeſertim ac *ſphacelus*, *carbunculi peſtilentes* malaque id genus alia ſuboriuntur; longe optimum viſum Chirurgis fuit, phlebotomo vel ſcalpello quodam, crebris iisdemque minutis plagulis cutem concidere, atque ita ſanguinem haerentem vel jam putreſcentem, ſed ſine cucurbitulis tamen, e corpore prolicere. Cujusmodi quidem *ſcarificatio*, ad differentiam illius, quae fieri vulgo a balneatoribus ſolet, *chirurgica* dicitur. Uſus ejusdem praecipuus eſt in gangraena & ſphacelo. Alii vero eam quoque commendant interdum in pedibus tumentibus, hydrocephalo, nec non in ipſis *affectibus hydropicis*, & cumprimis etiam *hydrope ſcroti.* Quoties enim

(*a*) Ita *Hildanus* Cent. V. Obſ. 72. paralyſin inde ortam ſcribit, quae vero ab aliis multis cauſſis oriri potuit.

(*b*) Conf. Jordanus de lue nova in Moravia exorta. *Sporichius* de ſymptomatibus crudelibus, quae ſcarificationi ſupervenerunt; obſervatio Libavii de malitioſa ſcarificatione, quae extat in Obſ. Greg. Horstii Lib. IV.

Digitized by Google

enim cunque membrum aliquod, verbi gratia pes, usque adeo graviter propter hydropem inflatus eſt, ut diſruptionem minari videatur; haud prorſus alienum quandoque erit, factis in cute crebris vulnuſculis, noxios humores inde ejicere. Sed cautione tamen hic opus eſt. Niſi enim ipſa natura, propter nimiam membri diſtentionem, ſcalpellum in manus poſtulaverit; abſtinendum utique a ſcarificationibus his eſt; ne gangraena vel ſphacelus, qui ſaepius hic incidere ſolent, aegrum opprimant. Plinius etiam *odontalgia* laborantes dentes ſeu potius *gingivas ſcarificare* jubet, Hiſt. natural. L. XXVIII. cap. I. & XI. id quod ſane haud alienum ſaepe mihi videtur.

VIII.

Haud abſimile curationis illud genus videtur, Aegyptii, Celsi (*a*) Aretae (*b*) doctrinam ſecuti, ad varias corporis noxas atque inflammationes leniendas, *nares interiores*, *aures*, *labia* & *gingivam* crebris vulneribus minutis exercent; neque id ſine mirifico quandoque uſu (*c*). *Aegyptiorum ſcarificatio.* Quam enim egregium in ſanguinis ex naribus profuſione ſalutis praeſidium multis in morbis, praeſertim febribus ardentibus, capitis doloribus &c. natura poſuerit, neminem fore arbitror, qui illud ipſum ignoraverit. Ceterum *ſuras* quoque bacillis tamdiu, dum rubeant, percuſſas, iidem Aegyptii concidere vel ſcarificare nonnunquam ſolent: ſiquidem iſtac ratione valentem admodum, ad graves cerebri inflammationes, delirationes, febres atque vigilias curandas, conficere revulſionem conſueverunt. (*d*) Quanquam apud Europaeos hodie minus ſolemnes iſtiusmodi curationes ſunt.

IX.

Sunt in Chirurgis antiquioribus nonnulli, qui Medicorum parentis, Hippocratis, exemplo, *in variis oculorum noxis curandis*, palpebras interiores, imo & oculos ipſos, inſtrumento quodam proprio adhibito, crebris ictibus conciderunt. *Scarificatio ocularis.* Luculenter id ipſum liquet ex eo libro, quem *de viſu* laudatus jam jam Hippocrates ſcriptum nobis reliquit. Quanquam autem Medici poſt Hippocratem clari, diu ſatis ab iſtac operatione abſtinuerunt; extitit tamen noſtra aetate apud Pariſienſes Medicus ocularius Anglus, Woolhousius, qui quaſi poſtliminio in ſcholas Chirurgorum denuo ipſam introduxit, nonnullisque aliis haud prorſus infelix, ut fama eſt, curationis hujus exemplum praeivit. Quo autem modo atque inſtrumento inſtitui operatio iſta debeat, hoc planius ex iis perſpicietur, quae *de operationibus ocularibus* infra diſputabimus.

(*a*) Lib. IV. cap. 2. Ubi ſanguinem ex naribus detrahere praecipit in Capitis dolore. (*b*) De Chron. morb. L. II. cap. 11. de Cephalaea p. 128.
(*c*) Conf. Proſp. *Alpin.* in Med Aegypt. & *Stablius* de ſcarif. narium Aegyptiaca.
(*d*) Vid. Prosp. Alpini *Medicina Aegyptior.* pag. mihi 72, ubi hoc ſcarificandi artificium figura illuſtratur.

CAPUT VII.

De Sanguiſugis ſive Hirudinibus.

I.

Sanguiſugae optimae quae ſint.

SAnguiſugae ſive hirudines vermiculorum ſive inſectorum aquaticorum genus ſunt, (*a*) quae, ubi corpori applicantur, cutem pungendo ſive mordendo perrumpunt, ſanguinem ex venis extrahunt, atque ad inſtaurandam hominis ſanitatem inſigniter ſaepe faciunt: unde antiquiſſimis jam temporibus in uſu Medicis tam Graecis quam Romanis fuerunt. (*b*) Quae vero quum variae admodum ac diverſae ſint, quoddam utique poſitum in delectu momentum videtur. Fere ſemper enim reliquis praeſtantiores eae ſunt hirudines, quae in rivulis claris atque fluviis reperiuntur. In lacunis autem, piſcinis aut ſtagnis quae capiuntur, impurae utplurimum ac peſtiferae eſſe ſolent: usque adeo, ut tumores, inflammationes ac dolores quandoque ſatis inſignes in corpora moveant. Similiter obſervatum a Chirurgis expertiſſimis legimus, ſanguiſugas optimas eſſe; quae *caput tenue atque acutum* habent, dorſum lineis ſubviridibus & ſubflavis diſtinctum; ventrem autem cum rubore flaventem; contra vero peſtilentiſſimas illas eſſe, quae amplo capite inſtructae ſint, paſſimque in corpore ex coeruleo livent. Ceterum iſta quoque inprimis neceſſaria hic obſervatio videtur, ut ſanguiſugae recentes in rivulis aut aquis impurioribus captae non ſtatim adhibeantur; ſed vitro prius, aqua pura impleto, inſerantur, renovataque identidem aqua diligenter ſic a ſordibus ac veneno liberentur. Ita poſtea per aliquot ſaepe menſes in vitro ſervari, corporibusque dein, quoties viſum fuerit, admoveri poſſunt.

II.

Quomodo applicandae ſint.

Sed ante tamen, quam cuti applicantur, extrahi ex aqua includique per unam alteramve horam capſulae vel vitro vacuo debent: ut ſitibundae non promtius ſolum cuti ſeſe inſinuent, ſed pleniorem quoque ſanguinem ſugant. Ad locum autem, ſanguiſugis accommodatum, quod attinet, *juxta tempora vel aures* conſtitui eaedem quam aptiſſime poterunt, ſicubi capitis quaedam atque oculorum noxae a ſanguinis nimia copia ſubortae & cumprimis deliria in febribus ardentibus adfuerint. Contra vero *inteſtini recti venis* applicari ipſae haud incommode ſolent, quoties *haemorrhoides* vel obſtructae morbos concitant, vel cum dolo-

(*a*) Vid. ſi lubet, qualiscunque earum figura Tab. XII. fig. 5.
(*b*) Vid. Galenus de hirudinibus, qui jam peculiarem libellum de iis ſcripſit: & hunc poſtea commentario illuſtravit Sebizius.

Digitized by Google

doloribus nimiis conjunctae ſunt: nec non ſi gravior ſanguinis ex naribus profuſio, vel *haemoptyſis*, vel *vomitus* etiam *cruentus* urgent. Dici enim vix poteſt, quam valentes hic, ad promovendam revulſionem, hirudines reperiantur: praeſertim ſi haemorrhoidum obſtructio cauſſa profuſionum iſtarum fuerit. Pars autem, cui applicare ſanguiſugam volueris, gnaviter prius demulceri ſive fricari debet; donec ſcilicet incaleſcat & rubeat. Tum vermiculum, adhibito, commoditatis gratia, ſicco linteolo, parte poſteriori apprehendimus, vel vitro anguſto capite tenus includimus, atque ita corpori admovemus. Protinus enim cuti, praeſertim ſi ſitiunt, adhaereſcere ſolent, avidiſſimeque ſanguinem exſugere. Quoties plures ſimul admovendae ſanguiſugae ſunt, tum idem negotium in diverſis partibus confici eadem ratione debet, quam modo propoſuimus. Quodſi autem adhaereſcere corpori noluerit, ut quandoque fit, inungi locus aqua calida, vel, quod ſatius eſt, ſanguine columbino aut gallinaceo debet atque tum admoveri. Ubi vero nec iſta quidem aliquid proficiunt, in promtu aliae Chirurgo hirudines ſint neceſſe eſt, quae ſubſtitui protinus in illarum locum poſſint. In *gravioribus oculorum*, carunculae praeſertim lacrimalis, *inflammationibus*, ſed factis tamen antea ſanguinis per alias venas detractionibus convenientibus, mirum quantum ſalutaris ſaepe eſſe ſanguiſugarum, *in canthi majoris caruncula*, applicatio conſuevit.

III.

Simulatque jam ſanguine diſtentae ſanguiſugae ſunt, ſponte ſua decidere tandem utplurimum ipſae ſolent. Sicubi vero aegrotantium conditio largiorem ſanguinis detractionem deſiderat, neceſſarium utique videtur, vel novas ſubinde ſanguiſugas admovere, vel haereſcentis adhuc ſanguiſugae caudam forfice praecidere. Sic enim deſtillans ex cauda ſanguis ad plus potandum ſanguiſugam excitat. *Poſtquam dein ſanguinis affatim detractum ex corpore videtur*, neque per ſe ſanguiſuga procidit, cineris aut ſalis pauxillum adſpergi ſuper ipſam debet, ita mox decidere ſolet. Idque magis ideo, quia violenta ejusdem abſtractio tumorem atque inflammationem concitat. Et vermiculus integer quidem immitti rurſus aquae puriori poteſt, inque uſus futuros adſervari; cui vero cauda praeciſa eſt, moritur. Vulnus autem a ſanguiſuga factum vino vel aqua calida elui, ac emplaſtro vulnerario quodam contegi poteſt: tametſi ſine emplaſtris etiam utplurimum glutinari plagulae iſtae ſoleant. De hirudinum uſu *Galenus*, Ulyſſ. *Aldrovandus*, *Geſnerus*, *Botallus* Petr. Paul. *Magnus*, *Sebizius*, *Heunius*, *Crauſius*, *Schraderus*, *Stahlius* aliique prolixius, ſi lubet, videri poſſunt.

Quid poſt ſanguiſugarum applicationem fieri debeat.

Digitized by Google

CAPUT XVIII.

De Chinenſium ac Japonenſium acupuncturis.

I.

AD ſcarificationis ſimilitudinem quam proxime accedit *decantata illa* CHINENSIUM & JAPONENSIUM *acupunctura.* Scarificationibus etenim ſanguinisque per venas detractionibus, quaſi operationibus noxiis, dictae iſtae nationes prorſus abſtinent: contra vero *aduſtionem per moxam*, dictamque *acupuncturam* pro nobiliſſimis atque ad omnes propemodum corporis noxas valentiſſimis remediis atque operationibus Chirurgicis habent. Fieri autem acupunctura ſolet per *auream* vel *argenteam* quandam *aciculam*, (*vid. Tab. XII. fig. 6.*) vel manus, vel malleoli (*a*) beneficio in corpus defixam. (*vid. fig.* 7.) Quam ipſam quidem miram ac horrendam prorſus operationem ſagaciſſimae ceteroquin gentes iſtae non in capite ſolum, ſed in ipſo quoque pectore, ventre, brachiis & cruribus, pluribusque aliis corporis partibus inſtituunt: imo in ipſo ventre gravidarum mulierum, ſi foetus inquietus eſt. At vero quum EUROPAEORUM, quod ego ſciam, nemo fere iſtam curandi artem exerceat; imo vero tantum non omnes quaſi peſtiferam iſtam horreant, non eſt, quod prolixius eam hic deſcribere ſatagamus. Si quis enim plura legere hac de re cupierit, is magnopere velim conſulat clariſſimum RHYNIUM in libro *de Arthritide* pag. 145. it. pag, 183. atque 190. RHYNIO adjungendus eſt KÄMPFERUS, vaſtiſſimae doctrinae atque experientiae ſcriptor, *in amoenitatibus exoticis* pag. 582, itemque in Japoniae deſcriptione: qui ambo in iſtis regionibus diu fuerunt, & actiones has Chirurgicas ſuis ſaepe oculis aſpexerunt.

CA-

(*a*) Operationem RHYNIUS deſcripſit in lib. *de arthritide & acupunctura* pag. 183. Aliud malleoli genus, ipſamque ejus cum acu in doloribus colicis applicationem KÄMPFERUS delineavit ac deſcripſit *in amoenit. exotic.* pag. 582. itemque in Hiſtor. natural. Japoniae.

Digitized by Google

CAPUT XIX.

De Fonticulis.

I.

F*Onticulos* equidem appellamus exigua iſta ulcera, quae ad conſervandam vel inſtaurandam hominis ſanitatem, Chirurgorum ſtudio in variis corporis partibus ſolent excitari. A nonnullis exteris *cauteria* etiam, quamvis forte minus recte, appellantur; (*a*) quia hoc vocabulo plerumque ferrum candens vel medicamentum rodens ſive *cauſticum* intelligimus. Imitati hac in arte naturam videntur Medici: ſiquidem illa ſaepius ſua ſponte hujusmodi corporis ulcera concitat, quarum beneficio, quicquid fere mali aut corrupti intus deliteſcit, expellitur, atque homines a variis morbis immunes redduntur. Opportuna fonticulis maximeque *propria* atque *uſituta membra* ſunt 1) ſuperior capitis pars; quemadmodum de hac infra dilucidius demonſtrabimus; 2) *cervix*; 3) *brachia*, & quidem juxta partem muſculi deltoidis infimam ſive extremam, vel etiam muſculum deltoidem inter & bicipitem; his enim in locis hodie plerumque fonticuli fiunt. Porro 4) *pedes*; inprimis ea pars, quae proxime ſupra genu in interiori femore poſita, & propter ſinum aliquem digitis haud difficulter obſervabilis eſt: denique 5) fonticulis haud parum accommodatus iſte locus eſſe ſolet, qui foveam aliquam infra genu in interiori cruris parte continet. *Fonticuli ubinam fieri debeant.*

II.

Quanquam *variae fonticulorum excitandorum rationes* ſunt, fere nulla tamen promtior eſt, quam ſi locus aptus atramento ſcriptorio notatus, poſt attractam utrinque & curantis & miniſtri alicujus digitis cutem, ſcalpello eousque inciditur, ut immitti commode in vulnus piſum aliquod poſſit. Inſerto inibi, prout diximus, piſo, emplaſtrum cum ſplenio & faſcia ſupra deligatur: namque his confectis nihil amplius ad fonticulum faciendum ſupereſt. Qui quidem ubi matutinis ſemper ac veſpertinis horis ſolvitur, mundatur, rurſumque, immiſſo prius piſo alio, deligatur, poſt elapſos unum alterumve diem in exiguum ulcus aliquod degenerat; unde humor purulentus quotidie effluit, qui abſtergi ſedulo per linteolum aliquod purum in deligationibus ſingulis debet. *Prima ratio excitandi fonticulos.*

III.

(*a*) CAPIVACCIUS de *recta cauteriorum adminiſtratione* ſcripſit; ubi vero non niſi de fonticulis agit. Gallis hinc quoque fonticuli *cauteres* appellari ſolent.

Digitized by Google

III.

Altera ratio ope ferri candentis.

Altera fonticulos excitandi ratio in eo poſita eſt, ut *ferri* cujusdam *candentis* ope cutis aperiatur. Sed ne qua tamen ferrum illud homines & cumprimis infantes aut mulierculas terreat, haud alienum videtur, in *peculiari capſula* idem abſcondere; (*vid. Tab. XII. fig. 8. A.*) ipſam vero capſulam BB ſuper corporis partem illam, quae fonticulo apta judicatur, ſic imponere, ut, depreſſa lamina C, ferrum candens & intus mobile ſtrenue corpori admoveatur. His confectis pars aduſta unguento baſilico vel recenti etiam butyro inungitur emplaſtroque contegitur; donec, poſt repetitam ſingulis diebus iſtam deligationem, cruſta reſolvatur. Namque tum ulcus relictum eodem, quem ſupra praeſcripſimus, modo, immiſſo piſo, tractari debet. Et vero quam moleſtum & crudele alterum hoc & vetuſtum fonticulos excitandi artificium aegrotantibus videtur, tam idem vehemens eſſe ſolet atque efficax. Siquidem ipſi illi, quos aduſtionis negotium affert, dolores acutiſſimi non poſſunt non mirificam aliquam revulſionem producere. Delicati vero aegri raro ferrum candens admittunt.

IV.

Tertia ratio per rodentia medicamenta.

Tertium denique *fonticulos conficiendi praeſidium* a medicamentis rodentibus ſive cauſticis petitur. Scilicet emplaſtrum aliquod medio loco perforatum (vid. Tab. 11. fig. 11.) ſuper notatam atramento corporis partem ſic imponitur, ut foraminulum medium piſique circiter amplitudinem adaequans deſignato loco reſpondeat. Pars cutis per emplaſtri medium foramen conſpicua lapide cauſtico ſuperius deſcripto, (*P. I. Lib. IV. Cap. III. No.* 11.) vel quovis alio etiam idoneo medicamento ſolido rodente contegitur; ſuperinjectis, ne medicamentum hoc excidat, linamentis carptis, vel & ſpleniolo quodam minuto, nec non emplaſtro quodam ampliori, ſplenio denique & faſcia. Tum aegro homini quies imperatur, ipſaque vinctura quatuor, ſex vel octo horas, prouti ſcilicet medicamenti rodentis vehementia minorem majoremve moram poſtulat, in corpore relinquitur. Remota dehinc deligatione, cruſta quaedam in cute invenitur: quae qua ratione tractari debeat, No. 3. jam declaravimus.

V.

Quomodo tractari fonticulus debeat.

Sed quocunque demum artificio fonticulus excitatus fuerit; vinctura ſemel, vel, ſi multum puris fundit, praeſertim aeſtate, bis quotidie innovanda eſt. Semper enim piſum aliquod recens, altero ejecto, immitti, emplaſtrum item recens quadratum manusque amplitudinem fere adaequans, vel &, emplaſtri loco, chartae aut ſerici fruſtum cera obductum, vel denique hederae arboreae folium una cum ſplenio & faſcia ſuperimponi debet. Sed longe tamen faſciis lineis commodiores hic illae machinae ſive faſciae ſunt, quae ex corio & laminis orichalceis

ſive

Digitized by Google

ſive id genus aliis fabrefactae, uncinulisque & funiculis ſive loris ſic inſtructae ſunt, ut aegrotus ipſemet quam facillimo negotio applicare ſibi eam valeat. Optima, praeter reliquas ab auctoribus deſcriptas hujusmodi machinas, mihi quidem iſta videtur, quam *Tab. XII. fig.* 9. delineatam exhibui. Littera AA funiculum vel lorum coriaceum, B uncinulum metallinum, C laminam metallinam ex orichalco ſive cupro flavo confectam, variisque foraminulis, pro uncinulo recipiendo inſtructam, repraeſentant. Ceterum obſervari hic illud quoque meretur, eſſe utique nonnullos, qui pro piſis ſphaerulas argenteas aut ligneas in fonticulos immittunt. Nullum enim hic aut perexiguum ſaltem in delectu ſitum eſſe videtur momentum. *Hic fonticulus ſi: tamdiu apertus ſervari debet, donec ſanatum penitus iſtud malum fuerit, cui extirpando idem fuit deſtinatus.* Imo in hominibus inveterato malo quodam laborantibus ad extremum usque ſpiritum conſervari fonticulus debet, ne malum priſtinum recrudeſcat; vel etiam denuo excitari, ſi ſcilicet, prout fieri quandoque ſolet, ſanatum antea malum iterum redierit.

VI.

Uſus fonticulorum.

Ad uſum fonticulorum quod attinet, ſitus idem in eo potiſſimum videtur, ut *varia capitis, oculorum, aurium, dentium, pectoris aliorumque membrorum mala, coxarum item ſeu iſchiadici dolores*, iſtac ratione tollantur aut leniantur. Qui quidem uſus ſicuti prorſus egregii atque excellentes ſunt, ſic ex inſtituto a Chirurgices auctoribus quibusdam deſcripti reperiuntur. (*a*) Neque enim audiendus hic Helmontius eſt, qui cum nonnullis aliis, fonticulos non niſi ad discruciandum hominem aegrum accommodatos eſſe ſtatuit. Tametſi egomet illud diſſimulare nec poſſim nec velim, quod in non paucis hominibus fruſtra excitari fonticuli ſoleant. Quod ipſum vero ſimulatque temporis ſucceſſu animadvertitur, haud alienum erit, factum in corpore ulcus rurſus glutinare. Ceterum neque illud prorſus omittendum hic eſt, *in noxis gravioribus ac pertinacioribus binos ſubinde fieri debere atque ſolere fonticulos*, id eſt, in utroque brachio vel pede, aut in alterutro brachio & pede ſimul, aut denique in alterutro brachio vel pede atque cervice: quo ſcilicet humores corrupti atque noxii facilius & promtius ejici ex corpore queant.

VII.

Fonticuli quomodo rurſus glutinari debeant.

Ubi vero fonticulorum adjumento reſtituta homini ſanitas deprehenditur, vel aliae quoque res circumſtantes fonticulorum glutinationem

(a) Vid. Galvani Trattato delle Fontanelle, Glandorpii Gazophylacium polyplusium fonticulorum & ſetaceorum; Act. Hafnienſ. Vol. III. 12 Muysii Prax. Med. Obſ. 2. Schelhammerus, Fr. Hoffmannus, Hilscherus &c. in Diſſertat. hac de re editis.

Digitized by Google

nem ſuadent, removeri tantum ſphaerula vel piſum inſertum debet. Sic enim quaſi ſponte ſua fonticuli brevi rurſus coëunt. Incidere hic nonnunquam ſolet, ut *caro aliena ſive luxurians* in fonticulo ſupercreſcat; ſed extirpari tamen illa facile poteſt, ſi modo uſti aluminis vel pulveris hellebori nigri pauxillum ei inſpergatur. Denique ſciendum, ſi *in hominibus natu grandioribus fluere fonticuli deſiſtunt*, & orae ulceris arefactae livent aut nigreſcunt, indicio id ipſum quam ſaepiſſime eſſe, morbum aliquem graviorem, imo ipſam quandoque mortem ipſis imminere. Hinc mature his idonea remedia adhibenda.

CAPUT XX.

De medicina veſicatoria, vel cantharidum applicatione & uſu.

I.

Medicina veſicatoria quid ſit.

MEdicinam veſicatoriam dum nominamus, illam proprie artem ſignificamus, quae medicamentis peculiaribus extrinſecus corpori ſuperimpoſitis, veſicas in cute concitat, humoreſque noxios illuc invitat. Et medicamentum quidem veſicatorium commodiſſimum, licet & alia ſint, ſuggerere *cantharides* hodie adſolent. Namque confectus ex iisdem pulvis fermento panis vel cuidam emplaſtro admiſcetur, quod corio vel linteo illitum ſuper cutem injicitur. Atque haec ratio videtur, quare veſicatoria medicina dici alio nomine *cantharidum impoſitio* conſueverit. Sed applicari tamen etiam haud incommode hic poterit vulgo ſic dictum *emplaſtrum veſicatorium*, ex cantharidibus confectum, in pleriſque fere omnibus pharmacopoliis obvium. Quod ipſum ſi corpori applicatur, ſplenioque cum faſcia ſupradato firmiter deligatur, fere poſt octavam, decimam vel duodecimam horam ſub emplaſtro veſica prorupiſſe ex corpore invenitur, tenui eademque acriori aqua repleta. Igitur elapſis, quot diximus, horis, emplaſtrum veſicatorium demitur, veſiculisque, ſi quae forte integrae ſuperſunt, forfice diſſectis, aqua profluens linteolo molliori abſtergitur. Dehinc emplaſtrum aliquod de ſpermat. ranar. aut aliud ejusmodi refrigerans ſuper locum aegrum imponitur. Atque hoc ipſum negotium per dies ſingulos iteratur; idque matutino ſemper ac veſpertino tempore, donec ſcaturire locus deſiverit: tunc enim ſanatus eſſe ac glutinatus idem cenſetur. Licet enim cuticula poſtmodum ab ipſa cute reliqua, perinde ut in ambuſtionibus, reſolvatur, tamen eadem quam celerrime renaſcitur. Ceterum in ſortis tenuioris hominibus non deſunt, qui

betae

betae aliquod *folium*, quando haberi poteſt, butyro recenti illitum, pro emplaſtro de ranis in inſtiusmodi caſibus adhibent.

II.

Emplaſtrorum veſicat. magnitudo.

Emplaſtrorum veſicatoriorum amplitudo, cum pro hominum aegrotantium, tum membrorum, quibus applicantur, diverſa magnitudine, mirum quantum varia eſſe conſuevit. *Temporibus* enim *partibusque poſt aurem* poſitis aptiſſima fere illa ſunt, quae nummi, ſextam imperialis partem valentis magnitudinem adaequant; *collo ac brachiis* floreni amplitudo inprimis convenit; *ſuris ac femori* imperialis nummi; *ſummo capiti deraſo* floreni vel imperialis nummi; loco denique inter ſcapulas medio, palmae amplitudinem habentia emplaſtra quammaxime videntur accommodata.

III.

Veſicatoriorum uſus.

Et ſane emplaſtra ejusmodi veſicatoria, perinde ac fonticuli, nobiliſſima utplurimum ſunt adverſus pleraque mala, catarrhos & rheumata corporis peſſima; ſive jam propelli e ſanguine humores corrupti, ſive vehementiores revulſiones inſtitui debeant. Sic enim in curandis *oculorum inflammationibus*, gutta ſerena ſive amauroſi incipiente aut recentiori, *ſuffuſionibus* ſive *cataractis recentibus* egregium veſicatoria illa uſum praeſtant, ſiquidem in capite pone aures, temporibus, colli lateribus, cervici, ſuris, brachiis partibusque inter ſcapulas mediis applicantur. Valent ipſa quoque porro inſigniter adverſus *morbos ſoporoſos membrorumque* immobilitatem ſive paralyſin: dum quaſi ſtimulis quibusdam adhibitis ſpiritus animales ac humores reliquos languidos & inertes rurſus concitant. Tum ipſa quoque vehementia eſſe ſolent in *febribus ardentibus* ac *delirationibus* earundem: namque hic, ad reprimendum fortiorem ſanguinis in caput impetum ſive influxum, applicari haud incommode in pedibus atque cruribus veſicatoria poſſunt. Denique in *variolis* aliisque exanthematibus retrocedentibus, (*a*) itemque in gravioribus *malis iſchiadicis* adhiberi quam utiliſſime, atque in ipſa quidem parte dolente veſicatoria poſſe, Sculteto obſervatum legimus, *obſerv.* 73. Tandem & in *aſthmate* cruribus & femoribus applicata, in *dentium* vero *dolore* flexurae cubiti, valentiſſima atque efficaciſſima ſunt. (*b*)

IV.

Veſicatoriorum vis quomodo intendi queat.

Quoties mali gravitas largiorem aut longinquiorem humoris noxii fluxum poſtulat, longe optimum erit, emplaſtro de ranis, vel & cuicunque alii, quod ſupra partem aegram imponimus, quotidie, dum deligatur, pul-

(*a*) Legi de his meretur Freindius in ſcriptis ejus de febribus & variolis.

(*b*) Vid. hic Hercul. Saxonia de Phoenigmis, vulgo veſicantibus, Bern. Cajus de veſicantium uſu; item Laelius a Fonte, & ex recentioribus, praeter Baglivium & Freindium Fr. Hoffmanni diſſert. de veſicatoriorum praeſtanti in medicina uſu.

Digitized by Google

pulveris e cantharidibus confecti pauxillum inſpergere; quantum ſcilicet aut quousque aegrotantium ſtatus deſideraverit: ita enim in gravioribus malis magnum auxilium ab ipſis ſaepe exſpectare poteſt.

V.

Veſicatoria urinae dolores quandoque movent. Incidere hic nonnunquam ſolet, praeſertim ſi uno plura emplaſtra veſicatoria ac paullo quidem diutius aut paullo fortiora impoſita fuerint; ut *vehemens in urina ardor* & dolor concitentur: quemadmodum fere in illis fit, qui medicamentum aliquod e cantharidibus ingeſſerunt. Sed deliniri tamen iſtiusmodi incommoda facili negotio poſſunt; dummodo frequentior lactis calidi vel emulſionis amygdalarum uſus commendetur. *& Hydropicis aliena.* *Hydropicis* & cachecticis caute adhibendi; quia quandoque iis gangraenam & ſphacelum movent. vid. Baglivius de *uſu & abuſu Veſicantium*, & Hoffmannus diſſert. antea laudata.

CAPUT XXI.

De Injectionibus.

I.

De injectionibus generatim. ENimvero non pauca morborum genera ſunt, quae curari commode vix ac ne vix quidem poſſunt, niſi ſiphonis alicujus inſtrumento liquor aliquis conveniens in partem aegram injiciatur. Hanc ipſam operationem appellare *injectionem* Medicorum filii conſueverunt: quae in liquore ope ſiphonis attrahendo, eoque rurſus ope emboli in locum ſive partem aegram expellendo conſiſtit. Quod vero qua ratione fieri debeat, neminem facile arbitror fore, qui ignoraverit. Interim iſta hic neceſſaria obſervatio videtur, ut, praeſertim in locis valde ſenſibilibus, quam providiſſime ſiphones aut ſyringae applicentur: ne nimiis doloribus aegrotantes discrucientur; item, ne vel frigidus nimis aut fervidus liquor iſte ſit, quem injicimus. Quae autem liquorum genera, quo item modo injicienda in ulcera ſive abſceſſus fiſtuloſos ſint, ſupra jam ſuo loco declaravimus. (*Lib. de ulcerib. cap.* 2. n. 3.)

II.

In oris ac faucium noxis. *In tonſillarum atque uvulae inflammationibus* fauciumque exulcerationibus ſi fieri injectiones debent, id inprimis providendum eſt, ut per inſtrumentum, quod vulgo hodie *ſpatbulam* vocant, Tab. I. P. aut manubrium planum cochlearis lingua prius leniter deprimatur, immiſſoque in os ad duos tresve digitos transverſos ſiphone, liquor hauſtus aliquoties blande injiciatur. In quo ipſo tamen negotio caveri diligentiſſime oportet, ne ſipho immiſſus duriter nimis vel palatum vel ip-

Digitized by Google

ipſam partem aegram contingat. Peculiarem aliquam ſyringae ſpeciem Dekkerus *in exercit. pract.* pag. 242. deſcripſit, tubulo nempe incurvato atque in extrema parte hinc inde variis foraminulis perforato inſtructam. (*vid. Tab. VI. fig.* 11.) Cujus equidem haud vulgaris uſus in ejusmodi praeſertim caſibus eſſe deprehenditur, ubi per ſpathulam aperiri hominis aegrotantis os absque inſigni moleſtia, ut ſaepe fit, vix ac ne vix quidem poteſt.

III.

Sed fieri quoque porro *injectiones per penem* adſolent, quoties in hominibus a gonorrhoea vexatis aut deliniri calor, acrimonia ac dolores debent, aut materia corrupta evocari. Longe optimum hic videtur, ejusmodi ſyringam applicare, quae tubulo apto (ut Tab. VI. fig. 10.) inſtructa eſt, quo nempe commodius inſeri ipſa in penem valeat; vel etiam commodiſſime uti poſſumus ſyringa Tab. XII. fig. 10. quam utiliſſimam hac variisque aliis occaſionibus deprehendi: quia liquor facile refluere nequit. Liquori, qui injicitur, convenientia maxime ſunt: primo *pro ardore ac dolore leniendis*, lac calidum vel decoctum avenae cum ſaccharo, melle vel ſirupo dialthaeae; quando vero his praemiſſis ſanare ac roborare ſive blande adſtringere volumus, inſervire apte poteſt ſequens mixtura: *In gonorrhoea.*

℞. ▽ Plantag. ℥iv.
Mell. roſat. ℥j.
Sacch. Saturni ℈j. M.

Si quis autem forte *calculus in urethra* haeſerit, juvari utique inſigniter tranſitus ejusdem ſolet, ubi olivarum aut amygdalarum dulcium oleum in penem injicitur. Quam Mauriceau deſcripſit tubulo incurvo capitelloque ad inſtar gutti perforato inſtructam ſyringam, (*vid. Tab. VI. fig.* 12. vel 13.) hujus equidem egregius uſus eſt, quoties vel ad expellendas ſecundinas tenaciter in utero haereſcentes aut corruptas decoctum aliquod emolliens & balſamicum, vel ad curanda uteri ulcera ac fluorem album humor aliquis purgans, leniens atque glutinans intro debet immitti. Dum autem ſyringa iſta applicatur, videndum utique eſt, ut tubulus anterior alte, ſed circumſpecte tamen in vaginam inſeratur. Huic negotio etiam, praeſertim in fluore albo mali moris, admodum aptam ſyringam Tab. XII. fig. 10. deprehendi. *In uteri noxis.*

IV.

Denique *in pectus vel abdomen* quomodo injici liquores, ad ſanandas ipſorum exulcerationes aut vulnerationes, debeant, ſupra jam ſuo loco, ubi de vulneribus hiſce egimus, declaravimus. Illarum autem, quae per anum in inteſtina fieri *clyſteriaque* & *enemata* dici ſolent, ratio inferius tradetur, ubi de ani operationibus differendi erit locus. *In pectoris atque abdominis noxis.*

Digitized by Google

CAPUT XXII.

De cauteriis ſive ferramentis candentibus.

I.

Medicamenta cauſtica quid ſint.

DUplex admodum *cauteriorum* genus in ſcholis Medicorum ſolet conſtitui: ſiquidem alia *potentialia* vocantur, alia vero *actualia.* Atque actualia quidem cauteria dum nominamus, *ferrum aliquod candens* deſignamus, quod admoveri corporibus aegrotantium in variis noxis adſolet. *Potentialium* autem cauteriorum nomine rodentia quaevis aut exedentia medicamenta (quae *cauſtica* etiam ſive *ſeptica* vocantur) comprehendimus: de quibus hinc inde jam actum eſt, & plura mox cap. XXIV. proponentur. Cauteriorum actualium ſeu ferramentorum cauſticorum inſignis utique apparatus Chirurgo neceſſarius eſt: ſiquidem varia noxarum indoles variam ſemper candentis ferri & magnitudinem & figuram poſtulat. Tametſi autem quamplurima eademque varia inſtrumentorum ejusmodi cauſticorum genera paſſim jam a Chirurgicae ſcriptoribus delineata reperimus, (*a*) quorum praecipua nos *Tab. III.* deſignavimus, fieri tamen aliter vix poteſt, quam ut in diverſis & peculiaribus vitiis nova ſubinde corporumque noxis melius accommodata iſtiusmodi inſtrumenta prudens quisque Chirurgus excogitet.

II.

Cauteriorum uſus.

Uſus cauteriorum varius eſt atque multiplex. Neque enim in *oſſium* tantum *carie*, *carcinomate*, *cancro*, *ſcirrho*, *excreſcentiis*, *carbunculis* ac *ſphacelo*, ad removendas partes corruptas, adhiberi ferramenta candentia ſolent; ſed in excitandis quoque fonticulis aut ſetaceis; in cohibendis item ſanguinis ex vulneribus atque amputatis membris profuſionibus; in amauroſi denique, epilepſia, dentium aliarumve partium doloribus, malo item iſchiadico, (*b*) curandis aut leniendis. Itaque tantum abeſt, ut cum SEPTALIO, HELMONTIO, BONTEKOE, OVERKAMPIO, CRAANIO, nonnullisque aliis cauteriorum uſum prorſus damnemus, ut potius variis in malis commendemus. Legat, qui velit, quae *M. A.* SEVERINUS de admirabili aduſtionum uſu ſeorſim & quam elegantiſſime diſſeruit in libro *de Efficaci Medicina*; itemque Jo. COSTAEUS, Prof. Bononienſis, de igneis Medicinae praeſidiis 4. Venet. 1595. ut & FIENUS & BARTHOLINUS de Cauteriis, CAPIVACCIUS.

III.

(*a*) Vid. ALBUCASIS, PARAEUS, Andreas *a Cruce*, *Guillemeau*, *Scultetus*, &c.
(*b*) SCULTETUS obſ. 72. TULPIUS lib. III. cap. 36. DEKKER *exercit.* pag. 34.

Digitized by Google

III.

Circa ipſam cauteriorum applicationem variis obſervationibus opus eſt. Sic enim videndum ante omnia eſt, ut inſtrumentum aliquod, qua magnitudinem, qua figuram, noxae corporis accommodatum ſeligatur, atque interea, dum aeger ad operationem praeparatur & collocatur, prunis immittatur. Tum opera quoque danda eſt, ut juxta locum aegrum poſitae partes quam ſolertiſſime contra aduſtionis periculum praemuniantur, ne ſcilicet praeter neceſſitatem dolores aegro adaugeantur. Atque haec ratio eſt, quare ab oſſibus carie infeſtatis quam diligentiſſime caro reſolvitur, digitisque miniſtri reprimitur, antequam ferrum candens admovetur. Simulatque jam ſatis candere ferramentum deprehenditur, applicari illud ſtrenueque deprimi ſuper partem aegram debet, donec funditus extirpatum malum videatur. Quod ipſum autem quo felicius praeſtari, praeſertim in oſſium carie atque cancris, imo & in ſanguinis profuſionibus poſſit, neceſſum eſt, plura ſemper in promtu cauteria habere, prunisque imponere; ut quicquid forte uno ferro candente extirpare haud valemus, id altero tertiove tandem extirpemus. *Cauteriorum applicatio.*

IV.

Memoratu adhuc dignum hic illud videtur eſſe, quod Medicorum nonnulli ipſo rerum uſu ſeſe didiciſſe teſtantur, homines apoplexia usque adeo graviter correptos, ut nullis medicamentis aliis excitari poſſint, quam celerrime tamen ſubinde excitari per cauteria corpori admota conſueviſſe. *Cauteriorum in apoplexia uſus.* De loco autem, cui admoveri ferramentum debeat, non eadem omnium eſt ſententia. Scultetus quidem *obſ.* 34. *in occipite* applicari debere ferrum candens ſtatuit: cum aliis, Zacuto nimirum Lusitano, & Riverio longe commodior iſte locus videtur, qui primam inter atque alteram cervicis vertebram medius eſt. Alii locum ubi ſutura ſagittalis & coronalis concurrunt, praeferunt, aliis vero aliter videtur. Et Mistichellius quidem, ſcriptor Italus, in libello, quem italico ſermone *de apoplexia* edidit, nullum propemodum in hominibus apoplexia correptis rurſus excitandis aptiorem aduſtionis locum reperiri poſſe, quam quidem *in ipſis pedum plantis* aſſeverat. Qua ratione aduri pedum plantae in iſtiusmodi caſibus debeant, id in peculiari quadam tabula demonſtrare auctor iſte anniſus eſt, quam vid. Tab. XII. fig. 11. Scilicet locus, qui aduritur, litteris AA, ipſum autem cauterium littera B deſignatur: quod vero ſine dubio & aliam, quam quadratam figuram, habere poteſt. Tentavi hanc methodum novam in viro apoplectico; verum excitari non potuit, ſed mortuus eſt.

Digitized by Google

CAPUT XXIII.

De aduſtione corporis per moxam.

I.

MEdicamentis cauſticis accenſeri & ſubjungi haud immerito *linum* nec non *moxa*, quae lana ex foliis ſpeciei artemiſiae indicae praeparatae eſſe dicitur, poterit: quarum hanc ab Indiae gentibus, iſtam autem ab HIPPOCRATE (*a*) priſcisque Medicis aliis in adurendis corporis partibus dolentibus adhibitam fuiſſe legimus. (*b*) Recentiorum autem nonnullos mirificum huic operationi pretium ſtatuiſſe, hoc minus demiramur, quo magis perſuaſum multis erat, *moxam ad podagram curandam imo funditus extirpandam* eſſe quam valentiſſimam. Ad ipſum vero aduſtionis artificium quod attinet, ſequens fere neceſſaria obſervatio videtur. Scilicet confici ante omnia conus aliquis minutus e lino, funiculo ſtupeo, vel moxa (vel forte etiam *ex fungi agarici* quadam ſpecie) debet, pollicem fere transverſum altus, (*vid. Tab. XII. fig.* 12. *litt. A.* & B) conuliſque, ad ſuffitum faciendum vulgo parari ſolitis, haud prorſus abſimilis. Coni hujus baſis inferior gummi arabici vel tragacanthae beneficio parti corporis dolenti agglutinatur, admotaque ad verticem candela vel pruna incenditur. Sic enim non ſtupa ſolum, quaſi fomes aliquis ſenſim conſumitur, ſed ipſum quoque membrum dolens tandem paulatim aduritur, atque inde dolores podagrici ſubinde remittunt. Quodſi autem ne ſic quidem affectus podagrici penitus ſublati reperiuntur, novus denuo conulus ſtupeus vel e moxa paratus imponitur, ipſumque aduſtionis negotium tamdiu continuatur, dum dolor omnis evaneſcat. Sed quicquid tandem harum rerum ſit, Europaei ſane plerique, licet ab aliquo tempore a nonnullis valde laudaretur, ab iſta curandi ratione penitus hodie abſtinent. Neque id ſine ratione: Praeterquam enim quod acutiſſimos ipſa dolores conjunctos habet, parum aut nihil eadem ſaepius effeciſſe uſu deprehenſa fuit. Interim CHINENSES & JAPONENSES tanti hodienum moxae applicationem hodie adhuc faciunt, ut eandem cum acupuncturis in praeſtantiſſimorum medicamentorum cenſum referre nulli dubitent. Imo & ARABIBUS adhuc uſtiones ejusmodi in uſu eſſe dicuntur. Conſulendi hanc in rem praeter reliquos ſunt RHYNIUS *de arthritide* pag. 145. ſeq.

(*a*) Lib. *de affect.* cap. 30.
(*b*) Ita & CELSUS ait, genuum dolores, ubi inveteraverunt, vix citra uſtionem finiuntur. Lib. IV. cap. 23.

Digitized by Google

ſeq. Cleyerus *in Medicina Sinica*; Purmannus *in Chirurg.* P. III. p. 292. Pechlinus *in obſerv.* pag. 263. Valentini *polychreſt. exotic. pag.* 197. & peculiari libello de Moxa, ac denique Kaempferus *in Amoenit. exotic.* p. 589. ut & in Hiſtor. Japoniae naturali.

CAPUT XXIV.

De medicamentorum rodentium ſive cauſticorum uſu.

I.

Rodentia, vulgo *corroſiva* Chirurgis noſtratibus dicta, medicis appellantur iſtiusmodi *medicamenta*, quae ad inſtar ferri candentis, corpus *rodunt*, *exedunt*, atque quaſi *adurunt* : unde etiam graeco vocabulo *cauſtica*, Celso *adurentia* itemque *exedentia* (*a*) dicuntur. Tametſi in eo differant ab inſtrumentis candentibus, quod lentius & non niſi cum mora quadam, ſed mitius tamen vim ſuam exſerant: quum e contrario ferri applicatio momentanea, ſed ſimul acerbiſſima ſit ac moleſtiſſima. Interim ipſorum quoque medicamentorum rodentium diverſa admodum vehementia eſt: prouti ſcilicet vel ſubſtantia vel praeparatione differunt; vel nunc minor, nunc major ejusdem copia ſuper corpus injicitur. Quanquam autem varia eorundem genera ſunt, inprimis tamen valens ac nobilis eſſe *lapis* ille *cauſticus* invenitur, quem *e calce viva cineribusque clavellatis* parari poſſe, ſupra *in abſceſſibus* (*P. I. Lib. IV. cap. III. No.* 11.) nos declarare meminimus. Sunt tamen, qui vel *lapidem infernalem*, vel ſal ex *lixivio ſaponariorum* calcinatum, vel *oleum vitrioli*, vel *argentum* vivum *in aqua forti ſolutum*, vel *antimonii butyrum*, vel calcem vivam cum ſapone commixtam, vel denique *arſenicum* aut *mercurium ſublimatum* cum mellis portiuncula ſubactum, pro rodentibus remediis loco priorum quandoque adhibent. Sed ſatius tamen videtur, ab arſenico ſublimatoque mercurio penitus abſtinuiſſe: ne ſcilicet, prout fieri haud raro ſolet, graviorem noxam, cumprimis ſaeviſſimos dolores, convulſiones ac mortem, medicamenta iſta concitent. (*b*) In *abſceſſibus* aperiendis, *fonticulisque* excitandis qua ratione applicari medicamenta rodentia oporteat, ſupra jam tum poſuimus. (*vid. P. I. Lib. IV. Cap. III. No.* 10. *item P. II. Sect. I. Cap. XIX. No.* 4.) Neque vero minorem in *verrucis*, *tuberculis*, *excreſcentiis*, *ſarcomatibus*, *tumoribus cyſticis*, *naevis* maternis & *ſcirrhis* exedendis vim habere

Rodentium uſus.

(*a*) lib. V. Cap. 7. & 8.
(*b*) Ut *Hildanus* notavit. Cent. VI. obſ. 22. & 80.

Digitized by Google

bere dicta illa rodentia conſueverunt: ſiquidem vel ſuperne, vel pro diverſitate mali etiam inferne atque ad ipſas quaſi tuberculorum radices identidem applicantur. Ita & *hydrocele* commode iis aperiri, imo quandoque integra *mamma cancroſa* auferri poteſt. Admirabilem noſtra patrumque memoria in hac ipſa curandi ratione celebritatem conſecutus eſt Sutorius, Noribergenſium & poſtea Ducum Brunſvicenſium Chirurgus. Interim ſumma in hoc medicinae genere providentia opus eſt: ne ſcilicet iis in locis atque affectibus rodentis quicquam adhibeatur, qui ſine periculo irritari aut erodi vix ac ne vix quidem poſſunt. Sic enim ſcirrhus quandoque per medicamenta rodentia quam facillime converti in cancrum poteſt; ſi juxta oculos aut palpebras adhibentur, oculorum acies extingui; ſanguinis profuſio, propter venas atque arterias grandiores, perruptas, moveri; membrorum denique rigor & ſpaſmus, propter nervorum laeſionem, concitari. Et ſi quae forte alia pericula ſunt, quae naſci in corpore propter minus circumſpectam rodentium applicationem ſolent. Interim tamen de eorum recto uſu nonnulla adhuc in ſequentibus proponemus.

CAPUT XXV.

De abſceſſibus aperiendis.

Quibus artificiis aperiri commode abſceſſus queant, clariſſime jam, niſi ego fallor, ſupra deſcripſimus. (*P. I. Lib. IV. cap. III. No. 8. ſeqq.*) Igitur ne actum agere hic videamur, nihil jam de iſtac operatione denuo praecipimus: quin potius lectores ad ſuperius propoſita ablegatos volumus.

CAPUT XXVI.

De verrucis.

I.

Verrucarum varia genera ſunt.

Verrucae ſunt, ut notum eſt, parvae excreſcentiae ſubfuſcae in cute, ſolentque in plerisque fere corporis partibus quaedam naſci, ſed frequentiſſime tamen in facie ac manibus. Magnitudo ipſarum, ut & figura mirum quantum variae ſunt. Quaedam enim ampliores ſunt ac depreſſae; quaedam vero graciles; quaedam denique piri e petiolo ſuſpenſi formam referunt. Et ſane non tam propter dolores

Digitized by Google

lores aut periculum, quam potius propter deformitatem ſuam, extirpari, praeſertim in feminarum ſplendidarum facie, collo & mammis, conſueverunt. Quanquam autem varia eademque ſympathetica, quin & ſuperſtitioſa vel inania medicamentorum genera ſunt, quibus uti ad tollendas verrucas feminae vel etiam Medicorum nonnulli ſolent, nulla tamen expedita magis praeſidia ſunt, quam quae a Chirurgorum manibus proficiſcuntur.

II.

Prima curandi ratio. Haud igitur abs re fuerit, praecipua Chirurgorum artificia breviter hic perſtringere. Primum in his locum ligatura vel vinctura ſibi vendicat: utpote quae in eo potiſſimum ſita eſt, ut verruculae circa radicem graciliores ac dependentes vel ſetae cujusdam equinae vel fili ſerici aut linei beneficio nodo firmiter vinciantur. Sic enim ipſae, conſtrictis ligatura vaſis nutrientibus, propter detractum ſibi ſuccum ſenſim exareſcunt ac decidunt.

III.

Altera curandi ratio. Alterum curationis praeſidium a *ferro* petitur. Nempe verruculae uncinulo quodam aut volſella attolluntur, forficisque ſubſidio exactiſſime praeciduntur. Vulneri lapis infernalis vel aliud rodens medicamentum aliquamdiu admovetur, ut ſic, ſi radicis quidpiam ſuperſit, ex quo naſci denuo tuberculum aliquod poſſit, exedatur & deſtruatur.

IV.

Tertius modus. Quodſi autem paulo ampliora tubercula ſunt, veniendum utique ad *medicamenta rodentia* eſt. Quae ipſa autem ut promtius exedere partem prominentem poſſint, haud incommodum erit, partem tuberculi ſupremam ac duram ſcalpelli, vel novaculae, vel forficis acutioris inſtrumento prius abſcindere; dein vulnus illud vel oleo tartari per deliquium, vel ſpiritu quodam acido, inter quos leniſſimus eſt ſpiritus ſalis, identidem inungere. Quae ipſa ubi forte parum efficere videntur, adhibere eorundem loco paulo vehementiora convenit, ſpiritum puta aut oleum vitrioli, aut aquam fortem, aut butyrum antimonii. Contra vero molliores ac tenuiores verruculae removeri ſubinde poſſunt, ſicubi flavo illo chelidonii majoris ſucco, vel eſulae lacte quam ſaepiſſime irrigantur. Interim providendum hic ſolertiſſime eſt, ne quid forte rodentis in horum uſu circa palpebras vel oculos in ipſos oculos illabatur, coecitatemque hominibus inducat. Cavendum ſimiliter eſt, ne juxta poſitae partes ſimul arrodantur. Quam quidem ob rem haud alienum erit, annulum aliquem cereum, vel & emplaſtrum aliquod perforatum circa verrucam imponere, ita ut haec emineat. Sic enim, tectis partibus reliquis juxta poſitis, ſolae verrucae exeduntur: ſiquidem aliquoties quotidie medicamentum rodens illi-

Digitized by Google

illinitur. Atque eadem ratione etiam *alia tubercula & maculae deformes tolli* poſſunt.

V.

Quartus modus.

Quartum verrucas extirpandi artificium ſitum in eo deprehenditur, ut *ferrum* aliquod *candens* ipſiusque tuberculi magnitudini accommodatum, (*a*) verrucae ita, ut ad imam radicem penetret, admoveatur. Si quid enim aliud vehemens ad extirpandas verrucas eſt, vehementius profecto ferro candente nihil eſt. Quod tametſi acutiſſimos, tamen nonniſi momentaneos dolores concitat. Loco aduſto unguenti baſilici vel digeſtivi portio cum emplaſtro refrigerante, verbi gratia de ſperm. ranar., ſuperimponitur. Dici enim vix poteſt, quam feliciter iſta curandi ratio in plerisque corporis partibus, ſi modo oculos exceperis, procedat; nam ſic certiſſime non redeunt.

VI.

Quintus modus.

Quintum denique hiſtrionibus proprium artificium atque in eo ferme ſitum eſt, ut ipſum tuberculum unguento quodam emollienti probe prius fricent & emolliant, ac poſtea pollicis atque indicis digiti unguiculorum ſubſidio violenter admodum avellant. Quae ipſa autem curationis ratio quemadmodum inſigniter moleſta eſt, ſic prorſus quoque inanis eſſe in plerisque fere caſibus deprehenditur. Namque rarius ita evelli aut curari ab hiſtrionibus verrucae ſolent, ut non denuo ex affecto loco, quaſi e radice relicta, renaſcantur.

VII.

Verrucae cancroſae.

Tandem neque illud prorſus omittendum hic videtur, eſſe nempe quandoque, in facie praeſertim, labris & juxta oculos, verrucas quasdam lividas ac coeruleas, quae carcinomati ſive *cancro* intentione proximae ſunt, longeque tutius ſine curatione relinquuntur, quam extirpantur. Simulatque enim a Chirurgis eaedem irritantur, in carcinoma protinus degenerant, miſereque tandem, facie & oculis eroſis, homines conficiunt.

C A-

(a) Vid. Tab. III. fig. 13. 14.

Digitized by Google

CAPUT XXVII.

De excreſcentias, naevos maternos & ſarcomata extirpandi ratione.

I.

EXcreſcentias appellamus, quicquid praeter naturam ſuper cutem tumoris, verrucae, vel tuberculi forma increſcit. *Acrothymia* vocantur Graecis, (*a*) & ſi cum hominibus naſcuntur, ut haud raro fieri ſolet, *naevi materni* appellari vulgo ſolent. Sed ſi magni tumores oriuntur, qui ut maſſae carneae ſupra reliquam cutem dependent, *ſarcomata* vocari conſueverunt. Solent autem in quacunque corporis parte iſtiusmodi mala provenire; in capite nimirum, facie, palpebris, collo, pectore, abdomine, ano, brachiis ac pedibus. Peſſima tamen, teſte CELSO, in *obſcoenis ſunt.* (*b*) Magnitudo ipſorum & figura mirum quantum ſolent eſſe variae, atque in notabilem quandoque molem ſuccreſcunt: quemadmodum variae a variis auctoribus obſervatae & delineatae ſunt. (*c*) *Colorem* ipſarum ſi ſpectes, aliae ipſius cutis colorem nativum referunt; aliae vero nigricant; aliae rubent. Ad *formam* denique quod attinet, *aliae fragi*, *aliae mori*, *aliae uvae*, *aliae ficus*, *piri*, *muris*, aliae aliarum rerum ſpecies prae ſe ferunt. *Excreſcentiae quid.*

II.

Ratione *curationis* ſciendum, eas iisdem fere artificiis ac verrucae, hoc eſt, vel vinctura, vel ſcalpello, vel medicamentis rodentibus ſive exedentibus, vel denique ferro candenti, extirpari, prout nimirum ipſorum amplitudo, locus, figura, res denique circumſtantes aliae, nec non ipſius hominis aegri habitus ac voluntas hunc vel iſtum curationis modum poſtulaverint. Ceterum ſi quae forte *ampliorem radicem habent* excreſcentiae, quae *Myrmecia* Graecis audiunt; (*d*) vel ſi arteriis aut venis grandioribus propinquae vel cum oſſibus firmius conjunctae *Earum curatio.*

 ſunt;

(*a*) Vid. de eis CELSUS Lib. V. cap. 28. n. 14.
(*b*) Ibidem.
(*c*) Vid. SCULTETI *Armam. Chirurg.* Tab. XXV. ELSHOLTZII. Steatomatis reſecti & curati hiſtor. PECHLIN. obſ. med. Lib. III. 46. BARTHOLINI Hiſtor. Anat. Cent. 1. 23. PURMANN in *Chirurg. curioſ* pag. 50. 134. & 370. it. *in lib. Germ de Chirurg.* pag. 262. & 280. ita & LAMESWERDE, *in notis ad* SCULTETUM, varias ejusmodi figuras notatu dignas exhibuit. & Act. Anglic. N. 354. ejusmodi tumorem novendecim librorum a gena & aure feliciter ablatum, referunt. Sic Cl. KULMUS magnam *exoſtoſin Steatomatodem* claviculae deſcripſit, delineavit & curationem adjecit Gedani 4. 1732.
(*d*) CELSUS loco citato.

ſunt; vel ſi forte in *cancrum* vergunt, (*a*) tum vel circumſpecte admodum extirpari, vel, ubi periculum ſatis perſpicitur, prorſus intactae relinqui debent; ne aut gravioribus malis, aut ipſius mortis periculo aegrotantes temere exponantur. Cumprimis vero in majoribus, aut ubi arteriae aut venae majores adſunt, opera danda, ut medicamenta & faſciae, imo & quandoque ferra candentia, ad ſanguinis profluvium cohibendum, praeſertim ſi ſectione tolluntur, praeſto ſint.

CAPUT XXVIII.

De tumoribus tunica comprehenſis, & cumprimis ſcirrho, atheromate, ſteatomate, meliceride, talpa, teſtudine, aliis.

I.

Diverſa genera.

SI qui forte *tumores aut tubercula peculiaribus tunicis contenta* in corpore oriuntur, *tumores cyſtici* vulgo appellantur, eique ſemper fere ſine doloribus, ejusdemque cum cute reliqua coloris eſſe adſolent, modoque duriores, modo molliores ſunt. Naſci autem hujus generis tumores ex obſtructionibus quibusdam vel in glandulis, vel in pinguedine, in plerisque fere omnibus corporis partibus advertuntur: & cumprimis etiam in capite, facie & collo, (vid. Tab. XII. fig. 13.) ubi mirificam ſaepe deformitatem concitare ſolent. Tunicam ſuam vel a glandula laeſa & obſtructa, vel a pinguedinis quadam cellula mutuantur: quae vero ſaepe percraſſa fit. Incipiunt ex parvulo, & initio plerumque mobiles ſunt, ac diu paulatimque ſaepe ſic increſcunt, ut tandem grandes, imo ſtupendi atque mirabiles prorſus aliquando evadant. Quidam tenuiorem ac molliorem, alii craſſiorem & duriorem ſubſtantiam continent. *Figura* ipſorum valde varia eſt: quidam enim *avellanae*, *glandis*, *globuli*, *nucis juglandis*, *vel ovi* figuram obtinent; alii ad *piri* alicujus ſimilitudinem accedunt, & ex quodam quaſi petiolo, ſicut excreſcentiae vel ſarcomata quaedam, dependent; alii vero amplam habent baſin; alii pugni vel capitis; alii aliam figuram prae ſe ferunt. Quorundam moles usque adeo mirifice increſcit, ut aliquot, imo multarum librarum pondus interdum

(*a*) In cancrum degenerantem naevum poſt aquae fortis applicationem in virgine vidit WEDELIUS lib. de Morb. infant. p. 13.

Digitized by Google

dum adaequent; (*a*) alii cum partibus proximis firmiter concreſcunt, tandemque prorſus immobiles, calloque etiam nonnulli vel cartilagini quoad duritiem haud abſimiles evadunt; alii vero ſemper mobiles manent, aliique ſemper molles. Ceterum diverſa tumorum, qui vocantur, tunicatorum ſive cyſticorum genera ſolent conſtitui; pro diverſa nimirum iſtius materiae, quam intus continent, natura vel craſſitie. Quoties enim pultis ſimile quicquam intus eſt, *atheroma* tumor iſte vocatur; ſi melli ſimile quid deliteſcit, *meliceris*; ſi pingue quiddam, quaſi ſebum aliquod vel lardum ſubeſt, *ſteatoma*; (*b*) ſi glandula quaedam indurata, *ſcirrhus*; (*c*) & denique ſi ſubſtantia carni ſimilis, *ſarcoma*. In nonnullis etiam, ut CELSUS jam obſervavit, (*d*) *concreti confertique pili reperiuntur*. Interim locis quoque tumores illi diſtinguuntur, atque diverſa nomina accipiunt. Namque ubi in capitis parte capillata exoriuntur, *talpae*, *teſtudines*, vel *lupiae* a quibusdam vocantur; in collo, *ſtrumae* vel *ſcrophulae*; contra vero in manibus ac pedibus, praeſertim juxta muſculorum tendines, ſi proveniunt, *ganglia* cognominantur.

II.

Solent autem viſu & tactu facile cognoſci tumores illi tunicati; verum eos per externa ſigna ab invicem diſcernere difficile eſt, niſi forſan quod tactu differentiam aliquam deprehendere valeamus, durior, craſſior ac tenacior, an mollior, tenuior ac liquidior, quae intus haeret, ſit materia: quum e contrario cutis externae color parum aut nihil in ſingulis illis tumoribus differat, adeoque parum vel nihil nos doceat. Neque vero permagni intereſt, ſi duritiem excipias, qualis materia intus ſit, ante curationem cognoviſſe: ſiquidem fere una eademque, quamcunque etiam materiam contineant, curandi ſingulos ratio eſſe conſuevit. Interea tamen ſciendum, quod ſcirrhi & ſarcomata omnium duriſſimi ſint; proximi his ſteatomata; reliqui molliores, & quod pro diverſa duritie aut mollitie curatio quandoque differat. In collo qui pro *ſtrumis* ac *ſcrophulis* haberi ſolent tumores, glandulae colli induratae vulgo eſſe ſtatuuntur; quos ego vero ſaepiſſime nata in colli pinguedine ſteatomata aliosve cyſticos tumores eſſe exiſtimo. Fieri enim vix ac ne vix quidem poſſe videtur, ut minutae iſtae in colli latere ſitae glandulae in ſtupendam ejusmodi molem, ut ſupra ventrem quandoque dependeant, quemadmodum ſtrumae in collo, praeſertim Tyro- *Diagnoſis.*

(*a*) *Petitus* aliquem extirpavit intra ſcapulas, qui libras habuit quadraginta octo. *Gareng.* Chir. Tom. II. p. 401.

(*b*) Vidi & curavi etiam tales, qui materiam *inſtar lactis coagulati*, itemque *inſtar caſei recentis* continebant; qui vero peculiari nomine, quod ſcio, nondum donati ſunt.

(*c*) De his pluribus jam actum eſt Part. I. Lib. IV. cap. XVI.

(*d*) Lib. VII. cap. 6.

Digitized by Google

Tyrolenſium, ſaepe ſunt, ſuccreſcant, cum contra in pinguedine illud facilius contingat. (*a*) Sed ſicubi minores ac duriores adſunt in collo tumores, hi glandulae induratae & magnitudine quodammodo auctae plerumque eſſe ſolent, atque revera tunc ſcirrhi ſpecies ſunt.

III.

Prognoſis. Et vero ſicubi ſine gravioribus doloribus tumores tunicati ſunt, & non adeo magni, nec nimis duri, tum nullo equidem periculo terrent. Quare mirum haud eſt, ſi a nonnullis, praeſertim a pauperioribus, Chirurgive duram manum horreſcentibus ad extremum usque ſpiritum circumgeſtentur. Si qui autem, prout evenire nonnunquam ſolet, nimium quantum grandes evadunt, decemque aut viginti etiam ac plures libras adaequant; vel dolores movere incipiunt, ut ſcirrhi ſaepe ſolent; tum non inſignem modo deformitatem, ſed intolerabiles quoque moleſtias; quin etiam, niſi tempeſtive incidantur, tabem ac debilitatem, aut cancrum, ut capite de ſcirrho jam diximus, praeſentiſſimumque mortis periculum inducunt. Sed ne quis tandem ignoret, quid in ejusmodi tumoribus ſanandis factu opus ſit; ſciendum ante omnia hic eſt, fere ſemper ſcalpellum in manus ſumendum eſſe: neque enim digeri facile atque ad ſuppurationem perduci iidem conſueverunt: ſicuti capite de ſcirrho jam monuimus. Interim longe promtius & ſecurius ſcalpello ii tumores curantur, qui recentes adhuc, molles item, mobiles ac parvi exiſtunt: quum e contrario vix ſine periculo ii tractentur, qui grandes admodum, renitentes ac duri ſunt; praeſertim ſi juxta grandiores venas atque arterias, vel circa nervos, tendines aut articulos enaſcuntur; item ſi vel in infirmioribus vel ſenio confectis hominibus ſunt. Ut adeo Chirurgus ex ipſa mali atque aegri natura, rebusque circumſtantibus aliis ſtatuere debeat, num etiam & qualis ingredienda curandi ratio ſit.

IV.

1) Curationis primus modus per reſolutionem. Ad curationem igitur ſi veniendum eſt, variis eadem modis inſtitui poterit. Non equidem ſum neſcius, eſſe inter Chirurgos quamplurimos, qui ſine mora ſingulos tumores tunicatos *ferro excidendos* praecipiunt. Sed nolim tamen juxta Hippocratis praeceptum mitiores curandi rationes penitus hic praetermitti. Quoties enim vel recentes adhuc tumores, vel molliores etiam noxis iſtis laborantes homines ſunt, conſultum utique videtur, aut *reſolutionem*, aut certe *ſuppurationem* prius tentare, quam a ferro praeſidium petatur. Contra vero ſicubi duriores jam tum illi tumores ſunt, atque ſimul jam inveterati, ſatius omnino eſt, a medicamentis externis abſtinere. Tantum enim abeſt, ut, quicquid nimis coactum eſt, cumprimis in ſcirrho ac ſteatomate, digera-

(*a*) Conf. infra caput de *Strumis* & *ſcrophulis* cap. 102.

Digitized by Google

geratur, ut potius quam celerrime adaugeatur, atque in cancrum quandoque convertatur: quum ſine medicamentis tolerari adhuc ſaepe quam diutiſſime potuiſſet. Ut proinde in ejuſmodi caſibus confugiendum protinus ad ferramenta ſit. Si qui autem aegri nihilominus ferrum extimeſcunt, & non niſi remedia volunt, adhiberi haud incommode *digerentia* quaedam *emplaſtra* poterunt. Cujusmodi equidem ſunt emplaſtrum de ammoniaco, de galbano, de ranis cum mercurio, diachylum cum mercurio, de meliloto, oxycroceum, diaphoreticum *Mynſichti*, diaſaponis ſive miraculoſum, & ſi quae ſunt alia hujusmodi. Scultetus ſe *cerato diaſinapios* varios a meliceridibus curaſſe aſſeverat, (*a*) Ante vero, quam emplaſtrum ejusmodi ſupradatur, inungi ſemper balſamo peruviano, oleo ſaponis aut petroleo tumor iſte debet. Sic enim contingere nonnunquam ſolet, ut tumores nondum inveterati pauloque minores ſenſim rurſus diſſipentur. Quod ipſum autem ut promptius fiat, unguento quodam mercuriali gnaviter quotidie tumorem perfricare calide ſaepius confert. Speciatim vero de *ſcirrbis reſolvendis* vid. Part. I. Lib. IV. cap. 16.

V.

Ubi nihil per emplaſtra & medicamenta digerentia tumor imminuitur, tentanda *ſuppuratio* eſt: idque inprimis tum, ſi mollior adhuc tumor, ſicut in *atheromatibus* & *meliceridibus* eſſe deprehenditur. Atque inſigniter quidem nobilia hic ſunt emplaſtrum diachylum cum gummi, nec non cataplaſmata digerentia ac emollientia quam frequentiſſime ſuper tumorem impoſita; praeſertim ſi locus affectus aliquoties in dies ſingulos ſpiritu ſalis ammoniaci fortiſſimo in medio madefiat. (*b*) Simulatque jam collecta intus materia maturuiſſe advertitur, deoperire ſcalpello tumorem ampla ſatis plaga convenit, incluſumque in ipſo pus emittere. Quicquid vero poſt confectam iſtiusmodi operationem remanet, illud ipſum removeri cum tunica per vehemens medicamentum aliquod digeſtivum aut blandum rodens oportet. Quoties enim, relicta tunica, abſceſſus glutinatur, priſtini tumores ſenſim redeunt. Ceterum longe optimum hic eſt, emplaſtrum diachylum quotidie interea ſuperinjicere, dum vulneris expurgatio rite conficiatur. Sic enim non expeditius tantum emolliri poterit, quicquid praeter naturam in tumore adhuc inhaeret, ſed longe quoque aptius ipſa plaga glutinari. *2) modus ſecundus per ſuppurationem.*

VI.

Quodſi autem nec reſolutio, nec ſuppuratio ſatis hic feliciter procedunt, ſed ſenſim potius tumores increſcunt; protinus tumorem, ne nimium is increſcat, concretusque cum partibus juxta poſitis aliis, aut *3) Tumores tenuiores, quomodo excidantur.*

(*a*) Obſ. Chirurg. 87.
(*b*) Steatomata etiam ſuppuratione curata deſcribit *Scultet.* obſ. Chirurg. 93.

Digitized by Google

aut in cancrum converſus, medicinam atque *operationem* vincat, extirpare. Solent autem, pro diverſa indole ſua, tumores iſtiusmodi tunicati diverſimode extirpari. 1) *Tenuiorem* etenim *radicem* qui habent, ſuoque velut petiolo dependent; his equidem, perinde ut verrucis & excreſcentiis, nulla ferme expeditior medicina, quam *ligatura*, poterit adhiberi. Sic enim poſt aliquot dies praeterlapſos ſua velut ſponte tumor decidet. Altera eademque promtiſſima curandi ratio eſt, ut tumor ejusmodi ſcalpello *praecidatur*, factumque hinc vulnus ut aliud vulnus deligetur ac glutinetur. Si magna forte arteria quaedam hic laeſa, vel medicamento quodam ſtyptico, vel filo ope acus circumducto, vel, ſi opus eſſe judicatur, ferro candente claudatur, ſenſimque dein ut vulnus glutinetur. Denique idem ferme praeſtare *medicamenta* exedentia ſive *rodentia* ſolent; ſicubi ſcilicet circa radicem quotidie applicantur atque ope emplaſtrorum convolvuntur ac firmantur, donec is decidat, vel eroſa maximam partem radice, commode reſecari queat.

VII.

4) Ampliores quomodo efficiantur.

Ubi *amplior tumorum tunica incluſorum* fundus ſive *radix* advertitur, a ſcalpello vel exedentibus petenda ſunt ſanitatis praeſidia: quanquam vel ipſis etiam medicamentis exedentibus anteponi *ferrum* a quamplurimis Chirurgis ſoleat. Ipſa itaque, quae ſcalpello fit, operatio ſic ferme inſtituitur. Cutis per medium tumorem longa plaga inciditur: quae ubi forte parum videtur, plaga altera, eademque transverſa ſive in formam crucis adjungitur, quanta ſcilicet eximendo tumori ſufficit. Tum diduci ac ſeparari a cute & carne reliqua tumor iſte cum tunica ſua tam ſcalpelli quam digitorum ope diligenter debet, inviolatusque ſic tandem, ſi fieri poteſt, ejici. Quod ipſum equidem ut commodius fiat, miniſter aliquis oras vulneris uncinulis vel digitis gnaviter diducat, ſanguinemque profluentem, qui Chirurgum impedit, ſpongia ſubinde detergat. Protinus autem, quum tunica tumoris, quae utplurimum alba & intenta eſt, ſe oſtendit, tum elevare & continere manus ſiniſtrae digitis, eum, ſi parvus eſt, ipſe Chirurgus, vel ſi major, aut digitis ſatis prehendi nequeat, alius miniſter uncinulo Tab. VIII, aut volſella Tab. XXIII. fig. 1. tumorem intus haerentem debet, aut ope etiam fili, acu curva trajecti, & digitorum ac ſcalpelli ſubſidio circumſpecte a vicinis undique ſeparare atque tandem totum eximere. Fieri id ipſum facilius ſolet, ſi mobilia adhuc ejusmodi tubercula ſunt. Majorem vero non laborem modo, ſed prudentiam quoque operatio poſtulat, ſi minus mobiles jam tum atque renitentes tumores inveniuntur. Videndum enim ante omnia hic eſt, ne quid forte partium juxta poſitarum, praeſertim nobiliorum, laedatur: & ſi in pede vel brachio ejusmodi tumor auferendus, ubi forte arteria vel vena major laedenda, tor-

Digitized by Google

torcular prius membro illi injici poteſt imo debet. Nam his rite obſervatis tumores, aliquot librarum pondus ſuperantes, non a carne tantum, ſed ipſis quoque quandoque oſſibus & maxillis ſeparari haud infeliciter haud raro poſſunt. (*a*)

VIII.

Quid poſt ejectum tumorem fiat.

Rite ſic extracto tumore vel tuberculo, ſequitur, ut ſi vulnus exiguum, vel levior ſanguinis profuſio orae ejus digitorum ope jungantur, linamenta ac ſplenia ſuperimponantur, & faſcia omnia conſtringuntur, ita intra paucos dies ſaepe ſaneſcit. Quodſi autem gravior aliqua ſanguinis profuſio incidit, tum cohiberi ſanguis ea ratione debet, quam ſupra jam tum in vulneribus praeſcripſimus. (*P I. Lib. I. cap. II.*) praeſertim vero linamentis multis vulneri immiſſis, ſpleniis ac faſciis; vel adſtringentibus remediis, vel filo, vel ferro denique ipſo candente. (*b*)

IX.

Quomodo tunica laeſa extirpari debeat.

Ubi vero in ipſo opere vel per imprudentiam, vel & data opera, tumorem, praeſertim molliorem, includens tunica inciditur, ceu fieri nonnunquam ideo ſolet, ne oculus, quando tumor eſt in palpebra, aut vena aut arteria grandior, vel ſimilis pars aliqua, quando tumor eſt in alia parte, laedatur; tum nihilominus providendum ſolertiſſime eſt, ut tunica iſta penitus ejiciatur; alias tumor facile redit. Ac in ſcirrho quidem, ſarcomate aut ſteatomate, quum glandulam vel carneam ſubſtantiam vel pinguedinem duram intus contineant, materia contenta, tunica licet laeſa, non effluit: quare totus etiam tumor plerumque una cum re contenta eo, quem hactenus propoſuimus, modo eximitur, ita ut de tunica non facile aliquid relinquatur. In tuberculis autem reliquis, quae molliorem ac fluidiorem materiam continent, poſt factam percuſſionem aliquam, inciſionem vel lacerationem, quicquid intus in tunica coiit, effundunt, non ſcalpellis ſolum & forfice, quantum fieri poteſt, reſecari tunica relicta debet; ſed, ſi quid forte reliquum ex eadem intus deliteſcit, illud omne per medicamenta rodentia & ſuppurantia, praecipitatum nempe rubrum cum alumine uſto, vel unguentum aegyptiacum cum digeſtivo permixtum, extirpari. Quibus confectis, glutinari vulnus haud difficulter, ut alia vulnera, ſic poterit, ut nunquam iterum a tumore locus idem infeſtetur.

(*a*) Vid. ROONHUYSEN *obſervat.* I. pag. 4. SCULTETUS cum notis TILINGII Auctuar. II. PECHLIN. *in obſervat.* pag. 542 PETITI exemplum ſupra n. i. jam citatum, aliaque a GARENGEOT. cap. de tumor. tunicat. Le DRAN Meliceridis in genu, &c.

(*b*) Quomodo ſcirrhi glandularum ſalivalium, colli mammarumque extirpandi, infra peculiaribus capitibus exponemus.

Digitized by Google

X.

Rodentibus quomodo hic utendum ſit.

Quoties denique viſum fuerit, adhibitis *medicamentis rodentibus tuberculum aliquod tunica incluſum extirpare*, tum vel lapis cauſticus, vel butyrum antimonii aut ſimile quid ſupradari oportet; eo quidem modo, quem ſupra praeſcripſimus. (*Cap. XIX. No.* 4.) Sed, ne quid tandem hic diſſimulem, in durioribus & grandioribus aut ad carcinoma ſpectantibus tumoribus diuturna nimis ac moleſta, quin periculoſa etiam quandoque haec per medicamenta rodentia curandi ratio eſt: quia ſcirrhi his facile in carcinoma mutantur; alii difficulter ſine graviſſimis doloribus, ſanguinis quandoque profuſionibus, maximo denique vel virium, vel ipſius vitae detrimento toti exedi poſſunt. Ut proinde ſatius plerumque ſit ac ſalutarius, in tumorum grandiorum ac duriorum curatione ad ſcalpellum confugere; interea tamen ſubinde ſatis magni exedentibus medicamentis caute adhibitis feliciter tolluntur. (*a*) Si *qui autem aliquanto molliores adhuc tumores ſunt*, ſive atheromata ſive meliceride, tum ego ſaepius hanc potiſſimum curationis viam ingredi ſoleo, ut, cute & tunica vel lapide cauſtico aliove medicamento adurente eroſis, vel per medium inciſis, quicquid intus coiit, emittam; impoſitisque deinde pus moventibus ac rodentibus, tunicam intus haereſcentem ſuppurationis adjumento eliciam; expurgatum vero vulnus a tunica illa, ut aliud vulnus modo conſueto glutinem. Quae quidem curandi ratio ideo ſaltem reliquis ſaepe praeſtat, quod mitius ſingula conficiat, quam ſi tota tunica exſcindenda eſt.

CAPUT XXIX.

Quibus artificiis extrahi res alienae ac praeter naturam e vulneribus debeant.

I.

DE globulorum equidem plumbeorum e corpore extractione parum ab antiquioribus Medicis propoſitum reperimus. Ratio ſine dubio in eo poſita eſt, quod minus ſolemnis tunc illorum globulorum uſus fuerit, vel minus ſaltem periculoſa ſeu peſtifera per eosdem vulneratio. Tametſi enim CELSUS *lib. VII. cap.* 5. glandes plumbeas jam tum ante CHRISTUM natum a militibus adhibitas in bello fuiſſe haud obſcure innuit; tamen aut ego fallor, aut arcus tantum ſubſidio projici in hoſtem glandes iſtas oportuit. Nondum enim adinventus illo ſecu-

(a) Conf. cap. XXIV.

Digitized by Google

ſeculo bombardarum, ſclopetorum aut pyrii pulveris uſus fuiſſe conſtat. Igitur nec de globorum ferreorum igniariorum minorum ac majorum (*Grenades* & *Bombes*) diſploſis fruſtulis extrahendis dicti illi Medici veteres quidquam praecipiunt: quia tunc nondum in uſu erant. Quin potius ſingula ipſorum inſtituta eo fere unice comparata ſunt, ut pateat, qua ratione tela, ſpicula, ſagittae, fruſta gladiorum, hisdemque non abſimilia inſtrumenta alia educi quam aptiſſime e corpore debeant. Quanquam autem fere nullus hodie, vel rarus ſaltem, ſi barbaras quasdam nationes exceperis, *ſagittarum* uſus ſit, haud tamen abs re fuerit, quomodo *evelli eaedem e corpore debeant*, ſi forte aliquando Chirurgo occurrant, breviter hic expoſuiſſe. Scilicet labor omnis in his extrahendis in eo potiſſimum ſitus videtur, ut ne prominentes illi ſagittarum unci, dum retrahuntur, graviter corpus denuo dilacerent. Igitur telum, ſi forte non nimis profunde intus inſederit, retrahi ea, qua venit, via oportet; ſed ita tamen, ut circumſpecte antea vulnus incidendo, ſi id ob partes vicinas tuto licet, amplietur: vel extrahi ab ea parte, in quam tetendit, ſive in qua mucro ejus haereſcit, facto prius novo quodam a parte contraria vulnere. Ac poſterior quidem haec ſagittas extrahendi ratio tunc inprimis commoda eſſe ſolet, quando altius eae deſcenderunt; quando item plus eſt, per quod telo revertendum, quam quod perrumpendum eſt; porro quando venas jam nervosque id tranſiit; denique quando periculum eſt, ne retro receptum ferramentum venas atque arterias, vel nervos aut tendines laniet. Facto igitur tunc apto loco vulnere, telum a tergo premendo ejicitur. *Spiculorum*, *gladiorum*, *pugionum*, *veſtimentorum item ac vitri vel chartae fruſtula* quomodo extrahi caute queant, ſupra jam tum clariſſime, ni fallor, deſcripſimus. (*P. I. Lib. I. cap. I. No.* 33.) *Glandium* vero *plumbearum*, itemque *pulveris pyrii* e cute faciei eductionem in *vulneribus per ſclopeta factis* commonſtravimus. (*vid. l. c. cap. III.*) Tandem ubi forte graviorem ſanguinis profuſionem cum vitae periculo adactum in pedes vel brachia ferramentum concitavit, neceſſarium utique erit, torcular (tourniquet) loco idoneo rite prius injicere, quam haerens in corpore ferrum evellatur; poſtea extracto ferro profuſioni ſanguinis proſpicere, ac denique ipſum vulnus apte deligare.

CAPUT XXX.

De ſuturis vulnerum chirurgicis.

I.

Varia de ſuturis. DUplex admodum vulnera ſuendi ratio eſt: altera fieri per acus ſolet; per emplaſtra glutinantia altera. Hanc *ſiccam* ſive *ſpuriam*; iſtam autem *veram* vel *cruentam* vocare Medici conſueverunt. Neque vero ſui temere vulnera ſine diſcrimine ſingula debent; ſed 1) ea potiſſimum, quorum orae in unum contrahi deligationis beneficio nequeunt: qualia ea ſunt, quae vel *transverſa*, vel *obliqua*, vel *angulata*, ſi tamen recentia adhuc diligenterque a cruore aliisque rebus peregrinis expurgata fuerint. Tum 2) ea quoque, in quibus nihil neque colliſum, neque deraſum, neque exciſum advertitur: niſi forte laxae admodum partes vulneratae ſint, ceu oris labra, & ſi quae ſunt ejuscemodi, quae valde extendi poſſunt. Si quid enim aliud, ſuturae profecto praeſtant, ut non glutinari ſolum promtius plaga poſſit, ſed minor etiam atque elegantior cicatrix eidem induci. Ad emplaſtra autem glutinantia & ſuturam ſiccam, quae eorum beneficio fit, quod attinet, adhiberi eadem in iis praeſertim vulneribus adſolent, quae vel minus ampla, vel minus alta ſunt; praecipue ſi in facie forte facta ſunt. Etiamſi vero nonnulli Chirurgi acum protinus injiciunt, tamen qualis fieri in caſibus ſingulis ſutura debeat, illud ipſum ex vulneris genere judicandum eſt. Namque ubi vulnus ita comparatum eſſe animadvertitur, ut alia ratione contineri orae ejusdem queant, ſatius utique videtur, emplaſtris & faſciis, quam acubus uti: praeterquam enim, quod ipſa minori cum moleſtia injiciantur, nullas quoque plagas novas aut cicatrices afferunt. Contra vero ubi latiora & profundiora vulnera reperiuntur, quam ut contineri per faſcias aut emplaſtra eorum orae poſſint; quin &, ubi partes vulneratae, naſus ſcilicet, aures, genae, frons, mentum, vel digiti ita reſectae, ut a corpore laxius dependeant, veniendum protinus ad ſuturam eſt, quae acu perficitur.

II.

Monita circa ſuturas. Quoniam vero, qua ratione vulneribus ſuturae recte injiciendae, *P. I. Lib. I. cap. I. No.* 39. *& ſeqq.* ſatis expoſuimus, non eſt, quod ea hic repetamus. Hoc ſolum adhuc monemus, 1) quod, ubi emplaſtris glutinoſis vulneris orae conjungendae, *pili* ante omnia curate novacula *deradantur*; 2) quod emplaſtra haec, ubi unum non ſufficit, plura vel juxta ſe invicem, vel etiam decuſſatim ſubinde ſuper-

ſuperinjiciantur; (*vid. Tab. IV. fig.* 4. 5. 6.) 3) quod *ſutura vera* ſive *cruenta* duplex ſit, ſimplex vel compoſita. Simplex eſt, quae ope acus & fili fit: ad quam refertur ſutura, *nodoſa* dicta, *pellionum*, *circumvoluta*, & ſutura tendinum. *Nodoſa* ita dicitur ob plures nodos, qui in ipſa fiunt; *ſutura pellionum*, quia fit ad morem, quo pelliones conſuere pelles ſolent: qua Chirurgi utuntur in inteſtinorum vulneribus ſuendis. (*vid. Tab. IV. fig.* 20.) *Circumvoluta* vero fit & dicitur, quando acus per oras vulneris transfigitur, ibidemque per aliquod tempus relinquitur, & filum circa acum ita circumvolvitur, ut orae arctius conjunctae ſerventur: (*vid. Tab. IV.* fig. 21. & 22.) quae in ſanandis labris leporinis adhibetur: ubi plura de ea proponemus. *Tendinum* denique *ſutura* denominatur ea, qua in ſuendis tendinibus diſſectis uti ſolent Chirurgi; de qua vero uberior dicendi locus erit, ubi de his tendinum laeſionibus infra ſermo inſtituetur. Verum praeter jam jam recenſitas ſuturas longe adhuc plures priſcis Chirurgis uſurpatae ſunt ſuturarum ſpecies, & cumprimis *ſutoria* dicta, *ſartoria*, CELSIANA, (*Tab. IV. fig.* 19.) ſuturae *clavatae* cum calamis ſcriptoriis vel cylindrulis ligneis. Sed omittere earum deſcriptionem jam licebit: ſiquidem non amplius hodie a Chirurgis inſtituuntur, & jam dudum in uſu eſſe deſierunt: niſi quod *clavatae* hoc ſeculo rurſus a PALFYNO & deinde a GARENGEOTIO, paululum tamen immutatae, rurſus commendari coeperint, (*a*) dum pro calamis vel clavis aut cylindrulis ligneis ſericei iique cerati cylindruli aut clavi ab ipſis commendentur. 4) Tandem notandum, quod in ſuturis vulnerum profundiorum ſive altiorum *turundula* ſaepe in parte vulneris inferiori neceſſaria ſit: cujus beneficio apertus tantiſper eorum fundus conſervari queat, donec purgatum ſit vulnus, & fundus poſt ejectas ſordes primus rurſus coaluerit.

CAPUT XXXI.

De digitorum cohaerentium diductione.

I.

EVenire nonnunquam ſolet, ut infantes recens nati manuum vel pedum digitis cohaerentibus inſtructi deprehendantur. Fere duplex autem noxae hujus modus eſt: vel enim quam arctiſſime ſibi invicem quaſi agglutinati, vel per tunicam aliquam mediam, ut in anſeribus, conjuncti eſſe pedum digiti iſti conſueverunt. Interdum vero etiam in pueris vel in hominibus quoque adultis digiti nonnulli concreſcunt: *Si digiti inter ſe invicem cohaerent.*

(*a*) Conf. ea, quae ſupra Lib. I. cap. I. no. 46. & 47. de iis expoſui.

Digitized by Google

creſcunt: quoties ſcilicet ipſi poſt ambuſtionem atque exulcerationem aliquam imprudentius tractantur, & cumprimis incaute colliguntur. Quum autem non inſignem modo deformitatem, ſed maximas quoque motus incommoditates cohaerentes ejusmodi digiti afferunt, id omnino ſibi datum Chirurgi ſciant, ut quam ſolertiſſime ipſos rurſus diducant. Ac fieri quidem id ipſum duplici praeſertim ratione poteſt: vel enim tunica illa intermedia forficis aut ſcalpelli ſubſidio exciditur; vel ubi arctius & ſine tunica digiti cohaeſerint, ſcalpello tenuiori interpoſito quam exactiſſime ab invicem ſeparantur. Ne autem ſaneſcentes denuo ſibi invicem illi adcreſcant; ſic utique inſtitui deligatio debet, ut faſciis digitum transverſum latis, iisdemque in aqua calcis, ſpiritu vini, vel aqua vulneraria tinctis, digiti iſti diviſi ſinguli ac ſeparatim quidem tamdiu vinciantur, donec penitus conſanuerint.

II.

Si digiti cum palma conferbuerunt.

Haud omnino inſolens etiam eſt, ut aliquoties obſervavi, digitos quosdam poſt ambuſtionem, vulnerationem, aliamve id genus noxam usque adeo firmiter cum ipſa palma conſervere, ut penitus extendi manusque aperiri nequeant. Igitur ne Chirurgiae tirones ignorent, quid faciendum in ejusmodi caſibus ſit, dicam brevibus, qualem egomet curandi viam tribus in aegris ingreſſus hic fuerim. Scilicet digitos illos, aſſumto ſcalpello, diligenter ac provide ab ipſa manu, nihil quicquam laeſis tendinibus ſeparavi, adhibitisque linamentis carptis, ſpleniis & balſamo vulnerario, ſuppoſita ex charta craſſa ferula, plagas ſingulas ſic curavi, ut interea extenſos ſemper digitos ſervaverim, donec plagae coiverint. In quavis vero deligatione digiti aliquamdiu movendi, ne rigidi fiant.

C A P U T XXXII.

De digitorum praeternaturalium, corruptorum vel ſupervacuorum amputatione.

I.

NAſci quandoque homines ſolent manuum vel pedum digitis ſupervacaneis, iisdemque informibus alienoque loco poſitis, praediti. Digiti iſti non unius ejusdemque indolis eſſe omnes reperiuntur. Quidam enim oſſibus atque unguibus inſtructi, quidam illis deſtituti ſunt, nihilque fere aliud niſi prominentiam aliquam carneam referunt. Si quam igitur ipſi vel deformitatem vel moleſtiam afferunt, reſcindi a ma-

Digitized by Google

manu reliqua debent. Fieri id ipſum quam aptiſſime poterit ſcalpello quodam vel forfice; ſiquidem nulla in iisdem oſſa inſunt, per quae reliquorum digitorum oſſibus adhaereſcunt. Namque alias, ubi oſſa ſunt, grandiori atque fortiori opus erit forſice, cujus adjumento ipſa quoque oſſa quam aptiſſime diſcerpi valeant. Quoties autem forte uno plures id genus digiti abundantes adeſſe reperiuntur, ipſi autem infantuli adhuc infirmiores ac teneriores ſint, quam ut duriorem iſtiusmodi ac ſine mora repetitam operationem atque inde oriundos dolores ſuſtinere absque periculo poſſint; tutiſſimum omnino eſt, per quaedam quaſi intervalla operationem iſtam inſtituere, neque ad alterius digiti amputationem ante progredi, quam vulnus alterum penitus glutinatum ſit. *Sanguinis fluxus* linamentis & ſpleniis ſiccis facile ſupprimitur; aut etiam ſpiritu vini imbutis. Vulneris autem glutinatio fit deinde balſamo vulnerario ut in aliis vulneribus. Ceterum haud abs re fuerit, breviter hic commemorare, quamnam egomet Ann. 1718. menſ. Jul. in iſtiusmodi caſu curandi viam ingreſſus fuerim. Infantulus aetate trimeſtris erat, digitumque aliquem praeternaturalem praelongum habebat pollici adnatum, (*Tab. XII. fig.* 15.) eundemque oſſe quodam ſatis firmo, nec non loco unguis calcari quodam gallinaceo inſtructum. Cutem prius externam circumcirca ſcalpello incidebam; atque dein os forfice valida decerpebam. His confectis ſanguinem fortiter erumpentem vini ſpiritu & linamentis ſpleniolo ac faſcia cohibebam; ipſum denique vulnus adhibito balſamo vulnerario quam expeditiſſime glutinabam. Poſſem hic plura curationis hujus, in manibus aeque ac pedibus a me inſtitutae ſpecimina in medium producere; niſi unicum illud eſſe inſtar omnium poſſet: praeſertim cum eundem hunc ſemper in omnibus curandi modum obſervaverim.

CAPUT XXXIII.

De digitorum corruptorum atque emortuorum amputatione.

I.

Quandonam digitus aliquis amputari debeat.

TRiplex potiſſimum ratio eſt, quare manuum ac pedum digiti amputari a Chirurgis conſueverunt. Vel enim 1) ita *laniati*, *glandibusque plumbeis* aliisve corporibus *colliſi ac deſtructi digiti* reperiuntur, ut reſtitui prorſus nequeant; vel 2) per *ſphacelum*, a frigore, colliſione cauſſisve aliis excitatum, penitus corrupti ſunt; vel denique 3) *carioſi*, *ſcirrhoſi* & *cancroſi* evaſerunt, & nullis remediis reſtitui potuerunt,

quemadmodum egomet exempla obſervavi & curavi. (*a*) Colliſionem autem digitorum a ſaxis tignisve grandioribus fieri, adeoque apud caementarios fabrosque lignarios frequentem inprimis eſſe, non eſt, quod prolixius hic moneamus.

II.

Quid Chirurgis obſervandum hic ſit.

Cavendum hic ſolerter admodum Chirurgis eſt, *ne digitos iſtiusmodi laeſos aut colliſos prius reſcindant*, quam omnis eosdem ſervandi vel ſanandi ſpes evanuerit. Igitur ſi mediocriter tantum colliſi aut gangraena affecti digiti reperiuntur, applicare fomenta ſpirituoſa ac reſolventia, ad corruptionem ulteriorem praecavendam, oportet, ſolertiſſimeque rurſus, quoad fieri poteſt, diſpoſitis oſſium comminutorum fragmentis, deligationem ac glutinationem ea ratione inſtituere, quam in oſſium fracturis ſupra propoſuimus. Quoties vero ita graviter colliſae digitorum partes ſunt, ut nonniſi leviter tantum cum reliqua manu cohaereant, tum nihil magnopere impedit, quo minus forfice aut ſcalpello protinus ipſas reſcindamus. Atque idem fere tenendum in ejusmodi caſibus videtur, ubi digitorum pars aliqua per ſphacelum omnino corrupta deprehenditur: tum enim haud exiguum in mora ſolet eſſe periculum. Quodſi autem *inſtrumento quodam acuto vulnerati vel ita diſſecti digiti fuerint*, ut ex parte adhuc cohaereant, ipſaque vulnera, utut graviſſima, recentia tamen ſint, tum ſatius utique videtur, partem fere praeciſam protinus in ſedem priſtinam reſtituere quam praeſcindere, imo & partem omnino, attamen oblique praeciſam, ope emplaſtri anguſti firmare, (*b*) ut in oſſium vulneribus docui, & ſic ſenſim eum glutinare. Praeſtat enim diſſectarum partium glutinationem fruſtra nonnunquam tentare, paulloque ſerius id, quod corruptum eſt, reſecare, quam temere immiſſo ferramento ipſam glutinationis ſpem quaſi antevertere, & digitum temere reſecare, qui glutinari forte potuiſſet. (*c*)

III.

Amputationis modus quis ſit.

Ad ipſum autem *amputationis modum* quod attinet, is triplex potiſſimum eſſe in ſcholis Chirurgorum ſolet. Vel enim 1) *forcipe* (*d*) vel, quod praeſtat, *forſice* quadam robuſta atque acuta pars corrupta decerpitur, praeſertim ſi malum in infantibus, vulnusque iſta ratione tractatur, quam capite praecedente poſuimus; vel 2) *ſcalpro* Chirurgico

(*a*) Conf. Roonhuysii obſ. Chirurg. XXV. de pollice ſcirrhoſo et cancroſo.

(*b*) Notum mihi eſt exemplum digiti oblique omnino a lanionis conjuge, ſecuri lanionis reſecti; ubi ea fruſtum reſectum mox in locum naturalem reſtituit, et ope linteoli firmavit, atque ſic ſine aliis medicamentis rurſus coaluit.

(*c*) Conf. Part. II. Cap. LXXII. quod, quomodo farcire curta in naribus deceat, exponit.

(*d*) Vid. Parei Lib. XVI. cap. 30.

Digitized by Google

gico praeacuto malleoque adhibitis, quicquid forte alienatum deprehenditur, unico ictu quam promptiſſime praeciditur; (*vid. Tab. XII. fig.* 17.) ceu aliquoties ipſemet in digitis manus cancroſis & carioſis, vel etiam ſpina ventoſa corruptis, Roonhuysius autem in digito maximo pedis ſcirrhoſo haud infeliciter, quidquid nonnulli contradicant, perfecimus. Vel denique 3) pars noxia aut emortua, immiſſo *in ipſam juncturam ſcalpello*, & relicta ſatis ampla cutis parte, reſcinditur. Qui quidem tertius digitos amputandi modus in eo praecipue reliquis binis prioribus praeſtat, quod ſine omni oſſa diffringendi, & cariem aliquam hoc ipſo movendi periculo expediri queat. Atque hac ipſa etiam ratione aliquoties pollices manus alioſque digitos carie omnino corruptos in viris ac feminis, iiſque jam ſenibus & fere decrepitis, in articulo ad metacarpum reſecavi, aegroſque optime reſtitui. Utut eo nomine nonnullis minus commoda haec curandi via videtur, quod vel prorſus non, vel ſaltem difficilius ſuper cartilagine, ut putant, cutis renaſcatur; quod ipſum tamen non adeo percepi. Imo incommodum hoc haud prorſus infeliciter, ut expertus ſum, evitari poteſt, ſicubi non ſolum cutis ſuperior probe ante retrahitur, quam digiti articulus aliquis reſcinditur, verum etiam pars extrema oſſis metacarpi vel metatarſi ſcalpello aufertur: ita enim facilius cum cute conſervet. Abſciſſo, quemadmodum diximus, digito, linamentis carptis, ſpleniis atque faſciis vulnus deligatur: & ſi forte ſanguinis copia homines laborant, longe utique commodiſſimum ad praecavendam inflammationem eſt, uncias aliquot ſanguinis ex vulnere prius emittere, quam vinctura injiciatur, ita novum ſanguinis profluvium vix erit metuendum, quod nunquam hic accidere memini. Si bini anteriores digiti cujusdam articuli in manu una cum ipſius tertii parte aliqua corrupti animadvertuntur, tum ſatius utique ad perficiendam glutinationem videtur, ſcalprum prope ipſam partem corruptam applicare, quam moleſtiori ſectione ampliorique vulnere digitum integrum per ſcalpellum profundius a metacarpo reſcindere. Si vero corruptio totum digitum occupat, ſive hoc in manu ſive pede ſit, tamen in articulo cum metacarpo, relicta ſatis ampla cutis portiuncula, amputatio inſtituenda. (*a*)

Explicatio Tabulae duodecimae.

Fig. 1. Delineatur *cucurbitula vitrea*, qualis hodie in Germania utplurimum, tam pro attrahendi quam ſanguinem educendi ſcopo adhiberi ſolet.

(*a*) Exempla etiam pollicum carioſorum in pedibus reſectorum refert Dranius *obſervat.* 112. 113. et 114.

Fig. 2. Deſignatur *ſcalpellum* ſeu ferramentum *ſcarificatorium*, quo balneatores noſtri vulgo utuntur. A manubrium, B acies, C locus, quem digiti motu mira celeritate impellunt, ut acies cutem, quoties libet, vulneret.

Fig. 3. ob oculos ponitur plagularum, quae in ſcarificationibus balneatorum fieri ſolent, qualiscunque poſitura, ut cucurbita vitrea pro educendo ſanguine comprehendi omnes queant.

Fig 4. *Cubus ſcarificatorius* conſpicitur, quo unico ictu ſedecim plagulae, quales fig 3. conſpiciuntur, modico cum dolore in cute fieri ſolent.

Fig. 5. *Hirudinis* ſive *ſanguiſugae* qualemcunque figuram exhibet, cum multis non ſint cognitae: A os ſive roſtrum, quo mordent, B partem poſteriorem. Notandum vero unam eandemque hirudinem figuram ſuam in longitudine, latitudine, craſſitudine & tenuitate vel centies mutare poſſe, ita ut nulla conſtans aut perpetua earum figura exhiberi queat.

Fig. 6. *Acicula Japonica* indicatur, qua Japonenſes & Chinenſes in pleriſque morbis corpus compungunt. A manubrium, B aciem oſtendit, quam corpori infigunt.

Fig. 7. *Malleolus Indicus*, quo in applicatione acus fig. 6. ſimul ſaepe utuntur. A capitulum eſt mallei, B manubrium, CC vero crena ſive ſulcus, in quo acicula illa condi poteſt.

Fig. 8. *Cauterium* ſive ferrum candens *occultum* repraeſentatur ad inurendos fonticulos olim uſitatum, quod nonnulli *Capſulam Caſſerianam* appellant. Littera A extremum ipſius ferramenti demonſtrat, ultra capſulam jam prominens. BB capſulam ligneam, qua ferramentum illud conditur, ne aegros terreat. C manubrium deſignat, cujus adminiculo, ſi pollice premitur, extremum ferri candentis A in cutem imprimi poteſt.

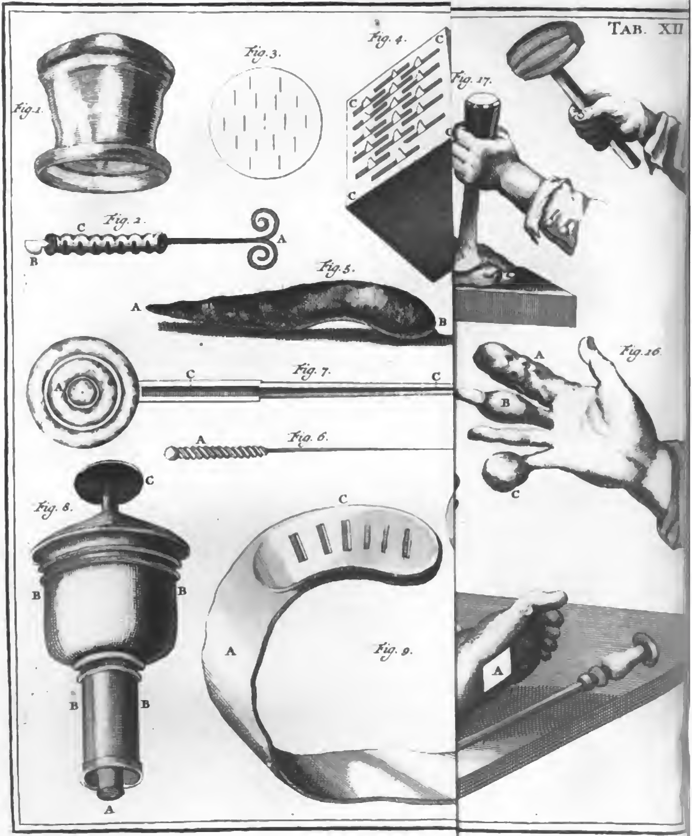
Fig. 9. Siſtitur commoda quaedam *machina fonticulorum* in brachio, & ſi longior, etiam in pede imo & in cervice deligationi accommodata. Litt. AA. lorum coriaceum, duos vel tres circiter digitos transverſos latum, demonſtrant. Uncinulum ex orichalco ſeu cupro flavo confectum; CC laminam orichalceam plurimis, ut hic conſpicitur, foraminulis oblongis ac transverſis inſtructum, quibus dum in brachio, pede vel cervice firmari debet, uncinulus B innectitur.

Fig. 10. *Siphunculus* ſeu *ſyringa* pro liquoribus idoneis in urethram virilem, vaginam uteri, vulneribus & ulceribus quibusdam apte injiciendis. AA corpus ſiphunculi. B extremum non in tenuem fiſtulam ſive tubulum, ſed in obtuſum apicem deſinens: quo impeditur, ne liquor injectus mox denuo refluat. C annulus emboli ſive piſtilli, in quem pollex immittitur, & liquor attrahitur, rurſusque expellitur.

Fig.

492a

Digitized by Google

Digitized by Google

Fig. 11. litt. AA oſtendunt locum, in plantis pedum, quem Medicus Italus *in apoplexia* magno cum fructu aduri praecipit. B Ferramentum quadratum, quo hoc fieri debet.

Fig. 12. Pes aliquis ſiſtitur, in quo conus ex *moxa* Indica nondum accenſa litt. A, ſuccenſa vero litt. B indigitatur: qua Indi in podagra curanda utuntur.

Fig. 13. Varii generis *tumores cyſtici* & tubercula, *a*, *b*; ſcirrhi glandularum colli, *c*, *d*, carnes excreſcentes & *naevi materni e* indicantur.

Fig. 14. *Scalpellum* ſiſtitur parvum, quo utplurimum in tumoribus tunicatis, naevis maternis, ſcirrhis glandularum colli, imo & mammarum extirpandis uti ſoleo.

Fig. 15. *Manus* infantis repraeſentatur, *ſex digitis* inſtructa. Digitus litt. A deſignatus, praeter naturam erat & deformis, calcari quaſi gallinaceo munitus, & forfice a me reſectus: qua etiam ratione digitos infantum, *ſpina ventoſa* corruptos, in parte ſana amputavi.

Fig. 16. manus indicatur, ubi totus index A carie & ulceribus erat corruptus, quem integrum juxta manum ſcalpello fig. 14. abſcidi: eademque ratione etiam pollices ejusmodi manus amputavi: ubi vero ſimul partem capituli primae phalangae reſecavi, quo fit, ut vulnus citius glutinetur. B oſtendit digitum medium ſpina ventoſa in medio articulo vitiatum, quem in prima phalanga; C vero magnam excreſcentiam in extremo digiti auricularis, eodem malo vitiati, quam una cum parte hujus digiti, in ſecunda phalanga ſcalpro & malleo feliciter abſtuli.

Fig. 17. Oſtenditur, quomodo *pollex pedis* corruptus ſcalpri & mallei ſubſidio a Roonhuysio praeciſus eſt.

CAPUT XXXIV.

De manuum, brachiorum atque humerorum amputatione.

I.

SI qua forſan alia Chirurgorum operatio, artuum ſane, hoc eſt, brachiorum & pedum amputatio crudelis admodum eſſe ſolet atque terribilis merito videtur plerisque. Interim in quibusdam caſibus tam ipſa neceſſaria invenitur eſſe, quam quae vel maxime, ſi vitam homi- *Quandonam fieri operatio iſta debeat.*

Digitized by Google

nis ſervare velimus. Quoties enim vel 1) *ſphacelus* gravior (*a*) muſculos ipſos deſtruens, membrum iſtiusmodi occupavit; vel 2) gravior quaedam ejus colliſio, quae oſſa & muſculos corrupit, incidit; vel 3) *caries* aut *ſpina quaedam ventoſa* inſanabilis (*b*) ſuborta fuit; vel denique 4) *arteria brachialis*, cumprimis autem cruralis grandior (*c*) penitus ſic percuſſa eſt, ut cohiberi ſanguis plane nequeat; tum vix ac ne vix quidem ſervari absque artuum amputatione hominis vita poterit. 5) Tandem etiam inſtitui ſolet in ejusmodi membris, a ſpina ventoſa aliave de cauſſa monſtroſis & cumprimis manibus, quales a M. A. Severino (*d*) Bidloo (*e*) & Ruyschio (*f*) delineantur, praeſertim ſi aegris magnos dolores concitant. Interim admonitos hic graviter Chirurgos velim, *ne ſine aliorum Chirurgorum atque Medicorum prudentiorum*, ſi haberi poſſint, *conſiliis* aut ſuffragiis arduam iſtiusmodi artuum amputationem temere ſuſcipiant; ne forte incuſari poſtmodum crudelitatis, temeritatis vel imprudentiae alicujus poſſint.

II.

Manus quomodo amputari debeat. Sed quo planius tandem conſtet, quomodo inſtitui graves iſtiusmodi operationes debeant, haud abs re facturi nobis videmur, ſi de ſingulis ſigillatim atque ordine tractaverimus. Incipiemus itaque ab ipſa *manu*. Scilicet amputari manus vitioſa uno quaſi ictu poterit, ſicubi, vetuſtiſſimorum Chirurgorum exemplo, ſcalprum aliquod magnum praeacutum, juxtaque carpum impoſitum mallei grandioris ſubſidio fortiter transadegerimus. Conſulendus hic praeter vetuſtiores reliquos Scultetus eſt: ſiquidem is Tab. LIII. (edit. Ann. 1666.) operationis modum clare admodum delineavit. At vero dicta iſta operationis ratio anceps admodum, imo vero noxia utplurimum eſſe deprehenditur. Fere ſemper enim periculum eſt, ne carpi vel cubiti oſſa propter inſignem violentiam iſtam comminuantur, ſive diffringantur, graviſſimisque incommodis homines exponantur. Nihil itaque a ratione alienum feciſſe Chirurgi recentiores videntur, quando loco ſcalpri ſcalpellum & ſerram inprimis ad reſcindendas manus adhibuerunt. Interim cavendum hic utique eſt, ne carpo vel metacarpo ſerram admoveamus: difficulter enim, atque non niſi cum periculo ſerra perrumpi ligamenta atque oſſicula iſta minuta conſueverunt. (*g*) Praeſtat

(*a*) Vid. ſupra Part. I. Lib. IV. cap. XIV.
(*b*) Vid. Part. I. Lib. V. cap. 8 & 9.
(*c*) In *arteria brachiali* ſanguinem ſaepius ope ligaturae arteriae cohibui, adeoque hanc ob rationem brachii amputatio, quam tamen hic Chirurgi quamplurimi commendant & inſtituunt, raro erit neceſſaria.
(*d*) Lib. de Abſceſſ.
(*e*) Exercit. Med. Chirurg.
(*f*) Epiſt. Anatom. problem. XIV.
(*g*) Fuiſſe vero inter Chirurgos, qui moleſtam ejusmodi in carpo vel metacarpo operationem ope ferrae inſtituerunt, teſtis eſt Scultetus *cit. loco.* Poſſe vero vel ſolo

Digitized by Google

ſtat igitur ſecundum mores Chirurgorum hodiernos ad manum amputandam in ipſa cubiti oſſa ſcalpellum & ſerram immittere; atque ex modo, quem hic deſcribemus, ſimul conſtabit, qua ratione in *amputando* ipſo *brachio* ſive cubito atque *humero* ſit procedendum.

III.

Circa brachii amputationem quid obſervatu opus ſit.

Scilicet quoties propter ſphacelum, cariem inſanabilem aut quamcunque noxam aliam manus aut brachium ſive cubitus amputari debent, gemina inprimis neceſſaria videtur obſervatio. Namque proſpiciendum primo eſt *de loco*, ubi amputatio fieri debet, qui minimum ſit unum alterumve digitum ſuper partem corruptam, non autem in ipſa parte corrupta ſive emortua: tum ne majorum iſtiusmodi membrorum amputatio in ipſis juncturis fiat; namque abeſſe vix ac ne vix quidem hic poſſe hodierni Chirurgi exiſtimant, quin, propter inſignem carnis circa juncturas tenuitatem, oſſa contegi & vulnera glutinari queant, adeoque inde caries, atque id genus alia incommoda ſuboriantur. (*a*) Poſtquam vero ſecundum nunc conſuetam methodum locum ſelegimus, quo felicius ipſa operatio ſuccedat, opus eſt, tum quae ad ipſam amputationem, tum etiam quae ad deligationem neceſſaria videntur, *inſtrumenta atque apparatum diligenter antea praeparare* inque binis patinis aut tabulis propriis apte diſponere; ſed ita tamen, ut alio in loco, quam ubi aeger eſt, hoc fiat, ne ipſorum conſpectu aegri perterreſiant.

IV.

Qualis inſtrumentorum & rerum apparatus hic requiratur.

Sed ne quis ignoret, qualem inſtrumentorum atque rerum aliarum apparatum dicta operatio poſtulet, operae pretium fuerit, ſigillatim hic omnia percenſere. Nimirum ſpectant huc 1) *torcular* ſive faſcia tortilis (*Tourniquet*) ſuperius jam (*P. I. Lib. I. cap. II. No.* 9. & ſequentibus deſcripta. 2) *funiculus aliquis* lineus planus, digitum transverſum latus, ulnamque circiter dimidiam longus. 3) *ſcalpellum* non adeo magnum pro cute incidenda. (*vid. Tab. XIII. fig.* 1.) 4) *ſcalpellum majus* atque *incurvum* pro incidenda carne reliqua. (*Tab. XIII. fig.* 2.) 5) *ſcalpellum* aliud *anceps*, ad incidendam carnem, quae radium inter atque ulnam ſita eſt, adaptatum. (*fig.* 3.) 6) *linteum* aliquod tres circiter ſpithamas longum & ſex fere digitos amplum, idemque dimidia parte ſecundum longitudinem fiſſum. (*Tab. II. fig.* 17.) 7) *ſerrula* bona (*b*) pro reſecandis oſſibus. (*Tab. XIII. fig.* 4.)

8)

ſolo ſcalpello *manum in articulo cum cubito reſcindi*, ex capite praecedenti mihi veriſimile eſt, licet experimentum hucusque non inſtituerim.

(*a*) Interea ſi larga ſatis cutis portio utrinque conſervatur, vulnus hic aeque ac in reſectis digitis glutinari poſſe cenſeo.

(*b*) Recentiores quidem alias ferrae & ſcalpellorum pro amputandis artubus excogitarunt figuras, ut ex GARENGEOT tract. de Inſtrum. Chirurg. videre eſt. Sed

qui

8) *forceps*, volſella ſive tenaculum, pro arteriis prehendendis (*fig.* 5. *vel* 6.) & 9) *acus curva* cum filo robuſto, vel 10.) *vitrioli* aliquot fruſtula linamentis carptis vel goſſypio involuta & 11) *ſpleniola* aliquot exigua quadrata, (*Tab. II. fig.* 21.) itemque 12) *linamentorum* carptorum inſignis copia. 13) *pulvis* ad cohibendum ſanguinem, vel, quod huic, quia facile inflammationes movet, & ſuppurationem impedit, praeferendum eſt, *alcohol vini*, vel *oleum terebinthinae* vaſculo contentum; (quibus tamen omnibus adſtringentibus facile hic carere poſſumus) 14) *pulvillus* aliquis *ſtupeus* rotundus atque amplus, vel magnum fruſtum fungi, qui *crepitus lupi* vocatur, pro pulvillis & linamentis reliquis contegendis. 15) *veſica: vitulina aut ſuilla*, aut loco hujus vel *emplaſtrum aliquod amplum* ac glutinoſum, idemque crucis melitenſis formam referens, (*Tab. II. fig.* 15) pro trunco cum praecedenti apparatu contegendo & involvendo; vel *emplaſtra tria*, duas quaſi ſpithamas longa & duos digitos tanſverſos lata. 16) *Splenium* aliquod *crucis melitenſis* forma, ſed majoris amplitudinis quam emplaſtrum. 17) *Splenium craſſum quadratum* pro trunci extremo contegendo, 18) *tria ſplenia*, duas ſpithamas longa, duosque digitos ampla. 19) *Faſcia* quaedam pro deligatione quinque circiter ulnas longa, tres autem digitos ampla; & denique 20) Vinum aliaque medicamenta roborantia interna & externa, pro aegro roborando, quando forte animo linquitur.

V.

Quomodo aegrotus, miniſtri atque ipſe Chirurgus diſponendi ſint.

Quibus equidem rebus inſtructis, proximum eſt, ut, quando operationem inchoare volumus, de conveniente aegrotantis, miniſtrorum & ipſius denique Chirurgi poſitura proſpiciatur. Igitur *aegrotus* in ſella quadam humiliori, inque medio fere conclavi collocandus eſt, ut liber ſit quaquaverſum ad eundem aditus, & miniſtri commodius collocari queant. Ipſe Chirurgus medio inter utrumque aegrotantis pedem loco ſtare; *adminiſtri* autem, quorum *minimum ſex* adeſſe oportet, ſic aſſiſtere magiſtro ſuo debent, ut *unus* ex iisdem, poſt aegrum conſtitutus, corpus ejusdem contineat; *alter* juxta latus hominis aegrum collocatus brachii, quod amputari debet, partem ſuperiorem juxta cubitum complectatur; *tertius* aegri manum comprehendat; *quartus* quoque in latere cum *inſtrumentorum* apparatu aſſiſtat, ita ut ea Chirurgo, quando iis opus eſt, commode porrigere queat; *quintus* ea ſubminiſtret, quae ad *deligationem* neceſſaria ſunt; *ſextus* denique eum in finem adſit, ut aegrum, ubi opus, roborare aliaque exſequi promte ſingula poſſit, quae a Chirurgo forte imperantur.

VI.

qui his noſtris aliisve ſimilibus inſtructus, illi opus non eſt haec abjicere & alia illa nova ſibi comparare: quia uſus me docuit, omnia hisce noſtris aeque commode et promte, ac novis illis perfici poſſe.

VI.

Dehinc a chirurgo, qui mantili pro manibus, ſi opus eſt, purgandis, cinctus eſſe debet, torcular aegro brachio modice contortum injicitur, qua nempe ratione ſupra jam tum (*P. I. Lib. I. cap. II. No.* 9. & ſequentibus, nec non *Tab. III. fig. I. K.*) oſtenſum eſt. Sic enim non arteria ſolum magna brachii, ad praecavendam ſanguinis nimiam profuſionem, ſed nervi etiam moderate comprimuntur, ut aeger dolores operationis minus percipiat. Ne autem torcular Tab. III. fig. 1. K. facile relaxetur, contineri diligenter bacillus injectus ab eo miniſtro debet, qui poſt hominem aegrum adſtat; quando vero eis utimur, quae Tab. V. & VI. delineantur, ea per ſe ſubſiſtunt, & miniſtri ope non indigent. Tum miniſtrorum alter, brachiumque ſupremum continens, cutem, quam fieri poteſt, ſolertiſſime ſurſum attrahat; ipſe vero chirurgus funiculum planum lineum, (*vid. No.* 4.) juxta eam partem, in quam immitti ferrum debet, aliquoties parti circumdet ductibus annularibus, & finem acicula firmet, ut firmiter contineri caro, neque cedere ſcalpello poſſit. Nonnulli *loro coriaceo, fibula inſtructo*, idem perficiunt. (*a*) Ante vero, quam ad ipſam operationem pergimus, excitari aegrotus vino alioque id genus liquore confortanti, quin verbis etiam diligenter debet, ne animum penitus abjiciat. *Quid proxime ante amputationem fieri debeat.*

VII.

His rite jam confectis, properandum ad ipſam operationem eſt. Cujus primum equidem negotium in eo conſiſtit, ut Chirurgus contentum a duobus adminiſtris in ſitu directo brachium primum in loco deſignato cutem ſcalpello minore ad annuli ſimilitudinem diſcindat; deinde jubet, ut miniſter, qui partem brachii ſuperiorem continet, reſectam cutem, quantum adhuc fieri poteſt, ſurſum trahat: poſtea juxta oras cutis retractae carnem omnem vel eodem ſcalpello, (quippe qui hic ſufficere commode poteſt) vel ſcalpello illo magno incurvo Tab. XIII. fig. 2. usque ad oſſa circumcirca diſcindit: (quo artificio fit, ut caro poſtea & cutis in curatione tanto facilius citiusque oſſa reſecta contegat, & glutinatio vulneris multum promoveatur.) Quo facto vel idem ſcalpellum minus (fig. 1) vel ſcalpellum aliud, idemque acutum atque anceps (*fig.* 4.) ulnam inter ac radium demittitur, carneque interpoſita protinus perrupta, perioſtium ab oſſibus, ubi ſerra diſſecanda, deraditur, ne hoc dentibus ſerrae dilaceratum vehementiores & dolores & inflammationes moveat. Mox adminiſtri brachium ſuſtinentes gnaviter utrinque carnem inciſam retrahant; quo ſcilicet oſſa reſecanda magis in apricum prodeant. Atque in ſuperiore quidem vul- *Operatio ipſa quomodo inſtituenda ſit.*

(*a*) Cumprimis Verdunius, de quo infra cap. 36. n. 3.

vulneris parte ut melius adhuc retrahi caro oſſaque altius reſecari queant, fiſſum illud, quod ſupra (N. III. 6.) memoravimus, *linamentum* ſic omnino in plagam immittere convenit, ut dependentia utrinque illius duo capita faciem brachii inferiorem, pars autem linamenti integra ſuperiorem contegat. Capita linamenti hujus extrema miniſtrorum is apprehendat, ſurſumque, quantum commode fieri poteſt, attrahat, qui brachii partem ſuperiorem ſuſtinet. (*a*) Providendum enim ſolertiſſime ſemper in ejusmodi caſibus, ut, quoad fieri ejus poteſt, proxime juxta carnem ſurſum retractam os reſcindatur; hoc enim fit, ſicut ſupra jam diximus, ut os tanto citius deinde carne contegatur, & vulnus multo citius glutinetur. *Serrulam* autem ſic inprimis applicare Chirurgus debet, ut utrisque brachii oſſibus ſimul ipſa immineat. Namque alias periculum eſt, ne aut minus aequaliter oſſa reſcindantur, aut alterutrum forte non ſatis robuſtum, cui ſoli ſerra imprimitur, findatur, atque ita homo aegrotus variis poſtea in curatione incommodis exponatur. Initio lente trahi retrahique ſerra debet; mox, ubi ſatis jam immiſſa oſſibus eſt, paulo celerius, caute tamen, moveri. Et ne qua forte ipſa in motu ſuo impediatur, vel ab oſſibus ex parte diſſectis comprimatur, miniſtri brachium ſuſtinentes ſuperiorem brachii partem leniter attollere, inferiorem autem deprimere debent, ita ut majus ſpatium pro ſerra paretur; donec ſcilicet, poſt elapſum unum alterumve minutum, manus & brachii pars reſecanda penitus fuerit reſciſſa.

VIII.

Quid poſt operationem fieri debeat.

Simulatque jam cum manu reſectum brachium eſt, circumſpicere protinus chirurgum oportet, ut *ſuppreſſo ſanguinis ex arteriis profluvio*, reliquus brachii truncus quam curioſiſſime deligetur. Sed quo facilius explorari arteriarum praeciſarum locus ſive oſcula queant, Chirurgus debet miniſtro, qui torcular ſuſtinet, imperare, ut torcular, laxato paululum bacillo, leniter reſolvat; quando vero torculari novo Tab. V. vel VI. uſus eſt, ipſe cochleam paululum relaxet. Namque ita ſanguis quaſi ex ſiphone prorumpens oſcula arteriarum ſtatim ſignificabit. Si ſanguinis copia hominem urget, longe optimum erit, torcular aliquantisper reſolutum ſervare; ut, quicquid forſan abundat, in ſubjectum vaſculum ſenſim effluat. Sin minus ſanguis abundaverit, aut aeger jam valde debilis, torcular, obſervatis prius arteriarum oſculis, conſtringi ſtatim rurſus debet. Atque inferius quidem brachium, ſicubi praeſertim prope manum reſcinditur, nihil

magno

(*a*) Chirurgorum nonnulli pro linamento iſto proprium aliquod inſtrumentum adhibent, ex lamina quadam tenui metallica paratum, qua carnes retrahuntur.

Digitized by Google

magnopere arteriarum vinctura opus videtur. Quum enim anguſtiores in his ipſis partibus arteriae ſint, cohiberi facile ſanguis prorumpens ſolet, dummodo binis iſtis, vel trinis etiam arteriarum, quae ſanguinem fundunt, canaliculis minuta quaedam vitrioli fruſtula cum multis linamentis rudi modo contortis, vel ſplenia quadrata firmiter applicantur. (*a*) Oſſibus autem atque carni pulvilli vel faſciculi quamplurimi *e linamentis vel laceratis vel carptis atque ſiccis*, rudi modo digeſtis, confecti, injicere convenit. Linamentis his ſuperimponi amplum aliquod *crepitus lupi fruſtum* ſine vel cum faſciculo ſive pulvillo ſtupeo majori debet, involutoque aut per *veſicam* aliquam madidam aut *emplaſtrum* illud amplum figura crucis melitenſis, brachii trunco firmiter contineri. Loco hujus emplaſtri meliori fere cum effectu duo emplaſtra longa & anguſta in forma crucis, vel tria in forma ſtellae, trunco imponi poſſunt, quibus cutis bene deorſum attrahi poteſt, ut vulnus tanto citius ea tegatur & glutinetur. (*b*) Super emplaſtra dein *ſplenium magnum*, crucis melitenſis formam habens, ſic injicitur, ut partes extremae ab miniſtro adſtante diligenter contineantur & circum brachium involvantur. Denique *ſplenium quadratum craſſum* & poſtea *trina ſplenia longa & anguſta* ſic ſupra truncum dantur, ut ſtellae cujusdam formam in ipſo referant, extremisque partibus ſuis ſurſum in brachio aſcendant. Tandem iſtaec omnia faſciae iſtius longioris, cujus applicandi modum infra, ubi de faſciis proponemus, deſcripturi ſumus, beneficio quam exactiſſime deligantur.

IX.

Quam veterum aeque ac recentiorum Chirurgorum non pauci, ad cohibendam ſanguinis ex amputatis membris profuſionem, adhibere ſoliti ſunt *arteriarum per cauteria ſive ferra candentia aduſtionem*, hanc ipſam noſtrae hujus aetatis Chirurgi non ut aegris tantum moleſtam & horribilem, ſed & vel maxime dubiam, imo ſaepe periculoſam, in *humero* praeſertim atque *femore* amputato inſtitui prohibent. Fere ſemper enim poſt alterum tertiumve diem, praeſertim his in partibus, cruſta, ferro candente inducta, reſolvitur, novaque tunc denuo ſanguinis profuſio facile concitatur. Si quis tamen eis uti velit, in brachio certe inferiori ſive cubito vel tibia etiam haud prorſus ſine fructu adhibentur;

Sanguinis etiam profuſio per candens ferrum & ligaturam ſupprimitur.

(*a*) Chabertus, unus ex chirurgis recentioribus Gallis, in obſ. ſuis chirurg. Pariſ. 1724. editis, teſtatur, vitriolum hoc in loco ne quidem eſſe neceſſarium, & quod ſola ſpleniola ſive linamenta rudi modo contorta & arteriis arcte applicata cum idonea vinctura ſanguinem hic ſatis continere queant: id quod, praeſertim ubi aegri non adeo robuſti, ſatis efficax deprehendi. Alii ejusmodi acria omnino noxia aut ſaltem valde fallacia atque incerta pronunciant. Vid. Ruysch. Epiſt. de *Nova methodo amputandi*, aliique: quia poſt eſcharae vitriolo inductae lapſum profuſio ſanguinis ſaepe redit.

(*b*) Hoc etiam valde laudat Dranius, obſ. Chirurg. Tom. II. pag. 309.

tur; praeſtat vero antea deſcriptam ſequi methodum, & non niſi in caſu neceſſitatis urere. Quodſi autem, prouti recentiores Chirurgi praecipiunt, praeciſas etiam in brachio vel tibia *arterias vincire* volueris, id quod tamen in cubiti parte inferiori vix neceſſe erit, apprehendere ſingulas volſellae, roſtrum corvi dictae vel alius idoneae (*vid. Tab. III. fig.* 4. vel *Tab. XIII. fig.* 5. *vel* 6.) inſtrumento debebis, filoque firmiori & cerato ope acus curvae circumjecto deligare.

X.

In humero quomodo ſiſti ſanguis per vincturam debet.

Quoties amputari humerus aliquis debet, eadem fere, ut in brachio, ratione tota inſtituenda eſt operatio; niſi quod arteriae brachiales, quarum interdum tantum unica, interdum duae vel tres ſunt, volſella idonea comprehendi & filo robuſto, acus praeſertim curvae beneficio circumducto, vinciri nunquam non debeant. (*vid. No.* 9.) Medicamenta enim & cauteria parum aut nihil hic proficiunt. Deligatis, uti diximus, arteriarum grandiorum partibus extremis, reſolvi paululum torcular debet, detectisque per prodeuntem ſanguinem arteriis reliquis, ſimilis vinctura inſtitui. Sunt in Chirurgis nonnulli, qui per ipſam arteriam, forcipe comprehenſam, filum acus paullo minoris adjumento trajiciunt, antequam nodum injiciunt; ſic enim firmiorem inſtitui poſſe deligationem ipſi exiſtimant, quae non facile cedat. Alii pro volſella valde curvam aliquam acum adhibent, quam cum filo cerato ac robuſto per juxta poſitam carnem duplici punctura utrinque ſic transmittunt, ut filo in nodum conſtricto una cum notabili copia carnis, comprehendi & vinciri ſimul ipſum arteriae oſculum queat, ne arteria a filo facile diſrumpatur. Sed praeſtat tamen, niſi ego fallor, volſellam aliquam ex praelaudatis ad arterias comprehendendas adhibuiſſe, & poſtea, ut dictum eſt, arteriam deligaſſe. Namque haud exiguum alias periculum eſt, ne aut ab ipſo arteriae ramulo acus aberret, aut arteria ſaltem ex injecto vinculo facile rurſus elabatur.

XI.

Quid poſt deligationem fieri debeat.

Confecto jam, ut ſupra (*No.* 8.) diximus, *deligationis negotio*, ſequitur, ut aegro hauſtulus vini aut alius confortantis potionis iterum porrigatur, eodemque ſuper lectum collocato, amputati brachii truncus per injectam adminiſtri alicujus palmam firmiter aliquot horas contineatur. Sic enim non vinctura ſolum firmius adhaereſcit, ſed ipſa quoque ſanguinis profuſio promtius certiusque quieſcit. Tum torcular paulatim relaxari debet, quantum quidem ad conſervandum ſanguinis circuitum ſatis videtur. Quibus ita peractis, ſi nihil amplius ſanguinis erumpit, indicio illud eſt, bene hanc confectam operationem eſſe. Igitur quies imperari aegroto debet, potionisque loco emulſio quaedam roborans & anodyna identidem praeberi; ut per conciliatum ea ſomnum & dolores ſenſim evaneſcant, & vires amiſſae redeant.

Digitized by Google

deant. Altero die denuo relaxari paululum vel etiam omnino tolli torcular debet, exactiſſimaque victus ratio homini aegro praeſcribi, qualem videlicet adverſus periculoſiſſima *caloris*, *febris ac profuſionis* ſanguinis incommoda graviter vulneratis ſupra jam praeſcripſimus: (*P. I. Lib. I. cap. I. No.* 43.) ſique ſimul pulveres & potiunculae temperantes ordinantur, & in aeſtu majori aegro ſanguis e venis educitur, tanto melius ea mala avertere poſſumus; Sed ubi aeſtus & abundantia ſanguinis deſunt, venaeſectio promiſcue non eſt neceſſaria: quia aegros jam debiles, nimis debilitat. Quodſi autem *novum aliquod ſanguinis profluvium* exoritur, quod per manus ad truncum applicationem aut etiam novo adhuc eoque craſſo ſuperinjecto ſplenio cum faſcia nova paullo arctius adſtricta cohiberi nequeat, (id quod tamen ſaepius ſuffeciſſe obſervavi) claudi rurſus torcular oportet, reſolutaque deligatione priori arterias quam ſolertiſſime filo conſtringi, vel, praeſertim ſi arteriae apprehendi nequeant, ferro aduri, vel etiam multis linamentis rudi modo convolutis probe obturari, & vulnus denuo, ut docuimus, accurate deligari, truncumque dein diutius paullo comprimi, donec ſanguis quieſcat.

XII.

Ac prima quidem vinctura, niſi forte gravis aliquis dolor, inflammatio, vel ſanguinis profuſio ſimileque malum aliud inciderit, *reſolvi nunquam ante tertium vel quartum diem debet*: quo nempe firmius ac certius arteriarum praeciſarum oſcula conſerveant. Neque alienum hic fuerit, miniſtrum aliquem juxta aegri lectum per octiduum conſtituere, qui ſemper vigilet, & torcular protinus injiciat, ſicubi forte ſanguis denuo proruperit, quique interea Chirurgum pro nova ligatura injicienda accerſi curet. Si autem omnia recte ſe habent, deligatio quoties innovatur, quam leniſſime removeri ſingula debent, quaeque vulneri proxima ſunt, prorſus non attingi, nedum violenter abſtrahi; ne ſcilicet ſanguis denuo irritetur. Praeſtat enim, tantiſper ea ſuper vulnere relinquere, & in quavis deligatione vino vel ſpiritu vini calido humectare, donec ſua ſponte ſuppuratione facta tandem ſolvantur ac decidant. Fereque ſufficit poſtea reliquo curationis tempore non niſi poſt alterum diem vincturas reſolvere, vel ſolum ſemel quotidie, niſi largior forte ſuppuratio, praeſertim aeſtate, illud bis requirat.

Quandonam & quomodo innovari deligatio debeat.

XIII.

In ipſa autem vincturae innovatione haec inprimis neceſſaria eſt obſervatio. Nempe vulnus ante omnia linamentis blande expurgatur, novaque linamentorum carptorum glomera ſive faſciculi plani (*plumaceux*) ſupradantur. Atque horum quidem infima ſive ipſi vulneri proxima unguento digeſtivo madida, reliqua autem ſicca eſſe

Quid in deligationis innovatione factu opus ſit.

convenit. Linamentis carptis tria, quatuor vel ſex emplaſtra pedem quaſi longa, digitumque vel pollicem lata in formam ſtellae diſpoſita, ex empl. diapalmae vel Andreae a cruce ſimilique glutinoſo alio confecta ſuperimponuntur. Super emplaſtra denique ſplenium quadratum craſſum & poſtea tria longa & anguſta ſplenia, in ſtellae formam diſpoſita, cum faſciis, eodem, quem antea poſuimus, modo deligantur. Continuato ſic per quindecim circiter dies deligationis hujus negotio, linamentorum ac ſpleniorum non amplius tanta copia requiritur quam in principio; neque tam arcta & accurata deligatio: ſiquidem tunc nullum amplius profuſionis ſanguinis periculum ſupereſt. Sed vulneris curatio continuatur per unguentum digeſtivum vel balſamum vulnerarium, paucis linamentis & emplaſtris, cum ſplenio quodam ſuperinjectis; tandem linamenta carpta ſicca cum emplaſtro ſupradantur, ipſumque vulnus, perinde ut in reliquis vulneribus fieri adſolet, tandem ſic exſiccatur & glutinatur. Fere ſemper autem binis circiter menſibus glutinatio iſtaec abſolvitur. Ceterum illud breviter adhuc hic admonendi chirurgi ſunt, ut ſcilicet primas deligationes, praeſertim in humero aut femore amputato, nunquam ante inſtituant, quam torcular fuerit, ad praecavendam ſanguinis vim ac profuſionem, applicatum; vel ſaltem arteria brachialis a miniſtro in medio brachio ope pollicis probe compreſſa.

XIV.

Quomodo ſanguinis fervor deliniri debeat.

Denique ubi poſt factam membri amputationem *paulo violentior ſanguinis motus aut fervor inciderit*, prouti quidem in corporibus vegetis, robuſtis & ſucci plenis haud raro fieri ſolet, neceſſarium utique eſt, ſanguinis affatim ex venis emittere, tum medicamenta temperantia, refrigerantia exactiſſimamque victus rationem aegrotantibus praecipere. Namque alias ingens periculum eſt, ne aut febris graviſſima, quam *vulnerariam* vulgo hic vocant, aut ſphacelus, aut ſimile his malum aliud ſenſim ipſum interimant.

Explicatio Tabulae decimae tertiae.

Fig. 1. exhibet *ſcalpellum minorem*, quo in artuum amputationibus cutis & poſtea omnis caro commode, imo commodius ſaepe quam maximis illis curvis diſcindi poteſt.

Fig. 2. *ſcalpellum majorem*, *eumque curvum*, ſive *falcatum*, quo vulgo in brachiis & pedibus pro carne incidenda utuntur: cui vero pleriſque in caſibus, ſi non ubique, minorem fig. 1. aut alium fere ſimilem praefero. Recentiores quidam huic majori varia ornamenta adjiciunt: quae vero ſupervacanea eſſe judico.

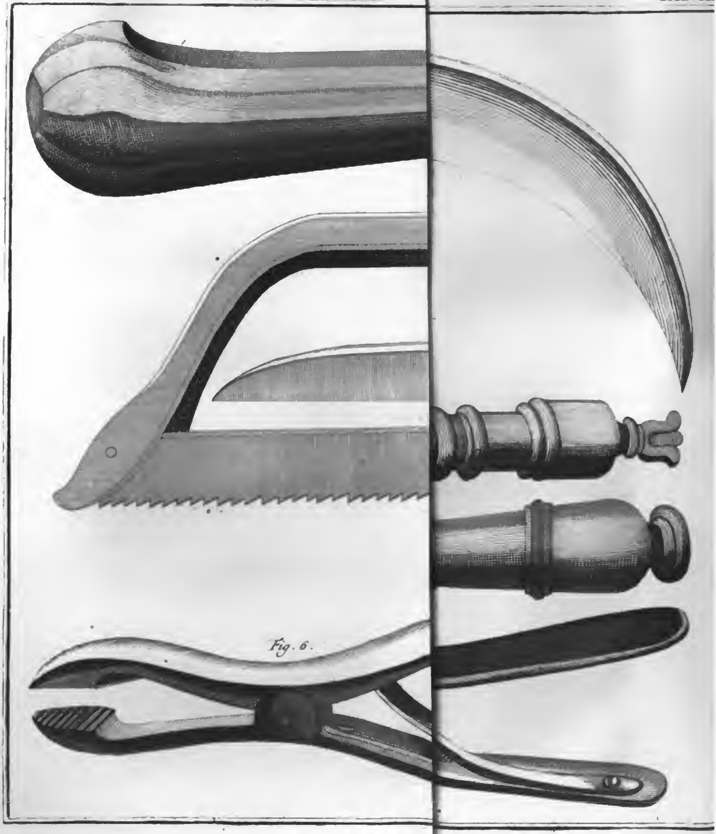
Fig. 3. *ſcalpellum ancipitem*, pro diſcindenda carne brachii cruriſque oſſi-

Digitized by Google

50200

Digitized by Google

Tab. XI

Digitized by Google

oſſibus intertexta: quod quidem etiam minori & non ancipiti, ut Tab. I. litt. G. aliove ſimili fieri poteſt; itemque in amputatione pedis, ubi ſura conſervatur, uſurpandum.

Fig. 4. *Serrula* delineatur, quae adhiberi ad reſecanda artuum oſſa ſolet. Multi duplo hac, quam hic deſignavimus, majorem adhibere ſolent; verum & ſerra hujus magnitudinis, vel ſaltem non multum majori, res perfici ſatis, imo commodius fere, poteſt. Varii varia ipſi quoque addunt ornamenta, imo & figuram variant. Verum qui tali inſtructus eſt, non indiget hanc rejicere, & novis ſumptibus aliam ſibi comparare: quia optime id, quod ſerra perficiendum eſt, praeſtat.

Fig. 5. *Volſella* quaedam exhibetur elatere A inſtructa, ad prehendendas arterias roſtro dentato B in amputatis brachiis ac pedibus praeciſas, quo facilius filo robuſto conſtringi ligarique poſſint, pro ſiſtendo ſanguinis profluvio.

Fig. 6. Alia ſpecies hujusmodi *volſellae* pro eodem ſcopo & fine adhibenda, ex Garengeot; quae etiam in roſtro laevis ſine illis ſulcis eſſe poteſt, ne durius arteriam afficiat.

CAPUT XXXV.

De pedum ac tibiarum ſive crurum amputatione.

I.

Quo loco amputari tibia debeat.

Vetuſtiores equidem Chirurgi quoties amputare pedem, quoad metatarſum vel tarſum, hoc eſt, quoad partes tibiae ſubjectas, corruptum debebant, *ſcalprum* quoque aliquod magnum cum malleo, vel & *forcipem* quandam praegrandem, robuſtam & acutam adhibebant, quibus partem corruptam praecidebant, vulnusque deinde probe deligabant, & balſamicis remediis curabant. Luculentus hujus operationis teſtis atque interpres Scultetus eſt in Armament. ſuo *Tab. LIV.* Verum enim vero quum moleſta admodum graviſſimisque periculis ob oſſium colliſionem & ligamentorum, tendinumque ac nervorum lacerationem opportuna iſtaec operatio ſit, viſum non ſine ratione recentioribus Chirurgis fuit, vel ope ſcalpelli oſſa digitorum a metatarſi oſſibus, itemque metatarſi ab oſſibus tarſi, imo &, ſi malum paulo altius aſcendit, ipſa priora tarſi oſſa a reliquis ac poſterioribus, ubi inter ſe invicem junguntur, caute reſcindere, & poſtea vulnus, ut veteres fecerunt, rurſus glutinare; ſic ut ſuper reliquo hoc pede melius, quam ſuper ligneo fulcro aut pede incedere poſſint. Vel quia multi hic difficulta-

tem

Digitized by Google

tem glutinandi & oſſa haec obtegendi metuerunt, aut operationem hanc moleſtiorem cognoverunt, ipſam potius tibiam eamque non in inferiori ipſius parte; verum loco ſub patella quatuor circiter digitos poſito, praeſcindere. Tametſi enim ſic bona ſimul atque magna tibiae pars ſimul reſcinditur, longe tamen facilius & pedis deformitas & inceſſus incommoditas evitantur. Quando enim longiori pedis trunco inſiſtere vel incedere nemo facile poteſt, neque pes artificialis aliudve fulcrum ibi ſatis bene firmari, longe ſane commodius, amputata in ſuperiori tibiae parte, & quidem ad quatuor digitos transverſos ſub rotula tibia, ne tendines flexorum ejus, ſi altius reſecetur, laedantur, & abſcondi corporis defectus, & genubus adaptari pedes artificiales argentei aut lignei poſſunt. Non ſum equidem neſcius, exiſtere adhuc in Chirurgis non nullos, qui cum Solingio, Verduynio & Dionisio non niſi partem corruptam praecidendam eſſe ſtatuunt; ſed nihil tamen eſt, quare iſtorum auctoritatibus moveri magnopere velimus. Praeterquam enim quod in inferiori tibiae parte, hoc eſt, ſub ſura difficulter admodum, ut jam diximus, pes aliquis artificialis aut fulcrum firmari poteſt, certe ſi reclinatae tibiae iſti longiori pes quidam artificialis aut fulcrum aliquod ſubnectitur, inſignis plerumque & deformitas & moleſtia in ambulando aegris ſuboritur.

II.

Peculiaris de tibiae amputatione obſervatio.

Ad inſtrumenta, operationis item ac deligationis modum quod attinet, idem fere, atque in brachii amputatione, obſervari hic oportet, niſi quod variae adjungi cautelae propriae circa tibiarum amputationem promereantur. Namque 1) aeger vel in ſella ſedere, vel in lectulo aut menſa decumbere poteſt, ita ut pedes exſerat. 2) *pili circa locum reſecandum novacula auferendi*; ne emplaſtra poſtea his fortius adhaereant, & in eis removendis dolor concitetur. 3) Poſt amputationem arteriae in tibiis obviae difficulter obturari ſine ferro candenti aut filo ope acus curvae injecto poſſunt: quantumvis enim non admodum magnae videntur, ſine his tamen praeſidiis, fere ſemper, poſt injectam vincturam ſive deligationem, poſt aliquod tempus ſanguinem effundunt, praeſertim ſi arteria cruralis non ſimul ſpleniis anguſtis & faſcia probe compreſſa ſit. 4) *Faſciam autem tortilem ſive torcular pro arteria crurali* ante operationem *comprimenda*, ſive illud ſit torcular vulgare cum bacillo, ſive torcular recentius cum cochlea, ſic conſtringere ſupra genu convenit, ut faſcia quaedam in forma cylindri convoluta in poplite ſuper ipſam arteriam inibi deſcendentem eidem ſubjiciatur. (*vid. Tab. XIV. fig.* 4. *D.*) Quanquam longe melius mihi videtur, arteriam iſtam praeſertim ſi tibia prope genu eſt reſcindenda, injecta femoris parti ſuperiori faſcia cylindrica, conſtringere, (*vid. Tab. III. fig.* 1. L. M.) ita enim peracta amputatione deligatio commodius, quam ſi torcular juxta genu applicatum eſt, fieri poteſt.

III.

Digitized by Google

III.

Aliam eandemque novam tibias amputandi rationem PETR. ADRIANSON VERDUNIUS, haud incelebris quondam apud Amſtelodamenſes Chirurgus, & amicus quoque, dum viveret, meus, in peculiari libello quodam, belgice, germanice, gallice latineque conſcripto, circa annum 1696. propoſuit, eamque ſic cumprimis in notitiam hominum, licet inventor ejus non eſſet, detulit. Et quamvis varii ſint, qui inventionis etiam gloriam hujus operationis Chirurgo cuidam Genevenſi, nomine SABOURIN, adſcribunt, ut Acad. Regia Pariſienſis, (*a*) GARENGEOT, aliique, qui eodem, quo VERDUNIUS, tempore hanc operationem Genevae & poſtea etiam Pariſiis perfeciſſe dicitur, tamen diu ante hoc tempus, id quod paucis hactenus cognitum eſſe perſpicio, haec operatio a Chirurgis Anglis, ac nominatim LOWDHAMO & JOUNGIO & peracta & deſcripta eſt, ut videre eſt non ſolum ex libello anglico, cujus inſcriptio eſt: *currus triumphalis terebinthinae*, ſive *de mirabili virtute olei terebinthinae in ſanguinis profluviis*, una cum nova artus amputandi ratione, auctore JACOBO JOUNGIO, Lond. 8. 1679, verum etiam ex KOENERDINGII, Chirurgi quondam Noſocomii magni Amſtelodamenſis, & amici quoque mei, libello belgice conſcripto, *de gangraena & ſphacelo*, cruraque amputandi ratione veteri ac nova, 8. Amſtelod. 1698, qui quoque eodem, quo VERDUNIUS anno novam hanc operationem bis perfecit. Cujus equidem ſumma eo fere redit: ſcilicet *ſura* ſcalpello Tab. XIII. fig. 3. adhibito a tendine Achillis reſecatur, ac deinde ſecundum longitudinem ſurſum verſus inciditur & a tibiae oſſibus ſeparatur ad illum usque locum, juxta quem ſerra reſcindi oſſa debent. Conf. Tab. XIV. fig. 5. 6. 7. Deinde caro ſurae propendens. (fig. 6. A) ope linteoli a miniſtro verſus poplitem reclinatur. Mox & in anteriori tibiae parte poſita cutis & oſſibus interpoſita caro, ut alias fieri ſolet, apto ſcalpello (Tab. XIII. fig. 1. vel 3) diſſecantur, amputatisque eis ope ſerrae, ceu ſupra praeſcripſimus, ſura reclinata trunco tibiae ope ſpongiae ac ſpiritus vini prius mundato, adaptatur, & quaſi plumaceolus ſolertiſſime obducitur, & ſi quid nimium aut inaequale eſt, reſecatur, emplaſtrisque glutinoſis, vel etiam una alterave ſutura firmatur. Denique ſplenia cum veſica humida & faſciis eo fere modo ſuperinjiciuntur, quem ſupra jam in amputationibus generatim retulimus; vel peculiari machina ex corio, loris & fibulis, quae VERDUNIUS & GARENGEOT delineant, firmantur, truncusque cruris manu miniſtri per aliquot horas, donec haemorrhagiae metus praeteriit, probe comprimitur: adhibito ſimul eundem in finem torculari cum cochlea. Tab. V. fig. 6. vel Tab. VI. fig. 1. His ita jam con-

Qualem rationem Verdunius praeſcripſerit.

(*a*) An. 1702. in obſerv. anatom. pag. 43. edit. Amſtelodam.

confectis multiplici hominem aegrum commoditate beari, auctores laudati exiſtimant. Neque enim 1) ſuram ſolum praeſtare, ut, compreſſis arteriis, absque medicamentis adſtringentibus, & absque omni & aduſtione & ligatura arteriarum ſupprimi ſanguis valeat; ſed & vel maxime 2) ut ne, oſſibus reſectis carne mox rurſus obtectis, ſuboriri facile caries poſſit: id quod alias haud raro contingit, & curationem valde protrahit. Tum 3) ſuras cum oſſibus truncatis quam facillime, ope praeſertim balſami vulnerarii, in ſequentibus deligationibus adhibiti, conferveſcere, itaque glutinationem valde hoc ipſo accelerari. Denique 4) carnem illam oſſibus praeciſis, ſanato aegro, ad pulvilli inſtar ſubjectam mirum quantum ad inceſſus commoditatem facere; praeſertim cum reclinare tibiam haud neceſſe ſit, ut alias vulgo fieri ſolet; ſed inſtrui quam aptiſſime machinamentum ex ligno levi excavatum poſſe, ut directo ingredi pede quodam artificiali, quaſi naturali, poſſit. Caro iſta, quando faſciae ſolvuntur, a miniſtro ſemper probe ſuſtinenda, & verſus reſecta oſſa premenda eſt, ne decidat atque ſic glutinationem turbet aut impediat. Luculentius iſta ſingula in ſuperius laudato libello ſuo Verdunius explicavit, tabuliſque aeneis quamplurimis deſignavit.

IV.

Eam rurſus deſeruit. Quanquam autem non dictus ſolum Verdunius, ſed alii quoque Chirurgi haud infeliciter aliquoties iſtam operationem inſtituerunt, tamen quam pauciſſimi extiterunt, qui approbare illam, aut in Chirurgorum ſcholas loco priorum curandi rationum hucusque introducere ſuſtinuerunt. Praeterquam enim quod & Angli & ipſe Verdunius atque Koenerdingius poſtmodum ab illa abſtinuerint, atque aeger in quo Sabourinus operationem hanc Pariſiis inſtituit, mortuus ſit, (*a*) ſane non prorſus ejusmodi exempla Amſtelodami defuerunt, ubi in curatione & poſt abſolutam glutinationem quidam velut oſſium aculei ex oſſibus prominuerunt, compunctisque partibus mollioribus, acutiſſimos dolores atque alia id genus mala moverunt: ut taceam, quod Sabourini aeger plus ſanguinis, quam alias perdi ſolet, perdiderit, aliaque incommoda, quae haec operatio aliquando poſt ſe trahit, & quae Koenerdingium, ut conſuetam huic novae praetulerit, commoverunt; quemadmodum in laudato ipſius libello ea prolixius exponit. Sed quicquid tandem harum rerum ſit, Garengeotius certe, chirurgus gallus ex recentioribus, cui Joungii & Koenerdingii laudata ſcripta ignota fuiſſe videntur, denuo laudare operationem hanc & quaſi poſtliminio inſtaurare nullus dubitavit. (*b*) Fuerunt enim, ut idem perhibet, in Gallia homines, qui usque adeo feliciter

(*a*) Teſtibus actis Acad. Reg. Pariſ. Ann. modo citat.
(*b*) In operat. Chirurg. cap. de tibiae amputatione.

Digitized by Google

ter curati iſta ratione fuerunt, ut non incedere tantum commodiſſime, ſed quam expeditiſſime quoque ſaltare potuerint. Requiritur vero ut hi homines ceterum ſint ſani, & cauſſae, quae extirpationem membri poſtulant, externae, ſi felicem ejus ſucceſſum ſperare velimus.

V.

Ultimo denique notandum, quod haec operatio non ſolum in tibia peracta ſit & ſuccedat, ut plerique recentiorum exiſtimant; verum quod eadem *etiam in brachio*, relicta parte carnis & cute, pro reſectis oſſibus poſtea contegendis, & fieri poſſit, & quoque haud infeliciter peracta ſit: id quod non ſolum ex Joungii & Koernerdingii libellis, verum etiam ex Ruyschii epiſtol. problem. XIV. *de nova artuum decurtandorum methodo*, addiſci poteſt: ubi Ruyschius operationem ejusmodi, ſe aliisque praeſentibus, a Verdunio & Bortelio, Verdunii genero, feliciter inſtitutam deſcribit. *Haec etiam in brachio fieri poteſt.*

CAPUT XXXVI.

De femoris amputatione.

I.

Quotiescunque tibia ad ipſum usque genu aut femur corrupta, vel ipſum quoque femur in parte inferiori, propter cariem, ſphacelum ac colliſionem inſanabilem arteriaeque cruralis laeſionem aliquam graviter affectum deprehenditur, amputari utique aliquando femur ipſum oportet. Quae quidem operatio dici vix poteſt, quam anceps ſit atque periculoſa; praeſertim ubi paulo altius immitti ferramenta debent. Neque enim graviſſima ſolum, propter grandiorum arteriarum amputationem, ſanguinis profluvia quandoque concitari hinc ſolent, ſed ipſae quoque aegrotantium vires per nimiam materiae ex ampliſſimo vulnere iſtoc quotidianam inter curandum effuſionem ita mirifice debilitari, ut quamplurimi confici ſenſim in ipſa curatione conſueverint. Quoties igitur reſcindi femur debet, proſpiciendum omnino Chirurgis eſt, ut, quantum quidem fieri poteſt, proxima genubus eademque tenuiſſima femoris parte, trium ſcilicet quaſi digitorum ſpatio a genu, reſcindatur, cutisque & carnis quamplurimum conſervetur: ſic enim facilius ſuſtineri ab hominibus curatio iſtaec violenta poterit, & longe facilius ac citius a chirurgo ſanari. *Ubinam fieri femoris amputatio debeat.*

II.

Et faſcia quidem cylindrica, quae ope torcularis, vel vulgaris, vel trochlea inſtructi, arteriam cruralem comprimere debet, ſic fere applicari *Ubinam faſcia tortilis applicanda ſit.*

plicari in femore debet, ut ſupremam atque internam, hoc eſt illam femoris partem, in qua muſculi vaſti interni caput, & muſculus triceps ſe contingunt, quam exactiſſime comprehendat. (*vid.* Tab. III. fig. 1. litt. L. M.) Maximum enim alias periculum eſt, ne, prout olim ante adinventum torcular quam ſaepiſſime contigit, graviſſima ſanguinis ex ampla iſtac arteria profuſio aegrum hominem etiam in ipſo opere ſubito interimat.

III.

Amputatio ac deligatio quomodo fieri debeant. Ad ipſam autem femoris amputationem quod attinet, nihil denuo fere hic praecipiendum reſtat; namque eadem prorſus atque in manibus, brachiis ac tibiis amputandis obſervaſſe hic expedit. Hoc tamen hic quam maxime obſervandum, primo, ut pili abradantur, deinde ut, poſtquam cutis cum pinguedine ſcalpello minore Tab. XIII. fig. 1. aliove ſimili in circulum eſt inciſa, eae, quantum fieri poteſt, prius adhuc ſurſum trahantur, quam muſculi aut carnes diſſecentur: deinde hae carnes juxta oras cutis reſectae ſuperiores, adeoque altiori in loco, quam cutis principio fuit inciſa, ſecunda quadam ſectione vel eodem minore ſcalpello, vel eo, qui Tab. XXII. fig. 7. repraeſentatur, vel magno & incurvo illo Tab. XIII. fig. 2. ad os usque undiquaque reſcinduntur: quo fit, ſicut alias jam diximus, ut reſecto oſſe femoris in ſanatione vulneris truncus hujus oſſis tanto citius carnibus & tegumentis longioribus relictis contegi, caries ejus praecaveri atque glutinatio totius vulneris multum accelerari queat. Niſi enim hoc probe obſervetur, ſed muſculi una cum cute una eademque ſectione diſcindantur, ut alias factum eſt, muſculi hic diſſecti fortiſſimi tantopere ſurſum retrahuntur, quemadmodum ſaepius vidi, ut os femoris poſt alteram tertiamve deligationem ad duorum imo trium transverſorum digitorum longitudinem ſuper carnem inſtar baculi cujusdam eminuerit. Quo vero in caſu ſemper multum temporis requirebatur, donec carnes eousque creſcere ſeque extendere potuerint, ut truncum oſſis denuo obtegere valuerint: quod ipſum vero aegros valde debilitavit, multosque confecit. Antequam vero truncus oſſis non obtegitur, etiam vulneris glutinatio non eſt ſperanda. Deinde quoque *ſanguinis profuſionem*, propter inſignem arteriae amplitudinem, ſupprimere vix aliter, quam per ejus vincturam ope fili circumjecti eamque accuratiſſimam licebit: quae propterea ſumma hic cura eſt inſtituenda: praetenſa ſcilicet arteria ope forcipis vel tenaculae Tab. XIII. fig. 5. vel 6, eaque filo robuſto circumducto probe conſtricta. Si plures arteriae hic ſanguinem fundunt, illae quoque, ſi majores, ligandae; ſin vero exiguae, ligatura haud opus eſt, ſed linamenta contorta, vel fruſtulum vitrioli plerumque ad eorum fluxum impediendum ſufficiunt. *Deligatio* eo fere modo inſtituitur, quem ſupra jam in humeri amputatione

ne praeſcripſimus; niſi quod major hic linamenti carpti crepitusque lupi copia, major veſica, vel majora item emplaſtra & ſplenia, longiores denique & ampliores faſciae hic opus ſint, & in femore arteria cruralis longo, anguſto & craſſo ſplenio, ope peculiaris faſciae ſit modice comprimenda; vel ipſum torcular Tab. 5. fig. 6, vel Tab. VI. fig. 1. aliquamdiu injiciendum. Simulatque dein lecto impoſitus aeger eſt, ſubjicere femori reſecto pulvillum aliquem convenit, quo ſcilicet probe elevatum & ſic mitior ſit ſanguinis in erecto femore adverſus oras arteriarum impetus: id quod ad ſanguinis profluvium avertendum egregie facit. Truncus deinde adminiſtri manu diu comprimi & omnia reliqua eadem fieri debent, quae in humeri amputati curatione memoravimus.

IV.

Quodſi brachii vel pedis pars aliqua per glandem vel globum tormentarium ablata, vel & per rotam aliquam molarem ſimilique alia machina aut *ratione fuerit dilacerata ac diſcerpta*; id inprimis ſibi datum Chirurgus exiſtimet eſſe, ut 1) per injectum protinus torcular ſanguinis profuſioni ſuccurrat; deinde 2) ut prominentes e carne oſſium partes, ſi quae ſunt, ſerrae aut forcipis praeacutae inſtrumento auferat, itaque anteriorem oſſis partem prorſus aequalem reddat, ne aculei oſſium ſupra carnes emineant. Quodſi vero nihil oſſis eminet, etiam nihil auferendum eſt. Denique 3) ut arterias praeciſas vel compreſſione ope linamentorum contortorum ac ſpleniolorum, vel ope fili circumjecti, vel etiam, ubi res id exigit, ferro candenti, prouti quidem vulneris modus & locus aliaeve res circumſtantes id poſtulare videntur, quam diligentiſſime adſtringat. Cetera autem fieri eadem prorſus ratione debent, quam in aliis artuum amputationibus hactenus propoſuimus. *Quid poſt ablatos per globum artus fieri debeat.*

V.

Quanquam autem Botallus, (a) Medicus quondam celebris gallus, *novam aliquam mireque, ut videbatur, expeditam artus amputandi artem excogitavit*, dum machinam aliquam, gravi admodum eodemque praeacuto ferramento inſtructam fabrefecit, cujus adjumento, per illapſum ab alto ferramentum iſtud grave in locum reſecandum, magna vi praeſcindi membrum, ſine ſerra & ſcalpellis, quam celerrime & uno quaſi ictu poſſit, & Hildanus etiam hanc amputandi rationem imitatus ſit; prudentiores tamen Chirurgi plerique fere omnes non ſine ratione ab iſtoc artificio abſtinent. Namque verendum magnopere eſt, ne forte, propter nimiam iſtiusmodi violentiam, graviter ipſa oſſa diffindantur atque collidantur. *Botalli artificium perſtringitur.*

(a) Libro de vulneribus ſclopetorum.

VI.

Membra artificialia quomodo fieri debeant.

Poſtquam rite glutinatus membri truncus eſt, haud alienum videtur, *membrum aliquod artificiale vel ex argento*, pro magnatibus, *vel ex ligno etiam* pro aliis *conſtruere*, ipſique trunco per lora & fibulas, vel etiam per machinas elaſticas ſic adaptare, ut & deformitas tolli, & naturalis membrorum uſus quodammodo inſtaurari poſſit. Quod ipſum equidem qua fieri ratione debeat, non Paraeus tantum, Hildanus ac Solingius, ſed recentiorum quoque *mechanicorum* nonnulli quam curioſiſſime demonſtrarunt. Ceterum ſi quibus forte anguſta res domi eſt, hi rudia tantum fulcra ſive grallas in parte ſuperiori excavatas, pro genu apte recipiendo, pedibus amputatis ſuccingunt, ut iis qualitercunque incedere queant.

VII.

Quomodo caries tollenda ſit.

Denique ubi forte *caries* quaedam in amputatorum oſſium extremis naſcitur, prout fieri quam ſaepiſſime adſolet, quantopere etiam Chirurgus illud cavere ſtudeat; neceſſarium utique eſt, (licet plerique chirurgi hac de re ſileant) quia glutinationem impedit, eam aut *euphorbii* pulvere, aut ferro aliquo candente tollere, aut denique, quod optimum mihi videtur, partem corruptam ferramento abradere: ita tandem ea ablata brevi caro cum oſſe rurſus confervet, & vulnus glutinatur, quod quamdiu caries adeſt, obtineri non poteſt.

CAPUT XXXVII.

De brachii in ipſa humeri junctura amputatione.

I.

Inſtituti ratio exponitur.

TAmetſi nec egomet brachii in ipſa humeri junctura amputationem unquam inſtituerim, neque ab aliis Chirurgis, niſi forte ab unico Dranio (*a*) inſtitutam, atque ſecundum hunc etiam a Garengeotio, (*b*) licet illum haud nominet, deſcriptam legerim, haud tamen abs re fuerit, breviter hic ea, quae laudati auctores hanc in rem memoriae tradiderunt, propoſuiſſe.

II.

Quandonam inſtitui operatio iſta debeat.

Fere duplex autem, ut hi monent, incidere caſus ſolet, in quo ſuſcipi graviſſima iſtiusmodi operatio debet. Primus eſt, ſi ſuprema humeri pars per globum igniarium (*bombe* vel *grenade*) ſimilique alia violentia

(*a*) Obſervat. chirurg. 43.
(*b*) In operat. chirurg. cap. 54. edit. I. et deinde etiam in edit. II.

Digitized by Google

lentia vehementer contunditur, colliditur ac deteritur. Alter caſus eſt, ſi caput humeri per vitium aliquod internum, tumorem puta ſive intumeſcentiam capitis humeri, ſpinam ventoſam, cariem, vel abſceſſum etiam, corruptum deprehenditur. Cui forte addi poſſet *ſphacelus humeri*, qui ad hujus juncturam ſe extenderet.

III.

Quid fieri ante operationem debeat.

Ante vero, quam periculoſa ac difficilis ejusmodi operatio inſtituitur, praeparanda probe ſingula ſunt, quae ad eandem peragendam neceſſaria videntur. Tum collocandus in ſella quadam commoda, & obtecto quidem vultu homo aeger eſt. In hac vero operatione torcular, ut in aliis amputationibus, non applicatur, quia hoc hic fieri apte non poſſet; verum truncus brachialis arteriae prius filo conſtringenda eſt, quam caro diſcinditur: atque hoc ſequenti fieri ratione docent.

IV.

Quid primo loco fieri in operatione debeat.

Simulatque jam rite collocatus aeger eſt, extendi & contineri graviter ab adminiſtro brachium laeſum debet, veraque arteriae brachialis ſedes pone axillam quam curioſiſſime perveſtigari: qua vero in re ſcientia anatomica Chirurgum egregie juvare poteſt. Sicubi autem reperiri eadem, propter graviorem tumorem, nequit; incidere utrinque carnem ſecundum brachii longitudinem convenit, ita ut os humeri per vulnera chirurgi digitis tangi atque ex hoc de ſitu arteriae judicari queat. Detecta ſic, quemadmodum diximus, brachiali arteria, acus quaedam praegrandis (*a*) cum annexo funiculo vel filo lineo robuſto, e ſex vel octo filis compoſito & cerato, per carnem binos circiter digitos infra axillae ſinum poſitam juxta os humeri, inter hoc & arteriam brachialem trajicitur, cavendo ne arteria hac acu laedatur, demiſſoque, ut laxior cutis fiat, brachio, funiculus transmiſſus in nodum aliquem chirurgicum conſtringitur. Quo facto diſpicitur, num in propinqua brachii vel humeri parte pulſus arteriae conquieverit, nec ne. Namque ubi is conquievit, indicio illud eſt, ſatis jam adſtrictam filo iſto ſive vinculo eſſe arteriam. Ubi vero ſanguinis pulſus aliquis adhuc ſupereſt, arctius paulatim adſtringi funiculus transmiſſus debet, donec pulſus omnis evanuerit. Atque tum alter etiam, itemque tertius ſive ſolubilis & cum annulis ſive habenulis quidem, fieri nodus debet; ne relaxari facile vinctura queat.

V.

Obſervatio circa ipſam operationem neceſſaria.

Porro circa ipſam operationem triplex inprimis neceſſaria videtur obſervatio. Namque poſtquam praedicta ratione arteria conſtricta eſt, ut a ſanguinis profuſione ſecuri ſimus, providendum ſolertiſſime eſt,

1)

(*a*) DRANUS recta acu uſus eſt; GARENGEOT curvam commendat, ut Tab. XIV. fig. 10. videre eſt.

1) ut cutis & caro ſufficiens in humero relinquatur; deinde 2) ut caro quam aptiſſime incidatur; & denique 3) ut ipſum oſſis corrupti ligamentum in articulo incidatur, os deinde ex ſcapulae ſinu ſolvatur, eximatur atque tandem omnino reſcindatur. Quae quidem ſingula ut expediri feliciter queant, operam dare Chirurgos oportet, tum ut veram acromii ſedem curioſe perveſtigent; tum ut cutem, quantum ſatis eſt, retrahendam curent; tum & denique ut loco binos vel trinos digitos transverſos ſubter acromium poſito ſcalpellum pro carnibus diſſecandis immittant. Sic enim bona muſculi deltoidis pars ſervatur, cujus beneficio non expleri ſolum cavus humeri ſinus, ſed accelerari quoque vulneris glutinatio mirifice poſſunt.

VI.

Quomodo fieri amputatio debeat.

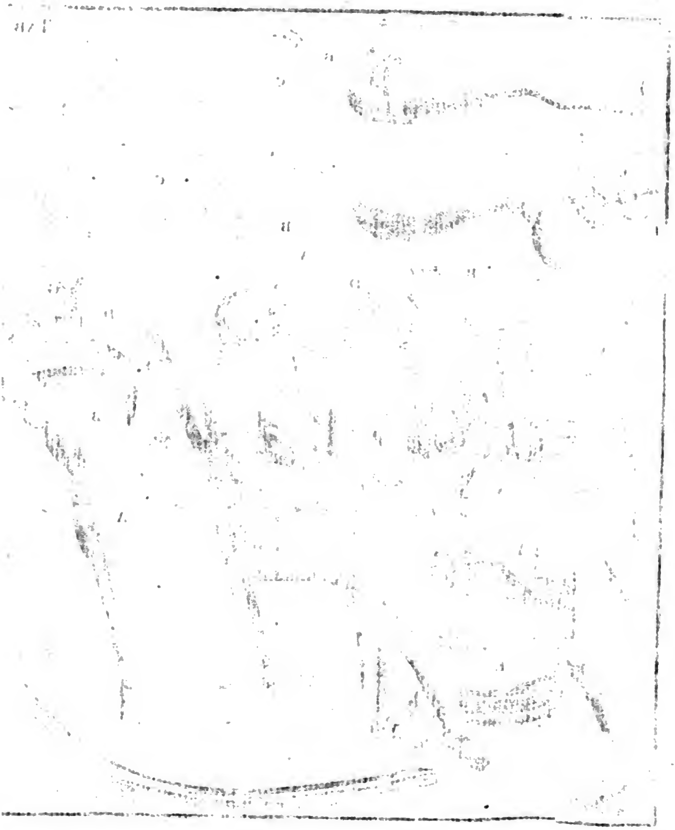
His rite jam ponderatis ſcalpellum acutum, ut Tab. XIII. fig. 1. aut Tab. XII. fig. 14. exhibet, vel aliud ſimile in manus ſumitur, ejusdemque ſubſidio cutis cum pinguedine ipſoque muſculo deltoide jam jam deſignato loco inciditur. Mox leniter brachium attollitur, ut facilius & reperiri & abſcindi muſculi bicipitis capita poſſint. Si quid autem forte ſanguinis ex praeciſis venarum atque arteriarum minorum ramulis erumpit, quod impedire operationis negotium quodammodo poſſit, admoveri protinus a miniſtro quodam vel nudus digitus, vel *glomera ex linamentis*, *vel minuta & craſſa ſpleniola* debent, ut his oras arteriarum ſanguinem fundentium comprimat. (*a*) Tum ipſum articuli ligamentum in parte primo ſuperiori, dein utrinque quam prudentiſſime diſcindendum, emotoque ſiniſtra manu oſſis humeri capite, reliqua etiam ſumma cura, ne ipſa arteria brachialis diſcindatur, reſolvenda atque diſſecanda, quae humeri caput illud quaquaverſum cingunt. Namque ſic explorari ſimul illud poterit, num etiam accurate ſatis adſtrictae ſint arteriae. Cavendum dehinc ſolerter quoque eſt, ne deligatam cum arteria cutem & muſculos temere praecidamus. Itaque cutis utrinque ſic ab oſſe humeri reſolvitur, ut fruſtum aliquod fere triangulare prope alam remaneat, cujus pars juxta ipſam axillam ampliſſima, pars autem inferior ſive exterior anguſtior quodammodo ſit, atque muſculi deltoidis formae quaſi accommodata: & ſic ipſum membrum penitus tandem abſciſſum eſt.

VII.

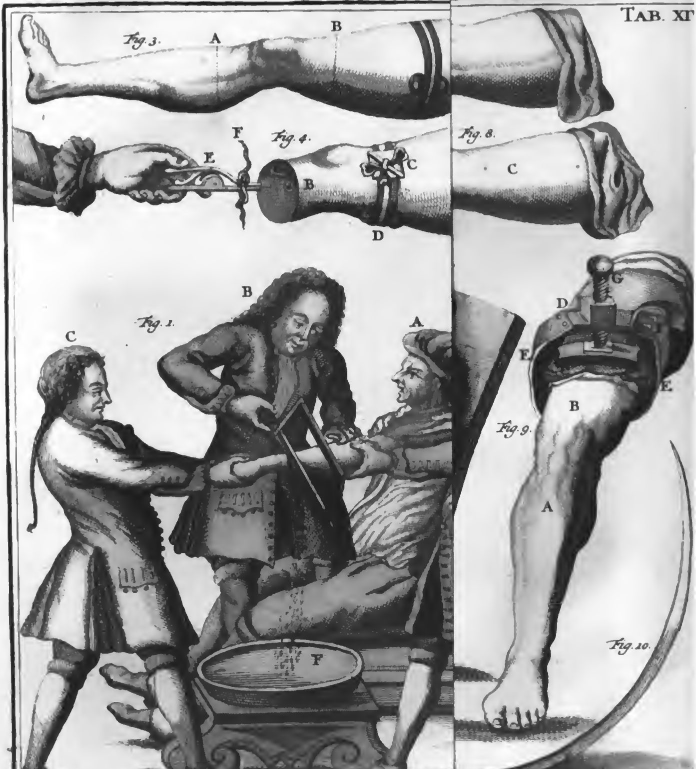
Poſt amputationem quid factu opus ſit.

Amputato, ſicut indicavimus, humero, ſequitur, ut arteriam in propendente carnis fruſtulo deligatam perveſtigemus, trajectoque cutem inter & arteriam ope acus curvae minoris Tab. VI. fig. 5. paulo

(*a*) Quodſi vero magna arteria adſit, quemadmodum ejusmodi ſaepius adeſſe ſolet, ea ſubmiſſa prius acu curva paulo minore filo circumducto conſtringenda eſſet.

Digitized by Google

Digitized by Google

lo ſupra priori ligatura funiculo, quam exactiſſime denuo deligemus. Tum vinculum primum, quippe quod ipſam ſimul cutem comprehendebat, diſſolvitur, ne ſcilicet gravis ac periculoſa inflammatio quaedam inde exoriatur.

VIII.

Deligationis ratio.

Dehinc veniendum ad ipſam *deligationem* eſt: quae ſic inſtituitur. Nempe protinus trunco plumaceolus lineus, (*plumaceau*) arteriis autem ſplenium aliquod, ad protegendam arteriae vincturam, injiciuntur. (*a*) Deinde pars cutis inferior ſurſum, ſuperior vero una cum deltoide muſculo deorſum verſus adducuntur, injectiſque linamentis carptis ſiccis quamplurimis emplaſtrum aliquod, crucis melitenſis formam prae ſe ferens, pro his firmandis injicitur. Super emplaſtrum hoc ſplenium aliquod quadratum, craſſum atque amplum imponitur; axillae autem ſplenium aliquod rotundum aut teres ſubjicitur, quo nempe facilius ſuſtineri absque periculo arteriarum pulſus queant. Singula iſta ſplenio quodam duplicato, crucisque melitenſis figuram habente, conteguntur; ſed ita tamen, ut bina ſimul alia ſplenia duas circiter ulnae partes tertias longa, quatuorque digitos transverſos lata ſupradentur. Poſitura ſpleniorum haec eſt: Nempe ſplenium primum oblique ſuper truncum ſic imponitur, ut altera eademque anterior ejusdem pars ſuper humerum integrum, altera vero eademque poſterior pars quinque circiter digitos infra integram axillam poſita ſit. Spleniorum alterum ſuper truncum & ſplenium primum, ſed decuſſatim injicitur. Denique ſplenium tertium idemque ceteris amplius ſic ſupra reliqua datur, ut eadem contegat, decuſſatimque ſuper humerum ſanum tranſeat. Tandem faſcia illa, quam *ſpicam deſcendentem* Chirurgi appellant, nos autem inferius deſcriptam dedimus, ad firmandam deligationem ſic injicitur, ut ſplenium craſſum ſeu pulvillus ſub axilla integra prius applicentur, ne venae inibi poſitae nimis fortiter per eandem comprimantur, & faſcia tanto aptius circumduci queat.

IX.

Exemplum operationis hujus.

Hactenus deſcriptam operationem in nobili quodam Gallo Dranium patrem, conſentientibus & praeſentibus praeſtantiſſimis Pariſienſium Chirurgis, Mareschallo ſcilicet, Arnoldo, Lapeyronio, Petito, Merryo, aliisque haud infeliciter aliquando, ob cariem (ſeu potius *ſpinam ventoſam*) in parte ſuprema humeri, haud infeliciter aliquando

 per-

(*a*) Utilius eſſe exiſtimarem, ſi plumaceolus & ſplenium hic non arteriae & oſſi adhiberentur, ſed carnes mox ſcapulae ſinul, ac deinde carnibus linamenta & ſplenia applicarentur: ita enim melius citiusque carnes cum ipſo conſervere poſſent: id quod interjectis iisdem impediri videtur.

perfeciſſe, & Dranius filius & Garengeotus referunt, (*a*) aegrumque perfecte convaluiſſe. Attamen poſterior horum in altera operationum chirurgicarum editione addit, nobilem illum, poſt ſex a peracta illa curatione menſes, ex abundantia ſanguinis mortuum eſſe. (*b*) Garengeot etiam docet, hanc operationem quoque in abſceſſu juxta articulum humeri inſtituendam eſſe. Utrum autem propter ſimplicem aliquem abſceſſum usque adeo periculoſa ac difficilis ſuſcipi operatio debeat, hoc prudentioribus Chirurgis definiendum committo.

Explicatio Tabulae decimae quartae.

Fig. 1. oſtenditur, quomodo *in reſecanda manu vel brachio aeger, Chirurgus & praecipui miniſtri ſint collocandi.* A aeger; B Chirurgus ſerra manum corruptam reſecans; C miniſter manum ſuſtentans; D miniſter brachium amplectens; E miniſter corpus aegri firmans & torcular ſimul gubernans. F Patina ſubjecta pro ſanguine excipiendo.

Fig. 2. repraeſentatur *ſitus*, qualis *in tibia amputanda* aegri, chirurgi & miniſtrorum praecipuorum eſſe debeat. A aeger in ſella, B Chirurgus, C miniſter pedem infra ſuram, D miniſter pedem ſupra genu ſuſtinens. E Vas ſubjectum, quod ſanguinem forte profluentem ſuſcipit.

Fig. 3 litt. A oſtendit *locum, ubi crus*; litt. B vero *ubi femur commodiſſime aufertur.* Quodſi tamen malum jam magis ad ſuperiora ſe extendit, etiam in altiori femoris loco, majori vero cum periculo, amputatio fieri poteſt & debet.

Fig. 4. litt. A *femur aliquod cum crure truncato* B deſignat: in quo indicatur, ubi torcular CD mox ſupra genu in tarſo vel metatarſo, imo &, ſed minus commode, crure ſive tibia amputanda applicari poſſit. Deinde etiam aliquo modo hinc ſimul illud liquet, *quomodo arteriae reſectae per volſellam E apprehendi, filumque F*, quo conſtringendae, eis injici queant. Sunt quidem, qui hunc modum filum arteriae circumducendi carpunt; verum illum bene ſuccedere ſaepius expertus ſum.

Fig. 5. *qua ratione* juxta nonnullos *tibiae amputatio cum ſurae conſervatione inchoanda* ſit, ob oculos ponitur. Linea a litt. A ad B deſignat primam inciſionem ſcalpello Tab. XIII. fig. 1. vel fig. 3. aut ſimili alio inſtituendam; linea vero BC alteram inciſionem, quibus ſura ab oſſibus cruris ſeparatur; CD denique locum, ubi reliqua carne diſſecta amputatio fit. Quidam ſcalpello ancipiti & acuto fig. 3. in loco litt. C. ſuram prius perforant, & deinde ad B & A reſecando ſuram pergunt. Sed prior modus mihi magis arridet. Fig.

(*a*) Locis antea citatis.
(*b*) In fine tomi III. operationum chirurgicarum.

Digitized by Google

Fig. 6. litt. A indigitatur, *quomodo ſurae pars inferior a crure per duplicem inciſionem reſecta dependeat*, quae in mox ſubſequente amputatione tibiae a miniſtro verſus poplitem eſt reclinanda. Ubi poſtea Chirurgus reliquam cutem & carnem una cum perioſtio ad litt. B undiquaque incidit, & poſtea eodem in loco oſſa etiam ſerra reſecat.

Fig. 7. demonſtratur *crus recens mutilatum*, cum ſura A dependente. B os tibiae, C os fibulae reſectum indicat.

Fig. 8. oſtendit *crus hoc modo truncatum*, & quomodo ſura litt. A parti reſectae obducta cum crure mutilato B rurſus concreſcat. C partem femoris indicat.

Fig. 9. repraeſentat, quomodo torcular Tab. V. fig. 6. vel Tab. VI. fig. 1. in cruris amputatione ſupra genu applicandum. CC torcular cum ſubjecto pulvillo. D locus ubi eidem lorum vel coriaceum, vel ſericeum EE firmiter junctum eſt. F locus ubi idem in altero latere duobus uncinulis innectitur. G trochlea, qua tenſa, arteria ſub poplite comprimitur.

Fig. 10. *Acus praegrandis curva* ſiſtitur, pro arteria brachiali prius liganda, antequam in junctura humeri brachium amputare volumus; quod tamen etiam acu magna recta fieri poteſt, qualis Tab. XVIII. delineatur. Utraque acus quoque pro ſetaceo in cervice excitando ſervire poteſt.

PART. II. SECTIO II.

De operationibus chirurgicis, quae in capite inſtituuntur.

CAPUT XXXVIII.

De fonticulis ſuturae coronalis.

I.

EXcitari nonnunquam in ſupremo capite, ubi coronalis & ſagittalis ſuturae committuntur, fonticuli quidam ſolent. Sed rarius tamen apud Germanos, quam apud Italos & Hollandos operatio iſtaec inſtituitur. Quanquam autem Medicorum non pauci inutilem prorſus iſtiusmodi curationem pronunciant, quum nihil omnino educi ex interiori capite poſſe arbitrantur; tamen neque alii deſunt, qui nobilem admodum

Fonticulorum ſuturae coronalis quisnam uſus ſit.

modum atque efficacem illam eſſe non ſine experientia atque ſumma veritatis ſpecie proponunt. Usque adeo, ut, niſi forte evidentem experientiae atque auctorum praeſtantiſſimorum fidem impugnare volueris, fateri omnino cogaris, fonticulos in capite ſuſcitatos ita comparatos eſſe, ut miram quandoque in pertinaciori cephalalgia, vertigine, apoplexia, (*a*) epilepſia, (*b*) amauroſi (*c*) item memoriaeque defectione (*d*) quamplurimis denique aliis *oculorum* & ipſius *capitis noxis* ac catarrhis pertinacioribus curandis praeſtare poſſint utilitatem.

II.

Quis fonticulorum iſtorum proprius locus ſit.

Sed quo facilius detegi accommodatus ad ejusmodi fonticulos locus poſſit, radi ante omnia ſupremum caput vetuſtiores Medici juſſerunt, filumque geminum ſic ſuper medium caput duci, ut alterum a naribus ad cervicem; a media aure ad mediam alteram aurem alterum extenderetur. (*e*) Namque ubi bina iſta fila decuſſatim in vertice committebantur, ibi coronalis & ſagittalis quoque ſuturarum commiſſura, id eſt, aptiſſimus ad fonticulum locus ſubeſſe arguebatur. Spectare huc iſtae inprimis figurae videntur, quas Scultetus Tab. XXVI. Meekrenius *in obſervat.* cap. 5. itemque Dekkerus *in exercit. pract.* pag. 110. ſuppeditarunt. Verum enim vero ſi dicendum, quod res eſt, minus quandoque accurata, quin imo fallax etiam dicta iſta ſuturarum conjunctionem explorandi ratio videtur: ſiquidem conjunctionis iſtius poſitura in multis hominibus variat. Neque etiam usque adeo magni intereſt, in ipſa ſuturarum commiſſura, an prope illam, vel in ipſa etiam ſutura ſagittali fonticulus hic excitetur; praeſertim quum inde profluentes humores, maximam certe partem, non tam ex clauſo intus cerebro, prout antiquiores Medici autumarunt, quam potius ex externis cranii integumentis proveniant. Aberraſſe enim utique veteres cenſendi ſunt, quando dictam iſtam cranii partem, in qua ſuturae committuntur, reliquo cranio tenuiorem, aut etiam magis perſpirabilem eſſe judicarunt. Tametſi enim in infantibus cranii quaedam apertura iſto loco reperiatur, quam *fontanellam* vulgo appellant, ſenſim tamen oſſa cranii ſic ibi concreſcunt, ut in adultis ſuprema iſta cranii pars eandem fere ſemper, ac reliquae, imo ſubinde majorem craſſitiem nanciſcatur. Interim tamen haec vera ratio videtur, quare vetuſtiores Medici in ſuturis praecipue fonticulos hic excitandos propoſuerunt. Ipſas autem ſuturas harundemque commiſſuras haud ſane diffici-

(*a*) Scultetus obſ. 34.
(*b*) Vid. notatu dignum exemplum in Meekren. Obſerv. chir. Cap. V.
(*c*) Vid. Dekkeri *exercit. pract.* pag. 109. & ſeqq. ubi de amauroſi & epilepſia admirandae curationes deſcribuntur.
(*d*) Schelhammer diſſert de Fonticulo ſuturae coronalis memoriae remedio.
(*e*) Vid. Celsus. Lib. VII. cap. 7. n. 15.

difficili negotio explorare Chirurgus poterit, modo cadaverum capita diligenter is, qua data occaſione, luſtraverit, digitumque ſemper hominum curandorum capiti admoverit. In plerisque etenim hominibus fovea ſive ſcrobiculus vel prominentia quaedam eo loco advertitur, ubi ſuturae hae committuntur: eoque in loco fonticulus fieri apte poteſt.

III.

Quomodo excitari fonticulus in capite poſſit.

Atque ut valentior haec medicina ſit, *excitari fonticulus per admotum aliquod ferrum candens* ſolet. Igitur ante omnia ſuperior capitis pars raditur, inveſtigataeque, ut ſupra diximus, ſuturarum commiſſurae locus ferro candenti, forti manu, ad ipſum usque cranium gnaviter aduritur. Et cauteria quidem, applicari hic ſolita, duplicis potiſſimum generis ſunt: alia enim, cujusmodi Meekrenius & Dekkerus & nos Tab. III. fig. 9. deſignavimus, nuda; alia vero, cujusmodi Scultetus Tab. I. & nos Tab. XV. fig. 1. & 2. ex Aquapendente repraeſentavimus, tubulis inſtructa eſſe conſueverunt. Ne qua autem forte admotum cuti capitis ferrum candens, nondum abſoluta uſtione ad cranium usque, extinguatur, haud alienum chirurgicae artis profeſſoribus quibusdam viſum fuit, cutem capitis ſupremam idoneo loco vel ſimplici plaga, ut Celsus fecit, (*a*) vel *decuſſatim prius incidere*, reſolutisque plagae illius oris, tubulum (*fig.* 2.) ipſi cranio prius imponere, deinde ferrum candens (*fig.* 1.) ita per tubulum iſtum cranio imprimere, ut, quantum ſatis eſt, aduri ſtatim ipſum cranii os valeat. (*b*) Facto jam quacunque ratione foramine ſeu fonticulo, piſum aliquod cum unguento digeſtivo ei inſeritur, ſupradatis emplaſtro, ſplenio quadrato, & faſcia quadricipiti, qualem infra deſignabimus. Cetera enim fieri eadem prorſus debent, quae ſupra jam (*Sect. I. cap. XIX.*) generatim hanc in rem de fonticulis propoſuimus. Sed ne quis tandem ignoret, *quomodo fonticuli iſti*, juxta capitis ſuturas excitati, ſaepe usque adeo inſigniter, ſicut tam multi praeſtantiſſimi viri teſtantur, *proficere* adverſus tam multas easque graviſſimas capitis noxas queant, ſcire juvat, inſtitutam in capite uſtionem ita plerumque vehementem atque efficacem eſſe, ut, tametſi forte foras per calvariam ex cerebro malignos humores elicere nequeat, fortiter tamen ipſi dolore acerbiſſimo, quem ferrum candens excitat, uno quaſi momento ſubinde diſpellantur, ac revellantur. Ceterum de inſigni horum fonticulorum efficacia, praeter jam jam laudatos auctores evolvi adhuc poſſunt, Marc. Donatus lib. 2. Hiſt. miral. cap. 4. M. A. Severinus Pyrot. chir. lib. 2. part. 1. cap. 6. Riverius cent. 11. obſ. 93.

(*a*) Lib. VII. cap. VII. n. 15.

(*b*) Ita quidem a *Mekrenio* delineatur, in deſcriptione vero nullius inciſionis ante aduſtionem mentionem facit.

AQUAPEND. Oper. chir. cap. I. CLAUDINI Reſponſ. de Cauterio in ſutura coronali.

CAPUT XXXIX.

De arteriotomia in temporibus inſtituta.

I.

Arteriotomia quid ſit.

ARteriotomiam iſtiusmodi operationem chirurgicam eſſe, qua, pro emittendo ſanguine in ſalutem humanam arteriae fere ut venae inciduntur, id ipſa equidem vocabuli poteſtas ſtatim loquitur. Quanquam autem noſtris temporibus non aeque, ut olim, frequenter inſtitui operatio iſta, propter & nimiae ſanguinis profuſionis & aneuryſmatis metum, ſolet; tamen, ſi provide ſuſcipitur, praeſtantiſſimorum Medicorum teſtimonio admirabilem ſaepe uſum eadem praeſtat, & nihil mali poſt ſe relinquit. Et *variis* quidem *in locis aperuiſſe* vetuſtiores Medici *arterias* leguntur; in *fronte* puta, *temporibus*, *pone aures*, in *occipite*, *pollicem inter ac digitum indicem*, & ſi qua loca alia ſunt hujusmodi, ubi eorum pulſus tactu percipi poteſt. Contra vero Medici hodierni vix aliam niſi eam incidere arteriam conſueverunt, quae in temporibus ſita deprehenditur. Namque iſta & facillimo negotio, quia tactui ſatis expoſita eſt, & cum minimo profuſionis ſanguinis atque aneuryſmatis periculo, quia oſſi frontis incumbit, adeoque facile comprimi poteſt, incidi ſolet; ut ut forſan illud diffiteri nemo prudens facile poterit, longe difficilius plerumque arterias, quam venas deoperiri: quia haud per viſum, ſed nonniſi per pulſum ſuum tactus ope explorari queunt. Ceterum ne in deſcribendis, quae priſcis Chirurgis adhibita legimus, miris arteriotomiae artificiis, utpote obſoletis, fruſtra deſudemus, eas ſtatim expoſituri rationes ſumus, quas inire recentiores Chirurgi in hac ipſa operatione conſueverunt.

II.

Operationis modus deſcribitur.

Scilicet primum eſt, ut aeger in ſella quadam aut in lecto etiam conſideat, ipſumque caput ad alterutrum latus, quam quo arteriam incidere volumus, inclinet. Alterum eſt, ut Chirurgus arteriam incidendam diligentiſſime perveſtiget. Itaque hunc in finem longe optimum videtur, ſicubi is ſiniſtram manum tempori, in quo arteria incidenda, & nunc ſurſum ſpectanti admovet, proditamque pulſibus ſuis arteriam binis digitis anterioribus paululumque dimotis ita continet ac premit, ut, ſitu arteriae probe obſervato, quam curioſiſſime immitti in arteriam inter digitos iſtos phlebotomus poſſit. Sed paullo ta-

Digitized by Google

tamen altius utplurimum hic, quam in venarum inciſionibus, demitti, transverſimque ſurſum adduci, dum retrahitur, ferramentum oportet; quo nempe certius attingi arteria queat; neque nocet, ſi arteria etiam integra diſcindatur. Simulatque igitur, inciſione ſive punctura facta, ſanguis valde rubidus ac floridus, attemperato quaſi ad ſingulos arteriarum impulſus motu, prorumpit, dubium non eſt, quin arteria aperta atque ſic rite peracta ſit operatio. Sin aliter res ſeſe habet, denuo immitti, atque altius quidem phlebotomus debet; donec vel diſſecta vel adaperta eſſe arteria ex modo dictis ſignis reperiatur. Quia vero mucro phlebotomi, quod vulgo *lanceolam* appellant, valde tenuis circa oſſa capitis facile hic frangitur, uſu didici, ſcalpello conſueto chirurgico, quem *inciſorium* nominare ſolent, Tab. I. fig. G. commodius hanc arteriam incidi poſſe, praeſertim ſi non ſurſum, ſed deorſum fiat ſectio. Oportet autem, pro feliciori ſanitatis inſtauratione, ſanguinis affatim, id eſt ad libram circiter, vel etiam, ſi ſanguinis copia urget, ad ſesquilibram ex arteria emittere; alias parum emolumenti praeſtat. Ut adeo mirum videri haud debeat, quod vetuſtiores Medici tantisper fluere ſanguinem paſſi ſint, dum mente labi homines aegri coeperint. *Quodſi forte pone aurem* vel in occipite, aliove in loco *incidi arteria quaedam debet*, tum eundem prorſus, quem modo praeſcripſimus, operationis modum obſervare convenit.

III.

Poſtquam ſanguinis tantum, quantum Medicus utile eſſe judicavit, effluxit, veniendum protinus eſt ad *deligationem*. Serviunt huc inprimis *trina* quadrata eademque diverſae magnitudinis *ſplenia*: Quae ſic omnino imponere ſuper vulnus convenit, ut minimum infimo, medium medio, ampliſſimum denique ultimo atque ſupremo loco applicentur, ut ſic fortius arteriam inciſam comprimant. Neque alienum hanc ob cauſſam hic eſt, vel nummum aliquem vel plumbeam laminam ſplenio infimo aut medio involvere, vel chartae etiam fruſtum dentibus manducatum & ſubactum ſupra ipſum vulnus dare, ſpleniisque illis diligenter contegere. Sic enim & facilius ſupprimi ſanguis, & fortius contineri adaperta arteria poterit. Atque ut firmius ea ſingula vulneri adhaereſcant, ſuperinjici denique *faſcia* illa debet, quam *nodoſam* aut *ſtellatam* communiter dicunt, pleniusque infra in faſciarum doctrina deſcripſimus, eaque paullo arctius conſtringi. Atque ſic ſervari in capite per octiduum circiter faſcia illa debet, ut & ſanguinis profuſio & aneuryſma certius avertatur; ubi vero forte relaxata eſſe advertitur, gnaviter rurſus adſtringi: donec ſcilicet penitus ac firmiter glutinata eſſe plaga deprehenditur. *Deligatio.*

IV.

Ad *arteriotomiae uſum* autem quod attinet, is equidem ita multiplex at- *Arteriotomiae uſus.*

Digitized by Google

atque admirabilis a Medicorum nonnullis praedicatur eſſe, ut nullum fere & *oculorum & ipſius capitis ita gravem atque pertinacem morbum*, ſiquidem is a nimia ſanguinis copia ortus fuerit, exiſtere poſſe iidem exiſtiment, adverſus quem proficere inſigniter operatio iſta nequeat: quantumvis etiam inaniter reliqua omnia medicamentorum genera fuerint adhibita. Atque in *vertigine* quidem, *cephalalgia pertinaci*, *epilepſia*, *oculorum ſuffuſionibus* atque *inflammationibus*, a nimio ſanguine concitatis, mirifice utplurimum arteriotomiam valere communis obſervatio eſt. *Morbum* autem *attonitum* ſive *apoplexiam* quam expeditiſſime curari per eandem poſſe, peculiari ſcripto quodam ſcriptor Anglus recentior demonſtrare ſategit. (*a*) Quae quum ita fuerint, haud obſcure, meo quidem judicio, liquet, quid habendum de illorum opinatione ſit, qui *non periculoſam modo, ſed & venaeſectionibus nihilo efficaciorem eſſe arteriotomiam* contendunt: cum plures egregias virtutes annotaverint, & periculum ſpleniis faſcia idonea impediri poſſit. Tametſi eam ob cauſſam neque illud diſſimulare egomet auſim, melius & aegris & ſuae famae iſtos Medicos conſulere, qui in morbis, ubi nullum periculum in mora eſt, ad arteriotomiam non prius accedant, quam medicamenta reliqua inania eſſe fuerint experti. Sed quo promtior tandem ex operatione iſtac ſalus exſpectari poſſit, neceſſarium utique videtur, ſolertiſſimam victus rationem atque alia ſimul idonea remedia morbo, quo laborant, oppoſita, aegris imperare.

CAPUT XL.

De Hydrocephalo.

I.

De hydrocephalo interno.

QUoties hominis caput a lympha quadam praeter naturam expletum ac diſtentum eſt, *hydrocephalum* appellari vitium iſtud ſolet. Atque *hydrocephalum* quidem *internum* vocatur, ſicubi intus atque in ipſis calvariae penetralibus aqua collecta eſt; *externum* autem, ſi cutem inter & calvariam vitioſa iſta lympha inhaeret. Primum vitii genus vix niſi in infantibus recens natis obſervatur, idque vel in ipſo ute-

(*a*) CATHERWOOD nimirum, in libello de nova ratione curandi apoplexiam. Anglice A *New Method of curing the Apoplexie.* Monere tamen hic volui, me bis in apoplexia in duobus aegris diverſis, altero ſene, altero juvene, & quidem mox in principio hanc arteriotomiam inſtituiſſe, non neglectis aliis idoneis remediis; attamen aegri ambo brevi poſt mortui ſunt: hinc inde apparet, etiam arteriotomiam non ſemper ab apoplexia aegros liberare.

Digitized by Google

utero materno, vel in partu difficiliori contractum. Conſulendus hic praeter reliquos Wedelius (*a*) & Ruyschius eſt *in theſaur. anat. ſecundo Tab. III.* ſiquidem is luculentam noxae hujus delineationem ibi ſuppeditavit. Fere ſemper autem in praecipiti eſſe infantes ejusmodi ſolent; ſed quo grandius tamen vitium eſt, eo gravius quoque ſubeſſe ſolet periculum: imo plerumque inſanabile prorſus illud vitium eſſe reperitur. Simulatque enim, deoperto ferramentis capite, lympha prolicitur, ipſa ſtatim vita ſimul effugit: prouti quidem diuturnus rerum uſus Medicorum filios docuit. Quodſi autem paulo mitius eſſe malum iſtiusmodi videtur, tentare utique Medicum oportet, an vinci forte malum medicamentorum viribus queat. Igitur longe optimum fuerit, non crebrioribus ſolum ſed blandis tamen purgationibus infantulum iſtiusmodi miſerum exercere; ut nimirum abduci ſenſim e capite nocentiſſimi humores iſti queant; ſed optimis quoque interim medicamentis confortantibus eundem ſuſcitare: qua in re vero bonus Medicus conſulendus. Extrinſecus autem imponi ſuper caput ſplenium aliquod amplum, vel in aqua calcis vivae, vel in ſpiritu matricali, ſpiritu lavendulae aut aqua etiam Reginae Hungariae calida tinctum, haud incommode poterit. Qua autem faſcia contineri ſplenium iſtud queat, hoc latius equidem eo loco dicemus, ubi de faſciis capitis ex inſtituto diſputabimus.

II.

Hydrocephalum externum.

Hydrocephalum externum quod diximus, in eo potiſſimum differre ab interno ſolet, quod externae capitis ſuperficiei mollitiem conciliat; nam aquae mox ſub cute haerent: quum in interno hydrocephalo diſtentum quidem, ſed durum tamen eſſe caput externe ſoleat. Ratio utriusque phaenomeni manifeſta eſt ex ſuperius (*No.* 1) adductis. Quanquam autem periculoſum eſſe dictum illud hydrocephalum externum conſuevit; fere ſemper tamen facilius ſanari, quam internum poteſt. At quo majus & quo magis inveteratum eſt malum, eo difficilius ſanatur. Atque incipere quidem curationem a medicamentis tam internis quam externis convenit. Ex internis nobiliſſima ſunt purgantia, diaphoretica, diuretica, roborantia ac digerentia. In externis autem praecipue commendari hic merentur ea aqua iique ſpiritus, quos adverſus hydrocephalum internum ſupra commendavimus. Hi etenim vel cum linamentis complicatis, vel cum ſacculis aromaticis digerentibus, e majorana, origano, ſerpillo, pulegio, chamomilla, ſalvia, rore marino, lavendula &c. confectis, identidem calidi ſupra caput imponi faſciaque firmari debent. Hildanus quidem memorat, ſeſe per ſolam ſaepius iteratam capitis ex

(*a*) Lib. de Morb. Infantum, pag. 47.

aqua calcis, ſpongiaeque ſubſidio factam fomentationem haud infeliciter aliquando hydrocephalum curaſſe. Interim tamen praeter jam laudata interna remedia ſubinde adhiberi ſimul haud incommode poterit *pulvis naſalis* aut *errhinus* ex majorana, liliis convallium, maro vero, cubebis, hippocaſtano ſive caſtanea equina, nicotiana rebusque id genus aliis praeparatus. Tum haud alienum quoque erit, ad educendam e capite lympham, tabacum dentibus ſaepius mandere. Denique non nullius quoque uſus hic *ſpiritus* eſt *vini rectificatus optimus*; ſiquidem per ejusdem accenſi vaporem & flammam ſolertiſſime identidem caput externum foveatur. Quodſi autem dicta iſta medicamenta, utut diligentiſſime applicata, nihil omnino proficiunt; procedendum ſenſim eſt ad *remedia chirurgica*. Atque omnium quidem prima hic eſſe debent *emplaſtra veſicatoria*, ex *cantharidibus* parata, identidem in inferiori capitis parte, hoc eſt, pone aures atque in cervice, applicata. Si lenia nimis emplaſtra iſta videntur, *cucurbitulis* exerceri dictae iſtae capitis partes poſſunt. Piso certe, prout ipſemet teſtatur, *fonticuli* in cervice excitati beneficio virum quendam ab hydrocephalo liberavit. Ut proinde nec *ſetaceorum* quoque uſus, utpote quae duplicis fonticuli vices praeſtant, ſperni penitus in ejusmodi noxa debeat. Ceterum ſicubi nihil prorſus remedia hic effecerint, antiquiorum Medicorum nonnulli ſuaſerunt, ut *plaga quaedam alta & transverſa* in inferiori capitis parte pro aqua emittenda fieret; quae vero, quia facile venas vel muſculos laedit, aut prorſus diſcindit, noxia videtur. Contra longe melius erit ſi *vulnera longa* quamplurima, ſive *ſcarificationes*, ut vulgo vocant, ſcalpelli ope deorſum verſus in infima eademque maxime diſtenta capitis parte fiant; ut nimirum commodius ſic elici humores iſti vitioſi per ea queant. His confectis, linamenta carpta cum digeſtivo unguento inſeri in plagas quotidie debent, & ut diutius apertae conſervari eaedem, haerentesque intus humores educi commodius ex iisdem poſſint, ſubinde parum *mercurii praecipitati rubri* immittendum. Denique ſublato malo, balſamo vulnerario glutinari vulnera; aeger autem non medicamentis ſolum optimis, ſed apta quoque victus ratione uti quam ſolertiſſime debet. Exempla hydrocephali referunt Paraeus, Zacut. Lusitanus, Kerkringius aliique. Speciatim vero Vesalius refert, ſe in ventriculis cerebri hydrocephalo laborantis, novem ſeri libras inveniſſe. Anatom. Lib. I. Cap. V.

C A-

Digitized by Google

C A P U T XLI.

De trepanatione, ſeu calvariae per terebram facta perforatione.

I.

Trepanatio quandonam neceſſaria.

CRanii ſive calvariae perforationem, quoniam ipſa terebrae peculiaris ſeu potius *ſerrae rotundae* ſubſidio, quam latini *modiolum*, Graeci *trepanum* appellant, peragitur, *trepanationem* communiter a chirurgis appellari, in vulgus etiam notum eſt. Inſtituere hanc veteres non in extrinſecus ſolum factis calvariae percuſſionibus; ſed in internis quoque ac pertinacioribus quibusdam capitis morbis, per medicamenta & fonticulos in ſutura coronali inſanabilibus, conſueverunt: Sic enim promtius evolare poſſe humores noxios intus collectos atque interclusos putarunt. Contra vero recentiores Medici nunquam aut rarius ſaltem ad internos capitis morbos terebrationem inſtituunt: utut in externis ejus percuſſionibus, quae vel per lapſum aliquem, vel jactum, vel ictum, vel glandis plumbeae impetum, vel denique per gravem aliquam contuſionem aut colliſionem infliguntur, qua vel manifeſte calvariam fractam conſpiciunt; vel ubi eam fractam aut fiſſam, aut ſub ea humores effuſos haerere ſuſpicantur, quos alia ratione educere nequeunt, & mors inde eſſet metuenda, illud faciant. His etenim in caſibus *trepanatio* praeſtat, ut non excitari ſolum cranii pars depreſſa poſſit; (*vid. ſupra Part. I. Lib. I. cap. XIV.*) ſed & vel maxime educi, quicquid cruoris effuſum forte in calvariam advertitur, quod gravia ſymptomata & mortem ſaepe ipſam concitat. Etſi enim, poſt inſignem aliquam violentiam externam, ipſum cranii os non ſemper diffringatur ac deprimatur, ſaepe tamen finditur; quin &, cranio integro manente, venula quaedam ſive arteriola intus haud raro disrumpitur, effuſoque ſuper cerebrum cruore, vel violenta cerebri commotione facta, hujus functiones ita graviter turbantur, ut modo citius modo tardius lapſus in terram, vertigines, ſomnolentia, delirium, ſpaſmi, ſenſuum item loquelae ac motionum defectiones, ipſa denique mors, quemadmodum capite de vulneribus capitis jam dictum eſt, inſequantur. Nonnunquam mitius quidem principio cum illis, quibus vehementer caput percuſſum eſt, agitur; interim ſi forte vel pauxillum etiam cruoris collectum intus fuit, cum tempore praedicta mala ſequuntur, & graviter nihilominus iſtiusmodi homines periclitantur. Quum enim effluere humor vel cruor illapſus nequeat, abeſſe vix poteſt, quin ſenſim is putrefiat, arroſoque ac corrupto cerebro ejusque

 mem-

Digitized by Google

membranis gravia mala inducat, ac paulatim hominem interimat. Igitur ſi quid tale inciderit, ubi remedia parum proficiunt, miſerum ſed unicum auxilium ſupereſt, terebram aſſumere, perruptoque ea cranio diligenter emittere, quicquid intus effuſum aut collectum deprehenditur.

II.

Non feſtinanter nimis inſtituenda. *Feſtinandum equidem ad terebrationem iſtam; ſed lente tamen.* Vix enim ac ne vix quidem excidi atque ab adnata ſibi dura matre reſolvi, ſine *discrimine* aliquo aut laeſionis periculo cranii portiuncula ſolet; quantumvis magnam etiam adhibueris circumſpectionem. (*a*) Itaque minus laudabile, ne dicam peſſimum, illorum inſtitutum videtur, qui in capitis quibuscunque fere laeſionibus feſtinanter nimis ad terebrationem procedunt. (*b*) Namque ſatius omnino eſſe puto cum Celso (*c*) & pleriſque recentioribus quidvis antea medicinae & interioris & exterioris genus, ſanguinis puta per venas detractionem, purgationem per alvum, clyſteres, remedia interna reſolventia, ſacculos denique aromaticos digerentes in vino coctos diligentiſſime adhibere, quam deproperato terebrationis opere aegrum praeter neceſſitatem in periculum conjicere. Sed iſta quidem omnia prolixius jam eo loco declaravimus, ubi de capitis vulneribus ex inſtituto diſſeruimus. (*vid. ſupra P. I. Lib. I. cap. XIV. No. 36. ſeqq.*) Interim cavendum quoque ſolertiſſime eſt, ne nimia forte cunctatio miſerum hominem conſumat. Simulatque enim usque adeo gravis eſſe capitis noxa intelligitur, ut nihil medicamenta & Medicorum ſtudia proficiant, ſed malum potius ingraveſcat, *veniendum protinus ad trepanum eſt*, ut nimirum depreſſae cranii partes, ubi ſunt, vel eximere, vel rurſum excitari, haerentesque intus humores evocari quamprimum poſſint. Namque tandem hic periculum in mora eſt.

III.

Anceps valde operationis exitus eſt. *Fere ſemper autem anceps ac dubius eſſe operationis hujus exitus ſolet.* Neque enim divinari unquam a Medicis exacte poteſt, qualis interna ſit capitis ac cerebri conditio ſive laeſio: utpote quae ſaepe longe gravior, quam ſigna externa indicant. Ut proinde mirum videri haud quaquam debeat, ſi homines terebram experti plerique poſt confectum trepanationis negotium emoriantur: idque non tam propter operationem, ſed propter vehementem laeſionem. Sunt in his quidam, qui belle admodum a terebratione per aliquod tempus ſeſe habent, deinceps au-

(*a*) Vid. Fienus de Trepanatione, & Bohnii de trepanationis difficultatibus diſſertatio.

(*b*) Inter hos eſt Cel. *Caeſar Magatus* lib. II. de vulnerib. cap. 41. & *Dionis* in Chirurg.

(*c*) Lib. VIII. cap. 4.

Digitized by Google

autem, praeter omnem plane ſpem atque opinionem nihilominus exſpirant. Cauſſam inopinatae mortis hujus, ſi gnaviter perveſtigamus, geminam ipſam eſſe deprehendimus. Vel enim cruoris aut materiae aliquid intus adhuc forte deliteſcit, quod nulla prorſus ratione detegi atque educi potuit, adeoque putreſcere paullatimque ipſum cerebrum ejusque membranas inflammare vel erodere debuit. Vel admiſſum etiam ab aegroto adverſus bonam victus & vitae rationem aliquid fuit; dum peracta haud infeliciter operatione, vel per minus ſalutarem cibum ac potum, vel per aerem minus ſalubrem, vel denique per affectus animi graviores, cujusmodi venus, terror atque ira ſunt, in certiſſimam deſperationis cauſſam convertitur.

IV.

Ubinam terebra debeat applicari & non applicari.

Sed ne quis tandem ignoret, quomodo dicta iſta cranii *trepanatio* rite expedienda ſit, operae pretium facturi nobis videmur, ſi ſingulatim ea deſcripſerimus, quae obſervaſſe circa eandem Chirurgum convenit. Atque prima quidem cura eo ſpectat, ut, *ſimulatque ad terebrationem procedendum eſſe, ſecundum hactenus propoſitas obſervationes judicavimus, locum, in quo applicari ferramentum debeat, curioſiſſime disquiramus.* Commodiſſimus autem, ubi fiſſura quaedam adeſt, niſi forte alia res obſtat, terebrationi locus is eſt, in quo fiſſura advertitur; vel etiam, ubi nulla vel fiſſura vel fractura ſubeſt, iſte locus, qui laeſionem aut *plagam expertus* eſſe vel manifeſto reperitur, vel probabiliter conjicitur, & quidem pars ejus inferior. Ubi vero fractura adeſt, locus fracturae vicinus, & ſi fieri poteſt inferior; ut humores effuſi, tanto facilius educi queant. Sed ſi pars oſſis fracti tolli & per hanc viam ſanguis & fruſta cerebrum laedentia educi, modiolo ſaepe opus non eſt. Sunt interim *loca quaedam capitis, quibus haud commode admovere terebram licet.* Sic enim 1) *ſuturae cranii*, praecipue illa, quae *ſagittalis* dicitur, ut Hippocrates jam monuit, (*a*) terebrationem aegre admodum ſuſtinent: quia dura mater cranio ibidem fortius adhaeret, atque ſagittali ſinus magnus durae matris ſubjacet, qui facile, at non ſine magno periculo, hic laeditur: utut propter ſummam forte neceſſitatem, ſuturae, praeſertim coronali, modiolus aliquando adhiberi (*b*) queat. 2) Aeque gravis caſus videtur, ſicubi *medium frontis os*, & praeſertim in loco, qui fontanella dicitur, foratur: ſiquidem & huic ſinus ſagittalis durae matris proxime ſubjacet, quem perrumpere peſtiferum eſt. 3) Idem judicium eſto de ipſis *oſſis frontis ſinubus.* 4) Neque commode inſtituitur operatio, ſi talis locus perforatur, in quem *grandior vena vel arteria ſe demittit*; item 5) ſi pars iſta ob fracturam *vacillat*, vel *cariem aliquam*, ubi ferrum admovere volumus, ſenſit: laederetur

(*a*) Lib. de vuln. capitis.

(*b*) Exempla habet *Berengar. Carpus* Lib. de fractur. Cran. *Hildanus* obſ. 8 cent. 2.

retur enim ita cerebrum. Denique 6) aliena etiam proclamata terebratio eſt, quae juxta *inferiores capitis partes*, praeſertim muſculis cinctas, temporum item atque occipitis oſſa, ſuſcipitur. Verum recentiores non ſolum decliviora cranii loca, ſed & ipſa temporalia oſſa, poſtquam muſculum eorum diſſecuerunt, trepanationi apta deprehenderunt. (*a*) Tandem 7) inepta eſt terebrationi eminentia cruciformis oſſis occipitis. Quodſi vero in dictis ſedibus iſtis malum aliquod gravius ineſt, tum locus ipſi proximus alius maxime idoneus perforandus. Imo *ſi fractura ſuturam tranſiret*, in utroque ſuturae latere, ad digiti transverſi fere ſpatium cranium perforandum eſt, ut effuſi utrinque humores, vel oſſa fracta excitari aut ejici queant. Nonnunquam incidit, ut vera percuſſionis aut contuſionis ſedes nullo ſenſu nullaque ratione inveſtigari poſſit, quum aegrotus interim malis graviſſimis, *vomitu ſcilicet, ſopore, ſpasmis, febri, ſanguinis ex ore, naribus atque auribus fluxu, ſenſus denique & loquelae defectione discrucietur.* Hic neceſſarium utique videtur, modo in latere dextro, modo in ſiniſtro, modo in ſyncipite, modo denique in occipite, ac tantisper quidem ferramentum applicare, donec malorum ſedes in conſpectum prodeat. Satius enim & hic videtur, prout optime Celsus docuit, *anceps experiri remedium, quam nullum*; (*b*) ne ſcilicet eorum quicquam omittatur, quae facere quodammodo ad reſtituendam hominis ſanitatem poterant. Neque vero novum prorſus eſt, terebrationis negotium in uno eodemque aegro aliquoties iterari. Fieri enim quam ſaepiſſime ſolet, ut in manifeſtiſſimis etiam capitis laeſionibus cruor, feſtuca oſſis vel ſurculus alio prorſus loco haereant, quam eo, in quem terebram primum demiſimus. Hic proinde novam inſtituere perforationem, & in loco quidem aptiori convenit, donec cauſſa mali inveniatur. Mirum itaque videri haud quaquam debet, ſi non bis tantum vel ter, ſed *quinquies* etiam, *ſepties* vel *duodecies* repetitam in eodem homine trepanationem legimus. Teſtes ſane hujus rei, & omni quidem exceptione majores ſunt Scultetus *obſerv.* 7. Glandorp. *ſpecul. chirurg. obſ.* 3. *pag.* 46. itemque Dionis in *Chirurgia*; & plures alii. Quin imo vicies ſepties cum fructu repetitam in Comite quodam Naſſovienſi trepanationem fuiſſe, Stalpartius van der Wiel *centur. I. obſ.* 8. memorat.

V.

Quid poſt loci electionem fieri debeat.

Delecto jam, cui admoveri terebram convenit, loco, proximum eſt, ut, quantum ſat eſt, & *caput radatur*, & *cutis* circumſpecte *incidatur*; niſi forte hoc jam vel data opera, vel caſu etiam, dum plagam ae-

(*a*) Vid. *Roubault*. de vuln. cap. p. 91. & ſeq.

(*b*) Lib. II. cap. 10. Pertinet huc *Hippocr.* Aphor. 6. ſect. 1. Ad extremos morbos, extrema adhibenda ſunt remedia.

Digitized by Google

aeger accepit; factum fuerit. Sic autem pro re nata incidi cutis quam aptiſſime poterit, ut vel crucis †, vel litterae X, V, atque T figuram plaga referat: ea tamen magnitudine, ut coronam terebrae commode recipere queat. Hinc reſolvi ab oſſe per adhibitum ſcalpellum vulneris orae una cum perioſteo debent, apices cutis forſice parum reſecari, abſterſoque cruore, linamenta carpta contorta larga copia immitti: quo nempe facilius ſupprimi ſanguis oraeque diduci ſatis queant; quamvis in multis paullo largior ſanguinis profuſio hic ſalutaris magis quam noxia eſſe ſoleat. Tum ſplenium aliquod, idemque, ad praecavendam inflammationem, in vini ſpiritu, vel aqua calcis, ſpiritu vini camphorato roborata, eisque calidis tinctum, ſupra vulnus imponendum, faſciaeque capitalis (*Couvre chef* Galli vocant) ſubſidio gnaviter deligandum. His rite jam, ſicut retulimus, peractis, *binae vel tres*, aut, ſi paullo mitius malum videtur, *ſex*, *octo*, *decem vel duodecim horae praetermittendae* ſunt, priusquam ipſum terebrationis opus aggredimur: ut ſanguis melius ſubſiſtat. Quousque enim ſanguis ex inflicto vulnere profluit, difficilius expediri operatio ſolet; quia ſatis commode, quid agendum, videre nequimus. Interea tamen, ſi periculum in mora, etiam fluente adhuc ſanguine operatio haec inſtituenda. Sed ſi forte gravior ſanguinis profuſio eſt, quam ut ſupprimi per linamenta carpta poſſit, & periculum in mora; haud alienum erit, filo, acus incurvae ſubſidio (*vid. Tab. I.*) ſubter arterias, quae ſanguinem fundunt, trajecto, diligenter ipſam vincire, aut denique, ſi haec profuſio inter terebrandum forte incidat, aut ubi terebratio valde maturanda eſſet, eam per depreſſum inibi digitum miniſtri aliquamdiu continere.

VI.

Simulatque ita jam deligata capitis plaga eſt, *inſtrui protinus inſtrumenta cum rebus ceteris ad terebrationem neceſſariis debent.* Primum ac praecipuum in his *trepanum* eſt, ſive terebra cum corona ſua. (*vid. Tab. XV. fig.* 3.) Veteres nonnulli trepano quodam ſunt uſi ad ſimilitudinem fere terebrae vulgatiſſimae fabrilis, quale apud Fabricium ab Aquapendente, Andream a Cruce & Scultetum *Tab. II. fig.* 7. videri poteſt, quod unica manu dirigitur, & noſtratibus *terebra manualis* (Hand- Trepan.) vulgo appellatur, itemque *trepanum* Aquapendentis. Quia vero variis vitiis laborat, aut ſaltem illo minus aptum videtur, utplurimum hodie eo vel ſimili uti ſolemus, quod Tab. XV. fig. 3. delineavimus, cum habena verſatili, quali fere vietores & arcularii utuntur, quod longe aptius eſt altero, praeſertim ſi corona ejus non, ut olim, cylindrica ſit, ſive ejusdem amplitudinis, (*a*) ſed ita

Apparatus eorum, quae ad trepanationem requiruntur.

(a) Vid. ejusmodi coronae in Paraeo Lib. 9. c. 18. Andr. a Cruce in *officin. Chirurg.* p. 14. & ſeqq. &c.

ita fabricata, ut ad formam coni inverſi ſuperius ſenſim amplior fiat, prout eam fig. 3. A delineavimus, ne tam facile perrupto cranio in cerebrum irruere queat. Hoc ferramenti genus quidam *trepanum* HILDANI vocant: verum CELSUS, ut alios HILDANO antiquiores nunc taceam, illud jam diu egregie novit & deſcripſit. (*a*) Corona haec A jungitur habenae in loco inferiori B per trochleam, ita ut pro lubitu inde tolli, & alia (nam variae Chirurgis praeſto eſſe debent magnitudinis) immitti queat. Hanc juncturam quidam recentiorum alio artificio conſtruxerunt, (*b*) quod praeſtare exiſtimant; attamen & haec fabrica ſatis apta multiplici uſu deprehenſa eſt. Dici autem *terebra* iſta *mas* adſolet, ſi corona clavum aliquem acutum ſive pyramidalem medio loco prominentem habuerit: (*litt. E*) *terebra* autem *femina* appellatur, ſi clavus aut cuſpis (*fig.* 4.) per clavem huic ſcopo accommodatam (*fig.* 5.) fuerit extracta. Deinde peculiare *ſcalpellum* aliquod requiritur, capite obtuſo ſive capitulo munitum, (*fig.* 6.) quod nonnulli *ſcalpellum lenticulare* appellant. Tum inſtrumentum durae matri deprimendae proprium, (*fig.* 7.) ſimili lente inſtructum. Porro *trepanum* ſeu ferramentum perforans, (*fig.* 8.) quod ipſum, ad terebrationem auſpicandam, inſeri capulo juxta *litt. B. fig.* 3. conſuevit. Dehinc ſcopulae ſetaceae, (*fig.* 9.) vel aliae ejusmodi; terebram minorem, qualis eſt illa, quae Tab. VII. fig. 7. litt. B indicatur, aliave ſimilis; ſcalpellum item, quod *Lancettam* vocant; (*c*) vectem ſive elevatorium, (*Tab. VII. fig.* 7. 8. 14.) *dentiſcalpium* e calamo ſcriptorio confectum; *ſpecillum* apice tenuiſſimo, varia *linamentorum* fruſtula, & denique vaſculum aliquod cum ſpiritu vini rectificatiſſimo: quae omnia uni patinae certo ordine imponenda, ut inter agendum quodlibet mox invenire queat. Ad inſtituendam autem facta trepanatione *deligationem* ſpectant linamentum orbiculare, mediocris numuli magnitudinem habens, cui circa partem mediam filum aliquod ſpithamam longum adnectitur: cujus figura vid. *Tab. XV. fig.* 11. Dehinc glomus quoddam ſphaericum e linamentis carptis confectum atque ad dicti linamenti orbicularis magnitudinem accommodatum, itidemque filo inſtructum. (*fig.* 12.) Tum praeter id ipſum alia eademque varia glomera linea orbiculato ſive plumaceoli, pro explendo, quod in cranio factum eſt, vulnere. (*vid. fig.* 13.) Tandem in promtu quoque ſit mel roſarum itemque ſuccini vel maſtichis eſſentia, vel maſtichis etiam ſpiritus; linamenta

(*a*) Sicut aperte conſtat ex ipſius Lib. VIII. cap. 3.

(*b*) Vid. GARENGEOT Tract. de Inſtrument. Tom. II. pag. 115.

(*c*) Nonnulli Gallorum ejusmodi ſcalpellum ſive phlebotomum hic deſiderant occultatum & linamentis carptis involutum, ut dura mater eo, adſtantibus id non percipientibus, deoperiri poſſit. Rectius vero hoc, ubi opus eſt, nudo phlebotomo ſive ſcalpello fit.

Digitized by Google

ta carpta; ſplenium quadratum; & poſtremo bene amplum ſtrophiolum ſeu mantile quoddam lineum & quadratum ad faſciam capitalem (*Couvrechef*) parandam: quae omnia rurſus peculiari patinae ita ſunt committenda, ut ordine ea facile reperire queat.

VII.

Trepanatio quomodo auſpicanda ſit.

His rite jam inſtructis, *veniendum eſt ad ipſam terebrationem.* Quae ut inſtitui promtius atque exactius poſſit, conſtitui ante omnia aegrotus in conclavi bene temperato, vel ſuper ſedili quodam, vel, ſicubi debilior eſt, ſuper grabato ſic debet, ut accedere ad ipſum Chirurgus cum adminiſtris ſuis quam aptiſſime queat. Hinc, reſoluta vulneris inflicti deligatione, aſterſoque a calvaria cruore, caput aegrum, quam aptiſſimo fieri poteſt, ſitu, ſubjectis pulvinaribus diſponitur, miniſtroque firmiter continendum traditur. Mox trepanum perforans, (*fig.* 8.) quod loco coronae A. fig. 3. habenae B jungit, circumactione anſae D loco deſtinato cranii foraminulum imprimit: factoque foraminulo, terebra ſive trepanum cum corona mare, (*fig.* 3. *A*) applicatur. Trepano ſupremo CC ſiniſtram manum una cum fronte vel mento (*a*) Chirurgus imponat, dextra autem terebrae anſam vel arcum D lente ac circumſpecte tantisper circumagat, donec & clavus medius & corona ſerrata ſufficiens veſtigium circuli effeciſſe in calvaria advertuntur. Tum enim clavus ſeu cuſpis claviculae (*fig.* 5.) ſubſidio eximitur, rurſumque immiſſa corona circumſpecte porro manu dextra, quantum ſat eſt, circumagitur: ſcobis interim per adhibitas ſcopas ſetaceas ac dentiſcalpium identidem quam diligentiſſime cum ab ipſo cranio, tum a corona ſerrata modioli etiam removetur, donec tandem ſcobis rubicunda vel ſanguine infecta in conſpectum prodierit. Haec enim ad diploën ſive mediam atque medullarem cranii partem ferramentum penetraſſe ſignificat. Quanquam non prorſus perpetua iſtaec nota eſt: ſiquidem in quibusdam calvariae partibus ſubſtantia iſta medullaris fere penitus abeſſe deprehenditur. Simulatque vero ſcobis cruenta prodit, ferramentum protinus educitur, deterſoque prius ope ſpongiae & ſpiritu vini ſanguine, terebra minor Tab. VII. fig. 7. B, in foraminulum medium aliquot gyris intorquenda, rurſusque educenda: poſtea vero corona gnaviter rurſus immittitur, atque ita bis aut ter, ſed quam leniſſime tamen, circumagitur. Mox ſcobis iterum expurgatur, inſertoque tenui ſpecillo ſeu dentiſcalpio ſollicite ſemper exploratur, ſatisne jam perforatum cranium ſit, nec ne. Cognoſci autem id ipſum felicius haud poteſt, quam ubi ad ipſius foraminis circularis colorem curioſiſſime attenderimus. Simulatque enim cir-

(*a*) Plerumque frontem hucusque ſiniſtrae manui impoſuerunt; ſed mentum imponere, quem modum Petitus, ut *Garengeot* refert, docuit, praeſtare videtur: quia ſemper locum perforandum Chirurgus rectius inſpicere poteſt.

circuli oſſi inſculpti fundus, qui candidus antea fuerat, coeruleus ſive gryſeus fieri occipit, indicio id eſt, duram matrem per cranium fere jam perruptum transparere. Itaque cum maxima, quoad fieri poteſt, circumſpectione agi modiolus debet, ne adnatam oſſibus duram matrem corona illa ſerrata forte laceret, eoque graviſſimam inflammationem aliquam noxamve aliam capitalem moveat. Quodſi autem non niſi unus alterve circuli locus nigreſcit, quod cranium non aequaliter modiolo attritum eſſe indicat, inclinare paululum in partes reliquas albicantes necdum ſatis detritas coronam ſerratam convenit leniſſimeque, ut antea, tantiſper circumagere, dum vacillare ſenſim orbiculus oſſeus incipit. Neque enim integrum perrumpi dentatae iſtius coronae ferreae ſubſidio cranium expedit, ne ſcilicet dura mater proxima cum periculo laedatur; ſed intorqueri potius leniter rurſus in orbiculum oſſeum labefactatum, qua parte clavus antea inſertus fuerat, terebra illa debet *Tab. VII. fig. 7. litt. B.* aliave ſimilis; donec per eandem, circumſpecte huc atque illuc dimotam, nec non per admotum ſimul, ſi opus eſt, vectem ſive ferramentum elevans eximi os exciſum queat.

VIII.

Quid poſt abſolutam terebrationem fiat.

Demto hunc in modum rotundo calvariae oſſiculo, ſanguis ſub eo effuſus ſaepe ſponte effluit: quo ablato, proximum eſt, ut Chirurgus inquirat quam diligentiſſime, utrum oſſicula ſoluta ſint educenda, an depreſſa excitanda. Quod ſi ſit, protinus efficiendum erit; ſin minus, interiorem foraminis oram exaſperatam per adhibitum ſcalprum capitatum (*fig. 6.*) quaquaverſum laevemus; ne qua forte prominentes aculei graviter duram matrem compungant aut laedant. His ita confectis, cruor, ſi quis intus eſt, adhuc melius effluit. Sed ut hic exitus promoveatur, optimum hic eſt, ſi leniter hinc inde hominis aegri caput movetur, ipſaque mater dura vel per immiſſum *ſcalprum* iſtud *capitatum* ſive *lenticulare*, vel per *inſtrumentum preſſorium*, (*fig. 7.*) circumſpecte deprimitur. Quae ipſa dum fiunt, & cerebrum ſic a pondere cruoris aut preſſione oſſis liberatur, redire paulatim, vel quandoque confeſtim etiam, ad ſemet ipſi aegrotantes, ſenſu antea deſtituti, conſueverunt, quaſi ex profundiſſimo ſomno expergiſcerent. Simulatque igitur animi compotes rurſum facti homines ſunt, & ſanguis ſatis non exiret, imperare ipſis Chirurgus debet, ut, quanto quidem poſſunt, niſu magno ſpiritum contineant, velut ii, qui exonerare duriorem alvum cupiunt. Sin minus animi compotes aegri ſunt, & ſanguis difficulter exit, haud alienum nonnulli eſſe exiſtimant, pulverem ſternutatorium naribus ipſorum ſubinde admovere. Neque enim, aiunt, ſpiritus ſolum compreſſio, ſed & vel maxime ſternutatio iſta efficiunt, ut, qui nondum ſatis per ſe profluxit, per adhibitam violentiam quandam cruor expellatur; ſed anceps valde eſt hoc remedium.

IX.

Digitized by Google

IX.

Si cruor ſub dura matre, vel oſſicula depreſſa intus ſunt.

Sicubi poſt perruptum cranium *dura mater* nigra apparet, vel elata, ut quaſi *ſurſum ex foramine prorumpat*; ſignum id eſſe ſolet cruoris vel puris intus ſub ea deliteſcentis. Itaque anceps, ſed unicum auxilium eſt, duram matrem iſtam, imo ipſam etiam piam matrem, ſi ſub hac haereret, quia aliter educi nequit, & certa mors inde exſpectanda, vitatis majoribus venis, circumſpecte immiſſo phlebotomo vel ſcalpello deoperire, haerentemque ſub ea cruorem vel pus ſummo ſtudio elicere. Quanquam enim nonnulli durae ac piae matris perforationem, quaſi penitus lethiferam, interdictam volunt; tamen, ut meam nunc taceam experientiam, Paraeo (*a*) Glandorpio, (*b*) Coitero (*c*), Fallopio (*d*), Magato (*e*), Marchetto (*f*), Rouhaulto (*g*.) Blancardo (*h*), aliisque fide dignis auctoribus teſtibus, ſane quam plurimi homines experti citra mortis periculum iſtiusmodi operationem fuerunt, praeſertim ſi grandiorum arteriarum aut venarum nulla fuerit praeciſa. Si qua autem forte *oſſium fragmenta* in conſpectum prodeunt, quae cerebrum urgent, extrahi eadem aut digitorum aut volſellae adjumento quam cautiſſime debent: vel, ſi depreſſa tantummodo ſunt, digitis aut elevatorio ſive vecte in ſitum ſuum priſtinum atque naturalem reſtitui. Quoties aculeus aliquis duram matrem inter atque cranium inhaeret, qui ex priori foramine iſtoc educi commode nequit, iterum atque tertio perforari, pro re nata, cranium debet; donec eximi queat illud omne, a quo cerebrum infeſtatur. Interdum vero opus eſt, oſſium partes foraminibus intermedias ſi robuſtae, vel per ſerrulam quandam minutam, (*Tab. VII. fig.* 9.) vel per forcipem aliquam praeacutam, vel denique per ſcalprum & malleum in eadem tabula conſpicienda, vel ubi tenuia, per ſcalpellum lenticularem Tab. XV. fig. 6. caute excidi ac removeri, ut aculei illi ſive fragmenta eximi queant. Tandem ubi forte longior facta cranii fiſſura fuit, forari utramque fiſſurae partem extremam convenit. Si qua vero ad plures ſimul cranii partes fiſſura penetravit, tum ſeorſim inſtitui in unaquavis parte fiſſa terebrationis negotium oportet: quia ubique effuſus ſanguis ſive pus haerere ſolet.

X.

Deligatio quomodo fieri debeat.

Ergo quibus artificiis perforari cranium, expurgarique ab intus haerente cruore & oſſibus queat; hactenus memoravimus. Sequitur jam, ut ad ipſum quoque *deligationis modum* explicandum progrediamur. Solet autem deligatio hunc in modum inſtitui. Nimirum proxime

(*a*) Lib. 9 cap. 21. (*b*) obſ. Chirurg. 4. (*c*) obſ. anatom. & Chirurg. (*d*) De vuln, capit. cap. 48. (*e*) de vuln. lib. 2. cap. 42. (*f*) obſ. 14. (*g*) pag. 83. 116. (*h*) obſ. Med. phyſ. cent. 1. obſ. 27.

me ſuper ipſam duram matrem linamentum orbiculare, (*fig.* 11.) idemque ſiccum, ut commodius cranio ſubmitti queat, ſic imponitur, ut filum adnexum e foramine propendeat. Huic poſtea affunditur mel roſarum pauco ſpiritu vini dilutum. (*a*) Simili ratione glomus lineum filo inſtructum, (*fig.* 12.) una cum reliquis plumaceolis ſeu glomeribus orbicularibus lineis injicitur, (*fig.* 13.) donec foramen repletum ſit. Supra ipſum cranium & vulnus externum linamenta carpta in unguento quodam digeſtivo leniori vel roſarum etiam melle tincta, nec non ſplenium quadratum ſpiritu vini calido vel aqua calcis & ſpiritu vini camphorato madens, ſed ſine emplaſtris tamen, utpote minus hic neceſſariis, applicantur, injectaeque faſciae capitalis adjumento firmantur.

XI.

Quid praeterea in deligatione obſervandum.

Circa deligationem autem, quae poſtea ſemel aut bis quotidie fieri debet, haec adhuc inprimis neceſſaria videtur obſervatio; nempe ut a rebus pinguibus atque oleoſis, tunicas quippe vel oſſa corrumpentibus, ſollicite ſemper abſtineamus; contra vero medicamentis balſamicis, inter quae mel roſarum cum pauco ſpiritu vini, vel cum pauca eſſ. maſtichis egregia hic ſunt, diligentiſſime utamur. Vulnere ſic quotidie habito, ſeparari utplurimum ſponte poſt quadrageſimum vel quinquageſimum diem foraminis oſſei ora, ad inſtar tenuis lamellae, conſuevit: quae propterea vi non debet avelli. Tum caro nova ex dura matre & oſſe, a corrupta lamella purgato, ſuccreſcit, quae integrum tandem foramen implet. Simulatque vero ad dimidiam altitudinem adimpleri foramen incipit, comprimi modice per linamenta carpta & vincturam nova caro debet, ne nimis ſpongioſa aut laxa eadem fiat. Ubi dein ferme ad ſupremum foraminis os nova caro increvit, cutis ſuperioris oras emplaſtris glutinoſis injectis gnaviter conjungere oportet; quo facilius coaleſcere cutis cum ſuccreſcente carne nova queat. Ad novam denique carnem, qua cranii foramen expletum eſt, quod attinet, ea ſenſim quidem magis magisque indureſcit; ſed ita tamen, ut non tam verum aliquod os, quam *cartilago* potius inde naſcatur, quae cocto ejusmodi capite excidit. Atque haec ratio videtur, quare ii, qui capitis terebrationem experti fuerunt, non inſignem tantum ſaepe capitis debilitatem, vel dolorem, ſed varios etiam ſub immutatam praeſertim aëris tempeſtatem affectus perſentiſcant. Quibus equidem paululum ſaltem imminuendis haud prorſus alienum videtur, ſicubi pars iſta, quae terebram experta eſt, lamella quadam plumbea vel argentea perpetuo contegatur.

XII.

(*a*) Multi hic applicare ſuadent ſpiritus aut eſſentias ex maſtiche, ſuccino etc. paratas; quae vero nimis acres hic mihi videntur: quia aegri ſaepius inde acerbos dolores ſentiunt.

Digitized by Google

XII.

Incidere hic nonnunquam ſolet, ut, *peracto terebrationis opere*, vena quaedam *ſanguinem copioſius fundat*, pulvis ex bolo armeno, ſangu. drac. thure & colophon. inſpergendus & ope linamenti aliquamdiu inſuper detinendus eſt. Sed ſi *inflammationem* aliquam vel cerebrum vel dura mater ſentiat, tunc & medicamentis internis reſolventibus ac temperantibus, & abſtinentia, & ſanguinis per venas detractione, imo etiam ipſa durae matris ſcarificatione (*a*) ſuperimpoſito ſpiritu frumenti vulgari crocato, aqua florum ſambuci temperato, ſuccurri protinus convenit. Quodſi autem *ſuppuratio* aliqua ſive *exulceratio* ſubnaſcitur, operam navare Chirurgus debebit, ut, abſterſis per linamenta carpta materiae ſordibus, aut roſarum mel cum ſpiritu vini, vel cum eſſentia maſtichis, vel ſuccini, vel elixir. proprietatis mixtum, aut paratum ex myrrha, maſtiche ac thure pulverem in vulnus injiciat. Quando aeger poſt unam trepanationem *alio in loco capitis inſignem moleſtiam aut gravitatem* adhuc percipiat, notat hoc ibidem adhuc aliquid praeter naturam haerere: adeoque eo loco adhuc modiolum admovere expedit. Si qua autem *ſpongioſa aut luxurians caro ſuper cranii plagam increſcit*; tum reprimi variis modis illud ipſum poterit. Vel enim glomus lineum ſpirituque vini vel maſtichis madidum fortiter in deligationibus ſingulis ſuper carnem ſuccreſcentem deprimitur. Vel orbiculus aliquis perforatus plumbeus, a Bellostio (*b*) adinventus, (*vid. fig.* 14.) inflexisque anſis inſtructus (*vid. fig.* 15.) in ipſum cranii foramen demittitur, plumaceolisque lineis rotundis gnaviter contegitur: quo autem rarius opus erit, ſi prius rite obſervabitur. Vel denique, ſi caro iſta luxurians ſuper ipſum jamtum foramen prominet, filo ſuccincto, vel forfice, qualiter nempe fieri in tuberculis adſolet, protinus eadem reſcinditur. Parti reliquae vitriolum coeruleum illinitur, vel pulvis etiam ſabinae, aut uſtum alumen inſpergitur. Dehinc plumaceoli linei ſive glomera e carptis linamentis confecta ſtrenueque compacta paullo firmius ſupradeligantur. Sic enim non comprimi ſolum caro ſpongioſa, ſed glutinari quoque ipſum vulnus quam aptiſſime poterit.

Quomodo malis accedentibus ſuccurrendum ſit.

(*a*) Quam *Roubaultus* hic ſuadet, p. 123.
(*b*) Conf. ejusdem libellus, cui nomen: *Le Chirurgien d'Hopital.*

De operationibus chirurgicis, quae in palpebris inſtituuntur.

CAPUT XLII.

De his, quae illapſa forte in oculum fuerunt, eximendis.

I.

Quaenam ex oculis eximenda. POſſe nonnunquam tenuiſſimas quaſdam ligni, lapidis, arenae, calami ſcriptorii aptandi, unguium item vel in manibus vel pedibus reſectorum particulas, parvula porro animalcula, calcem vivam, ſalia acria, hisdemque ſimiles alias res in oculum ex improviſo illabi, quotidianus equidem rerum uſus loquitur, quae ſaeviſſimos ſaepe dolores movent: & niſi protinus eximuntur, graviſſimas ſaepe inflammationes malaque id genus alia in oculis concitant; hinc ne his noceant, quam citiſſime ejicienda. Quibus autem modis eximi eadem quam aptiſſime queant vel debeant, noſtrum jam eſt dilucidius exponere.

II.

Quomodo ejicienda. Nempe prima eademque leniſſima medicina eſt, ſi leniter ſtatim digitis palpebras demulcemus: ſic enim res alienae intus haereſcentes, capite prono, per aquam in oculo collectam facillimo ſaepe negotio eluuntur. Sin demulcendo ejici eaedem nequeunt, proximum remedium eſt, ut vel margarita quaedam, vel cancri lapillus ſubter palpebram immittatur: ut nimirum vel cum humoribus copioſius influentibus extraneum ſimul effluat, vel immiſſae in oculum ſphaerulae iſti adhaereſcat, & ſimul cum ea ejici poſtea queat. Si nihil omnia remedia iſta profecerint, vel aciculam aliquam, ſed ſphaerula quadam ſive capitulo praemunitam, vel ſubtiliorem volſellam, vel dentiſcalpium, vel ſpecillum aliquod tenue, vel tandem quodcunque aliud ſcopo huic accommodatum inſtrumentum Chirurgus aſſumat, abſtractisque leniter ab oculo palpebris, haereſcentem inibi particulam peregrinam inquirat & circumſpecte educat. Ceterum quam maxime idoneum & ſalutare adverſus dictam iſtam oculorum noxam remedium eſt, ſi tenuior aliquis bacillus ligneus cum adnexa ſpongiae, in aqua calida tinctae, portiuncula huc atque illuc in oculo ſubter palpebris tantisper circumducitur, donec illud omne, quod oculum in-

infeſtat, fuerit ejectum. Denique ſi quid forte acrioris ſalis alicujus, aut calcis vivae, aut ſpiritus, aut cujuſcunque demum alius liquoris vehementioris ſive acrioris illapſum in oculos animadvertitur, neceſſarium utique erit, vel per aquam egelidam, vel per lac calidum identidem ac tam diu, vel per ſe, vel ope illius ſpongiolae, eosdem eluere; donec nihil amplius rodentis vel pungentis ſentiatur. Purgato jam, quemadmodum praecepimus, oculo, ſequitur, ut de rubedinis atque inflammationis, quas longinquior oculi & palpebrarum divexatio movit, medicina Chirurgus cogitet. Nihil autem nobilius ad ejusmodi noxas leniendas eſſe conſuevit collyrio refrigerante ac leniente, quod ex aqua roſarum cum albumine ovi permixta & quaſſata, itemque ex pauco alumine ſaccharoque ſaturni vel tutia praeparatur, eoque oculus ſaepe fovetur: miſſo ſimul, ſi inflammatio vehementior eſt, ſanguine.

CAPUT XLIII.

De variis palpebrarum tuberculis & excreſcentiis.

I.

Multifaria ſunt variaeque magnitudinis, quae naſci praeter naturam in palpebris ſolent, tubercula. Si ſuper pilorum locum tuberculum parvulum, duriuſculum, rubens atque immobile naſcitur, tum *crithe*, ſive *hordeolum*, ab hordei qualicunque ſimilitudine, illud nominatur. Tunica aliquid, quod inflammatione in pus craſſiculum tranſire tandem ſolet, comprehenſum eſt; unde graves quandoque dolores ipſiusque viſionis impedimenta proveniunt. Sedes hordeolorum varia eſt: nonnunquam enim ipſa ſummae cuti proxime ſubjecta; ſaepius autem quoque in interiori palpebrae parte abſcondita reperiuntur. Sicubi mobile quoddam tuberculum in palpebra fuerit, *chalazium* communiter appellatur. Quae grandini ſimilia ſunt, *grandines* vocari adſolent: *hydatides* autem, quae bullulae cujusdam aqueae ſive veſiculae aqua repletae formam referunt. Oriuntur vero etiam in palpebris tumores cyſtici, ut *atheroma*, *ſteatoma* & *meliceris*: quaenam vero atheromatis, ſteatomatis & meliceridis natura ſit, ſatis jam ex iis liquet, quae ſeorſim hanc in rem ſupra propoſuimus. (*Sect. I. cap. XXVIII.*) Quin obſervandum hic generatim illud eſt, palpebrarum tubercula pleraque fere omnia ſub communi tumorum tunicatorum nomine ſimul comprehendi poſſe, eorumque alia eſſe amplo fundo ſive baſi; alia vero ex tenui dependere radice, ut ex Tab. XV. fig. 16. 17. 18. variae eorum figurae videri poſſunt. *Tuberculorum in palpebris genera praecipua recenſentur.*

II.

II.

Prognoſis. Quae vitii genera adeo exigua, quemadmodum in reliquo corpore, ſuſtineri facile absque inſigni moleſtia ſolent, atque adeo ſaepe vix attendi; ſic in palpebris eo ſollicitiorem poſtulare videntur curationem, quo quidem grandia magis nobiliſſimoque viſionis negotio adverſa reperiuntur. Niſi enim graviter oculo eadem offecerint, parum plerumque aut nihil periculi ſecum afferunt; quanquam deformitatis ſaepe multum habeant conjunctum. Sciendum denique eſt, haec tubercula raro medicamentis cedere; imo ſaepe medicamenta, quae a nonnullis commendantur, ut *cataplaſmata* emollientia, ne quidem hic ſuadenda, quia facile oculum laedunt: adeoque a manu potiſſimum auxilium eſt petendum.

III.

Curatio. Fere unam autem eandemque omnia palpebrarum tubercula, quae a tenui non dependent radice, curandi habent rationem. Praecipuum enim curationis negotium in ſingulis eo potiſſimum redit, ut cutis intenta ſcalpello incidatur, ſuſpenſa leviter manu, ne veſica ſive tunica ipſa vulneretur, & ut poſt inciſam cutem ſuperiorem, tunica illa cum tuberculis ſcalpello ſeparetur, & integra, ſi fieri poteſt, eximatur: prouti quidem ſupra jam tum in *tumoribus tunicatis* praecepimus. (*Sect. I. cap. XXVIII.*) Quodſi autem tunica iſta vulnus aliquod forte accipit, vel firmius etiam carni inhaeret, quam ut ſcalpello integra ſeparari queat, forficis alicujus ſubtilioris adjumento exſcindere ipſam, quousque tuto id fieri licet, diligenter convenit, mox autem digeſtivum unguentum, pauco praecipitato rubro vel aegyptiaco permixtum, vel & lapidem infernalem ſuperinungere, ut, ſi quid forte ex tunica ſive veſicula intus remanſit, penitus illud omne exedatur. Quibus rite confectis vulnus per adhibitum balſamum vulnerarium glutinatur. Interdum etiam, ubi tunicam non facile totam eximi poſſe judico, tunicam protinus cum ipſa cute incido, diligenterque expreſſa, quae intus eſt, materia, medicamentum aliquod rodens ad exedendam veſicam impono, reliquis eodem, quem capite de *tumoribus tunicatis* docuimus, modo peractis. Providendum vero in hoc ipſo negotio ſolerter admodum eſt, ne quid forte ex acriori vel rodenti medicamento in ipſum oculum illabatur: ne viſus acies inde laedatur. Tuberculorum, quae a tenui dependent radice, ut fig. 17. 18. promta magis atque tuta curatio eſſe conſuevit. Namque vel per innexum filum aliquod ſericum ope ligaturae, vel per admotam forficem facili negotio reſcinduntur. Sed paulo tamen aliter in *bordeolorum* curatione procedendum eſt Horum enim natura in eo praecipue a tumoribus tunicatis reliquis differt, quod cum doloribus atque inflammatione quadam inci-

Digitized by Google

incidant. Igitur in hordeolis ſanandis, perinde ut in inflammatione quacunque, reſolutionem prius tentare, aut, ſi haec non ſuccedit, ſuppurationem convenit, quam ſcalpellum in manum adſumamus. Longe vero optimum in principio, cum ad promovendam reſolutionem, tum ad leniendos dolores videtur, ſalivâ jejuni hominis ſaepe inungere; vel ſi jejunus amplius non eſt, mucilaginem ſeminis cydoneorum, vel paratum e pomis toſtis pulmentum cum admixto pauxillo camphorae & croci. calidum quam ſaepiſſime linamentorum adjumento ſuperimponere. Si nihil iſtaec omnia proficiunt, ſed ad ſuppurationem potius tumores flaveſcentes ſpectant, ſaepius emplaſtro ex melle & farina, vel ex diachylo cum gummis ſuperimpoſito, emollitur & aperitur; vel, ſi citius illud ſanare volumus, confugiendum ad ſcalpellum eſt. Oportet autem, diductis atque inverſis palpebris, ſubtiliori ſcalpello quodam linea directa cutem ab interiori parte ſic incidere, ut, ſi duriuſculum adhuc eſt, ſeparari commode tunica vel veſicula iſta valeat. Sin vero jam maturum, aperiendum, pus ejiciendum, & veſicula rodente medicamento exedenda. Namque iſtoc modo non immunes ſolum a cicatriculis palpebrae conſervantur, ſed ipſum quoque vulnus absque omni medicamento glutinatur.

C A P U T XLIV.

De verrucis palpebrarum.

I.

IN palpebris quoque *verrucae* haud raro proveniunt, haud prorſus abſimiles tumoribus aliis *palpebrarum*: ſiquidem ipſae non pulchritudini ſolum, ſed nobiliſſimo quoque viſionis negotio mirifice utplurimum officiunt, adeoque tolli deſiderantur ab hominibus. Sunt vero eaedem etiam vel ampla vel tenui baſi ſive radice, atque extirpari iisdem prope artificiis, vinctura ſcilicet, ferro vel medicamentis rodentibus, poſſunt, quae ſupra jam tum in verrucis generatim propoſuimus. (*Sect. I. cap. XXVI.*) Cauteria enim ſive ferra candentia, quibus aliis in locis tolli poſſunt, prorſus hic aliena videntur: medicamenta autem rodentia, quoad ejus fieri poteſt, providiſſime ſemper applicanda hic ſunt; ne, prout factum quandoque fuit, per eorum lapſum in oculos viſus perdatur, (*a*) vel ſaltem laedatur. *Si quae forte*

(*a*) Ita Timaeus a Guldenklee caſum refert, quo Chirurgus mulierem, cui eſulae ſucco verrucam e palpebra tollere voluit, excoecavit. *Lib. I. Affect. capitis cap. XXI.*

palpebrarum verrucae nigreſcunt aut liveſcunt, periculum plerumque eſt, ne in cancrum, ut ipſe vidi, brevi tranſeant, ſimulatque ferramentis vel medicamentis irritantur. Atque haec ratio videtur, quare *noli me tangere* ab expertis Chirurgis & Medicis ocularii eae vocitentur: adeoque praeſtat ab earum curatione abſtinere. Magnam verrucam in palpebra ſuperiori, quae oculum aperiri impediebat, (*vid. Tab. XV. fig.* 17. litt. A.) radice non adeo craſſa praeditam, ligatura feliciter abſtuli.

CAPUT XLV.

De palpebris relaxatis ac tumentibus, id eſt PHALANGOSI *atque* PTOSI.

I.

Vitii natura deſcribitur.

HAud omnino inſolens aut novum oculorum iſtud vitium eſt, quo palpebrae usque adeo inſigniter vel intumeſcunt, vel laxae fiunt, ut, non ſine maximo viſionis & pulchritudinis detrimento deorſum procidant. *Videſis Tab. XV. fig.* 19. *litt. A.* vel BARTISCHIUM *in Medicina oculari*, folii forma expreſſa, *pag.* 179. Naſci autem vitium iſtud fere ſemper ſolet, quoties aut palpebrae muſculus elevator reſolvitur, aut cutis ſuperior a quacunque cauſſa nimium quantum relaxatur. Nonnunquam *tumor aquoſus*, quem *oedematoſum* vulgo appellant, in palpebris naſcitur, qui penitus ferme oculos praecludit; verum a praecedenti vitio diſtinguendus, atque medicamentis ſatis facile plerumque ſanandus: nam id ipſum quoties uſu venit, cum externa, tum interna adhibenda ſunt medicamenta. Atque ex internis quidem praecipua videntur ea, quae alvum fortiter expurgant, quaeque vel ſudorem vel urinam movent. Extrinſecus autem imponi diligenter, ad humores digerendos, fomenta debent, hoc eſt linamenta complicata, in ſpiritu vel ſimplici vel vini camphorato calido, vel aqua calcis etiam tincta. Ubi vero palpebrarum procidentia iſta non tam ab humoribus ibi congeſtis, quam potius a nimia cutis laxitate provenit, confortantibus ante omnia opus eſt medicamentis; nigro puta tartari oleo, cerae mixto atque in emplaſtrum converſo, vel balſamo peruviano, aqua reginae Hungariae, ſpiritu lumbricorum, & ſi quae alia ſunt hujusmodi, palpebram ſaepe fovere. Si nihil omnia medicamenta iſta proficiunt, proximum atque optimum eſt, ut, quantum abundare in cute laxiori deprehenditur, ferro quam cautiſſime exſcindatur, cutisque ſic brevior & naturali ſimilis reddatur.

II.

Digitized by Google

II.

Veterum hoc malum curandi ratio haec erat : Nempe illi cutem relaxatam & elevatam vel *acu perfodiebant*, filum trajectum curioſe circumvolvebant, injectaque ligatura ſeu nodo reſecabant; atque haec curandi ratio, ſi rite inſtituitur, variis in caſibus, ſatis bene ſuccedit. Vel admotis ferramentis, forſice puta ſeu ſcalpello, partem abundantem reſcindebant, vulneris oras acu filum trahente bis vel ter perforabant, easque ſimplices per ſuturas ſive nodos jungebant; ſicut prolixius hoc legi poteſt apud HIPPOCRATEM (*a*) CELSUM (*b*) & Paullum AEGINETAM (*c*). Sed fieri tamen, propter largiter ſubinde profluentem in poſteriori hac curandi ratione ſanguinem, vix ac ne vix quidem apte hoc poterat, ut ſatis accurata vel ſutura vel cicatrix decora palpebrae induceretur. Atque haec ratio videtur, quare BARTISCHIUS, famigeratiſſimus olim inter Germanos chirurgus ocularius, peculiare quoddam inſtrumenti genus ex ligno confectum in hunc uſum excogitaverit, delineatum in ejusdem *medicina ocularia* pag. 181. nec non in *Tabula noſtra XV. fig.* 19. *BB*: quicquid nimirum in cute palpebrae abundat, (*vid. fig.* 19. *litt. C.*) illud omne inſtrumento BB. quam exactiſſime comprehendebatur, intortaque dein cochlea DD. ita firmiter adſtringebatur, ut, compreſſis hac ratione venis, propter nutrimentum deficiens, tandem poſt aliquot dies emoreretur atque ita cum tumore ipſo recederet. *Priſca curandi ratio.*

III.

At vero quia minus promta, quin imo etiam variis quandoque incommodis, doloribus puta & inflammationibus, obnoxia deprehenſa fuit *Bartiſchiana* iſta curandi ratio; haud abs re facturus ſibi viſus eſt PETR. ADRIANSON VERDUINUS, ſupra memoratus Amſtelodamenſium Chirurgus, ſi aliquam ejus tentaret emendationem. Igitur inſtrumentum aliquod Bartiſchiano haud prorſus abſimile ex orichalco ſive cupro flavo paravit; ſed ita tamen, ut & ſuperior & inferior ejusdem pars ſive lamina aliquot foraminulis eſſet inſtructa. (*vid. Tab. XV. fig.* 21.) Sic enim non conſtringi ſolum cutis abundans poteſt; ſed acus etiam cum filis per foraminula iſta, pro modo noxae, paucioribus aut pluribus, transmitti : filis ad quatuor vel quinque pollicum circiter longitudinem utrinque propendentibus. Quo facto cutis ex inſtrumento prominens (fig. 19. litt. C) forfice aut ſcalpello acuto accurate praeſcinditur, providiſſimeque, ne ſcilicet fila ſimul extrahantur, reſoluto inſtrumento, vulneris orae filis in nodum, ſicut in ſimplici ſutura alias fieri ſolet, conſtrictis quam exactiſſime *Recentior curandi ratio.*

Yyy 2 ſibi

(*a*) Lib. de vict. acutor. edit. *Linden.* Tom. II. pag. 311.
(*b*) Lib. VII. cap. 7. art. 8. (*c*) Lib. VI. cap. 8.

Digitized by Google

ſibi invicem junguntur. Tum balſamum vulnerarium illinitur, linamentaque carpta primum arida, in ſequentibus vero deligationibus balſamo vulnerario vel unguento digeſtivo madida, una cum ſplenio & faſcia ſupradantur, ſicut alias in vulnerum deligatione propoſuimus. Poſt tres quatuorve dies praeterlapſos, vinctura cautiſſime ſemper reſoluta, filum medium, ſiquidem paululum jam coaluiſſe orae inveniuntur, diſcinditur & blande rurſus extrahitur. Idem fieri in deligationibus ſubſequentibus cum filis ceteris oportet, donec omnia ejecta ſint, ipſaque glutinatio per balſamum atque emplaſtrum vulnerarium abſolvi. Si reſecta cute ſupervacanea, filisque acu trajectis, (*vid. Tab. XV. fig.* 22.) orae vulneris, antequam machina relaxatur, ferro candenti leviter tanguntur, non ſolum profluvium omne ſanguinis impeditur, ut futurarum nodi facilius injici queant; verum etiam cutis relaxata ita inde roborari videtur, ut malum haud facile, ut alias quandoque fieri ſolet, redeat. Imo forte ſuturae tunc prorſus non erunt neceſſariae. Nonnunquam ita graviter oculus in hoc malo affligitur, ut vel propter nimiam mali diuturnitatem, vel tumoris magnitudinem, *formam is ſuam naturalem penitus amittat.* Quod ipſum equidem quoties fit, fruſtranea operatio eſſe conſuevit: vix enim abeſſe poteſt, quin cutis, quia ab oculo deformi non ſuſtentatur, denuo relaxetur, priſtinumque malum reducatur. Itaque pro inſanabili habere noxam iſtiusmodi convenit. Ceterum neque illud penitus hic omittendum videtur eſſe, quod ſcilicet Rauius, celebris ille olim Lithotomus Amſtelodamenſis, natione Germanus, Leidenſiumque poſtea Anatom. & chirurg. Profeſſor, itidem novum aliquod inſtrumentum, a ſupra memoratis paululum diverſum in hunc ſcopum excogitaverit: (*vid. fig.* 22.) cujus vero cauſſa inter hunc & celeb. Ruyschium (qui ambo mei Praeceptores fuerunt) anno 1699. acerbae lites ortae ſunt, utrum ſcilicet inſtrumenti emendati gloria Adriansonio an Rauio ſit tribuenda, cum uterque eam ſibi vindicare volebat. Vid. Ruysch. *epiſt. anat.* XIII. itemque Rauius *de ſepto ſcroti.*

CAPUT XLVI.

De pilis palpebrarum oculum irritantibus.

I.

Mali origo. NOnnunquam palpebrae harundemque pili ſive cilia ad ipſum oculum convertuntur; itaque graviter oculus ab iisdem infeſtatur atque irritatur, ut dolores acutiſſimi cum inflammatione, videndi

di difficultate, quin cum ipſa etiam coecitate, niſi opportune proſpectum fuerit, ſuperveniant. Graeci *trichiaſin* & *diſtichiaſin* vel *diſtrichiaſin* iſtud mali genus vocant, imo etiam *entropium*, ab ἐν & τρέπω, intus verto, quia palpebrae contrario modo quam in ectropio invertuntur. Naſci autem plerumque malum iſtiusmodi ſolet, quoties palpebrarum vulneribus per laeſionem aliquam externam, vel exulcerationibus, per variolas, aut ambuſtiones inflictis, minus apta quaedam cicatricula inducitur. Nonnunquam a laxioribus palpebris, &, quae his junctae eſſe ſolent, cauſſis aliis noxa iſta provenit. Quare mirum videri haudquaquam debet, ſi cum irritatione oculorum conjuncta ſunt iſtiusmodi mala, quae ſuperiori capite propoſuimus. Fere ſemper autem difficilis eſſe curatio hic ſolet: praeſertim ſi jam tum inveteratum malum deprehenditur.

II.

Neque vero curari facile malum iſtiusmodi poterit, niſi oculum infeſtantes pili prorſus extirpantur, &, ne redeant, impediantur. *Curandi ratio.* Quam autem difficilis pilorum ejusmodi extirpatio ſit, dudum, niſi ego fallor, animadverſum a medicinae profeſſoribus eſt. Tametſi enim aliqui pilos iſtos reſecuerunt, parum tamen atque adeo nihil profecerunt: namque ſuccreſcentes pilorum trunci, utpote duri & rigidi, longe gravius, quam pili ipſi, oculum irritarunt. Alii ab emplaſtris petere curationis praeſidia maluerunt; dum ſcilicet palpebrae ſuperioris pilos fronti, reliquos autem, qui in palpebra inferiori inſunt, genis firmiter adglutinarunt, atque ita ſenſim ipſos extrorſum inflectere tentarunt: quanquam irrito ſemper conatu. Vix etenim impediri, propter continuas palpebrarum motiones cauſſasque id genus alias potuit, quo minus pili iſti adglutinati ſubinde ab emplaſtris rurſus abſtraherentur, atque ita denuo intus in oculum converterentur. Itaque aliam curandi viam ingreſſi poſtea ſunt Medici. Sic enim Celsus *Medic. Lib. VII. cap.* 7. *art.* 8. tenuem acum ferream *ad ſimilitudinem ſpathae latam* eandemque candentem palpebris admovendam, ejusdemque ſubſidio ſingulas pilorum radices adurendas proponit. Aegineta vero *lib. VI. cap.* 13. certam mali hujus curationem eſſe ſtatuit, ſicubi volſellae inſtrumento pili pernicioſi ſinguli prius extrahantur, quam acus iſta candens radicibus eorum applicetur: quae vero curatio ſine inſigni dolore fieri nequit. Igitur ad evitandos dolores hos acerbiſſimos & pro iterata foraminulorum in palpebris aduſtione, praeſtat protinus poſt pilum evulſum radici ſive foraminulo *medicamentum* aliquod *rodens*, *infernalem praecipue lapidem*, illinere; ſed providiſſime tamen, ne ſcilicet ipſe oculus graviter afficiatur. Nobiliſſimae quoque virtutis hic ſunt ſpiritus ſalis ammoniaci, nec non ſpiritus vini rectificatiſſimus. Namque ubi palpebrae, poſt extractos pilos, adhibito tenui penicillo,

Digitized by Google

iiſdem inunguntur, utplurimum mox foraminula coaleſcunt, nullique poſtmodum pili denuo ſuccreſcunt. Quodſi paulo copioſiores in palpebris ejusmodi inverſi pili adſunt, tum ipſos non una vice, ſed per intervalla educere oportebit; ne nimiis doloribus nimiaque inflammatione oculus irritetur. Interim in operationibus iſtis ſingulis neceſſarium utique fuerit, oculi pupillam aut linamentis carptis, aut lamella quadam plumbea, cornea vel cerea concava, aut quacunque alia materia ſimili, qualiter fere in oculis artificialibus fieri ſolet, quam ſolertiſſime contegere, ne vel aduſtio, vel medicamenta iſtiusmodi acria periculum moveant. *Sicubi a relaxatis palpebris noxa iſta provenerit*, tum iſta curandi ratione opus erit, quam ſuperiori capite propoſuimus.

III.

Alia curandi ratio.

Quodſi per integram palpebrae oram pili ejusmodi pernicioſi ſuccreverunt, nec ſuſtinere tamen extractionem atque aduſtionem aegri homines volunt aut poſſunt, miſerum, ſed unicum auxilium eſt, ipſam palpebrae oram, ne coecitatis periculum inducat, cum pilis inde prominentibus reſcindere; ita enim redire non poſſunt. Tametſi autem naturalis oculorum pulchritudo perit, tamen, quia vix aliter exſpectari ſalus poteſt, ſatius utique videtur, oculos deformes quam viſione omni deſtitutos habere. Simulatque confecta operatio eſt, linamenta vel *plumaceolum* cum albumine ovi, aqua roſarum atque ſaccharo ſaturni; vel & cum liquore ex aquae vinique ſpiritus aequis portionibus praeparato ſupradare convenit. In deligationibus ſubſequentibus oleum ſive balſamum vulnerarium quotidie vulneri illinendum eſt, donec prorſus ſanatum deprehenditur. Cortumius (*a*) loco praecedentis modi novum proponit: & ſatius eſſe docet per adhibitum lapidem infernalem, quam ferro palpebrae oram tollere. Reſupinari ſcilicet, ait, aegrotus debet, munitoque per linamenta carpta, linteola vel corium oculo, palpebrae ora interna atque externa lapide infernali optimo probe inungi ſive fricari, donec ora cum pilis ſit eroſa. Poſtquam hoc gnaviter factum eſt, ſuperimponi praecipit linamenta carpta eaque primo ſicca, deinde poſt unius circiter horae ſpatium ſuper haec linamenta aqua roſarum & albumine ovi madida, quae ſaepius renovanda. Altero die linamenti carpti pars ex oculo educitur, ne qua forte inflammatio concitetur. Simulatque vero cruſta ſubnata eſſe advertitur, lene quoddam unguentum digeſtivum, ejectis linamentis omnibus, inungitur. Sic enim poſt ſextum vel octavum diem glutinatum plerumque vulnus deprehendi aſſeverat.

CA-

(*a*) In diſſertatione de *Trichoſi*, praeſide Goelickio, Francof. ad Viadrum habita 1724.

Digitized by Google

CAPUT XLVII.

De Ancyloblepharo, ſive palpebris concretis.

I.

ANcyloblepharum dicitur, quando palpebrae ob quamcunque cauſſam inter ſe, vel etiam cum ipſo oculo concreſcunt: atque facile diſtinguitur ab eo oculorum vitio, quando nimirum interventu glutinoſae materiae, ut in variolis & oculorum inflammatione ſaepius contingit, ſolum ad tempus aliquod inter ſe glutinantur ſive cohaerent, ſine vera concretione. *Ancyloblepharum quid.*

II.

Interdum palpebrae ſic inter ſe coaleſcunt, ut aperiri oculus prorſus nequeat. (*vid. Tab. XV. fig.* 23. *AA.*) Quandoque alteruter, quandoque uterque oculus iſtoc malo affligitur. Nonnunquam palpebrae cum oculo etiam & modo cum ipſius oculi albo, modo cum cornea tunica cohaereſcunt; firmius aut levius, prouti nempe plures pauclioresve fibrae inter ſe invicem coaluerunt. Accidere autem hujus generis incommoda conſueverunt, quoties oculi horundemque palpebrae vel propter variolas, vel gravem aliquam inflammationem, vel ambuſtionem, pulvere pyrio praecipue factam, vel medicamentum aliquod adurens, vel denique propter aliam quamvis exulcerationem, noxam aliquam contraxerunt. Quanquam haud omnino inſolens aut novum eſt, malum iſtud cum infantibus ſimul naſci; (*a*) vel inde quoque in hominibus ſanis excitari, ſi per carnem in uno alterove oculi cantho praeter naturam ſuccreſcentem palpebrae coaleſcunt, ut ipſe ejusmodi exemplum in ſartore quodam vidi. *Mali origo.*

III.

Tametſi autem fere ſemper anceps valde ac periculoſum eſſe vitium iſtud oculorum ſolet, tamen nunquam gravius periculum ſubeſt, quam ubi *palpebrae cum ipſa cornea coaluerunt.* Namque tum curari aegrotus ſine coecitate, vel viſus ſaltem laeſione, vix ac ne vix quidem poteſt. Inprimis autem difficulter ſeparari ab invicem oculus & palpebrae ſolent, quando *ex ambuſtione vitium fuit exortum.* Quare longe optimum eſt, oculis ambuſtis fomenta humectantia atque emollientia diligenter injicere, ut humidae & mobiles ſemper conſerventur, & ne glutinari facile partes inflammatae vel aduſtae valeant. *Quoties denique propter variolas palpebrae coaluerunt*, ipſi utplurimum *Prognoſis.*

(*a*) Vid. Miſcell. Nat. Cur. Dec. II. Ann. VIII. p. 135.

Digitized by Google

rimum oculo & cumprimis corneae ſimul adnaſcuntur; adeoque neque ſeparari facile ab eadem ſine graviſſima oculi laeſione poſſunt. Quantumvis enim provide atque accurate partes glutinatae dividuntur, ſemper tamen cicatrices atque maculae inde in tunica cornea remanent, quae viſionem quam maxime impediunt, & vix ac ne vix quidem tolli poſſunt.

IV.

Curatio. Ex jam dictis facile, meo quidem judicio, colligitur, praecipuum curationis negotium hic in eo conſiſtere, ut partes glutinatae manus exercitatae atque expeditae ſubſidio rurſus ab invicem diducantur. Itaque in lectulo vel ſedili ſic conſtitui aeger debet, ut & ſufficienter colluſtrari oculus, & quam commodiſſime accedere Chirurgus queat. Tum explorare ante omnia convenit, num penitus inter ſe palpebrae conferbuerint; an forte exiguum aliquod inter ipſas interſtitium aliquo loco adhuc ſuperſit. Cujusmodi ſcilicet in cantho majori, ſive angulo, qui naribus propior eſt, reperiri plerumque conſuevit. *Si penitus palpebrae coaluerunt*, fieri in alterutro cantho, in quo commodiſſime poteſt, foraminulum aliquod debet, manu ipſa quam diligentiſſime temperata, ne ſcilicet ipſe ſimul oculus & cumprimis cornea laedatur. Foraminulo tenuiſſimam aliquam forficem aut ſubtile ſcalpellum curvum, in mucrone ſphaerula praemunitum, (*vid. Tab. XV. fig.* 25.) immittere convenit, atque ita palpebras magna cum moderatione & quam exactiſſime ab invicem dividere. *Si nondum prorſus glutinatae palpebrae ſunt*, tum novum aliquod foraminulum fieri haud opus eſt; ſed protinus immitti in ſinum praedicta ferramenta poſſunt, palpebraeque eodem, ut antea diximus, modo diduci. Sed ſi forte Chirurgus hujusmodi ſcalpello ſive ferramento, globulo munitis, non inſtructus eſſet, ne qua tamen forte forfex aut ſcalpellum acutum, quum in foraminulum demittitur, ipſum oculum attingat ac laedat, haud alienum erit, ſpecillum aliquod tenue & ſulcatum inſerere, (*vid. Tab. XV. fig.* 24.) atque dein palpebras alia ſubtili forfice vel ſcalpello aut phlebotomo quodam quam providiſſime ab invicem disjungere.

V.

Si palpebrae ipſi oculo adhaereſcunt. Palpebris diligenter ſic ab invicem disjunctis, circumſpici quam ſolertiſſime debet, atque per inſertum ſpecillum explorari, num forte ipſi etiam oculo eaedem inhaereſcant. Nam ſi hoc reperitur, tum quoque quam cautiſſime inde ſubſecare ipſas convenit; vel, ubi per rariores tantum fibras pupillae adhaereſcunt, aut ſcalpello quodam ſphaerula munito, aut denique phlebotomo retuſo diducere. Sicubi penitus cum oculo, vel ſaltem cum magna ejus parte palpebrae coaluerunt, non grave tantum, ſed & quam maxime periculoſum ſectionis

ctionis negotium eſſe conſuevit. Difficulter enim reſolvi palpebrae a cornea ſine tunicae corneae ipſiusque viſus laeſione poſſunt: prouti ſupra jam tum admonuimus. (*No.* 2.) Quodſi autem cum oculi albo tantum palpebrae coaluerunt, longe facilius eaedem absque coecitatis periculo dividuntur. Tam enim leves albi hujus laeſiones ſunt, ut ſtatuere egomet auſim, ſatius utique eſſe, ſiquidem ex alterutra parte abſcindi quicquam debet, ex tunica iſtac alba, quam ex interiori palpebrarum membrana quidpiam abſcindere. Namque laeſa palpebrarum interna membrana, ipſi ſimul glandulae lacrymalis ductus non ſine gravi damno facile deſtruuntur. Quare in hac operatione neceſſariae utique videntur manus medicae & diligenter exercitatae, & bene ſtabiles, ne oculo noxa inferatur.

VI.

Quid poſt operationem fieri debeat.

Sed ne qua tamen palpebrae reſolutae oculo iterum inhaereant, prouti fieri plerumque ſolet, niſi hoc arte impediatur; longe optimum erit tenuiſſimam quandam lamellam ex ſubtiliſſimo corio, linteolo, veſica aurifabrorum, cera, vel plumbo, ad lunae dimidiatae, oculive artificialis ſimilitudinem, praeparatam atque amygdalarum ſimilique alio quodam oleo madidam; vel etiam linamentum carptum molliſſimum interponere. Quicquid vero horum interjicitur, per aliquot dies, donec nimirum novae concretionis periculum praeteriit, ibidem relinqui; vel etiam ubi forte quid excidit, vel ſtudio ob quamcunque cauſſam eximitur, mox iterum injici debet. Si quis autem, ut aliquando fit, ſuſtinere lamellam iſtiusmodi nequeat, ad novam, quantum fieri poteſt, concretionem impediendam, vel inſtillari ſaepius collyrium aliquod ex aqua plantaginis, tutia ſaccharoque ſaturni confectum oportet; vel pulvis ex ſaccharo, margaritis atque lapidibus cancrorum paratus identidem inſpergi. Tum praecipi etiam aegroto debet, ut digitis adhibitis quam ſaepiſſime palpebras blande fricet, demulceat atque attollat. Denique Chirurgus ipſemet ſpecillum aliquod obtuſum ſubinde oculum inter & palpebras immittat, leniterque hinc atque inde moveat: quo facilius partium reſolutarum nova glutinatio praepediatur.

VII.

Quomodo palpebrae in variolis cohaerentes ſolvendae.

Quando *palpebrae in variolis* vel oculorum inflammatione *inter dormiendum*, ut ſaepe fit, interventu lemarum ſive glutinoſae materiae cohaerent; ita ut oculi aperiri & aegri videre nequeant; oculi nunquam vi divellendi, ſed potius lacte tepido immiſſo vel inſtillato & ſaepius illito lemae emolliendae: ſic aegri plerumque oculos brevi deoperire & videre rurſus poſſunt.

Digitized by Google

CAPUT XLVIII.

De Ectropio & lagophthalmo.

I.

Quomodo vitia iſta oriantur.

QUotiescunque palpebrae ſic invertuntur vel retrahuntur, ut cutis interior rubida promineat, neque contegi oculus a palpebris ſatis queat, morbus Graecis *ectropium* vocatur; ab ἐκτρέπω inverto, hinc Latinis *inverſio* ſive *everſio palpebrarum* dici poteſt. Quando hoc vitium in ſuperiori palpebra contingit, ob ſimilitudinem qualemcunque cum oculis leporum graece *lagophthalmus*, id eſt *oculus leporinus*, quoque vocatur. Diſtinguitur vero etiam a nonnullis, & quidem haud inepte, *ectropium a lagophthalmo*, ob aliam quandam rationem; atque lagophthalmum appellant, quando ſuperior palpebra non inverſa, ſed ſolum ad ſpeciem oculi leporis, ob quamcunque cauſſam ita ſurſum retracta ſive adſtricta eſt, ut oculum contegere recte nequeat. Attamen *ſimile vitium quoque in inferiori palpebra haud raro obſervavi*, *ſine palpebrae inverſione*, licet pauci de eo ſint locuti; hinc quoque haud immerito pro ſpecie ectropii haberi poteſt. Quandoque eſt morbus ſolitarius ſive ſimplex, quandoque vero alii morbi, & cumprimis inflammatio oculi ſive ophthalmia, ſarcomata, encanthis, tumor cyſticus aliive ei adjuncti ſunt. Quando ectropium ſive lagophthalmus ſimplex morbus eſt, naſci plerumque ſolent, quoties aut mala quaedam cicatricula palpebris, a vulnere vel fortuito, vel extirpando tuberculo excitato, exulceratione atque aduſtione infeſtatis, inducitur; aut quoties poſt gravem aliquam vel frequentem nimis oculi aut palpebrarum inflammationem caro nimium intus ſupercrevit, ut haec palpebram invertat: quemadmodum varia ejusmodi eaque triſtia exempla vidi. Quandoque etiam a medicamentis ophthalmicis nimis adſtringentibus oriri poteſt, quibus cutis nimium condenſatur.

II.

Curatio 1) per medicamenta.

Peſſimorum iſtiusmodi vitiorum curatio ſaepe valde difficilis eſt, atque in eo potiſſimum conſiſtit, ut nimium coarctata vel retracta palpebrarum cutis, quantum ſatis eſt, rurſum diducatur. Itaque ſi nondum inveteratum malum eſt, medicamentis humectantibus & emollientibus res tentanda, atque cicatrix ipſaque vicina cutis emolliri debent atque ampliari. Quocirca longe optimum eſt, palpebras atque cicatrices, ſimulatque ipſae vitium hujusmodi contrahere occipiunt, vapore lactis vel aquae calidae; vel amygdalarum aut olivarum oleo; vel ſeminis cydoniorum mucilagine, pinguedine leporina, unguento dialtheae,

theae, ſimilive alio unguento & emplaſtro molliente ſolerter fovere; inſimul autem palpebram male affectam, ſi ſuperior eſt, ſaepe deorſum verſus trahere; ſi inferior eſt, ſurſum verſus attollere. Quin imo haud alienum erit, palpebram utramque, noctu praeſertim, per injecta emplaſtra in contrarium ſenſum trahentia, ac parva ſplenia in eundem ſcopum agentia ita tam diu diligenter deligare, donec in priſtinum ſuum ſtatum ipſae fuerint reſtitutae. Quodſi autem medicamenta ejusmodi nihil proficiunt, confugiendum ad operationem eſt; ſiquidem ea aliquid profici poſſe (nam quandoque malum inſanabile prorſus ex nimis adſtricta cute intelligitur) cognoſcimus. Quae qua ratione expediri optime queat, breviter nunc jam deſcribemus.

III.

Scilicet mox ſub tarſo paululum incidenda palpebrarum cutis exterior eſt lunata figura, cornibus plagae in ſuperiori palpebra deorſum, in inferiori autem ſurſum ſpectantibus, (*vid. Tab. XV. fig.* 26. litt. AA) ſic ut hujus beneficio cutis elongari queat. Ubi parum palpebrae ad naturalem amplitudinem deeſt, unica quandoque, ut in *fig.* 26. plaga ad diducendam cutem ſufficit; ubi vero multum deeſt, binas vel ternas plagas lunatas, easdemque parallelas filique craſſioris amplitudine ab invicem diſtantes facere convenit. Tum cute, quantum ſatis eſt, diducta, linamentis carptis paucis iisque contortis & primum aridis impleri hiantes plagae debent, ſpleniis atque faſciis rite ſuperinjectis; in ſequentibus vero deligationibus linamenta carpta immittenda unguento vulnerario imbuenda. Sic enim non nova ſolum cutis coalitio prohibetur, ſed caro quoque in medio excitatur, per quam cutis hians ſenſim adimpletur, atque ſic ea extenditur ſive prolongatur. Denique ut promtior curatio ſit, anguſta emplaſtra imponenda ſunt, quibus & ſurſum attolli inferior, & deorſum protrahi ſuperior palpebra queat. Continuari autem modo praeſcriptum curationis negotium tantiſper debet, donec & nova carne impletum vulnus, &, quantum ſatis eſt, ampliatam palpebram deprehendimus. *2) per operationem.*

IV.

Si qua forte palpebrae, praeſertim inferioris, converſio ab inflammatione quadam graviori carneque intus luxuriante provenerit, tum inſtitui curatio melius haud poteſt, quam ubi primo inflammationem convenientibus medicamentis delinimus, mox autem circumſpecte oculoque probe defenſo, adhibito identidem *lapide infernali* carnem luxuriantem atque noxiam ſenſim conſumimus atque extirpamus. (*a*) Sublatis enim vitii cauſſis, vitium ipſum tollitur, priſtinaeque formae ſuae palpebra ſaepe reſtituitur. Si ab *encanthide*, *hyperſarcoſi*, *ſarcomate* *Si ab inflammatione ſive ſarcomate malum provenit.*

Zzz 2

(*a*) Conferri poteſt hac de re Yvesius libr. de morb. oculor.

mate ſive excreſcentia carnea, ut in fig. 27. 28 & 29. indicavi, malum oriatur, hae, ut in mox ſequentibus docebimus, auferendae ſunt.

V.

Quandonam curatio nulla ſperanda ſit.

Si nimium diſtortae & adſtrictae palpebrae fuerint, aut *ab ipſa inde hominis nativitate* noxam ſuam habuerint, vix ulla ipſas reſtituere curatio valet. Nonnunquam vitium in inferiori palpebra *e muſculi orbicularis debilitate ſive laxitate*, praeſertim in ſenibus, naſcitur, atque ſine omni cicatricula. Quod ipſum quoties forte evenit, inanis iſta eſſe operatio ſolet. Si quid enim ſalutis in his exſpectandum eſt, ea tantum curatio proficit, quae per liquores ſive ſpiritus confortantes atque balſama ſive unguenta roborantia inſtituitur. *Quo magis autem inveteratum malum eſt*, hoc difficilius idem per operationem atque medicamenta vincitur: ſenſim enim palpebrae peſſimae iſtiusmodi diſtorſioni quaſi adſuefiunt, figuramque naturalem ita amittunt, ut nunquam in priſtinum ſtatum reſtitui queant. De *Ectropio* eruditam diſſertationem ſub praeſidio D. ZELLERI edidit D. KECKIUS, Tubingae An. 1733.

CAPUT XLIX.

De Encanthide.

I.

Vitium ipſum deſcribitur.

NOnnunquam in angulo ſive cantho majori tuberculum aliquod naſcitur; idque vel e caruncula lacrymali, vel etiam e cuticula rubida lunata carunculae propinqua. Quandoque ita mirifice tumor iſte increſcit, ut non puncta ſolum lacrymalia, ſed maximam quoque pupillae partem contegat. (*a*) Quod ubi fit, lacrymae continuo ſuper genas profluunt, ipſaque viſio cum inſigni vultus deformitate atque oculorum inflammatione graviter impeditur. (*vid. Tab. XV. fig. 27. litt. A.*) *Enchantis* graece nominatur. Cujus bina fere genera ſunt: namque *mitior* eſſe encanthis reputatur, quae ſine duritie atque doloribus eſt; *pertinacior* autem atque *maligna*, quae cum doloribus *livet* atque ad ipſum *cancrum* quodammodo ſpectat.

II.

(*a*) Grandioris hujusmodi tumoris exemplum ac figuram PURMANNUS exhibet in *Chirurgia ſua curioſa* pag. 134.

Digitized by Google

II.

Si qua forte *mitior encanthis* oculum tenet, principio egregie utplurimum ad curationem frequens ejus *ſcarificatio* vel inciſio, nec non lenia quaevis *medicamenta rodentia* proficiunt. *Mitioris encanthidis curatio.* *Optimum* vero *medicamentum rodens* idemque *leniſſimum* eſt pulvis, ex quatuor ſacchari canarienſis portionibus atque una vitrioli candidi ſive aluminis uſti parte quinta praeparatus. Namque is identidem & quam providiſſime ſuper tumorem iſtum reſpergitur, paulo poſt oculus aqua egelida diligenter eluitur; donec prorſus extirpatum eſſe vitium reperiatur. Quod ſi hoc parum efficeret, lapide infernali ſubinde, ſed quam cautiſſime, tangi poſſet. Sed quo felicius ab oculis humores noxii revellantur, priſtinique mali innovatio praecaveatur, fonticulis, ſetaceis, medicamentis denique alvum & ſanguinem expurgantibus quam maxime opus eſt. Si nihil omnia medicamenta ad exedendam carnem alienam proficiunt; vel etiam, ſi medicamentorum rodentium ſive exedentium, ut in malignioribus, minus tuta applicatio videtur, excipi hamulo, qualis fere Tab. XV. fig. 30. & 31. delineatur, aut volſella tuberculum iſtud oportet; vel, ubi grandius eſt, filo cum acu transmiſſo atque in anſam ſive annulum conſtricto diligenter ſuſtineri, providiſſimeque temperata manu circumcidi. Maxima etenim hic neceſſaria cautio eſt, ne quid forte vel ex ipſo oculo, vel etiam e caruncula lacrymali abſcindatur. Sicuti enim caruncula iſta lacrymas in cantho majori continet, ne iſtae continuo effluere ex oculo queant; ſic laeſa imprudenter caruncula iſta, fieri aliter haud poteſt, quam ut humores inde continuo deſtillent, *oculumque*, quem *lacrymantem* appellamus, efficiat. Praeſtat igitur carnis alienae portiunculam in oculo relinquere, quam nimium exſcindere. Si quid enim remanſit, illud omne poſtmodum vel forficis, vel medicamenti rodentis adminiculo, magna cum moderatione poteſt removeri. Demto hunc in modum tuberculo, ſiccantia eademque glutinantia medicamenta, cujusmodi eſt collyrium e tutia, myrrha atque aloë confectum, tantisper adhibenda ſunt, donec glutinatum vulnus deprehenditur.

III.

In *encanthide pertinaciori*, atque ad *carcinoma* ſive *cancrum* jam vergente, ſatius utique eſt, collyriis vel unguentis ſiccantibus, refrigerantibus atque lenientibus uti, quam operatione vel medicamentis adurentibus. *Pertinacioris encanthidis curatio.* Namque maximum utique periculum eſt, ne malum iſtud irritatum, prout fieri in carcinomatibus adſolet, ingraveſcat. Rarum enim atque admiratione maxima dignum curationis exemplum eſt, quod memoratum a PURMANNO ſuperius citato loco legimus; dum ipſemet tumorem hujusmodi graviſſimum vinculo lineo injecto ſuſtulit, admotoque tuberculi radicibus candenti ferramento feliciſſime noxam omnem extirpavit.

Digitized by Google

CAPUT L.

De tuberculis ſive carnibus excreſcentibus, ſarcomate *&* hyperſarcoſi, *quae oculum inter & palpebras naſcuntur.*

I.

Vitium deſcribitur. HAud prorſus abſimile ſuperius explicatis oculorum vitium eſt, quando ſubter ipſam palpebram ſuperiorem vel inferiorem tubercula carnea, ſive carnes excreſcentes, quas Graeci *hyperſarcoſes ſive ſarcomata* vocant, proveniunt. (*vid. Tab. XV. fig.* 28 29.) Initio valde minuta ipſa eſſe ſolent; ſed paullatim tamen increſcunt, & quidem aliquando ad inſignem magnitudinem. Quaedam ex iis *glabra* ac *laevia* ſunt, quaedam *aſpera* ſive *inaequalia*, ipſisque mori vel rubi idaei fructibus haud plane abſimilia. Utraque ſaepius egomet in aegrotis & obſervavi & curavi.

II.

Curatio. Sic autem utplurimum curationem ego inſtitui. Hamulo ſive uncinulo Tab. XV. fig. 30. 31. aliove ſimili ante omnia tumorem excepi, forficeque minori ad imam radicem provide circumcidi. Tunc emiſſo, quantum per ſe fluxit, ſanguine, collyrium aliquod, cui tutiae, aloës atque ſacchari ſaturni quidquam admixtum eſt, identidem in oculum inſtillavi, dum vulnus plane fuit glutinatum. Ita loco uncinuli tuberculum etiam acu filum trahente perforari, anſa ex hoc fieri, eaque elevatum excidi poteſt. *Lapis* quoque *infernalis* ad exedendam ejusmodi carnem noxiam ſive alienam circumſpecte adhiberi a nonnullis ſolet; ſed tutiora tamen ſanitatis praeſidia eſſe opinor, quae a ſcalpello vel forfice hic petuntur.

Explicatio tabulae decimae quintae.

Fig. 1. *Cauterium* ſive ferrum candens pro excitandis in capite fonticulis; A manubrium, B ferrum quod capiti imprimitur.

Fig. 2. litt. A indicatur *cannula* ſive tubulus pro recipiendo ferro candente fig. 1.

Fig.

Digitized by Google

Fig. 3. *Trepanum* ſive *terebra*, qualis mihi in uſu eſt. Littera A coronam deſignat; B locum, in quo corona iſta cochlea firmatur; CC partem ſuperiorem, cui in ipſa operatione manus imponitur; D habenam ſive arcum denotat, per quem terebra circumagitur; E clavum in corona. Recentiores quidam coronam aliter quam per cochleam trepano jungunt; ſed hoc perinde mihi videtur.

Fig. 4. *Pyramis* ſive *clavus* e corona extractus.

Fig. 5. *Clavis*, cujus adjumento clavus intorquetur, atque etiam e corona rurſus reſolvitur.

Fig. 6. *Culter* ſive *ſcalpellum lenticulare*, cujus beneficio poſt peractam terebrationem aſpera foraminis ora laevigatur.

Fig. 7. Ferramentum, quod *depreſſorium* vulgo appellant, apice orbiculato, quo dura mater deprimitur, ad emittendum cruorem intus abſconditum. A nonnullis etiam *menyngophylax* vocatur.

Fig. 8. Ferramentum acuminatum, poſt reſolutam coronam juxta partem B fig. 3. trepano adjungi ſolitum, pro incipiendo foramine, in quod terebra demittitur, nec non pro perforandis in ſpina ventoſa oſſibus: unde vulgo *trepanum perforans* (Gallis *perforativ*) appellatur. A pars acuminata, B cochlea, qua trepano jungitur.

Fig. 9. *Scopula ſetacea* pro expurganda terebrae corona.

Fig. 10. Ferramentum deſignatur, quod *trepanum exfolians* appellant; quod ſubinde in carie oſſis radenda adhibetur. A mucro, BB latera ſive alae, quae dum intorquentur, os radunt.

Fig. 11. *Orbiculus lineus* longiori filo inſtructus, pro deligatione vulneris cranii poſt peractam perforationem inſtituenda.

Fig. 12. *Plumaceolum* ſive ſplenium rotundum e linamentis carptis contextum, filoque inſtructum.

Fig. 13. *Plumaceolum* ſimiliter rotundum, & e linamentis carptis paratum, ſed abſque filo, pro foramine cranii adimplendo.

Fig. 14. *Lamella plumbea* Bellostii, poſt peractam deligationem quandoque applicari ſolita.

Fig. 15. Indicatur, quomodo inflecti lamella iſta plumbea debeat, antequam adhibeatur.

Fig. 16. litt. A. demonſtratur tumor cyſticus, ſive atheroma in palpebra ſuperiori; B alius in palpebra inferiori.

Fig. 17. *Verruca* ampla, ſed depreſſa, in ſuperiori palpebra, ex tenuiori paulo radice orta, quae oculum aperiri impediebat, & ligatura ope fili ſericei a me ablata eſt.

Fig. 18. Tuberculum externum in palpebra, anguſta radice propullulans, quale vulgo *excreſcentiam* vel etiam *ſarcoma* appellant.

Fig. 19. *Phalangoſin* ſive *ptoſin* palpebrae ſuperioris indicat, & quidem litt. A in ſiniſtro oculo ipſum vitium denotat. BB inſtrumentum

Digitized by Google

tum Bartischii, tollendo huic vitio C in oculo dextro adaptatum. DD clavum cochleatum deſignat, quam arctiſſime jungendis ſibi invicem machinamenti brachiis ſive lamellis accommodatum.

Fig. 20. Simile fere inſtrumentum, ſed a Verduinio correctum, ex Ruyschii *epiſt. anatom.* XIII. repraeſentatur: AA & BB binas oſtendit lamellas ſive brachia foraminulis non perforata, CC cochleam, qua conſtringi & varia tubercula tolli poſſunt. D junctura eorum mobilis.

Fig. 21. Idem Verduinii inſtrumentum indigitat, ſed paulo majus, & foraminulis multis a a a a a praeditis, pro inſtituendis in aegro iſtiusmodi oculo ſuturis.

Fig. 22. Inſtrumentum in eundem uſum a Rauio correctum, ex epiſt. ejus de Septo ſcroti; quod magis incurvatum & alia ratione clauditur. A oſtendit, quomodo acus per foraminula ejus transmittitur; B eſt filum jam transmiſſum, quo vulnus palpebrae jungitur.

Fig. 23. Oculus ſiſtitur, in quo palpebrae glutinatae ſive concretae repraeſentantur litt. AA: quod vitium Graeci *ancyloblepharum* appellant.

Fig. 24. *Specillum tenuiſſimum ſulcatum* in ancyloblephari curatione ſubinde utile.

Fig. 25. Scalpellum parvum lunatum, apice ſphaerico inſtructum, in variis oculi vitiis uſurpandum.

Fig. 26. litt. AA deſignant, quomodo incidendae ſint palpebrae inferiores nimis curtae aut retractae.

Fig. 27. Tuberculum ex cantho oculi majori, *encanthis* graece vocatum, littera A deſignatur.

Fig. 28. & 29. ſarcomata, hyperſarcoſes ſive *carnes excreſcentes* oſtendit inter palpebras & oculum provenientes: quarum A ſub inferiori palpebra ortum, B ex ſuperiori palpebra prodiit.

Fig. 30. *Uncinulus* ſive hamulus delineatur in auferendis ejusmodi tuberculis circa oculos aliisque eorum vitiis commode uſurpandus: cujus curvata cuſpis A modo ſimplex, modo gemina fieri poteſt ope annuli mobilis B. ut in fig. 31. litt. CC conſpicitur. DD manubriolum denotant.

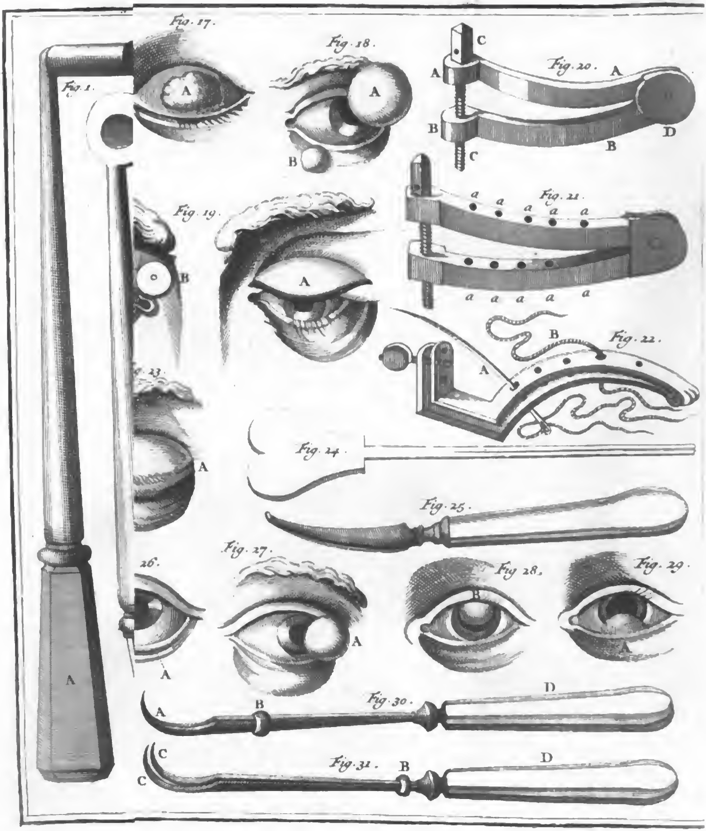
CA-

Digitized by Google

552a

Digitized by Google

TAB. XV

Digitized by Google

CAPUT LI.

De ſanguinis ex oculo miſſione.

I.

Pro nova arte neutiquam eſt habenda.

QUantopere *ſanguinis ex oculo miſſionem*, quaſi noviter a ſe adinventam artem, aliquot ante annos jactaverit WOOLHOUSIUS, Medicus ocularius Anglus, ſatis ſuperque inter illos, arbitror, conſtat, qui non plane ſunt in medicorum ſcholis hoſpites. Tam certe praeſtans atque admirabilis WOOLHOUSIO viſa eſt ſanguinis ex oculis eductio, ut vel praeſtantiſſimis etiam Medicorum inventis, quin imo Philoſophorum, quem vocant, lapidem conficiendi artificio anteponi eadem poſſit. (*a*) Sed quicquid tandem hujus rei ſit, Germanorum certe Medicos jam ante centum annos operationem illam & calluiſſe, & deſcripſiſſe, & adhibuiſſe, manifeſtiſſime a quibusdam eſt demonſtratum. (*b*)

II.

In quibusnam affectibus adhiberi illa poſſit.

Mitti vero ſanguis ex oculo ſalutariter poteſt 1) quoties gravior inflammatio eundem affligit; hoc eſt, quoties venulae in albuginea oculi a copioſiori ſanguine nimium quantum tument rubentque: praeſertim ſi, fruſtra adhibitis medicamentis convenientibus aliis, eductoque ex aliis corporis partibus ſanguine, periculum ſit, ne ipſa tandem propter inflammationem gravem coecitas ſuperveniat: 2) ubi maculae quaedam aut abſceſſus corneam infeſtant. Adapertis enim, vel & conciſis venulis proximis, ſanguinemque aegris partibus, velut morbi nutrimentum praebentibus, longe promtius iſtaec mala curantur: 3) ſi rubida tunica quaedam oculo ſuperincreſcit. Quo frequentius enim venulae ejus reſecantur, & haerens hic ſanguis ex oculo per has venulas educitur, hoc facilius etiam, detracto nutrimento, tunica illa decreſcit atque evaneſcit. Denique 4) ubi, poſt detractas ex oculis noxias iſtiusmodi tunicas, venulae quaedam denuo, ſive in albuginea, ſive in cornea intumeſcunt; ne qua forte malum priſtinum redeat, turgentes venulae iſtae diligenter incidendae ſunt, medicamentisque ſiccantibus fovendae.

(*a*) Vid. liber ejus, qui ſuperbo quondam titulo prodiit: *Diſſertations ſçavantes & critiques de M.* WOOLHOUSE pag. 311. itemque WOOLHOUSII *diſſert. ophthalm.* pag. 244.

(*b*) Vid. MAUCHART. in *diſſert. de Ophthalmoxyſi*, pag. 18. & FELIX PLATERUS *prax. med.* 8. lib. 1. tit. de viſus laeſ. Baſil. 1609. pag. 280. 4. Baſil. 1656. pag. 238. Citavit hunc ipſum M. A. SEVERINUS *in medicina efficaci*, anno 1682. edita, pag. 50. cap. X. quod de ſanguinis ex oculo miſſione tractat.

Digitized by Google

III.

Quomodo inſtituatur. Operandi modus multiplex eſt atque varius. Nos de praecipuis, & breviter quidem, exponemus. 1) Scilicet aegrotus ante omnia, quam aptiſſime fieri poteſt, in ſella lectove deponi, ejusdemque caput firmiter ab adminiſtro contineri oportet. Quo facto tumentes iſtiusmodi venulae prope alterutrum oculi canthum, per admotum ſcalpellum phlebotomum transverſim, ſed circumſpecte tamen, aut incidi debent, aut penitus diſcindi. 2) Nonnunquam adhiberi pro ſcalpello haud incommode poterit forficula quaedam ſubtilior, qua venulae illae reſecantur. Utraque operandi ratio ſic inſtituenda eſt, ut Medicus altera manu palpebras ab invicem probe diductas contineat, altera venas provide incidat. 3) Sunt, qui acum curvam tenuem, eandemque lamellae adinſtar diductam, hic adhibent. Qui ut feliciter curationem perficiant, palpebras oculi afflicti diſtendendas miniſtro committunt; venulas diſtentas tunicaeque, aut abſceſſui, aut maculis corneae intextas, per ſubjectam aciculam leniter attollant, provideque applicato inſtrumento convenienti juxta canthum oculi praecidant. (*a*) 4) Sed quo promtius ſingula procedant, haud abs re fuerit, aciculam modo deſcriptam ſic utrinque exacuere, ut ſcalpelli ancipitis fungi officio, atque ita leniter ſurſum adducta diſcindere ſuperimpoſitas ſibi venulas ſine auxilio alius ferramenti queat. 5) Interim nihil impedit, quo minus fieri quoque operatio iſta inſtrumenti ſcarificatorii beneficio poſſit. Quod ipſum equidem artificium explicatius deſcripturi ſumus deinceps. [*Cap. ſeq.*]

IV.

Quid poſt operationem faciendum. Venulis iſtis tumentibus inciſis aut praeciſis, id ſibi datum Medicus exiſtimet, ut profluentis ſanguinis curſum non ſolum non cohibeat, ſed &, quantum fieri poteſt, per adhibita fomenta; aquam nempe calidam, aut herbae euphraſiae, hyſſopi, veronicae, aliarumque id genus digerentium herbarum decocta, ſpongiae ſeu linteoli mollioris beneficio oculis ſaepius admota, promoveat. Praeterquam enim, quod iſta ſanguinis profuſio minus periculoſa ſit; ſane quo largius ſanguis ille haerens, utpote praecipuum noxae iſtius nutrimentum, effluit, hoc felicius quoque pars aegra detumeſcit ſaneſcitque. Sin ſemel inſtituta operatio minus profecerit, ipſumque malum non ſatis imminutum ſit, vel etiam denuo redierit, iterum iterumque repetenda modo praeſcripta operatio eſt, aſſumtis ſimul medicamentis aliis, partim externis partim internis, contra noxam iſtam valentibus. Tametſi autem operationem iſtam dudum jam, & aliquot annos, quum apud Altor-

(*a*) Hanc ipſam operandi rationem ceteris praeferendam eſſe Clariſſ. Yvesius ſtatuit lib. *de morb. ocul.* pag. 195.

Digitized by Google

Altorfinos adhuc degerem, & poſtea etiam hic Helmſtadii ac in vicinia ſubinde egomet inſtituerim, tamen, ut verum fatear, id ſimul obſervavi, difficulter admodum homines aegros eandem ſuſtinere, nedum ut iterum ea repetatur, permittere. Quosdam enim viſus amittendi metus, alios dolor acutiſſimus, qui cum curatione illa, propter aegrorum teneritudinem nunquam fere non conjunctus eſt, deterret. Ceterum quod rarius haec operatio in infantibus fiat, ratio haec eſt, quia vix ac ne vix quidem perſuaderi illis poteſt, ut caput oculumque tantisper immotum praeſtent. Quanto autem cum periculo admoveri acuta inſtrumenta oculis, tremente vel & hinc inde agitato capite, ſoleat, res ipſa loquitur.

V.

Ceterum huc pertinere videtur & ea operatio chirurgica, quae in diſſertatione medica *de ophthalmia venerea*, ſub praeſidio Camerarii, Tubingae an. 1734. edita laudatur, & cujus epitome in Commercio litterario univerſali Norimbergenſi an. 1734. pag. 380. recenſetur, in eo conſiſtens, ut nimirum in hujusmodi vehementiori ophthalmia juxta corneam circularis fiat conjunctivae ſive albae tunicae inciſio, ut ſanguis quieſcens hac ratione inde evacuetur, donec nulla amplius infarcta materia ibi haereat. Quae an ſatis tuta & efficax ſit operatio, & an non etiam in alia vehementiori Ophthalmia, quam in venerea, utilis eſſe queat, tempus & uſus, tanquam optimae rerum magiſtrae, docebunt. *Alia adhuc methodus.*

CAPUT LII.

De ſcarificatione oculorum.

I.

Oculorum equidem *ſcarificationem* ſive *ſcarifationem* (*a*) non adeo multum diverſam eſſe a venaeſectione, in iisdem inſtitui ſolita, vel inde manifeſtum eſt, quia utrobique, ad educendum ſanguinem ſupervacuum aut haerentem venulae quaedam inciduntur. Ut proinde mirum non ſit, quod ipſe Woolhousius etiam, cujus tamen ſtudio maxima huic arti conciliata fuit celebritas, identidem binas operationes iſtas confuderit. (*b*) Subeſſe vero utique aliquam inter u- *In quamplurimis convenit cum venaeſectione in oculis.*

 tras-

(*a*) Ita ſcribendum eſſe vult cum veteribus Plathnerus in diſſert. de *Scarifatione oculorum*, Lipſiae an. 1728. edita.

(*b*) Vid. Mauchart diſſert. *de Ophthalmoxyſi*, pag. 17.

Digitized by Google

traſque differentiam, inde, niſi ego fallor, perſpicitur, quia 1) venaeſectio non niſi in adnata ſive alba oculi tunica, ſcarificatio autem quoque in interiori palpebrarum parte & quidem praecipue hic peragitur; deinde 2) quia diverſa utrobique inſtrumenta adhibentur; ceu prolixius ex jam dicendis apparebit.

II.

Haud prorſus nova eſt operatio.

Haud omnino novam eſſe atque noſtra demum aetate excogitatam oculorum ſcarificationem, vel inde manifeſtum etiam videtur, quia Hippocrates, (*a*) Celsus, (*b*) Aegineta, (*c*) atque alii Medici veteres eandem & inſtituerunt & explicarunt. Quod autem apud ſequioris aevi Medicos in deſuetudinem abierit iſta curandi ratio, id varias propter rationes factum ego arbitror fuiſſe. Partim enim moleſta nimis atque maximis cum doloribus conjuncta; partim periculoſa; partim denique inanis, experientia teſte, ſaepius ipſa videbatur. Primus autem, qui a ceteris neglectam hanc oculorum ſcarificationem quaſi poſtliminio in ſcholas Medicorum reduxit, Woolhousius exſtitit.

III.

Quomodo illa fiat.

Operandi artificium hoc eſt: Oportet hominem aegrum in ſella ſive lecto ſic deponi, ut oculi ab adverſo lumine, quantum ſatis eſt, colluſtrentur, caput autem ab adminiſtro quodam firmiter contineatur. Dehinc Medicus altera manu, pollice praeſertim atque indice digito, leniter ante praecluſorum oculorum palpebras ita comprimat ac detineat, ut interior ſive rubra illarum pars in conſpectum prodeat. Id quod fieri quam promtiſſime in inferioribus palpebris ſolet. Altera manu inſtrumentum aliquod huic ſcopo accommodatum is prehendat; quo ipſo equidem diligentiſſime celerrimeque ſuper interiorem palpebrae partem, vel, pro re nata, etiam ſuper ipſam albugineam, quin imo corneam quandoque canthique majoris carunculam tracto retractoque, venulas turgentes ſic dilaceret, ut largiter ſanguis inde profluat. Ceterum quia planius coram demonſtrari, quam verbis explicari modo memoratum artificium poteſt; ſane, ſi quis feliciter hic exercere ſalutarem artem voluerit, is, ut alium prius Medicum, qui hanc operationem recte perficere novit, operantem videat, quam ipſemet manum admoveat, etiam atque etiam ego ſuaſerim.

IV.

Quid poſt operationem factu opus ſit.

Scarificatione, quemadmodum praecepimus, peracta, ſanguinem profluentem non modo non reprimere, ſed &, quantum fieri poteſt, prolicere, modo ſuperius propoſito, [*Cap. LI. No.* 4.] convenit. Quo fre-

(*a*) in lib. *de viſione.*
(*b*) Lib. VI. cap. VI. n. 26.
(*c*) Lib. III. cap. 22. *de trachomate.*

Digitized by Google

frequentius enim atque diligentius primo die oculus iſtiusmodi afflictus vel per adhibita fomenta humectatur, vel per ingeſtos liquores digerentes eluitur, hoc facilius quoque idem & purgari a ſordibus ſolet, & ab inflammatione liberari. Ceterum ne qua forte oculorum atque palpebrarum partes vulneratae coaleſcant, nulla omnino, ſaltem interdiu, oculi deligatio inſtituenda; quin opera potius danda eſt, ut leniter identidem palpebrae dimoveantur. Noctu vero ſi quis forſan deligare oculos voluerit, ille palpebris antea iſtiusmodi aliquid ſubjiciat, quod prohibere ipſarum cum oculis coalitionem commode poſſit. Woolhousius equidem, *celeberrimo* Platnero teſte, (*a*) tria quatuorve ſeminis hormini vel ſclareae granula, vel & veſicae lamellam, qua uti aurifabri ſolent, unguento oculario inunctam; hunc in finem commendavit. Niſi enim haec circa deligationem iſtam cautio adhibeatur, quandoque hinc damna provenire conſueverunt. Quemadmodum autem utplurimum iterari modo deſcripta oculorum ſcarificatio debet; ſic, quoties quaque interjecta mora fieri id ipſum debeat, pro ipſius mali gravitate atque ſuppuratione praeſente, ſtatuere, prudentis Medici officium eſt. Interim iſta quoque inprimis neceſſaria hic obſervatio videtur, ut nimirum ad ipſam mali cauſſam extirpandam, & conveniens diaeta & valentiſſima quaeque medicamenta, tam externa, quam interna, ſimul adhibeantur. Siquidem his temere neglectis, haec ſcarificatio oculi non ſolum nihil efficit, ſed gravius potius aegri poſtea laborare ſubinde occipiunt. Conferſis laudati Platneri *diſſ. de ſcarifat. oculor.* pag. 37. ſeq.

V.

Neque vero unum idemque ab omnibus uſurpatum hic eſt inſtrumentum: quin potius alii aliis ſubinde inſtrumentis hanc in rem uſi fuiſſe leguntur. Sic enim Hippocrates carduum aliquem, ſive herbam aliquam aculeatam, qualis eſt *atractylis*, (*b*) adhibuiſſe videtur. Quemadmodum Medicorum veterum alii inſtrumentum aliquod ferreum ſeu chalybeum, radulae ſubtiliori haud abſimile atque cochlearis forma praeditum, (*vid. Tab. XVI. fig. 5.*) ad inſtituendam oculorum ſcarificationem excogitarunt: quo ipſo interiorem palpebrarum partem, donec ſanguis effluxerit, ſcalpere ſoliti ſunt; teſte quidem Celso & Aegineta, utpote quorum hic modo dictum inſtrumentum illud *blepharoxyſton* [palpebrarum radulam] ille *aſperatum ſpecillum* appellavit. (*c*) Aliis herba iſta aſpera, quam Botanici *equiſetum majus*, nu-

Qualibus inſtrumentis illa fiat.

(*a*) *Diſſert. de Scarif. oculorum*, pag. 36.

(*b*) Vid. Mauchart. l. c. pag. 6. ſeq. Platner. l. c. pag. 25.

(*c*) Vid. Celsus Lib. VI. cap. VI. n. 26. & Paulus Aegineta Lib. III. cap. XXII.

nudum, vocant, negotio huic quam maxime commoda videtur. Rurſus alii, inter quos etiam Celsus eſt, *ficus folia;* pumicem alii, ſive *os ſepiae;* alii tandem alia id genus inſtrumenta hunc in uſum commendant.

VI.

Inſtrumentum noviſſimum quodnam ſit.

Noviſſimum idemque aptiſſimum, quo perfici hodie curatio iſta ſolet, inſtrumentum *ſpica ſecalina* videtur, & cumprimis ea ariſtae pars, quae acutis inſtructa eſt uncinulis, atque apud latinos *gluma* ſive *glumus* appellari conſuevit. (*vid. Tab. XVI. fig.* 3.) Scilicet acuminatorum illorum glumorum decem circiter, vel duodecim, vel quindecim etiam, filo colligantur, & forfice ſic circumciduntur, ut ſcopularum, expurgandis veſtibus accommodatarum, aliquam prae ſe ferant ſpeciem. (*vid. Tab. XVI. fig.* 4.) Quae ipſae quidem ſic confectae ſcopulae chirurgicae usque adeo undiquaque ſolent eſſe aculeatae, ut, altera parte A, velut anſa ſive manubrium, digitis prehenſa; altera vero parte B ſive ſcopula, celeriter ſuper interiores palpebras ſive oculos tracta, ſanguis continuo exinde profluat. Ut proinde recentiores chirurgi hanc oculorum ſcarificationem, *Ophthalmoxyſin* ſive *Blepharoxyſin*, haud prorſus inconvenienter appellaverint.

VII.

Quis ejus ſit inventor.

Scopulae hujus chirurgicae ſive oculariae, ut nihil diſſimulem, primus auctor Woolhousius extitit. Qui tametſi cum quibusdam diſcipulis ſuis mirifice ſemper inſtrumenti hujus excellentiam depraedicavit, quam ſolertiſſime tamen illud cum ipſa operandi ratione per complures annos occultavit: donec tandem Cel. Mauchartus, Woolhousii quondam, ſed ante tamen meus diſcipulus, Tubingenſis nunc Medicus & Profeſſor, itemque archiater Ducis Wirtembergenſis, in peculiari quadam, & a nobis ſupra jam tum laudata, *de ophthalmoxyſi, diſſertatione*, anno 1726. apud Tubingenſes habita, non inſtrumentum modo, ſed ejus quoque uſum atque applicandi modum indicavit. Biennio circiter poſt clariſſimus Lipſienſium Medicus, Platnerus, idem prope argumentum pertractavit, explanatiusque quicquid hujus eſt myſterii ediſſeruit, conſcripta *de ſcarifatione oculorum diſſertatione*, itidem jam tum nobis memorata: in qua ipſa ſimul *ophthalmoxyſtrum* ſive ſcopulam iſtam Woolhousii ocularíam delineatam deprehendimus ita, ut Tab. XVI. fig. 4. a nobis exhibita eſt.

VIII.

Quis ejus ſit uſus.

De ophthalmoxyſis ſeu ſcarificationis hujus commodis atque uſibus ſic omnino ſtatuendum Woolhousius una cum diſcipulis ſuis exiſtimat: eſſe nimirum quam plurimas oculorum noxas, quibus curandis illa, perinde, atque in oculis inſtituta venaeſectio, inſerviat. Sic enim adhiberi ophthalmoxyſi ſolet, 1) *quoties a ſtagnante ſanguine, vel & a gra-*

graviori inflammatione quadam oculi infeſtantur; ſive jam ab interna ſive ab externa cauſſa, ictu videlicet, plaga, operatione *cataractae*, *pterygii*, *hypopii*, *ſtaphylomatis* atque his ſimilium noxarum curatione, malum iſtud provenerit: ubi cumprimis palpebras interius radere praecipiunt, ut ſic haerenti ſanguini tempeſtive exitus paretur. Et certe, ſi Woolhouſianos audire voluerimus, longe valentior adverſus inflammationes, vel a cauſſa externa oriundas, vel ab operatione quadam chirurgica provenientes, quam adverſus eas, quae ſua velut ſponte naſcuntur, ophthalmoxyſis cenſenda. (*a*) Sicubi autem *chemoſis* ſive quam maxime vehemens oculorum inflammatio quaedam curanda eſt, praeter palpebras ipſum quoque oculum ſimul ſcarificare ſive per adhibitam hanc ſcopulam radere ſolent. Deinde ſalutariter quoque adhiberi oculorum ſcarificatio putatur, 2) *quoties pannus aut pterygium, aut abſceſſus atque albicantes maculae oculum affligunt.* Scarificata enim albuginea, quin &, ubi commodum viſum fuerit, ipſa cornea, vel potius ſuperinducto corneae pterygio, venulae grandiores per pterygium illud tranſeuntes, vel ad abſceſſum atque maculas procedentes, diſcinduntur ac lacerantur, ita ut malum ipſum per adhibita ſimul medicamenta convenientia alia & felicius & promtius curari queat. Tum 3) inſigniter proficere modo dicta operatio illa exiſtimatur *ad decreſcentem paulatim oculorum aciem inſtaurandam*: quin imo ipſam *amauroſin* & *cataractam*, ſiquidem illae nondum inveteratae fuerint, curandam. His enim vehementibus oculorum compunctionibus & quaſi ſtimulis humores ſtagnantes in motum concitantur, reſeratisque hac ratione obſtructis nervis atque venulis anguſtioribus, priſtino vigori oculi partes ſenſim reſtituuntur. Porro 4) inſtitui ophthalmoxyſis ſolet, quoties *atrophia quaedam ſive tabes oculum invaſit.* Namque ipſa illa ſanguinis eductio praeſtat, ut naturales atque oculo nutriendo deſtinati humores largius influere in tabeſcentem partem illam rurſus incipiant, atque ita debitum illi nutrimentum reſtituant. Similiter 5) adhiberi curatio iſta ſolet, ubi forte ab *hypohaemate* vel *hypopyo*, id eſt vel a ſanguine vel a pure intus latente, oculus infeſtatur. Accidere vero id ipſum conſuevit, *quoties, propter ictum aliquem, ſive quamcunque aliam iſtiusmodi violentiam externam, cruoris ſimilisve materiae noxiae quidpiam poſt corneam intus effuſum haereat*: quod proinde digeri pro reparanda oculorum acie, oportet. Denique 6) haud ſpernendum quoque uſum praeſtare ophthalmoxyſis dicitur *in leniendis oculorum doloribus vehementiſſimis* (quos *ophthalmoponiam* veteres vocarunt) atque ipſum luminis ſenſum moleſtum efficientibus. Quum enim hic vel a nimia venularum a ſanguine diſtenſione, vel ab humoribus acribus atque ſtagnantibus ac in-

(*a*) Vid. Platner. de ſcarif. oculor. pag. 37.

Digitized by Google

inſpiſſatis, vel denique ab interna oculorum inflammatione malum omne proveniat; abeſſe vix poteſt, quin evocato ſanguine ſuperfluo, ſenſim dolores ſeſe remittant. Tandem 7) *ad palpebrarum quoque reſolutionem ſive paralyſin, itemque gangraenam*, ſimilesque alios palpebrarum & oculi morbos inſigniter ophthalmoxyſin valere, teſtes ſunt Mauchartus & Platnerus, in diſſertationibus ſaepe jam tum a me laudatis.

IX.

In quibusnam morbis ophthalmoxyſis pernicioſa ſit.

Ne quis autem forte opinetur, hactenus expoſitam ophthalmoxyſin ſive oculorum ſcarificationem adverſus quascunque oculorum noxas proficere, haud abs re fuerit explicare, in quibusnam caſibus minus ſalutariter eandem inſtitui, Platnerus, diſcipulus Woolhousii, docuerit. Scilicet inconſulte ſcarificationem oculorum adhibebis, quoties 1) ξηροφθαλμία *ſive arida lippitudo illos divexaverit*: id eſt, ubi oculi ſicci ſunt, pruriunt, calent atque aſperi ſunt; ubi palpebrae ſquamis aridis obſitae, aegrique ſine dolore aut moleſtia lucem inſpicere nequeunt. Haud abſimili ratione res ſeſe habet, quando 2) *vel a venere, vel a ſcorbuto pronatum vitium eſt.* Niſi enim primam iſtam vitii cauſſam exſtinctam prius ſenſeris, quam ophthalmoxyſin adhibueris, verendum magnopere eſt, ne pernicioſi quique humores largius in oculos influant, itaque malum adaugeant. Denique 3) *ad cataractae, guttae ſerenae, vel & hypopii curationem*, ſi malum jam inveteratum eſt, parum aut nihil valere ophthalmoxyſis videtur. Atque idem prorſus de illa judicium ferendum, quoties 4) *pro ectropio, trichiaſi, anchyloſi atque id genus aliis oculorum vitiis* tollendis eadem ſuſcipitur.

X.

De ſcopula quaedam admonentur.

Ad ſcopulam autem ocularium, ſuperius deſcriptam, quod attinet, obſervari meretur, quam facillimo negotio ariſtas hebeſcere, adeoque *vix niſi ſemel adhiberi inſtrumentum illud poſſe.* Igitur quoties operatio illa iteratur, iterari autem fere ſemper debet, (*vid. ſupra num. IV.*) toties novam aſſumere ſcopulam convenit. E vetuſtiori ſtramine quae decerpuntur ariſtae, minus plerumque ad ſcopulam faciendam ſolent eſſe aptae. Quoniam enim iſtae nimis aridae ſunt atque fragiles, abeſſe profecto vix poteſt, quin cuſpides aut potius uncinuli earum defixae in palpebris atque oculis remaneant, noxasque producant graviſſimas. Commodiſſimae igitur atque optimae ſcopulae ſunt, quae fiunt e ſtramine recenti, annum ſaltem haud ſuperante, necdum confracto; quodque non e pinguiori tantum agro pronatum, ſed & in loco neque ſicco nimis, neque nimis humido fuit aſſervatum.

XI.

XI.

Quid de ophthalmoxyſi ſtatuendum ſit.

Tametſi autem ſaepius operationem hanc variis in morbis oculorum egomet inſtituerim; tamen, ut verum fatear, aut nihil omnino, aut parum ſaltem eandem proficere, ipſa experientia edoctus mihi videor. Quin imo novi ego homines, variis oculorum morbis affectos, qui non Woolhousii tantum diſcipulis, ſed ipſi quoque Woolhousio curandos Pariſiis ſeſe tradiderunt, & nihil tamen minus, ſuperatis doloribus acutiſſimis, quam exoptatum curationis uſum ſenſerunt. Quod ipſum equidem eum praeſertim in finem ego moneo, ne qua forſan Woolhousius, me, propter minus recte adhibitam operationem, ſpe mea fruſtratum fuiſſe, opinetur. Non diffiteor equidem, feliciter aliquoties, in oculorum praeſertim inflammatione, inſtitutam a me fuiſſe oculorum ſcarificationem; imo vero credo, Woolhousium atque varios ejus diſcipulos ſaepius egregium curationis hujus uſum expertos fuiſſe, praeſertim ubi alia ſimul medicamenta convenientia, cantharides praeſertim & ſanguinis miſſiones, fuerint adhibita. Interim quia ſimiles oculorum noxae, medicamentorum convenientium ſubſidio absque omni oculorum ſcarificatione curatae ſaepius ſunt, dubium ſane videtur, magisne ſcarificatio iſta, quae fit in oculo, an ea, quae fit in partibus aliis, purgatio item ac ſanguinis per venas emiſſio, vel & cantharidum uſus ad ſanitatem reſtituendam valuerint. Ut nihil nunc de eo dicam, homines bene multos, oculorum vitiis quibuscunque laborantes, non olim ſolum, ante inſtauratam a Woolhousio ophthalmoxyſin, ſanatos fuiſſe, ſed hodie quoque a Medicis variis, cumprimis vero oculariis prudentibus, vel non adhibita, vel ignorata etiam ophthalmoxyſi iſta, feliciter paſſim ſanari. Accedit, quod ex tenerrimarum partium, quales equidem in oculo ſunt, tractatione atque laceratione usque adeo vehementes oriantur dolores, ut pauci admodum ex aegris ſint, qui moleſtiſſimam curationem illam admittant; longe vero pauciores, qui fruſtra ſemel admiſſam curationem iſtam iterum iterumque ſuſtinere audeant. Infantes autem, tametſi longe magis, quam adulti, oculorum vitiis ſint expoſiti, tamen nunquam propemodum; feminae raro admodum huic operationi corpus ſubjiciunt. Silentio nunc praetereo pericula, quae cum ancipiti curandi ratione iſta nunquam fere non ſolent eſſe conjuncta. Quantumvis enim magnam in ipſo opere circumſpectionem adhibueris; tamen, quia propter intenſiſſimos cruciatus difficulter admodum contineri ab aegris oculi ſolent aut poſſunt, abeſſe profecto vix ac ne vix quidem poterit, quin, dum adnatae ſive albugineae atque interioribus palpebris inſtrumentum adeo lacerans & pungens admovetur, nunc ipſa ſimul cornea contingatur, graviſſimeque laedatur; nunc ſcopulae cuſpides

ſive uncinuli diffracti intus in oculo remaneant; adeoque longe gravior, quam quae curari debebat, inflammatio ſimilisque noxa alia concitetur. Quae ſi ita fuerint, quemadmodum revera ſunt, prudens quisque Medicus, noſtro quidem judicio, fateri cogitur, hactenus propoſitam ophthalmoxyſin, ſive oculorum ſcarificationem, vel in iſtis etiam oculorum morbis, quibus curandis tamen quam maxime accommodata eſſe illa dicitur, mirificis adhuc premi difficultatibus; commoda vero, quae exſpectari communiter ab eadem ſolent, nequaquam ita eximia eſſe, neque ſpeciminibus ita luculenter demonſtrata, ut aut cruciatuum, aut periculorum gravitatem vincere queant. Quare auctor ſum, ut non niſi urgente neceſſitate, ubi alia remedia non ſufficere videntur, vel in vehementiſſimis & deſperatis fere malis adhibeatur: ut nihil praetermiſiſſe videamur, quod a quibusdam ſaltem ut remedium valens, efficax atque egregium fuit celebratum. Denique adhuc illud hic monendum eſſe cenſeo, recentiores chirurgicos ſcriptores Gallos, ſi Yvesium excipias, ut de pleriſque aliis oculorum curationibus parum vel nihil docuerunt, ita cum primis de hac operatione, quae tamen tantum rumoris concitavit, nihil prorſus, quod miror, memoriae prodidiſſe.

CAPUT LIII.

De Epiphora ſive oculo lacrymante.

I.

Vitii natura explicatur. EPiphoram ſive *oculum lacrymantem* Medici oculorum vitium appellant, quo lacrymae non per puncta lacrymalia in ipſas nares, ſed contra, quam debebant, ſuper genas ex oculo magna cum moleſtia ac deformitate aegrorum deſtillant. Sunt equidem non pauci, qui *noxae genus illud cum fiſtula lacrymali confundunt*: ſed immerito tamen illud fieri, inde manifeſtum eſt, quia in ita dictis fiſtulis lacrymalibus non purus lacrymalis humor, ſed cum *materia purulenta* mixtus, ex intus in ſacco lacrymali abſcondito ulcere profluit. Quo autem facilius atque accuratius vitii utriusque & natura & diſcrimen pernoſcantur, haud alienum erit, ductuum ſive viarum lacrymalium indolem, figuram atque ſitum, quam luculentiſſime fieri poteſt, breviter hic exhibere. (*vid. Tab. XVI. fig. 6.*) Litterae *aa.* puncta lacrymalia in palpebris deſignant; *b.* carunculam lacrymalem. *Figurae* 7. & 8. ductus lacrymales utriusque oculi ſeorſim & integros repraeſentant, & qualiter a palpebris ad nares ipſi tranſeant.

Lit-

Digitized by Google

Litterae *aa* ſaccum ita dictum lacrymalem indicant; *bb* puncta lacrymalia cum ipſis eorum ductibus ſive tubulis *cc*, ad ſaccum lacrymalem ducentibus. Ductum, *naſalem* dictum, litterae *dd* indicant; ejusque oſculum in nares hians *ee*. Dehinc fig. 9 ductuum iſtorum cum ipſis oculis nexum repraeſentat; ubi puncta lacrymalia litteris *aa*, caruncula *b*, ductus a punctis lacrymalibus *cc*. ad ſacculum lacrymalem *d*. Ductus naſalis *e*, hujusdemque pars extrema in nares hians littera *f* deſignantur. (*a*)

II.

Vitii cauſſae deſcribuntur.

Vitii jam jam deſcripti variae cauſſae ſunt. Quicquid enim humoris ex oculis per puncta lacrymalia ductumque naſalem in ipſas nares curſum impedit, illud ipſum quoque epiphoram ſive oculum lacrymantem concitat. Quamdiu enim oculus cum meatibus his lacrymalibus ſanus atque integer eſt, tamdiu quoque humor iſte, qui e glandula lacrymali ad irrigandum atque expurgandum oculum profluit, per puncta lacrymalia, ſacculum lacrymalem ductumque naſalem ſenſim, nobisque id haud ſentientibus, in ipſas nares deſtillat. Verum *oculus lacrymans* naſcitur, 1) quoties *tumor aliquis aut tuberculum, ut encanthis, canthum ſive angulum majorem*, id eſt, naſo proximum, ipſaque ſimul puncta lacrymalia infeſtat: deinde 2) quoties poſt palpebrarum exulcerationem, ambuſtionem noxamque id genus aliam, *puncta lacrymalia praecluduntur*: tum 3) quoties *ductus naſalis obſtruitur aut* omnino concreſcit ſive *glutinatur*. Namque ubi ſacculus lacrymalis impletus eſt, ut nihil amplius eum ingredi poſſit, fieri aliter nequit, quam ut humores ex glandula lacrymali perpetuo affluentes & abundantes ex oculo per genas depluant. Obſtrui autem & praecludi ductus naſalis conſuevit, quoties materia quadam ſpiſſa, viſcida ſive glutinoſa impletur, vel quoties juxta nares paulo graviorem inflammationem ſenſit, qua facile glutinari poteſt. Porro ad oculi lacrymantis cauſſas pertinent 4) *polypus* ſive *caruncula* aut *caro excreſcens in naſo*; ſiquidem is ductum lacrymalem naſalem occludit vel comprimit; 5) *fiſtula lacrymalis*; 6) *palpebrarum inverſio* ſive ectropium; 7) *lacrymalis carunculae eroſio* aut *defectus*; & denique 8) *ductuum lacrymalium vulneratio*, eorumque a glutinatione per malam cicatricem obturatio.

(*a*) Has vias lacrymales haud pauci pro novis inventis habuerunt; verum ea jam Galeno, Vegetio, Berengario, Fallopio, Carcano, Stenoni, aliisque perſpectas fuiſſe, oſtendit cl. Morgagnus *in Adverſar. anatom.* I. & VI. qui vero eas multum illuſtravit. Hoc poſtea etiam fecit Anelius lib. de fiſtula lacrymali. Ita & Henr. Meibomius noſter Epiſt. de *vaſis palpebrarum novis*, Helmſtadii 1666. edita, itemque in diſſ. de fluxu humorum ad oculos 1687. impreſſa, eas jam accurate deſcripſit.

III.

Diagnoſis. *Vitium ipſum quam facillimo negotio cognoſcitur*, quia ab aegris ipſis illud nobis indicatur, atque aegri aſpectu facile obſervatur; ſed vitii vera cauſſa non item. Interim aliae aliis promtius deteguntur. Quoties enim vel a carunculae lacrymalis defectu, vel a palpebrarum diſtorſione, vel ab encanthide in cantho majori, vel a polypo in naſo ſuccreſcentibus oculus lacrymans naſcitur; manifeſta ſtatim atque oculis expoſita cauſſa deprehenditur. Quoties autem puncta lacrymalia glutinata malum iſtud moverunt, vix aliter explorari vera noxae cauſſa poteſt, quam ſollicita noxarum praeviarum, ambuſtionis nempe atque exulcerationis conſideratione ipſorumque punctorum lacrymalium ſolertiſſima viſitatione. Sicubi a ductus naſalis obſtructione vel glutinatione vitium provenit, puncta lacrymalia quidem aperta ſunt, & lacrymae per ea in ſaccum lacrymalem influunt: quia vero ob ductus naſalis obſtructionem in nares progredi nequeunt, ibidem colliguntur; hinc intumeſcit plerumque & in modum herniae diſtenditur, unde *herniae lacrymalis* nomen accepit. Arnelius eam *hydropem ſacci lacrymalis* vocavit. (*a*) Compreſſus autem digito ſaccus lacrymalis, id eſt, locus carunculam lacrymalem inter & naſum conſtitutus (*vid.* Tab. XVI. *fig.* 10. *litt. A*) humorem utplurimum, non ut debebat, in nares, ſed per puncta tantum lacrymalia in oculum effundit. Saepe enim a lacrymis ibidem collectis ſacculus lacrymalis ſic intumeſcit, ut extrinſecus in conſpectum tumor prodeat; qui vero ſimulatque digito comprimitur, & intus collectum liquidum exprimitur, vel penitus evaneſcit, vel inſigniter ſaltem detumeſcit. Fiſtulam autem lacrymalem, ſi qua forte ſimul adeſt, profluens ex angulo oculi majori, dum ſacculus comprimitur, materia purulenta manifeſtat; cum in epiphora aqueum tantum liquidum exprimatur.

IV.

Prognoſis & curatio. Noxae hujus *prognoſis* atque *curatio*, pro diverſis cauſſis, quae noxam induxerunt, variae ſolent eſſe ac diverſae. Si quis enim vel canthi majoris tumor, vel naſi polypus, vel palpebrarum diſtorſio, vel fiſtula denique lacrymalis lacrymantem oculum progenuerunt, curari deſtillatio iſta haud poteſt, quam ubi mala haec, tanquam oculi lacrymantis cauſſae, diligentiſſime prius curantur. Si *a glutinatis punctis lacrymalibus* ſubortum malum eſt, circumſpici curioſiſſime debet, num ductus eorum *cc*, fig. 7. & 8. penitus glutinati ſive concreti, num vero per tenuem modo cuticulam eorum oſcula *bb* praecluſa ſint. Simulatque enim penitus iſti coaluerunt, ſive jam propter cauſſam aliquam inter-

(*a*) In diſſert. ſur la nouvelle decouverte de l'hydropiſie du conduit lacrymal. Pariſ. 1716.

Digitized by Google

internam factum illud fuerit, ſive propter cicatriculam, vulneratis vel aduſtis ductibus lacrymalibus inductam, nulla fere curationis ſpes reliqua eſt. Quodſi autem nonniſi *tenuis cuticula punctorum lacrymalium vias obtexit*, ut aliquando fit, longe optimum erit, cuticulam iſtam tenui quadam acicula providiſſime perforare, deinceps autem in foraminula iſta ſetam ſuillam ſive filum tenue argenteum, oleo ovorum inunctum, (quorum varia fig. 11. 12. & 13. repraeſentantur) identidem demittere, donec ipſorum ora ſatis indurata, novaeque glutinationi non amplius obnoxia reperiatur.

V.

Quodſi autem integra atque, prout naturaliter decet, aperta puncta lacrymalia ſunt, *ductus naſalis*, qui vocatur, *obſtructus ſit oportet.* Quae ipſa equidem obſtructio ſicubi a glutinoſiori quadam materia provenit, & nondum nimis inveterata aut indurata eſt, quam saepiſſime curationem recipit. Scilicet reſolventia hic adhibenda ſunt medicamenta, ſubindeque per dies ſingulos, aegro ſupino in canthum oculi majorem inſtillanda; tum exprimendus quoque diligenter digito eſt lacrymalis ſaccus, ne qua forte diutius inibi haereſcentes humores acrimoniam aliquam contrahant, vias lacrymales erodant, fiſtulamque lacrymalem ſenſim concitent. Atque ad reſolventia quidem medicamenta iſta referri praecipue merentur eſſentia aloës cum aqua ophthalmica parata; vel eſſentia e muſtelae piſcis felle, eodem fere modo praeparata; vel infuſum tepidum herbae hyſſopi aut veronicae; (*a*) vel aquae minerales, *Wisbadenſes* nempe, *Carolinae*, *Emſenſes*, *Selterenſes*, *Seidlicenſes*, aliaeve ſimiles; vel aqua ophthalmica quaecunque cum admixta ſalis mineralis ex fontibus ejuſmodi confecti portiuncula: quae ſubinde tepida oculis inſtillanda. Praeter haec interdum naribus attrahi debet *pulvis errhinus* ſive ſternutatorius lenior, ex majorana, liliis convallium, maro vero ſimilibusque herbis aliis praeparatus; vel & ſpiritus cornu cervi, vel ſalis ammoniaci. Quae ſingula ubi parum proficiunt, haud alienum erit, novam iſtam atque fiſtulis lacrymalibus ab Anelio deſtinatam curandi rationem, qua ſpecillum aliquod peculiare, argenteum, tenue (*vid. Tab. XVI. fig.* 11. 12. 13.) per punctum lacrymale ſuperius, ſaccum ductumque lacrymalem naſalem ad nares usque ſingulari artificio quam providiſſime dimittitur, & hic in auxilium vocare. Oportet autem in iſtoc negotio perſpectiſſimam habere ductuum lacrymalium poſituram & fabricam, itemque aciem oculorum acrem & claram, manumque ſtrenuam, ſtabilem, atque in actionibus chirurgicis probe exercitatam, alias quis hoc perficere

Si ductus lacrymalis obſtructus eſt.

(*a*) Hoc infuſum veronicae, *Schobingerus*, *Tveſii* diſcipulus, etiam in ipſa jam incipiente fiſtula lacrymali magnopere commendat, diſſert. de Fiſtula lacrymali pag. 20.

Digitized by Google

ficere vix poterit. (*a*) Continuari autem dicta iſta curatio per dies aliquot ſic debet, ut poſt immiſſum matutino ſemper & veſpertino tempore ſpecillum ſive filum argenteum, ſupra memoratorum liquorum medicatorum portiuncula per adhibitum ſiphunculum ſive ſyringam tenuiſſimam (*Tab. XVI. fig.* 14.) in punctum lacrymale inferius, prout ſequenti capite accuratius docebimus, injiciatur, ut hac ratione viae lacrymales probe expurgentur, ne lacrymarum ad nares via rurſus praecludatur. (*b*) Si hoc diu continuatur, malum ſaepe ſic tollitur; ſin vero his non cedit, in veram fiſtulam lacrymalem vitium degenerare ſolet, & ut talis tractanda poſtea eſt. Tandem ubi e carunculae lacrymalis defectu vitium iſtud ſuboritur, omnis curatio eſt fruſtranea: quia haec reſtitui nequit.

CAPUT LIV.

De fiſtula lacrymali vitiisque aliis eidem affinibus.

I.

Fiſtula lacrymalis deſcribitur.

FIſtulam lacrymalem cum plerisque Medicis & Chirurgis generatim iſtud vitium appellamus, ubi *ex majore oculi cantho*, vel eidem propinquo loco *pituita purulenta, aut verum pus*, vel ſponte ſua, vel poſt compreſſum digitis lacrymalem ſacculum profluit. Naſci autem vitium iſtud ſolet, quoties viae lacrymales & cumprimis ſacculus lacrymalis ab ulcere quodam infeſtantur. Quo gravius itaque ipſum ulcus eſt, hoc magis quoque periculoſa eſſe fiſtula lacrymalis conſuevit. Saepius ulcus non niſi intus in ſacco lacrymali deliteſcit, corruptamque materiam e punctis lacrymalibus emittit. Interdum autem non ipſe tantum ſaccus lacrymalis, ſed cutis etiam, qua is tegitur, quin imo proxima quoque oſſa ſimul eroduntur atque exeduntur. Si cutis non eroſa eſt, *imperfecta*; ſi eroſa, *perfecta*;

(*a*) Interea tamen non eſt impoſſibile, ut nonnulli baud ſatis hiſce in rebus exercitati, & inter hos etiam *Garengeot*, lib. de Inſtrument. chirurg. Tom. I. pag. 426. perhibere aliisque temere perſuadere voluerunt; nam, ut *Anellum* nunc taceam, in quamplurimis aegris ipſe vel millies hoc perfeci.

(*b*) Figuram hujus ſiphunculi ita ego excogitavi, atque ex argento fabricari curavi, eaque quod perficiendum erat in ejusmodi malis optime perfeci . . Diu autem poſt percepi, ANELLUM, inventorem hujus operationis, loco tubuli A, alium, qualis fig. 15. hic ſiſtitur, adhibuiſſe. Ita nonnulli loco manubrioli B. in piſtillo annulum ſubſtituerunt, ſicut ex *Garengeot* lib. de Inſtr. chir. T. I. p. 427, fig. 3. patet: id quod vero, ut ego ſaltem opinor, perinde eſſe poteſt.

fecta; (*a*) ſin oſſa ſimul eroſa, *complicata* cum oſſis carie *fiſtula lacrymalis* dici ſolet. Animadvertendum autem hic merito illud eſt, in principio adhuc hujus ſeculi male aut non ſatis accurate Medicorum aut Chirurgorum pleroſque de iſtoc moleſtiſſimo vitii genere tractaſſe. Cujus equidem confuſionis gemina potiſſimum cauſſa ſubeſſe videtur. Praeterquam enim quod 1) *mirifica noxarum*, *quibus major oculi angulus vexatur*, *multitudo* effecit, ut varia eidem noxae nomina, idemque viciſſim nomen diverſis noxis tribuantur; ſane 2) *ipſa morbi bujus indoles* pauciſſimis chirurgicae artis profeſſoribus ſatis fuit perſpecta. Quotus enim quisque Chirurgorum antiquiorum eſt, qui aut a caruncula lacrymali exulcerata, aut ab ulcere ſub vel in caruncula, vel poſt carunculam iſtam abſcondito fiſtulam lacrymalem haud derivaverit? Quum tamen ex accuratioribus expertiſſimorum Chirurgorum recentium frequentiſſimisque noſtris obſervationibus manifeſtum ſit, pituitam purulentam haudquaquam e caruncula lacrymali, aut conſtitutis poſt ipſam partibus, *ſed potius ex ipſo ſacculo per puncta lacrymalia profluere.* (*b*) Si quas igitur inanes ac perverſas falſa iſta chirurgorum de fiſtula lacrymali opinatio curationis vias peperit; has equidem emendare Medici recentiores haud inaniter ſtuduerunt.

II.

Vitiorum variorum diſcrimen atque appellatio proponuntur.

Sed quo planius tamen conſtet, quid & ſentiendum hic ſit, & faciendum, operae pretium facturi nobis videmur, ſi praecipuas ſcriptorum aberrationes una cum ipſarum emendatione breviter expoſuerimus. Scilicet *lacrymalem fiſtulam* multi nominarunt 1) iſtud noxae genus, quod nos ſub *epiphorae* ſeu lacrymantis oculi nomine praecedenti capite deſcripſimus: alii 2) *fiſtulae lacrymalis*, *anchilopis* atque *aegilopis* vocabula idem prorſus vitium deſignare opinati videntur. Ut proinde conciliari variae ipſorum ſententiae prius nequeant, quam dilucide ſingula iſta morborum genera ab invicem diſtinguantur atque explicentur: ceu dudum jam in illa *diſputatione* admonuimus, quam *de fiſtula lacrymali* ex inſtituto conſcripſimus. (*c*) Nempe *anchilops* cum ſcriptoribus pleriſque omnibus *tuberculum* nobis dicitur, *quod angulum oculi majorem inter & naſum provenit*; ſive illud jam in ipſo lacrymali ſacco, ſive prope iſtum exiſtat; ſive aliquam, ſive nullam inflammationem adjunctam habeat. Obſervari enim hic meretur, naſci juxta ſacculum, perinde ut in aliis partibus, 1) *tumores tunicatos*; 2) *inflammationes atque abſceſſus*; nec

(*a*) Hanc ſpeciem fiſtulae Celsus cum Graecis *aegilopa* vocaſſe videtur Lib. VII. n. 7. attamen non ſatis perſpicue hic ſe explicat.

(*b*) Obſervavit hoc forte primus Fallopius in obſ. anatomicis, deinde etiam in cap. de fiſtula lacrymali Tom. II. pag. mihi 224. conf. Morgagni Adv. Anatom. VI. Animadv. LXIV. & diſſ. noſtra de fiſtul. lacrym. cap. III.

(*c*) Altorfii anno 1716. edita 4.

nec non 3) & quam ſaepiſſime quidem, ſacculi diſtenſionem atque reſolutionem, quam *herniam lacrymalem* hodie appellant. (*vid. Tab. XVI. fig.* 10. *AB*, *it. fig.* 16. *&* 17.) Depreſſo ſuper iſtam partem digito, tumor modo facilius modo difficilius detumeſcit; pituita vero vel per nares tantum, vel per puncta ſolum lacrymalia, vel per utramque viam effluit. *Aegilops* autem *tumor* nobis vocatur *juxta ſacculum lacrymalem, poſt inflammationem aliquam aut abſceſſum, ſubortus*: qui dein, propter acrem ac purulentam materiam ſuam, vel cutem ſuperiorem, vel ipſos ſimul ductus lacrymales, vel pinguedinem juxta ſinus oculorum poſitam, ipſaque interdum oſſa, quae nonnulli *plana* vocant, vel denique partes & oſſa naſo proxima graviter exedit, periculoſamque interdum cariem concitat. Nonnunquam ductus lacrymales, iidemque vel ſuperiores vel inferiores, ſic omnino eroduntur, ut pituita purulenta e punctis lacrymalibus aſſidue in angulum majorem profluat. (*vid. fig.* 18. *litt. a & b.*) Atque tum demum noxa iſta ſuboritur, quam *lacrymalem fiſtulam* Medicorum filii nuncupant, quae *purulentam materiam* requirit. Quoties autem non niſi purus humor lacrymalis ex oculis deſtillat, *epiphoram* ſive *oculum lacrymantem* vitium iſtud apte dici ſupra jam tum memoravimus. Ceterum ex jam adductis facile, meo quidem judicio, liquet, quomodo diſcerni ab invicem iſtiusmodi vitia poſſint, quae propter inſignem affinitatem ſuam tantum non ſemper a Medicis atque Chirurgis quamplurimis confundi adſolent.

III.

Cauſſae vitiorum explicantur. Excitari autem *anchilops* non una ratione poteſt. Namque ubi vel tumor tunicatus, vel inflammatio ſubeſt; anchilopis eaedem prorſus atque aliorum horum vitiorum cauſſae ſunt. Multo ſaepius autem a nimis relaxato diſtentoque ſacculo lacrymali vitium iſtud naſcitur. Nonnunquam atque adeo ſemper fere aegilopa lacrymali fiſtulae adjunctam deprehendimus. Cujus equidem rei ratio in eo potiſſimum ſita eſt, quod pituita vel materia purulenta tranſire ad nares nequeat, proindeque ſacculum lacrymalem ſenſim debilitet atque extendit. *Aegilopis* cauſſa praecipua in praevia inflammatione quadam vel abſceſſu ſolet eſſe ſita. His enim cutis utplurimum aut ductus aliquis lacrymalis eroditur; quin & lacrymalis quandoque fiſtula concitatur. Quanquam autem, praeter inflammationem, plures eaedemque variae exiſtere poſſunt *fiſtulae lacrymalis cauſſae*, frequentiſſima tamen eademque praecipua ac proxima ſita eſſe ſolet in *exulceratione ſacculum ipſum aut partes juxta poſitas infeſtante.* Simulatque enim ductus lacrymales eroduntur, protinus in ipſum ſacculum materia corrupta deſtillat. (*vid. fig.* 18.) Tum exoriri quoque haud raro lacrymalis fiſtula inde ſolet, ſi *ductus lacrymalis inferior*, id eſt naſalis litt. dd. fig. 7. & 8, a quacunque cauſſa *forte obſtruitur aut praecluditur.* Namque hic abeſſe vix

po-

poteſt, quin pituita intus haereſcens ſenſim acrimoniam contrahat, tandemque ipſum ſacculum graviter relaxet, penitusque exedat, vel ſaltem graviter exulceret. Quod ipſum equidem morbi genus frequens inprimis eſſe ſolet in multis hominibus, vel poſt ophthalmiam, vel poſt inflammationem membranae narium vel horum ductuum, vel *poſt variolas*, ut ſaepius jam vidi. Interdum tamen etiam ſine his cauſſis ſponte oritur.

IV.

Fiſtularum lacrymalium varia genera recenſentur.

Neque vero unica tantum *fiſtulae lacrymalis ſpecies* deprehenditur. Namque ipſa 1) vel *perfecta* eſt, vel *imperfecta*. Illa ſive *perfecta* dicitur, quando pus ex ſacco lacrymali, eroſa cute, juxta angulum oculi majorem, effluit; haec vero, quando illud ſolum per puncta lacrymalia, cute integra, exit: atque haec utplurimum tumorem ſacci lacrymalis, licet non ſemper conjunctum habet. *Perfecta* videri poteſt. *Tab. XVI. fig.* 19. *a b.* 2) Alia *ſimplex* eſt, alia *compoſita*; dum ſcilicet callus aut caries ſimul adſunt. 3) Alia *recens* eſt, alia *vetus*. 4) Alia *lenis*, alia *pertinax*. 5) Alia *ductus naſalis obſtructionem* ſibi habet adjunctam, alia non item; ſed pus per ſuperiora & inferiora expellitur. 6) Alia *intermittens* & *periodica* eſt, alia *continua*. Prolixius autem has ipſas fiſtularum lacrymalium differentias in ſuperius adducta *diſputatione noſtra pag.* 8. explicuimus. Garengeotius ſeptimam quoque claſſem adjunxit, dum fiſtulam lacrymalem in *veram* & *falſam* diſpeſcuit. *Veram* etenim illam dixit, quando exulceratio ipſos ductus lacrymales vexat; *falſam* autem, quando juxta illos, ut ſaepius quoque vidi, exulceratio exiſtit: quae a nobis *aegilops* dicta eſt. Sunt equidem nonnulli, qui fiſtulis lacrymalibus nunquam non *callum* quendam adjunctum neceſſario eſſe autumant; ut Signorottus (*a*) & Platnerus (*b*): quia in aliis fiſtulis callus requireretur. Sed contra tamen rem ſeſe habere in fiſtulis lacrymalibus, non ſolum uſus receptus vocabuli fiſtulae lacrymalis; (ubi verba valent ut nummi) verum etiam Celsi, Fallopii, Cardani, aliorumque magnorum Medicorum (*c*) autoritas, imo ipſius *Wolhuſii* conſenſus, ut in citata noſtra diſſertatione evicimus, demonſtrant, illudque ex ipſa quoque experientia manifeſtum eſt. Praeterquam enim quod Sanctus Yvesius, (*d*) Medicus olim ocularius celeberrimus Pariſinus, raro callum in fiſtulis lacrymalibus reperiri, teſtatur; egomet ſane quamplurima quoque iſtiusmodi exempla obſervavi, ubi vel maxime etiam inveteratae fiſtulae lacrymales abſque callo aderant.

(*a*) Vid. diſſ. noſtr. de fiſtul. lacrymal. p. 56. 64.
(*b*) In diſſ. de fiſt. lacrymall. §. I. II. III.
(*c*) *Morgagn.* Adv. An. VI. p. 82.
(*d*) Vid. Ej. *Traité des maladies des yeux* pag. 59. & *Schobingeri* diſſ. de fiſtul. lacrym. p. 3.

rant. Rurſus alii e chirurgis exiſtimant, *nullam unquam* fiſtulam lacrymalem *ſuboriri*, *quin ductus naſalis obſtructus ſimul ſit atque praecluſus:* ſiquidem ab ipſa obſtructione illa, quaſi cauſſa ſua, fiſtulae lacrymalis vitium proveniat. Verum hos quoque inſigniter in iſtac opinatione ſua falli, dudum ego cum auctoribus aliis praeſtantiſſimis, quos in diſſert. mea citavi, ex quotidiano rerum uſu didici. Saepius enim iſtiusmodi fiſtulas lacrymales me videre memini, atque adhuc hodie tales novi, ubi ſacculus digitis compreſſus pituitae purulentae affatim per puncta lacrymalia quotidie profundebat; (*a*) quum interim ductus naſalis apertus inveniretur, atque etiam per hunc purulenta materia in naſum expelli poſſet.

V.

Fiſtulae lacrymalis ſigna recenſentur.

Hactenus generatim, quid fiſtula lacrymalis ſit, quomodo item a reliquis noxis valde affinibus differat, expoſuimus. Sequitur jam, ut de ipſius *notis* breviter diſpiciamus. Nempe fiſtulam quandam lacrymalem ſubeſſe, inde potiſſimum cognoſcitur, quando aeger de frequenti lacrymarum ſtillicidio conqueritur, & *materia purulenta*, matutino praeſertim tempore, collecta *in oculo deprehenditur*; quum tamen nulla prorſus inflammatio adſit: cumprimis vero ſi digito compreſſus ſacculus lacrymalis humorem purulentum vel ſanioſum e punctis lacrymalibus emittit. (*b*) *Cariem* quandam ſimul intus eſſe, inde potiſſimum colligitur, tum ſi aut peſſimi odoris, aut coloris inuſitati, viridis puta vel nigricantis, materia purulenta expellitur; tum & vel maxime, ſi nudum atque *exeſum* os vel viſu, ut in fiſtulis apertis, vel per ſpecillum inſertum deprehenditur. Tantum enim abeſt, ut e ſolo materiae colore certum fieri judicium poſſit, ut potius quamplurima ejusmodi fiſtularum exempla invenerim, ubi optimum materia colorem prae ſe ferebat; quum tamen nudum atque arroſum os demiſſo ſpecillo animadverterem. Fere ſemper autem *caries quaedam ſubeſſe* conjicitur, ſi prorſus inveteratum malum eſt, & ſi materia copioſiſſima quotidie propellitur. Ceterum diverſa eſſe cariei ſedes conſuevit: nunc enim lacrymale, nunc os planum, nunc ſuperioris maxillae os exeſum depre-

(*a*) Sunt qui per unum tantum punctum purulentam materiam effluere perhibent, nonnullique hoc per ſuperius, alii per inferius hoc fieri docent. Verum per utrumque hoc fit: attamen in quibusdam magis per ſuperius; in aliis per inferius hoc facilius contingit.

(*b*) Inſolitum prorſus lacrymalis fiſtulae exemplum anno 1726. in ſtudioſo hic reperi. Tametſi enim per octennium jam noxa iſta adfuerat, tamen digitis exprimi materiae nihil quicquam poterat. Lacrymae interim aſſidue per genas deſtillabant, & abſoluto ſomno materia purulenta repletus oculus inveniebatur. Simulatque liquoris portio in alterutrum punctum lacrymale ope ſyringae injiciebatur, materia purulenta ex altero puncto profluebat. Tumor ſacci lacrymalis omnis aberat; ſed cariem nihilominus in oſſe lacrymali, cute poſtmodum inciſa, inveniebam.

Digitized by Google

deprehenditur. *Ductum naſalem obturatum ſimul eſſe*, indicio eſt, ſi nec materiae nec humoris injecti quicquam e naribus deſtillat; ſed nihil non e punctis lacrymalibus prorumpit. *Callum* denique inſolita partium lacrymalium durities ſignificat. Quanquam, ut ſupra jam tum Yvesii & noſtra experientia indicavimus, raro admodum fiſtulae lacrymali adjuncta eſſe noxa haec reperitur. (*a*) Si quis *tumor tunicatus* ſubeſt, partes exteriores cum duritie tument, neque digitis depreſſis detumeſcunt; atque inflammatio penitus abeſt. Quodſi autem tubercula iſta digitis compreſſa detumeſcunt, ſacculi relaxationem ſive *herniam lacrymalem* adeſſe concludendum eſt. *Aegilopa* tandem exinde cognoſcimus, ſicubi partes angulo majori proximae exulceratae ſentiuntur, ſine communicatione cum viis lacrymalibus.

VI.

Triſtem autem hactenus recenſita oculorum vitia ſingula habere utplurimum ſolent exitum. Quum enim ipſa oculis tenuiſſimisque & ſpongioſis oſſiculis propinqua valde ſunt, abeſſe vix poteſt, quin graves ſaepe noxas & caries in ipſis moveant. *Anchilops* certe atque *aegilops* quam facillime in fiſtulam, *fiſtula* ipſa lenior quam facillime in pertinaciorem eandemque aliquando periculoſam, imo quandoque *cancroſam* degenerant, quae, exeſis oſſibus, difficillime vel nunquam quandoque curantur. Solent autem hoc magis pernicioſa mala iſta exiſtere, quo pejor corporis habitus, quo acrior in fiſtulis materia, quoque magis incauta vitae victusque ratio fuerit: ceu copioſius in *diſputatione noſtra pag.* 23. declaravimus. Contra vero minus pernicioſum malum eſt, ſicubi cetera ſani homines ſunt; ſi recens adhuc malum eſt; ſi a gravioribus malis accedentibus aliis, carie praeſertim atque callo, graviorique tandem naſalis ductus glutinatione immunis aegrotus eſt. Tunc enim paucos intra dies, quicquid etiam nonnulli contradicant, quandoque ſanari noxa omnis poteſt; praeſertim ſi nova iſta nobiliſſimi Anelii curandi ratio fuerit adhibita. *Perfecta* ſive *quae cutem externam perrumpit fiſtula*, ſaepius adjunctam habet oſſium aliquam *cariem*, adeoque tunc difficulter imo vix curari ſolet, niſi ipſa prius caries vel idoneis medicamentis, vel pertundendo ac diffringendo, vel adurendo haec oſſa fuerit extirpata. Si fiſtulis *callus* aliquis ſupervenit, non curantur niſi hoc ſublato. Si caries vero atque callus abſunt, longe utique felicius atque promtius fiſtulae ſaneſcunt. Quo magis *inveteratae* fiſtulae ſunt, hoc difficilius quoque utplurimum curantur; fere ſemper enim in his exeſa ſimul carie oſſa ſunt: & ſi forte curatae aliquando fuerunt, carie non funditus extirpata, facile tamen denuo redeunt. Interim, *Prognoſis.*

 quod

(*a*) *Garengeot* idem obſervavit & ſtatuit oper. chirurg. Tom, III. pag. 60.

quod mirum atque inopinatum videri poterat, haud omnino in Chirurgis deſunt, qui *fiſtulas cum carie atque callo* conjunctas ſolius naturae beneficio quandoque ſanatas fuiſſe memorant. (*a*) *Niſi ductus naſalis praecluſus recluditur*, & *recluſus ſervatur*, nulla conſtans vel ſaltem ſine remanente oculo lacrymante exſpectari ſanitas poterit; quantumvis etiam ſolerter callum atque cariem ferro & igne ſanaveris. Quin imo ipſa inſtrumenta comprimentia, quibus olim frequenter uſi ſunt, quantumvis etiam diu applicata fuerint, nihil quicquam aliud utplurimum hic proficiunt, quam ut inanes moleſtias aegro moveant, & ex levi ſaepe gravem fiſtulam efficiant. Ceterum vel eo nomine recentiores quidam chirurgi laudem egregiam promerentur, quod, Anelio duce ac auctore ab anno circiter 1712. iſtiusmodi artificia uſurpare coeperunt, quae fiſtulis multis recentibus, vel ſaltem a graviori carie atque callo immunibus, ſine ſcalpello, terebra, atque cauterio ſanandis, quicquid nonnulli contradicant, (*b*) ſaepe ſufficiunt: quum abſque ſaevis hisce adminiculis vix ullam unquam antea Chirurgi fiſtulam lacrymalem curare potuerint.

VII.

Anchilopis curatio.

Si quis ergo *tumor* ſive *anchilops cum inflammatione juxta angulum majorem* ſuboritur, tentanda protinus reſolutio eſt, ne ſcilicet in abſceſſum ac fiſtulam tumor degeneret. Quare longe optimum eſt, mox in principio ſpiritu vitrioli per adhibitum tenuiſſimum penicillum, vel ope digiti aliquoties in dies ſingulos, perinde, ut in furunculis ſupra praeſcripſimus, tuberculum inungere; ſed provide tamen, ne ipſe ſimul oculus imprudenter eo attingatur. Inſignem quoque uſum hic praeſtat mel roſarum, ſiquidem ad acorem usque vitrioli ſpiritus ei miſceatur, diligentiſſimeque partibus tumentibus illinatur, emplaſtro diachylo interim ſuperinjecto. Aeque fere prompta curatio eſſe conſuevit, ſi ſplenia ſpiritu vini camphorato bene calido imbuta, vel & malagmata e pomis coctis vel aſſatis confecta, camphoraque mixta quam creberrime imponuntur, donec reſolutio ſequatur. Si quis ejusmodi *tumor tunica hic incluſus* adeſt, tum curationem eo modo inſtituere convenit, quam ſupra (*Cap. XXVIII. Sect. I. No.* 6. 7.) pro curandis tumoribus cyſticis, ſive tunica incluſis propoſuimus: eaque ratione magnum ejusmodi tumorem in virgine, qui profunde in orbitam intrabat, ſcalpello feliciter extirpavi. Denique ſi *lacrymalis ſacculi reſolutio* male oculum habet; eadem curationis ingredienda via eſt, quam infra (*No.* 10.) commonſtravimus.

VIII.

(*a*) Spectare huc prae ceteris videtur Maitre-Jan in *lib. de morbis oculorum*, & eo quidem *capite*, ubi *de fiſtula lacrymali* diſſerit; id quod vero non niſi rariſſime continget.

(*b*) De his videri poteſt diſſert. noſtra.

Digitized by Google

VIII.

Quodſi autem ad *ſuppurationem* potius quam reſolutionem inflammatio ſpectat, maturare utique ſuppurationem conveniet; ne qua forte propter ipſam moram in perniciosſam fiſtulam noxa degeneret. Maturari autem ſuppuratio quam commodiſſime ſolet, ſi aut emplaſtrum diachylum cum gummis, aut cataplaſma quoddam emolliens, quam diligentiſſime ſupradatur. Simulatque vero ad maturitatem perducta eſſe materia cognoſcitur; ne ſacculus aut propinqua oſſicula graviter exedantur, protinus incidi phlebotomo vel ſcalpello tuberculi pars inferior debet, expreſſoque pure, vel oleo philoſophorum, vel unguento digeſtivo aut roſarum melle cum myrrhae atque unguenti aegyptiaci ſeu praecipitati rubri portiuncula permixtum, diligenter abſceſſum expurgari, & ulcus denique ipſum balſamo glutinari: qualiter nimirum in abſceſſibus generatim praeſcripſimus. Quodſi forte abſceſſus ejusmodi ſponte rumpatur, ut ſaepe fieri memini, atque apertura abſceſſus nimis ſit anguſta, ut ſatis expurgari nequeat, ampliari utique eam per ſpongiam praeparatam aut gentianae aliamve ſimilem radicem, aut etiam per ſcalpellum oportebit, & poſtea modo praedicto purgare ac glutinare. Sicubi *a carie* jam tum infeſtatum os deprehenditur, neceſſarium eſt, linamenta carpta guttulis aliquot ſulphuris aut vitrioli ſpiritus ſuccida ſuperimponere; vel hujus loco pulverem aut eſſentiam euphorbii: ac poſtea ſplenia, liquoribus refrigerantibus vel aqua calcis probe tincta, ſuperinjicere, dum, carie ſublata, glutinationi opportunum vulnus evaſerit. Quandoque *ſcalpro* ſive ferro radente haec caries auferri poteſt, qualia vel Tab. VII. fig. 3. 4. 5. vel Tab. XVIII. fig. 9. exhibentur. Chirurgis quibusdam longe promtior curatio videtur, ſi *ferramentis candentibus* ad id accommodatis tubuloque proprio incluſis, quale vel illud eſſe poteſt, quod vid. Tab. XVI. fig. 21. & 22, aliudve ſimile, exeſum os quam ſolertiſſime aduritur, applicatisque deinceps medicamentis balſamicis vulnus glutinatur: ceu explanatius N. XII. haec in ipſius fiſtulae curatione ediſſerere conſtituimus. *Aegilopis curatio.*

IX.

Fiſtulae lacrymalis verae (ubi ſcilicet in ipſis viis lacrymalibus exulceratio eſt) *curatio*, pro ipſius noxae natura, gradibus, aliisque malis accedentibus variat. Namque ubi *recens adhuc malum eſt*; ubi bonus ceteroquin hominis aegri habitus eſt; ubi nondum eroſa cutis externa, & canalis naſalis adhuc apertus eſt; denique ubi boni coloris juſtaeque craſſitiei, ſeu muco non abſimilis materia profluens eſt, non mox ad ferrum & ignem accedendum; ſed potius curare quam ſaepiſſime abſque omni operatione chirurgica fiſtulam iſtiusmodi, quam *leviorem* appellare lubet, licebit. Scilicet *materia intus* in ſacco lacrymali *haereſcens digitis frequenter exprimitur*, ne diutius quieſcendo in *Fiſtularum leviorum curatio.*

ſacco lacrymali acrimoniam contrahere atque juxta poſitas partes vehementius erodere valeat. Inſimul autem ea medicamenta reſolventia ac purgantia ſive mundantia immittenda; quae ad *lacrymantem oculum* commendavimus. (*cap. LIII. No. V.*): non neglectis interim, pro ipſius aegroti habitudine, ſi opus eſt, alvi expurgatione, ſanguinis per venas detractione, ſcarificatione, veſicatoriis denique aliisque pro rerum circumſtantium diverſitate utilibus medicamentis, ſollicitaque victus atque vitae ratione.

X.

Curatio per compreſſionem.

Dionisius equidem *in chirurgia* ſua memorat, quamplurimas iſtiusmodi fiſtulas recentes, praecipue in infantibus, apta compreſſione a ſemet ipſo fuiſſe curatas. (*a*) Ipſa autem compreſſio ſic fere ab ipſo inſtituitur: 1) ante omnia exiguum aliquod e ceruſſa uſta emplaſtrum ſuper ſacculi lacrymalis ſive fiſtulae tuberculum imponitur; deinde 2) ſplenium quoddam triangulare ac minutum, ſed pollicis craſſitiem adaequans, injicitur, (vel loco unius craſſioris, plura tenuiora) pro angulo juxta oculum exactiſſime implendo; tum 3) aliud ſplenium ſimile, ſed paulo amplius ſupradatur: utrumque autem in aqua calcis, vel vini ſpiritu aliove liquore ſiccante prius tingantur. Denique 4) faſciae circularis ſuperinjectae beneficio ita firmiter ſplenia ſuper tumorem deprimuntur, ut & humoris vitioſi nihil quicquam colligi intus queat, & relaxatus ſacculus ad priſtinam ſuam formam ac robur ſenſim redigatur. Continuari autem per aliquot menſes integros, auctore Dionisio, curationis negotium illud oportebit, ſicubi exoptatam ſalutem aegrotantibus reſtituere voluerimus. Ceterum faſciae loco adhiberi a nonnullis propria quaedam inſtrumenta comprimentia conſueverunt; quorum nonnulla ab Aquapendente, Sculteto, Palfynio, denique a nobis (*b*) etiam (*Tab. XVI. fig.* 20.) alia adhuc ab aliis propoſita reperiuntur. Quanquam prorſus inanis omnis ejusmodi compreſſio eſt, ſi ductus lacrymalis obſtructus aut praecluſus eſt. Namque tum ſolum ipſa aliquando prodeſſe poteſt, ubi tantum abſceſſus eſt juxta ſacculum lacrymalem, (*ut in fig.* 18.) vel ſaltem apertus adhuc ductus lacrymalis deprehenditur.

XI.

Curatio fiſtulae gravioris per ſacci aperturam.

Ubi vero ne ſic quidem liberari a fiſtula diu multumque diſcruciati homines poterant, vel alias pejoris indolis, aut jam jam inveteratae erant, id tandem ſibi datum, ante Anelii inventum, chirurgi exiſtimabant eſſe & adhuc exiſtimant, ut tuberculum ſive ſaccum lacrymalem diſtentum, medio fere canthum majorem inter atque naſum loco, per

(*a*) Idem prorſus ab Arnoldo, Chirurgo quondam Pariſino praeſtantiſſimo, praeſtitum eſſe, Garengeotius ſcripſit *cap. de fiſtula lacrymali.*
(*b*) ex *Platneri* diſſ. de fiſtula lacrymali. Lipſiae 1724. edita.

Digitized by Google

per adhibitum vel medicamentum rodens, vel, quod praeſtat, per ſcalpellum aut phlebotomum, ſed quam providiſſime tamen aperirent, ne ſcilicet aut ductus lacrymales a punctis lacrymalibus ad ſaccum procedentes, aut ligamentum binas palpebras continens, conciderentur atque ita ipſi oculi graviter deformarentur. Plerique hanc *plagam oblique faciendam* docuerunt, ut ex. gr. in fig. 9. Tab. XVI. a litt. d verſus e aut c; vel in fig. 10. a litt. B ad A, eamque vel ſcalpello recto, vel, ut alii volunt, falcato; id quod mihi perinde videtur: nam utraque ratione hanc ſectionem feliciter perfeci. Secandum autem eousque, donec in cavum ſacci lacrymalis perventum eſt; quod cavum deinde ſurſum deorſumque, ſecundum indicatum tractum, ſcalpello dilatandum eſt, a ſummo ſacci lacrymalis usque ad canalem oſſeum, (*a*) linamentis poſtea implendum, ſplenia ſuperimponenda, atque faſcia omnia firmanda. Alii ſectionem hanc ad arcus vel ſemicirculi ſimilitudinem inſtituendam eſſe volunt, (*b*) ita ut pars hujus concava oculum, convexa naſum reſpiciat, incipiendo juxta partem infimam apophyſis, *naſalis* dictae, oſſis frontis, ubi os maxillare & lacrymale tangit (qui locus ex capite ſceleti probe notus ſit) pergendo in forma arcus ſecundum apophyſis naſalis oſſis maxillaris tractum usque ad eum locum, ubi oſſis jugalis apophyſin interiorem fere attingit, quemadmodum aliqua ratione in Tab. XVI. fig. 19. litt. cb per puncta indicavimus. Poſtquam hoc vulnus ubique ſatis ampliatum eſt, linamentis impletur &, ut antea dictum eſt, deligatur, atque in craſtinum ita relinquitur, ut vulnus ſic probe dilatetur, alteroque die non ſolum an caries forte adſit, verum etiam qua ratione & ubi optime perforari queat ac debeat, obſervari rite queat. Si forte vulnus multum ſanguinis funderet, linamenta ſpiritu vini fortiſſimo imbuenda, ſplenia ſuperimponenda, & faſcia paulo fortius adſtringenda. Vulnus dein eſſentia ſuccini ſive oleo laterino, purgantibusque id genus medicamentis aliis fovebant; prouti fere ſupra in aegilope (*No.* 8.) praecepimus. Expurgato hunc in modum vulnere, balſamum aliquod vulnerarium, emplaſtra ſiccantia, ſplenia item triangularia craſſa, faſcias denique modo N. X. memoratas injiciebant, paulatimque vulnus glutinabant. Nonnulli inſtrumenta *comprimentia* ſupra indicata cum emplaſtro parvoque ſplenio, ceu modo poſuimus, ſuperimponebant, atque ita plagam, utut rariſſimo ſaepe cum ſucceſſu, quia ductus naſalis plerumque clauſus erat, glutinabant.

XII.

(*a*) Pro dilatatione hujus vulneris quidem peculiare ferramentum commendant, quod *Platnerus* diſſ. de fiſt. lacrymali fig. V. & *Garengeot* lib. de Inſtr. chirurg. Tom. II. p. II. delineant.

(*b*) Garengeot cap. de fiſtula lacrymali.

Digitized by Google

XII.

Quomodo fiſtulam calloſam & carioſam priſci tractarint.

Si quis forte callus fiſtulae adjunctus erat, eam curationis viam Chirurgicae profeſſores olim ingreſſi ſunt, ut aperto prius ulcere, trochiſcis de minio, praecipitato rubro, vel unguento aegyptiaco, adhibitis vel etiam lapide infernali callum prius extirparint, ac deinde, dicta modo ratione, fiſtulam ipſam tractare coeperint. Similiter *ubi caries quaedam ſimul aderat*, aut pulvis ex euphorbio, aut ſpiritus ſulphuris ſeu vitrioli cum linamentis carptis applicabatur. Qui ſicubi parum proficiebant, vel *ſcalpris* os vitiatum radebatur, ut N. IX. dictum eſt; vel *ferrum* aliquod *candens* admovebatur, idque vel ſemel, vel bis, vel, pro re nata, crebrius. Figura ferramentorum, pro cujusvis chirurgi arbitrio varia eſſe ſolebat: (*a*) quaedam enim nuda & ſine tubulo a quibusdam adhibebantur, qualia videri poſſunt Tab. noſtra III. fig. 14 & 15; alia vero, ne cutis facile aduratur, tubulo anguſto inſtructa erant, qui ulceri prius ad os usque immittebatur, & poſtea per hunc demum ferrum candens: quale aliquod ex Platnero delineari curavi Tab. XVI, fig. 21. & 22. Quam cauteria concitaverant, cruſta unguento *digeſtivo* reſolvebatur, ipſum autem vulnus balſamo vulnerario ea poſtmodum ratione glutinabatur, quam ſupra deſcriptam dedimus. Commodiſſimum autem atque tutiſſimum hic fuerit, non ſanum ſolum aegri hominis oculum, ne candentis ferri adſpectus ipſum terreat, per injectam faſciam deligare; ſed & vel maxime oculum affectum proprio atque ad cochlearis ſimilitudinem fabricato inſtrumento (*vid. Tab. XVI. fig.* 23.) aliove ſimili diligenter obtegere, ne qua forte a cauteriis attingatur. Tum inprimis quoque neceſſarium hic eſt, ipſum os afflictum ſolertiſſime prius per adhibita linamenta carpta ſiccare, quam ferrum candens admovetur: namque alias celeriter nimis illud ipſum exſtinguitur. Sed quicquid tandem harum rerum ſit, *nihil quicquam omnia iſtaec fiſtulas has mundandi artificia profunt, ſicubi ductus naſalis praecluſus eſt.* Niſi enim aut forte fortuna, aut data opera ad nares usque ipſum os ferro candente ſive cauteriis perforatur, atque ſic lacrymis nova ad nares via paratur, tantum abeſt, ut in nares deſtillare pituita & lacrymae queant, ut potius vel ipſum malum priſtinum continuo recrudeſcat, vel lacrymans ſaltem oculus remaneat. Quae ſi ita fuerint, revera autem haec ita eſſe, nec ipſi quidem chirurgicarum rerum ſcriptores antiquiores inficiantur; manifeſto, niſi ego fallor, apparet, hactenus propoſita fiſtulam lacrymalem curandi artificia tum potiſſimum aliquid valere, quum aut extra ſaccum lacrymalem ſuppuratio, aut ductus naſalis apertus atque integer adhuc per-

(*a*) Conferri poſſunt figurae *Aquapendent. Sculteti*, *Solingenii*, *Palfynii*, *Dionifii*, *Garengeoti*, *Platneri* &c.

Digitized by Google

perſiſtit. Quae itaque fiſtulae merito ab aliis, ubi ductus naſalis clauſus eſt, probe diſtinguendae.

XIII.

Curatio, quae oſſe lacrymali perforato peragitur.

Inſignem iſtum chirurgicae artis defectum qui tollere ſuſtinuerunt, ii fere ſequentem curationis viam & propoſuerunt & obſervarunt. Scilicet, poſt adapertum ſaccum lacrymalem, modo ſupra N. XI. deſcripto, altera die ipſum quoque unguis os, ferramento quodam idoneo, eoque acuto admoto, (*vid. Tab. XVI. fig.* 24. *vel Tab. VII. fig.* 7. *A.* vel Tab. XXIV. fig. 2. B) oblique inter os ſpongioſum ſuperius & inferius ad nares usque diligentiſſime perforarunt, turundam foramini immiſerunt, purgatoque dein, ut ſupra poſuimus, ulcere, per turundas & ſaepius repetitam ſpecillorum in nares immiſſionem, novum aliquem ductum lacrymalem efformarunt; ipſum denique vulnus externum, ductu rite formato, convenienti ratione glutinarunt. Alii a *ferramentis candentibus* plane quidem abſtinent, ſed ipſum tamen os per adhibita modo indicata ferramenta, vel etiam per ſpecillum ſulcatum ſic perrumpunt, ut & cariem, ſi quae adſit, tollant, & ductum ſimul lacrymalem novum in nares hiantem una eademque operatione concitent. Rurſus alii *ferramentum candens*, quale illud eſſe poteſt (*fig.* 21.) tubulo (*fig.* 22.) ſuper os lacrymale impoſito, ſic applicant, ut deinceps per hoc os penitus ad narem usque illud transadigant; reliquis, ut modo praeſcripſimus, ordine confectis. Quanquam autem moleſtae admodum ſunt, quas hactenus explicatas dedimus, fiſtularum lacrymalium, praeſertim absque oculi lacrymantis ſuperſtitis periculo, curandarum rationes, tamen quousque commodiores defuerunt, pro praeſtantiſſimis atque adeo prorſus neceſſariis non ſine ratione a chirurgis recentioribus expertiſſimis habitae ſunt. Sic enim vel ipſe etiam Sanctus Yvesius, (*St. Yves*) Pariſienſium Medicus ocularius nobiliſſimus, adhuc nuper adhibere ipſas conſuevit, teſte *libello* iſto, quem *de oculorum vitiis* idem conſcripſit, aliique plures.

XIV.

Anelii ſtudium in curatione fiſtularum emendanda celebratur.

Interim quando aegri homines, praeſertim delicatiores & nobiliores, dictam operationem illam, propter & inciſionis, & terebrationis, & uſtionis, & diuturnae tandem deligationis moleſtias, nec non propter deformioris cicatricis atque infelicioris curationis, praeſertim ſi parum prudens chirurgus acceſſerit, periculum, quam maxime difficulter admiſerunt; operae pretium facturus ſibi viſus fuit ingenioſiſſimus auctor Gallus, Anelius, ſi ad Sereniſſimum Sabaudiae Ducem ſanandum An. 1712. *novam eandemque tutam magis ac mitem fiſtulas curandi rationem* excogitaret. Quod ipſum etiam usque adeo feliciter idem praeſtitit, ut non ſolum novae, ſed & interdum inveteratae quoque fiſtulae lacrymales, dummodo callus atque caries abſunt, absque omni ſcalpello,

 cau-

cauterio item ac deligatione illa moleſta ſanari nunc haud raro valeant. Cujus equidem *curationis* quaenam *potiora artificia* ſint, ſtrictim nunc jam declarabimus.

XV.

Specilli Aneliani uſus.

Nempe proprium quoddam ſpecillum ſatis tenue e filo argenteo ad inſtar arcus quodammodo inflexo conficitur. [*vid. Tab. XVI. fig.* 11. 12. 13.] Dehinc aegrotus in ſedili adverſa luce quam aptiſſime conſtituitur, diductaque per manum alterutram, quantum ſatis eſt, ſuperiori palpebra, per ipſum punctum lacrymale ſuperius, quod chirurgo probe cognitum eſſe debet, quam mitiſſime fieri poteſt, ſpecillum iſtud inflexum in ſaccum lacrymalem altera manu demittitur. Quod ipſum equidem eo promtius atque commodius ſolet effici, quo magis perſpectam partium iſtarum figuram ac poſituram ex anatomicorum doctrinis Chirurgus habuerit. Tum eadem providentia verſus naſum ſpecillum inſertum dirigitur; poſtea manubrium paullo elevatur, eoque alterum ejus extremum, quod in ſacco lacrymali haeret, hinc inde motitando blande deorſum ac verſus naſum, certa quadam dexteritate compellitur, precluſusque ductus naſalis ſic quam ſolertiſſime rurſus deoperitur. Longe autem facilius deoperiri ductus iſte conſuevit, ſicubi non niſi *per materiam, aut humorem aliquem* glutinoſum *obturatus*, quam ſi *plane coalitus*, ceu fieri in fiſtulis inveteratis ſolet, idem advertitur. Namque hic major utplurimum in premendo adhibenda violentia eſt, ita ut acutum, ſed tamen non adeo gravem aut intolerabilem dolorem aegrotantes ſentiant, ſanguinisque etiam tunc aliquid e naribus exeat. (*a*) Ne qua forte autem ductus iſte lacrymalis recens apertus denuo praecludatur, neceſſarium utique viſum eſt auctori Anelio non ſolum aliquoties quotidie, nempe circa matutinum ſemper atque veſpertinum tempus, aut, pro re nata, ſaepius etiam per idoneum ſiphunculum aptum injicere liquidum; ſed ſimul quoque dictum illud curationis negotium repetere, donec nihil amplius puris per puncta lacrymalia revertatur; unde ulcus mundatum ac priſtinae integritati reſtitutus eſſe ductus iſte naſalis deprehenditur.

XVI.

Siringae Anelianae uſus.

Hoc ergo injectionis artificium parva fit iſta ſiringa ſive ſiphunculo ſuperius jam tum (*vid. Tab. XVI. fig.* 14.) commendato, ab Anelio excogitato, aliove ſimili. Hujus enim pars anterior ſive tubulus tenuis litt. A ſetam ſuillam circiter craſſitudine adaequans, in infe-

(*a*) Uſum horum ſpecillorum *Garengeot* ignoravit; dum putavit, eis ductum naſalem obſtructum non reſerari poſſe; ſed ea tantum pro explorando ſacco lacrymali ſervire. Conf. N. XXV. hujus capitis: cum tamen revera eis reſerari queat.

Digitized by Google

inferioris palpebrae, quippe minus mobilis, punctum lacrymale curioſiſſime inſeritur, contentumque in ipſa purgans atque ſanans collyrium (*vid. ſupra* Cap. LIII. *No.* 5.) in ſaccum lacrymalem diligenter injicitur: atque id ipſum repetitis ſemper vicibus; quo ſcilicet accuratius & ſordes eluantur, & ductus lacrymalis novus apertus ſervetur. Ut vero hoc quam aptiſſime fiat, aeger in ſedili collocetur, adverſa luce, capite vel erecto, vel paullulum reclinato: & ſi oculus dexter curandus, chirurgus ſtet in latere aegri dextro, digitumque annularem manus ſiniſtrae, repleto prius ſiphunculo liquore idoneo, imponat palpebrae inferiori, mox ſub puncto lacrymali inferiori, juxta ſacculum lacrymalem, eoque non ſolum palpebram hanc ita diducat, ut punctum ejus lacrymale in conſpectum prodeat; (id quod facile fit ſi res rite inſtituatur) verum etiam ſiphunculus quam commodiſſime ei immitti queat: qui digitus ſimul fulcrum ſit, ne manus intremiſcat, ſed ſtrenua ac ſtabilis ſit. Poſtea ſiphunculus ad locum ejus poſteriorem, litt. C. notatum, indice & medio digito manus dextrae comprehenditur pars ejus inferior, litt. D inter eosdem manus ſiniſtrae digitos, jam ſub aegri oculo quieſcentis, interſeritur, eisque firmatur; pars denique extrema ſiphunculi ſive tubulus litt. A in punctum lacrymale inferius quam cautiſſime immittitur, (*a*) caput piſtilli litt. B, appoſito dextrae manus pollice, deprimitur, atque ſic liquor per punctum lacrymale in ſaccum lacrymalem, canalem naſalem & narem impellitur. Sed ſi verum fateri fas eſt, haec omnia facilius demonſtrari, quum verbis ſatis deſcribi poſſunt. (*b*) Interea tamen, quicquid autem humoris in punctum lacrymale inferius injicitur, illud omne confeſtim cum e puncto ſuperiori redit, tum per ductum naſalem in nares atque ipſas fauces rurſus profluit. *Si oculus ſiniſter curandus*, chirurgus quoque in latere aegri ſiniſtro ſtet, ac cetera omnia perinde faciat, ut de dextro oculo jam jam docuimus. Variationis, ſive, ut vulgo dicunt, *curioſitatis* cauſſa, ut quandoque per ſuperius quoque punctum lacrymale ſiphunculo liquidum injicerem, digito eodem annulari manus ſiniſtrae, ſed ſupra punctum ſuperius poſito, palpebram ſuperiorem paullo ſurſum deduxi, donec punctum ſuperius in conſpectum prodiit: cui ſiphunculum immiſi, & liquidum, ut antea poſui, injeci: id quod eadem fere facilitate, ut prius praeſtare potui. Sed manuum dexteritas & acies oculorum clara, ſi usquam, ſane hic

 quam

(*a*) *Garengeot* vult, cap. de fiſt. lacrym. tubulum ſiphunculi pluribus motitationibus in ſaccum usque lacrymalem eſſe immittendum. Sed hoc non eſt neceſſarium. Sufficit ſi in principio ductus puncti lacrymalis eſt.

(*b*) Factum inde videtur eſſe, quod nonnulli peſſime hasce operationes deſcripſerint. Ita & *ſpecula oculi*, quae a *Garengeot* hic commendantur, lib. de Inſtr. chir. Tom. I. p. 422. vel prorſus inutilia ac aliena hic ſunt, vel ſaltem commodius ſine his perficiuntur.

quam maxime requiritur, ut haec rite perficiantur. Commodius tamen eſt in inferius punctum ſiphunculum immittere, quam in ſuperius.

XVII.

Quid faciendum ſit praeterea.

Geminum illud curationis negotium tantiſper in dies ſingulos continuandum eſt, donec 1) ſine ſpecillo argenteo immiſſo & quaſi ſponte ſua liquor praedicta ratione injectus ad nares penetrat; 2) pituitae vero purulentae nihil quicquam amplius nec ſponte ſua, nec poſt compreſſum digitis ſacculum, e cantho majori prodeat. Tum enim feliciter confecta eſſe operatio conjicitur. Quanquam in aliis citius, tardius in aliis abſolvi curationis negotium conſuevit. Nunc enim poſt quartum, octavum, decimum quartum aut vigeſimum diem fiſtulae non adeo mali moris ſaneſcunt; nunc magis amplum temporis ſpatium ad ſanationem impendendum eſt. Interim nulla fere tam pertinax lacrymalis fiſtula deprehenditur, quin extirpari per hactenus explicata Anelii artificia poſſit: dummodo caries atque callus abfuerint. Quin egomet non ſaepiſſime tantum fiſtulas ejusmodi quam minimo temporis ſpatio, hoc eſt, intra tres quatuorve dies feliciter iſtac ratione curavi; ſed ſingulari quoque experimento didici, poſſe vel ad ipſas etiam caries mitiores *Anelianam* iſtam *methodum* haud prorſus inaniter adhiberi. Sic enim anno 1727. puellam quandam, undecim annos habentem, per ſex circiter menſes continuato quotidie injectionis opere, feliciter ab ejusmodi fiſtula veteri & carie mitiori donata, me liberare memini: quae nunc adhuc bene valet, & matrimonium iniit.

XVIII.

Fiſtula patens quomodo curanda ſit.

Quoties fiſtula lacrymalis *perfecta* adeſt, ubi ſcilicet cutis externa ſimul eroſa eſt, longe utique facilius aperiri *ductus naſalis praecluſus* poterit. Neque enim hic per punctum lacrymale, ſed longe commodius per ipſam fiſtulam externam, per ductum naſalem recta deorſum transadigi in nares ſpecillum illud parvum argenteum Anelianum poteſt, & quidem craſſiori extremo litt. b in fig. 12. ſignato. Imo aliquando ad ductum naſalem obſtructum reſerandum in ejusmodi malo uſus ſum eo ſpecillo, quod Tab. I. litt. K exhibetur: quo facile ductum naſalem reſeravi. Cetera pro mundando ulcere eadem facienda ſunt, quae hactenus propoſuimus: praeterquam quod loco turundae e linamentis, turundula plumbea aut cerea adhiberi longe aptius queat, ductusque naſalis lapide infernali, conuli inverſi figuram habente, alternis diebus cautiſſime tangendus ſit, donec ſatis obdurata glutinationique non amplius opportuna ductus iſtius naſalis latera inveniantur, ubi poſtea apertura ulceris externa glutinatur, injectionibus pro canali naſali aperto ſervando aliquamdiu adhuc continuatis. Petitum filo cerato craſſiori haud infeliciter loco turundulae pro canali naſali aperto ſervando uſum aliquando hic fuiſſe, Garengeotius memorat. lib. de operat. chirurg.

Digitized by Google

rurg. cap. de fiſtula lacrymali. Quando vero in his caſibus os unguis vitiatum, ulceris foramen eſt ampliandum, caries auferenda, vel os perforandum, ut ſupra jam propoſuimus.

XIX.

Fiſtula ſine ductus naſalis obſtructione.

Sicubi fiſtula lacrymalis *ſine ductus naſalis obſtructione* incidit, utique non tam ſpecillo argenteo, quam potius frequentiſſima materiae per injectum idoneum liquorem expurgatione opus eſt. Similiter *ubi nimis relaxatus ſaccus lacrymalis* advertitur, confortantia inprimis medicamenta, nec non inſtrumenta comprimentia, quale illud Tab. XVI. fig. 20. vel alia idonea, ab Aquapendente, Sculteto, Palfino aliisque delineata injicienda ſunt, quae priſtino vigori paulatim ipſum reſtituant.

XX.

Ad fiſtulas calloſas & carioſas Aneliana methodus raro valet.

Animadvertendum hic etiam atque etiam eſt, egregie ſibimet atque aliis imponere, qui ſtatuere auſi ſunt, quaſi non ipſe modo primus inventor, Anelius, ſed egomet quoque exiſtimemus, nullam omnino fiſtulam lacrymalem exiſtere, quin curari per deſcriptam Anelii methodum valeat. Ubi enim aut gravis callus, aut inveterata atque ampla nimis caries ſimul adſunt, tum nihil omnes injectiones iſtae proficiunt. Neque enim adhucdum reperiri medicamenta ſatis ad id valentia potuerunt. (*a*) Similiter evenire haud raro ſolet, ut vel ductus naſalis apertus conſervari, vel continuum materiae corruptae incrementum impediri, vel transmitti ad nares, ſpecillo licet pervias, liquor injectus ſecundum Aneliana artificia nequeat. Cujus equidem rei exempla egomet varia paſſim deprehendi, etiamſi cauſſam veram eruere haud valuerim. Si quid ergo iſtiusmodi acciderit, aegrotusque curari nihilominus voluerit, unicum auxilium in eo poſitum eſt, ut, pro nova via ad nares paranda, itemque pro extirpandis callo atque carie, ſuperius propoſitam (*vid. No.* 12. & 13.) medicinam efficaciſſimam, vel etiam mox deſcribendas novas curandi vias adhibeamus. Nonnunquam ita alte *ad ipſa narium oſſa ſpongioſa caries penetraſſe* quibusdam viſa eſt, ut nec medicamentis, nec ferris candentibus tolli penitus potuerit; id quod tamen ego hucusque nondum deprehendi. Interim eatenus deliniri eadem quandoque poteſt, ut per novum aliquem factum ductum naſalem, modo ſupra propoſito, ad nares materia corrupta feratur, quae, non ſine mirifica aegri hominis moleſtia, ex ipſis oculis antea profluxerat: praeſertim ſi injectiones idoneae poſtea aliquamdiu uſurpantur.

 XXI.

(*a*) Celebris ille archiater Palatinus Brunnerus per litteras aliquando me certiorem fecit, ſe injecto liquore mercuriali fiſtulam lacrymalem peſſimam feliciter curaſſe.

XXI.

Aliae curandi rationes novae.

Dictum ſuperius eſt, in fiſtulis lacrymalibus imperfectis, ſive ſubter cutem adhuc latentibus, cutem prius externam aperiri ſcalpello debere, quam unguis os perforatur. Minus autem longam minusque moleſtam operationem iſtam ut efficeret Hamburgenſis aliquis Chirurgus, nihil abs re facturus ſibi olim viſus eſt, ſicubi per peculiare quoddam atque id accommodatum inſtrumentum, (cujus fere figura exhibetur *Tab. XVI. fig.* 24.) cutem externam, ſaccum atque unguis os uno eodemque opere perforaret, ductu iſto lacrymali novo per immiſſam turundam ſuper indicata ratione confirmato, vulnereque dein externo rite rurſus glutinato. Denique in recentioribus haud deſunt, qui, quoniam novus ductus, perforatione oſſis unguis factus, saepius coaluiſſe viſus eſt, loco turundae ductu Wolhusii tandem *tubulum aliquem plumbeum*, vel aureum, vel argenteum Tab. XVI. fig. 25. in novum ductum iſtum per os unguis in nares inſerunt, (*a*) decenterque tandem glutinato vulnere externo intus relinquunt; ne unquam iterum, ceu fieri alias quam saepiſſime ſolet, coarctari ductus iſte valeat: id quod etiam jam aliquoties haud ſine ſucceſſu perfeci; attamen tubulo uſus ſum prioribus paullo majori, ut tanto amplior via lacrymis pateret, ſicut fig. 26. exhibetur, & ulcus deſuper glutinavi.

XXII.

Methodus nova Lamorieri.

Adhuc novam has fiſtulas curandi rationem nuper demum cum publico communicavit Academia Regia Pariſienſis: (*b*) qua inventor ejus Dn. Lamorier ſacculum lacrymalem ſcalpello, ut alias fieri ſolet, quantum ſatis eſt, aperit, deinde forcipem peculiarem roſtro acuto & curvo immittit, (*vid. Tab. XVI. fig.* 29. litt. A) atque roſtro hoc os lacrymale ad cavum usque narium perrumpit. Hoc facto, ut ampliorem hiatum ſive ductum ad nares conficiat, [quem ſatis amplum valde neceſſarium eſſe indicat, ne facile, ut alias ſaepe contingit, rurſus coeat ac concreſcat,] forcipem paulo dilatat, (vid. fig. 30.) eoque ipſo lacerat ac diffringit uberius & os lacrymale & membranam naſi internam. Forcipe remoto primis diebus vulnus linamentis carptis & unguento digeſtivo deligat. Tertio vero vel quarto die loco turundae novo ductui candelam ceream, cujus craſſities calamum ſtramineum ſive lineam mathematicam aequare minimum debet, eamque paululum incurvatam & capitulo quodam inſtructam (*vid. fig.* 31. litt. A & B) immittit, quam per triginta quinque, imo quadraginta dies in eo conſervari praecipit, donec novus ductus perfecte formatus ſit, & tunc demum candelam hanc ceream rurſus extrahi atque vulnus conſoli-

(*a*) Vid. Platneri diſſ. *de fiſtula lacrymali.*
(*b*) *in Memor.* Acad. Reg. An. 1729. pag. 590. Edit. Amſtel.

Digitized by Google

ſolidari jubet: ſic enim certe ductum apertum conſervatum iri, novamque concretionem non metuendam eſſe, aſſeverat.

XXIII.

Alium adhuc fiſtulas has curandi modum, quo Yvesius, (*St. Yves*) *Yvesii modus.* ocularius ille Pariſinus quondam celeberrimus, ac ſupra jam laudatus, uſus eſt, in diſſertatione quadam *de fiſtula lacrymali* Baſileae An. 1730. habita, deſcribit *Jo. Caſp.* Schobingerus, Sangallo-Helvetius: qui ita fere ſe habet. „ Cutis ſcilicet circa majorem oculi angulum, dum ae- „ ger in ſella ſedet, leviter, ut in vena ſecanda, tenditur, & una „ cum ſacco lacrymali, *a palpebris*, muſculi orbicularis tendinem ver- „ ſus, ſcalpello phlebotomo oblique pertunditur, (*a*) immiſſoque per noctem ſpongiae compreſſae ſive *praeparatae*, ut vocant, fruſtulo, vulnus dilatatur, & ſuperimpoſito emplaſtro conveniente munitur. Altero die, apparatu remoto, vulneris & ſubjacentis oſſis unguis ſtatus ſpecillo & injectione exploratur, & praeſertim, an oſſis unguis caries adſit, inquiritur. Poſtea altera Chirurgi manus caput aegri ſuſtentat; altera ſpecillo fortiori, vel inſtrumento quodam tricuſpidali (*acu* ſeu *clavo* potius *apice triangulari*) Gallis *Troicar* vocato, os unguis naſum verſus caute & oblique perforat. Ubi quam maxime obſervandum, ut primo locus probe obſervetur, quem os unguis occupat: ne imprudenter os planum, prioris loco pertundatur, vel in oſſis maxillaris apophyſin naſalem, vel in ſinum hujus oſſis fruſtra immittatur. Deinde ut ferramentum perforans ductu obliquo ita dirigatur, quo ejus apex, perforato oſſe unguis, inter utramque laminam oſſium ſpongioſorum medium naſi locum obtineat, ne vel hae vel aliae partes laedantur. Perforato ſic oſſe unguis, Chirurgus aegri nares cohibet, eumque ſpiritum ducere (*ſeu potius ſpiritum per nares expellere*) jubet, ut ex aëre & ſanguine per vulnus egrediente, an perforatio oſſis hujus rite inſtituta ſit, cognoſcat. Liberam ad nares viam ex indiciis hisce cognoſcens, eam ita ſervare ſtudet, parumque dilatat, immiſſo in vulnus fruſtulo ligneo cuneiformi, (*b*) atque emplaſtrum ſuperimponit: quod idem ſequentibus diebus per turundas, ex linteo cera imbuto factas, praeſtare ſtudet. Has autem tertio quoque die mutat, ſenſimque craſſiores (neque tamen vel craſſiſſimam ultra calami ſcriptorii amplitudinem) adhibet; dein retrogreſſus ad eandem proportionem, tenuioribus paulatim turundis rurſus utitur. (*c*) Harum ope

(*a*) Hic deſcriptio hujus operationis mihi obſcura videtur: nam dum *a palpebris* dicit, haud ſatis patet; utrum ab inferiori an ſuperiori ſectio ſit inſtituenda. Ego ab inferiori ſectionem inchoandam eſſe hic puto.

(*b*) Qua magnitudine, non indicatur; licet lector hoc non facile divinare queat.

(*c*) An omnes hae cautelae ſive *circumſtantiae* adeo ſint neceſſariae, dubito.

ope oſſa corrupta, nullo adhibito igne, ſponte, ut affirmat, ſecedunt, & nova ex ſacco lacrymali paratur lacrymis via ad nares. *Aſperitates aut feſtucae oſſium*, ſi quae curationis tempore occurrunt, auferendae. *Sinus*, ſi quidam adſit, forfice aperitur, *membranae Schneiderianae* ipſiusque ſacci lacrymalis ulcera lapidis infernalis repetita circa curationis finem applicatione conſolidantur. In quavis deligatione aeger, cohibitis naribus, aërem per novam viam niſu quodam expellere ſatagat, ut ſic pus, hic loci forte collectum & ſtagnans, expellat, atque Chirurgus novam turundam, non niſi *oleo* prius inunctam, (*a*) in ductum recens paratum intrudat, atque emplaſtrum ſuperimponat. Tandem ductus parietibus ſatis firmatis atque conſolidatis, turunda removetur atque omittitur, & ſolo emplaſtro glutinatio vulneris externi perficitur; id quod intra ſex, ut ait, vel octo hebdomadum ſpatium optime plerumque abſolvitur. „ Haec omnia vero an ex voto ſint per„ acta, repetitae circa curae finem, ac poſt curatum morbum in„ jectiones congrui liquidi (*per punctum, ut puto, lacrymale*) oſtendunt, „ dum hoc in nares penetrat.

XXIV.

Monita circa Anelii modum.

Ratione vero hujus *injectionis* monendum mihi hic eſt, Schobingerum perhibere, *methodum* curandi has fiſtulas *Anelianam oblivioni fere hodie eſſe traditam*; *cum non abſque ſumma induſtria dexteritateque adminiſtretur.* (*b*) Concedo & credo quidem apud eos, qui debita dexteritate eam rite perficiendi inſtructi non ſunt, ipſam oblivioni traditam eſſe & adhuc tradi; verum propterea ego ipſam oblivioni minime tradidi, ſed mihi potius in frequenti uſu eſt, & facillime eam plerumque perficio. Ex deſcriptione autem, quam Schobingerus de ea dedit, pag. 21. veriſimile eſt, ipſum eam non niſi difficillime perficere poſſe: quia debitum artificium ſive *encheiriſin*, ut vocant, haud ſatis cognoviſſe videtur.

XXV.

Garengeoti quidam errores.

Ita & Garengeot. *in operat.* ſuis *Chirurg.* Anelii modum fere ſilentio praeterit, quaſi rem nullius momenti; in libro vero ejus, quod *de inſtrumentis Chirurgicis* agit, tam male de ipſa ſcribit, ut manifeſtum inde ſit, ipſum eam nunquam tentaſſe vel inſtituiſſe. Ita & *ſpecillum*, quod pro hoc uſu ibidem delineat, (*c*) tam tenue & imbecillum, adeoque

(*a*) Ab omnibus aliis Chirurgis *olea* oſſibus laeſis noxia eſſe docentur: non igitur video, quare hic *olea* commendet, ubi oſſa tenerrima laeſa ſunt; neque, quale oleum hic ſecure adhibendum ſit, indicat. Idcirco tutius eſſe puto, turundam ſpiritu vini vel eſſentia vulneraria potius imbuere, quam oleis noxam oſſibus inducere.

(*b*) In differt. ſua de fiſtul. lacrym. ſupra citata pag. 22.

(*c*) Tom. I. de inſtrum. chirurg. pag. 427.

Digitized by Google

eoque tam male verſus ſuperius extremum effingi curavit, ut nunquam ea canalis naſalis clauſus pertundi queat. At tubulum extremum ſiphunculi *Aneliani* tam tenuem quoque ac ſubtilem ibidem litt. M. repraeſentavit, ut perforatus, ſicuti oportet, eſſe nequeat; ſed potius inſtar aciculae cum dolore, ſi palpebris admoveretur, puncturus ſit. Denique *ſpeculum oculi* in his injectionibus, contra Anelii inventoris & meam jam a viginti & quod excedit annis deſcriptionem (*a*) traditam, adhibendum eſſe docet, (*b*) & duplex hunc in finem delineavit; quod vero in hac operatione chirurgum profecto plus impedit quam juvat, ſoliſque digitis rite applicatis, ut ſupra docui, melius haec omnia fieri poſſunt, quam cum ita dictis ſpeculis, ſicut vel millies illud perfeci. Interea tamen, licet hoc tam ſaepe factum ſit, & adhuc fiat, Garengeot *ſpecillis ocularиis in canalem naſalem perveniri poſſe, negat*, (*c*) *quoniam viarum flexus* nimis eſſet magnus. (*Le detour eſt trop grand*) Sed regero, difficulter quidem hoc negotium aliquando ſuccedere iis, qui in hac arte nondum ſatis exercitati, aut requiſita ſcientia & dexteritate non inſtructi ſunt, vel non ſatis ad illud, quod hic faciendum eſt, attendunt. Verum propterea illud perfecto non eſt impoſſibile, ſed ſatis plerumque facile res haec a viginti abhinc annis mihi ſucceſſit in pleriſque meis aegris, poſtquam ea, quae Anelius hac de re ſcripſerat, tantum legeram; licet nunquam antea ab aliquo hanc operationem viderim inſtitutam. Ita aliquoties chirurgi a locis remotis, & quidem aliquando Hamburgo huc Helmſtadium ad me venerunt, ut hanc operationem, (quam quoque, poſtquam ſaepius eam fruſtra alibi antea tentaverant, impoſſibilem eſſe crediderant) a me viderent ac diſcerent; qui deinde, poſtquam artificium ſive encheiriſin ipſis aliquoties in ejuſmodi aegro demonſtraveram, eam promte imitari poterant. Imo aliquando ſtudioſum Theologiae hoc morbo laborantem curavi, qui, poſtquam quotidie aliquamdiu & ſaepius ipſi haec ſpecilla per punctum lacrymale & ductum naſalem obſtructum in nares usque ejus, & quidem ſine ullo fere dolore, immiſi, ipſe hoc ante ſpeculum in ſe ipſo tentavit ac tandem feliciter perfecit: imo hoc brevi promtius fere, quam egomet ipſe, in conſpectu multorum ſtudioſorum, dexterrimo ſpecilli motu, in ſemet ipſo perficere potuit; ita ut, dum ſpecillum vix ad punctum lacrymale ab ipſo admotum crederes, jam per

(*a*) In diſſ. mea de fiſtula lacrymali.
(*b*) Ibid. pag. 416. & 417.
(*c*) Nam pag. 416, poſtquam, quomodo ſpecillum per punctum lacrymale immittendum ſit, deſcripſit, ait: *on donne quelques petits mouvemens pour chercher le ſac lacrimal, approchant de l'ouverture, qui communique dans le canal naſal autant qu'on le peut;* CAR IL N'EST PAS POSSIBLE D'Y ENTRER, LE DETOUR EST TROP GRAND. *L'uſage de ces inſtrumens eſt de ſonder par le points lacrimaux, afin de voir ce qui ſe paſſe dans le ſac.*

Digitized by Google

ſaccum & canalem naſalem in nares propulſum haereret, idque ſaepius per integras horas ſine incommodo in viis lacrymalibus & naſo, pro reſerata via melius aperta ſervanda, reliquit. Prolixior hic paulo fui, primo ut illud *impoſſibile* refellerem; ac deinde ut ex dictis appareret, Garengeotium in hac operatione non ſolum haud exercitatum eſſe, ſed etiam *uſum praecipuum horum ſpecillorum ignorare*: quia tantum ait, ea ſervire *pro explorando ſacco lacrymali*; cum potius ad reſerandum atque *aperiendum canalem naſalem obſtructum* & in oculo lacrymante & in fiſtula lacrymali ab inventore *deſtinati fuerint*, atque etiam in his morbis optimo cum ſucceſſu ſaepius adhiberi queant. Denique etiam inventoris horum ſpecillorum & ſiphunculi, quae delineavit & deſcripſit, Anelii ſcilicet, nullam prorſus mentionem facit; quod vero quare fecerit, aliis dijudicandum relinquam. conf. Cl. Morgagni Adverſ. Anatom. VI. animadverſ. LXIV.

XXVI.

In curatione mirum quantum auctores variant.

Memoratu dignum hic atque ex hactenus adductis manifeſtum videtur, fiſtulam lacrymalem curandi rationes usque adeo multiplices & varias exiſtere, ut in nullius propemodum alius morbi curatione magis ab invicem Chirurgi diſſenſerint. Copioſius adhuc atque prolixius hanc in curandis fiſtulis lacrymalibus operationum varietatem in ea Diſſertatione explanavimus, quam ſeorſim *de fiſtula lacrymali* jam An. 1716. Altorfii quondam conſcripſimus.

XXVII.

Auctoris ratio curandi fiſtulas lacrymales quae ſit.

Tandem nunc illud forſan ſupereſt, ut, quam egomet in curandis fiſtulis lacrymalibus rationem inire ſoleam, breviter exponam. Scilicet initio mitiſſimam Anelii methodum, praeſertim in recentioribus, commendatam mihi habeo, eamque per aliquot dies vel hebdomades, praeſertim ſi malum minui obſervo, pro mali diverſitate, tento. Quae vero ubi parum proficit, ad ſcalpellum venio, providiſſimeque oculo utroque tecto, cutem externam atque ſaccum lacrymalem ſectione vel obliqua vel lunata ſic aperio, ut altero die, ne ſanguis impedimento ſit, commode perforari per adhibitum inſtrumentum (*Tab. XVI. fig.* 24, vel *Tab. XXIV. fig.* 2.) unguis os amplo ſatis vulnere ad nares usque valeat: id quod poſtea ratione ſupra indicata quam cautiſſime perficio. In foramen ſive canaliculum iſtum novum, eloto prius vulnere vino tepido, primo turundam, & poſt alterum tertiumve diem candelam ceream aut turundam quandam plumbeam paullo ampliorem, ut meatum novum bene impleat, ea fere craſſitudine quam ferrum fig. 21. litt. A. oſtendit, medicamentis balſamicis inunctam, tantisper injicio, donec penitus idem fuerit confirmatus. Quod vero ut citius fiat, oras novi canalis alternis fere diebus, extracta prius turunda, lapide infernali tango, idque per tres

vel

vel quatuor hebdomades, aut etiam, ſi opus, diutius continuo. Poſtea vulnus vel ſine cannula injecta, ſi novus ductus ſatis amplus, glutino, vel tubulum aut cannulam quandam plumbeam ſive in ditioribus auream, eandemque breviorem, ut in *Tab. XVI. fig.* 25. quales PLATNERUS delineavit; vel quia has ſubinde nimis anguſtas obſervavi, ut liquidum viſcidum commode tranſire non potuerit, paullo ampliorem, ut fig. 26. a me delineatur, quoad ejus fieri poteſt, exactiſſime in foramen illud ſic inſinuo, ut poſt impoſitum medicamentum balſamicum & emplaſtrum quam aptiſſime ſuper ipſam & deligari & glutinari ſacculus lacrymalis ipſaque cutis externa poſſint. Tubulus iſte ſic in novo ductu & naſo relinquitur, itaque relictus usque adeo parum aegris moleſtus eſt, ut nonnulli exiſtant, qui eundem ſibi a me intus relictum fuiſſe ipſimet neſciant. Ut vero haec curatio tanto melius ſuccedat, altero die poſt adductas vulneris oras, per punctum lacrymale quotidie aliquoties decoctum veronicae ſiphunculo Aneliano injicio, ut lacrymis ſic via per tubulum illum monſtretur. Quanquam autem ad abducendam in nares pituitam tubuli iſti ſatis idonei eſſe conſueverunt; tamen neque illud diffiteri ego poſſum, in quibusdam fiſtulis gravioribus, praeſertim ſi non ſatis ampli ſunt, ipſos non omne punctum abſolvere, ſed interdum mali adhuc aliquid, & inprimis oculum lacrymantem, relinqui, *Ferro candenti* ad has fiſtulas ſanandas nunquam adhuc uſus ſum, atque rariſſime illo opus eſſe exiſtimo; licet tam multi auctores illud tantopere tanquam maxime neceſſarium commendaverint, & quidem non ſemel aut bis, (*a*) ſed multoties, imo fere centies (*b*) illud adhibendum praeceperint. Verum potiſſimum curationis momentum in eo verſari opinor, ut canalis novus, ferramentis ſupra laudatis, ſatis amplus paretur, ne facile rurſus coarctari aut claudi intus poſſit. Ita enim ſimul caries, ſi quae adeſt, in oſſe unguis deſtruitur ſine ferro candenti. Atque ex his ſimul intelligi poteſt, ea ferramenta, quae nimis anguſtum canalem per os unguis efficiunt, itemque tubulos aut cannulas anguſtiores fiſtularum harum curationi minus idonea eſſe.

XXVIII.

Denique *cautelas* nonnullas hic adhuc adjiciendas eſſe haud alienum exiſtimavi: & primo quidem *in curationis principio*, praeſertim ubi ſectio inſtituitur, *alvum aegris* prius *ducendam* eſſe duco, & ſi forte ſanguine abun- *Cautelae & monita quaedam.*

(*a*) Ut GALENUS, ARCHIGENES, CELSUS, AEGINETA, PARAEUS, AQUAPENDENS, SEVERINUS, *Iſaack* ISRAËLITA, MARCHETTUS, SOLINGEN, VAUGUION, CLERC, DIONIS, MAITRE JAN.

(*b*) Sicut *Herc.* SAXONIA fecit. Quidam ex veteribus, teſte GALENO *de comp. pharmac. ſec. locos lib. V. cap.* 2. adeo crudeliter in fiſtula hac ſananda proceſſerunt, ut per anguſtum quoddam infundibulum *plumbum liquefactum* in fiſtulam ſuper os infuderint. Conf. *diſſert. noſtra de fiſtula lacrymali, cap.* 5.

abundant, ſanguinem detrahi curo: id quod etiam poſt operationem, ſi forte inflammatio incidit, quod tamen hic raro vidi, iterari jubeo. (2) *Si corpora impura*, in quibus curatio haec inſtituenda, ante & poſt operationem medicamenta ſanguinem purificantia, cumprimis decocta lignorum, interjectis ſubinde alvum ducentibus idoneis, adhibeo. (3) *Si alii morbi forte conjuncti*, his propriis ſuis remediis occurrendum eſt. (4) Sectionem ego *ſtando* perficio; Platnerus vero eam *ſedendo*, fere ut in cataractae operatione, fieri vult. *diſſ. de fiſt. lacrym. pag.* 41. (5) Idem praecipit pag. 43, ut in ſectione hac *perioſtium ab oſſe removeatur, & ut ſaccus lacrymalis transverſa ſectione ab oſſe unguis ſeparetur atque extirpetur.* Verum quia harum rerum nullam video rationem, hoc nunquam feci & has fiſtulas tamen bene curavi. Quicquid enim per pauca fieri poteſt, non fiet per plura. (6) *Pro hernia ſacci lacrymalis curanda*, ubi canalis naſalis apertus eſt, Platnerus ſuadet, ut ea ipſa ſcalpello aperiatur, & poſtea balſamo de meccha rurſus conſolidetur: ita a cicatrice ſaccum lacrymalem laxum rurſus coarctari & roborari. Ego in ſimili caſu idem praeſtiti; ſed per aliquot dies poſt inciſionem oras plagae lapide infernali quotidie tetigi, & poſtea rurſus glutinavi: ita majus adhuc inde robur ſaccus lacrymalis acquiſivit, injecto poſtea ſimul intus decocto veronicae cum pauxillo ſpiritus vini. (7) Quando *caries os unguis obſidet*, hoc non pertundi, ſed cauterio, ut veteres quamplurimi docuerunt, ad nares usque aduri idque aliquoties debere vult Platnerus pag. 47. Verum quia crudelioris hujus curationis nullam rationem addit, & oſſis hujus caries pertundendo & ſine igne tolli poſſit, blandiorem viam praefero. (8) Garengeot vult, ut in ſectione harum fiſtularum, ſi *muſculus oculi obliquus minor* pinguedine privatus conſpiceretur, reſecetur. (*a*) Sed cum nullam hujus rei rationem proferat, hoc conſilium minime ſequendum eſſe puto, quia noxam oculo inferre poſſet. (9) Idem Garengeot negat (*b*) *novam viam ad nares, perforato oſſe, conſervari poſſe, adeoque lacrymas quoque facta operatione ad nares non tranſire, & puncta lacrymalia poſt operationem eſſe inutilia* contendit. Sed obloquitur hic experientiae cum noſtrae, tum aliorum multorum nobilium Medicorum; atque uberius oſtendit, ſe in morbis oculorum curandis non multum verſatum eſſe. Quare etiam de Yvesii, Wolhusii & Lamorierii curandi rationibus nihil proponere videtur.

Explica-

(*a*) Operat. Chirurg. Tom. III. pag. 87.
(*b*) Ibid. pag. 99 & 100.

Digitized by Google

Explicatio Tabulae decimae ſextae.

Fig. 1. exhibetur *hamulus* ſive uncinulus obtuſus, & ſingulari modo inflexus, pro palpebris abducendis ſive diducendis in quibusdam operationibus in oculo & palpebris inſtituendis: quem gallico nomine *Hamſon plat* accepi. Litt. A denotat partem unci obtuſam; B ejus manubriolum.

Fig. 2. repraeſentat *acum* litt. A, manubriolo B inſtructam, pro vaſis ſanguiferis tunicae adnatae vel etiam pro pterygiis quibusdam elevandis & diſcindendis.

Fig. 3. *Gluma* ex ariſta ſecalina repraeſentatur, pro *ophthalmoxyſtro vegetabili* parando; in qua uncinuli ejus litt. A. indicantur, quibus venulae oculi in ſcarificatione lacerantur.

Fig. 4. oſtendit *blepharoxyſtrum* ſive *ophthalmoxyſtrum* ſive *ſcopulam ocu-lariam* ex decem, duodecim vel quindecim glumis aptis colligatis & ſectis compoſitam: litt. A manubriolum, B partem, qua ſcarificatio palpebrarum & quandoque etiam oculi peragitur, uncinulis multis inſtructum.

Fig. 5. *Ophthalmoxyſtrum blepharoxyſton* Celsi & Aeginetae ſiſtit ad formam cochlearis fere exaratum: litt. A manubrium indicat; B partem, convexum cochlearis latus, idque exaſperatum oſtendentem, qua palpebras veteres radere ſive ſcarificare ſolebant, quod a D. Maucharto accepi. Aliud ab hoc paullo diverſum a D. Platnero exhibetur, diſſert. de ſcarif. oculor. litt. F.

Fig. 6. Oculum ſiniſtrum repraeſentat, cujus *bina puncta lacrymalia* per litt. aa; caruncula lacrymalis his interjecta per litt. b indigitatur.

Fig. 7 *&* 8. *ductus lacrymales* exhibent, qualiter a binis oculis ad nares procedunt: litt. aa ſaccum lacrymalem, bb *puncta lacrymalia*, cc ductus a punctis his ad ſacculum lacrymalem tendentes, dd *ductum naſalem*, & denique ee oſculum hujus ductus in nares hians indicant.

Fig. 9. deſignat, *quomodo recenſitae partes iſtae cum oculo ſiniſtro conjungantur*: litt. aa puncta lacrymalia, b carunculam, cc ductus a punctis lacrymalibus ad ſaccum lacrymalem protenſos, d ſaccum lacrymalem, e ductum naſalem, f denique ductus hujus oſculum in nares deſinens demonſtrant.

Fig. 10. litt. AB relaxati *ſacci lacrymalis tumorem* ſive *herniam*, quam vocant lacrymalem, itemque *anchilopa* deſignant.

Fig. 11. *ſpecillum argenteum* tenuiſſimum, quali in primis experimentis uſus ſum, oſtendit, paululum inflexum, perquam exiguo globulo olivari circa apicem a inſtructum, pro ductu naſali in oculis lacrymantibus fiſtuliſque obſtructo, ſecundum Anelianam methodum, referando.

Fig. 12. *Specillum Anelianum* oſtenditur: quod, ut facilius ductus naſalis obſtructus perforari queat, verſus alterum extremum b, majoris roboris gratia, meo craſſius & robuſtius eſt.

Fig. 13. Aliud ejusmodi ſpecillum, quali hodie plerumque utor, praecedentibus multo brevius, ſed ut eo, expertus ſum, commodius.

Fig. 14. *Siringam argenteam* ad Anelii deſcriptionem olim a me paratam ſiſtit, ad injiciendos per puncta lacrymalia idoneos liquores accommodatum; litt. A tubulum ejus tenuiſſimum deſignat, cujus apex tantum in punctum lacrymale immittendum; B vero piſtillum; C pars ſuprema, quae dextrae, D quae ſiniſtrae manus digitis comprehenditur.

Fig. 15. litt. A *Tubulum aliter conformatum* exhibet, qui eidem vel ſimili ſiringae in eundem uſum jungi poteſt ope cochleae B.

Fig. 16 & 17. demonſtrant, quomodo *ſaccus lacrymalis* varia ratione interdum *relaxari* aut diſtendi ſoleat.

Fig. 18. repraeſentat, quomodo juxta ductus lacrymales abſceſſus & tubercula, quae ductus lacrymales erodunt, fieri quandoque ſoleant, hocque oſtendit litt. a circa ſuperiorem, b vero circa inferiorem: qualis morbus ſereniſſimae Sabaudiae Ducis fuiſſe mihi videtur.

Fig. 19. litt. a demonſtrat fiſtulam lacrymalem *perfectam* paulo ampliori foramine, b vero anguſtiori foramine apertam. Tractus vero c b, punctis notatus, modum quo fiſtula lacrymalis incidi poteſt.

Fig. 20. Inſtrumentum aliquod ferreum, quod pro comprimendo ſacco lacrymali inſervit, ex Platneri diſſertatione ſiſtitur: litt. A nodulus eſt, qui ſacco lacrymali imponitur, B verticillum, C trochlea, qua nodus A fortius ſacco admovetur; D crus ejus ſuperius, quod ſuper frontem aſſurgit; E uncus, cum quo lorum F multis foraminulis praeditum nectitur, ut tota machina in capite & fronte probe firmetur.

Fig 21. *Ferramentum* indicat pro oſſe lacrymali carie affecto *adurendo.* litt. A pars eſt, qua os aduritur, B vero manubrium, ex eodem.

Fig. 22. *Cannulam* ſive fiſtulam exhibet ferream, cujus pars A loco carie affecto imponitur, B vero manubrium ejus oſtendit, quo comprehenditur, dum ferrum candens per fiſtulam oſſi admovetur.

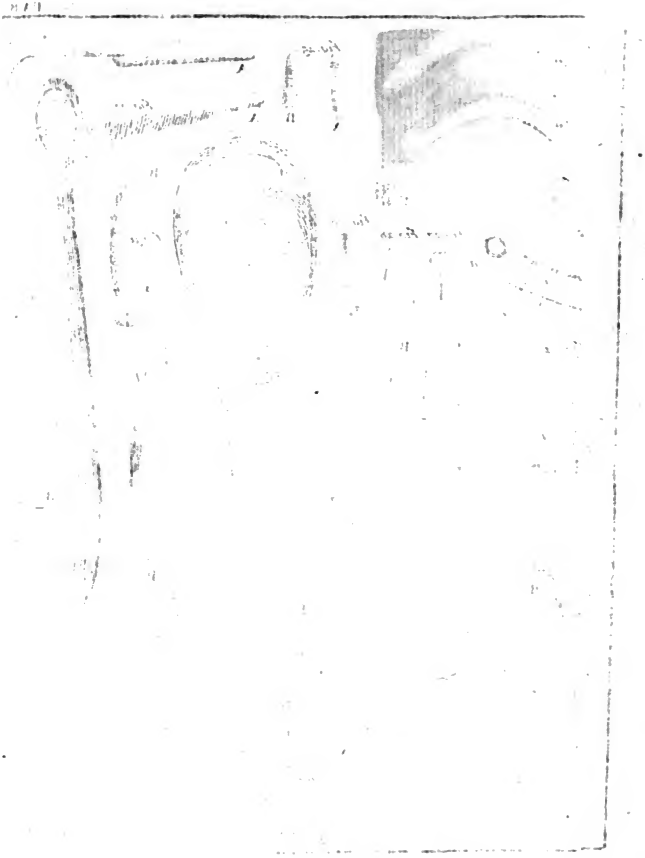
Fig. 23. Inſtrumentum demonſtrat ex argento vel orichalco confectum, quod circa litt. a ad *cochlearis inſtar excavatum eſt*, ut oculus adurendus eo comprehendi & tegi poſſit, dum per foramen b ferrum candens oſſi carioſo admovetur. litt. c eſt pars, quae pro manubrio inſervit. Adhiberi etiam poteſt pro oculo tegendo, quando fiſtula lacrymalis inciditur.

Fig. 24. ſiſtitur *ferramentum*, quo *cutis*, *ſaccus lacrymalis & os lacrymale ſimul perforari poſſint*; vel etiam os unguis, aperto prius ſacco lacrymali, ſolum pertundi & diffringi. litt. A notat apicem ejus, B manubrium.

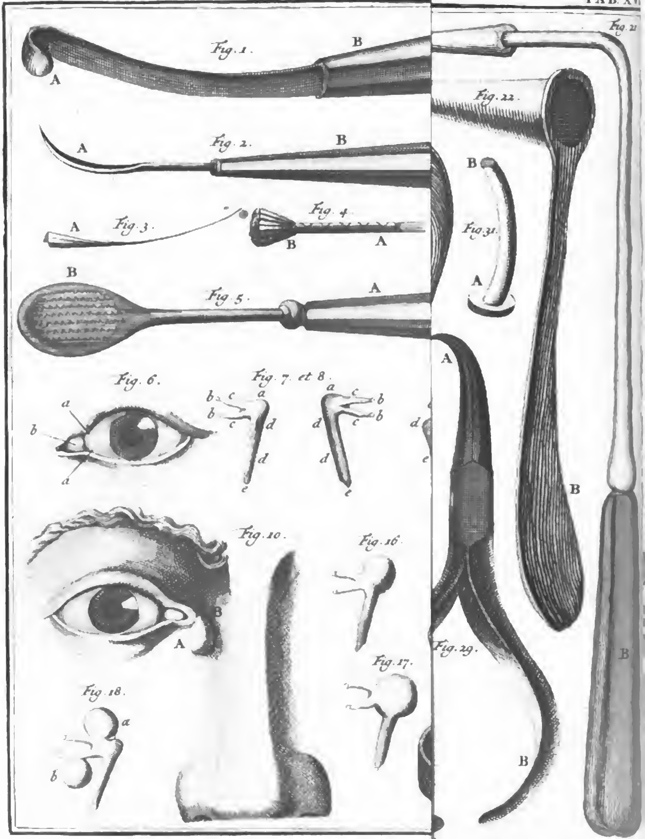
Fig.

Digitized by Google

530a

Digitized by Google

Digitized by Google

Fig. 25. litt. A & B indicantur *tubuli* ſecundum Wolhuſii methodum, ex PLATNERI diſſertatione, quales in perforatum os unguis inſeruntur, & glutinata poſtea cute obteguntur.

Fig. 26. *Tubulus* ejusmodi, ſed paulo *major & amplior*, quali ego uti ſoleo eundem in finem; qui vel ex plumbo, vel auro conſtare optime poteſt.

Fig. 27 & 28. Tubuli ſunt argentei ex eodem PLATNERO, oris inſtructi, quibus foramen ad nares factum, donec callo obductum ſit, apertum ſervari vult.

Fig. 29. Forcipem denotat *Lemorierianam*: A denotat apicem incurvam & acutam, qua os unguis pertunditur; BB vero ejus crura, quibus apex dilatari & claudi poteſt.

Fig. 30. Ejusdem *forcipis partem ſupremam*, eamque apertam, ſignificat, ſicuti eſt, quando os lacrymale ea magis diffringendum eſt.

Fig. 31. oſtendit candelae cereae, qualem LEMORIERIUS pro foramine, ad naſum facto, aperto ſervando loco turundae adhibet, figuram, & quidem litt. A ejus capitulum, B vero extremum, quod nares ingreditur.

Quales operationes Chirurgicae in ipſis oculis fiant. (a)

CAPUT LV.

De oculorum ſuffuſione ſive cataracta.

I.

QUibus equidem morbis partes oculo proximae affligantur, hactenus ediſſeruimus. Sequitur, ut de iis quoque malis exponamus, quae ipſum oculi corpus ſive *bulbum*, ut vocant, infeſtare conſueve- *Cataracta quid ſit.*

(a) Laudem quidem hic meretur GARENGEOTUS haud exiguam, quando lib. de Inſtr. chirurg. Tom. I. cap. XIV. pag. 414. *dolet & redarguit Chirurgorum negligentiam, quod operationes Chirurgicas, quae in oculis inſtituendae veniunt, circumforaneis & hiſtrionibus relinquant, eosque ſerio adhortatur, ut nobiliſſimam hanc chirurgiae partem ſibi rurſus vindicent, atque diligentius ac melius, quam adhuc factum eſt, excolant atque exerceant: cum plerique ne inſtrumentis quidem ocularibus inſtructi ſint.* Interea tamen mirandum, quod in operationibus chirurgicis ſuis, tam ex praecedentibus, quam ſequentibus, quae in oculo fiunt operationibus, nullam niſi unicam illam, quae de fiſtula lacrymali agit, ex tam multis deſcripſerit atque Chirurgiae tirones docuerit, ceteraſque omnes ſilentio praetermiſerit. Vero ſimile autem tam ex hoc, quam ex eo, quod capite praecedenti N. XXV. monuimus, mihi videtur, eum ipſum non multum in oculorum curationibus verſatum eſſe: praeſertim quia tam pauca de iis praecepit, licet earum neceſſitatem ſatis agnoverit.

Digitized by Google

ſueverunt. Potiſſimum fere in his illud eſt, quod *ſuffuſionem* veteres Latini, recentiores *cataractam*; Graeci autem *hypochyma* & *hypochyſin* appellarunt; quodque ad noſtra usque tempora minus accurate adhuc explicatum deprehendimus. Et *cataractam* quidem vel *ſuffuſionem* quando nominamus, *iſtud oculorum vitium cum pleriſque ſcriptoribus deſignamus, quo pupilla,* quae naturaliter nigra eſſe debet, *amiſſo colore naturali, opaca fit, & vel in ea, vel mox poſt illam colores alienos, album puta, cinereum, flavum, coeruleum aut ferrugineum contrahit: unde initio varia viſionis impedimenta, tandem vero plena occoecatio ſive coecitas producuntur.*

II.

Cataractae cauſſa ſecundum 1) veteres.

Animadvertimus hic, Medicos, qui olim atque ad noſtra fere tempora usque clari extiterunt, pleroſque omnes inſigniter in explicanda ſuffuſionis vel cataractae ſede & cauſſa aberraſſe. Quotus enim quisque inter illos eſt, qui non dubitat quin morbum modo deſcriptum ſive *ſuffuſionem a corpore vel membrana* aut *pellicula quadam, intus in humore aqueo praeter naturam ſuborta, ſemper naſci* exiſtimaverit, & quod ejusmodi corpus ſive pellicula aut membrana unica ejus cauſſa ſit? quum tamen e praeſtantiſſimorum virorum per aliquot abhinc annos paſſim inſtitutis obſervationibus manifeſto pateat, non niſi rariſſime in iſtiusmodi oculis, qui ex teſtimonio optimorum Medicorum & Chirurgorum vera ſuffuſione laboraverant, diſſectis tunicam albidam, aut aliud corpus praeter naturam, ſed opacum potius humorem cryſtallinum fere ſemper inventum eſſe. Itaque vera, ordinaria & frequentiſſima ſuffuſionis cauſſa, mea quidem ſententia, poſt tot hodie facta experimenta in *humore cryſtallino opaco*, neutiquam autem, ut veteres opinati ſunt, in peculiari eademque peregrina aut extraordinaria humoris aquei membrana videtur eſſe quaerenda. Neque vero mirum eſt, antiquiores Medicos & Chirurgos in aſſignanda ſuffuſionis cauſſa utplurimum aberraſſe. Niſi enim iſtiusmodi oculum conciſum perluſtraveris, fieri ſane, propter ſpeciem externam, aliter vix poteſt, quam ut obnubilum iſtum humorem cryſtallinum pro tunica aut pellicula quadam albicante habeas: qua ipſa per adhibitum inſtrumentum depreſſa, ſuffuſio tollatur, priſtinaque videndi potentia oculis reſtituatur. Luculenter equidem id ipſum, per adductas obſervationes quamplurimas in eo *libello* demonſtravimus, quem ſeparatim *de cataracta, glaucomate & amauroſi* jam anno 1713, & poſtea in Apologia ejus An. 1717. ac vindiciis An. 1719. conſcripſimus. Sed longe tamen plura in promtu adhuc obſervationum ſimilium exempla ſunt, poſtea hinc inde a praeſtantiſſimis viris obſervata, quibus jam jam dicta roborari ulterius poſſent; ſicubi forte neceſſarium videretur. conf. Acta Acad. Reg. Pariſinae & Londinenſis, itemque commercium litterarium Norimbergenſe variis in annis.

2) ſecundum recentiores.

Digitized by Google

III.

Octoginta propemodum abhinc anni ſunt, quando communis ille circa ſuffuſionis cauſſam Chirurgorum error publice notari a nobiliſſimis quibusdam viris, Quareo, Rolfinckio, Gassendo, Rauholtio, Borello atque aliis coepit. At vero quia non niſi rariſſimis obſervationibus ſententiam ſuam veriorem comprobarunt, non pro inſolitis ſolum habita ſunt exempla ab iisdem obſervata & relata, ſed antiquus etiam error, *quod corpus ſive membrana praeter naturam unica & perpetua ſuffuſionis cauſſa ſit*, quaſi poſtliminio in chirurgorum ſcholas fuerit introductus. Idque magis etiam ideo, quia nemo fere de iſtiusmodi oculis, qui ſuffuſione laborabant, incidendis ac perveſtigandis ab eo tempore ſollicitus fuiſſe videtur. Tandem nobile Gallorum par, Brissaeus, Medicus Tornacenſis, & Magister Johannes (*Maitre-Jan*) Chirurgus, extiterunt, qui, inciſis oculis cataracta laborantibus, novis exemplis atque experimentis nullam in eis tunicam morbidam, ſed *obnubilum potius humorem cryſtallinum* ſemper ſubeſſe, graviter monuerunt. (*a*) Quanquam autem in eo fortaſſis lapſi ſint, *quod primi hanc ſententiam propoſuiſſe ſibimet ipſi viſi fuerint*; quia nihil tunc in chirurgorum ſcholis hac de re doceretur, & quod ſemper rem ita ſe habere putaverint; tamen vel eo nomine laudandi vehementer iidem ſunt, quod optimum perſpicacitatis ac diligentiae exemplum reliquis chirurgicae artis cultoribus praeiverunt Namque, ut nihil nunc de me ipſe proferam, ſagaciſſimi profecto Gallorum academici una cum Medicis atque Chirurgis ſolertioribus multis aliis ex Anglis, Italis & Germanis nihil ferme ſolicitius egerunt, quam ut luculentiſſimis obſervationibus demonſtrarent, *ordinariam & quammaxime ſolemnem ſuffuſionis cauſſam ab humore cryſtallino opaco ſeu offuſcato eſſe repetendam.*

A quibusnam auctoribus vera cataractae cauſſa detecta ſit.

IV.

Studio dixi, *ordinariam ſive quammaxime ſolemnem* cataractae *cauſſam ab humore cryſtallino eſſe repetendam.* Tantum enim abeſt, ut cum modo laudatis auctoribus, *tunicam iſtiusmodi praeter naturam generari aut ſuboriri quandoque in oculo poſſe, abſolute ego negaverim*, (*b*) ut potius rem exactis obſervationibus ulterius explorandam ſtatuerim. Tametſi enim de cataracta primum ſcripturo praeter obſervationes novas Brissaei & Magistri Joannis quinque admodum exempla in promtu mihi erant, ubi in oculis cataracta affectis humorem cryſtallinum ſemper obnubilum adinveneram; nullum autem, ubi tunica in-

Auctoris ſententia proponitur.

(*a*) Eandem ſententiam defendit recens Ocularius Anglus, *Taylerus*, in libello nuper edito de cataracta, Londini An. 1736, lingua anglicana.

(*b*) His me annumerat *Taylerus*, lib. modo citato pag. 5.; ſed immerito; cum mea hac de re edita ſcripta contrarium demonſtrent.

intus fuiſſet; *peculiarem* tamen *ſententiam* amplexus ſum, atque ultro mox promiſi, *me tunicam quoque* vel pelliculam aut corpus aliud peregrinum in humore aqueo ſolidum *pro cataractae cauſſa*, *ſed rariori*, *habiturum eſſe*, ſimulatque ipſam in recenti cadavere repertam certus intelligerem. (*a*) Neque vero iſtaec mea cautio me prorſus fefellit. Tandem enim, poſt multas multorum & quam praeſtantiſſimorum Medicorum ac Chirurgorum obſervationes inaniter hanc in rem inſtitutas, extiterunt, quibus valde inſolitam iſtiusmodi tunicam in hominibus a ſuffuſione, dum vixerant, infeſtatis, obſervandi contigit felicitas. Sic enim vir clariſſimus, WIDMANNUS, Noribergenſium Medicus meritiſſimus, diſcipulus quondam meus, nunc director Academiae Naturae curioſorum, primus mihi per litteras retulit, ſeſe, LOCHNERO, THOMASIO, GOCKELIOQUE, Medicis Norimbergenſibus ſpectatiſſimis, praeſentibus, in utriſque feminae cujusdam oculis, quae cataracta laboraverat, tunicam iſtiusmodi praeter naturam reperiſſe. Simul autem *humorem cryſtallinum alterum ex parte*, *alterum penitus obſcuratum ſeſe obſervaſſe*, *monet.* Feminam ipſam poſt operationem, tribus ante obitum annis peractam, altero oculo, qui humorem cryſtallinum penitus obſcuratum continebat, coecam prorſus extitiſſe; altero autem, utpote in quo ſubobſcurus humor cryſtallinus erat, tantum ſolum vidiſſe, ut majores objectas ſibi res & vias diſcernere ab invicem adhuc potuerit. Haud prorſus huic abſimilia bina iſta obſervationum exempla ſunt, quae praeſtantiſſimus quondam Romani pontificis CLEMENTIS XI archiater, LANCISIUS, per nobiliſſimum GARELLIUM, archiatrum caeſareum, humaniſſime quondam mecum communicavit. Is enim binos quoque, ut refert, oculos incidit, in quibus *membranulas* iſtiusmodi *albicantes* in humore aqueo adfuiſſe refert. Memorabile autem hic rurſus illud inprimis eſt, quod utrique iſti oculi nullam operationem ſuſtinuerint, atque, ut in prioribus exemplis, non omnino claris ſed flaveſcentibus inſtructi fuerint humoribus cryſtallinis, ita ut vitium cryſtallini cum membranulis hic ubique fuerit conjunctum. Ex his igitur paucisque aliis ejusmodi exemplis patet, cauſſam cataractae ſubinde etiam poſſe eſſe membranam, longe vero frequentius cryſtallinum opacum.

V.

Adverſariorum ſententiae refelluntur.

Verum haec de ſuffuſionis cauſſa in cryſtallino quanquam veriſſima planeque luculentis & quamplurimis obſervationibus ſuperſtructa ſit; haud tamen defuerunt, qui rem contra omnino ſeſe habere exiſtimarunt. (*b*) Alii enim nulla prorſus ratione concipi poſſe ſtatuunt, qui fie-

(*a*) Vid. Tract. mea de cataracta. pag. 215 & 216. Apolog. p. 87, 286, 297. p. 307. Vindic. p. 1. 73. & alibi.

(*b*) Anno 1721. Jo Henr. FREYTAGIUS, Tigurinus, chirurgi filius, Argentorati diſſer-

fieri potuerit, ut tam excellentes Medici & cumprimis ocularii in tam frequentis mali cauſſa perveſtiganda *tamdiu coecutiverint.* Aliis cataractae illa curatio, quae cryſtallino humore depreſſo peragitur, usque adeo vel ſuſpecta, vel periculoſa videtur, ut per ipſam ſenſum viſus omnem perdi neceſſario debere opinentur: quia illum ad viſum abſolute neceſſarium crediderunt. Qua vero in re quam egregie ipſi fallantur, id vel ex unica iſta WENCKERI, Nordlingenſis Medici, atque in rebus anatomicis verſatiſſimi viri, obſervatione, quam mecum quondam, cum Altorfii adhuc degerem, communicavit, pateſcit; *dum is in viro quodam, aliquot ante annos ſuffuſionis operationem feliciter experto, humorem cryſtallinum utrumque depreſſum invenit*: utut ad mortem usque, praeſertim in altero oculo nihil fere turbatam aut impeditam viſionem homo ſenſerit. Similis obſervatio eſt, quam celeberrimus iſte Chirurgus Florentinus, BENEVOLI, ſeorſim deſcriptam haud adeo pridem (*a*) in lucem expoſuit. Ut nihil jam de variis iſtis Gallorum experimentis dicam, quae in noſtro *de cataracta libello* dudum extant recenſita. Rurſus alii logomachiam ſeu litem de verbis hic concitare volunt: ſiquidem *glaucoma potius quam cataractam vocandum eſſe humoris cryſtallini vitium contendunt.* Sed fruſtra tamen illud ipſum dicitur. Namque dicta iſta cryſtallini humoris obſcuratio easdem prorſus notas ſive diagnoſin, eandem prognoſin curandique rationem habet, quae ſuffuſioni a plerisque omnibus auctoribus antiquioribus tribuuntur. Itaque nullum dubium eſt, quin ipſum quoque ſuffuſionis vel cataractae nomen tribui eidem merito poſſit ac debeat. Contra vero *glaucoma quaſi vitium rariſſimum ac penitus inſanabile* a praeſtantiſſimis quibusque medicae ac chirurgicae artis profeſſoribus ab omni fere tempore deſcribitur. Alii denique aliis undecunque conquiſitis rationibus noſtram illam ſententiam ſugillare atque impugnare auſi ſunt. Quibus equidem qua ratione reſponderi optime queat, ſatis, niſi ego fallor, ſolide ac dilucide in noſtro *de cataracta libello* hujusdemque *apologia & vindiciis* demonſtravimus, & veritatem noſtrae ſententiae evicimus. Diximus enim & evicimus, *cataractam frequentiſſime ab humore cryſtallino opaco, perquam au-*

diſſertationem de *Cataracta* edidit; qua membranas ſive corpora peregrina, in humore aqueo concreta, pro perpetua cataractae cauſſa haberi vult. Sed hoc ex diſſectis oculis non probat; verum perhibet parentem ſuum, *aculus hamatis, frequentiſſime cataractas membranaceas ex oculis aegrorum eduxiſſe*, iisque ſic viſum reſtituiſſe, ut pag. 11. 21. 22, 29. 39. Imo perſuadere vult lectoribus, pag. 29. parentem ipſius *aliquot centenas operationes perfeciſſe in oculis cataracta laborantibus, inter quos quidem multos opacitate lentis cryſtallinae laborantes ipſum reperiſſe affirmat; verum qui cataractas veras habentes numero plane non adaequent.* Num vero huic FREYTAGIO contra obſervationes tot recentiorum praeſtantiorum virorum fides ſit habenda, unicuique dijudicandum relinquam.

(*a*) Florentiae primum ſeorſim, Anno 1722. & poſtea An. 1724. in libello de caruncula in urethra.

Digitized by Google

tem raro a tunica praeter naturam in humore aqueo genita ſuboriri. Niſi enim clariſſimas certiſſimasque magnorum virorum obſervationes in dubium vocare voluerimus, fateri omnino cogimur, inter quindecim ac plures etiam homines cataracta laborantes vix ac ne vix quidem unicum repertum eſſe aut adhuc reperiri, qui cataractam ſuam peculiari membranae alicui acceptam referre queat. (*a*) Unde patet, *cryſtallinum opacum frequentiſſimam cataractae cauſſam*, *membranam vero raram* & quaſi extraordinariam eſſe. Qua quidem in re cum alios viros ſagaciſſimos quamplurimos in Gallia, (*b*) Italia, (*c*) & Anglia, (*d*) tum & vel maxime SANCTUM YVESIUM, Medicum ocularium apud Pariſienſes quondam inprimis clarum (*e*) aliosque habeo conſentientes, quicquid pauci in contrarium ſtatuant.

VI.

Cataractae diſcrimen à noxis affinibus.

Ex jam adductis quam facillimo negotio *cognoſci* atque ab aliis noxis affinibus *dignoſci* cataracta poterit. Sic enim 1) *amauroſis* vel *gutta ſerena*, quam noſtrates vernacula noſtra *Cataractam nigram* appellant, in eo potiſſimum a cataracta differt, quod absque immutato pupillae atque ipſius oculi nativo colore, videndi potentiam auferat. 2) Albugines ſive *albicantes oculorum maculae* non poſt corneam, aut uveam, ut cataracta, ſed in ipſa cornea exiſtunt. 3) *Ungula*, *unguis* ſive *pterygium tunica eſt oculorum praeternaturalis*, quae extrinſecus corneam tegit. 4) *Hypopium* equidem poſt tunicam corneam in humore aqueo exiſtit; ſed a purulenta quadam atque fluida materia ſuboritur; quum ſuffuſionis vitium a ſubſtantia quadam ſolida proveniat. 5) *Glaucoma* denique utut in pleriſque, & quidem quam proxime, cum ſuffuſione conveniat, adeoque multos ſeducat, tamen in quibusdam etiam phaenomenis inſigniter ab eadem diſcrepat. Utrumque quidem vitium ex obſcurata parte quadam poſt pupillam exiſtente naſcitur. Sed, quod probe notandum, in glaucomate, ſecundum praeſtantiſſimorum auctorum ſententiam ac doctrinam, *altius* ſive *profundius* in oculo pars offuſcata deliteſcit, (*f*) coloremque ſubviridem ſive glaucum utplurimum ſimul exhibet: unde ipſum quoque nomen ſuum accepiſſe videtur. Contra vero *in ſuffuſione mox in vel poſt pupillam pars obnubila adeſſe*, fereque ad margaritarum colorem accedere plerumque conſuevit. Itaque locus cataractae cum cryſtallini, glaucomatis vero cum vitrei humoris ſitu ſive loco accurate

(*a*) *Freytagius* quidem contrarium ſuſtinet, ut N. V. dictum eſt, ſed ex oculis diſſectis non probavit.

(*b*) Ut PETITUM Medicum, MORANDUM, vid. Hiſt. Acad. Reg. 1722. 1723. &c.

(*c*) MORGAGNUM, SANTORINUM COCCHUM, BENEVOLUM.

(*d*) Vid. *Acta philoſophica Anglicana* ultimis annis & CHESELDENUS in Anatome.

(*e*) Conf. ejus lib. de morb. oculor. cap. de cataracta.

(*f*) Probavimus hoc in ſcriptis noſtris de cataracta.

Digitized by Google

rate convenit. Tum rarius quoque, ut ſemper Medici docuerunt, glaucomatis vitium, quam cataracta, incidit; atque ubi ſemel invaluit, nullam prorſus curationem recipit: id quod de cryſtallini vitio aſſeverari non poteſt.

VII.

Solent autem quammaxime variae a Medicorum filiis *cataractarum ſpecies* conſtitui. Namque 1) cataracta vel *recens* eſt, vel *inveterata*; 2) *incipiens* vel *confirmata*; 3) *matura*, id eſt, ubi penitus jam offuſcata pupilla, proindeque oculus ad videndum ineptus operationique opportunus deprehenditur; vel *immatura*, ſicubi ſcilicet nondum plane obſcurata pupilla invenitur, atque aliqua adhuc videndi potentia ſupereſt: ſive jam recens adhuc, ſive inveteratum vitium ſit. Quaedam enim cataractae tarde aut nunquam matureſcunt. 4) Dehinc vel aliqua, vel nulla incommoda alia cataractae adjuncta eſſe adſolent. Poſterioris generis cataractam *ſimplicem*, prioris *complicatam* ſive *compoſitam* appellamus. Nonnunquam enim in tunica cornea aut uvea, vel humore vitreo vitium ſimul ineſt; quandoque pupilla cum partibus propinquis glutinata reperitur, aut immobilis, aut nimis contracta; quandoque oculi adeſt tabes; interdum nervum opticum vel retinam noxae quaedam infeſtant. 5) Utplurimum *immobilis* ſuffuſio eſt, nonnunquam autem *labat*, *& huc atque illuc movetur*, (*a*) ſimulatque digitis oculus demulcetur. 6) Tum quoad ipſum colorem etiam cataractae ab invicem diverſae ſunt. Pleraeque fere omnes *margaritarum*, ſive *albicantem* aut *gryſeum* colorem referunt; quamobrem etiam *cataractae albae* ſeu *gryſeae* vulgo noſtratibus appellantur. (der graue oder weiſſe Staar.) In quibusdam color flavus, ſubviridis, caeſius, ferri nitentis, vel & quaſi marmòr variegatus ſeſe oſtendit. 7) In quibusdam cataractis humor cryſtallinus in liquorem lacteum; in aliis vero in materiam purulentam, tanquam in abſceſſu, degenerat. Tales etenim liquores profluunt, ſimulatque tunica cryſtallinum humorem continens, per immiſſam in operatione acum, laeditur. Si prius eſt, *lacteam*; ſin poſterius, *purulentam* dicere chirurgi cataractam iſtam conſueverunt. Utriusque generis exempla alias ſuppeditavimus. (*b*) 8.) Diſtingui autem porro in *falſam* atque *veram* a ſcriptoribus cataracta ſolet. Siquidem vera nobis dicitur, ſicubi proxime poſt pupillam opacitas eſt; falſa autem, ubi alia ratione res ſeſe habuerit. 9) Denique in *ſanabiles* & *inſanabiles* ſeu valde periculoſas diſpeſci haud immerito cataractae poſſunt. Namque frequentius curationem eae cataractae recipiunt, quae colorem gryſeum aut albicantem referunt; item ſi nullius coloris, ſed luminis tamen ac tenebrarum ſenſum aeger habet; nec

Cataractae ſpecies quaenam ſint.

Ffff 3

(*a*) Anglis vocatur *the ſhaking cataract.*

(*b*) In Tract. noſtr. de cataracta &c. pag. 155. & Apolog. p. 11. & 62.

Digitized by Google

nec non ſi dilatari adhuc rurſumque contrahi pupilla poteſt, neque cum ipſa ſuffuſione cohaereſcit. Contra vero parum aut nihil ſpei ſupereſt, ſicubi alia ſimul mala adſunt; ut ſi ſuffuſio labat, continuoque nunc aſcendit, nunc deſcendit; ſi luminis ac tenebrarum omni prorſus ſenſu aeger deſtituitur; porro ſi pupilla immobilis, nimis coarctata aut dilatata, ipſaque uvea cum ſuffuſione glutinata deprehenditur; denique ſi colores inuſitatos cataracta habet: ceu latius infra (*No.* 9. & 10.) expoſituri ſumus. Tandem ac poſtremo cataractam in *frequentiorem* ſive *ordinariam* atque *inſolentem* ſive *rariorem* diſpeſcimus. Frequentiorem & *ordinariam* illam dicimus, quae ab humore cryſtallino opaco ſed albicante tamen provenit. Rariorum autem cataractarum nomine illas deſignamus, quae colorem ab albicante diverſum prae ſe ferunt; vel a praeternaturali etiam tunica quadam proveniunt. Quae quidem poſterior cataractarum ſpecies in eo praecipue a reliquis differt, quod opacitas intus ſeſe oſtendens, non ut in humore cryſtallino obnubilo fieri ſolet, convexam, ſed vel planam vel concavam ſuperficiem ſpectantibus objiciat: ceu a praeſtantiſſimo viro, Sancto Yvesio, in libello ipſius ſaepius jam laudato, animadverſum legimus, & nuper nos videre meminimus.

VIII.

Cataractae cauſſa quae ſit. Demonſtratum igitur eſt, *quammaxime ſolemnem cataractae cauſſam in humore cryſtallino obſcurato; rariorem in tunica quadam prope pupillam nata debitumque luminis ad retinam tranſitum impediente ſitam eſſe.* Ne quis autem ignoret, quomodo vel obſcurari humor cryſtallinus, vel naſci etiam tunica iſtiusmodi perniciosa queat, breviter exponere noxae hujus cauſſas conabimur. Scilicet humor cryſtallinus, amiſſa naturali pelluciditate ſua offuſcatur, quoties aut craſſus atque glutinoſus humor aliquis in eodem inſpiſſatur, ac ſtagnat, aut minutiſſima ejusdem vaſcula obſtruuntur, coarctantur atque exſiccantur. Fieri autem utrumque per varias cauſſas ac defluxiones capitis & oculorum, attamen tunc inprimis ſolet, quando gravis, eademque vel ſponte ſua, vel ab externa quadam vi, lapſu nimirum, ictu atque ambuſtione, ſuborta inflammatio oculum infeſtavit. Haud pauci etiam & frequenti ſolis aut ignis inſpectione ſuffuſionem oculorum ſibi contraxerunt. Tunicae vero, quia ex iisdem fere cauſſis naſci conſueverunt; ideoque ſeorſim de illis exponere, nihil nunc attinet.

IX.

Diagnoſis. Igitur *ſuffuſionis* vel *cataractae ſignum praecipuum nubecula quaedam ſive opacitas albicans eſt*, in ipſa pupilla, vel & proxime poſt eandem comparens. Atque ad ipſam quidem operationem feliciter inſtituendam plurimum refert cognoviſſe, *ſatisne jam matura*, *an immatura adhuc* cataracta ſit. Idque magis etiam ideo, quia in cataractis immaturis alic-

Digitized by Google

aliena prorſus atque noxia operatio eſt. *Maturam autem boni moris atque ad operationem idoneam cataractam eſſe*, per has fere notas cognoſcimus: ſi, penitus amiſſa nativa nigredine, aequaliter ubivis offuſcata, ſed tamen mobilis adhuc, ſimulatque digitis demulcetur, pupilla deprehenditur; aeger autem coloris nullum, luminis ac tenebrarum mediocrem ſenſum retinuit. Contra vero *immaturam adhuc ſuffuſionem aliquam eſſe*, inde potiſſimum conjicimus, ſi nondum aequaliter ubique opaca pupilla reperitur; nec non ſi aliqualis adhuc videndi potentia ſupereſt, maxime tergo lumini obverſo. Num autem *alienos forte colores aut noxas id genus alias adjunctas ſibi cataracta habeat*, id equidem ſolertiori adhibita induſtria explorari haud difficulter poterit. Enimvero ſi nec lumen nec tenebras amplius ab invicem diſcernere homo aeger valet; indicio illud eſt, aut in retina, aut in nervo optico gravem aliquam noxam, id eſt, *guttam ſerenam* ſive amauroſin ineſſe, proindeque nullam omnino curationem exſpectari poſſe. Porro *pupillam cum ſuffuſione glutinatam atque rigidam* factam eſſe, inde potiſſimum conjicitur, ſicubi nec in fortiori lumine ipſe conſtringitur, nec in lumine debiliori aut loco etiam tenebricoſo dilatatur, ſed eandem ſemper amplitudinem ſervat: item ſi poſt contrectatum atque digitis frictum oculum, parum aut nihil commovetur. Quodſi poſt pupillam tenues quaedam maculae albicantes apparent; tum vel humoris cryſtallini partes quaedam inſpiſſatae ſunt, vel ex ipſa uvea etiam, ut a quibusdam obſervatum eſt, minutae quaedam pelliculae, quales & me videre memini, ſubortae; quae in tunicam forte degenerare quandoque poſſunt. Incidere etiam hic nonnunquam ſolet, ut vel media tantum cryſtallini humoris pars, vel externa ſive ora, vel denique dimidia & quaſi lunata obſtruatur atque obſcuretur. Si primum eſt, nihil non medio loco pertuſum aegris apparet ſive videtur. Tunicam autem, ſi qua forte intus eſt, plana iſta vel & concava partis obnubilae ſive ſuffuſionis ſuperficies, prouti YVESIUS docuit, (*vid. ſupra No.* 7.) ſignificat.

X.

Prognoſis.

Si cujusquam noxae alterius, *ſuffuſionis certe quam maxime ancipites atque incerti exitus eſſe conſueverunt*. Interdum enim eadem ſaneſcit, interdum nullam omnino curationem admittit. Et medicamenta quidem inaniter utplurimum in perfecta vel jam jam inveterata hic adhibentur; quantumvis etiam magnifice Medicorum nonnulli de admirandis arcanis ſuis glorientur. (*a*) Palmarium itaque ſalutis praeſidium a ma-

(*a*) Ita HOVIUS in lib. de circulari humor. in oculis motu pag. 122. impudenter jactat, *ſe omnes cataractas, ſive recentes ſint ſive inveteratae, omni tempore certe curare poſſe.* Cum vero in veritatem hujus rei magno ſtudio inquirerem, nulla exempla cognoſcere potui.

Digitized by Google

manu atque ferro petendum eſt. Quosdam enim ſolius naturae beneficio, absque omni medicamentorum atque ferramentorum uſu, convaleſcere; id rarioribus equidem caſibus annumerandum videtur. Quin imo nec ab ipſa etiam operatione promtum ſemper aut certum exſpectare auxilium licet. Siquidem, prout ipſemet rerum uſus ſaepiſſime docuit; quae vel optima viſa eſt & quammaximae ſpei, atque etiam quam providiſſime tractata ſuffuſio, tamen nihil omnis curatio & operatio profuit, ſed in deſperatum ſaepius malum converſa eſt; quum e contrario iſta, quae peſſima & penitus ferme deſperata videbatur, praeter ſpem quandoque fuerit ſanata. Sed quicquid tandem ſit, eo ſaltem nomine noxis gravibus aliis mitior cataracta videtur, quod morbus ipſe nullos dolores adjunctos habet, & deſtinata ipſi operatio absque gravioribus & doloribus & vitae periculis ſuſtineri adſolet. Fere ſemper autem *felicius eae cataractae ſanantur*, quae ſimplices, maturae atque ita comparatae ſunt, ut & aliquem luminis ac tenebrarum ſenſum, & naturalem pupillae mobilitatem oculus afflictus ſuperſtitem habeat. (*vid. ſupra No.* 7.) Longe difficilius, quin imo prorſus quandoque ſupervacuum curationis negotium deprehenditur, quoties uvea vel ipſi cataractae adhaereſcit; vel rigorem contraxit; vel &, ubi pupilla, amiſſa figura circulari, diſrupta, irregularis, difformis atque angulis comprehenſa aut nimis coarctata apparet. Aeque anceps morbus eſt, ſicubi vehementes ſimul capitis dolores adſunt; ſi debilis atque aetate valde provectus aeger eſt; denique ſi vel exiguus, vel amplus nimis, vel ab aliis quoque noxis afflictus oculus eſt. Quo magis autem a cinereo vel margaritarum colore ſuffuſio abludit; hoc magis quoque dubius atque incertus operationis ſolet eſſe exitus. Fere ſemper enim inſolentes ejusmodi colores a nimis gravi oculorum laeſione proveniunt Interim usque adeo nihil hic perpetuum eſt, ut, vel ipſas etiam cataractas iſtas inſolentes, hoc eſt, flavo, fuſco, ferri nitentis, aliove colore praeditas, feliciſſime quandoque ſaneſcere, experientia loquatur; praeſertim ſi ab aliis noxis gravioribus immunis oculus fuerit. *Cataractarum lactearum atque purulentarum* ſimilis propemodum ratio eſt. Tametſi enim in his materia craſſior, ſub ipſam operationem, aqueo humori ſeſe admiſceat; proindeque dubiam valde curationem reddat; tamen haud omnino deſperatum malum eſt. Dudum enim expertiſſimis atque ſagaciſſimis Medicis obſervatum eſt, priſtinam ſaepius ejusmodi oculis claritatem, poſt faeces in imo oculi fundo collectas, fuiſſe reſtitutam. (*a*) *Suffuſio variegata ſive diverſicolor* quoniam mollis nimium nec ubique ſatis dura eſt, deprimi difficulter admodum ſolet. Igitur ſi nihil medicamenta hic proficiunt, exſpectare utique convenit, donec penitus offuſcata pupilla, ipſaque proin ſuffu-

(*a*) Vid. Tract. noſt. de Cataracta p. 255.

ſuffuſio, quantum ſatis eſt, matura facta fuerit. *Quo magis autem porro inveteratum malum eſt*, hoc magis quoque anceps ac difficilis apud antiquiores Medicos cenſeri curatio ſolita fuit. Sed obſervatum tamen a quibusdam fuit, ſanari quoque interdum ejusmodi ſuffuſionem poſſe, quae per duodecim, octodecim vel triginta etiam annos integros invaluerint: dummodo nullum aliud vitium oculos infeſtaverit. (*a*) *Si lumen atque tenebras ab invicem diſtinguere homines aegri amplius nequeunt*; tum nihil omnis cura, niſi forte ad imminuendam oculi deformitatem, proficit: quia ſuffuſio tunc cum amauroſi complicata eſt. *In infantibus* propter dolorum impatientiam vel inquietudinem minus plerumque tuta vel commoda operatio eſt. Similiter *in hominibus a tuſſi*, *coryza*, *catarrho vomituque infeſtatis* non niſi poſt ſublatas iſtiusmodi noxas inſtituere operationem convenit; ne in operatione a motibus iſtis Chirurgus turbetur; unde fieri poteſt, ut in aeternum acies aegro eripiatur. Denique *ſi ſuffuſio labat*, & huc atque illuc movetur, parum aut nihil ſpei ſupereſt. Quodſi autem ante ipſam pupillam, ut quandoque obſervatum eſt, corpus opacum aut ſuffuſio haereſcit, ejici penitus ex oculo corneae inciſione aliquando poteſt, ut infra uberius indicabitur.

XI.

Quid in caſibus datiis faciendum.

Quantumvis autem anceps ac deſperatum ſuffuſionis malum videtur; tamen, meo quidem judicio, *praeſtat*, *inaniter in duro hoc morbo operationem aliquam tentare*, *quam ſine auxilio miſerum hominem coecum relinquere*. Praeterquam enim quod ſine gravioribus cruciatibus peragi operatio iſta poteſt; nullum ſane vel mortis, ut in lithotomia, herniotomia aliisve periculoſis curationibus, periculum poſt eandem facile extimeſcendum. Neque enim magno verendum opere eſt, ne, qui ſemel per cataractam plane occoecatus, magis occoecari per operationem queat; quando enim aegro non prodeſt, etiam eum non magis coecum efficit. Accedit, quod, quo magis grave, anceps ac deſperatum malum eſt, hoc majorem quoque Chirurgus ex iſtiusmodi ſanatione, quae praeter omnem fere ſpem contingit, & laetitiam aegris, & famam ſibimet ipſe conciliet.

XII.

De gutta ſerena & glaucomate.

Ad *amauroſin* ſive *guttam ſerenam* curandam parum atque adeo nihil operationes Chirurgicae proficiunt. (*b*) Neque enim in anteriori vel media oculi parte, ſed potius vel in retina, vel in nervo optico, vel denique in ipſo cerebro vitium iſtud deliteſcit, ubi operatione nihil efficere poſſumus. Si qua igitur ſanationis ſpes ſupereſt,

(*a*) Vid. MAITRE-JAN lib. de morb. oculor. cap. de cataracta.

(*b*) Ita hactenus creditum eſt. *Taylorus* vero Anglus perhibet, ſe & has operatione curare poſſe: quod vero tempus, an verum ſit, docebit.

Digitized by Google

ad interna protinus medicamenta, ſalivationem puta, vel, pro re nata, purgationem alvi, ſanguinis item per venas detractionem, ſcarificationem, ſetacea, fonticulos denique, praecipue iſtos, qui in capite ac cervice excitantur, erit confugiendum. Similis fere, quin imo pejor conditio *glaucomatis* eſt. Id ipſum enim quia ex obnubilo ſeu opaco humore vitreo naſcitur; hic vero ſupprimi aut removeri per acum non poſſit, nullam omnino, prout recentiores aeque ac veteres Medici teſtantur, per manum curationem recipit. Poſſe denique humorem vitreum ad cartilaginis inſtar quandoque indureſcere, manifeſtum ex illa obſervatione eſt, quam hac de re a ſuperius laudato Lancisio mecum olim communicari memini.

XIII.

Cataractae curatio quotuplex ſit.

Ad ſuffuſionis autem ſive cataractae curationem quod attinet, duplici potiſſimum ratione inſtitui eadem poteſt. Vel enim a medicamentis, vel ab acu ſeu ferramento ſalutis praeſidia petuntur. Quanquam enim non deſunt, qui per adhibita medicamenta ſuſceptam cataractae curationem quaſi prorſus inanem & ſupervacuam rejiciunt; haud tamen ego poſſum, quin ipſam, utpote in quibusdam ſaltem caſibus ſalutarem, medicorum filiis commendem. Neque enim a recentioribus tantum, ſed & vel maxime ab iis jam tum Medicis, qui ante bis fere millenos abhinc annos inclaruerunt, obſervatum legimus, (a) extitiſſe quandoque iſtiusmodi homines, qui vel naturae beneficio, vel medicamentis a cataracta, praeſertim ſi adhuc incipiens eadem fuerit, neque graviter nimis invaluerit, praeter ſpem atque opinionem omnem, fuerint liberati. Qua autem ratione & diverſis noxae hujus cauſſis, & ipſorum aegrotantium aetati vel habitui accommodare medicamenta oporteat, id ipſum Medicis expediendum committimus. Praeterquam, quod dilucide jam tum alias, nempe in noſtra *de cataracta commentatione pag.* 161. *ad usque pag.* 284. idem argumentum nosmet ipſi ſatis prolixe pertractavimus. Nunc etenim illud inprimis datum nobis exiſtimamus eſſe, ut, hic in Chirurgia noſtra qualia in curandis ſuffuſionibus a manu atque ferramentis petere ſalutis praeſidia Chirurgus debeat, commonſtremus.

XIV.

Chirurgi ad ſerium operationis hujus ſtudium incitantur.

Quod ipſum equidem antequam facimus, id ſerio admonitos chirurgicae artis cultores volumus, ut majori, quam usque huc ſoliti ſunt, ſtudio in nobiliſſimam fermeque incomparabilem iſtam manus adjumento cataractam ſanandi artem incumbant, neque ſolis hiſtrionibus aut circumforaneis, ut hucusque fere factum eſt, eandem relinquant.

(a) Vid. Celsus Lib. VI. Cap. 6. n. 35. variique recentiores alii; quorum verſi in lib. noſtro de cataracta citati ſunt.

Digitized by Google

quant. (*a*) Tametſi enim miras hi atque adeo vix ſuperabiles difficultates atque artificia circa operationem iſtam jactent ac proponant; tamen quam feliciſſime haud raro a prudentioribus chirurgis, imo quandoque ab ipſis etiam circumforaneis expediri eandem poſſe, quotidianus rerum uſus loquitur. Et ſane, ut ne quid ego diſſimulem, nobilis ea, quae ad ſuffuſionem curandam ſuſcipitur, operatio longe magis tuta utplurimum eſſe conſuevit ipſa ſanguinis per venas detractione: ut ut haec frequentiſſime atque vel ab ipſis etiam tonſoriae artis tironibus inſtituatur. Neque enim circa ſuffuſionis curationem verendum magnopere eſt, ne aut nervus, aut tendo, aut arteria quaedam periculoſa, ut in venaeſectione quandoque contingit, percutiatur. Praeterea in vena ſecanda nulla ſaepius in aegris, & praeſertim obeſis, apparet; ubi ſaepe difficillimum eſt venam invenire & rite incidere: in hac vero ſuffuſionis operatione locus ſemper ſatis patet, ubi ferrum in oculum immittendum. Sed ne quis tamen forſan opinetur, nos imperitiſſimis etiam atque ineptiſſimis quibusque rerum chirurgicarum tironibus aut hiſtrionibus operationem iſtam tuto commiſſam velle; haud alienum fuerit, breviter hic eas *virtutes* percenſere, *quibus feliciores quosque Medicos ocularios inſtructos eſſe convenit.* 1) Nimirum ante omnia perſpectum habere ex anatomicorum ſcholis ipſam oculi ſtructuram debet, ne quid temere laedat. Tum 2) idem quoque noſſe accuratius debet, quid hic faciendum, & qua ratione fieri quodlibet in operatione hac quam aptiſſime poſſit. Quam quidem ob rem longe optimum eſt, ſi quis chirurgus aliorum eorumque praeſtantiſſimorum chirurgorum circa ſuffuſionem ſusceptas operationes ſaepius & curioſius coram ſpectavit. 3) Animo intrepidus, manu ſtrenua, ſtabili nec unquam intremiſcente, nec non acie oculorum acri claraque Medicus ocularius inſtructus ſit oportet. Tandem 4) is quoque ſiniſtra non minus quam dextra manu promtus ſit; ut ſiniſtrum oculum dextra, dextrum ſiniſtra manu a ſuffuſione liberare ac curare valeat. 5) Denique ut operationem hanc prius ſaepius in oculis animalium & hominum mortuorum exercuerit, quam manum viventium oculis admoveat.

XV.

De tempore atque praeparatione ad operationem ſpectantibus.

Quo autem felicius ipſam operationem expedire liceat, bina potiſſimum veniunt proſpicienda. Nempe ut *quam aptiſſimo tempore & poſt convenientem aegri hominis praeparationem eadem ſuſcipiatur.* Atque aptiſſimum quidem operationi eſſe illud tempus conſuevit, quod quammaxime temperatum modiceque calidum eſt; vernum puta atque autumnale. *Diem operationi deſtinare claram inprimis atque ſerenam con-*

(*b*) Miror etiam, quod *Garengeot* in oper. chirurgicis ſuis nihil quicquam de hac adeo nobili operatione proponat, quaſi ad curationes chirurgicas non pertineret.

Digitized by Google

convenit; *horam autem utplurimum antemeridianam eligunt*; ut ut nec pomeridianae prorſus ſint alienae, imo quandoque praeferendae: quia homines, praeſertim meticuloſi, non tam facile, aſſumto modico prandio, animo linquuntur, quam jejuni; id quod in operatione peſtiferum eſt. *Conclave* autem quo *lucidum* magis eſt, hoc magis quoque ad operationem eſſe ſolet accommodatum: dummodo nimius ſolis ſplendor abſit. Simulatque enim paulo fortiori lumine oculus colluſtratur, protinus ſeſe pupilla conſtringit adeoque impedit, quo minus acum & ſi quid forte aliud obvium intus in oculo eſt, accurate ſatis ſpectare atque obſervare Chirurgus valeat. Ad *aegrotantis* vero *praeparationem* quod attinet, per aliquot dies ante operationem non ſollicitam modo vitae victusque rationem ipſi praecipere, ſed in his diebus noxios etiam atque ſupervacaneos humores ex ejuſdem corpore idoneis remediis per alvum, ſanguinem vero abundantem per venas educere convenit; ne qua forte inflammatio gravior, dolores acerbiſſimi, imo ipſa ſuppuratio ac totius oculi deſtructio, ut quandoque fit, poſt confectam operationem ſuboriantur. (*a*) Denique ſub ipſam operationi deſtinatam lucem *clyſterio* etiam quodam pro alvo ſolvenda utendum eſt; niſi ea forte jam per ſe rite reſpondeat. Tandem ne facile ſub ipſum opus hominem *mens deficiat*, proindeque difficultatem aut impedimentum inde perniciofiſſimum in ſuſcepto negotio ſuo Chirurgus ſentiat; haud ſane alienum videtur, cibi quidpiam vel roborantem certe ſorbitionem quandam, aut juſculum, ſi matutino tempore inſtituenda curatio, aegrotanti prius porrigere, quam ad operationem Medicus aggreditur. Ceterum nihil fere magis cum ad praecavenda, tum ad levanda etiam mala quaevis accedentia hic proficit, quam ſi ſuavis ſomnus aliquis haud diu poſt peractam operationem *anodyna quadam emulſione* aegro conciliatur. Sic enim non corporis ſolum, ſed animi quoque afflicti vires reficiuntur, & cataracta ſuppreſſa non tam facile rurſus aſcendit.

XVI.

De adminiſtris atque acubus exponitur.

Neque vero Chirurgus operationem ſolus unquam ſuſcipiat; ſed *binos minimum adminiſtros* ſive operis ſocios adhibeat: alterum quidem ad aegri hominis caput in operatione continendum; (*Tab. XVII. fig.* 1. *A.*) alterum autem ad porrigendam acum & ea, quae ceteroquin ad ipſum opus rite perficiendum forte neceſſaria ſunt. Sed idonea cumprimis ferramentum ſive *acus* ad hoc negotium requiritur: ac deinde nonnulli *ſpeculum oculi* dictum ſimul adhibent: fig. 15 & 16. Sunt autem quamplurima eademque varia ejuſmodi *ferramenta ocularia*, vulgo *acus* pro cataracta dictae, ad deprimendam ſuffuſionem accommoda-

(*a*) Ejuſmodi caſum nuper deſcripſit filius, in relatione de operatione quadam cataractae, quam Taylor. Amſtelodami An. 1735. inſtituit in quodam amicorum noſtrorum.

modata, eorumque quam maxime ſolemnium ferramentorum figuras *Tab. XVII. fig.* 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10 & 11. repraeſentavimus. Quanquam, meo quidem judicio, aptiſſima illa ſunt, quae fig. 5. 6. & 10. deſignavimus. Omnia enim haec cuſpide paululum lata atque acuta ſeu linguae aut grano hordei haud abſimili; & quidem ea (*fig.* 6.) cuſpide ejusmodi ſulcata inſtructa, proindeque longe magis ad deprimendam ſuffuſionem accommodata reliquis ſunt, quae aut tenuioribus ſive anguſtioribus, aut amplis quidem, ſed retuſis cuſpidibus ſunt inſtructa. Nam nimis tenuia & acuta, ut in fig. 2. & 4. litt. A, cataractam facile lacerant; obtuſiora ut in fig. 8. difficillime oculum perforant. Quam equidem propter cauſſam mirum non eſt, quod chirurgorum nonnulli *bina in eodem opere ferramenta ocularia* adhibenda eſſe ſuaſerint; (*a*) acuminatum alterum, (*vid. fig.* 7. & 9.) pro perfodiendo ſcilicet oculo; alterum retuſum atque latum, (*vid. fig.* 8.) pro ſuffuſione intus in oculo perforato deprimenda. Sed facilius profecto haec de uſu acus duplicis in cataracta ſcribuntur, quam ſine damno in oculo exercentur. Quicquid vero tandem harum rerum ſit; illud omnino & quam curioſiſſime providendum ſemper eſt, ut ferramenta panno quodam vel corio adhibito quam exactiſſime ſemper ante perpoliatur, quam oculis eadem admovemus: ne qua forte propter aſperitudinem ſeu rubiginem difficilius in oculum penetrent, vel graviter quoque ipſum laedant aut lacerent. Freytagius ſupra nominatus magnopere laudat *acus hamatas*, quibus cataractae membranaceae ex oculis educi queant: ſed ſi hoc procedit, dolendum, ipſum has acus non delineaſſe.

XVII.

Ne qua autem porro curanti mora praeter neceſſitatem injiciatur, neceſſarium utique videtur, ſingula ea quam diligentiſſime antea inſtruere, quae poſtmodum, operatione peracta, in ipſo deligationis opere uſum aliquem praeſtare poſſunt. Itaque in promtu ante omnia ſit 1) *collyrium aliquod refrigerans*, quod ex plantaginis vel cyani aqua cum ovi albumine diligenter ſubacta conſtare commode poteſt: cui nonnulli aluminis vel tutiae praeparatae, vel croci aut camphorae portiunculam adjiciunt. Alii pro collyrio hic utuntur ſpiritu vini vulgari; Yvesius denique liquorem ex decem partibus aquae tepidae atque una parte ſpiritus vini compoſitum adhibet & prae ceteris laudat. (*b*) Tum 2) ad manus quoque ſit oportet *ſplenium quoddam molle* ex linteo complicato, atque ita amplum, ut penitus eodem contegi oculus queat. Dehinc 3) neceſſaria item *faſcia* eſt, tres circiter ulnas longa, binos vero digitos ampla: vel & ſtrophiolum aliquod ad trianguli inſtar com-

Deligationis apparatus deſcribitur.

(*a*) Ut Nuckius *in operat. Chirurg.* & Solingenius *in Chirurgia.*
(*b*) Lib. de morb. ocul. cap. de Cataracta.

complicatum, pro deligandis nimirum poſt confectam operationem aegri oculis. Tandem 4) nec *reginae Hungariae aqua*, vel acetum, vel aliud quoddam *medicamentum roborans* naribus admovendum abſit, pro excitandis aegris hominibus, ſi qui forte ſub operatione vel paulo poſt, ut quandoque contingit, animo deficiant.

XVIII.

Aegri hominis poſitura.

Sed unicum tamen adhuc ſupereſt chirurgis ante expediendum, quam ferramentum aegri hominis oculo admovent; *ſcilicet ut quam aptiſſimo ſitu aeger conſtituatur.* Itaque is in adverſo ſedili paulo, quam alias decet, humiliori (*Tab. XVII. fig.* 1. *litt. E.*) adverſo fere lumine collocandus eſt, ſic ut contra Medicus C. paulo altius ſedeat, litt. D. Ubi oculorum alteruter ſanus adhuc eſt, vel ſaltem adhuc aliquid videt, ſtrophiolum aut faſciam paulo ampliorem, ut idem contegatur ac immobilis praeſtetur, ſuperinjicere convenit; ne, prout fieri naturaliter ſuevit, oculo integro dimoto aeger oculus quoque ſimul dimoveatur, ideoque graviter a demiſſo ferramento laedatur. Quam ipſam quidem ob rem diligenter antea admonendus aeger eſt, ne qua forte, ut ejusmodi homines ſolent, propter celerrime quandoque reſtitutam in ipſo operationis actu videndi potentiam, prae gaudio aut laetitia clamet aut exultet; ſed potius, quoad ejus fieri poteſt, quietus & immobilis perſiſtat: namque alias eripi motu quam leviſſimo acies in perpetuum poteſt. Tum illud quoque inſigniter ad commodiorem operationem facit, ſicubi aegrotus ſic in ſedili collocatur, ut manus ſuper Medici genua firmiter deprimat, pedes autem inter utrosque Medici pedes medios quam aptiſſime transmittat. Nonnunquam a miniſtris pedes ejus, qui curatur, ſurſum elevati gnaviter comprehenduntur; ne ſurgere is ante, quam debet, valeat. Denique a tergo etiam, ut jam diximus, miniſter aliquis conſtituendus eſt, (*vid. fig.* 1. *litt. A.*) qui aegrotantis caput, ſiniſtra manu ſincipiti, dextra mento injectis, ſolertiſſime contineat, ſic, ut ad pectus ſuum deprimere penitusque immobile illud ipſum praeſtare queat. Siquidem vel cum minima etiam capitis commotione perennis coecitatis periculum ſaepe conjunctum eſſe, triſtis experientia loquitur.

XIX.

Quomodo inſtitui operatio ipſa debeat.

His ita jam, ut propoſuimus, inſtructis ac diſpoſitis rebus ſingulis, imperandum homini aegro eſt, ut, *expanſis*, *quantum quidem fieri poteſt*, *palpebris*, verſus nares ipſum oculum convertat, ut angulus minor, ſive qui temporibus proximus eſt, amplam ſatis albi oculi partem exhibeat. Dehinc, ubi ſiniſter oculus vitium habet, Chirurgus ſiniſtrae manus pollice atque indice digito gnaviter palpebras diducat, (*vid. fig.* 1. & 14.) atque ita ipſum ſimul oculum firmet & quodammodo immobilem praeſtet. Nonnulli *ſpeculum oculi*, (*fig.* 15. aut fig. 16. aliudve ſimi-

ſimile) hanc in rem commendant; quod vero vix quicquam mihi proficere, ſed potius impedire videtur. Interea tamen qui eo aſſuetus eſt, vel emolumentum aut auxilium inde ſibi pollicetur, eo uti poteſt. Tum dextra manu ferramentum ocularium ſive acum, ab adſtante miniſtro exhibitam, Medicus pollice, digito indice & medio ſic apprehendat, ut in ſcriptione calamum ſcriptorium apprehendere ſolemus. (*vid.* fig. 1. & *fig.* 14.) Deinde binos inferiores manus illius dextrae digitos ſuper genas ſic imponit, ne facile ipſa intremiſcat, ſed firma & ſtabilis magis, quam ſi libera prorſus eſſet, in ipſo opere quieſcat. Denique acus albo oculi medio fere loco inter corneam & angulum tempori propiorem admovenda eſt, (*vid. fig.* 14. *litt. A.*) prudenterque demittenda; ſed recta per oculi tunicas e regione mediae ſuffuſionis ſic, ne qua vena laedatur. (*a*) Simulatque jam per tunicas in oculum penetraſſe acus exinde cognoſcitur, quia prementi nihil amplius renititur; inclinanda ſtatim acus ad ipſam ſuffuſionem eſt, (*vid. fig.* 14. *litt. B.*) eamque mox a parte ſuperiori acu apprehendere, ac leniter infra pupillae regionem deprimere convenit: ſive jam *tunica* quaedam praeter naturam intus adſit, ſive *humor cryſtallinus obnubilus* evaſerit. Necdum enim evidentes notae Medicis ſuppetunt, ſi ab Yvesii obſervationibus diſceſſeris, quibus extrinſecus dignoſci ab invicem bina iſta noxae hujus genera ſatis queant. Sicubi ſuffuſio iſta cum ferramento deſcendit, id quod ſubinde, ubi bene matura ac dura eſt, unico ictu contingit, aliquamdiu ita detinere ipſam oportet, ut inferiori parti inſidat. Sicubi ſurſum rurſus elevato ferramento ipſa ſub pupilla haeſerit, optime expleta operatio eſt; adeoque tum acus provide rurſum ex oculo recta educi oportet. Si pars vitioſa redit, ſive ſurſum rurſus aſcendit, ut ſaepiſſime contingit, eadem acu paulo fortius deprimenda, diutiusque paullo infra continenda; idque tantisper repetendum, donec ſuppreſſa infra pupilla haereat. Freytagius vult, ut ejusmodi in caſu *acus hamata* in oculum immittatur; eaque cataracta, quae utplurimum pellicula eſſet, educatur, ſeque hoc ſaepiſſime a parente ſuo fieri vidiſſe perhibet. Sed quia neque haec acus neque hoc artificium ſatis perſpicue deſcripta ſunt, & dubium eſt, cur hac acu in pelliculae extractione non etiam tunica retina, choroidea & ſclerotica lacerentur, dum non video, quid hoc impedire valeat, ei aſſentire nondum poſſum.

XX.

(*a*) De vero puncturae loco in hac operatione multa eleganter diſputavit Petitus, Medicus Pariſ. in Memor. Acad. Reg. An. 1726. p. 370. edit. Amſtelod. eumque ad duarum linearum a cornea diſtantiam conſtituit. De loco, quem Taylorus commendat, infra ſeorſim proponemus.

XX.

Obſervationes quaedam circa operationem. *Ubi paulo firmius ſuffuſio adhaereſcit*, ſaepe difficulter admodum abſtrahi deprimique integra poteſt. Igitur ſi hoc incidit, *acu in fruſta concidenda eſt*, ſingulis ejus partibus diligenter acu poſtmodum conditis. Similis agendi ratio eſt, ſi *ſua quaſi ſponte vel forte fortuna ſuffuſio*, dum eam ſupprimere volumus, *in particulas diſſilit aut diffringitur*: ita enim viſum aliquando reſtitui, dudum jam a Medicis ſolertiſſimis atque expertiſſimis, Celso, Guillemaeo, Paraeo, Barbetto, Brissaeo atque aliis animadverſum legimus, imo & ipſe hoc bis jam obſervavi. Si cataracta tam firmiter uveae adhaeret, ut vix inde ſeparari queat, prodeſt ſubinde *eam in medio perforare*: ita enim radii in oculi fundum per hoc foramen intrare poſſunt, aegrisque aliqualis viſus interdum reſtituitur. Quod fortaſſis eo in caſu optime ſuccedet, ſi cryſtallinus valde tenuis ſit. Inveni enim ipſum in cadavere quodam aliquando in craſſitudine ita diminutum, ut vix unguis pollicis craſſitudinem haberet; qui ſimul cum uvea firmiter concretus erat. Quoties vero cunque *nimium quantum mollis adhuc ſuffuſio deprehenditur*, ſatius utique Brissaeo videtur, acu protinus ex oculo retracta, operationem tantisper differre, donec magis ſuffuſio maturuerit, quam ſuffuſione immatura tractata efficere, ut operatio ſit fruſtranea, & aegro acies in perpetuum eripiatur. *Quodſi dextrum oculum ſuffuſio excoecavit*, eundem quidem operationis modum obſervare Chirurgus debet, ſed ita tamen, ut dextra manu oculum, ſiniſtra vero acum contineat, ipſique deinceps oculo decenter, ut dictum eſt, admoveat, & cataractam ſupprimat. Dextra enim manu atque in cantho majori propter naſum proximum minus commode oculo dextro applicari acus poteſt. (*a*) *Ubi denique in utroque oculo vitium ineſt*, *idemque ſatis maturum*, curato atque deligato alterutro oculo, alterum quoque eadem ratione mox tractare poſſumus. Si vero prior paulo diuturnior operatio fuerit; tum, ne cruciatibus homo conficiatur, aut ſaltem in animi deliquium incurrat, non niſi tempore quodam interjecto, ſymptomatibus conſuetis prioris operationis ſuperatis, ad operationem poſteriorem in altero oculo eſt redeundum.

XXI.

Quid poſt operationem factu opus ſit. Hactenus ea propoſuimus, quae ad ipſam operationem pertinent: ſequitur, ut de iis quoque rebus breviter exponamus, *quae fieri poſt confectam operationem debent*. Apud vulgares equidem Medicos ocularios ſive

(*a*) Acus mecum communicata eſt ab amico, qua in dextro oculo, dextra manu operationem eamque in cantho oculi majori fieri poſſe perhibent, quando chirurgus manu ſiniſtra forte non ſatis promtus eſſet; quam novitatis cauſſa hic quoque Tab. XVII. fig. 17. exhibere volui, ubi litt. A acum; B manubrium; C ſingularem curvationem ſive inflexionem denotat, quae naſo incumbit.

Digitized by Google

ſive circumforaneos in more poſitum eſt, ut, extracto ex oculis ferramento ocular1o, vel binos digitos extenſos, vel *vitrum* etiam *aqua pura*, *vino rubro aut cereviſia impletum* aegris hominibus oſtentent, ſciſcitantes, qualenam corpus objectum qualive colore praeditum ſit. Ubi recte ſatis ad rogata reſpondere atque ita promte ſingula diſtinguere ab invicem ipſi valent, feliciter confecta eſſe operatio conjicitur. Quanquam minus opportunum atque adeo noxium prudentioribus Medicis examen illud videtur: utpote quo violenter nimis oculus aeger ac debilitatus exerceatur, atque eo ipſo ſuffuſio facile rurſus ſurſum pellatur. Itaque ſatius omnino videtur, ſtatim a peracta operatione ſplenium aliquod, in ſuperius (*No.* 17.) praeſcripto collyrio tinctum, ne lumen vehementius in retinam irruat, aut inflammatio tam facile ſuperveniat; ſuper oculum perforatum cum faſcia aut ſtrophiolo imponere. Oportet vero hic *utrumque ſemper oculum* per injectam faſciam devincire, licet unicus tantum operationem ſuſtinuerit, ne qua forte dimoto vel agitato oculo iſto, qui ſanus perſtitit, alter etiam, idemque graviter afflictus ſimul agitetur. Id ipſum enim ubi fit, ſummum utique periculum eſt, ne aut ſuffuſio iterum reaſcendat ſive redeat, aut inflammatio major aut malum quoddam aliud gravius accedat.

XXII.

Decenter jam inſtituta deligatione, proximum eſt, ut, quam aptiſſime fieri poteſt, ſuper lecto aeger deponatur. Oportet hic in dorſum cubare, ipſum autem caput bene multis pulvinaribus ſuffultum atque erectum ſervare, ſtrenue per octiduum conquieſcere, a cibis item durioribus, ſermone intenſiori, ſternutamentis denique, tuſſi atque riſu vehementiori tamdiu abſtinere, donec penitus inſidere parti oculi inferiori ſuffuſio animadvertitur. Namque alias verendum etiam atque etiam eſt, ne propter intempeſtivas illas capitis commotiones denuo ſurſum eadem prorumpat. Praeterea ſciendum, quod *nemo facile chirurgus tam lynceus atque ſagax ſit*, qui cataractam ſuppreſſam manſuram eſſe certo definire aut aſſeverare queat; tamen in eo miſeris hominibus ſpes aliqua ſupereſt; quod ſi forte reaſcenderet, per iteratam operationem aliquando rurſus ſupprimi viſusque eis reſtitui poſſit. Sic etenim clariſſimus ille MAGISTER JOANNES (*Maitre Jan*) ſcribit, (*a*) hominem quendam, cui poſt peractam autumno operationem denuo cataracta redierat, ſubſequenti vere feliciter admodum nova operatione a morbo ſuo fuiſſe liberatum. Quin idem etiam memorat, neutiquam deeſſe hominum iſtiusmodi exempla, qui ſemel ſuppreſſam ſuffuſionem denuo quidem elevatam, ſed tamen paulo poſt ſponte rurſus ſubmerſam ſive depreſſam ſenſerint: id quod etiam me

Quid faciendum, ne ſuffuſio redeat.

(*a*) Lib. *de morb. oculor.* cap. de cataracta.

me videre memini. Freytagius vero perhibet, (*a*) eas per acum hamatam, ſi credere fas eſt, à parente extractas fuiſſe.

XXIII.

Quid praeterea faciendum ſit. Elapſis aliquot ab operatione horis longe optimum erit, *ſanguinem aegro homini per venas detrahere*; ne qua forte vehementior inflammatio vulneratum oculum facile infeſtet. Tantum autem ſemper emitti ſanguinis oportet, quantum corporis habitus atque vires exigunt. Quare ſi nimia ſanguinis copia, vel ipſa jam tum inflammatio aegrotantem urgent, iterare ſanguinis miſſionem, prout in inflammationibus gravioribus aliis quibuscunque fieri ſolet, oportebit: non neglectis interim collyriis ſupra laudatis, medicamentiſque internis ejusmodi in morbis convenientibus atque a prudenti Medico propoſitis. *Vomitum* etiam haud raro hanc operationem ſequi vel poſt unam alteramve horam, vel etiam nocte demum proxime ſequente, aliquoties ego obſervavi, illudque etiam in aegro quodam notavit Freytagius. (*b*) A nervorum quadam irritatione hoc ſymptoma mihi deducendum videtur; quod vero etiam ſponte brevi plerumque rurſus ceſſat. Miror quod hoc phaenomenon a tam paucis notatum ſit. Mali vero indicii eſſe ſolet. Nam hoc vomendi impetu Cataracta ſuppreſſa utplurimum reaſcendit. *Sub veſperam ejus diei*, quo facta operatio fuit, emulſio ſoporifera aegro porrigi ſolet, ut quam placidiſſime is conquieſcat. Namque ubi vigiliis homo exercetur, verendum maximopere eſt, ne, prout fieri adſolet, graviter huc atque illuc jactato corpore, priſtina ſuffuſio ſurſum rurſus propellatur ſive reaſcendat. *Victus* autem *atque vitae ratio* eadem prorſus eſſe debet, quam in vulneribus atque inflammationibus gravioribus aliis ſupra propoſuimus. Si quid enim aliud, inflammatio certe gravior inprimis noxia hic atque periculoſa eſſe conſuevit. Denique *ſi paulo adſtrictior alvus eſt*, clyſterium aliquod emolliens adhibere convenit; quo nempe facilius absque ſpiritus ſuppreſſione fortiorique niſu excerni, quicquid hominem urget, valeat. *Neque vero permittendum eſt, ut ad exonerandum alvum primis ab operatione diebus aegri conſurgant*; ſed vaſculum potius, ad hunc uſum adaptatum, in lecto ipſi ſubjiciendum, vel patina quaedam: quo minus enim caput conquieſcit, hoc majus etiam periculum ſubeſt, ne ſuffuſio depreſſa denuo prorumpat.

XXIV.

Deligatio quomodo fieri debeat. Ad ipſam autem *deligationem* quod attinet, ſic omnino continuari ejus negotium oportebit. Nempe ſub ipſius primae diei veſperam reſolvi primum quam leniſſime vinctura debet, novumque ſplenium aliquod, ſuperius commendato collyrio probe imbutum, denuo ſuperimponi;

(*a*) Diſſ. de Cataracta p. 22. & 27.
(*b*) In diſſert. ſaepe citata pag. 24.

poni; faſcia eodem, ut ſupra poſuimus, modo applicata. Diebus ſequentibus innovari deligatio bis minimum debet, mane ſcilicet ac veſperi; vel ter aut quater etiam, ubi nimirum paulo intenſior aeſtus fuerit; ſiquidem tunc citius exſiccari ſplenia conſueverunt. Quoties autem cunque vinctura reſolvitur, binae potiſſimum obſervationes neceſſariae ſunt. Neque enim circumſpicere ſolum quandoque Chirurgus debet, num quae forte inflammatio notabilis acceſſerit; ſed & vel maxime tunc providere, ne nimis clarum lumen, &, quod conſequens hinc eſt, damnum aliquod graviter debilitatus oculus ſentiat. Si oculus bene ſeſe habuerit, vel levis tantum *inflammatio adeſt*, continuari deligationis negotium praedicta ratione per octiduum debet. Neque enim facile hic incidere inflammatio poſt octavum demum diem ſolet. Itaque tunc luminis pauxillum, remota faſcia, concedere aegrotantibus conveniet; dummodo lectus velis, oculus autem panniculo quodam ſerico, viridi aut nigro propendente, leviter obtectus maneat. Poſt diem decimum, ſi ſingula bene ſe habent, conſurgere paulatim aeger atque in conclavi obambulare ſine periculo poterit; ſi modo dictus iſte panniculus aliquo modo infirmum oculum, velamenta autem feneſtras probe texerint. Si optime poſtea cuncta procedunt, expletum utique ex ſententia curationis opus erit, proindeque priſtino vitae generi paulatim rurſus aſſuefacere hominem aegrum licebit. Quodſi autem mala quaedam gravia alia ſupervenerint, conquieſcere tamdiu aeger debet, donec eadem fuerint delinita.

XXV.

Quo autem luculentius appareat, *quomodo ſuccurrere chirurgus malis hic ſaepe ſupervenientibus debeat ac poſſit*; ſigillatim expendere illos caſus conveniet, qui obtingere hic utplurimum conſueverunt. *Quoties igitur* 1) *ſanguinis aliquid ſub ipſa operatione in oculum effluit*, atque humorem aqueum turbidum ac obnubilum reddit, feſtinandum quam maxime eſt in operatione, quantum fieri poteſt, ne plus effluat, atque ſupra commendatum collyrium quam diligentiſſime adhibendum: digeri enim iſta ratione turbationes humoris aquei leviores poſſe, ſolertiſſimi Medici ſaepius obſervarunt. *Longe majus periculum ſubeſt*, *ſi paulo major ſanguinis* effuſi *copia humori aqueo fuerit admixta* Namque tunc abeſſe vix poteſt, quin aut hypopyum aut ſimile quoddam malum aliud coecitatem perpetuam inducat. Interim haud alienum fuerit, ſanguinis affatim aegroto per venas detrahere, ſacculosque ex ſalvia, rore marino, hyſſopo atque foeniculo paratos & in vino coctos calide frequentiſſime ſuper oculum imponere. Niſi enim prorſus deſperatum malum eſt, inſigniter medicina illa proficit. 2) *Sicubi humor aqueus ſub ipſam operationem effluit*, adeoque tunica cornea concidit; non eſt, quod de oculi ſanitate maximopere timeamus. Fere ſemper enim

Mala ſupervenientia quomodo tollenda ſint.

Digitized by Google

paucos intra dies humor atque ipſa oculi forma priſtina redeunt: Denique 3) ubi poſt peractam operationem *inflammatio* quaedam accedit, nihil omittendum eorum eſt, quae ad ipſam reſtinguendam faciunt. Atque mitior quidem ea ſi fuerit, eadem ſufficere ad ipſam ſupprimendam medicamenta poterunt, quae ſupra commendavimus. Ubi vero *paulo gravior inflammatio* inciderit, neceſſarium utique erit, praeter jam jam commendata medicamenta, aquam bibere, ac ſanguinem e brachio, pede aut collo etiam identidem mittere; tum vini quoque ſpiritu camphorato frequentiſſime tempora inungere; tandem clyſteria etiam atque cantharides una cum medicamentis internis adverſus inflammationes valentibus quam ſolertiſſime adhibere.

XXVI.

Acus ocularia quomodo comparata eſſe debeat.

Ex hactenus adductis luculentiſſime, ſi quid ego video, pateſcit, *novam eandemque veram de cataracta ſententiam* (*vid. ſupra No.* 8.) non in ipſa tantum morbi hujus diagnoſi, prognoſi atque curatione, ſed in ipſa quoque inſtrumentorum ad ſuffuſionem curandam aptorum conſtructione atque applicatione *ampliſſimam praeſtare poſſe utilitatem.* Simulatque enim obſervatum fuit, cataractam fere ſemper ab humore cryſtallino obnubilo, rariſſime a peculiari quadam tunica provenire; *longe aptiores ad deprimendam ſuffuſionem acus ocularias iſtas fore judicavit* Brissaeus, quae cuſpidem paulo latiorem habeant atque ſulcatam. (*vid. Tab. XVII. fig.* 6. litt. C) Adhibitis enim tenuioribus illis veterum chirurgorum acubus, ſive jam ex auro vel argento, ſive etiam ex chalybe vel ferro eaedem confectae ſint, abeſſe vix poteſt, quin cryſtallinus vel etiam alia materia noxia, dum deprimere ipſam nitimur, laceretur vel diſſecetur. Neque vero lata ſolum atque ſulcata, ſed acuminata quoque Brissaei recentior acus illa eſt; ut ſcilicet promte in oculum penetrare queat. Anſa AB octangularis eſt: cujus equidem latus unum litt. EE lineis inciſis aliove modo notatum, qua parte ſulcatum inſtrumentum ſit, demonſtrat. Sic enim absque omni propemodum aberratione ſtatui vel e ſolo manubrio poterit, acutane an lata inſtrumenti in oculum demiſſi pars cataractam contingat. Denique globulus D. eum praecipue in finem adjunctus huic ferramento eſt, ut dignoſci facilius atque accuratius poſſit, quam alte id ipſum in oculum penetraverit.

XXVII.

Quid de certis acubus habendum ſit.

Chirurgorum nonnulli quia praecipuam ſuffuſionis cauſſam a peculiari tunica quadam intus in oculo nata repetiverunt, *ea praeſertim inſtrumentorum genera adhibenda eſſe putarunt*, *quibus penitus extrahi ex oculo* per vulnus acu inflictum membranacea *cataracta poſſet*: ne ſcilicet,

Digitized by Google

cet, prouti ſaepius fit, ſemel curata noxa identidem rediret. Primum itaque inſtrumentorum genus *canaliculi* ſive acus perforatae erant, quibus applicatis nonnulli exſugere ex oculo tunicam iſtam peregrinam nitebantur. (*a*) Ad alterum genus peculiaris acus adinſtar *tenuiſſimae volſellae*, multo ingenio exaratae, ſpectant, (*vid. Tab. XVII. fig.* 10. hujusque figurae explicationem) ad tertium vero *acus hamatae Freytagii* nec non ſubtiliſſimi *uncinuli*, quibus per vulnus & canaliculum in oculum demiſſis apprehendi, extrahi vel educi tunica illa poſſet. (*b*) At vero fruſtraneum penitusque ineptum una cum inſtrumentis affabre ceteroquin conſtructis hunc ipſorum conatum fuiſſe, non ex opinationis ſolum de membranulae, tanquam ordinariae cataractae cauſſae, falſitate, ſed & ex certae experientiae defectu atque vel maxime ex chirurgorum praeſtantiſſimorum hac in re conſenſu, quod ſcilicet hi modi non ſuccedant, apertiſſime colligitur: niſi forte & praeſertim Freytagius ſuam per acus hamatas methodum melius probet, acus delineet, atque quomodo oculi laceratio evitanda ſit oſtendat. Alias eum ingenii magis quam veri cauſſa haec ſcripſiſſe ſuſpicor.

XXVIII.

Si cataracta pupillam tranſiit.

Ceterum hic adhuc monendum, ſi *per ipſam pupillam ſuffuſio iſta*, ut interdum contigit, *fuerit prolapſa*, haud alienum eſſe, inferiorem tunicae corneae partem providiſſime incidere, admotoque quam cautiſſime uncinulo vel ſpecillo quodam idoneo ſuffuſionem corneae velut imminentem educere. Cujus equidem curationis exempla *in eo libro* ſuppeditavimus, quem *de cataracta* quondam conſcripſimus.

XXIX.

Taylori nova methodus.

Taylorus, in libello jam aliquoties citato, *cap. XI.* novam curandi per acum cataractam methodum, quae ita fere ſe habet, deſcripſit. Aegrum ita, ut alias fieri ſolet, collocat, oculum curandum ſpeculo oculi firmat, poſtea ſcalpello phlebotomo ſive lanceola parvam eamque longitudinalem facit inciſionem, lineae dimidiae circiter longitudine infra locum conſuetum, per externas internasque oculi membranas, usque in humorem vitreum. (*c*) Deinde *acum plano convexam*, eamque valde tenuem, per factam plagam directe in

(*a*) Vid. Durantis Scacchi Subſid. Medicinae pag. 54. & Th. Fieni lib. chirurg. p. 30.

(*b*) De horum uncinulorum ineptitudine *Scacchus* & *Fienus* quoque jam egerunt.

(*c*) Quam ob cauſſam *ſcalpello phlebotomo* hic utatur, & non ſola atque unica acu totam operationem perficiat, itemque cur *longitudinalem*, & non potius transverſum ſive *horizontalem* faciat inciſionem, rationem non dedit, neque etiam hic perſpicio idoneam. *Quicquid enim per pauca fieri poteſt, non fiat per plura.*

oculum immittit, convexa parte ſurſum ſpectante, verſus inferiorem lentis cryſtallinae partem: poſt haec acus cuſpidem parum ac blande elevat, donec ea levem aliquem renixum percipit a lente cryſtallina ſupra haerente, ejusque motum per pupillam conſpicit. Dum ſic ex his indiciis acus apicem proxime ſub capſula cryſtallini eſſe cognoſcit, eam verſus fundum deorſum premit, pro humore vitreo dividendo & ſpatio parando, in quod cryſtallinus poſtea deprimendus. Hoc peracto, acum paululum retrahit, ad duarum ſcilicet linearum longitudinem, eamque poſtea in inferiorem capſulae cryſtallini partem, obſervando probe verum cryſtallini ſitum, immittit, atque hanc capſulae partem ſine laeſione, ut ait, ligamenti ciliaris, acu aperit ſive dividit, ut per hanc plagam ſive aperturam capſulae, ipſe cryſtallinus poſtea ſupprimi queat. Quo vero motu ſive actione, ut docet, ſimul ſpatium pro cryſtallino condendo ampliare ſtudet. Tandem ut cryſtallinum opacum condat & ſupprimat, acum ad trium fere linearum ſpatium rurſus extrahit, ut cryſtallinus a capſula jam jam ſolutus, per plagam inferius factam, in ſpatium jam antea paratum, aliquo modo ſponte quaſi deſcendat, atque tunc cuſpidem acus elevat, atque diligentiſſime verſus partem cryſtallini ſupremam dirigit, eum caute comprehendit, & ad fundum ſive partem inferiorem oculi, in foveam antea jam paratam deprimit, ac denique acum quam leniſſime extrahit. Ita ligamentum ciliare & uveam non laedi, ſed in ſtatu naturali conſervari, aſſeverat; id quod ad viſum haud parum utile eſſet; cum in conſueta operandi ratione ligamentum illud ſemper laceretur. Ceterum praecipua hujus operationis momenta, quae hic ex auctore breviter retulimus, auctor ipſe quamplurimis ambagibus atque ſubtiliſſimis cautelis ſive *circumſtantiis* deſcripſit, quae deſcriptionem ejus triplo, & quod excedit, prolixiorem, quam hanc noſtram faciunt: quorum vero varia vel ſupervacua mihi videntur, vel a quamplurimis vix intelligi, imo etiam tam accurate vix unquam in operatione vel ab ipſo auctore obſervari poterunt. Atque hinc forte accidit, quod graviſſima etiam ſymptomata, dolores ſcilicet ſaeviſſimi, inflammationes graviſſimae & abſceſſus oculi, ſine viſus reſtitutione, operationes ab eo in cataractis inſtitutas ſecuta fuerint: ſicut hoc prolixius legi poteſt ex relatione illa, quam filius meus nuper vernacula noſtra edidit, de infeliciſſima quadam cataractae operatione, quam Taylorus Amſtelodami ſuperiori anno in amico quodam noſtro perfecit. Interea tamen praecipua momenta re vera merentur, ut a prudentioribus medicis oculariis probe perpendantur atque cum judicio imitentur. Tempus praeſtantiam & effectus docebit.

XXX.

Digitized by Google

XXX.

Quomodo *cataractam vacillantem* ſive cryſtallinum opacum, & extra capſulam ſuam jam jam poſt pupillam *fluctuantem*, (*a*) quae propterea aliam curandi rationem requirit, removeat, duobus capitibus ſeorſim deſcribit: quorum ſumma haec fere eſt. Acum ſuam eodem prorſus modo, ut antea dictum eſt, in oculum aegri immittit, cuſpidem vero deinde ad anteriorem & ſuperiorem cryſtallini vitiati partem dirigit, cavendo ne ligamentum ciliare laedatur, eum plana acus ſuperficie prehendit, & ad fundum vitrei deprimit. *Quomodo vacillantes curandas eſſe velit.*

XXXI.

In quibusdam cataractis, quas *falſas* ipſi appellare placuit, praeter cryſtallinum *capſulam quoque cryſtallini vitiatam* & opacam eſſe ſtatuit: quam, condito prius cryſtallino opaco, quomodo a ligamento ciliari acu ſua dimoveat & ſupprimat, prolixe rurſus duobus capitibus deſcripſit. Aliis duobus capitibus *glaucomatis operationem* tradit. Sub *glaucomatis* vero *nomine*, nova prorſus ac inuſitata ſignificatione, intelligit cryſtallini opacitatem & incrementum, *ita ut proxime oras pupillae attingat, una cum capſula vitiata*; quod eadem fere ratione, ut modo expoſitum eſt, curandum eſſe docet. Cum vero, ut alibi demonſtravi, veteres glaucoma *profundo in oculo ſitu*, atque a pupilla valde remoto, a cataracta diſtinguendum eſſe docuerint, (*b*) haec ſignificatio minime amplecti poterit; dum nobis hodie non licet, vocabulis antiquis novas ſignificationes tribuere; ſed potius haec mala, quae hic glaucomata appellat, ob vicinum ad pupillam ſitum pro cataractae ſpeciebus habenda eſſe cenſeo. *Quomodo falſas & glaucomata.*

XXXII.

Denique adhuc monendum, nos quidem ſupra indicaſſe (N. XXVIII.) cataractas, quae pupillam ſponte tranſierunt, per vulnus corneae quandoque educi poſſe. Verum ex Anglia mihi relatum eſt, Taylorum ibidem gloriatum eſſe, *ſe cataractas quoque poſt uveam adhuc haerentes, per vulnus corneae* arte factum *educere poſſe.* Num vero hoc re vera praeſtiterit, hactenus nondum comperire potui. *Cataracta an per corneam educi queat.*

C A.

(*a*) *The ſhaking cataract* ipſi vocatur.

(*b*) Tract. de cataracta pag. 166, 241. *Apolog. mea pro cataracta* pag. 304. & Vindiciis pag. 17, 244. &c.

Digitized by Google

CAPUT LVI.

De pupilla, nimis conſtricta vel clauſa, aperienda ac dilatanda.

I.

Mali deſcriptio. OB affinitatem cum praecedenti operatione aliam huic haud valde abſimilem mox adjungemus, in qua oculus eadem fere ratione ferramento, ut in cataracta, perforatur, ad pupillam clauſam aperiendam. Morbus igitur, in quo haec operatio perficitur, eſt quando oculi pupilla vel *integra* ſive *tota conſtringitur* ſive clauditur, ita ut lumini deneget in fundum oculi ingreſſum, adeoque ipſi videndi potentiam adimat. Quandoque malum hoc a prima juventute eſt; quandoque vero ab inflammatione oculi vehementiori oritur; vel quando pupilla praeter naturam ab alia quacunque cauſſa valde conſtricta eſt, cumprimis quando interior pupillae ſive uveae ora, quae pupillam conſtituit, cum cataracta, vel cum parte cataractae poſt operationem relictae, concreta eſt: quod malum curatu difficillimum aut prorſus inſanabile plerumque habuerunt. Interea tamen ſagaciſſimus Britannorum chirurgus CHESELDENUS novam hoc malum curandi viam excogitavit, quam non ſolum aliquoties, ut affirmat, (*a*) cum ſucceſſu perfecit, verum etiam jam in Actis Acad. Reg Londinenſis breviter quondam deſcripſit: adeoque hic eam haud praetermittendam in chirurgia noſtra cenſui, atque ita ſe habet.

II.

Operatio haec quo modo inſtituenda. Palpebris ope ſpeculi oculi probe apertis detentis, ſcalpellum anguſtiſſimum, ſive acus, qualis fere ad cataractam ſupprimendam adhibetur, ſed ſolum in alterutro latere acuta ſive ſecans, *vid. Tab. XVII. fig. 19. litt. AA*, per tunicam ſcleroticam B, fere ut in cataractae operatione, & poſtea antrorſum per iridem ſive uveam transfigitur; in extractione vero ejus iris, ut in fig. 20. litt. A. indicatur, inciditur. Si hoc malum eſt ſine cataracta, optime medium perforari, ait, ut ex modo indicata fig. 20. intelligi poteſt. Sed ſi cataracta adeſt, vel pars etiam ſolum cataractae, inciſionem paulo altiori uveae loco faciendam eſſe docet, ita ut cataracta ingreſſum radiorum ſive lucis impedire nequeat. Has vero cataractas utplurimum valde exiguas eſſe aſſeverat, & quandoque propter firmam nimis adhaeſionem acu removeri ſive ſupprimi non poſſe. In figura ve-

(*a*) In Append. ad quartam anatomes ſuae editionem, pag. 19.

vero 21. inciſio ſive apertura centro corneae atque uveae declivior facta atque indicata ab auctore eſt: quia in oculo illo, in quo aliquando hanc operationem perfecit, in corneae parte ſuperiore albugo ſive leucoma erat, quod impedimento fuit, ne in medio perforatio iridis fieri potuerit, ſed in inferiori inſtituenda fuerit. Quid vero poſt operationem faciendum, ut inflammatio aliave ſymptomata arceantur, haud indicat. Veriſimile vero eſt, aegros eos ita tractandos eſſe, ut illi, qui cataractae ſuppreſſionem experti ſunt.

Explicatio Tabulae decimae ſeptimae.

Fig. 1. demonſtrat, qualis debeat eſſe poſitura ad cataractae curationem, cum ipſius aegri, tum chirurgi etiam atque miniſtri: ſicut plenius hoc ſupra cap. LV. n. 18. deſcripſimus.

Fig. 2. Acus argentea ad morem veterum, ad deprimendam cataractam accommodata, apice tenui, teretiuſcula, fere ut in acubus vulgaribus.

Fig. 3. ſimilis alia, cuſpide triangula inſtructa.

Fig. 4. rurſus alia, altero extremo litt. A cuſpide chalybea tenui; altero litt. B ampliori praedita. C manubrium indicat, quod ex argento, orichalco, ebore vel ligno conſtare poteſt.

Fig. 5. item alia, cuſpide ampliori, attamen acuta inſtructa, qua cataracta melius comprehendi ac ſupprimi poteſt, quam tenuioribus.

Fig. 6. rurſus alia, fere ſimilis, ſed apice ſulcato praedita, qualem Brissaeus commendavit, quaeque ſupra cap. LV. n. 26. prolixius deſcripta eſt.

Fig. 7 & 8. proponuntur e Solingenio & Nuckio binae acus, quas Smalsius, Chirurgus & ocularius Batavus, inveniſſe dicitur, & quae in una eademque operatione ſimul adhibentur. Quam enim fig. 7. demonſtrat, iſta acuta & ſulcata eſt, fere ut praecedens ad perforandas oculi tunicas, atque inde ſuam hauſiſſe videtur Brissaeus; ea vero, quam fig. 8. indicat, retuſa eſt, atque ita comparata, ut per prioris ſulcum, dum adhuc in oculo eſt, dimitti in oculum, atque retracta priori, ad deprimendam cataractam adhiberi poſſit.

Fig. 9 & 10. alia duo ferramenta repraeſentant, quorum ſimilis fere ratio & in cataracta adhibendi modus eſt, ut duarum praecedentium, quas ex cl. *Bern.* Albini diſputatione *de cataracta* Francofurti ad Viadrum olim habita ac impreſſa mutuatus ſum.

Fig. 11. exhibetur acus, quam idem Albinus in jam jam laudata diſſertatione ad cataractam ex oculo extrahendam propoſuit: quae ſic conſtructa eſt, ut cuſpis A, poſtquam in oculum immiſſa eſt, per depreſſum manubriolum vel anſam B, ad volſellae inſtar in apice intus in oculo deduci, eaque cataracta membranacea, ſi quae eſſet,

Digitized by Google

prehendi atque ex oculo extrahi poſſit. Quanquam ego valde dubito, an unquam cum fructu eadem fuerit adhibita.

Fig. 12 & 13. modo deſcriptae acus iſtius ſeu volſellae (*fig.* 11.) partes ſeorſim exhibent. Nempe fig. 12. cuſpidem ſulcatam, fig. 13. autem cuſpidem aliam indicat, eandemque ita fabricatam ac tenuem, ut immitti commode in priorem, & deinde una cum priori in oculum queat. Etenim quo aptius ambae ſibi invicem committuntur & expoliuntur, hoc etiam commodius adigi in oculum acus ipſa poterit. Juxta litteram B *fig.* 12. foraminulum eſt, in quod prominentia D fig. 13. demittitur, tenuiſſimoque clavo, ad litt. C fig. 11. quaſi commiſſura quaedam firmatur. Littera E fig. 12. deſignat lamellam quandam elaſticam, quae praeſtat, ut commiſſae ſibi invicem cuſpides (*fig.* 10) quam firmiſſime cohaereant, neque ſua ſponte ab invicem recedant. Simulatque vero manubriolum B *fig.* 11. quod hic quoque litt. B indicamus, deprimitur, cuſpides ad modum volſellae aperiri, atque ad comprehendendam & extrahendam membranam praeter naturam applicari poterunt.

Fig. 14. deſignat, quomodo altera manus continere oculum, altera acum juxta partem A demittere; nec non qualiter in operatione intus apparere poſt pupillam B inſtrumentum ſoleat, quando ad deprimendam cataractam aggredimur.

Fig. 15. *Speculum* ita dictum *oculi* delineatur, ſive inſtrumentum ad firmandos in cataractae aliorumque morborum ocularium curatione oculos adaptatum.

Fig. 16. aliud, idque correctius, repraeſentatur, cujus duo arcus AA, BB, clavo C diduci & rurſus adduci poſſunt. D manubrium denotat.

Fig. 17. acum exhibet, qua in dextro oculo, manu dextra, cataractam ſupprimi poſſe, nonnulli perhibent. A acus cuſpidem, B manubrium, C peculiarem inflexionem deſignat, quae naſo inſiſtit.

Fig. 18. operculum pro cuſpide acus hujus condenda.

Fig. 19. e Cheseldeni anatomes quartae editionis appendice eſt petita, & oſtendit, quomodo ferramentum pro pupilla ſive uveae foramine clauſo aut concreto rurſus aperiendo in oculum ſit immittendum, & uvea rurſus dividenda & aperienda.

Fig. 20. litt. A. quomodo uvea circa medium diviſa rurſusque pro radiis transmittendis aperta ſit, indicat.

Fig. 21. Cheseldenus exhibet, quomodo uveam concretam in parte decliviori litt. A diſſecuerit, ob albuginem in parte media corneae hujus oculi haerentem.

C A-

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

CAPUT LVII.

De ungula, ungue, panno ſive pterygio oculorum.

I.

Quando membranula quaedam *extrinſecus* in oculo naſcitur, quae ſuper ipſam tunicam corneam atque pupillam ſe extendit, viſuique graviter officit, *unguem* latini vocant, (*a*) ob qualemcunque ſcilicet ejusdem cum hominum unguibus ſimilitudinem, ſive etiam *ungulam*; Graecis vero *onyx*, hoc eſt, *unguis* appellatur, (*b*) itemque *pterygium*, id eſt *ala* vocatur (*c*) praeſertim quia quandoque alam veſpertilionis repraeſentat. Sed ſubinde mollis atque rubida, propter copioſiſſimas venulas, eadem apparet; adeoque tum *pannus* ſolet appellari. Saepius a narium, interdum etiam a temporum parte ex angulis oculorum, quin imo quandoque vel a ſuperiori, vel ab inferiori oculorum latere naſcitur, indeque ſuper ipſam corneam ſenſim protenditur. (*vid. Tab. XVIII. fig.* 1. & 2. *aa.*) Nonnunquam leviter tantum atque non niſi per fibrillas tenues atque raras tunicae corneae adhaereſcit: nonnunquam autem integrum oculum contegit, firmiſſimeque cum ipſo cohaereſcit. Itaque tum difficile, quin imo longe difficillimum eſſe curationis negotium conſuevit. *Unguis oculorum quid ſit.*

II.

Sicubi recens adhuc, tenuis atque mollis eſt unguis ſive pannus, tum diſcuti quandoque adhuc medicamentis leniter rodentibus poterit: atque egregium hic erit, pulverem tenuiſſimum e ſaccharo canarienſi cum admixta vitrioli albi, aluminis uſti, vel etiam viridis aeris portiuncula, providiſſime ſuper vitioſam membranulam iſtam ſubinde inſpergere. Fieri autem pulveris mixtura ſic poteſt, ut ſacchari drachmae unae, quatuor vel ſex grana vitrioli aut aluminis uſti adjiciantur. Aeque valens hic eſt pulvis ex lapide ſciſſili vetere vel ſepiae oſſe atque ſaccharo praeparatus. In infantibus difficulter admodum adhiberi pulveres ſolent. Itaque ſatius hic erit, vel aqua ophthalm. Quercet. vel pingued. viperarum, vel axungia aſciae piſcis, aut felle muſtelae piſcis, vel ſpermate ceti liquido, vel combuſti linteoli oleo, vel denique butyro recenti cum vitrioli albi pauxillo permixto, quam diligentiſſime noxiam iſtam membranulam inungere: quae vero omnia etiam adultis proſunt. Sicubi forte inflammationem aliquam unguis ocu- *Curatio per medicamenta.*

(*a*) Celsus Lib. VII. cap. 7. n. 4.
(*b*) De varia vocabuli *onycis* ſignificatione conferri poteſt *Brunon.* Lex. Medicum.
(*c*) *Celſus* loco modo citato.

oculorum habet adjunctam, id inprimis operam dare convenit, ut per ſanguinis miſſionem, cantharidum item atque aliorum hic valentium medicamentorum applicationem inflammatio iſta leniatur: tunc enim ipſa quoque membranula diſcuti promtius per medicamenta poterit. Longe nobiliſſimum uſum hic praeſtare Yvesio videtur *lapis divinus*, (a) ſive etiam medicamentoſus Crollii in aqua reſolutus, & oculo ſaepius inſtillatus. Quanquam haud minoris virtutis eſſe ſaepe illud medicamentum ſolet, quod ex vitrioli albi ℈β. in aqua chelidonii major. ℥ij. reſoluti conficitur.

III.

Curatio per ſcalpellum. Ubi parum proficere ad removendam ab oculo membranulam medicamenta reperiuntur, *excidere* ipſam oportebit: atque id ſequenti ratione. Averſus ſcilicet collocandus homo ſic eſt, ut caput ſuum in Medici gremium reſupinus demittat: atque ſuper ſiniſtrum quidem ejus pedem, ſi vitium in oculo dextro fuerit. Tum diduci ab invicem palpebrae a miniſtro probe debent, chirurgus vero mox hamulum tenuem, *Tab. XVIII. fig.* 3. *vel Tab. XV. fig.* 30.) paululum mucrone intus recurvato, ſubjicere ungui laxiori ejusdem parti debet, eamque paulo elevare. Deinde acu linum trahente unguem is trajiciat, (*fig.* 1. bb.) eum duplici nodo ſtringat, junctisque lini capitibus anſae in formam (*fig.* 2. litt. b c.) leniter ipſum attollat ſeu levet. Quo facto ſcalpello phlebotomo ſuperiorem atque inferiorem membranulae, quae unguem tegit, partem ſic dividat, ut ſubjecta forfice recta atque tenui quam expeditiſſime juxta carunculam lacrymalem reſcindere ipſum queat. Tandem verſus corneam linum iſtud cum membranula retrahitur, & ſi qua parte oculo inhaeret, ſcalpello aut forfice paulatim unguis ab oculo ſeparatur. In quo ipſo negotio bina potiſſimum proſpicienda ſunt: primo ne ipſe oculus aut ejusdem tunica cornea imprudenter laedatur: deinde ne forte aliquid ex ungue in oculo relinquatur. Namque hic periculum eſt, ne denuo malum priſtinum redeat. Interim ſatius videtur, ex ungue paulo firmius corneae haerente, aliquid relinquere, quam ex nimis ſollicito unguem reſolvendi ſtudio graviter ipſam corneam vulnerare, quo ipſo inſanabiles in ea cicatrices excitari ſolent. Atque id magis etiam ideo, quia tutius paulatim exedi, quicquid forte in oculo remanſit, per medicamenta leniter rodentia poteſt, quae ſuperius (*No.* 2.) praeſcripſimus, dummodo bis aut ter quotidie applicentur. Quanquam non deſunt, qui ad extirpandas reſciſſae membranulae reliquias collyrium potius ſequens adhibendum cenſent, nimirum.

XII.

(a) Quem lib. de oculorum morbis deſcribit.

℞. ∇ roſar. plantag. à ℥j.
Matr. perlar. ppt. ℈j.
Sacchari Saturni gr. vj.
Vitrioli albi gr. iij. M.

Nobiliſſimus Yvesius hanc curandi viam hic ingreditur, ut per quatriduum poſt operationem ſpiritu vini aqua diluto oculum aegrum quam diligentiſſime foveat; deinceps autem pro reliqua curatione lapidem divinum, in aqua communi reſolutum, adhibeat. Ceterum in reſcindenda membranula juxta carunculam providendum ſemper quam ſolertiſſime eſt, ne carunculae pars quaedam, multo minus ipſa tota ex angulo ſimul reſcindatur. Simulatque enim eadem abſciſſa eſt, in angulo majori via patefit, per quam poſtea ſemper humor lacrymarum deſcendit, atque morbus inde concitatur, quem *oculum lacrymantem* Medici appellant.

IV.

Nonnunquam vitioſae membranulae iſtae, praeſertim ſi ob vaſa majora, quae ab angulo majori ad corneam procedunt, rubent, (*fig.* 2.) reſecando ipſa illa vaſa prope carunculam removentur: ſic enim membranulae ſubtracto ipſarum nutrimento ſenſim exareſcunt, vel medicamentis ſaltem faciliori negotio tolluntur. Interdum materia quaedam glutinoſa, membranulae aut pinguedini haud abſimilis, ſuper corneam increſcit. Quae tamen abſumi haud difficulter anguillarum aut muſtelae piſcis ſimilive alia bile poteſt. Atque vero quidem perquam videtur ſimile, Tobiae morbum iſtum, cujus in ſcriptura ſacra mentio fit, ejusdem prorſus, uti modo diximus, indolis extitiſſe. Denique interdum usque adeo firmiter oculis membranulae adhaereſcunt, ut reſolvi ab iisdem citra corneae laeſionem neutiquam poſſint. Quibus equidem in caſibus etiamſi parum plerumque exſpectari ſalutis ab operatione poſſit, tamen ſatius omnino videtur, fruſtra nonnunquam operationem aliquam ſuſcipere, quam ſine illa ſpem dubiam in deſperationem certam convertere. Tandem inſignes quandoque dolores membranulae iſtae ſibi habent conjunctos jamque ad ipſum cancrum ſpectare videntur. Quare haud immerito, ſi tales ſint, pro inſanabilibus ac deſperatis ſunt habendae.

Aliae curandi rationes.

V.

Si ſuper integrum oculum unguis extenſus eſt, dividere ipſum quandoque in quatuor partes convenit, ſigillatimque partes illas ſingulas, docente Yvesio, (*a*) eodem modo tractare, quem generatim ad unguem hactenus propoſuimus. Cetera in deligatione eadem prorſus facienda ſunt, quae ſupra jam tum praeſcripſimus.

Si totus oculus ungue obtectus eſt.

(*a*) Lib. de morb. oculor. pag. 156. edit. Pariſ.

VI.

Si ſiniſtrum oculum unguis occupavit.

Ubi denique in ſiniſtro oculo mali hujus ſuſcipienda operatio eſt, excitari protinus homo, poſt trajectam acu atque lino membranulam, eamque filo conſtrictam, ex humo debet, inque commodo ſedili quodam collocari. Sic enim poſtea promtius ungula excidi meliusque expediri ſingula curationis negotia poterunt; id quod in humo tam facile fieri non poſſet; niſi ſi forſan ſiniſtra aeque promtus atque dextra manu chirurgus fuerit. Quodſi autem membranula tenera valde eſt, quae oculum infeſtat, cautio utique adhibenda eſt, ne juſto vehementius filum attrahatur, itaque membranula disrumpatur.

C A P U T LVIII.

De albugine, leucomate, nebula, nubecula & maculis in cornea.

I.

Chirurgorum negligentia notatur.

Quemadmodum in doctrina de morbis oculorum ſemper fere alias, ſic & vel maxime in iis, quos praeſens titulus exhibet, mirum quantam chirurgi plerique omnes confuſionem admiſerunt. Scilicet iisdem omnes nominibus aut vocabulis utuntur; ſed alii aliam vocabulis iſtis ſignificationem tribuunt. Ut proinde aliter fieri neutiquam poſſit, quam ut in judiciis atque ipſa curandi ratione inſigniter diſſentiant; doctorumque pariter ac tironum ſtudia diſturbent.

II.

Quid generatim per vocabula iſta deſignetur.

Interim praeſtantiſſimi Medici fere omnes conſentiunt in eo, jam jam adductis vocabulis vitioſas tunicae corneae *maculas albas* deſignari: ut ut macularum iſtarum non una ſemper atque eadem natura ſit. Nunc enim majores eaedem ſunt, nunc minores, nunc craſſiores, nunc tenuiores ac pellucidiores; nunc denique inſigniter, nunc parum atque adeo nihil prominent. Itaque nunc gravius, nunc levius oculorum acies impeditur; nunc etiam viſus omnis perit: ſicubi nimirum integra cornea maculis albis iisque craſſis obnubilatur. Ceterum ex jam dictis facile apparet ratio, cur Graeci *leucoma*; latini *albuginem*, *nebulam* atque *nubeculam* vitium iſtud oculorum, pro diverſa ejus eademque nunc craſſiori nunc tenuiori conſtitutione, denominaverint.

III.

Cauſſae recenſentur.

Cauſſae hujus morbi variae ſunt. Vel enim 1) is oritur e tunicarum pellucidarum atque venularum in tunica cornea obſtructione, prop-

propter inſpiſſatos in iisdem poſt vehementiorem quandam oculorum inflammationem humores concitata. Vel 2) ex abſceſſu quodam ſive ſtagnatione humorum ſpiſſorum poſt inflammationem inter ipſas corneae membranulas nato: dum ſenſim materia illa noxia & opaca indureſcit corneamque ſic albicante colore obnubilat. A quibusdam Medicis *onyx*, id eſt, *unguis* dici malum iſtud ſolet, (*a*) atque pro peculiari morborum ſpecie habetur. Vel porro 3) maculae iſtae ab eroſione vel abſceſſu tunicae corneae externo proveniunt. Vel etiam 4) a puſtulis ſeu veſiculis ardentibus, propter cauſſas varias in tunica cornea haud raro oriundis. Praeſertim autem 5) ab iis, quae variolae dici communiter ſolent. Nonnunquam 6) a cicatriculis, gladio, cultello, forfice, vitro, feſtuca, ſpina rebusque id genus aliis vulnerantibus in oculo excitatis. Denique 7) ab ambuſtione; nec non 8) a medicamentis acrioribus ſive rodentibus in oculum forte fortuna illapſis, vel oculo imprudenter applicatis. Tandem ac poſtremo a peculiari tunica quadam, ipſi oculo agglutinata.

IV.

Prognoſis. Quanquam autem fere ſemper difficilis eſſe albarum iſtiusmodi macularum curatio conſuevit; haud tamen aeque graviter omnes periclitantur, neque omnes aeque difficulter diſſipantur vel digeruntur. Siquidem malum ipſum pro vario habitu ſuo atque cauſſis, pro diverſo durationis tempore, nec non pro varia aegri hominis aetate, inſigniter variat. Infantes equidem promtius utplurimum, quam adulti a vitiis iſtis liberantur, praeſertim ſi nondum inveterata ſunt. Sed quoties tamen illud ipſum a cicatricula, poſt plagam vel ambuſtionem aliquam ſubnatum fuit, graviterque jam tum invaluit, nulla omnino, ſaltem perexigua ſanitatis ſaepe ſpes ſupereſt.

V.

Curatio varia eſt. Si quis autem feliciter inſtituere albuginis curationem voluerit, is equidem ad ipſas morbi cauſſas accommodare ipſam debebit. Namque ubi forte *ab intus* intra corneae lamellas *inſpiſſatis ac haerentibus humoribus* maculae provenerunt, neque nimis jam tum invaluerunt; longe optimum erit a ſollicita victus ratione atque internis praecipue medicamentis digerentibus, & cumprimis infuſis vel decoctis ſudoriferis diligenter atque largiter adhibitis, ſalutis praeſidia petere. Sed ſimul tamen extrinſecus uti venaeſectionibus, ſcarificationibus, emplaſtris veſicatoriis ex cantharidibus, pediluviisque frequentioribus oportebit. Super ipſum oculum aegrum ſacculos digerentes ex hyſſopo, rore marino, fl. chamomillae, ſem. foeniculi &c. atque vel in aqua vel in vino coctos quam frequentiſſime ſuperimponere; vel & collyrium aliquod

(*a*) Conferri poteſt cap. LVII. & LX.

Digitized by Google

quod ex aqua foeniculi aut valerianae admixta ſpiritus vini camphorati portiuncula confectum, identidem ſuperimponere conveniet. Denique haud alienum erit, ipſum oculum aegrum, poſt reſolutam vincturam, decocti coffe calidi aut decocti lignorum vaporibus quam diligentiſſime fovere. Contra vero collyria quaevis frigida atque adſtringentia, praeſertim ex vitriolo praeparata, nec non unguenta hujusmodi prorſus hic perniciosa ſunt; quantumvis etiam egregie a quibusdam celebrari ſoleant. Nihilominus ſicubi calida ſuper oculum eadem injiciuntur, mirifice haud raro ea profuiſſe experientia memet ipſum docuit. Simulatque inflammatio ſeſe remiſit, aquam ophthalmicam Quercetani cum tutia, vel & aliam digerentem tepide aliquoties per dies ſingulos inſtillare in oculum aegrum oportet, donec penitus conſanuiſſe idem reperiatur. Si quae autem porro venae tumentes e tunica albuginea ad maculas proceſſerint, utiliſſimum erit, per adhibitam acum curvam minorem utrinque acutam, (vid. Tab. I. fig. V. vel Tab. XVI. fig. 2.) aut forficem, aut phlebotomum, ſtrenua, ſed probe tamen ſimul temperata manu easdem reſcindere. Denique ſi plane inveteratum malum eſt, quidvis potius quam ſanationem exſpectare licet.

VI.

Curatio macularum ex abſceſſu provenientium.

Sicubi *ex abſceſſu quodam, intra lamellas tunicae corneae, poſt praeviam inflammationem aliquam ſuborto*, maculae proficiſcuntur, atque materia contenta exteriorem corneae tunicam inſtar margaritae, aut perlae, aut lentis elevat, unde morbus ſaepe *perlae* nomen aſſumſit; emitti protinus, poſt inciſam corneam, humor ille noxius debet, qui tunicam exteriorem expanderat. Namque maximum alias periculum eſt, ne nimis diu relicta intus materia noxia ipſam corneam paulatim arrodat, inſanabilemque proin coecitatem inducat. Ejici autem quam commodiſſime humor iſte poteſt, ſi aut phlebotomus aut acus quaedam ocularia Tab. XVII. per tunicam corneam ad abſceſſum usque ſemel atque iterum, vel pro re nata ſaepius per intervalla etiam demittitur; adhibitis poſtmodum medicamentis illis digerentibus, quae ſupra jam (*No.* 5.) propoſuimus. Quanquam etiam haud alienum eſt, viperarum quoque pinguedinem interdum hic inſtillare; quo nempe facilius plaga inflicta ſive punctura purgetur & glutinetur: ita enim quandoque viſus reſtituitur. Verum ubi paullo altius, neque proxime ſuper exteriori corneae lamella, humor ille noxius deliteſcit, oculorum acies utplurimum perit.

VII.

Albugo ex eroſa extrinſecus cornea quomodo curetur.

Quodſi autem extrinſecus eroſa vel ab abſceſſu quodam atque inflammatione infeſtata cornea deprehenditur, hanc inprimis curationis viam Yvesius (*pag.* 227.) ingrediendam eſſe ſtatuit, ut inflamma-

matio ante omnia curetur, deinceps autem *aqua viridis* Hartmanni in oculum aegrum ſaepius inſtilletur: eademque hunc lenior, nunc fortior, prout aeger eam perferre poteſt. Admirabilem etenim aquae iſtius in ſanandis hisce corneae maculis vim eſſe, graviter idem, quem modo laudavimus, auctor teſtatur.

VIII.

Albugo ex puſtulis, variolis atque ambuſtione quomodo curetur.

Denique ſi *puſtulae ardentes corneam infeſtant*, quas *uritides* nonnulli vocant, atque ad margaritae vel granuli milii inſtar ſuper eadem prominent, expeditiſſimum auxilium eſt, quam providiſſime ipſas acicula perforare, humoremque intus contentum emittere. Ubi vero *puſtula quaedam in variolis* oculum occupat, protinus aperire ipſam convenit, demtaque deinceps per adhibitam aciculam, phlebotomum, aut proprium aliquod ferramentum, relicta pellicula, quam diligentiſſime per dies ſingulos pulveris ex alumine, ſaccharo cando atque ovorum teſtis praeparati granulum, lentem circiter adaequans, in oculum aegrum immittere; vel etiam linteoli combuſti oleo eundem inungere. Sic enim, quicquid forte ſuperſtes e maculis eſt, teſte Yvesio (*pag.* 229.) ſenſim evaneſcit. Similis plane curandi ratio adhibenda eſt, quoties *propter ambuſtionem aliquam puſtulae ſuper tunica cornea pronaſcuntur.* Tandem ubi forte poſt reſciſſam ungulam maculae quaedam ſuperſunt, longe optimum erit, vel jam jam propoſita, vel ſuperius etiam (*cap. LVII.*) commendata medicamenta ſolertiſſime tantisper adhibere, dum maculae iſtae penitus fuerint extirpatae.

IX.

Albugo inſanabilis quae ſit.

Vix unquam vero curationem iſtae maculae admittunt, quae aut a vulneribus & cicatriculis, aut ab abuſu collyriorum vitriolicorum ortae ſunt: nec non illae, quae aut nimis jam tum invaluerunt, aut corneam prorſus opacam reddiderunt; aut denique ubi nativa oculi vel corneae tunicae forma corrupta eſt. Si quid igitur iſtiusmodi acciderit, ſatius utique videtur, hominem aegrum plane non attingere, quam diuturno ſanationis ſtudio fruſtra eum discruciare.

CAPUT LIX.

De Staphylomate.

I.

Staphyloma quid ſit.

S*Taphylomatis* vocabulo gemina praecipue noxa comprehenditur. Altera eſt, quando cornea in oculo tunica magis, quam naturaliter decebat, ſenſim attollitur. (vid. Tab. XVIII. fig. 4, 5, 6 & 7) Altera ve-

vero incidit , quoties uvea ſeu pupilla per vulnus aliquod in tunica cornea, ſive ab internis ſive ab externis cauſſis factum, prorumpit, deformemque ſuper oculo tumorem efficit, quo utplurimum viſus deſtruitur. vid. fig. 8. a a.

II.

Staphyloma quotuplex ſit.

Ne quis autem ignoret, undenam reliquae vitii hujus denominationes profluxerint, ſciendum eſt, variam tumoris figuram atque magnitudinem varia nomina peperiſſe. Nunc enim *margaritam* , nunc *myocephalon*, nunc *clavum*, nunc *mylon* ſive *pomum* , nunc denique *ſtaphyloma*, uvam ſive acinum ſalutaris artis profeſſores tumorem vocarunt, prout idem nunc ad hujus , nunc ad illius rei ſimilitudinem propius accedere viſus fuit. Maximum in iſtis *mylon* eſt. Neque vero cornea tantum , ſed ſclerotica etiam tunica juſto amplius quandoque , prouti memet obſervare memini, intumeſcit ac protenditur. Quod ipſum equidem vitium ſtaphylomatis nomine itidem deſignari propterea ſolet , quia non niſi unicum binae illae tunicae corpus conſtituunt. Quanquam haud alienum fuerit , noxios tumores illos , pro partis illius, quam affligunt, diverſitate, ſic ab invicem diſtinguere, ut alterum *ſtaphyloma ſcleroticae*, *corneae ſtaphyloma* alterum nuncupemus.

III.

Prognoſis.

Solent autem binas potiſſimum propter cauſſas quam maxime perniciosa eſſe ſtaphylomata. Neque enim oculos tantum inſigniter deformant atque excaecant, ſed graviſſimas etiam ſaepe in ipſis inflammationes, capitis item dolores , vigilias ac ſuppurationes atque adeo cancrum ipſum haud raro concitant. Ut proinde curatio omnis , ſi qua forſan ſuſcipitur , utplurimum non tam eo ſpectet , ut videndi potentia reſtituatur aut ſervetur, namque illa tantum non ſemper hic perit; quam potius, ut deformitati ac modo recenſitis malis iſtis ſubſequentibus tempeſtive occurratur.

IV.

Curatio ſtaphylomatis recentis.

Ad curationem quod attinet, providiſſime attemperari eadem ipſius mali figurae, cauſſis atque gravitati debet. Igitur ſimulatque vel cornea vel ſclerotica tumorem aliquem praeter naturam ſentit, ſupradare protinus ſplenium aliquod in aqua alumine impraegnata tinctum , lamellam plumbeam atque faſcias , vel etiam peculiare aliquod inſtrumentum comprimens oportet , quorum adminiculo tumor ille reprimatur. Quodſi autem prolapſa per vulnus uvea deprehenditur, dum malum recens eſt, protinus quam ſolertiſſime recondi per adhibitum tenue ſpecillum ipſa debet; aeger autem reſupinus ſemper contineri; vulnus denique ipſum ovi albumine, vel ſeminis cydoniorum mucilagine, vel iis etiam medicamentis, quae ad oculorum vulnera propoſuimus, diligentiſſime foveri, donec vulnus glutinatum ſit. Namque iſta ratione viſus nonnunquam feliciſſime inſtauratur.

V.

Digitized by Google

V.

Sicubi jam tum inveteratum malum eſt, aut remediis non cedit, trajici ad ipſas radices acus duo lina ducens per tumorem medium debet: (*vid. Tab. XVIII. fig.* 8.) deinde, acu remota, lini alterius duo capita ex dextra parte, alterius ex ſiniſtra adſtringi inter ſe invicem oportet, donec paulatim tuberculum exareſcat, tandemque una cum ipſis linis decidat. *Staphylomatis veteris curatio.*

VI.

At vero quia ipſum vinculum iſtud haud leves utplurimum dolores, inflammationes atque ſuppurationes in oculo producit; magis utique tutum atque expeditum auxilium videtur tumorem iſtum reſcindere. Sic enim egomet aliquando clavum iſtiusmodi ad articuli ex digitis longitudinem ſuper oculo prominentem, ſiniſtrae manus binis digitis comprehendi, forficeque idonea haud infeliciter ad radices abſcidi. *Alia curandi ratio.*

VII.

Yvesii equidem haec praecipue curandi ratio eſt: (*vid. Ej. lib. pag.* 233.) Nempe ſi nondum integram corneam tumor occupavit, per medium ſtaphyloma curvam eandemque acutam acum cum annexo filo ſerico idem transmittit. Tum, demta protinus acu, duo fili ſerici capita paululum contorta ſiniſtrae manus digitis apprehendit, ſcalpelloque aut phlebotomo deinceps adhibito, paulatim ſub filo tumorem reſolvit, donec tandem forficis adjumento penitus illum reſcindere valeat. Deinde ſpiritum vini aqua dilutum, perinde ut poſt cataractae operationem fieri ſolet, ſuper oculum aegrum imponit. Sic enim non ipſum modo ſtaphyloma tollitur, ſed cornea quoque aut penitus glutinatur, aut non niſi per exiguum foraminulum in medio vulnere remanet, unde humor aqueus ea proportione, qua intus in oculo excernitur, continuo equidem profluit, ſed ſine ulla tamen fere aegrotantium moleſtia: ſiquidem is una cum lacrymis leniter ad nares per vias lacrymales defluit. *Yvesii methodus curandi quaenam ſit.*

VIII.

Ubi vero totam corneam ſtaphyloma tenet, ut in fig. 4, 5, 6, 7. expeditiſſima Yvesio illa eſt curandi ratio, qua non ipſa tantum cornea, ſed iris quoque vel uvea cum albugineae proximae annulo ad latitudinem lineae circiter exciduntur. Tunc enim humores omnes ex oculo profluunt, oculus in formam minoris oculi contrahitur, ipſumque denique vulnus clauditur. Quibus ita confectis, oculus aliquis artificialis immittitur: atque is quidem non alteri tantum oculo quam maxime ſimilis eſſe debet; ſed ipſi quoque parti afflictae quam exactiſſime adaptatus. Sic enim hic oculus artificialis, ad inſtar oculi naturalis, huc atque illuc moveri per muſculos oculi conſuevit, ut a multis pro oculo artificiali non agnoſcatur, ſed pro ſano ac vero oculo habeatur: quemadmodum ipſe hac ratione ejusmodi ſtaphyloma curavi. *Yvesii methodus altera.*

CAPUT LX.

De hypopyo.

I.

Hypopyum qualis morbus ſit.

ACcidere nonnunquam ſolet, ut proximus poſt corneam locus, aqueo humori proprius, materiam quandam corruptam ſive purulentam contineat. *Hypopyum* itemque *Pyoſin* hodie Medicorum plerique affectum iſtum vocant. (*a*) Naſci vero illud ipſum ſolet, quoties aut ſanguinis quidquam effuſum intus, aut forte pus motum fuit; atque id quidem poſt gravem aliquam inflammationem, variolas, cataractae curationem, atque externas quasque graviores oculi laeſiones, ſive ab ictu, ſive jactu, ſive contuſione, ſive ambuſtione profectas. Initio graviſſimos ſaepe dolores cum oculi tum ipſum etiam caput ſentiunt: quos aut viſus corruptio aut caecitas, aut ipſa mors etiam, pro mitiori aut graviori laeſionis modo, paulatim ſequitur.

II.

Curatio per adhibita medicamenta.

Curationis triplex inprimis ratio eſt. Prima eademque mitiſſima eſt, quae per adhibita medicamenta reſolventia inſtituitur. Nempe protinus aut ſplenia, vino bene calido eodemque cum ſalvia, euphraſia, hyſſopo & foeniculi ſemine decocto madentia, aut ſacculi ex his ipſis medicamentis confecti & cum vino cocti quam frequentiſſime ſuper oculum aegrum imponuntur; ſanguis per venas detrahitur; aut alvus etiam, pro re nata, aliquoties movetur. Niſi enim ſanguinis aut materiae corruptae nimia copia intus haeſerit, feliciſſime haud raro vigori priſtino reſtitui graviter affectus oculus poterit: ceu ipſemet ex longo rerum uſu didiciſſe mihi videor. Simulatque igitur hactenus propoſita medicamenta proficere quidquam ad curandum oculum ſentiuntur, adhibere tantisper eadem convenit, donec materia corrupta vel cruenta omnis fuerit diſſipata. Sicubi vero nihil iſthaec omnia proſunt; ſed dolores potius atque alia id genus mala ſupervenientia augeſcunt, progredi quam citiſſime ad operationem chirurgicam oportet. Namque maximum alias periculum eſt, ne contenta intus materia noxia interiores oculi partes corrumpat vel ipſam etiam tuni-

(*a*) Apud Yvesium autem *onyx* appellari oculorum vitium iſtud ſuevit. Is etenim *hypopyo* laborare oculos ſtatuit, quoties in ipſa tunica cornea eademque intima, ſuppuratio naſcitur: quemadmodum ex hypopio *unguis* ſive *onyx* proveniat, ſimulatque pus, eroſa interiori lamella corneae, in ipſum oculum interiorem penetret. Conf. ejus lib. de morb. oculor. part. II. cap. IX. pag. 221. & ſeq. Ceterum denuo hinc pateſcit, quam mirifice in deſignandis oculorum morbis ac nominibus vel recentiores etiam Medici adhuc diſſentiant.

Digitized by Google

tunicam corneam paulatim erodat ac perrumpat, caecitatemque inſanabilem poſt multos etiam dolores perpeſſos producat.

III.

Curatio per capitis agitationem.

Sed ante tamen, quam de operationis modo praecipiam, haud abs re fuerit, breviter iſtam curandi rationem deſcribere, quam feliciter identidem Justus aliquis, Galeni tempore clariſſimus Medicus ocularius, adhibuiſſe legitur. (*a*) Nimirum is aegrum hominem in ſedili quodam adverſum collocabat, manibusque utrinque comprehenſum ejus caput quam diligentiſſime tantisper agitabat concutiebatque, donec materia corrupta omnis diſparebat. In quo ipſo quidem negotio illud inprimis memorabile videtur, quod, Galeno teſte, *quam clariſſime cernere ſpectatores paulatim deſcendentem in oculo materiam corruptam potuerint.* Quamquam autem non deſunt, qui hanc ipſam curandi rationem quaſi prorſus ineptam atque ridiculam abjiciunt; tantum tamen ego ab iſtorum opinatione abſum, ut potius valentiſſimam adverſus hypopyum crebriorem iſtam capitis agitationem eſſe credam. Quod ipſum equidem ut faciam, non Galeni ſolum auctoritas efficit, ſed & vel maxime iſtius hominis exemplum, quem protinus conſanuiſſe memini, poſtquam is ſub ipſam hypopyi curationem a me ſusceptam iter aliquod neceſſarium curru inſtituerat, currumque mirifice concuſſum atque agitatum ſenſerat: quo factum eſt, ut poſt reditum ejus altero die omnis purulenta materia diſcuſſa & ſine dubio poſt uveam rejecta fuerit. Quocirca haud alienum fuerit, quaedam ſanitatis praeſidia ſemper ante a ſtrenua capitis agitatione petere, quam ad ferrum ſive operationem chirurgicam devenitur. Oportet autem capitis agitationem illam ſic inprimis inſtituere, ut vel univerſum aegri hominis corpus, vel caput ſaltem reſupinetur, ipſe autem oculus graviter affectus, ad extenuandam materiam noxiam, digitis prius probe demulceatur. Ubi autem acerbius atque pertinacius forte malum eſt, aut major humoris pernicioſi copia, quam ut proficere agitatio iſta poſſit; procedendum utique tandem eſt ad ſubtiliſſimam operationem iſtam, quam dudum quidem & Galenus (*b*) & Aëtius, & priſcorum Medicorum alii deſcripſerant atque commendaverant; ſequiores autem chirurgi usque adeo neglexerant, ut forſan a Medicorum ſcholis adhuc exulaſſet, niſi Riverius, Meekrenius, Nuckius atque Bidlous, ſeculi ſuperioris auctores celebres, quaſi poſtliminio ipſam revocaſſent.

(*a*) Teſtis hujus rei oculatus eſt Galenus, prout ipſemet ſcribit circa finem *lib.* 14. *de methodo medendi.*

(*b*) Vid. loc. ſupra cit.

IV.

Operatio quomodo inſtituenda ſit.

Atque ad ipſam quidem operationem quod attinet, commodiſſimum videtur, in conclavi quammaxime lucido adverſa luce ſuper ſedili hominem aegrum, ut in ſuffuſionis curatione, collocare; miniſtris autem, ut caput atque manus ejusdem gnaviter contineant, imperare. Palpebram ſuperiorem miniſter aliquis attollat; inferiorem ipſemet chirurgus deprimat. Dehinc idem phlebotomum ſic admoveat, ut tunica cornea proximo ſubter pupillam atque ab oculi albo lineam quaſi remoto loco, quantum quidem ad materiam una cum humore aqueo emittendam ſufficit, ſed quam providiſſime tamen, aperiatur: ne ſcilicet ipſa ſimul uvea poſt materiam poſita percutiatur. Si non ſatis per ſe humor noxius effluit, digitis leniter comprimi atque demulceri oculus debet. Ejectis jam, prouti diximus, humoribus illis corruptis, poſt tertiam quamvis aut quartam horam ſplenium, collyrio ex plantaginis aut roſarum aqua cum admixto albumine ovi madidum, vel etiam in mucilagine, e ſemine cydoniorum cum vel ſine camphora praeparata, tinctum ſolerter imponendum eſt. Sic enim non modo vulnus in cornea factum quam celerrime rurſus glutinatur, ſed humor etiam aqueus cum ipſa videndi potentia, (niſi forte intus laeſio gravior contigerit) quandoque reſtituitur. Quanquam enim in cornea cicatrix quaedam remanet, tamen, quum infra pupillam ea ſit, parum atque adeo nihil ipſa viſio hac cicatrice laeditur. Interim quo tutius inſtitui operatio valeat, neceſſarium utique videtur, ipſum phlebotomum linteolo ſive emplaſtro ſic involvere, ut non niſi pars extrema atque ad calami ſtraminei quidem amplitudinem promineat, ne nimis alte ferrum in oculum penetret. Meekrenius certe hanc ipſam propter cauſſam peculiarem hunc in uſum conſtruendam curavit acum ſive ferramentum, quae *obſervationum* ſuarum chirurgicarum capite X. itemque Tab. noſtra XVIII. fig. 10. extat delineata.

V.

Alia curandi ratio.

Nonnunquam materia iſta noxia craſſior eſt, quam ut ejici per anguſtum illud corneae foramen, quale fieri a phlebotomo ſolet, commode valeat. Itaque tunc longe aptius adhiberi acus illa poterit, quam Tab. XVIII. fig. 12, pro ſetaceo alias excitando, delineatam propoſuimus. Praeterquam enim, quod non adeo facile vulnerari uvea per cuſpidem illam recurvam poſſit; ipſa profecto figura triangularis efficit, ut & amplius foramen fieri, & promtius proin emitti materia craſſior poſſit. Sed praemunire tamen ſoleo acum illam emplaſtro quodam eodem prorſus modo, quem circa phlebotomum jam jam poſuimus. Platnerus pro hoc uſu peculiare ferramentum delineavit, (*a*) apice fere ſimili triangulari, cujus inventionem *Woolhuſio* tri-

(*a*) Lib. de morb. oculor. pag. 227.

tribuit. Vid. Tab. XVIII. fig. 13. Sicubi paulo tenacior eſt, quae intus in oculo haereſcit, materia, neceſſarium utique, Yvesio auctore, (*a*) videtur, tenuiſſimo ſpecillo quodam immiſſo, vel aqua etiam egelida, per ſubtiliorem ſyringam injecta, eandem ejicere; ac tantisper negotium illud continuare, vel iterare etiam, ſi forte poſt unum alterumve diem, ut haud raro contingit, materia purulenta redeat, donec materiae corruptae nihil amplius in oculo ſuperſit. Simulatque enim ſatis a materia purulenta expurgatus oculus animadvertitur, veniendum eſt ad glutinationem. Denique ubi forte adhuc inflammationem oculus ſentit, diligenter adhibere ſcarificationem, ſanguinis per venas detractionem, emplaſtra veſicatoria, fomentationes reſolventes, atque id genus alia medicamenta, pro rerum circumſtantium varietate, oportebit, quae alias contra hoc malum valent.

CAPUT LXI.

Quomodo cruor in oculum effuſus, per inciſam corneam emitti poſſit.

I.

SAnguinem propter violentas laeſiones externas intus in oculo effuſum, niſi magna nimis copia fuerit, diſſipari atque reſolvi per adhibita medicamenta reſolventia poſſe, ſupra jam tum admonuimus. (*Cap. LX. No.* 2.) Quodſi autem largior ſanguinis copia intus fuerit, quam ut digeri abſque caecitatis aliorumque incommodorum periculo poſſit, aperiri protinus cornea iſto modo debet, quem ſuperiori capite praeſcripſimus, ut nimirum cruore emiſſo naturalis videndi potentia, quantum fieri poteſt, vindicetur. *Quandonam operatio illa neceſſaria ſit.*

II.

Ne qua autem forte nonnullis primus egomet atque temere quidem inauditam fere operationem iſtam propoſuiſſe videar; haud prorſus alienum erit, exemplum aliquod iſtiusmodi ex *Acad. Pariſ. hiſtoria An.* 1709. *pag.* 16. *edit. Amſtel.* in medium adducere, ubi feliciter admodum adhibita curandi ratio iſta legitur. Poſtquam enim nonnemo ita gravem in oculo plagam ſive contuſionem ſenſerat, ut, propter nimiam cruoris intus effuſi copiam, nihil amplius cernere *Curationis exemplum proponitur.*

(a) Diſſert. de fiſtula lacrymali.

Digitized by Google

nere valeret; tutiſſimam atque expeditiſſimam curandi rationem, quia medicamentis vix omnis diſcuti poſſet, in ferro poſitam hic eſſe, Gandolphus, Medicus, ſtatuit. Protinus itaque is, ne ab intus haerente cruore videndi potentia deſtrueretur, facto vulnere transverſo, corneam perforavit, ſanguinemque ita feliciter emiſit, ut non dolores tantum fere nullos aeger ſenſerit, neque noxia cicatrix remanſerit, ſed priſtinam quoque videndi potentiam ſine detrimento recuperaverit: utut ter propter copiam & firmius haereſcentem cruorem tunicam corneam aperire coactus fuerit. Ad promovendam autem glutinationem, ſpleniis in mixtura ex aquae plantag. ℥iv. & aquae vulnerariae ℥ij. praeparata, tinctis, jam jam laudatus Medicus per octiduum circiter uſus eſt. Quo quidem elapſo tempore usque adeo feliciter abſoluta curatio fuit, ut ab oculo ſano atque integro is, qui plagam atque Medici ferrum expertus fuerat, plane non differret; niſi fortaſſis in eo, quod paulo ampliorem haberet pupillam: tametſi hoc quicquid erat vitii, non tam ab operatione chirurgica, quam potius ab ipſius plagae vehementia profectum eſſe videatur.

CAPUT LXII.

De oculo nimis magno, itemque de oculi prolapſu, fungo atque cancro.

I.

Vitii natura exponitur. Nonnunquam gravis quaedam oculi inflammatio tanto impetu erumpit, ut a palpebris amplius contineri oculus nequeat, ſed ex naturali ſede ſua propellatur. Quod ipſum equidem vitium non mirificam ſolum deformitatem, dolores ac moleſtiam, ſed & ipſius caecitatis aut carcinomatis periculum fere ſemper inducit. Quam autem foeda morbi hujus forma ſit, luculenter, meo quidem judicio, ex iis delineationibus cognoſcitur, quas & Bartischius *in chirurgia oculariа pag.* 218. & nos *Tab. XVIII. fig.* 14 & 15. ſuppeditavimus. Paraeus (a) memorat, ſeſe oculum ab humoribus noxiis adeo vehementer extenſum conſpexiſſe, ut tunicae tandem ſponte fuerint disruptae. *Proptoſin oculi*, a prolapſu, Graeci vitium iſtud appellant: interdum quoque *hydrophthalmiam*, quando multa aqua ſive ſero oculus praeter naturam extenſus eſt. Sequiores Medici quidam ocu-

(a) Item Muysius in *praxi rationali Dec. XII. obſ.* 1.

oculum bubulum ſive *bovinum* aut *elephantinum*, a ſimilitudine dixerunt. Tametſi, ut verum fatear, iſtaec nomina ita comparata ſunt, ut non unum prorſus eundemque omnia morbum, ſed ſingula fere diſtinctum a reliquis morbi genus deſignent; quae vero a multis inter ſe mirifice confunduntur. Cauſſae morbi hujus variae ſunt: interdum enim, prout ſupra jam indicavimus, a vehementiori quadam inflammatione, aut nimia humorum noxiorum propter obſtructionem quandam vaſorum revehentium in oculo copia; interdum ab externa laeſione; interdum etiam a ſcirrho ſive carcinomate oculi vitium iſtud naſcitur. Atque ad poſteriorem quidem caſum ea pertinere exempla videntur, quae ab Hildano *Cent. I. obſerv. I.* Muysio *Dec. XII. obſ. I.* & denique a me *Tab. XVIII. fig.* 15. extant deſcripta. Medici quidam etiam hunc morbum a figura qualicunque *fungum* ſive *ficum* appellare conſueverunt: (*a*) qui revera etiam multum a praecedentibus differt.

II.

Curatio per medicamenta reſolventia aut humoris emiſſionem.

Si nondum inveteratum malum, neque prorſus vitiata oculi figura deprehenduntur, reſolvi utplurimum vitioſi humores iſti, unde *hydrophthalmia* ſuboritur, poſſunt; dummodo ſanguinis per venas detractionem, alvi expurgationem, medicamenta ſudorifera, item veſicatoria & fomenta reſolventia, diligenter Medicus adhibuerit. Sic ubi autem gravius ac pertinacius malum eſt, quam ut curari per medicamenta reſolventia poſſit; proximum eſt, ut ad inſtrumenta chirurgica veniamus, tumoreque, ceu fieri alias in hydrope ſolet, aut per adhibitum phlebotomum, aut acum apice triangulari, tenuiorem, quam *trocar* Medici vocant, pernicioſam materiam iſtam educamus: iterato ſemper, quamdiu neceſſarium fuerit, vel quotidie, vel poſt alterum quemque diem operationis negotio. In deligationibus ſingulis patellam quandam plumbeam concavam ſuper oculo firmare tantiſper convenit, donec ad figuram ſuam naturalem oculus redierit. Atque iſta quidem curandi ratione diligenter obſervata, hominem hydrophthalmia laborantem priſtinae ſanitati Nuckius ſcribit (*b*) a ſe eſſe reſtitutum: qui vero ſemper in ipſa cornea vulnus fecit. Quia vero ſic facile cicatrix noxia in cornea excitari poteſt, hanc potius egomet in ſtudioſi cujusdam ſanatione hoc morbo laborante viam ingreſſus ſum, ut non tam corneae, quam ſcleroticae ſcalpellum phlebotomum ſemper adplicuerim, eductisque humoribus noxiis, patellam plumbeam cum ſubjectis linamentis carptis,

(*a*) Plura id genus exempla extant apud Stalpartum van der Wiel *part.* 2. *obſ.* 9. alioſque.

(*b*) *Lib. de duct. oculor. aquoſ. pag.* 120. it. Valentini *in miſc. nat. cur. ann. VI. obſ. LXX.*

albumine ovi & roſarum aqua madentibus, injeci, ſupraque & ſplenio craſſiori, ſpiritu vini calido ebrio, & faſcia impoſitis firmiter deligavi, non neglectis remediis internis purgantibus atque ſudoriferis, donec oculus ad ſtatum naturalem rediret.

III.

Curatio per ſcalpellum. Simulatque ipſa oculi figura videndique potentia naturalis perditae inveniuntur, jamque mala quaedam graviora cum doloribus augeſcunt, miſerum, ſed unicum auxilium ſupereſt, oculum, qui paulatim in deterius vergit, transverſim aut decuſſatim factis vulneribus, mature incidere atque intus latentes humores quam ſolertiſſime expurgare. Expurgato identidem, ceu in ulceribus fieri ſolet, oculo, ſupra dare ſplenia & faſcias probe adſtrictas convenit, quo nempe accuratius & comprimi & a palpebris contegi oculus vitiatus poſſit. Ubi vero poſt expreſſos humores nihilominus grandior oculus exiſtit, quam ut comprehendi commode a palpebris queat; neceſſarium utique eſt, per adhibitum ſcalpellum aut forficem, quicquid abundare videtur, abſcindere. Sic enim & abſcondi facilius & emendari quodammodo vitium illud graviſſimum per immiſſos oculos artificiales poterit. Imo propter easdem has rationes ejusmodi oculum, ut in ſtaphylomate etiam mox in principio poſt tunicam corneam ſtatim (*vid. Cap. LVIII.*) reſcindere poſſumus, ſi id commodum chirurgo videbitur.

IV.

Alia curandi ratio. Bartiſchius equidem, Hildanus atque Muysius (*a*) proprium aliquod ſcalpelli curvi atque ad cochlearis inſtar excavati genus propoſuerunt, quo penitus excidi oculus iſtiusmodi morbidus queat. Sed ſi curatius ſingula circumſpicimus, carere omnino Medicos iſtoc ferramentorum genere poſſe deprehendimus. Praeterquam enim quod difficulter admodum exacui ſcalpellum iſtud queat; ſane in plerisque caſibus ſufficit, eam modo partem ex oculo tumefacto reſcindere, propter quam claudi palpebrae haud poſſunt. Accedit, quod periculum ſit, ne per immiſſum ſcalpellum iſtud falcatum atque excavatum vel aliud quodcunque tenuiſſima illa, quibus oculi continentur, oſſa graviter laedantur. Quoties autem penitus exſcindi, propter intus deliteſcentem ſcirrhum aut cancrum, oculus aliquis debet, aeque profecto commode fieri illud per ſcalpellum rectum poterit. (*vid. Tab. XII. fig. 14.*) Neque enim egomet alio, quam recto uſus ſcalpello ſum, quando foediſſimos illos, quos Tab. XVIII. fig. 14 & 15. repraeſentat, tumores extirpavi. Quanquam autem in Chirurgis haud omnino deſunt, qui mitiſſimam fere curandi rationem eam eſſe ſtatuunt, qua oculus per admotum ſcalpellum eo usque ab orbita reſolvitur, donec *per injectum filum*

(*a*) In locis ſupra citatis.

Digitized by Google

ſilum firmiter ligari atque ita quaſi caro excreſcens ſive tuberculum aliquod ſenſim enecari valeat; prudentiores tamen quamvis aliam potius, quam iſtam curandi viam ingrediuntur. Namque hic abeſſe vix poteſt, quin graves inflammationes, dolores, convulſiones, malaque id genus alia deſperata hominem aegrum in mortis periculum conjiciant, aut omnino conficiant. Quoties igitur *vel ſcirrhus vel cancer aliquis oculum infeſtat*, qui ad fundum usque orbitae ſeſe extendit, deliniri vix aliter dolores atque mala ſupervenientia poterunt, quam ubi, noſtro aut Hildani (*obſ.* I.) & Muysii exemplo, integer oculus ab orbita provide reſolvitur penitusque exſcinditur: vulnere deinde rite purgato ac poſtmodum per adhibitum balſamum vulnerarium diligenter glutinato.

V.

Incidere hic nonnunquam ſolet, ut poſt confectam operationem *caro aliena ſuper oculum increſcat* novique tumoris periculum afferat. *Obſervatio ſingularis.* Quod ipſum equidem ne facile fiat, neceſſarium utique videtur, & aquam phagedaenicam cum linamentis carptis injicere, & per faſcias cum lamina ſive patella plumbea ſuperimpoſitas quam exactiſſime oculum aegrum vincire atque deprimere. Ceterum neque illud praetermittendum hic eſt, peſſima iſta atque cancrum continentia oculorum vitia, quantumvis etiam diligenter eadem ſanata fuerint, tamen, ut alia carcinomata, quam ſaepiſſime praeter omnem exſpectationem & recrudeſcere, & per commendatam ſuperius curam quandoque etiam rurſus ſaneſcere: prouti quidem luculenter ex iſto exemplo liquet, quod ex Muysio ſaepius jam citavimus. Denique ſi hactenus deſcripta oculorum vitia ex ipſius oſſis ſeu orbitae ſpina ventoſa vel carie proficiſcuntur, niſi mercurio haec vitia tolli queant, ſicuti interdum contingit; ſatis utique habere Medicus debet, ſicubi dolores atque noxas graviores propulſaverit. Penitus enim alias a morbo hoc hominem aegrum vindicare, tam hic utplurimum impoſſibile eſſe conſuevit, quam quod vel maxime.

CAPUT LXIII.

De oculis artificialibus.

I.

Oculo aliquo hominem non propter vulnera ſolum atque abſceſſus, itemque variolas, ſed propter ipſas quoque operationes chirurgicas neceſſarias privari quandoque poſſe hactenus declaravimus. Quae quidem miſerabilis hominum conditio ſolertiores artifices *Oculi artificiales quomodo debeant eſſe comparati.*

 faci-

facile permovit, ut de conſtruendis oculis ejusmodi artificialibus cogitaverint, quorum adjumento corrigi paululum atque imminui maxima iſta, quam oculi alicujus amiſſio affert, deformitas poſſet. Confici autem hodie oculi iſtiusmodi artificiales conſueverunt e patellis concavis, atque illis quidem vel vitreis; vel aureis atque argenteis, decenter, ſive ad naturalis oculi modum coloratis. (*vid. Tab. VII. fig.* 1.) Quae ipſae quo propius ad naturalis oculi externi ſimilitudinem atque magnitudinem accedunt, hoc firmius etiam haereſcere ſub palpebris faciliusque oculi humani ſpeciem prae ſe ferre poterunt. Neceſſarium autem eſt, ſuperficiem lamellae iſtius exteriorem frequenter abſtergere atque expolire, ne qua forte ſordes in eadem haerentes tectum oculi vitium prodant. Quam equidem propter cauſſam longe optimum erit plures ejusmodi oculos artificiales in promtu habere; ne ſcilicet, corrupto forte vel diffracto, vel amiſſo uno, deſint, qui ſtatim in ejusdem locum ſubſtitui poſſint. Quoties ſomnus capiendus eſt, eximere oculum iſtum eumque mundare convenit, abſolutoque ſomno decenter rurſus ſub palpebras inſinuare. Sed quo commodius tamen inſinuari atque a palpebris comprehendi queat, id inprimis providendum in curatione eſt, ut ex oculo vitiato, quando forte adhuc nimis magnus, tantundem exſcindatur, quantum ad oculum artificialem apte recipiendum ſufficit.

II.

Nonnunquam moveri etiam oculus artificialis ſolet.

Namque obſervandum omnino hic eſt, oculum artificialem, quo exactius idem a palpebris continetur, hoc magis etiam oculum verum atque naturalem mentiri, usque adeo, ut moveri etiam a muſculis oculi reliquis huc atque illuc poſſit. Itaque non de nihilo eſt, quod ſupra jam tum (*Cap. LVIIII.*) inculcavimus, cavere Medicum oportere, ne, praeter anteriorem partem ex oculo corrupto quidquam excidatur, niſi forte gravior noxa aliud quid requirat. Quoties enim a cancro vel ſcirrho ad fundum orbitae ſeſe extendente infeſtatus oculus animadvertitur, vix ac ne vix quidem extirpari vitium, niſi extirpato toto oculo, poterit. Atque hic mirum neutiquam eſt, quod oculus artificialis poſtea nullam, niſi quam a palpebris accipit, motionem habeat.

III.

Nonnunquam ſatius eſt, ab oculis artificialibus abſtinere.

Incidere nonnunquam hic ſolet, ſicut aliquoties obſervavi, ut graves defluxiones atque inflammationes cum aliis id genus incommodis ab inſertis oculis artificialibus eorumque irritatione, praeſertim ſi non ſatis apte efformati ſunt, moveantur, paulatimque proin alter etiam oculus, qui ſalvus antea perſtiterat, inflammatione & videndi debilitate graviter affligatur. Quo equidem in caſu ſatius eſt, vel magis idoneos ejusmodi oculos ſibi comparare, vel penitus ab oculis

iſtis

Digitized by Google

iſtis artificialibus abſtinere, quam ex intempeſtivo deformitatis occultandae ſtudio lumen utriusque oculi amittere.

CAPUT LXIV.

De Strabismo.

I.

NOn usque adeo infrequens hominum genus eſt, quorum lumina mirum in modum torquentur atque in quemvis alium angulum potius, quam in rem objectam diriguntur. *Strabismum* Medici communiter appellant, ſive etiam *viſum luſcum.* Nonnunquam alteruter oculus, ſaepius uterque vitio iſto laborat. Naſci autem illud ipſum quam maxime in infantibus teneris ſolet, quoties nimirum hi vel ex una ſemper eademque mamma lactantur, vel ita in cunis aut lectulis deponuntur, ut unus ſemper atque idem oculus lumini adverſo vel feneſtris objiciatur. Sic enim abeſſe haud raro ſolet, quin verſus idem ſemper latus lucidum tenelli infantes oculos ſuos dirigant, paulatimque contorquere illos diſcant. Multo ſaepius autem ſtrabismum contrahunt illi infantes, qui *ab epilepſia* paulo vehementius affliguntur. Dici enim vix poteſt, quam graves tunc ſpasmos atque contorſiones quum reliqua membra univerſa, tum & vel maxime oculi ſentiant. Denique nec illud penitus inſolens eſt, ſtrabismum vel a muſculi cujusdam ocularis *ſpasmo* & *rigore*, vel a *paralyſi* aut nervorum reſolutione quadam in certo muſculo, vel & a retinae vitio quodam ſuboriri. Quoties enim iſta retinae pars, quae pupillae adverſa eſt, propter incidentem noxam aliquam, officio ſuo fungi amplius nequit, ipſa rei neceſſitas homines cogit, ut oculos tantisper torqueant, donec aliam eandemque integram ſive ſanam retinae partem, pro recipiendis imaginibus, pupillae obvertant. *Strabiſmus ex quibusnam cauſſis oriatur.*

II.

Tametſi autem nunquam fere non difficilis eſſe ſtrabismi curatio ſuevit, tamen quammaxime difficilis atque adeo impoſſibilis plerumque apud illos eſt, qui vel adulti jam ſunt, vel a muſculi aut retinae morbo vitium illud acceperunt. Apud infantes enim teneros longe utique promtius aliquando in poſituram priſtinam reſtituere oculos contortos licet: praeſertim ſi pravae conſuetudini vitium illud acceptum fuerit ferendum. Atque celeberrimum quidem Yvesium ſi ſequimur, longe optimum erit aliquoties per dies ſingulos infantem iſtiusmodi ante adverſum ſpeculum aliquod conſtituere, atque ut in pro- *Curatio quomodo & quando inſtitui poſſit.*

 prios

prios oculos ſuos facie directa ſtrenue intueatur, quam diligentiſſime admonere. Similiter id quoque valens curationis artificium eſt, ſicubi ſtrabismo laborantibus minutiſſimum aliquod ſcripturae genus ad legendum aut quasvis alias res ſubtiliſſimas tractandas identidem proponamus; ſed ita tamen, ut, quoad fieri poteſt, directis ſemper oculis in rem praeſentem intueri ipſos jubeamus. Quo felicius autem procedere curationis negotium illud poſſit, neutiquam alienum erit, vel aqua reginae Hungariae vel balſamo FIORAVANTI oculos male affectos quam ſaepiſſime inungere. Sunt, qui proprium aliquod *larvae* aut *faſciae ocularis* genus ad ſtrabismum curandum haud prorſus inaniter adhibent. Qualis faſciarum harum figura ſit, non ex BARTISCHII tantum *ophthalmoduleia pag.* 15. 16. 17. pateſcit, ſed & aliam adhuc in noſtra *Tabula XVIII. fig.* 16. ex SOLINGENIO petitam, adjecimus, cujus uberior illuſtratio ex Tabulae XVIII. explicatione videri poteſt. Ne qua autem forte, prout fieri haud raro ſolet, per alterutrum modo foramen ſtrabismi vitio laborantes infantuli proſpiciant, alterum autem oculum nihilominus contortum ſervent, tutiſſimum utique videtur, oculum ſanum per injectam faſciam penitus tam diu deligare ſive contegere, donec a vitio ſuo alter oculus fuerit vindicatus: id quod tamen, quia infantes immorigeri ſunt, aliaeve cauſſae obſtare poſſunt, rariſſime obtinetur.

Explicatio tabulae decimae octavae.

Fig. 1. demonſtrat *oculum ab ungue litt. a* infeſtatum, nec non qua ratione ſub ungue trajici acus filum ducens *bb* debeat.

Fig. 2. aliud *unguis* ſive *pterygii* genus *aa* cum trajecto filo *bb*, circa utraque extrema c, nodo ita conſtricto, ut anſam ſive habenam, pro commodiori unguis ſeparatione, efficiat; quod vero prius ad *litt. aa* duplici nodo conſtringitur, ne unguis, dum ſeparatur, facile elabi queat.

Fig. 3. repraeſentat *uncinulum* ſive *hamulum*, in curandis unguibus, tuberculis aliisque id genus oculorum defectibus adhibendum.

Fig. 4. *Staphyloma* ſive protuberantiam tunicae corneae ſiſtit, quando ex adverſo inſpicitur, a me obſervatum & curatum.

Fig. 5. idem *ſtaphyloma* indicat, quando a latere ſpectatur.

Fig. 6. aliud *ſtaphyloma*, illudque majus & magis propendens, exhibetur, ex adverſo ſpectatum, a me quoque ſanatum.

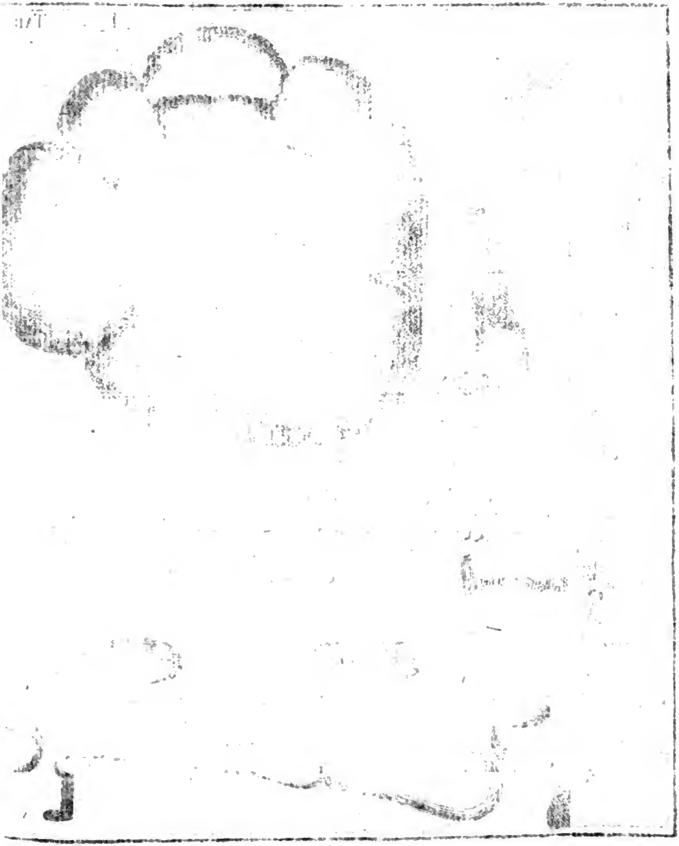
Fig. 7. idem, ſed a latere viſum, demonſtrat.

Fig. 8. minus quoddam *ſtaphyloma litt. aa* notatum, cum duplici filo acu trajecto, ex SOLINGENIO oſtendit.

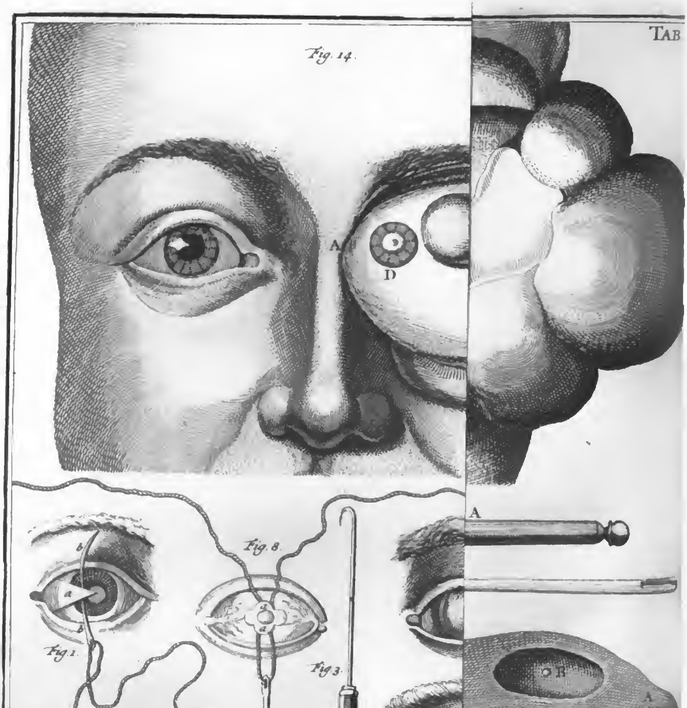
Fig.

Digitized by Google

638a

Digitized by Google

Digitized by Google

Fig. 9. Scalprum quoddam ad radendam cariem ſi opus eſt, in fiſtula lacrymali, illudque concavum, ex Platneri *diſſert. de fiſtula lacrymali*, exhibet.

Fig. 10. Ferramentum ſiſtitur Meckrenii *pro cornea in hypopyo perforanda:* AA denotat manubrium, B ſcalpellum, ſeu rectius apicem ſcalpelli, in baſi nodulo inſtructum; ne profundius, quam par eſt, in oculum penetret; C cochlea, quae recipit operculum, *fig.* 11. indicatum, pro ſcalpello occultando & defendendo.

Fig. 12. *Acum magnam*, qua ſataceum excitari poteſt, indicat; quae vero etiam pro tunica cornea in hypopyo perforando adhiberi apte poteſt, ſi circa locum A emplaſtri particula cingitur, quod noduli praecedentis figurae vicem praeſtat.

Fig. 13. peculiare inſtrumentum, quo cornea in *hypopyo curando* perforari quoque poteſt, deſignat, & quidem litt. A manubrium ejus, B vero cuſpidem triangularem, eamque paululum reflexam, fere ut in acu praecedenti: quae autem cuſpis, niſi emplaſtro muniatur, facile altius, quam par eſt, oculum penetrat.

Fig. 14. per litteras AB *oculus ſcirrhoſus* atque ad ovi gallinacei magnitudinem expanſus, deſignatur. Super hoc ipſo tumore tuberculum aliud, acini alicujus nigricantis formam referens, ex majori enatum, juxta *litt.* C conſpicitur. Porro juxta *litt.* D cornea vitiata & pupilla comparent. Denique prope litteram E palpebra inferior & propter oculi tumorem inſigniter depreſſa prominet.

Fig. 15. graviſſimum aliquem *oculi* ſiniſtri *fungum*, ſelibrae pondus aequantem, repraeſentat. Utrumque tumorem iſtum egomet An. 1721. extirpavi atque curavi. Ipſam vitiorum naturam atque curandi rationem ſeorſim & luculenter deſcriptas exhibebo *in obſervationibus chirurgicis*, quas aliquando edere animus eſt.

Fig. 16. deſignatur faſcia adverſus infantum ſtrabiſmum e Solingio. *Litt. AA* binas patellas concavas, ex argento, ebore vel ebeno factas, atque in medio BB exiguis foraminulis pertuſas; *litt. CC* faſcias ipſas, quarum adjumento patellae ſuper oculis firmantur, deſignant, ut infantes oculos ſuos in anteriorem partem verſus foramina illa directos convertere diſcant, paulatimque meliorem habitum contrahant.

De

Digitized by Google

De aurium vitiis, quae manu & ſcalpello curantur.

CAPUT LXV.

Quomodo praecluſus auris meatus aperiri debeat.

EVenire nonnunquam ſolet, ut ab ipſo ſtatim die natali per tunicam aliquam praeter naturam auris meatus praecludatur. Quae ipſa quidem tunica modo craſſior eſt, modo tenuior: nunc ſtatim ab ipſa nativitate, nunc ſerius, ex loquelae nimirum defectu, quando ſcilicet adoleſcunt, animadvertitur. Solent enim ſurditas atque loquelae defectus, quaſi prorſus indiſſolubili nexu ſibi invicem conjungi. Simulatque igitur infantem diutius, quam naturaliter decebat, loquendi facultate deſtitutum advertimus, id nobis datum exiſtimemus eſſe, ut ſolertiſſime & linguam & aures perveſtigemus. Namque haud raro vitium aliquod intus in aure deliteſcit, quo naturalis audiendi potentia tollitur: quod vel facilius vel difficilius curatur, prout magis minusve alte inhaeret. Quoties enim in ſummo tantum per tunicam quandam glutinata auris eſt, promtius; quoties vero alte ipſa repleta eſt, difficilius curari vitium illud poterit. Atque id ipſum magis etiam ideo, quia dum tunicam praeter naturam incidere aut removere volumus, tympani membrana proxima ſaepius ſimul conciditur. Si qua forte membrana pernicioſa ſummum modo auris foramen praecludit, decuſſatim illam incidere atque per immiſſam turundam ſive linamentum, quoad neceſſe videtur, apertam ſervare convenit. Quo quidem facto, ſpes eſt, hominem ſurdum & cetera ſanum audiendi, &, quod conſequens hinc eſt, loquendi potentiam accipere. Si altius atque juxta ipſam tympani membranam tunica illa noxia inhaeret, anceps utique, ut modo jam diximus, curatio eſſe conſuevit. Interim, quia ſine operatione parum atque adeo nihil exſpectari ſalutis poteſt, ſatius omnino videtur, fruſtra nonnunquam curationem tentare, quam ſine ope & in deſperatione certiſſima miſeros homines relinquere. Oportet vero tunicam illam noxiam vel ſecundum longitudinem, vel, pro re nata, transverſim etiam concidere; dummodo ita manus curantis temperetur, ne ipſam ſimul tympani membranam, quippe minus alte in infantum auribus poſitam, graviter attingat aut ſcalpello perrumpat.

C A P U T LXVI.

Quomodo extrahi ea debeant, quae in aure praeter naturam continentur, aut in eam forte inciderunt.

I.

SOlet interdum in aure vel cerumen nimis indureſcere, vel aliquid in ipſam incidere, ut piſum, faba, calculus, nucleus cerafi, animalculum, & ſi quid aliud eſt hujusmodi. Quod ipſum ut quam diligentiſſime protinus extrahatur, duplex potiſſimum ratio poſtulat. Prima eſt, ne cruciatibus homo afficiatur, qui haud raro ſatis vehementes ab iſtiusmodi rebus moventur; altera, ne audiendi potentia privetur. Quidnam autem ex jam jam adductis rebus illapſum in aurem ſit, non ex ipſius tantum hominis relatione, ſed & vel maxime ex auris inſpectione, vel per demiſſa inſtrumenta aut ſpecilla exploratione cognoſcitur. Quoties forte *cerumen* magis, quam naturaliter debebat, induruit atque exſiccatum eſt, audiendique uſum impedit, longe optimum eſſe conſuevit, olivarum aut amygdalarum olei, ſive lactis quoque calidi pauxillum in aurem inſtillare, hominique ut in partem adverſam caput inclinet, praecipere. Poſt aliquot minuta elapſa, ſpecillum quoddam oricularium demitti paulatimque ejici, quicquid materiae noxiae intus eſt, oportebit. Interdum cerumen illud durius eſt, quam ut uno ſtatim actu totum emolliri atque protrahi poſſit. Adeoque tunc idem prorſus negotium iterare aliquoties convenit, donec nihil amplius ſupereſt, quod aurem obſtruere queat. *Si calculus aut ceraſi nucleus intus eſt*, lubricari ante omnia lacte ſeu oleo tepido inſtillato meatus auris debet, mox autem vel ſpecillo quodam, vel & volſella, (*vid. Tab. I. litt. E.*) quicquid alieni intus haereſcit, quam providiſſime extrahi. Quodſi vero *piſum*, faba, vel aliud quidquam hujusmodi in aurem incidiſſe atque nimis jam tum ab humoribus intumuiſſe advertitur, promtiſſimum auxilium in eo poſitum eſt, ut, niſi volſella vel ſpecillo ejici queat, demiſſo ſcalpello exiguo tumefactum corpus illud caute dividamus, ipſasque particulas aliam poſt aliam protrahamus. Nonnunquam minutiſſima etiam *animalcula* ſive *inſecta* in aures incidunt, moleſtiſſimamque titillationem ac pruriginem, denique vero acutiſſimos dolores, motu ſuo concitant, dum e cerumine, in quo inhaereſcunt, ſeſe expedire nituntur. Quae ſicubi oculis obvia ſunt, per ſpecillum aut volſellam protinus educantur. Sin neutiquam ipſa compa-

rent, commodiſſimum atque tutiſſimum videtur, amygdalarum aut olivarum oleum, ſeu ſpiritum vini etiam tepidum in aurem inſtillare, inclinatoque in adverſam partem capite, aliquamdiu illud intus relinquere; dum ſcilicet exſpiraſſe animalculum iſtud ſentiatur: ab his enim rebus animalcula ſive inſecta quaecunque protinus enecantur. Tunc enim rurſus emitti liquor, & auris meatus per adhibita linamenta carpta vel goſſypium atque ſpecillum gnaviter expurgari poterit. Sunt in Medicis nonnulli, qui res amaras, decoctum nempe abſinthii aut colocynthidis in aurem inſtillari jubent; quia haec quoque inſecta ejusmodi necare ſolent. Sed, mea quidem ſententia, oleorum vel ſpiritus vini longe aptior hic, quam ceterorum liquorum omnium, uſus videtur. Quemadmodum enim animalculorum genera quaedam amaris non necantur, ſed potius ipſis etiam rebus amaris delectantur; ſic nullum prorſus inſectum deprehenditur, quin ab oleo atque vini ſpiritu intereat.

CAPUT LXVII.

De tuberculis in meatu auditorio.

Haud prorſus inſolens eſt, in ipſo aurium meatu, tubercula ſive carnes excreſcentes quaedam naſci, quae non inſignes tantummodo moleſtias afferunt, ſed ipſum quoque ſenſum auditus mirifice impediunt. Si recens adhuc malum eſt, abſumi ſaepius facile, quicquid abundat, per *medicamenta rodentia* poterit: dummodo interior meatus auditorius linamentis carptis vel goſſypio probe fuerit repletus ac praecluſus, ne quid forte rodentis in membranam tympani incidat, eamque graviter afficiat. Quam equidem ob rem ſatius utique haud raro videtur, *ſcalpellum* in manus ſumere aut forficem, cujus adminiculo tumor iſte *reſcindatur*: praeſertim ſi non usque adeo alte is inſederit. Ubi vero aliquanto magis abditus atque ab externo foramine remotus idem fuerit, uncinulis utique ac volſellis opus eſt, ad ipſum blande protrahendum, &, quoad fieri poteſt, exſcindendum. Quo facto, lapide infernali ſemel atque iterum inungere abſciſſi tumoris illius radices convenit, paulatimque ſic extirpare, ut denuo renaſci malum haud facile queat. Si nihil medicamenta rodentia proficiunt, neque nimis abſconditus tumor eſt, ferramentum aliquod candens idoneum quandoque admoveri haud ſine fructu poterit. Denique *vincturam* quoque in ejusmodi tumoribus ſanandis quam aptiſſime adhiberi nonnunquam poſſe, luculenter ex exemplis iſtis

iſtis apparet, quae apud Hildanum (*cent.* 3. *obſ.* 1.) & Purmannum (*Chirurg. pag.* 280.) deſcripta figurisque illuſtrata reperiuntur.

CAPUT LXVIII.

Quomodo aduri adverſus dentium dolorem auris debeat.

OBſervatum jam pridem a Nuckio, Solingio, Dekkero, Valsalva pluribusque aliis & ingenio & arte praeſtantiſſimis Medicis eſt, dentium dolores pertinaciores atque medicamentorum vim omnem ſuperantes curari felicius atque expeditius haud poſſe, quam ferro candenti poſt auriculam ad partem iſtam, quae antitragus vocari ſolet, diligenter applicato. Tametſi autem proprium aliquod ferramenti vel cauterii genus, tubulo comprehenſum, jam jam laudatos auctores curationi huic deſtinaſſe invenimus; (*vid. Tab. XIX. fig.* 1.) tamen nihil admodum obſtare ego video, quo minus quodcunque aliud ferramentum ſive cauterium parvum aut etiam clavus candens aeque utiliter applicari ad ſupprimendos dentium dolores queat. Scultetus certe, prouti celeberrimus Spigelius memorat, (*a*) ſcalpello candenti in partem modo dictam demiſſo feliciter admodum noxam illam ſanavit. Valsalva autem idem omnino ſeſe praeſtitiſſe ſcribit, quoties ſcalpello vulgari nihilque candenti partem auriculae proximam conciderit. (*b*) Sed quae tandem repentinae ſanationis hujus cauſſa? Scilicet nervum aliquem ab auris regione ad dentes procedentem in ſuperius deſignata parte poſitum eſſe, Medicorum multi exiſtimant: quo conciſo vel aduſto protinus ipſa doloris cauſſa tollatur. Ego vero, ne quid forſan hic diſſimulem, celerrimum effectum iſtum, ſi quando contingit, non tam a nervi laeſione, quam potius a terrore, propter repentinum dolorem excitato provenire arbitror. Neque enim inſolens prorſus eſt, quantumvis etiam acerbos dentium dolores continuo evaneſcere, ſimulatque chirurgorum inſtrumenta dentibus evellendis deſtinata aeger conſpexit. Denique adhuc monebo, me, quicquid alii affirment, aliquoties uſu didiciſſe, deſcriptam ſanandi rationem fruſtra adhibitam fuiſſe, & aegros uſtionis dolorem ſine ſucceſſu ſuſtinuiſſe: adeoque in omnibus quaeſitum effectum non praeſtare.

Mmmm 2 CA-

(*a*) Vid. Ej. *obſ. Chirurg.* 34.
(*b*) Vid. Ej. lib. *de aure humana.*

Digitized by Google

CAPUT LXIX.

De inſtrumentis acuſticis, ſive ad juvandam audiendi facultatem accommodatis.

QUemadmodum videndi potentia perſpicillis ſeu vitris ocularibus, ſic audiendi facultas propriis inſtrumentis quibusdam, acuſticis dictis, juvari quodammodo ſolet. Quorum tametſi variae admodum figurae ſunt, eaedemque buccinis plerumque haud abſimiles; fere tamen optima ſive commodiſſima ea deprehendi, quae tubo cuidam parum inflexo ſimilia ſunt, in principio anguſto, in extremo tubae inſtar expanſo, (vid. Tab. XIX. fig. 2.) Deinde etiam valde commendata fuerunt ea, quae *Tab. eadem fig.* 3. & 4. e NUCKIO atque DEKKERO propoſuimus. Priora duo fig. 2 & 3. ſic adhibentur, ut pars tenuior *A* in foramen auris immittatur; anſa vero ſive pars litt. *B* manu contineatur. Tertium (*fig.* 4.) idemque parvum & ad cochleae ſimilitudinem contortum, atque prae ceteris commodiſſimum, a DEKKERO (*a*) laudatum, quia propter parvitatem ſubter capillis aut capillamentis ſic recondi poſſet, ut, dum pars tenuior *A* in aurem inſeratur, funiculi autem *BB* ad firmandum inſtrumentum illud, circum aures ducantur, illud conſpici facile nequiret. Sed vero ſi curatius ſingula circumſpicimus, uſu deprehendi, duo poſteriora ex commendatis inſtrumentis illis ſic comparata eſſe, ut ſcopo illi ex ſententia non ita ſatisfaciant; ſed prius, illudque ſimpliciſſimum majoris utilitatis deprehendi. Fama equidem ante aliquot abhinc annos ex novis publicis fuit, TRUCHETUM aliquem, monachum & mathematicum Gallum, atque Academiae Regiae Pariſinae Socium, pro eo, quo erat ingenio egregio, Pariſiis inſtrumentum aliquod acuſticum confeciſſe, non ita ſolum minutum, ut intus in ipſa aure ſub capillis omnino condi valeat; ſed & vel maxime ita nobile, ut debilitatam audiendi potentiam incredibiliter promoveret. Qualenam vero inſtrumentum illud ſit, & an usque adeo excellens ejusdem uſus ſit, nondum certo reſciſcere mihi licuit, quantumvis diligenter etiam cum ab amicis Medicis Germanis, qui Pariſiis aliquamdiu vixerunt, tum a Pariſienſibus Medicis & Chirurgis per litteras illud fuerim ſciſcitatus. Interea tamen operae pretium eſſet, ut majori induſtria mechanici de ejusmodi inſtrumento ſolliciti eſſent: quia quamplurimis hominibus egregie ſervire

(*a*) In Exercitat. ſuis practicis.

vire ac prodeſſe poſſet. Ante annos aliquot aliquem tubulum argenteum inauratum ſpithamaeque longitudinem habentem, adverſus *audiendi difficultatem*, *aurium item dolores ac tinnitus* Reusnerus, Medicus Sileſius, commendavit *in ephem. nat. cur. cent. V. obſ. VI*, atque bis aut ter quotidie inſeri juſſit in aurem aegram tubulum iſtum, eoque ſuctionis beneficio alienum aërem iſtum, quem aures affligere & praedicta earum mala concitare credidit, extrahi poſſe voluit. Num autem ex aere alieno iſta aurium vitia oriantur, magnum eſt dubium: ac deinde an non ex aliis etiam materiis, quam ex argento, confici tubulus iſte poſſit, qualem item formam atque amplitudinem is habere, dum eum non delineavit, & quare auro obductus eſſe debeat, adhuc nondum ſatis comperire potui. Interea donec meliora ac commodiora, pro audiendi facultate laeſa emendanda, inſtrumenta innoteſcant, tubum iſtum, qui cornu figuram fere obtinet, & fig. 2. repraeſentatur, ex aere vel argento confectum, utiliſſimum hoc in vitio deprehendi.

CAPUT LXX.

Quomodo foraminula fieri in aurium lobis debeant.

AUricularum lobos perforandi ratio haec eſt. Ante omnia locum, ubi foramen in iis faciendum eſt, qui medius eſſe convenit, atramento notare convenit. Deinceps per adhibitam acum vulgarem Chalybeam, attamen paulo craſſiorem, prehenſo altera manu lobuli extremo, altera manu in ipſa parte illa deſignata medium lobum perforare oportet, atque ſic in eo foramen aliquod facere. Tum filum aliquod ſive *inaurem* quandam plumbeam injicere, vid. Tab. XIX. fig. 7.) eam in formam annuli inflectere, eandemque ſequentibus diebus ovorum aut hyperici oleo bis vel ter quotidie inunctam aliquoties leniter huc atque illuc trahere, donec tandem foraminis oram induratam atque glutinatam inveniamus. Longe vero optimum hic eſt, paulo altiori, quam medio aut inferiori loco foramen illud facere: ne qua forte per inaures vel fila plumbea lobuli pars extrema facile dilaceretur. Ceterum ut promtius atque accuratius inſtitui operatio illa poſſit, proprium *inſtrumentum* aliquod *auriculare* Medici recentiores hanc in rem excogitarunt. (*vid.* Tab. *XIX. fig.* 5.) Hujus binis lamellis auricula ſic comprehenditur, ut foramen B partem auris deſignatam exhibeat. Tum annulus A ſurſum verſus, quantum

Digitized by Google

ad lobulum auris firmiter comprehendendum ſatis eſt, adducitur, ipſeque auris lobus per transmiſſam acum aliquam ferream, auream vel argenteam, eandemque vel vulgarem vel quod praeſtat, in altero extremo cavam (*vid. fig. 6.* A B) ita perfoditur, ut filum plumbeum (*fig. 7.*) quod cavae acus parti A immiſſum eſt, ad inauris inſtar, intus relinquatur; & ſubinde hinc inde, ut antea dixi, commoveatur, donec foraminis ora fuerit glutinata. Loco acus hujus fere adhuc commodius uti poſſumus acu *fig. 8.* quae ad extremum obtuſum inſtar lardarii diviſum eſt, quod filum plumbeum aptius, (quod poſtquam dimidia tranſiit, immittendum) retinet & per foramen transmittit. Quanquam autem ad ornatum potius mulierum, quam uſum medicum adhiberi auricularum perforatio a plerisque ſolet; tamen, ſi Riverium (*obſerv. medic.* 100.) aliosque nonnullos audire voluerimus, tam nobilis adverſus morbos aliquos perforatio illa eſt, quam quae vel maxime. Quodſi enim, pergit Riverius, acus triangularis & candens per lobum auris trajicitur, ipſumque foramen illud, perinde ut in ſetaceo fieri ſolet, per inſertum funiculum vel filum lineum aut ſericeum huc atque illuc tractum identidem renovatur, dici vix poteſt, quanta noxii humoris copia huc alliciatur atque effluat, quamque feliciter & oculorum, & dentium, & ipſius denique pectoris graviſſimae noxae una cum tabis periculo profligantur. Ut proinde mirum non ſit, ſi frequentius ab hodiernis quibusdam Medicis, praeſertim oculariis, adhiberi auricularum perforatio iſta ſenſim coeperit, quam ab aliquo tempore factum eſt. Ita & cum *Paracelſo* ad *ſurditatem* incipientem hanc operationem utilem eſſe cenſet M. A. Severinus Lib. de effic. Medic. pag. 73.

De narium noxis, quae manu & ſcalpello curantur.

CAPUT LXXI.

De polypo narium.

I.

Polypus quid ſit. SOlent interdum carnoſae quaedam *carunculae* ſive excreſcentiae praeter naturam, ſicut aliis in partibus, ita & in naribus naſci. *Polypum* Medici noxae genus illud utplurimum vocant; licet rarius pluribus pedibus ſive radicibus quam una oriantur vel inſtructae ſint.

A

Digitized by Google

A quibusdam *Sarcoma*, ab aliis etiam *hyperſarcoma* appellatur. (*a*) Solent autem carunculae iſtae modo grandiores & craſſiores exiſtere, modo minores ac tenuiores; modo molles, &, dum trahuntur, valde prolongandae; modo, ſed rarius tamen, durae & quaſi rigidae; modo albae, modo ſubrubrae. Principio plerumque parvae ſunt, ſucceſſu temporis creſcunt & augentur: ſic tamen, ut quaedam cito, aliae tarde augmentum capiant. Vidi nonnullos, qui intra tres vel quatuor dies ita aucti erant, ut e naribus propenderent. Utplurimum ſine doloribus eaedem ſunt; nonnunquam autem dolores cum duritie adjunctos habent, lividi fiunt, atque fere ad cancrum vergunt. Aliae intra nares haerent, aliae ad labra ex naribus propendent; aliae nares implent ac valde expandunt, imo indecore dilatant; aliae non item. Nonnullae ut unica caruncula ſeſe exhibent, & aequales ſive laeves ſunt; aliae ut multae carunculae ſimul junctae. (*b*) Quaedam retro per id foramen, quo ſpiritus a naribus ad fauces deſcendit, adeo increſcunt, ut poſt uvam conſpici poſſint. Atque tum inſignem ipſae non loquendi ſolum ac deglutiendi, ſed ſpirandi quoque difficultatem inducunt, fereque hominem ſtrangulant. (*c*) Quandoque & per nares & per fauces ſimul ſe expandunt. Raro utramque, multo ſaepius alterutram tantum narem caruncula iſtiusmodi infeſtat. Utplurimum non niſi unica, ut jam diximus, radix eaque tenuis eſt; interdum craſſior, magnisque venis inſtructa; interdum vero plures ſubſunt: unde etiam *polypi nomen* apud veteres, ut videtur, adepta eſt. Haud raro ex inferiori aut media naſi parte, interdum vero ex poſteriori vel ſuprema, (*d*) imo ex ipſis calvariae ſinubus vel oſſe ethmoide procedunt. (*e*) Naſci autem fere ſemper vitium iſtud in & ex membrana pituitaria ſolet, & ſpeciatim ex obſtructa una alterave ipſius glandula: quae ſenſim ex humoribus noxiis augetur, donec vel nares impleat, vel extra ipſas prorſus propendeat; proindeque nihil aliud videtur eſſe, niſi morbida quaedam glandularum & ſpongioſae membranae illius expanſio atque prolongatio. Diverſam ab his naturam iſtud caruncularum genus, ut mihi ſaltem videtur, habet, quod *ſarcoma naſi* Medicis appellatur. Polypus enim mollis plerumque eſt, atque á petiolo quaſi, ſive radice modo tenuiori modo craſſiori, in ſimilitu-

(*a*) Vid. *Glandorp.* de Polypo cap. III.

(*b*) *Glandorp.* vult l. c. omnes polypos *inaequales* eſſe; ſed hoc falſum eſt: vidi enim prorſus aequales.

(*c*) Vid. Celsus *Lib. VI. cap.* 8. *n.* 2.

(*d*) *Fabric. ab Aquapend.* vult, oper. Chir. cap. de Polypo, *omnes polypos ad os ſpongioſum eſſe annexos*; ſed hoc falſum eſſe, uſus me docuit.

(*e*) Garengeot *in oper. chirurg. cap. de polypo* ſcribit: polypum utplurimum *in plures ramos* ſe dividere; (*le polype en ſe groſſiſſant, ſe diviſe pour l'ordinaire en plusieurs branches*) ſed hoc profecto experientiae adverſatur: dum plerumque ſimplex eſt, ut ſaepe vidi.

Digitized by Google

litudinem fere ficus ſuſpenſus; *ſarcoma* vero, amplo firmoque aut minus mobili fundamento nixum eſt, & modo mollius modo durius eſt.

II.

Diagnoſis & cauſſae quaenam ſint.

Qua ratione dignoſci jam jam propoſita vitia debeant, luculentiſſime ſtatim, ſi quid ego video, ex iis pateſcit indiciis, quae de ipſorum natura atque indole hactenus propoſuimus. Nempe *mitior polypus* eſt, quicunque albus, ſubrubidus atque ſine doloribus mollis exiſtit. Contra vero *gravior* atque *pernicioſior*, quicunque cum doloribus atque duritie livet aut nigricat; vel pus etiam, aut humores acres ac foetidos emittit: is etenim ad cancrum jam tum ſpectare adſolet. *Cauſſae polypi* abditae ſaepius ſunt atque internae; nonnunquam in externa quadam violentia poſitae. Dicimus autem, polypi cauſſam abditam ſubeſſe, quoties idem ex corrupto & glutinoſo ſanguine, in membranae pituitariae vaſculis & glandulis inſpiſſato provenit. Expandi enim juſto laxius ipſa membranula iſta mollis & ſpongioſa a congeſtione humorum noxiorum quam facillimo negotio poteſt. Ad violentiam externam lapſus atque ictus graviores, nimis frequentem digiti in nares immiſſionem atque membranae pituitariae irritationem, nimis item fortes pulveres ſternutatorios referimus. Denique *cauſſae manifeſtae*, ſed internae tamen, ſunt frequentiores catarrhi, vehementior coryza, narium ulcera, vel & nimiae ſanguinis ex iisdem profuſiones. *Sarcoma* ex iisdem fere cauſſis naſcitur. In utrisque tamen caries vel ſpina ventoſa oſſium naſi quandoque ſubeſt. Cujus equidem noxae triſtiſſima exempla egomet aliquando me videre memini.

III.

Prognoſis.

Levius utique periculum atque promtior curatio eſſe ſolet, ſi mitior ſive benignus polypus eſt; ſi non nimis alte in nare ortus vel poſitus eſt; ſi tenuiorem radicem habet, & ſi paulo laxius idem propendet, vel ſaltem facile educi & prolongari poteſt; denique ſi firmiori habitu aeger homo inſtructus eſt. Contra vero quo magis alte poſitus, item quo craſſior polypi radix eſt, & quo minus produci poteſt, hoc difficilius quoque is perfecte curatur vel tollitur: praeſertim ſi affectibus ſcorbuticis aut venereis homo ſimul laboraverit. Tum inde quoque naſci periculum haud exiguum poteſt, quia difficulter admodum ſupprimi ſanguinis profuſio, ex abſciſſo vel evulſo polypo, profundiores easque ampliores radices habente, ſuborta conſuevit. (*a*) Si *ad carcinoma polypus vergit*, hoc eſt, ſi durus ac

(*a*) Fabricius ab Aquapend *Oper. Chir. cap. de polypo* hoc periculum quidem parvi facit, ſed immerito, & caute hic agendum.

Digitized by Google

ac lividus eſt, & dolores movet, ceu fieri ſaepe ſolet, tutiſſimum utique videtur, noxam tantum per adhibita medicamenta lenientia quam providiſſime delinire: ſiquidem non ſine periculo eadem, ſicut alia carcinomata irritatur. Similiter ſi aut altius polypi radix poſita, aut e ſpina ventoſa, quemadmodum ingentem ejusmodi polypum vidi, producta eſt; vix ita ſanari malum poterit, quin ſubinde ac brevi renaſcatur (*a*), & tolli penitus nequeat, niſi forte ſpina ventoſa prius curata fuerit. Porro *ſi ad fauces usque polypus increvit*, non loquela tantum & deglutitio inſigniter impediuntur; ſed penitus quoque, ut Celsus jam vidit, homo interdum ſuffocatur, atque non niſi difficulter & cum periculo evelli poteſt Denique ſi utramque narem polypus implet, difficillime curari is conſuevit, quia plerumque aliqua adhuc ſimul noxa gravior ſubeſt. Par ratio *ſarcomatis* eſt: praecipue ſi ſimul ſpina ventoſa narium oſſa afflixerit.

IV.

Polypi curationem ſperare haud quaquam licet, niſi penitus idem removeatur. Removeri autem is duplici ratione debet, & quidem vel per adhibita medicamenta rodentia ſive adurentia, vel per idonea inſtrumenta: atque ita quidem, ut vel totus ſimul, vel alia poſt aliam pars eximatur. Scilicet *medicamentis rodentibus* uti poſſumus, quoties mollis & parva, vel etiam brevis & ampla caruncula carnoſa exiſtit. Sed caute tamen hic procedendum, ne aliae eaeque ſanae naſi partes iis erodantur. Atque inprimis quidem ut mitia medicamenta rodentia hic laudantur *pulvis ſabinae*, *alumen uſtum*, *praecipitatum rubrum*, *vitriolum album*, *radix hermodactyli*, atque hujus generis alia, vel per ſe, vel cum melle aut unguento digeſtivo ſubacta, atque ad polypum vel turundae beneficio, vel & absque eadem, ſi nimirum foras propendet, adhibita, quibus aliquando leviores tolluntur. *Heliotropii* ſive *ſcorpioidis pulverem* quam mitiſſime fereque ſine doloribus polypum tollere atque facillime exedere, Poterius teſtatur, ſi modo pulvis in nares cum goſſypio immittatur bis in die (*b*) quae vero ſpecies heliotropii ſive ſcorpioidis hic adeo utilis ſit, cum plures ſint, non indicat: adeoque incerti hic haeremus. Rulandus aquam mercurialem laudat, qua mane & veſperi illinendo polypum paucis diebus ſe ſanaſſe aſſeverat. (*c*) Neque vero minus huc pertinent *unguentum aegyptiacum & fuſcum* Wurtzii, oleum tartari *per deliquium*, *eſſentia ſabinae*, vel & quammaxime eſſentia e mercurio ſublimato atque vini ſpiritu praeparata; utpote qua

Curatio per medicamenta.

(*a*) Idem Fabricius perhibet, ſe nunquam polypi reliquias repullulare vidiſſe. Sed revera ego & alii hoc viderunt. Conferri poteſt Dranii Obſerv. V.

(*b*) Obſerv. 63. Centur. III.

(*c*) Cent. VIII. Obſ. 81.

Wedelius polypum quendam ſeſe curaſſe ſcribit. (*a*) Valent hic etiam inſigniter tum aqua calcis, Nuckio auctore; (*b*) praeſertim ſi poſt admixtum unum alterumve mercurii ſublimati granulum aqua phagedaenica ex ipſa conficitur: tum *mercurius praecipitatus*, ſuper quo ſpiritus vini portio quaedam deflagravit; tum *aqua* etiam *ſale ammoniaco ſaturata*; tum & denique, ſiquidem Musitanum audimus, acidus ſalis ammoniaci ſpiritus. (*c*) Quodſi autem forte hactenus propoſita medicamenta rodentia nihil efficiunt, tum alia eademque magis vehementia applicari poſſunt. Spectant huc *lapis cauſticus*, ſive *lapis infernalis*, ut & *mercurius ſublimatus* atque *arcanum corallinum*, & ſi quae forte alia ſunt hujusmodi. Miſceri autem poſteriora haec cum melle aut unguento quodam, baſilico verbi gratia, debent, providiſſimeque ſuper polypum applicari; ne qua forte ſimul partes integrae erodantur vel abſumantur. Oportet vero hic, ſi polypus in nare latet, per inſertum in nares calamum vel tubulum medicamenti rodentis portiunculam intro ad carunculam carnoſam mittere, ne nares erodantur. Haud minoris virtutis in polypo benigno hic ſunt *ſpiritus ſive oleum vitrioli*, *aqua fortis* item *ac butyrum antimonii*; ſiquidem vel plumula, ut jam jam poſuimus, vel penicillo etiam adhibito illinantur. Quotidie autem ſub ipſam deligationis innovationem removeri per forficem aut volſellam debet, quicquid a medicamentis rodentibus exeſum deprehenditur. Clariſſimus vir, Thibautus, Chirurgus quondam Pariſienſis, hanc inprimis curandi rationem ſequitur. (*d*) Ante omnia, binis emplaſtris minutis polypum inter & partem ſanam injectis, cavetur, ne quid forte rodentis integras etiam narium partes attingat. Deinde *butyrum antimonii* per adhibitum penicillum vel turundam provide ad polypum ſive carunculam carnoſam applicatur. Tum ac denique ſtatim rurſus aqua pura polypus expurgatur; ne ſcilicet juſto amplius atque altius medicamentum rodens penetret. Atque ita vix elapſo momento operationem univerſam, ut Garengeot aſſeverat, abſolvit. An autem praedictum medicamentum ſaepius quam ſemel adhibendum ſit, hic autor non refert: id quod tamen ego neceſſarium utplurimum eſſe exiſtimo; cum ſemel tantum illum tangere vix unquam ſufficiet.

V.

Curatio polypi per operationem multiplex.

Utplurimum vero ſatius videtur *inſtrumentis* quam medicamentis polypum extirpare: id quod vero variis modis fieri ſolet: ex quibus praecipuos ex multis hic referre operae pretium eſſe duximus. Ante

(*a*) *Diſſert. de polypo narium.*
(*b*) *In operat. chirurgicis*, cap. de polypo.
(*c*) Conferri hic poteſt Glandorp. de polypo cap. XIII.
(*d*) Ut Garengeot refert *in operat. Chirurg. cap. de polypo.*

Ante vero, quam ad ipſam operationem pergimus, *aeger prius praeparandus eſt*: ac deinde tempore operationis collocare ſuper ſella lumini adverſa aegrotum oportet, miniſtroque, ut manibus fronti applicatis caput ejusdem leniter reclinet ac ſimul probe firmet, imperare: atque tunc ex variis, qui ab auctoribus commendati ſunt, modis eum eligere, qui pro mali diverſitate commodiſſimus & optimus nobis videtur. 1. Igitur prae ceteris eum hic referre fas eſt, quem CELSUS, antiquiſſimus Medicus, deſcripſit. (*a*) Nimirum hic docet, *polypum ferramento acuto, in modum ſpathae facto, (b) ab oſſe reſolvendum eſſe: adhibita diligentia, ne infra cartilago laedatur; in qua difficilis curatio eſſet. Ubi abſciſſus eſt, eum unco ferramento eſſe extrahendum. Tum implicitum linamentum, vel aliquid ex penicillo reſpergendum eſſe medicamento, quo ſanguis ſupprimatur, eoque nares leniter implendas eſſe. Sanguine ſuppreſſo, linamento ulcus purgandum eſſe. Ubi purum eſt, eo pinna eodem modo, quo in aure docuerit, medicamento illita, quo cicatrix induceretur, intus demittendam eſſe, donec ex toto ſaneſcat.* Ab hac curandi polypum ratione non adeo multum recedit, quam 2. PAULLUS AEGINETA

I. CELSI.

II. ÆGINETAE.

(*a*) *Lib. de Medicina Lib. VII. cap. X.*

(*b*) Quid *Spatha* proprie ſit, & quale ſit illud ferramentum, in ſpathae modum factum, quod CELSUS hic adhibendum praecipit, nondum certe conſtat. Lexicographi, quotquot ego hujus rei cauſſa conſului, parum lucis praebent. Nonnulli ea intelligunt inſtrumentum inferius latum, quo a Pharmacopoeis electuaria commode miſcentur, vel a Chirurgis emplaſtra linteo inducuntur; in eo tamen plerique cum RHODIO in commentar. in SCRIBONIUM LARGUM pag. 46. in notis conveniunt, vocabulum hoc *gladium* eumque majorem ſignificare; *ſemiſpatham* vero gladium minorem. Sed ejusmodi ferramenta profecto parum apta ad polypum ex intimis naribus extirpandum videntur; quemadmodum hoc jam *Fabricius ab Aquap.* loco citato agnovit; cum ignoremus, quid in loco anguſtiſſimo & obſcuriſſimo ſummi naſi incidamus, praeſertim ſi ſpatha ſit ſcalpellum anceps. Quam ob cauſſam etiam ALBUCASIS, ſcalpellum ex una tantum parte acutum pro hoc ſcopo commendat. RHODIUS quidem l. c. affirmat, CELSUM *Lib. VII. cap. X. formam ejus non obſcure indicare*; verum, meo quidem judicio, rem totam prorſus in obſcuro reliquit: dum nihil aliud de ſpatha hac dicit, quam quod antea in medium protulimus. SCULTETUS *Armament. chirurg. Tab. II. fig.* 1. & cum eo Lexicon Brunonianum, vult, *illam ſcalpellum ancipitem eſſe, utrinque acutum, & in ſuperiore parte paullo latum, qui in extremitate ſua in unam cuſpidem coiret*, eamque etiam ita delineat. Multum hoc ſcalpellum cum eo convenit, quod Tabula noſtra I. litt. I exhibuimus. ANDREAS A CRUCE in offic. chirurg. pag. 25. *ſpatham* CELSI alia ratione delineavit, & fere in ſagittae figura. Verum illos ſcalpellos ad polypum e naribus exſcindendum, quos litt. G & H in eadem Tabula, & adhuc magis eos, quos Tab. V. fig. 4 & 5. delineavimus, longe aptiores huic negotio eſſe judico: quia ſcalpelli ejusmodi ancipites cuſpideque acuto donati, facilius partes alias in naribus anguſtis & obſcuris, easque ſanas laedunt, quam qui in altera tantum parte acuti ſunt, & cumprimis qui obtuſam apicem obtinent: quippe qui nihil fere aliud, quam radicem polypi laedere aut reſecare poſſunt. Hinc *ſpatham* CELSI aliud, quam quod ſcriptores vulgo volunt, ferramenti vel ſcalpelli genus eſſe autumo, quodque propterea uberius erit inquirendum.

Digitized by Google

NETA poſt CELSUM tradidit: (*a*) hic enim praecipit, ut, aegro collocato in ſedili adverſus lucem, chirurgus ſiniſtra manu narem aperiat & dilatet; dextra vero, ſpathula ad id facta, in myrtacei folii modum acuta, orbiculatim polypum praecidat, illic acie ferramenti impoſita, ubi naribus coaluit. Poſtea inſtrumento in oppoſitum converſo, manubriolo ipſius carunculam ſucciſam foras protrahat. Ad cicatricem obducendam utitur canaliculis plumbeis. Totum vero polypum exemtum eſſe, docere primo viſum, ac deinde vocem & reſpirationem liberam per nares.

III. ALBUCASIS. 3. ALBUCASIS, celebris Medicus & Chirurgus Arabs, praecipit, (*b*) polypum primo unco ferramento in nares immiſſo (vel hujus loco forcipe) foras extra nares trahendum, tum vero praecidendum, quantum ejus obtineri poteſt: idque toties eſſe faciendum, donec totus ſit exemtus. Quodſi vero non omnis exemtus ſit, PAULUS & ALBUCASIS ad reliquias in nare relictas, quae alia ratione extrahi nequeunt, jubent, ut linum mediocriter craſſum, funiculi inſtar, & nodis hinc inde pluribus conſtrictum, ita ut inter nodum ſingulum ſpatium ſit transverſi digiti, aut etiam minus. Hujusmodi funiculum a naribus ad palatum eſſe transmittendum, poſtea foras per os eſſe extrahendum. (Quod volſellis fieri poſſet) Tum vero dextra ſiniſtraque manu duo fili capita, tum quod a naribus, tum quod ab ore pendet, viciſſim trahenda ac retrahenda, donec polypi reliquiae abſumantur: quem in finem etiam unguento aegyptiaco utitur, quo funiculum transmittendum oblinit.

IV. FABRICII ab Aquapend. 4. FABRICIUS *ab Aquapendente* tum inſtrumenta, tum modum adminiſtrandi hanc antiquorum Chirurgiam multis argumentis rejicit, ſuamque, quam vocat, (*c*) quae per adhibitam *volſellam* ſive *forcipem acutam* (*d*) peragitur, reliquis praefert. Namque forcipe iſta, quoad fieri poteſt, altiſſime, ſed leniſſime tamen in nares ad radicem polypi usque demittitur, atque ita polypus, integer vel quantum obtineri poteſt, ea abſcinditur ac ſimul educitur. Quod equidem operationis negotium, tanquam longe ſecurius, praecedentibus praefert: & quando forte prima vice non integer reſectus eſt, mox vel etiam ſequentibus diebus continuatur, donec nihil amplius ex polypo ſupereſſe inveniatur. Si quando ſanguis copioſus fertur, id quod tamen in hac methodo auctor rarius aut nunquam contingere aſſeverat, ſupprimere illum convenientibus medicamentis, inter quae *vinum nigrum*, vel ſimplex vel *aluminoſum* maxime laudat, oportere: de quibus inferius plura.

Feli-

(*a*) *Lib. VI. cap.* 25.
(*b*) *Lib. II. cap.* 14.
(*c*) *Severinus* negat hunc inventorem eſſe hujus methodi, alioſque producit, qui jamdiu ante ipſum ea uſi fuerint. Lib. de efficaci Medicina.
(*d* Quae in oper. Chirurg. FABRIC. *ab Aquapend.* Tab. III. delineatur. Conf. caput ejus de polypo extrahendo. A SCULTETO vero forceps haec longe aliter exhibetur: in neutra vero quod & quomodo polypum reſecet, conſpici aut cognoſci poteſt.

Digitized by Google

Feliciter quoque hanc ipſam polypi curandi rationem, praeter ipſum Fabricium *ab Aquapend.* celebratam a Sennerto & Glandorpio fuiſſe, ex ipſorum monumentis intelligimus: quam & quoque haud raro feliciter ſuccedere, ipſe expertus ſum.

VI.

Sed praeter hos polypum curandi modos adhuc alii ſunt. Nam polypum recentiorem a *punčturis* & conciſionibus ſeu *ſcarificationibus* crebris, ſcalpello phlebotomo inflictis, ſubinde non exareſcere tantum, ſed penitus quoque ſaneſcere, ipſe rerum uſus *Marc. Aurel.* Severinum, ut aſſeverat, docuit. (*a*) Sunt, qui *ferrum candens* polypo admovendum ſuadent; ſed prudentiores quique ab iſta vehementi curandi ratione merito abſtinent. Praeterquam enim quod inſignes cruciatus cum eadem conjuncti ſunt; minus commode utplurimum in nares ſine periculo alias partes laedendi ſanas demitti ferramentum candens conſuevit. Alii longe commodiorem judicant eſſe illam curandi rationem, qua per adhibitum ſcalpellum falcatum a Glandorpio *in libro de polypo* indicatum, atque ab Andr. a Cruce delineatum, (*b*) quicquid polypi intus in naribus eſt, & quousque illud prius uncinulo aut vinculo injecto extrahi poteſt, quam exactiſſime *abſcinditur*: id quod tamen ſaepiſſime commode adhiberi non poterit. Mesue *polypum, qui radicem habet gracilem*, & extra egreditur, poſt apprehenſionem *forſice* abſcindit. Eum vero, *qui ad fauces deſcendit*, tenaculis anteriora verſus trahit & juxta radicem forſice ignito reſecat. (*c*) Rurſus aliis curatio per *vincturam* ſeu *deligationem* prae ceteris tuta videtur atque apta: praeſertim cum ea omnis ſanguinis profuſio evitetur. Igitur, ceu Glandorpius *cap.* 15. *de polypo narium* poſuit, filum ſericum idemque ceratum juxta ipſas polypi radices, quantum fieri poteſt, diligentiſſime circumducitur ac nodo firmatur, ipſaque caruncula carnoſa prope filum ſive vincturam reſcinditur. Quo autem commodius fieri ea ſingula queant, neceſſarium eſt, per admotam volſellam (*vid. Tab.* XIX. *fig.* 9. *vel* 10.) quousque ſatis videtur, polypum e naribus prius extrahere; ſed leniter tamen, ne quid forte ante vinculum injectum, quemadmodum fieri memini, diſrumpatur. Filum ipſum, poſt exciſum polypum, tantisper intus relinquitur, donec illud ſponte ſua per ſuppurationem reſolvatur. Sic enim omne malum commode tolli & quam aptiſſime praecaveri ſanguinis profuſiones poterunt; quae ita graves nonnunquam, praeſertim poſt evulſos polypos, extiterunt, ut aegrum hominem exhauſerint. (*d*) Vel etiam polypus integer facta rite

Aliae curandi rationes.

(*a*) Lib. de Efficaci Medicina p. 73.
(*b*) Officin. Chirurg. pag. 25.
(*c*) Vid. *Glandorp.* de polyp p. 39.
(*d*) Vid. Garengeot. *Chirurg.* cap. de polypo.

rite ligatura relinqui poteſt, donec cum filo ſponte cadat: quemadmodum ego ſubinde feci. Oportet autem in quibusdam ligaturam altero tertioque die bis terve repetere, ſi poſt priores eum non exareſcere conſpicimus: qua ego ratione adhuc ultimis annis notabilem polypum in nobili muliere fere ſine ullo dolore ac ſine ulla ſanguinis profuſione intra quatriduum feliciter extirpavi.

VII.

Mea per peculiarem ligaturam auferendi methodus.

Quoniam vero peculiaribus artificiis id factum eſt, quae multorum admirationem excitarunt, ea reticere nolui, ſed lubens potius cum chirurgiae cultoribus una cum morbi conſtitutione hic communicabo. Nimirum femina nobilis, quae ſeptuageſimum aetatis annum, ſatis ceterum ſana, jam ſuperaverat, & narium haemorrhagiis ſaepius antea obnoxia erat, ſenſit tandem, poſt ſubito aliquando ſuppreſſam aqua frigida ejusmodi haemorrhagiam, carunculam carneam in ſiniſtra nare, quae ſenſim creſcendo narem integram non ſolum implevit, verum indecore diſtendit, ita ut per nares vix ſpiritum ducere amplius potuerit. Varios in vicinia adhibuit & Medicos & Chirurgos in conſilium, qui varia & cumprimis etiam, cum extra nares jam propenderet, medicamenta rodentia diu adhibuerunt; ſed fruſtra. Nam quantum his uno die abſtulerant, tantum altero die rurſus acceſſerat, adeoque tandem conſilium & auxilium meum petitura Helmſtadium anno 1734. menſe martio ad me veniebat. Cum vero malum examinarem, inveni polypum ſubrubicundi coloris, pruni Damaſceni quaſi figura & magnitudine, partim ex nare propendentem, partim & quidem maxima ex parte intus delitescentem, atque narem indecore diſtendentem. Protrahi commode ex nare non poterat, ob radicem trahenti vix cedentem rigidam & brevem. Cum vero ſpecillo curatius radicem explorarem, cognovi, eam non ex ſuprema, ſed ex media & laterali naſi parte prodire. Sed cum ipſa una cum agnatis praeſentibus de curandi ratione, quam ego hic maxime convenientem exiſtimarem, meam ſententiam rogarent, atque intellexeram, eos in muliere tantae aetatis ſectionem atque adhuc magis evulſionem quammaxime metuere, quin & periculoſam judicare; rodentibus autem medicamentis, quae fruſtra jam tum diu adhibita fuerant, rem propter craſſitudinem polypi haud commode expediri poſſe; in mentem venit, an non blandiſſima ratione, nimirum per ligaturam, caruncula haec inſignis ac moleſtiſſima e nare tolli queat. Cum vero non viderem, qua ratione digitis aut ſpecillis filum radici adeo altae, in nare adeo repleta, injici, eaque apte ligari poſſit, de inſtrumento, quo filum circumduci queat, cogitare coepi, & dum aegram ad operationem praepararem, illud, quod Tab. XIX. fig. 12. hic delineari curavi, excogi-

cogitavi, eoque etiam optime rem executus ſum. Nimirum per foramen apicis curvae hujus inſtrumenti litt. B filum ſericum duplex idque ſatis robuſtum transmiſi. Poſtea dum aegra luce adverſa in ſedili ſederet, pinnam naſi manu mea ſiniſtra paululum elevavi ac diſtendi. Deinde arrepto hujus mei inſtrumenti manubrio A dextra manu, apicem intra pinnam & polypum ſurſum magna circumſpectione eousque in altum adegi, donec radicem, quae ex latere externo naris, circa medium fere ejus prodiret, me ſuperaſſe ſentirem. Poſt haec manubrio diligenter ſurſum reflexo effeci, ut apex, qui obtuſus eſt, ne nares intus laedat, poſt polypum in parte inferiori ita in conſpectum prodiret, ut filum trajectum apprehendere, alterumque ejus extremum e nare extrahere valerem. Hoc extracto, manubrium rurſus blande depreſſi, tandemque totum ferramentum e nare, relicto intus filo radici circumjecto, eduxi. Filum denique nodo eoque duplici conſtrinxi, atque ſic radicem probe ligavi. Altero die eadem ratione progreſſus ſum, atque ſic altera vice radicem ligavi. Tertio die tertium id feci; filumque paulo fortius adſtrinxi, ita poſtea inde polypus valde induruerat, & niger fiebat. Quarto die cum polypum nigrum & durum, ac ſimul fila circumjecta paulo vellicarem, atque an ſolutus polypus ſit, explorarem, haec ſimul cum polypo prunum, ut dixi, quodammodo aemulantem (*vid. Tab. XIX. fig.* 13.) cum aegrae & adſtantium admiratione ſine ullo dolore aut haemorrhagia extraxi. Naſus deinde mox naturalem figuram recuperabat, & aegra rurſus quam commodiſſime ſpirabat.

VIII.

Quando & quomodo polypus evellendus.

Sed ſicubi paulo altius in nare polypi radices inſident, vel ex ipſis etiam cranii ſinubus, ut quandoque fit, proveniunt, inanes utplurimum hactenus propoſitae curandi rationes ſingulae reperiuntur. Haudquaquam enim effici per eaſdem poterit, ut vel tollatur, vel ne malum priſtinum denuo renaſcatur; quia totus polypus ſic ſaepe tolli nequit. Quoties igitur nimis abditae polypi radices ſunt, neceſſarium omnino, ut Pigraeus docuit, (*a*) ad perfectam ejus curationem eſt, forcipe aliqua retuſa, quae corvi roſtrum appellatur, vel qualis hic *Tab. XIX. fig.* 9. ex Palfynio ſiſtitur, vel potius ea, quae exhibetur *fig.* 10. roſtro perforato AA polypum probe comprehendere, eundemque *leniter tamdiu circumducere* ſive intorquere, ac ſimul blande trahere, donec polypi radix frangatur, & polypus una cum radicibus erumpat. *Si polypus retro poſt uvam ad fauces propendet*, niſi volſella apprehendi & forſice, ut Mesuen docuiſſe ſupra innuimus, reſecari queat, vix alia ratione ſperari ſalus poterit, quam ubi per admotam forcipem curvam, qualis vel hic *Tab. XIX. fig.* 11. repraeſentatur, vel

(*a*) Chirurgia cap. de Polypo.

Digitized by Google

vel calculis educendis accommodatam, Tab. XXVIII. fig. 6. polypus eodem, quem jam jam poſuimus, modo per fauces leniter, quantum ſatis eſt, contorqueatur ſenſimque ita extrahatur. In quo ipſo tamen negotio quam ſolertiſſime providere oportet, ne ipſa ſimul uva proxima vel velum palati prehendatur, eoque graviter attingatur, laceretur aut laedatur. Interea tamen Petitus, ut ejusmodi polypum valde craſſum ac periculoſiſſimum tanto melius evellere potuerit, velum palati duobus in locis prius diſſecuit. (*a*) *Quando polypus per nares & fauces ſimul propendet*, pars anterior prius auferenda. (*b*)

IX.

Quomodo ſanguis cobibendus.

Sicubi poſt extractum vel reſectum polypum leniter *ſanguis profluit*, tantisper eum fluere Chirurgus patiatur, donec vel ſponte ſua, vel poſt vinum calidum, cumprimis rubrum, ſimplex vel alumine impraegnatum ac naribus hauſtum, conquieſcat. Quodſi autem gravior ſanguinis profuſio inſequitur, ſpiritum vini vehementiorem ſeu probe rectificatum, acetum, ſuccum granatorum acidum, liquorem ſtypticum, vel aquam etiam ſeu pulverem aliquem ſupprimendo ſanguini in vulneribus alias accommodatum, ſorbillare naribus convenit, easque linamentis probe replere. Si nec iſto modo ſanguis conquieſcit, vel ſi lubet, etiam mox in principio, ubi vehementius ſanguinis profluvium adeſt, linamenta carpta conglomerata atque in medicamentis illis, quae ad cohibendum ſanguinem modo propoſuimus, tincta larga copia quam exactiſſime in nares, donec probe infarctae ſunt, inſinuanda; ita tamen, ut, quod primo immittitur, glomus lineum filo quodam firmiori, e naribus propendente, inſtruatur, quo facilius tandem, ſi opus, rurſus educi queat.

X.

Dranii modus ſanguinem cobibendi.

Peculiarem adhuc modum ſanguinis profluvium hic cohibendi docuit Clar. Dranius Obſerv. VI. Scilicet hic funiculum ſive filamenta duodecim vel quindecim in modum ſetacei juncta per narem laeſam ſequenti modo traducit. Nimirum forcipem quodammodo curvam ad ſimilitudinem fere illius quam Tab. XIX. fig. 11. delineavimus, eamque valde planam & in roſtris perforatam, per narem ad fauces immittit, indice vero ſiniſtrae manus, cujus apici funiculum illum ita jungit, ut facile inde ſeparari poſſit, os ingreditur, eumque poſt uvulam, quantum poteſt, ita demittit, ut roſtris forcipis nodum, qui in ſetaceo ibi eſſe debet, apprehendere valeat. Apprehenſo filo forcipem retrahit, atque ſic ſimul alterum ſetacei extremum e nare educit, dum alterum adhuc ex ore propendet. Setaceum hoc ſatis debet eſſe

(*b*) Vid. Garengeot. cap. de polypo.
(*c*) Conf. Dranii obſervat. VII.

Digitized by Google

eſſe longum & ad ſpatium duarum fere palmarum transverſarum a priori extremo juncta ſetaceo eſſe debent duo glomera linea ſatis craſſa: (*bourdonets*) quorum prius ſiccum ſit, poſterius vero liquore quodam adſtringente imbutum. Trahendum tunc eſt ſetaceum per narem, ſic fiet, ut prius glomus lineum ſanguinem in parte poſteriore haerentem per anteriorem naſi partem expellat atque expurget, alterum vero ſive poſterius, quod ad pollicis ſpatium a priori remotum eſſe debet, partem poſteriorem naſi claudet, ut ſanguis primo in fauces amplius influere nequeat, id quod alias maximo aegrorum incommodo, dum tuſſim movet, contingit: ac deinde: praeſertim ſi ab anteriori parte naſus linamentis liquore, ad ſanguinem cohibendum idoneo, ſimul repletur: ſi ad locum ubi ſanguis effluit, pervenit, venas laeſas adſtringet, & ſic ſanguinis fluxum ſiſtere poterit.

XI.

Modus reliquias auferendi.

Paulus Albucasis aliique veteres Chirurgi jam in polypi curatione funiculos per nares, ut ſupra indicavimus, traduxerunt, ſed non ad ſanguinem cohibendum, verum potius *ad reliquias polypi auferendas.* Quem in finem in funiculo traducendo multos nodos intervallo digiti transverſi fecerunt, atque funiculum trajectum, prehenſis duobus ejus extremis, hinc inde quaſi reciprocando, per aliquot dies aliquoties traxerunt & retraxerunt, donec reliquias ſublatas eſſe crediderunt, eumque in finem, ut res melius ſuccederet, funiculum ſubinde unguento aegyptiaco imbuerunt. Quamvis vero haec veterum modus multis crudelis, quin imo ineptus viſus adeoque rejectus ſit (*a*), tamen Dranius in certo caſu eum rurſus tentavit, ubi polypi radix e parte naſi infima, quae ſupra palatum eſt, ac ſimul poſteriori juxta vomerem prodibat, quam alia ratione, ut hiſtoria morbi docet, auferre non poterat. Ergo ſetaceum per narem praedicta ratione trajecit, ſed ſine ejusmodi veterum nodis, atque medicamentis illud primo ſuppurantibus, per viginti circiter dies continuatis, imbuit, donec ſuppuratione radix conſumeretur & ſpirandi libertas aegro rediret, denique ſiccantibus medicamentis ſetaceum ſuum imbuit, & ſic ſpatio menſis aegrum curavit. Confer. ejus obſervatio VI.

XII.

Quid de naribus in polypo incidendis ſit ſentiendum.

Nonnulli Chirurgi, atque inter hos etiam Garengeot, (*b*) ad ejusmodi polypos, quorum radices abditae nimis ſunt, commodius extirpandos, nares ipſas ſcalpello aperiendas proponunt; quemadmodum jam olim Hippocrates & Guido *de Cauliaco* ſuaſerunt, (*c*) atque radices poſtea adduſſerunt; quae methodus etiam a Celso in ozaena olim fuit pro-

(*a*) Fabric. ab Aquapend. loco citato.
(*b*) Loco ſaepius citato.
(*c*) Vid. Glandorp. de Polypo cap. 14.

Digitized by Google

propoſita. (*a*) Nos autem, quamvis forte interdum ſectio haec locum habere queat, tantum abeſt, ut eandem curationis viam facile aut promiſcue commendemus, ut potius, propter & majores dolores & cicatricem deformem, diſſuadeamus. Atque id magis etiam ideo, qui nec poſt ipſas nares inciſas curari ſemper polypus conſuevit, quin interdum rurſus redeat: ceu luculenter quidem ex iſto exemplo patet, quod mihi notum & ab HUTTERO, Chirurgo Norimbergenſi, *in obſervationibus* ſuis chirurgicis obſerv. 50. relatum reperimus. (*b*) Interea tamen ubi neceſſarium judicatur, ut nares inciſione dilatentur, hoc forte ut cicatrix minus deformis fiat, in ſulco illo naris juxta genam commodiſſime fieri poterit.

XIII.

Glutinatio quomodo fiat & quomodo novus polypus prohibendus.

Quo promtius autem radicis reſectae vel evulſae *vulnus glutinetur, polypusque novus praecaveatur*, longe optimum videtur ſpiritus vini communis, ſed cum roſarum melle permixti, vel aquae calcis quoque portiunculam naribus aliquoties in dies ſingulos ſorbillandam committere, vel & per ſyringam intro in nares injicere, imo &, quod praecipuum, cum linamentis contortis immittere, ita ut naris probe repleta ſit: hocque per plures dies continuare. Sed ſi quid forſan e polypi radicibus adhuc remanſiſſe conjicimus, easve ipſis oculis deprehendimus, haud alienum erit, illas vel forcipe auferre, vel ad easdem exedendas unguenti aegyptiaci pauxillum jam jam commendatis liquoribus admiſcere; vel ſi tuto licet, ipſo lapide infernali, quantum ſatis eſt, provide attingere. Cumprimis vero aptiſſimum ad reprimendos novos polypos praeſidium a linamentis carptis, vel linamentis contortis, quibus naris laeſa probe infarcienda, mihi, ut jam dixi, exſpectandum videtur. Quodſi enim poſt exciſum polypum, linamentis illis conglomeratis, cumprimis aqua calcis impraegnatis, quam exactiſſime nares laeſas in deligationibus ſingulis expleverimus, atque id ipſum negotium per aliquot dierum, vel ſi opus, hebdomadum ſpatium continuaverimus, ſane haud facile denuo malum priſtinum renaſcetur. Interim aegrotantes id inprimis etiam ſibi datum exiſtiment eſſe, ut ſub ipſum curationis tempus non exactam ſolum vitae victusque rationem ſervent, ſed convenientia quoque medicamenta interna pro ſanguine corrigendo rite adhibeant. Inprimis autem convenientia etiam hic ea ſunt, quae & ſanguinem & alvum expurgant. Itaque pilulis mercurialibus, lignorum decocto quodam, rebusque id genus aliis pro temperamentorum diverſitate frequenter utendum; inſimul autem ſanguis aut nimius, ſi peccat, ſubinde per venas detrahendus.

XIV.

(*a*) Lib VII. cap. XI.
(*b*) Editus eſt hic libellus Roſtochii 1718. 8.

Digitized by Google

XIV.

Polypus cancroſus & ſarcoma quomodo tractari debeant.

Sicubi καρκινώδης jam tum polypus eſt, proximeque ad corruptionem ſpectat, neque adurentibus medicamentis neque ferramentis irritare ipſum convenit; ſed potius, quemadmodum ſupra in cancro & ſcirrho generatim jam poſuimus, (*P. I. Lib. IV. cap. XVI. No.* 6. it. *cap. XVII. No.* 11.) medicamentis mitiſſimis ac victu delinire; ne ſcilicet ex ipſa curatione malum ingraveſcat. (*a*) Denique ſi *ſarcoma* intus in naribus eſt, vix alia ratione curari illud, niſi ſupra commendatis adurentibus, ſolet: advocatis ſimul in auxilium medicamentis internis, cauſſae mali adverſis. Quae ubi nihil profecerint, deſperatum ac prorſus inſanabile cenſendum malum eſt: praeſertim ſi a ſpina ventoſa illud ipſum provenerit, atque haec idoneis ſuis remediis curari nequeat. Obſervationes variorum auctorum de polypo vid. in GLANDORPII libello de Polypo, itemque duas notatu digniſſimas in DRANH obſ. VI. & VII.

CAPUT LXXII.

De Ozaena.

I.

Ozaena quid ſit.

NOnnunquam nares ita exulcerantur, ut cum cruſtis oſſiumque ſubinde corruptorum particulis odor foetidiſſimus ex eis emittatur. Quod vitii genus *ozaenam* ſeu *narium ulcus foedum atque malignum* Medici nuncupant; quo nempe facilius id ipſum ab illa diſtinguant narium exulceratione, quae absque inſigni foetore eſt atque a catarrhis aut humorum corruptorum abundantia, vel ab aeris quoque inclementia provenit, facillimoque negotio per adhibitum ceruſſae unguentum aliudve ſimile ſaneſcit. Solet autem eo ſemper gravior ac foedior ozaena exiſtere, quoties cariem in oſſibus naſi ſimul ſibi habet adjunctam. Initio enim non niſi tunica narium interior ſolet eſſe exulcerata. Senſim autem vitium ad oſſa ipſa narium ſubtiliora, imo ipſius cranii ſinus atque oſſa maxillaria tandem procedit, atque ita cariem peſſimi moris concitat.

II.

Cauſſae mali quaenam ſint.

Provenire autem ozaena utplurimum conſuevit a diuturnioribus aut catarrho, aut aliis id genus narium affectibus pertinacioribus: praeſertim ſi paulo acriorem ſcorbutoque aut lue gallica infectum ſanguinem homines habuerint. Nonnunquam etiam vel a rebus acrioribus ſur-

(*a*) Conferri poteſt *Hippocrat.* aphor. 38. Sect. VI.

Digitized by Google

ſurſum in nares cum ſpiritu attractis membranamque narium adrodentibus, quales ſunt pulveres ſternutatorii acriores; vel etiam aliquando poſt polypum, vel etiam quandoque una cum polypo, ut ipſe vidi, ozoena pronaſcitur. vid. GLANDORP. de polypo.

III.

Diagnoſis ac prognoſis.

Qua ratione *cognoſci* ozaena debeat, id luculenter equidem, niſi ego fallor, ex iis pateſcit, quae de externo ejus habitu atque cauſſis jam jam propoſuimus. Ne quis autem ignoret, quid de ipſius exitu ſtatuendum ſit, ſciri debet, difficulter ei malo poſſe ſuccurri. Praeterquam enim, quod narium oſſa, praeſertim ea, quae *ſpongioſa* vocantur, mirum quantum tenera ſunt atque ſubtilia, non ſatis conſpici, multo minus accurate expurgari pars corrupta poteſt. Itaque vitium opinione citius ſerpit, tandemque cum naſi ſepto reliqua quoque naſi oſſicula ſic erodit, ut naſus externus non ſine maxima deformitate haud raro penitus concidat, nativamque & loquendi & ſpirandi facultatem inſigniter corrumpat. Solet hic tantus ſaepe foetor ſequi ac deformitas, ut propter ozaenam graviorem divortium inter conjuges juſte fieri poſſe, non ſine ratione quidam exiſtimaverint.

IV.

Curatio per medicamenta interna.

Oportet igitur, quam celerrime quidem fieri illud ipſum poteſt, cum per externa, tum & vel maxime per interna medicamenta noxae huic ſuccurrere. Atque ex *internis* quidem *medicamentis* quam maxime ſalutaria & neceſſaria hic ea ſunt, quae ſanguinem corruptum, id eſt, pravum corporis habitum, corrigunt, & cumprimis ea, quae morbis venereis adverſa ſunt. Spectant huc praeter mercurialia medicamenta inprimis lignorum decocti. Cibus atque potus homini aegro quam maxime lenis ſit ac modicus; neque acer, neque valentiſſimus. Sicubi ab impura venere exortum vitium fuit, nihil omnino valentius ad curationem videtur, quam ſi aut ſalivatione, aut quovis alio modo convenienti lues venerea diligentiſſime propulſetur.

V.

Curatio externa.

Extrinſecus ea praecipue adhibenda medicamenta ſunt, quae ad expurganda ulcera praeſcribi alias a Medicis conſueverunt. Pertinet huc prae aliis ſpeciatim aqua viridis HARTMANNI, ſiquidem ipſa identidem quotidie ex manu cava cum ſpiritu ſurſum in nares attrahatur; vel penicillo illinatur, vel etiam per ſyringam injiciatur, vel denique etiam cum linamentis convolutis oblongis ſive turundis, quam altiſſime licet, immittatur. Aquam calcis cum mercurio dulci permixtam egomet quandoque haud infeliciter eodem, ut jam jam diximus, modo adhibui. MAYERNUS & FALLOPIUS aquam aluminoſam temperatam haud parum hic proficere ſtatuunt. Decoctum e ſabina & ſcordio

ſa-

Digitized by Google

factum, in cujus libra una, ubi malum vehementius eſt, unguenti fuſci Wurtzii uncia circiter una ſoluta eſt, mirifice hic prodeſt. Aeque vero valens hic eſſe ille liquor adſolet, qui vel ex jam dicto unguento Wurtzii, vel ex aegyptiaco, cum admixtis roſarum melle ac ſpiritu vini conficitur, & ſaepius calide ſuperinjicitur. Denique non nullius quoque uſus hic praedicantur eſſe turundulae iſtae, quae ex unguento fuſco Wurtzii cum adjecta vitrioli albi portiuncula praeparantur atque in nares ſubinde inſeruntur, donec ulcus purgatum, atque foetor & impurum ſublata ſint. Tandem vapor etiam cinnabaris carbonibus injecti, ſiquidem caute is naribus quandoque ſubjiciatur, haud parum ad ozaenam curandam conferre a quibusdam depraedicatur. Continuari autem dictum iſtud curationis negotium tantiſper debet, dum & materiae corruptae fluxus & foedus odor penitus evanuerint.

VI.

Curatio ozaenae, cui caries adjuncta eſt.

Si jam tum *caries* ſimul incidit; curari malum ante vix poterit, quam eroſa narium oſſicula fuerint ſeparata. Praecipuum vero ſalutis praeſidium ab ipſa natura hic videtur eſſe exſpectandum. Quibus enim artificiis citius extirpari oſſiculorum ſpongioſorum caries poſſit aut debeat, nondum a Medicis eſt detectum: ſiquidem nec ferramentum candens, nec euphorbium, nec aliud remedium conveniens, praeter jam jam laudata, applicari ſatis tuto aut commode hic valet. (*a*) Interim illud ſibi datum Chirurgus ſciat eſſe, ut vel hactenus propoſita, vel etiam alia id genus medicamenta ulcus expurgantia atque mollientia tantiſper immittat, donec tandem, poſt aliquot nimirum hebdomades, vel menſes etiam, oſſicula corrupta elidantur. Si quae forte oſſium corruptorum particulae intus ſolutae ac liberae haerent, extrahi protinus ipſae per adhibitam volſellam debent; ne ſcilicet aegro moleſtae nimis ſint, aut partes ſimul integras contactu ſuo perdant. Sicubi vero paulo majores eaedem ſunt, quam ut integrae educi commode queant, quemadmodum ego vidi, concidi prius forficis ope debent, ita poſtea vel ſponte excidunt vel facile extrahuntur. Oſſibus eductis, tantiſper continuari medicamentorum purgantium uſus debet, dum materia corrupta omnis cum foetore penitus ejecta ſentiatur.

VII.

Nova curandi ratio, nempe Drakiana.

Drakius, ſcriptor Anglus, anatomicus celebris, *novum aliquod & ozaenae genus & proprium ipſi curandae artificium* in anatomia ſua anglice ſcripta, propoſuit. Scilicet laudatus auctor obſervavit, *ozaenae ſedem* quandoque in ipſo *ſinu maxillari* eſſe quaerendam. Quod ipſum equidem hinc potiſſimum cognoſcatur, ſi poſito in partem integram capi-

Oooo 3 te,

(*a*) Celsus jam hac de re conqueſtus eſt cap. de Ozaena, atque ad curationem promovendam naſum incidendum eſſe propoſuit.

te, materia corrupta cum odore pravo ex naribus prodeat. Siquidem iſte ſitus quam aptiſſime per maxillae foramen naturale id propellit, quod forte intus in maxillari ſinu deliteſcit. Attamen quia hac ratione ex hoc ſinu non ſatis exacte exhauriri materia corrupta poteſt, neque per medicamenta commode ſinus iſte expurgari, mirum non eſt, ſi ſecundum communem ozaenas curandi rationem inſanabilis noxa iſta perſtiterit ſaepiusque homines confecerit. Cui quidem calamitati ut ſuccurri felicius a Medicis poſſet, non ipſam modo noxae indolem, ſed novam etiam eidemque adaptatam curandi rationem DRAKIUS perveſtigavit. (*a*) Simulatque nimirum in ſinu maxillari ſitum eſſe malum hoc deprehenditur, longe optimum DRAKIO videtur, alterum dentem molarem lateris aegri, quippe ſinui iſti proximum, evellere adhibitoque ferramento, ſive clavo quodam acuminato, ſive cuſpide (*Tab. VII. fig.* 2.) alveolum ad ſinum usque maxillarem perrumpere. Quod ipſum quam facillimo negotio fieri utplurimum poſſe, idem DRAKIUS auctor eſt: ſiquidem os illud maxillare a materia corrupta ſi non plane exeſum, mirifice ſaltem detritum & emollitum utplurimum eſſe affirmat. His rite ſic confectis, non ſua tantum ſponte per hunc factum meatum pernicioſus liquor effluit, ſed ipſe quoque ſinus afflictus per identidem injectum medicamentum aliquod conveniens mundans & balſamicum quam exactiſſime poteſt expurgari. Neque expurgari ſolum, ſed glutinari quoque ac foveri pars aegra haud incommode poteſt; dummodo poſt peractam expurgationem & balſamica & glutinantia medicamenta aliquoties per dies ſingulos fuerint adhibita. Nobiliſſimi autem uſus hic ſunt elixir proprietatis, tinctura myrrhae & aloes; eademque vel ſola, vel cum roſarum melle & ſcordii vel ſabinae decocto permixta. Quoties autem ex jam jam propoſitis medicamentis injectum aliquid eſt, protinus inſeri in foramen turundulam oportet, ne quicquid injectum fuit, juſto citius rurſum profluat. Emiſſo dein medicamento purgante, alia denuo turundula filo adſtricta diligenter immitti in vulnus debet; ne qua forte ipſum prius coaleſcat, quam ulcus rite fuerit expurgatum. Praeſtantiſſimam vero eſſe, quam modo deſcripſimus, *Drakianam* hanc curandi rationem, non ipſa tantum res loquitur, ſed optima quoque rerum ſalutarium magiſtra, experientia inventorem condocuit. Dignum denique obſervatu hic adhuc eſt, ipſum maxillae os ita graviter quandoque a materia purulenta hujus ulceris jam eroſum adverti, ut extracto, quem ſupra poſuimus, dente, protinus eadem ex hoc foramine prorumpat. Quod ubi fit, tum neque clavo neque ferramento ad os per-

(*a*) Nonnulli celebri COWPERO, Anatomico & Chirurgo Anglo, tam alia, quae nova deſcripſit, quam cumprimis inventionem hujus curandi artificii tribuunt. Sed an verum hoc ſit, ego aſſeverare non poſſum.

Digitized by Google

perforandum opus eſt, quia foramen jam adeſt; ſed potius medicamenta laudata & purgantia, & balſamica ſtatim ſunt adhibenda, donec malum glutinetur.

C A P U T LXXIII.

Quomodo ſarcire curta in naribus deceat.

QUa ratione naſus graviter vel ferro vel morſu vulneratus, ut aliqua adhuc parte haereat, ſanari debeat, id ſatis jam tum eo loco declaravimus, ubi de faciei vulneribus fuit tractatum. (*vid. P. I. L. I. Cap. XIII. No.* 8.) Quibus autem artificiis e nova carne ex alia corporis parte adglutinata reſarciri naſus integer praeciſus aut avulſus debeat, nondum ſatis conſtat. Tametſi enim vir clariſſimus, Taliacotius, integrum atque multis figuris inſtructum de admirabili arte iſta libellum, titulo *Chirurgiae curtorum per inſitionem*, olim conſcripſit; tamen, ſi Medicos & Chirurgos recentiores paulo exercitatiores adire volumus, ſingula iſta, quae modo laudatus auctor hac de re propoſuit, artificia parum imo prorſus non ſuccedere exiſtimant: dum nova experimenta ſive obſervationes deficiunt. Igitur adverſus deformitatem naſi deperditi remedium *a naſo artificiali* ſive *ligneo ſive argenteo petitur:* (niſi forte recens ablatus naſus mox in loco naturali ſutura vel emplaſtris rurſus jungatur. (*a*) Siquidem is colore ad nativum faciei colorem proxime accedente obducatur, aptisque ſimul clavis, & cochleatis & elaſticis, inſtruatur; quo nempe commodius firmari & reliquae naſus parti adaptari is commode valeat: quemadmodum machinae ejusmodi mihi praeſto ſunt. De naſo ſecundum longitudinem profunde diſſecto ejusque ſingulari curatione per ſuturam cum acubus relictis vid. Roonhuysius Obſerv. Chirurg. XXIV.

C A-

(*a*) Exemplum ablati naſi & ita reſtituti habet Blegny *Zod. med. Gall. An.* 1680. pag. 75. aliudque Garengeot. *in Chirurg.* Tom. III, cap. de polypo, pag. 55. de naſo morſu ablato & ope ſuturae reſtituto.

Digitized by Google

C A P U T LXXIV.

Quomodo narium foramina praeter naturam concreta deoperire conveniat.

I.

Noxae natura deſcribitur.

NArium foramina in quoquam concreta praeter naturam & manu Chirurgi curata rurſus fuiſſe nondum, quod ego ſciam, in ſcriptoribus Chirurgicis relatum inveni. Poſſe vero utique noxam ejusmodi nonnunquam incidere, eamque curari quoque rurſus poſſe, ipſe rerum uſus aliquoties me docuit. Oblatus enim primo Helmſtadii an. 1721. ejusmodi infans pauperculus mihi fuit, tres quaſi annos natus, cui, propter negligentiorem, ceu fieri apud homines inopes ſaepe ſolet, curam, non facies tantum univerſa, & cumprimis nares & labra, graviter a variolis exulcerata, ſed nares quoque inde concretae ipſumque labrum ſuperius ſurſum valde reflexum ac firmiter cum naribus concretum reperiebantur, (*vid. Tab. XIX. fig.* 14. *litt. AA.*) quas uberius hoc claudebat. Narium foramen dextrum penitus erat praecluſum, ſiniſtrum autem usque adeo arcte conſtrictum, ut ne minutum quidem aciculae capitellum immitti commode poſſet. Unde ſummam infans iſte ſpirandi difficultatem, noctu praeſertim in ſomno, contraxerat, ut parentes inde ſingulis fere momentis illum ſuffocatum iri pertimeſcerent.

II.

Curatio prima.

Complicatam vero iſtam geminam noxam ut curarem, hanc curandi rationem ego ſum ingreſſus. Nempe in clara luce infantem aegrum quoad caput, manus atque pedes, firmiter continendum adſtantibus commiſi. Mox adhibito ſcalpello ſuperius labellum a naribus ſeparavi ac detraxi. Tum alio eodemque tenuiori ſive minori ſcalpello & ſiniſtrum & dextrum naſi foramen ad naturalem usque amplitudinem rurſus aperui. Dehinc ſpecillum quoddam (*Tab. I. litt. K.*) in utrasque nares immiſi, ut ſtatum earum, an ſcilicet ſatis apertae etiam ſuperiori in parte ſint, explorarem, harundemque alterutram usque adeo intus adhuc praecluſam reperi, ut denuo ſcalpellum, ſed provide tamen, fuerit adhibendum, ad reliquam connexionem dividendam. Adapertis ſic rurſum, quantum naturaliter decet, naribus, profluvioque ſanguinis aliquantiſper ſibi relicto, paulo craſſiorem atque ex linamentis confectam turundam ſingulae nari inſinuavi. Sic enim quam commodiſſime prohiberi poterat, ne aut

aut nimia ſanguinis profuſio incideret, aut nares denuo coaleſcerent. Ipſum autem labrum ſuperius ut in priſtinam poſituram paulatim reſtituerem, linamenti carpti & contorti affatim una cum emplaſtro & ſplenio oblongo atque anguſto naribus ad labrum deprimendum ſubjeci, ſuperinjecta dein faſcia quatuor capitibus inſtructa; qualem nimirum in labris leporinis applicare ſolemus. Quam ipſam equidem deligandi rationem per aliquot dies ſubſequentes ſervavi; ſed ita tamen, ut ſequenti tempore linamenta ſive turundae ſpiritu vini vulgari imbuerentur. Itaque effeci, ut non labrum modo ſaneſceret, ſed ipſa quoque narium foramina ampla ſatis atque aperta primis octo diebus perſiſterent.

III.

Sed vero quando ipſius infantis mater paupercula paulo vel negligentius vel imprudentius noxam iſtam tractabat, dum malum jam ſanatum credebat, turundam plane removebat, neque ex negligentia amplius infantem ad innovandam deligationem mihi offerebat; quare fieri aliter vix poterat, quam ut recentium iſtiusmodi vulnerum orae denuo conferveſcerent & quidem usque adeo, ut poſt aliquot dies nares vix amplius tenue ſpecillum admitterent. Itaque, cum parentes negligentiam ſuam agnoſcerent, atque a me denuo auxilium peterent, narium foramina eodem, ut antea, modo iterum aperui, turundisque primo per octiduum, dein tubulis plumbeis alatis, in hunc finem a me excogitatis, (vid. Tab. XIX. fig. 15 & 16.) & in nares inſertis tam diu aperta ſervavi, donec & vulnera glutinata & nares priſtinae amplitudini reſtitutae reperiebantur. *Curatio altera.*

IV.

Alterum curationis hujus ſpecimen edidi an. 1725. in ruſtici cujusdam puerulo, quippe qui ex naribus propter variolas quoque praecluſis graviter admodum etiam laborabat; quem eodem modo curavi. Tertiumque idem praeſtiti in puerulo mercatoris Halberſtadio ad me delato: ubi vero loco tubulorum plumbeorum, qui facile comprimuntur & figuram ellipticam mutant, alios ex orichalco ſubſtitui. Opera vero danda, ut, ſicut uſu deprehendi, ejusmodi ſatis magnis tubulis nares diu apertae & dilatatae ſerventur; alias ſi nimis cito removentur, mirum eſt, quantum nares, quamvis ampliſſimae antea videbantur, brevi vehementer rurſus contrahantur. *Alia exempla.*

Explicatio Tabulae decimae nonae.

Fig. 1. Ferramentum tubulo inſertum atque ad partem auris externae, quam *antitragum* Medici vocant, in parte poſteriori contra dentium dolores adurendam accommodatum. Litt. A denotat tubulum,

Digitized by Google

B ejus manubrium; C ferramentum extra tubulum paullo prominens, D ferramenti manubrium.

Fig. 2. *Inſtrumentum acuſticum* denotat, ad cornu vel tubae figuram exaratum: cujus pars altera & anguſtior A in aurem immittitur, atque manu circa extremum alterum BB, quod tubae inſtar expanſum eſt, apprehenditur: ita ſi ſono haec opponitur, egregie audiendi facul tatem auget.

Fig. 3. *Aliud inſtrumentum acuſticum*, quod tuba aliquoties contorta eſt, indicat: cujus pars quoque anguſtior A in aurem immittitur, anſa B manu comprehenditur, atque pars amplior C ſono excipiendo exponitur.

Fig. 4. Adhuc aliud inſtrumentum acuſticum ex *Fr.* Dekkero mutuatum, & ex argento confectum, cujus pars turbinata A in aurem immittitur, atque deinde funiculorum BB adjumento circa aurem ſic firmatur, ut ſub capillis abſcondi commode poſſit, nec manu ſuſtentari indigeat.

Fig. 5. Ferramentum *lobo auris comprehendendo* ac firmando deſtinatum, quo commodius is acu perforari poſſit.

Fig. 6. Acus ex chalybe vel argento duriori confecta, in anteriori parte A cuſpide, in poſteriori vero B, tubulo inſtructa, ita, ut non perforando ſolum auriculae lobo, ſed filo plumbeo quoque ſimul trajiciendo idonea ſit.

Fig. 7. *Filum plumbeum* lobo perforato transmittendum, donec ſaneſcat foramen.

Fig. 8. *Alia acus* eidem uſui deſtinata, quae in parte poſteriori tubulo fiſſo, inſtar acus lardariae inſtructa eſt, pro filo plumbeo aptius comprehendendo ac tranſmittendo.

Fig. 9. *Volſella* retuſa *pro polypo* narium extrahendo, e Palfyno.

Fig. 10. Similis fere *volſella*, ſed circa extrema *perforata*, ut polypum firmius comprehendere valeat.

Fig. 11. Alia *volſella*, eaque roſtro incurvo, polypis narium in faucibus propendentibus extorquendis deſtinata.

Fig. 12. *Ferramentum pro polypo*, cujus radix e latere naris non nimis profunde haeret, aptius ligando. A denotat manubrium, B apicem obtuſam, ſed acus inſtar perforatam, per cujus foramen filum ſericeum transmittitur, quod hujus ferramenti ope radici polyporum commode circumducitur. Curvatura C efficit, ut facilius radicem polypi comprehendere & ambire queamus.

Fig. 13. *Polypum* illum exhibet, qui ferramenti fig. 12. ope a me ablatus fuit. A radix ejus, quae externo & medio naſo adhaeſit; B pars extra nares propendens.

Fig. 14. Oſtenditur pars faciei, in qua non ſolum *nares* erant *concretae*, ſed etiam labrum ſuperius AA valde reflexum & cum naribus, quas claudebat, arcte concretum.

Fig.

Digitized by Google

Fig. 15 & 16. Tubuli duo vel ex plumbo, vel ex orichalco facti, atque ala inſtructi, naribus apertis ſervandis poſt earum ſectionem deſtinati, & quidem alter fig. 15. pro nare dextra; alter fig. 16. pro nare ſiniſtra.

De labrorum vitiis, quae manu & ſcalpello curantur.

CAPUT LXXV.

De labris leporinis.

I.

Labrum leporinum quid ſit.

SOlet in quibusdam hominibus labrum, & ſuperius quidem praecipue, ita fiſſum a natura ſaepe eſſe atque curtatum, ut labri leporini formam prae ſe ferat: (*vid. Tab. XX. fig.* 1. tale, quale adhuc hoc anno vidi & curavi.) *Labia* igitur ſive *labra leporina* propter ſimilitudinem cum labris leporinis Medici vitium iſtud nuncupant. (*a*) Quod ipſum equidem nunc gravius eſt, nunc levius atque mitius; prout nimirum vel major vel minor in labris hiatus aut defectus adeſt; aut vel major vel minor mutilatio accidit; quae nonnunquam tanta eſt ac tam deformis, ut exciſam vel evulſam prorſus portionem aliquam ex ipſis crederes. Quandoque, ut ipſe etiam aliquoties vidi, *duplex fiſſura* in uno eodemque labro adeſt, quae aliquando litteram M fere repraeſentat, & tunc *duplex labrum leporinum* appellari ſolet. Habet ea res, praeter inſignem deformitatem, illud quoque incommodum, ut infantes minus facile & quandoque prorſus lac ex uberibus ſugere nequeant; neque ab adultioribus eis ſermo explicari queat. Interdum noxa illa, & quidem in inferiori quoque labro, *ex male tractato ipſius vulnere* ſuboritur. Illa *vera*, haec *falſa* labra leporina appellari poſſunt. In vero, ubi ſcilicet natum cum ipſo homine vitium eſt, palatum ſaepe ſimul, vel ex parte, vel in totum fiſſum ad nares & uvulam usque eſſe ſolet, atque uvula haud raro, ut ſaepius vidi, prorſus deficit: adeoque palatum nunc levius, nunc ita graviter fiſſum eſt, ut ad uvulam usque ſeſe extendat. Hinc mirum videri neutiquam debet, ſi poſt ſanatum etiam vitium externum interior tamen noxa, utpote inſanabilis, remaneat: quae valde difficilem & ingratam, per fiſſum ſcilicet palatum & na-

(*a*) In figura, quam *Garengeot* in operat. Chirurg. cap. de lab. leporinis ſiſtit, nulla labri diviſio conſpici poteſt, ſed labrum integrum apparet.

Digitized by Google

res emiſſam, vocem efficit. Et vero quo minor & aequalior externa mutilatio vel hiatus eſt, hoc etiam facilior ejus curatio eſſe ſolet; quo contra major & inaequalior, hoc difficilius ſuccurritur. Quin etiam interdum usque adeo peſſime curtata ejusmodi labra & deformia reperiuntur, ut nullam omnino curationem, praeſertim in infantibus junioribus, admittant: quae tamen in adultioribus ſubinde adhuc ſperanda. Ita & duplex labrum leporinum propter magnum hiatum aliasque ob cauſſas ſaepe quam difficillime reſtitui poteſt. Interdum pars maxillae vel dens unus vel alter in fiſſura prominent: quae niſi removeantur, curatio vix ſuccedit.

II.

Operatio. Quando labrum leporinum recens, ſive a vulnere factum, ſutura nodoſa, ut in vulneribus dictum eſt, ſanatur. Sed ſi pars labri amiſſa, acubus, ut in vero labro leporino. Quando vero labra leporina vera curationem admittunt, res ita hic conſtituta eſt, ut ars quidem partes, natura deficientes, efficere nequeat; ſed hoc tamen praeſtare poteſt, ut partes, natura hic non cohaerentes, conjungere atque glutinare queat. Igitur in ipſo curationis negotio inprimis opera danda eſt, ut quicquid in labris curtum vel fiſſum eſt, quam commodiſſime licet, conjungatur ac glutinetur. Quod ipſum equidem quia fieri absque ſectione & ablatione orarum labri fiſſi neutiquam poteſt, atque haec res ſine magna circumſpectione rite fieri nequit; operae pretium facturi nobis videmur, ſi breviter, ſed luculenter tamen, optimum, qui nobis videtur, operationis modum deſcripſerimus. Primo eligendum, ſi fieri poteſt, *tempus*, quo aër temperatus eſt, cumprimis ver, aeſtas vel autumnus. Praeſtat tamen prae reliquis tempus vernum, utpote utplurimum temperatiſſimum & curationi maxime idoneum. Deinde non ſuſcipiatur haec curatio in homine aut infante aegrotante, ſive alio adhuc morbo laborante, aut nimis debili; ſed ſano, ac ſatis robuſto, vel ſi vitium aliquod adſit, hoc prius debitis remediis curetur. Ceterum aeger *leni purgante* ad operationem praeparetur, ſervata ſimul per aliquod tempus legitima victus ratione. (*a*) Et ſi ad operationem ipſam accedere volumus, eligatur etiam *locus* clarus, ut videre ſatis queat Medicus, quid agendum. Praeſto praeterea ſit ſequens apparatus: nimirum *forfex* idonea, (*Tab. I. litt. C.*) *acus* aliquot peculiares, ut *Tab. IV. fig.* 21. & 22. vel *Tab. XX. fig.* 2. 3. 4. 5. vel ex auro duriori, vel ex argento, vel etiam, ſi lubet, ex orichalco, dummodo ſatis acuminatae ſint, & quidem apice vel triangulari, ut in fig. 2; vel plano, ut in *fig.* 3. 4.

(*a*) *Garengeot* vult cap. de labr. leporinis, ut aegro prius aliquoties ſanguis mittatur. Quia vero infantes plerumque ſunt eique teneriores in quibus haec curatio inſtituitur, rectius ea in his omittitur.

Digitized by Google

4. 5. quo facilius per labra trajici poſſint. Ferreae minus idoneae cenſentur, quia facile aerugine corripiuntur, & ſic in extractione moleſtias, dolores aut lacerationes creant. Praeterea *fila* aliquot robuſta ſericea, *vas aqua calida repletum* cum ſpongia, linamenta carpta, *balſamum* vulnerarium, *faſcia* longa & anguſta, & ſi vel acubus acutis in vulnere relinquendis utamur, vel dens vel maxillae pars nimis per fiſſuram promineat, ut curationem impedire queat, *forceps* idonea, pro his auferendis; ac denique aqua Reginae Hungariae aut aliud quid ſimile, pro aegro, ubi forte opus eſt, refocillando: atque his ita praeparatis ad operationem ipſam ſequenti ratione Chirurgus idoneus accedere poteſt. Scilicet *ubi jam adultus homo eſt*, collocare ipſum lumini adverſum in ſella quadam oportet, capite interim miniſtro quodam ad continendum commiſſo. Ubi vero *in infante* ſuſcipienda operatio eſt, utpote in quibus longe frequentius ea inſtituitur, tum deponere iſtum in gremio hominis alicujus robuſti in loco claro convenit, binosque adminiſtros juxta conſtituere, quorum alter pedes, alter ex iis caput infantis gnaviter contineant. Manus etenim comprehendi firmiter ab illo poſſunt & debent, qui in gremio ſuo infantem ſuſtinet; vel manus in infantibus minoribus faſciis etiam commode comprehendi poſſunt. Tum ubi paulo amplior hiatus eſt, ut labra fiſſa commode conjungi nequeant, requiritur ad faciliorem labri fiſſi conjunctionem & glutinationem, ut utraque ejus pars, & cumprimis etiam frenulum labri ſuperioris forficis adjumento prae omnibus a gingiva in tantum diſſolvatur, quantum ad labri fiſſi conjunctionem opus eſſe videtur; ſed provide tamen & ſic, ne ipſa gingiva tota perrumpatur, & os maxillae forte denudetur, unde damnum oriri poſſet. Poſtea ipſius hiatus ſive rimae oras, quia cutem ſiccam ipſae habent, forfice praedicta ſubjecta Chirurgus utrinque accurate reſcindat, ut ubique, & cumprimis etiam in ſuprema parte (quae quandoque peculiarem inciſionem requirit) probe cruentae fiant. Cavendum vero, ne, ubi hiatus jam per ſe valde magnus, nimium auferatur: periculum etenim eſt, ne, ſi paulo largius orae reſcindantur, vel difficulter aut prorſus non contrahi poſtmodum atque glutinari queant; quando vero non ſatis reſectum eſt, non glutinantur. Cruentae hae hiatus orae ſpongia prius mundatae, diligenter ab adminiſtro quodam contineantur, atque vel binis, vel tribus etiam, pro vulneris ſcilicet modo ipſiusque hominis aetate, acubus ita trajiciantur, ut ad calami ſcriptorii circiter amplitudinem utrinque a fiſſura diſtent. Namque ubi nimis anguſtam partem ipſae comprehendunt, vulneris orae facile, praeſertim ſi infantes, ut fieri plerumque ſolet, ſaepe clament, disrumpuntur atque lacerantur. Seorſim autem ſingulae acus & aequaliter a ſiniſtra fiſſurae ora ad dextram ſic immittuntur, ut ad ſupremum vulneris angulum, qui,

Digitized by Google

ut jam dictum, probe cruentus eſſe debet, prima, & ſic deinceps reliquae inferius tranſeant, atque ad lineae quaſi mathematicae vel calami ſtraminei latitudinem ab invicem diſtent. Sic enim quam aptiſſime contineri glutinandae hiatus orae poſſunt. Quandoque haud omnino alienum eſt in ſuendis adultorum praeſertim labris, utpote aliquanto ſolidioribus, *manubrium* iſtud, quod *acutenaculum* appellavimus, & ad commodius continendas atque deprimendas acus ſupra commendavimus, (Gallis *Portaiguille*, *vid. Tab. VI. fig.* 2. *vel* 3.) hic in auxilium vocare; quamvis is, cui digiti ſatis ſunt expediti, eo, ut quidam putant, (*a*) hic non abſolute indigeat. Semper enim ſine eo, quae hic facienda ſunt, commode ſolis manibus perfeci & adhuc perficio.

III.

Filum quo modo injiciendum ſit. Simulatque ſic trajectae acus ſunt, proximum eſt, ut labia fiſſa & cruenta ſpongia rurſus, ſi opus, prius mundata, quam exactiſſime a miniſtro quodam comprehendantur. Tum filum aliquod lineum vel ſericum ſatis robuſtum atque ceratum in altera acus parte firmatur, (*b*) atque dein vel ad formam numeri 8 transverſim poſiti, (∞) *Tab. IV. fig.* 21. & 22. vel, quod idem videtur, circularibus ductibus circum fibulas iſtas ſingulas, initio vel a ſuprema vel infima facto, involvitur, (*vid. Tab. XX. fig.* 5.) quantum nimirum ad contrahendas rimae oras ſufficit, atque in fine nodo firmatur. Dehinc acuum harum cuſpides forcipis acutioris adminiculo ſic decerpi ſolent, ut non niſi ad calami ſcriptorii amplitudinem ſuper vinculum injectum promineant, ne labra facile compungant ac dolores & inflammationes moveant. Quamvis ubi acus breviores paulo ſint, & apicibus linamentum vel ſpongiolae portiuncula immittitur ac ſubmittitur, hoc non adeo neceſſarium eſt; imo potius minus neceſſariis aegrotantium incommodis, dum hoc omittitur, occurrimus; quia ſic periculum non eſt, ne acus ſive fibulas decerpendi negotium graviter ipſos angat vel affligat, Chirurgoque laboris compendium facit.

IV.

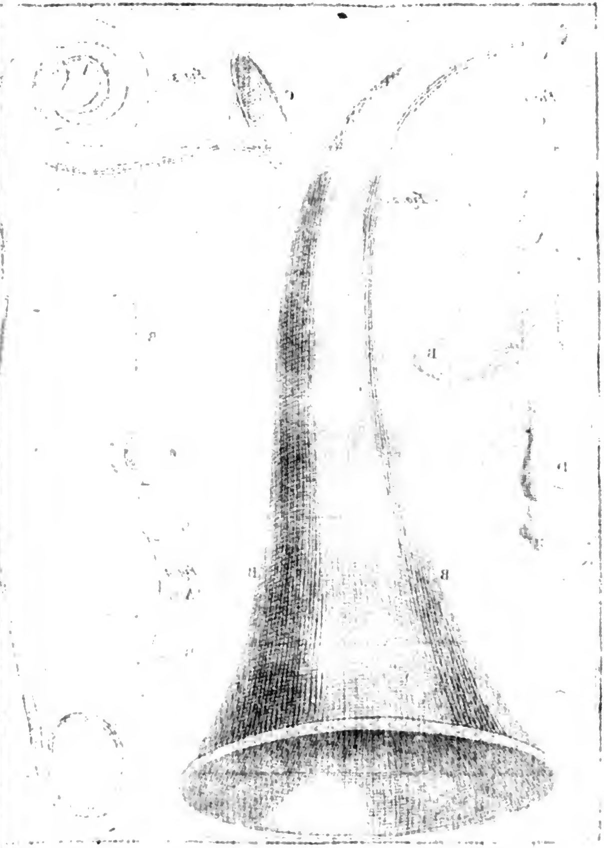
Deligatio quomodo fieri debeat. His ita jam diligenter confectis linamentum aliquod molle atque in roſarum melle tinctum plagam inter & gingivam collocandum eſſe vulgo praecipiunt, ut vulnus intus in ore glutinet: id quod quidem in adultis & ratione praeditis locum habere poteſt; ſed in infantibus varia incommoda inde metuenda. Nam primo ſine aliqua vi id illis ſubmitti non poteſt, qua, praeſertim quia clamores ſive vagitus eorum accedunt, facile junctae labrorum orae divelli rurſus poterunt; deinde pe-

(*a*) Ut *Garengeot* loco citato.

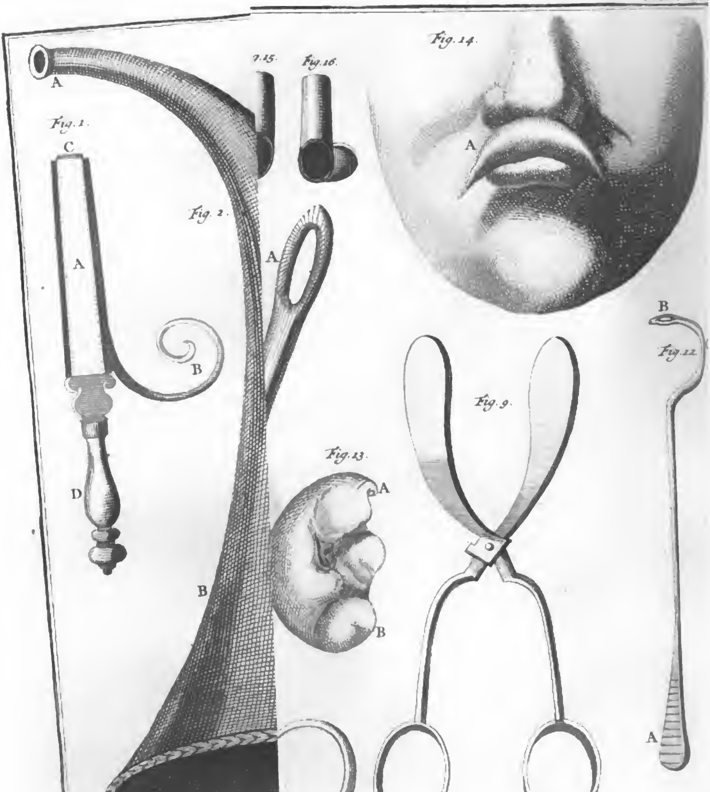
(*b*) Firmari poteſt filum vel in altero extremo ope nodi; vel cum medio fili in formam anſae complicati, & acui circumjecti.

Digitized by Google

66bcJ

Digitized by Google

Digitized by Google

periculum eſt, ne poſt aliquod tempus vel horas linamentum illud decidat & in fauces irruat, unde vel tuſſis hic pernicioſiſſima, vel omnino ſuffocatio concitetur: igitur hoc in his potius omittendum eſſe cenſeo. Vulnus autem externum vernice aut peruviano vel quovis alio balſamo vulnerario inungitur, linamentisque carptis & ſpleniolo contegitur: ſuperinjecto, ſi lubet, pro aptius continenda rima, emplaſtro glutinoſo quatuor extremis ſive capitibus (in forma Tab. II. fig. d) inſtructo, quarum binae in dextra, binae in ſiniſtra mala firmantur; itemque faſcia digitum transverſum vel pollicem lata, quatuor itidem capitibus praedita; vel ſimplici etiam ejusmodi anguſto linteolo ſive faſcia, duobus tantum capitibus praedito; cujus extrema circa occiput vel nodo vel aciculis in vitta aegri firmari poſſunt. Sunt in Chirurgis nonnulli, qui ad graviores labiorum rimas accurate comprehendendas faſciam iſtam, quae *uniens* vulgo dicitur, atque in deligandis frontis vulneribus oblongis magno cum fructu applicatur, (*vid. Tab. II. fig. f.*) digiti amplitudine praeditam, ſuper emplaſtrum injiciendam praecipiunt: ſed cum hoc in malo potius detrimentum, quam emolumentum, ob fortiorem, dum acubus nititur, preſſionem, inde ſit metuendum, rectius hic omittitur, & antea laudatae faſciae, quae non comprimendi, ſed continendi ſolum ſcopo, ne ſcilicet medicamenta aut linamenta decidant, praeferendae. Quod ipſum etiam, niſi ego fallor, de emplaſtris glutinoſis valet: praeſertim in infantibus, qui ſolum, dum haec applicantur, diutius plorant, eoque ipſo damnum facile in labro conſuto patiuntur. *Garengeot* vult, ut poſt operationem quoque aegris bis vel ter ſanguis e venis detrahatur. Verum ob rationes ſupra poſitas hoc plerumque ſupervacuum ac praeter neceſſitatem fieri videtur. Nec unquam adhuc in hoc malo illud feci, & tamen feliciter aegros ſanavi.

V.

An in infantibus etiam inſtitui curatio illa poſſit.

Communis equidem veterum doctorum opinio eſt, modo deſcriptam *labiorum leporinorum curationem in infantibus tenellis*, hoc eſt, iis, qui alterum aetatis annum nondum compleverunt, *minus tuto ſuſcipi poſſe.* Quin etiam, ſi audire Garengeotium (*a*) voluerimus, haud ante quartum vel quintum aetatis annum ſine damno tentare operationem iſtam convenit. Sed contrarium tamen ipſe rerum uſus, magiſter optimus, quicquid ratio in contrarium dictitet, dudum docuit. Neque enim exempla deſunt iſtiusmodi infantulorum, qui, tametſi ſextum vel ſeptimum imo tertium menſem vix attigerant, feliciter tamen ab his ipſis labrorum vitiis ſunt liberati, ſi modo ceterum ſani, & curatio rite inſtituatur. (*b*) Imo parentes ejusmodi infantum fere nunquam ad quartum

(*a*) In operat. Chirurg. cap. de labr. leporinis.

(*b*) Vid. Roonhuysii *obſerv. Chirurg.* qui egregias circa hujus mali in infantibus & ſpeciatim decem hebdomadum & curationes & cautelas deſcripſit.

tum vel quintum uſque annum exſpectare, & curationem eouſque differre volunt; ſed inſtant & urgent, ut operatio mox primo vel altero anno ſuſcipiatur, & quemvis potius agyrtam aut circumforaneum adeunt, ſi bonus Chirurgus eam in tenera ejusmodi aetate perficere detrectet, & per aliquot adhuc annos differre velit, ut ſaepius obſervavi, qui eam etiam quam ſaepiſſime ſatis feliciter perficiunt. Nam parentes, & praeſertim matres, primo dedecori ſibi ducunt, ut hac noxa ſignati infantes non curati in ludibrium hominum in publicum prodeant; qui tamen vix aut difficillime per quinque annos domi contineri poterunt. Deinde ne mulieribus praegnantibus, imo ipſis matribus iterum gravidis conſpectu ſuo difformi terrorem incutiant, ut ſimiles poſtea, ſicuti ſaepe factum eſt, difformes foetus producant: id quod revera genuinos Chirurgos ad maturandam curationem excitare debet, & cumprimis quidem tunc, quando hiatus labrorum vel exiguus vel ſaltem non nimis magnus eſt. Hoc enim in caſu curationem feliciter ſaepe ceſſiſſe novi, idque etiam Roonhuysii, Chirurgi hac in parte exercitatiſſimi, aliorumque multae teſtantur obſervationes. Ceterum in iſtac infantulorum curatione neceſſarium inprimis eſt, *quam diligentiſſime ipſos ante operationem a ſomno detinere*, imo &, ſi lubet, anodynum quoddam prius remedium ingerere; quo facilius nimirum atque diutius poſt confectam operationem illi obdormiſcant, neque vagiendo vel ejulando rimam contractam denuo reſolvant, ſed ut potius ſomni illius tempore glutinatio egregie promoveatur. Tum illud quoque providendum hic in opere eſt, ut pronum potius, quam retrorſum verſus caput infantis detineatur; *ne* in opere *ſanguis in fauces profluat*, excitataque tuſſi chirurgum & curationem impediat. Quanquam autem larga ſubinde ſanguinis copia prorumpere ex recens inciſis hac ratione labris conſuevit, tamen nihil magnopere eſt, quod aut chirurgus, aut ſpectatores extimeſcere debeant. Namque iſta ſanguinis profuſio tantum abeſt, ut noceat, ut potius ad prohibendam inflammationem aliquid conferat. Imo etiam ſanguinis ille curſus continuo ſiſtitur, ſimulatque commendatae ſuperius ſuturae ac vincula decenter labiis ſunt injecta.

VI.

Obſervatio de inſtrumentis, itemque dente, qui nonnunquam in rima prominet.

Sed quo facilius tamen praecaveri largior in ipſa operatione ſanguinis profuſio hic poſſet; quo item commodius atque mitius operatio ipſa procederet, illud ſibi datum chirurgorum nonnulli exiſtimarunt eſſe, ut propria hunc in uſum inſtrumenta ſive *tenacula* pararent, labro curto utrinque ad fiſſuram ante applicanda, quam ſcalpellum aut forfex admovetur. (*vid. Tab. XX. fig. 6. & 7.*) Quae tametſi & aptiorem plagam ad cicatricem producendam accommodata eſſe

eſſe & dicantur & videantur, rarius tamen atque adeo rariſſime adhibentur. (*a*) In infantibus, praeſertim ubi palatum fiſſum, *pars oſſis maxillae ſuperioris*, & in pueris paulo adultioribus hoc morbo laborantibus, haud raro *dens aliquis grandior per fiſſuram labri indecore prominet*, ita, ut labrorum conjunctionem & glutinationem impediat: quae proin, ad commodius inſtituendam curationem, forcipe tolli, vel extrahi ante ſemper debent, quam ad inſtaurandum labrum diffiſſum nos accingimus.

VII.

Quod attinet ad deligationem, eam ante tertium diem reſolvere non convenit; niſi quid forte id urgeat. Namque tum demum luſtrari tuto atque a ſordibus expurgari vulnus poterit: ſi modo debitam in ipſa reſolutione adhibuerimus providentiam. Ne qua enim forte cum faſciis atque emplaſtris orae labri contractae denuo ab invicem abſtrahantur, vino calido circa vulnus deligationem probe prius inungere oportebit; ut nimirum facilius & ſua quaſi ſponte ſingula reſolvantur. Tum ubi forte filum circumductum paulo laxius factum reperitur eſſe, ut oras non ſatis contineat, filum aliquod novum circum fibulas rite involvendum eſt, & orae arctius denuo conſtringendae: id quod tamen raro accidet. Ubi vero ſatis adhuc bene ſingula ſeſe habere percipiuntur, tum in id potiſſimum intendi cura Medici debet, ut & balſamo vulnerario decenter iterum plumulae vel penicilli ope vulnus inungatur, &, poſito labrum inter & gingivam linamento novo in adultis: reliqua eodem modo fiant, quem in prima deligatione praeſcripſimus. Simulatque dein poſt tres vel quatuor dies conferbuiſſe vulneris labra deprehenduntur, haud alienum eſt acum mediam, ſi nempe tres adfuerint; vel ſuperiorem, ſi non niſi binae adſunt, digitis vel per adhibitum forcipem, ſed quam providiſſime tamen, & poſt utrinque applicatos labio digitos, qui oras ejus comprimere debent, educere; idemque prorſus negotium in reliquis ſingulis ſequentibus diebus, vel etiam poſt alterum quemque diem iterare. Sic enim ipſa quoque filamenta quam faciliimo negotio vel ſua ſponte etiam recedent. (*b*) Quibus confectis nihil amplius reſtat, quam ut ſingulis diebus balſamo vulnerario, vel melle roſarum, vel ſirupo violarum, locus afflictus inungatur, emplaſtroque dein glutinoſo & faſcia anguſta uniente per aliquod adhuc dies comprehendatur: donec tandem penitus plaga con-

Quid in deligationibus innovandis inprimis obſervandum ſit.

(*a*) Alius adhuc fabricae tenacula in hunc uſum laudata poſſideo; quia vero vix aut raro ſaltem iis indigemus, ea hic delineare nolui.

(*b*) *Garengeot* vult, ut fila prius reſolvantur & acus ſolae adhuc per diem unum alterumve relinquantur. Verum quia fila hic valde a ſanguine ac balſamo conglutinata ſunt, atque ſic non niſi difficillime reſolvuntur, in infantibus plorantibus hoc ſine damno fieri nequit.

Digitized by Google

conſanuerit. Tandem iſta quoque ad feliciter abſolvendam curationem valde neceſſaria obſervatio videtur, ut primo tempore non niſi juſcula, emulſiones, lac, gelatinas atque alios id genus cibos liquidos, nullaque maſticatione indigentes aeger aſſumat, atque infantibus labium ſaepe in parte inferiori melle roſarum vel ſirupo violarum ope plumae vel penicilli inungatur: quae non ſolum ſanant, ſed, dum infantes haec ob dulcedinem lambunt, hoc ipſo glutinationem promovent. Adultiores vero a ſermonibus, quantum fieri poteſt, abſtineant.

VIII.

Hiſtriones quam curandi rationem tueant.

Circulatorum atque empiricorum germanorum non pauci curationem ſaepe ſic inſtituunt, ut non tam fibulas ſive acus, quam filamenta potius robuſta, communis alicujus acus beneficio per vulneris oras trajiciant; iisdemque prorſus locis atque intervallis obſervatis, quibus Medici reliqui fibulas immittunt. Filamenta utrinque dependentia ſingula gnaviter contrahunt, nodisque ea ratione conſtringunt, quam in ſutura nodoſa ſuperius praeſcripſimus. (*P. I. L. I. cap. VI. No.* 3.) Ordinem in ſtringendis nodis eundem, ac Medici reliqui in trajiciendis atque vinciendis acubus, modo dicti circumforanei obſervant: quemadmodum nec in deligatione ac glutinatione quicquam immutant. Tandem tertio vel quarto die pro diverſa mali differentia vinculum medium, quinto ſupremum, ſexto denique vel ſeptimo infimum; vel ſingula etiam eodem die quarto vel quinto, prout rima major vel minor fuit, reſcindunt. Quae ipſa quidem curandi ratio quanquam parum prudens atque cauta videatur, ineptiſſimisque haud raro atque valde obtuſis inſtrumentis peragatur; tamen non celeberrimo tantum WEDELIO, (*a*) ſed mihimet quoque identidem obſervatum eſt, mirum quantum feliciter ipſam proceſſiſſe, ſi ſcilicet hiatus fuerit exiguus. In majori vero labri defectu hic curandi modus non ſuccedit.

IX.

Variae adhuc cautelae & obſervationes.

Supereſt, ut obſervationes & cautelas adhuc nonnullas de hac noxa hic ſubjungam. 1. Quando cutis in ſupremo angulo per duplicem illam ſectionem non rite, ut facile fit, tollitur, pars rimae ſuperior etiam non coaleſcit, licet inferior conſerveat; ſed foramen ſive hiatus manet. Igitur ad hoc evitandum non male agitur, ſi mox initio ſectionis ſcalpello vel forſice angulus ille inciditur; ita cutis orarum poſtea facilius tollitur, & totus hiatus poſtea accuratius glutinatur. 2. Quodſi haec cautela neglecta eſt, & foramen in ſuperiori parte manet, inferiori glutinata, non aliter forte aut melius curatur, quam ſi cicatrix duplici inciſione, ut alias in hoc morbo fieri ſolet, tota excida-

(*a*) Vid. Ej. lib. *de morbis infantum.*

Digitized by Google

cidatur, & poſtea ſuturis, ut ſupra docuimus, per acus quam ſolertiſſime jungatur. Ita ego duas curavi virgines juniores, quae a circumforaneis relicto in labro foramine, male curatae erant. 3. Quotiescunque vero palatum ſimul fiſſum eſt, & labri hiatus in narem aliquam ſe extendat, ut in exemplo illo, quod Tab. XX. fig. 1. litt. A exhibetur, erat, cautela modo data ſupervacua eſt & locum non habet: quia angulus in ſuprema parte deficit: licet recens ſcriptor eam promiſcue obſervandam & neceſſariam eſſe doceat: unde vero patet, eum hanc ſpeciem, quae tamen non valde rara eſt, non vidiſſe aut ſaltem eam neglexiſſe. 4. Quando quis *duplici*, ut vocant, *labro leporino* laborat, quatuor orae ſunt reſecandae, atque acubus paulo longioribus primo ora ſiniſtra labri affecti, ut alias in ſimplici malo, poſtea pars media, & denique dextra quam accuratiſſime perforanda, ac tandem filis probe jungenda. 5. Quidam docent, inter quos etiam Roonhuysius & Palfinus, ut altero vel tertio die *fila, acubus injecta, paulo relaxanda ſint*, & varia inde commoda promittunt. Verum cum fila haec a ſanguine & balſamo plerumque tam firmiter inter ſe & cum vulnere vel acubus cohaereant, ut ſupra jam indicavi, hocque ſine metu laeſionis cujusdam ac doloris, praeſertim quia infantes & pueri, ſi quis hoc agere velit, vehementer vociferantur, neque magnum adeo commodum mihi inde exſpectandum videtur; hanc filorum relaxationem, niſi forte inflammatio vehementior id requirat, potius omittendam eſſe ſuadeo: nam ejectis fibulis ſponte cadunt, atque peculiarem laborem non exigunt. 6. Eſt mihi *vittae genus* in uſu, utrinque in angulis, qui genas ſpectant, duobus vel tribus uncinulis ad ſimilitudinem eorum, qui Tab. IV. fig. 9. exhibentur, inſtructum, quod capiti aegri ita applico, ut anguli cum uncinulis utrinque accurate verſus labra genis nitantur. Poſtea, poſtquam acubus filum circumdatum eſt, aliud illudque robuſtum filum uncinulo alterius lateris innectitur, ſuper labrum ſuturis junctum ad uncinulum oppoſiti lateris ducitur; hinc rurſus ad prius latus, & ab hoc rurſus ad poſterius per reliquos ſenſim uncinulos circumducitur, donec filum finiatur: quo egregie labrum recens, & forte melius, quam omnibus aliis faſciis & emplaſtris junctum ſuſtentatur & firmatur, ne orae vulneris a ſe invicem recedere queant, licet infans etiam ſaepius aut vehementius ploret. 7. Sunt, qui ſuadent, (*a*) ut in oris labri reſecandis *altera manu labrum trahatur & ſuſtentetur*, altera vero ope forficis ora reſecetur: & quidem ſic, ut ora ſiniſtra manu ſiniſtra prehendatur & dextra reſecetur; contra vero ora dextra manu dextra contineatur & ſiniſtra ope forficis auferatur. Verum quia hac actione neceſſario labri pars inferior fortius quam par eſt, trahitur, quam caute etiam agatur; hinc

(*a*) *Garengeot* loco citato.

Digitized by Google

in ſectione plus in parte labri inferiori quam in ſuperiori reſecabitur, adeoque hiatus juſto major & inaequalis fit, quae aequalis eſſe debet. Imo ob brevitatem labri in infantibus illud ſaepe a digitis prehendentibus ita occultatur, ut nimis magna pars auferenda eſſet. Ut taceam moleſtam forficis ex dextra in ſiniſtram mutationem ſectionemque per ſiniſtram manum, quae commodius dextra perficitur, inſtituendum. Quare utilius & commodius eſſe puto digitis in ſectione labrum non attingere; ſed forficem ſolam oris, & quidem prius ſiniſtrae ac deinceps dextrae, ſubmittere, eaque eas quam ſolertiſſime recidere. 8. Petitus pro hac operatione acum excogitavit eis fere ſimilem, quibus lardum in culinis per carnes aſſandas traducunt: (*vid. Tab. XX. fig.* 8.) cui deinceps in obtuſo extremo, quod cavum & fiſſum eſt, A, poſtquam utrasque labri cruenti oras dimidia penetravit, fibulam (*fig.* 9.) utrinque capitulo inſtructam eamque argenteam immittit, illamque educto acu in vulnere relinquit, ac ceteroquin, ut alias fieri ſolet, fila fibulis his circumvolvit orasque cruentas conjungit: id quod revera perquam commodum videtur. Sed ſi hac methodo uti vellem, fibulas argenteas potius eligerem nullo vel ſolum unico capitulo inſtructas; ut in fig. 10. aliquam exhibui: ita non ſolum ut forcipe diſcerpatur non indigebit, ſed quoque facilius & ſecurius, quando opus eſt, educi rurſus poterit, quam ſi capitulo duplici inſtructa eſt: Nam capitulum ejusmodi in extractione renititur, adeoque in extractione major vis adhibenda, unde facile noxa quaedam labro inducitur, & partes junctae divelluntur. Praeterea acus haec nimis craſſa & ampla mihi videtur: hinc eam potius adhibere mallem, quam pro auris perforatione Tab. XIX. fig. 8. commendavi. 9. Si *inflammatio* forte vehementior, *febris* ingens, *convulſio* aliave gravia mala ſuperveniant, id quod tamen nunquam hic accidiſſe vidi, *Garengeot* non ſine ratione ſuadet, ut ſuturae ſolvantur. 10. Quodſi forte maxillae magna pars, aut in adultis *dentes ita deficiant*, ut fibulae ſuſtentari non poſſent, *lamina plumbea* labro ſubjicienda eſſet. Denique mirum eſt, Hildanum inter ſexcentas obſervationes chirurgicas, quas edidit, ne unicam quidem de labris leporinis dediſſe.

Digitized by Google

CAPUT LXXVI.

De labrorum aut oris carcinomate.

I.

DUplex potiſſimum cancri labrorum indoles obſervatur; vel clauſus enim adhuc eſt, vel apertus, ut alii cancri. Clauſus dicitur, quando tumor durus ac cum ardore dolens in labro percipitur. Apertus vero, quando vel tumor iſte in ulcus degenerat, vel ulcus cancroſum & depaſcens foetidum in labris ſine tumore praevio oritur: unde acris eademque peſſimi odoris ſanies profluit, quae non ipſum modo labrum, ſed univerſam quoque haud raro faciem miſerum plane in modum erodit. (*vid.* exemplum *Tab. XX. fig.* 11. *litt. aaa.*) & plerumque in labro inferiori ſedet. *Cancer oris quid ſit.*

II.

Naſci autem miſerabile vitium iſtud inde potiſſimum ſolet, ſi, prout in cancro fere omni contingit, ſanguis peculiarem quandam contraxit acrimoniam, & in ſpongioſis illis atque glanduloſis labrorum partibus haeret atque inſpiſſatur. Hinc enim vel tumor aliquis, vel verruca, praeſertim livida, cum doloribus provenit, ſenſimque in ulcus mali moris ſive cancrum apertum tranſit; vel protinus etiam labrum finditur, & quidem ſaepe principio levi ad ſpeciem fiſſura, quae vero ſenſim ampliatur, ut in modo nominata fig. 11. aliquo modo videre licet. Inprimis autem facile noxae iſtiusmodi incidunt, ſi vel a morſu quodam labri fortuito, vel ab ictu, vel punctura ejusdem, vel lapſu, vel denique ab acuto quodam dente labrum graviter afflictum eſt. *Cauſſa mali quae ſit.*

III.

Et medicamenta quidem in peſſimis vitiis iſtis parum atque adeo plerumque nihil proficiunt. Si quid enim exſpectare ſalutis hic licet, illud omne fere a ſcalpello petendum ac ſperandum videtur. Quod niſi opportune ſatis factum fuerit, maximum utique periculum eſt, ne ad proximas quoque partes ſenſim malum ſerpat, graviſſimisque tandem colli ac faucium tumoribus, ut ipſe obſervavi, miſere hominem ſtrangulet. (*a*) Ubi vero in tempore partes vitiatae exciduntur, major utique ſalutis ſpes ſupereſſe conſuevit: praeſertim ſi medicamentis ſimul convenientibus ſanguis corruptus expurgatur atque emendatur; id quod tamen quam difficillime obtinetur: hinc fit, ut vitium priſtinum frequentiſſime, imo fere ſemper redeat. Ceterum longe prom- *Prognoſis.*

Qqqq 3

(*a*) Idem recentiſſime notavit DRANIUS in obſ. Chirurg. IX. X. & XI.

Digitized by Google

promtius atque felicius in juvenibus, quam in natu grandioribus malum illud perniciosiſſimum curatur: promtius item ac felicius, ſi ab externis, quam ſi ab internis cauſſis, ſanguine ſcilicet nimis acri & corrupto, idem eſt ſubortum.

IV.

Curatio cancri, qui a rima naſcitur.

Ad curationem quod attinet, diverſimode ipſam inſtituere, pro diverſa vitii conditione convenit. Ubi enim 1) non niſi rima quaedam, tanquam ulcuſculum dolens & ardens ſummam labri partem affligit, vitiumque cauſſae externae, frigidiori verbi gratia aeri ortum debet, haud alienum eſt melle roſar. & balſamo peruviano, vel unguento ſaturnino ſeu diapompholygos, addito praeſertim mercurii pauxillo, diligenter ipſam rimam inungere, atque deinde emplaſtrum ſaturninum aut lamellam plumbeam, argento vivo prius probe frictam, quam exactiſſime ſuperimponere, vel etiam ſupra deligare; donec penitus ſanatum vitium reperiatur. Etiamſi nec interna ſanguinem depurantia medicamenta cum ſollicita victus ratione hic negligenda ſunt. Liquorem ex putrefactis pomis expreſſum mercurioque dulci permixtum una cum medicamentorum internorum uſu valentiſſimum adverſus hanc noxam eſſe, feminae cujusdam junioris graviterque iſto vitio laborantis exemplum me docuit. Sic in *Ephem. nat. curioſ. cent. VI. obſ.* 43. memoratum legimus, ex vitriolo coeruleo, eodemque vel cum olivarum oleo, vel ſine ipſo adhibito, cancrum oris ſanationem aliquando recepiſſe. Simulatque vero neque hactenus propoſita, neque alia his ſimilia medicamenta aliquid proficere, ſed in deterius noxam continuo vergere ſenſerimus, unicum ſane idemque promtiſſimum auxilium eſt, forficis aut ſcalpelli acutioris adjumento, quicquid in labro corruptum atque induratum reperitur, duabus vel tribus ſectionibus quam exactiſſime fieri poteſt, exſcindere, & potius aliquid de ſano ſimul tollere, quam noxii aliquid relinquere, (*a*) inflictamque hoc modo plagam fibulis duabus vel tribus, ut in labro leporino, aut ſi rima exigua, ſutura tantum nodoſa contrahere. Hanc egomet curandi viam ingreſſus haud infeliciter ſum, quando cancrum illum Tab. XX. fig. 11. propoſitum hac ratione curavi.

V.

Curatio cancri, qui a tumore naſcitur.

2) Quodſi autem cancer oris nondum in ulcus degeneravit, ſed adhuc *tumor aliquis durus & valde moleſtus eas labri partes, quae cuti proximae ſunt, infeſtat*; commodiſſima Medicis quibusdam viſa medicina fuit, quae per medicamenta rodentia labris adhibetur; dummodo exeſo tumore diligenter rurſum plaga glutinetur. Quod medicinae

(*a*) Ut Dranius quoque docet loc. cit. pag. 76. 87.

Digitized by Google

nae genus tametſi nonnunquam, praeſertim ſi ab externis tantum cauſſis vitium ſubortum, vel ubi alia tumoris cyſtici ſpecies eſt, haud prorſus ineptum fuit; tamen quia periculoſa utplurimum in cancris rodentium applicatio eſſe conſuevit, ſatius utique & ſalutarius viſum & mihi & aliis praeſtantiſſimis Medicis fuit, ſcalpello vel forfice, quicquid forte corruptum ſentiatur, diligenter exſcindere. Et duplici quidem ratione, pro diverſa vitii indole, applicare ferramenta in his ipſis caſibus oportet. Ubi enim *mobilis adhuc tumor* is exiſtit, ſcalpello aperiri cutis, quantum ſatis videtur, debet, reſolutoque aut per ſcalpellum aut forficem a partibus proximis tumore, vulnus dein debita ratione rurſum glutinari. Ubi vero *fixus plane atque immobilis tumor cancroſus cutique firmiter innexus* advertitur, reſcindi omnino iſta labri pars omnis debet, quae vitium illud continet; vulnere poſtmodum, qua par eſt, diligentia ſuturis ſupra dicta ratione adſtricto atque glutinato. Sed quamcunque tandem curandi viam aliquis fuerit ingreſſus, ſane niſi perdere operam omnem voluerimus, non ſollicita ſolum vitae victusque ratio ſervari ſemper ab aegrotis debet, ſed illud etiam inprimis provideri, ut & ſanguinis detractionibus, & medicamentis internis idoneis ſanguinis & copia & acrimonia ſubinde minuatur, mitigetur atque attemperetur, ne, prout fieri quam ſaepiſſime ſolet, denuo malum priſtinum redeat: quemadmodum ſaepius vidi. Conf. Scultetus obſ. 33. & Dranius locis antea indicatis; itemque Garengeot. cap. de cancro labrorum Tom. III. cap. II.

De dentium noxis, quae manu curantur.

CAPUT LXXVII.

Qua ratione dentes ſive maxillae clauſae ac rigidae aperiri debeant.

I.

Quod in nonnullis hominibus ita graviter nonnunquam os rigeſcit, ut neque dentes ab invicem diduci, neque cibus aſſumi, neque ſermo ſatis explicari poſſit, hoc ſpasmis utplurimum, in inferioris maxillae muſculis excitatis, acceptum referendum eſſe videtur: atque hinc *rigor* ſive *ſpasmus maxillae* vocatur. Ipſi autem ſpaſmi illi non ab una ſemper eademque cauſſa proveniunt. Nunc enim a nervis atque tendinibus, in uno alterove corporis membro vulneratis, vel brachio etiam aut pede amputato, ut ſaepius in caſtris vidi, excitantur; *Os rigidum a quibusnam cauſſis oriatur.*

tur: nunc autem propter ipſius maxillae ſive faucium etiam muſculorum inflammationem incidunt.

II.

Curatio. *Si ab inflicto vulnere quodam noxa illa ſuboritur*, conſiderandum ante omnia eſt, num forte res quaedam aliena intus in vulnere deliteſcat, quae ſpaſmos illos moveat. Hac enim reperta ac decenter extracta, quam celerrime utplurimum ſpaſmi conquieſcunt; nervinis antea medicamentis nihil omnino, vel parum proficientibus. Quodſi autem nihil omnino alieni deliteſcere intus in vulnere animadvertitur, conjiciendum non ſine ratione videtur, a nervis aut tendinibus laeſis calamitatem illam proficiſci: quemadmodum luculentius ex iis patet, quae de nervorum atque tendinum percuſſione ſupra disputavimus. (*P. I. Cap. II. No.* 2 & 3.) Itaque primum ac praecipuum auxilium poſitum eſt in eo, ut protinus ea auxilia, quae citato loco hanc in rem commendavimus, decenter adhibeantur. Ubi nihil omnia medicamenta proficiunt, neceſſarium utique eſt, nervum iſtum laeſum, niſi forte cum praeſentiſſimo mortis periculo idem fiat, penitus reſcindere. Sic enim opinione citius & ſpasmi hi, & motae ab his convulſiones evaneſcunt. Nonnunquam laeſus iſte nervus usque adeo penitus latet, ut perveſtigari nulla ratione valeat, aut ob vitae periculum reſcindi haud queat; adeoque nec a convulſionibus aeger homo liberari. Hic miſerum, ſed unicum tamen auxilium ſupereſt, brachium aut pedem, in quo laeſus iſte nervus latet, ſi modo vires aegro ſunt, quam citiſſime abſcindere. Facilius plerumque curari homines ſolent, ubi *poſt amputatum pedem vel brachium* ſpaſmi iſti proveniunt. Namque tum ſua ſponte quaſi haud raro malum quieſcit; ſimulatque nimirum aut filamenta reſectis arteriis injecta, aut vitrioli fruſtula pro cohibenda ſanguinis profuſione impoſita recedunt. Interim haud prorſus inſolens atque novum eſt, nec quicquam remedia omnia hoc in malo valere; ideoque hominibus, calamitate iſta preſſis, ut ſaepius vidi, miſerandum plane in modum eſſe pereundum. Sicubi *muſculorum, quibus maxilla ſuſtinetur, aut tonſillarum inflammatio* impedit, quo minus diduci ab invicem dentes queant, longe optimum erit, inflammationem iſtam debita inflammationibus ratione curare: ſiquidem ipſa curata, maxillarum quoque vel oris rigor paulatim ſimul ceſſabit. Sed ne qua tamen interea fames hominem aegrum conficiat, dum cibus aſſumi difficulter poteſt, neceſſarium utique videtur juſcula, cereviſiam calidam cum vitellis ovorum ſolutis, emulſiones amygdalarum item ac gelatinas e cornu cervi, atque id genus alias res ſucculentas, & bene nutrientes, quae vel ipſis etiam dentibus clauſis ſorbillari commode poſſunt, diligenter ipſi porrigere; quin &, pro re nata, clyſteres etiam nutrientes ex ſimilibus rebus paratos identidem injicere.

III.

Digitized by Google

III.

Sunt equidem a Medicorum nonnullis propria inſtrumenta quaedam *dentes diducentia*, ſive cochleae oris aut maxillares varii generis atque habitus excogitatae, (*vid. Tab. XX. fig.* 12.) quas *ſpecula oris* vulgo vocant, vel etiam *ſpecilla oricularia*; quarum beneficio diduci os, pro cibis & medicamentis ingerendis, queat. Sed vero, ut ne quid ego diſſimulem, tantum abeſt, ut inſtrumentorum ejusmodi uſus, certis in caſibus tanquam ſalutaris commendari poſſit, ut potius quaſi perniciofus evitari a prudentibus Medicis debeat. Neque enim fieri aliter vix poteſt, quam ut, propter violentam oris diductionem, muſculorum inflammatio cum ſpaſmis atque doloribus ſubinde augeatur: quum longe mitius tractari homo aeger poſſit, ſi ſorbitiones valentiores iſto modo ingerantur, quem nos jam jam (*No.* 2.) praeſcripſimus. Ut proinde velut prorſus hic ineptae atque crudeles rejici maxillares cochleae haud immerito poſſint. Atque idem fere cenſendum etiam de iſto Dionisii, celebris quondam apud Gallos chirurgi, conſilio videtur, quo is ejusmodi in caſibus *dentem aliquem protinus concutiendum vel effringendum* ſuadet, ſimulatque per cochleam maxillarem non ſatis diduci os, ad juſcula & medicamenta ingerenda, valeat. (*a*) Ceterum ſi vel ad oris vitium aliquod explorandum, vel ad operationem aliquam in palato, tonſillis atque dentibus inſtituendam paulo latius aperiri os oportet, tantum abeſt, ut cochleam maxillarem abjiciendam ſtatuam, ut potius vel hanc, vel oris ſpecillum (*Tab. XX. fig.* 13.) aut aliud ſimile vel aequivalens ſubinde, ubi opus, commendandum cenſeam.

De cochleis maxillaribus quid habendum ſit.

CAPUT LXXVIII.

De dentibus impuris vel nigris expurgandis.

I.

QUum propter luridas, flavas atque nigricantes cruſtas illas, quibus obduci dentes conſueverunt, non inſigniter ſolum hominis os deformatur, ſed peſſimus quoque odor inde excitatur, quin etiam dentes ipſi vacillantes redduntur; operae utique pretium facere videntur illi, qui, quam citiſſime atque exactiſſime fieri illud poteſt, dentes ejusmodi ſcabros atque impuros mundari expurgarique curant. Confecta hunc in uſum propria eademque varia inſtrumenta ſunt, *ſcalpra dentalia* haud inepte diceres, (*vid. Tab. XX. fig.* 14 15. 16. 17.) quo-

Quomodo expurgare dentes ſcabros oporteat.

(*a*) Vid. Ejus chirurgia, demonſtrat. VII.

quorum pro diverſo uſu ac neceſſitate alia in apice A anguſtiora, alia latiora, acutiora alia, alia etiam falciformia, ut fig. 17. exiſtunt, ſingula autem uni eidemque manubrio (*fig.* 14. *litt. B.*) ſi lubet, jungi vel immitti, aut etiam peculiaribus manubriis, ut fig. 16. & 17. ex FAUCHARDO depromtae (*a*) poſſunt. His ipſis prope gingivas applicatis, alteraque manu dentibus firmatis, dentium cruſtae illae reſolvuntur ac ſenſim abraduntur; ſed provide tamen, ne ipſa ſimul gingiva diſcerpatur, vel laceretur, aut dens quidam temere evellatur. (*b*) Tum longe optimum videtur, dentes atque gingivam *tinctura laccae Mynſichti*, aut roſarum melle, cui aliquot ſpiritus ſalis aut vitrioli guttae admixtae ſunt, per aliquot dies probe fricare. Sic enim non dentes ſolum mirifice albi, ſed gingivae quoque firmiores redduntur. Vidi haud pridem in Saxonia Odontiatrum, qui, licet variis illis inſtrumentis inſtructus erat, tamen me praeſente variis perſonis omnes dentium cruſtas unico illo, quod fig. 17. delineatur, promtiſſime reſolvit.

II.

Quomodo praecaveri dentium cruſtae poſſint.

Ne qua autem nova denuo vel cruſta vel nigredo dentes infeſtare facile poſſit, neceſſarium utique eſt, bonum aliquod *dentifricium* in promtu ſemper habere; quo ipſo poſt ſextum quemque vel ſeptimum diem fricare atque expurgare dentes, eosque ſplendidos facere & confirmare queat. Nimis enim crebra fricatio, vel quae per nimis acria aut cruda, aut vehementia medicamenta inſtituitur, aeque ferme graviter, quam ipſa negligentia dentes affligit. Sic enim aſperior iſte pulviſculus, qui e pumice, lateribus, coralliis tabacique cineribus & ſimilibus praeparatur, inſigniter dentes atterit atque abſumit: ſpiritus autem acidi, qualis praeter reliquos vitrioli ac ſalis ſpiritus eſt, ſenſim ſenſimque dentes exedunt atque conſumunt. Tutiſſima atque aptiſſima dentifricia ſunt, quae ex rebus paulo lenioribus, lapidibus puta cancrorum, matr. perlar. vel conchis praeparatis, cornu item cervi atque creta cum radice iridis Florentinae ac myrrha ſimilibusque permixtis conficiuntur. Quoties minus firma gingiva eſt, admiſceri haud incommode ſpiritus ſalis aut vitrioli guttulae quaedam poterunt. Compoſitio haec eſſe poteſt:

℞. Cretae praeparatae.
Myrrh. rubr.
Rad. irid. flor.
C. C. praeparat. á ℥j vel ij.
Spirit. ſalis gt. iij ad vj. M. F. pulvis tenuiſſimus.

Vel etiam talis:

℞.

(*a*) Vid. ejus *Chirurgien Dentiſte.*
(*b*) Cautelae hac in actione obſervandae eodem in libro legi cum fructu poterunt.

Digitized by Google

℞. Conchar. praeparatar.
matr. perlar. praeparat. à ʒij.
ſangu. dracon. ʒj.
terr. japonic. ℈j. M. F.
pulvis ſubtiliſſ.

Quibus equidem pulveribus ut ſuavis odor concilietur, haud alienum eſt, olei ex cinamomo, caryophyllis aut ligno Rhodio facti guttulas quasdam inſtillare. Ad dentes valde nigros nobiliſſimum etiam medicamentum eſt, cinis tabaci, ſi raro uſurpatur, vel etiam quod hac ratione paratur:

℞. Aqu. plantag. ℥j.
mell. roſat. ʒij.
ſpirit. ſalis gt. X. M.

In his ſtrophioli aut lintei ſubtilioris pars exigua tingatur, dentibusque leniter quotidie fricandis, dum nitidiores iidem evaſerint, adhibeatur; ſed ita tamen, ut ſexta quaque vel ſeptima luce aptum aliquod dentifricium poſtea per aliquod tempus applicetur, vel interponatur. Quam equidem ob rem peſſimus iſte quamplurimorum empiricorum mos videtur, quoad dentium nigredinem abſtergendam ſalis vel vitrioli ſpiritum quam frequentiſſime & larga quidem copia adhibent. Si quid enim aliud, ſpiritus profecto hi acidiſſimi inſigniter dentes & arrodunt & deſtruunt. Si quis autem nihilominus eodem vel ceteris id genus ſpiritibus acrioribus uti hanc in rem voluerit, huic ego auctor ſim, ut, quoties ejusmodi quicquam dentibus admovit, aqua pura os ſtatim probe ſemper eluat; ne quid forte acrimoniae in dentibus remaneat. Ceterum, ſi quid ego video, *praeſtantiſſimum dentes integros ſervandi praeſidium* ſitum in eo eſt, ut non mane ſolum, ſed interdiu quoque ac veſperi poſt aſſumtum cibum aqua pura ſingulis diebus ipſi & eluantur, & digitis admotis expurgentur; optimo dentifricio quodam vel ſolo etiam ſale vulgari, quod longo uſu praeſtantiſſimum deprehendi, quavis hebdomade ſemel ſimul adhibito. Sic enim non a tenacibus ſolum humoribus, qui ex cibis remanent cruſtamque dentibus inducunt, immunes conſervari dentes poſſunt; ſed & vel maxime a cruciatibus, doloribus & corruptione praeſervari & vindicari.

Digitized by Google

CAPUT LXXIX.

De dentibus exeſis.

SI qui forte corroſi ſive exeſi dentes ſunt, id quod *cariem dentium* vulgo vocare ſolent, tum abeſſe vix poteſt, quin ſubinde ex cibis particulae quaedam foraminibus iſtis ſeſe inſinuent: quae, dum paulatim putridae atque acres fiunt, ipſos ſimul dentes, eorumque membranulas & nervos magis magisque erodunt, itaque graviter hominem & affligunt, & deformant. His ipſis calamitatibus ne prorſus defuiſſe Chirurgi viderentur, quaeſita dudum remedia ſunt, quibus propulſari vel imminui ſaltem eaedem poſſint. Primum itaque in hoc medicinae genere eſt, ut vel per adhibitam aciculam vel dentiſcalpium, vel quodcunque aliud inſtrumentum aptum, ut *Tab. XX. fig.* 19. 20. vel 21. quam ſolertiſſime ab intus haereſcentibus ſordibus foramina expurgentur, ceraque candida vel maſtiche poſtmodum expleantur. Quae ſimulatque forte elabitur, nova protinus injicienda cera eſt. Sic enim & a ſordibus & ab ulteriori corruptione quam diutiſſime ſaepe immunes conſervari dentes poterunt. Quando caries nondum nimis profunda eſt, ſaepe eam lima tollere confert. Quoties autem intus in molaribus dentibus vitium iſtiusmodi ineſt, cumprimis in medio, longe optimum videtur vel conciſis longis auri plumbive foliis, ope ferramentorum Tab. XX. fig. 20. & 21. (*a*) vel plumbi etiam fruſtulo ſolido ipſique ſinui accommodato, quam exactiſſime fieri poteſt, dentes exeſos adimplere. Sicubi paulo altius dentium molarium foramina ſive caries penetrant, neque proin commode purgari ſuperius praeſcripta ratione dentes valent, iique vehementes dolores concitent, haud prorſus aliena medicina videtur, quae per inſtillatum caryophyllorum, cinamomi vel ligni guaiaci oleum aut vitrioli ſpiritum adhibetur. Sic enim non ſordes tantum intus latentes deſtrui & conſumi, ſed cruciatus quoque protinus quandoque leniri conſueverunt. Quae ſi forte non ſatis vehementia reperiuntur, ferramentum aliquod candens atque huic ſcopo accommodatum (*Tab. III. fig.* 14. & 16. vel Tab. XX. fig. 20. vel 21) demittere in exeſum dentem oportet. Id ipſum enim quemadmodum & ſordes & dolores quam celerrime tollit, ſic nullis magnopere cruciatibus hominem afficit; dummodo provide ſatis atque ſine proximarum partium damno adhibeatur. Dentes hunc in modum aduſti ne priſtinis denuo cruciatibus affligantur, ſupra poſitis rebus diligenter ipſos adimplere convenit. Quodſi autem nihil

(*a*) Uberius hoc de artificio videri poteſt *Fauchardus* l. cit.

Digitized by Google

nihil omnino iſtaec omnia profecerint, vel dens etiam cera, auro vel plumbo impleri nequeat, unicum reſtat auxilium, dentem ſcilicet, qui neque expleri commode, neque ſervari ſine moleſtiis poteſt, ſi nihil hoc impedit, extrahere ſive refigere: quemadmodum mox edocebimus.

CAPUT LXXX.

Quomodo manus beneficio lenire dentium dolores oporteat.

INterdum ita graves atque pertinaces dentium dolores ſunt, ut nullis omnino medicamentis deliniri queant. Itaque ab ipſa manu petere ſanitatis praeſidia convenit: vel enim (1) ſedantur *ſcarificatis gingivis*: quod PLINIUS jam olim notavit, (*a*) & frequens uſus confirmavit; 2) vel ferramentum aliquod candens atque huic ſcopo accommodatum in exeſos dentes ea ratione demittendum, quam *ſuperiori capite* praeſcripſimus; vel 3) locus poſt aurem poſitus, *antitragum* Anatomici nuncupant, ferro adurendus, ſcalpellove incidendus; (*vid. ſupra cap. LXVIII.*) vel ut SCHELHAMMERUS vult, digitis vehementer comprimendus; (*b*) vel denique 4) dens iſte corruptus atque dolens eximendus.

CAPUT LXXXI.

Quomodo dentes linguam vel genas pungentes atque inaequales corrigi debeant.

NOnnunquam dentes ſic increſcunt, ut vel ad interiores vel exteriores partes juſto magis, quam naturaliter decet, inclinent. Multo ſaepius dentium confractorum partes acutae inaequaliter prominent. Utrobique iſtud plerumque praeſto eſſe incommodum conſuevit, ut non ſermo tantum & manducatio inde impediantur; ſed vel lingua etiam, vel labra compungantur, lacerentur, tum inflammationibus quoque, tumoribus, ulceribus atque haud raro ipſo carcinomate infeſtentur. Quibus equidem malis peſſimis ut opportune ſuccur-

(*a*) Lib. 32. cap. 7.
(*b*) In diſſert. *de odontalgia tactu ſananda.*

Digitized by Google

ſuccurratur, neceſſarium utique eſt, vel per adhibitam limam ſubtiliorem, qualis vel iſta eſſe poteſt, quae indicatur *Tab. XX. fig.* 22. dentes ejusmodi pernicioſos abradere, vel & pro mali diſpoſitione forcipis praeacutae beneficio decerpere, vel etiam, ſicubi iſta parum ſunt, penitus dentem evellere.

CAPUT LXXXII.

De dentium evulſione.

DEntium *evulſionem*, Cicerone (*a*) teſte, *primus invenit* Aesculapius. Cujus equidem in templo plumbeam veteres forcipem ſuſpendiſſe perhibentur, id, niſi me omnia fallunt, ſignificantem, alienum utique ac periculoſum eſſe, alios dentes evellere, niſi qui forcipe plumbea, id eſt, facillimo negotio, quippe jam tum mobiles ac labantes, eximi queant. Namque minus bene atque adeo peſſime ſaluti ſuae conſulunt, qui absque magna neceſſitate ad firmos adhuc atque integros dentes evellendos paulo imprudentius feſtinant. Ut enim nihil jam de eo dicam, quod ſaepius non ſine gravi dolore, ſed & quandoque cum vitae periculo, (*b*) ex oſſibus, quibus iidem quam firmiſſime quaſi clavus in ligno inhaerent, dentes evellantur; ſane ipſis evulſis, non maſticatio ſolum, ſed ſermo etiam haud parum, ſi anteriores ſunt, difficilis minusque perſpicuus redditur. Atque id ipſum magis etiam in hominibus adultis; utpote in quibus nulla omnino ſpes ſupereſt, fore, ut novi dentes renaſcantur. Interim quamplurimi obvenire poſſunt caſus, ubi neceſſario eximi dentes oportet. Sic enim 1) in infantibus ſatius plerumque eſt, dentes illos caducos ſive lacteos vulgo dictos, prudenter eximere, quam, donec ſua ſponte iidem excidant, exſpectare. Simulatque igitur dentes ejusmodi mobiles fiunt, identidem ipſos atque tamdiu digitis adhibitis movere convenit, dum vel per admotum digitum, vel annexum filum, vel, quod commodum inprimis videtur, per forcipem aliquam idoneam, praeſertim illam, quam *corvi roſtrum* Chirurgi vocant, aliamve ſimilem eximi promtiſſime iidem valeant. Ubi enim juſto diutius dentes iſti caduci in ore relinquuntur, periculum eſt, ne juxta ipſos nati dentes novi & moleſtiam & deformitatem afferant. Tum 2) accidere quoque interdum ſolet, ut *infantibus dentes quidam e palato prominentes aliove incongruo loco naſcantur:* qui

(*a*) De natur. deor. Lib. III. cap. 22.

(*b*) Cujusmodi quidem exemplum relatum legimus a Bohnio in lib. *de vulnerum renunciatione*, aliaque ab aliis obſervata ſunt.

Digitized by Google

qui ſi forte infantes in uberibus ſugendis vel poſtea in loquendo impediunt, aut aliud grave damnum inde metuendum, prudenter utique eximendi ſunt. Deinde 3) *dentium* praeſertim *exeſorum dolores* usque adeo *graves* nonnunquam ſunt atque intenſi, ut nullis omnino aliis remediis deliniri poſſint, ſed a manu potius auxilium poſtulent. Similiter 4) ubi *dens* aliquis *minus juſtam figuram vel magnitudinem* habuerit, quibus vel lingua atque labra graviter laeduntur, vel inſignis deformitas homini conciliatur, vel labrorum denique curtorum glutinatio impeditur, longe optimum eſt, protinus ipſum evellere. Atque idem prorſus judicium de iſtis etiam dentibus eſto, qui 5) dentis aliquam *fiſtulam* concitarunt. Neque enim utplurimum iſtiusmodi fiſtulae, niſi poſt evulſum dentem noxium, ſaneſcunt. Ipſa autem dentes iſtiusmodi pernicioſos eximendi ratio commodiſſima fere haec eſt. Nempe ſi ex inferiori maxilla eximi dens aliquis debet, in ſella quadam humili, vel & in humo etiam aegrotus conſideat; ſin vero e maxilla ſuperiori, in ſella paulo altiori vel lectulo. Tum Chirurgus inſtrumentum aliquod aptum quam ſolertiſſime applicet, idemque recta tantisper & quam providiſſime quidem ducat, quaſi clavum e ligno evellere velit, donec dens ille noxius ex alveolo ſuo prodeat. Ac in inferioribus quidem dentibus eximendis ſurſum, in ſuperioribus deorſum verſus ducere inſtrumentum convenit. Quanquam plane ſingularibus hic opus artificiis eſt, (*a*) niſi aut fruſtra comprehendere, aut frangere etiam dentes voluerimus. Ad inſtrumenta autem, evellendis dentibus accommodata, quod attinet, horum usque adeo inſignis & copia & varietas eſt, ut nemo fere chirurgus ſit, quin peculiaria inſtrumentorum genera in promtu habeat. Quam maxime familiaria in his ea ſunt, quae *pelicanus*, *odontagra*, vel *forceps*, *roſtrum corvi* dicta, appellari a Chirurgis conſueverunt, aliave ſimilia a variis jam delineata. Minus communia, ſed apta tamen ſunt, quae *Tab. XX. fig.* 23. 24. 25. deſignavimus: quanquam ipſorum uſus citius demonſtrari ad oculum, quam verbis deſcribi valeat. (*b*) Tum fractorum quoque dentium fragmentis & radicibus eximendis, ſi forcipes forte non ſufficiunt, peculiaria in ſcholis Chirurgorum deſtinata reperiuntur inſtrumenta. Cujus equidem generis illud eſt, quod *pes caprae* vulgo nuncupatur; vel ipſis etiam Chirurgicae tironibus notum inſtrumentum, itemque illud, quod fig. 26. exhibetur. Eundem ferme uſum praeſtare illud inſtrumentum ſolet, quod *fig.* 23. *litt. A.* delineatum exhibemus; & cujus altera pars per *litteram B.* indicata, ipſis dentibus extrahendis accommoda-

ta

(*a*) De his uberius conſulatur *Fauchardus* in lib. qui inſcribitur *Le Chirurgien Dentiſte.*
(*b*) Praeter haec laudatus FAUCHARDUS plura adhuc, quae vehementer laudat, in lib. citato delineavit & deſcripſit.

ta eſt. Plura ejusmodi inſtrumenta a Garengeot. lib. *de Inſtr. Chirurg.* & praecipue a Fauchardo, expertiſſimo Odontiatro, in peculiari libro, quem ſupra jam citavimus, videri poſſunt. Ceterum illud breviter hic admonendum reſtat, dentes, tametſi vel maxime refigi debeant, neutiquam tamen refigi vel eximi tum debere, quando tumor vel inflammatio praeſertim gravior gingivas aliasque partes propinquas infeſtat. Namque alias periculum eſt, ne dolor nimis vehemens aegro concitetur, & poſt ipſam operationem confectam inflammationes aliaque graviſſima aegrotum mala invadant.

CAPUT LXXXIII.

De dentium artificialium inſitione.

Mirificam ex anterioribus dentibus amiſſis & deformitatem & ſermonis explicandi difficultatem naſci, & ſupra jam indicavimus & quotidianus rerum uſus loquitur. Quibus equidem incommodis ne qua forte medicina omnis deeſſet, novam dentes ex ebore vel hippopotami dentibus vel etiam ex oſſibus bubulis efficiendi exactiſſimeque inter reliquos firmandi artem Chirurgi excogitarunt. Sicubi uno plures iidemque contigui dentes perierunt, tum plures etiam ex uno eodemque oſſis fruſto factos, firmiterque proinde ſibi mutuo cohaerentes, immittere in locum vacuum dentes convenit: atque ita quidem, ut vel propter ipſam figuram ſuam, vel & per filum quoddam ſericum ſive aureum firmiter cum proximis firmis ſive vicinis dentibus, adeoque & cum reliqua dentium naturalium ſerie cohaereſcant. Ne qua autem facile corrumpi dentes iſtiusmodi artificiales poſſint; haud alienum eſt, ante ſomnum ſemper ipſos eximere, diligenterque expurgatos poſt confectum ſomnum mundatumque os rurſus immittere. Si qua autem forte radix aut feſtuca ſupereſt, propter quam dentes artificiales immitti minus commode poſſunt, neceſſarium utique eſt, vel per adhibitam limam quicquid impedimento eſt, abradere, vel per admotum ferramentum ex modo *cap.* 82. laudatis penitus illud eximere. De his uberius rurſus legi meretur Fauchardus libro ſaepius jam laudato.

Explicatio Tabulae vigeſimae.

Fig. 1. Oſtendit *caput infantis*, labro leporino litt. A laborantis, duos circiter annos nati, cujus totum ſimul palatum fiſſum erat, atque in latere ſiniſtro dentes duos inciſores conſpiciendos exhibet.

Fig.

Digitized by Google

Fig. 2. denotat acum ſeu potius *aciculam* capitulo inſtructam, & cuſpide triangulari donatam, ad labra leporina jungenda idoneam.

Fig. 3. ſimilis *acicula* eſt, ſed cuſpide plana, ex orichalco ſeu argento confecta.

Fig. 4. alia ejusmodi acus ſive *fibula* cuſpide plana, & ſine capitulo.

Fig. 5. demonſtrat duas ejusmodi aciculas per labrum leporinum trajectas, quibus filum orbiculatim circumjectum eſt.

Fig. 6. *&* 7. duo *tenacula* demonſtrat, quibus nonnulli in operatione labri leporini utuntur, pro oris ejus accuratius & ſine magna ſanguinis profuſione reſecandis. Parte A. B. prehenduntur orae labri: quae deinde, dum annuli CC verſus BB moventur, apte firmantur.

Fig. 8. eſt acus in forma acus lardariae, a Petito, Chirurgo Pariſienſi, excogitata, pro labris leporinis apte perforandis, & fibulis ſive aciculis commode immittendis, ubi litt. A fiſſuram ejus denotat, in quam, poſtquam acus dimidia trajecta eſt, fibula quaedam immittitur, & ope hujus acus in labrum inducitur.

Fig. 9. *fibulam* denotat argenteam ex argento flexili paratam, utrinque capitatam, quam Petitus hic adhibet.

Fig. 10. aliam ejusmodi *fibulam* demonſtrat, in altero tantum extremo capitulo inſtructam, quam ego ob rationes ſupra dictas praeferendam eſſe exiſtimo.

Fig. 11. exhibetur *facies hominis*, *carcinomate labri inferioris* laborantis: ubi litt. aaa labrum eroſum ſive cancrum apertum & exulceratum deſignat, dentibus cum gingivis apparentibus; litt. bbb autem tumorem carcinomatoſum interiorem faciem anguli ſiniſtri oris occupantem.

Fig. 12. ferramentum exhibet, quod *ſpeculum oris* vulgo appellant, cochlea inſtructum, pro dentibus diducendis, quando Chirurgo in ore aliquid perficiendum: nam litt. AA. partes indicant, quae dentibus inciſoriis interponuntur, quae deinde cochlea B ulterius, ſi opus eſt, diduci poſſunt.

Fig. 13. aliam ſpeciem *ſpeculi oris* repraeſentat, in modum fere forcipis exaratum, cujus pars A linguae imponitur pro ea ſupprimenda & firmanda; pars BB dentibus inciſoriis ſuperioris maxillae ſubjicitur: habenis vero ſive extremis CC diductis os apertum & lingua ſimul depreſſa detinetur.

Fig. 14. 15. 16. 17. inſtrumenta exhibentur dentibus impuris & cruſta ſive tartaro obſeſſis purgandis inſervientia, variarum figurarum in apicibus AAA, prout modo ex interiori, modo ex exteriori parte; modo a dentibus inferioribus, modo a ſuperioribus aliquid ſeparandum & expurgandum: ubi manubrium B fig. 14. ita comparatum eſt, ut & reliqua ferramenta modo indicata ope cochleae ccc. eidem immitti queant.

Fig. 18. & 19. ſunt duo ferramenta, iisdem uſibus deſtinata, ſed paulo majora, qualia Fauchardus maxime idonea eſſe exiſtimat, qui adhuc plura alia deſcribit.

Fig. 20. & 21. indicant duo ferramenta, prodentibus cavis, ſi opus, non ſolum expurgandis, ſed etiam adurendis, aut quoque auro vel plumbo implendis.

Fig. 22. *Limam* pro dentibus vel pungentibus vel carioſis limandis idoneam ſiſtit: & quidem litt. A limam, B manubrium.

Fig. 23. *Odontagra* ſive ferramentum dentibus evellendis deſtinatum recentius quoddam genus. Pars A ad radices dentium eximendas loco pedis caprini dicti apte ſervire poteſt; pars autem B cum adjumento unci C ad integros dentes extrahendos apta eſt. Nam non ſolum protrahi poteſt pro dentium eximendorum magnitudine per cochleam D; ſed condi etiam, ſi reflectitur, commoditatis ergo in capſula ſive operculo E uncus hic poteſt.

Fig. 24. Aliud genus *odontagrae* commodum, quod ope trochleae A majoribus & minoribus dentibus facile accommodari poteſt, ſi habena ſive globus B circumagitur.

Fig. 25. Aliud inſtrumentum pro eodem uſu, idemque tribus uncis, uno recto A & duobus incurvatis BC inſtructum: quorum rectus pro dentibus molaribus anterioribus; curvi vero pro poſterioribus tam dextri quam ſiniſtri lateris eximendis inſerviunt, & unusquisque pro dentis eximendi ſitu per cochleam D in corpore machinae firmari poteſt. Ita & praecipua pars ſive vectis hujus machinae F pro rei neceſſitate per manubrium E interventu cochleae G vel extendi vel contrahi poteſt ac debet.

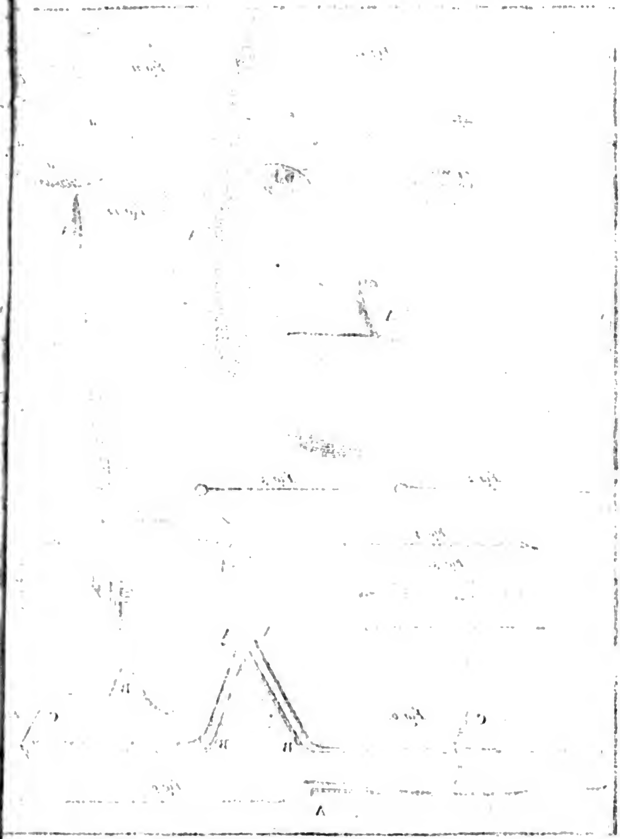
Fig. 26. Uncum repraeſentat pro dentibus nonnullis eorumve radicibus eximendis idoneum.

De gingivae noxis, quae manus beneficio curantur.

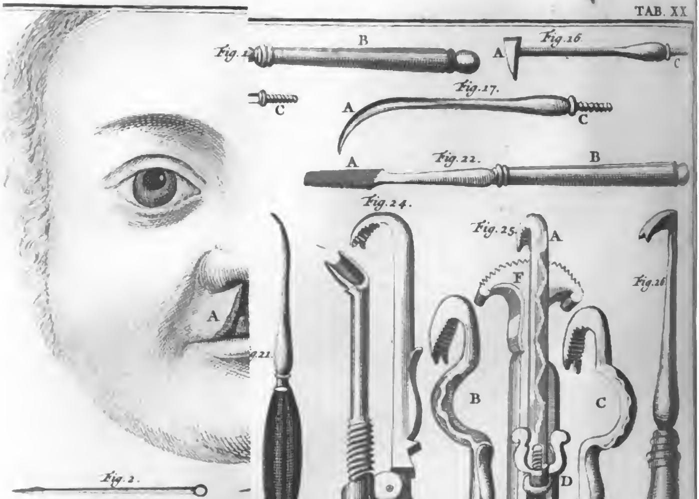
CAPUT LXXXIV.

Quomodo aperire gingivam in difficiliori dentitione conveniat.

Difficiliorem equidem in infantibus dentitionem non ſpasmos ſolum, convulſiones atque epilepſiam, ſed ipſam quoque mortem haud raro concitare, communis experientia loquitur. Saepius enim usque adeo craſſa & tenax eorum gingiva eſt, ut a dentibus ſubter ip-

TAB. XX

Digitized by Google

ipſam latentibus atque jam jam prodituris vix vel difficulter admodum perrumpi valeat. Quando vero dentes, naturae miniſterio, ſenſim ſenſimque altius ex alveolis prodeunt, graviusque proinde ſupra poſitam gingivam diſtendunt atque urgent, fieri aliter vix poteſt, quam ut aeſtus ſive calor p. n. dolores atque vigiliae cum continua ejulatione ſuperiusque poſitis malis ſuboriantur. Simulatque igitur infantes ad dentitionem maturi nimio calore, clamoribus atque vigiliis, vel convulſionibus etiam atque epilepſia vexantur, diſpiciendum protinus eſt, num quis forſan in gingiva tumor dentem aliquem imminentem ſignificet. Si quid enim iſtiusmodi ſubeſt, a medicamentis convenientibus a Medico petendis primo, deinde, his nihil efficientibus, a manu, praeſertim ſi malum deſperatum eſſe videtur, petenda ſanitatis atque vitae praeſidia ſunt. Nempe incidi provide per adhibitum ſcalpellum gingiva tumida, & transverſe quidem ad usque ipſum dentem ſubtus urgentem debet. Sic enim ſublata hoc modo gingivarum violenta diſtenſione, ſuperius enumeratae calamitates protinus plerumque evaneſcunt, praeſertim ſi poſtea gingivae vulneratae ſirupo violarum vel melle roſarum diligenter innunguntur. (*a*) Sydenhamius, practicus Medicus celeberrimus Anglus, aſſeverat, (*b*) difficiliorem in infantibus dentitionem, ſiquidem ipſa nunquam non conjunctam inflammationem habeat, promtius haud curari, quam ſanguinis in infantibus ejusmodi per venas detractione. In adultis autem, quibus vulgo ſic dicti *dentes ſapientiae* poſt annum vigeſimum magnis ſaepe cum doloribus naſcuntur, hos dolores, quos apte quoque vocare poſſumus dentitionem difficilem, quam feliciſſime per crebram gingivae tenacioris atque tumentis conciſionem ſive ſcarificationem, aut ipſam gingivae inciſionem deliniri, Vesalius memorat (*c*). Cui quidem eo magis habenda fides eſt, quum ipſemet viginti ſex annos natus hanc curandi rationem in proprio corpore ſuſcepit. E contrario cum haec neglecta eſſet in Ducis Niverenſis filio Octomeſtri, mortem inde ſecutam eſſe notavit Paraeus Lib. XXIII. Cap. 67.

(*a*) Curationis hujus exempla quaedam extant apud Paraeum *lib. XXIII. cap.* 67. itemque Drakium *anatom.* pag. 653.
(*b*) In *opuſculis* ſuis practicis.
(*c*) *De human. corp. fabric. Lib. I. c. XI.*

CAPUT LXXXV.

De epulidibus ſeu gingivae tuberculis.

Gingivae tubercula ſive carunculae Medicis *Epulides* vocantur. Duplex autem praecipue ipſarum genus eſt: nonnullae enim ſine doloribus ſunt; aliae graviter hominem affligunt, ſiquidem malignae ſunt paulatimque in cancrum tranſeunt. Tum ex magnitudine ipſoque habitu epulidum diſcrimen aliquod naſcitur. Quaedam enim nucem aliquam grandem, aliae minutam adaequant: quaedam duriores, aliae molliores ſunt: quaedam denique tenuem, aliae craſſiorem atque ampliorem radicem habent. Neque vero malas tantum diſtendunt ac deformant epulides, ſi magnae ſunt, ſed maſticationem quoque & ſermonem inſigniter impediunt, promtiſſimamque proin curationem exigunt. Nulla autem promtior curandi ratio locum hic invenit, quam qua carunculae iſtae, perinde ut alias in ejusmodi tuberculis fieri ſolet, penitus extirpantur. Itaque ubi tenuiorem radicem epulides habuerint, *filum* quoddam diligenter injiciendum, radixque probe liganda ſive conſtringenda eſt. (*a*) Ubi vero pars ima paulo amplior fuerit, *medicamentum* aliquod *rodens* idemque *lene* applicare convenit. Faciunt huc inprimis oleum tartari per deliquium, vel & ſolutio ſalis ammoniaci. A vehementioribus atque venenatis autem prorſus hic abſtinendum eſt: ſiquidem ipſa gravem plerumque in ore inflammationem & exulcerationem, quin etiam, ubi forte deglutiuntur, mortem inducere poſſunt. Quare, ſi blandiora non ſufficiunt, tutius a *ferro* ſanitatis praeſidia hic petuntur, dum carunculae iſtae volſella vel uncinulo comprehenſae ſcalpello vel forfice reſcinduntur; ſed ita tamen, ne gingiva ſimul tota exciſa caries in oſſibus maxillae denudatis concitetur. Sanguinis fluxus aliquamdiu permittatur. Si vero diutius, quam par eſt, perduret, quo facilius cohibeatur atque ſanguis ex ore expurgetur, longe optimum erit vinum calidum, praeſertim rubrum, idque adſtringens, vel oxycratum cum pauco alumine mixtum, quam frequentiſſime homini aegro pro ore colluendo porrigere; donec is cruorem omnem exſpuerit. Si ſanguis conquievit, oleo myrrhae per deliq. vel eſſentia myrrhae cum roſarum melle permixta, pars afflicta debet inungi, atque id ipſum quotidie tamdiu fieri, donec vulnus conſanuerit. Si quid forte ex tuberculo remanſit, vel redire minatur, mature illud exedere per antea laudata vel etiam per admotum

(*a*) Exemplum hujus curationis obvium eſt apud Scultetum *obſervat.* 94.

motum vitriolum coeruleum ſimileve aliud medicamentum rodens oportet; vel etiam forfice vel ſcalpello iterum reſecare. Ferrum candens in ejusmodi caſibus a nonnullis hic commendatur, & felices eo peractae curationes ab iis referuntur; (*a*) tamen non minus ſolum commode hic in ore applicari poteſt, ſed inſignes quoque dolores concitat. Interea tamen ſi aliter reprimi non poſſet, illud tandem quoque adhibendum eſſet. Singulare curationis vitii hujus exemplum una cum ſcalpello ad hunc uſum accommodato Meekrenius propoſuit *obſervat. XXVIII.* Scultetus autem carunculam iſtiusmodi gingivae dentium anteriorum juxta palatum adhaereſcentem per adhibitam volſellam ad polypos adaptatam feliciter extirpavit. *vid. Ej. obſerv.* 35. Ego etiam in palato poſt dentes inciſores talem ſuperioribus annis in monacho vidi: quae vero ob ſpinam ventoſam in oſſibus palati conjunctam, & quia aeger ignem admittere noluerat, tolli conſtanter non potuit, ſed aeger tandem viribus exhauſtus moriebatur.

CAPUT LXXXVI.

De Parulidibus ſeu gingivae abſceſſibus.

Nonnunquam ex vehementioribus dentium doloribus tumores graviter dolentes cum inflammatione ipſarumque malarum tumore, modo minore modo majore, in gingivis proveniunt. *Parulidas* Graeci appellant. His primum eadem prorſus ratione, quam ſupra in tumoribus inflammatoriis reliquis propoſuimus, ſuccurritur: medicamentis ſcilicet digerentibus; vel, ſicubi haec non proficiunt, aut malum neglectum, in abſceſſum aut fiſtulam quandoque degenerant. Igitur ſi recens adhuc tumor eſt, longe optimum videtur, ad dolores, ob quos aegri dormire nequeunt, leniendos tumoremque digerendum, chamaemelum, ſalviam, flores ſambuci, aliasque id genus herbas digerentes in aqua vel lacte coquere, calidumque liquorem ore diu continendum quam ſaepiſſime aegrotanti porrigere. Extrinſecus adhiberi ſacculus aliquis ex ſimilibus herbis, vel emplaſtrum de meliloto, vel diachylum ſimplex cum camph. vel, ſi haec non ſunt, ſtrophiolum ſaltem calidum, pro arcendo frigore & faciliori reſolutione obtinenda, poterit: non neglectis internis diaphoreticis ac reſolventibus. Quodſi vero reſolutio obtineri nequeat, emollientibus opus eſt, althaea ſcilicet, malva, verbaſco, ficu-

(*a*) Vid. *Ruyſchii* Obſervat.

ficubus aliiſque ſimilibus cum lacte decoctis, creberrimeque ore retentis. Externe ad accelerandam maturitatem utiliſſimum erit, ſimul ficum dimidiam atque ſuper prunis toſtam intus ad tumorem applicare; extrinſecus autem cataplaſma quoddam emolliens ſuper malam imponere. Simulatque mollities ſuppurationem ſignificat, ſtatim tuberculum, vel ſubcrudum etiam, incidendum, ne, ſi ibi diutius pus permanſerit, ipſum ſimul os afficiatur atque exedatur, unde peſſimae ſaepe fiſtulae oriuntur. Ulcere per ſcalpellum aperto, diligenter exprimi per admotos digitos materia corrupta debet, ſubindeque vel vino calido, vel decocto ex agrimonia & hyperico cum admixto roſarum melle colluendo purgari. Atque id ipſum tantisper fieri convenit, dum penitus ejecta materia noxia deprehenditur. Tum enim ſua quaſi ſponte vulneris orae coibunt. Sicubi paulo altius vitium penetrarit, neceſſarium utique eſt, decoctum illud per ſyringam injicere, diligentiſſimeque rurſus expreſſo liquore, ſplenium aliquod faſciae beneficio ſuper ipſum ulceris fundum deligare, ut nimirum is primo ſaneſcat. Quodſi autem in fiſtulam (cui oſſis caries ſaepe conjuncta eſt) ulcus degenerat, tum poſt injectiones ſupra poſitas ſingulas olei myrrhae per deliq. vel & elixir proprietatis portiuncula inſtillanda ſive immittenda, pro vulnere cum expurgando, tum glutinando. Hac enim curandi ratione adhibita, egomet non ſolum varias ſimplices, verum etiam fiſtulam ejusmodi cum oſſis carie conjunctam, eandemque jam tum inveteratam, ſiquidem ultra annum ipſa inſederat, ad ſanitatem perduxi. Sed ſi nihil omnia medicamenta proficiunt, ſcalpello incidere fiſtulam oportet, ipſamque ante omnia cariem vel medicamentis, vel radula, vel denique ferro candenti ea ratione extirpare, quam ſupra deſcripſimus, (*P. I. Lib. V. cap. VIII.*) Interdum *dens* aliquis *exeſus* fiſtulam in gingiva facit, quas *dentium fiſtulas* ſive maxillares appellare ſolent: qui proinde eximi prius debet, quam fiſtulae medicina conveniens adhiberi poſſit. Singulares de parulidibus obſervationes *Miſcellanea Berolinenſia* Part. I. *pag.* 143. continent: utpote ex quibus pateſcit, medicamenta ſuppurantia parum atque adeo nihil profeciſſe; quinimo tumores, niſi protinus inciſi fuerunt, ad fiſtulas tranſiiſſe, quae ſanari ante haud potuerunt, quam exeſus dens fuerit extractus. Praeſtat igitur, quemadmodum ſupra jam tum admonuimus, tuberculum iſtiusmodi, vel ſubcrudum etiam, protinus incidere, quam per fruſtra diutius tentatum reſolutionis negotium cariei periculo ipſum os exponere. Ceterum de *Epulide* & *Parulide* SCHELHAMMERUS jam An. 1692. elegantem diſſertationem edidit, quae evolvi poteſt.

De

Digitized by Google

De linguae vitiis, quae manus beneficio curantur.

CAPUT LXXXVII.

Quomodo deprimi lingua debeat.

POſſunt equidem varia incidere palati ſive oris vitia, tonſillarum nempe atque uvulae inflammationes ſive exulcerationes, polypus item atque abſceſſus oris, oſſicula denique vel piſcium ſpinae intus forte in faucibus defixae, quae providam omnino atque aptam linguae depreſſionem poſtulant; ſiquidem accurate ipſa cognoſcere atque curare volueris. Adhiberi ad hunc uſum peculiare quoddam inſtrumenti genus ſolet, *gloſſoſpatha*, ſive *ſpecillum linguae* Medicis vocatum. (*Vid. Tab. I. litt. P.*) Nobiliores autem iidemque delicatiores quia ſpecillum iſtiusmodi, utpote quorumvis aliorum hominum ori applicatum, inſigniter faſtidiunt, elegantius longe eſt atque ſimul commodiſſimum, cochlear quoddam mundum anſaque planiori inſtructum applicare. Utrobique vero id proſpiciendum inprimis eſt, ut quam leniſſime inſtrumentum admoveatur, ne qua forte partium aegrarum inflammatio cum doloribus concitetur vel adaugeatur. Sicubi *injectionibus ſimul opus eſt*, ſuper ſpathae oris ſive cochlearis anſam ſyringam in os immittere atque liquorem convenientem injicecere oportet. Si quae autem oris ulcera, tonſillarum vitia, narium polypi atque id genus alia incommoda, ſed abſque inflammatione tamen & convulſionibus incidunt, quae, quo minus aperiri os valeat, impediunt, *ſpeculum oris* quoddam prudenter adhibendum eſt. (Tab. XX. fig. 12. vel 13.)

CAPUT LXXXVIII.

Quomodo ſuccidere frenulum linguae conveniat, quod noſtrates ſolutionem linguae *appellant.*

I.

SOlutionem linguae eam operationem Germani appellant, quando membrana ſub lingua, quam *frenulum* Medici vocant, dividitur ſive inciditur. Fit ea plerumque in infantibus, & quidem duplicem *Quando frenulum linguae incidendum.*

ob

ob cauſſam: nimirum primo in infantibus valde tenellis, quando ſcilicet linguae pars anterior in iis a primo natali die nimis arcte cum parte ſubjecta per membranulam illam ita juncta eſt, ut linguam ſatis movere aut ex ore exſerere, adeoque & ſugere rite nequeant. Deinde etiam fit in paulo adultioribus, quando nimirum ob hanc membranam nimis arctam aut brevem juſto tempore articulate loqui non poſſunt: quare propter utramque cauſſam haec curatio valde ſaepius neceſſaria eſt. Interea tamen ſciendum, hanc linguae ſolutionem non in omnibus recens natis promiſcue infantibus, ut pleraeque adhud hodie obſtetrices ac mulieres, imo & multi alii homines temere putant, requiri; ſed potius ſtatuendum, eam vix in milleſimo quoque infante neceſſariam eſſe; imo, ut uſus me & plures alios prudentiores Medicos docuit, hoc vitium longe rarius occurrere quam labra leporina. Quotiescunque enim infans linguam ex ore emittere poteſt, frenulum bene ſe habet, atque operatione hac non indiget: nam & ſugere & loqui tandem, niſi aliud vitium ſubſit, diſcet. Contra ſi infans linguam vix movere, neque ſuper dentes ex ore exſerere poſſet, vel membrana haec alia ratione uſum linguae impediret, tunc utique inciſione apta opus eſt. Quia vero non temere inſtituenda, ne, ut quandoque factum eſt, mala pernicioſiſſima, imo & quandoque ipſa mors ea inducantur, operae pretium erit, quomodo ea recte inſtitui debeat, explicare.

II.

Curandi ratio. Scilicet extrema lingua vel per adhibitum linteolum, ne facile e digitis rurſus elabatur, (*vid. Tab. XXI. fig.* 1.) comprehendi, vel & per propriam *furcinulam* (*fig.* 2. & 3. itemque *Tab. I. litt. O. aut P.*) manu ſiniſtra paululum attolli debet. Dehinc ipſum linguae frenulum, venas raninas inter & ductus ſalivales inferiores, quantum quidem ad ſugendi loquendique facultatem ſufficit, forcipe apicibus obtuſis Tab. I. litt. C. vel ſcalpello inciditur: ſed provide tamen, ne aut ductus ſalivales, aut venae raninae, aut nervi linguae ſimul incidantur. His etenim laeſis mala graviſſima ſuboriuntur. Sic enim Dionisius *in Chirurgia* ſua memorat, (*a*) infantulum quendam, propter nimiam ſanguinis ex inciſis venis raninis profuſionem brevi poſt operationem exſpiraſſe. Si qua autem forte fortuna vena incidatur, quod in nimis brevi & craſſo frenulo facile contingere poteſt, ſpleniolum aliquod complicatum acetoque madidum tantisper ſub lingua continendum eſt, donec ſanguis conquieverit. Quodſi forte in prima inciſione non ſatis ſuccisa lingua deprehenditur, poſt aliquot dies vel pro re nata etiam ſeptimanas reliquam frenuli partem, quam providiſſime fieri poteſt, forfice vel ſcalpello adhuc reſecare poſſumus. Denique poſt peractam opera-

(*a*) Ubi de frenulo linguae agit.

Digitized by Google

operationem digitus melle rosarum vel ſirupo violarum madidus ſub lingua quam ſaepiſſime hinc inde commovendus, vulnusque eo inungendum eſt; ne ſolutum aut diviſum linguae frenulum denuo conferveſcat.

III.

Ceterum ex jam dictis non id ſolum apparet, rariora longe, quam vulgo putatur, noxae hujus exempla eſſe, ſed curationem quoque ſubinde periculoſiſſimam. Quam quidem ob rem peſſime falluntur obſtetrices illae, quae, nullum prorſus infantem ab iſtoc vitio immunem naſci, cum imperitiſſimo vulgo ſtatuunt: adeoque infantulis recens natis omnibus digitis in os immiſſis, linguae frenulum iſtud unguium adjumento reſolvere allaborant. Namque abeſſe vix poteſt, quin temeraria & rudior iſtiusmodi per ungues laceratio illius membranae inflammationes, convulſiones atque adeo mortem ipſam in tenerrimis infantulis ſaepe adducat. Itaque non obſtetrices tantum & mulierculae ab imprudenti frenuli iſta ſolutione ſeu potius laceratione ſerio dehortandae ſunt, ſed Hildanus quoque inprimis hic conſulendus: ſiquidem is *Cent. III. obſ.* 28. non ipſius tantum noxae naturam atque curationem; ſed varia quoque incommoda, quae concitari per imprudentem operationem poſſunt atque ſolent, accurate admodum propoſuit. Quando autem ſolutio frenuli hujus requiritur, tutius longe & minori cum dolore ea forfice, ut dictum eſt, quam unguibus rudioribus perfici poteſt. *Scholion.*

CAPUT LXXXIX.

De ranula ſive tumore, itemque calculo ſub lingua.

I.

Ranulam Medici vocant tumorem ſive abſceſſum, qui ſub extrema lingua juxta venas raninas, modo in dextra, modo in ſiniſtra, modo denique in media parte ſubjecta naſcitur. Intus contenta materia varia eſt: nunc enim lympha tenax & mucilaginoſa carnem diſtendit, nunc alia quaedam materia craſſior, purulenta atque duriuſcula, imo quandoque lapidea hic deprehenditur, quae tumorem facit. Tumor ipſe quandoque celeriter admodum increſcit, atque non loquendi ſolum ac deglutiendi facultatem mirifice impedit, ſed acutiſſimos quoque dolores interdum concitat. (*a*) Non- *Ranula quid ſit.*

 nun-

(*a*) Exempla huc facientia extant apud Marchettum *Obſervat.* 31. Tulpium item *Obſervat.* Lib. I. cap. 32. nec non apud Fabricium ab Aquapendente cap. De ranula linguae.

nunquam etiam tubercula carnoſa eademque dura hic enaſcuntur; quae quo majores dolores afferunt, hoc magis etiam periculoſa ſunt, paulatimque aliquando, ut ſemel iterumque vidi, in cancrum transeunt. Saepius autem infantes, quam adulti, a tumoribus ſub lingua infeſtantur. Neque facile etiam reſolvi, quicquid ſemel hic coiit, poteſt: ſiquidem medicamenta reſolventia commode applicari hic non valent. Eandem etiam propter cauſſam ranula difficulter ad ſuppurationem perducitur. Ut proinde plerumque vix niſi a manu ſanitatis praeſidia petere conveniat.

II.

Curatio. Et vero quia tumores iſti plerumque tumoribus tunicatis haud abſimiles ſunt, longe optimum foret, eosdem, ceu ſupra (*cap. XXVIII.*) praeſcriptum eſt, protinus una cum ipſis tunicis extirpare. Sed variae tamen rationes ſunt, quae iſtam curandi rationem, longe ceteroquin promtiſſimam, hic impediunt. Neque enim tunica ſolum tenuiſſima eſſe ſolet, ſed miſerabilis quoque infantum ejulatio ita periculoſam atque ancipitem hanc operationem efficit, ut nihil omnino facilius ſit, quam nervos, vaſa linguae ſanguifera ductusque ſalivales graviter laedere, indeque & dolores vehementiſſimos, & ſpaſmos, vel inflammationes, vel ſanguinis profuſiones graviſſimas concitare. Itaque longe melius infantum ſaluti proſpicitur, ſicubi, lingua per alterutram manum ſurſum paululum adducta, tumor per immiſſum ſcalpellum ſecundum longitudinem transverſim, ſed provide tamen, ne ſupra memoratae partes ſimul percutiantur, inciditur, atque intus contenta materia noxia, ſive ea viſcida ſit, ſive ſpiſſa, ſive etiam purulenta, quam diligentiſſime emittitur; vel, ubi craſſior fuerit, per admotos digitos exprimitur. Ne qua autem, prout fieri plerumque ſolet, tumor iſtiusmodi propter intus relictam tunicam, denuo renaſcatur, quod facile alias fieri ſolet; tutiſſimum utique fuerit, ipſum vulneris fundum linamentis in roſarum melle, cui ſpiritus vitrioli ad notabilem acorem admixtus eſt, tinctis identidem per dies ſingulos atque tamdiu expurgare, donec tunica penitus exeſa & conſumta deprehenditur. Tum enim abſque omni periculo, vel oleo & ſaccharo, vel mero roſarum melle aut oleo myrrhae per deliquium adhibito, ad ſanitatem ulcus perduci poterit. Interdum ſine admotis medicamentis atque inſtrumentis, velut ſua ſponte tumor iſte rumpitur: adeoque tunc eodem prorſus, quem jam jam propoſuimus, modo inſtituere purgationem glutinationemque ulceris oportet. Nonnunquam *glandulae ſubter linguam poſitae cum doloribus atque inflammatione intumeſcunt.* Quod ipſum ſimulatque incidit, lac calidum ore continendum, atque ficus dimidia toſta diligenter ad partem aegram applicanda, cataplaſmatibus atque emplaſtris emollientibus ſubter mentum

impo-

impoſitis, donec vel reſolutus ad maturitatem tumor perveniat. (*a*) Tunc enim, ſi maturus deprehenditur, incidi, expurgari atque glutinari pars afflicta eo modo debet, quem in *epulidibus* ſeu gingivae abſceſſibus ſupra deſcripſimus. (*Cap.* LXXXV.) Sicubi, prout egomet aliquoties obſervavi, tumor ſub lingua media, ſive in illa parte eſt, ubi ductus ſalivales in os tranſeunt, abſtinendum utique a ſcalpello eſt, ne ſcilicet ductus iſti ſalivales una cum nervis aut vaſis ſanguiferis vicinis perrumpantur. Tutius enim hic eſt, donec naturae beneficio ulcus aperiatur, exſpectare, diligenterque poſtmodum ſecundum modo propoſitam rationem expurgare. Quoties autem in *cancrum* ſimul tumor iſtiusmodi vergit, miſere utplurimum homines afflicti pereunt: neque enim curationem noxa iſtiusmodi peſſima recipit. *Si calculus in ipſa hac regione linguae* percipitur, lingua ea in parte, vitatis partibus ante indicatis, incidenda eſt, calculus, niſi tunc ſponte excidit, volſella vel ſpecillo ejiciendus, vulnusque, ut dictum eſt, glutinandum.

CAPUT XC.

De ſcirrho, ulcere atque cancro linguae.

I.

SI qua linguae pars cum duritie, ſed ſine doloribus tamen intumeſcit, ſcirrhus eandem occupaſſe dicitur. Qui ſimulatque dolores concitat, vel & materiam purulentam ſive ſaniem foetidam emittit, paulatim in cancrum degenerat: prouti quidem eo loco declaravimus, ubi generatim de ſcirrho tractavimus. Ad ipſum autem tumoris illius habitum quod attinet, interdum & cumprimis in principio exiguus idem eſt, piſoque vel avellanae haud abſimilis; interdum paulo grandior eſt, ſed quandoque valde inſignis, fereque maximam linguae partem tenet. Nunc mobilis eſt, nunc prorſus immobilis conſiſtit. Nunc tectus atque praecluſus adhuc cancer eſt; nunc autem apertus atque exulceratus, ideoque putridum peſſimeque olentem, ceu fieri in cancris reliquis ſolet, humorem effundit & linguam ſenſim conſumit. Interdum pernicioſiſſimae hae noxae ſponte ſine ulla nota cauſſa ſuboriuntur; ſaepius vero ſi dens aliquis acutus, inaequalis vel fiſſus graviter linguam compungit atque affligit. Vidi inde linguam ex altera parte, vidi vero etiam eam ab apice paulatim eroſam atque deſtructam. *Malum deſcribitur.*

(*a*) Vid. Salmuth. in *obſerv.*

II.

Curatio. In curatione igitur quoties male affectus ejusmodi dens noxam iſtam inducit, eximi protinus idem debet, vel ſaltem apex vel inaequalitas, quae laedit ac pungit, per adhibitam limam idoneam Tab. XX. fig. 22. aliamve ſimilem, quam exactiſſime abradi. Quo enim diutius in dente vitium illud perſiſtit, hoc gravius etiam ipſa lingua infeſtatur, & nunquam, niſi vitio dentis prius ablato, ſaneſcit. (*a*) Dente jam, prout diximus, extracto vel raſo, aegram atque exulceratam linguae partem oleo myrrhae per deliquium, vel & roſarum melle, admixto pauco balſamo peruviano ſive de meccha, gnaviter inungere convenit. Sicubi jam ab internis cauſſis excitatum malum eſt, medicamenta interna, quae alias contra ſcirrhum & cancrum valent, tentari poſſunt; attamen utplurimum parum aut nihil proficiunt. Itaque ſi his aliisve idoneis remediis aliquamdiu uſurpatis malum non minuitur, protinus hic adhibendum ferrum eſt, ne propter ipſam cunctationem malum ingraveſcat ac nimis periculoſam operationem efficiat. Sed ſciendum tamen hic eſt, naſci quandoque in hominum linguis tubercula quaedam piſis fere aequalia, vel & grandiora, quae, prout egomet aliquoties obſervavi, non eandem ſolum magnitudinem ſemper ſervant, ſed ſine doloribus etiam atque incommodis per plures annos, imo usque ad ipſum vitae finem perſiſtunt. (*b*) Haec ſine curatione relinquenda ſunt; ceu ſupra jam de ſcirrhis atque cancris mitioribus nihilque procedentibus eſt praeſcriptum. Quo magis enim iſtiusmodi tuberculum tractatur, hoc gravius plerumque irritatur; usque adeo, ut in carcinoma ſive cancrum apertum ſenſim idem degeneret, miſerrimeque tandem aegrum hominem interimat. (*c*) Quodſi autem ſcirrhus in lingua multum augetur & dolores movet, quam citiſſime extirpare ipſum convenit. Nimirum ſi mobilis adhuc tumor eſt, incidi lingua per ſcalpellum eo usque debet, ut reſolvi commode a partibus integris quicquid durum & corruptum advertitur, poſſit. Sicubi immobilis, ſed tamen non nimis magnus tumor eſt, proxima linguae pars ſimul excidi cum eodem debet. Ubi vero grandior vel & in ipſis linguae radicibus atque ita poſitus tumor obſervatur, ut tôtus exſcindi haud quaquam poſſit, ſatius utique eſt prorſus ab operatione abſtinere, quam fruſtra hominem diſcruciare vel prorſus eum interficere. Cancer enim niſi totus extirpatur, magis per admotum ferramentum ingraveſcit. Quo autem commodius inſtitui operatio valeat, longe optimum erit, miniſtrum aliquem a tergo, qui

(*a*) Sicut etiam Obſervavit & ſentit Ruysch. Obſ. 76.

(*a*) Novi exemplum, ubi ejusmodi tuberculum in lingua viri cujusdam litterati jam per triginta fere annos ſine mutatione adeſt; ſuaſi vero, ut medicamentis non irritetur, ſed in quiete relinquatur.

(*b*) Teſte Hippocrat. & Celso.

Digitized by Google

qui caput contineat, aliumque ad hominis aegri latus alterutrum conſtituere, qui gnaviter linguam vel digitis linamento quodam ſubtiliori tectis, vel & volſella quadam, qualis ea eſſe poteſt, quae *Tab. XIX. fig.* 9. vel 10. repraeſentatur, contineat. Scirrho vel carcinomate hunc in modum extirpato, glutinari vulnus per adhibitum mel roſarum cum pauxillo balſami ſupra laudati, vel myrrhae oleum, vel & oleum olivarum, vel amygdalarum dulcium recens cum ſaccharo in formam linimenti permixtum oportet. Poſt confectam curationem illud inprimis injungendum aegris eſt, quod ſupra jam in cancris praecepimus, ut nimirum quam maxime ſollicitam atque juſtam vitae victusque rationem per omnem reliquam vitam obſervent, atque ſubinde idoneis remediis a prudenti Medico praeſcriptis utantur. Namque alias haud exiguum periculum eſt, ne priſtinum malum denuo redeat. Memorabile hic videri iſtud curationis exemplum poterit, quod ab expertiſſimo Ruyschio (*a*) deſcriptum legimus: ſiquidem is refert, tumorem iſtiusmodi linguae exulceratum ſcalpello exciſum, applicatoque dein ferro candenti malum ipſum curatum fuiſſe, quod ſine uſtione, licet aliquoties exciſum, curari non poterat.

CAPUT XCI.

De palati ulceribus.

I.

SUboriri nonnunquam ulcera quaedam in palato ſolent usque adeo maligna, ut non ſolum partes ejus molles, ſed ipſa quoque oſſa eaque haud raro ad nares usque exedant. Quod ipſum equidem malum qui experiuntur, his & loquendi facultas naturalis corrumpitur, & potio ſive fluidum quodque in os ingeſtum non ſine mirifica moleſtia confeſtim per nares rurſus effluit. Cauſſa iſtiusmodi calamitatis ſita eſſe ſolet cum in ſcorbutico, id eſt, acriori ſanguine, tum & vel maxime in affectibus venereis: & niſi haec mala mature tollantur, totum palatum & ſaepe ſimul naſum cum ſumma aegri miſeria deſtruunt. *Eorum ſymptomata & cauſſae.*

II.

Igitur ipſa *curatione* proſpiciendum inprimis eſt, ut vel ſanguinis acredo praeter naturam, vel venereae luis malignitas per adhibita medicamenta idonea & cumprimis interna, quam maxime fieri poteſt, a prudenti Medico leniatur, vel omnino tollatur. Si nondum perfora- *Curatio.*

 tum

(*a*) *Obſervat.* 76.

Digitized by Google

tum vel a carie exeſum palatum deprehenditur, gargarizatione frequentiſſima, expurgatione item, inunctione atque injectione opus eſt; quo nempe facilius, quicquid in ulcere corrupti ſubeſt, ejiciatur. Facere autem huc prae ceteris conſueverunt herba agrimoniae, hyperici, alchimillae, atque id genus aliae herbae vulnerariae, in aqua prius decoctae atque dein roſarum melle, aut pro re nata etiam, ubi ſcilicet difficilior expurgatio videtur, aegyptiaco, vel & unguento fuſco permixtae. Quod unguento aegyptiaco ſuperinnatare ſolet mel, nec non *aluminoſa* Fallopii *aqua* usque adeo inſignem virtutem habent, ut in iſtis quoque palati ulceribus expurgandis proficiant, quae oſſium cariem jam tum habent adjunctam. Quoties ita expurgatum ulcus eſt, haud alienum fuerit, paulo poſt vel roſarum melle, oleo myrrhae per deliquium, elixir. proprietatis, vel peruviano balſamo per adhibitum penicillum aut linamentum carptum exulceratam palati partem inungere.

III.

Curatio ubi caries eſt.

Si jam tum caries palati oſſa invaſit, reſolvi eadem a partibus integris per modo laudata medicamenta haud raro ſolet; praeſertim ſi aut roſarum melle cum ſpiritu vitrioli ad acorem usque permixto, aut caryophyllorum oleo quam ſolertiſſime pars afflicta ſubinde inungitur, continuatis ſimul diligenter remediis internis. Quae ipſa ubi parum ſunt, *ferrum candens* ad exeſum os leniter applicare convenit; ſed ante tamen linamentis carptis atque ſiccis probe idem abſtergere, ipſamque linguam, ne graviter eadem attingatur, linamentis madidis contectam ſpathula ſive oris ſpecillo deprimere. Poſt confectam aduſtionem medicamentis balſamicis antea commendatis tamdiu fovendus locus afflictus, donec os nudum iterum carne contegatur & plane conſanuerit. Scire autem expedit, foramina ejusmodi in palato, quae ad nares penetrant, nunquam omnino rurſus claudi, ſed ſemper aperta manere.

CAPUT XCII.

Quomodo foramina ex naribus in palatum biantia curari debeant.

SI quibus forte palatum, ut modo diximus, graviter exeſum atque ad ipſas usque nares ita perforatum eſt, ut & diſtincte loquendi facultas impediatur, atque potiones aliaque liquida, quae aſſumere volunt, per nares rurſum profundantur; horum equidem ſalus in eo poſita eſt, ut, quam exactiſſime licet, foramen iſtud occludatur. Quod

Digitized by Google

Quod vero quia per novam carnem atque oſſa, ut capite praecedenti jam docuimus, obtineri nequit, fieri proprio inſtrumento quodam debet. Itaque lamina quaedam aurea vel argentea foramini ita adaptanda tubuloque hinc atque inde perforato vel anſa quadam ſic inſtruenda, ut non ipſum modo foramen quam arctiſſime claudi, ſed ſpongiae quoque fruſtulum aliquod ad ſupremam tubuli ſeu anſae partem firmari valeat. [*vid. Tab. XXI. fig.* 4. 5.] Spongia etenim per palati foramen iſtud in nares inſerta firmiter laminam, ne decidat, continet, atque ita efficit, ut non diſtincte tantum loquendi ſed deglutiendi quoque facultatem naturalem aegri homines recuperent, quaſi palatum haberent integrum. Oportet autem bina ſaltem inſtrumenta hujusmodi in promptu habere, alternis ſemper diebus applicanda; ſpongiam autem quotidie ex aqua pura diligenter exprimere, ne, quos in naribus eadem attraxit, humores ſenſim putreſcant, odoremque peſſimum producant. Vidi ejusmodi quoque foramen magnum palati in militum quodam praefecto, a glande plumbea inflictum: quod vero eodem modo emendandum erat.

De uvulae atque tonſillarum vitiis, quae manus adjumento curantur.

CAPUT XCIII.

De uva ſive uvula nimium producta.

I.

UVa equidem haud raro varias propter cauſſas ita intumeſcit ac producitur, ut multum, imo quandoque in ipſam fere laryngem ſive aſperam arteriam deſcendat, ideoque non ſpirandi ſolum, ſed deglutiendi quoque & loquendi negotium difficile admodum reddat. Si recens adhuc atque *ab inflammatione concitatum malum* eſt, prouti quidem ex doloribus, calore item ac colore rubicundo cognoſcitur, gargarizationibus atque injectionibus, temperandi ac reſolvendi vim habentibus, ut aqua ſimplici cum pauco ſpiritu vini permixto, vel decocto fungor. ſambuci, hordei, florum liguſtri aut malvae cum nitri, aluminis vel ſalis ammoniaci portiuncula permixto, inprimis utile eſt. Adhibere autem ſimul medicamenta interna eademque temperantia, cujusmodi noſter pulvis temperans eſt aliique ſimiles, oportet; quin etiam ubi gravior inflammatio ſubeſt, ſanguinem mox per venas

Curatio per medicamenta.

Digitized by Google

venas vel brachii vel pedis detrahere, alvum ducere atque clyſteria applicare convenit, ne ſcilicet angina ſive faucium inflammatio perniciosiſſima ſuperveniat. Quanquam nec *ſcarificationes* hic alienae ſunt: dudum enim experientia, cum in proprio, tum in aliorum corporibus inſtituta me docuit, non deliniri modo uvae inflammationes, ſed praecaveri etiam utiliter per easdem quam efficaciſſime poſſe. Quoties a *pituita* ultra juſtum modo diducitur, alba plerumque ipſa exiſtit, absque omni & calore & inflammatione. Itaque longe optimum hic eſt, vel ſpiritu vini calido, pauca aqua temperato, vel decoctis adſtringentibus, qualia ex roſis, liguſtri floribus, granatorum corticibus atque rebus id genus aliis praeparantur, cum admixta ſpiritus vini vel ſpiritus ſalis ammoniaci portiuncula, diligenter gargarizare. Si nihilominus malum remanet, alia via ad curationem ſeu pituitae digeſtionem aggrediendum eſt. Nempe zingiberis vel piperis contriti cum adjecta granatorum corticum aequali portione uvae nimium diductae vel forma pulveris, vel & cum melle ſubacta, minuti cochlearis cujusdam beneficio (*Tab. I. fig. IV.*) diligenter admoveri debet, non neglectis interim medicamentis internis iisdemque purgantibus atque digerentibus.

II.

Curatio per manum. Quandoque autem haec omnia parum ſunt, ſed propter pituitam afflicta uva ſic tandem quandoque intumeſcit atque prolongatur, ut in ipſam arteriam aſperam dependeat, graviterque ſpiritum, deglutitionem atque ſermonem impediat. Quo equidem in caſu, quando inanis eſſe medicamentorum uſus adſolet, protinus id tollendum, quo longior uva eſt, quam naturaliter debet. Tolli autem variis modis uvae pars ſupervacanea poteſt. Primus modus eſt *per vincturam.* Huic perficiendae quia manus haud ſufficiunt, proprium inſtrumentum aliquod extat deſtinatum: quale quidem ex HILDANO & SCULTETO *Tab. XXI. fig. 6.* repraeſentavimus. Nempe filum quoddam craſſum A. acus longioris (*fig. 7.*) adjumento ſic per inſtrumentum illud cavum ducitur, ut vinculum aliquod intra annulum B. fiat. Per vinculum iſtud lineum tanta uvae pars demittitur, quanta inutilis eſſe cognoſcitur, adſtrictoque filo C. gnaviter conſtringitur. Tum inſtrumento ipſo remoto vinculum in uva relinquitur, firmiusque ſubinde per dies ſingulos adſtringitur, donec uvae pars inferior decidat. Sed iſta quidem curandi ratio quantumvis ſatis ingenioſa ſit, tarda nimis eſt, neque homini aegro tantum, ſed chirurgo etiam moleſta. Paulo promtior ea curandi ratio videtur, ſi, lingua per ſpecillum planum ſive ſpathulam (*Tab. I. P.* vel *R.*) prius depreſſa, tantum ex uva per forficem longiorem exciditur, quantum ſupervacaneum eſſe manifeſtum eſt. In quo equidem negotio illud inprimis videndum eſt, ne juſto vel major vel minor pars, quam naturaliter decet, remaneat. Juſto major etenim ſi remanet, aegro moleſta & parum utilis operatio eſt: juſto mi-

Digitized by Google

minor autem ſi relinquitur, ſermo plerumque corrumpitur. Quando vero quis manu tam ſtrenua inſtructus non eſſet, ut oris ſpathulam cum forfice quam exactiſſime ſimul continere valeat, nonnullis optima atque commodiſſima curandi ratio eſt, quae fit per *illud inſtrumenti genus, quod a ruſtico quodam Norwagico*, (ſiquidem in his regionibus frequentiſſimum iſtud mali genus eſt) *adinventum*, Bartholinus ut & Scultetus accurate ſatis deſcripſerunt. Nimirum cultellus aliquis proprius ad ferramentum quoddam latum idemque in anteriori parte perforatum ita firmatur, ut poſt emiſſam, quae ferramento juncta eſt, lamellam elaſticam, quam celerrime prorumpat, uvaeque partem inutilem praecidat. Tametſi clariſſimus Ravius, ni fallor, inſtrumentum illud ſic immutavit, (*vid. Tab. XXI. fig.* 8.) ut lamina elaſtica prorſus abſit, cultellus autem C per bacillum B B fortiter depreſſum uvam productam atque per foramen A, quantum ſatis eſt, demiſſam, uno ictu reſecet ſive decerpat. Inſtrumentum ipſum per anſas D D D manu ſiniſtra ſic in ore continetur, ut lingua ſimul quam aptiſſime deprimatur, atque tunc oris ſpecillo opus non ſit.

III.

Sanguis quomodo ſiſti debeat.

Uvae parte ſupervacua hunc in modum praeciſa, haud alienum eſt, ſanguinem paulisper fluere pati; dehinc autem cum ad cohibendum ſanguinem, tum ad partem aegram fovendam, ex vino calido eodemque praeſertim rubicundo, ſi haberi poteſt, vel aceto etiam aut oxycrato calido, diligenter gargarizare. Si nihilominus fluere ſanguis pergit, pulvere aluminis per admotum cochlear (*Tab. I. fig. N.*) cohibendus; vel &, priſcorum Chirurgorum more, ferramento quodam calente, ſed nondum tamen candente, dum ſanguis conquieſcat, contingenda. Quoties autem, prout fieri haud raro ſuevit, affectus aliquis venereus uvam ſimul infeſtat, id ſibi datum chirurgus exiſtimet, ut non a manu ſolum, ſed a medicamentis quoque convenientibus ſanitatis praeſidia petat; alias optatum finem non obtinebit.

C A P U T XCIV.

De tonſillarum ab inflammatione atque angina vexatarum ſcarificatione.

Tonſillarum inflammationem vehementiorem, praeſertim ſi propter anginam incidit, in malis graviſſimis maximeque periculoſis numerandam eſſe, ipſe rerum uſus loquitur. Ne qua igitur gangraena cum aliis id genus malis peſſimis ſuperveniat, cogitandum protinus

de medicina efficaciſſima eſt, cujus beneficio inflammatio iſta leniatur. Si quid autem aliud, praeter jam jam propoſita adverſus uvae inflammationem remedia, nobile hic ſanitatis praeſidium eſt, nobiliſſimum profecto in iterata ſanguinis per venas brachii, pedis, juguli, imo & ipſius linguae detractione, ipſarumque tonſillarum diligenti ſcarificatione poſitum eſt: Sic enim quam aptiſſime educi ſanguis abundans & inſpiſſatus poteſt. Quemadmodum autem veteres Chirurgi externam tonſillisque proximam colli partem ſcarificarunt, ſanguinemque nimium per impoſitas cucurbitulas extraxerunt, id quod adhuc ipſe utiliſſimum uſu deprehendi: ſic recentiorum nonnulli, prout egomet relatum in Anglia quondam accepi, tonſillas ipſas, lingua ſolerter depreſſa, per immiſſum in os ſcalpellum ſive ferramentum longum atque acuminatum crebro incidunt. Quam equidem curandi viam longe promtiſſimam atque commodiſſimam eſſe, dummodo medicamenta convenientia interna, potus aqueus multus & clyſteres refrigerantes, ſimul adhibeantur, Medicus aliquis expertiſſimus mihi retulit. Quare mirum haud eſt, ſi, prout ex Garengeotii *Chirurgia* editionis primae *Tom. II. pag.* 456. pateſcit, Galli etiam id medicinae genus hodie exerceant. Quo autem commodius atque tutius fieri ſcarificatio iſta poſſit, tale inſtrumentum ſolet adhiberi, quo & lingua deprimi & phlebotomus aliquis abſcondi queat. *Vid. Tab.* XXI. *fig.* 9. quod *pariſthmiotomus*, quia tonſillae Graecis *pariſthmia* vocantur, dici poteſt, atque aliquando longior, quam hic exhibetur, eſſe debet. Loco hujus inſtrumenti, quod dudum in *Ephem. Nat. curioſor. Cent. IV. obſ.* 191. una cum uvae & tonſillarum ſitu & figura deſcripſi, Petitus fere ſimile, ſed curvum pro hoc uſu invenit, quod Garengeot. in lib. ſuo *de inſtrument. Chirurgicis* delineavit: ubi vero perhibet, ac ſi Valentinus in ſua Chirurgia illud primus deſcripſiſſet, quamvis Valentinus in libro citato pag. 102. perſpicue ſcribat, me illud primum delineaſſe & deſcripſiſſe.

CAPUT XCV.

Quomodo aperiri tonſillae exulceratae debeant.

I.

Cur & quando aperiri tonſillae debeant.

NOnnunquam inflammatio tonſillarum vel negligitur, vel reſolvi, quicquid in tonſillis tumentibus coiit, nulla ratione poteſt; ſed in abſceſſum vel ſcirrhum quoque degenerat. Quod ipſum ſimulatque advertitur, commodiſſimum utique fuerit, gargarizationibus interne, atque

Digitized by Google

atque malagmatibus externe, ad emolliendum accommodatis, ſuppurationem iſtam, quoad fieri poteſt, accelerare; quo nempe facilius & a moleſtiis graviſſimis, & ab ipſo, quod in exulceratione graviori imminet, ſuffocationis periculo miſeri homines liberentur; deglutiendi loquendique facultate reſtituta. Easdem propter cauſſas alienum atque adeo periculoſum quandoque foret, tamdiu exſpectare, donec ſua ſponte pus erumpat; quin potius aegra pars mature incidenda, ſimulatque nimirum materiae quicquam intus eſſe advertitur. Id quod vero ſaepius haud adeo facile obſervari poteſt, ſed viſu & tactu omnia accurate exploranda.

II.

Quando vero abſceſſum in tonſillis factum eſſe cognoſcimus, aperiri eae hunc fere in modum debent. Nempe phlebotomus aliquis longior linamento vel emplaſtro eo usque contegitur, ut non niſi cuſpis ad digiti dimidii transverſi amplitudinem promineat. Tum lingua per ſpathulam Tab. I. P. aut cochleare manubrio plano inſtructum depreſſa, phlebotomus in tonſillas exulceratas, qua parte commodiſſimum videtur, demittitur. Namque hoc facto & materia erumpit, & cruciatus, qui antea aderant inſignes, mox remittunt. Quanquam commodior in hoc ipſo negotio illius inſtrumenti ſive *periſthmiotomi* uſus eſt, quod ſuperiori capite ad tonſillas ſcarificandas commendavimus. (*Tab. XXI. fig.* 9.) Id ipſum enim quia phlebotomum A quaſi in ſpathula ſive theca quadam cava tectum continet, non ad linguam modo deprimendam adhiberi, ſed & ſine hominum aegrorum terrore in os atque tonſillam, promoto per digitos globulo B, immitti poteſt. Quare apud infantes praecipue aliosque homines paulo timidiores, qui ſcalpellum vix vel prorſus non admittunt, longe aptisſimus inſtrumenti hujus eſſe poteſt uſus. *Quomodo aperiri debeant.*

III.

Tonſillis exulceratis hac ratione deopertis, vel ex herbarum vulnerariarum decoctis, cum roſarum melle permixtis, vel & ex vino cum admixta aquae vel infuſi theae & roſarum mellis portiuncula, ſed calidis tamen, gargarizandum, idemque per ſingulos dies quam ſaepisſime atque tamdiu faciendum, donec aegra pars penitus fuerit reſtituta. Interim quam maxime neceſſarium eſt, aegris praecipere, ut a rebus quibuscunque acribus ac ſalſis, quin & a medicamentis etiam acrioribus quam ſolertiſſime ſibi caveant. Namque hic periculum eſt, ne quid forte ex rebus iſtiusmodi noxiis in novo vulnere adhaereſcat, vellicet, pungat, irritet, novasque proinde moleſtias atque inflammationes, ut ipſe vidi, cum vitae periculo concitet. *Quid poſt inciſas tonſillas fieri debeat.*

Digitized by Google

CAPUT XCVI.

De tonſillis induratis.

I.

Vitium ejuſdemque curatio deſcribitur.

INterdum tonſillae poſt inflammationem ita graviter indureſcunt, atque intumeſcunt, ut fauces ipſas fere claudant, adeoque omnem fere & deglutiendi & ſpirandi facultatem impediant: praeſertim ſi utramque tonſillam vitium iſtud invaſerit. Quandoque enim non niſi alterutra hoc vitio laborat. Difficulter autem quandoque emolliri atque digeri durities iſta ſolet, ita ut aliquando extirpare potius ipſas oporteat, niſi in graviſſimorum cruciatuum atque adeo ipſius ſuffocationis periculum conjicere hominem aegrum voluerimus. Extirpari autem ipſae vel medicamentis rodentibus, vel ferro, vel vinctura etiam interdum poſſunt.

II.

Prima curandi via per rodentia.

Atque ad *medicamenta* quidem rodentia quod attinet, providendum quam ſolertiſſime eſt, ne quid forte iſtiusmodi vehementioris ſive venenati medicamenti hic adhibeatur, quod, ſicubi ad ventriculum forte devenerit, majorem aegris calamitatem adducat. Inprimis igitur huc faciunt oleum tartari per deliq. vel &, ubi illud parum eſt, aqua rodens fortior, ex aqua forti atque argenti vivi ea portione, quae reſolvi ſuper igne in eadem poteſt, praeparata. His vel id genus medicamentis aliis ſemel aut bis quotidie peſſima tonſillarum induratarum pars per penicillum inungenda, donec paulatim, quantum ſatis eſt, diminuta ſit. Duplex autem in hoc ipſo negotio neceſſaria cura eſt: tum ne aliae ſimul eaedemque ſanae partes inungantur; tum etiam, ne paulo poſt adhibitum ultimum medicamentum rodens, cibi vel potus quicquam aeger aſſumat, vel ſalivam etiam deglutiat, ne ſimul deglutiatur, & ob rodentem facultatem in ſtomacho noxam inducat. Oportet igitur ipſi praecipere, ut per dimidiam a facta inunctione horam prono capite ſedeat, ſalivamque una cum medicamento rodenti effluere ex ore patiatur; dehinc etiam ubi cibus vel potus capiendus eſt, aqua egelida ipſum os diligenter prius colluat atque gargarizet. Atque id quidem fieri tamdiu debet, donec tantum e tonſillis eroſum advertitur, quantum ad reſtituendam ſpirandi deglutiendique facultatem ſufficit. Neque enim opus eſt, ut tonſillae penitus exedantur, ne ſcilicet nimis diuturna curatio fiat, deinde, ne quam forte noxam aeger inde ſentiat.

III.

Digitized by Google

III.

Altera eademque jam priſcis Medicis uſitata tonſillas induratas curandi ratio in eo conſiſtit, ut aperto ore *hamulo* (Tab. VIII. fig, 2. vel 3.) excipiantur, admotoque ſcalpello apto provide excidantur. At vero quia non crudelis tantum valde videtur &, propter abditum tonſillarum ſitum minus commoda eſſe operatio iſta ſolet, rarius hodie adhiberi eadem conſuevit. *Curatio per ſcalpellum.*

IV.

Tertia denique curandi ratio a quibusdam commendata, per *vincturam* aliquando inſtituitur, atque tunc inprimis adhibetur, quando tonſillae ex parte tenui, quaſi ex petiolo quodam, pendent: quanquam & tunc ſectio ope ſcalpelli vel forficis commodior videtur. Quo autem commodius injici vinculum queat, iſtud etiam inſtrumentum laudant, quod in tollenda uva ſuperius commendavimus. (*vid. Tab. XXI. fig.* 7.) Vinculum ipſum tamdiu quotidie innovandum eſt, dum tonſillae corruptae decidant. Decidere autem ipſae, prout Medici quidam ſcribunt, poſt alterum tertiumve diem conſueverunt, ſi bene ligatae fuerint. Filum tonſillis injectum extrinſecus in gena ſemper firmari per impoſitum emplaſtrum aliquod debet, ne forte in fauces incidat. Cheseldenus ligaturam in ejusmodi malo ope ſpecilli injecit, eaque illud ſuſtulit. Aliam eamque ampliorem tonſillam peculiari ferramento ſive acu perforavit, utrinque ligavit, atque hac ratione extirpavit. Conf. Anat. ejus edit. III. p. 154. *Curatio per vincturam.*

CAPUT XCVII.

De tuberculis juxta fauces vel tonſillas provenientibus.

De tuberculis aut carunculis ſive *excreſcentiis*, ut vulgo dicunt, juxta fauces vel tonſillas pronaſcentibus non eſt, quod ſeorſim hic praecipiamus. Curari etenim ipſa iisdem prorſus viis poſſunt atque ſolent, quas ſupra in polypo atque modo tonſillis curandis jam propoſuimus.

Digitized by Google

CAPUT XCVIII.

Quomodo glandulae ſalivales, parotides nimirum & maxillares, induratae eximi debeant.

I.

Haec operatio negligenter a Medicis hactenus tractata.

QUanquam Medicorum multi multa cum de ſcirrhis, tum de aliis etiam glandulis induratis eximendis generatim praecipiant; tamen qua ratione eximi glandulae parotides & maxillares, tanquam praecipuae, quae miram in molem ſaepe intumeſcunt, atque arteriae carotidis paulo grandioribus ramis connexae, debeant, a nemine propemodum expoſitum reperio. Quicquid enim in peculiaribus diſputationibus atque libellis de dictis glandulis propoſitum extat, illud non tam ad ipſarum extirpationem, quam potius aliarum earundem noxarum ſanationem pertinet. Quin & in Medicis atque Chirurgis multi ſunt, qui earum extirpationem quaſi valde pernicioſam & cum praeſentiſſimo vitae periculo conjunctam omnino prohibent.

II.

Eſt enim valde periculoſa.

Quam equidem Medicorum horum prudentiam ac providentiam tantum abeſt, ut damnare vel vituperare auſim, ut potius quam maxime laudem. Tam enim grandes hic ſunt arteriarum carotidum rami, qui in glandulas modo dictas transeunt, ut, niſi prudens Medicus vel Chirurgus, quando forte vulnerantur, praeſto fuerit, quam celerrime, propter nimiam ſanguinis ex illis profuſionem, exhauriri homines ſoleant; ſive jam ex improviſo, ſive per operationem vulnus fuerit inflictum.

III.

Sed tamen non ſemper lethifera.

Quantumvis autem magna ſuboriri ſanguinis profuſio hic ſolet, tanta tamen neutiquam ipſa eſt, ut cohiberi a prudenti Medico prorſus nequeat. Ut nihil jam de eo dicam, ſolertiorem Medicum non de exercenda ſolum, ſed perficienda etiam atque amplificanda arte ſalutari ſollicitum eſſe debere. Neque enim ſufficit, in noxis levioribus certamque curationem habentibus opem aegris afferre, ſed in caſibus quoque dubiis atque apud Medicos paulo vel imperitiores vel timidiores pro deſperatis habitis experimenta facere oportet. Atque iſtae quidem rationes etiam atque etiam commoverunt, ut complures ejusmodi parotidas atque maxillares praegrandes & quam graviſſime induratas, diuque ab aliis Medicis per adhibita & digerentia & rodentia, & alia inferius poſita medicamenta tractatas, quin etiam ad cancrum jam vergentes, cum alibi, tum & vel maxime Helmſtadii, per ſcalpellum extirpare fuerim auſus.

IV.

Digitized by Google

IV.

Operandi ratio, quam his in malis inſtitui, haec eſt: Ante omnia liquor ſtypticus optimus cum panniculis lineis contortis multis linamentisque carptis, fungo, quem *boviſtam* vel etiam *crepitum lupi* vocant, ſpleniis aliquot craſſioribus ſenſim amplioribus, & faſcia denique ſex circiter ulnas Pariſinas longa, ad manus ponitur. Tum aeger in ſella quadam commoda ſic deponitur, ut ab adverſo lumine colluſtretur atque firmiter quoad caput ac manus a miniſtris comprehendatur. Deinde cutis ſuper tumorem poſita per adhibitum ſcalpellum ſecundum longitudinem inciditur, ipſaque glandula ſcirrhoſa vel indurata ſcalpello circumſpecte ab adjunctis partibus tandemque a connexis arteriis reſolvitur. Quod ipſum equidem dum fit, ſanguis ita largiter tandem prorumpit, ut vel librae etiam pondus adaequans ejusdem copia prius effluat, quam deponi ſcalpellum atque in manus aſſumi deligationis inſtrumenta poſſint. Ne qua igitur nimia ſanguinis profuſio aegrum conficiat, ſtatim aliquot panniculi contorti glomera tingere in liquore ſtyptico atque ſuper inciſis grandioribus iſtis arteriis gnaviter deprimere convenit. Reliquum vulneris cavum linamentis carptis atque panniculis ſiccis, digitis ſemper probe compreſſis, quam accuratiſſime expletur, tandemque, crepitus lupi fruſtulis grandioribus tribusque vel quatuor ſpleniis craſſioribus, per injectam faſciam firmiter ea fere ratione deligatur, quam in arteriotomia adhibere ſolemus. Sic enim ſenſim ſenſimque ſanguis conquieſcit, praeſertim ſi aegro in lectum repoſito, manu miniſtri locus vulneratus aliquamdiu probe comprimitur. Ceterum illud hic adhuc obſervo, quod *ſi tumor aliquis valde grandis*, gemino eodemque decuſſatim in cute facto vulnere eximi ipſum debere, quod ſimplici longitudinali id ſatis commode praeſtari nequit.

Operandi modus.

V.

Poſt confectam operationem leniter in lectulo deponi aegrotus, vinctura a miniſtro, juxta lectum conſtituto, firmiter adhuc per horas aliquot comprimi oportet; quo nempe certius ſanguis reprimatur. Tum per tres quatuorve dies integros ſtrenue in lectulo ſine reſoluta vinctura conquieſcat; ne qua forte nova ſanguinis profuſio incidat. Namque haud impune reſolvi ante dictum tempus vincturam poſſe, non vulneris tantum habitus, ſed rerum quoque uſus me docuit. Quum enim aliquando in virgine, operationem iſtam experta, adſtrictaeque deligationis impatiente, proxima poſt operationem factam luce faſciam pauliſper laxare ſuſtinerem; usque adeo violenter ſanguis, poſt faſciam vix dum dimidiam reſolutam, prorupit, ut ipſam perituram fere putaverim, atque ſtatim rurſus fortius adſtringere vincturam fuerim coactus.

Quid fieri poſt operationem debeat.

VI.

Poſt tertium vel quartum diem leniter & quam providiſſime faſciam una cum ſpleniis cruore tunc foetido infectis, vino calido vel ſpiritu

Deligatio quomodo.

vini

Digitized by Google

inſtituenda ſit. vini prius emollitis, atque lupi crepitu minus firmiter adhaereſcente reſolvere oportet, relictis iis, quae firmiter adhuc adhaerent. Mox ſplenia nova ſpiritu vini calido, vel & alio quodam fomento digerente, cujusmodi ſatis aptum ex aqua calcis ſpirituque vini camphorato, adverſus tumorem praeparatur, madentia per impoſitam faſciam priori ſimilem ſupra deligantur. Sed paulo tamen laxior priori eſſe altera haec vinctura poteſt, imo debet; ne ſcilicet aeque aut impoſſibilis aut difficilis ſaltem ac antea, cibi potusque aſſumtio aegris hominibus efficiatur. Atque altera quidem ac tertia deligatio iſta non niſi poſt alterum diem; reliquae vero, quia tunc vulnus multum puris fundit, quotidie innovantur. Oportet autem in deligationibus ſingulis bina potiſſimum providere: primo ne ex ſpleniis, lupi crepitu aut linamentis quicquam, niſi plane jam reſolutum ſit, avellatur ſive abſtrahatur; deinde, ubi linamenta priora deciderunt, ut novis ſubinde linamentis carptis atque in unguento digeſtivo tinctis vulnus adimpleatur, donec illud omne, quod ex linamentis carptis atque lupi crepitu in vulnere haereſcit, ſenſim per ſuppurationem & ſua ſponte abſcedit. Quod ipſum equidem fieri poſt octavum vel decimum quoque diem adſolet. His ita confectis, vulnus per unguentum digeſtivum diligenter expurgatur, inſimulque per id, quaſi balſamum vulnerarium fovetur, donec nova tandem carne impletum vulnus deprehenditur. Ipſam enim glutinationem linamenta carpta eademque ſicca ſuperimpoſita ſicut in aliis vulneribus ultimo perficiunt. Ceterum illud inprimis in ipſa operatione proſpiciendum eſt, ut poſt malam ſive poſt angulum maxillae vulnus infligatur; ne ſcilicet in ipſo vultu poſtea cicatrix ſit conſpicua.

VII.

Garengeotius cenſetur. Garengeotius quidem, recentior idemque clarus inprimis apud Gallos Chirurgus, quemadmodum nihil fere non expoſuit, quod laudem aliquam promereri in recentiorum Gallorum artificiis ſalutaribus poſſit; ſic de glandulis quoque induratis, ſcirrhis item atque cancri noxis extirpandis in peculiari capite quodam explicavit. At vero, quod non ſine cauſſa mireris, usque adeo leviter is materiam hanc pertractavit, ut parum aut nihil de ſanguinis ſuppreſſione dixerit. Quin idem etiam quam confidentiſſime aſſeverat, *nullis omnino, cum ad glandulas iſtas, tum mammas etiam induratas exciſas, opus eſſe medicamentis ſanguinem ſupprimentibus. Siquidem non niſi pauciſſimae vel ex grandioribus etiam tumoribus praeciſis guttulae ſanguinis prodeant;* ipſumque proinde vulnus quam facillimo negotio glutinetur, dummodo ſutura protinus fuerit injecta. Sed ex his quidem Garengeotii aſſertionibus clariſſime, niſi me omnia fallunt, pateſcit, 1) ipſum vel in doctrinis ſuis univerſalioribus ad has ipſas parotides & maxillares majores glandulas induratas penitus non reſpexiſſe, vel & operationem iſtam forte nunquam vidiſſe; tametſi, prout

Digitized by Google

prout ipſemet ſcribit, praeſtantiſſimorum apud Pariſienſes Chirurgorum operationibus quam ſaepiſſime interfuerit. Id enim firmiter perſuaſum habeo, Garengeotium, ſicubi parotidum vel maxillarium induratarum, praeſertim quae valde grandes fuerunt, extirpationem vidiſſet, vel nomina propoſuiſſe, vel faſſum quoque fuiſſe, vulnera, quae per operationem iſtam fiunt, & adeo vehementer ſanguinem fundunt, non uſque adeo promte ſui vel glutinari etiam poſſe. Niſi enim extirpatis majoribus harum glandularum tumoribus cum ſanguinem ſupprimentibus medicamentis quam exactiſſima deligatio inſtituitur, exhauriri aegrotus propter nimiam ſanguinis profuſionem brevi facilique negotio poteſt. Tum 2) illud illud etiam hinc colligitur, quam maxime perniciofas interdum generales Chirurgorum doctrinas fieri poſſe; niſi caſus ſimul ſpeciales una cum praecipuis exceptionibus ſolerter adjiciantur. Vix enim dubium eſt, quin crudeliſſime atque imprudentiſſime hominem interficeret, qui ex Garengeotii praeſcripto, in poſitionibus iſtis generalioribus poſito, parotidum atque maxillarium majorum induratarum curationem ſuſciperet. Ita enim cum Jenae chirurgus quidam ejusmodi glandulam parotidem induratam haud adeo pridem exciderit, aeger ex ſanguinis profluvio brevi mortuus eſt (*a*). Tametſi negare haud ſuſtineam, tutius omnino atque felicius in aliis corporis partibus, in quibus non adeo grandes arteriae attinguntur, ſecundum ipſam iſtam Garengeotii methodum expediri. Et vero, ſi quid ego conjecturis aſſequi valeo, probabile omnino videtur, parotidum atque maxillarium ſcirrhoſarum extirpationem plane inuſitatam apud Pariſinos atque a nemine adhucdum apud ipſos tentatam operationem exiſtere. Batavos autem Medicos in iſta vel fere ſimili curatione inſtituenda laudabiliter elaboraſſe, haud obſcure tum ex Roonhuysio (*b*), tum ex Tilingii ad Scultetum auctuario (*c*) patet, quod Lugduni Batavorum anno 1693. in lucem eſt expoſitum.

VIII.

Sed quicquid tandem harum rerum ſit, ſumma utique Chirurgis prudentia opus eſt, ne feſtinanter nimis atque citra urgentem neceſſitatem ad praeſcriptam operationem procedant. Praeterquam enim, quod ipſa cum periculo maximo fiat, magnamque fere ſemper cicatricem relin- *Curatio per medicamenta.*

Xxxx quat,

(*a*) Deſcribitur prolixius haec hiſtoria in Commerc. litt. Norimbergenſi An. 1733. pag. 61. ubi autor hujus obſervationis addit: *nos tragico hoc exemplo doceri, quosdam tumores illud noli me tangere prae ſe ferre, in iisdemque adeo curandis a cultro chirurgico tutius abſtineri.* Verum hoc chirurgis non adeo peritis dictum eſto; prudentes vero ac peritos terrere non debet: cum ſaepius hanc operationem jam feliciter perfecerim, nullusque adhuc eorum mihi mortuus ſit.

(*b*) Obſervat. I.

(*c*) Vid. hujus *auctuar.* II. *pag.* 39 & 54.

quat, ſane haud raro tumores iſti, praecipue in infantibus teneris, vel in adultis etiam, ubi nondum penitus inoleverunt, ita ſolent eſſe comparati, ut haud raro reſolvi medicamentorum beneficio queant Praeſtat igitur, leniorem per medicamenta curandi viam prius tentare, quam ferramenta protinus in manus ſumere. Longe vero valentiſſimum ad inſtituendam reſolutionem hic eſt, ſicubi tumores ejusmodi ſcirrhoſi laterino vel ſaponis oleo cum camphorae portiuncula ſubacto; vel & ſuccini aut juniperi oleo calido diligenter quotidie inunguntur, emplaſtroque deinde diachyl. cum mercur., diaphoret. Mynſichti, ſaponat. Barbett. cum ſuccini aut juniperi oleo, ſimilive alio ad digerendum accommodato, ſuper partem induratam impoſito, identidem per adhibitos ſacculos medicinales bene calidos foventur.

IX.

Medicamenta interna quaenam adhibenda ſint.

Interim neque interna medicamenta hic negligenda ſunt: ab his enim potiſſimum reſolutionis praeſidium debet exſpectari. Facere autem inprimis hic ſolent decocta reſolventia ex rad. vincetox. aut ſcrophulariae; ſiquidem ipſa cum ita dictis eſſentiis digerentibus bis aut ter quotidie ingeruntur; vel & bene mane interdum ad ſudorem provocandum in lectulo adhibentur. His interponi aliquoties per dies ſingulos confecti e ſpongia uſta, nec non ſale gemmae, antimon. diaphoret. rebusque ſimilem vim habentibus aliis pulveres poſſunt. Neque enim in expertiſſimis Medicis deſunt, qui admirabilem digerendi vim hisce medicamentis tribuunt. Quemadmodum alii portiunculam, quantam mucro cultri capit, ex contritis lacertis identidem aſſumendam ſuadent. *Aethiopem* certe *mineralem*, ut & *mercurium dulcem*, ſiquidem cum prudentia adhibentur, mirifice ad reſolvendum hic proficere, ipſa experientia me docuit. Sed alvum tamen ſub iſtorum medicamentorum uſum aliquoties per intervalla ducere convenit. Quodſi autem nihil omnia medicamenta iſta proficiunt; haud alienum eſſe, niſi forſan ab iſta curandi via aeger abhorreat, ad ipſam ſalivationem progredi, exiſtimo. Neque enim Agricola (*a*) tantum una cum aliis Medicis haud incelebribus eandem, quaſi ad tumores colli ſcirrhoſos digerendos efficaciſſimam, proponunt, ſed egomet quoque, in nonnullis ſaltem caſibus, haud exiguam in his noxis curandis vim exſerere, ſum expertus.

X.

Quid de ſuppuratione medicamentisque rolentibus habendum.

Sicubi ſcirrhus ejusmodi inflammationem aliquam habet adjunctam, reſolutiones autem ſpes omnis evaneſcit, haud alienum erit diſpicere, num ad ſuppurationem perduci tumor & quaſi abſceſſus aliquis tractari queat. Neque enim exempla mihi deſunt iſtiusmodi, ubi parotides &

(*a*) *In Chirurg. parva.*

& maxillares induratae, ut & alii tumores in collo, ſub ipſum medicamentorum reſolventium uſum in abſceſſum tranſierunt. At vero quoties nimis inveteratum malum eſt, tantum abeſt, ut emollientia aut ſuppurantia quicquam proficiant, ut potius officiant, ſubindeque increſcentem tumorem ſenſim & quaſi ſine ſenſu in ulcus pravi moris vel in ipſum cancrum convertant. Atque idem fere judicium hic eſto de *rodentibus*. Neque enim facile applicari eadem ſine maximo vel cancri, vel largae profuſionis ſanguinis atque adeo ipſius mortis periculo conſueverunt: prouti quidem egomet ex nobilioris perſonae cujusdam, exemplo triſtiſſimo didici.

FINIS PARTIS SECUNDAE, SECT. II. ET TOMI PRIMI.

Digitized by Google

Digitized by Google

INSTITUTIONUM CHIRURGICARUM.

PARTIS II. SECTIO III.

De vitiis colli, quae manus atque ferri adjumento ſanantur.

CAPUT XCIX.

Quomodo animalium atque piſcium oſſicula, prunorum nuclei, acus item, hujusdemque generis aliae res extrahi e faucibus debeant.

Si quid forte fortuna ex jamjam poſitis rebus praeternaturalibus intus in Oeſophago vel faucibus haereſcit, non dolores ſolum acutiſſimi, ſed inflammatio quoque cum ſuffocationis aliarumque noxarum peſſimarum periculo quam ſaepiſſime oriuntur. Itaque curandum ſolertiſſime eſt, ut citiſſime rurſus idem removeatur. Removeri autem illud variis rationibus poteſt. Vel enim potus largior inſtituatur, vel panis aut carnis fruſta paulo grandiora, pruna item hortenſia absque nucleis, poſt abſtractam pelliculam in globum convoluta gnaviter deglutiantur; vel, ubi nihil per iſta efficitur, ſed noxa potius ingraveſcit, ad inſtrumenta chirurgica erit confugiendum. Scilicet linguam ante omnia per adhibitam oris ſpathulam deprimere ſolerterque circumſpicere convenit, num quid forte alieni oculis ſeſe offerat. Ubi enim aliquid ejusmodi circa oeſophagum conſpicitur, id ſtatim quam diligentiſſime per immiſſam in os volſellam commodam debet extrahi. (*Vid. Tab.* III. *fig.* 3. aliasve ſimiles.) Si quid autem paulo altius in oeſophago deliteſcit, tum *ſpongiae fruſtulum* aliquod in oleo, ut lubricum magis fiat, tinctum, *filoque craſſiori eodemque firmiſſimo annexum*, aegro ad deglutiendum porrigi, atque ubi per adhibitam vim quandam in fauces idem immiſſum eſt, per filum extrahi rurſus oportet.

Digitized by Google

Sic enim quicquid alieni in oeſophago infixum eſt, vel in ipſa ſpongiae deglutitione ad ventriculum deſcendit, vel & cum retracta ſpongia rurſus ex oeſophago in os prorumpit. Fere promtius autem expediri illud ipſum poteſt, ſi *ſpongiae fruſtum* illud A in oleo ſive juſculo tinctum ad virgulam vel bacillum ex balaenae oſſe confectam annectitur, (*vid. Tab.* XXI. *fig.* 10. *B B.*) atque ita leniter in oeſophagum deprimitur indeque retrahitur. Hanc ipſam medicinam feliciter admodum egomet in ruſtico quodam adhibui, dum os aliquod, pollicis magnitudinem adaequans, jamque per viginti quatuor horas in faucibus haeſitans, ad ventriculum dejeci, priſtinaeque ſanitati hominem reſtitui, atque poſtea adhuc in variis aliis hominibus id praeſtiti. Alii adhuc alias pro hoc uſu deſcripſerunt & delinearunt machinas (*a*); ſed ſicubi nihil omnino ex propoſitis inſtrumentis ad manus fuerit, cereus quidam flexilis, digiti fere craſſitiem & binarum vel ternarum ſpithamarum longitudinem habens, applicari quandoque in eundem uſum haud incommode poterit.

CAPUT C.

De excutia ventriculi.

Inſtrumento hactenus deſcripto haud prorſus abſimile illud eſt, quod *ventriculi excutiam* recentiores Medici appellarunt. (*vid. Tab.* XXI. *fig* 11.) Confici eadem ſolet ex mollioribus ſetis in faſciculum contortis filoque ferreo ſeu orichalceo flexili B B B (quod lineis aut ſericis filis involvi poteſt) annexis. Neque vero ad fauces tantum ab oſſiculis liberandas, ſed & vel maxime ad *ventriculum expurgandum* adhiberi eam poſſe, Medici haud incelebres aſſeverant. Has autem inprimis in hac ipſa medicina inſtituenda regulas iidem praeſcribunt. Nimirum aquae calidae, vel, ut alii volunt, ſpiritus vini hauſtulus ante ſemper aſſumendus, quam inſtrumentum adhibetur; ſic enim mucus atque ſordes facilius in ventriculo reſolvuntur. Tum excutia A in liquore quodam convenienti, tincta in oeſophagum immittitur, filique ferrei B B ſubſidio ad ipſum usque ventriculum lente & caute intorquetur. Deinde ipſa ſurſum deorſumque per fauces, quaſi embolus aliquis in ſiphone ſive antlia, ducitur, modo vero prorſus extrahitur. Identidem autem potionem iſtam una cum ipſa excutia applicandam eſſe, modo dicti auctores proponunt, donec ſcilicet nullae amplius e ventriculo

(a) *Ut Hildanus* Cent. I. obſ. 26. *Scultetus* Tab. VI. *Garengeot.* lib. de Inſtrument.

Digitized by Google

triculo ſordes proveniant. Tam enim nobile atque valens ex ipſorum ſententia id medicinae genus eſt, ut ad ſummam ſenectutem homines perducat: praeſertim ſi poſt hebdomadas ſingulas, vel binas, vel poſt ſingulos etiam menſes iteretur. Sed quicquid tandem ſit, ſane quam pauciſſima felicioris per eandem curationis extant exempla. Quotus enim quisque eſt, qui, propter doloris, ſuffocationis atque laeſionis alius metum, ab inſtrumento illo non abhorreat? Sed iſta quidem prolixius disputata ſunt a viris celeberrimis, Wedelio, nec non Teichmeiero in peculiaribus *de ventriculi excutia editis quondam disputationibus*: qui etiam demonſtrarunt, non novum prorſus eſſe hoc inſtrumentum; ſed jam dudum ab aliis jam deſcriptum, & cumprimis libellus, qui *Sorberiana* inſcribitur, hac de re evolvi poteſt.

CAPUT CI.

De cervice curva ſive capite obſtipo.

I.

HAud prorſus inſolens eſt, homines ita curvam cervicem habere, ut vel in dextram, vel ſiniſtram quoque partem caput inclinent. (*vid. Tab.* XXI. *fig.* 12.) Hoc vitium a Tulpio (*a*) ad imitationem forte Horatii (*b*) *caput obſtipum*, & poſtea etiam ab aliis ita appellatur. Solet autem vitium iſtud peſſimum vel cum ipſis infantibus naſci, vel ab aliis etiam cauſſis excitari. Quoties ab ipſa nativitate vitium ineſt, vix curationem illud recipere videtur; quia colli vertebrae tum vel a natura curvae ſunt, vel & propter diuturnum perverſum ſitum paulatim ita detorquentur, ut vix curationis ſpes ſit. Proinde admirabiles omnino videri eae curae debent, quando Tulpius (*c*), Meekrenius (*d*) & Roonhuysius (*e*), prout ipſimet teſtantur, duodecim, ſedecim, octodecim, imo & viginti trium annorum juvenes, collo curvo ab ipſa inde nativitate laborantes, in juſtam atque naturalem integritatem vindicarunt. Quoties autem demum poſt nativitatem, vel in adultis etiam, noxa illa incidit, tum vel a cervicis ambuſtione nimiaque cutis in alterutro latere conſtrictione ipſa naſcitur, vel a muſculo quodam maſtoideo fig. 12. litt. A A per ſpasmum graviorem contracto ſenſimque quaſi exſiccato & indurato; vel ab iſtiusmodi muſculo praeter naturam relaxato: tum enim abeſſe

Vitii origo quaenam ſit.

(*a*) *Obſerv. Medic. Lib. IV. cap.* 58.
(*b*) 2. *Satyr.* 5. *v.* 92. Stes capite obſtipo, multum ſimilis metuenti.
(*c*) Loco citato.
(*d*) *Obſerv Chirurg.* 23.
(*e*) *Obſerv. Chirurg.* 22 & 23.

Digitized by Google

abeſſe vix poteſt, quin ab alio muſculo oppoſito, quem *antagoniſtam* Anatomici vocant, robuſtiori caput atque collum in alterum latus intorqueantur. Vel denique vitium iſtud, ſecundum Roonhuysii ſententiam, *a ligamento* quodam *praeter naturam*, caput deorſum verſus trahente, provenit. Atque per has quidem cauſſas ſi detorta atque incurvata cervix eſt, pro penitus inſanabili ac deſperato vitium iſtud habere neutiquam convenit: praeſertim ſi recens adhuc neque nimis jam inveteratum illud deprehenditur.

II.

Curandi ratio prima.

Curationis modus hic eſt: Nempe ſi recens adhuc atque a corruptis aut ſupervacuis humoribus, quos *defluxiones* ſive *catarrhos* vulgo appellant, excitatum malum eſt, calor utplurimum atque ſudorem blande expellentia medicamenta inſigniter hic proficiunt. Ubi vero ab aliis cauſſis incurvata eſſe cervix intelligitur, & nominatim quidem a muſculo quodam p. n. contracto, vel a cute ambuſtione conſtricta; periculum utique faciendum eſt, num forſan fomentis, unguentis, oleis atque emplaſtris emollientibus creberrimeque applicatis emolliri ac diduci ſenſim, quicquid in cute atque muſculo nimis adſtrictum eſt, valeat. Ipſum autem caput per convenientem faſciam in partem contrariam religandum eſt. Nuckius quidem & Solingius proprium aliquod ex arcu ferreo B B atque vinculo ſeu collari molliſſimo A confectum inſtrumentum (*Tab.* XXI. *fig.* 13.) hic praeſcribunt. Hujus vinculo ſeu collari A A cervix incurvata comprehenditur, firmatoque per funem annulo C aliquoties in dies ſingulos per horae quadrantem vel quamdiu commode id ferre poteſt, aeger ſuſpenditur, donec ad formam priſtinam eandemque naturalem cervix redeat. Si parum iſta remedia procedunt, ſicut ſaepiſſime, teſte Tulpio & Roonhuysio, contingit, vel & ſi jamtum nimis inveteratum vitium eſt, pergere ad operationem convenit.

III.

Curandi ratio altera.

Atque *a cute* quidem *propter ambuſtionem nimium conſtricta* ſi exortum vitium eſt, neceſſarium utique erit, plagam quandam transverſam, vel &, pro ipſius noxae habitu, binas aut plures cuti contractae infligere; ſed quam providiſſime tamen, ne forte vena jugularis ſimul incidatur. Dehinc vulnera iſta linamentis carptis, ad diducendam cutem explentur; adhibitoque poſtea, ut alias, unguento digeſtivo, ſic deligantur, ut caput incurvum per injectam faſciam, quantum quidem ſufficit, in contrarium latus detrahatur, donec, ſuccreſcente in plagis nova carne, cutis prolongetur, caputque ſic in ſitum naturalem reſtitutum ſentiatur.

IV.

Curandi ratio tertia.

Quodſi autem *a muſculo quodam maſtoideo nimis adſtricto*, vel & *ab alieno quodam ligamento* cervix detorta redditur, transverſe praecidi illud ſcal-

Digitized by Google

ſcalpello curvo in infima parte, id eſt, juxta claviculam vel ſternum A A oportet, at circumſpecte tamen, ne qua forte vena vel arteria ſubjecta grandior ſimul praecidatur, unde periculoſiſſima ſanguinis profuſio concitari poſſet. Mox ad cohibendum ſanguinem, linamentis carptis quam exactiſſime vulnus impletur, ſenſimque ope ungu. digeſtivi, vel oleo hyperici & balſ. copaivae, quod Roonhuysius laudat, per amplam cicatricem quandam inductam glutinatur. Tulpius certe, Meekrenius atque Roonhuysius locis citatis memorant, ſibi caſus obtigiſſe, ubi poſt inciſum ligamentum vel tendinem iſtiusmodi praeternaturalem caput inclinatum quam celerrime & quaſi vi quadam in naturalem poſituram reſilierit. Interim faſcia tamen in curatione adhibenda videtur, (de qua laudati auctores tacent) per quam caput usque ad confectam glutinationem vel & tamdiu contineatur, donec ad debitum ſitum cervix pervenerit. Singulares autem de hac ipſa curatione obſervationes qui deſiderat, is Tulpium in primis *lib.* 4. *cap.* 58. una cum Meekrenio *cap.* 33. (*a*) & Roonhuysio *obſ.* 22 *&* 23. conſulat, mirandumque eſt, Chirurgos recentiores Gallos nihil prorſus de hoc morbo aut ejus curatione proponere.

CAPUT CII.

De bronchotomia, laryngotomia ſeu tracheotomia.

I.

Quandonam operatio iſta fieri debeat.

SUb omnibus his nominibus intelligitur aſperae arteriae ſive gutturis inciſio: variaeque ſunt rationes, propter quas aperiri ea nonnunquam debet. Namque primo ac praecipue illud fit, ſi propter graviorem in angina faucium inflammationem periculum eſt, ne ſpirandi facultatem omnem aeger amittat, itaque plenam tandem ſuffocationem ſentiat. (*b*) Tum 2) idem quoque neceſſarium eſt, quoties aut *faba* quaedam, aut *pruni* vel *ceraſi oſſiculum*, aut *piſum*, aut *lapillus*, aut quidvis ſimile aliud corpus inuſitatum in arteriam aſperam illapſum eſt, quod minari ſuffocationem videatur. Denique 3) incidi etiam aſpera arteria poteſt in iſtiusmodi hominibus, *qui recens ſubmerſi in aquis ſuffocationem jamjam paſſi fuerunt.* His enim reſtitui quandoque ſpiritus per immiſſum per aſperam arteriam inciſam in pulmones aërem conſuevit (*c*): Non

(*a*) Edit. latinae; nam in edit. belgica & germanica eſt cap. 30.

(*b*) Hanc unicam ob cauſſam plerique ſcriptores & inter hos etiam *Garengeot*, hanc operationem commendant; ſed revera plures ſunt.

(*c*) Vid. *Detbardingii* diſſert. de Methodo ſubveniendi ſubmerſis per laryngotomiam. Roſtochii in 4. ſine anno.

Digitized by Google

Non ſum equidem neſcius, exiſtere in Medicis quamplurimos, qui vulnus in arteriam aſperam infligere atque ſic etiam hanc operationem inſtituere prohibent; ſiquidem id prorſus lethiferum eſſe autumant; adeoque crudeles & inhumanos eos Medicos vocant, qui tale periculoſum quid moliuntur. Sed inſigniter tamen, qui ſic ſtatuunt, falluntur. Tantum enim abeſt, ut minuta iſtiusmodi, quae per hanc operationem chirurgicam in arteria aſpera fiunt, vulnera hominem interimant, ut ne paullo graviora quidem, prout ſupra jam indicavi (*a*), illud ipſum faciant. Quocirca facere aliter vix poſſumus, quam ut pro imperitis, timidis atque adeo crudelibus cum Casserio (*b*) illos habeamus, qui in caſibus ſupra memoratis operationem iſtam valde ſaepe ſalutarem, tutam ac promptam (*c*) temere negligunt, atque ſic ſimul aegros ejusmodi ſine convenienti adhibito auxilio mori ſinant.

II.

Quomodo extrahi ex trachea res illapſae debeant.

Quando igitur haec operatio inſtituenda, *locus ad aperiendum commodiſſimus* in trachea is videtur, qui ſecundum inter & tertium annulum ejus cartilagineum eſt poſitus. Tametſi paulo inferius etiam fieri absque periculo vulnus ejusmodi queat. Operandi autem ratio, praeſertim ſi *oſſiculum aliquod ex frugibus*, *faba*, *piſum majus*, *lapillus aut ſimile quidvis aliud* in arteriam aſperam illapſum, quod ſuffocationis periculum infert, rurſus inde extrahi debet, haec eſt. Nimirum ante omnia vel in lecto, vel in ſella quadam reſupinari hominem aegrum oportet, ejusque caput a miniſtro quodam, qui a tergo aegri ſtet, probe firmari: mox partem binos circiter digitos infra cartilaginem thyroidem ſive ſcutiformem ſeu pomum Adami poſitam in medio tracheae ſecundum longitudinem ad ſternum usque per cutem, pinguedinem & muſculos ſcalpello aperiri; atque ita quidem, ut binos vel tres circiter digitos aut etiam quatuor in proceris corporibus, vulneris longitudo adaequet, (vid. Tab. XXI. fig. 14. ΛΛ). Tum vulneris hujus orae per injectos hamulos vel digitos gnaviter a miniſtro quodam debent diduci, abſterſoque per ſpongiam vel linteolum cruore, ut aſpera arteria conſpici queat, tres quatuorve ſpiralis hujus fiſtulae annuli ſecundum lineam concidi, atque ita, quicquid forte ibidem in eandem illapſum deprehenditur, per immiſſum ſpecillum, hamulum aut volſellam quam ſolertiſſime protrahi. Quo facto vulnus per adhibitam ſpongiam expurgatur, emplaſtrisque glutinoſis comprehenſum ſplenio ac faſcia deligatur, & poſtea balſamo vulnerario diligentiſſime rurſus glutinatur ea ratione, quam ſupra jam tum in vulnerum aſperae arteriae cura-

(*a*) *Part. I. Lib. I. pag.* 51 & 125. Ita & Garengeot. Varia exempla curatorum refert. lib. de oper. chir. cap. de Bronchotomia.

(*b*) In tractat. *de vocis auditusque organis* pag. mihi 119.

(*c*) Exempla exhibet Nicol. Fontanus in obſerv. rarior. analect. p. 1. & Casserius loco citato.

Digitized by Google

curatione pag. 127. propoſuimus: atque hac ratione *fruſtum boleti cocti,* quod inter ridendum viro jocanti & ſimul affatim juſculum, in quo praeter multa alia & boleti erant, comedenti in tracheam cum periculo ſuffocatiónis inciderat, hic Helmſtadii feliciter extraxi. (*a*) Sunt, qui ad elegantiorem & promtiorem cicatricem vulneri hic inducendam, iſta glutinandi artificia ſive ſuturas commendant, quae in labiis curtis ſive leporinis per acus transmiſſas ſanandis alias praeſcripſimus, ſive operatio ob anginam vel aliam cauſſam inſtituta ſit. At meo tamen judicio non parum alienum videtur, conjunctam cum doloribus ſanandi rationem adhibere, quum mitius atque aeque ſecure tractari homo aeger poſſit.

III.

Quomodo adverſus anginam aperiri trachea debeat.

Quodſi autem *in angina*, poſt medicamenta convenientia cum iterata ſanguinis per venas varias detractione fruſtra prorſus adhibita, incidi pro avertendo ſuffocationis periculo trachea debeat; tum expediri illud ipſum triplici potiſſimum ratione ſolet: quas ſingulas ordine hic ut deſcribamus, inſtituti noſtri ratio poſtulat. Primo nempe vel reſupinari vel in ſella etiam, ut antea jam dixi, collocari, capite, quantum licet, reclinato atque a miniſtro manibus probe firmato, hominem aegrum oportet. Tum chirurgus in iſta parte media atque ſecundum iſtam rationem vulnus in jugulo ad tracheam usque inſtituat, quam modo praecepimus; vel etiam, ſi lubet, cutis utrinque & a chirurgo & a miniſtro comprehendi, elevari ac poſtea ſecundum longitudinem incidi poteſt: & poſtea pinguedo & muſculi tracheae incumbentes. (*b*) Deinde per adhibitam ſpongiam in vino calido vel ſpiritu vini eodemque calefacto, ad cohibendum ſanguinem, expreſſam vulnus abſtergit, miniſtroque, ut per digitos utrinque vel per hamulos idem diducat, praecipit. Denique ſcalpellum inter binos tracheae annulos, aut ſic etiam, quod perinde mihi videtur, demittit, ut unicum ejus annulum ſimul concidat: ſic enim commodius inſeri tubulus aliquis argenteus aut plumbeus, teres vel planus, quales *Tab. II. litt. T. V. & X.* repraeſentavimus, poterit. Sed ante tamen, quam ſcalpellum immiſſum chirurgus retrahit, ſpecillum quoddam conveniens e latere ſcalpelli inſeri ſimul in plagam iſtam debet, quo ſcilicet hujus ope commodius poſtea tubulus immitti queat. Idem iſte tubulus per injectum vinculum, per annulos vel foraminula ipſius trajectum, circa collum atque emplaſtrum perforatum in jugulo firmatur: cavendo ne pars aſperae arteriae poſterior eis tangatur, ac moleſtiſſima tuſſis ſic con-

(*a*) Hac ratione Raurus mihi retulit ſe fabam e gutture feliciter excidiſſe: attamen recentiores chirurgi nihil de hac re proponunt.

(*b*) Nonnulli volunt, ut hi muſculi prius a gutture ſolvantur, vel quam cautiſſime a ſe invicem ſeparentur; verum hoc non eſt opus, & hi muſculi tuto ac ſine periculo incidi poſſunt.

Digitized by Google

concitetur. Ne qua autem ab externo frigore atque ſordibus pulmones infeſtentur, ſpongiam in vino calido frequentiſſime tinctam rurſusqus expreſſam ſuper tubulum imponere convenit; vel etiam, ut *Garengeotius* docet, linteum rarum ac tenue, (*a*) & poſtea emplaſtrum perforatum. His rite jam confectis, ſanguis ex venis in brachio, vel pede, ſub lingua item atque in collo poſitis detrahi; tum clyſteres quoque, gargarizationes, injectiones faucium atque malagmata ſub mento, cucurbitulis in latere colli & ſupra genubus interne admotis, eisque cruentis, cum ſimilibus medicamentis aliis adverſus anginam valentibus diligentiſſime tamdiu debent adhiberi & continuari, donec vel reſpiratio libera redit, vel aegrotus prorſus exſpirat: quod ipſum equidem intra proximum ab operatione quatriduum fieri plerumque conſuevit. Ubi jam poſt tertium vel quartum diem paulo mitior factus morbus atque magis expeditus ſpiritus ſentiuntur [cujus rei promtiſſimum experimentum fieri per compreſſum ope digiti tubulum poteſt,] tubulus rurſum eximitur; vulnus autem iſto modo vincitur ac glutinatur, quem antea jam deſcripſimus. Ubi vero difficilis adhuc per os ſpirandi facultas eſſe deprehenditur, remanere tantisper adhuc in vulnere tubulus debet, ceteraque remedia continuari, dum vel ſpiritus magis expeditur, vel aegrotus extinguitur.

IV.

Altera & tertia operandi ratio.

Altera eademque promtior fiſtulae ſpiralis aperiendae ratio haec eſt. Nempe ſcalpellum aliquod anceps (*Tab. I. litt. I.*) ad ſuperius deſignatam mediam juguli partem admovetur, provideque per cutem ſimul ac pinguedinem & muſculos in ipſam tracheam demittitur. Mox tubulo apto vulnus inſtruitur, ſolertiſſimeque, ut antea dictum eſt, deligatur. Sic enim non celerior tantum operatio, ſed minor quoque cicatrix efficitur. *Tertia* denique *operandi ratio* per proprium aliquod inſtrumentum, hoc eſt, acum ſive clavum parvum triangularem tubulo comprehenſam, Medicis *Trocar* dicitur, [*vid. Tab. XXI. fig.* 15. & 16.] ſic inſtituitur, ut inſtrumentum illud in medio tracheae uno quaſi ictu per jugulum ad tracheam usque defigatur, extractaque acu tubulus in vulnere relinquatur, donec aeger vel libere rurſus ſpiret vel exſpiret. (*b*) Quae quidem operandi via reliquis in eo potiſſimum praeſtare videtur, quod celerrime peracta atque ſimul minimis cum doloribus tubulo mox vulnus inſtructum ſit. Cetera autem fieri hic debent, quae paulo antea jam praecepimus.

V.

(*a*) Cap. de Bronchotomia.

(*b*) Hanc curandi rationem a Cel. Frid. DEKKERO, Medicinae quondam Profeſſori Lugduno Batavo, meoque olim praeceptore didici: qui etiam eam in Exercitat. ſuis practicis pag. 243. deſcripſit.

V.

Demum neque iſtud ſilentio hic praetermittendum, hactenus propoſitam operationem juſto tempore, dum adhuc vires & ſpes ſunt, eſſe ſuſcipiendam. Ubi enim nimis jam infirmati aegri ſunt, & quaſi in agone verſantur, fruſtra utplurimum ferrum jugulo admovetur. Ceterum longe tutiſſimum atque prudentiſſimum hic videtur, alios eosdemque peritiſſimos Medicos ſimul, ubi periculum imminet, mox in conſilium hic ante advocare, quam operatio haec tentatur. Quum enim quam maxime periculoſa atque adeo prorſus lethifera a plerisque, qui rem non ſatis intelligunt, habeatur atque proclametur; periculum ſane eſt, ne, ubi forte minus feliciter, quam ſperavimus, negotium ceſſerit, jugulaſſe hominem aegrum, qui ſorte ſua interemtus eſt, chirurgus perhibeatur, itaque vel innocentiſſimus etiam in famam peſſimam apud imperitum vulgum conjiciatur. *Operatio mature inſtituenda.*

VI.

Si qui *aquis ſubmerſi* jam jam, ſed a pauco tantum tempore, exſpirarunt, his quam citiſſime aperiri arteria aſpera debet, vel ſcalpello vel quacunque demum alia via Medico aptiſſimum viſum fuerit. Deinde per inflictum vulnus ſpiritum vel nudo ore, vel &, ſi praeſto eſſet, per adhibitum tubulum aut fiſtulam quamcunque, quia periculum ſummum eſt in mora, ſtrenue immittere convenit. Sic enim, prout clariſſimus Vir DETHARDINGIUS olim Roſtochienſis, nunc Hafnienſis Medicinae Profeſſor, haud adeo pridem in peculiari diſſertatione, quam ſupra jam nominavimus, docet, ſubinde, ſi ſatis mature hoc fiat, vitam cum ſpiritu hominis iſtiusmodi ſuffocati redire, eumque miraculi inſtar quaſi a morte revocari. Itaque eam his in caſibus non intermittendam eſſe cenſeo, ſed potius, ſi occaſio fert, mox inſtituendam eſſe ſuadeo. *Quomodo ſubmerſis ſuccurrendum.*

VII.

Denique hic adhuc moneo, hanc operationem, quia neque in *larynge*, neque in *bronchiis*, verum in *aſpera arteria ſive trachea* inſtituitur, non *laryngotomiam*, neque *bronchotomiam*, ut vulgo a plerisque Medicis & Chirurgis appellatur, ſed potius & rectius *tracheotomiam* dicendam eſſe. Ceterum de *bronchotomia* ſcripſit libellum FRID. MONAVIUS, itemque SCHACHERUS, Profeſſor Lipſienſis, de *laryngotomia* vero JULIUS CASSERIUS, libro ſupra jam citato, ubi operationem hanc variis iisque elegantibus imaginibus illuſtrat. Ita & RENATUS MOREAU epiſtola de laryngotomia, ac TH. FIENUS in libris ſuis chirurgicis, docte de hac operatione diſputarunt. *De vero nomine & ſcriptoribus.*

Digitized by Google

CAPUT CIII.

De ſtruma, ſcrophula & bronchocele.

I.

Struma quid ſit atque unde oriatur.

STrumam vel *ſcrophulam* Medici utplurimum quemcunque tumorem appellant, qui in externa cervice, hujusdemque vel anteriori parte, vel etiam alterutro latere naſcitur. Quanquam inſignis ſtrumarum, quoad ipſum noxae habitum, differentia exiſtat. Quaedam enim parvae ſunt, quaedam mediocres; quaedam vero inſigniter atque vel ad ſtuporem usque increſcunt. Aliae molles ſunt; aliae contra duriores. Aliae mobiles, immobiles aliae exiſtunt. Quaedam *benignae*, aliae *malignae* vocantur. Atque ad *cauſſam* quidem vitii hujus quod attinet, ſolent quaedam ſtrumae ſive ſcrophulae ab induratis in cervice glandulis & quidem modo in glandulis minoribus *vagis*, nunc in *ſalivalibus* ſuperioribus aut inferioribus, nunc in *thyroidea* ſuboriri, quas nonnulli ſpeciatim *ſcrophulas*, Galli *ecrouelles*, appellant; (*a*) quaedam autem ejusdem fere cum tumoribus tunicatis naturae ſunt, ideoque materiam quandam modo duriorem, modo molliorem, caſeo coagulato, ſebo lardove haud abſimilem, intus continent. Si qui cutem inter atque aſperam arteriam, id eſt, in anteriori cervicis parte tumores exiſtunt, ab aëre vel humoribus vel craſſiori etiam materia expanſi, & cumprimis a cauſſa quadam violenta, verbi gratia partu, elevando pondere graviori &c. orti, tum proprio vocabulo *bronchocele*, appellari Medicis vitium illud ſuevit. Memorabile hic illud inprimis videtur, quasdam nationes ab hoc malo quaſi prorſus immunes exiſtere; contra vero alias graviter ab eodem infeſtari. Atque referendi quidem in hunc poſteriorem cenſum ſunt Hiſpani, ex Germanis Styrii, Suevi, Bavari, Franci, Helvetii, atque prae reliquis fere omnibus Tyrolenſes: his enim ſtrumae interdum usque adeo mirifice increſcunt, ut ſuper ipſum ventrem & umbilicum, imo quandoque ad genua etiam, ſed flaccidae tamen, utplurimum propendeant. (*b*) Cujus equidem rei cauſſa in aëre potiſſimum vel aqua certorum locorum poſita videtur. Quod ipſum quomodo fiat, nondum ſatis ab artis ſalutaris auctoribus eſt expoſitum: quantumvis etiam varias atque ſpecioſas opiniones in medium ipſi adduxerint.

(*a*) Riolanus Anthropogr. L. 2. cap. 15. aliique volunt, ubi ſcrophulae ſunt externe, ibi etiam ſemper interne in meſenterio tales reperiri: verum hanc ſententiam falſam eſſe docet Kuchlerus in diſſert. de glandulis colli induratis, Lipſiae edita.

(*b*) Deſcripſit & delineavit ejusmodi ſtrumas Jo. Mittermeyerus, Medicus Tyrolenſis, in diſſert. de ſtrumis & ſcrophulis An. 1723. Erfordiae excuſa: qui etiam quasdam cavas & aëre quandoque repletas eſſe affirmat. pag. 16.

Digitized by Google

rint. In quibusdam feminis poſt partum difficiliorem variis in colli regionibus proveniunt. Tum in eo quoque ſtrumarum diſcrimen aliquod poſitum eſt, quod aliae mitiores fereque ſine doloribus atque aliis incommodis ſunt; aliae inflammationem cum doloribus inducunt, aliae denique ad ſcirrhi inſtar induratae reſpirandique & deglutiendi facultatem laedunt, vel & malignae prorſus exiſtunt, paulatimque in cancrum transeunt. (*a*) Sed qualescunque tandem ſtrumae ſint, ſane ubi jam jam inveteratae ſunt, difficulter atque fere nunquam per medicamenta curationem ipſae recipiunt: quum e contrario recentiores digeri quandoque ſoleant, praeſertim ſi vitium in glandulis induratis conſiſtit. Promtiſſimum equidem curationis genus videtur, quo Gallorum atque Anglorum Reges vel per ſolum partis aegrae tactum ſtrumas graviſſimas ſanare vulgo perhibentur. Sed de hujus medicinae natura ut prolixius hic disquiramus, inſtituti praeſentis ratio haud permittit. Cui lubet, videat Andr. Laurentii libr. de mirabili ſtrumas ſanandi vi, ſolis Galliae Regibus divinitus conceſſa, & dein Jo. Browne librum de glandulis & ſtrumis; qui vero hanc virtutem Regibus Angliae vindicat, idque quam plurimis exemplis confirmat.

II.

Ad *ſtrumae* autem *recentis curationem* longe optimum videtur, non ſollicitam modo victus & vitae rationem aegro praecipere, ſed & vel maxime regionis noxiae mutationem & medicamenta interna, eademque digerentia, ſudorem propellentia & alvum denique ducentia, pro aegri hominis aetate atque habitu, porrigere: prouti quidem ſuperius, cum generatim in ſcirrhis, tum & vel maxime in glandulis ſalivalibus induratis (*cap. XCVIII.*) propoſuimus. Sed tamen una cum internorum medicamentorum uſu extrinſecus adhiberi unguentum reſolvens haud incommode poterit. ut *Strumae recentis curatio.*

℞. Mercur. crud. ℥j.
Terebinth. Venet. ʒij. ſubacti
Axung. porcinae, quantum

ad mercurium in mortario vitreo penitus ſubigendum atque abſorbendum ſufficit. Hoc ipſo unguento aliquoties per dies ſingulos fricare ſtrumam ſive ſcrophulam convenit; deinde vero emplaſtrum de ranis cum mercurio romanique vitrioli portiuncula admixta ſuperimponere; vel & emplaſtrum de galbano, de ſperm. ceti, de hyoſcyamo, vel diaſaponis. Oportet autem ſemel aut bis etiam per hebdomadas ſingulas alvum aegro idoneo remedio ducere; ne unguentum iſtud, propter admixtum mercurium, ſalivationem facile moveat. Scultetus

 equi-

(*a*) Ejusmodi exempla habet Platerus, mihique ipſi quaedam nota ſunt.

Digitized by Google

equidem *obſ.* 39. una cum AQUAPENDENTE hoc inprimis unguentum contra vitia haec commendant:

℞. Ol. laurin. ℥j.
Alumin. roch. ℥β.
⊖ commun. ʒij. M. F. ungu.

Pro quo ipſo alii haud inepte *philoſophorum oleum*, quod dicitur, adhibent, aut *oleum petrae albae*, vel ſolum, vel cum oleo ſaponis mixtum. Egregie praeterea ii ſibi proſpiciunt, qui ſtrumis & cumprimis bronchocelis primum naſcentibus ſic ſtatim occurrunt, ut collare quoddam plumbeum, vel & lamellam plumbeam mercurio probe inunctam, faſciaeque aut vinculi peculiaris ſubſidio firmatam, collo tantiſper injectam ſervent, donec repreſſum ac reſolutum tumorem ſentiant. Niſi enim penitus per iſtud remedium ſtruma ſive bronchocele diſpellitur, ſaltem id efficitur, ut non adeo grandis aut deformis eadem fiat. Non deſunt equidem in Medicis, qui ad reprimendas ſtrumas naſcentes valentiſſimum eſſe proponunt, ſi vel hominis demortui, praeſertim autem per tabem extincti, manu, vel & oſſe quodam humano diligentiſſime jugulum demulceatur. Alii alia remedia hic praeſcribunt, quorum vim a *ſympathia* derivandam eſſe ſtatuunt. Sed vero, ſi dicere, quod res eſt, voluerimus, poſita in iſtiusmodi rebus inanibus ſpes omnis utplurimum ita inanis eſt, quam quae vel maxime.

III.

Veterum ſtrumarum curatio.

Si quae *veteres* jam tum *ſtrumae* vel *ſcrophulae* ſunt, ſed mobiles tamen, tum adverſus illas non tam medicamenta, quam potius ferramenta proficiunt. Poſſunt enim ipſae quandoque per adhibitum ſcalpellum penitus exſcindi. Contra vero ſi prorſus immobiles ſunt, alteque in collo poſitis partibus adhaerent, nunquam facile ad ſanitatem aegri homines perducuntur, niſi forte molliores ſint. Namque maximum periculum hic eſt, ne per adhibitum ſcalpellum venae atque arteriae colli grandiores una cum ipſis nervis laedantur vel omnino praeſcindantur; itaque vel mors, vel peſſima ſaltem mala concitentur. GARENGEOTIUS equidem una cum PETITO, viro celeberrimo, ſtatuit, nullas omnino glandulas induratas ſive ſcirrhos, quantumvis etiam immobiles ipſae videantur, revera partibus integris adhaereſcere, aut ſuas quaſi radices in iisdem infixas habere; ideoque adverſus immobiles etiam ſtrumas egregie ſcalpellum proficere. Sed quando nulla felicioris ejusmodi curationis exempla in medium is profert, fieri aliter vix poteſt, quam ut opinationem iſtam, quaſi dubiam prorſus atque incertam, prudentiores chirurgi abjiciant. Ceterum *in curandis ſtrumis mobilibus* triplex potiſſimum ratio ſolet adhiberi. Quarum prima eſt 1) *per vincturam*; ſicubi nempe, quod tamen rarius fit, a tenui parte, quaſi a petiolo vel radice, ſtrumae dependent. Si amplis radicibus ſtru-

ſtrumae nituntur; tum altera curandi ratio, 2) *per ſcalpellum* ſcilicet, ingredienda eſt. Nempe medio tumor una linea, vel, ubi grandior eſt, duabus lineis decuſſatim poſitis inciditur usque ad tunicam: deinde vulneris orae per adhibitum ſcalpellum a vitioſo tumore ſeparantur. Mox idem vel manu, vel hamulo, vel vinculo lineo cum acu trajecto, vel apta quoque vol ſella [*vid. Tab. XXIII. fig.* 1.] prehenditur, atque ab integro corpore iſta ratione reſolvitur, quam in tumoribus tunicatis ſupra poſuimus. Quae dum fiunt, miniſtri quidam adhibendi ſunt, qui, diductis plagae oris, per linamenta vel ſpongiam ſaepius cruorem promanantem abſtergant; ne qua forte in opere ſuo chirurgus impediatur. Sicubi paulo grandiora vaſa ſanguifera cum radicibus conciduntur, ſpiritus vini rectificatiſſimus, vel liquor ſtypticus aliudve medicamentum quoddam adſtringens conveniens, vel vinculum, vel ferrum denique candens adhibendum eſt, diligenterque vulnus, ut alias decet, vinciendum; ne qua forte nimia ſanguinis profuſio aegrum conficiat, vel graviter ſaltem infirmet. Ampliores denique cutis orae, quantum ad aptam aliquam cicatricem inducendam ſufficit, exactiſſime praecidendae, emplaſtrisque glutinoſis debito modo conjungendae ſunt atque glutinandae. Cetera enim eadem fiunt, quae generatim in vulneribus praeſcripſimus. *Molliores nonnullas ſtrumas & ſcrophulas* ſcalpello vel rodente medicamento aperui, materiam contentam eduxi, ulcus purgavi, & deinde praedicto modo glutinavi. (*a*) Et vero cum nullos omnino dolores ſtrumae concitant, mirum non eſt, quod a plerisque, iisdemque pauperioribus praecipue hominibus, formam negligentibus, ferrum vero atque cruciatus horrentibus, absque omni cura relinquantur. Idque magis etiam tum, ſi forte cum Tyrolenſibus haud exiguum corporis ornamentum ſtrumas eſſe autument. (*b*) Si qui interim ſunt, qui liberari ab iſto malo, ſed ſine ferramentis tamen cupiunt, his *adurentia* imponenda ſunt: prouti quidem ſupra jam tum in tuberculis quibuscunque aliis extirpandis praecepimus. Quanquam cautio hic adhibenda eſt maxima, ne in aliis, quam mitioribus, mobilibus, majoribus colli venis non adhaerentibus, neque nimis alte penetrantibus colli tumoribus, iſtam curandi viam ingrediamur. Namque alias abeſſe vix ac ne vix quidem poteſt, quin grandes ſimul venae atque arteriae, vel aſpera arteria, vel nervi etiam, cum praeſentiſſimo vitae periculo aut alio graviori malo exedantur, vel in carcinoma ſtrumae convertantur.

CAP.

(*a*) Exemplum ejusmodi bronchoceles fortuito caſu apertae & ſanatae refert Blegny *Zod. Med. Gall. An.* 1681. *Februar. obſ.* XI.

(*b*) *Ut Mittermeyerus* ſupra citatus refert l. c.

CAPUT CIV.

De ſetaceo.

I.

Prima ſetacei faciendi ratio.

S*Etaceum* appellatur, quando ope certi ferramenti vel acus grandioris ſetae equinae vel fila aut funiculi linei per cutem, & cumprimis in cervice, ſanitatis cauſſa trajiciuntur. Triplicem potiſſimum in adhibendo ſetaceo modo chirurgi obſervant. Quos ſi ordine ſingulos hic deſcripſerimus, nihil ab inſtituto noſtro alienum fecerimus. Nempe chirurgus cutem in inferiori cervicis parte, miniſter autem illam, quae ad pollicis amplitudinem ſuperior eſt, gnaviter digitis comprehendunt. Deinde idem chirurgus acum aliquam grandem, curvam atque amplam (*vid. Tab. XVIII. fig.* 12. vel *Tab. XXII. fig.* 9.) una cum innexo vel funiculo lineo, ſerico aut xylino, vel linteolo anguſto atque longo, vel etiam congerie quadam ex viginti quaſi vel triginta filis xylinis aut lineis leviter contortis, per adductam cutem iſtam trajicit, (*Tab. XXI. fig.* 17.) remotaque acu funiculum in cervice relinquit. Tum unguento digeſtivo vulnus inungitur atque fiſſo utrinque, ad funiculum transmittendum, emplaſtro contegitur. Sic enim ſetaceum decenter eſt confectum. Cujus equidem appellatio inde potiſſimum facta eſſe videtur, quia ſetis equinis priſci Medici hanc in rem uſi fuerunt: quarum tamen loco, ad imminuendos dolores, funiculos lineos aut xylinos chirurgi recentiores adhibent. Neque vero relinqui tantum in vulnere funiculus ille debet, ſed bis etiam quotidie, nimirum ante & poſt ſomnum, hinc atque inde paululum duci, indeque profluens materia, quaſi in fonticulis abſtergi. Sic enim in ulcus idque quaſi duplex plaga paulatim degenerabit, purulentamque quotidie materiam eamque ſaepe copioſam emittet. Atque id ipſum quidem fieri tamdiu debet, quamdiu hominis aegri noxa illud poſtulat. Simulatque vero linteum aut funiculus ſordidus nimis infectum deprehenditur, novum ipſius extremo per ſuturam aliquam jungendum, vetus ſive impurum ex ulcere educendum, novum vero ſive purum ſimul leniter per plagam inducendum eſt.

II.

Altera ratio.

Altera ſetaceum aliquod faciendi ratio a priori haud differt, niſi forte in eo, quod loco acus magnae ſcalpellum quoddam anceps (*Tab. I. litt. B. vel I.*) adhibetur, factaque plaga funiculus vel fila ſpecillo quodam convenienti applicato per eam ducitur. Reliqua enim eadem prorſus fiunt, quae modo poſuimus. Quanquam paulo amplior per ſcalpellum ejusmodi, quam per acum, niſi forte praegrandis ſit, plaga inſli-

infligitur, ideoque major etiam puris copia elicitur. Ad commodiorem cutis perforationem linique vel funiculi transmiſſionem longe optimum fuerit, inſtrumentum iſtiusmodi, quale *Tab. XXIII. fig.* 5. repraeſentavi, quod vero manubrio inſtructum eſſe debet, applicare. Namque ubi illud usque ad partem B per adductam cutem transadigitur, eximi protinus funiculus vel linum per foramen. A. ductum poteſt, reductoque ferramento, in vulnere, quamdiu neceſſarium videtur, relinqui.

III.

Tertia denique *ſetaceum applicandi ratio* fieri per proprium aliquod inſtrumentum, a Bartischio, Andrea a Cruce, Hildano, Aquapendente, Sculteto & Glandorpio delineatum, conſuevit: dum ſcilicet cutis eodem comprehenditur, atque dein ferro quodam acuminato vel & candente perforatur, tandemque convenienti funiculo inſtruitur. Qui quidem operandi modus quia inſignes dolores magnamque ſuppurationem concitat, mirum haud quaquam eſt, ſi pro valentiſſimo, ad humores noxios & abundantes eliciendos atque ab oculis, capite aliisve partibus nobilioribus revellendos a variis Medicis praeſtantiſſimis habetur. *Tertia ratio.*

IV.

Non prorſus equidem olim defuerunt, neque hodienum adhuc deſunt, qui ſetaceum ad lineam ſive longitudinem cervicis factum longe valentius eo ſtatuunt, quod transverſim in collo inſtituitur, quemadmodum docuimus. Tametſi autem egomet aliquoties rei hujus experimentum fecerim, tamen nihilo majorem in iſtac operandi ratione, quam in uſitata, virtutem reperi: ſed longe tamen majorem operandi difficultatem ſenſi, quia cutis non tam facile transverſim, quam ſecundum longitudinem complicari, neque acus aut ſcalpellum tam commode tranſmitti poteſt. Ne quis vero interim ignoret, quomodo perforatio iſta fieri debeat; ſciendum hic eſt, primo gnaviter caput retrorſum verſus inclinari debere, adverſeque adducta in cervice cutis per adhibitam acum valde curvam (*Tab. XXII. fig.* 9.) perforari. Quanquam longe aptius perforatio ſaepe fit, ſi non tam digitis, quam volſella potius, quae polypo deſtinata & foraminibus oblongis circa extrema roſtri inſtructa eſt, (*Tab. XIX. fig.* 10.) cutis transverſa comprehenditur, decenterque eo loco perforatur, qui per volſellae foramina conſpicuus eſt. *Ad lineam quandoque ſetaceum inſtituitur.*

V.

Sunt denique atque fuerunt in Medicis non pauci, qui ineptam prorſus atque adeo alienam, quae per ſetaceum fit, curationem eſſe ſtatuunt, & cumprimis etiam Dionis & Garengeot: quum e contrario alii, tanquam nobiliſſimam atque adverſus morbos quam ma- *Quid de ſetacei uſu ſtatuendum ſit.*

Digitized by Google

maxime pertinaces, capitis cumprimis, (*a*) ut morbos ſoporoſos, cephalaeas, epilepſiam, atque oculorum, valentiſſimam, cum Bartischio, Fieno, Fabricio ab aquapendente, Severino, Hildano, Glandorpio, Sculteto, Wedelio, pluribusque aliis Medicis expertiſſimis, eandem proponant. Et ſane quia per iſtam operationem a capite ad cervicem pertuſam humores abundantes & corrupti quam efficaciſſime revelluntur & abducuntur, mirum videri haudquaquam debet, ſi vel binis etiam fonticulis nobilius atque fortius unum ſetaceum a non paucis Medicis reputatur. Quorundam enim experimento cognitum, quem aut hydrocephalum, aut catarrhi capitis pernicioſi, aut graves inprimis capitis vel oculorum noxae, quales ſunt vehemens ac deſperata quaſi ipſorum inflammatio, gutta ſerena, (*b*) cataracta item vel ſuffuſio incipiens, aut intenſiſſimi capitis dolores cum oblivione, nec non epilepſia, vel morbi ſoporoſi, vel ipſius etiam apoplexiae periculo male habent, eum, ſi ſetaceum adhibet, haud raro inde liberari. Etiamſi dolores atque moleſtiae, quas ſetaceum affert, prohibent, quo minus multi aegrotantes nobile atque efficax iſtud medicinae genus admittant.

PARTIS II. SECTIO IV.

De praecordiorum vitiis, quae manu aut ſcalpello curantur.

CAPUT CV.

Quomodo mammarum papillae elici atque extendi, vel etiam lac elici ex iisdem debeat.

In puerperis quibusdam iisdemque junioribus ac primiparis ita minutae nonnunquam & immerſae mammarum papillae ſunt, ut recens natus infantulus neque ore ipſas apprehendere, neque lactis aliquid ex iisdem ſugere valeat. Itaque per adhibitam artem ipſas extendere convenit. Longe igitur optimum hic eſt, 1) vel *grandiorem* aut robuſtiorem aliquem & ſuctioni probe jam adſuetum *infantulum*, vel 2) ho-

minem

(*a*) *Cephalaea* a ſetaceo applicato ceſſans, eodemque remoto recurrens, idque aliquoties, deſcribitur a Ruyschio obſ. 40.

(*b*) Ab hac virginem eſſe liberatam, poſt ſanguinis miſſionem, purgationem & fonticulum, per ſetaceum teſtatur Scultet. obſ. XXV.

Digitized by Google

minem quoque adultum iſtique arti deditum, quales mulierculae paſſim apud nos obviae ſunt, adhibere, quae intus contentum lac una cum ipſis papillis quam diligentiſſime ore attrahat atque exſugat. Quodſi autem vel homines ejusmodi defecerint, vel ipſa quoque ſuctio illa non ſatis profecerit; *inſtrumentum aliquod huic ſcopo accommodatum decenter mammis applicandum eſt.* Nempe 1) vel proprium quoddam *vitrum* (*vid. Tab. XXI. fig.* 18.) ſic admovetur, ut pars ejus amplior A. quaſi cucurbitula papillis ſuperimponatur, tubulus autem BB. ipſius puerperae ori, ad ſugendum immittatur. Atque id ipſum negotium tantisper iterandum eſt, donec & papillas comprehendere & ſugere infantulus queat. 2) Si nullum ad manus vitrum ejusmodi fuerit, *fiſtulam* aliquam *fumo nicotianae ſugendo deſtinatam* applicare haud raro conveniet. 3) Alii *cucurbitulam ex ebore ſive alabaſtro lapide ad pilei modum confectam* (*fig.* 19.) ſuper papillas injiciunt, admotoque ore gnaviter ſugendam praecipiunt. Tum 4) alia quoque in promtu mihi ſunt *vitra lactiſuga* quae dici poterant (*vid. fig.* 20.) Quae ubi vel in aqua calida, vel & ſuper fornace pro aëre rarefaciendo vel expellendo probe calefacta mammis ſic injiciuntur, ut foramen A. ipſam papillam excipiat; non nimis tantum depreſſae papillae inſigniter protendi, ſed commodiſſime quoque lac educi ſive ſugi ex mammis aegris atque ab inflammatione vexatis poterunt. Simulatque ſugendi vis imminuta in vitro perſentiſcitur, emitti protinus ex foramine B, quod cera antea clauſum erat, lac hauſtum, atque iterum calefacto vitro, quemadmodum in ſcarificatione dictum eſt, clauſo rurſus cera foramine illo, tamdiu iterari negotium illud debet, donec & papillae ſatis grandes factae & lac ex mammis ſufficienter exhauſtum animadvertantur. Denique recens natos atque *edentulos* quoque *catulos* quam aptiſſime hanc in rem adhiberi poſſe, ita manifeſtum ex experientia eſt, ut prolixe memorari haudquaquam debeat.

CAPUT CVI.

De papillis fiſſis atque exulceratis.

SOlemnis utique apud novas puerperas, quae infantulos ſuos lactant, calamitas eſt, ut a ſuctione papillae in mammis cum dolore intenſiſſimo findantur atque exulcerentur. Quibus equidem noxis ut opportune ſuccurratur, longe optimum erit vel mucilaginem ex ſemine cydoniorum, vel ovorum oleum cum olei cerae portiuncula permixtum, vel & myrrhae oleum per deliquium, gnaviter papillis illinere; vel denique tenuiſſimum ex gummi tragacanthae ſive arabico pulverem

Digitized by Google

quam ſaepiſſime. adſpergere Sed tamen id ſimul notari ſollicite hic debet, ut quam rariſſime ad papillam iſtam aegram infantulus adhibeatur; ne qua forte frequentiori ſuctione glutinatio impediatur. Tum id quoque cavendum inprimis hic eſt, ne induſium lactantis mulieris ad partem aegram adhaereſcat, indeque abſtractum dolores augeat, vel glutinationem quoque impediat. Oportet igitur, quoties infans mammam aegram exſuxit, aqua plantaginis, in qua pauxillum ſaccharum ſaturni ſolutum eſt, papillam abluere ac mundare, atque deinde operculum aliquod ex ebore, marmore aut cera candida confectum, quale *Tab. XXI. fig.* 19. repraeſentavimus, ſuper imponere.

Explicatio Tabulae vigeſimae primae.

Fig. 1. deſignat, quomodo linguae frenulum in infantibus per ſcalpellum ſolvatur.

Fig. 2. oſtendit, quomodo idem fieri per adhibitam *furcinulam* atque forficem debeat.

Fig. 3. *Furcinulam* ad linguam in iſtac operatione ſuſtinendam accommodatam, ſecundum debitam magnitudinem repraeſentat.

Fig. 4. & 5. exhibet *lamellas aureas* aut argenteas, exeſo palato inſerendas, ſpongia quadam molliſſima juxta partem *a a* firmata.

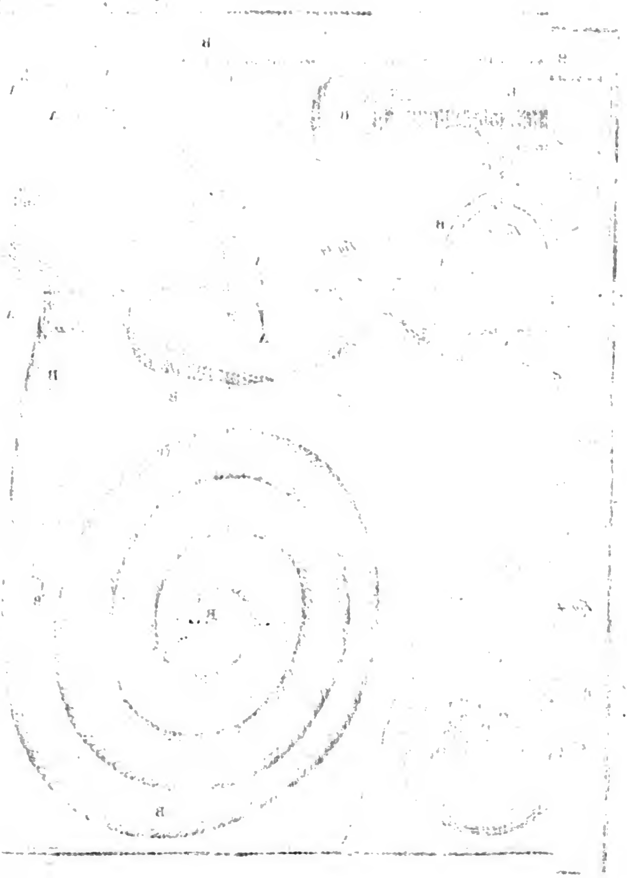
Fig. 6. proponit Hildani inſtrumentum orichalceum, *uvae per vinčturam* tollendae accommodatum. Litterae AA filum decenter inſtrumento innexum, B partem, qua uva recipitur, C locum, ubi filum trajicitur, denotant. Vera inſtrumenti magnitudo tribus digitis latis eam ſuperet, quam hic propoſuimus.

Fig. 7. deſignat *filum quoddam aeneum* ſive ferreum, atque foramine A in ſuperiori parte inſtructum, pro lino ſcilicet per inſtrumentum modo delineatum transmittendo. Cujus proin magnitudo ex ipſius tubuli magnitudine debet determinari. Litt. B anſam ſive manubrium ejus denotat.

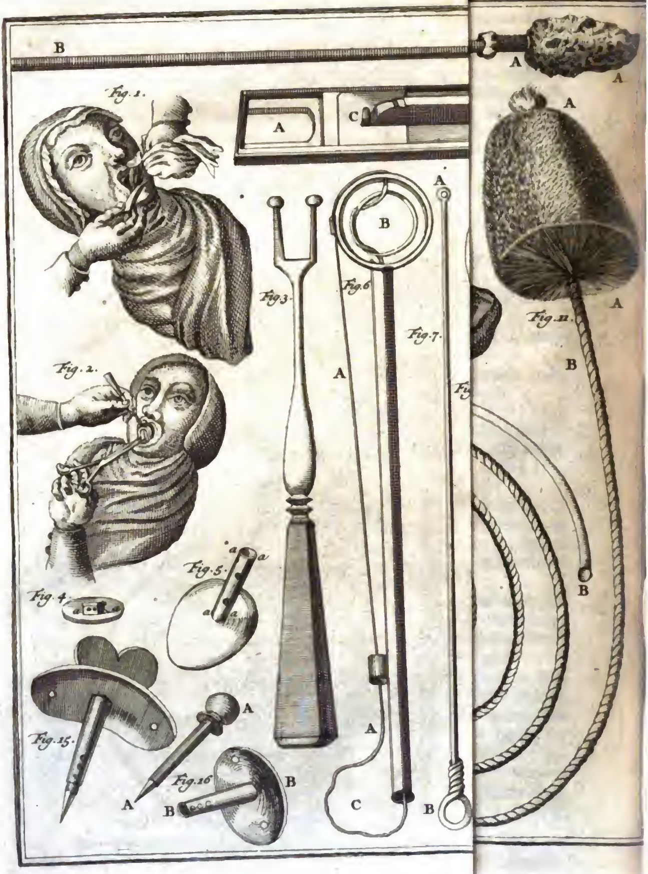
Fig. 8. repraeſentatur hic *inſtrumentum aliquod ad uvam reſcindendam proprium.* Atque littera quidem A partem, per quam uva demittitur, BB partem, qua ſcalpellum C ad praecidendam uvam propellitur; DDD autem anſam ſiniſtra manu comprehendendam deſignant.

Fig. 9. delineatur hic illud inſtrumentum, quod *pariſthmiotomus* dici poteſt, quo *ad tonſillas exulceratas aperiendas* vel ab inflammatione vexatas ſcarificandas Medici utuntur. Namque litt. A. ſcalpellum quoddam abſconditum, B globulum ad ſcalpellum in ipſo opere leniter emittendum, C denique annulum ad firmiter continendum inſtrumentum adaptatum indicat. Vera inſtrumenti magnitudo duobus vel tribus circiter digitis latis eam ſuperet, quam hic delineavimus.

Fig.

Digitized by Google

Digitized by Google

Fig. 10. ſiſtit inſtrumentum, oſſiculis, piſcium item ſpinis atque aliis rebus ſimilibus, ex faucibus extrahendis deſtinatum. Litterae AA ſpongiam, BBB autem bacillum ſive virgam ex balaenae oſſe confectam, exactiſſimeque cum ſpongia jungendam indicant.

Fig. 11. *Ventriculi excutiam* deſignat. Litterae AA ſcopulas ſetaceas, BBB autem filum aeneum denotat, ſerico obductum, cujus ope demitti in ventriculum indeque reduci eaedem valeant.

Fig. 12. ob oculos ponit cervicem aliquam incurvam, litteris AA muſculos maſtoideos deſignantibus: quorum interdum is concidi juxta partem imam debet, qui praeter naturam contractus deprehenditur.

Fig. 13. inſtrumentum repraeſentat, cervicibus curvis reſtituendis adaptatum. Nimirum collare A ex pelle hirſuta ita confectum eſt, ut quam exactiſſime collum comprehendat. Arcus ferreus BB tum collare, tum uncum etiam atque annulum C continet, cujus beneficio ſuſpendi ex tigno vel tecto aeger ejusmodi queat.

Fig. 14. litt. AA indicant, ubi & quomodo in *tracheotomia* ſive laryngotomia plaga excitanda.

Fig. 15. *Acus* ſeu *clavus ferreus* apice triangulari atque acuminata ſiſtitur, ad *aperiendam aſperam arteriam* accommodatus.

Fig. 16. Aliud clavi genus a Dekkero propoſitum: ubi litterae AA cuſpidem, BB autem tubulum, in quo cuſpis continetur, quique in trachea perforata relinquitur, indicant.

Fig. 17. Eam cervicis partem deſignat, in qua *ſetaceum* transverſim fieri poteſt.

Fig. 18. *inſtrumentum aliquod vitreum* proponitur, *papillis minutis cum lacte extrahendis adaptatum.* A etenim cucurbitulam papillae ſuperimponendam, BB autem tubulum, quem ore puerpera excipere atque exſugere debet, repraeſentant.

Fig. 19. *Cucurbitula eburnea* vel alabaſtrina & perforata, pro papillis aliquanto minutioribus extendendis, eisque ſi ulceratae ſunt, obtegendis & defendendis ſiſtitur.

Fig. 20. *Cucurbitula vitrea* peculiaris repraeſentatur, eisdem ſcopis, cumprimis vero lacti evocando, inſerviens.

CAPUT CVII.

De carcinomate ſive cancro mammarum.

I.

MAmmas & cumprimis mulierum quandoque ab inflammationibus atque ulceribus, ſcirrho item atque *carcinomate* ſive *cancro* infe- *Inſtituti ratio declaratur.*

 ſtari,

ſtari, ſupra jam tum memoravimus. (*P. I. Lib. IV. cap. IV.*) Atque inflammationes quidem cum ulceribus quomodo ſanare conveniat, eodem loco explicavimus. *Cancer* autem ſive *carcinoma* (*a*) ex quibusnam cauſſis exoriatur, quomodo item increſcat, quae mala ſecum afferat, ex quibusnam ſignis innoteſcat, quibus denique medicamentis optime tractetur, alias declaratum extat. (*P. I. Lib. IV. cap. XVII.*) Supereſt, ut, qua ratione mammarum carcinomata, ubi medicamenta parum ſunt, ſcalpello extirpari rite debeant, exponamus; ne, propter cunctationem nimiam, inſanabile vitium, vel ad operationem quoque chirurgicam ſuſtinendam ineptus aeger evadat.

II.

Quomodo cancer occultus necdum mammam integram habens extirpari debeat.

Ante vero, quam ad arduum opus illud chirurgus procedit, neceſſarium utique videtur, ut inquirat, an jam ſimul *vicinae ſub ala glandulae induratae* ſint, aut an forte carcinoma cum glandulis his induratis omnino cohaereat. Quod ſi eſt, curatio plerumque haud feliciter ſuccedit; quia cancroſa diſpoſitio ſive venenum cancroſum jam in aliis, praeter mammam, partibus haerere videtur: unde ablata etiam mamma repullulare malum brevi ſolet. Interea tamen non prorſus deſunt exempla; ubi extirpato carcinomate una cum glandulis ſubalaribus induratis aegrae reſtitutae ſunt. Quando vero extirpationem iſtiusmodi carcinomatis ſuſcipere vult chirurgus, opus eſt, per convenientem vitae victusque rationem quam ſolertiſſime hominem aegrum ad id praeparare. Qua quidem praeparatione decenter confecta, ſi non nimis magnus & mobilis adhuc cancer eſt, ſed tantum partem mammae occupat, (*vid. Tab XXII. fig.* 1. *AB.*) deponi ſuper ſella quadam altiori atque commoda aeger debet, brachio, quod mammae affectae proximum eſt, probe vel extenſo, vel retrorſum etiam ac deorſum contento, ſive ad ſellam alligato. Sic enim muſculus pectoralis fortiter expanditur, ipſaque mammae pars corrupta exactius ab eodem reſolvi poteſt. Tum moris multis eſt, ut medio tumoris cutis lineis in crucem factis iisdemque ſatis longis, una cum pinguedine, quae carcinoma tegit, incidatur, ſeparatisque per ſcalpellum plagarum oris, quam ſolertiſſime ſeparetur atque eximatur. Quod quo fieri accuratius poſſit, vel per transmiſſum acus majoris *Tab. VI. fig.* 5. *vel* 6. adjumento lineum vinculum, vel ſaltem per hamulum *Tab. VIII. fig.* 2. *vel* 3. ſtrenue attolli a quibusdam pars corrupta ſolet. Ego vero ejusmodi carcinomata aliquoties haud infeliciter ſanavi, quae pugnum utique magnitudine ſuperabant, atque a papilla ad ipſum usque humerum procedebant,

(*a*) Monendum hic eſſe exiſtimo, *cancri* vocabulum, teſte CELSO, romanis ſcriptoribus uſurpatum fuiſſe pro eo morbo, quem Graeci *gangraenam* ſive *ſphacelum* appellarunt; verum quod nos hodie vulgo *cancrum* appellamus, *carcinoma* ipſis dictum fuiſſe: adeoque cancer proprie & recte *carcinoma* dicendus eſt.

Digitized by Google

bant, ut videre eſt in modo citata *Tab. XXII. fig.* 1. *AB.* tamen non niſi una linea illud incidi, nulloque praeter ſcalpellum *Tab. XII. fig.* 14. adhibito inſtrumento exactiſſime a partibus integris ſeparavi, &, ut *fig.* 2. Tab. XXII. oſtendit, vulnus glutinavi. Ubi vero ipſa cutis ſumma ſimul corrupta aut cum carcinomate arcte juncta deprehenditur, vix alia ratione ſperari ſalus poterit, quam ubi eadem una cum ipſo carcinomate penitus exſcinditur. Quod ipſum equidem ab expertis Chirurgis ſatis celeriter expediri utplurimum poteſt, ſimilesque cicatrice non adeo magna relicta ſanavi.

III.

Quid poſt operationem factu opus ſit.

Extirpatione facta, niſi forte nimis jam infirmatus aeger eſt, longe optimum videtur, bonam ſanguinis copiam, ad aliquot nempe uncias, pro viribus aegrae, ex inflicto vulnere emittere. Sic enim facilius & inflammatio, & febris, & nova ſanguinis profuſio praecaventur. Neque vero ad cohibendum ſanguinem candenti ferro magnopere, ceu veteres quidem opinati ſunt, opus hic eſt. Siquidem exacta deligatio utique hic ſufficit: nimirum ſi linamenta carpta bene multa & aliquot ſplenia craſſa ſenſim ampliora, & faſcia ſatis longa ſimul adhibeantur. Bidloos equidem, meus quondam quoque Praeceptor, quaſi Medicus in his operationibus longe exercitatiſſimus, vel ſolo gypſo linamentis mixto ſanguinem quam commodiſſime ſupprimi hic poſſe memorat. (*a*) Licet alii variis pulveribus ſtypticis, alii vinculum arteriis grandioribus injiciant. (*b*) Garengeotius autem, ſecundum iſtam curandi rationem, quam cel. Pariſienſium chirurgus, Petitus propoſuit, ſtatuit, brevi non modo ſanguinem conquieſcere, ſed & ipſam plagam brevi ſaneſcere, imo carcinoma non redire, ſi protinus atque ſine omnibus & linamentis & medicamentis ſanguinem ſiſtentibus in vulnus adhibitis, per ſuturam mox vulneris orae diligenter comprehendantur. Tametſi autem egomet quoque curationis hujus experimentum aliquod fecerim; ubi exciſo cancro ſanguinis parum ex vulnere proflueret, ipſaque aegra brevi ſanata eſſet, brevi tamen etiam malum rediit, & aegra tandem poſt bis renatum a glutinato vulnere cancrum exſpiravit, id omnino mihi datum exiſtimo, ut in vulneribus ejusmodi, ubi vehemens ſanguinis profluvium propter exciſum mammarum cancrum incidit, ita ut metuendum ſit, ſolis linamentis illud cohiberi non poſſe, vel alcohol vini, vel pulverem aliquem ſupprimendo ſanguini accommodatum, ex bolo, ſanguine draconis, colophonia & maſtiche confectum, una cum linamentis carptis atque lupi crepitu ſemper adhibeam. Sicubi paulo infirmior aeger advertitur, ſanguinis parum atque adeo nihil ſtudio ex vulnere mittendum eſt, ſed exciſo carcinomate confeſtim ad deligationem

(*a*) *Exercit. anat. chirurg.* pag. 157.

(*b*) Vid. *Acta natur. Vratislav.* an. 1717. menſe Sept. pag. 70.

Digitized by Google

nem properandum. In deligationibus autem innovandis ea ſemper via procedendum eſt, quam in generali de vulneribus tractatione praeſcripſimus. Ceterum ex ipſo rerum uſu didici, haud alienum iſtud conſilium eſſe, quo magnum & craſſum aliquod ſplenium cereviſia calida cum butyro permixta probe imbutum, ad inflammationem avertendam in prima ſtatim deligatione ceteris rebus ſuperimponendam Helvetius propoſuit (*a*) Interea tamen etiam res feliciter ceſſit, ſi ſplenia omnia arida applicuerim.

IV.

Quandonam cancer univerſam mammam tenens, excidendus.

Quodſi autem *univerſam mammam cancer vel ſcirrhus occupavit*, ſive jam apertus, ſive clauſus adhuc idem ſit, tota etiam mamma reſecanda eſt. (*b*) Diſpiciendum rurſus ante ipſam operationem hic eſt, ut jam ſupra monui, utrum is cum glandulis ſub axilla poſitis, an cum muſculo pectorali cohaereat; quia utroque in caſu plerique auctores operationem prorſus inanem eſſe ſcribunt. Interea ne, quod de glandulis illis ſupra (*No.* 2.) indicavi, hic repetam, Bidlous, prout ipſemet refert, (*c*) identidem ejusmodi carcinomata, & feliciter quidem tractavit, ubi ſimul pectoralis muſculi pars quaedam corrupta fuit reſcindenda. Quin idem etiam teſtatur, nondum plane deſperatam ſemper rem eſſe, *ſi vel ipſas etiam coſtas caries quaedam invaſerit.* Siquidem ipſemet non uno experimento cognoverit, vel radendo, vel fuſco etiam Wurtzii unguento adhibito cariem iſtam quandoque ſanari. Ubi vero neque glandulis neque muſculis cancer adhaeret, longe major ad feliciter inſtituendam curationem ſpes ſupereſt.

V.

Quomodo fieri operatio debeat.

Quandonam praecidi univerſa mamma per cancrum afflicta debeat, indicavimus, ſequitur, ut, quomodo illud ipſum fieri debeat, explicemus. Quum autem in varias operandi vias curationem iſtam Medici diduxerunt, haud abs re facturi nobis videmur, ſi ordine praecipuas propoſuerimus. Scilicet aegrotus ante omnia in ſedili quodam collocatur, quemadmodum ſupra (*No.* 2.) praecepimus. Deinde 1) ſecundum Sculteti praecepta, acus quaedam grandior (Tab. XVIII. fig. 12.) filoque craſſo ſive funiculo inſtructa, per mammae partem infimam trajicitur. Fili partes extremae modo ſic conjunguntur, ut per id, velut anſam aliquam, adduci mamma corrupta poſſit. Nonnunquam, ſi unum haud ſufficere videtur, bina iſtiusmodi fila, & transverſim quidem, per mammam transmittuntur. (*vid. Tab. XXII. fig.* 4. & 5.) Dehinc

(*a*) *Traité des pertes de ſang.*

(*b*) Hujus equidem generis ingens illud carcinoma erat, quod egomet jam anno 1720. bono cum ſucceſſu praecidi, & peculiari tunc diſſertatione deſcripſi. Neque enim, prouti ex Tab. XXII. fig. 3. AB. manifeſtum eſt, omnem modo mammam illud occupaverat, ſed tantae quoque molis erat, ut duodecim fere libras ſuperaret.

(*c*) Loco citato pag. 168.

Digitized by Google

hinc pars vitioſa omnis quam exactiſſime ita reſcinditur, ut non deorſum, quemadmodum Scultetus *Tab.* 36. indicat, ſed ſurſum verſus ſcalpellum ducatur, prout *fig.* 5. oſtendimus; ne qua forte ſanguis inde profluens chirurgum in ulteriori & accuratiori ſectione impediat. Oportet autem paulo grandiori ſcalpello, ſi mamma grandior, hanc in rem uti; quo ſcilicet promtius expediri ſectio iſta valeat. In minori vero etiam minus ſcalpellum ſufficit. 2) Altera curandi via, Solingio inprimis atque Bidloo uſitata, in eo a prima differt, quod pro filamentis furca quaedam magna adhibetur. (*fig.* 6.) Haec enim per afflictam mammam, incipiendo a parte infima, ſic transmittitur, ut ſtrenue ſubter illa duci ſcalpellum queat. (*fig.* 7.) Sicubi paulo minorem partem cancer occupavit, non furcam, ſed proprium aliquod ferramentum, gladio minuto haud abſimile, (*fig.* 8.) ſuſtinendae mammae Bidlous deſtinavit: quae omnia ferramenta manubriis inſtructa eſſe debent. 3) At vero quia noſtris temporibus nimis crudeles videntur binae iſtae operandi rationes, neque facile abſque intenſiſſimis cruciatibus & ſummo aegrorum horrore inſtituuntur; nihil ab arte ſalutari alienum Helvetius tentavit, quando iſtiusmodi volſellas ſine tenacula excogitavit, quarum altera *Tab. XXIII. fig.* 1. apicibus ſuis AA ſummam, altera vero (*fig.* 2.) & ſuperiorem & inferiorem vitiatae mammae partem atque adeo mammam univerſam alis ſuis A & B comprehendunt: quo ſcilicet commodius attolli, atque ſcalpelli grandioris adjumento quam exactiſſime ſubſecari valeat. 4) Quartus denique, isque meo quidem judicio optimus modus eſt, quando nullo prorſus praeter ſcalpellum inſtrumento adhibito, chirurgus altera manu mammam afflictam comprehendit, eam elevat, atque ita per admotum ſcalpellum ſatis magnum, quousque illa corrupta deprehenditur, exſcindit. Quando vitioſa mamma nimis magna, quam ut una chirurgi manu commode elevari queat, miniſter eam ambabus manibus elevare, chirurgus vero ope ſcalpelli majoris eam funditus, attamen caute, a ſubjectis partibus reſecare debet. Atque hac ratione ſine omni alio, praeter ſcalpellum, ferramento, ingentem illam mammam duodecim librarum, *Tab. XXII. fig.* 3. quam celerrime & quam feliciſſime amputavi. Exempla ſectione curatorum ejusmodi cancrorum vid. in Sculteti obſ. 44.

Explicatio tabulae vigeſimae ſecundae.

Fig. 1. AB. *mammae carcinoma tectum* ſive clauſum, quod non integram mammam occupat, indicat, a papilla verſus humerum fere extenſum.

Fig. 2. demonſtrat, qualis poſt glutinationem ſimplex eaque recta tantum *cicatrix* fuerit. AB.

Fig. 3. litterae AB *carcinoma quoddam mammae praegrande*, idque etiam adhuc clauſum, ac totam mammam occupans, duodecimque libras adaequans, repraeſentant: quod ipſum egomet non niſi ſcalpello & manibus adhibitis olim amputavi & ſanavi. CC. parva tubercula ex majori pronata indicant.

Fig. 4. declarat, qua ratione olim mammam cancro corruptam *a a*, acubus grandioribus *b b*. fila cc trahentibus, ad partem imam perfoderint, quando illam reſcindere voluerunt.

Fig. 5. oſtendit, litt. A., *quomodo fila trajecta* in modum anſae conjungenda, mamma corrupta eis elevanda, & poſtea ſcalpelli grandioris B ope reſecanda ſit.

Fig. 6. repraeſentat *furcam* ad mammam grandiorem, carcinomate infeſtatam, perfodiendam, & poſtea reſecandam, a Solingenio & Bidloo propoſitam.

Fig. 7. *Scalpellum* majus, mammis carcinomate corruptis reſcindendis adaptatum.

Fig. 8. exhibet inſtrumentum Bidloi, *gladioli fere forma*, pro correptis a cancro mammis minoribus comprehendendis, ſi eas amputare velimus.

Fig. 9. *acus indicatur magna*, curva & ampla, A, pro ſetaceo in cervice ſecundum longitudinem infligendo: quae etiam in anguſtiori parte B manubrio ligneo poteſt eſſe inſtructa, ut tanto commodius cutis cervicis perforari queat.

Fig. 10. oſtendit acus hujus *cuſpidem*, a parte interiori ſive concava inſpectam, in vera ſua magnitudine.

VI.

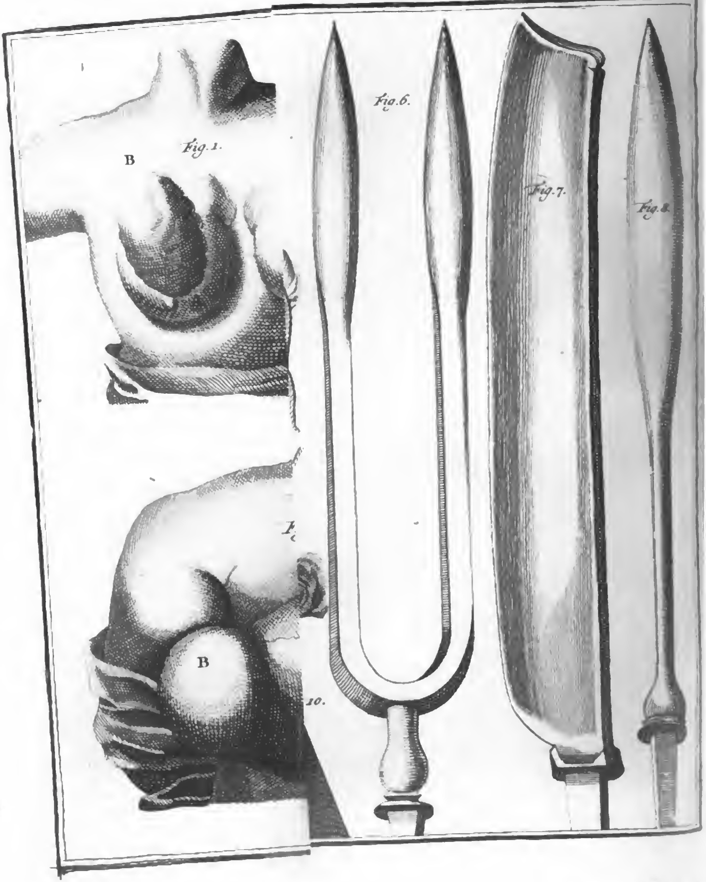
Operandi ratio nova. Noviſſima operandi ratio eſt, quam Chirurgus Batavus ante paucos abhinc annos adhibere coepit, D. Tabor autem, Medicus & municeps meus, una cum inſtrumento ad iſtam rem accommodato (*fig.* 3. *Tab. XXIII.*) in peculiari diſſertatione quadam explicavit. Nempe mamma vitiata binis inſtrumenti illius arcubus, fig. 3. AA, BB. ceu ex *fig.* 4. manifeſtum eſt, comprehenditur, arcus hi circa extrema CC. fig. 3. manu ſiniſtra clauduntur, ut baſis mammae vitiatae probe conſtringatur, ferramentoque tunc falcato atque acuto EF. quod per rimam alterius arcus DD. tranſire debet, quam diligentiſſime abſcinditur. Quantumvis autem notatu dignum inſtrumentum atque ingenioſa operandi ratio videtur, tamen ſimplicem iſtam, quam ſupra *No.* 5.) deſcripſimus, operandi methodum ei praeferendam eſſe cenſeo. Interea tamen illam, tanquam rem novam, ſilentio hic praemittere nolui. In explicatione Tab. XXIII. uberior hujus inſtrumenti dabitur explicatio.

VII.

Digitized by Google

Digitized by Google

TAB. XXII.

VII.

Mamma excisa, quocunque demum modo illud factum ſit, antequam deligatio inſtituatur, ſanguinis uncias aliquot, ſiquidem vires ſunt, emittere convenit; ad praecavendam ſcilicet, prout ſupra jam monuimus, inflammationem & ſanguinis profluvuim. Quod enim Chirurgorum aliqui exiſtimant, ſanguinem vitioſum ſive cancroſum iſta ratione penitus exhauriri poſſe, id nihil eſſe videtur. Ubi vero debilis jam tum aegra eſſe advertitur, ſatius erit, ſtatim a confecta operatione vincturam injicere, quam minus opportuna ſanguinis emiſſione magis magisque ipſam infirmare. (*a*) Qua autem ratione inſtitui vinctura commodiſſime debeat, ſupra jam tum (*No.* 3.) declaravimus: atque ſolum hic adhuc monemus, eam ante tertium diem non eſſe ſolvendam, nihilque nec tum quidem vi evellendum; ſed, donec ſponte cadant, exſpectandum. Ceterum quo rarius atque circumſpectius deligatio innovatur, hoc melius quoque glutinatio procedit. Quodſi autem nimia forte materiae purulentae copia ſub ipſam curationem ex vulnere profluit, frequentius deligatio innovanda. At ne a nimia purulentae materiae copia nimis aeger debilitetur, aut prorſus etiam conficiatur, unguentum digeſtivum removere, atque ejus loco linamenta carpta eademque vel arida, vel eſſentia myrrhae atque ſuccini leviter imbuta, imponere praeſtat. (*b*) Vires autem amiſſae ut ſenſim ſenſimque aegro reſtituantur, non cibos tantum bene nutrientes & qui facile concoquuntur, juſcula nempe, gelatinas, ova mollia, & quae ſunt hujusmodi, ſed medicamenta quoque confortantia & cumprimis emulſiones gratas diligenter ipſi commendare oportet. E contrario cavendum quoque ſollicite hic eſt, ne nimis forte celeriter vulnus areſcat, quia malum priſtinum alias facile, ut nonnulli auctores notarunt, denuo recrudeſcit. Itaque, ſi tale quid incidere videtur, mel roſarum in deligatione identidem adhibere convenit, ut debita ſuppuratio hoc ipſo ſatis diu conſervetur. Carcinomate autem ſanato, exactiſſimam ſemper vitae victusque rationem aeger ſervare, vehementiores vero animi affectus evitare debet; contra vero certis temporibus, praeſertim vere & autumno, medicamentis ſanguinem expurgantibus, itemque detractionibus ſanguinis uti debet. Quoties hic inter curandum *febris vehemens, cum doloribus atque angoribus circa praecordia, ſpirandique difficultate ſuper-*

Quid poſt operationem fieri debeat.

(*a*) Non ſum equidem neſcius, ſanguinis profluvium hic prorſus non metuendum Bidloo & Garengeotio videri, ſed illum facile cohiberi & quieſcere. Contrarium tamen egomet uſu didici: ſiquidem haud ſemel obſervavi, largiorem ſanguinis copiam vel per ipſa craſſiſſima etiam & copioſa ſplenia atque faſcias erupiſſe, unde aegri valde debilitati fuerunt. Quare neceſſarium eſt, ſumma ſemper cum providentia, vel & per impoſitum orbem, deligationem inſtituere.

(*b*) In ejusmodi caſu alumine uſto, addito pauxillo mercur. praecipitat. rubri cum ſucceſſu ſe uſum fuiſſe, Medicus quidam me certiorem fecit: his enim brevi cicatricem firmam inductam eſſe.

venit; certa utplurimum mors inſequitur. Ne quid igitur iſtiusmodi facile eveniat, ſanguis in tempore emittendus eſt, aegrotusque per adhibita medicamenta his malis contraria tractandus. Non deſunt equidem in feminis, quae admirabili cum animi magnitudine & conſtantia ſat ceteroquin crudelem operationem iſtam ſuſtinent; contra vero aliae adeo puſillanimes ſunt & tam vehementer clamant, ut vel maxime intrepidum etiam chirurgum terreant, inque opere ſuo impediant. Oportet igitur intrepidum hic chirurgum eſſe, ſicut Celsus monuit, ut perinde faciat omnia, ac ſi nullus ex vagitibus alterius affectus oriretur. (Lib. VII. in praefatione.)

Explicatio Tabulae vigeſimae tertiae.

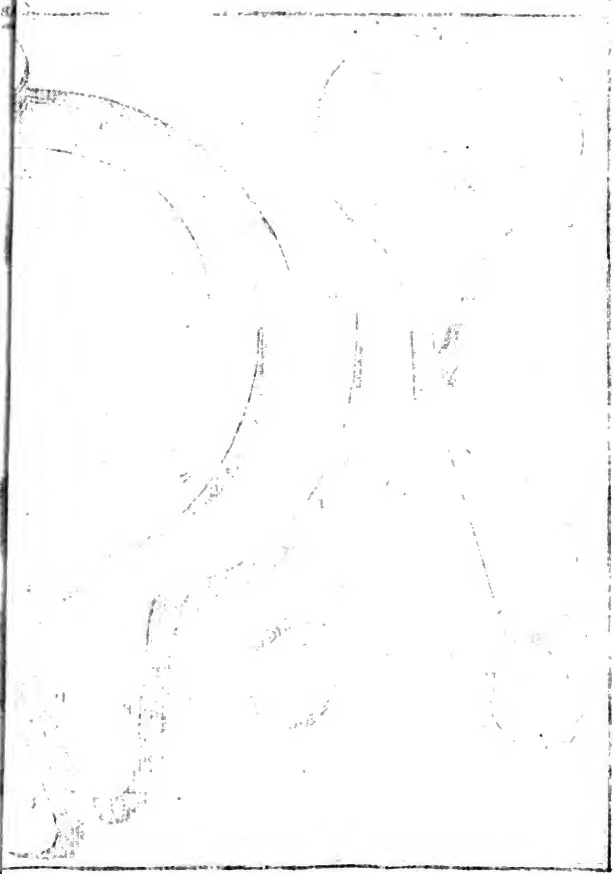
Fig. 1. demonſtrat *volſellam* ſive *tenaculum Helvetianum*, (Galli *Tenette Helvetienne* vocant) mammis vitiatis reſecandis ſub ipſa ſectione chirurgica arcubus AA comprehendendis deſtinatum.

Fig. 2. ſiſtit aliud hujusmodi *tenaculum* ſive ferramentum, ab eodem Helvetio excogitatum: cujus ope mamma corrupta in parte ſuprema & ima probe comprehenditur, & poſtea reſecatur. Litt. AB denotant duas alas; CC foramina ſive annulos; quibus machina digitis comprehenditur & clauditur. D Cardo cujus ope duae alae expanduntur & pro mamma comprehendenda probe clauduntur.

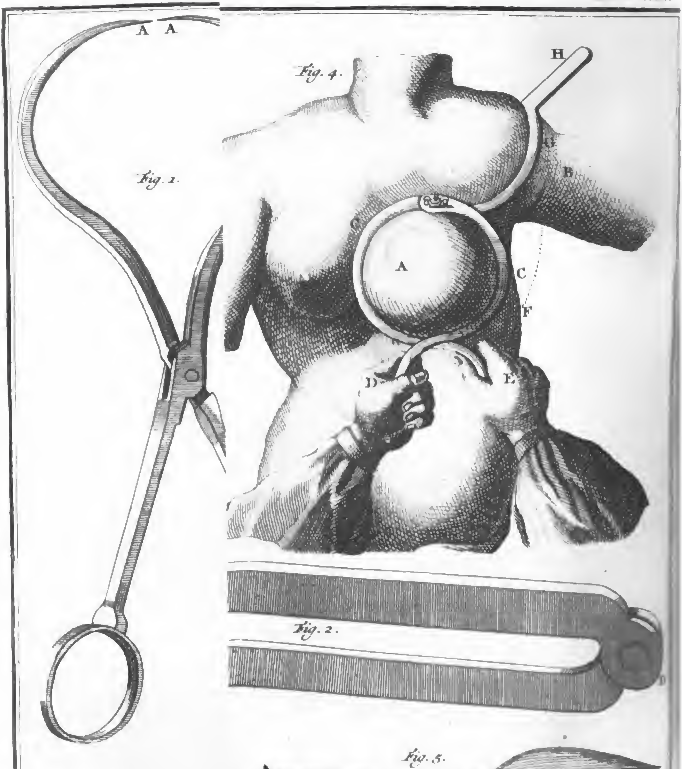
Fig. 3. deſignat *novum inſtrumenti genus*, ad *corruptas mammas reſcindendas accommodatum.* Litterae AA. laminam duplicem, eandemque ſemicircularem indicant, ex orichalco ſive cupro flavo confectas, circa partes extremas inferiores C. ita conjunctam, ut interſtitium ſive rimam DDD. relinquant, pro ſcalpello falcato EF & recipiendo & transmittendo, ſuperſit. Lamellam ex his inferiorem *litt. aaa.* quodammodo demonſtrant. Litt. BB ſimilem lamellam ſemicircularem eandemque ſimplicem denotant, fibula ſive cochlea G, cum altera lamella duplici ſic conjunctam, ut integrum quaſi circulum efficiat, itaque mammam exactiſſime comprehendere queat. Crurum ſemicircularium A & B anſas utrinque litt. CC. deſignant. Scalpelli falcati manubrium litt. F. demonſtrat: quod ipſum cruribus laminae A & B conjunctis mammamque comprehendentibus transmitti per fiſſuram D pro reſcindenda mamma corrupta ſic debet, quemadmodum ſequens fig. 4. oſtendit.

Fig. 4. ſiſtitur hic corpus feminae, cujus mamma ſiniſtra carcinomate corrupta per modo deſcriptum inſtrumentum exſcinditur. Atque littera quidem A. mammam corruptam, B. brachium extenſum; CC. laminas annulares ſive ſemicirculares, quibus mamma comprehenditur atque a ſubjectis partibus ſurſum adducitur; D. ſiniſtram chirurgi ma-

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

manum, anſas binas lamellarum continentem; E dextram ejusdem manum ſcalpellique manubrium, pro reſcindenda mamma furſum adducentem; F, G & H. denique viam, per quam attolli ſcalpellum a chirurgo debet, indicant.

Fig. 5. oſtendit peculiarem acum pro ſetaceo transverſo excitando: in qua ad litt. A foramen exaratum, per quod funiculus vel fila ducuntur, & quando ad litt. B usque transfixa eſt, funiculus e foramine educitur, & in vulnere facto, reducta acu, relinquitur. Litt. C clavum denotat, qui a manubrio ligneo excipitur.

CAPUT CVIII.

De paracenteſi vel pectoris perforatione.

I.

PAracenteſin generatim Medici vocant pectoris vel abdominis, imo etiam ſcroti perforationem illam, quae pro materia purulenta, cruore, aqua, rebusque id genus aliis praeternaturalibus emittendis inſtituitur. *Quandonam paracenteſis inſtituatur.* Solet autem paracenteſis ſive perforatio pectoris inter coſtas, utpote de qua hic ſpeciatim nunc agimus, variis in caſibus adhiberi: & quidem 1) *in empyemate*, ſive eo pectoris morbo, ubi ſcilicet e pleura vel pulmonibus poſt inflammationem exulceratis *materiae purulentae* quicquam in thoracis cavitatem profluxit. Niſi enim opportune pus hoc emittitur, periculum eſt, ne & ſpirandi facultas impediatur, &, pulmonibus cum ſepto transverſo atque coſtis graviter inde exeſis, tabes atque alia hujus generis mala deſperata inſequantur. Deinde 2) neceſſaria quoque in pectore perforatio ſive paracenteſis eſt, quoties cruoris aliquid ex *thoracis vulnere* quodam intus illapſum eſt, quod per vulnus educi nequit, & aegro gravia incommoda excitat, prouti quidem ſupra jam tum ſuo loco (*P. I. lib. I. cap. X. No.* 10.) declaravimus. Verum haec operatio hoc in caſu male a Gallis *operatio empyematis* vocatur; quia ad empyema conſtituendum pus requiritur, & rectius tunc ſimpliciter paracenteſis pectoris vocatur. (*a*) Tum 3) utiliter quoque paracenteſin Medici inſtituunt, quoties aqua, propter *pectoris hydropem* intus collecta, debet emitti. Simulatque igitur morbus, a quo aeger infeſtatur, ſpiritus gravis ac difficilis, & ponderis inſoliti atque fluctuationis in pectore ſenſus, humoris alieni quicquam intus de-

(*a*) Appellatur Operatio empyematis etiam a *Garengeotio* Oper. Chir. Tom. II. Cap. IV.

liteſcere ſignificaverint, confugiendum erit ad pectoris perforationem; ſiquidem alia ratione vix ac ne vix quidem ejici e pectore materia iſta noxia poterit. Sed ante tamen, quam ferrum pectori admovemus, conſiderandum ſollicite eſt, num etiam pro aegri hominis ſtatu praeſenti ſalutis aliquid ſperari ex perforatione iſta valeat. Itaque ſi parum aut nihil virium ſupereſt, periculoſa utplurimum haec operatio eſſe ſolet. Namque hic abeſſe vix poteſt, quin vel ſub ipſam operationem, vel ſtatim poſt eandem aeger exſpiret. Simili prorſus modo res ſeſe habet, ſi propter nimis jam inveteratum morbum periculum eſt, ne prorſus jam exeſae atque corruptae ſint partes internae: (*a*) item ſi vel a febri, vel ab alvo ſoluta, vel a ſpirandi ſumma difficultate, vel a crebro animi deliquio; vel denique a ſudore frigido aeger divexatur. Namque mala iſta ſingula morbum deſperatum & propinquam fere ſemper mortem ſignificant; adeoque ſine fructu & cum dedecore chirurgiae operatio in iſtiusmodi caſibus inſtituitur: ne, qui propter noxae gravitatem ſervari haud potuit, chirurgi culpa interiiſſe videatur. Contra vero ſi poſita ſuperius mala penitus abſunt; ſi adhuc vires ſunt; ſi denique recens adhuc morbus eſt; utiliter utique paracenteſis haud raro adhibetur. Atque id magis etiam ideo, quia pectus citra ullum vitae periculum perforatur; dummodo circumſpecte a chirurgo ſingula hic fiant. Neque enim praeter cutem, pinguedinem, carnem atque pleuram, quicquam hic percutitur aut laeditur.

II.

Quo loco fieri paraceateſis debeat.

Oportet autem bina potiſſimum ante operationem circumſpicere: nempe 1) *in quonam pectoris latere materia noxia haereat:* namque ubi latus integrum atque ſanum perfoditur, inanis operatio eſſe conſuevit. Deinde 2) *quaenam praecipue pectoris pars perforari debeat.* Quo autem facilius atque certius cognoſcatur, *in quonam pectoris latere materia perniciosa deliteſcat;* conſiderandum quam diligentiſſime eſt, 1) in quonam latere inflammationem atque dolores aeger antea ſenſerit; deinde 2) ubinam gravitas quaedam cum fluctuatione fuerit animadverſa; tum 3) in quodnam latus cubare commodius aeger poſſit: in hoc ipſo enim vitium deliteſcere ſolet: nam in latere ſano decumbere nequeunt. Denique 4) tumor etiam plerumque aliqualis cum calore vehementiori latus afflictum demonſtrat. Explorato jam latere affecto, tutiſſimum eſt, operationem ſic inſtituere, ut in ſiniſtro latere inter ſecundam & tertiam, in dextro vero tertiam inter & quartam coſtam ſpuriam, ab infima numerando, eo loco, qui palmam circiter aut quinque, vel in majoribus hominibus ſex digitos latos ab ipſo dorſo atque ab infimo ſcapulae

(*a*) Exempla, quibus idem confirmari poterat, paſſim obveniunt. Sic enim egomet aliquando in iſtiusmodi homine, qui empyemate laboraverat, poſt mortem inciſo, pleuram una cum pleriſque fere coſtis eroſam deprehendi: quo vero in caſu operatio haec prorſus fruſtranea eſſe ſolet.

Digitized by Google

pulae angulo abeſt, foramen fiat. Namque ubi ſublimior pectoris pars perfoditur, fieri vix poteſt, ut materia maligna, quippe in infimo pectore collecta, commode ibi profluat. (*a*) Contra vero ſi depreſſius vulnus infligitur, periculum eſt, ne ſeptum transverſum, quippe coſtis inferioribus, praeſertim in dextro latere propter hepar valde propinquum atque adeo adnatum, laedatur. Similiter ubi pars ſpinae dorſi propior perforatur, difficilior longe atque magis anceps operatio eſt. Neque enim craſſi tantum muſculi perrumpendi hic eſſent; ſed maximum quoque periculum ſubeſt, ne arteriae vel venae intercoſtales, utpote ſulcis coſtarum prope hanc regionem nondum inſertae, vel alia majora vaſa ſimul percutiantur. Ut proinde locus ſupra deſignatus prae ceteris commodus & tutus ſit ad pectus perforandum.

III.

Ipſum iſtum, quem jam indicavimus, locum atramento notare convenit, adductamque digitis & chirurgi & miniſtri, dum aeger corpus paulo reclinat, prout ſupra in fonticulis excitandis diximus, cutem ſcalpello incidere, plagamque trium circiter digitorum transverſorum facere; quo nempe commodius poſtea perforari caro reliqua poſſit. Solent autem *duplici potiſſimum ratione* id ipſum Chirurgi efficere. Nonnulli enim *acum* vel *clavum* aliquem acutum ac triangularem, eundemque tubulo incluſum, *Troicar* Galli vocant, (*vid. Tab. XXIV. fig.* 1.) eousque in carnem intorquent, donec idem in pectus penetraſſe advertitur. Tunc enim clavum immiſſum (*fig.* 2.) extrahunt, collectosque in pectore humores noxios per tubulum in vulnere relictum (*fig.* 3.) emittunt; quamdiu ſcilicet aegri vires id permittunt. Simulatque enim mentis deliquium imminere, vel & materiae corruptae affatim e vulnere profluxiſſe intelligitur, demto protinus tubulo iſto, fiſtula ſive tubulus alius brevior, idemque vel plumbeus, (*Tab. II. fig. Q.* 5.) vel argenteus atque flexilis (*Tab. V. fig.* 9.) in foramen inſertus, & filo aut funiculo circa pectus deligatis, & emplaſtris quam exactiſſime firmatur. Super fiſtulam ſive tubulum ſplenium aliquod craſſum imponitur, adhibitaque faſcia illa, quam *mantile cum ſcapulari* chirurgi vocant, deligatur. Nonnunquam operatio iſta ſic inſtituitur, ut cum carne atque pleura cutis ſimul externa per admotum triangularem illum clavum (*Trocar*) uno ſtatim ictu perrumpatur. Verum enim vero quia ſecundum iſtam operandi rationem pulmones, utpote cum pleura haud raro cohaerentes, laedi quam graviſſime a clavo immiſſo poſſunt, hanc potius ſanandi viam Medici prudentiores ſequuntur, ut, cute ac pinguedine ſecun-

Quomodo fieri operatio debeat.

(*a*) Boerhavius quidem docet *Aphor. Pract. N.* 303. aperturam inter ſecundam & tertiam coſtam *veram* inferiorem inſtituendam eſſe; ſed omnes boni chirurgi diſſentiunt, locumque illum nimis altum eſſe docent. Forte pro coſta vera, ſpuriam ſcribere voluit.

Digitized by Google

ſecundum ſuperius poſitam rationem ad tres fere digitos transverſos inciſis, *carnem reliquam una cum pleura inter binas coſtas ſupra deſignatas ſcalpello G vel H. Tab. I. transverſam quam diligentiſſime incidant*, inſertaque, prout antea praeſcripſimus, fiſtula humores noxios eliciant. Solet autem in ipſo vulnere iſtoc faciendo neceſſaria inprimis eſſe haec obſervatio, ut nempe corpus aegrum pronum quodammodo inclinetur; ſiquidem tum ipſae coſtae paulo latius ab invicem diducuntur, & ſpatium pro vulnere faciendo ampliatur. Vulnere ſatis amplo facto, digitus in illud immitti, de, ſi pulmo forte in vicinia adhaereat, eo ſeparari, ut contenti humores vitioſi melius effluere queant. Quae quidem poſterior operandi ratio quanquam majorem & Medici diligentiam & aegroti patientiam poſtulat; nihil tamen quicquam eſt, cur ipſam priori anteferre dubitemus. Praeterquam enim, quod pulmones, ſi qui forte ſecando adhaerere deprehendimus, ſpecillo vel digitis reprimi atque ita immunes a damno praeſtari hic poſſunt, materia ſane cruenta vel purulenta longe accuratius propter paulo majorem vulneris amplitudinem hic ejicitur. Et clariſſimum quidem Petitum ſi audire voluerimus, (*a*) a tubulis certe ac turundis, varia propter incommoda, penitus hic abſtinebimus; quin potius linamentum aliquod molle atque caudae quaſi formam habens in vulnus ſatis amplum immittemus. Sic enim non ipſum modo vulnus apertum conſervatur, ſed noxia quoque materia continuo & optime emittitur. Supra linamentum iſtud vulneri inſertum linamenti carpti & convoluti portio quaedam filo annexa una cum linamentis carptis aliis, emplaſtro item atque faſcia graviter deligantur.

IV.

Deligatio quomodo inſtituenda ſit. Diebus ſequentibus ſemel, aut, pro re nata, bis etiam vel ter quotidie vulnus deligare convenit, prout anxietates aegrum ſaepius aut parcius urgent, emiſſaque, quantum aegri vires permittunt, materiae vitioſae portione, bis aut ter in deligationibus ſingulis liquorem purgantem eundemque calidum injicere, diligenterque rurſum emittere. Facere autem inprimis hic ſolet decoctum calidum ex herba quadam vulneraria, nimirum *veronica*, *ſcabioſa*, aut *ſolidagine Saracenica*, cum roſarum melle atque myrrhae oleo, quin &, niſi tuſſis aegrum vexaverit, cum pauxillo eſſentiae myrrhae vel & Wurtzii balſamo pectorali permixtum. Garengeotius *perſicariae*, atque, ubi ex pleuritide vel peripneumonia malum ortum eſt, *altheae decoctum* etiam atque etiam hic commendat. (*b*) Quanquam etiam ſpiritus vini vulgaris cum antimonii ſulphure permixtus haud minorem cum in expurgando tum & ſanando vulnere virtutem exſerat. Alii aquam calcis cum mellis roſati

(*a*) Vid. Garengeot. *chirur.* cap. de empyemate & pectoris paracenteſi.
(*b*) Cap. de empyemate citato.

Digitized by Google

ſati portiuncula juncta longe nobiliſſimam hic eſſe proponunt. His aliquandiu ſic obſervatis & confectis, circumſpiciendum eſt, num liquor injectus ab omni materia vitioſa purus ex vulnere profluat. Tunc enim ſatis expurgatum eſſe pectus intelligitur, ideoque vulnus, extracto tubulo vel linteolo, ea ratione glutinandum, quam in pectoris vulneribus ſupra poſuimus. Quo autem melius humores injecti ex vulnere rurſus profluant, neceſſarium ſemper videtur, hominem aegrum in ipſam partem illam, in qua vulnus eſt, diligenter inclinare, atque, ut fortiter ſpiritum ducat, jubere. Ceterum id quoque in curatione videndum inprimis eſt, ne medicamenta interna, cujusmodi decocta cumprimis & balſama vulneraria ſunt, una cum ſollicita victus & vitae ratione temere negligantur (*a*).

V.

Denique ſciendum omnino hic eſt, materiam corruptam atque ab inflammatione concitatam non ſemper in ipſum pectoris fundum delabi, ſed potius per carnem atque adeo ipſam cutem penetrare, itaque tumorem & abſceſſum in externis pectoris partibus excitare. Quod ubi forte incidit, ferrum non poſteriori thoracis parti, ut antea docuimus, ſed illis admoveri partibus debet, quae vitium illud continent, atque extrinſecus oſtendunt: ſive jam anteriores eaedem in pectore ſint, ſive poſteriores. Nonnunquam vitium iſtud ita grave eſt, ut peſſimum odorem materia noxia ſpargat, ipſasque coſtas inſigniter exedat. Itaque ſi vitiata coſtae pars tolli nequit, tum prorſus impoſſibilis curatio eſſe conſuevit. *Ulcera pectoris verſus cutem externam tendentia.*

CAPUT CIX.

Quomodo ſterni terebratio fieri debeat.

SIcubi ſub ipſo ſterno atque inter mediaſtini membranulas abſceſſus aliquis ex lapſu, ictu, vel fractura ſterni oritur, vix alia ratione materia purulenta evocari e pectore, quam per trepanationem ſive terebrationem ſterni poterit. (*b*) Igitur ſi adeſſe utique abſceſſus aliquis a prudentibus Medicis ac Chirurgis judicatur: quod ipſum tamen quam difficulter utplurimum fiat, non ipſius tantum noxae indoles, ſed rerum quoque uſus loquuntur; ſic fere inſtituere operationem Chirur-

 gus

(*a*) Exemplum operationis empyematis vid. apud. SCULTETUM obſerv. 52.

(*b*) Negant quidem varii illud mediaſtini interſtitium, ſed facile demonſtrari poteſt. Et quamvis in ſanis amplum cavum quidem non adſit; tamen a materia noxia lamellas ejus ſeparari poſſe, ut amplum cavum fiat, docet BLASIUS obſ. anat. p. 15.

Digitized by Google

gus debet. Scilicet ante omnia reſupinare hominem aegrum convenit, poſitamque in infima ſterni parte, ubi foraminulo quandoque abſceſſus ſe prodiit, cutem lineis in crucem factis diligenter incidere. Tum, diductis ab invicem oris, ſternum per admotam terebram ita perforare, quemadmodum ſupra in ipſius capitis terebratione praecepimus. Facto hunc in modum foramine, ſic in pectus inclinare hominem aegrum oportet, ut quam aptiſſime profluere materia corrupta valeat. Denique abſceſſus convenienti modo, praeſertim injectionibus, capite praecedenti laudatis, expurgatus, ſic fere & deligatur & tandem glutinatur, ut ſupra capite XLI jam jam declaravimus. Sunt, qui ſterni terebrationem iſtam non aeque periculoſam exiſtimant eſſe, atque illam, quae in capite inſtituitur: quia longe facilius in capite quam ſub ſterno partes nobiliores laeduntur; tamen neque illud negandum, ſigna illa, ex quibus materia purulenta intus eſſe conjicitur, dubia plerumque atque incerta eſſe. Interea COLUMBUM & Caſp. HOFMANNUM docuiſſe, ſi in illo mediaſtini cavo humores praeter naturam colligantur, eos perforato ſterno, ſine noxa educi poſſe. (*a*). DIONISIUS quoque tradit, ſe hanc operationem quidem vidiſſe, verum aegrum poſtea exſpiraſſe. Ut proinde non ſine maxima providentia ad operationem iſtam ſit procedendum. PETITUS ſaepius laudatus ſterni trepanationem tunc quoque commendat, quando poſt fracturam ejus utcunque reſtitutam, dolores diutius, quam par eſt, ſub eo perdurant; hoc enim ſignum eſſe, ait, abſceſſum ſubtus latere. (*b*) Deinde aſſeverat, quandoque ſternum a pure intus contento perforari, atque materiam per anguſtum, quod fecit, foraminulum ex parte effluere. Quoniam vero ulcus ſic neque mundari, neque pus ſatis evacuari poteſt, modioli ope illud perforandum ac poſtea, ut dictum, expurgandum eſſe docet. *Lib. de oſſ. cap. de carie & exoſtoſi.*

CAPUT CX.

De dorſo incurvato ſive gibbo.

I.

Vitium ipſum deſcribitur.

G*Ibbus* appellari communiter ea corporis noxa ſolet, quando ſpina dorſi, contra, quam naturaliter decet, vel in poſteriorem vel in lateralem partem incurvata deprehenditur. Saepius autem infantes quam adulti hoc ipſo vitio corripiuntur; ſaepiusque ab externis quam internis

(*a*) Vid. BARTHOLIN. Anat. reform. Lib. II. Cap. IV.
(*b*) Lib. ejus de morb. oſſium, cap. de ſterni fractura.

nis cauſſis malum iſtud exoritur. Namque ubi vel lapſum, vel ictum aliquem graviorem teneri infantes ſentiunt, abeſſe vix poteſt, quin tenera ipſorum eademque mollia oſſicula graviter laedantur atque detorqueantur. Ab internis autem cauſſis provenire calamitas iſta ſolet, quoties aut ligamenta iſta, quae dorſum ſuſtinent, laxa nimis atque remiſſa fiunt, aut cariem etiam ipſae vertebrae ſentiunt. Tametſi ab abdominis muſculis etiam, nimium quantum conſtrictis, peſſime intorqueri dorſum quandoque poſſe. Goueyus auctor eſt, exemplo memorabili calamitatis hujus in medium adducto. (*a*) Et ſane niſi tempeſtiva eademque promta noxae huic medicina adhibetur, ſenſim ſenſimque oſſicula iſta contorta indureſcunt, figuramque deformem aſſumunt, ut in naturalem ſitum reſtitui ſaepe nunquam valeant. Ut proinde mirum videri haud quaquam debeat, quod gibbi inveterati nulla prorſus ratione curari ſoleant. Ubi vero ſatis opportune malo huic occurritur, curationem quandoque illud recipit, vel ſaltem mitius fit atque tolerabilius.

II.

Atque valentiſſimum quidem ſanitatis praeſidium a pectorali veſtimento, quod *thoracem* vulgo appellant, pectusque firmat, laminis ferreis, vel chartaceis, e charta craſſa, vel balaenae oſſibus, ea praeſertim parte, quae gibbum comprehendit, munito, petitur. Id enim per dies atque noctes tamdiu ab infantibus aut pueris geſtari debet, donec nullum gravioris noxae periculum ſupereſt. Quin proprium etiam hanc in rem excogitatum a Chirurgis inſtrumentum eſt, quaſi crucis alicujus formam referens; (*Tab. XXIV. fig.* 5.) quo ipſo litt. AA, dorſo impoſito ad collum BB, humeros CC ac DD, atque ventrem EE firmiter alligato, ſpina dorſi directa ſuſtinetur, atque ab ulteriori damno egregie defenditur. Sic enim infantes vel ſenſim ſenſimque in priſtinam formam reſtituuntur, vel ſaltem a graviori noxa & deformitate vindicantur. Longe vero optimum hic eſt, aqua reginae Hungariae, ſpiritu lavendulae vel matricali, ſimilive alio quodam ſpiritu roborante partem aegram quam diligentiſſime ſimul inungere, emplaſtroque itidem roborante, cujusmodi oxycroceum, opodeldoch, nervinum Vigonis, atque id genus alia ſunt, gnaviter contegere: non neglectis interim medicamentis internis convenientibus, iisdemque partim ad roboranda membra infirma, partim ad ejiciendos humores ſupervacaneos & noxios accommodatis. Niſi enim jam tum inveteratum malum eſt, inſigniter utplurimum ad reſtituendum dorſum incurvatum propoſita curandi ratio proficit. *Curatio.*

(*a*) Vid. ipſius Chirurg. pag. 166.

PARTIS II. SECTIO V.

De

Vitiis abdominis, quae manu & ſcalpello curantur.

CAPUT CXI.

Quomodo vinciri funiculus umbilicalis debeat.

I.

Quomodo ligari debeat funicul. umbilic.

UMbilicalem funiculum in infantibus recens natis quam exactiſſime vinciendum non ſine ratione Medici prudentiores praecipiunt. Siquidem alias periculum maximum eſt, ne propter gravem ſanguinis ex illo per vaſa umbilicalia profuſionem tenelli homunculi iſti conficiantur atque exhauriantur. Oportet autem vincturam illam ſic omnino inſtituere. Simulatque nimirum infans una cum ſecundinis in lucem eſt expoſitus, filum quoddam robuſtum, ulnaeque quaſi longitudinem habens, quater circiter complicandum, factisque circa partes extremas nodis, circa funiculum umbilicalem, parte binos vel tres digitos ab umbilico remota, binis ductibus involvendum, geminoque nodo conſtringendum. Deinde novum aliquod vinculum, digiti amplitudine a primo verſus ſecundinas remotum, ſimili ratione injiciendum: quo nempe facilius certiusque ſanguinis profuſioni, quae alias ſubinde hic orta eſt, occurratur. Tum funiculus umbilicalis una cum placenta uterina infra vinculum iſtud alterum forficis adjumento reſcindendus; parte vulnerata linteolis diligenter involuta. Denique ſplenium aliquod ſuper umbilicum imponendum, faſciaque umbilicali adhibita exactiſſime deligandum. Cetera enim confici facile ab obſtetricibus vel nutricibus poſſunt, donec funiculi umbilicalis pars reliqua ſponte ſua exaruerit atque deciderit. Tametſi autem ipſa etiam funiculi umbilicalis vinctura inſtitui plerumque ab obſtetricibus ſolet; longe tamen optimum atque adeo neceſſarium videtur, Chirurgos atque Medicos juvenes diligenter in hac arte inſtruere. Poſſunt enim, imo vero ſolent ſaepius ejusmodi caſus incidere, praeſertim in partu non adeo praeviſo, ubi nulla adhuc obſtetrix adeſt, ubi dedecori & magno nominis detrimento Medico aut Chirurgo cederet, ſi funiculum umbilicalem rite

Digitized by Google

rite vincire non poſſent, atque ob hanc ignorantiam nimia ſanguinis profuſio & miſeri infantuli mors oriretur.

II.

Sunt inter recentiores nonnulli, *qui ligaturam funiculi umbilicalis quaſi ſupervacuam, ideoque haud adeo neceſſariam eſſe perhibent.* (*a*) Se enim caſus vidiſſe, ubi ex intermiſſa hac ligatura nulla noxa orta vel ſecuta ſit. Hoc aliquando caſu accidere poſſe, non nego. Attamen multis mihique ipſimet quamplurima exempla nota ſunt, ubi ob intermiſſam hanc ligaturam infantes omnem ſanguinem per reſecta vel lacerata vaſa umbilicalia amiſerunt, atque adeo inde mortui fuerunt. Quare merito pro infanticidis illae habentur mulieres ſive ſcorta, quae clam pariunt, funiculum umbilicalem non ligant, & infantes ſanguine exhauſti deprehenduntur, praeſertim ſi hunc funiculum dilacerant. Hoc ipſo enim ſimul vim violentam patiuntur teneri infantuli, ut ob concurrentes inde ſpaſmos, convulſiones aut alia vitia tanto citius ac certius mortem ſubire cogantur. *Hoc quidam ſupervacuum eſſe ſtatuunt.*

CAPUT CXII.

Quomodo per inſtitutam in abdomine paracenteſin aqua emitti hydropicis in aſcite debeat.

I.

Quomodo in pectore inſtitui *paracenteſis* debeat, alias diximus. Reliquum eſt, ut, qua ratione inſtitui eadem *in abdomine*, *ad aquam hydropicis inde emittendam*, debeat, exponamus. Quo minus etenim *ad tympaniten* quoque curandam paracenteſis a nobis commendetur, obſervationum atque experimentorum defectus prohibet. In ſanandis autem hydropicis, qui ea hydropis ſpecie quam *aſcitem* Medici appellant, laborant, cum fructu quandoque ipſam inſtitui, fortuito quodam experimento cognitum eſſe memoratur. Neque enim hydropicus tantum aliquis, ferro propter miſeriae impatientiam in proprium ventrem adacto, ſed alius etiam, Rousseto teſte, a ſimili malo infeſtatus, ventre a nebulone vulnerato, poſtquam aqua ſua quaſi ſponte profluxerat, feliciſſime praeter omnem ſpem atque exſpectationem conſanuerunt. (*b*) Itaque prudentiores Medici, nec ſine ratione, id ſibi datum exiſtimarunt *Quandonam operatio iſta fieri debeat.*

(*a*) Vid. Schultzii diſſert. *An funiculi umbilicalis ligatura in nuper natis abſolute neceſſaria ſit?* Halae 1733. 4. Ubi id negatur.

(*b*) De partu Caeſar. Sect. III. cap. 3. pag. 44.

runt eſſe, ut ancipites ejusmodi fortunae caſus in artem converterent, itaque circumſpecte perforato abdomine aquam noxiam intus collectam evocarent. (*a*) Etiamſi autem, ut nihil diſſimulemus, plerique fere hydropici, operationem illam experti, experientia teſte, emoriuntur; tamen id non tam operationi, quam potius aut cunctationi, aegrorumque infirmitati, aut viſceribus graviter nimis corruptis aut exeſis tribuendum eſt. Poſſe enim hydropicos, eosdemque nec celeriter nimis a noxa iſta oppreſſos, nec viribus plane deſtitutos, neque ab intus collectis humoribus corruptis quoad viſcera laeſos, praeſertim ſi aetate etiam non adeo grandes, feliciter admodum per inſtitutam in abdomine paracenteſin aliquando curari, frequens rerum uſus docuit. Igitur ſi applicata per aliquot ſeptimanas victus ratio & medicamenta convenientia nihil omnino ad reſtituendum hydropicum proficiunt, properandum utique ad hanc operationem eſſe exiſtimo, ne ſcilicet aegri vires ad ſuſtinendam hanc curationem neceſſariae ſenſim abſumantur, neve inteſtina ac reliqua viſcera forte ab intus haereſcentibus humoribus vitioſis corrumpantur. Contra vero ubi vel a ſcirrho quodam, vel abſceſſu interno, vel tabe hydropicus ſimul infeſtatur, tum ſatius utique videtur penitus ab operatione abſtinere: ne ſcilicet, qui ſervari prorſus nequiverunt, occiſi a Medico imprudentioribus videantur. Simile fere judicium de iſtiusmodi hydropicis eſto, quos non paulatim, ut fieri alias ſuevit, ſed celeriter nimis malum iſtud invaſit. In his enim vas aliquod lymphaticum grande diſruptum eſſe, non ſine ratione conjicitur. Ceterum ipſa operatio in ſe ſpectata minus periculoſa eſt minusque moleſta: ſiquidem non niſi minuta nec multum dolens plaga, & in partibus quidem carnoſis infligitur.

II.

Quomodo aquam in ventre adeſſe ſciatur.

Ut vero certius cognoſcatur, in magno amploque aliquo ventre aquas certo adeſſe, antequam perforatio inſtituatur, palma manus, dum aeger ſtat vel ſedet, alteri abdominis ejus lateri imponitur, altera vero manu venter in oppoſito latere modice aliquoties repetitis ictibus percutitur; ita, dum haec fiunt, fluctuatio quaedam aquarum priori manu percipitur, quae non ſentitur, ubi aquae in cavum ventris effuſae deſunt: quo etiam in caſu paracenteſis minime inſtituenda.

III.

Prima operandi ratio.

Quando vero pluribus iisdemque diverſis rationibus expediri abdominis paracenteſis illa ſuevit; haud alienum ab inſtituto noſtro fuerit, ſigillatim ipſas hic exponere. Atque *prima* quidem eademque *noviſſima* haec eſt. Aegro in latere lecti poſito, clavus ſive acus triangularis

(*a*) Curatio igitur haec ſolum in ea hydropis ſpecie valet, quae *aſcites* appellatur: minime vero in ea, quae *anaſarca* audit: quia tumores noxii tunc non in abdomine, ſed in tunica adipoſa haerent.

Digitized by Google

ris [*Trocar. Tab. XXIV. fig.* 1.] octo quaſi digitos latos ab umbilico remota, vel angulum oſſis ilei inter & umbilicum media parte, quam providiſſime fieri poteſt, in ventrem demittitur, extractoque clavo (*fig.* 2.) per fiſtulam (*fig.* 3.) in vulnere relictam, aquae tanta portio emittitur, quanta emitti pro aegrotantis viribus poteſt. Et ſic quidem, ut, ſi nulla animi defectio aegrum affligat, omnis aqua ſimul & ſemel emittatur. Ut vero haec animi defectio tanto melius avertatur, vel manibus miniſtri utrinque venter ſenſim & continuo comprimitur, vel faſcia aut linteo lato, in medio perforato, ad formam faſciae *fig.* 8. *Tab. V.* ventri circumjecta, eodem, ut in vulneribus ventris longitudinalibus claudendis ſupra docuimus, modo ſenſim conſtringitur, donec omnis aqua ejecta ſit, & denique faſcia venter conſtrictus conſervatur. Ita enim, ut ſaepius obſervavi, aeger utplurimum animo haud linquitur, ſed commodior & robuſtior fere evadit, ſic, ut nonnulli eorum mox, extracta aqua, prodeambulaverint. Interdum tamen, praeſertim ſi venter non comprimitur aut conſtringitur, ubi aqua omnis ſimul & ſemel emittitur, prout Medicorum parens Hippocrates jam tum obſervavit, ejusmodi aegri mente labuntur, aut prorſus etiam inter aquae profluvium vel paulo poſt emoriuntur. Itaque providiſſimum illud quorundam eſt Medicorum conſilium, quo vel quinque, vel ſex, vel plures etiam robuſtioribus; tres autem, vel duas, vel unicam etiam aquae libram debilioribus, id eſt, portionem aegri hominis viribus accommodatam, emittendam ipſi praecipiunt. Qua quidem emiſſa, tubulus extrahitur, vulnusque, utut valde minutum & mox fere collapſum, per impoſita bina ſplenia quadrata, emplaſtrum item ac faſciam paulo ampliorem ſeu mantile complicatum gnaviter deligatur. Altera die, niſi aegri hominis infirmitas obſtiterit, eadem operatio in adverſo ventris latere iteratur, eadem prorſus cum providentia, quam in prima operatione commendavimus. Quod autem in adverſo latere operationem inſtituendam ſuadent, ratio eſt, ne ſcilicet inflammatio, hydropicis facile funeſta, partem identidem pertuſam corripiat. Die tertia denuo venter eadem ratione aperitur, & quidem loco binos quaſi digitos transverſos ſub priori vulnere, aegro prius ad alterutrum lectuli latus depoſito, atque tunc vel aqua reliqua omnis, vel, pro re nata, tantum etiam evocatur, quantum hominis vires ſuſtinent: ea ſemper adhibita cautela, ut miniſter aliquis aegroti ventrem, ut ſupra jam docuimus, manibus vel faſcia ſemper paulatim comprimat. Id ipſum autem negotium, alterno ſemper latere perforato, tamdiu repetendum eſt, donec vel penitus aeger conſanuerit, vel etiam exſpiraverit. Et quoties quidem inſignis in eodem debilitas advertitur, abſtinere tantisper ab operatione per unum alterumve diem convenit; donec vires redierint. Interim non ab operatione tantum Chirurgica, ſed & vel maxime a medicamentis adver-

ſus

ſus hydropem valentibus, nec non ab accurata vitae victusque ratione ſanitatis praeſidia petenda ſunt. *Ad aegri in operatione ſitum* quod attinet, obſervandum adhuc hic eſt, olim equidem in ſella lectulove ipſum deſediſſe; recentioribus autem chirurgis, auctore Petito, ſatius viſum fuiſſe, ſi ad alterutram lectuli partem extremam is deponatur. Sic enim, ferramento in inferiorem & lateralem ventris partem depreſſo, longe commodius atque accuratius omnis effluere aqua ſolet, neque aegri tam facile animo linquuntur, quam ubi ſedent. Itaque quanquam in recentioribus ſalutaris artis auctoribus haud deſint, qui *ſemper in prima operatione aquam omnem emittendam eſſe ſtatuant*, quin etiam, ubi forte aqua renaſcitur, idem prorſus negotium, quoties neceſſitas illud exigit, poſt aliquod tempus iterandum proponant; (*a*) ego tamen haud poſſum, quin primam operandi rationem eo in caſu, ubi aeger mente labitur, altera tutiorem exiſtimem. Circa ferramentum, quo vulnus infligitur, illud admonendum reſtat, Petito iſtud clavi genus aptiſſimum judicari, qui tubulo quodam maximam partem fiſſo continetur: (*vid. Tab. XXIV. fig. 4. litt. AA.*) ſiquidem per hunc longe commodius quam per alterum, ut opinatur, effluere aqua poſſit. Ceterum quo commodius atque promtius intorqueri in ventrem inſtrumentum queat, haud alienum erit, oleo cuſpidem & fiſtulam prius inungere.

de ſitu aegri in operatione.

IV.

Altera & tertia curandi via.

Veterum equidem *curandi ratio* haec fuit: (*b*) Nimirum *ſub umbilico, fere quatuor digitis ab alterutra parte interpoſitis, cute nonnunquam prius aduſta, ſcalpellum ſive ferramentum aliquod, cujus mucro tertiam fere digiti partem latitudine implebat, magna cura adhibita, in abdomen demiſerunt.* Deinde fiſtula plumbea, aenea vel argentea etiam in foramen iſtud injecta, humoris tantam copiam per intervalla emiſerunt, quanta emitti pro aegrotantis viribus potuit. Fiſtulae hujus longitudo binos fere vel tres pro aegrorum diverſitate digitos latos aequabat: (*Tab. II. fig. Q. S.*) vel recurvatis in exteriorem partem alis, vel remora quadam circumcingente, ne tota intus delabi poſſet. Simulatque vero major humoris pars evocata videbatur, demiſſo linteolo vel ſubere fiſtula claudebatur atque in vulnere relinquebatur; emplaſtris glutinoſis, ſpleniis craſſis atque faſciis ſuperimpoſitis, firmiterque, ne quid contra volunta-

(*a*) Feliciter inſtitutae operationis hujus exempla obvia paſſim ſunt in *Actis Medic. Berolin. Tom. IX. art. V.* item in Actis Academiae Regiae Pariſ. 1703. atque diariis Gallorum litterariis [*Journal des Sçavans ann. 1722. menſ. Julio*] & fortasſis etiam alibi. Quin Dionysius & Garengeotius quoque adſtruunt, parum aut nihil virium aegrotis per novam hanc operandi viam detrahi, dummodo venter, ut ſupra diximus, ſub ipſum opus diligenter comprimatur; aqua vero emiſſa, per adhibitas faſcias accurate & probe vinciatur.

(*b*) Vid. Aur. Corn. Celsus *de medicina lib. VII. cap. 15.*

tatem efflueret, mantili cum ſcapulari comprehenſis. Poſtero die vinčturam reſolvebant, humoriſque tantam portionem iterum effundebant, quantam aegri ſtatus exigere videbatur. Atque id ipſum negotium, ſed ſimul tamen adhibitis medicamentis internis, per inſequentes dies repetebant veteres; donec aut homo exſpiraret, aut nullum aquae veſtigium reſtaret. Sed quicquid tandem harum rerum ſit, ſane quin recentiorum Medicorum in hoc malo curandi ratio veterum hanc antecellat, nemo facile dubitaverit. Quum enim ſecundum priſcam medendi viam non difficulter ſolum retracto ſcalpello in abdomen fiſtula demittitur, ſed continuo etiam in vulnere relinquitur, fieri aliter vix poteſt, quam ut inflammationi atque id genus aliis incommodis aegrum corpus exponatur. Atque id ipſum etiam permoviſſe quondam nobilem Medicum Barbettium videtur, ut acum aliquam cavam argenteam atque a latere utrinque, ut in *fig.* 1. & 3. perforatam, ad abdomen perfodiendum & aquam ſimul emittendam propoſuerit. (*a*) Hac etenim rite in abdomen demiſſa, humores intus contenti ſtatim effluunt. Interim quando inteſtina ab immiſſae in abdomen ibidemque diutius relictae acus illius cuſpide non ſatis tuta ſunt; nihil abs re alienum feciſſe illi videntur, qui de novo eodemque tutiori inſtrumento, nempe de acu ſive clavo illo, per tubulum demiſſo, (*fig.* 1.) cogitarunt.

V.

Quanquam enim hoc ferramentum valde acuminatam cuſpidem habet, verendum tamen haud facile eſt, ne, dum in abdomen illud deprimitur, inteſtina forte laedantur. Prius enim, quam humores effunduntur, abdominis carnem externam inter & inteſtina interpoſitus liquor eſt: adeoque ne ad inteſtina quidem penetrare in primo opere cuſpis poteſt. Quin &, ſi vel maxime ad ipſa penetrat, laedere tamen eadem propter inſignem lubricitatem haud facile poteſt; praeſertim ſi leniter in abdomen clavus deprimitur. Si quid autem forte tubulum, per quem humor effunditur, obſtruxerit, ſpecillum vel ſtylum quendam tenuem inmittere, objectaſque foramini remoras propellere conveniet. Nonnunquam *umbilicus etiam mirifice* in hydropicis quibusdam ab *aqua expanſus deprehenditur*, prouti quidem ex Hildani Obſerv: 47. Centur. 1. atque Purmanni *chirurgia curioſa p.* 330. pateſcit. Adeoque chirurgorum nonnulli in ejusmodi caſibus umbilicum ipſum perforandum proponunt; praeſertim cum hydrops ſubinde ſponte per umbilicum ruptum curata legatur, (*b*) quanquam plerumque minus commode. Praeterquam enim quod difficulter admodum omnes emitti humores inde

Obſervationes quaedam utiles.

Tom. II. Ccccc poſ-

a) Videſis Barbettii *chirurg. cap. de paracenteſi*, Solingii *chirurg. Tab. VII. fig.* 8. 9. 10. itemque Meekrenii *obſervat. cap.* 50.
(*b*) In modo citata Hildani obſ. 47. cent. 1.

poſſunt, vulnus in umbilico factum aegrius plerumque ſaneſcit. Ceterum temperare mihi neutiquam poſſum, quin mirabilem iſtum *caſum* breviter hic ſubjiciam, *quem Noribergae olim in muliere quadam hydropica me obſervare memini.* Nempe quum ſiniſtrum ventris latus primum perforarem, aqua liberrime, & ea, quam Medici praeſentes utilem judicarunt, copia, magno cum aegrae levamine effundebatur; dextrum autem ventris latus cum poſtero die aperirem, nihil quicquam effluebat. Itaque ſiniſtrum ex conſenſu praeſtantiſſimorum Medicorum praeſentium latus iterum perfodiebam, ubi aqua rurſus liberrime fluebat: ſequenti vero nocte, licet venter probe ligatus eſſet faſcia, tamen aegra ſine cauſſa manifeſta vomitu corripiebatur, & usque adeo mirifice enervabatur, ut uberiorem aquae emiſſionem non amplius utilem judicaremus, ſed poſt aliquot ſeptimanas ſenſim exſpiraret. Quaenam mirabilis phaenomeni hujus cauſſa fuerit, mihi quidem non conſtat; quum defunctae corpus incidere atque explorare Medicis haud licuerit.

VI.

Alter uſus paracenteſis abdominis quinam ſit?

Quicquid vero tandem ſit, ſane niſi ad ſanitatem ipſam abdominis paracenteſis hydropicos perduxerit; tamen id ſaltem praeſtare plerumque conſuevit, ut miſerrimorum hominum cruciatus atque praecordiorum anxietates, quibus haud raro, ut ſaepius vidi, vehementer anguntur, quodammodo mitigentur. (*a*) Quoties igitur cunque usque adeo inſigniter abdomen ab humoribus noxiis expanditur, ut maximam ſpirandi difficultatem aegri, ut ſaepe fit, ſentiant, atque propter graviſſimos angores decumbere ac dormire nequeant, ſed continuo ſedere hydropici cogantur; haud alienum eſſe judico, perforato abdomine, vel omnem, debitis cautelis, vel ſaltem ſufficientem aquae copiam identidem, conſtricto & ligato poſtea probe ventre, ut alias diximus, effundere. Sic enim non anguſtiae ſolum circa pectus atque anxietates, ut uſu didici, valde imminuuntur; ſed quieſcendi atque dormiendi etiam facultas aegris quodammodo reſtituitur *Exempla operationis hujus cum ſucceſſu inſtituta*, legi poſſunt in VOELTERI Schola obſtetricia pag. 63; PECHLINI obſ. LXII. NUCKII Adenograph. pag. 122; BRUNNER. in Ephem. Nat. Cur. dec. 2. An. VIII. SINIBALDI Methodo parva; SAVIARDI obſ. 119. *Hiſt. Acad. Reg. Pariſ.* An. 1703. ubi multa a VERNEO referuntur; DIONIS chirurgia; HELVETII lib. de ſanguinis profluviis, pag. 79, Act. Med. Berolinenſ. vol. IX. & X. ut ſupra memorata jam taceam.

C A-

(*a*) Conf. hac de ſe notabilis obſervatio SAVIARDI obſ. CXI. pag. 481. qui hoc quoque notavit.

Digitized by Google

CAPUT CXIII.

De Sectione ſive partu caeſareo, ſive qua ratione foetus ex ventre matris quandoque exſcindi debeat.

I.

SEctio ſive *partus caeſareus* illa hodie appellatur operatio chirurgica, *qua foetus, qui per viam naturalem & ordinariam ex utero matris egredi nequit, nec ulla arte educi poteſt*, ſive mater & foetus ſimul adhuc vivant, ſive alter eorum mortuus ſit, *prudenti ſectione e ventre matris, vel ad utrumque vel ſaltem alterutrum illorum ſervandum & ab imminente mortis periculo liberandum, eximitur.* Graece ὑστεροτομία vel etiam ὑστεροτομοτοκία: (*Hyſterotomia* vel *hyſterotomotocia:*) a quibusdam vocari ſolet; licet hoc vocabulum apud veteres non occurrat. (*a*) Sunt qui perhibent, nonnullos ex praeſtantiſſimis Medicis ac Chirurgis hanc operationem tanquam nimis crudelem atque noxiam ſive lethiferam non modo diſſuadere, ſed prorſus etiam damnare: atque inter hos potiſſimum referre ſolent PARAEUM, GUILLEMAEUM, ROLFINCIUM, HORNIUM, MAURICAEUM, SOLINGENIUM aliosque, quorum nonnullos *juratos ſectionis caeſareae hoſtes* appellare non dubitant. Verum quando eorum ſcripta accuratius pervolvi, nullum horum promiſcue omnem ſectionem caeſaream damnare invenio; ſed ſolum certas easque periculoſiores illius ſpecies, *ubi nimirum mater vivit, & foetus ex utero excindendus*, ut ex ſequentibus uberius patebit: in quibus ſcilicet periculum maximum eſt, & ubi laudati viri ſimul caſus funeſtos plures ex hac in vivis inſtituta operatione obſervarunt atque annotarunt. Ut autem de graviſſima & periculoſiſſima hac curatione in tironum gratiam omnia, ut decet, ordine proponam, ſciendum, *triplicem potiſſimum caſum exiſtere*, ubi haec operatio quandoque neceſſaria eſt: & primo quidem *in muliere gravida mortua*, quando ea vel ante partus tempus & cumprimis ultimis menſibus, quando nimirum foetus perfectus & vitalis eſt, vel inter ipſius partus labores, vel etiam violenta morte defuncta eſt, foetus vero in utero adhuc vivus perſentiſcitur, (*b*) vel ſaltem adhuc vivere praeſumitur. *Quid ſectio caeſarea & quotuplex.*

 Dein-

(*a*) Primus de hac re peculiarem libellum cumque doctiſſimum edidit Franc. ROSSETUS; quem poſtea auctiorem reddidit C. BAUHINUS, novisque exemplis confirmavit. Deinde & RULEAU, VATERUS, & SLEVOGTIUS Diſſertationes de ea ediderunt.

(*b*) Licet nonnulli negent, *foetum matre defuncta adhuc vivere poſſe*, ſed ſimul cum vita matris etiam foetus vitam ceſſare exiſtiment, ut Caſp. BAUHINUS in libr. anatom. & praefat. in libr. de exſect. foetus vivi ex matre viva, Roderic. a CASTRO de morb. mulier. lib. 4. cap. 3. atque ex recentioribus cumprimis MERYUS, celebris haud pri-

Deinde quando *mater vivit & foetus mortuus eſt*, ſed per vias naturales, ob graviſſimas cauſſas (quas mox uberius indicavimus) neque a matre expelli, neque ab obſtetrice aut medico ulla ratione educi poteſt, atque hanc ob rem mater in ſummo, imo certiſſimo vitae periculo verſetur. Denique tertio, *quando mater & foetus ſimul adhuc vivunt*; verum eaedem rurſus conditiones adſint, ut foetus per vias conſuetas neque naſci neque produci queat, atque ambo ſic in praeſentiſſimo mortis periculo, niſi hac ſectione liberentur, conſtituti ſint.

II.

Prima ejus occaſio in matre mortua.

In primo caſu, ubi *ſcilicet mater defuncta eſt & foetus adhuc vivit vel vivere ſaltem praeſumitur*, paucos vel nullos prorſus inter praeſtantiores Medicos aut Chirurgos invenio, qui ſectionem hanc improbent, ut foetus forte adhuc conſervetur; (quia huic in matre mortua neceſſario eſſet moriendum;) verum potius, quia ſummum periculum eſt in mora, uno quaſi ore volunt, ut nonſolum defuncta incidatur, ſed etiam ut illud juſto tempore fiat, hoc eſt, quamprimum id fieri poteſt, inſtituatur; ut ſic foetus tanto certius, (quia ſaepe non adeo diu matribus ſupervivunt) adhuc vivi extrahi ac ſervari queant. Hac enim ratione non ſolum recentioribus, verum *jam antiquiſſimis temporibus* nonnulli vivi ex alvo matris exſecti leguntur ſicuti ex priſca hiſtoria haud incognita ſunt exempla LYCAE (*a*) AESCULAPII (*b*), SCIPIONIS AFRICANI, Caeſaris inde dicti, ac MANLII, Carthaginis expugnatoris, (*c*) itemque, ut nonnulli perhibent, JULII CAESARIS Imperatoris. Ex recentiori vero EDUARDI VI. Angliae Regis (*d*) SANCTII, Regis Navar-

pridem Anatomicus & Chirurgus Pariſienſis, in Act. Acad. Reg. Scient. An. 1708. pag. 246. & 247. edit. Amſtel. tamen hoc ſaepius jam factum eſſe non ſolum multis exemplis in ea diſſertatione probavi, quam quondam ſub titulo, *Foetum ex utero matris mortuae mature excindendum eſſe*, propoſui: ubi ea prae ceteris notatu digna, quando DOLAEUS altero die poſt mortem matris foetum in ventre ejus ſe movere obſervavit, Encyclop. Chir. lib. 4. cap. 5. in fine. Quibus vero, ſi placet, adhuc jungi poſſunt TH. CORNELIUS progymnaſm. 5. de generatione p. 207. VESLINGIUS obſ. & epiſt. 7. p. 48. TIMAEUS a GULDENKLEE oper. Med. mihi pag. 1082. Ge. FRANCUS in Satyr. Med. IV. SCHELHAMMERUS in Miſc. Nat. Cur. Decur. II. An. V. obſ. 14. MAURICEAU obſ. 315. & 593 ROONHUYS. de morb. mul. ALBINUS diſſ. de partu difficili; VIARDEL. *traité des Accouchemens*; VATERUS in diſſ. de *partu caeſareo*, ut & *de partu hominis poſt mortem matris*. La MOTTE lib. IV. cap. VI. & cap. XIII. BRENDELIUS in obſ. anat. VIII. decad. II. SCHACHERUS in programm. Lipſiae 1731. edito, *de foetu ex utero mortuae excindendo*, aliique.

(*a*) Apud VIRGILIUM lib. X. Aeneid. ubi canit: *Inde Lycam feris exſectum jam matre peremta.*

(*b*) Ex utero matris interemtae, ab APOLLINE patre, ſectionis ope extracti. Vid. OVIDIUS lib. 2. Metamorph. atque *Natalis Comes* Mytholog. lib. 4. cap. 11. aliique.

(*c*) Vid. PLINIUS Hiſtor. Natural. L. VII. cap. 9. SOLINUS cap. 4. SILIUS ITALIC. Lib. 13.

(*d*) Conf. MAURICAEI cap. de Sectione caeſarea.

Digitized by Google

varrae (*a*) aliorumque variorum a variis autoribus deſcriptorum, (*b*) quos *Caeſares* ſive *Caeſones* inde vocarunt. Itaque dum in agone verſatur ejusmodi mulier, vel jam mortua eſt, chirurgus requiſitus mature de rebus ad matrem incidendam neceſſariis ſit ſollicitus *& ſimulac gravidam mortuam eſſe* una cum aliis cognoſcit, nihil aliud hic eſt agendum, quam ut protinus vel in lecto, vel ſuper menſa, ventrem matris defunctae vel in medio, ut in ſectionibus anatomicis vulgo fieri ſolet; vel ſi cautius & melius adhuc procedere volumus, (ob rationes infra dicendas) in latere alterutro, vel novacula, vel alio apto quodam ſcalpello, quicunque forte praeſto eſt, linea longa ſimplici, (non duplici, decuſſatim ſive in formam crucis facta, ut plerique docent) ſine reſpectu ad curſum fibrarum muſcularium vel venarum, aperiamus (*c*) & foetum, ſi forte *in cavo abdominis*, vel ex *rupto utero*, vel ob aliam cauſſam haeret, (*d*) educamus, quem poſtea, quia plerumque valde debiles, vino, aqua reginae Hungariae aliave ſimili naribus admota, ſpiritu halituque vel ſimplici, vel hauſta prius aliqua portione vini vel ſpiritus vini, ori & naribus foetus inflato refocillare atque baptiſmatis fonte inundare, ligato ſimul, ut decet, funiculo umbilicali, oportet. *Sin vero in utero deliteſcit*, quam cautiſſime, ne foetus forte laedatur, & hunc aperire, foetumque, ſi vivus adhuc deprehenditur, protractum, & a funiculo umbilicali ſolutum, ut modo diximus, debita ratione roborare ac fovere convenit: atque ſic operatio haec tota abſoluta eſt. Quod ſi forte *foetus in tuba fallopiana* vel *ovario*, ut quandoque contingit, haereret, (*e*) haec provide, aperto prius ven-

(*a*) Vid. GUILLEMEAU lib. de art. obſtetric. cap. de ſect. caeſarea.

(*b*) Conf. Carol. STEPHANUS Lib. III. de different. part. corp. human. cap. I. Horat. AUGENIUS Lib. V. Epiſt. 2. Jo. SCHENCKIUS obſervat. lib. IV. GUILLEMEAU lib. de art. obſtetric. loc. cit. Jo. Valent. ANDREAE Selenia Auguſtalia, pag. 361. ubi *gemelli pueri* vivi ex matre, ictu ſclopeti interemta, exſecti ſunt. Ita & apud VIARDELIUM lib. de art. obſtetr. lib. 2. cap. 24. VOELTERUM lib. de art. obſtetr. lib. 2. cap. 13. itemque apud MAURICAEUM obſ. 26. 251. 315. 343. 374. & 593. ejusmodi exempla leguntur. PURMANNUS in Chirurg. curioſa Part. II. cap. 10. ex utero foeminae mortuae *maſculum vivum* ſectione extraxit, qui etiam ſanus ſuperſtes fuit. Similis caſus in Ephem. Nat. Cur. cent. III. obſ. 57. pag. 136. legi poteſt.

(*c*) Jubent hic nonnulli, inter quos Carol. STEPHANUS & GUILLEMEAU, ut dum hoc agitur, vagina uteri interea ab obſtetrice digitis, *os vero bacillo ligneo aperta ſerventur*, quo foetus aerem ſpirare queat. Verum quia ſatis evictum eſt foetum in utero non reſpirare, ſed ibidem ſine reſpiratione vivere poſſe, haec fruſtra fiunt, adeoque quia inutilia ſunt, ea omittere praeſtat.

(*d*) Obſervarunt hoc STRAUSSIUS, BAYLIUS, SAVIARD, COURTIAL, BIANCHUS, CALVUS, ANELUS lib. de fiſtul. lacrymal. part. II. p. 294. Diar. Erud. Gallicum (conf. compend. noſtri anatom. Nota 35.) Miſcell. Nat. Cur. Dec. 2. An. V. obſ. 63. Hiſt. Acad. Reg. Sc. An. 1716. Act. Acad. Nat. Cur. vol. 1. obſ. 176. p. 397. PISTOR. diſſ. de foetu e rupto utero in abdomen prorumpente, aliique ibidem citati autores quamplurimi.

(*e*) Exempla infra indicabuntur.

Digitized by Google

ventre, quoque eſſent aperienda & poſtea, ſicut modo docuimus, procedendum. Attamen illud in hoc negotio curate proſpiciendum eſt, *ne gravida animi forte deliquium paſſa, pro emortua* habeatur, atque adhuc viva temere incidatur, quemadmodum Vesalio accidiſſe ferunt (*a*); ſed ut revera mortua ſit, antequam ſcalpellum corpori admoveatur; id quod ex motu partium corporis & praeſertim cordis, pulſu arteriarum & reſpiratione prorſus ablatis optime colligi, quam notiſſimum eſt, praeſertim ſi & adſtantes de morte nobiſcum conveniunt. Quam rariſſime enim & vix ex centum mille, qui a prudentibus, vel etiam a mediocri vulgo pro mortuis habiti ſunt, vel ſemel fefellit, ut non vere mortui fuerint atque revixerint. Neque adhuc, quantum novi, ullum proſtat exemplum, quod ejusmodi gravida pro mortua habita ſub ſectione revixerit, adeoque ille metus nos non facile a ſectione deterreat. Imo ſi hoc etiam aliquando praeter ſpem & exſpectationem contingat, Medicus inde nimium terreri non debet, quia ſcelus non commiſit, & ſectionem malo animo non inſtituit; ſed ob foetum ſervandum eam pro cadavere incidit: ad quod faciendum partim ex religione, partim ex legibus, ut mox oſtendemus, obligatur. Ac deinde quia adhuc ſpes eſt, aegrae vulnera, praeſertim ſi *ventris ſectio linea ſimplici* & in latere ejus, ut antea docuimus, inſtituta eſt, quemadmodum hoc alias ſaepius in eis, quibus vivis & volentibus venter ad foetum extrahendum praemeditato conſilio inciſus eſt, feliciter factum, rurſus ſanari poſſe (*b*). Nam ſi nimis diu exſpectatur, antequam ejusmodi mulieres incidantur, periculum in mora eſt, apta occaſio elabitur, foetus vita interea, ut ſaepius ex nimia timiditate factum eſt, perit, atque ſectio poſtea fruſtra, amiſſo & neglecto foetu, inſtituitur. (*c*) Sunt etiam qui hanc ſectionem gravidarum inutilem pronunciant; quia matre mortua incerti ſimus an foetus adhuc vi-

(*a*) Vid. Adami vitae Medicorum.

(*b*) Hujus rei gratia Senatus Venetus, ut Mellius Lib. de arte obſtetricia, cap. de partu caeſareo. mihi pag. 353. refert, lege ſancivit, ne gravidae mortuae, vel pro mortuis habitae decuſſata ſectione incidantur, ſed ſimplici, ut alias in ſectione caeſarea, ubi mater adhuc vivit: ut mater, ſi forte reviviſcat, facilius conſervari rurſusque ſanari queat. Verba ipſa italica hic ut addantur, merentur. *Eſſendo che nelle donne, che muoino gravide ſia alla creatura eſiſtente nel ventre ogni dilazione pericoloſa, percio permettono pure ſue Eccellenze di Medici ſudetti, aprir, e far aprir l'iſteſſe*: (mentre vi e divieto rigoroſiſſimo, che ſenza licenza ſotto qualcunque preteſto, non ſi poſſa aprir cadaveri de morti) *da ſufficiente chirurgo col toglio ſolito a praticarſi nel parto ceſareo, onde reſti nel medeſimo tempo preſervata la creatura, e la Madre ſteſſa, ſe per anco morta non foſſe, ma ſolo oppreſſa da ſoffocazione iſterica*: E perche tal operazione *ſia fatta da Medici e chirurghi periti in tali inciſioni, debba il Collegio de Medici portar al Magiſtrato di ſue Eccellenze nota diſtinta dei piu idonei, accio dei medeſimi ne ſia fatta rolo ed eſpoſto a chiara intelligenza di ogn' uno nelle publiche ſpeziarie.*

(*c*) Ejusmodi exempla multa legi poſſunt apud Autores, cum primis Mauricaeum Courtial, Saviard, Anelum, Mottium, in diſſ. noſtra N. 1. citata, alioſque.

Digitized by Google

vivat; adeoque eam fruſtra ſaepe inſtitui atque hinc illam diſſuadent, ne defuncta poſt mortem adhuc, ut vulgus ait, divexetur ſive excrucietur. Utut vero haud negem, vitam foetus in utero ſaepe ſciri aut cognoſci certe non poſſe, atque ſic ſaepius defunctas fruſtra incidi; tamen melius atque prudentius eſſe videtur, decies imo centies fruſtra gravidas ejusmodi incidere quam ſemel foetum vivum ex negligentia incidendi matrem perdere, aut una cum matre vivum ſepelire.

III.

In univerſum vero hic moneo, *omnes gravidas mulieres defunctas protinus & quam primum fieri poteſt, eſſe incidendas*, & cum primis eas, ut jam diximus, quae partui ſunt propinquae, vel in ipſo partu moriuntur: partim ut foetus eorum, ſi forte adhuc vivunt, in tempore vivi educantur, baptizentur, & conſerventur, atque ex orci quaſi faucibus eripiantur; partim etiam ut Medici, chirurgi, atque obſtetrices abdominis & *uteri in gravidis figuram*, *magnitudinem*, *conſtitutionem*, ac *foetus in eo ſitum* vel poſituram, *membranarum habitum*, *ſecundinarumque diſpoſitionem & nexum cum utero inde cognoſcere poſſint*, quo parturientibus aliis tanto melius poſtea ſuccurrere easque juvare valeant; partim etiam, quod Deventerus addit (*a*) ut perſpici inde queat, utrum obſtetrix vel chirurgus obſtetricans ineptus forte fuerit cauſſa mortis parturientis, an aliud quid; quo artem ſuam vel accuratius diſcant, vel &, ſi cauſſa mortis fuerint, a magiſtratu pro merito puniri queant. Adeoque merito nulla talis foemina mortua ſibi relinquenda, ac diu cum ipſa cunctandum; multo minus ſine ſectione ventris una cum foetu forte adhuc vivo ſepelienda, ut, prô dolor! hinc inde adhuc fieri ſolet; quia foetus quandoque diu poſt mortem matris, ut antea jam docuimus, in utero adhuc vivere poteſt. Inhumanum enim, barbarum, imo & a Chriſtiana doctrina atque miſericordia quam alieniſſimum adeoque impium eſſe credo, foetum in utero deliteſcentem & adhuc vivum certiſſimae in utero morti devovere, vel vivum prorſus, ut haud raro forte factum eſt, una cum matre ſepelire. (*b*) Quapropter merito inter Chriſtianos & quoscunque ſanae rationis homines a Principibus & quovis magiſtratu legibus ſeveris eſſe ſanciendum, ut omnes gravidae defunctae, non ſolum ante ſepulturam, ut leges jubent, (*c*) incidantur; ſed potius mox poſt mortem, & quidem quam primum id fieri poteſt, a peritis medicis aut chirurgis ſcalpello aperiantur, & foetus ex utero ipſarum eximantur, ne cunctando in utero quoque emoriantur; aut ſectionem prorſus omittendo cum matre vivi (quod quam maxi-

Gravidas defunctas omnes aperire convenit.

(*a*) Lib. de arte obſtetr. parte II.

(*b*) Conferri hanc ob cauſſam poteſt Vateri diſſ. *de partu hominis poſt mortem matris.* Albinus de partu difficili; & La Motte Lib. IV, cap. XIII.

(*c*) Digeſtor. lib. XI. tit. 8. de mortuo inferendo & ſepulchro aedificando.

Digitized by Google

maxime deteſtandum, ac horrendum eſt) ſepellantur, vel quod idem eſſet, ac ipſos juxta notiſſimum illud dictum: (*quem non ſervaſti, dum potuiſti, illum occidiſti:*) interficere. Miſerti propterea jam ſunt miſerorum atque innocentium horum infantulorum, licet vera in Deum religione imbuti non fuerunt, antiquiſſimi Reges romani: dum legem in ipſorum gratiam, quae *lex Regia* inde etiam appellata eſt, (*a*) ſed profecto *chriſtiana* imo *divina* merito dici poſſet, ſanciverunt, quae praecipit, *ne mulier praegnans demortua ſepeliatur, antequam foetus illi excidatur*, illumque necis reum judicat, *qui contra fecerit:* addita ratione, quoniam *ſpem animantis cum matre peremiſſe videtur.* Ubi ſine dubio voluerunt, ut hoc *juſto tempore*, id eſt, brevi poſt obitum matris, quia plerumque, ut experientia docuit, diu non ſupervivunt, fiat. Interea licet plerique Jureconſultorum aequitatem & ſanctitatem hujus legis agnoſcant, (*b*) neſcio tamen quo malo fato lex haec adeo ſancta nusquam fere hodie apud Chriſtianos colatur aut obſervetur, quaſi nihil prorſus hac de re in corpore juris propoſitum legeretur. (*c*) Principes quidem & magiſtratus necis reas agunt & *puniunt meretrices, quibus infantes vel ob neglectam funiculi umbilicalis ligaturam*, vel ob aliam negligentiam moriuntur, &, meo quidem judicio, recte. Sed propterea mirum mihi videtur, cur non etiam illos puniant, quorum culpa vel negligentia miſeri hi infantes, quorum matres moriuntur, in utero pereunt, qui ſaepe ſervari poſſent: (*d*) cum non minus de vita innocentis infantuli in hoc agatur negotio, quam in illo. Adeoque merito una eademque, mea quidem ſententia, utriusque delicti ratio eſſet habenda. Atque nihil ſane ab officio ſuo alienum principes atque magiſtratus quicunque facerent, ſi quam ſolertiſſime providerent, ac praeciperent, ne qua mulier praegnans ante vel in partu defuncta, niſi protinus inciſo ipſius alvo & utero, terrae mandetur. Sed latius de hoc ipſo argumento in illa expoſui diſſertatione, quam modo jam N. 1. citavi, & qua exemplis & rationibus prolixius docui, *Foetum ex utero ma-*

(*a*) Vid. Digeſtor. Lib. XI. tit. 8. locum modo citatum.

(*b*) Vid. Feltmannus de non humanda muliere, quae uterum gerit, lib. de cadavere inſpiciendo, mihi pag. 106.

(*c*) Hildanus quidem in oper. latinor. pag. 905. & ſeqq. in Epiſt. de *hernia uterina* aſſeverat legem illam regiam in patria ſua: (i. e. in Helvetia:) utplurimum obſervari: verum in aliis regionibus, quantum ego ſaltem cognoſcere potui, hodie vix a magiſtratu de ea obſervanda vel ſaltem cogitatur, ſed gravidae defunctae ſine ſectione ſepeliuntur.

(*d*) Pertinet huc illud exemplum quod Mauriceau obſ. 345. recenſet, ubi pater noluit, ut filiae in partu defunctae venter incideretur, atque foetum ſic ſua culpa & voluntate perire voluit: id quod ſevere puniendum eſſet. Ita & hic Helmſtadii frater noluit, ut in partu defunctam ſororem inciderem; ſed ſclopeto, ſi aedes ejus ad ſororem incidendam intrarem, me interficere peſſimus voluit: atque ſic foetus quoque periit.

matris mortuae mature exſcindendum eſſe. Conferri etiam poteſt & ea diſſertatio juridica, quae *de jure Embryonum* Jenae A. 1716. ſub praeſidio Cel. Icti WILDVOGELII quondam prodiit; itemque NYMMANUS & WINCKLERUS de vita foetus in utero; GUILLEMEAU, PARAEUS, HILDANUS, SCULTETUS, PAUCUS (*Mr. Peu*), MAURICEAU, VOELTERUS, DEVENTERUS ac MOTTIUS (la MOTTE) itemque MELLIUS in lib. de *arte obſtetricandi* variis in locis, aliique quamplurimi, qui hac de re jam egregie, licet fruſtra, praeceperunt.

IV.

Alter caſus in quo ſectio caeſarea inſtituitur matre viva & foetu mortuo.

Quando vero mater gravida adhuc viveret, & foetus mortuus eſſet, nulla vero ſpes reliqua ipſum per vias naturales naſci aut educi poſſe, ſicut verbi gratia fieri ſolet, quando indicia adeſſent foetum vel *in tuba Fallopiana* vel *in ovario*, vel *in ipſius abdominis cavo haerere* (*a*), quemadmodum hujus generis exempla à variis obſervata ſunt, (*b*) vel forte in *hernia* quadam extrà ventrem; quale exemplum SENNERTUS (*c*) & HILDANUS deſcripſerunt (*d*) vel ſi *callus*, vel *ſcirrbus*, vel tumor, vel exoſtoſis circa *os uteri* vel *in vagina* adeſſet, qui exitum ſive extractionem foetus impoſſibilem redderet; (*e*) vel *ſi nimia partium naturalium* ſive ob coalitum vaginae non emendandum, ſive ob callum ſive ob oſſium pubis malam conformationem, ut in nanis praeſertim mulieribus interdum contigit, (*f*) *occurreret anguſtia*, (*g*) ut foetus propterea ex utero ejici non poſſet, praegnans vero ob dolores vehementiſſimos, qui ſaepe adſunt, vel ob convulſiones, vel ob ſanguinis vehemens profluvium, aliasve graves ob cauſſas viribus exhauriretur, atque peri-

(*a*) *Indicia* praecipua haec, praeter communia graviditatis, eſſe poſſunt, quando partus doloribus praeſentibus vel praegreſſis, nulla tamen oris uteri apertura & aquarum foetus fluxus percipitur aut perceptus eſt, ac ſimul foetus in altiori vel laterali magis abdominis parte isque magis diſtincte, praeſertim ſecundum diverſas ejus corporis partes, caput ſcilicet, brachia, pedes &c. percipitur, quam alias vulgo fieri ſolet. Conf. WELSCHII nota in caput de ſect. caeſar. Scip. MERCURII; PISTOR diſſ. de *foetu rupto utero in abdomen prodeunte*. Diar. erud. Pariſ. An. 1722. menſ. Junio. SAVIARD. obſ. chirurg. obſ. 60. DIONIS diſſert. de generatione.

(*b*) Conf. hanc ob cauſſam compend. anatom. noſtr. Notam 35. edit. IV. pag. 83. *de foetibus extra uterum.*

(*c*) In Inſtitut. Med. Lib. II. Part. I. cap. 9.

(*d*) In oper. latin. p. 903. Epiſt. de hernia uterina.

(*e* Quales caſus quoque ab HILDANO loco modo citato, itemque in Act. Erud. Lipſ. An. 1693. pag. 229. VATERO in diſſ. *de partu caeſareo*, Vitebergae An. 1695. edita, (ubi vaginae canalis ex ulcere praegreſſo totus erat calloſus, relicto ſolum foraminulo piſi magnitudine:) aliisque deſcribuntur.

(*f*) Exemplum vid. in SAVIARDI obſ. 114. itemque apud VOELTERUM lib. de art. obſtetric. mihi pag. 112.

(*g*) Cujusmodi exemplum RULOVIUS libro de ſectione caeſarea, ac VATERUS diſſertatione modo citata, referunt, ubi operatio caeſarea feliciter ſucceſſit. MAURICEAU contra ſimile refert exemplum obſ. 26. ubi vero matrem & foetum ob intermiſſam hanc ſectionem miſere & impie perdidit; id quod & SAVIARD. fecit obſ. 114. & plures alii. Sed hac de re inferius plura.

culum mortis inde immineret, tunc ſectionem hanc, licet veteres in vivis eam haud inſtituerint, & multi recentiores eam damnent, (*a*) omnino neceſſariam eſſe judico, ne & mater inde una cum foetu pereat. Nam profecto tunc extractio per vias naturales, quam Mauriceau praeſectione caeſarea in quovis partu praeter naturam commendat, (*b*) hic non ſuccedit. Igitur in omnibus ejusmodi caſibus; *ubi foetum per vias ordinarias educere impoſſibile eſt*, (utpote de quibus caſibus hic potiſſimum ſermo & quaeſtio eſt) *durum quidem & anceps*, ſed *unicum tamen remedium eſt*, *ventris gravidae inciſio*, ſi matrem a foetu hoc & morte mox imminente liberare volumus; quemadmodum apud varios ſcriptores fide dignos fauſta peractae hujus ſectionis exempla leguntur: (*c*) ita ut hoc ſit ſenſibus & experientiae obloqui, quando Mauriceau ſcribit, hanc ſectionem *ſemper* matri eſſe lethiferam, (*d*) quamque etiam ob cauſſam ab ipſo La Motte, (*e*) reprehenditur, licet huic operationi non adeo faveat, aliisque in rebus peccet, atque in optimis quibusdam occaſionibus eam rejiciat.

V.

Rejicitur à multis certis in caſibus.

Interea tamen licet fauſta non pauca ejusmodi exempla proſtent, & quamvis etiam ventris & uteri ſectionem defuncta matre, *imo & tunc in matre quoque viva admittant fere omnes*, *ſi natura viam per tumorem*, *dolorem & abſceſſum in loco quodam ventris*, *ut in latere quodam vel circa umbilicum*, *demonſtret*, quemadmodum plures autores hujusmodi caſus felicis plerumque eventus, notarunt, (*f*) quia hic parum vel nihil ſanguinis profunditur, & foetus tunc plerumque tantum in tuba Fallopiana, vel ovario, vel cavo ventris haerere ſolet; tamen eam Medici & Chirurgi quidam praeſtantiſſimi admittere nolunt, & tanquam nimis crudelem ac barbaram, imo matri ſemper exitialem ſive mortiferam non modo dis-

(*a*) Ut Paraeus, Guillemaeus, Rolfincius, Solingen, Mauriceau, La Motte.

(*b*) Lib. de art. obſtetr. cap. de partu caeſareo.

(*c*) Ut Rossetum, Bauhinum, Matthiam Cornacem, Sennertum, Hildanum, Cyprianum, Lankischium, Saviardum, Ronhusium, Rulovium, aliosve infra nominatos, itemque Acta anglicana, gallica & germanica &c.

(*d*) Obſervat. de gravid. obſ. 94.

(*e*) Lib. IV. de art. Obſtetr. cap. XII.

(*f*) Vid. hac de re Bartholinus de inſolitis partus humani viis, Rossetus de partu caeſareo, Langius Epiſt. 39. Lib. 2. Hildanus Epiſt. de *hernia uterina* in oper. pag. 905. Ronseus Epiſt. 1. Anelus *ſuite de la fiſtule lacrymale* pag. 294. Ruyschius in cur. poſter. pag. 30. *Acta anglicana* variis in locis & ex his etiam Act. Erud. Lipſ. An. 1703. pag. 143. & plures alii ſcriptores. Maxime vero notatu dignum eſt illud exemplum, quod celebris quondam Medicus Batavus Abrah. Cyprianus in peculiari quadam epiſtola, quae hiſtoriam exhibet foetus poſt XXI. menſes ex uteri tuba, matre ſalva & ſuperſtite exciſi; itemque illud, quod in *annal. Acad. Juliae* Semeſtri XII. p. 23. & ſeq. An. 1727. deſcriptum eſt, de quo vero inferius plura. Unicus fere Mottius eſt, qui contrarius eſſe videtur; dum in prolixo ſuo opere nihil de hac re docet aut proponit.

diſſuadent, ſed prorſus damnant, *quando foetus in utero haeret & nullus abſceſſus ſe manifeſtat*: inter quos praecipui ſunt, Guillemeau, (*a*) Mauriceau, (*b*) Rolfincius, (*c*) Solingenius, (*d*) quia mortem matris (quae tamen ob aliam cauſſam ſaepe incidere poteſt) ſe inde ſemper obſervaſſe referunt: adeoque nonnulli horum illos Medicos, qui hanc operationem foetu in utero exiſtente, aut nullo abſceſſu ſeſe manifeſtante, ſuadent vel inſtituunt, *crudeles & temerarios appellare* non verentur: quia foetus potius per viam naturalem ſive manibus ſive ferramentis eſſet extrahendus, quam ut inciſo ventre & utero, ſummo matris periculo vitae per ſectionem caeſaream extraheretur. Hos vero ſine ſufficiente cauſſa illud ipſum facere & ratio & experientia prudentiſſimorum quorundam & Medicorum & Chirurgorum demonſtrant; & cumprimis Rosseti ac Bauhini, (*e*) Sennerti, (*ſ*) Hildani, (*g*) Fieni (*h*) Sculteti, (*i*) Scipionis Mercurii, (*k*) Ronhusii (*l*) Rulovii, (*m*) Lanckischii (*n*) Saviardi (*o*) Joberti: (*p*) La Motte (*q*) Teichmeieri (*r*) & aliorum, qui eam matre ſuperſtite feliciter ſucceſſiſſe teſtantur. *Defenditur ab aliis.*

VI.

Ancipitem quidem, fateor, maximeque dubiam ac periculoſam eſſe hanc operationem pro matre, praeſertim quando foetus ex ipſo utero eſt exſcindendus vel abſceſſus nullus ſeſe manifeſtat; *ita ut ſine ſumma neceſſitate eam non inſtituendam eſſe cenſeam*: interea tamen ſubinde eam neceſſariam ac utilem eſſe partim ex jamjam dictis, partim ex mox dicendis ſatis patere exiſtimo. Goueus quidem (*ſ*) unus ex recentioribus chirurgicae artis inter Gallos ſcriptoribus, una cum Rosseto, Scip. Mercurio (*t*) & Welshio (*u*) ſectionem caeſaream nec difficiliorem *Difficultas & neceſſitas ejus perpenditur.*

Ddddd 2 nec

(*a*) Lib. de arte obſtetricia de ſectione caeſarea.
(*b*) Lib. de eadem arte Lib. II. cap. 32.
(*c*) Obſerv. anat. Lib. I. cap. 13. pag. 182.
(*d*) Operat. chirurg. cap. de ſect. caeſarea.
(*e*) Lib. de partu caeſareo.
(*ſ*) In Inſtit. Medic. & praxi medica.
(*g*) Epiſt. de hernia uterina; in oper. pag. 897.
(*h*) In libris chirurg. cap. VIII.
(*i*) Armam. chirurg. tab. de partu caeſareo.
(*k*) Lib. de arte obſtetricandi cap. de partu caeſar.
(*l*) Lib. 2. obſerv. chirurg. 1. de morb. mulier.
(*m*) Lib. de ſect. caeſar.
(*n*) Vid. Act. Erud. Lipſ. An. 1693. pag. 229. & Miſc. Nat. Cur. Dec. III. An. 2. obſ. 17. itemque Vateri diſſ. de partu caeſareo.
(*o*) Obſ. chirurg. obſ. 69.
(*p*) Diar. erud. Pariſ. An. 1692. & 1693.
(*q*) De art. obſtetric. lib. 4. cap. 12.
(*r*) In Inſtit. Medicinae forenſis pag. 18.
(*ſ*) In chirurg. ſua pag. 431.
(*t*) Libris ſupra jam citatis.
(*u*) Libro Germanic. de arte obſtetric. cap. de ſect. caeſarea.

Digitized by Google

nec periculoſiorem calculi ſectione eſſe contendit, & feliciter quoque eam ſaepius, ſi modo rite inſtituatur, adhibitam eſſe, adductis in medium exemplis defendit. Cui vero ego graves ob rationes, atque obſervationes Paraei, Guillemaei, Rolfincii, Mauricaei ac Solingenii (*a*) frequentes ejus infauſtos ſucceſſus demonſtrantes, & ſpeciatim ob periculum nimiae ſanguinis profuſionis ac gangraenae periculique vulnerum uteri, praeſertim in gravidis, Celso jam perſpecti, lib. V. cap. 56. conſentire promiſcue non poſſum. Mauricaeus quidem, ut ſupra jam monui, cum aliis quibusdam vult, *foetum mortuum potius ſemper per vias naturales, manibus aut inſtrumentis eſſe evellendum, quam ad ſectionem caeſaream*, periculoſam illam operationem, accedamus; (*b*) ubi ego quidem, quotiescunque hoc fieri poteſt, his omnino conſentio, minimeque probo illorum chirurgorum temeritatem, qui ſectionem ventris inſtituerunt, ubi foetus per vaginam educi potuiſſet, licet operatio illis quandoque feliciter ſucceſſerit. (*c*) Verum quia caſus haud raro occurrunt, quorum ſupra jam multos indicavi, ubi foetum per conſuetas vias extrahere impoſſibile eſt, & matri ſaepe ob foetum ventre contentum, graviſſimum mortis periculum imminet, tunc ſane barbarum & impium eſſe credo miſeram mulierem, quae noſtrum auxilium anxie implorat, aut ſaltem eo maxime indiget, deſerere; (*d*) ſed potius *extremis malis extrema eſſe judico opponenda remedia.* Nam profecto melius tunc eſt ex ſententia quoque ſummorum Medicinae parentum, Hippocratis ſcilicet & Celsi, *anceps experiri remedium quam nullum*, aut aegras in deploratiſſimo illo ſtatu, ſub maximis cruciatibus relinquere ac certae morti devovere, (*e*) ubi adhuc ſpes aegras ſervandi, ut exempla fauſta docent, ſupereſt. Alii qui quidem agnoſcunt dari caſus, ubi per vias ordinarias foetus ejici nequeat, tamen ſuadent, ſi per vias conſuetas educi non poſſet, *rem potius naturae eſſe relinquendam*, (*f*) quam ut tam periculoſae ſectioni aegros exponamus: quia natura ſaepe vias quaereret & pararet *per abſceſſum in ventre, umbilico, inguine* (*g*) vel *inteſtino recto*, (*h*) per quem tan-

(*a*) Locis ſupra jam citatis.

(*b*) Lib. citato cap. de ſectione caeſarea.

(*c*) Ad hunc cenſum pertinet exemplum in Diar. Erud. Pariſ. An. 1693. itemque a Mottio cap. de partu caeſareo relatum, aliaque plura.

(*d*) Ita injuſte feciſſe arbitror Medicos illos, qui curam habuerunt illius mulieris, de qua Saviard. obſerv. 114. refert: ubi cognoverunt, impoſſibilem eſſe partum, ob nimiam viarum anguſtiam, & tamen nullam ſectionem inſtituerunt; ſed matrem & foetum ſimul mori permiſerunt. Conf. ejusdem obſ. LX, ubi gravida ſectionem deſideravit, ſed eam tamen non inſtituerunt.

(*e*) Ita agit & faciendum ſuadet Mauriceau loco, ubi de partu caeſareo diſſerit, ut & hinc inde in obſervat. ſuis, itemque Paucus, Mottius aliique, ſed male.

(*f*) Von Horne in microtechne, ubi de partu caeſareo.

(*g*) Exempla ſupra indicata ſunt N. V.

(*h*) Vid. exempla apud Rossetum & Bauhinum, lib. de partu caeſareo, itemque

tandem minori periculo foetum putrefactum expelleret, quam is per ventris ſectionem educi poſſet; quibus quidem & ego aſſentio, quando & quamdiu, ut quandoque fit, gravidae inde nullum vitae periculum imminet. Contra quando periculum inſtat, quia nimis diu exſpectando matri nocemus, imo eam quaſi interficimus, *ad extrema quoque remedia*, cumprimis quae aliis jam profuerunt, confugiendum eſſe cenſeo, ne aegram, cui adhuc, dubio licet auxilio, ſuccurri poſſit, fato certaeque ac miſerrimae morti relinquamus. Nam profecto Medicus tum demum ſuo officio ſatisfeciſſe & conſcientiam ſuam liberaſſe mihi videtur, quando omnia fecit, & nihil omiſit, quod proficuum eſſe ſcit, & quod aliis in ejusmodi caſibus profuiſſe cognovit; quicquid etiam nonnulli objiciant atque contradicant: praeſertim quando *gravida ipſa*, cui vita cara, & quae *anceps remedium experiri mavult quam nullum*, hoc deſiderat. (*a*) Sunt qui fatentur ſe hanc operationem propterea non ſuſcipere, ne ſi res praeter ſpem male ſuccedat, famae detrimentum patiantur. (*b*) Verum nimis inanis & levis tanto in negotio haec mihi videtur excuſatio, quae virum bonum, mea quidem ſententia, haud decet, multo minus Medicum Chriſtianum: utpote qui *recto faciendo* neminem, & potiſſimum vulgi aut malevolorum calumnias haud *timeat*. Nam

Conſcia mens recti famae mendacia ridet, atque peſſimum profecto facinus ii mihi committere videntur, qui, ne quam forte dubiam adhibeant curationem, unde aliquod famae detrimentum pati poſſint, *certiſſimam & matri & foetui mortem inducendam eſſe ſuſtinent.* Adeoque omnia ea ſemper a Medico facienda ſunt, quae ad conſervationem aegrorum in univerſum & cumprimis ejusmodi miſerae ac triſtiſſimae mulieris conferre poſſe videntur. Quin imo MOTTIUS: (*La Motte*) certas operationes in mulieribus & nominatim foetus extractionem ex utero etiam invitis gravidis aliquoties perfecit, (*c*) eam ob cauſſam, ut eas ab imminente morte liberet; adeoque eas vi à robuſtis quibusdam hominibus contineri ac firmari juſſit, quo foetum male ſitum ex-

 tra-

que apud TULPIUM lib. 4. obſ. 4 & BARTHOLINUM de inſolitis partus humani viis. Sic & a LITTRIO in Memor. Acad. Reg. Scient. Pariſ. An. 1702. itemque a BECKERO Paedioctonia inculpata pag. 49. foetus per anum extracti hiſtoria deſcribitur. Haud pridem etiam Blancoburgi in vicinia noſtra ſimile exemplum eſt obſervatum, quod a viro fide digno illius loci mihi relatum eſt, atque etiam a DIONISIO diſſ. de generatione exempla referuntur.

(*a*) Exemplum, ubi mater ſectionem ventris ob ſummos cruciatus in partu deſideravit; quam vero chirurgi Noſocomii Pariſini, quod *L'Hotel Dieu* vocant, peſſimo conſilio ex prava hypotheſi neglexerunt, cum matris & foetus, qui ambo vel ſaltem alter eorum conſervari potuiſſent, ſubſecuta tandem poſt XIII. vel XIV. dies miſerabili morte, legi poteſt, in SAVIARD: obſ. LX. Alia quae anxie ſectionem ab HILDANO deſideravit, in epiſtola ejus de hernia uterina commemoratur.

(*b*) Ut ROLFINCIUS obſervat. anatomicis, SOLINGIUS cap. de partu caeſareo, aliique.

(*c*) Lib. IV. cap. VII. de arte obſtetric. itemque cap. XII. obſ. 345.

Digitized by Google

trahere voluerit. Quod ſi hoc licitum atque juſtum eſſe exiſtimat, quaeri hic merito poteſt, an non etiam ſalva conſcientia ejusmodi gravidam, ubi foetus non niſi per ventrem extrahendus, vi eodem modo cogere liceat, ut quod ad ipſam ſervandam prudentes Medici neceſſarium cognoſcant, perferat, ſi ultro id forte perferre recuſet? Ego profecto ab hac ſententia non ſum alienus; attamen adhuc magis illis in priori caſu ſuccurrendum eſſe exiſtimo, quando ultro, imo anxie, ſectionem deſiderant.

VII.

Qualis ſit apparatus, ſi haec operatio inſtituenda in matre viva.

Quare ſi miſera & infelix ejusmodi ſectioni ſeſe ſubmittere velit, aut eam ipſa expetat, probe perpendendum prius hic eſt *an vires adhuc ſint*. Si enim hae jam nimis collapſae, & aegra jam nimis debilis, atque extrema jam frigida, cum ſudore frigido, verendum, ne vel mox poſt ſectionem moriatur, atque ſic cauſſa mortis ab imprudentibus aut malevolis ſectioni ac chirurgo tribuatur, adeoque hoc in ſtatu ſectio haec potius omittenda, ne, ut Celsus ait (*a*) *eam interfeciſſe videatur, quam ſors ſua peremit.* Quando autem vires adhuc vigent, atque ſpes eſt vel utrumque vel alterutrum ſervandi, ea omnino inſtituenda eſt. Quae vero ut rite fiat, conſiderandum primo *quid ante operationem*, deinde *quid in ea*, & denique tertio *quid poſt* eam faciendum. Ante operationem *inſtrumenta* colligenda: quae ſint *ſcalpellum* rectum, cumprimis tale, quod in manubrio firmum eſt, quale Tab. XXX. fig. 8. exhibetur, vel tale, quali in anatomicis ſectionibus uti ſolemus, vel novacula etiam, vel aliud ſimile, ac deinde & unum, ſi lubet, ex illis mucrone obtuſo donatum, quae Tab. V. repraeſentantur, itemque *forfex* cuſpide obtuſa una cum *acubus* curvis, *filis* robuſtis vel funiculis, ut in gaſtroraphia, inſtructis, *ſpongia* una vel altera probe munda, cum vino calido, aut decocto quodam vulnerario calido, in vaſculo quodam contento, & *deligationis apparatus*, qui conſiſtit in linamentis carptis, emplaſtris, ſpleniis, & faſciis probe praeparanda & aptanda ſunt, non neglectis remediis roborantibus internis & externis ori ac naribus, ſi opus, admovendis. Deinde his omnibus extra gravidae conſpectum rite diſpoſitis, aegra, emiſſa prius urina, ne veſica ab urina diſtenta ſcalpello facile laedatur, *in ſitum idoneum*, vel *in menſam* vel *lectum* in medio conclavis ſupina eſt collocanda, ut miniſtri & juvantes commode accedere queant, animus ipſi blandis piisque verbis eſt excitandus, facies contegenda, ne conſpectu ferramentorum rerumque agendarum terreatur, ac denique robuſtis aliquot, minimum quatuor perſonis & brachia & crura ejus, ut immota jaceat, probe firmanda, vel &, ſi lubet, liganda (*b*)

VIII.

(*a*) Lib. V. cap. 26.

(*b*) Conf. Sculteti Tab. XLII. in Armamentario. Scipio Mercurius alium delineat ſitum, pag. 196. qui vero mihi minus idoneus videtur.

Digitized by Google

VIII.

Quomodo operatio ipſa inſtituenda?

Tum chirurgus ad latus aegrae, quod commodiſſimum ipſi videtur, ſtans ſcalpello recto *è latere externo muſculi recti* (*a*) *vel in loco inter umbilicum, & eminentiam oſſis ilei ſuperiorem & anteriorem medio* (*b*) ubi hydropicis venter pro aquis educendis hodie perforari ſolet: (qui adhuc aptior mihi videtur:) recta plaga per cutem primo & pinguedinem octo vel decem circiter pollicum longitudine, & deinde etiam per muſculos obliquos atque transverſum, ac denique, idque quam cautiſſime, per peritonaeum: ubi tamen quam maxime chirurgo obſervandum, ut priori hoc ſcalpello non niſi exiguam plagam ſive aperturam in peritonaeo efficiat, nequid temere intus laedat, ac tandem vel immiſſo altero ſcalpello, ſtylo obtuſo vel globulo circa cuſpidem munito; (Tab. V.) vel etiam forfice vulnus uberius diducat; vel etiam, praeſertim ſi ultima ferramenta praeſto non ſint, aut ſi chirurgus aliter, paucioribus ſcilicet inſtrumentis, agere mallet, per plagam digitum in ventrem immittat, atque hujus ope vel ductu priori ſcalpello, vel forfice etiam, ſi lubet, vulnus, quantum pro foetu educendo ſatis videtur, dilatet, ſumma adhibita cautela, nequid aliud intus laedatur: id quod deſcriptis modo rationibus egregie fieri poteſt. Ventre ſatis aperto, *ubi foetus baeret*, probe perſpiciendum eſt. *Qui ſi in abdominis cavo extra uterum forte ſitus deprehenditur*, quemadmodum ſubinde fieri ſolet, (*c*) ſine ulterioribus ambagibus mox una cum ſecundis educatur. Sed ſi *foetus in tuba Fallopiana* (*d*) vel *in ovario* haeret, haec etiam provide incidenda & foetus una cum placenta extrahendus. *Sin vero foetus in ipſo utero deliteſcit*, gravior caſus eſt, ob periculum vehementioris ſanguinis profluvii & gravioris laeſionis uteri; cujus vulnera jam ab antiquiſſimis temporibus valde periculoſa, praeſertim in gravidis, obſervata ſunt. (*e*) Interea tamen quia aliter educi nequit, & hic ſecundum longitudinem eſt incidendus ac poſtea etiam foetus membranae, do-

(*a*) Conf. Sculteti Tab. XLII. in Armamentario.

(*b*) *Inciſio, ne in muſculis abdominis rectis fiat*, plerique ob vaſorum epigaſtricorum, quae ſub eis ſita ſunt, laeſionem ſerio prohibent. Roonhuysius tamen eam ſine periculo hic fieri poſſe docet & figuris rem illuſtrare ſatagit in obſervat. de morb. Mulierum. Ita & Lanckischius inciſſonem ſuam pollicis latitudine è regione umbilici inſtituit & aegra ſine ullo gravi Symptomate brevi convaluit. Vid. loca ſupra citata. Interea tamen loca modo indicata his praeferenda eſſe arbitror.

(*c*) Vid. Barthol. Cent. VI. obſ. 92. Fausii apud *Strauſſium* pag. 37. Roonhuysen obſ. chir. lib. 2. pag. 21. Solingen. chir. pag. 776. *Van der* Wiel. Part. 2. obſ. 30. Mauriceau obſ. 251. Dionis diſſ. de generatione; obſ. noſtra in Act. Acad, Nat. cur. Vol. I. obſ. 176. & Pistoris diſſ. de ruptura uteri, ubi res eleganti figura illuſtratur. Ita & Mauriceau. Saviard, La Motte aliique ejusmodi exempla recenſent,

(*d*) Exempla legi poſſunt in Hildani epiſt. de hern. uterina, Hornii Microtechne, Act. Anglican. N. 48. Elsholz. Miſc. Nat. Cur. An. 4. & 5. Cypriani jam citata epiſtola. Dionis. Anat. Demonſtrat. IV. & diſſ. de generatione.

(*e*) Vid. Celsus lib. V. cap. 56. Bohnius de vulner. lethal.

Digitized by Google

donec pro foetu extrahendo ſatis pateant. Ejectis poſtea foetu & ſecundis & hic & in praecedenti caſu ſanguis in ventrem effuſus ſpongiis vino vel decocto vulnerario calido imbutis expurgandus, ejusque nimia, ſi forte adeſſet, effuſio, tandem ſpiritu vini rectificatiſſimo, qui linamentis eo ipſo imbutis vulneri uteri eſt immittendus atque imponendus, cohibenda, oraque venarum majorum in uteri vulnere ſimul digitis, interventu ejusmodi linamentorum tantisper comprimenda, donec profuſionem ſanguinis ceſſare, vel ſaltem valde imminui animadvertimus. Ubi vero ſimul monemus, mulieres in partu & poſt eum ingentem ſanguinis copiam ſine periculo mortis ſaepe amittere poſſe; adeoque paullo largior profuſio chirurgum mox terrere non debet, praeſertim ſi vires & animus adhuc conſtent. Itaque poſt aliquod temporis intervallum (quo aegrae induciae dantur, ut animum aliqua ratione recolligere & roborantibus paululum refici queat:) linamenta vulneri immiſſa blande rurſus eximantur, venter ſpongiis calidis denuo expurgetur; partes vero vulneratae internae non ſuantur, ut olim nonnulli docuerunt; ſed, immiſſo prius balſamo copaive alio-ve ſimili, naturae relinquantur: quia uterus ſenſim ſe rurſus conſtringit, orae vulneris coeunt, atque tandem etiam, niſi alia forte cauſſa curationem praevertat, glutinantur.

IX.

Quid poſt operationem faciendum.

Ventris vero plaga ea prorſus ratione, quam ſupra capite de gaſtroraphia propoſuimus (*a*) duabus tribusve *ſuturis* ſuitur, eique etiam in parte inferiore turunda paullo major, vel fiſtula ſive cannula major, pro apertura apta conſervanda, immittitur; per quam nonſolum humores effuſi & noxii, quicunque intus ex uteri vulnere vel reſtabant, vel ſenſim adhuc effunduntur, poſſint effluere; verum etiam ope injectionum, ut in pectoris aliisque abdominis vulneribus docuimus, quotidie expurgari queant. Atque ea ratione tam diu continuatur, donec orae vulneris glutinatae conſpiciuntur, ac nihil puris aut alieni humoris amplius e vulnere externo effluit; id quod vulnus internum conſanuiſſe indicat: ubi poſtea fila ſuturarum reſecantur atque extrahuntur, omiſſaque turunda aut fiſtula, balſamo vulnerario atque emplaſtris glutinantibus externum quoque vulnus ſenſim glutinatur. (*b*) Quod ad

(*a*) Part. I. Lib. I. cap. V. pag. 59.

(*b*) Ita quidem plerique volunt & docent, ut vulnus ventris ſuturis per acus jungatur. Sed dum rem hanc paullo curatius perpendi, atque vidi alia vulnera abdominis directa (vulgo *longitudinalia*) ſuturis ejusmodi cruentis utplurimum non indigere, & ab iis a recentioribus excipi, quae ſuenda ſunt; quia orae ipſorum emplaſtris & ampla faſcia uniente rite injecta plerumque probe jungi continerique poſſunt: hinc etiam his in caſibus nos ſaepe ſuturis illis haud indigere, ſi deligatio rite inſtituatur, exiſtimo. Imo & ipſe jam Rossetus, uſu edoctus, eas non valde neceſſarias eſſe reputavit; Conf. & Bauhinus de exſect. foetus vivi pag. 17. & 49. & 157. adeoque deligatio, ut in ſimilibus directis vulneribus aliis ſupra pag. 95. docuimus, fieri

ad ſitum aegrae in lecto poſt operationem attinet, plerique ſcriptores volunt, *ut dorſo ſemper incumbat.* Mihi vero, praeſertim ſi ſectio in latere ventris facta eſt, melius videtur, ſi aegra, quantum quidem fieri poteſt, *vulneri*, *ſicut in vulneribus abdominis fieri juſſimus*, ſedulo incumbat, ut ſic pars humorum noxiorum intus collectorum non ſolum per vulnus externum continuo, ac ſenſim ſenſimque effluere atque veluti transſudare, verum vulneris quoque orae facilius glutinari queant; id quod commodius fieri poteſt, ſi plaga eſt in latere, quam ſi eſt in anteriori aut medio ventris parte. Rossetus etiam *peſſarium Canaliculatum* utero immitti vult, ut ſic ſanguis ex eo facilius evacuetur. Inſimul vero prudens Medicus *idoneam victus rationem*, atque aptiſſima remedia interna, quemadmodum in graviter vulneratis alias fieri ſolet, praeſcribat & continuet; donec aegra convaleſcat: id quod in Lanckiſchii aegra ſexta contingebat hebdomade. Quilibet ſane ex dictis facile intelliget, *hanc operationem*, praeſertim ubi uterus tam amplo vulnere aperiendus, *perquam eſſe periculoſam:* attamen quia multa proſtant exempla earum, quae hac ratione ſervatae ſunt, quibus alias ſecundum omnia indicia brevi fuiſſet moriendum, neque alia melior ſaepe conſtat ratio, qua miſeris hiſce ſuccurri poſſit, ſed unicum hic ſectio ſaepe ſit remedium, *praeſtat profecto*, *mea quidem ſententia*, *anceps experiri remedium*, ubi alia ſecura ratione a mortis periculo liberari nequeunt, quam miſeras iſtas mulieres, quae anxiae ſaepius auxilium efflagitant, (*a*) & quaecunque potius ex amore vitae perferre atque experiri malunt, certiſſimae morti multisque adhuc antea perferendis cruciatibus ac calamitatibus devovere, atque ſine auxilio, quo aliae ſervatae ſunt, relinquere.

X.

Atque haec de modo ordinario, quo foetus ex utero exſcinditur, dicta ſufficiant. Incidunt vero ſubinde ejusmodi caſus, ubi paulo aliter procedendum eſt, de quibus ut nunc exponamus inſtituti ratio poſtulat. Nimirum quandoque poſt aliquod tempus, quando foetus per vias naturales nec naſci, nec ex utero produci potuit, *in parte aliqua ventris, & cumprimis circa umbilicum, tumor vel abſceſſus aliquis* cum doloribus, plus minus acutis, ſe manifeſtat, ſicutifactum eſt in eis exemplis, quae Rossetus & Bauhinus (*b*) itemque Hildanus ex Albucase, Alex. Benedicto aliisque refert (*c*)ut & in illo, quod celebris quondam

Si foetus per abſceſſum in ventre exitum molitur.

fieri poſſet. Quodſi vero haec non ſufficere videatur, tandem ſuturae cruentae eſſent injiciendae. Nonnulli etiam ante ſectionem *atramento lineas fieri volunt*, ubi & ſectio & ſuturae poſtea inſtituendae: Verum quia a ſanguine mox extinguuntur, ſupervacaneas imo & inutiles eas eſſe exiſtimo.

(*a*) Vid. Hildani obſ. chir. cent. VI. obſ. 63. & Saviard. obſerv. LX.

(*b*) Lib. de partu caeſareo.

(*c*) In oper. pag. 907. Epiſt. de *hernia uterina*.

Digitized by Google

Medicus Batavus, CYPRIANUS memoriae prodidit (*a*) itemque in eo, quod in annalibus Academiae Juliae ſemeſtri XII. pag. 23. & ſeq. anno nimirum 1727. deſcriptum eſt, (*b*), ubi *tumor & abſceſſus mox juxta umbilicum in muſculo recto, ſicut in pleriſque exemplis praecedentibus, ſeſe exhibuerunt*, atque perfecti, at putrefacti, foetus oſſa, quae omnia adhuc aſſervo, ex aperto tumore, ſalva adhuc matre, exemta fuerunt. In talibus, inquam, caſibus commodiſſimum maximeque *aptum incidendi locum eſſe exiſtimo eum, quem natura indicat*; quia ſub eo plerumque & foetus & corrupti humores, qui dolores miſeris concitant, deliteſcunt, quibus hoc ipſo commodiſſime exitus paratur. (*c*) Itaque ſi *forte abſceſſus hic jam ruptus*, ut quandoque contigit, ſed exigua nimis apertura adeſt, haec, ut in aliis abſceſſibus, vel ope ſpecilli ſulcati & ſcalpelli, vel loco ſpecilli, ope digiti & ſcalpelli, vel etiam forficis beneficio, vel & eo quoque ſcalpello, quem Tab. V. fig. 3. delineavimus, prout lubet, quantum ſatis eſt, dilatanda; foetus vel oſſa foetus a putrefactione partium mollium relicta & quicquid forte vitiatum ibi deprehenditur, (*d*) digitis vel volſellis eximendum, humores vitiati ejiciendi, ulcus idoneis medicamentis purgandum & denique, ut à laudatis ſcriptoribus propoſitum eſt, balſamicis glutinandum. *Sed ſi nulla adhuc apertura in ejuſmodi ventris tumore adeſt*, attamen dolores aliave prava ſymptomata aegram in & circa hunc tumorem excrucient ac debilitent, cumprimis vero ſi pus in tumore, ſicut alias in abſceſſibus, tactu perciperetur, ne aegra inde conficiatur, collatis cum aliis prudentibus artis Profeſſoribus conſiliis, abſceſſus ſive tumor ſcal-

(*a*) In Epiſtola, quae *hiſtoriam exhibet foetus humani* poſt XXI. menſes ex uteri tuba, matre ſalva & ſuperſtite, excisi, ſupra citata.

(*b*) Plura ejusmodi exempla jam notavimus N. 2. hujus capitis, aliaque legi poſſunt in Ephem. Nat. Cur. Cent. VII. obſ. 18. ROONHUYSIUS obſ. 1. de morb. mul. DIONIS diſſ. de generatione: RUYSCH. cur. poſter. p. 30. atque haud pridem etiam RUNGIUS, nobilis apud Bremenſes chirurgus, feliciter hanc operationem inſtituit, atque hac de re peculiarem libellum edere conſtituit.

(*c*) Miror hic MOTTIUM, qui tamen alias ſatis prolixe ac bene de morbis gravidarum & puerperarum egit, *nihil prorſus de hac ſectionis caeſareae ſpecie*, de qua hic diſſerimus, in libro ſuo *propoſuiſſe*, nullamque prorſus de notabili illa CYPRIANI & quae a DIONISIO deſcribitur, hiſtoria mentionem feciſſe; cum tamen revera eis in libris, qui de morbis puerperarum, ad chirurgiam ſpectantibus, ſpeciatim conſcripti ſunt, & quidem in autoris hujus, quem *perfectum* vocat, (*Traité complet des Accouchemens*) haec notatu adeo digna non omittenda eſſent. At videtur hoc inde oriri, quia autor hic ex praejudicata opinione ſtatuit, ſectionem caeſaream *nunquam foetu mortuo inſtituendam eſſe*, ſed nos de vita foetus certos eſſe debere; id quod vero ſaepe fieri nequit. Quia igitur haec praejudicata ſententia multis ejusmodi mulieribus poteſt eſſe noxia imo lethifera, adeoque hanc aliasve affines ſpecies hic praetermittere nolui, ne noſtra culpa pereant, quae facili negotio ſervari potuiſſent.

(*d*) *Pili* etiam ſaepiſſime & quidem ſubinde valde longi iisque etiam larga ſatis copia, mirabili ratione contorti & intricati, in tubarum conceptibus, ut multis exemplis probari poteſt, reperiuntur, quales & ipſe aſſervo: qui unde & quomodo oriuntur, dictu haud adeo facile eſt.

Digitized by Google

ſcalpello prudenter incidendus, ſatisque dilatandus, foetus vero vel oſſa ejus, aut quicquid vitiati in eo deprehenditur, educenda, ulcus expurgandum, & denique, ut diximus, rurſus glutinandum. In his caſibus ventris ſutura non opus fuit; ſed haec vulnera ſine ſutura, eodem modo, ut alii abſceſſus, ſenſim coaluerunt.

XI.

Quod ſi forte foetus in hernia quadam uterina haereat, quemadmodum in eo caſu fuit, quem & SENNERTUS & HILDANUS, locis ſupra indicatis, propoſuerunt, (qui tamen rari ſunt) *inciſio in ipſa hernia ſive tumore* eaque ſatis ampla, eſt inſtituenda, & quidem primo per externa tegumenta & poſtea per ipſum uterum ac tandem per membranas foetus: poſtea foetus extrahendus, uterus a ſecundis liberandus, & vel mox, ſi fieri poteſt, vel poſt aliquot dies, quando ſua contractione minor factus eſt, in ventrem refundendus, & cetera, ut ſupra diximus, facienda. Chirurgus in hoc SENNERTI & HILDANI caſu uterum non repoſuit; cutem vero ſutura mox conjunxit: hinc factum forte mihi eſſe videtur, ut uterus poſtea reponi non potuerit & mater quarta hebdomade, foetu licet ſalvo & ſuperſtite, obierit. Igitur melius forte feciſſet, ſi ſuturam omiſiſſet, & uterum in ventrem poſt aliquot dies, quando nimirum ſe contraxiſſet & minor factus fuiſſet, repoſuiſſet: fortaſſe ſic & mater ſervata fuiſſet. Quod ſi forte foetus *per inteſtinum rectum & anum exitum quaerat*, id quod plerumque non niſi per fruſta oſſium, ſicut in eis, quae juxta umbilicum protracta ſunt, fieri ſolet, quemadmodum tam ex hiſtoriis ſupra N. VI. jam indicatis, quam etiam ex exemplo, quod paucis abhinc annis in vicina urbe contigit, manifeſtum eſt, tunc fruſta oſſea, quae ſponte non exeunt, digitis vel volſellis, vel uncis, vel forcipibus, caute eximenda, & ulcus inteſtini recti balſamicis poſtea glutinandum. Sed haec proprie ad ſectionem caeſaream non pertinent. Interea tamen ſi ejusmodi caſus incidat, ut tanto melius curatio ſuccedat, autor ſum, ut laudati modo ſcriptores, ubi de hac re agunt, propter caſuum varietates diligenter legantur atque conferantur.

Si foetus in hernia, vel per anum exitum quaerat.

XII.

Denique tertio ſectio caeſarea etiam interdum inſtituenda venit, *quando mater & foetus ſimul adhuc vivunt*; (*a*) ſed certa indicia & cauſſae ſive impedimenta adſunt, quae foetum per vias ordinarias neque naſci neque educi ullo modo poſſe, demonſtrant, (cujusmodi ſigna ſuperius plura N. IV, unde repetenda, recenſuimus) & cumprimis etiam quando vitium naturae ſive malae conformationis adeſt in puerpera,

Tertia occaſio in qua ſectio caeſarea inſtituenda.

 quod

(*a*) Haec operatio nova eſt ac veteribus incognita; verum primum in Helvetia, ut BAUHINUS in praef. libri de foetus exſect. docet, An. 1500. inſtituta.

quod manui chirurgi ingreſſum denegat. (*a*) Adeoque hoc in rerum ſtatu & matri & foetui, ut ſaepe fieri ſolet, pereundum eſſet, niſi hac ratione ſuccurratur. His quidem in caſibus, licet multi ſint & Medici & chirurgi nimis timidi, (*b*), imo adhuc plures mulierculae, qui hanc operationem, matre & foetu adhuc viventibus, nimis barbaram ac crudelem proclament, (*c*) atque ex intempeſtiva miſericordia aut metu, vel & ex male fundata religionis hypotheſi, quaſi hoc impium eſſet, haud inſtituendam eſſe velint, matresque ejusmodi una cum foetu, quorum ſaepe alterum, ſi non ambo, conſervare poſſent, quam certiſſimae potius morti tradere, aut crudeli fato relinquere malint, (*d*) quam eis per nobile ac generoſum auxilium vitam conſervare; tamen magis pium, prudentius, atque cum religionis Chriſtianae inſtitutis convenientius eſſe duco, (*e*) ut re probe perpenſa, atque collatis prius, ſi fieri poteſt, cum peritis in arte ſalutari conſiliis, ſectio potius, ubi nullum aliud remedium ſupereſſe cognoſcitur, inſtituatur, quam ut certae deſperationi & mulier, vitae cupida, & ſimul foetus, quem mater ſaepe plus, quam propriam amat vitam, relinquantur, praeſertim etiam quando *ejusmodi caſus in ſummorum principum conjugibus occurrerent*; ubi ſaepe a prolis ſive ſucceſſoris productione multarum regionum gentiumque pax, vita & ſalus dependent; quibus contra ſine prole bella atrociſſima, devaſtationes urbium, clades, mortes atque integrae gentium ruinae eſſent metuenda. (*f*) Hac enim operatione, juſto tempore inſtituta, vel mater vel proles, vel uterque ſubinde conſervari poſſunt, (*g*) & ſaepiſſime quidem proles, (*h*) quibus alias quam cer-

(*a*) La Motte in prolixo ſuo opere de arte obſtetricandi, ceterum ſatis egregio, cap. de ſectione caeſarea ſaepe citato, admodum jejune & minus quam par eſt, *de cauſſis, ob quas ſectio caeſarea neceſſaria eſt*, differit, dum *unicam ſolam illam eſſe vult*, ubi ob vitium partium naturalium foeminae manibus chirurgi ad uterum acceſſus denegetur, & ſimul certi ſimus de vita foetus. Cum è contrario longe plures ſint: ut ſi *foetus in tuba fallopiana, ovario, cavo abdominis vel hernia* continetur &c. quamvis etiam is mortuus ſit, ut multis exemplis & ſcriptoribus id ſupra probavimus.

(*b*) Conferri hic poteſt diſſertatio noſtra *de Medico nimis timido*. Helmſtadii An. 1733. edita.

(*c*) Cumprimis Mauriceau & Solingenius locis citatis.

(*d*) Peccarunt hac in re ſaepe, data opera Mauriceau, Paucus, La Motte. Vid. ejus lib. III. cap. 16.

(*e*) Sunt inter Gallos, qui Facultatis theologicae Pariſinae concluſum ſive ſententiam adducunt, quae hanc operationem haud licitam eſſe volunt, & propterea etiam eam intermittunt. Sed facile erit, ſi velimus, huic ſententiam alius facultatis theologicae, quae eam licitam eſſe probat, aliorumque prudentum opponere; verum hac de re infra plura. N. XVII. itemque in Cap. de partu difficili.

(*f*) Commendatur hanc ob cauſſam etiam quam maxime a Rosseto Sect. II. cap. 2. de partu caeſareo.

(*g*) Ut probavit Rossetus, Bauhinus, Roonhusius, Saviard. obſ. 59. Jobert. in diar. erud. Pariſ. A. 1639 Goueus in libr. ſupra jam cit. p. 434.

(*h*) Probarunt hoc obſervationes auctorum laudatorum & cumprimis Paraei, Hildani, Roonhusii, Mauricaei, locis citatis.

Digitized by Google

certiſſime eſſet moriendum. Profecto quamplurimorum virorum ſive militum vita in bello pro ſalute patriae ſine haeſitatione exponitur: cur non etiam aliquando eundem in finem, ſi res id exigit, vita unius mulieris? Illi igitur nimis meticuloſi Medici & chirurgi merito, ſi res rite conſideratur, magis crudeles, barbari imo impii reputandi ſunt, qui in ejuſmodi caſibus operationem hanc, quae unicum tamen tunc auxilium eſt, praeſertim ſi mulieres ipſae, ut illa apud HILDANUM (*a*) & SAVIARDUM (*b*) ſectionem expetunt, ſtudio intermittunt, imo diſſuadent, aut ob vanum metum, aut falſum Chriſtianae religionis praetextum, aut theologorum quorundam non ſatis circumſpectorum aut meticuloſorum falſam opinionem impediunt, matremque una cum foetu mori potius malunt, quam illi, qui nobile hocce, & quod unicum eſt, ipſis adhibere auxilium eoque vel utrique vel alteri ſaltem eorum vitam ſervare contendunt. (*c*) Vetus enim illud, pium atque chriſtianum dictum, *quem non ſervaſti, dum potuiſti, illum occidiſti,* quam veriſſimum eſſe atque *ex duobus malis minus ſemper eligendum eſſe* puto. MAURICAEUS ſane, vir in arte obſtetricia, ſi quis alius expertiſſimus, quantumvis alias operationi huic infenſiſſimus, (*d*) temperare tamen ſibi haud potuit, quin exemplum aliquod ejus in medium adduxerit, *ubi mater quidem poſt operationem hanc, ab alio chirurgo inſtitutam, mortua eſt, ſed foetus tamen feliciter ſervatus fuit;* (*e*) cum ſine ea & matri & foetui pereundum fuiſſet. *Praeſtat itaque tam ex religionis Chriſtianae, quam ex ſanae rationis* principiis *unum ſervare, quando uterque ſervari nequit, quam ut ambo* certe & quam certiſſime pereant. (*f*) Qui tanquam a chirurgis illis, qui ipſos ſervare potuiſſent, & id non fecerunt, interfecti & occiſi conſiderandi ſunt (*g*). *Operatio vero ipſa* eadem

Eeeee 3 pror-

(*a*) Obſ. chirur. cent. VI. obſ. 63.

(*b*) Obſ. chirurg. LX.

(*c*) Ita enim aperte ſcribunt & docent MAURICEAU de part. caeſar. & la MOTTE lib. 3. cap. 6. aliique: *praeſtare ut ambo pereant, quam ut alter alterius morte ſervetur*, id quod revera durum & impium mihi videtur, & propterea etiam ab ipſis non ſemper obſervatum eſt, ut mox docebo.

(*d*) Ut patet ex locis ſupra indicatis aliisque.

(*e*) Dernieres obſervations obſ. 98. PARAEUS etiam quinque ejuſmodi exempla recenſet.

(*f*) Ita & RIOLANUS Enchir. anat. Lib. 2. cap. 28. ait: *Praeſtat unum interire, quam duos.*

(*g*) Variis ex locis ſcriptorum MAURICAEI, PAUCI & MOTTII quam manifeſtiſſime, opinor, apparet, illos ob nonnullorum eccleſiae Romanae & cumprimis facultatis theologicae Pariſienſis doctorum ſententiam, qui docent & volunt, *ut potius ambo pereant, quam ut alterius morte alter ſervetur*, ita ſcripſiſſe. eamque ſic metu perſecutionis theologorum illorum verbis atque etiam re ipſa factis ſaepe ſervaſſe; verum ratione & animo ipſos perſuaſos imo convictos fuiſſe, *melius eſſe unam ſervare, ſi forte ambo ſervari nequeunt quam ambos perdere:* idque etiam revera ipſos multis occaſionibus & caſibus, quaſi clanculum, feciſſe, ſcripta eorum ſatis evincunt atque demonſtrant. Sed hac de re mox & ubi de partu difficili acturus ſum plura. Conf. Interea MOTTII Lib. IV. cap. XIII, ſi lubet, ubi rem exemplis ſatis illuſtratam perſpicimus.

Digitized by Google

prorſus ratione inſtituitur, ut in eo caſu, ubi mater vivit & foetus mortuus eſt, ſicut No. IV. ad VIII. propoſuimus: adhibita ſolum majori cautela, dum uterus & membranae foetum includentes aperiuntur, ne foetus graviter laedatur. Et quia tunc foetus etiam, ſi vivi adhuc deprehenduntur, plerumque eſſe ſolent debiles, halitus vini, ut ſupra jam N. 2. docuimus, ore detenti, in os & nares ipſis eſt inſpirandus, aqua reginae Hungariae aliave ſimilis, naribus eorum admovenda, facies vino calido lavanda, foetus baptizandus, funiculus umbilicalis ligandus, omniaque reliqua ita facienda, ut N. 2. docuimus.

XIII.

Monita & cautelae adhuc proponuntur.

Abſit vero a me, ut hanc operationem, cujus periculum, ſi quis alius, ſatis abundeque perſpicio, licet hucusque eam non niſi in gravidis mortuis perfecerim, (*a*) ſuadeam, ubi foetus per vias naturales educi poteſt. Mauriceau (*b*) aliique in ea videntur eſſe opinione ac ſi Medici *ſectionem quoque caeſaream facile ſuaderent, ubi foetus per conſuetas vias protrahi poſſent*: & propterea, quantum ego judicare valeo, hunc modum prae illa commendant, eumque illi praeferunt. Verum abſonum eſt atque a prudenti Medico aut chirurgo vix exſpectandum, ut periculoſam ſectionem caeſaream in matre viva ſuadeat aut inſtituat, ſi per vaginam foetus, licet etiam non niſi per fruſta, ſecuriori modo extrahi queat; niſi forte in peculiaribus caſibus apud magnates. Quotiescunque igitur caſus incidit, ut *foetus vel ob peſſimum in utero ſitum*, vel *ob nimiam magnitudinem* ac ſpeciatim *capitis*, vel *ob monſtroſam corporis conformationem*, aliasve ſimiles ob cauſſas naſci non poſſet, & tamen in utero contineretur, ac periculum eſſet, ne matri, viribus jamjam exhauſtae, una cum foetu ſit pereundum, atque hinc lis oriatur, *utrum foetus ſervandi gratia mater ſectione caeſarea ſit incidenda & ſummo vitae periculo exponenda*, *an potius foetus ferramentis*, (ſi ſcilicet aliter, manibus nimirum, ut ſaepius contingit, id fieri non poſſet,) *extrahi debeat*: tunc matri potius, tanquam arbori, ut antea modo docuimus, parcendum, foetumque, tanquam ramum, quacunque ratione, licet etiam forte adhuc vivat, quicquid nonnulli contradicant, extrahendum eſſe cenſeo. Atque in eo quamplurimi prudentes Medici ac chirurgi, imo & Theologi mecum conveniunt, atque tanquam regulam ſive *axioma* conſtituerunt, ut ubi in partu difficili impoſſibile eſt, matrem & foetum ſimul ſervare, *matrem*, *prae foetu*, id eſt, *arborem prae ramulo* conſervare ſtudeamus. (*c*) Imo mallem ego etiam cum

(*a*) Quinquies gravidas mortuas incidi, ſed foetum ſemper jam mortuum deprehendi: quia plerumque nimis diu poſt mortem matris ſectio concedebatur.

(*b*) Lib. de arte obſtetr. cap. de ſect. Caeſar.

(*c*) Conſentiunt hic praeter antea jam laudatos, fere omnes, qui de arte obſtetricia ſcripſerunt, quamvis non ſemper verbis, tamen factis; dum tam in partu difficili, quam vehementibus ſanguinis apud gravidas profluviis, foetus etiam vivos, ubi

cum Solingenio (*a*) ac Mottio (*b*) *ſi callus vaginae vel oris uteri in cauſſa eſſet*, ut foetus ex utero naturaliter prodire aut educi nequiret, atque hoc ſectione (addit & laceratione) dilatari ſatis poſſet, ſectionem hanc, licet nonnulli contradicant, (*c*) plagis vel in lateribus vel etiam in alia ejus parte inſtitutis, ubicunque hoc commodiſſime fieri poteſt, ſectioni caeſareae praeferre: quia ſic venter & uterus ipſe manerent integri ac ſanguis effuſus, vel inde adhuc effundendus, omnis per vaginam inde effluere (qui alias magna ex parte in abdomen non ſine periculo ejicitur) poſſet atque ſic etiam vulnus facilius glutinari: ut alia nunc hujus ſectionis commoda taceam. Idem eſt ſentiendum *ſi vagina hymene vel alia membrana* p. n. clauſa eſt: ubi potius haec quam venter & uterus incidenda eſt. (*d*) Verum quia tota vagina callo nimis magno ac duro aliisve cauſſis ſubinde nimis anguſtata ac conſtricta eſt, & cumprimis etiam ob malam a natali die oſſium pelvis conformationem, quae ſufficientem diductionem non admittit, haec curandi via interdum non ſuccedit; adeoque tunc nulla alia, quam ſectio per ventrem, reliqua eſſe videtur (*e*).

XIV.

Si foetus ex utero ventrem ingrederetur.

Ita *ſi intra partus dolores & conatus uterus rumperetur, & foetus inde in cavum ventris ingrederetur*, quemadmodum interdum fieri multae obſervationes teſtantur, (*f*) tunc etiam ventris ſectio, quia aliter exire aut eximi nequit, atque alias mater & foetus brevi moriuntur, neceſſario eſt inſtituenda, eaque a nonnullis, & quidem, me judice, recte ſuadetur, qui alias a ſectione caeſarea dehortantur. (*g*) *Hoc vero factum*

ubi manus parum ſunt, ferramentis dilacerarunt & matris ſervandae gratia eduxerunt. Conf. Mauricaei obſervationes, Paucus, Mottius lib. 4. cap. 13. aliique. At ſpeciatim hanc controverſiam exagitarunt Valentinus in epiſtola *an liceat foetui vim inferre, ut mater ſervetur.* Francof. 1720. & cumprimis Beckerus in *Paediectonia inculpata* ad ſervandam puerperam Gieſſae 1729. 4to. Conf. etiam Hildani Epiſt. 3. & 4.

(*a*) In Operat. chir. cap. de partu caeſareo.

(*b*) Lib. IV. cap. XII. obſ. 339. 340.

(*c*) Ut Slevogtius in diſſ. de partu caeſareo pag. 25.

(*d*) Conf. Ruyschii obſ. 22. itemque variae apud Mauricaeum, Paucum & Mottium lib. IV. cap. XII. obſ. 337. 338. 345. hac de re deſcriptae obſervationes.

(*e*) Hoc in caſu etiam Mottius ſectionem ventris admittit Lib. IV. cap. XII. quamvis alias contrarius ſit.

(*f*) Vid. Bartholin. Cent. VI. obſ. 92. Rossetus ſect. IV. cap. IV. Schenckius in obſ. Lib. IV. Fausius apud *Strauſſium* pag. 37. Hildan. Cent. I. obſ. 64. & 67. Cent. IV. obſ. 57. Roonhuys. Obſ. chirurg. lib. 2. obſ. I. Solingen. p. 776. Stalpart. van der Wiel P. 2. obſ. 30. Miſcell. Nat. Cur. dec. 2. ann. 7. obſ. 10. & ann. 9. obſ. 115. Salmuth. Cent. I, obſ. 60. Mauriceau obſ. 251. Albinus diſſ. de partu difficili; Dionis diſſ. de generatione in Diar. erud. Pariſ. An. 1722. menſe Junio. Loescher diſſ. de homine obſ. 12. Act. Nat. curioſ. Vol. I. obſ. 176. Pistor diſſ. de *foetu è rupto utero* in abdomen prorumpente 4. Argentor. 1726.

(*g*) Ut Hornio in Microtechn. cap. de partu caeſareo. Conf. & Voelterus lib. de art. obſtetr. qui ſectionem hanc hic ſumme neceſſariam eſſe demonſtrat. pag. 116.

Digitized by Google

factum eſſe ex his fere ſignis cognoſcitur. Nimirum ſi, praegreſſis vehementibus partus doloribus, partu vero non ſubſecuto, dolores hi ſubito remittunt aut ceſſant, ore uteri non aperto, vel ſaltem non ſatis aperto; (id quod ſitum foetus p. n. indicat.) Si *ruptura* quaedam in ventre vel *fragor* percipitur, horror accedat, & poſtea tumor magnus & foetus ſitus in loco ventris alio eoque altiori quam antea, conſpicitur, cumprimis vero partes vel membra foetus diſtinctius tactu percipiuntur, quam ſi in utero eſt, praeſertim hypochondrio quodam, cum doloribus in alio ventris loco quam antea, itemque puerperae frequentibus animi deliquiis motibusque convulſivis, imo & mentis alienatione. (*a*) Signa haec ſi in partu difficili, ubi nulla foetus pars extra naturalia propendet, adſunt, & foetus non amplius ori uteri, tam firmiter ut antea, inſiſtere, immiſſo per vaginam digito, cognoſcitur, uterum ruptum & foetum in cavum abdominis intraſſe docemur. Quod ſi factum eſt, & mater adeo languet, atque praedictis gravibus Symptomatibus, quae mortem inſtare indicant, correpta eſt, *protinus ventrem ad matrem, & foetum, vel ſaltem foetum ſervandum* in loco maxime eminente, ubi foetus haerere cognoſcitur, ſcalpello, ut ſupra docui, caute incidere, foetum repertum educere, ac poſtea, ſi vivit, refocillare, baptizare atque, ut moris eſt, fovere oportet. (*b*) *Quando vero brachium propendet in ruptura uteri*, tunc diagnoſis mali, ſi non impoſſibilis, tamen longe difficilior eſt, & non niſi probabili conjectura ex ceteris indicatis ſignis divinari poteſt. Miror vero Medicos & chirurgos argentoratenſis noſocomii, in quo aegra, cujus hiſtoriam Pistor laudata diſſertatione deſcripſit, decubuit, eam, dum quinque integros dies ibidem in partus laboribus transegerat, mature ad matrem & foetum ſervandum non aperuiſſe, cum in vivente omnia fere illa rupti uteri indicia recenſita perceperint, viderint, manibusque palpaverint. Vel ſaltem ſi in viva matre ventris inciſionem auſi non ſunt, *cur non mox matre mortua, ad foetum forte adbuc ſervandum*, alvum ejus aperuerint? Ita & Saviardi notatu dignum eſt exemplum, ubi in noſocomio Dei pariſino (*l'Hotel-dieu*) *per rupturam uteri foetus in abdomen intravit, ſecundis ejus e vagina propendentibus*; id quod immiſſa juxta funiculum umbilicalem manu in uterum in viva muliere, ut ipſe ſcribit, perſpicue cognoſcere poterat. Hoc tamen non obſtante mulierem hanc, quae, ut ſcribit, vegeta erat, vivam pro foetu hoc extrahendo & forte quoque adhuc matre ſervanda, non aperuit; ſed eos ſimul, proh dolor! ſine

(*a*) Haec Welschius ſe in ſimili caſu percepiſſe refert, in notis ad Scip. Mercurii caput de partu caeſareo; Dionis diſſ. de generatione, Saviard. obſ. 25. Mottius Lib. 4. cap. 5 & 6. itemque in Pistor. citat. diſſ. de utero rupto. *Fragor* etiam in ruptura uteri perceptus eſt, teſte Bauhino l. c. pag. 229.

(*b*) Ejusmodi exempla notarunt Dionis diſſert. de generatione, & Saviard. in obſ. 25. attamen mulieres non aperuerunt, ſed una cum foetibus morti tradiderunt.

Digitized by Google

ſine auxilio morti reliquit. Quod facinus atrox profecto & impium, quod vel referre ſolum pudere ipſum debuiſſet, una cum praecedenti exemplo revera mirandum, praeſertim cum in noſocomiis illis publicis, pariſino ſcilicet & argentoratenſi hoc Medicis & chirurgis ordinariis liceat, imo ut hoc & quicquid ceteroquin ad aegros ſervandos neceſſarium cognoſcunt, faciant, ex officio obſtricti ſunt, nihilque eſt, quod hoc vetet; ſed potius eis ibi, quicquid lubet, in aegrorum ſalutem facere permiſſum eſt: ubi contra extra noſocomia publica apud alios aegros, affines, amici ac adſtantes ejusmodi experimenta inſtituere ſaepius non admittunt, imo omnibus viribus diſſuadent, prohibent, & impediunt. Ego profecto credo, ipſos matura atque apta harum mulierum ſectione vel utrumque vel ſaltem alterutrum ſemper eorum ſervare potuiſſe; adeoque an hic non graviter peccaverint, dum quod factu opus fuit, non fecerunt, aliis dijudicandum relinquam. Sic *ſi foetus non in utero, ſed in cavo ventris generatus fuiſſet*, (*a*) id quod praegreſſis ſignis graviditatis generalibus, ex ſitu foetus altiori quam vulgo eſſet ſolet, ex ore uteri partus tempore, licet partus dolores adſint, clauſo, aliisque, quae antea ſuppeditavimus, ſignis (*b*) cognoſcendum eſſet, *ſectio caeſarea merito eſt inſtituenda*; quia foetus aliter ſervari & educi non poſſet, Matri vero tantum periculum inde non metuendum, quam ſi ſimul uterus eſſet incidendus. Interdum quidem *uterus in partu difficili rumpitur, ſed ita tamen, ut non totus foetus, ſed ſolum aliqua pars in ventrem ingrediatur, reliqua vero in utero remaneat*, imo etiam pars aliqua, praeſertim brachium ex utero propendeat, capite vel pedibus per uterum ruptum in ventris cavo haerentibus, *tunc ſectio caeſarea non eſt neceſſaria.* Ita enim ego ruptum uterum inveni foetus brachio extra uterum, capite in abdomine, reliquo corpore in utero exiſtente. (*c*) Albinus vero (*d*) & Mottius (*e*) viderunt foetum capite rite in vagina uteri conſtituto, cujus pedes uterum perforarunt & in ventre prope diaphragma haeſerunt; alium contra brachio propendente & pedibus in abdomine; (*f*) Aderant in his puerperis magnae debilitates. Foetus quidem per vias naturales Mottius eduxit; ſed matres tamen aliquot diebus poſt obierunt. Contrarium tamen exemplum mihi a Rungio, ſupra laudato Bremenſium chirurgo, relatum eſt, ubi educto foetu, licet per rupturam uteri inteſtina mulieris manu perſpicue

(*a*) Praeter ſupra jam indicata exempla Baylius & Dionis nonnulla recenſent, l. c.

(*b*) Conf. Dionis lib. de Generatione.

(*c*) Vid. diſſert. de foetu exſcindendo & Act. Nat. Cur. Vol. I. obſerv. 176. ſimiles fere ab Hildano Cent. I obſ. 64. & 67. referuntur.

(*d*) Diſſert. de partu difficili.

(*e*) Lib. IV. cap. V. obſ. 312.

(*f*) Ibid. obſ. 313. ſimiles caſus legi poſſunt in Hildani obſ. Cent. I. obſ. 64 67. Cent. IV. obſ. 57. Mauricaei obſ. 251. & Bartholin. de inſolitis partus viis, pag. 74.

Digitized by Google

tetigerit, eaque hac aliquamdiu, ne in uterum irruerent, donec hic ſe multum conſtrinxerit, repreſſerit, aegra tamen feliciter reconvaluit.

XV.

Differentia inter embryulciam & hyſterotomiam illuſtratur.

Denique mihi hic adhuc graves ob cauſſas mentio eſt facienda *differentiae illius, quae eſt inter hyſterotomiam & embryulciam*, ſive inter *extractionem* foetus, praeſertim male ſiti, ex utero per vias naturales, & *exſectionem*, per inciſionem ſcilicet ventris & uteri: quia ſaepe praeſertim a vulgo, imo etiam, quod mirandum, ab eruditis nonnullis atque ab ipſis Medicis confundi atque pro una eademque operatione, toto autem coelo diverſa, haud raro haberi atque temere confundi ſolent. Quando enim mulieri foetus in partu difficili a chirurgis extrahitur vel extractus eſt, dicunt vulgo huic vel illi foeminae foetum exciderunt; (*man habe dieſer frauen ein Kind ausgeſchnitten*) licet nulla prorſus ſectio neque in ventre, neque in utero fuerit inſtituta; ſed foetus ſolum male in utero collocatus, vel nimis magnus, quam ut ſponte ac naturali modo naſci potuiſſet, chirurgi manibus vel ferramentis per vaginam uteri fuerit eductus: quemadmodum hac de re infra uberius exponemus. Haec igitur operatio, qua foetus per vias ordinarias educitur, *extractio* foetus ſive *embryulcia;* illa vero, ubi per ventrem excinditur, *ſectio caeſarea* ſive *hyſterotomia* recte vocatur. Atque hoc ſenſu ſi embryulcia ſive extractio foetus per vias naturales per abuſionem & male pro hyſterotomia ſive exſectione foetus ſumitur, aliquo modo forte verum eſt, quod *Scipio* MERCURIUS tradit (*a*) *exſectionem foetus ſuo tempore adeo vulgarem atque uſitatam fuiſſe in Gallia, quam ſanguinis miſſionem contra capitis dolores in Italia.* Ita cum haud pridem Franc. VALLERIOLAE obſervationes medicas pervolverem, inveni unam, (*b*) cujus inſcriptio eſt: *Quibus mulieribus Arelatae exſectus ſit infans chirurgica manu, matre ſalva.* Sperabam me multa fauſta exempla ſectionis caeſareae ſive exſectionis foetus ex utero, & forte etiam inter tam multa peculiarem modum hoc perficiendi, quem alii praetermiſiſſent, reperturum eſſe. Verum poſtquam integram obſervationem perlegeram, multa quidem exempla mulierum, quibus foetus manu & uncis per vias naturales extracti ſunt, ab autore hoc relata reperi, ſed ne unicum quidem verae ſectionis caeſareae; ubi ſcilicet foetus per ventrem exſectus fuiſſet. Adeoque ex his ſatis, ni fallor, cognoſcitur, non ſolum vulgum, ſed & eruditos & cumprimis etiam Medicos, male ſaepe ac incongrue de rebus magni praeſertim momenti & ſcribere & loqui, magnamque illam ac *notabilem inter extractionem & exſectionem foetus differentiam, id eſt embryulciae & hyſterotomiae diverſitatem haud raro negligere:* (id quod ipſe etiam C. BAUHINUS in

(*a*) Libro de arte obſtetricandi lib. 2. cap. 28.
(*b*) Libr. V. obſervat. 2.

Digitized by Google

in praefat. libri ſaepe citati fecit) quae tamen quam longiſſime, ut ex hactenus dictis patere arbitror, differunt. Attamen hac confuſa loquendi ratione vanum ſaepe metum atque horrorem & mulieribus puerperis & affinibus temere incutiunt, acſi mulieri difficulter parienti, quando chirurgus ad partum manu promovendum advocandus, mox venter ſit incidendus; cui tamen plerumque foetus ſolis manibus & ſaepe ſine notabili dolore per conſuetas vias educi poteſt.

XVI.

An ob foetum monſtroſum ſectio caeſar. inſtituenda.

Tandem cum *foetus monſtroſi*, ut *bicipites*, *bicorporei* aliique ſimiles integri ſaepe, imo ut plurimum, naſci non poſſint, ſed ſi integri & vivi produci deberent, hoc aliter fieri haud poſſet, quam ut ex ventre matris exciderentur; quaeritur ergo *utrum ob ejusmodi monſtra ſectio caeſarea, quemadmodum nonnulli voluerunt*, (*a*) *ſit inſtituenda* & mater hac ipſa periculo mortis exponenda; an potius foetus, ſi integer haberi non poſſit, diviſus aut in fruſta dilaceratus per vias naturales educendus? In hoc caſu quia hujusmodi monſtra plerumque non ſunt vitalia aut ſuperſtitia, ſed utplurimum non niſi horrida & inutilia terrae pondera, mea ſententia, matri potius parcendum & foetum monſtroſum ferramentis aut alia quacunque ratione id commodiſſime fieri poteſt, extrahendum eſſe exiſtimo. Mellius, recentiſſimus ſcriptor obſtetricius inter Italos, in matre viva quoque ſectionem caeſaream damnat; (*b*) atque ad cauſſas hujus curationis non ſatis reſpiciendo, quaſi aliae non eſſent, quae ſectionem hanc requirerent, quam monſtroſa foetus conformatio, quaerit, *an ob monſtrum mater mortis periculo eſt exponenda?* atque ob hanc cauſſam hoc recte negat, eumque per vias naturales educi praecipit. Cum vero plures aliae cauſſae ſint hanc ſectionem deſiderantes, ſupra indicatae, ubi foetus per vias naturales educi nequit, prorſus eam rejicere ſalva conſcientia non licet, ut ſatis ſupra mihi eviciſſe videor.

XVII.

An ſi capite nimis firmiter in vagina haereret.

Sed contra ſi foetus vel ob caput valde magnum, vel ob vias naturales nimis anguſtas, capite in ore uteri interno vel vagina haereret, atque ex diuturnitate temporis, quo dictis in locis impactus & quaſi incuneatus eſſet, dum plerumque intra triduum moritur, interdum tamen diutius vivit, (*c*) & mater & foetus in gravi vitae periculo eſſent conſtituti, quia neque ulterius progredi, neque manibus ob caput lubricum & tenerum ejus exitus promoveri aut expediri poſſet, qui *caſus merito inter difficillimos a recentiſſimis artis obſtetriciae profeſſoribus habentur* atque quam-

Fffff 2 plu-

(*a*) Ut Roonhuysius loco ſaepe citato.

(*b*) Libro quem inſcripſit *La Comare levatrice*, cap. de operat. caeſarea, pag. mihi 352.

(*c*) Vid. Hildanus epiſt. 3. Saviard. obſ. 84. Mottius obſerv. 342.

plurimi a MAURICAEO (*a*) potiſſimum, PAUCO, SIGISMUNDA & MOTTIO (*b*) aliisque recenſentur, quaeritur 1) quia ob ſpatii defectum ſaepe caput lubricum manibus prehendi atque foetus extrahi nequit, 2) nec manibus in uterum penetrare & foetum invertere poſſumus; (*c*) nec denique 3) caput, quamdiu foetus vivit, inſtrumentis aggredi illudque extrahere volumus, quia eis dilaceratur atque fere ſemper interficitur: quaeritur igitur, inquam, *an non in ejusmodi caſibus ad matrem & foetum, vel alterutrum ſaltem eorum ſervandum ſectio caeſarea inſtituenda ſit*, ut foetum per ventris & uteri plagam extrahamus, quemadmodum chirurgi nonnulli illud jam ita tentarunt atque nec infeliciter haud ſemel perfecerunt, ſicut id in modo citatis aliisque autoribus videri poteſt. (*d*) Nam niſi ſic brevi foetus ex ſummis his anguſtiis liberatur, ut plurimum tandem & quidem ſaepius brevi moritur, atque ſimul ſaepe mater periculum mortis incurrit; prout rurſus exempla quam plurima notata ſunt; (*e*) ita ut hunc caſum merito cum SIGISMUNDA (*f*) obſtetrice peritiſſima, & MOTTIO (*g*) pro difficillimo omnium, triſtiſſimo atque intricatiſſimo, qui chirurgo hac in re accidere poteſt, agnoſcam. Plerique modo laudati autores neque ſectionem caeſaream, neque extractionem foetus per ferramenta, quamdiu vivit, aut vivere adhuc praeſumitur, admittere volunt; ſed aperte declarant, (*h*) ſe malle potius cum nonnullis romanae eccleſiae doctoribus, ſicut ſupra jam indicavi, *ut ambo pereant, quam ut alter eorum alterius morte ſervetur. Sectionem quoque caeſaream prorſus hic damnant*, licet ea varii & foetus & matres feliciter ſervati ſint, quemadmodum ſupra jam exempla notavimus. Quibus vero & illud hic adhuc addi merito poteſt, quod ROONHUYSIUS de D. SONNIO, Medico Brugenſi, refert, qui ſepties eam in propria uxore, matre & foetibus ſalvis, exercuit, (*i*) itemque Olai RUDBECKII, Medici celeberrimi Sueci, qui ſimiliter in ſua uxore, matre & foetu ſalvis, hanc ſectionem feliciter perfeciſſe fertur. (*k*) *Ita etiam rejiciunt foetus per ferramenta quaecunque extractionem, quamdiu foetus vivit*: quia his foetus aeque certe interficeretur, quam mater ſectione caeſa-

(*a*) In obſervationibus ſuis.

(*b*) Lib. de arte obſtetricia.

(*c*) Ut non ſolum experientia me docuit, ſed & modo laudati aliique autores quamplurimi teſtantur; licet ſint, qui gloriantur, ſe omnes foetus ſolis manibus invertere poſſe.

(*d*) Vid. ROSSETUS, MAURICEAU obſerv. dernieres obſ. 98. Diar. erud. Pariſ. An. 1693. La MOTTE &c.

(*e*) Cum primis a MAURICEAU & la MOTTE, libris ſaepe jam citatis.

(*f*) Lib. de art. obſtetric. cap. V.

(*g*) Lib IV. cap. VI. & alibi variis in locis.

(*h*) Ut MOTTIUS cum PAUCO lib. IV. cap. XIII. aliique.

(*i*) Lib. obſervat. de morb. mulier. cap. I.

(*k*) Vid. colloquia menſtrua TENZELII, germanico idiomate quondam edita, titulo: *Monatbliche Unterredungen*, An. 1689. pag. 1636.

Digitized by Google

ſarea. (*a*) Sponte tamen naſci, aut etiam ſola manuum ope eos extrahere, quicquid nonnulli glorientur, ſaepe impoſſibile & tamen, niſi auxilium juſto tempore, antequam ſcilicet puerpera nimis debilitatur, afferatur, periculum eſt, ne ambo pereant. *Quaeritur igitur, quid difficillimis hisce in caſibus Medico prudenti & chriſtiano ſit faciendum.* Ne igitur quis meam ardua hac in re ſententiam ignoret, ita, re in utramque partem probe perpenſa, ſtatuendum eſſe cenſeo. Sectionem caeſaream ob periculum, quod matri inde imminet, non aliter hic inſtituendam eſſe arbitror, quam ſi *Rex aut Princeps in defectu prolis*, ſpe hac ipſa *prolem & ſucceſſorem adipiſcendi*, hoc jubeat, quemadmodum ſupra jam N. XII. hac de re mentem meam expoſui; praeſertim cum infantes ſint plerumque robuſti & magni, qui ob capitis magnitudinem his in anguſtiis ita haerere ſolent, vel etiam ubi mater ipſa, quaecunque illa ſit, ex amore in prolem ſectionem hanc deſideret: nam ſpes eſt, ut & ſoboles & mater, ſi omnia rite & in tempore inſtituuntur, conſervari & ab imminente morte hoc ipſo liberari poſſint. Extra hos caſus vero, quamdiu matri vires ſunt, exſpectandum, partum quovis modo & cumprimis manibus juvandum, matrique vires addendas eſſe cenſeo, ut vel foetum vivum adhuc reddat, vel donec foetus moriatur, vel mortuus eſſe ex ſuis ſignis praeſumatur; quia hoc non ſemper certe ſcire poſſumus, (*b*) qui poſtea ferramentis educatur. *Sed ſi foetus adhuc vivat*, aut ſaltem vivere ſuſpicetur, mater vero ſenſim debilior fiat atque animi deliquiis vel convulſionibus, aliisve peſſimis malis afficiatur, ita ut ipſi mortis periculum immineat, vel etiam ipſa vi dolorum & cruciatuum aliorumque malorum compulſa a Medico auxilium anxie poſtulet, profecto nimis diu exſpectando, dum foetui favere & parcere volumus, matri nocemus eamque auxilium ipſi denegando interficimus: adeoque praeſtare cum ſupra jam laudatis aliisque autoribus exiſtimo, ut ſi ambo ſervari nequeant, alter tamen ſervetur, & pro arbore ſervanda ramulus potius, id eſt foetus, quamvis etiam adhuc vivat, ferramentis in tempore educatur. Nam licet ſic quidem ut plurimum interficiatur, chirurgus tamen illud malo, aut eo animo non facit, ut foetum interficiat, ſed ſolum ut illum ea, qua poteſt, ratione, educat, eoque matrem tanquam potiorem & tam marito quam ceteris ſuis liberis ſaepe utiliorem, a morte liberet, atque ut ſic, ſi ambo ſervari non poſſint, matrem tamen praeſertim, ſi hoc deſiderat, (*c*) ſervet. Si enim foetus inde moritur, hoc non

 fit

(*a*) Ita MOTTIUS indicat Lib. IV. cap. 12.

(*b*) Multi autores teſtantur ſe hac in re quandoque erraſſe, Conf. HILDANI epiſt. de uteri ruptura, MOTTII obſ. 342. SAVIARD obſ. 84.

(*c*) Antequam ferramentis educatur, MELLIUS l. c. pag. 352. adhuc monet ac docet, *foetum in utero, aqua ope ſiphunculi injecta, prius eſſe baptizandum*, ut hac ratione vitam ſpiritualem acquirat, & poſtea eum ferramentis educi poſſe. Quemadmodum bapti-

ſit ex voluntate aut intentione noſtra, ſed quaſi per accidens, quia mater aliter ſervari nequit; id quod longe praeſtare exiſtimo, quia *ex duobus malis minus eligo*, quam ſi utrumque crudeli fato certaeque morti relinquam; quemadmodum recentiores Galli & ſpeciatim Paucus & Mottius (*a*) una cum aliis quibusdam docent. Contra vero Mauricaeus cum Tertulliano hic mecum ſentit, (*b*) qui propterea foetum iſtiusmodi vi extrahendum eſſe vult; quia hic eſſet *crudelis matricida.* Ut vero hoc matricidium, a foetu metuendum, impediamus, aequum juſtumque eſſe, ut foetus potius ex neceſſitate (quia aliter fieri nequit) a nobis interficiatur, quam ut hic matrem ſuam, cui poſt Deum vitam debet, interficiat: quodque crudele matricidium, quo foetui ſimul moriendum, nos hac ratione impedimus. (*c*) Non ignoro ſupereſſe adhuc, quae huic ſententiae opponi poſſunt, ut nimirum quintum praeceptum, *non occides*, dictumque illud, *non eſſe facienda mala, ut inde eveniant bona*; aliaque ſimilia. Verum ut omnibus his ſatisfaciamus, partim inſtituti noſtri hic non eſt ratio, partim ab ipſis Theologis, ICtis atque Philoſophis, ita multis in caſibus ea limitata ſunt, v. c. in bello, in officio magiſtratus & carnificis, dum reos interficiunt, in moderamine inculpatae tutelae, &c. ut & hic facile limitationem juſtam ac chriſtianam in re tam ardua, ubi de matris certo alias moriturae vita agitur, invenire queat; praeſertim ſi ſimul alte-

baptizandi etiam probant Mauriceau, Peu & La Motte, atque inter Theologos Gabriel Gualdus, canonicus regularis, & S. Theologiae Profeſſor, libro quem inſcripſit: *Baptiſma puerorum in uteris exiſtentium*; licet extractionem per inſtrumenta nonnulli eorum haud probent.

(*a*) Loco antea citato. Interea tamen foetus vivos, urgente neceſſitate, uncis ſubinde contra propria praecepta in ſimilibus neceſſitatis caſibus, qui ſaepe legem non habent, eduxerunt.

(*b*) Cap. de Operatione caeſarea.

(*c*) Notatu digniſſima ſunt verba quae Riolanus in Enchirid. anat. Lib. 2. cap. 28. hac de re ſcripta reliquit. *Si mulier*, ait, exegerit duos tresve dies in tormentis partus, ſi moribunda & exanimis appareat, ſi gangraenae in partibus pudendis indicia compareant, *etiamſi certe non conſtet de morte infantis*, *unco extrahatur*, *ut conſervetur mater. Praeſtat unum interire quam duos: vita matris praeferenda infanti.* Ita Ammannus Med. Crit. caſ. VI. pag. 26. inquit: *praeſtat matrem ſervare, quam concedere ut & mater & foetus intereat*; id quod etiam Deventerus ſaepius l. c. parte II. edocet, atque ex veteribus *Octav.* Horatianus lib. 3. cap. 6. aliique. Inprimis vero hic adhuc notandum, quod Sigismunda celebris quondam aulae Brandenburgicae obſtetrix, in libri jam citati cap. V. idem ſentiat, quando ſcribit, quod hoc in caſu *nullum aliud ſit auxilium, quam foetus per ferramenta extractio. Quando enim hoc incidit* (pergit) *& puerperae* diu jam miſere *excruciatae*, *ob amorem & miſericordiam Dei rogant & clamitant, ut eas a foetu & inſtante morte liberemus; quid aliter faciendum tunc eſſe exiſtimas? Profecto in triſti hac rerum facie, in ſummis hisce anguſtiis ac neceſſitate, ait, propter conſcientiam ab unco abſtinere non poſſum.* Totum hunc librum, adeoque & hanc ſententiam collegium Theologorum aulicorum Berolini ita approbavit, ut ipſum nihil contra Deum aut fidem chriſtianam continere, affirmaverit. Sic quoque facultas Medica Francofurtenſis ei calculum ſuum adjecit.

Digitized by Google

alterum illud ſupra jam allatum dictum conſideramus, *quem non ſervaſti, dum potuiſti, illum occidiſti.* (*a*) Utrumque quidem ſervare ſtudemus; ſed ſi id obtineri non poteſt, ſufficiat unus. imo & cum ſana ratione *longe melius convenit ſervare unum, ſi uterque ſervari non poteſt, quam utrumque perdere*, vel ſaltem videre & conſentire, aut data opera ac ſtudio permittere, ut ambo pereant, ubi alter ſervari potuiſſet. Conf. hac de re prae ceteris jam laudatus Beckeri libellus de *Poedioctonia inculpata* (hoc eſt *de infanticidio licito*) ad ſervandam puerperam; ubi uberius hanc ſententiam multis rationibus defendit, illuſtrat atque confirmat. De *partu* vero *caeſareo* in univerſum Rosseti liber doctiſſimus. Sed qui hunc non habet, quia rarus eſt, ejus compendium videre poteſt in Sculteti explicatione Tabulae, quae ſectionem caeſaream exhibet, atque in edit. Francofurt. eſt tab. XLII. in Amſtelodamenſi autem in Auctuar. I. tab. X. pag. 29.

CAPUT CXIV.

De

Herniis *in univerſum & ſpeciatim, quomodo umbilicus indecore prominens* (hernia umbilicalis *vulgo dictus*) *manuum ope curari debeat.*

I.

De herniis generatim.

Tumores plerique praeter naturam circa ventrem infimum ſive abdomen & cumprimis in umbilico, inguine atque ſcroto, praeſertim ab inteſtinorum vel omenti providentia nati, generatim *ramices* ſive *herniae* vocari ſolent. (*b*) Differunt vero hi tumores primum loco; & qui in umbilico oriuntur, *hernia umbilici* ſive graeco vocabulo *omphalocele* itemque *exomphalos*; qui in inguine, hernia *inguinalis* ſive *bubonocele*, qui in ſcroto hernia ſcroti ſive *oſcheocele*, & qui in aliis ventris locis oritur, *hernia ventralis* nuncupatur, atque ſic de ceteris, de quibus infra. Deinde differunt *ratione rei in tumore contentae*, atque ab ea

(*a*) Arduum hocce negotium alio tempore & loco uberius illuſtrare noſtramque ſententiam pluribus confirmare ſtudebo.

(*b*) *Herniae* vocabulum apud veteres, teſte Celso, lib. VII. cap. 18. *indecorum* olim fuit; hodie vero pro indecoro, forte quia aptius haud proſtat, non habetur. Morbus vero *indecorus* & *turpis* habetur, ita ut, qui eo laborant, eum omni ſtudio, aeque ac morbum gallicum occultare ſtudeant.

Digitized by Google

ea diverſa nomina accipiunt. Quando enim inteſtina tumorem faciunt, *entereocele*; quando omentum, *epiplocele*; quando ſpiritus ſive aer, *pneumatocele*; quando aqua, *hydrocele* dici conſuevit, & ſic porro. Praeterea differunt *ratione magnitudinis:* quidam enim & praeſertim incipientes, utplurimum *parvi* ſunt, alii vero *magni*; alii in enormem magnitudinem, ſicut nonnulli autores delinearunt, excreſcunt. Alii porro *molles* ſunt, alii *duri*, prementique reſiſtunt. Nonnulli *liberi* ſunt & facile in abdomen refunduntur; alii vero non niſi difficulter, alii prorſus repelli nequeunt, atque inteſtina aut omentum vel cum externis partibus concreverunt, atque hi *herniae adhaerentes* vocantur, vel ſaltem locus procidentiae ita conſtrictus & anguſtatus eſt, ut partes prolapſae, praeſertim inflammatae, vel flatibus aut fecibus nimis repletae, refundi nulla ratione queant; quae herniae ſpecies vulgo hodie *herniae captivae incarceratae* appellantur. Ita quaedam herniae ſunt *indolentes*, ſive ſine dolore, aliae vero *dolentes*, & ſaepe cum dolore acerbiſſimo, nauſea, vomitu, aliisque vehementibus malis, ut cumprimis ſunt incarceratae.

II.

Omphalocele quid ſit ejusque differentiae?

Quemadmodum vero tumores praeter naturam modo recenſitos in abdomine, generatim *ramices* ſive *hernias*; ſic ſpeciatim illos, qui indecore umbilicum diſtendunt, *umbilicum prominentem*, *omphalocelen* ſeu *exomphalon*, itemque *herniam umbilicalem* Medici appellant. Differunt vero & hi tumores primo *magnitudine* & deinde etiam *figura*. Quidam enim *parvi* ſunt, praeſertim incipientes ſive naſcentes; quidam autem *magni*, quidam enormis magnitudinis. (*a*) Nonnulli figuram habent *ſubrotundam*; alii quodammodo *acuminatam*. Interdum in forma *cylindri* umbilicus prominet: vidique ſic nuper adhuc in muliere eaque gravida umbilicum, qui ad *penis virilis ſimilitudinem* & *magnitudinem* ſaepe prominebat ac ſubinde valde dolebat; ſed non niſi *ſpiritum* ſive aerem continebat. Differunt vero & hi *ratione contentorum:* alii enim inteſtina; alii omentum, alii aerem ſive aquam continent: Quidam praeterea horum tumorum ſunt *molles*, quidam vero *duri*. Alii facile repelluntur, alii non niſi difficulter; alii prorſus repelli nequeunt, ac valde dolent, atque quaſi in carcere inteſtina includuntur; unde *herniae umbilicales incarceratae* appellari ſolent. Figuras id mali genus aliqua ratione exhibentes, ſiſtit Scultetus. (*b*)

III.

Cauſſae.

Cauſſae illarum perquam variae ſunt: licet in eo conveniant omnes; quod vim aliquam abdomini & ſpeciatim umbilico inferant. Sic enim vel

(*a*) Exomphalos monſtroſa deſcribitur ab Hildano in oper. pag. 900. prolixior vero hujus hiſtoria a Gregor. Horstio in obſerv. traditur.

(*b*) In Armament. chirurg. Tab. mihi 37.

Digitized by Google

vel a ſubito eodemque gravi lapſu, vel ſaltu, vel motu, vel ictu vehementiori, vel fortiori in tuſſiendo, ſternutandò atque attollendis aut movendis ponderibus niſu; vel a difficiliori mulierum partu ſimilibusque cauſſis aliis malum iſtud plerumque naſcitur. Siquidem propter cauſſas iſtas ſingulas proximum umbilico peritonaeum, praeſertim ſi ille jam a quacunque cauſſa paullo debilior eſt, vehèmenter vel expanditur, vel, prout Dionisius autumat, (*a*) penitus aliquando disrumpitur, ampliatoque ſic nimis umbilico, inteſtina plerumque cum omento vel etiam omentum ſolum, vel quandoque tantum *ſpiritus* per umbilicum propelluntur. Nonnunquam peritonaei nimia & peculiaris quaedam juxta umbilicum laxitas ſeu debilitas in cauſſa eſt, cur inteſtina vel ceterae res indicatae per umbilicum prorumpant; praecipue ſi ſuperius enumeratae cauſſae, aut vehemens etiam in infantibus teneris ejulatus acceſſerint: quo ſaepe fit, ut haud pauci infantes proximis a natali diebus, ut ſaepius ipſe vidi, jam hoc vitio laborent, (*b*) praeſertim ſi umbilicus, lapſo funiculo umbilicali, non per aliquod tempus faſcia diligenter cohibeatur.

IV.

Quicquid autem harum rerum ſit, *omphalocelen duplici via cognoſcimus*: visu nimirum, atque tactu cum auditu conjuncto. Umbilicus enim magis, quam naturaliter decet, prominet. Tumor digitis preſſus (niſi partes prolapſae extus adhaereant) plerumque in ventrem cedit atque, dum hoc fit, ſaepe ſonum aliquem edit, praeſertim ſi aeger ſupinus decumbit. Quod ipſum equidem indicio eſt, tumorem a prolapſis inteſtinis proveniſſe. Nonnunquam inſigniter *mollis tumor eſt*, atque tunc vel *aerem* ſive *flatum*, (*c*) vel ſolum omentum prorupiſſe, non ſine ratione colligitur. Ut plurimum vero *omentum ſimul cum inteſtinis* procedit: quia hic omentum ita comprehendit inteſtina, ut ſine illo haec raro prolabi queant. Quando omentum ſolum hunc tumorem facit, hoc mali genus *hernia omenti*; contra vero ſi inteſtina ſola, illud *hernia inteſtinorum umbilicalis* nuncupatur. *Sicubi*, *poſt refuſa* in ventrem inteſtina, nihilominus *tumor aliquis mollis remanet*, *duplex utique illud malum*, *inteſtinorum* nempe atque *omenti* una prolapſorum adfuiſſe, res ipſa teſtatur: interea tamen inteſtina etiam cum omento ſaepiſſime ſimul refunduntur. *In hydropicis* etiam propter nimiam humorum in ventre copiam graviter extendi haud raro umbilicus ſolet, ceu luculenter non ſolum ex Sculteti figura, verum etiam ex notabili exemplo e Purmanni *chirurgia curioſa pag.* 330. Tab. V. perſpicitur; iſtum tamen tumo-

Diagnoſis.

(*a*) In Chirurgia ſua cap. de hernia umbilicali.

(*b*) Hernia umbilicis congenita Vid. in Sculteti obſ. 60.

(*c*) De hac exomphali ſpecie Garengeot. nihil proponit, quod tamen revera datur, & a Celso quoque jam indicata eſt lib. VII. cap. 14. & a Paulo lib. VI. cap. 51. aliisque.

tumorem ab humore potius, quam inteſtinis atque omento prolapſis natum fuiſſe, ipſa aegri hominis conditio hydropica ſignificat, & *hernia umbilici aquoſa* dici poteſt; quemadmodum ille, qui aerem continet, *ventoſa* ſive *flatulenta.*

V.

Prognoſis. Omphalocele *in infantibus* & pueris plerumque ſolet eſſe ſine periculo, & ut plurimum etiam facile in his refunditur ac ſanatur. Ita etiam in adultis minus periculi fovet, quamdiu partes prolapſae liberae ſunt & facile repelli queunt. Sed quemadmodum in hominibus adultis nunquam ſine periculo eſt; ita tamen valde moleſtus & tunc inprimis perniciofus eſſe deprehenditur, ſi ſubito quodam caſu per valde anguſtum umbilici foramen inteſtina prolapſa ſeu potius protruſa ſunt, neque refundi ullo modo in ventrem poſſunt. Namque hic fieri aliter vix poteſt, quam ut conſtricto fortiter ambitu foraminis umbilici ſanguis ex inteſtinis prolapſis redire nequeat, atque ſtagnantes in venis inteſtinorum humores inflammationem maximosque & dolores & angores una cum vomitu & quidem cum peſſimo quandoque ſtercoris vomitu, (quod mali genus *miſerere* vulgus dicit, Medici *iliacam paſſionem* appellant) inteſtinorum ſphacelo triſtiſſimaque morte concitent. Ubi vero paulatim noxa iſta increvit, ipſumque peritonaei foramen ſenſim ſatis amplum ad transmittenda inteſtina eſt, ut plurimum non adeo magnum periculum ſubeſſe conſuevit; praeſertim in infantibus atque junioribus. Interim niſi aptum aliquod ad reprimenda inteſtina & omentum cingulum ſive faſciam ipſi adhibuerint, ſolliciteque cum a frigore ac motu fortiori, tum etiam a cibis copioſioribus, praeſertim durioribus, craſſioribus ac flatulentis ſeſe abſtinuerint, maximum utique ſemper periculum eſt, ne forte levem ob cauſſam omentum atque inteſtina foras procidant, locus procidentiae valde coarctetur, inteſtina conſtringantur, & tam firmiter in externo tumore maximis ſubinde cum cruciatibus includantur, ut nulla prorſus via refundi in abdomen queant; ſed graviſſima potius mala iſta, quae jamjam recenſuimus, ac tandem mortem ipſam ſenſim inducant. *Operatio etiam chirurgica* omnis, quae contra haec mala adhiberi ſolet, quam ſaepiſſime, experientia teſte, *fruſtranea*, imo haud ſine periculo hic eſſe conſuevit, praeſertim ſi hernia magna fuerit: ſiquidem aegrotantes plerique, ſi non ſub ipſum opus, ſaltem poſt illud emoriuntur. Ceterum ſi inteſtina refundi poſſunt, longe promtius in infantibus adhuc dum teneris, quam in adultis omphalocele, perinde ut hernia quaevis alia, curatur, ſi modo idoneo cingulo ſive faſcia ſemper inſtructi ſunt, debitamque victus & motus rationem obſervant. Verum niſi apto cingulo ſemper muniti ſunt, debitamque vitae rationem negligunt, nihil fere facilius eſt, quam ut inteſtina hic prolabantur, & malum priſtinum cum praeſentiſſimo ſaepe vitae

Digitized by Google

vitae periculo redeat. *Si tumor ſpiritum* tantum continet, parum ſubeſt perculi; *ſin aquam*, periculum hydropis fovet.

VI.

Curationis negotium univerſum duplex eſt, prout inteſtina vel refundi, vel refundi non poſſunt. *Si refundi poſſunt*, cura omnis eo inprimis ſpectat, ut umbilicus prominens & inteſtina cum omento prolapſa in abdomen refundantur, firmiterque, ne iterum prolabi queant, intus contineantur. Quare ubi ſatis amplum foramen eſt, per quod prolapſa inteſtina fuerunt, deprimi atque manu leniter cogi, reſupinato homine, tantiſper debent donec relabantur, deinde pro diverſa aetate curatio varia eſt. Nam *in infantibus tenerioribus ſive junioribus* frequenti uſu ad herniam ejusmodi curandam ſufficere cognovi, ſi repreſſo tumore repoſitisque inteſtinis globulus ex emplaſtro ad hernias uſitato formetur, isque umbilico repreſſo imponatur, ſuperimpoſito, deinde eodem emplaſtro linteo vel corio obducto, pro globulo illo in umbilico continendo firmandoque; ſuper hoc ſplenium injicio ſimplex, ſatis tamen craſſum, in malo recenti ac leviori, illudque faſcia linea ſimplici, tres digitos lata, ductibus circularibus aliquoties ventri circumducta, firmo, curoque ut, quoties faſcia haec relaxatur, ſubinde removeatur, ſed mox iterum conſtringatur; ita intra paucos hebdomades plerumque iſtiusmodi hernia curata eſt. Quando vero malum paullo gravius, ſplenio utor duplici atque inferiori eoque minori laminam plumbeam, ut melius reprimat, immitto, poſtea paullo majus ſuperimpono, & cetera eadem facio. Sed in pueris, adultioribus atque ſenibus *brocherium aliquod ſive cingulum aut vinculum huic ſcopo accommodatum, ac peculiari ſcuto* ſive *lamina*, aut *pila*, prout Celsus loquitur, (*a*) *inſtructum ope fibulae diligenter circa ventrem adſtringi* debet, ne denuo prolabi omentum aut inteſtina valeant. Cingulorum ejusmodi figurae ſatis aptae eae videntur, quales & Scultetus Tab. XXXVII. fig. 6. & nos *Tab. XXIV. fig.* 6. ex corio, atque *fig.* 7. ex filo ferreo facta delineavimus; quamvis & aliae adhuc ſint non contemnendae. Ante vero, quam cingulum ſive faſcia ejusmodi corpori applicatur, globulus aliquis ex emplaſtro roborante, ut jam diximus, atque deinde emplaſtrum aliquod glutinoſum & ſplenium ſuper umbilicum ac tunc demum vinculum rite injiciantur. Namque hunc in modum inſtituta & per aliquot menſes ſtrenue continuata umbilici vinctura, priſtinae haud raro ſanitati homines reſtitutos fuiſſe, teſtis mihi frequens eſt experientia: praecipue ſi aut juvenes adhuc fuerint, aut malum ſaltem nondum inveteratum. Si qui enim adultiores ſive ſenes dudum jam umbilici vitium iſtiusmodi ſenſerunt, hi nunquam fere ad ſanitatem perfecte redeunt; ſed procidentiam umbilici avertere volunt, a quacunque cauſſa illa orta ſit, per omnem vitam ejusmodi machinamenta geſta-

Curationis prima via.

(*a*) Lib. VII. cap. XX.

geſtare coguntur. Contra ſi ea non geſtent, ſolliciteque a noxia victus ratione & a graviori corporis commotione ſibi caveant, praeſentiſſimo mali priſtini, paſſionis iliacaè atque haud raro mortis periculo, ſi vitium a prolapſo inteſtino vel omento ortum ſit, (*a*) ſunt expoſiti.

VII.

Veterum curandi ratio. Haec curatio igitur, ut apparet, in adultis *palliativa* tantum eſt, & apud recentiores pleroſque, ſi forte SAVIARDUM excipias, nulla curatio perfecta ſive *radicalis*, ut vocant, deſcripta reperitur. Veteres vero, ut ex praeſtantiſſimo CELSO patet, (*b*) etiam de hac ſolliciti fuerunt, atque hic varias curandi rationes deſcripſit, ex quibus ut praecipuas chirurgi ſciant, operae pretium eſſe exiſtimo. *Reſupinandum*, ait, *corpus eſſe, ut in uterum* (hoc eſt in ventrem) *ſive inteſtinum, ſive omentum eſt, relabatur. Sinus vero umbilici tum vacuus, ad imum acu trajectatur, duo lina ducente; deinde utriusque lini duobus capitibus diverſae partes adſtringuntur*, (*ſicut in uva oculi ſive* ſtaphylomate *quoque fit*) nam ſic id, quod ſupra *vinculum eſt moritur*, decidit & firma cicatrice umbilicus clauditur. *Quidam, antequam vincirent, ſummum una linea inciderunt, quo facilius, digito immiſſo, quod illuc irrupiſſet, depellerent, tum deinde vincirent*, idque etiam propterea, ne forte vel inteſtinum vel omentum ſimul conſtringatur. *Quidam partem ligatam*, (ſine dubio ut fortiorem cicatricem obtinerent) aut *medicamentis* aut *ferro* aduſſerunt, ac *deinde, ut cetera uſta, ulcus curarunt. Idque non ſolum ubi inteſtinum vel omentum, vel utrumque eſt, ſed etiam ubi humor eſt, optime proficere* aſſeverat.. Requirit autem *corpus idoneum quod integrum* ſive ſanum eſt, *& neque infans neque ſenex.* Praeterea *in levibus ejusmodi tumoribus curationes has optime prodeſſe*; at *in eorum*, qui *nimis magni ſunt, curatione periculum eſſe indicat.* Quae res ſane cum recentiorum obſervationibus partim optime conveniunt, partim occaſionem meditandi praebent, qua ratione hae herniae perfectius, quam nunc fieri ſolet, in adultis curari queant.

VIII.

Saviardi modus. SAVIARDUS chirurgus Pariſienſis, in puella quatuordecim menſes nata, repreſſis prius inteſtinis, tumorem umbilici, qui ovi anſerini magnitudinem habebat, infante ſupino, quantum potuit, elevavit, eumque miniſtro prehendendum dedit. Poſtea filo quadruplicato & cerato cutem hujus tumoris in fundo ligavit, poſt biduum novam ligaturam injecit, unde tumor in putredinem abire coepit, ac triduo iterum elapſo tertiam, ſemper prioribus arctius conſtrictam: unde tumor tandem plane emortuus cecidit & puella optime curata eſt: Eandem curandi rationem poſtea in alia puella ſe cum ſucceſſu adhibuiſſe praedicat, obſ.

(*a*) *Ab omento ſolo prolapſo* eadem mala oriri poſſe quam ab inteſtino notarunt PALFINUS in chirurg. pag. 70. & *Garengeot.* chir. cap. de herniis.
(*b*) Lib. VII. cap. 14. item ex *Paulo* lib. VI. cap. 51.

Digitized by Google

obſ. chirurg. IX. mirumque eſt Garengeotum de hoc curandi modo nihil prorſus propoſuiſſe. Sed an ad ejusmodi vehementes curationes in infantibus procedere neceſſe fuerit, & an non per faſcias modo N. VI. deſcripto curari potuerint, dum Saviardus nihil prorſus de hoc profert, merito dubitari poteſt.

IX.

Altera curandi via, ſi reponi nequeat.

Quodſi autem foramen illud, per quod elapſa inteſtina fuerunt, paullo anguſtius eſt, quam ut refundi, quicquid effuſum eſt, commode queat, ſed aeger potius tam in tumore quam in ventre dolores vehementiſſimos atque vomitum ſentiat, tum cinguli quidem applicatio in hac & ceteris veris herniis inanis imo aliena prorſus eſſe conſuevit; quia prolapſas partes magis premeret. Verum potius idoneis clyſteribus atque cataplaſmatibus emollientibus, qualia ex pane ſimilagineo in lacte paululum decocto, cum butyro & croco, rebusque id genus aliis, parantur, quam diligentiſſime tumor ac prolapſa inteſtina tamdiu calide fovenda atque emollienda ſunt, donec cogi rurſum haud incommode in ventrem queant. Reſupinare autem tunc aegrum, depreſſo capite, oportet, remotisque ſubinde cataplasmatibus identidem blanda manu periculum facere, num ſatis jam ad reponendum inteſtina idonea ſint, nec ne. Quibus ita confectis atque aliquamdiu continuatis, ubi nihilominus reponi, quicquid prolapſum fuit, nequeat; longe optimum erit, *ſi herbae nicotianae fumus*, peculiaribus fiſtulis, infra Tab. XXXII. fig. 12. delineatis, tantisper in anum immittatur donec alvus ſolvatur & inteſtina relabantur; hujus etenim admirabilem prorſus virtutem hic eſſe, multiplex verum uſus me docuit, atque hoc artificium vulgo *clyſterem tabacalem* appellare ſolent. Sed *ſi ſanguinis copia eſt, vel & inflammatio quaedam in inteſtinis prolapſis, ut plerumque fieri ſolet, hominem aegrum infeſtat*, tunc ſimul mox in principio mali *ſanguinem per venas*, ſicut in aliis inflammationibus, largiter ac in tempore detrahere convenit. Tunc enim venae atque inteſtina prolapſa detumeſcunt, mala decreſcunt, ipſaque inteſtina prolapſa, praeſertim ſicubi leniter ſimul manu premantur, ſubito ſaepe in abdomen relabuntur. His quacunque ratione reſtitutis proximum eſt, ut ſplenio & digitis umbilici hiatus comprimatur, ac deinde ut cingulo apto vel etiam primum idonea faſcia linea vinctura eo modo inſtituatur, quem paulo ante memoravimus.

X.

Curatio per ſcalpellum.

Ubi vero nihil omnia medicamenta iſta una cum ſanguinis miſſione poſt elapſos etiam viginti vel viginti quatuor horas proficiunt, verum omnia potius in deterius ruunt, *properandum utique ad operationem chirurgicam eſt*; utpote ſine qua tunc parum atque adeo nihil ſalutis ſperare in ejusmodi caſibus licet. Quemadmodum autem opportune hic inſtituta operatio inſigniter facere ad recuperandam ſanitatem poteſt, ſic

Ggggg 3 ea,

Digitized by Google

ea, quae juſto tardius ſuſcipitur, plane plerumque ſolet eſſe inanis ac ſupervacanea. Fere enim poſt vigeſimam quartam horam, praeſertim in vegetis ac junioribus, ut jam diximus, gangraena vel ſphacelus inteſtina prolapſa inflammata & incarcerata invadit atque perdit: In ſenibus vero hoc tardius plerumque contingit. Sphacelo facto aegri adhuc vehementer vomunt; magis magisque debilitantur, extrema paulatim frigeſcunt, ſudor frigidus in facie & manibus erumpit, tandemque certiſſima mors brevi inſequitur. *Ad operationem vero quod attinet*, eo potiſſimum illa ſpectat, ut, quantum ad refundenda inteſtina captiva compreſſa & quaſi ſtrangulata ſufficit, foramen abdominis amplietur. *Itaque ſic eadem inſtituitur.* Aeger ſuper lecto vel tabula ſive menſa quadam, capite paululum depreſſo, ventre autem & natibus elevatis, deponitur, atque ita vel laqueis ad ipſam adſtringitur, vel etiam ab aliquot miniſtris fortioribus quam firmiſſime, ne movere ſe poſſit, continetur. Tum cutis ſuper umbilicum prominentem transverſa a chirurgo & miniſtro comprehenditur, manuque gnaviter adducta per adhibitum ſcalpellum a chirurgo una linea, ſi tumor parvus, inciditur; ſed diligentiſſime tamen temperato inſtrumento, ne ſcilicet ipſa ſimul inteſtina prolapſa concidantur. Quam quidem propter cauſſam longe tutiſſimum videtur, facto exiguo vulnere, ſpecillum quoddam cavum (*Tab. I. litt. M. aut N.*) protinus ſub cutem demittere atque per admotum ſcalpellum aliquod, ſive rectum, ſive curvum illud ſit, provide plagam, quantum ſatis eſt, ſurſum deorſumque ampliare, & ſi forte in tumore majore haec non ſufficere videatur, linea quoque transverſa cutis incidatur, & quatuor ejus anguli caute diducantur. Deinde membranulas cum pinguedine ſuper inteſtinis poſitas, & digitis & forfice aut ſcalpello quam ſolertiſſime, ne inteſtina laedantur, diducere ac tandem membranam, quae proxime inteſtina continet, quam ſacculum peritonaei vocant, eodem modo, ut de cute mox dictum eſt, elevare, & quam cautiſſime eam parva plaga incidere. Tum, inteſtinis aliqua ratione detectis, ſpecillum quoddam cavum ſub membranam hanc immittere, atque ita illam apto ferramento ulterius incidere atque ſic plagam ſatis dilatare; tandemque ubi omnia ſatis patent, inteſtina prolapſa leniter digitis in ventrem deprimere: (*a*) quemadmodum ſupra jam prolapſis inteſtinis in abdominis vulneribus fuit propoſitum. (*Part. I. lib. I. cap. V.*) Ubi vero ipſum foramen umbilici paulo anguſtius eſt, quam ut cogi per id inteſtina valeant, neceſſarium utique eſt, vel ſpecillo quodam cavo, vel ſi id fieri poteſt, digito ſuper inteſtinis in foramen illud demiſſo, forficis ad apicem obtuſae aut ſcalpelli praeſertim globulo inſtructi (*Tab. V. fig. 3. 4. aut. 5.*) beneſi-

(*a*) Omentum & unicam tantum cellulam coli herniae umbilici incarceratae ſymptomata concitaſſe notavit *Garengeot* cap. de exomphalo.

neſcio tantiſper idem ſurſum verſus & ad ſiniſtrum ventris latus (*a*) ampliare, donec tam amplum ſit, ut reponi commode quicquid prolapſum eſt, valeat.

XI.

Nova instrumenta deſcribuntur.

Loco praedictorum ferramentorum tam in hujus mali curatione, quam etiam in vulneribus abdominis dilatandis, aliarumque herniarum inteſtinalium procidentiae loco ampliando pro periculo, quod habent, magis evitando, peculiaria adhuc machinamenta recentiores excogitarunt chirurgi, & primo quidem ſpecillum quoddam *Tab. XXIV. fig.* 8. ſulco donatum, attamen ſimul quoque lamina cordiformi AA à tergo inſtructum, quae efficere debet, ut inteſtina prolapſa reprimantur, ne facile a ſcalpello, qui ſulco immittitur, dum foramen ampliandum inciditur, laedi queant. Deinde pro vulneribus quidem abdominis, quae inteſtina quaſi ſtrangulant, dilatandis Morandus, ex Clariſſ. hodie Pariſienſ. chirurgis, ferramenti quoque genus, quod Galli *biſtouri gaſtroraphique* appellant, excogitavit; (vid. Tab. XXIV. fig. 9.) cujus quidem ſupra, ubi de vulneribus abdominis propoſui, ut mentionem fecerim, oblitus ſum; quod vero non ſolum in his, verum etiam in apertura herniarum *incarceratarum* dilatanda egregio, ut ego ſaltem opinor, uſui eſſe poteſt: quando nimirum immiſſo per illam ſpecillo ſive ſtylo ejus obtuſo & in abdomen usque ad B. prehenſis deinde anſis CC, ſicut forfice, elevatoque brachio mobili D, quod in altera ſive ſuperiori parte EE ſcalpelli inſtar acutum eſt, inciditur atque dilatatur anguſtius foramen, donec inteſtina refundi queant. Praeterea pro eodem uſu in herniis Dranius, alius cel. chirurgus Pariſ. ſcalpelli occulti quoddam genus haud ita pridem invenit ac deſcripſit, (*b*) quodque inde delineari curavi *Tab. XXIV. fig.* 10. 11. *In fig.* 10. oſtenditur illud clauſum & occultum, in *fig.* vero 11. apertum, & in partes quaſi reſolutum. Immittitur autem pars AA. *fig.* 10. in foramen herniae incidendum ac dilatandum, comprehenditur deinde manubrium K manu dextra, lamina F, pollice impoſito, apte deprimitur, ita ſcalpellum, in ſulculo AA. hactenus occultatum, elevatur ſic ut *in fig.* 11. *litt. CD.* exhibetur, ita ut apex D in ſulculo occultus maneat, ne laedere aut pungere inteſtina poſſit; pars vero inter C & D. exitum anguſtiorem incidat ac dilatet, quo prolapſa deinde ac compreſſa inteſtina in ventrem, ut ſupra diximus, refundi poſſint. Infra in tabulae XXIV. explicatione uberior hujus ſcalpelli herniarii, (quod Galli *biſtouri herniaire de Mr. le* Dran appellant) dabitur explicatio.

XII.

(*a*) In ceteris umbilici plagis arteriae vel venae umbilicalis laeſio eſt metuenda, quae ſubinde haud ſine periculo eſt.

(*b*) *In obſerv. ejus chirurg. Tom. II. obſ.* 69. *pag.* 26.

Digitized by Google

XII.

Deligandi ratio.

Inteſtinis hunc in modum repoſitis, contineri & comprimi vulnus a miniſtro quodam oportet, *ſuturaque nodoſa* conſtrictum, (*a*) ad confectam usque glutinationem ea ratione deligari, quam *in gaſtroraphia* ſuperius deſcripſimus. (*P. I. lib. I. cap. V.*) Atque poſt primam quidem deligationem quiescere homo aegrotus debet; vinctura vero, ad glutinationem promovendam, per tres quatuorve dies continuos remanere; niſi forte gravis aliquis caſus contrarium poſtulaverit. Poſt primam deligationem reſolutam, ſemel quotidie vulnus, perinde, ut in ventris vulneribus reliquis fieri debet, gnaviter deligatur. Glutinato vulnere, faſcia nihilominus aut cingulo idoneo inſtructus aeger adhuc diu ſit neceſſe eſt; quo nempe ſolidior ac firmior cicatrix inducatur, itaque redeuntis mali periculum certius praecaveatur. Adultiores vero & cumprimis ſenes, niſi per omnem vitam aptum quoddam cingulum geſtaverint, vix ac ne vix quidem tuti eſſe a noxa priſtina poterunt; ſed infantes, pueri & juvenes plerumque perfecte rurſus curantur.

XIII.

Petiti curationis via deſcribitur.

Ne quis autem ignoret, quousque noſtra curandi ratio cum ea, quam chirurgus Pariſ. clariſſimus, Petitus commendavit, aut conveniat; haud alienum fuerit, breviter hanc ex Garengeotii *operat. chirurg.* (*b*) deſcribere. Scilicet cutis ſuper tumorem poſita una cum pinguedine partim a chirurgo, partim a miniſtro ſurſum adducitur, admotoque ſcalpello, primo linea recta, ac deinde mox lineis in crucem poſitis, conciditur. Mox vulnus iſtud diductis ab invicem quatuor partibus extremis, ſive oris, ope ſpecilli ſulcati & ſcalpelli, vel & per injectos digitos ampliatur. Deinde ut Garengeot ſcribit, *Raiſeau* in conſpectum prodiens inteſtinoque haud abſimile, (*c*) per adhibitum ſcalpellum falcatum quam cautiſſime abſcinditur. Tum membrana, quae ſacculus eſt, poſt conciſum *raiſeau* emergens atque inteſtina prolapſa continens, ſurſum attollitur minutoque vulnere quam cautiſſime perforatur: id quod rite factum eſſe lympha effluens hic demonſtrat. Poſt digi-

(*a*) Recentiores ſuturam hanc rejiciunt, ut Garengeot. docet; quam quoque, praeſertim in minori plaga, tuto omitti poſſe cenſeo.

(*b*) Cap. de exomphalo.

(*c*) Quid inſolens vocabulum iſtud *Raiſeau* hic ſibi velit, quamque inteſtinorum vel his ſimilem partem deſignet, ego cum multis aliis non ſatis intelligo, praeſertim cum in lexicis noſtris Gallicis ita ſcriptum non reperiatur vocabulum. Etiamſi enim *rainſeau* denotet *ramulum*; tamen ubinam locorum in umbilico prominente ſive hernia umbilici *ramulus* iſte quaerendus ſit, qui inteſtino ſimilis, explorare, quantumvis magno adhibito ſtudio, nondum licuit, velimque propterea, ut Garengeotius ſeipſum clarius hic aliquando explicet. Quodſi pro *rainſeau* forte *reſeau* vel *reſeul*, ut lexica ſcribunt, legendum, quod *reticulum* ſive *rete* aut aliquod ſimile ſignificat; tamen neque hoc facile comprehendo, quomodo inteſtinum pro reticulo, quod recidendum, haberi queat; cum reticulum & inteſtinum res ſint toto coelo diverſiſſimae.

Digitized by Google

digitus index vel medius in vulnus ſic demittitur, ut illius ductu per incurvam eandemque retuſam forficem *Tab. I. fig. D.* decuſſatim concidi ſacculus queat. Tum, ſi quid forte contra, quam naturaliter decebat, uti in omento ſaepe fieri ſolet, increvit, vel & cum externis partibus concrevit, illud omne, ſive jam ex carne conſtet, ſive ex pinguedine, a partibus vicinis reſolvitur atque abſcinditur. Si tunc epiploon ultra oras annuli umbilici non prolapſum eſt, hoc bene ſperare jubet. Sed ſi prolapſum & ſimul valde auctum eſt, malum deſperatum eſſe innuit, ſive id refundatur, ſive reſecetur. Sic etſi multa inteſtina ſint prolapſa eaque refundantur, mortem ſequi. (*a*) Interea tamen inteſtina decenter reponenda, ſiquidem tunc umbilici foramen ſatis amplum eſſe advertitur. Ubi vero nimis anguſtum illud eſt, ſcalpellum aliquod globulo praemunitum, idemque parum acutum (Conf. Tab. V. fig. 3. 4. & 5.) in foramen demittitur, ſurſumque verſus in ſiniſtram ventris partem, quantum ſatis eſt, oblique ducitur, ita ut apertura umbilici hic dilatetur. Si quis autem tumor ſive hernia hic non usque adeo grandis eſt; tum hanc curandi viam Petitus ſequitur, ut nimirum, nihil inciſo herniae ſacculo, foramen abdominis quadantenus ampliet, prolapſaque inteſtina una cum ipſo ſacculo refundat. Quomodo vero foramen umbilici dilatet, & tamen ſacculum non incidat, haud ſatis deſcribit neque facile intelligitur.

XIII.

Interea his decenter confectis pergit ad *deligationem* atque inſtituti vulneris glutinationem. Utramque autem qua ratione Petitus perficiat, ſtrictim jam commemorare expediet. Nimirum jubet is, ſine adhibita ſutura, globulum quendam lineum paulo majorem (quem *pelote* appellat,) albumine ovorum madidum, filoque adnexum ſuper foramen illud imponi, unde inteſtina fuerant prolapſa: Deinde panniculis lineis minutis contortis atque cylindrulis ex linamento carpto factis (*bourdonnets* Galli vocant) vulnus reliquum undique adimpletur, atque roſarum oleo partibus proximis inunctis, tribus quatuorve ſpleniis, quorum aliud ex alio majus eſt, gnaviter contegitur, mantili cum ſcapulari ſupra deligato. Altero die globulum illum, quantumvis etiam firmiter & foramini & vulneris oris adhaereſcat, rurſus removeri vel avelli vult, eoque facto, nullum fere amplius foraminis aut vulneris, ut ſcribit, veſtigium ſupereſſe. Poſtea vulnus rurſus panniculis & linamentis carptis replet. Sed qua ratione poſtea vulnus glutinet, haud docet. *Quare vero non tam recta eademque unica*, ut plerique hactenus docuerunt, ubi ſufficere poteſt, quam potius binis ſemper inque crucem poſitis lineis tumorem hic incidendum praeſcripſerit, nullis, quantum ego quidem ſcio, rationibus illuſtravit Garengeotius.

Vinctura Petito adhiberi ſolita.

(*a*) Hoc periculum jam agnovit & indicavit Celsus lib. VII. cap. 14.

Idem etiam Dranii obſervationem refert, ubi in ejusmodi hernia, aperto ſacco, *non niſi cellula coli impacta & conſtricta* fuit, qua tamen ſecum vomitus fuerat concitatus. Ceterum ſub ipſam curationem, primis praeſertim diebus, venae ſectione, lotionibus alvi ſive clyſteribus atque ſollicita vitae victusque ratione quam maxime opus eſt.

XIV.

Dionisii *ſententia ſingularis examinatur.*

Dionisius *in ſua chirurgia* ſtatuit, (*a*) umbilici indecore prominentis malum *nunquam a peritonaeo nimium expanſo*, ſed potius ſemper ab *eodem disrupto provenire*, adeoque contra, quam plerique credunt, inteſtina proxime ſub cutem poſita, neque ſacculo quodam comprehenſa reperiri. At vero egregie Dionisium hoc in paſſu falli, dilucide ſatis, meo quidem judicio, patet cum ex *annotationibus* illis, quibus jam olim modo laudati auctoris librum, vernacula noſtra anno 1722. iterum editum, illuſtravi *pag.* 118; tum & vel maxime ex obſervatione ſingulari, qua meum de Dionisii opinatione judicium roborare ſuſtinui. Atque ad obſervationem quidem eam quod attinet, ſic fere ipſa ſeſe habet. Vidi ego quondam, dum Altorfii Noricorum adhuc Medicinae ac chirurgiae Profeſſor eram, cum Carolo de Colonia, Noribergenſium chirurgo, virum aliquem nobilem, eundemque procero admodum, amplo atque obeſo corpore praeditum, cui umbilicus ita inſigniter prominebat, quemadmodum *Tab. XXIV. fig.* 12. deſignavimus. Namque litterae A A A A externae cutis in umbilico oram, quaſi grandem annulum aliquem ſignificant. Ipſo annulo iſto tenuis ac pellucida membrana quaedam, ſive, prout vero ſimillimum videtur, peritonaeum comprehendebatur, per quod inteſtina B B B. in vivo homine quam clariſſime transparebant. Quamdiu cingulum, magno duroque pulvinari quodam ſive ſcuto inſtructum, ad ſimilitudinem *fig.* 6. hujus tabulae efformatum, corpori applicatum ſervabatur, inteſtina quoque, prout naturaliter decet, intus remanebant. Simulatque vero idem ſolvebatur, protinus inteſtina cum tenui membrana iſta in quodam quaſi ſacculo contenta prorumpebant atque tumorem extra umbilicum formabant. Num ſimiles caſus alii a chirurgorum aut Medicorum quoquam obſervati ſint, mihi quidem non ſatis conſtat. Sed illud tamen dubio caret, Palfynium una cum Garengeotio usque adeo longe a Dionisio hac in re diſſentire, ut, ſacculum aliquem ſive peritonaeum praeter naturam diductum utique in herniis his adeſſe, quo inteſtina contineantur, luculentiſſime mecum ſtatuant. Interim cavendum hic eſt, ne, nihil omnino veritatis ſententiam *Dioniſianam*, quippe obſervationibus quibusdam, ut perhibet, in vivis aeque ac demortuis hominibus inſtitutis nixam, habere, temere credamus aut pronunciemus. Quin ita potius habendum eſſe cenſeo: poſſe quandoque iſtiusmodi

(*a*) Ubi de hac hernia agit.

modi caſus exiſtere, ubi prolapſa per prominentem umbilicum inteſtina nullo ſacculo comprehenſa, ſed ipſi potius externae cuti proxime ſubjecta reperiantur. Praeſtat enim, ſi quid ego video, prudens conjectura illa, ut maxima ſemper cum circumſpectione ancipitem illam indecore prominentis umbilici curationem ſuſcipiamus, neque ipſa inteſtina pro ſacculo, ſive, prout Garengeotius loquitur, pro *ramo* vel *reticulo* iſto habeantur, audaciſſimeque concidantur. Neque vero alienam prorſus atque inanem Dionisii obſervationem iſtam eſſe, egomet quoque experientia didiciſſe mihi videor: imo & ipſe Garengeotus rupturam peritonaei quandoque contingere in herniis indicat pag. 313. 376. Tom. I. chirurg. edit. II.

Explicatio Tabulae vigeſimae quartae.

Fig. 1. *acus* exhibetur ſive *clavus* chirurgicus, cuſpide triangula donatus, & tubulo ſive cannula incluſus: quod ferramentum *acus cannulata* & cum Gallis vulgo *Troicar* vocatur, pro ventre hydropicorum perforando atque humoribus ex ipſo itemque ex ſcroto educendis potiſſimum deſtinatum.

A. indicat ejus manubrium,

B. cuſpidem acus triangularem,

CC. cannulam ſive tubulum, cui clavus ille inhaeret.

Fig. 2. repraeſentatur clavus ille ſolus & nudus extra fiſtulam ſive tubulum ſuum, ex ferro ſive chalybe confectus, & quidem AC oſtendit manubrium, BC clavum teretem, cuſpide triangulari B inſtructum.

Fig. 3. *Cannula* ſive *tubulus* ſeorſim conſpicitur teres & ex argento plerumque fabricatus, per quem educta acu humores praeter naturam effluunt: in quo AA partem tubuli teretem oſtendit, quae extracta acu in ventre manet. BB laminam & ſpeciatim faciem ejus concavam duobus foraminulis inſtructam, ut filum ſive funiculus transmitti, eoque tubulus, ſi lubet, firmari queat, ne in ventrem incidat. C demonſtrat foramen quaſi ellipticum, quod juxta alterum extremum utrinque inſculptum eſt; ut liquores non ſolum per extremum foramen, verum etiam utrinque per duo haec lateralia foramina intrare queant. D eſt foramen tubuli in medio laminae, per quod acus in tubulum immittitur, eaque, poſtquam venter perforatus eſt, extracta humores hydropicorum emittuntur.

Fig. 4. exhibet aliam figuram tubuli, pro eodem uſu adhibendi, ex Petiti inventione, & quidem AA tubuli partem cylindricam demonſtrat, ſuperne per totam fere longitudinem longa rima apertam; per quam aquas facilius quam per alterum intrare exiſtimat. B laminam cum foramine, cui clavus ferreus immitti & aquae emitti ſolent.

 lent.

lent. CC aliam laminam ad canalis quaſi vel gutturnii modum excavatam, per quam aquae ſive humores commode in vas ſubjectum defluere poſſunt.

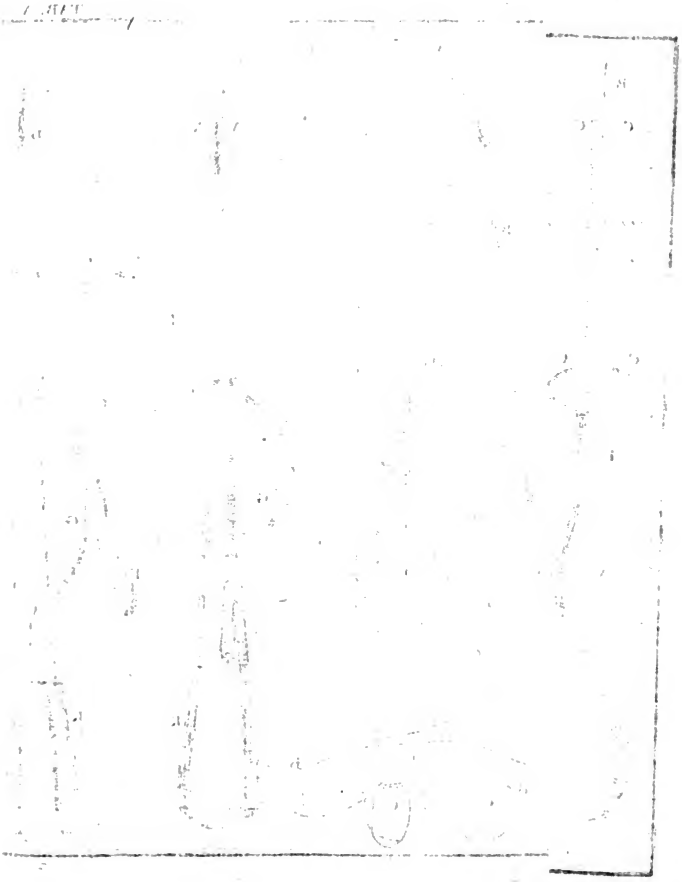
Fig. 5. litt. AAAA demonſtrat *ferramentum crucis figuram referens, pro* infantum gibbo reprimendo uſurpandum: quod dorſo ipſorum ita applicatur, ut pars longior ſpinae dorſi incumbat, pars vero brevior ſcapulis; BB annulum ferreum deſignat, qui corio vel ſerico obductus collo circumjicitur, & peculiari uncinulo per foraminula ejus trajecto aa arctius vel laxius, prout opus eſt, claudi poteſt; CC lora duo ſunt ex corio: quorum ſiniſtrum dependet, ut ejus foraminula in parte inferiori conſpici queant, per quae fibulae & funiculi trajiciuntur; dextrum vero oſtendit, quomodo humero circumjiciatur. DD Fibulas indicat, & quidem in ſiniſtro latere ſolutas; in dextro vero, quomodo circa humerum eis lorum firmetur. EE Faſciam, laqueum ſive funiculum planum, per foramina F trajectum, quo extremum inferius circa ventrem firmatur.

Fig. 6. Cingulum ſive faſciam repraeſentat, *reprimendis herniis umbilicalibus* deſtinatum; & quidem A *ſcutum ferreum* denotat, corio vel panno xylino, ſubſtrato prius goſſypio vel pilis coctis obductum, umbilico repreſſo emplaſtroque & ſpleniis munito, ſuperimponendum; quod parvo adhuc tuberculo in medio poteſt eſſe inſtructum. BBB lorum ſive cingulum ventri circumducendum, vel ex corio vel panno xylino confectum; C fibulam, qua lorum clauditur & firmatur. D ſcutum in quo parvum tuberculum in medio conſpicitur.

Fig. 7. Ferramenti aliud genus ſiſtitur ex filo ferreo ſive aeneo, paulo craſſiori, ſingulari modo contorto ac inflexo parata, in eundem uſum. A illam partem deſignat, quae umbilico ſuperimponitur; BBB vero iſtam, quae circum ventrem injicitur; & CC partem ipſis inguinibus adaptandam: quo fit, ut vi ſua elaſtica umbilicum & ventrem arcte comprehendat. Oportet vero eam corio molliori vel panno xylino veſtiri, & locum A ſimul pilis equinis coctis aliave materia idonea impleri, totamque corpori aegri quoad magnitudinem accommodari.

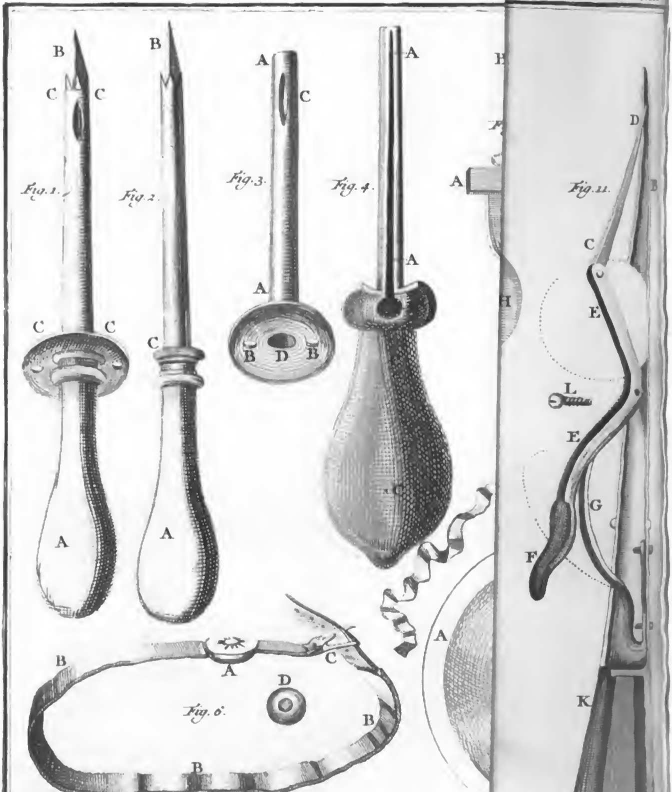
Fig. 8. *Specillum ſulcatum* pro herniarum prolapſu in *herniis incarceratis* commode incidendo & ampliando: ubi lamina cordiformis AA impedit, ne inteſtina facile a ſcalpello laedantur.

Fig. 9. Scalpellum *gaſtroraphicum*, Morandi dictum, quod vero & pro eodem uſu adhiberi poteſt. Litt. A ſpecillum ſive ſtilum indicat obtuſum, quod per locum prolapſus in ventrem demittitur; B locum, ubi ferramenti pars ſive ala ſuperior & inferior per cardinem mobilem junguntur; CC duos annulos ſive habenas, ut in forſice, quibus comprehenditur; D alae mobilis ſive ſuperioris partem inferiorem eamque ſubrotundam ſive obtuſam; ſed EE partem ſuperiorem

Digitized by Google

TAB. XXIV

Digitized by Google

rem ſive acutam, quae locum prolapſus anguſtiorem elevando incidere atque ſic dilatare debet, oſtendit.

Fig. 10 & 11. *Scalpellum herniarium* DRANII (*Biſtoury herniaire*) & quidem fig. 10. illud clauſum; fig. 11. vero ex parte apertum repraeſentant, ut interior fabrica ipſius melius cognoſci queat. A A denotat ſpecillum ſulcatum, in quo minutum ſcalpellum latet; B dimidium hujus ſpecilli ſecundum longitudinem; C ſcalpellulum hoc extra ſulcum ſpecilli elevatum; D extremum hujus ſcalpelli, quod *caudam arundinis* appellat auctor, & quod in ſulco movetur atque impedit, ne cuſpis vel extremum ſcalpelli ex eo proſiliat; E E vectem, qui ſcalpellulum movet; F laminam vectis, qua pollice preſſa, pars ſcalpelluli inferior C elevatur. G laminam elaſticam, quae vectis partem inferiorem rurſus elevat, atque ſic facit, ut ſcalpellum minutum, quando ſectio peracta eſt, in ſulcum repellatur ſeque denuo abſcondat; H H alas duas laterales, quae tegunt ac defendunt inteſtinum; I I alas duas erectas, quae includunt & ſuſtinent vectem; K manubrium totius hujus ferramenti; L trochleam, circa quam vectis ſurſum deorſumque movetur.

Fig. 12. exhibetur *inſignis umbilici dilatatio* atque hernia, & quidem litt. A A A A & orae cutis umbilici in formam annuli valde diſtentae indicantur, quae ultra duos pollices diſtabant, & membrana tenui ac pellucida, quae ſine dubio peritonaeum erat, nectebantur, per quam inteſtina tenuia B B B B in ventre conſpici poterant.

CAPUT CXV.

De herniis ceteris & ſpeciatim nuncde ventris hernia, *ſive* HERNIA VENTRALI.

I.

UMbilicum propter inteſtina vel omentum aliamve cauſſam prolapſa indecore prominentem, *omphalocelen* ſive *herniam umbilicalem* appellari, hactenus eſt poſitum. Quando vero non per umbilicum modo, ſed per alia quoque abdominis loca, inteſtina vel omentum, vel inteſtina una cum omento ſaepe prolabuntur; facile apparet ratio, cur *praeter hanc aliae quoque herniarum ſpecies, a loco per quem prolabuntur,* conſtitutae a Medicis reperiantur. Sic enim, exempli cauſſa, *hernia ſcroti ſive ſcrotalis* dicitur, quoties inteſtina aut omentum prope pudenda in ſcrotum prorumpunt; *hernia inguinalis*, ubi eadem circa inguina *Ventris hernia quid ſit, & quotuplex.*

prolapſa haerent; *femoralis* ſive *cruralis*, quando circa extimam femoris partem, & *ventris* denique *hernia*, quum in quaecunque alia ventris regione inteſtina prolabuntur tumoremque concitant; id quod quandoque etiam in ipſa linea alba, tam ſupra quam infra umbilicum obobſervatum eſt. Dividi etiam ſolent herniae in *veras* & *ſpurias*. Verae dicuntur, ubi inteſtina vel omentum excidit; *ſpuriae*, quando nihil horum excidit, ſed tumor ab alia cauſſa oritur: ut hydrocele, ſarcocele, variocele &c. *Atque ad ventris quidem herniam ſigillatim quod attinet*, hanc ſuperiori ſeculo vel prorſus ſilentio praetermiſſam, vel leviter ſaltem pertractatam ab auctoribus quamplurimis invenimus: quum tamen nonſolum veteres jam ipſam noverint ac deſcripſerint, (*a*) ſed frequenter admodum uſu venire ipſa ſoleat, atque ipſe aliquot ejus exempla viderim. Ut proinde nihil ab inſtituto noſtro alienum facturi videamur, ſi hic paulo exp'anatius de hoc ipſo morbi genere multis adhuc incognito diſputaverimus. Varia ejus obſervatur *differentia*: nam quaedam *parva* eſt, quaedam *magna*; alia in dextro, alia in ſiniſtro latere, alia in medio ſive linea alba. Quaedam in ventrem facile repellitur, atque fere ſine incommodo eſt; alia refundi nequit, & graviſſima mala, ut in omphalocele diximus, concitat, atque *incarcerata* tunc appellatur.

II.

Cauſſae. De vera noxae hujus cauſſa duplex omnino ſcriptorum ſententia eſt. Ventris enim herniam non tam a diſtenta, quam potius disrupta interiore abdominis membrana, ideoque non niſi ſubito atque a maxima violentia quadam provenire, ſupra laudatus Dionisius ſtatuit. Contra vero Garengeotius idque merito defendit, non a disrupto ſolum atque in graviori ventris laeſione conciſo, aut lacerato, dum nunquam rurſus coaleſcit, ſed & multo ſaepius a nimis diducto a quacunque cauſſa peritonaeo noxam illam ſuboriri: dummodo in certo quodam loco muſculi & cumprimis transverſus abdominis muſculus vel prorſus, vel ex parte ſaltem, ſive quoad fibras quasdam fuerit relaxatus, colliſus, diſſectus, ruptus aut quacunque alia ratione laeſus, ut tandem accedente motu, nixu aliave vi fortiori inteſtina peritonaeum protrudant ac diducant.

III.

Diagnoſis. Cognoſci autem ventris hernia, & quidem primo illa, quae refundi intus poteſt, ex his fere ſignis ſolet. Cutis indecore in abdominis quadam regione inſtar tumoris intumeſcit; ipſe tumor manui depreſſae cedit atque intro in abdomen ſeſe recipit, remota vero manu denuo idem in conſpectum prodit, inteſtinis identidem, dum hoc fit, ſonantibus aut murmur quoddam concitantibus. Per tuſſim, ſpiritum retentum, vel niſum etiam, qualem in exoneranda alvo aliisve conatibus adhi-

(*a*) Vid. Celsus lib. VII. cap. 17.]

Digitized by Google

adhibemus, mirifice tumor cum duritie increſcit, fereque inteſtinorum graviter intentorum aut inflatorum ſenſum praebet. Quanquam inteſtina non niſi alia ex aliis foras prodeunt; adeoque ipſe tumor ſenſim ſine ſenſu, ſed inſigniter tamen tandem increſcit, quantumvis etiam exiguus initio apparuerit. Quando autem haec hernia captiva ſive *incarcerata* eſt ac refundi nequit, tunc omnia illa adſunt ſigna & mala, quae in umbilici hernia ſupra propoſuimus. Ceterum haec ipſa noxa aetati omni communis eſt: neque infantes ſolum atque adoleſcentes, ſed adulti quoque ſaepius ab eadem infeſtantur.

IV.

Oportet hic etiam atque etiam providere, ne qua forte, propter externam ſpeciem, abdominis ejusmodi tumor ſive hernia pro ulcere clauſo vel abſceſſu habeatur, adeoque temere, quaſi abſceſſus aliquis, incidatur. Poſſe autem ad peſſimam iſtiusmodi imprudentiam Chirurgos aliquando delabi, ipſe rerum uſus me condocuit. Novi enim ego chirurgum aliquem, qui, niſi ego ipſum dehortatus fuiſſem, intentam abdominis cutem una cum ſubjectis inteſtinis pro abſceſſu audacter concidiſſet. In adultis atque ſenibus praeſertim ubi jam major aut vetus eſt, difficulter admodum noxa iſta curationem recipit, adeoque mirifice homines & infeſtat, & a rebus gerendis abſtrahit. Ita etſi vulnus abdominis ſequitur, vix unquam curatur; quia péritonaeum hic tunc prorſus deficit. Quin &, ubi foramen illud, per quod inteſtina prolapſa ſunt, ob quamcunque cauſſam paulo arctius contrahitur, ita ut inteſtina prolapſa fortiter inde comprimantur, maximum utique periculum eſt, ne, perinde ut in herniis umbilici, inguinis vel ſcroti ſaepe fieri ſolet, graviter conſtrictis atque impeditis inteſtinis, cruciatus intenſiſſimi cum inflammatione, moleſtiſſimo vomitu, ac tandem ipſius ſtercoris (*miſerere* vulgus vocat) miſerrimaque tandem morte ſuboriantur. Quibus per ipſam lineam albam vel ſupra, vel cumprimis infra umbilicum inteſtina prorumpunt, vix unquam, ut nonnulli auctores teſtantur, ad ſanitatem redeunt. Interea tamen quia locus procidentiae plerumque amplior eſt, quam in pleriſque reliquis herniis, utplurimum etiam minus periculi habent. *Prognoſis.*

V.

Quanquam autem graviſſimum atque moleſtiſſimum eſſe hoc inteſtinorum per abdominis interiorem membranam disruptam aut diductam prolapſorum malum conſuevit, nihil tamen magnopere obſtat, quo minus idem curari ab initio, praeſertim in infantibus ac junioribus, vel ſaltem mitigari valde queat. Dici enim vix poteſt, quam inſignem uſum hic praeſtet faſcia illa inſtar cinguli facta atque *fig. 6. Tab. XXIV.* delineata: praeſertim ſi debitae magnitudinis laminam ferream vel ſcutum ſive pulvillum annexum *litt. A.* ſibi habeat, atque cum ſubjecto emplaſtro conſtanter circum ventrem probe firmata maneat. Si qua *Curatio.*

Digitized by Google

qua autem natu grandiores aegri ſunt, atque malum ipſum nimis jam tum invaluit, id ſaltem faſcia illa praeſtat, ut majora mala praecaveantur. Veteres equidem, qui hos aegros integre reſtituere voluerunt, Celso teſte, (*a*) ſic plerumque curationem inſtituerunt, ut, refuſis prius inteſtinis, *per acum duobus linis ad imam baſin immiſſis ſic utrinque cutem intentam devincierint, quemadmodum & in umbilico & in uva poſitum eſt, ut, quicquid ſuper vinculum eſt, emoriatur. Quidam medium tumorem exciderunt, ad ſimilitudinem myrtacei folii, & tum oras ſutura junxerunt.* Ego vero, ut ne quid hic diſſimulem, utramque iſtam curandi viam omnino comparatam adhuc cenſeo eſſe, ut ob periculum faſciam potius adhibitam malim: vix enim ac ne vix quidem ſatis providere Chirurgus ibi poterit, ſi Celsi doctrinam ſequitur, ne graviter ſimul inteſtina aut laedantur, aut cum ipſa cute conſtringantur. Interea tamen anſam de meliori curatione invenienda aut veteri emendanda praebere poteſt. Ceterum ubi prolapſa inteſtina in hac hernia refundi nequeunt, indeque periculoſa hominem mala premunt, neceſſarium utique erit eandem prorſus curationem adhibere, quam ad umbilicum indecore prominentem, qui reponi nequit, ſupra propoſuimus. Feliciter id ipſum, Garengeotio teſte, ſaepe jam laudatus Petitus effecit, dum ſutorem aliquem ab iſtiusmodi periculoſo malo hac ratione ſine ſacculi a peritonaeo producto facti apertura, ſed ſolum eum denudando & foramen prolapſus per ſcalpellum ampliando, vix dum quinque diebus elapſis, priſtinae ſanitati reſtituit. Quodſi autem a peritonaeo, a praegreſſo vulnere lacerato vel diſſecto, malum iſtud provenit, tum quia illud non concreſcit, non tam ſacculo contineri, quam potius cuti atque pinguedini quam proxime imminere ſolent: itaque ſummam in operatione chirurgica prudentiam adhibere convenit, ne qua forte ſcalpello, dum ſaccum peritonaei inquirere volumus, eadem attingantur ac laedantur. Denique illud etiam atque etiam admonendum hic reſtat: homines adultos ventris ejusmodi herniam olim expertos, quacunque demum ratione liberati a noxa iſta illi fuerint, nunquam deponere cingulum vel faſciam idoneam debere, niſi priſtini mali periculo exponere ſeſe denuo voluerint. Exemplum herniae ventralis poſt ſectionem caeſaream ortae, legi poteſt in Saviardi obſ. chir. 59.

(*a*) *Medicinae lib. VII. cap.* 17.

CAP.

Digitized by Google

CAPUT CXVI.

De bubonocele ſive inguinis ramice, aut hernia inguinali.

I.

TUmorem ab inteſtinis vel omento, aut ab inteſtinis atque omento ſimul, per proceſſus peritonaei verſus inguina prolapſis, excitatum, *bubonocelen* Medici, deſumto a bubonibus, quaſi noxa ſimili, vocabulo, nuncuparunt. Nonnulli cum Celso vitium iſtud, a ſede ſua, *inguinis ramicem* ſive *herniam inguinalem* dixerunt. (*a*) Alii herniam *incompletam* vocarunt, atque ita *completae* iſti, quae in viris ab inteſtinis in ipſum ſcrotum devolutis provenit, contra diſtinxerunt; quamvis per ſe jam ſatis *completa* ſit. Utplurimum inteſtinum tenue prolabitur; ſed quandoque etiam, ut ipſe exempla novi, *colon*, & *coecum*, praeſertim in inguine dextro. (*b*) Neque vero in maribus tantum, ſed in feminis etiam ſaepe naſci ejusmodi ramices inguinis ſolent: Usque adeo, ut in his vel ad ipſa pudendi labra inteſtina prolapſa nonnunquam penetrent. *Partem veſicae* etiam, praeſertim in feminis, prolabi poſſe, non ſolum Ruyschius vidit, (*c*) verum etiam Petitus & Arnoldus. (*d*) Ita & *uterum* prolapſum notarunt Hildanus (*e*) & Ruyschius in Adverſ. anatom. dec. II. Cavendum igitur ſollicite eſt, ne qua forte hic, praecipitato judicio, ad inſtar bubonum ſimilisve tumoris aut abſceſſus alterius, bobonocelen incidamus, atque ita, perforatis inteſtinis, hominem aegrum interficiamus: id quod praeter recentiores Fabric. ab *Aquapendente* jam praecepit. (f).

Bubonocele quid ſit.

II.

Oriri bubonocele, perinde ac omphalocele, duplici fere modo ſolet. Nunc enim ſenſim & velut ſine ſenſu muſculorum abdominis hiatus iſti, ex quibus aut peritonaei proceſſus atque vaſa ſpermatica, aut vena atque arteria cruralis prodeunt, a variis cauſſis ita relaxantur, ut per

Unde oriatur.

(*a*) Vid. Celsus libr. 7. cap. 24. Apud Beverovicium in quaeſt. epiſtol. pag. mihi 98. dubitatur, an *ramicis* vocabulum pro *hernia* recte uſurpetur. Sed ſi Celsi librum VII. legiſſet, ut Cl. Salmasius ibidem demonſtrat, nulla dubitatione opus fuiſſet; quia in eo ſaepius ita uſurpatur.

(*b*) Notavit hoc etiam Palfinus in chirurg. p. 81. Cyprianus Epiſt. de foetu pag. 52. Garengeot in oper. chirurg.

(*c*) Vid. Palfini chirurg. bélg. pag. 70.

(*d*) Conf. Garengeot. chirurg. edit. I. pag. 162. ubi hanc ſpeciem recens ab his detectam vocat.

(*e*) Oper. chirurg. p. 272.

(*f*) Epiſt. de hernia uterina.

per eosdem una cum peritonaei interna membrana prorumpere ſimul inteſtina valeant: nunc autem derepente & per inſignem violentiam quandam, ſaltum ſcilicet, lapſum, ictum, niſum vehementiorem quemcunque vel in movendis aut elevandis gravioribus ponderibus, vel rebus aliis quibuscunque, tuſſim quoque, vociferationem, aut tubarum inflationem, equitationem vel geſticulationem fortiorem, nimium denique atque violentiorem veneris uſum, aut vomitum, & ſi quid eſt hujusmodi, loco jam jam deſignato, peritonaeum aut *laceratur*, aut potius, quemadmodum recentioribus plerisque videtur, usque adeo vehementer *diſtenditur*, ut inteſtina eaque nunc ſine nunc cum omento ex abdomine prorumpant. (*a*) Interdum modo *diverticulum inteſtini* vel paries tantum ejus expellitur, ut LITTRIUS notavit in Act. Acad. Pariſ. A. 1700. MORGAGNUS in Adv. anatom. III. p. 8. & 9. & RUYSCHIUS in Adverſ. anat. dec. II.

III.

Quae mala inde proveniant.

Ubi paulatim hoc malum ſive pedetentim oritur, raras plerumque hasdemque non adeo graves moleſtias aegri homines perſentiſcunt. Si qui autem ſubito iſtiusmodi noxam ſentiunt, vel & licet malum jam antiquum ſit, frigori nimis ſeſe exponunt, violentiorem motum aut niſum exſerunt, vel ira vehementiori excandeſcunt, ut ego aliquando vidi, vel denique cibos nimios, inprimis craſſiores & qui mali ſucci ſunt aut inflant, capiunt, hi graviter plerumque ab his ramicibus torquentur. Namque hic non a faecibus tantum graviter inteſtina diſtenduntur, ſed nonnunquam etiam, coarctatis eis foraminibus, ex quibus inteſtina proruperunt, ita mirifice haec conſtringuntur ac coarctantur, ut nihil quicquam eorum, quae intus haerent, transmittere valeant, ipſisque inteſtinorum prolapſorum venis ab anguſto foraminis ambitu compreſſis ſanguinis reditus impeditur. Quo equidem facto, abeſſe vix poteſt, quin graves inteſtinorum inflammationes cum doloribus, angoribus & vomitibus vehementiſſimis & iliaca paſſione, (*miſerere mei* communiter vocamus) perinde ac in umbilici vel ventris ramice, moveantur, atque ita *hernia* quaedam *incarcerata*, quam Medici appellant, ſuboriatur. Iisdem prorſus incommodis,

(*a*) Multi imo plerique recentiorum volunt in herniis inteſtinorum peritonaeum non ruptum, ſed ſemper tantum dilatatum eſſe: inter quos praecipue ſunt HILDANUS in oper. pag. mihi 899. epiſt. de hernia uter. NUCKIUS in Exper. Chirurg. cap. de hern. & Adenograph. p. 171. imo & RUYSCHIUS in obſ. 89. & Adverſ. anat. Dec. II. aliique plurimi. Verum licet hoc plerumque verum ſit, tamen id quandoque etiam a magna quadam vi rumpi jam AEGINETA docuit lib. VII. cap. 65. dicendo, hernias vel per dilatationem peritonaei fieri, vel per rupturam, ſignaque diſtinctionis tradit his verbis: *Si ſenſim oriuntur*, ait, *eas dilatatione*; *ſed ſi ſubito*, *ex ruptura ſaepe fieri.* Idem & *Roſſetus* ſtatuit lib. de ſectione Caeſarea. Ita & BARBETTUS interdum rupturam fieri docet atque mox ſub cute inteſtina prolapſa vidit, in chirurg. cap. de hern. Idem recentibus obſervationibus confirmat GARENGEOT. in oper. chir. ubi de herniis diſſerit.

Digitized by Google

dis, quod obiter hic admonendum, expoſiti quoque ſaepe ſunt illi, quicunque a ſcroti hernia vexantur. Ut proinde ſingulis, qui aut umbilici, aut inguinis, aut ſcroti denique ramice laborant, quam ſolertiſſime cavendum ſit, ne facile ſine idoneo *cingulo*, *faſcia*, *vinculo*, *bracherio*, aut *ſubligaculo* ſint aut incedant, & ſi talibus inſtructi ſint, illud haud facile deponant, ne herniae incarceratae, quae ſaepiſſime aegros interficit, periculo ſeſe exponant. Tametſi neutiquam diffitendum, poſſe in illis etiam, qui vinculo ſive bracherio inſtructi ſunt, ſimile malum quandoque ſubnaſci; ſimulatque nimirum in equitatione, vel hujus generis alia corporis commotione vehementiori, ſubligaculo aut disrupto, aut e ſede ſua dimoto, aut non ſatis conſtricto aut clauſo, violenter ex abdomine inteſtina propelluntur. Quale quid Cel. quondam Gallorum duci ac Marechallo de Villeroi inter venandum olim haud ſine vitae periculo contigiſſe, Dionisius memorat. (*a*) Adeoque vel minime equitandum, vel ſaltem cautiſſime.

IV.

Cognoſci autem inguinis hernia proprie ſic dicta his fere notis ſolet. In inguine tumor eſt, qui ad muſculorum abdominis annulum usque procedit, atque, quando non captiva eſt, pro diverſo corporis ſitu vel motu mox detumeſcit, mox denuo intumeſcit. Manum ſi admovemus, aequabiliter duriuſculam inflatoque inteſtino haud abſimilem prominentiam perſentiſcimus. Ubi ſenſim vitium illud increvit, tumor omnis, aegro praeſertim ſupino, leniter manu depreſſus, evaneſcit, fereque ſemper cum crepitu ſeu certo quodam murmure in abdomen rurſus aſcendit. Contra vero ubi non niſi omentum elapſum eſt, molliorem utplurimum atque pinguedini, quoad tactum, ſimilem, quoad magnitudinem vero non aeque, ut in hernia inteſtinali accidit, mutabilem ſed conſtantem plerumque tumorem aliquem deprehendimus. (*b*) Ubi denique omentum una cum inteſtinis excidit; fere ſemper mollis quidam tumor, refuſis etiam inteſtinis, adhuc remanet. *Herniam ſubito natam, vel & incarceratam* ſigna ſubſequentia produnt. Tumor externus, vel a ſolo etiam quandoque omento excitatus, inſigniter cum duritie atque inflammatione rubet. Aegri doloribus externis atque internis intenſiſſimis maximoque cum aeſtu ſive febre conjunctis vexantur. Mox vomitum ita pertinacem atque vehementem plerique ſentiunt, ut maximis cum angoribus principio alimenta aut contenta naturalia, poſtea ipſum ſtercus per os reddant. Quae dum fiunt, aegri valde anguntur, debilitantur, identidem animus deficit, ſenſimque *Diagnoſis.*

(*a*) In Chirurgia ſua, ubi de herniis.

(*b*) Negant quidam, omentum hic prolabi poſſe; quia nimis breve eſſet. Sed praeter aliorum obſervationes duplicem caſum ipſe vidi & jam deſcripſi An. 1715. in Ephem. Nat. Cur. Cent. V. pag. 164. obſ. 85. licet hoc rarius contingat.

Digitized by Google

que homines miſeri cum ſudore frigido atque univerſi corporis frigore conficiuntur; niſi mature ſuccurratur.

V.

Prognoſis. Quemadmodum herniae generatim pro morbis turpibus, ita quammaxime haec & ſequentes, quae circa partes genitales ſunt, pro talibus haberi & ab aegris occultari ſolent. Fere ſemper etiam mali hujus exitus anceps eſt atque periculoſus: praeſertim ubi ejusmodi hernia in *incarceratam* degeneravit. Si nondum intercepta vel praecluſa inteſtina ſunt, & hernia ſenſim orta eſt, mitior equidem noxa, neque adeo magnum ſubeſt periculum: inprimis ubi commodum, repoſitis inteſtinis, *vinculum* ſive *ſubligaculum* adhibeatur atque conſtanter ſatisque diu geſtetur. Interea tamen malum valde moleſtum eſt, & aegros ad multa negotia ineptos reddit, inſuper etiam habito ſubligaculo periculum eſt, ne vel mitiſſima etiam hernia in tumore arctius includatur atque in incarceratam paulatim imo & ſubinde ſubito degeneret, noxasque ſupra memoratas ſingulas concitet. In *hernia* autem *incarcerata* niſi opportuno tempore inteſtina reſunduntur, fere poſt alterum ſive tertium diem, ſive citius quoque interdum graviſſima inflammatio ſupervenit celerrimeque utplurimum homines aegros conſumit. Quam equidem ob cauſſam, quoad fieri poteſt, promtiſſimum illis afferendum eſt auxilium, videndumque, ut in vehementiori malo, quod remediis cedere recuſat, ſi ſymptomata ſunt vehementia, mature & quandoque nondum elapſis viginti quatuor horis, operatio inſtituatur. Nam ubi, viribus maximam partem jam tum exhauſtis, maculae rubrae & nigrae in tumore ſe manifeſtant, ſphacelum (*a*) indicant, & ſi ſudor frigidus atque frigus univerſas corporis partes invadunt, paucas utplurimum intra horas aegri emoriuntur. Adeoque tunc non fruſtra ſolum manus medica adhibetur, ſed & vel maxime metuendum videtur, ne in ipſo opere, quippe ſatis jam per ſe periculoſo, homines exſpirent, atque tunc mortis cauſſa temere in curationem transferatur, quae tamen inteſtinorum ſphacelo potius accepta erat referenda. Quando vero mala praedicta ſunt leniora, nec nimis urgent, aegerque adhuc ſatis vegetus, paullo diutius curatio, quae ſcalpello fit, differri poteſt. Quoties *omentum ſimul cum inteſtinis prolapſum eſt*, minus plerumque graviter homines periclitantur, quam ubi nuda inteſtina incarcerata ſive coarctata ſentiuntur. Interea tamen *ſolum omentum prolapſum* quandoque herniae incarceratae ſymptomata concitavit, ut varii notarunt autores: ubi in ſectione non niſi omentum prolapſum invenerunt. (*b*) *Simulatque vero tumor, rubedine atque duritie quodammodo imminutis,*

(*a*) Maculas ejusmodi infallibilia gangraenae ſigna eſſe Cyprianus docuit epiſt. de foetu, pag. 83.

(*b*) Ut Dionis in chirurg. pag. 274. edit. II. Garengeot. chirurg. ubi de herniis, & ejusmodi etiam exemplum Ruyschius mihi retulit.

Digitized by Google

tis, cum mollitie quadam nigreſcit, vel maculas ſaltem rubras, lividas aut nigricantes exhibet, ut jam diximus, ipſumque tandem ſenſum amittit; vomitus autem ac febris continuo aegrum exercent; tandem ſi pulſus debilis atque oculi turbati & veluti cornei videntur, tum ex his quaſi manifeſtis indiciis colligendum, a ſphacelo jam tum occupata eſſe inteſtina. *Ubi jam ad interiores quoque partes inflammatio tranſiit*, (tranſiiſſe autem ex illo conjicitur, ſi ventrem diſtendi, umbilicum vero ſurſum attolli obſervamus) tum exigua plerumque, imo vero nulla vitae ſpes reliqua eſt. Denique ubi forte inteſtina prolapſa *cum aliis partibus coaluerunt*, difficilis admodum atque anceps ſolet eſſe per ſcalpellum curatio: quia inteſtina tunc vix ac ne vix quidem refundi in ventrem poſſunt, niſi a partibus, quibus adhaerent, ſcalpello reſolvantur; quod vero quandoque impoſſibile eſt, praeſertim in hernia femorali, quando inteſtina cum arteria vel vena crurali coaluerunt, ut Garengeotius notavit. (*a*) Ut proinde falli neutiquam videantur, quicunque ſtatuunt, antiquiores Medicos penitus hic ab operatione chirurgica abſtinuiſſe: ſiquidem neque Celsus, neque Aegineta, neque veterum alius quisquam, quantum ego ſaltem novi, illius mentionem fecerunt. Interea tamen quia ſaepe utilis curatio haec deprehenſa fuit, licet multa prava adfuerint mala, eam juſto tempore minime negligendam eſſe cenſeo.

VI.

Solet autem, pro diverſa mali gravitate, imo & pro diverſo morbi tempore, triplici fere modo curatio inſtitui. Namque *ubi commode adhuc refundi prolapſa inteſtina poſſunt*; ſequentem in modum tractare hominem aegrum conveniet. Quicquid inteſtinorum foras devolutum eſt, aegro ſupino, & femore paullulum flexo, ut tenſa cutis remittat, quam leniſſime fieri poteſt, per injectam manum blanda contrectatione reprimatur, emplaſtroque (*b*) glutinoſo ac ſplenio ſuper illam partem, quae inteſtina transmiſerat, impoſito, aptum vinculum ſive ſubligaculum aliquod peculiari pila ſive ſcuto inſtructum adhibeatur: quorum varia Tab. XXV. delineantur. Quod ipſum equidem ubi probe conſtrictum per complures menſes firmiter ventrem locumque relaxatum continuerit, in pueris, imo & ſaepe in adultis, ſi malum recens eſt, glutinationem ac perfectam ſanationem ejus praeſtat, vel ſaltem foramen procidentiae ita rurſus anguſtat & conſtringit, ut inteſtina non amplius prolabantur, atque ſic priſtinum quaſi abdomini & loco relaxato vigorem ſuum reſtituet. Infantes certe, pueri atque adoleſcentes, ſive qui viceſimum aetatis annum non usque adeo multum ſupe-

Curatio, ubi reponi poteſt.

(*a*) Articulo de herniis.
(*b*) Commendatur praecipue in hunc finem *emplaſtrum ad hernias* uſitatum, itemque *empl. de pelle arietina.*

Digitized by Google

rarunt, quam feliciſſime pleniſſimeque utplurimum ſanari hac ratione poſſunt. Neque proin opus eſt, ut, quemadmodum fieri plerumque ab agyrtis atque circumforaneis ſolet, crudeli ſectioni ſtatim ſubjiciamus, quibus ſervandis longe mitior cura ſuffeciſſet, praeſertim ſi curatio illa, ut his hominibus mos eſt, cum teſticuli (*a*) imo ſaepe ipſius vitae jactura contingit, eum ſolum in finem, ut plus pecuniae aegris extorquere poſſint. Aetate provectioribus ſemel iſtam curam expertis, niſi priſtinas denuo ſentire moleſtias ipſi voluerint, haec inprimis neceſſaria cautio eſt, ne facile per omnem vitam ſubligaculum deponant, neve juſto vehementius unquam corpus ſuum agitent. Neque enim obſtat, quo minus & officii ſui negotiis rite defungi & ſeneſcere tandem quamplurimi per adhibitam ſolertiam debitam una cum idoneo vinculo poſſint, tametſi hernia olim ipſi laboraverint. Quin juvenes etiam, viginti atque plures annos habentes, ſicubi recens adhuc malum fuerit, haud prorſus infeliciter, per adhibita bracheria commoda, ſanari ſaepiſſime poſſe, frequens rerum uſus me condocuit: de quibus vero inferius plura.

C A P U T CXVII.

De bubonocele ſive hernia inguinali incarcerata.

I.

Curandi ratio, quando reponi nequit.

SI *jam tum incarcerata* vel *intercepta eſt hernia*, ſive id ab annulo muſculi abdominis fiat, ſive ut Dranius etiam obſervavit, (*b*) a parte ſuperiore ipſius ſacci, qui inteſtina prolapſa continet, atque ſic comparata, ut non acutiſſimis tantum doloribus atque ſupra memoratis malis aegri exerceantur, ſed inteſtina quoque refundi commode nequeant; ferrum continuo eadem fere ratione adhiberi, pro foramine iſto, per quod inteſtina proruperunt, dilatando, a quibusdam ſolet; quemadmodum ſcilicet in omphalocele poſuimus. Interim quia incarceratae herniae curatio in eo potiſſimum ſita eſt, ut, quicquid vel inteſtinorum vel omenti ex abdomine prolapſum eſt, priſtinis ſedibus ſuis reſtituatur, prudentis utique Medici eſt, *mitiora quaeque remedia prius experiri*, quam ad operationem ipſam, utpote inſigniter & dolorificam & periculoſam veniatur. Adhibenda igitur frequenter hic ſunt, praeter *ſanguinis* per *venas detractionem*, quae maximi ſaepe hic uſus eſt,

(*a*) Hildanus refert, Helvetios ſuo tempore putaſſe, ſe ab hernia non rite curatos eſſe, niſi teſticulus exciſus fuerit, Epiſt. de hern. uter.

(*b*) Obſ. chirurg. Tom. I. obſ. 57. & 58.

Digitized by Google

eſt, eamque, ſi opus, repetitam; loco dolenti *olea* quaedam mollientia, ſimiliave *unguenta*, & *cataplasmata*; alvusque clyſteribus ducenda, (*a*) donec, foramine atque inteſtinis ſufficienter emollitis, compelli rurſus in abdomen, quicquid foras proruperat, ſenſim per adhibitos digitos queat. Commodiſſima autem curationis hujus via haec eſt. Aeger, emiſſa prius urina, depreſſo capite, coxis erectioribus, femoreque dolentis lateris paululum reducto ſeu inflexo reſupinatur; inteſtina vero digitis, ſuper tumore quaſi in circulum agitatis, leniter verſus os ileum reprimuntur inque ſedem propriam repelluntur. Quo facto, per impoſitam manum, diligentiſſime contineri ab adminiſtro quodam abdominis pars illa debet, ex qua inteſtina proruperant; ne ſcilicet, quicquid depresſum eſt, denuo prorumpat. Denique idonea vinctura inſtituenda, emplaſtro ſcilicet glutinoſo ſplenioque craſſo ſimplici vel duplici triangulari ſuper vitioſam partem iſtam impoſitis, firmiterque vel per injectam faſciam aliquam quam ſpicam inguinis vocant, vel etiam per vinculum coriaceum comprehenſis. Neque vero deponi facile vinculum iſtud oportet, ſed quam diutiſſime, vel etiam, ubi hominis aetas id poſtulaverit, per univerſam vitam, prout antea (*N. VI. cap. CXVI.*) diximus, geſtari. Quodſi vero iſta ratione reduci in ſedem priſtinam inteſtina nequeant, haud abs re Medicus faciet, ſi per *clyſterem ex tabaci melioris ſive fortioris fumo*, in anum ope peculiaris machinae, infra, ubi de operationibus ani agitur, deſcriptae, (*b*) diu ſatis injecto, curationem tentaverit. Hujus etenim ſubſidio feliciter egomet varios & cumprimis primo virum quendam ſanavi, quem, fruſtra plane adhibitis clyſteribus ceteris, per triduum jam hernia incarcerata acerbiſſime discruciaverat, quemque nemo fere non, propter teterrimum ſtercoris vomitum maximamque jam corporis debilitatem, morti certiſſimae proximum crediderat; poſteaque adhuc aliquot ejusmodi aegros hoc fumo tabaci feliciter reſtitui, ut nunquam adhuc hoc in morbo ad ſcalpellum accedere opus mihi fuerit. (*c*) Clacius equidem, quam commodiſſime refundi prolapſa inteſtina poſſe ſtatuit, (*d*) ſi *linamentis*, *aqua frigida madentibus*, frequentiſſime tumor ille ventris involvatur. Quam curandi rationem, ſi novum adhuc malum eſt, haud prorſus inutiliter adhiberi, egomet crediderim; Contra vero ubi inteſtina jam aliquam corruptionem ſuſceperunt. (*e*)

II.

(*a*) Nonnulli etiam hic *balnea* commendant: quae vero aliena deprehenſa ſunt, teſte *Garengeoto*, cap. de herniis.

(*b*) Vid. Tab. XXX.

(*c*) In aegro quodam paupere aliquando magnam tabaci vulgaris ſive debilioris copiam, ſed ſine effectu inflari curavi; poſtquam vero nicotianam illam Virginianam, quam *canaſter* vulgo appellare ſolent, adhibendam juſſiſſem, brevi alvus ſollicitata eſt, & inteſtina prolapſa ſponte ac ſubito intrarunt.

(*d*) *In obſervat. chirurg. pag.* 283.

(*e*) Ubi inteſtina aliqua jam corruptione vel gangraena ſunt correpta, *uſum corticis peru-*

Digitized by Google

II.

Curandi ratio per ſcalpellum.

Sed *ubi neque hoc modo reponi prolapſa inteſtina poſſent*, quemadmodum fieri quandoque ſolet, quoties tumor nimis jam induruiſſe, inflammatio autem cum doloribus atque ſtercoris vomitu jam valde increviſſe, advertuntur; Medici prudentis officium eſt, tum quanta noxae gravitas, tum quanta curationis per ſcalpellum neceſſitas, verum etiam quanta ejus difficultas ſit, periclitantis neceſſariis oſtendere: ne ſcilicet aeger nimis debilis evadat, aut inteſtinum corrumpatur, & dubia vitae ſpes per cunctationem in praeſentiſſimum mortis periculum convertatur; neve Medicus, dum ſervare neutiquam potuit, interfeciſſe hominem videatur. Quando igitur aeger conſentientibus amicis ſcalpello ſe ſubmittere vult, tunc ad operationem ſimulatque veniendum eſt, *urinam ante omnia emittere aegrotus debet*, ne veſica urina diſtenta inteſtinorum regreſſum impediat, aut ſcalpello laedatur. Urina miſſa, ſuper menſa vel laterali lectuli parte idem reſupinetur, etſi inguen incidendum pube jam contegitur, ante radendum ne pili curantis manum impediant: depreſſoque dein capite, coxis vero in altum adductis, firmiter a miniſtris quibusdam robuſtioribus, qualiter in omphaloceles curatione praecepimus, contineatur, femore iſto, cui malum vicinum eſt, ne ſcilicet cutis nimium diſtendatur, paululum reducto. Cutem poſtea complicatam ab altera tumoris parte una cum pinguedine omni Medicus, ſed miniſter aliquis, ab altera prehendat, ſurſumque, quantum fieri poteſt, adductam, linea recta ſuper medio tumoris ſcalpello incidat, & poſtea plagam ſurſum deorſumque, quantum ſatis eſt, diducat. (*a*) *Sicubi vero*, propter vehementiorem inflammationem aliquam, *contrahi vel attolli* modo praedicto *cutis nequeat*, ſicut quandoque contingit, tum chirurgus ſiniſtrae manus pollice atque digito medio tumorem comprehendat, ſcalpelloque cautiſſime ac ſuſpenſa velut manu ſuper illum deorſum verſus tracto, plagam rectam faciat; ſed ita tamen levem, ut non niſi cutis, quae tenuiſſima fere ſemper in iſtiusmodi tumoribus eſſe ſolet, dividatur, neque inteſtina ſimul cum vitae periculo, ut quandoque contingit, incidantur. (*b*) Cute, quemadmodum praecepimus, paullulum diviſa, ſpecillum ſulcatum inter diviſam cutem & tumorem immittatur, plagaque tam ſurſum quam deorſum aut ſcalpello aut forfice amplietur. Poſtea, hamulis utrinque injectis, ipſa diducatur, poſitoque ad praecavendam inteſtinorum laeſionem, ſcalpello, per ſpecillum vel ſpathulam, vel ſcalpelli manubrium, vel

peruviani recentiores quidam valentiſſimum obſervarunt. Vid. commerc. litt. Norimb. An. 1735. pag. 3.

(*a*) Garengeot. putat & ſcribit, ſe hoc artificium quam clariſſime figuris Tab. 1. & 2. Tom. I. oper. chirurg. repraeſentaſſe; verum pauciſſimi profecto inde illud rite cognoſcere poterunt.

(*b*) Exemplum iſtiusmodi extat apud Nuckium *in adenographia pag.* 137.

Digitized by Google

vel per ungues etiam digitorum, quicquid forte pinguedinis aut tunicae celluloſae ſubeſt, circumſpecte dividatur, donec ſcilicet vel inteſtina, vel quod ſaepius contingit, ipſorum involucrum, peritonaeum ſcilicet dilatatum, quod *ſacculum* ipſorum appellant, in conſpectum prodeat. Recentiores Galli, teſte GARENGEOTO, (*a*) lamellas tunicae celluloſae, ut citius ſe expediant, non obtuſis inſtrumentis, ſed ſcalpello, eoque non ad perpendiculum, ſed oblique ducto, ſenſim prudenterque dividunt, donec tandem ad ſacculum praedictum perveniant; ſed quam ſolertiſſime tunc agendum, ne inteſtina ſcalpello laedantur. Ne qua autem porro, dum involucrum illud ſive ſacculum incidimus, ſubjecta inteſtina ſimul laedamus, neceſſarium utique videtur, paululum id ſurſum quoque pollice & indice manus ſiniſtrae adducere, atque ita ſcalpello vel forfice circumſpecte applicato, plaga exigua incidere ſive leviter tantum perforare. Dum vero hoc fit, chirurgum terrere non debet, *quando aliquid ſeri vel aqua quaedam proſilit*, ac ſi inteſtinum quoddam vulneraſſet; quia fere ſemper hic liquor quidam aqueus deprehenditur; ſed potius mox vel per ſorficem apicibus obtuſis donatam, vel per ſcalpellum aliquod, ſive rectum, ſive curvum, ope ſpecilli ſulcati immiſſum; vel per ſcalpellum globulo praemunitum, (vid. Tab. V. fig. 3. 4. vel 5.) quale, judice GARENGEOTO, omnibus ceteris ferramentis hic praeſtat, (*b*) vel per forficem aut ſcalpellum ſuper digito in plagam immiſſum, tunicam iſtam ad abdominis foramen ſive annulum usque concidere. Quodſi forte, dum inciſio haec fit, *vaſculum quoddam ſanguiferum inciſum ſanguinem multum fundat*, & chirurgum in opere ſuo impediat, a miniſtro illud vel digitis comprimendum, vel interjecto ſimul ſplenio contineri, vel etiam filo, acus ope trajecto, conſtringi & ſanguis ſpongia vel linteolis abſtergi debet. Quo equidem rite confecto, proximum eſt, ut compellere inteſtina, ſiquidem ſalva adhuc fuerint, per muſculorum abdominis annulum, blanda digitorum compreſſione ſuſcipiamus. Quodſi forte *faeces aut flatus contenti hoc impediant*, tentandum ut hiprius blande repellantur. Ubi vero nec iſta ratione compellere inteſtina licuerit, *ſcalpello ampliari*, *quantum ſatis eſt*, locus procidentiae, id eſt, *muſculorum abdominis foramen ſive annulus debet*; *ſed caute tamen*, *atque introrſum*, *hoc eſt*, *lineam albam verſus*, *ne ſcilicet arteria epigaſtrica*, *quae exteriore latere provenit*, *ſimul concidatur*, quia larga inde ſanguinis profuſio metuenda. (*c*) *Si partes prolapſae extus adhaerent*, eae quam cautiſſime ſolvendae. Inſtrumenta annulo dilatando propria, ſunt vel ſcalpella vel ferramenta modo indicata; vel etiam pro inteſtinis melius

(*a*) In oper. chirurg. artic. de bubonocele.
(*b*) Oper. chirurg. Tom. I. p 326.
(*c*) *Quodſi tamen caſu arteria haec laederetur*, linamentum liquore ſtyptico imbutum ei eſſet imponendum, eaque verſus os ilei probe comprimenda, ita poſtea ope conſuetae deligationis hujus mali & haec profuſio cohiberi poterit.

Digitized by Google

defendendis ſpecillum illud lamina cordiformi inſtructum Tab. XXIV. fig. 8, vel ſcalpellum MORANDI fig. 9. vel DRANII fig. 10. in capſula, tanquam in ſpecillo quodam cavo abſconditum. Ab aliquo tempore valde commendata fuerunt pro hoc uſu *ſcalpella ea, in capſulis quoque occultata*; (*Tab. XXV. fig.* 1. & 2.) quorum prius *fig.* 1. in capſula A C reconditum hic exhibetur: quod vero, poſtquam in locum procidentiae immiſſum erat & lamina B pollice premebatur, ex capſula egrediebatur, ut in *fig.* 2. *litt.* A. demonſtratur, atque ſic eo procidentiae locus, ſive annulus muſculi abdominis erat, ſive ſacculi pars ſuperior, quae inteſtina ſtrangulabat, incidebatur. Verum quia his facilius interiora inciduntur ac laeduntur, dum apex primum prodit & ſcindit, quam pars inteſtina coarctans, priora merito his hodie praeferuntur. Sed ne qua tamen forte inteſtina, quippe inſigniter lubrica, dum abdominis foramen ampliamus, proruant, ſcalpelloque ſeſe objiciant, quando forte vel ſimplici ſpecillo ſulcato, vel etiam MORANDI ſcalpello utimur, *Tab. XXIV. fig.* 9. quam ſolertiſſime reprimi eadem ab adminiſtro quodam debent. Alias inſtrumento (*fig.* 2. *Tab. XXV.*) eundem in finem lamina quaedam, per litteram D hic deſignata, ſubjuncta eſt, id quod deinde PETITUS in ſpecillo *Tab. XXIV. fig.* 8. & DRANIUS *fig* 10. imitati ſunt & corrigere ſtuduerunt loco procidentiae dilatato, inteſtina refundenda, vulnus linamentis, ſpleniis triangularibus & faſcia, quae *ſpica* dicitur, deligandum. Nonnulli vero prius *annulum ſcarificant*, ut tanto firmiorem cicatricem hoc ipſo efficiant, ne hernia tum facile redire queat: id quod in laxiori harum partium conſtitutione haud prorſus alienum eſſe exiſtimo. Quidam etiam in hiatum abdominis *longam turundam immittunt*, & poſtea ſplenia ſuperimponunt, id quod in ſimplici & recenti malo ſupervacaneum imo inutile & noxium eſſe judico; contra adhiberi ea poterit in malo veteri & complicato, ubi humores vitioſi ac putridi aut abſceſſus intus deprehenditur. Sed hac de re infra uberius adhuc diſputabitur.

III.

Alia curandi ratio 1. ARNOLDI.

Hactenus propoſitis Medicorum artificiis tametſi feliciter repelli devoluta in inguen inteſtina queant; tamen haud abs re fuerit, quam curandi viam alii quoque nobiles chirurgi tentaverint, breviter hic ediſſerere. Sic enim chirurgorum aliqui, ARNOLDI, nobilis quondam Chirurgi Pariſini, conſilium atque exemplum ſecuti, perforata cute, ſpecillum ſulcatum, idemque circa extremum clauſum, ut ex Tab. I. litt. M. & N. videre licet, ſubter cutem leniter deprimunt, immiſſaque ſuper illo forfice quadam minus acuminata, utrinque plagam iſtam, quantum opus videtur, ampliant. Deinde oras vulneris alterutrius manus digitis comprehendunt, atque ita cutem, adhibito alterius manus digito quodam, leniter a ſubjecto tumore divellunt, tandemque ipſam per ſcalpellum vel forficem digito impoſitum eatenus dividunt,

qua-

Digitized by Google

quatenus ipſa inteſtinorum compellendorum moles idem poſtulat. Tum medio ſiniſtrae manus digito atque pollice ſuper tumorem impoſitis, manu dextra ſcalpellum falcatum atque acutum prehendunt; quo ipſo in latus paululum inclinato, (ſic enim & clarius ſingula ſpectari, & facilius inteſtina cum ſacculo ſarta tectaque ſervari poſſunt:) tunicas iſtas ſingulas, quibus ſacculus tegitur, quorum modo plures, modo pauciores ſunt, (*a*) provide concidunt. Si quae autem venulae ſeſe offerunt, tum ipſae binis in locis antea ligantur, quam diſſecantur; ne ſanguis inde profluens Medicum in opere ſuo impediat. (*b*) Si quid ſanguinis nihilominus ex vulnere promanaverit, linamentis adhibitis diligenter idem abſtergitur. Quicquid vero tunicarum diſſectarum hinc atque inde ſacculo adhaeret, id ipſum vel digitis divellitur, vel, cavo etiam ſpecillo ſubmiſſo, forfice retuſa reſcinditur. Quibus equidem rite peractis ſingulis, proximum eſt, ut pollice atque indice applicatis, ſuperior tumoris tunica ſive inteſtinorum ſacculus firmiter contineatur ſurſumque adducatur. Juxta hunc ipſum ſacculum, quem undique a partibus cohaerentibus ſeparat, eundemque nusquam perforatum, ſed integrum relictum, clariſſimus PETITUS ſpecillum ſulcatum cuſpideque clauſa inſtructum, ſub annulum iſtum, ex quo devoluta ſunt inteſtina, demittit, ipſamque viam iſtam, modo ſuperius propoſito, ſcalpello ampliat. Mox, inferiore ſacculi parte manibus comprehenſa, quicquid inteſtinorum inibi continetur, leniter verſus os ileum deprimit, atque ita pedetentim ad ſedem priſtinam illa reducit. Compulſis hac ratione inteſtinis, ad herniam novam certius praecavendam ſacculum quoque prius complicatum per idem foramen reprimit, (quem in eo ſenſim poſtea indurari, illudque bene claudere aſſeverat) glomere quodam lineo, ex filamentis lineis compacto & linteo obducto, (Galli *la Pelotte de Mr.* PETIT nuncupant;) atque albo & vitello ovi cum admixta ſpiritus vini portiuncula conquaſſato, diligenter humectato atque expreſſo, & intra manus ita volutato, ut cylindri aut ovi alicujus figuram idem accipiat, ſuperimpoſito. Juxta & ſupra glomus illud minuta quaedam alia glomera linea, vel & linamenta injiciuntur. Quae ut firmiter abdominis partem aegram contineant, tribus quatuorve ſpleniis triangularibus, ſenſim majoribus, ſpiritu vini madidis conteguntur, exactiſſimeque per injectam faſciam, quam *ſpicam inguinalem* appellant, deligantur.

2. PETITI.

IV.

Sed ſi verum fateri fas eſt, *haec modo propoſita curandi* ratio, *qua ſacculus non aperitur*, nec mihi nec aliis praeſtantioribus chirurgis ſatis placet: & 1. quidem, quia *ſacculus ille* plerumque undique imo & cum

Quid de hac methodo ſit ſentiendum.

 vaſis

(*a*) Quo inveteratae magis ejusmodi herniae ſunt, eo craſſiores fieri ſolent hae tunicae, & contra.

(*b*) Sed hae venulae plerumque prius non conſpiciuntur, quam conciſae ſunt.

Digitized by Google

vaſis ſpermaticis ipſis coalitus eſt; quae, dum ipſum inde ſeparare volumus, facile laeduntur. 2. Quia *omentum vel inteſtina evoluta ſaepius jam corrupta;* id quod clauſo relicto ſacculo, nec cognoſci, nec conveniens auxilium adhiberi, adeoque facile mortis cauſſa eſſe poteſt. 3. Quandoque in ſacco illo *larga foetidi ichoris copia includitur*, qui in ea methodo in ventrem haud ſine manifeſtiſſima noxa repelleretur: Cheseldenus enim, Britannorum chirurgus hodie celeberrimus, memoriae prodidit, ſe in iſtiusmodi hernia foetidae amurcae duas quaſi libras inveniſſe, quae ſine dubio in ventrem repulſae aegrotanti mortem intuliſſent. (*a*) 4. *Inteſtina* & omentum his in caſibus *ſaepius cum partibus externis connatae* ſunt, (*b*) quae clauſo ſacculo nec ſolvi, nec in ventrem refundi poſſent. 5. Sacculus integer relictus, praeſertim ſi amplus, *facile novae herniae occaſionem* atque *aptum receptaculum praebere poteſt.* 6. Ea methodus in caſu, ubi peritonaeum ruptum eſt, prorſus non ſuccedit; quemadmodum Petito has aliasve rationes Mauchartus, Medicinae in Academia Tubingenſi Profeſſor, & diſcipulus quondam noſter quam aptiſſime oppoſuit. (*c*) Ita & Dranius, ſaepe jam laudatus chirurgus Pariſ. illam curandi rationem haud omnino probat: (*d*) primo quia inde nulla ſingularis utilitas perſpici poſſit; deinde quia, ſi per plures dies hernia incarcerata fuit, inteſtinum ſaepius jam ſphacelo corruptum eſſet, ubi ſi vitiatae inteſtini partes ſeparantur & cadunt, ſicut haud raro contingit, aut ſaltem contingere debet, ſi aeger non moritur; chylus & excrementa in abdomen inciderent, aegrumque ſic neceſſario tandem conficerent. Indeque concludit, quotiescunque hernia per aliquot dies incarcerata fuit, ſaccum neceſſario aperiendum eſſe. Has igitur ob cauſſas ut plurimum etiam in malo veteri magnoque tumore praeſtare exiſtimo, ſacculum potius aperire quam integrum relinquere, eumque modum non niſi in recenti malo, ubi nulla adhuc inteſtinorum corruptio, nulla concretio, nullusve abſceſſus, tuto poſſe adhiberi: quemadmodum & ipſe Garengeotus hanc curationem nunc ad haſce obſervationes reſtringit, in altera operationum ſuarum chirurgicarum editione.

V.

Cypriani *curandi ratio.*

Nobilis ille quondam Medicus & Chirurgus Batavus, D. Cyprianus, qui ultimam vitae ſuae partem in Anglia tranſegit, & a quo ibidem non pauca me proficere gratus memini, eodem fere modo, ut ſupra

(*a*) Conf. *Ejusdem Anatom.* edit. III. pag. 283. Ita & ipſe Garengeotus refert, ſe in ejusmodi hernia magnam foetidae materiae copiam deprehendiſſe, oper. chir. T. I. p. 373.
(*b*) Vid. Cypriani Epiſt. de foetu ex uteri tuba exciſo, pag. 85.
(*c*) In Diſſert. Med. chirurgica *de hernia incarcerata* Tubingae edita, 4. 1722. pag. 21.
(*d*) *Obſ. chirurg.* Tom. II. pag. 33. & ſeq.

Digitized by Google

ſupra ſcripſi, in hoc malo cutem & peritonaei ſaccum aperuit; ſpeciatim tamen digito, loco ſpecilli ſive conductoris, tanquam optimo ſpecillo, hic uſus eſt, pro plaga ſacci & cutis amplianda. Cum vero foramen ſive annulus muſculorum abdominis non ſatis amplum erat pro inteſtinis prolapſis refundendis, cutem, pinguedinem, muſculos & peritonaeum, immiſſo prius ſpecillo ſulcato cum ſcalpello pro annulo dilatando, mox autem digito & ſuper hoc forfice, in tantum omnia dilatabat, quantum ad inteſtina ſine omni vi intus compellenda opus erat. Nam ſatis amplas inciſiones hic valde commendat, ut inteſtina ſine magno negotio & fere ſine omni preſſione refundi queant; quando enim dilatatio nimis anguſta, inteſtina nimis comprimenda atque collidenda eſſe, ſi ea repellere velimus; unde facile periculoſa inflammatio, gangraena & mors induci poſſent. Poſtquam vero inteſtina tam craſſa quam tenuia cum externis partibus coalita deprehenderat, ea ſcalpello quam ſolertiſſime ſeparavit, ac deinde in ventrem repoſuit; vulnus vero factum *ſutura nodoſa*, ut in gaſtroraphia alias ſolenne eſt, clauſit & glutinavit, (*a*) Atque hanc ſuturam in hac curatione non ſolum Celsus jam commendavit; (*b*) verum Cel. Rossetus illam in hernia incarcerata laudavit; (*c*) imo & doctiſſimus quondam Germanus Medicus & Chirurgus, Rolfincius eam quoque jam centum abhinc annis in ſimili morbo cum ſucceſſu inſtituit. (*d*).

VI.

Cel. Britannorum Chirurgus, Cheseldenus, in hernia incarcerata, ubi inteſtina & omentum prolapſa erant, ſupra annulum muſculorum abdominis ventrem, id eſt cutem, pinguedinem, muſculos abdominis & peritonaeum ſcalpello, magna eaque recta plaga, usque ad locum prolapſus aperuit, (*e*) poſtea per hoc vulnus immiſſis digitis inteſtina prolapſa in ventrem retraxit, omentum vero adnatum acu duplex filum trahente perforavit, ligavit atque amputavit, aegrumque ſic feliciter reſtituit: quemadmodum hanc inſtauratam rurſus operationem in libro ſuo anatomico non ſolum deſcripſit; verum etiam adjecta figura illuſtravit. (*f*) Utrum vulnus hoc abdominis ſutura, ſicut ego ſuſpicor, an alia ratione glutinaverit, non indicat: optandumque eſſet, ut boni publici cauſſa hanc admodum peculiarem operationem & curationem paulo plenius deſcripſiſſet, ut tanto major fructus in arte chirurgica inde percipi poſſit.

Cheseldeni curandi modus.

(*a*) Vid. Ejus *Epiſt. de foetu ex uteri tuba exciſo*, pag. 82. & ſeq.

(*b*) *Lib. VII. cap. de omenti deſcenſu.*

(*c*) Vid. lib. de ſectione Caeſarea & Bauhinus in eodem libro pag. 277. ubi plura exempla referuntur.

(*d*) Vid. Ejusd. diſſertat. anatom. pag. 182.

(*e*) Hoc quidem jam olim factum eſſe ex Rosseti libro de partu caeſareo, ubi de herniis agit, videri poteſt, ſed in deſuetudinem abierat.

(*f*) Edit. tertia, pag. 283. Tab. XXV. itemque in lib. ejus *de lithotomia.*

Digitized by Google

VII.

Quid inteſtinis repoſitis fieri debeat.

Inteſtinis, quemadmodum praecepimus, in priſtinam ſedem quacunque ratione compulſis, ſuperiorem annuli partem ſcalpello vel forfice crebro incidere vel ſcarificare nonnulli ſolent; quo nempe ſolidior atque firmior hoc ipſo induci vulneri cicatrix queat, pro nova hernia avertenda. In quo ipſo tamen negotio ſolertiſſime cavendum, ne denuo inteſtina prolabantur, aut concidantur. Itaque per admotum linamentum calidum gnaviter primo contineri, deinde reliquam ſacci tunicam ſeparari, prope annulum filo ligari atque infra ligaturam reſecari, itemque quod in cute forte abundat, reſcindi; mox autem glomeribus lineis, praeſertim glomere Petiti quod vocant, atque ſpleniis aliquot triangularibus craſſis ſuperimpoſitis, per adhibitam faſciam, quam *ſpicam inguinalem* vocant, exactiſſime vinciri plagam hanc abdominis oportet. Vinctura hunc in modum inſtituta, lectulo aeger imponatur, eidemque poſt aliquot horas, niſi jam valde debilis, ſanguis per venam detrahatur. Corpus aegrum toto curationis tempore quietum contineatur, capite paulo demiſſius poſito; victus autem ratione eadem ſervata, quam ad morborum quorumcunque vulnerumque graviorum curationem ſupra jam tum ſaepius commendavimus. Denique, niſi jam per ſe ſatis laxa alvus eſt, ſolvere in dies ſingulos per injectas lotiones ſive *clyſteres emollientes* ipſam conveniet. Si proximo ab inſtituta curatione triduo vel quatriduo a gravioribus noxis liberi manſerint, qui curationem illam ſuſtinuerunt, haud exigua ſpes eſt, fore, ut ad priſtinam ſanitatem illi redeant. Quam equidem ob cauſſam haud abs re fuerit, primis diebus per ingeſtum medicamentum aliquod conveniens leniter alvum ducere, atque ſic repoſita inteſtina a vitioſis humoribus diligenter expurgare. Quoties verocunque *ſingultus atque febris* curationi ſuperveniunt, praeſentiſſimo utique mortis periculo expoſiti ſolent eſſe aegrotantes: quibus tamen malis remediis valentiſſimis mature occurrendum.

VIII.

Quid circa deligationem obſervandum.

Circa deligationem ſequentes neceſſariae ſunt obſervationes. *Prima* ſcilicet *deligatio*, ſiquidem ſatis firmiter illa haeſerit, ante tertium aut alterum ſaltem diem reſolvi temere haud quaquam debet; niſi forte humores noxii intus contenti aut aliae rationes id altero jam die exigant. Poſtquam autem conſtituto tempore ipſa reſoluta eſt, diligenter abſtergi vino vel ſpiritu vini calido cruor atque ſordes debent, vinctura poſtea & glutinatione vulneris eadem prorſus ratione inſtitutis, quam in ceterorum vulnerum curatione praeſcripſimus. Denique in deligationibus ſingulis, quae tamen non niſi quotidie ſemel, vel ubi nihil urget, ſolum poſt alterum diem innovandae ſunt, caveri quam ſolertiſſime debet, ne denuo inteſtina prorumpant. Quam equidem propter cauſſam haud abs re fuerit, hominem aegrum, quoties deligatio

tio

tio reſolvitur, ita deponere, ut, coxis ſurſum elatis, caput reliquo corpore aliquanto ſit depreſſius; vulneris autem pars ſuperior gnaviter ab adminiſtro quodam per admotam manum contineatur, donec ad ſanitatem redeat. Vulnere tandem rite glutinato, proximum eſt, ut de apto quodam cingulo ſive ſubligaculo ſanatis proſpiciatur. Quod ipſum equidem, ne priſtinum denuo malum redeat, a junioribus per unum alterumve annum continuum, ab aetate vero provectioribus per univerſam vitam geſtari oportebit. Ceterum neque id ſilentio penitus hic praetermittendum videtur, eſſe in Medicis nonnullos, qui ſtatim poſt abſolutam operationem, antequam deligatio fiat, oleo roſarum calido univerſum abdomen inungant, linamentiſque calidis deinde contegant; id quod tamen non adeo neceſſarium eſſe exiſtimo.

IX.

De turundarum uſu poſt banc operationem.

Multi ex praecipuis Pariſienſium chirurgis, ut Dionisius, Mervus, Arnoldus, Thibotius, aliique poſt operationem & reductionem inteſtinorum magnam & longam turundam ex linteo confectam, filoque longo ac robuſto inſtructam, in foramen abdominis immittere jubent, pro aperto illo aliquamdiu ſervando, ut humores praeter naturam intus forte contenti per illud ſenſim emitti queant, ne noxa iis concitetur. (*a*) Widenmannus, unus ex recentioribus Germanis chirurgis, cum Dionisio vult, ut longitudinem unius & dimidii pollicis, latitudinem vero ſive craſſitudinem pollicis turunda haec habeat, docetque, eam in deligatione non extrahendam, ſed tamdiu in vulnere relinquendam eſſe, donec ſuppuratione ſponte cadat. (*b*) Alii eam adeo craſſam & amplam deſiderant, ut vi aliqua intrudenda ſit. (*c*) Petitus vero turundas hic prorſus damnat; partim propter irritationem, quam ipſas concitare exiſtimat; partim propter aërem, qui ſic in ventrem intrare, & noxas intus producere poſſet. (*d*) Quoniam vero ſaepius putridi humores his in morbis in ventre ſunt, ut ſupra dictum eſt, eis in caſibus in principio per aliquot tempus turundam adhibendam eſſe, cum Dranio (*e*) exiſtimo. Contra ſi tale quid non adeſſet, conſultius eſſe duco turundam omittere, & ſecundum Petiti morem, globulo nimirum vel nodulo craſſo lineo vulneri impoſito, ceteriſque ſupra propoſitis mox vulnus deligare, ut illud ſic quam citiſſime claudi glutinarique queat.

X.

Quid faciendum omento vel inteſtinis corruptis.

Quando in operatione, ſacco deoperto, *omentum* prolapſum vel *corruptum* vel *craſſius* eſt, quam ut refundi queat, in parte ſana acu filum du-

(*a*) Garengeot. *operat. chirurg.* cap. de bubonocele.
(*b*) Libr. de lithotomia & herniotomia, pag. 144.
(*c*) Vid. Koch. in eleganti *de hernia crurali* diſſertatione, Heidelbergae An. 1726. impreſſa.
(*d*) Garengeot. loco citato.
(*e*) Obſervat. chirurg. Tom. II. pag. 37.

Digitized by Google

duplex trahente perforandum, utrinque peculiari nodo ligandum, & vitiatum reſecandum; ſanum vero, relicto filo extra vulnere, reponendum, ceteruinque eo procedendum modo, ut in vulneribus abdominis de corrupto omento docuimus. Si omentum non craſſitudine peccat, ſed ſolum corruptum eſt, pars corrupta etiam ſine ligatura extra vulnus relinqui, ſana vero refundi poteſt: ita vitiata ſponte ſuppuratione ſeparabitur & cadet. Quod ſi autem *inteſtina prolapſa corrupta jam tum ſeu putrefacta* reperiuntur: qualiter fieri plerumque ſolet, quoties juſto tardius ad operationem proceditur; tunc ſane quam maxime difficilis atque adeo periculoſus utplurimum eſſe exitus operationis conſuevit. Fere ſemper enim homines aegri, rebus ita ſeſe habentibus, paulo poſt vel & ſub ipſo quaſi ferro emoriuntur. Atque haec ratio videtur, quare chirurgorum nonnulli in iſtiusmodi caſibus ab opere ſuſcepto mox proiſus deſiſtant, atque ita homines miſeros absque curatione relinquant; ne ſcilicet, qui ſervari nequeunt, majoribus adhuc cruciatibus fruſtra exerceantur. (*a*) Interim quia praeſtat, vel maxime ancipitem etiam curandi viam tentare, ubi alia haud perſpecta, quam in certiſſimo mortis periculo homines aegros deſerere; haud prorſus alienum fuerit, quia inteſtinorum corruptorum in abdomen repoſitio certam fere mortem poſt ſe traheret, (*b*) putrefactam illam inteſtinorum partem penitus excidere; partem vero ſanam, eandemque ſuperiorem, vulneri ea ratione adſuere, quam ſupra jam tum *in abdominis vulneribus* (*P. I. Lib. I. Cap. VII.*) prolixe ſatis deſcripſimus. Sic enim dubium neutiquam eſt, quin ſaltem aliqui, praeſertim natura valentiores, redire quandoque ad ſanitatem priſtinam valeant, quibus alias perexigua, imo vero nulla ſalutis ſpes reliqua videbatur. Atque haec curandi ratio ſic omnino eſt comparata, ut luculentis non ſolum propriis, ſed & aliorum chirurgorum & Medicorum experimentis comprobetur. Ita enim, praeter teſtimonia ſupra pag. 109. jam producta, clariſſimo Merio auctore, (*c*) diſcimus, feliciter aliquando hominem conſanuiſſe, cui in ejusmodi ramice inteſtina corrupta ad quatuor vel quinque circiter pedes fuerant exciſa, inteſtino cum foramine muſculorum abdominis coalito. Garengeotius autem memorat, hominis alicujus inteſtino, quanquam illud vitiatum & nigrum jam tum, aperto ſacco, in certo quodam loco deprehenſum fuerit, a chirurgo nihilominus in priſtinam ſedem reſtituto, brevi poſt feces ex vulnere profluxiſſe; verum menſtruo circiter ſpatio elapſo, non fecum modo profluſ-

(*a*) Ita Ann. 1707. Amſtelodami Rauius fecit. Nam cum in ejusmodi aegro, aperto ſacco, inteſtina nigra conſpiceret, mox ſcalpellum projecit, ab opere deſtitit, aegrumque reliquit, dicendo: ipſum ſervari non poſſe, ſed ei brevi eſſe moriendum; id quod etiam factum eſt die ſequenti.

(*b*) Conf. Dranii obſ. chirurg. LX.

(*c*) Vid. *Acad. reg. ſcient. ann.* 1701 *pag.* 372. *edit. Amſt.*

fluvium iſtud paulatim ceſſaſſe, ſed ipſam quoque ventris plagam, per impoſita glomera linea exigua & filis inſtructa, quoties opus fuerit, deligatam, ita ſenſim coaluiſſe, ut non niſi minuta quaedam & parum homini moleſta fiſtula remanſerit (*a*).

XI.

Dranius in ejusmodi caſibus adhuc alia ratione, in qua quammaxime naturam imitari videtur, procedit. Viſum ſcilicet eſt a quamplurimis Medicis atque etiam ſpeciatim aliquoties a me ipſo, hernias ejusmodi *incarceratas* ab aegris, praeſertim pauperibus, qui nullum neque Medicum neque Chirurgum in conſilium vocarunt, pro abſceſſibus fuiſſe habitas. Verum poſtquam, exantlatis prius quam ſaeviſſimis cruciatibus, ex abſceſſu, ut putarunt, rupto ſaeces ſive excrementa, imo ut ter me videre memini, vermes quoque prodierunt, medicam demum opem implorarunt. Qui vero tunc plerumque nihil aliud egerunt, quam ut ulcus illud quotidie mundarunt, medicamentum & emplaſtrum vulnerarium ſuperimpoſuerunt; atque hac ratione factum eſt, ut multi horum aegrorum ſponte magis quam artis poteſtate reſtituti fuerint: & quidem ſic, ut vel ulcus omnino glutinatum ſit & aegri perfecte curati, vel apertura quaedam ſive hiatus in inguine relictus fuit, per quem, quaſi per novum quendam anum, excrementa, imo & haud raro vermes prodierunt. Hunc itaque ductum naturae, quia feliciter ſaepe ſponte ceſſit, imitatus eſt Cl. Dranius *obſervat. LX*, atque ubi in operatione hujus mali inteſtina, aperto ſacco, corrupta jam deprehendit, ea in ventrem refundere quam alieniſſimum duxit, quia corruptae partes & faeces, in abdomen incidentes, periculoſiſſima mala & mortem ipſam producerent; attamen etiam ea non reſecavit: verum inciſo ſolum atque ſic dilatato ſtrangulationis loco, ut ſanguis libere influere & refluere poſſit, inteſtinum corruptum diſſecuit, ut ſordes contentae effluere potuerint, partibusque remediis vulnerariis, linamentis ſpiritu vini camphorato imbutis, & faſciis proſpectis, ſeparationem partium corruptarum atque ſimul integri inteſtini cum oris annuli ſive ulceris glutinationem ſpontaneam exſpectavit, atque ſic res ſine reſectione & ſine ſutura inteſtini cum annulo, adeoque minori labore, eodem tamen cum effectu feliciter ceſſit. Sed. *ſi chirurgus in hac operatione caſu inteſtinum ſanum laederet*, tunc omnino illud ſutura loco procidentiae jungendum eſſe docet: quia hoc tam facile foramini ſponte ſe non jungeret, quam tale, quod propter herniam arcte in annulo conſtrictum & inflammatum haereret, atque ope inflammationis ei jungeretur.

Dranii peculiaris modus.

XII.

Haud prorſus abſimile hiſce experimentis illud videtur, quod Serenissimi Ducis Brunsvicensis nostri chirurgus aulicus, Ramdohrius, pau-

Ramdohrii obſervatio notabilis.

(*a*) In chirurg. operat. cap. de Herniis.

paucos ante annos feliciter admodum in Guelpherbytana femina quadam inſtituit, dum ſcilicet, poſt herniam incarceratam ſponte ruptam, propendente & excisa magna inteſtinorum parte corrupta, binas partes extremas, easdemque ſanas, ſuperiori in inferiorem inſinuata, leniter per injectum filum conjunxit, in abdomen repoſuit, filique circumducti ope ad vulnus abdominis attraxit, atque ita non modo effecit, ut cum vulnere conferveſceret, & ad glutinationem, quod mirum videri poterat, inteſtinum diviſum perveniret, ſed feminam quoque velut ex ipſis mortis faucibus retraheret, faecibus poſtea non per vulnus, ſed per anum egredientibus. Mulier illa poſtea ſana vixit, at poſt annum ex pleuritide obiit, atque in inciſo cadavere inteſtina diviſa inter ſe rurſus coalita deprehenſa ſunt: quae ipſe mihi una cum parte abdominis, cum qua coaluerunt, dono dedit, eaque adhuc in ſpiritu vini aſſervo, ut dubitantibus aut diſcentibus ea ſemper oſtendere poſſim (*a*).

XIII.

Quid in hernia ſcroti incarcerata faciendum.

Sicubi *inteſtina in ſcrotum devoluta ita contorquentur* vel *ſtrangulantur*, ut in ventrem refundi nequeant, tum eadem propemodum, quae hactenus explicavimus, neceſſaria ſunt curationis artificia: prouti quidem planius ex jam jam dicendis apparebit. Variae praeterea praeſtantiſſimae atque utiliſſimae obſervationes de ejusmodi herniis in Saviardi obſ. chir. 19. & 20. Courtialii obſ. pag. 150. itemque in Dranii *obſervat. chirurgicis* videri poſſunt, aliaeque tres Hanoverae annotatae ac deſcriptae in *Commerc. litterar. Norimb. An.* 1735. *pag.* 3. a Cl. Werlhofio, Medico aulico Regis Magnae Brittanniae doctiſſimo atque praeſtantiſſimo, lectu digniſſimae referuntur.

CAPUT CXVIII.

De Hernia crurali. Sive femorali.

I.

Hernia cruralis quid ſit.

AD inguinalis herniae ſimilitudinem proxime accedit illa, quam *cruralem* aut *femoralem* Medici recentiores appellare conſueverunt: ſiquidem ipſa in parte ſuperiori & exteriori femoris, haud procul ab inguinibus, ubi nimirum & arteria & vena, *cruralis* dicta, e ven-

(*a*) Deſcripta prolixius eſt haec obſervatio a D. Morbio, auditore quondam noſtro perquam induſtrio, in diſſertatione quadam, varias obſervationes chirurgicas & anatomicas deſcribente, quae ſub meo praeſidio Helmſtadii An. 1730. prodiit.

Digitized by Google

ventre ad femur deſcendit, pronaſcitur. Quod ipſum equidem mali genus tametſi ſatis frequens & ſequiori praecipue ſexui familiare ſit; tamen, quod merito mireris, pauciſſimi fuerunt, qui vel in eodem explorando vel deſcribendo magnopere laboraverint, quique ipſam pro hernia inguinali non habuerint aut ab ipſa diſtinxerint. Verheyenus primus fuit, apud quem de hernia crurali, licet Barbettus rem obſcure jam indicaverit, (*a*) aliquid ſcriptis conſignatum inveni. (*b*) Poſt Verheyenum vero explanatius aliquanto atque uberius eandem noxam explicarunt Palfynus (*c*), ac poſtea Garengeotius in operat. chirurg. cap. de herniis; Kochius in diſſert. de hernia crurali, (*d*) & Dranius in obſervat. chirurg. Tom. II. Garengeotius quidem perhibet, (*e*) Paulum jam hoc mali genus cognoviſſe; ſed non indicat locum hujus auctoris, ubi hoc deſcripſerit: & ego nihil hac de re apud ipſum invenire potui. Ita & verba, quae Barbetto tribuit, hic addit; quae vero in hoc auctore, cap. de herniis, haud reperio.

II.

Sed ne quis tamem forte mali hujus rationem atque indolem ignoret; haud abs re facturi nobis videmur, ſi breviter ex anatomicorum inſtitutis indicaverimus, locum iſtum, ubi muſculus pſoas & iliacus, nec non ſuper his arteria & vena cruralis ex abdomine ad femur transeunt, non usque adeo firmiter munitum eſſe, ut inteſtinis ſatis reniti queat; ſed peritonaeo tantum, faſcia lata, pinguedine atque cute clauſum. Deinde ſceleton aliquod contemplantes, deprehendimus in oſſe ileo exiguam foveam aliquam ſuper acetabulo poſitam, atque ab inferiore muſculi oblique deſcendentis parte, quaſi ligamento quodam, ad inſtar alicujus arcus extenſo, quod ligamentum Vesalii nonnulli, alii Poupartii appellant, contectam. Per exiguum hiatum iſtum ſive arcum inteſtina vel omentum quandoque prorumpunt, atque ita ramicem aliquem peculiarem excitant. Garengeotius vult, hanc ramicis ſpeciem frequentius ceteris occurrere herniis. Verum quamplurimas omnis generis hernias vidi & curavi, inter quas vero vix ſemel iterumve cruralem vidi. *Quae mali hujus ratio ſit.*

III.

Quanquam autem herniam inguinalem inter & cruralem inſignis ſimilitudo intercedat; dignoſci tamen ſatis facile ab invicem eaedem poterunt, ſimulatque propriam utriusque ſedem diligenter obſervaverimus. Namque *inguinalis* hernia haud procul a pudendis, eo nimirum loco naſcitur, ubi muſculorum abdominis annulus & peritonaei proceſſus, qui *Diagnoſis.*

 ex

(*a*) In chirurgia Cap. VII. de herniis.
(*b* Vid. *Ejusd. anatomia. edit. poſter. cap. de peritonaeo.*
(*c*) In chirurg. ſua pag. 79.
(*d*) Heidelbergae An. 1726 edita.
(*e*) Oper. chir. Tom. I. p. 244. edit. II.

ex anatomicorum ſcholis probe noſcendi, ad ſcrotum deſcendunt, & tumor ab illo annulo ad ſcrotum usque ſe extendit. *Cruralis* vero inguen exterius infeſtat; dum in ſuprema, exteriori atque anteriori femoris parte, ſuper acetabulo nimirum, ſive ubi femur cum acetabulo jungitur, ſuboriri ſolet. Tum ipſa quoque paulo plerumque minor & rotundior eſt inguinali, adeoque longe facilius, quam ipſa, confundi cum bubonibus poteſt: inguinalis vero plerumque paulo magis oblonga eſt. Ceterum quando hernia cruralis nondum, quod ego ſciam, peculiari nomine apud Germanos deſignata eſt, haud prorſus alienum fuerit, *herniam inguinalem* duplicem conſtituere: quarum altera *interior*; altera vero, quippe cruralis, inguinalis *exterior* appellari commode poteſt.

IV.

Prognoſis atque curatio. Ad exitum hujus mali atque curam quod attinet, idem propemodum hic valet, quod de hernia inguinali ſupra propoſuimus: imo hernia crurali laborantes longe gravius quandoque periclitantur, quam qui inguinali affliguntur. Deinde obſervandum, quod in herniae cruralis curatione, quando prolapſa inteſtina reſtituere volumus, magis verſus lineam albam, neutiquam autem verſus os ileum, ut in inguinali, compelli inteſtina debeant. Si per adhibitas manus adhuc reponi prolapſa inteſtina poſſunt, longe optimum fuerit, emplaſtro atque vinculo convenienti, qualiter in hernia inguinali jam tum praecepimus, aegrotantibus ſuccurrere. *Sicubi vero jam tum incarcerata* ſive *intercepta* inteſtina reperiuntur, usque adeo, ut neque olea, neque unguenta, neque cataplaſmata, neque clyſteres, neque fumi nicotianae fortioris injectio, neque alia hujus generis medicamenta ſuperius commendata quicquam proficiant, & gravia mala ſuperveniant; proximum eſt, ut ad operationem illam chirurgicam, de qua circa bubonocelen tractavimus, procedatur. Sacculo hunc in modum detecto, ampliari paululum foramen illud, unde inteſtina proruperunt, oportet; ſed ita tamen, ut, ſi malum recens, ipſe ſacculus, Petiti exemplo & conſilio, ſalvus maneat atque illibatus. Per hoc ipſum foramen blande compelli debet, quicquid inteſtinorum & omenti prolapſum eſſe advertitur. Compelli autem plerumque ſatis facile hic inteſtina poſſunt; praeſertim quia, prout Verheyenus in Anatome ſua (*a*) recte obſervavit, quam ſaepiſſime non niſi perexigua eorundem portiuncula, imo ſaepe non niſi anterior ejus paries, vel etiam appendicula quaedam (*b*) prolabi circa femur ſolet. Inteſtinis hac via repoſitis, eadem ratione ut poſt bubonoceles operationem quam exactiſſime deligari vulnus illud opor-

(*a*) *Cap. de peritonaeo.*
(*b*) Quales Ruyschius varias delineavit obſ. chirurg. in Muſeo anatom. pag 63. fig. 3. & Theſaur. anatom. VII. Tab. 4. fig. 2. & 3. item Littrius in Acad. Reg. Pariſ.

Digitized by Google

oportet. Sic enim feliciter admodum atque celeriter glutinare plagam iſtam licebit. Si qua autem forte major inteſtinorum pars ex abdomine prorupit; ſi cum partibus proximis inteſtina prolapſa coaluerunt; ſi denique alia forte res quaecunque impedit, quo minus ſine ſacculi inciſione refundi commode inteſtina foras devoluta queant; vel malum jam diu duravit, ut inteſtina corrupta ſint; incidere ante omnia ſacculum quam cautiſſime, ut praecedenti capite monuimus, deinde ſi ea adhuc ſana & libera ſunt, blande refundere, aut ſi vicinis nexa, ea reſolvere inteſtina oportebit: ſed cum adhibita tamen prudentia, ne qua forte vena vel arteria cruralis ſubjecta ſimul concidatur, neve ſic praeſentiſſimo vitae periculo aeger exponatur. (*a*) Quando vero omentum vel inteſtinum vitiatum deprehenditur, eadem, ut praecedente capite diximus, ratione procedendum.

CAPUT CXIX.

De inteſtino in ſcrotum devoluto ſive hernia ſcroti: ſpeciatim de Enterocele.

I.

HActenus de inteſtinis circa inguina nec non e ſuperiori abdominis parte prolapſis egimus. Pergendum nunc eſt ad ea vitiorum genera, quae propter ſimilem fere cauſſam in ſcroto ſive circa teſticulos ſuboriuntur. Atque ut planius omnia cognoſcantur, haud abs re facturi nobis videmur, ſi generatim prius, quid & quotuplex hoc partium naturalium vitium ſit, indicaverimus; deinceps vero de ſingulis ſigillatim expoſuerimus. Scilicet unumquemvis ſcroti vel partium naturalium tumorem praeter naturam, *herniam ſcroti*, ſive *ſcrotalem* Medici communiter appellant, fereque duplex illius genus conſtituunt, *veram* ſcilicet atque *ſpuriam* ſive *falſam*. Namque *veram* eandem vocant, quoties ab inteſtinis vel omento in ſcrotum devolutis malum pronaſcitur; contra vero *ſpuriam*, *falſam* ſive apparentem, ubi vel teſticulus vel vaſa ſpermatica ab intus haerentibus humoribus intumeſcunt, vel humor aliquis noxius, vel aër ſive flatus, vel hujus generis alia materia modo dictam corporis partem juſto amplius diſtendit. Sub his, *Herniae ſcroti quid & quotuplex ſit.*

 quaſi

(*a*) Garengeot. exemplum refert. ubi inteſtinum tam firmiter cum praedictis magnis vaſis coalitum erat, ut impoſſibile fuerit, illud ſine horum laeſione reſolvere, artic. de hernia crurali; ideoque inteſtinum potius tunc incidendum eſſe exiſtimat, quam hanc arteriam vel venam. oper. chir. T. I. p. 186.

quaſi generibus complures herniae ſcrotalis ſpecies comprehenduntur; quae, pro materiae peccantis atque ſcrotum diſtendentis diverſitate, diverſimode & finiuntur & denominantur. Namque ubi inteſtinum per proceſſus peritonaei in ſcrotum devolutum eſt, *enterocelen*; ſi omentum prolapſum eſt, *epiplocelen*, noxam illam, ſuſcepto a Graecis vocabulo, Medici nuncupant. Ubi vero ab humoribus alienis & nominatim ſero ſive aqua ſcrotum diſtenditur, *hydrocele* hinc naſcitur; ſi a ſanguine, *haematocele*; ſi idem fit ab aëre ſive flatibus, *pneumatocele.* Porro ſi teſticulus aliquis ultra, quam naturaliter decebat, increſcit dureſcitque; *ſarcocelen* Medici ſubortam eſſe judicant. Denique ubi venae ſpermaticae nimis intumeſcunt; *hernia varicoſa* ſive *varicocele* aut *cirſocele* infeſtare hominem perhibetur; & ſi abſceſſus in ſcroto naſcitur, *hernia humoralis* a quibusdam appellatur. Nonnunquam gemina ex his ipſis malis ſibi mutuo ſunt conjuncta: quae proinde, connexis ininvicem nominibus, *entero epiplocele*, *hydro enterocele*, vel, pro re nata, aliter quoque vocari conſueverunt. Interdum *in altero ſcroti latere adeſt hydrocele*, *in altero Enterocele*, ut nuperrime adhuc ejusmodi aegrum vidi atque ſic etiam cum reliquis quandoque fit. Singulorum autem quae natura ſit atque indoles, ſigillatim atque ordine nunc curatius erit explicandum.

de Enterocele.

II.

Enterocele quid ſit. Atque *enterocele* quidem in ſcholis Medicorum appellatur iſtiusmodi tumor, qui ab inteſtinis, per muſculorum abdominis annulum & peritonaei proceſſus in ſcrotum devolutis, naſcitur. (*Vid. Tab. XXV. fig.* 3. *A. B.*) Solent hanc ipſam nonnulli etiam *oſcheocelen*, imo & *herniam perfectam* vocare, atque ſic a bubonocele, quaſi *hernia* quadam *imperfectiori* & ad ſcrotum usque ſe non extendente, diſtinguere. Patet autem facile, hujusmodi vitium tum oriri, ubi vel peritonaeum una cum ipſo muſculorum foramine ſive annulo, ut vocant, usque adeo vehementer expanditur & ab inteſtinis protruditur, ut peritonaeum, quaſi ſaccus aliquis, propendere in ſcrotum valeat: (*vid. Tab. XXV. fig.* 4. *D.*) vel &, ubi peritonaeum, quod hiatum iſtum naturaliter intus praecludit, per adhibitam vim quandam inſolentem ita disrumpitur, ut per eundem atque peritonaei proceſſum propelli inteſtina in ſcrotum usque poſſint. Quod ipſum tamen poſterius non adeo frequenter quam prius accidere, experientia magiſtra, diſcimus. Interim disrumpi aliquando peritonaeum, per inſignem violentiam aliquam, ſubito atque cum doloribus, poſſe, Aegineta, Graecus Medicus, jam tum ſtatuit, (*a*) aliique ſupra Cap. de bubonocele citati, ſe hoc vidiſſe ſcribunt.

(*a*) *Lib. VI. cap.* 65.

Digitized by Google

bunt. Si qua enim ex nimia peritonaei diſtenſione hernia ſive ramex oritur, tum eadem non niſi pedetentim atque ſine doloribus innaſcitur. Fere ſemper autem non niſi latus alterutrum, nonnunquam tamen utrumque hi ramices infeſtant. Utplurimum etiam inteſtina ſola prolabuntur, interdum vero una cum omento.

III.

Enteroceles cauſſae & ſigna. Si ad *enteroceles cauſſas* reſpexeris, tum ipſa perinde ac bubonocele & omphalocele vel a lapſu quodam graviori, vel a ſaltu fortiori, vel ab ictu, vel & a vehementiori in movendis aut attollendis corporibus niſu, vel denique a vomitu aut tuſſi; atque id quidem, pro diverſa cauſſarum indole, nunc ſubito, nunc ſenſim & quaſi ſine ſenſu naſcitur. Veſicae vel inteſtino aëre diſtento ad tactum haud diſſimilis. Principio exiguus plerumque tumor circa ſuperiorem pudendorum partem ſeſe oſtendit; qui tamen, niſi principio id impediatur, magis magisque paulatim deſcendit, ſic tamen, ut teſticulus lateris laeſi juxta hunc tumorem digitis percipi facile queat, atque ſenſim inſigniter quandoque ita increſcit, ut ſcrotum ad medium femur vel quandoque ad genua usque ab inteſtinis prolapſis diſtentum reperiatur. (*a*) Porro *enteroceles ſigna*, praeter jam indicata, eadem propemodum ſunt cum iis, quae ad cognoſcendam bubonocelen ſupra recenſuimus. Nempe tumor aliquis praeter naturam circa partes naturales, & ſpeciatim hic in ſcroto, Veſicae inflatae ad tactum fere ſimilis, atque ab annulo muſculi abdominis in ſcrotum usque ſe extendens, ſuboritur, juxta quem teſticuli tactu plerumque percipi poſſunt: (*b*) qui quidem, ubi malum nondum nimis invaluit & ſine inflammatione eſt, modo minuitur, modo increſcit; praeſertim autem ubi homines aegri ſupini jacent, vel ſua ſponte ex ſcroto in abdomen retrocedit, vel ſaltem decreſcit, atque tunc fere ſine dolore eſt; vel per injectas manus verſus inguina quin & in ipſum ventrem & quidem plerumque cum ſono ſive murmure quodam deprimi poteſt; manibus autem retractis, vel aegris etiam ſurgentibus, denuo, & ſubinde etiam cum quodam quaſi murmure, revertitur. Ita etiam ſub clamore & ſatietate & ſi ſub aliquo pondere is homo nixus eſt, creſcit. Frigore contrahitur, calore diffunditur. Nonnunquam vero *inteſtina in ſcrotum devoluta* vel inflammantur vel ſtercore accepto vaſtius tument, vel *cum partibus proximis coaleſcunt:* adeoque tunc per adhibitam manum neutiquam retro compelli eadem in ventrem poſſunt. (*c*) Tumore compreſſo, inteſtinum aliquod inflatum,

nec

(*a*) Conf. Meekrenium *in obſerv. chirurg. pag.* 362. & Cheselden. *in Anatom. edit. III.* aliosque.

(*b*) Rariſſime contingit, quod Garengeot. ſcribit, teſticulum inteſtinis immerſum eſſe, ut percipi nequeat, quia peculiari involucro continetur. Tom. I. p. 320. edit. II.

(*c*) Vid. Cypriani Epiſtola de foetu &c. p. 85.

Digitized by Google

nec non annulorum, qui ſunt in muſculis abdominis, tumorem, eundemque nunc creſcentem, nunc decreſcentem, nunquam etiam murmur aliquod perſentiſcimus. Simulatque igitur ab aegro, compelli tumorem aliquando in ventrem potuiſſe, intelligimus, veram enterocelen quandam ſubeſſe, eo certius colligimus. Neque vero tumor ſolum praeter naturam, ſed ipſi ſimul teſticuli utplurimum ſentiuntur: ſiquidem hoc praeſertim indicio a pneumatocele atque hydrocele diſcerni enterocele conſuevit. Homines hernia ejusmodi laborantes interdum ob cauſſas modo indicatas tormina, doloresque colicis haud abſimiles nunc leviores nunc vehementiores in ſcroto, inguinibus & abdomine ſentiunt: aliqui nauſea etiam vomitibusque nonnunquam exercentur. Quoties ab inſigni violentia quadam & ſubito tumor ille naſcitur, usque adeo anguſtus adhuc eſſe muſculorum abdominis annulus ſuevit, ut refundi ſaepe per illum inteſtina prorſus nequeant. Igitur abeſſe vix poteſt, quin hernia quaedam, pejoris moris, quam *incarceratam* vocant, hinc proveniat: quemadmodum in bubonocele atque omphalocele jam propoſuimus.

IV.

Prognoſis. Tametſi autem obſervatum eſt, enterocelen, ſaltem a quibusdam hominibus, imo vero ab ipſis quandoque mulieribus parturientibus, citra notabiles moleſtias tolerari poſſe; tamen creſcere utplurimum moleſtiae cum ipſo tumore ſolent, ita ut ad labores fortiores inepti fiant; quin &, niſi apto quodam vinculo ſive *ſubligaculo* homines inſtructi ſunt, maximum utique ſemper periculum eſt, ne forte a frigore, ſaltu, niſu, tuſſi, cibo quodam flatulento, vomitu, lapſu, ira ceterisque id genus cauſſis, mirum quantum ſaepe levibus, major ſubinde inteſtinorum pars vi quaſi ex abdomine proruat, atque incarceratam herniam aliquam una cum noxis ceteris ſupra jam cap. de omphalocele & bubonocele commemoratis, doloribus nimirum acutiſſimis, vomitu item atque iliaca paſſione, ipſius denique mortis praeſentiſſimo periculo inducat. Si qui vero enterocele laborantes idoneo quodam ſubligaculo quam diligentiſſime ſemper ſeſe velut muniunt, atque a gravioribus quibuscunque commotionibus abſtinent, hi certe, ſi juniores, his perfecte rurſus plerumque curantur; vel ſi adulti aut ſenes, horum ope, experientia teſte, non minus diuturnam, quam alii homines, neque minus ſanam degere vitam quandoque valent, ſi ceterum modo ſani ſunt. Ceterum etiam ſciendum, eos utplurimum minus periclitari, ubi inteſtina ſimul cum omento procidunt, quam ſi ea ſola ſunt.

V.

Curatio enteroceles quo ſpectet. Si nondum incarcerata hernia eſt, vel ubi nondum intercluſa inteſtina ſunt; neque cum partibus externis concreta; id ante omnia propoſitum ſibi Medicus habeat, ut quicquid inteſtinorum aut omenti prolapſum eſt, non ſolum in priſtinam ſedem reſtituat, ſed firmiter quoque

que inibi contineat; quin imo, ſi fieri poteſt, locum procidentiae ſive annulum abdominis diſtentum rurſus glutinet, ſeu potius multum coarctet, ut inteſtina prolabi nequeant. (*a*) Glutinari autem, vel ſaltem coarctari, repoſitis inteſtinis, abdominis foramen illud, quemadmodum ſupra jam tum in bubonocele diximus, duplici potiſſimum ratione poteſt; *vinctum* ſcilicet ſive faſcia aut vinculo, vel *ſectione*, quam κηλοτομίαν vulgo, imo & *caſtrationem* nuncupant, quia teſticulus plerumque exſcindi ſolet. Quam enim nonnulli jactitant, vel tentant per *unguenta*, vel *emplaſtra*, vel alia quaecunque *medicamenta* ſine vinctura, vel per *transplantationem*, vel per *ſympathiam* denique hernias curandi artem, haec inanis utique vel ſaltem valde incerta eſt, imo ſaepe ſuperſtitioſa videtur. Primum igitur hernias recentes ac leviores ſive nondum incarceratas curandi artificium praecipue poſitum eſt in idoneo *vinculo* ſive *vinctura*, qualia ad bubonocelen Cap. CXVI n. VI. & Tab. XXV. deſcripſimus: ſiquidem hujus beneficio, quemadmodum egomet ſaepius ſum expertus, non juniores tantum atque parvuli fere omnes, ſed quandoque adulti etiam, ſi ſcilicet novum adhuc malum vel ſaltem exiguum eſt, quam feliciſſime liberari ab his herniis poſſunt, praeſertim ſi idonea remedia interna & externa, roborantia ſcilicet, una cum apta victus ratione accedant. (*b*) Si qui vero aegri natu grandiores fuerint, vel hernia inveterata & cumprimis magna, tum in his levari ſaltem malum iſtud per vincturam poterit. Hac enim rite adhibita, & quam aptiſſime contineri in abdomine inteſtina una cum omento, & prohiberi noxae graviores, & perfici denique ab hominibue afflictis quaecunque officii munera poſſunt, quae non adeo magnam vim requirunt.

VI.

Quae quum ita ſint, non poſſum ego non graviter reprehendere, imo vero cum ſalutaris artis doctoribus cordatis quibusque fere damnare peſſimam illorum medendi rationem, qui, communi hiſtrionum fere omnium more, id ſibi datum in curandis hisce herniis opinantur, ut parvulis non minus & juvenibus, quam aetate provectis teſticulum excidant, eosque ſic, ut vulgo dicunt, *caſtrent*, demta parte ad generationem adeo neceſſaria, peritonaei proceſſu ac vaſis ſpermaticis antea deligatis: *De κηλοτομίας agyrtarum ſive caſtratione quid ſtatuendum.*

(*a*) Sunt qui aſſeverant, foramen hoc nunquam rurſus glutinari, ſed ſolum coarctari: id quod pluribus experimentis uberius erit indagandum.

(*b*) Circa finem ſuperioris ſeculi in Gallia aliquis, qui Prior de Cabrier (*Prieur de Cabrier*) appellabatur, jactabat, ſe medicamentum arcanum poſſidere, quo omnes hernioſi curari poſſent ſine vinculo & ſectione. Rex Galliae Ludovicus XIV. illud etiam magnae pecuniae vi ab ipſo redimebat, atque in uſum horum aegrorum publici juris fieri curabat: quod conſiſtebat in ſpiritu ſalis, qui certa quantitate cum vino rubro quotidie per aliquod tempus erat aſſumendus. Vid Verduc lib. de faſciis p. 240. Valentini Polychreſt. exot. p. 89. Dionis chir. cap. de herniis: quod vero ſine vinctura deſideratum effectum non praeſtat.

tis: (*a*) cum tamen longe tutius mitiusque tractare homines ejusmodi miſeros deceret liceretque. Tantum enim abeſt, ut ſalutariter ſemper adhiberi ſcalpellum in iſtiusmodi caſibus queat, ut aegri potius methodo ejusmodi hominibus uſitata, id eſt *caſtratione* intenſiſſimis cruciatibus exerceantur, quin & in praeſentiſſimum vitae periculum praeter neceſſitatem ſaepe adducantur; a priſtini autem vitii metu ſaepisſime haudquaquam liberentur. Neque vero dubium eſt, quin aegri, aut horum ſaltem neceſſarii, pernicioſiſſimos iſtiusmodi chirurgos, licet optima quaeque polliceantur, cane pejus & angue ſugerent, ſiquidem illis conſtaret, univerſam hiſtrionum artem non niſi lucro faciendo accommodatam eſſe; rationis autem ac prudentiae prorſus expertem, adeoque ex meris plerumque fraudibus compoſitam. Nihil igitur neque ab officio ſuo, neque ab humani generis ſalute alienum magiſtratus atque principes facerent, quemadmodum etiam in quibusdam locis fieri ſolet, ſi publicis mandatis prohiberent, ne chirurgis aut circumforaneis absque Medicorum prudentiorum conſilio & conſenſu temere difficillimum, noxium atque periculoſum iſtud curationis genus in hoc morbo tentare unquam liceret. Aut enim prorſus ego fallor, aut egregiam & temeritatem & crudelitatem oſtendunt, quicunque iſtiusmodi curationis viam ingrediuntur, quae partim cum intenſiſſimis cruciatibus & jactura teſticuli atque ipſius vitae periculo, partim etiam cum perpetuo veteris noxae metu conjuncta eſſe deprehenditur. Namque haud prorſus infrequentes ejusmodi caſus eſſe, ubi, poſt adhibitam κελοτομίαν & caſtrationem denuo inteſtinum una cum interiore abdominis tunica ſive peritonaeo prolapſum eſt, adeoque & hernia rediit, non Celsi (*b*) tantum atque Cypriani, (*c*) Chirurgi apud Batavos merito ſuo quondam nobiliſſimi, auctoritate, ſed & vel maxime ipſo rerum uſu ego didici. Praeſtat igitur, quemadmodum ſupra jam tum monui, vinctura, vinculis ſive ſubligaculis, quam caſtratione ſive ſcalpello enterocele reponenda vexatis hominibus ſuccurrere. Conferri hic poteſt diſſertatio noſtra de Kelotomiae abuſu tollendo, Helmſtadii An. 1728. edita (*d*).

VII.

Subligacula qualia eſſe debeant.

Quandoquidem ad enteroceles & epiploceles curationem *ſubligacula* inprimis atque *vincturam* commendavimus; haud abs re fuerit, tum qualiter ea comparata eſſe, tum etiam, quomodo applicari eadem debeant,

(*a*) Talis mos adhuc erat Hildani & Fabr. ab Aquapendente temporibus.

(*b*) *Medicin. lib. VII. cap. XX. p. m. 465. edit. Almelov.*

(*c*) *Epiſt. de foetu pag.* 87.

(*d*) Putant quidem nonnulli eos, qui altero teſticulo privati ſunt, ad generationem ineptos eſſe; verum hoc falſum eſſe ex diverſis exemplis certe cognovi: attamen duobus teſticulis rem felicius ſuccedere extra dubium videtur, quemadmodum duobus oculis melius videmus quam unico.

Digitized by Google

beant, breviter hic declarare. Praeſtantiſſima enimvero ſubligacula generatim ea ſunt, quae ventris plagam ſive procidentiae locum ita continent, ut nullum inde prolabi inteſtinum aut omentum valeat. Quod ipſum equidem fieri tum demum commode poteſt, ubi eadem aegrotantis cujusque corpori quam diligentiſſime adaptantur. Laudabilis utique hac in parte recentium auctorum induſtria videtur, qua varias admodum, & has quidem inſigniter commodas, nec tantum alterutrius, ſed & utriusque lateris ramici ſanandae idoneas vinculorum ſive faſciarum iſtiusmodi formas excogitarunt atque hinc inde in ſcriptis ſuis delinearunt. Nos equidem *Tab. XXV. figg.* 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. illas deſignavimus, quae, mea quidem ſententia, commodiſſime adhiberi prae ceteris poſſunt. Neque vero una ſemper eademque materia conficiendis faſciis & vinculis his inſervit. Parvulis enim ſive junioribus curandis aptiſſimae ſunt, quae vel ex linamento quodam denſiori, vel ex panno xylino, goſſypio intus inſerto, fiunt, vel etiam ex corio molliori. Robuſtioribus autem illae conveniunt, quae vel ex corio fortiori, vel ex ferro etiam apte parantur. Subligaculis iſtis cum emplaſtro quodam glutinoſo diligenter inſtar cinguli circum corpus deligatis, non inteſtina ſolum reprimuntur, atque peritonaei proceſſus comprimuntur, ſed ipſae quoque tunicae inter ſe nonnunquam vel glutinantur, vel ſaltem valde ita coarctantur, ut inteſtina prolabi rurſus nequeant. Interim quam diutiſſime, & per ſemeſtre ſaltem ſpatium, ſervare vincturam iſtam convenit, parciſſima victus ratione ſemper adhibita; ſaltu autem, equitatione, atque id genus aliis corporis commotionibus vehementioribus ſolerter evitatis, medicamentis denique leniter alvum ducentibus atque roborantibus identidem asſumtis; ne inteſtina paulo vehementius, quam decebat, inflata denuo per abdominis muſculos prorumpant. Curatione eum in modum, quem jam jam praeſcripſimus, inſtituta, feliciter utplurimum ii ſaneſcunt, qui viceſimum aetatis annum nondum attigerunt. Tametſi neque aliis etiam, qui aut viceſimum, aut triceſimum aetatis annum jam tum ſuperarunt, de perfecta ſanitate prorſus deſperandum ſit; dummodo recens adhuc malum fuerit, celerrimamque prudens Medicus aliquis opem attulerit. Ubi aetas jam proceſſit, atque malum jam tum invaluit, tantum abeſt, ut priſtina hoc in loco reſtitui ſanitas queat, ut ſatis profeciſſe cum aegrotus, tum Medicus videantur, ſi per adhibitam vincturam aliquam convenientem malum levaverint, novumque inteſtini & omenti prolapſum ea ipſa impedierint. Quanta enim cum pernicie ſcalpellum hic adhibeatur, manifeſtum ex ſuperius propoſitis eſſe poteſt.

VIII.

Alterum enteroceles curandae artificium ſitum eſt in κηλοτομίᾳ, ſive in ſectione per ſcalpellum, qua agyrtae, ut dictum eſt, ſaepiſſime utuntur, eaque cum teſticuli jactura ſive extirpatione. Quae ipſa equidem Κηλοτομία quid.

 ta-

tametſi propter & 1) ingentes cruciatus, & 2) maximum vitae periculum, & 3) irreparabilem teſticuli jacturam, & 4) continuum denique priſtini vitii metum, non usque adeo facile ſuſcipi, praeſertim ſi juniores adhuc aegri ſint, a prudentioribus Medicis ſoleat; ſuſcipi tamen omnino poteſt vel debet ſectio aliqua herniae, quoties vel inteſtina reponi nequeunt, vel vinctura aliave remedia nihil proficiunt, dum ſcilicet inteſtina prolapſa vel cum ſcroto, vel cum proceſſu peritonaei ſic coaluerunt, ut nulla ratione in ventrem compelli queant; ſed a gerendo munere hominem aegrum plane detineant, certiſſimamque incarceratae herniae calamitatem minentur. Solet autem a chirurgis circumforaneis ſive celotomicis, ad ductum veterum, (*a*) licet etiam nondum partibus proximis inteſtina adhaereſcant & refundi queant, tam in infantibus quam ſenibus hunc in modum operatio iſta inſtitui.

IX.

Quomodo ab agyrtis inſtituatur.

Aeger, corpore reſupinato, depreſſo capite, atque coxis erectioribus, ſuper menſa deponitur, firmiterque vel per injecta vincula conſtringitur; (*vid.* Scultet. *Tab. XXXVIII.*) vel quoad caput, manus atque pedes ſingulos a robuſtis quibusdam hominibus continetur, ut ne qua vertere ſeſe aut movere idem valeat. Deinde chirurgus inteſtina prolapſa retro in abdomen compellit, miniſtroque, ut firmiter per impoſitam manum abdominis foramen ſive annulum iſtum comprehendat, imperat. Tum ſuperior atque a latere poſita ſcroti pars diligenter eo modo ſurſum adducta, quem ſupra in bubonoceles curatione, imo & in fonticulis & ſetaceis excitandis commendavimus, una cum ſubjecta pinguedine ad tres quatuorve digitos, pro diverſa ſcilicet corporis magnitudine ſecundum longitudinem inciditur. Peritonaei proceſſum hac ratione detectum una cum teſticulo digiti ſubſidio a partibus propinquis chirurgus ſeparat, eundemque, non ſine maximis licet aegrorum cruciatibus, e ſcroto evellit. Mox peritonaei proceſſum iſtum, quantum quidem ſatis eſt, protrahit, firmiterque per injectum vinculum quoddam ſericum aut lineum, qualiter nempe fieri in tuberculorum extirpatione ſive curatione ſolet, circa partem ſuperiorem conſtringit: comprehenſis ſimul, ne, ſcalpello admoto, ſanguis profluat, venis atque arteriis ſeminalibus. Vel ut alii hoc facere ſolent, proceſſum peritonaei a vicinis partibus digitis ſeparant, eumque antequam teſticulum extrahunt, funiculo ligant, ac demum ligatura peracta, teſticulum e ſcroto evellunt, eum vero mox altera manu, ut adſtantes & cumprimis neceſſarii id non videant, occultant, & poſtea quicquid vinctum eſt una cum teſticulo digiti ſpatio infra vinculum relicto, quam celerrime reſcindunt, teſticulum clam ſeponunt, ipſamque plagam iſtam linamentis replent, emplaſtro &

(*a*) Vid. Paulus lib VI. cap. 65.

Digitized by Google

& ſplenio ſuperimpoſitis, atque per adhibitam faſciam deligant; aegrum autem, his ita peractis, quaſi ſuis teſticulis adhuc inſtructus eſſet, lecto imponendum curant. (*a*) Per ſingulos dies inſequentes ſemel vinctura, ſive deligatio, ovorum, hyperici, ſive hujus generis alio quodam oleo vulnerario adhibito, innovatur; donec vinculum, quo proceſſus peritonaei una cum vaſis ſpermaticis ligatus erat, ſua ſponte reſolutum decidat: quod ipſum equidem poſt quintum ſextumve aut ſeptimum plerumque diem fieri conſuevit. Vinculo extracto, vulnus medicamentis balſamicis glutinatur, atque ſic integrum curationis negotium abſolvitur. Interim continua aegris per duodecim vel quatuordecim dies a prudentioribus agyrtis imperari quies ſolet, victus autem ratio fere eadem praeſcribi, quae poſt graviores aut vulnerationes, aut operationes chirurgicas praecipitur. Atque haec fieri tamdiu debent, donec aegri vel emoriuntur, vel ſaneſcunt. Ceterum uſus docuit, aegrorum non paucos, ſimulatque ipſi ferrum experti ſunt, febre, ſpaſmis, atque nervorum diſtenſionibus ſive convulſionibus vexari; praeſertim ſi non ſatis provide ac blande, ſed rudius chirurgus in opere verſatus eſt, vel victus quoque ratio neglecta: ceteros autem noxam ſemel curatam denuo nonnunquam ſentire. Quidam ex chirurgis, praeſertim Itali, ceu ex Fabricii ab Aquapendente, ut & Sculteti ſcriptis liquet, paulo aliam, ſed tamen cum gravioribus miſeri hominis cruciatibus conjunctam operandi viam ingrediuntur. Prius enim, quam peritonaei proceſſum vinciunt, acum aliquam grandem cum filo cerato craſſiori per eundem trajiciunt, exciſoque dein teſticulo, ferro candenti plagam vaſorum ſpermaticorum adurunt.

X.

Tertia, eademque minus eruenta *enterocelen curandi ratio*, *punctura* ſive *ſectio aurea* communiter appellari ſolita, diligentiſſimeque a Paraeo (*b*) atque Geigero (*c*) deſcripta, cum praecipue in finem a chirurgis excogitata videtur, ne in curatione herniae per ſcalpellum teſticuli jacturam facere, neve aliis hinc provenientes noxas ſentire homines miſeri cogantur. Solet autem hoc fere modo curatio illa inſtitui. Peritonaei proceſſus reſupinato aegro, depreſſisque inteſtinis, quemadmodum ſupra indicavimus, facta per ſcalpellum plaga, detegitur atque filo quodam aureo tenui circa ſuperiorem proceſſus peritonaei partem muſculorumque annulum cingitur; ipſo interim teſticulo in naturali ſede ſua relicto, neque, prout fieri alias ſolet, extracto. Filum aureum

Enteroceles per filum vel puncturam auream curatio.

(*a*) Nonnulli magna acu filum duplex robuſtum trahente proceſſum peritonaei perforant, ſectaque anſa quatuor principia faciunt, eumque ex utraque parte ligant. Paulus loco modo citato.

(*b*) *Oper. chirurg. lib. VII. cap.* 16.

(*c*) *Lib. de herniis.*

Digitized by Google

circumdatum leniter per adhibitam tenaculam vel forcipem circa proceſſum peritonaei ita contorquetur, ut vaſa quidem ſeminalia a compreſſione libera ſerventur; proceſſus vero peritonaei ita anguſtetur, ne inteſtina deſcendere in ſcrotum poſſint. Sed parum tamen commodus, meo quidem aliorumque quamplurimorum judicio, iſte operandi modus videtur. Namque ubi minus anguſta haec per filum aureum vinctura eſt, quam facillimo negotio inteſtina pondere ſuo ipſam deprimunt: ubi vero paulo arctius eadem conſtringitur, vaſa ſpermatica ſimul conſtringantur, atque proin teſticulus corrumpatur, neceſſe eſt. Ut nihil nunc de eo dicam, difficulter admodum, in hac curandi ratione, factam in inguine plagam glutinari, ſed fere ſemper fiſtulam aliquam, e continua partium inciſarum a filo aureo irritatione, reliquam manere. Itaque mirum non eſt, quod prudentiores quique Medici, his quoque ramicis curandae artificiis neglectis, a cingulis, vinculis ſive faſciis, ſanitatis praeſidia quaerant; quamdiu ſcilicet compelli adhuc inteſtina prolapſa poſſunt.

XI.

Methodus JOANNIS PARVI.

In Anglia haud pridem Medicus quidam, cui nomen LITTLE JOHN (id eſt: *Joannes Parvus*) novam hernias ejusmodi ſine ſcalpello curandi methodum publicavit, quam Cel. Chirurgus Londinenſis, Jo. DOUGLAS, mecum quondam communicavit: quae in ſequentibus conſiſtit. Inteſtina ſcilicet in ventrem prius ſunt repellenda: poſtea rodens medicamentum, inter quae auctor *oleum vitrioli fortiſſimum* (*a*) prae ceteris commendat, ei loco, ubi inteſtina e ventre prolabuntur, ſupra os pubis diligenter illinit, idque ea copia, quae brevi tempore cutem penetrare poteſt. Nam quo profundior inde excitetur eſchara, eo meliorem effectum & utilitatem inde eſſe exſpectandum. Atque hanc ob cauſſam per biduum vel triduum hoc negotium iterandum praecepit, ut tanto melius cutem erodat, inciſa vero ſemper prius ſcalpello cruſta, ut oleum vitrioli tanto melius penetrare queat. Eſcharam *emplaſtro* PARACELSI & *oxycroceo*, aequalibus partibus mixtis & corio inductis, itemque ſpleniis contegit & faſcia firmat, illudque emplaſtrum ſolum tam ad cruſtam ſeparandam, quam ad ulcus curandum ſufficere aſſeverat. Quodſi forte caro ſpongioſa excreſceret, illam lapide infernali exedendam eſſe docet. Curationis tempore aeger tenuem ſervet diaetam, atque ſtrenue conquieſcat, donec vulnus iterum glutinatum eſt. Glutinatione facta emplaſtrum ad hernias cicatrici imponit, illudque idoneo vinculo firmat, quod tamdiu geſtandum ab aegro, donec

(*a*) HILDANUS in oper. pag. 915. refert, empiricum ſuo tempore hernias ſine caſtratione atque oleo quodam chemico curare voluiſſe. *Sed ipſum maximis doloribus aegros affeciſſe, & tamen eos non curaſſe.* Forte hoc oleum quoque oleum vitrioli fuit, quod empiricus ille pro arcano celaverat.

Digitized by Google

nec cicatrix ſatis firma facta eſt, quae novum relapſum impedire valeat. Georgius I. Rex Magnae Britanniae, glorioſiſſimae memoriae, pro arcano hoc revelando ex ſumma regia, qua erat, liberalitate, quinque mille libras anglicanas, quae viginti quatuor fere mille nummos imperiales efficiunt, auctori ſolvi juſſit. Interea tamen paulo poſt jam a nonnullis Anglis rurſus contemni coepit. Vid. Houstouni liber, qui inſcribitur *Hiſtoria rupturarum* ſive *herniarum*, & Douglasii Syllabus operationum chirurgicarum, ambo anglice conſcripti.

XII.

Sermesius, Medicus Amſtelodamenſis & a longo tempore jam mihi amicus, in libello ſuo de Lithotomia, belgica lingua An. 1726. Trajecti ad Rhenum edito, pag. 209. *aliam adbuc hernias ſine jactura teſticuli curandi rationem deſcribit*: quam quidem ſe non inveniſſe lubens ipſe fatetur, verum ab aliis, qui hanc curandi rationem apud Ruſſos oculis ſuis ſaepe viderint, eam didiciſſe tradit. „ Nimirum chirurgus quidam inter Ruſſos ejusmodi aegros ſcamno ſupinos imponebat, eos ope aliquot robuſtorum hominum firmabat, poſtea in inguine ſcalpello plagam directam eamque ſatis longam faciebat, ſicut alias in celotomia fieri ſolet, proceſſum peritonaei quaerebat, eum ſcalpello aperiebat, ibique herniae ſaccum, in quo inteſtina antea continebantur, inveſtigabat. Vid. Tab. XXV. fig. 4. Invento ſacco, inteſtiniſque in ventrem compulſis, ſaccum hunc (*ſine dubio a partibus quibus nectitur, prius ſolutum*) paulo vehementius e vulnere extrahebat, eum prope muſculos abdominis, quantum fieri poteſt, (*vid. fig.* 4. *litt. B B.*) filo robuſto conſtringebat, filumque e vulnere propendere ſinebat: vulnus, ut alias fieri ſolet, deligabat, donec filum ſponte cadebat; „ hacque ratione ipſum multos ejusmodi aegros ſine teſticuli aut vaſorum ſpermaticorum laeſione curaſſe, & nullum eorum, ſicut ſancte aſſeverarunt, mortuum eſſe. Atque hanc hernias curandi rationem Sermesius cumprimis longe utiliſſimam eſſe cenſet in adultis, ubi inteſtina ope vinculorum in ventre contineri non poſſent, & tamen ob ejusmodi hernias multas moleſtias & incommoda perferre cogerentur. An vero haec methodus adeo bona & certa, ut ab his perhibetur, experientia prius bonorum chirurgorum eſt confirmanda. Hoc ſaltem certiſſimum eſt, eam, ſi ſuccedit, vulgari longe praeferendam eſſe, quia teſticulus una cum reliquis partibus ſanis conſervatur. Num vero herniae poſt hunc curandi modum non aeque facile redeant, quam in vulgari modo, ubi hic ſaccus isque ſimul cum vaſis ſpermaticis ligatur, experientiae quoque prius erit committendum. Nullam ſane rationem video, quae magis hoc in hac, quam in vulgari methodo impedire queat. Idque eo magis metuendum erit, quando herniae magnae & inveteratae fuerunt, atque ſic locus procidentiae valde ampliatus ac debilitatus

Alia adbuc nova ratio.

tatus fuit. Denique adhuc hic monendum, Helvetium quendam, cui Freitagii nomen eſt, jam anno 1721. Argentorati hanc methodum, tanquam parenti ipſius (qui Chirurgus erat Tigurinus) familiarem, in diſſertatione quadam deſcripſiſſe; atque in hac diſſertatione filius refert, eam a parente ſuo ſaepius feliciter ita inſtitutam eſſe: hac tamen cum differentia, quod ſaccum, antequam eum filo conſtrinxerit, acu filum trahente prius perforaverit, ac deinde demum ligaverit. Ita & anno 1730. Kiliae in Holſatia diſſertatio prodiit, (a), ubi auctor, *Jo. Henr.* Schuckmannus, hanc quoque curandi rationem, quam ſe ſaepius feliciter inſtitutam vidiſſe affirmat, egregie laudat atque commendat.

XIII.

Alius modus per annuli ſcarificationem.

Nonnulli etiam pro teſticulo conſervando proceſſum & vaſa ſpermatica non ligant; ſed repreſſis inteſtinis & omento annulum ſive locum procidentiae una cum cute probe ſcarificant, & poſtea apte deligant, ut tanto firmior inde ſubſequatur cicatrix: atque ſic multos herniis hujusmodi laborantes curatos fuiſſe aſſeverant, praeſertim ſi diu ſatis poſtea idoneam faſciam ſive vinculum geſtant. Interea tamen hanc curationem melius in infantibus ac pueris quam in aetate provectioribus ſuccedere exiſtimo.

XIV.

Quid faciendum, ſi compelli inteſtina vicinis adhaerentia nequeant.

Sicubi vero ita gravis enterocele quaedam in ſcroto inciderit, ut ob quamcunque cauſſam retro compelli inteſtina prolapſa nequeant; cumprimis primo, quando propterea id contingit, quod firmiter ſive cum proceſſu peritonaei, ſive cum annulo, ſive cum ſcroto denique aut teſticulo cohaereſcant, atque paſſionis iliacae periculo hominem aegrum exponant; tum nihil omnia vincula ſive *ſubligacula* proficiunt; quin potius dolorem, inflammationem, atque alia id genus mala pernicioſiſſima vel concitant, vel augent, neque medicamenta aliquid proficiunt. Miſerum igitur, ſed unicum tamen auxilium eſt, miſeros iſtiusmodi homines, ad avertendum praematurae mortis atque modo dictae paſſionis iliacae (*miſerere* vulgo vocatur) periculum, priſtinamque negotiis ſuis fungendi facultatem reſtituendam, ſcalpello ſubjicere. Praeſtantiorem enim eandemque mitiorem enteroceles ejusmodi curandae artem nondum, quod ego ſciam, ſalutaris artis profeſſores excogitarunt. Ad operationem autem ubi veniendum eſt, aegro, ut ſupra jam dictum eſt, collocato, deoperiri ante omnia cutis atque pinguedo, ſuperius jam tum propoſita ratione; (*n.* 8. *ut & cap. CXVI. n.* 2. *& ſeq.*) debent, donec ſcilicet peritonaei proceſſus atque diductum inteſtinorum involucrum in conſpectum prodeat. Quo equidem rite facto, ſeparare, eoque prudenter aperto, per adhibitum ſcalpellum aliquod minutum, vel digitum, aut calamum

(a) Titulo, de *Kelotomiae absque caſtratione inſtituendae nova methodo.*

mum ſcriptorium, aut ſimile inſtrumentum aliud, a partibus adhaerentibus, quam ſolertiſſime inteſtina convenit, ſcalpello ita provide ſemper temperato, ut, ſicubi forte neceſſarium eſt, quidvis aliud potius, quam inteſtina concidantur, eisque a cohaerentibus partibus ſeparatis, per locum prolapſis ea in ventrem repellere convenit. Id quod etiam eſt faciendum, ſi praeter opinionem *in hernia incarcerata* partibus externis nexa deprehenduntur. Tandem, inteſtinis in ſedem priſtinam repoſitis, non glutinari tantummodo plagam debita ratione, ſed aegram quoque partem exactiſſima vinctura, quae *ſpica* vocatur, nunquam non comprehendi oportet; ne idem denuo vitium forte redeat.

XV.

Enterocele incarcerata quomodo tractanda ſit.

Sicubi autem porro in hominibus enterocele vexatis usque adeo conſtrictum atque ſtrangulatum inteſtinum deprehenditur, ut nulla prorſus ratione nullisque artificiis idem reponi queat, atque ſic *hernia incarcerata* ſive captiva adſit, tum itidem, quando nimirum cataplaſmata, ſanguinis miſſio, clyſteres, & praeſertim ex fumo nicotianae parati nihil efficiunt, per adhibitum ſcalpellum noxis ab intercepto inteſtino provenientibus, quin & ipſius mortis periculo eadem prorſus occurrendum eſt ratione, quam ſupra Cap. CXVI. *in bubonoceles incarceratae* curatione propoſuimus. Ut vero intricata atque difficilis haec operatio ac morbus tanto melius intelligi queant, eis figuris, quas Mauchartus hac de re in ſupra jam laudata diſſertatione, *de hernia incarcerata ſcroti*, cum publico communicavit, negotium hoc illuſtrare, a ſcopo noſtro haud alienum eſſe putavi: (vid. Tab. XXVI. fig. 1. 2. & 3.) ubi earum etiam explicatio videri poteſt. Interim ſuperius jam hac de re curandi regulis traditis, ſubſequentes obſervationes adhuc adjungere, juvabit.

XVI.

Obſervationes ad curationem neceſſariae.

1) Ubi non nimis gravis hernia ſubeſt, repellique inteſtinum, *integra remanente ſacci tunica*, poteſt; tum ſic aperiri partes ſuprapoſitae debent, ut univerſa ſacci tunica iſta in conſpectum prodeat. Sic enim non tuto ſolum diduci plaga, ſed commode quoque repelli, quicquid inteſtinorum prolapſum fuit, poteſt: reliquis eodem modo peractis, quem in bubonoceles curatione ſupra (*n.* 2. *cap. CXVI.*) propoſuimus. 2) *Sicubi vero inſigniter jam tum malum increvit*; vel ubi *omentum atque inteſtina cum partibus proximis jam coaluerunt*; vel *liquoris p. n. multum in ſacco continetur*, praedicta curandi ratio non tuto ſuccedit, ſed potius tum ſacculus provide incidi, atque inteſtina blande refundi debent. Sed ſi hoc propter anguſtiam annuli vel partis ſuperioris ſacci, quae ſtrangulationem faceret, fieri non poſſet, haec ſectione prius dilatari ampliatoque per ſectionem abdominis foramine, *inteſtinum vel omentum a partibus, quibus eadem forte adhaereſcunt*, diligenter reſolvi ſedibusque propriis poſtea reſtitui oportet: prouti quidem ſupra (n. 13.) indi-

Digitized by Google

indicavimus; inteſtino interim ita circumſpecte tractato, ut partes adhaerentes, quin ipſe teſticulus citius, ſi forte huic adhaereret (*a*) & aliter fieri non poſſet, quam illud, concidantur. (*b*) Tum ipſe quoque *ſacculus*, *a partibus proximis atque adnatis* caute reſolutus, per injectum filum cannabinum triplex aut quadruplex, idemque craſſum & ceratum circa ſuperiorem partem juxta annulum probe conſtringitur, ea parte, quae ſub ligatura eſt, reſecta, vulnere ut alias deligato. Ita tandem poſt lapſum per ſuppurationem filum cicatrix firma hic fit, quae quoddam quaſi tuberculum conficit: quo ipſo ad abdominis plagam ſcarificatam adglutinato, haud parum firmiter inteſtina continentur, atque, ne denuo in ſcrotum deſcendant, prohibentur. Ubi tamen cavendum ſollicite eſt, ne venae ſimul atque arteriae ſpermaticae vinciantur. Deinde 3) *ſi qua forte, dum ventris plaga diducitur, arteria epigaſtrica conciditur*, tum, ne largiter inde profluens ſanguis operanti officiat, miniſter aliquis linamenti convoluti, vel ſicci, vel liquore adſtringente imbuti, ſubſidio praeciſam arteriam iſtam verſus inguen deprimat comprimatque, vel filo acus ope circumducto conſtringatur. Porro 4) *ſi prolapſum inteſtinum flatibus atque ſtercore ita diſtentum reperitur*, ut reponi commode nequeat; tum nihil omnino multis chirurgis ſalutarius atque ad repellendum inteſtinum commodius videtur, quam in partes illius proximas, ſenſim ex abdomine protractas, quicquid flatuum atque ſtercoris intus eſt, ſimul diffundere, atque ſic paululum extenuatos inteſtini ductus leniter deprimere. At enimvero quia periculum eſt, ne difficilior iſta inteſtini cum extractio, tum depreſſio ſatis jam tum infirmatas ejusdem partes penitus debilitet enervetque, aut prorſus perrumpat; praeſtare exiſtimo, nimis anguſtum abdominis foramen ſupra deſcripto modo potius inciſione, quantum opus videtur, dilatare, poſtea inteſtina prolapſa refundere, atque ceterum procedere, ſicut ſupra in bubonocele incarcerata (*cap. CXVI.*) propoſuimus. 5) *Sicubi meſenterium ſimul cum inteſtino prolapſum deprehenditur*, tum illud, ex Petiti obſervatione, deprimi ante oportet, quam inteſtina refunduntur: id enim niſi fit, fere ſemper haec rurſus prorumpunt; contra *ſi omentum ſimul prolapſum*, inteſtina prius atque omentum poſterius condendum eſt. (*c*) Porro 6) ſi forte cum ſacculo *inteſtinum ſimul laeſum eſt*, ſuturam adhibere convenit, illudque hujus ope cum plaga ven-

(*a*) Teſticulum aliquando cum inteſtino prolapſo confuſum deprehendi, Garengeot. tradit, oper. chir. Tom. I. pag 320. edit. II. id quod tamen rariſſime continget, & ab aliis vix notatum: quia peculiari ſacculo incluſus eſt.

(*b*) Suadent nonnulli teſticulum, ſi cum inteſtino concrevit, reſecari; ſed praeſtat particulam potius inde reſecare: nam ejusmodi teſticuli vulnera rurſus glutinantur.

(*c*) Ratio duarum harum obſervationum ex perſpecto ſitu naturali inteſtinorum & omenti patet.

Digitized by Google

ventris conjungere ; reliqua itidem facienda ſunt, quemadmodum ad inteſtini vulnera ſupra commendavimus. *Si inteſtinum* 7) *corruptum deprehenderetur*, illud reſecandum & pars ſana vulneri jungenda. 8) *veſica* etiam quandoque, praeſertim in gravidis, aut urinae difficultate laborantibus, per annulum abdominis muſculorum prorumpit: (*a*) Quod ipſum equidem ubi ſit, quicquid ejus prolapſum eſt, eadem compelli ratione debet, quam pro inteſtinis refundendis propoſuimus. Poſtremo 9) *quicquid*, opere confecto, *abundare in ſcroti cute*, *juſto decentius diducta*, *reperitur*, id ipſum forſice reſcinditur: ita enim arctior & fortior fit cicatrix, quae reditum herniae valentius impedit. Tandem 10) ſcrotum hic etiam ſpleniis involvendum, & faſcia ſcrotum ſuſpendente haec firmanda; id quod ultima parte faſciae ſpicae, vel peculiari aliqua fieri poteſt. Quid denique *de turundae uſu* hic ſit ſentiendum, videri poteſt cap. CXVI. No. VIII.

C A P U T CXX.

De epiplocele ſive omenti prolapſu.

I.

Ramicem, qui ex omento in proceſſus peritonaei ſive ſcrotum etiam devoluto naſcitur, *epiplocelen* Medici nuncupant. (*b*) Adeſſe autem hujusmodi malum, non adeo facile cognoſcitur; interea tamen illud adeſſe intelligitur, ſi tumor inaequalis, mollis atque lubricus, & retento ſpiritu aut conatu excernendi alvum, non magnopere increſcens, circa peritonaei proceſſus, vel & quandoque a peritonaei proceſſibus ad ſcrotum usque protenſus animadvertitur. Depreſſo digito nihil murmuris auditur, neque talis durities aut inflatio utplurimum perſentiſcitur, qualem ab enterocele oriri ſupra diximus. Nonnunquam in ventrem reprimi omentum poteſt; nonnunquam ita firmiter cum partibus propinquis idem cohaeret, aut ita intumuit, ut nulla repelli ratione poſſit. Utriusque generis caſus identidem in uno homine poſt mortem inciſo egomet obſervavi. (*c*) Licet ſint, qui has hernias vel negare vel ſaltem in dubium vocare voluerint. Neque vero tantopere tumor in epiplo-

Epiplocele quid ſit.

Nnnnn 2

(*a*) Praeter PALFINUM ſupra laudatum & RUYSCHIUS in Adverſ. anat. decad. II. obſ. 9. & *Act. Acad. Pariſ.* exempla referunt, atque GARENGEOTIUS id quoque affirmat, *operat. chirurg. in doctrina de herniis.*

(*b*) Hic morbus raro occurrit, & hinc, teſte etiam VESALIO, Anat. L. V. Cap. 4. a quibusdam in dubium vocatus eſt.

(*c*) Deſcriptus eſt a me in Ephem. Nat. Cur. cent. V. obſ. 85. pag. 164.

Digitized by Google

plocele quam in enterocele increſcit; proinde utplurimum non aeque graviter, ac in enterocele, homines epiplocele vexati periclitantur; ſed citra magnam moleſtiam, & nullis plerumque adhibitis medicamentis, vitam atque negotia ſua tranſigunt. Quin & rarius incidere hujus generis ramices ſolent, propterea quod plerique, teſte anatome, ita exiguo inſtructi ſolent eſſe omento, ut ad peritonaei proceſſus idem non pertingat, nedum foras prolabi illud poſſit. Interdum etiam externa tumoris ſpecies decipere Medicos poteſt, ut epiplocelen aliquam ſubeſſe illi judicent; quum tamen naturalis eademque ſolito major pinguedo quaedam ventris partem illam diſtendat. Interim non ſolum ex Ruyschio quondam percepi, verum & a Dionisio & Garengeotio obſervata atque memorata legimus, (*a*) haud prorſus inſolentia iſtiusmodi epiploceles exempla ſunt, quae non quoad ſigna tantum, ſed quoad noxas etiam ſive pericula, quam exactiſſime cum enterocele incarcerata conveniebant, ita ut ad ſcalpellum perveniendum fuerit: tametſi Medicus nil niſi omentum prolapſum in ipſo opere deprehenderit.

II.

Epiploceles curatio. In epiploceles curatione id inprimis danda opera eſt, ut, ſicubi compelli adhuc in ventrem omentum poteſt, eodem rite compulſo, faſcia ſive vinculo herniis proprio, corpori adhibeatur, quemadmodum ſcilicet in inguinis & ſcroti hernia propoſuimus. Si reſtitui omentum neutiquam poteſt, neque gravibus tamen noxis aegros exponit; ſatius utique videtur, prorſus ab operatione abſtinere, quam curatione gravi minus gravem noxam tollere, atque remedium morbo gravius adhibere. (*b*) *Simulatque vero prolapſum omentum intumeſcit, atque ita inflammationem aliquam, dolores, febrem atque vomitum inducit,* perinde ac in hernia incarcerata inteſtinorum fieri ſaepe conſuevit, properandum utique eſt ad illam curationem, quam per ſcalpellum ad herniam ſcroti atque inguinis incarceratam ſupra commendavimus. Ubi tamen providendum ſimul eſt, ut craſſior eademque corrupta illa omenti pars non repellatur, ſed potius filo trajecto deligetur ac praecidatur, ſanum vero in ventrem reponatur; quemadmodum nimirum in abdominis vulneribus praeſcripſimus: (*c*) vel etiam omenti corrupti & putridi ſpontanea ſeparatio & caſus, ſi lubet, ſine ligatura exſpectari poteſt. Conferri poſſunt variae obſervationes notatu dignae de hoc malo, quas Dranius in obſ. chirurg. Tom. II. obſ. 63. & ſeq. deſcribit.

III.

(*a*) In ſcriptis eorum chirurgicis, ubi de hac hernia, & ſpeciatim apud Garengeot. T. I. p. 276. edit. II.

(*b*) Ita enim Fabric. ab Aquap. cauſtica & uſtionem hic commendat. in oper. chirurg. cap de enterocele.

(*c*) Garengeotus in vulneribus abdominis corrupti omenti ligaturam rejecit, attamen in herniae operatione eam ipſe inſtituit. oper. chirurg. T. I. pag. 373. edit. II.

Digitized by Google

III.

Nonnunquam *inteſtina ſimul cum omento foras prodeunt.* Cujusmodi quidem noxa *entero-epiplocele* Medicis nuncupatur; ſed difficulter tamen ab enterocele ſimplici diſcernitur. Quanquam parum refert, utrum mali genus ſubſit, perſpectum habere: ſiquidem eadem utrobique & ſupervenire pericula, & adhiberi curationis artificia ſolent. Interim quoties in ramice quodam tumor identidem evaneſcit, aut ſaltem decreſcit, nonniſi tumore quodam exiguo atque molli ſuperſtite, omentum utique una cum inteſtinis deſcendiſſe, haud improbabiliter conjicitur. Sed minori tamen cum periculo complicatam iſtam herniam ſive entero-epiplocelen conjunctam eſſe, quam ramicem inteſtinorum ſive enterocelen ſimplicem, vel inde manifeſtum eſt, quod in iſta pinguedo prohibet, ne a muſculorum abdominis annulis adeo graviter comprimi aut torqueri inteſtina queant, quam ſi ſola ſint prolapſa. Ceterum in hujus mali curatione id ante omnia propoſitum ſibi Medicus habeat, ut omentum atque inteſtina ſimul reprimantur, glutinatoque vulnere eodem modo per adhibitam vincturam contineantur, quem ſupra ad enterocelen commendavimus. *Entero-epiplocele quomodo tractanda.*

C A P U T CXXI.

De herniis ſpuriis & *quidem primo de Sarcocele & caſtratione.*

I.

SUpra dictum eſt, hernias *ſpurias* ſive *falſas* eos vocari tumores ſcroti, ubi neque inteſtinum neque omentum ex ventre prolapſum eſt, ſed ubi tumores in ipſo ſcroto vel a ſcirrho teſticuli, vel ab humoribus in eo collectis, vel etiam a nimis tumidis vaſis ſpermaticis oriuntur: & ſpeciatim Sarcocelen Medici vocant iſtiusmodi noxam, quando vel ipſe teſticulus cum duritie quadam inſigniter atque ad inſtar ſcirrhi alicujus tumefactus deprehenditur; vel & caro quaedam praeter naturam ex illo increſcit; quae cum acutis haud raro conjuncta eſſe doloribus, interdum autem exulcerari & ad cancrum ſenſim tranſire conſuevit. (*a*) Utique autem diverſam eſſe a teſticuli inflammatione ſarcocelen, inde ſtatim intelligitur, quia haec non niſi pedetentim atque lentiſſime naſcitur, & ut plurimum nullos fere initio dolores concitat; iſta vero, perinde ac in reliquis fieri inflammationibus ſolet, celeri- *Sarcocele quid ſit.*

(*a*) Aliquoties hoc ita contingere obſervavi.

leriter & cum vehementiſſimis cruciatibus atque aeſtu incidit. Neque vero ab una ſemper eademque cauſſa malum hujusmodi provenit. Namque ubi ipſe teſticulus cum duritie quadam intumeſcit, ab iisdem plerumque cauſſis *ſarcocele* naſcitur, quas circa ſcirrhum ſupra (*Part. I. lib. IV. cap. XVII.*) commemoravimus. Si quid vero carnis e teſticulo pronaſcitur, in graviori plerumque contuſione, ſimilive alia quadam violentia externa ſitum ſolet eſſe calamitatis illius principium. Sed reperi tamen egomet iſtiusmodi aegrum aliquem, ſarcocele laborantem, qui nullam omnino vim externam ſenſiſſe ſibimet videbatur. *Magnitudo tumoris* varia quidem eſt, atque ita, Medicorum quorundam judicio, comparata, ut gallinae ovum haud ſuperet: ſed obſervavi tamen egomet atque ſanavi iſtiusmodi homines aliquos, quibus ultra pugni magnitudinem teſticulus increverat. Quod ne cui mirum videretur, nihil abs re facturus mihi viſus ſum, ſi teſticulos ejusmodi grandiores, in vini ſpiritum immiſſos diligenter aſſervarem. *Signum praecipuum*, quo dignoſci ab herniis reliquis ſarcocele debet, in duritie & cumprimis ipſius teſticuli poſitum videtur: dum reliquae priores herniae aliquanto molliores eſſe ſoleant, & teſticulus naturalis ſeorſim digitis percipiatur. Ceterum ſarcocelen, niſi tempeſtive tumor reſolvatur, quam facillimo negotio degenerare in cancrum poſſe, non e Wepferi tantum, ſed ex propria quoque experientia ego didici, vel ſaltem ob inſignem molem aut dolores valde moleſtus ſit; imo & generationis negotium, praeſertim ſi uterque teſticulus vitiatus eſt, laedit, aut prorſus tollit. Si tumor per inguen ad ventrem usque aſcendit, etiam curatio, quae per ſcalpellum fit, fruſtranea eſt & mortem poſt ſe trahit; quia corruptio jam ad internas usque partes proceſſit: ideoque rectius ab ea abſtinetur.

II.

Curatio per medicamenta.

Ubi recens adhuc eſt ſarcocele, reſolvi eadem nonnunquam per adhibita medicamenta digerentia, eademque cum interna, tum externa poteſt. Matthiolus, Aquapendens atque Scultetus (*a*) valentiſſimum hic eſſe ſtatuunt pulverem radicis *ononidis*; ſiquidem illius ʒj. aegris ex vino abſinthite quotidie ingeratur, extrinſecus ſuper tumorem hoc impoſito emplaſtro:

℞. Gumm. galban.
ammoniac.
bdell. ā ℥ß.
Diſſolut. in aceto adde
Adip. anat. liqu. & colat. ℥iß.
Cer. citr. ℥ij.
Ol. lilior. alb.
Medull. crur. bov. ā ʒx.
M. F. emplaſtrum.

(*a*) Vid. Ejusd. *obſerv.* 63.

Oper-

Digitized by Google

Oportet autem linteo emplaſtrum hoc induci atque poſt tertium quemque diem innovari. Dionisius (*a*) hunc in uſum proponit emplaſtrum, quod ex diabotano, divino & Vigonis emplaſtris invicem permixtis conficitur: ſiquidem illud feliciter aliquoties a ſe adhibitum fuiſſe teſtatur. Sunt, qui *emplaſtrum Noribergenſe*, quaſi medicamentum diſcutiendis iis, quae coierunt, aptiſſimum, jam jam propoſitis ſimul admiſcendum ſuadent, vel ſeorſim illud adhibent. Alii quam maxime ſalutariter hic adhiberi ſtatuunt vapores ſive fomenta iſta acida, quae ad ſcirrhi curationem ſupra (pag. 338.) commendavimus. Ceterum in internis medicamentis praeſtantia inprimis eſſe, quae ex lignorum decoctis atque mercurialibus remediis fiunt, frequens rerum uſus me docuit; praeſertim ſi quovis fere mane cum regimine ſudorifero aegris propinentur, alvus autem poſt tertium vel quartum quemque diem medicamento ex mercurio parato, ducatur.

III.

Ubi vero nihil omnia medicamenta iſta proficiunt, ſed tumor nihilominus una cum doloribus ſubinde increſcere, vel ob dolores vehementiores nimis moleſtus fierit, paulatimque in *carcinoma* ſive cancrum tranſire animadvertitur; ſi modo malum nondum attigit annulum, miſerum, ſed unicum tamen remedium eſt, ne ſcilicet ad ipſum abdomen tranſeat, prorſusque inſanabilem noxam efficiat; (*b*) opportune teſticulum iſtiusmodi tumefactum, vel etiam utrumque ſi noxa ambos occupavit, adhibito ſcalpello, prudenter exſcindere: quae actio *caſtratio* appellatur, qua aegri, ſi ambo teſticuli auferuntur, ad generationem prorſus inepti fiunt, & *caſtrati* appellantur. *Curatio per ſcalpellum, ſive caſtratio.*

IV.

Perfici autem curatio haec eodem fere modo debet, quem in celotomia ſive ad hernias ſupra ſecundum agyrtarum morem curandas praeſcripſimus. (Cap. CXVIII.) Sed majorem tamen adhibere hic circumſpectionem convenit, quam fieri a plerisque celotomicis vulgaribus ſive hiſtrionibus ſolet. Neque enim, inciſa prius cute in inguine & ſcroto, ruditer aut violenter evelli teſticulum oportet, ne dolores nimii aut convulſiones facile concitentur; ſed leniter potius per adhibitum modo ſcalpellum, modo forficem, prout res exigit, a partibus, quibuscum idem cohaeret, reſolvi: vaſis ſpermaticis, ne nimiis doloribus aegri exerceantur, quam diligentiſſime prius circa inguen ſive abdomen ligatis atque tandem reſectis; vulnere autem poſtmodum ea ratione glutinato, quam generatim in curandis herniis hactenus propoſuimus. Quoniam autem ex reſectis vaſis illis ſpermaticis multum am- *Quomodo illa fieri debeat.*

(*a*) In Chirurgia ſua, ubi de hoc malo agit.

(*b*) Accidere id ipſum aliquando poſſe, non ſolum ipſe diverſis vicibus obſervavi; verum &, ut alios jam taceam, Wepferi obſervatio demonſtrat. Vid. Ejus *tract. de cicuta aquatica pag.* 101. ubi de ſarcocele cancroſa refert, quae libras duas aequavit.

Digitized by Google

ampliatis, ut ut eadem ligata prius ſint, tanta nihilominus ſanguinis copia nonnunquam profluit, ut penitus exhauriri aegrotus queat, ſicut ipſe obſervavi, ſatius utique Medicorum nonnullis viſum eſt, vel duplicem ligaturam, alteram ſub priori adhibere, vel curationem ſic inſtituere, ut, poſt reſolutum a ſcroto teſticulum, vaſa ſpermatica tantum deligentur, non mox reſecto, ſed relicto adhuc teſticulo, atque poſt aliquot demum dies, flacceſcente nimirum ac putreſcente teſticulo, id quod vaſa ſpermatica rite ligata eſſe indicat, reſcindantur. Namque tunc ſine periculo & ſine gravi ſanguinis profuſione adhiberi ſcalpellum poterit. Quando vero teſticulus nondum flacceſſat, ligaturam priorem non ſatis firmam eſſe indicat, adeoque alteram eamque arctius conſtrictam, eſſe injiciendam. Dranius haud inepte ſuadet, ut pars liganda acu, duplex linum trahente, perforetur, atque poſtea quaelibet dimidiâ pars utrinque filis illis ligetur: ita certius profuſionem ſanguinis averti poſſe. (*a*) Aquapendens equidem una cum Sculteto aliisque ut perniciosam iſtiusmodi ſanguinis profuſionem prohiberet, ferrum aliquod candens, abſciſſo teſticulo, vaſis ſpermaticis applicavit: Verum priorem modum praeſtare exiſtimo. In curanda igitur ſarcocele mali moris & ad cancrum ſpectante, licita utique, imo vero neceſſaria quandoque *caſtratio* eſt: ſiquidem, omiſſa illa ſive neglecta, vix ac ne vix quidem redire ad ſanitatem aegris quibusdam licet, alteroque adhuc conſervato teſticulo ad generationem nondum inepti ſunt. Non ſum equidem neſcius, Medicorum nonnullos in hac curatione praecipere, ut nervi prius a vaſis ſpermaticis reſolvantur, quam horum vinctura inſtituitur, ne ipſorum ligatura ſpaſmi aut convulſiones concitentur; ſed parum abeſt, quin plane ſupervacuum eſſe conſilium iſtud, ego ſtatuam. Quibus enim artificiis reſolvi commode nervuli iſti exigui a vaſis ſpermaticis, quibus mirum in modum intertexti ſunt, queant, juxta cum ignariſſimis ego ſcio. Ut nihil nunc de eo dicam, non usque facile moveri ſpaſmos a vinctura hic poſſe; quum & valde exigui ſint nervuli iſti, &, ſicut antea jam diximus, mirifice partibus reliquis implicati atque intertexti. De cetero minutum aliquod ſpleniolum ſive linamentum ſubjici vinculo illi poteſt; teſticulus autem, pollicis circiter longitudine infra vincturam relicta, praeſcindi oportebit.

V.

Teſticuli excreſcentia quomodo curanda ſit.

Si quid vero carnis enatum è teſticulo deprehenditur, quod graviter hominem affligat, nec diſcuti tamen per adhibita medicamenta convenientia queat; tum ſi teſticulus integer adhuc eſt atque illibatus, feliciter utplurimum ſanari noxa poterit, ipſeque teſticulus ſervari, dummodo quicquid praeter naturam ſuperincrevit, deoperto ſcroto, quam

(*a*) *Obſ. chirurg. Tom. II. pag.* 161.

Digitized by Google

quam exactiſſime ab eo ſolvatur atque reſcindatur. (*a*) Quodſi autem ipſum ſimul teſticulum invaſerit, vel exſcindi etiam, propter nimios cruciatus ſimilesque alias cauſſas, indecore prominentes partes nequeant; neceſſarium utique erit, vel univerſum teſticulum, vel quandam ſaltem ejus partem, modo jam jam propoſito exſcindere. Ita & *cutis ſcroti*, quae exemto teſticulo ſupervacanea eſt, reſecari forſice debet, ita commodius poſtea vulnus glutinatur & ſcrotum minus deforme fit. Circa deligationem haec inprimis neceſſaria videtur obſervatio, ut linamenta carpta & ſplenia cum faſcia inguinali, quam ſpicam vocant, primum ſupradentur; deinde vero, ad leniendam, quae ſuboriri plerumque hic ſolet, inflammationem, cataplaſmata digerentia ſimul adhibeantur; ipſum denique vulnus unguento digeſtivo balſamoque vulnerario, ceu fieri communiter in celotomia ſolet, glutinetur. Obſervationes de teſtibus exſectis videri poſſunt in Tulpii obſ. lib. 4. cap. 32. & Saviardi obſ. chir. 125.

CAPUT CXXII.

De Hydrocele.

I.

NOnnunquam humor aliquis, isque ſaepe copioſus, absque doloribus quidem, ſed tamen cum maxima hominis moleſtia, usque adeo mirifice ſcrotum diſtendit, ut ad ovi, pugni, capitis vel & majorem amplitudinem illud increſcat. Medici mutuato a Graecis vocabulo *hydrocelen*, hoc eſt, *herniam aquoſam*, noxae genus illud vocare conſueverunt. Fere ſemper autem non niſi alterutrum; nonnunquam tamen utrumque latus a tumore iſtiusmodi perniciofo diſtenditur. Neque ulli etiam hominis aetati propria eſt iſta noxa: ſiquidem non adulti ſolum atque aetate provecti, ſed juniores etiam ab eadem infeſtantur; quin & interdum infantes aliqui cum hydrocele in lucem exponuntur, ut ipſe vidi, vel primis etiam poſt partum diebus ea corripiuntur. Sed non una ſemper humoris illius noxii ſolet eſſe *ſedes*: tametſi enim is utplurimum *in tunica vaginali*, id eſt, inter teſticulum & tunicam huic proximam colligatur, ita ut teſticulus huic humori quaſi innatet, tactuque tunc percipi nequeat, atque tum ex disruptis *Hydrocele quid ſit.*

 vel

(*a*) Dionisius atque alii, ad faciendam in ſcroto plagam, tollendasque teſticuli partes ſuperfluas, rodentia proponunt medicamenta, quibus etiam res ſaepe ſatis commode expediri poteſt: ſed promtior tamen atque tutior hic videtur curatio, quae per ſcalpellum inſtituitur.

vel exeſis teſticuli vaſis lymphaticis profluxiſſe videatur; tamen nonnunquam etiam *ſub ipſa cute ſcroti* idem conſiſtit, ut Celsus jam notavit, (*a*) praeſertim in infantibus recens natis, vel & in hydropicis, atque ſic utrumque teſticulum ambit. Sed hoc quidem vitii genus *hydropem ſcroti* a Medicorum filiis nuncupatum & ab hydrocele diſtinctum deprehendimus: hinc poſtea ſeorſim de eo acturi ſumus. Quandoque tamen etiam, ut nonnulli auctores referunt, (*b*) in peritonaei proceſſu ſupra teſticulo liquor praeter naturam colligitur: imo etiam in productione peritonaei ab inteſtinorum hernia orta, copioſum liquorem in cadavere ipſa ſectione aliquando deprehendi. Interdum etiam *liquor ſanguinolentus*, vel ipſe ſanguis in cavo ſcroti, ut ipſe quoque vidi, obſervatur; id quod nec Celsum latuit, quemadmodum ex ejus Lib. VII. cap. 19. videri poteſt, quod vitium *haematocele* ſive hernia ſanguinea dici haud inepte poſſet: de qua pluribus infra.

II.

Diagnoſis atque prognoſis.

Ad *hydroceles igitur ordinariae ſigna* quod attinet, non cognoſci illa tantum promtiſſime, ſed dignoſci quoque accuratiſſime 1) ab *hydrope ſcroti* exinde poteſt, quod in hac digitus depreſſus, fere ut in tumefactis pedibus, foveam quandam relinquit, cutis glabra eſt, atque penis ſimul quandoque inſigniter tumet: quum e contrario in hydrocele vera penis retrorſum quaſi ductus, cutis vera ita rugoſa exiſtat, ut digito ſuper tumorem depreſſo nulla fovea ſuperſit. Praeterea in hydrocele tumor nunquam ex toto ſe remittit, & mollis eſt, ſi non nimius humor ſubeſt; at ſi is vehementer increvit, renititur ſicut uter repletus & arcte adſtrictus. Venae quoque in ſcroto inflantur; & ſi digito premimus, cedit humor, circumfluensque id, quod non premitur, attollit. (Deinde 2) ab *enterocele*, nec non ab *epiplocele*, hoc inprimis ſigno hydrocele diſtinguitur: qua parte tumor eſt, lympha copioſa teſticulum ita comprehendit & ambit, ut contingi vel ſentiri neque viſu neque tactu idem queat; dum e contrario in enterocele atque epiplocele perſentiſci utplurimum is a latere valeat. Denique 3) *ſarcocelen inter & hydrocelen*, (quae profecto tam difficulter quandoque diſtinguuntur,

(*a*) Lib. VII. cap. 18.

(*b*) Widemannus equidem in libro de *litho- & celo-tomia* pag. 84. nec non Boerhavius aphor. pract. §. 1227. itemque Garengeotius *in chirurg. operat.* & Dranius *Tom. II. obſ.* 75. memorant, utique iſtiusmodi hydroceles caſus quandoque obſervari, ubi digito contingi teſticulus queat, atque tunc ſupra teſticulum in peritonaei proceſſu tumorem & humorem conſiſtere: in enterocele autem contrarium quandoque uſu venire, propterea quod inteſtina interdum, ut ſupra jam monui, usque in tunicam vaginalem, per ſeptum illud naturale, quod teſticulum a parte ſuperiori proceſſus peritonaei diſtinguit, penetraverint. Sed rari admodum ſint, neceſſe eſt, ad quos modo laudati auctores provocant, caſus. Ego ſane quanquam plurimos homines, enterocele non minus quam hydrocele laborantes, ſanaverim, nunquam tamen adhuc ita rem inveni, ſed ſemper ſic, quemadmodum antea deſcripſi.

tur, ut perquam experti Medici in earum dignotione, ut exempla novi, erraverint) id potiſſimum diſcrimen intereſt, quod haec ad inſignem ſaepe amplitudinem increſcat, veſicaeque alicujus ab aqua valde diſtentae ſenſum (id quod palmarium ſignum eſt) prae ſe ferat; dum e contrario tumor in ſarcocele mirum quantum durus, ſed tamen plerumque non usque adeo magnus exiſtat. Non ſum equidem neſcius, Medicorum nonnullos in explicandis hydroceles ſignis praecipere, ut, in tenebris conſtituto aegro, lumen aliquod poſt ſcrotum collocetur; ſiquidem tunc, ex illorum ſententia, ſcrotum fit pellucidum; perinde ſcilicet, ac fieri ſolet in veſicis aqua repletis atque lumen inter & oculum conſtitutis. At enim vero, quia, prout egomet cum Celso (a) Aegineta (b) aliisque obſervavi, humor ſive lympha iſta turbida ſaepius eſt atque adinſtar decocti ſabarum Coffée nigricans, vel etiam cruenta; quivis prudens jam per ſe intelligit, propoſitum ſignum iſtud fallax admodum eſſe, vel minus ſaltem perpetuum. Interea tamen quando adeſt, de hydrocele nos certiores reddit; quando vero abeſt, turbidum liquoris genus adeſſe poterit, minimeque cogitandum, ac ſi hydrocele non adeſſet, ſi cetera modo adſint indicia. Ceterum moleſta magis eſſe, quam periculoſa hydrocele conſuevit: neque enim niſi difficulter admodum incedere vel equitare iis licet, qui ab eadem, ſi magna eſt, infeſtantur. Interim ubi paulo diutius humor iſte intus relinquitur, metuendum eſt, ne teſticulus ſenſim cum eodem corrumpatur, vel occalleſcat, atque ita vel ſcirrhum aliquem ſive ſarcocelen, vel cancrum tandem ſentiat. Interea tamen exempla novi, ubi aegri ad magnam ſenectutem pervenerunt, & nihil mali inde, quam moleſtiam, ob inſignem ejus magnitudinem, perceperunt. Attamen quia propter nimiam humoris copiam penis, ſecus, quam naturaliter decebat, retrorſum contrahitur atque a tumore velut abſconditur; ſobolis procreatio, ſi non prorſus impeditur, quam maxime tamen gravis ac moleſta redditur. Quanquam autem fere ſemper difficilis eſſe, cum medicamentis, tum ſcalpello adhibitis, hydroceles curatio ſolet; facilius tamen juniores, quam natu grandiores omnino liberari ab eadem poſſunt. Interdum hydrops cum hydrocele conjuncta homines affligit: atque tunc ſanare hydrocelen ante haud licet, quam hydrops fuerit ſublata. Quandoque etiam cum ſarcocele, imo & cum enterocele complicata deprehenditur.

III.

In junioribus quam ſaepiſſime medicamentis curationem hydrocele recipit: ſiquidem & digerentia & roborantia medicamenta interne atque externe tempeſtive adhibeantur. Inſigniter autem adverſus noxam hanc proficiunt extus ſplenia ſive linamenta complicata, ex vino, vel ſpiri- *Curatio per medicamenta.*

Ooooo 2

(a) Lib. VII. cap. 19.
(b) *Lib. VI. cap. 62.*

Digitized by Google

ſpiritu vini, cum rore marino, ſalvia, chamaemelo, foeniculo, cumino, majorana & ſimilibus decocto, diligenter expreſſa, frequentisſimeque per dies ſingulos calida ſuper tumorem impoſita. Neque vero incommodum fuerit, vino iſti decocto, atque ab igne jam tum remoto, ſpiritus vini portiunculam affundere, vel & aquam calcis cum ſpiritu vini permiſcere. *In infantibus recens natis* atque ab hydrocele infeſtatis nihil perinde ad extirpandam noxam iſtam valentius eſt atque commodius, quam ubi ſanus aliquis, atque is quidem jejunus, comminuta prius dentibus *moſchatae nucis* portiuncula, identidem & aliquamdiu ſemper in dies ſingulos ſpiritum ſuum ſcroto aegro afflaverit. Quam ipſam equidem medicinam hoc libentius ego ſuadeo, quo plura ſunt exempla eorum infantum, quos per eandem conſanuiſſe ſcio. Interim & *ſpiritus vini* ore contentus, & halitus ſcroto afflatus haud prorſus ineptus cenſeri debet. Si neutrum ex his profecerit, *emplaſtrum de cumino* etiam, linteo illitum atque calidum ſuper tumorem imponere, vel & linamentum complicatum, ſpirituque matricali madefactum, itidem calidum, aliquoties per dies ſingulos applicare conveniet. Ad *medicamenta interna* quod attinet, longe optimum fuerit, aegrotis, praecipue infantibus, ſaepius alvum ducere, ſed ſimul tamen roborantia, digerentia atque urinam moventia medicamenta his interponere. Admirabilem inprimis uſum in adultis praeſtare hic celebri quondam Ludovico viſum eſt (a) *arcanum duplicatum*; utpote cujus paucis, ut refert, *doſibus* hydrocele nondum inveterata, adhibitis ſimul externis reſolventibus & nervinis intra paucorum dierum ſpatium ſemper ceſſerit. Attamen illud plus in hydrope ſcroti, quam in vera hydrocele praeſtare arbitror. Si omnia haec aliave ſimilia ad extirpandum malum non ſatis profecerint, ad ſcalpellum denique veniatur, neceſſe eſt. Sed ante tamen ſemper in adultis, ſicubi hydrocele nondum inveteravit, curationem per hactenus propoſita medicamenta tentare conveniet, praeſertim ſi aeger a ſcalpello abhorret; quantumvis etiam raro in his ad reſtituendam ſanitatem ipſa valeant. Ubi ad hydrocelen inflammatio quaedam acceſſerit, ſicut aliquando contingit, abſtinendum tantisper a ſcalpello eſt, donec ipſa ſe remiſerit.

IV.

Curatio per operationem.

Solet autem duplex inprimis eſſe, quae manu fit, hydroceles curatio: alteram *perfectam*, ſive radicalem; *palliativam* ſive *imperfectam* alteram Medicorum filii nuncupant. Namque duplex inprimis ſcopus eſt, quem in hydroceles curatione Medicus intendit: 1) ſcilicet ut humor noxius e ſcroto educatur; deinde 2) ut, ne quid humoris praeter naturam denuo ibi confluat, prohibeatur. Quemadmodum vero ad utrumque

(a) Vid. *Miſcell. nat. curioſ. dec. I. ann. IX. & X. obſerv.* 158. nec non Ej. *opera* pag. 720.

que praeſtandum accommodata eſt curatio perfecta; ſic e contrario imperfecta ſeu palliativa non niſi eo ſpectat, ut, quicquid humoris intus eſt collectum, ea extrahatur. Interim quia curatio perfecta non lectulo tantum per aliquot hebdomades aegros affigit, ſed doloribus quoque atque periculis, praeſertim ſi non rite procedatur, exponit; imperfecta vero ſive palliativa longe promtius atque minori cum moleſtia ac periculo & expediri & iterari poteſt; mirum videri haudquaquam debet, ſi haec alteri iſti a quamplurimis fere ſemper anteponatur. Quod ipſum etiam in cauſſa fuit, quare nos primo loco palliativam curationem; perfectam autem deinceps explicare ſuſtinuerimus.

V.

Antiquiores equidem Medici ad perficiendam curationem palliativam, ſcalpellum Gallorum phlebotomum adhibuerunt, quod Lanceolam ſive *Lancettam* vulgo vocant: Scrotoque rite perforato, ferrum extraxerunt, humoremque per immiſſum tubulum quendam emiſerunt. Noſtra aetate *acus* ſive *clavus* ille apice triangula, tubulo incluſus, quem Galli *Trocar* vocant, (*Tab. XXIV. fig.* 1.) & longe quidem commodius adhibetur. Operandi modus hic eſt: Aeger vel erectius ſtare, vel in extrema ſedilis parte conſidere jubetur. Humor, qui intus eſt, deorſum verſus quam diligentiſſime deprimitur; ſuprema ſcroti parte, ad diſtendendam ſcilicet inferiorem, laqueo plano leniter vincta. Tum acus illa triangula ſive clavus modo propoſitus, circiter ad digiti transverſi longitudinem, quo nimirum illud a ſero diſtentum involucrum, quod in malo inveterato valde craſſum fieri ſolet, perforetur, nec teſticulus tamen contingatur, in imam ſcroti partem extrorſum verſus demittitur. Scroto hunc in modum perforato, clavus ex tubulo intus relicto extrahitur, & quicquid humoris intus collectum eſt, per tubulum illum in ſubjectam pelvim aliquam emittitur. Denique emiſſo omni liquore, tubulus ex vulnere quoque extrahitur, atque ſic univerſum opus confectum cenſetur. Neque enim ſcrotum modo confeſtim rurſus contrahitur, ſed ipſum quoque vulnus absque emplaſtro & medicamentis ſua velut ſponte glutinatur; quin aegri etiam absque omni moleſtia ſtatim rurſus ambulare & negotia rurſus ſua perficere valent. Tametſi nihil abs re illi faciant, qui, abſoluta operatione, ſpleniis craſſis ſpiritu vini vel aqua calcis madefactis, ſcrotum involvunt. Quodſi etiam humor ſupra teſticulum collectus haereret, ut ſupra laudati autores N. 1. notarunt, nova plaga etiam ille eſſet educendus. Ceterum quia, poſt ejusmodi operationem adhibitam, ſcrotum plerumque denuo intra menſes aliquot ab humoribus adimpletur; neceſſarium utique eſt, identidem, quando ſcilicet denuo repletum & emiſſus humor bene clarus eſt, curationem modo propoſitam iterare; ne ſcilicet collectum in ſcroto ſerum, per acredinem paulatim contractam, partes internas & cumprimis teſticulum corrumpat, itaque noxam magis periculoſam efficiat.

Curatio palliativa quomodo fiat.

Digitized by Google

ciat. Solet autem & poteſt vel bis quotannis, vel ter, vel quater etiam, imo quandoque demum poſt aliquot annos operatio iterari, prouti nimirum vel tardius vel celerius humor ille pernicioſus increſcit. His enim obſervatis, homines iſtoc malo vexati citra magnam moleſtiam & ſaneſcere ſubinde, imo & ad ſummam vivere ſenectutem, haud raro poſſunt; ſicut ipſe tales novi. (*a*) *Nam humore ſemel extracto. usque adeo feliciter nonnulli homines, & praecipue robuſti, ſaneſcunt, ut nullam omnino lympham in ſcroto collectam denuo ſentiant.* Interim quia nonniſi raro admodum id contingit, facile apparet ratio, quare iſtam *curam palliativam* Medici vocaverint. Quando vero humor effluens mox turbidus eſt aut craſſus, vel etiam, poſt repetitam aliquoties operationem iſtam craſſus fit atque tenax, ſicut nonnulli referunt, ut extrahi per inſertum clavum ac tubulum commode nequeat, ſed foetorem potius atque colorem obſcurum, cruori haud abſimilem, ſenſim contrahat, properare utique ad curationem perfectam convenit, ne corruptio & noxa major inde concitetur. Ita & *ſi ſanguis multus* ex inflicto vulnere profluit, vult Garengeot, ut ſcrotum mox ſcalpello aperiatur, vena laeſa inquiratur, atque inventa ligetur; id quod vero mihi nunquam accidit.

VI.

Curatio perfecta quomodo fiat.

Incidentibus igitur, quae modo commemoravimus, noxis; aut corrupto etiam teſticulo, aut aegris denique alias ob cauſſas perfectam ſanitatem deſiderantibus, triplici fere modo expediri curatio iſta perfecta poterit. Primus operandi modus hic eſt. Aeger ſupra menſam lectumve reſupinatur, diligentiſſimeque ab adſtantibus quatuor vel quinque viris robuſtis continetur, aut vinculis etiam, manibus pedibusque injectis, ubi opus id eſſe judicatur, conſtringitur; quemadmodum ſcilicet ſupra jam tum circa celotomiam praecepimus. Deinde ſcrotum circa ſuperiorem partem iſtam, qua humor noxius continetur, ſcalpello Tab. I. litt. G. vel I a latere inciditur, donec in cavum ſcroti perveniatur: immiſſoque in iſtam plagam vel ſpecillo ſulcato, vel, quod fere melius, ſiniſtrae manus digito indice, & per adhibitum ſcalpellum aut forficem ſcrotum ad fundum usque dividitur: quo nempe facilius effluere, quicquid humoris vel alias corrupti aut vitioſi intus collectum eſt, valeat. Humore, quemadmodum diximus, emiſſo, ipſe teſticulus exploratur. Qui ubi ſalvus adhuc eſſe atque illibatus deprehenditur, linamentis carptis vulnus hoc ſcroti univerſum ſtatim expletur, ſupra datis ſpleniis atque faſcia, litterae T formam prae ſe ferente. Diebus proximis, quando priora illa linimenta exciderunt, totum vulneris cavum per adhibitum unguentum digeſtivum & linamenta repletur ac deligatur; ut hoc ipſo durae iſtae atque calloſae ſacculi tunicae ad ſuppurationem perducantur, ſeparentur, atque

(*a*) Conf. Sculteti *Armament. chirurg.* Tab. XL. fig. 2.

Digitized by Google

atque ſic venulae iſtae, unde humor noxius antea profluxit, penitus extirpentur, ne redire facile malum priſtinum queat. Sicubi autem membranae iſtae nimis craſſae nimisque induratae ſunt, haud ſatis proficere in illis exedendis ſolum *unguentum digeſtivum* ſolet. Itaque tunc vel mercurius praecipitatus ruber ſubinde unguento digeſtivo admiſcetur, vel ſolus eis ſuperimpoſito unguento cum linamentis inſpergitur; vel ſi in nimis duris membranis hoc non ſufficere videtur, per adhibitum ſcalpellum aliquod vel forficem exſcindere ipſas, quantum quidem fieri poteſt, primo convenit; deinde vero, quicquid ex illis ſupereſt, praecipitato rubro & alumine uſto una cum digeſtivo applicatis, exedere. Quo equidem rite confecto, per adhibitum balſamum vulnerarium tamdiu vulnus deligatur, donec primo bene mundum ac poſtea penitus glutinatum ſentiatur. Nonnunquam *pinguedinis aliquid*, vel corpus quoddam adipoſum praeter ipſum humorem, in ſcroto ab hydrocele infeſtato, pronatum reperitur. Quod proinde ſimili ratione, ac membranulae duriores, partim reſcindi & eximi, partim autem per injecta medicamenta rodentia modo laudata, aliave ſimilia extirpari oportebit. Tametſi autem forte, poſt deopertum ſcrotum, *vaſa ſeminalia inſigniter aliquando tumefacta reperiantur*; cavendum tamen eſt, ne continuo teſticulus propterea quaſi inutilis aut noxius reſcindatur, ut nonnulli mox ſuadent & faciunt; ſiquidem iſta ſolius quandoque naturae beneficio rurſus ſaneſcunt. Deligari autem vaſa ſpermatica filo, reſcindique teſticulus omnino debet, ſicuti in cap. de ſarcocele docuimus, quoties vaſa ſeminalia non inſigniter tantum induruerunt, ſed magnis quoque cruciatibus hominem aegrum affligunt. Diſpiciendum quoque porro eſt, *num teſticulus tumefactus forte materiam aliquam fluidam*, ſicut quandoque contingit, intus contineat. Si quid enim fluidi intus haerere, tactu percipimus, aut lympham, aut pus inibi conſiſtere, rectiſſime colligimus. Interim neque tunc reſcindere continuo, ut nonnulli ſolent, ſed incidere potius atque expurgare teſticulum iſtum conveniet; ita enim teſticulus ſaepe rurſus ſaneſcit. Sed ſi forte ſimul nimis jam tum *induratus* vel *corruptus* idem inveniatur, praedicta ratione ligandus & reſecandus, ne in carcinoma forte abeat Ceterum ſi forte aliquando contingat, ſicut ſupra laudati autores referunt, ut in *ſuprema tantum proceſſus peritonaei parte*, ſupra ſeptum ſcilicet proceſſus peritonaei, humor quandoque contineatur; ipſe vero teſticulus, diducto licet ſcroto, non advertitur: tunc ſolertiſſime providendum hic eſt, ne, dum tunicae induratae tunc conciduntur, vel excinduntur, ipſe ſimul teſticulus imprudenter laedatur.

VII.

Altera curationis perfectae curandi ratio.

Quia vero multi ferrum nimis pertimeſcunt, ſcrotum hoc morbo conflictatum, *rodente etiam medicamento* quam aptiſſime aperiri & liquor peregrinus educi poteſt. Quem in finem emplaſtrum longo ſed anguſto fora-

foramine perforatum externo ſcroti lateri applicari, foramini emplaſtri lapis cauſticus aliudve idoneum rodens imponi, hic linamentis, emplaſtro integro & ſplenio contegi, omniaque faſcia T probe firmari debent, quemadmodum cap. 24. pag. 473. ubi de rodentibus medicamentis egimus, jam uberius expoſuimus. Quodſi forte rodens medicamentum ſcroti tunicas non omnino perrupit, cruſta ſpecillo vel ſcalpello, aliove idoneo ferramento perrumpi debet, liquor ejici, cavumque & vulnus linamentis repleri, ac poſtea, ut modo docuimus, procedendum eſt, donec aeger convaluerit; eaque ratione varios egregie curavi. Ceterum monendum hic eſt, Garengeotum a rodente medicamento multa inſignia mala hic pertimeſcere, quia hoc cum liquore morbido commiſceretur & teſticulum aggrederetur. Verum hic metus vanus imo nullus omnino eſt; quia, ſimulac rodens medicamentum ſcroti tunicas perforavit, liquor effluens hoc medicamentum repellit & abſtergit, vel ſiquid etiam forte influat, a liquore contento mox temperatur, ita ut laedere intus non poſſit. Ipſe denique uſus, optimus in rebus medicis & chirurgicis magiſter, me docuit, hocce malum minime inde metuendum eſſe & nunquam aliquid mali inde me obſervaſſe.

VIII.

Tertia curationis perfectae ratio.

Tertius curationem perfectam inſtituendi modus hic eſt. Funiculus aliquis planus, aut fruſtulum anguſtum lineum acus ejusmodi praegrandis, qualem in ſetaceo commendavimus, (vid. Tab. XVIII. fig. 12.) beneficio, ita per afflictam eandemque ſupremam ac lateralem ſcroti partem deorſum verſus trajicitur, ne teſticulus ſimul attingatur, ita ut a parte inferiori rurſus egrediatur. (*a*) Funiculo poſtea in plaga, ſicut in ſetaceo, relicto, atque ſemel aut bis quotidie, unguento digeſtivo prius imbuto, tracto retractoque, non humor tantum noxius paulatim effluit, ſed ſcrotum quoque inflammari atque interius ita ſuppurare conſuevit, ut, quicquid venularum aut tunicarum corruptarum intus eſt, ſenſim & a partibus integris abſtrahatur, & conſumatur. Poſt viginti vel, pro re nata, etiam poſt complures dies, poſtquam ſcilicet ſuppuratio maximam partem praeteriit, & parum vel nihil amplius humoris vitioſi profluit, funiculus ex vulnere rurſum extrahitur, ipſumque vulnus glutinatur. Sed ſi hac ratione ſatis feliciter ſuppuratio non ſuccedat, unguento digeſtivo mercurii praecipitati rubri aliquid admiſcere, eoque funiculum iſtum inungere conveniet, ita ſuppuratio melius ſuccedit. Sed quicquid tandem harum rerum ſit; ſane, quia ſecundum priores illas perfectae curationis vias (n. 6. & 7.) non commodius tantum extrahi atque expurgari liquor noxius una cum tunicis corruptis, ſed accuratius quoque luſtrari teſticulus, ſanus an vitiatus ſit, poteſt, itemque an forte corpus adipoſum intus lateat; mirum videri haud

(*a*) Vid. Scultet. *armament chirurg.* Tab. XL. fig. 1. ubi hoc illuſtratur.

Digitized by Google

huad quaquam debet, ſi Medicorum plerique ipſas, quaſi tutas magis atque certas, tertiae huic praeferant. Namque ubi forte vel putredo, vel ſcirrhus, vel alia quaedam corruptio vehemens teſticulum invaſit, ſalutarius utique videtur, ſuperius circa celotomiam propoſita ratione teſticulum exſcindere, vel ſi corpus adipoſum adſit, illud reſecare, quam iiſdem intus relictis, non ipſam modo curationen dubiam reddere, ſed pluribus etiam noxis ſive periculis hominem aegrum exponere.

IX.

Quarta curae perfectae via Marini & Ruyſchii.

Marinus, unus ex recentioribus Chirurgis Italis, omnibus reliquis hunc morbum curandi viis praefert, atque etiam tanquam uſitatiſſimam (in Italia forte) commendat ſequentem. (*a*) Praeparato prius corpore inciditur ſcrotum in principio ſive parte ſuperiore, mox ſub inguine, ea magnitudine, ut per plagam digitus, & poſtea turunda, digiti craſſitudine ac trium digitorum transverſorum longitudine ex cera facta, immitti queat: cujus apex paululum incurvata ſit. Haec unguento de althea inungitur, & cavo ſcroti immittitur: ubi poſtquam per horas viginti quatuor relinquitur, pars alterata (forte *inflammata*) reperietur. Aqua non evacuatur, & turunda ſenſim brevior efficitur, prout ſcilicet cavitas minuitur; tumor vero emplaſtro emolliente digeritur. Quando ſuppuratio bene ſuccedit & pus generatur, turunda *unguento digeſtivo* Galeni imbuitur, in ſcrotum vero unguentum roſatum immittitur. Septem diebus praeterlapſis turunda oleo hyperici compoſito inungitur, ſinus bene purgatur, & tumore digeſto ſive reſoluto vulnus ſenſim imminuitur, carne impletur, tandemque turunda tollitur, & ſervato victus regimine plaga glutinatur. Praecipit vero auctor in fine, ne operatio haec, *ſcorpione dominante*, ſuſcipiatur: quia hoc curationem valde protraheret. Verum ad ſigna coeleſtia in curationibus chirurgicis reſpicere velle, abſonum atque ſuperſtitioſum, ingenuoque Medico indignum eſſe exiſtimo. Ruyschius etiam & quidem jam ante hunc autorem fere ſimili ratione hanc curationem deſcripſit, dum ait: (*b*) Si curationem aggrederis aperiendo ſcrotum a parte ſuperiori ad latus, tumque vulnus turunda oblonga unguento roſaceo, mercurio praecipitato rubro permiſto, inuncta oppleveris, donec lenis inflammatio, eique ſuccedens ſuppuratio parva, membranulas ſtillantes putrefecerit, tuque eas tenaculo eduxeris, ſaepe deinde perfecte ſanatas obſervavi. Denique adhuc hic monendum eſt, hanc curandi viam ſuccedere, niſi teſticulo ſalvo: contra ſi vitium in teſticulo ſubeſſe ſuſpicamur, vel certe cognovimus, ad primam vel alteram confugiendum erit.

(*a*) *In Prattica delle principali operazioni* &c. pag. 230.
(*b*) Adverſar. anatom. dec. II. 22.

X.

Quintus curationis perfectae modus. Quocirca longe promtiorem eandemque tutiorem curandi viam tentare ſibi videntur chirurgi quidam vulgares ſeu circumforanei, dum ſcilicet in plerisque aegris, ab hydrocele vexatis, inguine prius inciſo, peritonaei proceſſum atque teſticulum, perinde ut in enteroceles ſectione, protinus vinciunt, e ſcroto evellunt atque praeſcindunt; quantumvis etiam ſanus adhuc teſticulus extiterit. Quam equidem curandi rationem tantum abeſt, ut ego probem vel laudem, ut potius graviter reprehendam: quia crudeliter homines miſeros illi hiſtriones tractant, qui partem, humano generi conſervando usque adeo neceſſariam & caram eandemque ſanam adhuc, quum eadem ſervari omnino potuiſſet, flagitioſe perdunt extirpantque. Ceterum *curatio perfecta longe melius atque tutius in juvenibus* atque viris robuſtis, aetate non adeo grandibus, quam in aetate nimis provectis atque debilioribus adhibetur, ne facile graviora mala ſuperveniant: adeoque conſultius eſſe duco hos, vel non, vel ſolum cura palliativa curare. Denique maxima ſemper opus eſt cautione, *ne qua forte enterocele quaedam pro hydrocele habeatur*, neve, dum ſcrotum incidere volumus, inteſtinis imprudenter conciſis, aegrotus interficiatur.

Explicatio Tabulae vigeſimae quintae.

Fig. 1. Scalpellum quoddam occultum herniarium [Gallis *biſtouri herniaire cachée* dictum] repraeſentat, quod nonnulli cum ad hernias incarceratas, tum & ad fiſtulas nonnullas ani incidendas commendant & adhibent. Hujus pars acuta ſive ſcalpellum intus latens ad litt. A emergit e vagina ſive canali ſuo & ſcindit, ſimulatque pars B ſive anſa deprimitur. Litt. C C C *vaginam* ſive *canalem* deſignant, in quo ſcalpellum deliteſcit, donec premendo emergat. D D manubrium totius ferramenti denotat; E clavum ſive axin, circa quam ſcalpellum, dum anſa B premitur, movetur; F elaterem, qui ſcalpellum in canalem ſive vaginam, quando vis premens in B remittit, denuo repellit.

Fig. 2. ſimile fere ſcalpellum per litt. A B deſignat, ſed extra canalem iſtum C C exertum, in quo alias occultatur. Pars canalis inferior lamella quadam orbiculari D ſive etiam cordiformi eſt inſtructa: ne inteſtina in herniae incarceratae operatione ſuper ſcalpellum evolvantur, itaque graviter facile laedantur. E aliud manubrii genus denotat, quemadmodum & cardo & elater paulo aliter fabricata ſunt.

Fig. 3. exhibet per litt. A ſcrotum aliquod a mediocri hernia inteſtinali in latere dextro diſtentum: per litt. B vero, qualiter in hernia inte-

inteſtina CC, duplicata quaſi, in ſcrotum (quod hic apertum demonſtratur) devolvi ſoleant, ex Berengeri libro de herniis, gallice promulgato.

Fig. 4. litt. A ex Palfyni chirurgia demonſtrat *proceſſum peritonaei*, ſuprema parte, juxta inguen ſcilicet, adhuc clauſum; ſed circa reliquas partes litt. BBBB ſcalpello deopertum: ubi per litt. C indicatur teſticulus, cum vaſis ſpermaticis E; per litt. D. vero ſacculus, qui ab interiori peritonaei tunica ab inteſtinis vel omento, vel ab utroque ſimul ex abdomine propulſa, diſtenta & elongata naſcitur, atque ab inteſtinis, aut etiam omento prolapſis, quae in eodem continentur, ad teſticulum fere usque hic extenditur.

Fig. 5. & 6. cum reliquis ad *fig.* 15. usque repraeſentant *ſubligacula* ſive *vincula*, pro continendis in ventre inteſtinis refuſis, apud hernia laborantes quam maxime accommodata. Horum quaedam, ut fig. 6. 12. & 13. ex panno xylino, praeſertim pro infantibus, vel corio pro adultis conficiuntur; alia ex laminis ferreis, corio veſtitis, ut fig. 5. 7. 8 & 15.; nonnulla etiam ex laminis ferreis, articulis quibusdam ſive juncturis mobilibus junctis, ut fig. 15. pro commodiori, ut nonnulli volunt, uſu fabricantur; quaedam etiam pro iis requiruntur, qui *hernia duplici*, ſive qui utrinque inteſtinorum ramice afflicti ſunt, ut fig. 8. & 9. Nonnulla ſunt pro latere dextro ramice affecto, ut fig. 6. 7.; alia pro ſiniſtro, ut fig. 5. 10. 13. 14. & 15. Quaedam circa corpus firmantur ligulis ſive funiculis, ut fig. 9. 10. 13. alia loris & fibulis, ut fig. 6. 9. 13. alia loris & uncinulis, ut fig. 5. 7. 8. 15. atque rurſus alia, alia ratione, ut fig. 11. 12. In omnibus vero ſcutum, glomus ſive pulvinar A, quod paulo durius eſſe debet, refuſis prius, dum aeger ſupinus decumbit, inteſtinis aut omento prolapſis, annulo muſculi abdominis ſive loco prolapſus imponitur, cingulum BB ventri circumdatur, & vel ligulis ſeu funiculis CC, per foraminula DD trajectis, vel fibulis fig. 6. & 14. EE probe firmantur, vel & lora uncinulis fig. 5. 7. 8. 15. a a innectuntur. In quamplurimis vero hujusmodi faſciis, praeter cingulum ventrem ambiens, pars quaedam dependens, funiculus planus ſive lorum adeſt, ut in fig. 5. 6. 10. 11. 12. 13. & 14. litt. FF, quae per femina traducitur, atque in parte oppoſita funiculis, ligulis, fibulis vel uncinulis quam accuratiſſime jungitur. In *fig.* 10. litt. a ſcutum ſive glomus A ex parte adverſa indicatur; in *fig.* 11. vero, quae ex idoneo corio facta eſt, litt. b, c, ſcutum ligneum a parte anteriori, ſed litt. d, a parte poſteriori, ubi convexum eſt, oſtenditur, quae pars loco prolapſus imponitur, ejusque globulo ſive clavo e e, tria extrema, G, H, I, ubi foramina triangularia adſunt, arcte innectuntur. Plu-

Digitized by Google

res adhuc diverſae ſubligaculorum ejusmodi dantur figurae & varietates: ſed hic eas tantum, quas praeſtantiores ceteris eſſe judicavi, in tironum commodum exhibere volui.

CAPUT CXXIII.

De HAEMATOCELE.

I.

Haematocele quid. HAematocele ſive *hernia ſanguinea* vocari poteſt, quando in ſcroto loco ſeri ſive aquae ſanguis aut humor ſaltem ſanguineus continetur. Contingere hoc interdum non ſolum ipſe vidi aliique varii autores teſtantur; verum etiam antiquiſſimus Medicus latinus CELSUS (*a*) atque ex Graecis PAULUS (*b*) hoc jam obſervarunt. Adeſſe vero hoc vitium inde conjicimus quando cetera herniae aquoſae ſupra relata ſigna adſunt; ſed ſi ſcrotum ad candelam ex oppoſito latere inſpicitur ac probe conſideratur, nulla pelluciditas, ſed magna potius obſcuritas ad nigritiem vergens conſpicitur. Interdum etiam tunc demum animadvertitur, quando vel acu triangulari humorem contentum educere volumus, vel ipſum ſcrotum hunc in finem aperimus, atque tunc loco ſeri ſanguineum humorem deprehendimus.

II.

Cauſſa. *Cauſſa* hujus mali utplurimum eſt vis quaedam externa, contundens, lacerans, unde venae in ſcroto rumpuntur aut conquaſſantur, ut ſanguinem in ſcrotum emittant; qui vero ſi diu ibi haeret, corrumpitur, & teſticulum etiam laedit, unde varia mala pertimeſcenda.

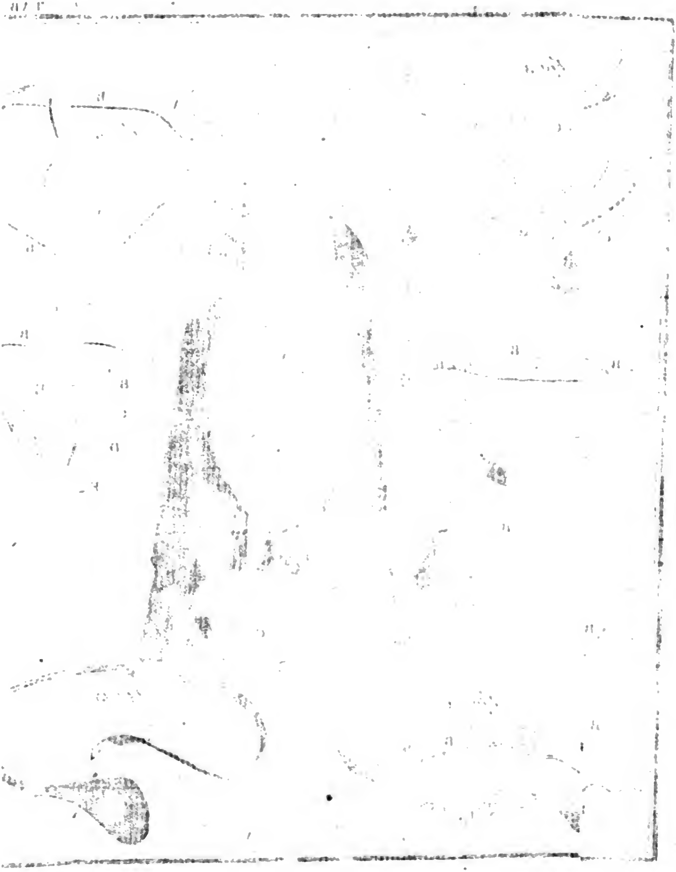
III.

Curatio. Optima curatio in eo conſiſtere videtur, ut ſcrotum in latere laeſo integrum incidatur, & ſanguineus humor emittatur: poſtea id probe purgetur, & ſi teſticulus ſanus deprehenditur, tentandum, ut vas ruptum rurſus conſolidetur & vulnus etiam externum balſamicis rurſus conſolidetur. Quando vero hoc obtineri nequeat, aut teſticulus aut vaſa ſpermatica corrupta eſſent, corruptio vero nondum in ventrem pervenit, vaſa illa in inguine liganda & teſticulus vitiatus, ut ſupra ſcripſimus, excidendus.

CAP.

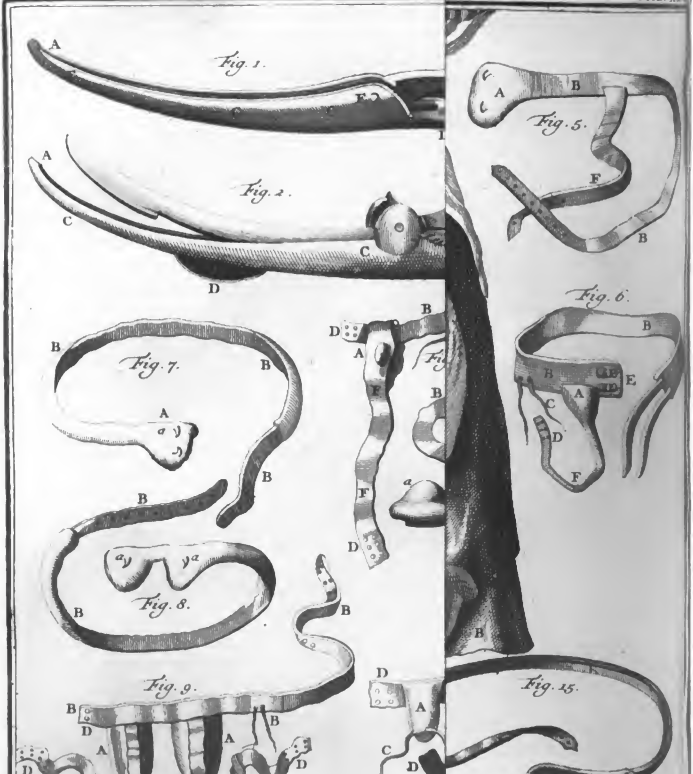
(*a*) Lib. VII. Cap. 19.
(*b*) Lib. VI. Cap. 62.

Digitized by Google

Digitized by Google

TAB. XII

Digitized by Google

CAPUT CXXIV.

De partium naturalium hydrope.

PArtium naturalium hydropem aliquam eſſe ſtatuimus, quoties illae ab humoribus noxiis ac ſuperfluis ita diſtenduntur, ut digito ſuper illis depreſſo, fovea quaedam remaneat; ſi cutis externa laevis, penis autem neutiquam retractus deprehenditur. Solet autem in iſtiusmodi caſibus inter ſcroti tunicas exteriores, & ſpeciatim in tunica celluloſa, humor conſiſtere, atque ita per ipſam ſedem ſuam, naturalium partium hydropem ab hydrocele & enterocele diſtinguere. Nonnunquam partes tantum naturales ab hydrope infeſtantur, integro atque incolumi exiſtente corpore reliquo; nonnunquam autem, ut in hydrope, univerſum ſimul corpus indecenter ab humoribus ejusmodi noxiis affligitur. Quod ipſum equidem poſterius ubi fit, haud ſanari partes naturales, niſi reliquo corpore ſimul reſtituto & ab hydrope liberato poterunt. Ubi vero non niſi partes naturales diſtentae ab humoribus noxiis reperiuntur; inſigniter adverſus malum iſtud proficere medicamenta digerentia & roborantia, quae in hydrocele (§. 3.) propoſuimus, interna & externa una cum idonea diaeta, conſueverunt. Si neque his malum ceſſerit, haud alienum ſaepe eſt, in maſculis ſcrotum atque penem, in feminis pudendi labia hinc inde ſcarificare, atque ita humores ſenſim emittere; remediis internis & fomentis roborantibus quam diligentiſſime ſimul applicatis. Valent hic mirifice pro fomento aqua calcis calida, eademque vel ſola vel lapide medicamentoſo Crollii roborata; vel ſpiritus vini atque hujus generis alia medicamenta in oedemate ſuperius (*P. I. lib. IV. cap. XVIII.*) commendata, ſiquidem cum ſpleniis ſive linamentis complicatis quam creberrime ſuper ſcrotum imponuntur. Garengeotio (*a*) nihil adverſus noxam hanc valentius videtur emplaſtro Norimbergenſi, ſuper partem ſcarificatam impoſito atque hinc inde perforato, ne humor inde profluens reprimatur: quem in finem etiam *empl. de cumino*, itemque *diaphoreticum* Mynsichti apte adhiberi poſſunt. Simulatque autem vulnera, in prima ſcarificatione facta, coëunt, vel exareſcunt, innovari eadem, ſi res ita poſtulaverit, facillimo negotio poterunt. Similiter ubi ſola ſcarificatio ad humores extrahendos non ſatis promte profecerit, haud alienum quandoque fuerit, *circa infimas pudendi partes ſetaceum aliquod inſtituere*: qua de re conferri poteſt Dekkerus. (*b*)

(*a*) In chirurg. operat. cap. de paracenteſi, circa finem.

(*b*) *In exercit. practicis* pag. 290. Scultetus exemplum refert ſcroti in hydropico feliciter perforati, obſ. 67.

CAPUT CXXV.

De Hydro-ſarcocele.

HYdroſarcocelen inde cognoſcimus atque ab hydrocele ſimplici discernimus, ſi circa corpus durum teſticuli humorem fluctuantem percipimus, & adhuc magis, ſi poſt emiſſum humorem teſticulus nihilominus juſto grandior atque durior exiſtit. Quamdiu etenim ſcrotum ab humoribus copioſis eſt diductum, quandoque vix ac ne vix quidem dignoſci ab invicem hydroſarcocele atque hydrocele ſimplex poterunt. Neque enim digito vel manu contingere ſemper teſticulum facile licebit, niſi forte exigua admodum humoris copia intus fuerit. Si quis igitur aegrotus a tumore nimio ſolum liberari cupierit, eadem inſtitui curatio poterit, quam in hydrocele minus gravi praeſcripſimus. Ubi vero teſticulus inſigniter tumet & cum duritie quadam dolet, neque aegrotus curationem perfectam extimeſcit, neceſſarium utique videtur, hydroceles atque ſarcoceles curationes invicem quaſi conjunctas adhibere. Itaque ſcalpello detegi ante omnia peritonaei proceſſus ac poſtea trajecto filo una cum vaſis ſpermaticis ligari ac tandem ſimul cum tunica vaginali, quae cum proceſſu peritonaei continua eſt, e ſcroto evelli abſcindique teſticulus vitiatus debebit: ita enim dum vitiatae tunicae & venulae teſticuli ſimul cum teſticulo removentur, & ſarcocele & hydrocele ſimul curantur. Exemplum ingentis hydroſarcoceles deſcribitur in CAMERAR. Diſſertat. Taurinenſ. pag. 216.

CAPUT CXXVI.

De Hydro-enterocele.

HYdro-enterocelen aliquam incidiſſe exinde colligimus, ſicubi, inteſtinis repreſſis, nihilominus eodem in latere tumor aliquis, veſicae aqua repletae quoad tactum ſimilis, circa teſticulum remanet. (*a*) Quando autem in altero latere hydrocele adeſt, in altero enterocele, tunc morbus non hydro-enterocele vocatur, ſed pro duplici morbo, nimirum enterocele & hydrocele eſt habendus. Si quis ergo liberari ab iſtiusmodi malo voluerit, huic gemina ſemper adhibenda eſt curatio. Prima eo ſpectat, ut inteſtina in ventrem refuſa per idoneum vinculum

(*a*) Ipſa ſectione aliquando hoc vitium in cadavere quodam deprehendi.

Digitized by Google

lum adhibitum quam exactiſſime contineantur. Altera tollendis aut ſaltem emittendis humoribus debet eſſe accommodata, ideoque vel perfecta, vel ſaltem palliativa, prout aegri hoc deſiderant, aut Medicus eam ſalutarem judicat, eſt adhibenda. Sed providendum tamen hic quam ſolertiſſime ſemper eſt, ne forte, ubi inteſtina & aqua ſimul in uno latere haerent, ſcrotum prius aperiatur, quam inteſtina fuerint in priſtinam ſedem reſtituta, atque a miniſtro quodam intus detenta: ſiquidem alias periculum eſt, ne, dum ſcrotum inciditur, ſimul inteſtinum concidatur, atque ita homo, quem ſanare inſtituimus, temere interficiatur. Ubi vero in diverſis ſcroti lateribus diverſi hi morbi ſunt, periculum minus eſt.

CAPUT CXXVII.

De pneumatocele ſive hernia ventoſa aut flatulenta.

I.

POſſe veram pneumatocelen quandam ſive herniam ventoſam exiſtere & re vera etiam ſaepe incidere, a quamplurimis auctoribus ſcriptum equidem eſt; ſed, me judice, nondum ſatis luculenter, neque exemplis, neque rationibus manifeſtis demonſtratum. (*a*) Quin potius ego vereor, ne qui forte Medici ac chirurgi minus perſpicaces hydrocelen aut enterocelen aliquam, vel medicamentis curatam, vel ſponte ſua evaneſcentem, pro pneumatocele quidem haud raro habuerint, qui tamen talis non erat. Atque id magis etiam ideo, quia nec facie, nec ſignis ſatis manifeſtis, nec curatione per medicamenta ab hydrocele differre pneumatocele traditur. Mihi ſane aliquoties contigit, vel hydrocelen & obſervare & curare in illis, quos alii quidam Medici ac Chirurgi pro aegris a pneumatocele afflictis habuerant, quae tamen tales revera non fuerunt. Ita & expertiſſimus Meekrenius *in obſ chirurg.* caput LI. inſcripſit *de paracenteſi ſcroti in hernia flatulenta:* ubi facile ex hac inſcriptione quilibet certe crederet, herniam flatulentam revera adfuiſſe. Si vero caput hoc pertegitur, aquam eductam fuiſſe deprehenditur, & nullos flatus. *An detur hernia ventoſa.*

II.

Signa, quibus & cognoſci & ab hydrocele dignoſci pneumatocele, ſecundum illorum quidem auctorum ſententiam, qui eam ſtatuunt, *debet*, fere ſunt *Signa & curatio.*

(*a*) Paulus hanc herniam in arteriae dilatatione conſiſtere putat, Lib. VI. cap. 64. verum hoc neque ratione neque experientia nititur

ſunt ſequentia: 1) ſcrotum manibus contrectatum, veſicae ab aëre diſtentae ſimile videtur; 2) ideoque inſigniter leve, & ſpeciatim multo levior, quam ſi humoribus repletum eſt, itemque magis perlucidum admota candela deprehenditur; denique 3) ſi taliſ ro idem percutitur, ſonus editur, qualis nimirum edi ſolet a veſicis inflatis atque digito percuſſis. Tametſi autem egomet nunquam aliquid iſtiusmodi obſervaverim, licet hernias omnis generis quamplurimas viderim atque curaverim, adeoque an talis caſus tam ſaepe, ut non pauci perhibent, extiterit, merito dubitem; tamen, ſi qua forte iſtiusmodi malum aliquando inciderit, hunc in modum curatio poterit inſtitui. Extrinſecus ſcilicet eadem applicentur medicamenta digerentia ac diſcutientia, quae ad hydrocelen tollendam commendavimus, fomenta & emplaſtra. Ex internis medicamentis praeſtantiſſima utique hic ea ſunt, quae cum ad alvum ducendam, tum etiam ad diſpellendos flatus proficiunt. Utriusque generis medicamentis diligenter adhibitis, aegri, qui pro talibus habentur, praecipue ſi juniores adhuc fuerint, haud raro ſaneſcunt. Sin nihil omnia medicamenta profecerint, & tumor ſubſiſtere pergat, aeger vero ab eo liberari ferro deſideret, acum triangularem ſive clavum tubulo incluſum (*Trocar*) deprimere in ſcrotum oportebit, eodemque perforato, quicquid intus eſt, ſive jam aër ſit, ſive humor, emittere: ubi apparebit, aqua an aer intus fuerit contentus. Ceterum neque a Garengeotio hujusmodi vitium unquam obſervatum fuiſſe, exinde mihi ſit veroſimile, quod in operationibus ſuis chirurgicis nullam omnino pneumatoceles mentionem fecerit. Pauli Aeginetae temporibus eam pro arteria dilatata habuerunt, (*a*) adeoque ob erumpentis ſanguinis periculum, qui nullo modo ſiſti poſſet, eam chirurgia aggredi recuſarunt.

CAPUT CXXVIII.

De ramice varicoſo, ſive Cirſocele.

I.

Ramex varicoſus quid ſit. Nonnunquam venae ſpermaticae circa & ſupra teſticulos atque in peritonaei proceſſibus in ſcroto imo & quandoque ſupra ſcrotum in inguine ita mirifice intumeſcunt, ut vel varicis alicujus, vel inteſtini avis cujusdam, vel & calami cujusdam ſtraminei & quandoque ſcriptorii ſpeciem atque ſenſum prae ſe ferant, praeterquam quod interdum nodos aliquos inaequales eosque paulo ampliores ſimul hinc atque

(*a*) Lib. VI. cap. 64.

Digitized by Google

atque inde contineant; teſticulusque magis juſto dependeat. Hoc ipſum vitii genus *ramicem varicoſum*, *varicocelen* itemque *cirſocelen* Medici appellant, quamvis forte rectius *varices vaſorum ſpermaticorum* vocari poſſet. Interdum & venae ſcroti in modum varicum intumeſcunt, ut Celsus jam notavit; verum harum dilatatio cum *Fabric.* ab Aquapendente rectius pro varicibus ſcroti, quam pro hernia habetur: interea tamen ſaepe confunduntur, & pro uno eodemque malo, licet minus recte, habentur.

II.

Cauſſa utriusque praecipua a ſanguine, vel nimis abundante, vel nimium inſpiſſato atque tenaci videtur eſſe repetenda. Is etenim dum in venis his haeret, inſigniter illas diſtendere, graviſſimasque homini moleſtias concitare poteſt. Nonnunquam ab externa violentia quadam vitium illud naſcitur: ſiquidem per illam hae venae contunduntur aut debilitantur, atque ita ſanguinis curſus impeditur. Interdum quoque juvenes juniores, praecipue illi, quos aut nimia ſeminis abundantia, aut libido vexat, malum iſtud, ut aliquoties vidi, praeſertim intra ſcrotum ſentiunt. Namque horum venae propter nimiam ſanguinis copiam & verſus teſticulos impetum, mirum quantum ſaepe diſtentantur. Sed rarius tamen inde incidere morbus aut ſingularis moleſtia ſolet, nec qualiscunque venarum harum dilatatio pro ramice mox aut morbo, ut empirici ſaepe facere ſolent, habenda. Niſi enim cum venarum diſtentione conjunctae ſunt moleſtiae notabiles aut dolores; vix apparet ratio, quare homines, venarum levem quandam his in locis diſtentionem ſentientes, pro aegrotis habere, iisdemque manum medicam, multo minus chirurgicam, adhibere velimus. Aptum tamen conſilium, quod infra indicatum eſt, dari ipſis poterit. *Cauſſae.*

III.

Quodſi vero nimium quantum hae venae increverint, vehementesque dolores aut moleſtias homini moverint, neceſſarium utique videtur, adverſae valetudinis praeſidia quaerere. Poterit autem diverſimode curatio hic inſtitui. Namque ubi forte in ſanis & vegetis a nimia ſeminis copia, in venis praeſertim ſpermaticis, exortum malum eſt, promtiſſimum idemque valentiſſimum ejus remedium ſaepe eſt matrimonium, id quod propterea ipſis commendandum. Ubi vero hoc non ſufficit, quemadmodum hoc malum in eis vidi, qui in matrimonio vixerunt, aut ubi externa quaedam violentia ſeu contuſio vitium illud induxit, parum plerumque medicamenta proficiunt: ſiquidem per ea difficulter admodum priſtino vigori ſuo reſtitui nimis graviter diductae ac debilitatae aut laceratae venulae conſueverunt. Interim in hoc malo, quia quam maxime ſanguis valde ſpiſſus peccare videtur, haud negligenda ſunt iſtiusmodi medicamenta, quae & inſpiſſatum ſanguinem diluunt, & debilitatas venas roborant. Atque de internis quidem medica- *Curatio quomodo fiat per medicamenta.*

dicamentis prudentem Medicum aliquem conſulere omnino convenit. Extrinſecus autem praeter ſanguinis detractionem applicari utiliter fomenta iſtiusmodi adſtringentia atque roborantia poterunt, quae in hydrocele ſupra (*cap.* CXXII.) praeſcripſimus.

IV.

Curatio per ſcalpellum. Quodſi autem, fruſtra adhibitis medicamentis omnibus, venarum in ſcroti tunicis diſtentarum nodi una cum doloribus ſubinde increſcunt, veteres vel ferrum candens vel ligaturam harum venarum commendarunt: (a) Verum cum hae curationes nimis vehementes mihi videantur, ſi varices hi in ſcroti tunicis ſunt, haud prorſus alienum hic eſſe exiſtimo, quam maxime diſtentam venam per adhibitum ſcalpellum eousque incidere, quousque tumor extenditur, emiſſis per vulnus iſtud aliquot ſanguinis unciis. Quo equidem rite confecto, linamentis carptis vulnus expletur emplaſtroque vulnerario contegitur, ſplenio quodam convenienti atque faſcia ſuperimpoſitis. Denique in ſequentibus deligationibus per adhibitum balſamum atque emplaſtrum vulnerarium vulnus iſtud glutinatur. Sic enim non a ſanguine tantum inſpiſſato atque doloribus corpus liberatur; ſed laxa quoque venae pars per inductam cicatricem validam ita roboratur ac velut munitur, ut non adeo facile rurſus diduci a ſanguine valeat. *Si malum haeret intra ſcrotum*, hoc prius inciſo una cum proceſſu peritonaei, nonnulli ſimili ratione deinde procedunt. Interim in utroque malo hortandus ſimul aeger eſt, ut & ſufficienti & tenui ſemper potu, & crebra exercitatione, & medicamentis denique, ſanguinem attenuantibus, diligentiſſime utatur, non omiſſa ſanguinis miſſione, bis vel ter quovis anno inſtituta; contra vero a cibis craſſioribus atque durioribus, nec non a nimia vita ſedentaria, utpote quibus inſigniter ſanguis inſpiſſatur, quantum fieri poteſt, providiſſime abſtineat. Atque hoc conſilium iis quoque dandum, in quibus hoc malum incipit, ad majus incrementum & moleſtias evitandas, aut malum prorſus tollendum. Quidam ſi hoc vitium valde dolet, vaſa ſpermatica in inguine una cum proceſſu peritonaei ligant, & teſticulum una cum vaſis varicoſis extirpant. Quodſi vero vaſa ad annulum usque indurata jam ſunt, praeſtat a ſectione hac abſtinere, quia mors utplurimum inſequitur.

C A-

(a) Vid. *Fabr. ab Aquap.* cap. de hernia varicoſa, in operat. chirurg. & CELSUS Lib. VII. cap. XXII.

Digitized by Google

CAPUT CXXIX.

De teſticulorum carcinomate & ſphacelo.

SI teſticuli ſcirrhus in carcinoma, aut inflammatio (*a*) in ſphacelum convertitur, vel & a quibuscunque aliis cauſſis putredo aut corruptio totum teſticulum occupavit, miſerum, ſed unicum tamen fere remedium eſt, vitiatum ejusmodi teſticulum, ne ad inguen atque interiores abdominis partes malum tranſeat hominemque conficiat, protinus ea ratione exſcindere, quam in celotomia cap. CXIX. itemque de ſarcocele cap. CXXI. hactenus explicavimus. Quando autem ex parte tantum abſceſſu quodam corruptus eſt, non mox totus teſticulus reſecandus, ſed abſceſſus aperiendus, purgandus & rurſus conſolidandus. Utique vero memorabilis hic videtur obſervatio illa, quam *in teſticulorum amputatione ſive caſtratione omni* ſalutarem inprimis atque neceſſariam eſſe Garengeotius (*b*) ſtatuit; ut nimirum muſculi abdominis exterioris annuli parte interiori inciſa vel reſecta *venae ſpermaticae* a partibus adhaerentibus ante ſemper reſolvantur atque *circa annulum vel adhuc ſupra illum vinciantur*, quam ipſe quidem teſticulus attingatur: ſiquidem hac ratione non mitius tantum aegri tractentur, ſed felicius quoque curentur. Quam vero ob cauſſam hoc fieri debeat, haud ſatis exponit. Contra verendum potius eſt, conciſo hoc annulo, partem hanc abdominis debilitari, atque ad herniam poſtea generandam aptiorem reddi: ut taceam dolores, quos aeger ex ſectione hujus annuli fruſtra, ut mihi ſaltem videtur, perferre cogitur. Praeterea ſi vaſa ſpermatica prope annulum vel in ipſo annulo ligantur, metuendum eſt, ne inflammatio ad partes internas procedat. Imo ſi corruptio in vaſis ſpermaticis ad annulum aut ſupra eum jam proceſſit, ab operatione potius abſtinendum.

(*a*) Quomodo inflammatio teſticulorum curanda ſupra expoſitum eſt.
(*b*) Operat. chirurg. cap. de caſtratione.

Digitized by Google

Qua ratione colis vitia curari debeant.

CAPUT CXXX.

De phimoſi.

I.

Phimoſis quale vitium ſit. NOnnunquam praeputium ſive ſumma colis cutis propter gravem inflammationem ita coarctatur, ut nulla ratione reduci poſt glandem queat. Medici cum Graecis *phimoſin* noxae genus illud vocare conſueverunt. Solent autem gravibus utplurimum incommodis obnoxii eſſe, quicunque colis noxam iſtam ſentiunt; praeſertim ſi virulentae venereae materiae quicquam glandem inter atque cutem hanc haeſerit. Sic enim propter nimiam cutis anguſtiam illam neque purgari ſatis commode neque ſanari glandis ulcera iſta, quae noſtrates cum Gallis *chancres* vocant, poſſunt, quae ab impuro veneris uſu proveniunt. Ut proinde mirum haud ſit, ſi, quemadmodum Verducius (*a*) obſervavit, aut gangraena, aut carcinoma, aut gravis ſaltem glandis atque ſummae cutis inflammatio exinde ſuboriatur. Quibus equidem malis incidentibus, aut per ſe coles ab ipſis his ulceribus abſumitur, aut ſcalpello tamen praeſcinditur. Accedit, quod aegri hi ſaepiſſime non niſi maximis cum doloribus mittere urinam propter cutis & glandis eroſionem, queant. *Cauſſam phimoſeos* praecipuam plerumque ab incauto cum feminis impuris concubitu Medici rectiſſime repetunt. Dum enim virulenta iſta, quam ſinu vaginae ſuae fovere proſtibula ſolent, materia cutem inter atque glandem remanet; abeſſe vix poteſt, quin ſumma cutis illa, praecipue ſi paulo longior & anguſtior eadem fuerit, graviter ex inflammatione intumeſcat, noxasque hactenus memoratas concitet. Tametſi vero non deſunt, quibus ipſa natura usque adeo longam eandemque anguſtam colis cutem tribuit, ut vel plane non, vel quam aegerrime ſaltem nudari glans contecta valeat; tamen, quum & urinam absque moleſtia mittere, & liberis procreandis operam dare nihilominus ipſi valeant, ſupervacuum utique videtur, curationem aliquam chirurgicam in iisdem experiri; niſi forte aut inflammatio quaedam, aut dolor vehemens, aut inſignis moleſtia, praeſertim in concubitu, ſcalpellum poſtulaverint. (*b*) Poſſe autem homines, juſto longiorem penis cutem habentes, longe plerumque facilius, quam reli-

(*a*) Vid *Ejusd. tract. de faſciis. cap. XXVII.*
(*b*) Spectat huc exemplum *in hiſtor. acad. reg. ſcient.* propoſitum *an* 1706 *pag.* 31.

reliquos, ab impurioribus ſeminis infici aut corrumpi, non ex hactenus ſolum traditis, ſed & vel maxime ex ipſo rerum uſu manifeſtiſſime perſpicitur.

II.

Si malum hoc ſine venerea labe eſt, balneando colem ſatis diu in aqua tepida curatur; ſed ſi ab impura venere pronatum malum eſt, quam commodiſſime utplurimum, adhibitis ſimul internis idoneis remediis, & cruciatus leniri, & glans exulcerata ſanari hoc fere modo poterunt. Ante omnia, pro expurgandis humoribus acribus atque noxiis, ſubter cute ſumma haerentibus, aqua tepida, praeſertim ex hordei decocto atque roſarum melle confecta, creberrime inter cutem atque glandem ope ſiphunculi injicienda eſt. Extrinſecus, ad diſcutiendum tumorem, fomentum ſive cataplaſma quoddam emolliens atque digerens circum tumefactam colis partem applicare convenit. Si gravior inflammatio ſubeſt, ſanguinem per venas aegro detrahi oportebit. Quibus rite peractis experiendum, an cute reducta nudare glandem in cole flaccido liceat. Sicubi vero tumor, propter nimis gravem glandis exulcerationem, ſtudium noſtrum vincit; ſi malum ſubinde increſcit; ſi denique nec ante morbum quidem reduci ſumma cutis potuit; ſane, niſi gravioribus periculis exponere hominem aegrum voluerimus, proximum eſt, ut a ferro ſanitatis praeſidia repetamus. *Phimoſis curatio.*

III.

Fere duplici autem ratione inſtitui operatio iſta poterit. Quarum utraque ſigillatim ut exponatur, inſtituti ratio poſtulat. Primus operandi modus hic eſt. Cutis extrema, quantum fieri poteſt, ſolertiſſime antrorſum verſus extenditur, contectaque glande, digitis ab adminiſtro quodam comprehenditur. Glandem cute contectam ſiniſtrae manus pollice chirurgus reprimat, prominentemque cutis partem per adhibitum ſcalpellum aut forficem ante pollicem ſuum praecidat, eum fere in modum, quem in circumcidendis maſculis hebraei communiter adhibent. Praeciſa, quemadmodum explicavimus, ſumma eademque nimis anguſta colis cute, non reduci tantum facilius cutis reliqua poterit, ſed, denudata quoque glande, longe expeditior reliqua ulceris & purgatio & curatio fiet. *Primus operandi modus.*

IV.

Altera curandi ratio ſic fere procedit. Superiori eidemque per digitos probe diducto praeputio forfex retuſa aut globulo etiam inſtructa ſubjicitur, atque ita cutis anguſta, quantum quidem ad denudandam glandem ſatis eſt, conciditur. Guillemonius equidem, (*a*) Palfynius (*b*) atque alii proprium huic negotio ſcalpellum deſtinarunt, Tab. *Alter operandi modus.*

Qqqqq 3 XXVI.

(*a*) Vid. Opera ejus Gallice conſcripta, pag. mihi 437. & 438.
(*b*) In chirurg. belgice conſcripta pag. 176.

XXVI. fig. 4. delineatum: ſed quae ſit figurae iſtius ratio, & cur non aeque bene alio recto ſcalpello perficienda ſit, nondum ſatis perſpicere mihi licuit. Praeputio ſecundum longitudinem diviſo, Chirurgorum aliqui partem ejus extremam eandemque ſuperfluam forficis ſubſidio utrinque reſcindunt. Sanguis quidem plerumque hic ſatis copioſe profluit, attamen ſupprimi ſtatim poſt confectam operationem haud debebit: quin potius emittere aliquam ejus portionem, prout vires aegri atque habitus ſunt, conveniet; ne qua facile inflammatio ſuperveniat. Emiſſo, quemadmodum praecepimus, multo ſanguine, linamenta tunc carpta eademque ſicca ſupradantur, atque per injectum ſplenium & faſciam, partibus naturalibus deſtinatam, deligantur. Cetera eadem facienda ſunt, quae circa vulnerum glutinationem alias propoſuimus; praeterquam, quod, primo curationis modo adhibito, quam ſolertiſſime providendum ſemper ſit, ne qua forte cutis ſumma denuo per ipſam glutinationem nimis coarctetur, atque ita homines aegri malo priſtino iterum exponantur. Nonnunquam, diviſo praeputio, a frenulo glans retrahitur, atque penis ſic quodammodo incurvatur. Quod ipſum equidem ubi ſit, ſcalpello vel forfice reſolvere frenulum decebit. Si gangraena jam tum glandem occupavit, qualiter equidem in exemplo, a Verducio deſcripto & ſupra allegato factum eſſe legimus; neceſſarium utique eſt, partem aegram, facta ſcarificatione, ad usque partes ſanas quam creberrime incidere, fomentisque ex aegyptiaco & theriaca, in ſpiritu vini camphorato reſolutis, tamdiu fovere, donec ipſa gangraena ceſſat. Si qua autem ulcera ejusmodi (*chancres*) paulo pertinaciora, vix ac ne vix quidem reſtitui absque remediis mercurialibus internis & quandoque absque leni ſalivatione hi aegri poſſunt. Ceterum ſilentio praetermitti neutiquam hic debet, D. Trewium, veterum amicorum meorum haud poſtremum, aliquando pro tali aegro, cum Altorfii adhuc mecum eſſet, proprium inſtrumentum aliquod hunc in uſum excogitaſſe; (*vid. Tab.* XXV. fig. 5.) cujus equidem lamellis A A ſubter cutem inſertis, atque elaterii beneficio, poſt reductam cochleam B, ſenſim ſenſimque diductis, haud prorſus infeliciter atque ſine ſcalpello cutem nimis anguſtam ille diduxit, contectamque glandem denudavit. Sed an ſemper hocce ferramentum ſufficiat, dubito.

C A-

Digitized by Google

CAPUT CXXXI.

De Paraphimoſi.

I.

QUomodo phimoſis curari ſive glans penis contecta deoperiri poſſit, hactenus explicavimus: tranſeundum nunc ad vitium contrarium, quod *paraphimoſis* apud Graecos vocatur, indeque naſcitur, ſi praeputium ita vel per ſe curtum, vel & juxta glandem aut nimis conſtrictum aut tumefactum eſt, ut ſuper illam reduci prorſus nequeat. Fere ſemper autem ſanguinis in glande circuitus a praeputio iſtiusmodi nimium coarctato ita mirifice impeditur, ut non tumor ſolum ingens glandis atque graviſſima cum doloribus acutiſſimis inflammatio, ſed ipſe tandem ſphacelus eandem infeſtet, tandemque colem ita affectum ſcalpello ſubjiciat. Solent hujus generis malum ii prae ceteris ſentire, qui & nimis anguſtum a natura praeputium habent, & complexu venereo nimium quantum vehementi feminis ſeſe jungunt, virginibus praeſertim atque iliis, quae paulo anguſtiori natura ſunt inſtructae. Ut proin egregie nonnunquam juniores mariti iſti fallantur, qui, dum noxam modo deſcriptam a concubitu cum ſponſis vel uxoribus ſuis novis ſentiunt, cum defloratis atque infectis ſeſe rem habuiſſe, indeque malum iſtud ſibi contraxiſſe, opinantur; quum tamen ab ipſa naturae anguſtia & virginitate idem provenerit. Quandoque etiam apud pueros & juvenes oritur, qui ex petulantia vel libidine praeputium valde anguſtum pene flaccido retrahunt, ac deinde, pene rigido facto glandeque tunc intumeſcente, illud ſuper glandem reducere nequeunt: unde aliquando mirum praeputii poſt glandem tumorem vidi. Interim negari haud quaquam poteſt, paraphimoſin eos quoque interdum infeſtare, qui cum feminis impurioribus ſeſe miſcent. Dum enim coles atque cutis interior a materia quadam virulenta inficiuntur atque arroduntur, abeſſe vix poteſt, quin inflammatio, tumor atque id genus aliae noxae, hactenus memoratae, praeputium affligant. Germani, propter externam aegrae partis ſpeciem, *collare Hiſpanicum* dicere paraphimoſin conſueverunt. *Paraphimoſis quid ſit.*

II.

Paraphimoſeos curatio eo potiſſimum ſpectat, ut, *praeputio reducto, glans nuda rurſus contegatur.* Namque hoc facto, dolores una cum noxis reliquis mox ſeſe remittunt. Interim quia gravis plerumque inflammatio tumefactam penis partem ſimul infeſtat, quae hanc reſtitutionem difficilem, imo ſaepe impoſſibilem reddit; nihil abs re Chirurgi faciunt, quando digerentibus atque emollientibus fomentis ſive cataplaſmatibus, vel vino calido, vel camphorato etiam vini ſpiritu colem *Paraphimoſeos curatio.*

tu-

Digitized by Google

tumentem quam diligentiſſime involvunt, ſubindeque, dum deligationem innovant, pene praeſertim flaccido, an reduci praeputium queat, experiuntur. Simulatque enim glans denudata rurſus tecta eſt, protinus mala omnia evaneſcunt. At vero quia vinum ac ſpiritus vini camphoratus propter acredinem ſuam; cataplaſmata vero emollientia, propter ipſam emolliendi facultatem ſuam, ſanguinis motum quandoque verſus partem laeſam concitant, atque ita penem, ſatis jam per ſe tumentem, magis ſubinde diſtendunt; promtior utique chirurgis quibusdam ea curatio videtur, quae per aquam frigidam inſtituitur. Simulatque enim coles in ipſam demittitur, vel abdomini etiam atque ſcroto largiter eadem adſpergitur, aut cum ſpleniis imponitur, miſſo ſimul largiter ſanguine; fere ſemper, quicquid excitatum fuerat, continuo flacceſcit. Cole, quemadmodum diximus, flacceſcente, oleo olivarum ſtatim, aut butyro inungere glandem, ut lubrica fiat, convenit. Deinde penis inter manus utriusque indicem atque medium digitos comprehendatur; glans nuda per admotos pollices fortiter reprimatur, ipſa denique cutis per injectos digitos gnaviter extendatur ſive attrahatur, donec glandem nudam decenter contegat. Haec dum fiunt, intenſos utplurimum cruciatus aegri ſentiunt, ac perferre coguntur, clamoremque miſerabilem edunt. Quem ipſum tamen prudens atque intrepidus chirurgus ita parum curat, ut potius, quantum fieri poteſt, celerrime ac ex Celsi praecepto, perinde faciat omnia, quaſi nullus ex vagitibus alterius affectus oriretur. Atque id magis etiam ideo, quia, praeputio reducto, parum aut nihil, quod ad curationem perficiendam deſiderari queat, reliquum eſſe conſuevit. Si minus gravis inflammatio penem occupavit, hoc eſt, ſi minus virulenta materia eundem infeſtavit, in aquam tepidam colem demiſiſſe haud raro ſuffecerit: ſi modo cetera eadem fiant, quae facienda eſſe jam jam propoſuimus.

III.

Paraphimoſis gravior quomodo curetur.

Quodſi vero penis tumefactus, propter nimis vehementem inflammationem vel ob mali diuturnitatem, ad gangraenam jam tum ſpectet; longe optimum fuerit, per inciſas, primo in brachio, deinde *in ſuperiori colis parte* venas ſanguinem detrahere, eundemque tantisper fluere pati, donec penis flaccidus fiat. Namque tunc reduci praeputium utplurimum ſuperius propoſita ratione poterit. Quo equidem facto, vena inciſa rurſus deligatur. Paulo diverſam ab ea, quam hactenus explicavimus, curandae paraphimoſeos viam Petitus ſaepe jam laudatus ingreditur, dum per faſciam aliquam anguſtam eandemque perforatam, ſive faſciae unienti haud abſimilem, glandem tumentem firmiter conſtringit, atque hoc facto eam praeputio decenter extenſo rurſus condit. *Nonnunquam a ſero ſanguinis ita mirifice praeputium diſtenditur*, ut veſicarum, ab ambuſtione vel medicamentis veſicantibus excitatarum, ſpeciem prae ſe ferat, humoremque intus contentum oculis ſpectandum exhibeat;

Digitized by Google

beat; vel &, quo minus condi glans nuda poſſit, impediat. Hoc ubi fit, hinc inde concidi per admotum ſcalpellum vel phlebotomum cutem diſtentam oportebit, emiſſoque ſero per vinum calidum vulnera expurgari, tandemque cutem ſupra glandem extendi. Ne qua autem facile, prout fieri quandoque ſolet, hoc in caſu cutis vulnerata cum ſubjecta glande cohaereſcat; haud abs re fuerit, aegro imperare, ut quam creberrime urinam in praeputium, circa glandem extremam comprehenſum, emittat: ipſam vero cutem diligentiſſime ſuper glandem trahat retrahatque, idemque tamdiu faciat, quamdiu periculum eſſe videtur, ne glutinari invicem aegrae partes iſtae valeant. Aeque autem feliciter impediri perniciosa glutinatio iſta ſolet, ubi frequentiſſime vinum calidum inter cutem internam praeputii atque glandem injicitur, vel etiam linamentum inter glandem & cutem interjicitur. Si qua autem forte praeputium cum glande jam tum coaluit, protinus idem reſolvi per ſubmiſſum dentiſcalpium, aut phlebotomum retuſum, aut ſcalpellum denique ſphaerula circa apicem inſtructum debebit; ſed adhibita tamen cautione maxima, ne ſcilicet ipſa glans ſimul laedatur, atque profuſio ſanguinis concitetur. Praeputio atque glande hunc in modum rurſus diviſis, cetera eadem facienda ſunt, quae de urinae, vel vini aut linamenti hanc in rem uſu paulo antea diximus. Debent autem cutis atque glans hoc ſemper ſolicitius ab invicem detineri, quo difficilius poſtmodum, ſi ſemel firmiter coaluerunt, reſolvi eaedem poſſunt. Ceterum facta hac operatione retro adduci colem eundemque ad ventrem leniter deligari oportet; quia, ſi is dependet, inflammatio cum tumore ob faciliorem ſanguinis deſcenſum, ſubinde increſcit. Vidi etiam aliquando, praeputium poſt glandem retractum in magnum tumorem durum abiiſſe, qui nulla ratione digeri poterat.

IV.

Denique ſi nihil iſtaec omnia proficiunt, hanc curandi viam PETITUS ineundam ſtatuit. (*a*) Colem inter atque conſtrictum praeputium ſcalpellum aliquod minutum idemque curvum, acie ſurſum ſive verſus praeputium converſa, diligentiſſime inſeritur, donec tumens atque nimis adſtricta cutis pars commode per id diſcindi queat. Si pluribus in locis, quemadmodum id fieri quandoque duobus, tribus vel quatuor in locis, quaſi totidem annulis ſolet, praeputium coarctatum eſt, atque tumefactum, toties repetere idem curationis negotium convenit, quoties ipſa noxae-indoles facere idem poſtulant. Conciſis, quemadmodum diximus, anguſtis praeputii partibus ſingulis, gnaviter coles per adhibitum vinum calidum fovetur atque abluitur, reductoque ſuper glandem praeputio, diligenter pars afflicta deligatur, atque ea ratione glutinatur, quam modo explicavimus. *Petiti methodus.*

(*a*) Vid. *Gareng.* oper. chirurg. cap. de paraphimoſi.

CAPUT CXXXII.

De cancro & ſphacelo, qui in cole naſcitur.

SI qua forte colem gangraena poſt inflammationem, phimoſin aut paraphimoſin occupavit; tum ea ratione curari malum oportet, quam ſupra in phimoſi propoſuimus. (*Cap. CXXIX.* §. 3.) Quodſi autem ſphacelus aliquis, aut poſt glandis ſcirrhum cancer etiam in cole naſcitur, tum protinus, quicquid corruptum eſt, ne ad partes proximas continuo malum ſerpat, tandemque miſerum hominem conficiat; tolli oportet. Modus operandi commodiſſimus hic eſt. In urethram tubulus argenteus aut plumbeus, idemque paulo longior, quam ipſa pars corrupta, ſic inſeritur, ut ultra id, quod corruptum eſt, tranſeat. Deinde ſana corruptaeque proxima colis pars, vinculo lineo vel ſericeo ſatis valenti adhibito, ſic deligatur, quemadmodum in tuberculis carnibusque excreſcentibus per vincturam tollendis, fieri conſuevit. Tum inſertus quoque tubulus diligentiſſime firmatur, ne ex urethra facile excidat, ſed urinae profluenti iter praebeat. Vinculum in pene relinquitur; quin etiam, ſi commodum idem fuerit, novo quodam & firmiori vinculo ſuperinjecto, die proxima, quantum quidem ſatis eſt, intenditur. Sic enim, praeterlapſis aliquot diebus; quicquid corruptum eſt, juxta vincturam decidit. Non ſum equidem neſcius, chirurgorum aliquos per adhibita ferramenta corruptam colis partem mox praeſcindere, ſuppreſſoque ferro candente (*a*) vel medicamentis adſtringentibus ſanguine, plagam inflictam haud prorſus infeliciter nonnunquam glutinare: ſed quia rarius illa curandi ratio procedit, graviſſimasque utplurimum noxas adducit; vix aliter ego poſſum, quam ut vincturam ferro anteponendam eſſe ſtatuam. Ceterum ubi non niſi aliqua colis pars demta eſt, relicta adhuc ſatis magna, ſane vel poſt ipſam quoque curationem generandi facultas quaedam ſolet eſſe reliqua; major utique, vel minor, pro diverſa ſcilicet partis ſuperſtitis magnitudine. Exempla morbi hactenus deſcripti quisquis deſiderat, is equidem, praeter Scultetum, (*b*) Hildanum, (*c*) atque Ruyschium, (*d*) Dorbelium velim conferat: ſiquidem hic peculiarem de hoc ipſo vitio libellum conſcripſit (*e*).

C A-

(*a*) Ut Scultetus obſſ. 65. fecit.
(*b*) Obſerv. 60. & 65.
(*c*) Cent. III. obſerv. 88.
(*d*) Obſervat. XXX.
(*e*) Prodiit iſte libellus *Lipſiae anno* 1698, 12. cum figuris, atque ſic inſcribitur: *Relatio de cole a cancro infecto, ſed per adhibitum ferrum feliciter curato.*

Digitized by Google

CAPUT CXXXIII.

Quomodo reſolvi frenulum penis debeat.

RESolvi equidem penis frenulum tunc inprimis debet, quando glans inferior ſic per idem retro attrahitur, ut penis inde incurvetur, & minus, quam naturaliter decebat, erigi aut extendi valeat, hominesque proinde ad procreandam ſobolem inepti fiant. (*a*) Eandem operationem in hominibus etiam, a gonorrhoea, phimoſi atque paraphimoſi vexatis, quandoque adhibendam eſſe, alias admonuimus. Poterit autem eundem fere in modum curatio illa inſtitui, quem ad linguae frenulum rite reſolvendum propoſuimus. Nempe frenulum forficis aut ſcalpelli ſubſidio diligenter eatenus conciditur, quatenus ad penem decenter extendendum ſufficit. Conciſo frenulo, linamentis carptis vulnus expletur, penis autem ſuper charta denſiori, vel & aſſerculo quodam tenuiori deligatur, atque ita paulatim directus efficitur. Nonnunquam ſatis laxum frenulum, ſed penis tamen ita curvus eſt, ut ſufficienter extendi prorſus nequeat. Hoc ipſum ubi fit, vitium naturale eſſe atque ab interna penis conſtructione proficiſci, adeoque difficulter admodum ſanari conſuevit. Si nihilominus matrimonium inire atque liberis procreandis operam dare iſtiusmodi homines cupiunt, tentandum eſt, an vel per medicamenta emollientia in latere nimis adſtricto; vel roborantia in latere nimis laxo, ac ſimul per vincturam modo deſcriptam, vel denique & per in contracta cute factas plagas ſive inciſiones leves, in formam naturalem redigi penis curvus queat.

CAPUT CXXXIV.

De verrucis atque id genus aliis tuberculis, quae in pene naſcuntur.

QUaecumque penem infeſtant tubercula, fere ſemper naſci a venereo quodam morbo conſueverunt. Sedes illorum non una eſt. Quaedam enim in praeputio, quaedam in corona glandis, quaedam autem in ipſa glande ſuboriuntur. Pleraque carnem fungoſam vel ſpongioſam ſimulant; celeriter increſcunt; & ſubinde etiam dolores

 con-

(*a*) Vid. HILDAN. obſerv. 54. Cent. III.

Digitized by Google

concitant. Extirpandis illis quam maxime apta ſunt medicamenta leniter excidentia: cujusmodi quidem eſt pulvis ſabinae, vel ſolus (*a*) vel cum praecipitato rubro atque alumine uſto permixtus, ſi bis terve tuberculis iſtis noxiis ſub pulveris forma inſpergatur; vel cum unguento baſilico vel mundific. ſubactus applicetur. Si qua autem forte paulo duriora ſunt tubercula, tum longe optimum videtur, quotidie ipſa lapide infernali leniter tangere ſive inungere, donec penitus evanuerint. Si paulo tenuior partis prominentis radix eſt, vel forficem vel vincturam adhibere conveniet; qualem ſcilicet in extirpandis verrucis atque tuberculis quibuscunque aliis propoſuimus. Sin minus commode vinciri tubercula, propter latiorem baſin ſive radicem, poſſunt, atque pars extrema paulo durior eſt, forfice reſcindi, quicquid prominet, oportebit, emiſſoque aliquamdiu, ſi fluat, ſanguine, vino calido partem aegram expurgari atque foveri, ipſam denique radicem per adhibitum lapidem infernalem quotidie inungi, donec penitus extirpata eſſe deprehendatur. Scultetus equidem ferrum candens ad extirpanda ejusmodi penis tubercula adhibuiſſe legitur *obſerv.* 65. illudque etiam *Fabr.* ab *Aquapend.* commendat, loco mox citato, aliique: quae vero curandi ratio crudelis mihi nimis videtur. Ceterum ea quoque obſervatio neceſſaria hic eſt, ut non externa tantum, ſed & vel maxime interna quoque medicamenta aegris propinentur, quae ad expellendam veneris materiam virulentam proficiunt; alias, quacunque etiam ratione ablatae ſunt, brevi plerumque redeunt.

CAPUT CXXXV.

Qua ratione aperiri urethra ſive glans praecluſa debeat.

I.

Quomodo in infantibus glans perforetur.

FEre duplex incidere caſus ſolet, ubi glans vel urethra impervia debet aperiri. Nimirum 1) *ſi quis maſculus recens in lucem editus glandem haud perforatam habet*; deinde 2) *ſi in adultis, ſumma glande praecluſa, poſt glandem urina emittitur.* Quibus artificiis utraque mali ſpecies & cognoſcatur, & curetur, ſigillatim nunc explicandum eſt. Atque infantes quidem urethram imperviam habere, inde colligimus, ſi proximis a nativitate diebus nullum omnino urinae veſtigium in ipſorum

(*a*) Hunc *Fabr. ab Aquapend.* pro ſecreto praeſtantiſſimo venditat, in oper. Chir. articulo de excreſcentiis carnis in glande pag. mihi 170.

Digitized by Google

rum veſtimentis ac faſciis deprehendimus, & infantes vehementer plorant. Quod ipſum ſimulatque advertitur, maturanda operatio eſt, ne qua forte nimia urinae copia retenta miſerabiliter miſerum infantem conficiat. Solet autem, pro diverſa vitii indole, diverſimode curatio illa inſtitui. Nonnunquam enim aliquod ſaltem urethrae veſtigium in glande animadvertitur: ſiquidem non niſi tenuiſſima membranula quadam urinae iter praecluditur. Itaque tunc quam facillimo negotio perfici curatio poteſt, ſi ſcilicet per adhibitum phlebotomum aliquod ſubtilius, vel & per acum, in cataracta ſuperius deſcriptam, (*Tab. XVII. fig. 5. vel 6.*) provide membranula iſta perforatur, emiſſoque lotio, turundula quaedam, filo inſtructa, & in oleo amygdalarum dulci aut alio quovis oleo vulnerario tincta, vel candela tenuis flexilis, vel & filum craſſum cera obductum in urethram inſeritur, ne denuo ipſa praecludatur. *Si paulo craſſior & carnoſa magis ea tunica eſt, quae iter urinae praecludit*; tum ſatius eſt, pro phlebotomo vel acum ocularium modo commendatam, vel & tenuiorem acum, triangulari apice inſtructam, (*Troicar* vulgo appellant) adhibere, qualis eſſe poteſt ea, quae Tab. XXVI. fig. 6. repraeſentatur. Cetera enim eadem fieri debent ratione, quam hactenus explicavimus. *Quodſi autem nullum omnino urethrae animadverti poteſt veſtigium*; communiter infantes miſeri, quaſi qui ſervari nequeant, absque auxilio atque curatione omni a multis relinquuntur. Sed praeſtat tamen, meo quidem judicio, ad experimentum, ut Aetius ait, procedere, (*a*) & difficilem curationem aliquam fruſtra tentare, quam, neglecta curatione omni, dubiam ſalutis ſpem in praeſentiſſimum mortis periculum convertere. Quocirca nihil abs re iſti chirurgi faciunt, qui penem iſtiusmodi praecluſum, praeſertim ſi ventri proxima pars ab urina diſtenditur, inſtrumentis, quae jam jam propoſita ſunt, adhibitis, loco debito perforare, atque urina emiſſa, curationem reliquam ita perficere inſtituunt, quemadmodum hactenus praecepimus. Si neque iſta via curatio ſucceſſerit, tum nihil omnino reliquum videtur, quam ut vel infans emoriatur, vel ipſa etiam veſica ſuper oſſe pubis aut in perinaeo perforetur; ea nimirum ratione quam inferius mox capite de punctura perinaei explicabimus. Num autem ipſa haec poſterior curandi via in hocce malo apud infantes a Medicorum quoquam tentata unquam ſit, mihi quidem non ſatis conſtat.

II.

In adultis varii eſſe poſſunt caſus, qui, ut Medici manu glans impervia perforetur, poſtulant. *Nonnunquam enim urethra pervia quidem eſt, ſed ita tamen, ut non tam ex ipſa glande, quam potius ex alia quadam poſt glandem poſita penis parte*, atque hac modo propinquiori, modo remotiori, *In adultis quando & quomodo fiat.*

(*a*) Humanum & plenum benevolentiae ſignum eſt, in extremis malis etiam ad experimentum procedere. Tetrabibl. Serm. I. cap. 120.

tiori, quin & ex ipſo perinaeo urina profluat. (*a*) *Nonnunquam praeter ipſam glandem alia ſimul penis atque urethrae pars perforata eſt;* ut duplicem urina exitum habeat. Fere ſemper autem hujus generis vitia in ipſo ſtatim utero materno naſci conſueverunt; ideoque apud pleroſque quaſi naturalia atque a die natali exiſtunt. Interim negari haud poteſt, ſuboriri quoque ipſa ex penis ulcere, aut vulnere, vel inde quandoque poſſe, ſi aut extrahi calculus aliquis ex fiſtula debuit; aut urina quoque, dum propter haerentem in urethra calculum effluere nequivit, acredine ſua fiſtulam perrupit & novam viam ſibi paravit. Solent hujus generis foramina *difficulter omnia*, ſed alia tamen aliis eo ſemper difficilius *curari*, quo & majora ſunt, & veſicae propinquiora. Si nimis amplum foramen eſt, tum idem glutinari prorſus nequit. *Quibus prope ventrem perforatus penis eſt*, ii ad procreandam ſobolem atque ad matrimonium prorſus inepti cenſendi ſunt: non item illi, quibus vel ex media circiter penis parte, vel & juxta ipſam glandem urina profluit. Namque his concubitum celebrantibus nihil obſtat, quo minus tenuiſſima ſeminis pars ſive aura tranſire ad uterum queat. (*b*) Ut proinde ſumma hic opus ſit circumſpectione atque prudentia illis Medicis, qui de rebus, vel ad feminarum impraegnationem vel ad divortium ſpectantibus, a magiſtratu ejusmodi in caſibus ſententiam rogantur. Si per ipſam glandem urina profluit, tametſi foramen iſtud minus debito loco exiſtat; tamen, quia neque ab urina emittenda, neque a concubitu celebrando homines impediuntur, ſatius utique videtur a curatione abſtinere, quam ferro adhibito, gravem aliquam & ſanguinis profuſionem & inflammationem in glande, utpote vaſis ſanguiferis copioſiſſimis inſtructa, concitare. Quodſi vero poſt glandem, vel poſt ipſum quoque frenulum perforata eſſe urinae fiſtula deprehenditur; tum bina potiſſimum ſunt, quae perfici a Medico debent, negotia. 1) Primum eſt, *ut ferramento quodam admoto decenter glans impervia perforetur:* 2) alterum eſt, *ut aliena eademque minus commoda urinae via, quantum fieri poteſt, exactiſſime glutinetur* atque *claudatur.*

III.

Operandi modus primus. Poterit autem duplici potiſſimum ratione glandis perforatio inſtitui. Quarum utramque ſigillatim ac breviter ut exponamus, inſtituti ratio exigit. Ceteras enim, utpote minus commodas, merito hic praetermittimus. Scilicet *primus operandi modus* hic eſt. Glans impervia, poſt emiſſam urinam, initio facto ab iſta parte, quae foramen praeter naturam continet, per adhibitum ſcalpellum ſecundum longitudinem linea recta ſic dividitur, ut cavernoſa, quae Medicis appellantur, cor-

(*a*) Meatus urinae inter glandis partem poſteriorem & praeputium repertus, a Ruyschio deſcribitur Theſaur. anat. VIII. pag. 21.

(*b*) Paulus ſuadet, ut his glans amputetur lib. VI. cap. 54.

Digitized by Google

corpora detegantur quidem, ſed neutiquam tamen a ferro laedantur. Sanguis, prout hominis vires atque habitus ſunt, largiter ex inflicto vulnere emittitur; ne qua inflammatio partem vulneratam facile infeſtet. Tum, niſi forte jam per ſe ſanguis conquieſcit, linamentis ſiccis, ad cohibendum ſanguinem, vulnus impletur atque, ſuperimpoſitis emplaſtro & ſpleniis, rite deligatur. Viginti quatuor circiter horis elapſis vinctura reſolvitur, extractisque linamentis carptis, tubulus aliquis plumbeus idemque levigatus ſic in plagam inſeritur, ut a prima glande, ultra foramen priſtinum, ad ipſam urethram pertingat, itaque profluentem urinam excipiat emittatque; donec ſcilicet ad finem perducta eſſe curatio judicatur. Foraminis priſtini orae calloſae per adhibitam ſcarificationem crebro inciduntur, vel, quod ſatius eſſe videtur, ſubtilioris forficis ope, quam ſubtiliſſime praeſcinduntur. Quo etenim ſubtiliores ſunt lamellae, quae praeſcinduntur, hoc melius quoque orae iſtae conjungi glutinarique poſſunt. Faciunt autem inſigniter ad glutinationem promovendam emplaſtra valde glutinoſa, ſed anguſta, atque comprehendendis plagae oris adaptata. Neque vero colem univerſum emplaſtris ejusmodi anguſtis circumcingere convenit; ne, propter impeditum ſanguinis circuitum, vehementer idem intumeſcat; neve orae diſtentae rurſus ab invicem recedant. Emplaſtris ſuperimponi ſplenium leniterque per injectam faſciam deligari; tubulus denique inſertus, ne rurſus excidat, quam exactiſſime firmari debebit. His confectis, lectulo aeger imponendus atque hortandus, ut ſtrenue conquieſcat, atque a potu per aliquot dies abſtineat; ne ſcilicet urina ipſum urgeat; vel emiſſa etiam, priusquam glutinatum vulnus eſt, dolores moveat, emplaſtrisque reſolutis, glutinationem impediat. Neque vero reſolvi facile primam deligationem, niſi forte neceſſitas aliqua idem poſtulaverit, ante tertium vel quartum diem oportebit. Tum facere id ipſum cum adhibita circumſpectione maxima decebit; ne vulneris orae, leviter adhuc cohaerentes, rurſus divellantur. Ubi jam tum cohaereſcere ipſa ſentiuntur, ſervare adhuc per aliquot dies vincturam iſtam primam decebit. Ubi contrarium eſt, nova ſuperimponi emplaſtra glutinoſa conveniet; donec firmiter orae invicem cohaereant. His equidem rite confectis, reliqua eadem facienda ſunt, quae in unaquavis vulnerum glutinatione facienda eſſe, ſupra & ſaepius jam declaravimus.

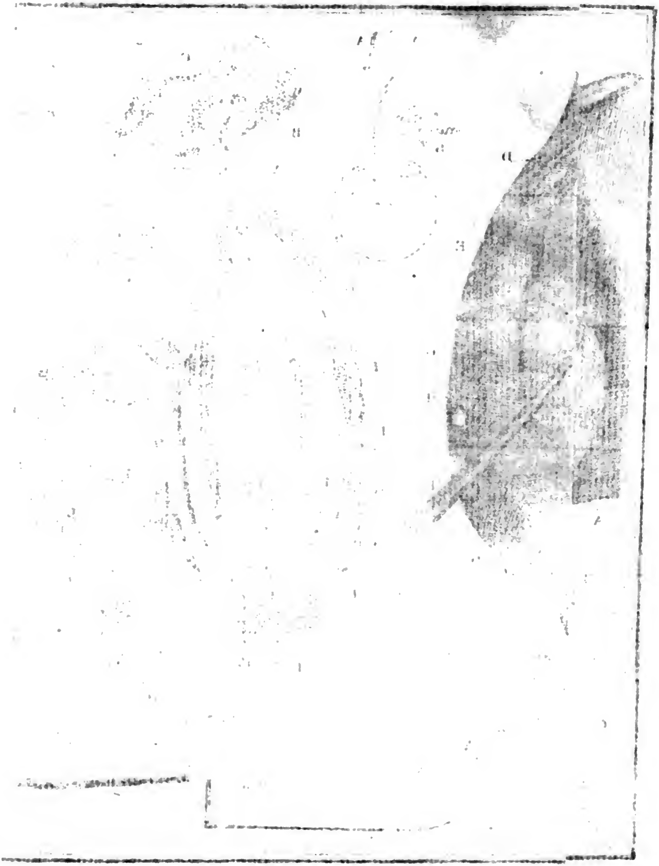
IV.

Altera curandi ratio his fere comprehenditur regulis. Acus ſive clavus apice triangulo tenuior (*Troicar. vid. Tab. XXIV. fig.* 2. *vel Tab. XXVI. fig.* 6.) per glandem imperviam loco debito, in urethram usque, directe providiſſimeque transadigitur. Deinde, ubi ſufficiens ſanguinis copia effluxit, turunda bene longa & tenuis, ex linamentis carptis confecta, ad cohibendum ſanguinem, in fiſtulam recens factam inſe- *Operandi modus ſecundus.*

inſeritur, & pars deligatur. Ubi jam per ſe ſanguis conquieſcit, filum craſſius cera obductum, vel candela cerea flexilis tenuior, qualis ſcilicet a ductu recens facto recipi poteſt, immittitur; ne foraminis ſive ductus recens facti latera rurſus cohaereſcant. Altero die turunda nova, eademque unguento digeſtivo imbuta, inſeritur; ſed hac tamen adhibita cautione, ne ultra foramen illud praeter naturam, ex quo hactenus urina profluxit, ipſa extendatur, ita, ut urina, quoties opus eſt, per illud excerni queat: donec nimirum novum urinae iter cuticula intus obductum ſit; nam alias, ſi per novam viam mox influeret, dolores in vulnere recenti excitaret, & cuticulae novae generationem impediret. Itaque per aliquot dies turunda, poſtea candela cerea idoneae craſſitudinis, unguento ſiccante quotidie bis immitti, & urina tamdiu emitti per viam priſtinam debet, donec per candelam ceream & unguentum ſiccans cuticula in recens facto canaliculo pronata eſſe deprehenditur. Namque tum pro turundis atque filis aut candelis flexilibus cereis tubulus plumbeus idemque probe levigatus ac ſatis longus in novam iſtam penis fiſtulam ſic inſeritur, ut ultra foramen priſtinum idem tranſeat, urinamque profluentem excipiat transmittatque; atque deinde commodius inſtitui foraminis iſtius praeternaturalis glutinatio poſſit. Solet autem hic fere curandi modus adhiberi. Orae foraminis hujus vel ſcalpello ſcarificantur, vel & per optimam adhibitam forficem, quoad fieri poteſt, ſubtiliſſime reſcinduntur; deinde cruentae per injecta emplaſtra glutinoſa eaque anguſta conjunguntur; & eodem denique modo tractantur, quem ſupra jam tum (§. 3.) circa primam curandi rationem explicavimus. Praecluſo, quemadmodum diximus, foramine praeter naturam, tubulus plumbeus quoque extrahitur, atque ſic univerſum curationis negotium abſolutum eſt. *Nonnunquam iſtud urethrae foramen praeter naturam exiſtit, ut nulla ratione claudi ſive glutinari queat.* Sed neque tunc quidem penitus abs re illi faciunt, qui nihilominus glandem loco debito perforant. Decenter enim perforata glande, novoque canali formato, homines hi ad generationem longe fiunt aptiores. Nam licet forte non omnis, neque maxima, ſaltem haud exigua ſeminis pars in uterum projici, dum concubitus fit, poteſt. Itaque per hanc ipſam curationem generandi facultas iis reſtituitur, vel ſaltem promovetur & augetur, qui alias, propter connatum penis vitium iſtud, ad procreandam ſobolem fere vel prorſus inepti videbantur. Ceterum haec quoque apprime neceſſaria obſervatio eſt, ut poſt confectam operationem quamprimum ſanguis per venas detrahatur, idemque negotium, pro re nata, repetatur, praeſertim apud illos, qui boni habitus ſunt atque nimia ſanguinis copia laborant. Namque alias periculum eſt, cumprimis in juvenibus vegetis, ne erectio & expanſio penis facile ſequatur, quae oras foraminis junctas a ſe invicem dimoveat aut diducat, atque ſic glutinationem impediat, vel omnino irritam efficiat. V.

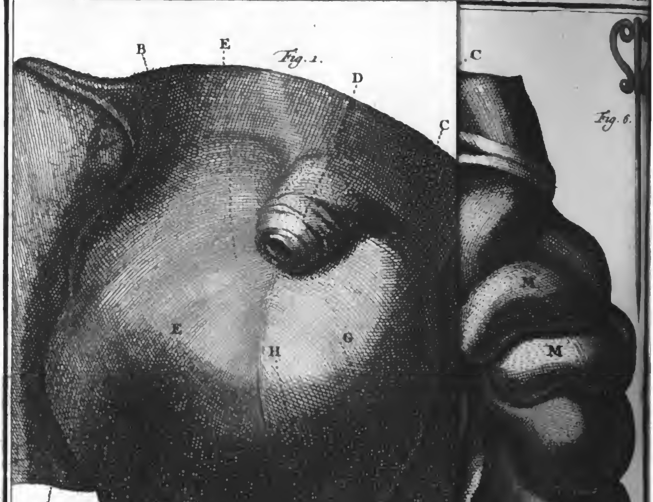
Digitized by Google

872 (1)

Digitized by Google

TAB. XX

Digitized by Google

V.

Non ſum equidem neſcius, eſſe in chirurgis aliquos, qui, ut foramen ejusmodi praeter naturam praecludant, *oras vulneris cruentas per injectam ſuturam conſtringunt.* Alii *ſummam eandemque obduratam foraminis alieni partem rodentibus medicamentis* potius, quam ferramentis tollendam eſſe ſtatuunt. Sed neutra tamen curandi ratio ejusmodi in caſibus magnopere commendanda eſt. Disruptis enim, ceu fieri plerumque in ſutura ſolet, oris tenuiſſimis, fiſtula ſeu potius foramen antiquum non curatur, ſed potius ampliatur. Rodentia vero ſi applicantur, periculum quoque eſt, ne juſto plus cutis exedatur, atque foramen ſic nimium diducatur; ut orae poſtea jungi nequeant, ac ſimul dolores atque inflammatio moleſta moveantur. *De uſu ſuturae & remedium.*

CAPUT CXXXVI.

Quomodo urinae incontinentia in maſculis curari debeat.

I.

Poſſe quandoque in maſculis usque adeo inſigniter veſicam debilitari, ut urina praeter voluntatem atque continuo in caligas aut lectum profluat, maximasque cum afflictis, tum aliis etiam, quibuscum illi verſantur, moleſtias creet, experientia loquitur. Fere duplex autem incontinentiae hujus ſolet eſſe ratio: nonnunquam enim a veſicae calculo, interdum a ſphincteris veſicae debilitate aut paralyſi ipſa naſcitur. Si *a veſicae calculo vitium oritur*, tum idem non niſi per lithotomiam ſive calculi extractionem curare unquam licet. Quin imo ne per lithotomiam quidem extirpari ſemper illud ipſum ſolet; cum potius haud raro inde ortum trahat. Quodſi vero a veſicae collo ſeu ſphinctere debilitato noxa provenit; tum principio a nervinis atque confortantibus remediis petenda ſunt ſanitatis praeſidia. *Mali cauſſa & curatio.*

II.

Sed quum neque his ſemper vinci malum queat; mirum non eſt, varia eſſe a chirurgis excogitata inſtrumenta, ad cohibendam moleſtiſſimam illam eamque continuam urinae profuſionem accommodata. Sic enim aliqui *culeum* minutum ſive *ſacculum coriaceum* pice obductum; alii peculiares lagenas hasdemque minutas, ut ſcilicet in caligis inter femora commode condi, & libram circiter dimidiam urinae capere queant, ex orichalco vel ferro albo peni alligant, (*vid. Tab. XXVI.* *Curationes aliae.*

Digitized by Google

fig. 7.) hisdemque urinam profluentem excipiunt, eaque repleta urinam rurſus effundunt. Sed iſtud non niſi cum multis afflicti hominis incommodis facere licet. Itaque operae pretium chirurgi recentiores fecerunt, quando commodiora, id eſt, ſubtilia magis atque levia inſtrumenta pararunt, quibus, quaſi clauſtris, urethra una cum virga blande conſtringitur, atque ita efficitur, ut pro lubitu interdiu & noctu commodius & contineri & emitti urina valeat, prout machinula haec levis, corio molli obducta, vel clauditur, vel laxatur. *Vid.* ejusmodi machinula e Nuckii Exper. chirurgicis deſumta *Tab. XXVI. fig.* 8. aliaque adhuc aptior fig. 9. quae arctius laxiusque claudi pro diverſa penis craſſitudine poteſt, & ante me, quantum novi, a nemine delineata eſt; cujus praeſtantiam in multis ejusmodi aegris ſaepius expertus ſum.

III.

Nuckii & Winslovii methodus.

Nuckius olim (*a*) & haud pridem Winslovius (*b*) docuerunt, leniri quoque malum iſtud poſſe, ſi ferramentum, quale fere quandoque in herniis applicari ſolet, & nos ex Nuckio Tab. XXVI. fig. 10. delineari curavimus, ea ratione, qua etiam in perinaei fiſtulis comprimendis commendatur, corpori circumligetur, ita ut ſcutum F perinaeo firmiter inſiſtat. Namque hoc modo compreſſa probe parte poſteriori urethrae in perinaeo ope trochleae D, urinam praeter voluntatem effluere non poſſe, ſed tum demum exire, quando cochlea haec pro lubitu relaxatur. Ego vero tametſi hanc methodum non prorſus rejiciam, tamen alteram iſtam, quae per clauſtra modo laudata fit, longe promtiorem & commodiorem eſſe frequenti uſu didici.

(*a*) Vid. in operat. ejus chirurg. fig. II.
(*b*) Conf. Morand. lib. de apparatu alto.

Explicatio Tabulae vigeſimae ſextae.

Fig. 1. exhibet enterocelen dextri lateris, prout in oculos, ſine ulla ſectione incidit: ex Maucharti diſſ. *de Hernia incarcerata ſcroti* (unde & duae ſequentes deſumtae ſunt.)

AA crura divaricata, ut ſcrotum cum hernia melius pateat.

B inguen dextrum, ab inteſtino prolapſo in gibbum quaſi elevatum.

C inguen alterius ſanique lateris, planum & altero depreſſius.

D penis, ut ſolet, retractus.

EE ſcroti dimidia pars, valde tumida atque tenſa, ab inguine ad infimam fere ſcroti partem.

FF ſcroti infima pars, non tumida nec tenſa, in qua teſticulus ſeparatim tangitur ac percipitur, cum inteſtino non confuſus.

GG

Digitized by Google

GG altera dimidia ſcroti pars, naturalis figurae & conſtitutionis.

HH ſutura, quae ſcrotum in duas dividit partes.

Fig. 2. exhibet ſcroti dextram ſeu affectam partem, arte anatomica diſſectam.

AA cutis ſecundum totam ſcroti longitudinem aperta & ad latus reflexa, ut ſubjectae partes in conſpectum veniant.

BB membrana adipoſa ſive cellularis ſeparata & pariter ad latus repoſita.

CC annulus muſculi obliqui externi; per cujus dilatationem & divaricationem praeternaturalem ſacci herniales cum inteſtino incluſo prociderunt.

DD tunica aponeurotica ſive *dartos*, totum iſtum pyriformem ſaccum externum efficiens, prolapſum inteſtinum atque teſticulum includens, in medio aperta & ad latus utrinque diducta, intime adhaerens interiori ſacco.

E membrana celluloſa inter utramque peritonaei lamellam, hicque inter ſaccum externum & internum conſpicua, &

F inflata ope tubuli F.

G ſaccus hernialis internus, ex dilatatione laminae interioris peritonaei ortus, inteſtinum proxime complectens, in medio diſſectus, ut ſubjacens inteſtinum H compareat.

Fig. 3. exhibet formationem herniae inteſtinalis in ſcroto, ſitum tum inteſtini prolapſi, tum reliquarum partium in ſcroto contentarum, cum ſacco herniali interno.

A fibrae tendineae aponeuroſis muſculi obliqui externi, de quibus fig. 2. litt. DD.

B lamella exterior peritonaei, paulum reflexa antrorſum, quae naturaliter prolongata ſic dictum efficit proceſſum peritonaei, ſeu tunicam vaginalem vaſorum ſpermaticorum atque teſticuli; praeter naturam vero ſaccum hernialem externum, juxta cum membrana aponeurotica fig. 2. litt. DD conſtituit: quem vero hic repraeſentari nolui, ne confuſio inter utrumque oriretur ſaccum.

C lamella interior peritonaei, dilatatione praeternaturali in ſcrotum protruſa, ſaccum hernialem internum efformans, qui inteſtina proxime complectitur.

DDD ejusdem lamellae in ſaccum dilatatae continuatio usque ad ſeptum, quod tunica vaginalis ordinario ſupra teſticulum efficit, ad latera parum reflexa; ſicut &

EE ejusdem paries ſeu latus inferius itidem parum reclinatum, ut ſubjacentia vaſa ſpermatica appareant.

FF tunica vaginalis, teſticulum laxe ambiens, aperta; hinc

G teſticuli corpus, ſola adhuc tunica albuginea cinctum, reſtat; cui ſuperjacet

Digitized by Google

H epididymis ſeu paraſtata.

II corpus pampiniforme, ſeu arteria & vena ſpermatica inter externam & internam peritonaei lamellam ex abdomine per ſic dictum annulum erumpentes.

L canalis ſive vas, deferens dictum.

MM inteſtini ilei portio, ſacco interno incluſa, ſed hic exempta & ad latus collocata, variis gyris intricata.

Fig. 4. oſtendit *peculiare ſcalpellum*, a Guilemovio excogitatum vel ſaltem delineatum, pro nimis anguſto praeputio *in phimoſi* incidendo & glande detegenda deſtinatum. Aliud ejusmodi, ſed apice minus curva, a Palfyno in chirurgia ſua delineatur, pag. mihi 176, apice ſimul globulo ceraceo obducto.

Fig. 5. Ferramentum a D. Trewio quondam excogitatum, pro nimis anguſto praeputio diducendo factum: AA ſunt duae laminae elaſticae, B vero cochlea, qua laminae illae vel conſtringi vel relaxari poſſunt.

Fig. 6. Acum ſive clavum triangulari apice inſtructum, ſed admodum tenuem, pro glande penis clauſa, praeſertim in pueris vel infantibus recens natis perforanda oſtendit.

Fig. 7. litt. A lagenam deſignat, quam nonnulli, urinae incontinentia laborantes, peni applicant & corpori alligant, pro urina perpetuo exſtillante excipienda. Fieri eadem poteſt ex ferreis vel orichalceis laminis, & ea quidem amplitudine, ut libram circiter dimidiam liquoris capere, & veſtimentis femoralibus apte occultari queat. Littera *B* deſignat os & collum ejus, quod penem ſuſcipit, atque per annexos funiculos CC, circa corpus ductos, alligatur.

Fig. 8. deſignat inſtrumentum ferreum, corio obducendum, & ex duabus laminis inſtructum litt. AA, quod ad cohibendam urinam ſine voluntate profluentem, peni, quaſi clauſtrum ſive ſera, ad iter urinae comprimendum applicatur. B indicat cardinem, in quo laminae moventur, aperiuntur ſcilicet & clauduntur. C verticillum eſt, quo laminae junguntur & clauduntur, vel pro lubitu etiam aperiuntur ex Nuckii operat. chirurg.

Fig. 9. aliud fere ſimile, in eundem uſum fabricatum, ferramentum denotat; ubi litt. AA & B eadem indicant ac in praecedenti figura: quod vero a praecedenti in eo potiſſimum differt, quod per certos gradus litt. C magis vel minus arctari ſive conſtringi, adeoque & tenuiori & craſſiori peni melius accommodari queat: id quod in praecedenti non ita fieri poteſt.

Fig. 10. aliud oſtendit ferramentum, idque etiam ex Nuckii *operationibus chirurgicis* fig. XI. mutuatum, quod *Bracherium ad urinae incontinentiam* vocat. Litt. AA *Bracherium* (ſive cingulum ferreum) notat, abdomini circumducendum; B fibula, per quam pars corii pen-

Digitized by Google

pendula ſive lorum C variis foeraminulis perforata, transmittitur, eaque *bracherium* conſtringitur ac in corpore firmatur. Litt. D. indicatur cochlea, cujus ope comprimitur lamina E, & ſimul ſcutum ſive annexum capitulum F. ſplenio munitum.

CAPUT CXXXVII.

De CATHETERISMO, *ſive modo, quo catheter* (*a*) *ſeu fiſtula aenea aut argentea, vel pro calculo explorando, vel pro ſuppreſſa urina educenda, demitti in veſicam debeat.*

I.

Quando catheter applicetur.

C*Atheterem* ſeu fiſtulam aeneam per iter urinae in veſicam demittere quanquam expeditiſſimum videri imperitis ſaepe ſoleat; tamen usque adeo interdum ſolet eſſe difficile, ut ne vel expertiſſimis quidem ceteroquin Medicis, ac chirurgis, licet diuturnum & frequentem artificiorum horundem uſum habuerint, feliciter negotium illud ſemper, varias ob cauſſas & impedimenta, ſuccedat. Solet autem cum in foeminis, tum in maſculis, *propter binas praecipue cauſſas* neceſſaria eſſe haec catheteris applicatio. *Prima cauſſa* eſt, ut in hominibus, qui a veſicae calculo affligi videntur, certo explorari queat, *num re vera calculus aliquis in veſica deliteſcat, nec ne.* Siquidem cetera calculi ſigna, ut dolor in veſica, difficilis urinae excretio, ſtranguria, iſchuria &c. mirum quantum ſaepe fallacia eſſe deprehenduntur: quia eadem mala ab inflammatione, abſceſſu vel ulcere veſicae, aut etiam a tumore, circa cervicem veſicae &c. oriri poſſunt. Altera cauſſa eſt, *ut, quoties urinae reddendae difficultas e vitio veſicae homines affligit*, vel eadem prorſus ſupprimatur, quod vitium Graeci *iſchuriam* appellant, detrahi per fiſtulam ejusmodi poſſit, quicquid urinae intus cum dolore aliisque magnis moleſtiis, ac praeſertim cum magno veſicae diſtentu praeter naturam (*b*) eſt collectum. Niſi enim tempeſtive ab onere hoc ſuo ve-

(*a*) Καθετὴρ GALENO Lib. V. Meth. med. cap. 5. & AEGINETAE lib. VI. cap. 59. inſtrumentum eſt ſive fiſtula, oblonga, cava, recurva, qua in veſicae vitiis utimur; quod vocabulum a Graecis in uſu manſit, latinis vero, ut CELSO Lib. VII. cap. 26. *fiſtula* eaque *aenea* dicebatur, a materia, unde confecta erat.

(*b*) Ita HILDANUS memorat Cent. 2. obſ. 65. ex aegri cujusdam veſica una vice *ſex libras* medicas urinae eductas fuiſſe; in ſene vero quodam veſicam proxime ad umbilicum extenſam fuiſſe, ventremque adeo tumidum, ut in muliere gravida. PANAROLUS in veſica ad umbilicum extenſa viginti circiter libras urinae obſervavit. Pentecoſt. I. obſ. 27. atque apud alios adhuc alia ejusmodi exempla proſtant.

veſica liberatur, maximum utique periculum eſt, ne ab intenſiſſimis doloribus, angoribus, inflammatione aut gangraena veſicae, a ſpaſmis denique aut nervorum diſtentione, graviter homines aut discrucientur, aut penitus etiam, ut ſaepe factum eſt, conſumantur. *Neque vero*, quod probe notandum, *ad quamcunque iſchuriam ſive urinae difficultatem ſanandam catheteris applicatio neceſſaria eſt aut proficit.* (*a*) Quoties enim cunque propter renum vel ureterum vitium ſive obſtructionem aliquam urina haud redditur; ſane quia urina tunc non in veſica haeret, fruſtra prorſus catheterem adhibueris. Sed remediis idoneis Medicus tunc rem expedire ſtudeat. Sic *ſi urina ſuppreſſa in veſica haereat*, id quod ex dolore & tumore circa pubis regionem potiſſimum cognoſcitur, ſive haec ſuppreſſio *a frigore* oriatur, (*b*) ſive a diuturniore urinae ex pudore aliamve ob cauſſam *retentione*, qua veſicae fibrae muſculoſae valde diſtenduntur ac relaxantur, ſive etiam a collo veſicae ſpaſmo contracto, (*c*) &c. non mox ad catheterem accedendum: quia ſine magno aegri horrore, imo & ſine dolore plerumque immitti nequit; verum idonea prius remedia cauſſae contraria ſunt tentanda, eisque nihil proficientibus, tandem ad eum confugiendum. Ita Fabr. ab Aquap. (*d*) pro ſecreto, praeſertim in pueris, commendat *oleum cappar.* alii *oleum ſcorpionum*, calide vel ante focum probe veſicae inunctum. Ego a *cepis aſſatis* & pubi impoſitis, egregios effectus vidi. Quandoque blanda ventris per manus compreſſio, cumprimis ſi a relaxata veſica malum ortum trahat, urinam prodire facit. Interdum etiam *ſuctu* curatur, ſi in infantibus mulier, nutrix vel obſtetrix; in adultioribus vero, chirurgus vel alius quicunque, ore penem comprehendat urinamque attrahat ſive exſugat. Quoties autem ab *inflammatione vehementi cervicis veſicae* malum ſuboritur, tantum ſaepe abeſt, ut ab immiſſa fiſtula ſive cathetere ſperari auxilium debeat, ut ne demitti quidem tunc inſtrumentum ejusmodi in veſicam, propter ipſius colli anguſtiam, inflammationem, ſummumque dolorem ſine periculo queat. Si nihilominus per adhibitam vim idem tentatur, quando inflammatio adhuc vehemens eſt, maximopere verendum eſt, ne quid forte intus laceretur aut disrumpatur; ne ſanguinis profuſio quaedam ingens excitetur; ne dolores cum inflammatione augeantur; ne denique gangraena cum ipſa morte inducantur. Contra vero quando inflammatio per ſanguinis miſſionem, cataplaſmata reſolventia, clyſteres &c. imminuta eſt, catheter ſaepe feliciter adhibetur. Ita & *ſalutariter inprimis adhiberi catheter*

(*a*) Obiter hic notare lubet, praecipua momenta, quae alias de iſchuria a Medicis doceri ſolent, in chirurgorum uſum hoc in capite hic exponi.

(*b*) Sicut *Amatus* LUSITANUS cent. 4. curat. 10. FORESTUS lib. 25. obſ. 18. & PECHLINUS lib. 1. obſ. 10. notarunt.

(*c*) Quod idem PECHLINUS l. c. notavit.

(*d*) In operat. chirurg.

Digitized by Google

theter ſolet; 1) quoties propter *calculum* aliquem, ſphinčteri ſive cervici veſicae intus incumbentem, neutiquam emitti urina poteſt: deinde 2) quoties inſignis *veſicae debilitas* urinam reddi naturaliter prohibet; ceu fieri ſaepe in hominibus ſenio confectis, aut puerperis etiam, a difficiliori partu infirmatis, aut & a frigore haud raro conſuevit, aliaque remedia nihil proficiunt. Tum 3) quoties, *propter urinam vel ex pudore*, vel ex alia cauſſa quacunque, juſto diutius retentam, usque adeo graviter diſtenta veſica eſt, ut inde debilitata ad exprimendam urinam haud ſufficiat. (*a*) Quo equidem caſu vitam ſuam amiſiſſe TYCHO BRAHEUS, celebris ille Aſtronomus, memoratur. (*b*) Denique haud ſpernendus eſſe catheteris uſus ſolet, 4) quoties aut *mucus* aliquis, aut *ſanguis concretus*, aut *pus* glutinoſum, aut *corruptae carnis* particulae, quales equidem in renum ulceribus aut vulneribus, vel & poſt mictum cruentum ſubinde haereſcere in veſicae collo conſueverunt, iter urinae praecludunt. Tandem ac poſtremo fiſtulam aeneam aut argenteam (*c*) applicare neceſſarium videtur, quoties 5) aut *caruncula*, aut *tuberculum*, aut *abſceſſus*, aut *cicatrix* denique major vel durior poſt abſceſſum, in urethra vel circa veſicae collum naſcuntur, aut *proſtatae inflammatae* vel a *ſcirrho*, *abſceſſu*, aliave cauſſa nimis tumidae, quae, quominus reddi urina valeat, impediunt. Interea quia catheter plerumque non ſine difficultate ac dolore immittitur, nunquam, niſi tentatis prius remediis mitioribus, adhibeatur.

II.

Solet autem longe facilius in foeminis, quam in maſculis iſtiusmodi fiſtula ſive catheter applicari; ſiquidem illae non breviori tantum, ſed magis quoque directa & ampla urethra naturaliter ſunt inſtructae. Interim vel in ipſis foeminis etiam difficulter perfici negotium iſtud ſolet, ſi quis urethrae os externum, poſituram vel viam ex anatomicis inſpectionibus probe perſpectam non habuerit: (*d*) nam plures foveae ſive lacunae in principio vaginae adſunt, quae facile chirurgum fallunt. Scilicet, ut quis promte os urethrae ſive urinae viam inveniat, neceſſarium omnino eſt, eum locum diligentiſſime circumſpicere, qui inter naturae oras directe atque latum circiter digitum infra clitoridem eſt poſitus. (*Vid. Tab. XXIX. fig. 2. D.*) Namque hic quaedam quaſi cicatricu-

Quomodo in foeminis catheter applicetur.

(*a*) Exempla proſtant apud PARAEUM L. XVI. cap. 48. FORESTUM Lib XVI. obſ. 25. & lib. 25. obſ. 3.

(*b*) Ab HILDANO lib. de Lithotom. cap. 3. & prolixius a GASSENDO in vita ejus L. V. pag. 178.

(*c*) Olim, ut ſupra jam notavimus, *aeneis* fiſtulis uſi ſunt; hodie vero utplurimum *argenteae*, eaeque probe politae & laeves adhibentur, quales Arabes jam adhibuerunt. Vid. ALBUCAS. Lib. cap. 58.

(*d*) WIERUS quidem vult in obſervat. libello, os urethrae externum in cunctis foeminis non eodem loco apparere; ſed hoc falſum eſſe anatome docet.

Digitized by Google

tricula ſeu exigua fovea urinae iter demonſtrat. Ipſe autem operandi modus, qui ab Aegineta eleganter *Catheteriſmus* appellatur, (*a*) hic eſt. Reſupinari foeminam ſuper lectum vel menſam oportet. Tum, cruribus gnaviter ab invicem diductis, extremas naturae oras alterutra manu chirurgus diſtendat, vel ab alia quadam perſona diſtendere curet; altera fiſtulam argenteam vel aeneam, (vid. Tab. XXVII. fig. 1. vel 2.) cujus longitudo ſeptem, octo vel novem digitorum eſſe ſolet, craſſitudo inſtar calami anſerini tenuioris, oleo circa partem extremam B inunctam, loco nunc deſignato, quam providiſſime fieri poteſt, in veſicam compellat. Quo equidem rite facto, urina intus collecta, educto prius ſtylo, ſive filo aeneo A e fiſtula, per foramina B emittitur; ſicubi ſcilicet pro levanda urinae reddendae difficultate inſtrumentum adhibetur. (*b*) Sin ad explorandum calculum catheter in veſicam demittitur, hinc atque inde convertere ipſum blande convenit, ſolertiſſimeque interim obſervare, num quis forte ſonus edatur, aut ab inſtrumento intus aliquod corpus durum attingatur. Si quid enim iſtiusmodi advertitur, calculus utique in veſica haereſcere non ſine ratione conjicitur; ſed ſi ſola durities ſine ſono ſentitur, tumor aliquis vel ſcirrhus ſubeſſe quandoque ſolet. Denique ad catheteres ſive fiſtulas ſpeciatim quod attinet, ſciendum eſt, pleroſque quidem Medicos in foeminis vel *directas* vel *parum ſaltem atque vix incurvas fiſtulas* adhibere, quemadmodum illa eſt, quae exhibetur *Tab. XXVII. fig.* 1; ſed illud tamen minus neceſſarium eſſe exiſtimo; quum aeque commode in ipſis applicari magis incurvae, imo & longiores iſtae, quales pro maſculis variae, pro varietate ſtaturae corporis fiunt, (*c*) valeant. (*Vid. Tab. XXVII. fig.* 2. 3. 4. & 5.) Ceterum, ſemel ſic educta urina, malum ſaepe ſublatum eſt; ſed non ſemper. Nam ubi poſt ſemel detractam urinam, nihilominus difficultas ejus reddendae ſupereſt, tamdiu repetere idem negotium decebit, vel etiam fiſtula quaedam intus relinqui poteſt, donec vel ſponte vel ope medicamentorum priſtino vigori ita reſtituta eſſe veſica deprehenditur, ut urinam pro lubitu reddere valeat. Quam ipſam equidem propter cauſſam conſultum eſt, in parturientibus urinae difficultatem aliam ſentientibus, quamprimum ejusmodi fiſtula ſive cathetere urinam retentam educere; ne partu diuturniori tandem nimis vehementer extenſa veſica ita gravem debilitatem ſeu nervorum reſolutionem ſentiat, quae nullam poſtea quandoque curationem recipit.

III.

(*a*) Lib. VI. cap. 59.

(*b*) Aliquando cum ruri ſimilis fiſtula non eſſet ad manum, calamo anſerino mulieri urinam eduxi.

(*c*) Longiores hic nihil impediunt.

Digitized by Google

III.

Longe difficilius in maſculis, quam in foeminis fiſtulam iſtiusmodi demitti in veſicam poſſe, ſupra jam tum (§. 2.) admonuimus. Scilicet in maſculis usque adeo mirifice inflexa & longa exiſtere urethra naturaliter ſuevit, ut, niſi quis & figuram & poſituram ejus ex anatomica inſpectione probe exploratam habuerit, (*vid. Tab. XXIX. fig.* 1. *E D D D.*) & propriis artificiis quibusdam, quae ab aliis peritis prius viderit, probe inſtructus fuerit, eaque ſaepius in cadaveribus antea rite tentaverit, parum plerumque feliciter fiſtulam applicandi negotium ſive catheteriſmus ſuccedat. Tametſi autem longe commodius coram demonſtrari, quam verbis explicari artificia iſta poſſunt; tamen haud abs re fuerit, breviter hic tironum in gratiam ea perſtringere, quae circa juſtam catheteris applicationem praecipua videntur. Primum eſt, ut pro viris *plures catheteres* ſive fiſtulas, quatuor minimum (Celsus tres tantum deſiderat Lib. VII. cap. 26. easque neque nimis tenues neque nimis plenas eſſe vult,) majores ſcilicet minoresque, tenuiores etiam & craſſiores, probe politos & laeves, in promtu chirurgus habeat, ut nimirum omni corpori, majori minorique ſufficiant. (*Vid. Tab.* XXVII. fig. 2. 3. 4. 5.) Fig. 2. pro puero ad annum fere ſextum, fig. 3. ad annum duodecimum; fig. 4. pro juvene ad annum decimum ſextum; & fig. 5. pro adultioribus adhiberi poteſt. Maximi ex virilibus *longitudinem* decem & quinque digitorum eſſe voluit Celsus, minimi novem, quae magnitudo etiam pro his egregie ſufficere poteſt; medii vero inter hos mediam magnitudinem habere debent. Nonnulli eos *valde tenues* eſſe deſiderant, exiſtimantes, quod quo tenuiores illi ſint, eo facilius ipſos in veſicam demitti poſſe. Verum errant hi, qui ita ſtatuunt; nam hi longe facilius in nugas quasdam vel plicas urethrae, quales ſaepiſſime in ſenibus occurrunt, ſe inſinuant, ibique haerent, quas plenior commodius praeterlabitur. Id quod non ſolum Hildanus duplici exemplo confirmat, (*a*) ubi nec ipſe nec lithotomus tenuiorem in veſicam demittere, pleniorem vero, qui cygni pennae craſſitudinem aequabat, facile potuere; verum & Rauius & experientia idem me docuerunt. *Optimi vero illi catheteres ſunt, qui ex argento*, certa ratione incurvati, & probe politi fiunt: (*b*) qui vero intus ſtylum ſive filum argenteum, roboris cauſſa, ne facile plus, quam par eſt, incurventur, continere debent. litt. A A A. *Si ad operationem ventum eſt*, vel *reſupinari hominem afflictum ſuper menſam aut lectum oportet.* Tum Medicus, a latere dextro ſtans, ſiniſtra quidem manu colem prehendit, eumque ſurſum elevat; dextra vero juſtae pro ſtatura

Quomodo in maſculis catheter adhibeatur.

(*b*) Cent. 2. obſ. 65. centur. IV. obſ. 65.

(*a*) Olim aliam figuram, minus ſcilicet flexam habuerunt, ut apud Andr. a Cruce, Hildanum, lib. de lithotomia, Alghis. de lithot. Tab. V. aliosque videri poteſt. Sed hi delineati hodie uſitatiſſimi ſunt.

Digitized by Google

aegri magnitudinis catheterem circa manubrium ſive anſam C, eundemque circa partem extremam oleo tinctum, ſic ut pars convexa ventrem reſpiciat, (vid. Tab. XXIX. fig. 3.) leniter in urethram eo usque demittat, donec ad imum pubis os idem pertingat. Hoc facto, ſenſim a latere ſiniſtro verſus aegri ventrem catheteris anſâ certo artificio blande invertitur, (*a*) ſic ut pars concava catheteris nunc ventrem ſpectet, ut fig. 4. indicat; deinde fiſtula ſumma B, primo ſubter pubis os blande deprimitur; mox ſurſum verſus in veſicam caute compellitur; denique ſtylo ſive filo A extracto, quicquid urinae intus eſt, per foramina BB ingreditur, & per alterum circa anſam extremum emittitur, tandemque, evacuata urina, ipſa fiſtula recipitur. Deinde etiam *aegro ſedenti* paululumque reclinato, vel *ſtanti* & ad murum reflexo, catheter ſaepe ſatis commode in veſicam immitti poteſt: ubi chirurgus ex adverſo vel etiam a latere aegri alterutro ſtans, fiſtulam praedicta ratione in veſicam demittit. Praeterea negotium hoc quoque ſatis commode, licet a plerisque recentioribus ſcriptoribus nulla illius fiat mentio, ſuccedit, ſi aeger ſupinus in lectum vel menſam collocatur, chirurgus vero ad latus aegri ſiniſtrum, juxta ventrem ſtans, penem ſiniſtra elevat, & verſus umbilicum paululum reclinat; poſtea catheterem, ſic ut pars ejus concava ventrem reſpiciat, in urethram usque ad os pubis immittit, eamque ſine illo vertendi artificio ſub arcu oſſis pubis, dummodo anſam, in formam quaſi arcus, genua verſus inflectit, in veſicam usque blande impellit; atque hic catheterem applicandi modus prioribus ſaepe facilius ſuccedit, cumprimis minus hac in re exercitatis. (*b*) In omnibus vero his modis caute, prudenter ac blande procedendum, ne nimia vi temere iter urinae a cathetere laceretur, atque hoc ipſo magni dolores, ingens ſanguinis profuſio aut inflammatio periculoſa, imo ipſa mors concitentur; novi enim, ab imperitis audacibus ſive temerariis hominibus ejusmodi mala inducta eſſe. Interdum ſemel educta urina totum malum ſublatum atque aeger reſtitutus eſt; interdum vero actio haec per intervalla ſaepius repetenda, ſi aeger ſponte urinam reddere nequit: id quod nonnullos aegros brevi ipſos didiciſſe & praeſtitiſſe novi. Nam quia per catheterem non ſemper cauſſa retentionis urinae tollitur, ſed tantum periculoſiſſimum ſymptoma, haec ſeorſim eſt curanda: ſicuti verbi cauſſa inflammatio, nimia relaxatio veſicae, caruncula, proſtatae nimis tumidae, &c. Ita ob inflammationem colli veſicae catheter initio ſaepe in veſicam demitti nequit; ſed mitigata aliquo modo per congrua remedia ac ſanguinis miſſionem inflammatione, demitti poſtea poteſt, qui initio non po-

(*a*) Galli hoc vertendi artificium *le tour de Maitre* appellant; quia imperiti hoc non facile praeſtant.

(*b*) Conf. Nuckii Exper. chirurg. XXXVIII. ubi hic modus proponitur.

poterat. *Quando fiſtula in veſicam demiſſa urina non promte effluit*, ut quandoque contingit, venter manibus leniter comprimendus & fricandus, ita plerumque ſequitur; vel *ſuctu* etiam extrahenda. *Si forte ad carunculam proſtatae*, quam vulgo caput gallinaginis appellant anatomici, *catheter remoratur*, ut ſubinde fieri ſolet, non vi propellendus, ne forte quid hic laedatur; ſed potius paullulum retrahendus iterumque blande demittendus, ita ſaepe carunculam illam praeterlabitur, & veſicam ingreditur. *Si caruncula gallica* in itinere urinae introitum impedit, haec cathetere perrumpenda.

IV.

Si ad explorandum calculum in veſicam catheter demittitur, quam diligentiſſime ipſum poſtea, ut ſupra jam dixi, huc atque illuc in veſica dimovere convenit. Simulatque enim durum aliquod corpus inſtrumento reſiſtit, & ſimul ſonus ſive ſtridor aliquis intus percipitur, ſane, quin calculus aliquis intus in veſica deliteſcat, dubitari vix poteſt. Sin nihil iſtiusmodi perſentiſcitur, liberam utique a calculo veſicam exiſtere, haud improbabiliter conjicimus, vel ſaltem de calculi in veſica exiſtentia dubitamus. Similiter ſi ſubinde quaſi evaneſcit, quod durum ac ſonorum ſemel atque ſummo cum ſtudio per fiſtulam aeneam attigimus; tum id indicio eſt, *exiguum eſſe calculum* iſtum, a quo veſica infeſtatur; vel ipſum in *foveam* ſive *diverticulum* quoddam veſicae, qualia ſubinde obſervantur (vid. Tab. XXXI. fig. 1. & 2.) ſeſe ſubduxiſſe. Contra vero *calculi majoris ſignum* eſt, ſi ſtatim & continuo in duram ac ſonoram aliquam materiam fiſtula dimota impingit. Porro ſi leniter atque facili negotio trahi retrahique catheter per iſtius corporis ſuperficiem poteſt, *laevis utique calculus* exiſtat neceſſe eſt. Si contrarium fuerit, ac ſimul urina cruenta, aſpera vel aculeis obſita, ſive, ut Celsus ait, *ſpinoſa* eſſe calculi ſuperficies colligitur. (*a*) Denique ſi difficulter materia iſta dimovetur, aut ſi valde clarus ſonus inde percipitur, *major ac durior* eſſe calculus conjicitur. Sin facile materia inſtrumento cedit, ſonumque minus acutum reddit, & urina *arenoſa* eſt, quasdamque quaſi ſquamulas ſecum trahens, ex Celsi jam obſervatione mollior exiſtere calculus conſuevit (*b*).

Qua ratione calculi eo explorentur.

V.

Ne qua autem continuos atque novos ſubinde cruciatus ii ſentiant, in quibus vel *propter veſicae debilitatem*, vel *calculum* etiam intus haereſcentem, qui continuo cervicem veſicae obturat, vel urethra, extracta fiſtula, mox rurſus collabeſcat, ut ſubinde fieri ſolet, iterum iterumque repeti negotium illud oportet; quod vero cum ſine dolore aut moleſtia plerumque fieri nequeat, hoc omnino ſibi datum eſſe chirurgi qui-

Catheteris flexilis uſus.

(*a*) Lib. VIII. Cap. 26. N. 2.

(*b*) Haec praeter experientiam quoque docuit Jac. Denysius, celebris hodie lithotomus Leidenſis in obſ. chirurg. de calculo.

Digitized by Google

quidam recentiores (*a*) exiſtimarunt, ut catheterem argenteum eundemque *flexilem*, ex filis argenteis planis, ſingulari modo intortis, pro levanda urinae difficultate, adhiberent. (Vid. Tab. XXVII. fig. 6.) Namque hic per aliquot dies continuos atque tamdiu in cole minori ſaepe moleſtia in veſica relinqui poteſt, ſi modo circa ventrem funiculo quodam fuerit firmatus, donec priſtino vigori ſuo reſtituta eſſe, atque ad emittendam urinam non amplius indigere fiſtula quadam veſica deprehenditur. Ceterum quia utplurimum difficulter admodum in veſicam compelli catheteres flexiles ſolent; neceſſarium plerumque eſt, ordinarium ſive rigidum catheterem in urethram ante demittere, eundemque aliquamdiu intus relinquere; quo ſcilicet ampla & aperta magis ea via reddatur, per quam deinde mox tranſire ad veſicam fiſtula flexilis debet. Ne qua autem forte iter illud denuo collabatur; opera danda eſt, ut, ſimulatque fiſtula rigida extrahitur, altera iſta flexilis debito artificio & inflexione protinus in veſicam demittatur, inibique tamdiu relinquatur, donec ſublata eſſe urinae reddendae difficultas animadvertitur, vel ſaltem donec ea aegro minimam moleſtiam creat. Helmontius catheteres aeneos & argenteos, tanquam nimis vehementes ſive atroces omnes rejicit, novumque flexilem, *ex corio praeparatum*, & in canalis formam conſutum, quem ipſe invenerit, laudat, atque ob ejus inventionem ſibi plaudit, tanquam qui ob mollitiem nullum dolorem concitaret. (*b*) Sed hoc ipſo mihi, quam parum in actionibus chirurgicis fuerit verſatus, demonſtrare videtur: quia profecto mollibus iſtiusmodi fiſtulis res vel prorſus non, vel ſaltem minus recte perfici poteſt. Ita & Fabric. ab Aquapend. ex *cornu* ſe aliquem flexilem catheterem paraſſe & adhibuiſſe ſcribit; (*c*) alii ex alia materia. Verum argentei, quia non ſolum debitum obtinent robur, ſed quoque eis & requiſita figura optime dari atque egregie poliri ſive laevigari poſſunt, ut ſatis commode in veſicam compelli queant, a ſummis chirurgis pro hoc ſcopo optimi deprehenſi uniceque hodie in uſu ſunt.

VI.

Obſervationes quaedam. Nonnulli in curva catheteris parte plura fieri foramina voluerunt, ut Nuckius (*d*) & Solingenius (*e*) delinearunt, quo facilius urina effluere queat; verum bina circa extremum ſufficiunt, eisque urina egregie utplurimum ejici poteſt: plura enim, praeſertim ubi corpus urethrae ſpongioſum, a ſanguine ibidem congeſto, nimis tumidum eſt, dum ſe in foramina iſta inſinuat, ingreſſum catheteris in veſicam potius

(*a*) Inter quos forte primus eſt Solingenius. vid. ejus chirurg. P. 3. cap. 7. Tab. VI. fig. 17.
(*b*) Lib. de Lithiaſi cap. 3. n. 34.
(*c*) In operat. chirurg.
(*d*) In experim. chirurg. pag. mihi 124.
(*e*) In oper. chirurg. edit. Amſtel. Tab. 8.

Digitized by Google

tius remorantur, corpus ſpongioſum facile lacerant, atque ſic varia incommoda concitant. Quam ob cauſſam Petitus, chirurgus, aliud catheteris genus, nullo prorſus foramine a lateribus praedito, commendat (*a*) ceterisque in urina educenda praefert, (vid. Tab. XXVII. fig. 7.) quod foramen in extremo roſtro habet, A, globulo pyriformi B clauſum. Quando vero hic catheter in veſicam eſt demiſſus, ſtyli anſa, C, intus premitur, ſic globulus B prodit ex fistula, quemadmodum in vicina figura, litt. D, oſtenditur, & urina per eam exire poteſt. Interea tamen conſuetis illis catheteribus reliquis negotium hoc ſatis feliciter ut plurimum ſuccedit. Denique catheteriſmus etiam utilis eſſe poteſt, *quando in variis veſicae vitiis aliquid in veſicam injicere volumus*; ubi vel ſipho, vel veſica animalis altero catheteris extremo aptari, eisque idoneus pro morbi ratione liquor in eam impelli poteſt, id quod Aegineta jam novit. (*b*) Ita etiam *abſceſſus in collo veſicae*, urinae excretionem impediens, cathetere ſubinde rumpitur, & urinae ſuppreſſio ſic ſolvitur. Peculiarem quandam diſſertationem de hac operatione, titulo de *catheteriſmo,* edidit quondam *Henr.* Meibomius noſter, hic Helmſtadii, An. 1699.

CAPUT CXXXVIII.

De caruncula, quae in urethra naſcitur.

I.

Nonnunquam in hominibus, gonorrhoeam vel urethrae exulcerationem expertis, inſolens quaedam urinae reddendae difficultas ſuboritur, ut non niſi maximo cum niſu vehementiſſimisque haud raro cum doloribus, ad inſtar fili tenuis, urina profluat; quin imo tandem ne profluere quidem amplius valeat, ſed prorſus ſupprimatur. Antiquiores equidem, & qui ad noſtram usque aetatem floruerunt, Medici a tuberculo quodam intus in urethra nato, quod *carunculam* urethrae vocarunt, noxae genus illud derivarunt. Brunnerus autem, celebris quondam Electoris palatini Medicus, (*c*) nec non Dionisius *in chirurgia*, veterum opinatione iſta rejecta, ſtatuunt, non tam a caruncula, *Caruncula quid ſit.*

 quam

(*a*) Vid. Garengeot Lib. de Inſtr. chir. Tom. I. p. 267. ſq. qui pro novo invento illud venditat & vehementer laudat Simile tamen jam delineatum eſt a Dalechampio in chir. pag. 322, licet pro caruncula urethrae auferenda ab hoc deſtinatum fuerit.

(*b*) Lib. VI. cap. 59.

(*c*) *In Ephem. Nat. curioſ. Cent. I. obſ.* 71. *pag.* 143. *&* 200.

Digitized by Google

quam potius a cicatrice quadam ab ulcere poſt gonorrhoeam relicto urinae iter obſtrui penitusque tandem praecludi ſolere. Quod ipſum equidem ne ſine rationibus dixiſſe videantur; utrique ad obſervationes, circa iſtiusmodi homines demortuos atque diſſectos inſtitutas, provocant. At enimvero, neque a caruncula, neque a cicatricula, ſed potius ab urethrae ſubſtantia cavernoſa ſeu ſpongioſa tumefacta, (ad ſimilitudinem membranae narium in coryza) urethram praecludi, experimentis in medium adductis, ARNALDUS atque PETITUS propugnarunt. (*a*) Tametſi haudquaquam deſint, qui experimentis experimenta opponunt, prioremque ſententiam nihilominus veram quoque eſſe contendunt: (*b*) quia unius mali plures poſſint eſſe cauſſae. Denique ab hactenus memoratis auctoribus ſingulis diſſentit BENEVOLUS, Chirurgus Italus Florentinus perquam celebris; utpote qui eo libello, quem de hoc vitii genere conſcripſit, (*c*) teſtatur, ſeſe partem illam urethrae ſive proſtatarum, quam anatomici caput gallinaginis vocant, *fere ſemper tumidam & exulceratam, nunquam autem carunculam ſeu tuberculum in hominibus, urinae reddendae difficultatem iſtiusmodi, dum adhuc vixerunt, ſentientibus, reperiſſe*: quae vero pars ulcerata, prout vel majori vel minori puris copia repleta eſt, majorem vel minorem urinae reddendae difficultatem concitaret. Nam oriri illud malum, ait, fere ſemper poſt gonorrhoeam virulentam, atque ejici ſimul tam in principio mali, quam poſtea, continuo cum urina materiam & fibras purulentas. Ego vero, ut, quod res eſt, dicam, ſententias modo propoſitas, quum omnes expertiſſimorum virorum obſervationibus illae nitantur, ſic omnino comparatas eſſe ſingulas, ut nulla temere ex iisdem ſperni, quin potius conjungi cum reliquis unaquaeque mereatur. Namque nihil omnino impedit, quo minus, aliam ſubinde in aliis hominibus noxae iſtius cauſſam ſubeſſe, credamus: dum, ut vulgo dicunt, *unius rei plures eſſe poſſunt cauſſae.* Sed quicquid tandem harum rerum ſit, ſane veram ſemper morbi hujus cauſſam exploratam habere, nihil magnopere curantis intereſt: ſiquidem una atque eadem curandi ratio in ſingulis caſibus iſtis & adhiberi & prodeſſe conſuevit. Cognoſcere autem vitium illud, quod *carunculam* Medici, Galli *carnoſité* vulgo appellant, expeditiſſimum illis eſt, qui, quas aeger moleſtias expertus ſit, relatum accipiunt. Nimirum non usque adeo ſubito, ut in aliis quibusdam veſicae morbis, ſed pedetentim urinae iter anguſtatur, atque tandem praecluditur; aeger autem, ut quam creberrime urinam emittat, propter continuam ferme a re peregrina in urethra exiſtente irritationem cogitur, & cum urina vel purulenta materia, vel fibrillae

&

(*a*) Teſte quidem GARENGEOTIO chirurg. pag. 317.

(*b*) Ut GENSELIUS *in Ephm. Natur. curioſ. Centur. V. & VI.* pag. 349.

(*c*) Libellus italico ſermone ſcriptus anno 1725. in lucem publicam editus exſtat in octavo, cujus inſcriptio vid. ſupra, ubi de ſcriptoribus chirurgicis agitur.

Digitized by Google

& membranulae excernuntur. Nonnunquam febricula ſimul aegros infeſtat. Quam autem praecipue colis interioris partem noxa illa teneat, demiſſo in urethram cathetere, filo plumbeo vel cereo exploratur. Ubicunque enim progredi vel tranſire inſtrumentum illud prohibetur, ibi vitium deliteſcere conjicitur. Ceterum quia non dolores tantum atque anxietates inſignes, ſed maxima quoque urinae reddendae difficultas, imo vero ipſa quandoque mors concitari ab hoc vitio ſolet, promtam utique afflictis curationem adhibuiſſe convenit.

II.

Caruncula levior quomodo curetur.

Si novum adhuc malum eſt, atque urethra nondum nimis conſtricta, tum facili plerumque negotio ſanari illud conſuevit; ſi modo has curationis regulas Medicus adhibuerit. Homo afflictus in ſubſellio ſeu lecto conſideat. Deinde Medicus ſiniſtra manu colem prehendat, dextra autem *filum plumbeum* vel *cereum*, pedis quaſi longitudine & catheteris majoris craſſitudine, in oleo tamen prius tinctum, in urethram ad partem usque aegram vel anguſtam, imo paullo adhuc profundius blande demittat; firmatumque per vinculum, ne excidat, inibi per plures dies relinquat; donec in ſtatum priſtinum reſtituta eſſe urethra deprehenditur: quo ipſo etiam impeditur, ne recens malum increſcat. Quoties autem urina hominem afflictum urget, filum cereum ſive plumbeum hoc ex urethra recipitur, emiſſaque urina, denuo in eandem ſuperius propoſita ratione demittitur, donec malum omnino ſublatum eſt. *Si jam tum inveteratum* atque ita comparatum malum eſt, ut propoſito remedio brevi vinci nequeat; neceſſarium hactenus viſum eſt Medicorum plerisque, fili plumbei ſive cerei partem extremam vitriolo candido, alumine uſto, praecipitato rubro, unguento fuſco ſive aegyptiaco, vel quovis alio medicamento leniter rodente prius inungere, quam in urethram idem compellitur. Quod ipſum equidem negotium aut ſemel, aut bis, aut pro re nata ſaepius etiam in dies ſingulos repetendum eſſe voluerunt, donec per rodentia medicamenta ſublatis, quae praeter naturam intus increverant, partibus, libere rurſus profluere urina valeat, variique ſimul ſic curatorum exempla referunt. Verum Brunnerus & Benevolus eam curandi rationem, quia nulla caruncula aut caro excreſcens adeſſet, perniciofam magis quam ſalutarem eſſe ſtatuunt; quia ipſam urethram eroderent & exulcerarent: adeoque & ego, ubi nulla caruncula adeſt, ea hic omittenda & potius praedicto blandiori modo ſatis diu continuandum eſſe cenſeo. Nam *facit hic tranquilla poteſtas*, *quod violenta nequit.* Ceterum ante ſemper, quam ſpecillum iſtud cereum ſive plumbeum cum oleo amygdalarum in urinae iter inſeritur, mittere urinam homo afflictus debet; quo nempe diutius poſtea ſpecillum in urethra remanere, quoque promtius atque potentius partes anguſtatas atque ulceratas vel tumidas expandere ac dilatare valeat. Atque haec facere tamdiu convenit,

nit, donec promte rurſus emitti urina poteſt. Sicubi noxa iſta diu multumque urethram afflixit, neceſſarium eſt, vel poſt abſolutam etiam curationem, per aliquot adhuc hebdomades continuas, ne malum priſtinum facile redeat, turundam intus in urethra geſtare, vel quotidie ſaltem ter aut quater eandem immittere & aliquantisper intus relinquere, ut recens parata amplitudo conſervetur. Tandem extremam ſpecilli partem emplaſtro diapalmae involvere Benevolus ſtatuit, ut hoc ipſo paulo valentius urethra in loco affecto diducatur atque ſic perſanetur. Quae quidem dum fiunt, longe optimum eſſe deprehendi, ſi per aquam calcis aut plantaginis cum pauco ſaccharo ſaturni, vel & lapide medicamentoſo Crollii, ſiphunculi ope injectam, aliosve hujusmodi liquores purgantes atque exſiccantes ulcerata vel tumida urethra ſubinde eluatur.

III.

Carunculae gravioris curatio.

Ubi penitus ab ejusmodi malo praecluſum eſſe urinae iter ſentitur, ut nihil omnino reddi urinae valeat; tum, niſi forte inflammatio ſubeſt, a cathetere auxilium repetendum eſt. Quando vero leniter per urethrae illam anguſtiam inſtrumentum illud demitti nequit; per adhibitam vim aliquam, ſed caute tamen, idem deprimere vel intorquere oportebit, atque ſic, disrupta caruncula aut cicatrice, compreſſove ulcere vel cicatrice nimis tumida, urethram rurſus dilatare, diducere ſive aperire, atque urinam ſic emittere. Poſt emiſſam urinam, proximum eſt, ut praedicta ratione filum plumbeum ſive cereum, oleo ovorum aut amygdalarum dulcium tinctum, pro ſervando urinae itinere, in urethram demittatur. Quod ſi vero nec per catheterem, propter inflammationem aut dolores nimios, aperiri urethra poſſet, & urina tamen graviter hominem afflictum urgeret, vel in ipſum denique mortis periculum conjiceret; novum continuo idemque promtum tentare auxilium oportebit, ne qua forte nimia cunctatio noxam inſanabilem aut ipſam mortem reddat. *Scilicet aperiri veſica per adhibitum clavum ſive ſtylum apice triangulari donatum ac tubulo incluſum*, (*Trocar*) vel in perinaeo, vel & ſuper oſſe pubis, ea quidem in regione debet, qua idem fieri ea in curatione calculi ſolet, quam adparatum altum appellant, quemadmodum id prolixius explicare deinceps conſtituimus. Veſica, quemadmodum modo praecepimus, perforata, urinaque per tubulum intus in veſica relictum ejecta, ad ipſius mali in urethra ſanationem, hactenus propoſitam, ſtatim eſt pergendum. Qua equidem eousque confecta, ut aeger rurſus per urethram urinam emittere queat; proximum eſt, ut factum in veſica foramen, educto tubulo, ut alias vulnera ſolent, rurſus glutinetur.

IV.

Urethrae inflammatio quomodo ſananda ſit.

Si ab urethrae inflammatione aliqua urinae reddendae difficultas exoritur; eaque vehemens ſit, tum neque filum cereum aut plumbeum, neque catheterem Medicus mox adhibeat, quia inflammationes ejusmodi his omni-

omnibus exacerbantur; ſed ſanguinem potius homini aegro larga copia per venas detrahat, inſimul autem, quemadmodum in inflammatione graviori quacunque fieri debet, medicamenta digerentia interna & externa proponat; & ſpeciatim extrinſecus fomentis ſive cataplaſmatis diſcutientibus quam ſolertiſſime partem aegram foveat, tandemque, paululum temperata inflammatione, vel cathetere, vel filo cereo ſeu ſtilo plumbeo in urethram aliquoties per dies ſingulos demiſſo, coarctatam colis fiſtulam decenter rurſus diducere ſtudeat. Quando vero levior ſolum inflammatio adeſt, urinam cathetere educere licet.

V.

De cetero circa candelam ſive filum cereum, quod in urethram propter ejus anguſtiam demitti ſecundum hactenus propoſita debet, haec omnino neceſſaria videtur obſervatio, *ne ſcilicet nimis alte atque in ipſam veſicam idem compellatur.* Hoc etenim ubi fit, periculum eſt, ne qua forte cerae particula inde in veſica ſecedat, ibidem remaneat, veſicaeque calculum aliquem, ut facile fieri poſſet, ſenſim progignat. *Denique ubi ab ipſius veſicae morbo quodam, ut excreſcentia, abſceſſu aut ulcere, vel & ab ejuſdem colli aut proſtatarum induratione* urinae reddendae difficultas exoritur, tum raro admodum ſanari malum iſtud conſuevit. (*a*) Fila certe plumbea atque cerea, imo & medicamenta rodentia prorſus hic inania, quin potius noxia ſunt. E contrario, ubi difficultas reddendae urinae ab ulcere vel cicatrice in urethra, vel in inflatione ejus, ſpecillis plumbeis vel cereis, oleo inunctis, curatio optime obtinebitur. Imo *cicatrices in urethra ſubortae* difficilius equidem, ſed tamen ex ſententia utplurimum hac ratione quoque extenuari, atque ſic urethram decenter rurſus aperiri ſive ampliari poſſe, Benevolus, experientia edoctus, ſtatuit, adeoque haec ceteris praeferenda eſſe remediis hactenus cognitis, quam rectiſſime docet; praeſertim cum & ipſe, haec ita utplurimum ſe habere, uſu cognoverim.

Obſervationes quaedam neceſſariae.

CAPUT CXXXIX.

Qua ratione protrahi calculus ex urethra debeat.

I.

NOnnunquam in hominibus calculoſis calculus minor in urethram ſive urinae iter prolapſus in eadem haereſcit, ibidemque non ve-

Curatio, quae fit ſine ſectione.

(*a*) Vide ſis Brunneri obſervationem illam, quae extat in *Ephemer. nat. curioſ. cent. I. & II. obſ* 97. *pag.* 200. itemque Benevoli libellus ſupra citatus.

hementes tantum dolores; ſed urinae quoque reddendae difficultatem egregiam, imo quandoque omnimodam ejus ſuppreſſionem concitat. Hunc igitur ut quamprimum ejicere Medicus ſtudeat, ipſa aegrotantium calamitas exigit. Solet autem varia hic in urethra calculi ſedes eſſe. Nunc enim in principio urethrae, hoc eſt, poſt ſcrotum, circa perinaeum in veſicae collo vel ſphinctere, nunc in media quaſi urinae fiſtula, ante ſcrotum, nunc denique non longe ab exitu idem haereſcit. Interdum in peculiari expanſione ſive ſacco urethrae haeret, qualem Dranius obſ. chir. 79. Tom. II. deſcripſit, atque etiam Denysius obſ. chirurg pag. 144. talium mentionem fecit. Ego hoc Anno 1737. ipſe calculos in ejusmodi ſacco ante ſcrotum deprehendi, & quidem, quod rarum eſt, duos excidi ex eodem ſacculo infra urethram: quos Tab. XXVII. fig. 16. & 17. delineari curavi. Quonam autem loco is haereat, partim e doloribus conjiciendum eſt, partim etiam digitis atque inſtrumentis admotis explorandum. Curationis modus itidem ſolet eſſe varius. Namque primo medicamenta interna urinam moventia, ac ſimul externa, fomentationes ſcilicet, cataplaſmata, balnea, clyſteres hisdemque ſimilia alia aliquamdiu adhibentur. Sed ſi nihil iſtaec omnia proficiunt, urethra quoque aliquoties per injectum oleum olivarum aut amygdalarum dulcium intus inungitur, ut & via & calculus lubrica reddantur, isque facilius expelli queat; vel etiam eandem ob cauſſam in balneum aliquod emolliens aeger immittitur. Aliqui penem poſt calculum vinciunt, anteriorem autem fiſtulam ſive urethram forti inflatione diſtendunt, ut via anguſta amplior reddatur: quo nempe facilius prodire aut expelli calculus queat. Hujuscemodi curationis modum Aegyptiis familiarem eſſe, auctores quidam, & cumprimis Prosper Alpinus *in Medicina Aegyptiorum*, referunt. lib. III. cap. XIV.

II.

Curatio, quae ferramentis inſtituitur. Si neque tum calculus excernitur, ſed urina potius graviter impeditur; valentiorem utique medicinam tentare conveniet. Et primo quidem ſi adhuc in cervice veſicae calculus haereſcit, ſectione quidem in perinaeo, ubi tactu percipitur, excidi poteſt; verum quia multi ferrum pertimeſcunt, reprimi quoque per immiſſum catheterem in veſicam is poterit. Sed quia metuendum, ne calculus hic in veſica augeatur, & deinde majori longe periculo aegrum exponat, ſectionem ego preferrem. Ita etiam ſi in hoc loco firmius haeſerit, quam ut cathetere repelli queat, graviſſimasque noxas homini concitaverit, vel ſi eum ob praedictas rationes reprimere nolimus, per adhibitam ſectionem iſtam, quam Medici *apparatum minorem* vocant, (*vid. cap. ſeq. CXL.*) immiſſo ſcilicet uno alterove digito, pro calculo ſuſtentando, in anum, decenter eximi debet. Neque enim alia ratione ſaepe ſervari aeger poterit. *Si prope glandem calculus haereſcit*, longe optimum fuerit, poſt adhibita medicamenta ſuperius propoſita, (§. 1.) oleis identidem

in

Digitized by Google

in urethram injectis viam anguſtam lubricare, & relaxare, atque tum vel per admotos digitos antrorſum verſus calculum compellere, vel etiam, praecipue in pueris, ſuctione ore vel mulieris aut nutricis, vel miniſtri cujusdam calculum haereſcentem emoliri. Ita enim vulnus, cicatrix & fiſtula urethrae optime avertuntur. (*a*) *Si prope exitum calculus haereſcit*; tum *volſella*, ſive *uncinulo*, aut ſpecillo quodam oriculario (*vid. Tab VI. fig.* 14.) prehendere ipſum leniterque protrahere conveniet. (*b*) Si ne ſic quidem calculus extrahi poteſt, haud alienum erit, illud inſtrumentum adhibere, quod Marinus (*c*) hunc in uſum egregie commendavit deſcripſitque. (*Vid. Tab XXIX. fig:* 7.) Scilicet pars altera A in urethram ultra calculum caute demittitur, eaque calculus capitur; pars vero altera B manu prehenditur calculusque ejus ope protrahitur. Quodſi vero hasce curandi rationes aut inflammatio quaedam, aut calculi magnitudo, praeter omnem ſpem atque exſpectationem, irritas reddiderit; tum protinus a ferro ſanitatis praeſidium petendum eſſe & Tulpius (*d*) & Garengeotius (*e*) ſtatuunt. Namque hic mox glandem ſupremam forfice adhibita incidit, ſpecilloque ſive uncinulo in plagam demiſſo calculum expellit: deinde vino infuſo plagam eluit, linamentisque cum balſamo quodam glutinoſo impoſitis, deligat.

III.

Denique ſi nihil omnino ex hactenus propoſitis ad protrahendum calculum ſuffecerit; prouti quidem accidere ſaepe ſolet, ſi calculus in media fiſtula haereſcit; unicum auxilium ſupereſt, ne propter urinae reddendae difficultatem atque intenſiſſimos exprimendi niſus & cruciatus aeger interimatur, eam colis partem, in qua calculus haereſcit, ſcalpello incidere atque tum calculum eximere. Operandi modus hic eſt. Cutis extrema, quemadmodum Celsus (*f*) jam tum praecepit, quamplurimum attrahitur, vel prout alii proponunt, (*g*) retrorſum adducitur, conditaque vel & nudata glande, poſt calculum penis ligatur; ne qua forte per admotas Medici manus retro idem compellatur. Tum Medicus ſiniſtrae manus pollicem calculo ſic objicit, ne antrorſum verſus cedere idem valeat. Dextra manu coles a latere recta plaga inciditur, atque tum calculus vel digitis, vel inſtrumentis,

Quid faciendum, ſi calculus in urethra media haereſcit.

(*a*) Vid. Hornii *chirurg.* nec non Tulpii *obſervationes*, ubi hac ratione quidam curati ſunt. Lib. III. cap. 8.

(*b*) Exemplum ope volſellae protracti calculi vid. in Scultet. obſ. 63.

(*c*) Vid. Marini *prattica fig.* 1.

(*d*) Loco modo citato. Ubi ait; ſi calculus immoretur prope glandem, ſeca intrepide, certus cicatricis aſperitatem non tam reformidandam in carnoſa colis fine, quam in medio membranarum ductu.

(*e*) Operat. chirurg. pag. 572.

(*f*) *Medic. lib.* VII. *cap.* 26.

(*g*) Vid. Wilddmannus in lib. germ. *de Lithotomia pag.* 58. & 39.

volſella nimirum, ſpecillo aut uncinulo, admotis, evellitur. Calculo extracto, cutis remittitur, vulnus autem idoneo balſamo vulnerario inungitur, emplaſtroque contegitur. Sic enim fit, ut & inciſum colem integra pars cutis contegat, urina naturaliter profluat, & vulneris denique glutinatio expedita magis fiat. Ubi paulo longior plaga facienda fuit, longe optimum erit, fiſtulam quandam plumbeam in urethram ultra vulnus per aliquod tempus demittere, qua ſcilicet urina profluens excipiatur atque emittatur. Namque ſi per vulnus eadem profluit, maximum utique periculum eſt, ne ob acrimoniam urinae graves admodum dolores & inflammatio moveantur, verum & inſigniter glutinatio impediatur, atque fiſtula denique in urethra excitetur. Poterit autem quam commodiſſime ab urina ſartum tectumque vulnus ſervari, ſi diebus ante & poſt curationem proximis parciſſimum aeger potum ſumſerit. Ceterum quod a latere incidendum colem Medici praecipiant, id equidem ſine conſilio neutiquam ipſi faciunt. Namque infima colis pars ſi conciditur, longe facilius ab urina profluente vulnus infeſtatur. In ſuperiori autem colis parte plagam inſtituere ideo minus conſultum videtur, quia tum nimis graviter penis corpora cavernoſa concidenda eſſent, unde gravis plerumque ſanguinis profuſio cum noxis aliis periculoſiſſimis eſſet metuenda. Albucasis, Arabum Medicus quondam praeſtantiſſimus, calculum in itinere urinae haerentem, *terebra* ſive ferro perforante, quod delineat, ſi digitis expelli nequit, diffringendum eſſe docet. (*a*) Quodſi vero hoc non ſuccedat, penem utrinque juxta calculum ligat, ne huc vel illuc cedere queat, eumque poſtea exſcindit. Vid. oper. ejus Pars II. cap. LXI.

IV.

Thibautii methodus.

Hactenus uſitatiorem urethrae incidendae rationem explicavimus: reſtat, ut de nova quadam, quam clariſſimus quondam Pariſienſium Chirurgus Thibautius excogitavit, atque Garengeotius deſcripſit, breviter diſſeramus. Scilicet is colem ſiniſtra manu prehendit, atque cutem a latere incidit. Mox urethram, ope ſcalpelli a corpore cavernoſo reſolutam, eo loco, in quo calculus haereſcit, quique cavernoſo corpori fere ſubjacet, per adhibitum ſcalpellum linea recta dividit, extractoque per uncinulum aut volſellam calculo, plagam inflictam balſamo quodam glutinoſo inungit, eandemque linamentis atque ſplenio contectam faſcia ſuperinjecta gnaviter deligat. Sic enim fit, ut inciſam urethram integra corporis cavernoſi pars contegat, itaque citius, quam fieri alias ſolet, vulneris orae, ſicut aſſeverant, coaleſcant.

V.

(*a*) Idem inſtrumentum quoque proponit Paraeus aliique. Verum quam faciliime urethra hoc ipſo graviter laedi poteſt.

Digitized by Google

V.

Quando in peculiari ſacculo haerent hi calculi, tunc, ut mihi videtur, optime eo in loco excinditur, ubi commodiſſime, & quidem a latere ad latentes calculos accedere poſſumus; ita enim calculos illos, quorum ſupra N. 1. mentionem feci, & quos Tab. XXVII. fig. 16. & 17. delineandos curavi, ampla ſatis plaga extraxi, ſacci cavum primo unguento digerente & poſtea rodentibus medicamentis, ut mercurio praecipitato rubro, & quandoque etiam lapide infernali mundavi, ac poſtea balſamo copaivae & emplaſtris exiguis glutinantibus vulnus glutinavi. Difficulter vero hic interdum glutinationem ſuccedere vel Dranii docet obſervatio 79. ubi varia ſanandi artificia fruſtra tentata ſunt. *Quando in peculiari ſacculo haeret.*

CAPUT CXL.

De Lithotomia *ſive calculi veſicae ſectione in maſculis: ſpeciatim de veteri iſta, quae* minori cum apparatu *perficitur: ubi & nonnulla de* Nephrotomia *proponam.*

I.

Lithotomiam ſive calculi ſectionem quando nominamus, eam hic deſignamus curationem, qua calculus, aut, ſi quid forte aliud in veſica concretum atque induratum eſt, praegreſſa ſectione ex eadem protrahitur: hinc & Cystotomia a nonnullis appellatur, a vocabulo Graeco Κύςις, quod veſicam denotat, quemadmodum ſi calculus ex rene exſcinditur, quod tamen raro contingit, *Nephrotomia* res nuncupatur, utpote de qua deinceps nonnulla dicturi ſumus. (*a*) Solet autem ideo praecipue neceſſaria eſſe calculi e veſica extractio ſive ſectio, quia calculi, urethrae amplitudinem ſuperantes, alia ratione tolli vel ejici e veſica, hactenus perſpecta certa ratione nequeunt; ſed ejus potius inflammationem atque exulcerationem, urinae reddendae diffi- *Lithotomia quid ſit.*

Vvvvv 3 cul-

(*a*) In *omnibus corporis partibus calculos poſſe generari*, imo & inventos eſſe, non ſolum varii medici obſervarunt & notarunt; verum ſpeciatim quamplurima ejusmodi exempla collegit atque publicavit Crellius, Lipſiae 1708, in ſchediasmate, quod inſcripſit, *Marmorea memoria Seligmanni*. Quia vero, ubicunque haerent, noxas & dolores inferunt, hinc ſi fieri poteſt, omnes eximendi ſunt, quacunque id ratione optime fieri poteſt.

Digitized by Google

cultatem, imo ejus omnimodam ſuppreſſionem, ſpaſmos denique & cruciatus intenſiſſimos concitant, itaque aut ſenſim hominem conficiunt, aut ſaltem in ſtatum quam maxime miſerabilem ac deſperatum conjiciunt. Non ſum equidem neſcius, eſſe in Medicis aliquos, *qui medicamentis internis diminui, conteri atque expelli veſicae calculos poſſe ſtatuunt:* (*a*) ſed minus tamen certam vel promtam, nullisque adhuc ſatis luculentis experimentis comprobatam eſſe artem illam, res ipſa loquitur, atque exempla illa caſus magis fortuitos, quam certam medicamenti vim oſtendunt. Vix enim, quantum ego quidem ſcio, liberari quisquam a paullo majori calculo, niſi per adhibitam ſectionem, potuit. Quum tamen dubium non ſit, quin ditiores quique, magnates ac ſplendidiores homines, ne vel maximis etiam ſumtibus parcerent, ſiquidem parari medicamenta ad conterendum calculum valentia poſſent. Ita nec *Aegyptiacus modus*, quo flatu urethram ita dilatari poſſe nonnulli perhibent, ut calculus ejici posſit, (*b*) ullo unquam ſucceſſu, quantum novi, in Europa comprobatus eſt. Ceterum quia difficilis admodum, maximisque cum periculis conjuncta eſt calculi ſectio, mirum non eſt, a longinquis retro ſeculis atque adeo a prima inde ſalutaris artis origine in Medicis vel Chirurgis aliquos extitiſſe, qui, ſepoſitis fere medendi ſtudiis reliquis omnibus, unicam lithotomiam ſive calculum ſecandi artem excoluerunt atque tractarunt. (*c*) Niſi enim veram veſicae partium vicinarum ſtructuram atque indolem penitus perſpectam habuerint; niſi item encheiriſibus ſive artificiis ad id neceſſariis probe inſtructi atque exercitati fuerint, qui calculi ſectionem ſuſcipiunt; verendum magnopere eſt, ne, qui ſervari debebat, crudeliter interficiatur.

II.

Calculi unde naſcantur. *Solent autem, ut experientia docet, pueri ſaepius, quam adulti;* (*d*) *pauperiorum filii ſaepius, quam ditiorum*, a veſicae calculo infeſtari. Siquidem illi non juſto ſolum copioſiorem, ſed craſſiorem etiam atque ſtomacho minus convenientem cibum ſumere conſueverunt; unde primo *ſanguis atque pituita craſſior, deinceps vero ex hac vel renum vel veſicae calculus aliquis ſubnaſcitur.* Nam utplurimum prima calculi cauſſa in renum obſtructione vel inflammatione ſita eſſe deprehenditur. Quae autem ab aliquibus magno numero recenſeri ſolent, calculi cauſſae reliquae, ut caſei frequens uſus, vini rhenani potus, &c. iſtae partim incertae, partim etiam ita comparatae ſunt, ut tuto ignorari a chirurgo lithotomo

(*a*) In actis anglic. notabile ejusmodi exemplum paucis abhinc annis deſcripſi & calculos illos diffractos magna ex parte adhuc aſſervo.

(*b*) Sicut Pr. ALPINUS in Medicina Aegypt. perhibet p. 104.

(*c*) Conf. Jusjurandum HIPPOCRATIS, CELSUS Lib. VII. cap. 26. AEGINETA lib. III. c. 45. lib. VI. cap. 60.

(*d*) Hoc ALBUCASIS jam Part. II. cap. 60. aliique plures notarunt.

Digitized by Google

mo queant. *Fere ſemper autem in renibus naſci ab initio calculi ſueverunt:* hinc in veſicam delapſi mirifice utplurimum atque ad aliquot uncias, quin imo ad unam alteramve libram quandoque increſcunt, (*a*) indeque *veſicae calculi* communiter appellantur. Namque ubi in renibus remanet, quicquid concretum eſt, tum *renum calculo* laborare homines dicuntur. Atque renum equidem calculus, praeſertim ſi paulo major eſt, nulla prorſus ratione poteſt tolli, niſi forte lumborum abſceſſum aliquem idem concitaverit, eoque vel ſponte vel ſcalpello aperto calculus protrahatur: quam ſectionem non nulli *Nephrotomiam* appellarunt, ut ſupra jam indicavi. Contra vero veſicae calculus, niſi prorſus inſolitam magnitudinem is habuerit, evelli utique ſectionis beneficio variis artificiis & modis poteſt. Nonnunquam unicus ſolum, interdum autem uno plures, duo, tres, decem, aut viginti, aut complures etiam calculi intus in veſica reperiuntur. (*b*) Porro calculi veſicae nunc laeves ſunt, nunc inaequales, aſperi & velut ſpinoſi ſive acuminati; nunc molliores & quaſi gypſei; nunc vero duriores, imo duriſſimi.

III.

Calculus quomodo cognoſcatur.

Ante vero ſemper, quam ad ſectionem aggredimur, diſpiciendum ſolertiſſime eſt, num revera calculus aliquis intus in veſica deliteſcat: quia ſaepius ejusmodi ſymptomata oriuntur, quaſi calculus adeſſet, ab alia cauſſa, ut tumore, abſceſſu, inflammatione vel ulcere veſicae aut cervicis ejus, ubi tamen calculus non adeſt. Imprudentis enim atque crudelis eſt, temere homines miſeros periculoſiſſima hac curatione, ſine ſumma neceſſitate, discruciare, imo vero, quod fieri plerumque in lithotomia ſolet, in praeſentiſſimum mortis periculum adducere; ſemetipſum vero talem Medicum gerere, qui aut ignoraſſe morbum, aut feſelliſſe aegrum videatur. *Utique vero calculum aliquem intus in veſica haereſcere; his fere ſignis cognoſcimus.* Doloris plerumque, pruritus atque aeſtus in ea parte, qua veſica haeret, ſenſus eſt. Urina plerumque difficulter neque ſine doloribus redditur. Eadem fere ſemper pallida ſive turbida eſt, atque pravi odoris. In fundo vitri ſeu vaſculi, quo eadem continetur, utplurimum materia quaedam mucoſa, nonnunquam etiam purulenta, imo & interdum, ſi calculus eſt aculeatus, ſanguinolenta ſeſe oſtendit. Ac pruritum quidem cum doloribus omnes iſtae partes ſentiunt, quae perinaeum inter atque glandem extremam interpoſitae ſunt. Itaque pueri, a calculo divexati, manibus admotis continuo praeputium attrahunt, atque ita, dum doloris aliquod levamen inde ſentiunt, inſigniter plerumque extendunt. Sed hacte-

(*a*) Conf. GROENEVELT. diſſ. litholog. pag. 34. & 67. DENYS. oper. chir. variis in Tabulis CRELLII Schediaſma ſupra laudatum.

(*b*) Conf. GROENEVELT. loco citato p. 22. & RUYSCH. obſerv. chirurg. I. pag. 2. ubi quadraginta duo calculi in utroque caſu extracti ſunt.

Digitized by Google

hactenus quidem propoſita calculi ſigna indubia neutiquam ſunt, aut perpetua. Namque nullum fere ex jam jam recenſitis malum eſt, quin aut a veſicae inflammatione, vel abſceſſu, vel exulceratione quadam, vel ſcirrho cervicis veſicae ſive glandulae proſtatae, aut & ab urinae acredine, aut aliis denique cauſſis excitari queat, vel ſoleat. Aliquanto promtior atque certior iſte calculum cognoſcendi modus eſt, quem cum ab antiquis Medicis, tum etiam a lithotomis vulgaribus atque circumforaneis hodienum adhiberi obſervavimus. Scilicet hi, aegro vel ſupino vel ſtante, uno vel binis etiam digitis in aegrotantis anum inſertis, alteraque manu pubis regioni impoſita, quam curioſiſſime veſicam proxime inteſtino recto ſuperimpoſitam explorant, &, gravitate vel duritie quadam reperta, calculum intus deliteſcere, his ipſis ſuſpicantur, imo certe ſtatuunt. At enimvero neque hoc quidem indicium, quamvis nullo modo contemnendum, prorſus ab errore liberum eſt cenſendum: propterea quod, ipſa experientia teſte, ſcirrhus aut callus, aut tumor aliquis, in veſica vel inteſtino recto, vel glandula proſtata ſubnatus, eundem plane ſenſum praebere valeant. Certiſſima igitur calculum veſicae cognoſcendi ratio haec eſt. Catheter aliquis conveniens ſive fiſtula aenea aut argentea, aegro ſupino, capiteque paullulum elevato, provide per urethram in veſicam, quemadmodum ſupra expoſitum eſt, (cap. CXXXVII.) demittitur atque leniter huc atque illuc vertitur. Namque tunc durities & ſonus calculi tantummodo praeſentiam, ſed ipſam quoque illius magnitudinem quodammodo ſignificabunt: citius aut ſerius, pro varia nempe calculorum magnitudine. (*a*) Nam ſi facile reperitur, & continuo attingitur, *eum magnum* eſſe indicat; ſin difficulter, aut ſemel perceptus denuo quaſi evaneſcat, ipſum *parvum eſſe* ſuſpicamur. Ceterum fateri omnino cogimur, non catheteris ſolum applicationem, ſed ipſum etiam, quod inde inſtituitur, de calculo judicium, difficultatibus quibusdam premi. Nonnunquam enim 1) durities intus animadverſa non tam calculum, quam veſicae partem aliquam induratam atque prominentem ſive tumorem aliquem excreſcentem deſignat. Deinde 2) calculus aliquis, praeſertim exiguus, in receſſibus ſive cellulis, quales veſicae nonnunquam adjunctae ſunt, (*b*) ita penitus deliteſcit, ut nulla ratione attingi aut deprehendi ab immiſſa fiſtula aenea queat. Denique 3) incidere quandoque iſtiusmodi caſus ſolent, ubi, quo minus applicare catheterem queamus, propter inflammationem dictarum partium vel alias res circumſtantes prohibemur; adeoque digitis in anum inſertis veſicam explorare cogimur: quibus etiam magnitudinem ejus ſatis egregie cognoſcimus.

IV.

(*a*) Ratione ſignorum calculi Denysius uberius conſulatur in obſ. chirurg. p. 27. & ſeq. qui egregie de iis ſcripſit.

(*b*) Vid. Tab. XXXI. fig. 1. & 2.

Digitized by Google

IV.

Simulatque vero ex hactenus propoſitis indiciis cognoſcimus, utique calculum aliquem in veſica deliteſcere, eundemque ita grandem exiſtere, ut excerni per urethram nequeat, isque gravia ſymptomata aegro conciter, (*a*) quia medicamenta aut vana aut ſaltem fallaciſſima ſunt, miſerum, ſed unicum tamen adhuc auxilium eſt, ſi aeger inde liberari cupit, calculum e veſica ſectionis ope extrahere. Quodſi ergo ultima quaeque experiri, hoc eſt, calculi ſectionem ſuſtinere aegro vel agnatis ob mali vehementiam ſtatutum eſt, id inprimis ſibi datum eſſe aequus & prudens Medicus ſciat, ut, quo loco res ſit, quantum periculum, quanta item ſalutis ſpes adſit, iis aperte ſignificet. Nunquam idem plus promittat, quam praeſtari forſan certe poteſt: ne ſcilicet, ubi ars victa malo fuerit, vel ignoraſſe, vel fefelliſſe videatur. Hiſtrionis enim eſt, lucri tantum captandi gratia quam maxime difficilem atque periculoſam ejusmodi operationem ſuſcipere, certiſſimamque ſalutem iſtiusmodi aegris promittere, qui praeſentiſſimo mortis periculo ſunt expoſiti. Quanquam enim & inſtrumentis convenientibus, & novis ſubinde encheiriſibus ita mirifice hodie excultum ſit calculum e veſica exſcindendi artificium, ut longe felicius nunc, quam olim quidem factum eſt, perfici illud queat; neque adeo facile homines, praecipue ſi boni ceteroquin habitus ſunt, ſi denique Medicus officio ſuo rite fungitur, ab adhibita ſectione emoriantur, ut olim; tamen nunquam non aliquid ſaltem diſcriminis calculoſorum curationi ſolet eſſe adjunctum. Deinde iſta quoque neceſſaria obſervatio videtur, hoc magis ſemper difficilem eſſe curationem, quo grandior, quoque magis inaequalis aut ſpinoſus calculus exiſtit. Nonnunquam enim ita grandis in veſica calculus ineſt, ut, ſicut obſervationes teſtantur, nulla ratione protrahi atque evelli exinde poſſit; (*b*) *mediocres* tamen, imo etiam *paulo majores* facilius ſaepe, ſi modo laeves ſunt, extrahuntur, *quam valde exigui;* (*c*) quia difficulter ſaepe hi inveniri poſſunt. Solent autem fere ſemper hoc majores exiſtere calculi, quo diutius in veſica haeſerunt: ſiquidem ipſi continuum ab arenoſa materia, externae ſuperficiei ſenſim lamellarum plerumque in ſimilitudinem adhaereſcente, capiunt incrementum, vel etiam per granula. Ut proinde minus

Prognoſis.

(*a*) Si gravia ſymptomata aegrum non exerceant, calculus ſaepe ad vitae finem geſtari poteſt, imo & medicamentis quibusdam demulceri, ut tolerari queat; ſicut videri poteſt in Rousseto, Wedelii diſſ. de lithot. & Ephem. Nat. Cur. Cent. IX. obſ. 2.

(*b*) Ita enim cel. *Olaus* Borichius ob operationem mortuus eſt; quia calculus tantus fuit, ut extrahi non potuerit. Vid. Vita ejus, in conſpectu Scriptor. chemic. illuſtrium.

(*c*) Docuit hoc Albucasis l. c. itemque Frater Jacobus.

nus bene ſibimet atque aliis conſulant¹, qui calculi ſectionem juſto diutius aut exhorreſcunt, aut differendam aliis perſuadent, praeſertim ſi jam valde grandis cognoſcitur. Quo enim tardius ad operationem proceditur, eo major fit, eoque ſaepe difficilior quoque ac periculoſior eadem fiat, neceſſe eſt. Denique ſi jamtum inſigniter vel calculo vel alio quodam morbo debilitati aegri ſunt; tum itidem valde periculoſa, quin imo prorſus quandoque aliena eſſe calculi ſectio conſuevit. Siquidem periculum eſt, ne vel ſub ipſo opere, vel ſtatim etiam poſt adhibitam ſectionem homines emoriantur. Contra vero quo majores homini calculoſo vires ſunt, quo melius ſe habet, quoque laeviores ac mediocres màgis calculi exiſtunt, ut ut plures in eadem veſica haereant; hoc quoque promtior eſſe ac felicior curatio conſuevit.

V.

Ante ſectionem quid fieri debeat.

Quoties igitur cunque diligenter circumſpectis atque ponderatis iis, quae hactenus propoſita ſunt, calculi ſectionem experiri ſtatutum eſt; tria potiſſimum conſiderare ac providerc prudens quisque Medicus debet. Nimirum 1) quid ante fieri debeat, quam operatio ſive curatio ſuſcipitur: deinde 2) quid in ipſa operatione factu opus ſit: tum & denique 3) quid poſt confectam operationem facere conveniat. Scilicet *ante operationem* α) prudenter is conſtituat, quis operandi modus, cum varii ſint, adhiberi prae ceteris hic poſſit aut debeat: deinde β) commodum operationi tempus eligat: tum γ) aegrum hominem ad ſectionem quam ſolertiſſime praeparet: denique δ) neceſſarium inſtrumentorum apparatum diligentiſſime inſtruat: tandem ac poſtremo ε) quam aptiſſime fieri poteſt, aegrum hominem in ipſa ſectione collocet, deponat vel conſtituat.

VI.

Secandi rationes variae quaenam ſint.

Atque ad primum quidem curantis negotium, ſive *ſectionis methodi delectum* quod attinet; ſciendum hic eſt, *quatuor potiſſimum* a Medicis hucusque excogitatas eſſe atque adhibitas veſicae calculum exſcindendi rationes. Prima eaque antiquiſſima eſt, quae minori cum apparatu perficitur, indeque *methodus cum parvo apparatu*, vel & *methodus* Celsi, (*a*) a nonnullis vero methodus *Guidoniana* a *Guidone Cauliaco*, quia eam quoque laudavit, (*b*) nuncupatur. Altera, quia majori plerumque cum apparatu fieri ſolet, *methodus cum magno apparatu* itemque *Mariana* methodus vocatur. Ad aetatem ſi reſpexeris, methodum poſteriorem *novam* vel ſaltem *recentiorem* nonnulli appellarunt, utpote binis demum abhinc ſeculis a Medicis excultam; iſtam vero ſive

(*a*) Namque hanc a Celso jam tum *lib. VII. cap.* 26. quam accuratiſſime atque deinde etiam ab Albucase Arabe deſcriptam deprehendimus.
(*b*) In chirurgia ſua.

Digitized by Google

ſive priorem *antiquam*, utpote ante bis forte mille jam tum annos in ſcholis Medicorum explicatam atque per multa ſecula unice ab his adhibitam. Tertiam denique ſectionis rationem *apparatum altum* itemque *hypogaſtricam ſectionem* vocant. Siquidem ſecundum illam in ventre infimo ſuprema veſicae pars, ſuper pubis oſſe nimirum, inciditur; quum in reliquis circa perinaeum, ſive loco infra partes naturales, infra anum ſcilicet & ſcrotum poſito, ſectio inſtituitur. Solet autem illa ipſa *methodus Franconica* utplurimum appellari, propterea quod Petrus Francus primus fuit, qui eam, neceſſitate id exigente, exercuit, adeoque ejusdem auctor extitit; quamvis eam poſtea rurſus diſſuaſerit. His tandem quartus idemque recentiſſimus ſecandi modus circa ſuperioris ſeculi finem primum a *Fratre* Jacobo, (Frere Jaques dicto) monacho Gallo, ſuperadditus atque pasſim cum maxima omnium admiratione ab ipſo primum adhibitus eſt: quam propterea plerique hactenus *methodum fratris Jacobi*, alii deinde *Rauianam*, alii (*a*) *lateralem* vocare ſolent. Nos de hactenus memoratis lithotomiae methodis ſingulis, quia omnes haud obiter perveſtigavimus atque exercuimus, ſigillatim atque ordine tractabimus.

VII.

Tempus lithotomiae inſtituendae commodum.

Temporis utique rationem aliquam *in lithotomia* habendam eſſe, ſupra diximus, illudque vulgo in *tempus electionis* & *neceſſitatis* dividere ſolent. Quod ut planius intelligatur, obſervandum eſt, nullam propemodum anni partem ſive tempeſtatem, praecipue in Germaniae noſtrae regionibus, eſſe, qua ſuſcipi vel expediri calculi curatio nequeat. Aeſtus enim, quem aeſtivo tempore ſentimus, mediocris ſatisque prae calidioribus regionibus temperatus plerumque eſt: frigus autem hyemis furnis noſtris ſive hypocauſtis commode temperari in conclavibus poſſe, ſicut res exigit, ipſa experientia loquitur. Tametſi autem *vernum atque autumnale tempus operationi huic quam maxime aptum ſit*; adeoque ſi nihil urget, illud ſi non eſt, exſpectandum: imprudentis tamen atque adeo crudelis Medici foret, praeſertim in Germania, pertinaciter haſce tempeſtates exſpectare ſemper velle, atque interim homines calculoſos miſerabiliterque diſcruciatos absque auxilio relinquere. Neque enim exempla deſunt eorum, qui propter minus opportunam iſtiusmodi Medicorum cunctationem, partim a doloribus, partim etiam a noxis ſupervenientibus aliis, miſerrime perierunt, antequam autumnus aut ver acceſſit: (*b*) quum tamen iidem ſervari utique per adhibitam curationem promtiorem potuiſſent.

(*a*) Ut Jac. Douglas, Anglus, in lib. de laterali ſectione.

(*b*) Vid. Dionis Chirurg. operat. cap. de Lithotomia & Denysii oper. chir. pag. 37.

VIII.

Praeparatio aegri quomodo fiat.

Praeparatio aegri, ſiquidem is ceteroquin ſanus fuerit, his fere modis inſtituenda eſt. Jubeatur is proximis ante ſectionem diebus *tenuiſſimo victu* contentus eſſe. Deinde, ſi adultus homo eſt, ſique vires ſunt, *ſanguis per venas* detrahatur; id quod vero in pueris haud opus eſt: *alvus* autem medicamentis convenientibus laxetur. Circa veſperam ejus diei, quae curationem praecedit; vel & mane ipſa curationis die, denuo alvus per admotum clyſterem homini aegro ducatur; ne qua forte Medicus a ſtercore, quod excerni plerumque a calculoſis ſcalpello ſubjectis in ipſa operatione ſolet, in opere ſuo impediatur. *Sin* jam tum per ſe *debilis* atque ab aliis noxis infeſtatus homo eſt; tum per adhibita medicamenta convenientia victusque rationem commodam praeparare illum ad curationem ſuſtinendam oportebit. Quatuor vel tribus ante operationem horis juſculum aliquod roborans, vel &, more apud Pariſinos conſueto, bina ova recentia eaque mollia ſive ſorbilia cum vino optimo aegris praebeantur. Si pueri ſunt, unicum ovum praebuiſſe ſuffecerit. Denique crines in perinaeo, ſi qui nempe adſunt, abradantur.

IX.

Inſtrumentorum atque ceterarum rerum apparatus ad priſcam lithotomiam neceſſarius.

Ad inſtrumenta, faſcias atque apparatum reliquum quod attinet, ea, pro variis lithotomiae methodis, varia ſint, neceſſe eſt. Nos ſingula ſigillatim, & primo quidem loco ea deſcripturi ſumus, quae ad veterem operandi modum ſive *apparatum parvum* neceſſaria videntur. Scilicet hic ad infligendam plagam *unicum ſcalpellum*, (*Tab. XXVII. fig.* 8.) vel, hujus etiam loco, novacula, cum unco quodam (*fig.* 10.) aut forcipe etiam ſufficit. Ad *deligationem* inſtituendam in promtu eſſe debent faſcia litterae T formam exhibens, eademque quoad partem directam ſeu verticalem in duas lineas diviſa, quemadmodum ſcilicet *fig.* 16. demonſtrat: deinde ſplenium aliquod quadratum craſſum, & quatuor circiter digitos transverſos latum: porro linamenta carpta, & denique pulvis aliquis ſtypticus, aut, quod ſatius videtur, ſpiritus vini rectificatiſſimus ſive optimus, pro ſanguine ſcilicet, ſi forte vehementius profluit, cohibendo; aut acus quaedam curva cum filo, pro vaſe ligando.

X.

Poſitura aegri.

Qualis autem porro *aegri hominis*, ſiquidem is adultus eſt, *poſitura* eſſe debeat, *Tab. XXIX. fig.* 5. deſignavimus, pleniusque deſcribere infra ſtudebimus. Hic enim prolixius eandem explicare, ideo minus neceſſarium viſum eſt, quia non niſi errones atque hiſtriones veterem iſtam lithotomiae rationem in adultis adhibere conſueverunt. Si vero pueri calculoſi ſecundum veterem lithotomiae methodum curandi ſunt, tunc tamen vel eadem ratione collocandus; vel binis etiam

etiam opus eſt adminiſtris. Quorum equidem alteruter idemque robuſtior in ſella quadam elatiori conſideat, pulvillumque, linamento duplici vel quadruplici atque in terram usque dependente contectum, genibusque impoſitum contineat. Super hunc ipſum pulvillum homuncio ſic deponitur contineturque, uti *Tab. XXVIII. fig.* 1. ex Toleto deſignavimus. Si jam tum aliquanto robuſtior puer eſt, miniſter alter humeros ejusdem contineat, ne facile commovere ſeſe is valeat. Denique ſi major jam tum pueri ſecandi ſtatura eſt, ut ſi anno decimo quarto jam vicinus, tum is collocari haud incommode iſta figura poterit, quam, ut jam diximus, *Tabula* noſtra XXIX. *fig.* 5. vel & Toleti *Tabula VII.* deſignat.

XI.

Lithotomiae methodus antiqua quaenam ſit.

Puero, quam commodiſſime fieri poteſt, diſpoſito, proximum eſt, ut ad ipſam calculi ſectionem Medicus aggrediatur. Solet autem, ſecundum *veterem lithotomiae methodum*, hoc fere modo veſicae calculus exſcindi. Ante omnia Medicus ſiniſtrae manus indice atque medio digitis in oleo tinctis atque in anum aegri, rite diſpoſiti, quousque quamque leniter fieri poteſt, demiſſis, ſurſumque verſus adductis, & altera manu regioni pubis impreſſa, calculum inquirat, eum digitis ſuis ad ſiniſtrum perinaei latus verſus anum compellat, eundemque gnaviter inibi ſic digitis illis contineat, ut quoddam quaſi tuberculum in perinaeo faciat. (*Vid. Tab. XXIX. fig.* 3. *A.*) Quo equidem facto, partem illam in ſiniſtro perinaei latere prominentem per admotum dextra manu ſcalpellum idem ſic incidat, ut cutis primo cum ſubjecta pinguedine amplo ſatis vulnere, litt. BB, atque ipſa tandem inferior veſica ad calculum usque ea magnitudine dividatur, ut extrahi commode per inflictam plagam calculus queat. Oportet autem quam exactiſſime ſingula quaeque interpoſita concidi, ne ſcilicet a fibrillis, in vulnere forte relictis, calculus protrahendus, praecipue ſi aſperior item extiterit, impediatur; neve, vi illis disruptis, graviſſimi dolores, nervorum diſtentiones atque inflammatio concitentur. Inciſa, quemadmodum praecepimus, veſica, (*vid. fig.* 4.) Medicus, poſito vel adminiſtris commiſſo ſcalpello, calculum, (*vid. litt. A.*) ſiquidem is minutus eſt, digitis in ano haerentibus expellat; vel, ubi grandior atque aſperior idem extiterit, digitis ſurſum prementibus atque unco B circa partem ſuperiorem applicato, protrahat. Sin forte calculus relabatur, vel fortius in vulnere haereat, forcipe etiam inveſtigari atque extrahi poteſt.

XII.

Quid poſt operationem fiat.

Calculo hunc in modum protracto, neceſſarium utique videtur, digito, vel cathetere ſpecillove, in veſicam demiſſo (*vid. Tab. XXVII. fig.* 11.) quam ſolertiſſime explorare, num quid forte praeterea ex-

calculis intus in veſica reliquum adhuc manſerit. Solet autem fere ſemper nonnihil ex calculis reliqui eſſe, quoties educti latera plana admodum atque laevia exiſtunt, vel calculus extractus fractus cognoſcitur. Si quid igitur intus remanſit; tum id quam diligentiſſime, modo jam jam propoſito, vel digitis inſertis, vel unco, vel & forcipe, vel volſella quadam calculari, quam Medici vocant, extrahere convenit. Si nihil intus remanſiſſe cognoſcitur, confecta operatio eſt & aeger in lectum deponitur. Cetera autem, quae ad deligationem, victus rationem atque vulneris glutinationem pertinent, iisdem plane regulis comprehenduntur, quas inferius circa recentiorem lithotomiae methodum ſive *apparatum magnum* explicabimus.

XIII.

Judicium de apparatu parvo.

Sed ne quis tandem ignoret, quid de veteri illa *Celſiſtica*, quam hactenus explicavimus, lithotomiae methodo ſtatuendum ſit, obſervaſſe juvat, ab hiſtrionibus equidem ſive lithotomis circumforaneis ſolum communiter illam, tanquam ſimpliciſſimam hodienum adhiberi; recentiores autem Medicos ac Chirurgos pleroſque eam rejicere, aut non amplius adhibere, (*a*) adeoque ab eadem abſtinere, atque ceteras potius easdemque recentiores calculos exſcindendi rationes quemlibet pro captu ſive ingenio ſuo adhib[illegible]re. Attamen in pueris, ad annum usque decimum quartum, quo[illegible]s & à Celso & ab Albucase huic operationi conſtitutum eſt, [illegible]culus facile digitis ad perinaeum compelli poteſt, recte merit[illegible]ibetur. Nam ſimplicior & facilior modus valde laborioſo, [illegible]ce, ſemper, ubi adhiberi poteſt, praeferendus: praeſe[illegible]a tam ſaepe & tam diu, non ſolum olim, verum & no[illegible]uc temporibus in pueris atque juvenibus feliciſſime inſti[illegible]t. (*b*) Nam profecto prae Mariano & laterali *haec habet* [illegible], quod primo pauciſſimis inſtrumentis & ſaepe ſolo ſcalpel[illegible]ciatur; deinde quod urethra a catheteribus non adeo afficiatur; porro quod veſica a tenaculis ſive forcipibus haud facile apprehendatur, eisque graviter laedatur, quia iis hic raro indigemus; praeterea quod calculus, facta ſectione, facilius reperiatur, atque educatur, quam in Mariano & laterali: ubi quandoque a praeſtantiſſimis magiſtris deprehendi non potuit; (*c*) denique quia fundamentum dat ſectioni laterali circa locum incidendum. Nam Celsus ait (*d*) *juxta anum incidi cutis plaga usque*

(*a*) Inter quos adhuc Dranius, in Paralelle, pag. 51. Garengeot. in chirurg. oper. Denysius in obſ. chirurg. p. 95.

(*b*) Praeter noſtras obſervationes conf. Muysii obſ. chir. Dec. XI. obſ. 3. Marini Prattica, & Denysii obſ. chir. p. 95.

(*c*) Quod Denysius de Bortelio & Rauio notat, Lib. citat. pag. 57. 69. 71. 90. 91. 109. 122.

(*d*) Lib. VII. cap. 26.

Digitized by Google

uſque ad cervicem veſicae debet, & Albucasis *propellendum eſſe calculum docet ad radicem coxae, ubi poſtea ſectio inſtituenda.* (a) Hinc praedictis in caſibus ego ipſe eam feliciter exercui, & adhuc quandoque exerceo, atque experientiſſimus Marinus quoque eam in pueris varias ob cauſſas adhuc perficiendam ſuadet; (b) Praeterea in adultis etiam, qui urinae reddendae difficultatem a calculo, firmiter in veſicae collo ſive in perinaeo haereſcente, ſentiunt, nec tamen vel ab adhibitis medicamentis internis, vel ab aenea fiſtula, in urethram demiſſa, curationem recipiunt, operatio haec ſubinde inſtituenda eſt. (*Vid. ſupra cap. CXXXIX.*) Ita & quandoque contingit, ut calculi veſicae verſus perinaeum gravitent, ſic ut a calculo tumeat, calculusque ibi tactu percipi queat. Hi calculi quoque commode parvo apparatu etiam in adultis excidi poſſunt. (c) Alias in adultis, ut Celsus & Albucasis jam notarunt, non ſine periculo ſuccedit.

XIV.

Denique quia *calculi in renibus* etiam ſaepe magnum aegris & medicis negotium creant, neque medicamentis ſemper tolli poſſunt, aegri vero a ſaeviſſimis iſtis cruciatibus, quos concitant, liberari geſtiunt, ſed rarius in recentiorum chirurgorum libris de hoc argumento aliquid reperitur, haud alienum ab inſtituto noſtro eſſe exiſtimo, ſi, *an in calculo renum ſectio locum quoque habeat*, hic paucis diſceptaverim. Plerique qui hac de re aliquam in ſcriptis ſuis mentionem injiciunt, negotium hoc nimis periculoſum judicant, adeoque & illud prorſus rejiciunt. Interea tamen non deſunt argumenta, rationes & exempla, quae ad eam commendandam, praeſertim certis in caſibus, egregie faciunt (d) Nam primo praeſto ſunt obſervationes, ubi aegri a vulneribus renum, quae a tergo acceperant, ſanati fuerunt, (e) & quidem interdum ſine adeo gravibus ſymptomatibus. Ut enim alia mihi nota exempla nunc taceam, anno 1735. vir quidam in vicino oppido ab alio in dorſo & quidem renis dextri regione ſatis amplo vulnere, ictu cultri vulnerabatur, ita ut per plures dies ſanguis aut urina ſanguinea per vulnus & urethram redderetur copioſa; attamen poſtquam huc Helmſtadium translatus meaeque curae ſubjectus eſt, intra quatuor fere hebdomades feliciter ſanatus eſt. Adeoque certiſſimum eſt, vulnera omnia renum, praeſertim ſi a tergo infliguntur, & in cavum ventris non penetrant, non eſſe mor-

Quid de nephrotomia ſentiendum?

(a) Part. II. cap. LXI.

(c) Marini *prattica delle principale operazioni di chirurgia.*

(c) Id quod Denysius etiam notavit, obſerv. chirurg. pag 49.

(d) Multa eorum congeſſit Wedelius in diſſ. de *Lithotomia*, Jenae 1704. edita.

(e) Vid. Schenck. obſervat. Bohn. de vuln. lethal. pag. mihi 157.

mortifera, ut nonnulli putant, ſed ſaepius ſanari. Deinde HIPPOCRATES, licet a ſectione calculi veſicae ſuos diſcipulos dehortetur, tamen ubi de renum morbis agit, (*a*) docet; *cum intumuerit & elevatus fuerit, ſub idem tempus juxta renem ſecato, & extracto pure arenam diureticis ſanato.* Si *enim ſectus fuerit, evaſionis ſpes eſt; ſin minus, homini commoritur.* Idem repetit l. c. cap. 16. tit. 8. ubi ait: *cum ſuppuratus fuerit ren, circa ſpinam intumeſcit: hunc, ubi ſic habuerit, circa tumentem partem ſecato, profunda maxime ſectione juxta renem* Imo & cap. 18. t. 17. in ſimili caſu praecipit, ut *in ipſum renem ſecemus,* (τάμνειν εἰς τὸν νεφρὸν.) Unde apparet, ipſum renis inciſionem, ubi eam opus indicavit, non reformidaſſe. Ita & ROSSETUS (*b*) atque egregius anatomicus Jo. RIOLANUS (*c*) aliique graves ob rationes judicant nephrotomiam haud ſine fructu ſaepius inſtitui poſſe, *ſi modo ille locus incidatur, ubi calculus percipitur, cavendo ne arteria aut vena emulgens aut ureter incidatur, & ne vulnus in abdominis cavum penetret.* Inprimis vero hanc ſectionem tunc poſſe imo & debere inſtitui, quando facto a calculo in lumbis tumore aut abſceſſu, natura viam demonſtrat. Id enim non ſolum SCHENCKIUS, & WEDELIUS, locis citatis, itemque MEEKRENIUS (*d*) comprobant & ſuadent; verum etiam egregius ille quondam Medicus & Chirurgus LAVATERUS, natione Helvetius, cum quo An. 1710. Londini, ubi tunc chirurgiam ſumma cum laude & faciebat & docebat, amice vixi, non ſolum mihi retulit, ſe hanc operationem in ejusmodi caſu feliciter perfeciſſe; verum etiam in diſſertatione, quam de *Atriteis & Hypoſpadiceis* An. 1708. Trajecti ad Rhenum publicavit, pagina penultima ſcripſit: *Nephrotomiam renis alterius, natura per abſceſſum viam demonſtrante, celebro.* Adeoque non perſpicio rationem, quare a quamplurimis prorſus damnetur; ſed potius chirurgos exhortor, ut eam, natura viam demonſtrante, non intermittant, quemadmodum nec ego eam intermitterem: quia hac ipſa non ſolum vita aegris ſervari, verum etiam ii a ſaeviſſimis cruciatibus, calculo per uncum vel digitos, vel forcipem educto, liberi poterunt. Conf. FONTANUS exempl. 42. fol. 117. HILDANUS cent. VI. obſerv. 44. TULPIUS lib. IV. obſerv. 28.

(*a*) Lib. de intern. affect. cap. 15. t. 19.
(*b*) Lib. de part. Caeſar. Sect. 3. cap. 7.
(*c*) Lib. 2. antheropogr. cap. 26. pag. m. 234.
(*d*) Obſerv. chirur. 49.

C A-

C A P U T CXLI.

De ea lithotomiae methodo, ſive de iſta calculi in maſculis ſectione, quae magno, *ut vocant,* cum apparatu *inſtituitur.*

I.

SAtis utique promtam eſſe, aptam ac facilem, quae *parvo cum apparatu* perficitur, calculi ſectionem, ex hactenus propoſitis manifeſtum eſt. Interim, prout rectiſſime jam olim MARIANUS & HILDANUS, (*a*) ac poſtea plures alii obſervarunt, varii admodum incidere caſus poſſunt, qui praeſertim in adultis, quam maxime difficilem atque periculoſam eandem efficiunt. Nam ubi forte *inaequalis ac ſpinoſus calculus* eſt, ſicut quandoque contingit, non vehementes tantum dolores aegri ſentiunt, dum in operatione ad perinaeum is fortiter compellitur; ſed inflammatio quoque & gangraena ſubinde eo producuntur: imo ipſa calculi inaequalitas etiam impedit, quo minus accurata inſtitui veſicae plaga pro educendo calculo queat: unde varia circa operationem vel curationem incommoda proveniant, neceſſe eſt. Accedit, quod Medicus in ſectione facili negotio vel inteſtinum rectum perforet, vel ſuosmet digitos laedat, maximamque dehinc calculum apprehendendi excidendique difficultatem ſentiat (*b*). Deinde ſi *procerus homo eſt*, tum ipſa veſicae amplitudo atque ab ano diſtantia faciunt, ut calculus, praeſertim ubi is retroceſſit, difficulter admodum prehendi atque verſus perinaeum, quantum ſatis eſt, compelli; longe difficilius autem, propter veſicae & inteſtini recti lubricitatem, contineri firmiter & quamdiu opus eſt, valeat. Neque enim digiti ſolum, ſi res diutius durat, elangueſcunt, ſed ipſi quoque calculi ob lubricitatem retro ſubinde effugiunt, itaque operationem tunc inſigniter impediunt, vel retardant, vel prorſus impoſſibilem aut tamen periculoſam reddunt. Ut nihil nunc de eo dicam, quod facile in ſiniſtro latere *concidi veſiculae ſeminales*, atque ita homines generandi potentia ex parte privari queant. Haec igitur potiſſimum incommoda, & praeſertim quia ſolum pro junioribus inſervit & adulti hac ratione a calculo liberari commode non potuerunt, merito effecerunt, ut aliam adhuc calculos eximendi viam Medici ſeculo XVI, anno fere 1520, excogitaverint, feliciterque poſtea ſaepius ad hodiernum usque

Apparatus magnus cur inventus.

Yyyyy

(*a*) *Lib. de lithotomia.*

(*b*) Haec vitia plerumque incuria curantis incidunt, & a prudenti facile evitari poſſunt.

Digitized by Google

uſque diem peculiaribus inſtrumentis tentaverint, neque facile priſcam illam, ut ut ſimpliciſſimam curationem, cumprimis in Gallia, praeſtantiores Chirurgi poſtea adhibuerint; niſi forte, ut ſuperiori capite jam dictum eſt, calculus aliquis in perinaeo, ſive in poſtrema urethrae parte ſeu veſicae collo ita firmiter haeſerit, ut nulla prorſus ratione promoveri aut expelli, vel etiam nec reprimi is potuerit. Inventio hujus methodi recentioris Medico celebri Italo, Cremonenſi, Francisco de Romanis ſive Romano adſcribitur; quam vero deinde Marianus Sanctus, ejus diſcipulus, uberius perfecit ac primum peculiari libello (*a*) deſcripſit: quo factum eſt, ut *methodus Mariana* quoque appelletur, & ob magnum inſtrumentorum apparatum, *apparatus magnus;* a nonnullis vero recentioribus, quia recentiores nunc proſtant, *vulgaris* ſive *antiqua.*

II.

Occaſio ipſum inveniendi.

Occaſionem inveniendi hanc methodum dediſſe mihi videtur tam ſpontaneus calculorum majorum, qui ſaepe apud mulieres obſervatur, exitus, quam artificialis eorundem in feminis extractio. Quando enim Romanus brevem mulierum urethram ita dilatari poſſe perſpexerat, ut calculus vel ſponte natura haud raro exeat, vel etiam ope ferramentorum extrahi per eam queat, judicavit, ſi forte in viris arte tam brevi via in veſicam pervenire liceret, vel tam brevis urethra in his, quam in mulieribus eſt, fieri poſſit, reliquam illam brevem urinae itineris viam ſive partem etiam, ſicut in mulieribus, ita dilatari poſſe, ut calculus per eam protrahi queat; nam veſicam ipſam incidere autoritate Hippocratis tunc temporis mortiferum, adeoque piaculum eſſe exiſtimarunt (*b*). Cogitavit igitur ſecum, ſi maſculos hac in re feminis ſimiles faceret, hoc eſt, ſi per tam brevem viam, ut in mulieribus fit, in veſicam pervenire poſſet, rem feliciter ſucceſſuram eſſe (*c*). Et profecto ſi negotium hoc, ſicuti eſt, rite perpendimus, obſervamus viros re vera hic feminis ſimiles fieri & fere in feminas mutari. Fit enim in hac operandi ratione vulnus in perinaeo longum, a ſcroto verſus anum extenſum, quod quaſi rimam vaginae repraeſentat, vel ſaltem ejus loco eſt; iter urinae in perinaeo (*vid. Tab.* XXIX. *fig.* 1.) a litt. D ad F vel I inciditur & aperitur, adeoque ab hac rima ſive vulnere ad veſicam non niſi brevis reſtat via, ſive urethra I L, ſicut in feminis: quae ſi idoneis ferramentis ſatis dilatetur, uncis & forcipibus aptis calculos e veſica per eam extrahi poſſe. Itaque ut ſcopum hiſce meditationi-

(*a*) De lapide veſicae per inciſionem extrahendo. Venet. 8. 1535 & poſtea Pariſ. 4. 1540, ſtylo admodum barbaro.

(*b*) Vid. ejus aphoriſm. 18. Lib. VI. Celsus L. VI. C. 26.

(*c*) Falconet. Medic. Pariſ. in diſſ. de later. appar. aliter ſentit, exiſtimando; intentionem autoris hujus methodi fuiſſe non urethram, ſed cervicem & veſicam ipſam, ut in parvo apparatu, incidendi. Quaenam ſententia ſit veriſimilior, lector judicabit.

Digitized by Google

tionibus excogitatum ſibique propoſitum aſſequeretur, opus fuit, ut ferramenta etiam excogitaret, quibus haec omnia efficere valeret. Quare pro incidenda tuto urethra *Catheteres ſulcatos* primus invenit; ſed pro dilatanda eadem, *ductores* & *dilatantia inſtrumenta*; pro calculo autem extrahendo, *forcipes:* quae vero omnia, ut ex Mariano patet, tunc temporis, ſicut principio novorum inventorum fieri vulgo ſolet, rudia & valde imperfecta fuerunt; ſed ſucceſſu temporis a variis artificibus emendata & ad magnum hodie perfectionis gradum evecta ſunt. Nonnulla vero, quae in parvo apparatu adhibentur, etiam hic adhiberi poſſunt.

III.

Inſtrumenta ad apparatum magnum neceſſaria.

Ad *apparatum igitur magnum*, in univerſum ſubſequentia potiſſimum neceſſaria ſunt *inſtrumenta.* Primo *catheteres aenei* ſive *argentei* varii, parvi, magni, tenuiores & craſſiores, pro diverſitate aegrorum & aetatum, ſicut jam cap. 137. §. 3 indicatum eſt, ad explorandum calculum accommodati; (*vid. Tab.* XXVII. *fig.* 2. 3. 4 & 5.) quando de parvo apparatu egimus. Sed pro magno apparatu requiruntur quoque catheteres *ferrei ſulcati*, iidemque rurſus varii, pro varia ſcilicet corporis magnitudine (*vid. fig.* 12. 13. 14. 15.) Deinde *ſcalpellum* quoddam ad calculi ſectionem perficiendam aptum, quod vulgo *ſcalpellum lithotomum* appellant, quale illud eſſe ſolet, quod fig. 8. delineatur, quodque uſus tempore linteolo anguſto, ut cuſpis tantum emineat, ſicut fig. 9. oſtendit, involutum ſit. Bini *ductores* enſiformes (*Tab.* XXVIII. *fig.* 2 & 3.) quos Marianus *itineraria*, recentiores a vocabulo gallico *conductores* vocant, quorum equidem alter roſtratus & per litteram A deſignatus, *mas;* alter, nempe B extremo bifido donatus, *femina* dicitur; litt. C C vero in utroque anſam deſignant. Horum loco Medici quidam alium ſimplicem, concavum ſive *canaliculatum*, quem nonnulli Hildani conductorem appellant, (*a*) *Gorgeret* Gallis dictum, (*fig.* 4.) quaſi commodiorem, adhibendum praecipiunt; aliis contra ſentientibus. Tum opus etiam eſt *forcipibus* quibusdam peculiaribus diverſae magnitudinis & figurae, ut videre eſt *fig.* 5. 6. 7. roſtris partim directis, ut fig. 5. partim etiam incurvis, ut fig. 6. nec non *unco* peculiari (*Tab.* XXVII. *fig.* 10.) qui ab exteriori parte laevis, ab interiori, qua calculum attingit, aſper eſt, atque oblongo *cochleari* (*fig.* 11. *litt. AA*) in altero extremo nodulo ſive globulo B inſtructo, Galliſque *bouton* appellato, quod ſpecilli loco uſurpatur, & a quibusdam *lapidillum*, a Mariano *verriculum* vocatur, quia ea veſicam a fruſtulis purgamus ſive everrimus. Denique, ſed rarius tamen, pro diducendo nimirum vulnere, ſi paulo grandior calculus eſt, adhiberi aliquod inſtrumentum ſolet, quod *dilatatorium* Medicis nuncupatur: quorum licet varia ſint, unicum

(*a*) Licet a Petro Franco lib. de *herniis*, jam ſit delineatus.

Digitized by Google

tantum delineari curavi *Tab.* XXVIII. *fig.* 8. (*a*) Hactenus recenſita inſtrumenta ſingula nonnulli marſupio peculiari ſive *pera* quadam, ad inſtar ſuccinctorii circum coxas deligata, (*vid. Tab.* XXIX. *fig.* 9. *litt. H*) comprehendunt; alii in *patina quadam*, *aqua calida repleta*, ſic disponunt, ut promtiſſime capi eadem in ipſa operatione inde queant, vel ſaltem ante uſum aquae huic, ut leviter caleſiant, immergi. Immittitur etiam commode huic aquae Spongia, ut finita ſectione, vel alias etiam, ſi opus eſt, vulnus ea purgari poſſit. Similiter ne veſtimenta commaculentur, ſuccinctorium atque manicas nonnulli adhibere ſolent. Circa *deligationem* eadem fere neceſſaria ſunt, quae ad primam ſive parvam lithotomiae methodum ſupra commendavimus; *linamenta* ſcilicet carpta; *faſcia* T; *ſplenium* quadratum atque craſſum, ſuper quo deponi ſcalpellum lithotomum ad ſectionem jam aptatum (*vid. Tab.* XXIX. *fig.* 9.) poteſt; alcohol vini vel *pulvis* aut liquor quidam ad ſiſtendum ſanguinem, ſi nempe fortius ſanguinis profluvium oriatur, vel & parvam acum curvam cum filo, pro arteriis ſanguinem fundentibus ligandis, ſicut Cheseldenus praecepit, (*b*) & denique vaſculum cum *olivarum oleo*, in quo tingi inſtrumenta, dum adhibenda, queant, ut nimirum lubrica fiant, promtiusque in veſicam penetrent.

Explicatio Tabulae vigeſimae ſeptimae.

Fig. 1. Demonſtrat *fiſtulam aeneam* ſive argenteam, quam *catheterem* Graeci appellant, qualis vulgo in feminis, vel ad explorandum calculum, vel ad emittendam urinam adhiberi ſolet ſuppreſſam.

Fig. 2. 3. 4. 5. Deſignant *catheteres* ſive fiſtulas argenteas variae magnitudinis, maſculis eundem in finem applicandas, pro varia nimirum aetate atque corporis magnitudine. Litt. A A anſam ſtyli ſive fili argentei denotant intus deliteſcentis, qua filum, quando neceſſitas id exigit, extrahi poteſt. B B vero foramina in altero extremo oblonga, quae utrinque exiſtunt, pro urina tranſmittenda; C C habenae ſunt ipſius catheteris.

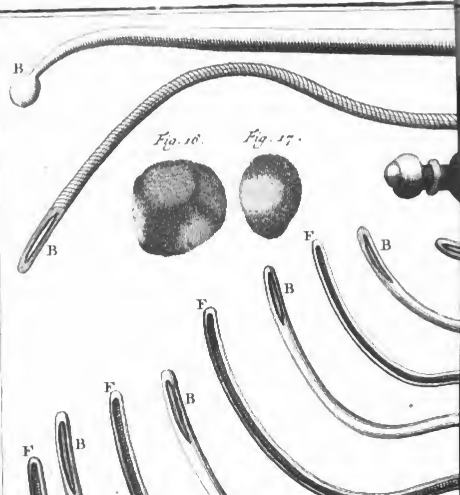
Fig. 6. Exhibet *catheterem argenteum* flexilem; qualem nonnunquam adhibere pro urina emittenda convenit, praeſertim quando catheter vel ſaepius eſſet immittendus, ne urethra inde inflammetur, vel quando calculus omnem urinae exitum praecludit, ut commodius in veſica relinqui poſſit. In hoc litt. A B & C idem indicant, quod in figuris praecedentibus.

Fig. 7.

(*a*) Alia videri poſſunt apud Marianum, Andream a Cruce, Paraeum, Francum, Hildanum, Toletum, Dionisium, Alghisium, Dranium &c.
(*b*) App. ad quartam anatom. edit. pag. 8 & alibi.

90c a

Digitized by Google

Digitized by Google

Fig. 7. Aliud catheteris argentei genus repraeſentat, quod foraminibus lateralibus eſt deſtitutum; ſed foramen ſive os tantum habet in extremo roſtro A, globulo pyriformi B, tanquam extremo ſtyli intus deliteſcentis, clauſum; qui globulus, ſi anſa ſtyli C premitur, prodit, ut in vicina figura D indicatur, quo fit, ut urina ſuppreſſa tunc per os fiſtulae ingredi & poſtea per eam effluere queat.

Fig. 8. *Scalpellum* exhibet amplum, illudque apertum & nudum, quale in ſectionibus calculi adhibere vulgo hactenus conſueverunt, & *lithotomum* appellarunt.

Fig. 9. Idem ſcalpellum deſignat, fruſtulo anguſto lineo ita involutum atque aptatum, ut non niſi pars aciei, pollicis fere latitudine a a promineat; quanta ſcilicet ad ſectionem perficiendam neceſſaria videtur.

Fig. 10. *Uncus*, ad protrahendum calculum in variis lithotomiae ſpeciebus quandoque neceſſarius, denticulis in parte concava a a inſtructus, ut firmius eum comprehendere valeat.

Fig. 11. Ferramentum quod in altero extremo A A *cochleare* longum, ſed anguſtum refert, in altero vero extremo teres eſt, atque nodulo ſive globulo inſtructum, quod *ſpecilli* & conductoris vices praeſtat, Gallis Bouton vocatum, quo itidem in calculi veſicae curatione chirurgi varia ratione uti conſueverunt.

Fig. 12. 13. 14 & 15. deſignant *catheteres ferreos*, eosque ſulcatos, quos in ſectione calculi majoris apparatus adhibere ſolent, ut in ſulco ipſorum ſcalpellum lithotomum apte duci queat. D D manubria ipſorum, E F vero ſulcos indicant.

Fig. 16 & 17. *Duos calculos* inuſitatae magnitudinis demonſtrant, quos haud pridem ex ſacco ſive hernia quadam urethrae ante ſcrotum felici ſucceſſu excidi.

IV.

His ita jam inſtructis, proximum eſt, ut convenienter homo calculoſus & *deponatur & contineatur*; ne facile commovere ſeſe, operantemque Medicum impedire ſibique ipſimet nocere valeat. In quibusdam noſocomiis, ubi ſcilicet ſaepius lithotomia inſtituitur, peculiaris menſa quaedam, huic negotio deſtinata, (*Tab* XXVIII. *fig.* 9.) extat; cui qua ratione aeger ex Alghisii, lithotomi Itali, ſententia imponatur, *Tab.* XXIX. *fig.* 9. demonſtrat. Nonnunquam pro menſa proprium ſedile quoddam ſolet adhiberi, quemadmodum Toletus unum alterumve oſtendit, (*a*) quod vero hodie vix in uſu eſt. *Aegri ſitus.*

Hiſce inſtrumentis deficientibus, menſa quaedam communis oblonga, quadrangularis, longitudine fere quatuor, & latitudine trium circiter pedum ſatis commode ſuſtinere curandum poterit, ſiquidem ſella quaedam inverſa, fulcimento nimirum dorſi depreſſo, pedibus vero ſive fulcris

(*a*) In lib. ejus de lithotomia: gallice, *Traité de la Taille*, pag. mihi 94. 104 edit. Pariſ.

Digitized by Google

fulcris ejus erectis, ſuper eadem collocetur, pulvilliſque & linteis, ut molliter homo jaceat, non extrema ſolum menſae pars B, *Tab.* XXVIII. *fig.* 9. ſed ipſa quoque tabula inclinata C gnaviter contegatur. Debet autem curandus ſic deponi, ut extrema menſae pars B, (quae lunata hic mihi eſt, aliis aequalis) podicem; tabula autem inclinata C dorſum ejus ſuſtineant. Denique crura ſic reducuntur, ut calces clunibus ad litt. A A admoveantur. Tandem genubus diductis, manus vel circa malleolos, vel, ut Ravius ſolebat, circa poplites externos, adhibitis laqueis ſive funiculis idoneis, quam exactiſſime fieri poteſt, deligantur, (*vid. Tab.* XXIX. *fig.* 9 & 10.) ne commovere ſeſe curandus valeat: (*a*) id quod in explicatione hujus tabulae uberius exponetur.

V.

Miniſtri quomodo conſtituendi ſint. Oportet autem ſimul quatuor fere *miniſtros* praevalentes atque intrepidos pro firmiter continendo aegro adhibere. Bini ex his C C e latere pedes comprehendant, ſic ut altera manu pedem extremum, altera genu firment, diligentiſſimeque genua diducant. Tertius, a tergo ſuper menſa humeros aegri contineat. Quartus a dextro hominis curandi latere ſuper ſedili quodam ſic conſiſtat, ut non partes ſolum naturales, altera manu, ſed & altera, quoties Medicus imperaverit, catheterem rite comprehendere valeat, quemadmodum Toletus id delineavit (*b*). Quintus denique a dextra Medici conſiſtat, ſcalpellumque una cum ceteris rebus ad curationem neceſſariis contineat, eaque, ſi opus, miniſtret recipiatque. Nonnunquam tres miniſtri pro aegro firmando ſufficiunt: ſiquidem illi ſic diſponuntur, quemadmodum *Tab.* XXIX. *fig.* 9. ex Alghisio, ſupra jam laudato demonſtrat: (*c*) nimirum ut duo pedes utrinque comprehendant, tertius vero menſae divaricatis pedibus ita inſiſtat, ut aegrum inter femora comprehendat: ita non ſolum partes naturales reclinare, ſed &, ut indicatur, cutem perinaei diducere & intendere poteſt. Quartus idem praeſtet, quod modo quinto praecepimus. Subter prima menſae parte juxta Medici pedes olla quaedam, vel & quodcunque vaſculum ſimile conſtituitur, pro ſanguine atque ceteris ſordibus, ſi quae prolabuntur, excipiendis. Juxta id *patella cum oleo;* nec non *olla ſive lebes cum aqua calida* collocantur, pro inſtrumentis, non ſolum calefaciendis, antequam in veſicam immittuntur; verum etiam pro cruore, ſordibus vel & arena, quando forte conſpurcata ſunt, identidem in operatione expurgandis, itemque pro vulnere poſt ſectionem ope ſpongiae mundando. Praeparatis autem, quemadmodum praecepimus, ſingulis, opus ipſum ſuſcipitur atque hoc fere modo optime perficitur.

VI.

(*a*) Conf. Toleti fig. 128. aut Alghis. Tab. IX. fig. 2.
(*b*) Pag. mihi 140. in edit. Pariſ.
(*c*) Tractatu de Lithotomia. Tab. XVI.

Digitized by Google

VI.

Sectio quomodo fiat.

Ante omnia Medicus, depoſitis veſtimentis, quae ipſum impedire poſſunt, catheterem ferreum ſulcatum, (*a*) eundemque ratione magnitudinis aegrotantis corpori convenientem, & roſtro in oleo prius tinctum, per urethram ſuperius propoſita ratione (*Cap.* CXXXVI. §. III.) in veſicam demittat, ſolertiſſimeque, num revera calculus aliquis intus delitescat, denuo exploret; ne qua forte, quemadmodum fieri quandoque ſolet, prima eademque unica tantum exploratio eundem feſellerit. Si vere intus eſſe calculus aliquis a Medico atque ab adſtantibus denuo animadvertitur; incurva catheteris pars intus in veſica & urethra verſus ſiniſtrum perinaei latus, anſa autem una cum pene, catheterem continente, verſus dextrum aegri inguen blande deprimatur, atque ſi Medico ita placet, miniſtro, qui manu altera ſcrotum comprehendit, diligentiſſime continenda tradatur. Sic enim incurva elevata in perinaeo catheteris pars urethrae illam partem, in qua inſtitui plaga debet, partim viſus, partim & quam maxime tactus, ope digitorum, evidenter ſatis demonſtrabunt. Quo equidem facto, Medicus cutem in perinaeo digitis ſiniſtrae manus in dextrum hominis curandi latus adductam, ſcalpello, quod ab adſtante miniſtro accipit, rite involuto, (*vid. Tab.* XXVII. *fig.* 9.) manu dextra, eodem modo, ut pennam, quando ſcribimus, tenemus, prehenſo, circa ſiniſtram eandemque, ſi longitudinem ſpectes, mediam perinaei partem (*b*), haud procul a ſutura perinaei, una cum pinguedine atque, facta iterum catheteris, ope digiti, exporatione, tandem urethra deorſum verſus linea recta ſic incidat, ut ad catheterem & quidem ſulcum ſive cavam ejus partem ſcalpellum perveniat, quia in hac methodo non niſi urethra, ſalva cervice veſicae, incidi debet (*c*). Sic enim, provide ducto ſuper catheteris ſulcum ſcalpello, periculum non eſt, ne, dum in urethram idem deprimitur, partes alienae ſimul concidantur. Nonnulli ſectionem a parte fere media perinaei inchoant eamque deorſum producunt; alii vero a parte infima, ubi illi deſinunt, plagam incipiunt, & ſurſum verſus ſcrotum eam extendunt, ſed hoc mihi perinde eſſe videtur. Vulneris amplitudo externa, pro vario corporis aegri habitu, ut & pro diverſa calculi magnitudine perſpecta, varia eſt; fereque ſemper minimum duos in pueris, vel tres aut quatuor etiam digitos transverſos longitudine ſua in adultis adaequat: in urethra autem plaga (*vid. Tab.* XXIX. *fig.* 1.) a litt. D per

bu'

(*a*) Nonnulli etiam *argenteos* adhibent; verum ferreus, dum conductore tangitur, fortiorem ſonum edit, quo certiores reddimur nos revera in ſulco catheteris eſſe: hinc plerique ferreos hic argenteis praeferunt.

(*b*) Videri hoc poteſt in Toleti tabula pag. 145. edit. Pariſ. IV.

(*c*) Vid. Tolet. l. c. pag. 135.

bulbum E ad initium cervicis veſicae F vel I extendi ſolet (*a*). Quando autem haec urethrae pars inferior incidenda, non ſolum manus & ſcalpellum aliquo modo ſunt inclinanda; verum etiam catheter, qui hucusque deorſum erat preſſus, CHESELDENO & DRANIO autoribus, elevandus ejusque roſtrum ad juncturam ſive angulum oſſium pubis firmiter applicandum; quo fit, ut urethra a recto inteſtino diducatur, & quantum fieri poteſt, removeatur, quod alias ſine hac obſervatione facile inciditur. Sed probe tunc ſimul obſervandum, ne cuſpis ſcalpelli a ſulco catheteris aberret. Ceterum Medicorum aliqui ſectionem ſic inſtituunt, ut perinaei cutem miniſtro, qui ſcrotum ſuſtinet, diducendam committant, catheterem vero ipſimet laeva manu contineant. Qua equidem in re usque adeo nihil perpetuum eſt, aut neceſſarium, ut curantis potius arbitrio atque conſuetudini, quid facere hic deceat, relinquatur.

VII.

Quid poſt ſectionem fiat conductoribus.

Vulnere, quemadmodum diximus, ſatis amplo facto, Medicus ſcalpellum ei adminiſtro reddit, a quo idem accepit; catheteris ſulco interim quam diligentiſſime obſervato, vel ungue indicis vel pollicis ſiniſtri, ſi miniſter catheterem ſuſtinet, in ſulcum immiſſo. Deinde is ex pera ſua, vel & ex patina a miniſtro ductorem marem recipit, eundemque in oleo calido tinctum per catheteris ſulcum & veſicae cervicem in veſicam caute demittit, cavendo ne inde aberret; demiſſoque in veſicam hoc ductore blande catheterem extrahit. Aliqui cuſpidem ſcalpelli tantiſper in catheteris ſulco relinquunt, miniſtroque prudenti detinendum committunt, donec conductor hic in ſulcum catheteris eſt demiſſus: ſiquidem periculum quandoque eſt, praecipue in obeſis, ne ſulcus a pinguedine quaſi obrutus, viſum effugiat, ac poſtea conductore inveniri nequeat. Verum ductore hoc per ſulcum immiſſo, ſuper ductorem marem ductor deinde femina ſic imponitur, ut haec ſulco ſuo B iſtius dorſum acutum recipiat, itaque tuto & leniter quoque per cervicem anguſtam in veſicam deſcendat. Quo facto, bini ductores iſti extus ope manubriorum CC ſenſim diducuntur, diſtentoque hac ratione aliquo modo veſicae collo, forceps calcularis quaedam recta eademque calida ac roſtro in oleo prius tincta, exactiſſimeque clauſa, provide inter binos conductores in veſicam deprimitur: quo ipſo cervix rurſus aliquantulum diducitur. Ego antequam forcipem inter ductores immitto, prius *indicem dextrae oleo inunctum, inter eosdem blande impello*, eoque leniter cervicem veſicae amplio; quo fit, ut eo recepto, forceps tanto commodius per cervicem jam valde ampliatam intret. *Indicium autem certum eſt forcipem in veſica eſſe*, ſi facile aperiri poteſt. Sed ſi facile aperiri nequit,

(*a*) Urethrae & veſicae poſitum in uſum lithotomorum eleganter deſcripſit MORGAGNUS Adverſ. III. pag. 82 & 97.

Digitized by Google

nequit, certi ſumus eam non in veſica eſſe, adeoque retrahenda & cautius immittenda. Nonnulli chirurgorum Pariſienſium, demiſſo in veſicam ductore mare, antequam feminam immittunt, indicem manus dextrae ſuper ductore hoc, eoque prius ita inverſo, ut pars acuta ſit inferior, obtuſum vero dorſum, ſuperius, per cervicem intrudunt, eoque cervicem diducere conantur (*a*). Verum Dranius quam ſapientiſſime monet (*b*), ductorem hunc jam ſatis anguſtam illam cervicem veſicae implere, ut digitum ſine metu violentae lacerationis cervicis, praeſertim ſi chirurgi celeriter, adeoque magna vi, ut ſaepe ſolent, agunt, honoris aut gloriae illius vano ac perverſo, imo noxio ſaepe ſtimulo, quod quam promtiſſimi prae aliis hic eſſe velint, concitati, admittere nequeat; adeoque priorem modum hoc praeſtare exiſtimo. Paullo aliter hic procedunt, qui pro binis hiſce ductoribus unicum illum canaliculatum adhibent, quem *Gorgeret* Gallis vocari, ſupra indicavimus. (*vid. Tab.* XXVIII. *fig.* 4.) Hi etenim, plaga rite inflicta, roſtrum conductoris hujus per catheteris ſulcum in veſicam compellunt, eadem prorſus ratione, quam ad ductorem marem demittendum ſupra commendavimus: niſi quod nonnulli indice digito quodammodo hoc inſtrumentum juvent. Ductore igitur hoc in veſicam ſic demiſſo urina, ſi quae adeſt in ea, mox per canalem ductoris effluit, & inde certe, ipſum re vera in veſica eſſe, cognoſcitur. Hoc perſpecto, catheter ex urethra recipitur; chirurgus vero ductorem hunc aliquoties hinc inde leniter rotando movet, ut hoc ipſo motu cervix veſicae ſenſim ac gradatim amplietur, ſiniſtraque tunc manu circa manubrium B B ipſo comprehenſo, dextra manus forcipem clauſam, ſulco C C viam demonſtrante, caute in veſicam deprimit.

VIII.

Dranii obſervationes.

Dranius, qui etiam *ductore canaliculato utitur*, eumque enſiformibus praefert, immiſſo hoc ductore, ut dictum eſt, in veſicam, antequam forcipem demittit, in canali hujus indicem dextrum prius per vulnus & cervicem, jam a conductore hoc paullulum diductam, lente ac pedetentim intrudit, eamque pro commodiori forcipis ingreſſu digito hoc uberius expandit, ac poſtea forcipem ipſam clauſam, ſicut antea propoſui, blande impellit (*c*). Ubi vero & forte primus ex ſectis cadaveribus notavit, cervicem in magno apparatu omnibus his actionibus non ſolum expandi ſive diduci, ſed potius *integram cervicem, a ſine inciſionis usque ad veſicam ipſam ſemper ſindi ac dilacerari:* quamvis id ſine noxa fiat, ſi modo negotium pedetentim & curate inſtituatur. Eo enim effici,

(*a*) Ita Garengeot. refert artic. de magno apparatu.
(*b*) Parallele des different. manieres pag. 72 & 156.
(*c*) Hunc modum jam ante Dranium deſcripſit Rosa, Onoldinus, qui meus antea diſcipulus fuit, in diſſ. de *calculo veſicae*, Argentorat an. 1723 edita.

Digitized by Google

ut non ſolum forceps commodius in veſicam demitti, verum etiam calculus poſtea minori vi minorique periculo educi queat (*a*). Blandam vero hanc cervicis & proſtatae lacerationem tanto minus eſſe pertimeſcendam, quanto certius ex inciſis cadaveribus eſſet, eas ſemper in hac lithotomiae ſpecie, vel dum forceps immittitur, vel dum expanditur, vel dum calculus extrahitur, majori vi & periculo dilacerari. Conf. ejus *Parallel. p.* 72. 73. 155. *ſq.*

IX.

Quid forcipe faciendum. Tum forceps verſus veſicae fundum demiſſa, retractis conductoribus, gnaviter aliquoties, pro uberius ſcilicet diducendo vulnere, aperitur atque dein, clauſa iterum blande forcipe, calculus inquiritur. Nam dum hoc fit, clauſam utique ſervare forcipem convenit; ne qua forte ipſa, dum identidem diducitur atque comprimitur, graviter ſimul ipſam veſicam comprimat, concutiat diſcerpatque, quamque etiam ob cauſſam maxillae forcipis ita conſtructae ſunt, ut extrema earum ſe invicem, quando clauduntur, non attingant (*b*). Oportet igitur, poſt repertum demum calculum forcipem utraque manu applicata blande diducere, hinc inde commovere, calculum apprehendere, & quidem, ſi fieri poteſt, ſic, ut altera maxilla ſit infra, altera ſupra calculum (*c*), riteque ipſo hac ratione comprehenſo, eum, forcipe deorſum verſus inteſtinum rectum preſſa & hinc atque inde inclinata dimotaque, quantum fieri poteſt, providiſſime extrahere, & quidem ſic, ut deorſum trahatur; quia partes ibi facile diducuntur & cedunt, ſupèrius vero propter oſſa pubis cedere non poſſunt. Solet id facillimo ſaepe negotio expediri, ſi calculus non eſt magnus & aequalis; difficilius autem, ſicubi vel magnus, vel inaequalis atque ſpinoſus idem exiſtit. Quod ſi vero idem non ſatis commode prehendi a forcipe poteſt, id quod ob foveam quandam veſicae, inprimis inteſtino recto quandoque impreſſam, haud raro contingit; tum bini anteriores ſiniſtrae manus digiti, index atque medius, in anum demiſſi, calculum elevent & in forcipem com-

(*a*) Chirurgi non unum locum obſervarunt in itinere urinae, quem in magno apparatu inciderunt. Plerique quidem ſolam urethram, illaeſa veſicae cervice & veſica, incidendam eſſe docuerunt, atque ita etiam praecipit Toletus aliique plurimi. Verum ſupra §. II. jam monui, Falconetum ſentire, auctores magni apparatus intendiſſe & voluiſſe inciſionem cervicis veſicae, imo & veſicae ipſius, ſicuti in parvo apparatu fieri ſolet. Noelus, Chirurgus aurelianenſis apud Meryum in obſ. Chirurg. de lithot. p. 75. ait; *collum veſicae locum illum eſſe, ubi ſemper hac in operatione inciſio ſit facta*, atque Jacobi *methodum non niſi externo incidendi loco a vulgari* (hoc eſt magno) *apparatu differre*, pag. 74. Sic & modo laudatus Rosa in magno apparatu ſphincterem, id eſt, collum veſicae, incidendum eſſe vult, p. 23. Imo Schaefferus in hac methodo non ſolum cervicem, verum etiam *partem ipſius veſicae* diſcindi ſcribit, in Diſſ. de variis lithotomiae generibus, Argentorati A. 1724 edita, pag. 7.

(*b*) Videri hoc apte poteſt in ea forcipe, quae *Tab.* XXXI. *fig.* 12. exhibetur.

(*c*) Varia hujus rei commoda indicavit Dranius p. 65.

Digitized by Google

compellant; donec idem rite comprehendi protrahique decenter queat. *Sed ſi in ſuperiori parte veſicae poſt oſſa quibus calculus haereat*, manu parti abdominis inferiori deorſum premendus, ut forcipe vel recta vel curva commodius prehendi educique poſſit. Sin vero ad latus veſicae, ſive dextrum ſive ſiniſtrum, ſeſe ſubduxerit, *forcipe* ſaepe *curva*, *Tab.* XXVIII. *fig.* 6. facilius quam recta comprehenditur atque extrahitur. *Ne vero calculus in extractione, nimia vi compreſſus, rumpatur*, haud alienum eſt alterius manus digitos inter anſas forcipis interponere, quo hoc commode impeditur: praeſtat enim ſemper, ſi fieri poteſt, calculum integrum, quam fractum extrahere. *Si calculus non mox forcipi ſe offert*, Dranius forcipem retrahit, digitum vero immittit, eoque calculum quaerit, atque ipſum ad os urethrae diſponit. Poſtea forcipem denuo immittit, calculumque prehendit & educit. pag. 63.

X.

Forcipis anſae nimium diductae quid poſtulent.

Ubi autem, comprehenſo calculo, forcipis anſae D D nimium quantum diductae ſunt, tum vel plane non, vel ſaltem difficulter admodum & non niſi cum periculo vehementis lacerationis veſicae, & praeſertim cervicis ac proſtatae glandulae, extrahi calculus poteſt. Itaque, quando hoc fit, diſpiciendum hic eſt, quid cauſſae ſubſit, quare forceps magis claudi nequeat. Inſtrumentum, explorationi huic deſtinatum, eſt digitus, vel, ſi hic non ſufficiat, ſpecillum illud nodulo munitum, indeque *Bouton* apud Gallos vocatur. (*vid. Tab.* XXVII. *fig.* 11. *B.*) Quo equidem intra maxillas forcipis in veſicam depreſſo, Medicus experiatur, *num forſan oblongus aut ovo ſimilis calculus exiſtat*; transverſumne forceps, an ſecundum longitudinem calculum contineat. Si transverſim apprehenſus eſſe calculus deprehenditur, emittere illum e forcipe, converſumque vel digito vel inſtrumento modo commendato, circa partem tenuiorem prehendere atque tum extrahere conveniet. Fieri enim utique poſſe, ut calculus aliquis oblongus, idemque altera parte plenior, quam facillimo negotio trahenti Medico pareat, ſiquidem pars tenuior a forcipe comprehenſa eſt; quum transverſus antea ne cum maximo quidem conamine protrahi is potuerit, ipſa, niſi ego fallor, figura demonſtrat. *Si nihilominus a comprehenſo calculo majore mirifice diducta forceps eſt*; tum ſumma ope niti decet, ut calculus tandem vincatur. Itaque Medicus anſas forcipis extremas D D dextra manu; ſiniſtra vero forcipis partem vulneri propinquam gnaviter comprehendat, atque tunc inſtrumentum una cum calculo, hinc inde ſenſim inclinatis manibus, deorſum blande premendo, protrahere ſtudeat: quia in inferiori parte vulnus facilius, quam in ſuperiori, ob oſſa pubis diduci poteſt. *Quodſi vero calculi magnitudo & vulneris amplitudinem, & Medici ſolertiam vicerit*; forcipem aliquam grandem atque denticulatam (*vid. Tab.* XXVIII. *fig.* 7.) quae vero duplo fere major hac eſſe poteſt, ad confringendum

Digitized by Google

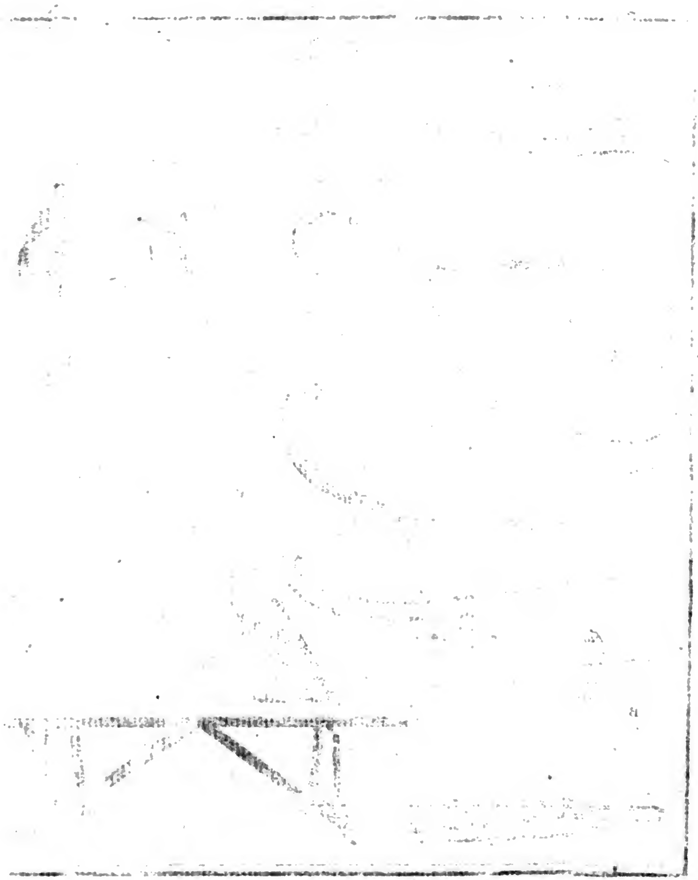
calculum adhibere, atque dein, ſi res ſucceſſit, ſingula calculi fruſtula ſigillatim protrahere conveniet (*a*). Denique *ſi & grandior & durior calculus exiſtit*, quam *ut confringi* aut educi *queat*, tum inſanabile ut plurimum eſſe malum conſuevit. Adeoque Chirurgis prudentioribus quibuscunque ſatius viſum eſt, in iſtiusmodi caſibus calculum intus in veſica relinquere, atque infecto negotio vel plagam rurſus glutinare, vel fiſtulam relinquere, per quam urina profluat, quam fruſtra hominem ad mortem usque forcipibus diſcruciare (*b*), atque per crudeliſſimam operationem aliquam efficere, ut ſub manibus atque ſcalpello idem intermoriatur. Quidam, ſed bene tamen pauci hodie ex Medicis, ad ampliandam plagam dilatans aliquod ferramentum, quod vulgo *dilatatorium* appellant, quemadmodum fere illud eſt, quod *Tab.* XXVIII. *fig.* 8. exhibui, aliudve ſimile admovent. Tametſi inſtrumenti hujus uſus non usquequaque tutus aut utilis recentioribus videatur. Namque abeſſe vix poteſt, quin propter violentam iſtiusmodi vulneris dilatationem, & fibrae multae violenter nimis disrumpantur, & dolores, ſatis jam per ſe vehementes, mirifice adaugeantur atque intendantur, & veſica denique nimium quantum hiſce ferramentis agitata una cum partibus propinquis aliis inflammationem, gangraenam, cancrum atque id genus alias graviſſimas noxas ſentiat. Nonnunquam fit, ut ſatis comprimi forceps ideo nequeat, *quia calculus fibulae ſive clavo* (*Tab.* XXVIII. *fig.* 5.) *ejusdem nimis* propinquus eſt. Itaque tum per demiſſam cochlearis anguſtioris illius anſam capitatam, (*Bouton*) *Tab.* XXVII. *fig.* 11. B, vel per digitum etiam, ſi fieri poteſt, reprimi calculus, quantum ſatis videtur, debet. Ceterum ut ne calculus facile forcipis clavo nimium propinquus fiat, longe optimum fuerit, forcipes has ita conſtruere, ut non niſi extrema maxillarum pars dentibus inſtructa ſit, reliqua autem ad clavum usque laevis atque plana exiſtat, quemadmodum etiam eas *Tab.* XXVIII. *fig.* 5 & 6. litt. A ad B exhibuimus. Sic enim calculus ſua velut ſponte a clavo recedit, neque facile, niſi inter primas ſive extremas maxillarum partes haereſcit (*c*).

XI.

(*a*) Ammonius dictus eſt ille Medicus, qui calculum primus diffringi docuit, teſte Celso Lib. VII. Cap. 26. n. 3.

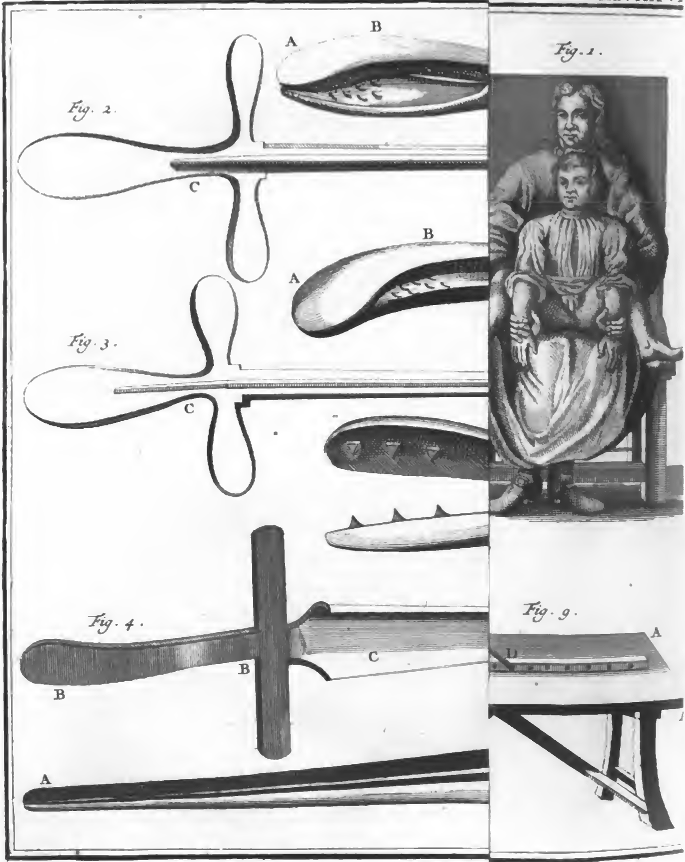
(*b*) Quemadmodum olim celebri Borrichio contigit, cujus calculus neque educi, neque confringi potuit; ut ex vita ejus, ſcriptoribus Chemicis illuſtrioribus praemiſſa, videri poteſt.

(*c*) Francus de *Franckenau*, in Act. Erud. Lipſienſ. An. 1726. pag. 42. meminit machinae cujusdam, qua Chirurgus lithotomus Hafnienſis loco forcipis utitur pro calculo poſt ſectionem e veſica educendo; quae ex balaenae oſſibus & veſica bubula compoſita eſt, & qua laeſionem veſicae, quae alias forcipibus facile fit, evitare ſtudet. Verum neque veram magnitudinem & fabricam deſcribit, neque modum, quo adhibenda, ſatis manifeſtat.

Digitized by Google

TAB. XXVI

Digitized by Google

XI.

Educto calculo quid facere deceat.

Protracto, quemadmodum praecepimus, calculo, neceſſarium utique videtur, praecipue ſi plana ſunt educti calculi latera, per digitum, vel ſi hic non ſufficit, per demiſſam anſam ſpecilli cochlearis capitatam B (*Bouton*) experiri, num forte alius adhuc calculus aut fruſta intus in veſica deliteſcant: id quod ante ſectionem cognoſci non poteſt. Si quid enim intus remanſerit, denuo demitti forceps vel per digitos, ſi fieri poteſt, vel per admotos conductores in veſicam debebit, atque calculus alter, vel etiam plures ſi ſunt, jam jam explicata ratione protrahi. Atque id ipſum negotium tam diu repetendum eſt, donec nihil quicquam ex calculis, aut confractorum a forcipe calculorum fruſtulis majoribus intus reliquum eſſe deprehendatur. *Sicubi arena tantum, aut minuta diffracti calculi fruſtula intus remanſerunt;* tum, ad ejiciendas reliquias iſtas, vel cochleare illud oblongum (*Tab.* XXVII. *fig.* 11. *A*) in veſicam demittere conveniet (*a*), vel etiam, praeſertim *ſi aeger jam debilis*, expulſio eorum naturae relinquenda; nam urina plerumque omnem arenam & minuta fruſtula eluit atque expurgat, ne aeger nimis debilitetur. Diligentiſſime tandem expurgata, quemadmodum propoſuimus, veſica, Medici quidam protinus tubulum quendam ſatis amplum, (*vid. Tab.* II. *fig. P*) eumque vel rigidum, vel, ut alii volunt, flexilem aut turundam ſimilem in plagam immittunt, emplaſtro, ſplenio atque faſcia T ſuperimpoſitis. Sic enim quam commodiſſime purgari ab arena atque ſordibus reliquis veſicam poſſe, iidem opinantur. Tametſi ego aliique cum *Fratre* Jacobo atque Rauio contrarium faciendum nihilque immittendum eſſe ſtatuant. Neque id ipſum quidem ſine ratione. Quemadmodum enim, tubulis atque turundis omnibus remotis, cruor atque arena ſatis commode ex aperto vulnere profluunt atque ab urina eluuntur; ſic e contrario, adhibitis illis, ea non ſolum retinentur, & mala varia inde concitantur; verum etiam fiſtulae his ipſis haud raro excitantur. Nonnunquam *calculus, dum extrahere illum nitimur, ex forcipe ſe ſubducit elapſusque intus in vulnere baereſcit.* Quod ipſum equidem ſimul atque id fieri velle percipimus, tentandum, ut ſine extractione forcipis ipſum firmius comprehendamus & educamus. Sed ſi hoc jam factum eſt, protinus per demiſſos in anum, ceu ſupra praecepimus, binos digitos, oleo inunctos, verſus vulnus propellere calculum, atque vel per forcipem, vel per admotum in parte ſuperiori uncinulum, (*vid. Tab.* XXIX. *fig.* 6.) leniter extrahere conveniet.

(*a*) *Verriculum* illud appellavit Marianus lib. de lithotom. a verrendo, quia veſicam everrit, id eſt, expurgat.

Explicatio Tabulae vigeſimae octavae.

Fig. 1. Deſignat, qua ratione ex Celsi ac Toleti doctrina *contineri pueruli* queant, in quibus calculi ſectio inſtituitur: quae vero non ſatis apta nec commoda.

Fig. 2 & 3. Binos *ductores* ſive *conductores* illos *enſiformes* demonſtrant, qui a multis & in apparatu majore & laterali adhiberi lithotomis ſolent. Horum alter, quem *figura* 2. repraeſentat, roſtro quodam minuto eodemque oblongo & obtuſo inſtructus, (*vid. litt A*) *mas*; alter autem, idemque crena (*vid. Fig.* 3. *litt. B*) praeditus, *foemina* plerumque nuncupatur.

Fig. 4. *Conductorem* illum *concavum* ſive *canaliculatum* oſtendit, quem alii adhibere ad calculi ſectionem, imo & praecedentibus praeferre ſolent, *Gorgeret* Gallis vocatum: in quo litt. A roſtrum indicat, quod ſulco catheteris immittitur; B B manubrium cruciforme; C C canalem in quo primo digitus, deinde & forceps ad veſicam demittitur.

Fig. 5. *Forceps* ſive *volſella* quaedam *directa*, pro extrahendis e veſica calculis, (quorum & majores ſubinde requiruntur) denticulis ſolum in roſtri extremo intus inſtructa.

Fig. 6. Similis quaedam *incurva* iiſdem uſibus deſtinata, praeſertim ſi calculus in latere quodam haeret.

Fig. 7. *Forceps* quaedam repraeſentatur, majoribus dentibus, eiſque acutioribus ac pyramidalibus praedita, grandioribus nempe calculis intus in veſica diffringendis accommodata: quae vero duplo fere major hac eſſe debet, ut tanto major vis ea exeri queat.

Fig. 8. Inſtrumentum, diducendis, ubi opus eſt, vulneribus lithotomo factis adaptatum, indeque *dilatatorium* Chirurgis vulgo appellatum, ſimpliciſſimum inter ea, quae a variis autoribus delineantur: quae vero omnia vix amplius aut raro ſaltem in uſu ſunt. Roſtrum A, ciconiae roſtro fere ſimile, vulneri inſeritur; brachia B B ad ſe invicem comprimuntur, ita roſtrum auxilio cardinis C diducitur.

Fig. 9. Per litteras A A A A *menſa* quaedam, ad commodius inſtituendam lithotomiam accommodata, repraeſentatur. Littera B locum illum demonſtrat, ſuper quo deſidere homo calculoſus debet, paulo ſinuatum, ut extremis anterioribus A A pedes commodius niti queant. C fulcimentum deſignat, dorſo ſuſtinendo adaptatum; quod ipſum, majoris commoditatis gratia, bacillo ſive fulcro ferreo D elevato vel depreſſo, diverſimode pro lubitu Chirurgi, nimirum nunc altius, nunc depreſſius, poteſt diſponi.

Digitized by Google

XII.

Hactenus, quomodo rite confici operatio calculusque educi debeat, explicavimus. Sequitur, ut, *quid, confecta illa, facere deceat*, exponamus. Scilicet aegrotus, purgata ope ſpongiae plaga, reſolutisque vinculis, ante omnia & mox in lectulo deponendus, panno quodam ceraceo ſive cera obducto, pannoque alio magno lineo complicato atque ab alterutra parte probe convoluto, podici ſubjectis; ne qua forte pulvinaria aut lectus ab urina & cruore, proximis ab operatione diebus ex vulnere promanantibus, corrumpantur. Aegro hunc in modum depoſito, glomus aliquod, ex linamentis carptis factum, ſuper plagam imponendum. Si vires ſunt, & *ſanguinis fluxus* adeſt, longe optimum fuerit, ut ſanguis aliquamdiu fluat, concedere; hoc enim impedit, ut Celsus jam docuit, ne qua forte gravis inflammatio ſuperveniat. *Sicubi vero nimia ſanguinis profuſio ſuboritur*; quod rarius tamen fieri, operatione prudenter inſtituta, ſolet; tum ſpiritu vini optimo, ſeu rectificatiſſimo, aut alio liquore ſtyptico, glomus lineum madefacere, vel & pulvere quodam, ſupprimendo ſanguini accommodato, conſpergere decebit, eoque digitorum ope arteriam ſanguinem fundentem aliquamdiu, donec remittat, comprimere. Glomeri lineo deinde alia linamenta contorta & ſplenium craſſum quadratum, ſed abſque emplaſtro tamen, ſuperimponitur, firmiterque per injectam faſciam T (*vid Tab.* II. *fig. b*) vel & iſtam, quae quatuor capitibus eſt inſtructa, fig. d. deligatur. Quodſi his non cedat, acu curva, filum trahente, arteria ambienda, eaque liganda (*a*). Neque vero abs re facere Gallorum Chirurgi videntur, dum ad praecavendam inflammationem *roſarum oleo ſcrotum, perinaeum atque abdomen primis quatuor diebus ſubinde inungunt*, linamentisque *oxycrato* humectatis contegunt, antequam vincturam inſtituunt, alii ſolum oxycratum cum magno ſplenio ventri imponunt. Multi ex chirurgis in prima ſtatim deligatione, licet nullum ſanguinis profluvium adſit, graviter faſciam conſtringunt, itaque optime maturari vulneris glutinationem poſſe ſtatuunt. Contra vero alii tunc faſciam non niſi quam leniſſime primis diebus conſtringunt; quo nempe facilius emitti ex vulnere poſſit, quicquid forte arenae, calculorum minutorum, vel cruoris intus in veſica remanſit. Rurſus alii, propter eandem rationem, cum clariſſimo Ravio nullam omnino, niſi forte nimia ſanguinis profuſio id poſtulaverit, faſciam adhibere proximis a curatione diebus ſolent. Primam deligandi rationem qui adhibent, ii, deligato vulnere, pedibus quoque circa genua vinculum iniiciunt, ne ſcilicet, cruribus forte diductis,

Deligatio quomodo fiat.

(*a*) Colotus lib. de lithotomia p. 131. refert, ſe ejusmodi vulneris haemorrhagiam, nullis remediis cedentem, venae ſectione cohibuiſſe, ter intra xxiv. horas inſtituta: ſuadetque eam his in caſibus ad animi usque deliquium inſtituendam.

ductis, impediri glutinatio queat. Poſteriorem autem, eundemque, meo quidem judicio, meliorem deligationis modum qui ſequuntur, illi poſt alterum demum tertiumve diem iſtiusmodi vincturam inſtituunt; ne quid ſcilicet ex arena, aut calculis, aut cruore intus in veſica remaneat, novoque calculo generando materiam praebeat.

XIII.

Poſt deligationem quid fieri debeat. Facta deligatione, decoctum ex hordeo ſive *ptiſana*, *vel & emulſio roborans & ſimul blande ſoporifera*, larga ſatis copia, propinari aegro debet, non ad ſomnum modo conciliandum atque vires reparandas, ſed etiam ad veſicam a cruoris atque arenae calculorumque minutiorum reliquiis probe eluendam expurgandamque. *Victus ratio* eadem ſervanda eſt, quae graviter vulneratis atque febricitantibus ſolet praeſcribi. Nempe initio decoctum hordei ſeu ptiſanam cum admixto, ad ſaporem gratum conciliandum, ſirupo refrigerante, quaſi potum quotidianum proponere conveniet. Poſtmodum autem, ſi ab aeſtu aut febri immunis aeger manſerit, vel & haec jam praeterierit, tenuem cereviſiam praebere licebit, vel aquam pauco vino admixto. Solertiſſime interim vitatis, quae acria, ſalſa aut aromatica ſunt, quaeque nimis calefaciunt, omnibus. *Conclave*, in quo aeger decumbit, neque calidum nimis, neque nimis frigidum etiam, ſed quam maxime temperatum aërem contineat. *Si calorem praeter naturam aut febriculam aeger ſenſerit*, ſanguinem protinus per venas detrahere, alvum clyſteribus citare, & medicamenta denique refrigerantia proponere oportebit. His equidem noxis ſuperatis, ſcire licet, feliciter curationem procedere, adeoque fere ſemper ad ſanitatem homines aegros pervenire. Contra vero ſi poſt tertium, quartum vel quintum diem frigus atque horror incidunt, ſi vehementes febres ſunt, ſi denique ſingultus, nauſea, vomitus atque nervorum diſtentio ſuperveniunt, vel ſi ſuppuratio non rite ſuccedat, aut vulnus aridum fiat, certiſſima plerumque mors inſequitur. *Initio ſemel aut bis quotidie*, linamentis carptis cum unguento digeſtivo, ceu fieri communiter in vulneribus ſolet, adhibitis, ſplenioque, in ſpiritu vini calido, oxycrato, vel & in quocunque alio fomento, adverſus inflammationem valente, tincto, ſuper linamenta carpta impoſito, leniter deligatur. Poſt tertium enim quartumve demum diem melius conſtringere faſciam, mea quidem ſententia, conveniet; id quod & ſequenti tempore faciendum, & quidem ſuppuratione rite facta, glutinationeque ſuccedente, loco unguenti digerentis vulnus ſemper antea balſamo bono vulnerario, nimirum balſamo *copaivae* aut Arcaei calido probe inungendum, linamenta carpta ſuperimponenda, emplaſtrisque glutinoſis quam exactiſſime comprehendendum, ſpleniis utrinque ſuperinjectis. *Atque iſta quidem fieri bis quotidie ac tam diu debent, donec vulneris orae ſenſim coaleſcunt*: ubi ſolo linamento arido cicatrix optime promovetur, ſi ſemel tandem

Digitized by Google

tandem in die una cum emplaſtro injiciuntur. Solet autem inſigniter glutinatio maturari, ſi aegrotus quam diligentiſſime *genua continet*, *inque latus dextrum* utplurimum, quantum ſcilicet fieri poteſt, cubat. His aliquamdiu obſervatis, modo in dorſum, modo in latus alterutrum cubare pro lubitu aegrotus poterit; dummodo id tranquille fiat, atque is genua ſtrenue continuerit. Quod ipſum equidem ut melius & conſtantius, praeſertim in pueris, fiat, neceſſarium ſaepe videtur, gnaviter eadem, & quam commodiſſime fieri poteſt, vincire, atque aegroto, donec glutinatio magna ex parte facta eſt, conſtantem in lectulo quietem imperare. Neque enim ſurgere his, neve ambulare prius debet, quam urina pleraque & fere omnis per viam naturalem rurſus profluxerit, atque, ut dictum, maxima ex parte vulnus glutinatum ſit. Solet id ipſum, praeſertim in pueris & juvenibus, & ubi calculus parvus & laevis fuit, quandoque intra octiduum fieri. Atque tum ambulatio vulneris glutinationem reliquam urinaeque per viam debitam emiſſionem non ſolum non impedire, ſed promovere quoque interdum conſuevit. Neque vero alienum fuerit, poſt ſextum vel ſeptimum diem experiri, annon, vulnere per impoſitam manum diligenter compreſſo, per viam conſuetam rurſus emitti urina queat; niſi ſcilicet ſua ſponte jam tum idem factum fuerit. Quoties interim cunque linteola ſubjecta a lotio valde madida fiunt atque ſpurca, toties eadem, quantum quidem ſatis eſt, protrahi ac mutari debent, ne partes vicinas cum dolore erodant.

XIII.

Denique obſervationes quasdam, quas *cautelas* vulgo appellant, ſcitu hic adhuc neceſſarias, in tironum gratiam nunc proponam: & quidem primo, ſi *calculus forte poſt ſectionem longa inveſtigatione vel inveniri, vel ob quamcunque cauſſam educi nequeat, atque curandus debilis fiat*, ne omnino conficiatur, quieſcendum aliquamdiu, praeſertim ſi ceterum adhuc vegetus eſt, donec vires recollegerit, atque interea roborans aliquod medicamentum ipſi exhibeatur. Sed ubi aeger valde debilis eſt, aut deliria aut nervorum diſtentiones ſuperveniant, aeger in lectum reponendus, & per unum alterumve diem, imo & plures, donec etiam ſuppuratio vulneris ſubſequatur, ab opere prorſus abſtinendum, ſicut jam Albucasis, Francus (a) Hildanus (b) Colotus (c), Saviardus (d) aliique praeceperunt, donec ſcilicet vires redierint, & calculus ſpecillo percipi queat; nam nunquam aeger ultra vires in tabula detinendus, ne forte ſub ipſa actione chirurgica pereat: poſtea vero opus denuo aggrediendum. Nonnunquam materia quaedam *ſpongioſa* atque corrupta ſimul cum ipſo calculo protrahitur. Quod ubi fit, indicium eſt, abſceſſum

Cautelae quaedam proponuntur.

Aaaaaa ali-

(a) Lib. de herniis. (b) Lib. de lithotomia cap. XV. (c) Lib. de lithotom. p. 181. 188. (d) Obſer. Chirurg. p. 206.

Digitized by Google

aliquem, vel etiam carunculam ſive carnem excreſcentem intus in veſica ſubortam fuiſſe. Adeoque tunc vel in praecipiti homines aegri ſunt; vel fiſtula ſaltem in perinaeo facile remanet. Sicubi forte hominibus adultis, qui curationem calculi ſuſtinere conſtituerunt, *applicari catheter nequeat*; quaecunque tandem noxa vel cauſſa id prohibeat, qualis eſſe poteſt cervicis inflammatio, caruncula, phimoſis vehemens, calculus cervici impactus; tum aut ſecundum priſcam lithotomiae rationem, parvo apparatu, ſuper digitis inſtitui vulnus debet, aut, ex Petri Franci exemplo, (qua de re mox uberius dicturus ſum) ſuper oſſibus pubis ſcalpellum admoveri. *Si inteſtinum rectum* principio operationis ob niſus a calculi doloribus concitatos *procidit*, quemadmodum haud raro contingit, ejusque tantum pars exigua ſit, relinqui & finita operatione digito reſtitui poteſt. Sed ſi magna ſit, mox reponenda, atque ne in altiore recidat, ope ſplenii a miniſtro ſuſtinendum eſt. Sin hoc in medio, vel circa finem operationis contingat, relinqui poteſt, donec haec abſoluta ſit; ubi, remittentibus doloribus ſaepe ſponte retrahitur, vel, ſi hoc non fiat, digitis refunditur. *Sicubi autem in jam olim ſecto iteranda calculi ſectio eſt*, tum in ipſa parte illa, in qua cicatrix vel fiſtula eſt, novum inſtituere vulnus conveniet. *Neque* vero *nimis parva facienda plaga eſt*, praeſertim in cute; ne ſcilicet nimis difficilis fiat calculi extractio: quum tamen glutinatio, experientia teſte, aeque promte & feliciter in vulnere ampliori, ac in anguſtiori procedat (*a*). Attamen *quando calculus inter extrahendum in vulnere ob anguſtiam detinetur*, ſcalpello vel forfice, loco ubi hoc commodiſſime fieri poteſt, vulnus ampliandum. *Sed ſi major*, *quam ut educi queat*, *deprehenditur*, praeſtat abſtinere, quam violenta tractione aegrum interficere. *Si forceps curva immittenda*, roſtri extremum ſurſum ſpectet, & annuli habendae altius contineantur; rectae tamen utplurimum ſufficiunt. Ita etiam *loco ſcalpelli vulgaris Tab.* XXVII. ii adhiberi quoque hic poterunt, qui *Tab.* XXXI. *fig.* 8 & 18. delineati ſunt. Solet autem, pro diverſo aegrotantium corporum habitu, nunc *poſt decimum quintum*, nunc circa vigeſimum diem, nunc mox poſt tertiam vel quartam ut plurimum ſeptimanam, nunc denique ob varias cauſſas & impedimenta ſerius glutinatio vulneris abſolvi. *Quoties forceps denuo in veſicam demittitur*, digitum ſemper, vel conductorem, vel cochlearis anſam capitatam (*Bouton*) ſubmittere decebit, ne qua forte a via debita forceps aberret, veſicaeque propinquas partes quasdam graviter attingat. Si *planus* atque latus eſſe calculus perſentiſcitur, tum non tam latera ejusdem, quam potius *ſuperior atque inferior pars apprehendi a forcipe debebit*. Denique ſi paulo *vehementiores veſicae dolores* poſt confectam operationem aegrotus ſenſerit, lac calidum vel decoctum quod-

(*a*) Cognoverunt hoc praeter recentiores jam veteres, ut Celsus, Albucasis, Aegineta, aliique.

quoddam demulcens per ſiphunculum aliquoties in veſicam per vulnus iniicere conveniet. Quodſi autem ab ipſa calculi magnitudine atque *aſpritudine graviter affecta aut laeſa eſſe veſica coniicitur*, longe optimum fuerit, decoctum hordei vel & cujuscunque herbae vulnerariae cum roſarum melle identidem calidum in veſicam compellere. Ad idem proficiet vinum calidum gallicum, in quo myrrha fuit decocta, addito melle roſarum. De *ceteris*, quae operationem hanc inſequuntur, *noxis*, praeter Toletum, Greenfildium atque Alghisium, prudens aliquis Medicus velim conſulatur. *De commodis vero & praeſtantia bujus methodi* prae aliis Dranius legi poteſt in egregio libello, cujus inſcriptio eſt, *Parallele* &c. Garengeotius contra in operat. chir. & Denysius in obſ. chir. eam maxime impugnarunt, atque ante hos jam uterque Douglasius, in lib. de alta & laterali operatione, itemque Cheseldenus & Morandus, ubi de iisdem operationibus agunt.

Explicatio Tabulae vigeſimae nonae.

Fig. 1. repraeſentat *urethram maſculinam* a reliquis fere omnibus penis partibus reſolutam, una cum *veſica*, glandula proſtata, atque inteſtino recto a latere ſiniſtro inſpectam, atque ita figuratam, ut ad naturalem ejus poſituram ac figuram demonſtrandam & cognoſcendam multum faciat, ex juvene quatuordecim fere annos nato. Litt. A glandem, BCDEF urethram ejusque naturales flexus, & ſpeciatim E bulbum, F partem membraneam urethrae dictam, G veſicam ipſam ſive corpus veſicae, H fundum ejus, IKL cervicem ſive collum veſicae, glandula proſtata cinctam, a fibris muſcularibus denudatam, quae ſphincterem veſicae alias conſtituunt, ut ea clarius videri queat, & quidem I principium ſive apicem ejus, K ipſam glandulam, L finem ejus denotat; MN partem veſicae inferiorem recto inteſtino vicinam, quae ſinum ſiniſtrum veſicae efficit, & ſaepe fovea etiam hic adeſt recto inteſtino quaſi impreſſa, in qua calculi hoſpitantur; NOP partem veſicae poſteriorem, os ſacrum & cavum abdominis reſpicientem, ac peritonaeo obvolutam, QR anteriorem, quando erecti ſumus; ſuperiorem vero, quando ſupini decumbimus; quae in alta operatione inciditur & a lamella interiori peritonaei non cingitur, ſed libera ac ſeparata eſt a cavo abdominis; cum pars veſicae NOPHQ hac peritonaei tunica obvoluta ſit cavumque abdominis reſpiciat, ut in veſica flatu vel aqua probe in cadavere inflata, egregie conſpici poteſt: qua vero de re *Tab.* XXX. plura. SS *inteſtinum rectum*, veſicae adjunctum; T *ſphincterem ani*, ſive muſculum, inteſtino recto conſtringendo deſtinatum; V partem veſiculae ſeminalis ſiniſtrae; XX interſtitium inter inteſtinum rectum, bulbum & cer-

Digitized by Google

cervicem veſicae, partim ſubſtantia cellulari, partim fibris muſcularibus a ſphinctere & levatore ani provenientibus repletum.

Fig. 2. oſtendit, Alghisio auctore, a latere ſiniſtro qualis ſit veſicae atque urethrae poſitura in feminis, nexusque cum utero & vagina ejus. Sic enim littera A *veſicam*; B B *ſphincterem*, *urethram* C C includentem. D *os urethrae* externum in vaginam hians. E *clitoridem cum praeputio*; F F nymphas; G G *pudendi labia*; H os uteri externum, quod & *os vaginae* dicitur; I I vaginam ipſam; K denique *uterum* deſignant. Ut vero etiam *os uteri internum* hic exhiberem, vaginam apertam & in ea hoc os uteri litt. L aliquo modo indicare volui.

Fig. 3. Quomodo catheter ſive fiſtula aenea in urethram & poſtea in veſicam ſit immittendus, oſtendit. A eſt manus ſiniſtra penem comprehendens & elevans; B manus dextra catheterem in urethram inſinuans, & quidem ſic, ut primo partis ejus curvae facies convexa. C, dorſum penis itemque ventrem reſpiciat.

Fig. 4. indicat, qua ratione catheter, quando ad bulbum usque urethrae fig. 1. E intravit, invertendus ſit, ut poſtea pars concava A ventrem ſpectet, atque extremum roſtrum B apta verſione per cervicem veſicae in cavum ejus propelli queat. C manubrium catheteris, quod manu dextra in hunc finem regitur.

Fig. 5. exhibet, quomodo ſecundum *vetuſtiſſimam* ſive *Celſiſticam* lithotomiae methodum, duo digiti in anum immitti, calculus cum veſica & cervice ejus ad perinaeum compelli, tandemque in prominentem perinaei partem A demitti ſcalpellum vulnusque B B fieri debeat. Figurae fundamentum Toletus ſuppeditavit in libro ejus de lithotomia, locum vero & figuram vulneris ego addidi.

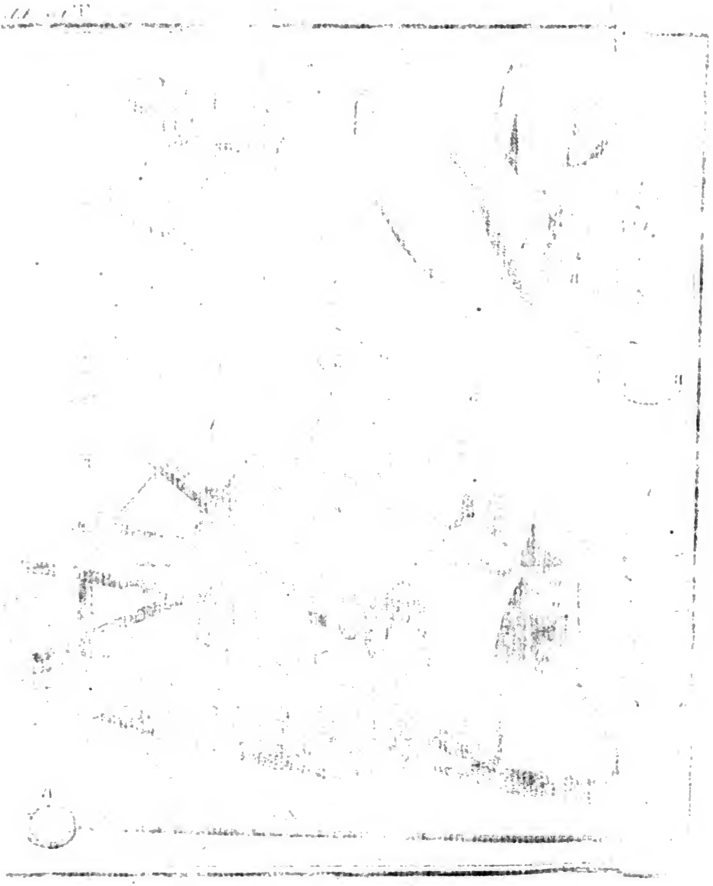
Fig. 6. demonſtrat, quomodo calculus A, in vulnere hærens, adhibito uncinulo B, per vulnus inflictum, ſi ſolis digitis ejici nequit, extrahi e veſica debeat; eodem Toleto auctore.

Fig. 7. Marini *inſtrumentum* exhibet aeneum, calculis ex urethra eximendis vel extrahendis accommodatum. Littera A partem illam extremam ſive anteriorem tanquam anſam indicat, quae inſinuari in urethram ultra calculum debet, ut nimirum illa reducta, calculum, tanquam anſa, comprehendere ipſumque caute evellere queat. B manubrium ejus indicat, manu, dum calculus quaeritur, prehenditur & extrahitur, continendum.

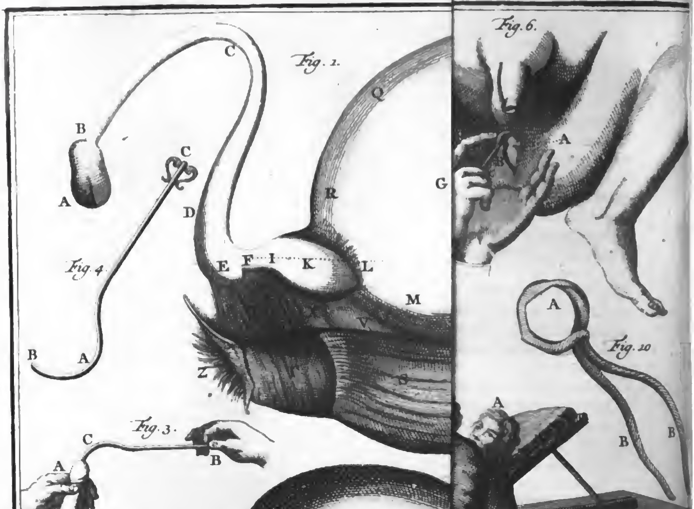
Fig. 8. Veſicam pueri a parte anteriori ſpectatam ſiſtit. A A eſt collum ſive cervix veſicae & initium urethrae. B B corpus veſicae, C fundus cum vicina parte urachi; D D proſtata glandula urethram complectens; E E veſiculae ſeminales utrinque aliquo modo conſpicuae, ſupra quibus in adultis ad loca F F prominentiae ſe exhibent, quae intus cava & ſinus quaſi utrinque efformant, quae prominentiae proinde *ſinus* veſicae apte vocari poſſunt, in quibus calculi ſaepe hoſpitantur,

Digitized by Google

9340.

Digitized by Google

Digitized by Google

tur, (de quibus inferius plura,) quae vero in infantibus & pueris ut plurimum adhuc deſunt, ſic ut veſica puerorum figura multum differat ab adultorum. Nam in ambobus quidem pyriformes ſunt, ſed ſic tamen, ut in pueris juxta cervicem anguſtiores ſint, ut hic conſpicitur, & in parte ſuperiori ampliores. In adultis contra veſicae ampliores ſunt verſus fundum, ſicut hic figura 1. itemque Tab. XXXII. fig. 1. & 2. conſpici poteſt.

Fig. 9. ex ALGHISIO deſignat, quomodo ex ſua ſententia adulti in calculi ſectione debeant deponi ac contineri; quod à TOLETI aliorumque recentiorum modo aliquo modo differt. Namque littera A aegri hominis poſituram; B chirurgum, & quomodo is manu ſiniſtra catheterem, dextra vero ſcalpellum in ipſa actione contineat, exhibet. CC binos miniſtros, pro continendis aegri pedibus, utrinque juxta menſam conſtitutos; altera manu pedem extremum, altera genu continentes. D miniſtrum illum, qui ſupra tabulam & hominem aegrum divaricatis pedibus conſtitutus eum detinet, manibus vero & ſcrotum ſurſum verſus adductum comprehendit, ac ſimul perinaei cutem gnaviter diducit; EE pulvillum coxis ſubjectum; F vaſculum vero excipiendo ſanguine, (quandoque & fecibus) ſubter menſa poſitum; G partem illam, in qua fieri plaga debet, commonſtrant. H *peram* ſeu marſupium, pro continendis inſtrumentis, ad operationem inſtituendam neceſſariis, deſtinatam, atque funiculi beneficio circum coxas deligatam; quae ſeorſim exhibetur *Tab.* XXX. *fig.* 6.

Fig. 10. laqueum planum exhibet, quo RAUIUS uti ſolebat pro manu cruri alliganda. A eſt anſa, qua carpum comprehendebat; BB vero duo ejus extrema ſeu frondes, quibus manus cruri jungebatur; qua de re inferius plura.

CAPUT CXLII.

De lithotomia, quae ſit alto, *ut vocant*, cum apparatu, *ſive de methodo* Franconica, *aut* hypogaſtrica, *hoc eſt, calculum ex vulnere ſuper oſſe pubis facto extrahendi.*

I.

PRaeter binas illas, de quibus hactenus tractavimus, uſitatiores lithotomiae methodos, alia quaedam eademque *tertia* in ſcriptis chirurgorum hodie proponi ſolet atque commendari; methodus ſcilicet FRANCONICA, *Prima methodi hujus fata quae ſint.*

CONICA, a PETRO FRANCO, Chirurgo Gallo, inventore ſic quondam vocata itemque a loco ſectionis, quia *medium* hypogaſtrium inciditur, HYPOGASTRICA SECTIO, vel & *Cyſtotomia hypogaſtrica.* Communiter quoque eadem APPARATUS ALTUS (Gallis *Appareil haud*) dicitur, propterea, quod in medio hypogaſtrio ſive pube *anterior veſicae pars*, (hominem in ſitu erecto conſiderando) vel *ſuperior* veſicae pars, quando ſcilicet aeger ſupinus decumbit, pro extrahendo calculo, hic inciditur; cum in parvo, majori & laterali apparatu plaga infra ſcrotum in perinaeo incidatur. Vix autem ſemel nova iſta calculum curandi ratio ab autore ejus adhibita fuerat, quum mox in deſuetudinem rurſus eadem abiret, penitusque tandem in ſcholis Medicorum exularet; niſi quis forte explodendi ſolum cauſſa de ea loqueretur. Tametſi enim primus ejusdem auctor feliciter eandem in puero bimulo Lauſannae A. 1560. inſtituerat, propterea quod *calculum qui ovum gallinae aequabat*, in perinaeo educere non poterat (*a*); tamen quando is, neceſſitate, ut ait, parentumque precibus commotus, qui mori illum, quam tam miſere vivere malebant, illam ſuſceperat, felicemque curationis exitum fortunae potius, quam arti tribuendum eſſe indicaverat; tantum abeſt, ut ipſam commendaverit, ut potius eandem, ut ſumme periculoſam & quaſi temerariam reprobaverit chirurgisque aegrisque diſſuaſerit. Atque id ipſum quidem magis ideo, quia vulnus in ſuperiori ſive membranacea veſicae parte factum veteribus, a tempore jam HIPPOCRATIS (*b*) lethiferum utique videbatur. Interim ab eo tempore in Medicis atque chirurgis ſagacioribus quandoque haud omnino defuere, qui & rationibus ex anatomia ſive fabrica partium deſumtis; & experientia ſive exemplis inducti ſtatuerunt, promtam utique, facilem ac tutam eſſe poſſe, quae ſuper pubis oſſibus inſtituitur, calculi ſectionem (*c*), ſi quis modo veſicae verum ſitum extra perytonaeum, itemque ejus cum partibus vicinis nexum & conformationem rite cognoverit, & quomodo ad corpus veſicae idoneo loco, ſine laeſione fundi ejus, perveniendum ſit, rite didicerit (*d*). Nam illum non eſſe impoſſibilem, quia primum modo laudatus chirurgus

(*a*) Vid. lib. ejus titulo: *Traité des Hernies*, cap. 33. pag. mihi 139. 140.

(*b*) Aphor. 18. Sect. VI. & CELSI L. VII. Cap. 26.

(*c*) Ut ROSSETUS *de partu Cæſar.* Cap. 7. HILDANUS libr. de lithotom. in operib. pag. m. 732. 733. *Nicolaus* PIETREUS Medicus Pariſ. in quaeſt. Medica, *An ad extrahendum calculum diſſecanda ad pubem veſica*, edita Pariſ. 1635. Jo. RIOLANUS anthropograph. Cap. XXVIII. de veſica, pag. 149. ubi ait; *ex illo ſitu cognoſces cyſtotomiam in imo hypogaſtrio perfici poſſe ad extrahendum calculum, illaeſa & integra ventris capacitate.* TOLETUS lib. de Lithot. Cap. XIII. SOLINGENIUS in operat. chirurg. PROBY in Act. Anglic. a 1700 & Act. Erud. Lipſ. An. 1701. pag. 230 DIONYS. operat. chir. demonſtrat. III. ubi de *lithotomia* agit, GREENFIELDIUS lib. de calculo, lingua anglica Londin. A. 1710 edito p. 152. GARENGEOT operat. chirurg. Tom. I. p. 358 edit. I.

(*d*) Guido PATINUS etiam de hac operatione ſcripſit in BARTHOLINI Cent. IV. epiſt. XX. & XXI. An. 1662. Verum eam contemſit.

Digitized by Google

gus atque fortuitus apparatus alti auctor, PETRUS FRANCUS, feliciter admodum iſtam primum perfecit, ſed & BONNETUS deinde, celebris quondam apud Pariſinos chirurgus ac lithotomus; haud infeliciter curationem hanc quoque olim Pariſiis adhibuit: quemadmodum illud TOLETUS (*a*) memorat: qui quidem ſimul ipſum *agendi atque curandi modum, fere ut* FRANCUS, *propoſuit, ſic fere deſcribit.* Miniſter ſcilicet aliquis, binis digitis anterioribus in aegrotantis anum inſertis, quam diligentiſſime calculum veſicae ſurſum ad ſuperiorem veſicae partem compellat, eumque ita contineat. Tum ipſe chirurgus ſuper pubis oſſium juncturam, juxta infimam albae lineae partem, ſcalpello adhibito cutem primum una cum ſubjecta pinguedine ac poſtea muſculis, & ipſa denique veſicae fundo ſenſim concidat, ac deinde aperta veſica calculum, intus haereſcentem, (dilatato prius vulnere ope ferramenti aperientis ſive dilatantis) forcipis beneficio protrahat. Quo facto, vulnus per adhibitum balſamum vulnerarium ea ratione glutinare is ſtudeat, quam generatim in glutinandis abdominis vulneribus Medici praeſcribunt. De implenda vero prius veſica ope aquae vel alterius idonei liquoris & ſiphonis, quod ROSSETUS tamen jamdiu antea docuerat, TOLETUS nil praecipit. FRANCO BONNETOQUE, qui hanc operationem perfecerunt, adjungendus hic eſt GREENFIELDIUS, Batavus quidem natione, ſed Medicus & lithotomus quondam apud Londinenſes clariſſimus. Namque is memorat (*b*), ſe itidem, *neceſſitate coactum, calculum aliquem, hac methodo, facto ſcilicet ſuper pubis oſſibus vulnere, feliciter eduxiſſe.* Quaenam autem neceſſitas vel cauſſa illa fuerit, quae id ipſum facere poſtulaverit, haud memoravit, licet veriſimile ſit, ipſum calculum educere in perinaeo non potuiſſe. Ita & HILDANUS, quamvis primo generatim hanc ſectionem diſſuaſerit, poſtea tamen ſcribit (*c*): *ſi calculus ingentis fuerit magnitudinis &c. ſectionem illam, de qua ſcribit* FRANCUS, *ſectioni quae in collo veſicae ſit*, id eſt apparatui majori, *praeferrem; calculus enim, ſi propter magnitudinem ad inguen* (dicere vult vel debet ad pubem) *attollitur, minori cum dolore & periculo in pube, quam per collum veſicae anguſtum extrahi poſſe, plane mihi perſuadeo.* Si vero calculum magnum hic extrahi commodius, quam majori apparatu, poſſe putat & agnoſcit HILDANUS, minor ſane tanto facilius minori dolore ac periculo educi poterit. Sic PIETREUS quoque eam valde commendat (*d*), atque maximus etiam Gallorum anatomicus RIOLANUS ipſam fieri poſſe ex ſitu & fabrica veſicae manifeſte evincit (*e*), imo & eam quoque *ſuo tempore revera factam eſſe* ſcri-

(*a*) *In libr. de lithotomia, cap.* XIII.

(*b*) In libr. *de calculo*, Londini an. 1710. lingua anglicana edito, pag. 152.

(*c*) Libr. de *lithotomia* in oper. chirurg. p. m. 732. 733. ſed male hanc ſectionem *inguinalem* appellat; quia non in inguine, ſed hypogaſtrica & pubis regione inſtituitur, atque inde etiam *hypogaſtrica* vocetur.

(*d*) In diſſert. ſupra laudata.

(*e*) In Anthropograph. Cap. XXVIII.

ſcribit (*a*). Praeterea Dionisius, unus ex primariis ſcriptoribus chirurgicis Gallis hujus ſeculi, hanc methodum, ob easdem rationes, impleta prius liquore tepido veſica, non modo ſuccedere poſſe, verum eam etiam *optimam* videri, parvoque & magno apparatui praeferendam eſſe docuit, ſi modo uſu magis comprobata eſſet (*b*), Fagoniumque Regis tunc temporis medicum primarium ejusdem eſſe ſententiae aſſeverat. Unde patet, Gallos plures, eosque ſaepius pro hac calculum e veſica extrahendi ratione ſcripſiſſe & pugnaſſe. Denique in Act. Acad. Reg. Londinenſis, an. 1700. pag. 455, notabile deſcribitur exemplum, quo *Chirurgus*, nomine Proby, *alta operatione calculum virgini feliciter extraxit*; de quo infra, ubi de modo calculum in mulieribus educendi proponam, uberius acturus ſum. Hic ſolum miror, quod licet in laudatis actis Anglicanis & deinde etiam in altera Chirurgiae meae germanicae editione, quae An. 1724. prodiit, relatum ſit, tamen nullus Anglorum, quorum tamen multi de hac operatione diſputarunt, ullam ejus mentionem fecerint; unde ſuſpicandum illud ipſis haud cognitum fuiſſe. Ita nec Galli, qui de argumento hoc ſcripſerunt, nobilem hanc obſervationem notarunt, niſi poſt me ſolus Camillus Falconet, Medicus Pariſinus, in quaeſtione Medica, Chirurgica; *An educendo calculo, ceteris anteferendus ſit apparatus lateralis?* edita Pariſiis An. MDCCXXX. pag. 6. Quae igitur quum ita ſint, mirum utique videri poterat, qui factum ſit, ut praeſtantiſſimi quuque chirurgi ſive lithotomi & cum primis Galli, novam illam ſimplicioremque ac felici ſucceſſu aliquoties peractam curandi rationem nihilominus prorſus neglexerint atque abjecerint (*c*); quum tamen reliquis facilior, longe ſimplicior atque multas ob rationes tutior, paucioribusque ſymptomatibus obnoxia eadem videatur; *neque verendum facile ſit*, *ne partes generationi* aut urinae excretioni ſervientes, ut veſicae ſphincter, aut ureter, aut urethra, aut inteſtinum rectum, aut arteriae venaeque majores, qui hic nullae tales ſunt, concidantur vel lacerentur, neve fiſtula quaedam in perinaeo aut incontinentia urinae, aut impotentia aut ſanguinis nimia profuſio, inde concitetur: utpote quae commoda, praeter alia, doctiſſimus Rossetus jamdudum egregie de hac methodo expoſuit, libr. de partu caeſareo, eamque propterea vehementer commendavit, oſtendendo ſimul *haec veſicae vulnera*, ſi cum abdominis cavo non communicant, & urina in illud influere nequeat, *non eſſe mortifera.*

II.

(*a*) Ibid. pag. 816 ubi ait: operatio haec olim tentata & nunc adminiſtratur ſatis feliciter.

(*b*) In operat. chirurg. demonſtrat. III. artic. XIV. pag. 193.

(*c*) Garengeot. refert, cap. *de alto apparatu*, unum inter optimos lithotomos Pariſinos; & nominatim Thibautum, licet commoda hujus methodi agnoverit, *nunquam tamen in homine vivo eum inſtituere voluiſſe* eumque propterea redarguit. Sed quaero, cur ipſe hoc non praeſtiterit?

Digitized by Google

II.

Atque his ipſis equidem ſimilibusque aliis rationibus probe ponderatis, *Franconicam* iſtam calculos ſuper pubis oſſibus exſcindendi rationem ſpretam, quaſi poſtliminio in ſcholas chirurgorum reducere atque inſtaurare ſtuduit *Jacobus* Douglasius, Medicus Londinenſis eruditiſſimus, qui partim ex ratione, nimirum ex ſitu, ſabrica & nexu veſicae, partim ex eis, quae alii hac de re ſcripſerunt, in conſeſſu Acad. Reg. Lond. An. 1718. oſtendit, *calculum revera ex ſuperiori ſive anteriori corporis veſicae parte, quando ſectio rite inſtituatur, exſcindi poſſe;* ac deinde frater hujus; Joannes Douglasius; chirurgus apud Londinenſes celebris, ipſo opere in homine vivo calculo laborante an. 1719. hoc praeſtitit, paulloque poſt id publicavit, edito circa annum 1720. libello ſingulari, Lithotomia Douglasiana inſcripto: Utpote in quo non ſolum argumentis quamplurimis, ex anatome praeſertim petitis, idem confirmavit, & ſingula ſimul novae hujus lithotomiae prae vulgari commoda recenſuit; ſed quod caput rei eſt, exemplum quoque notatu digniſſimum adoleſcentis, ſedecim annos habentis; in quo feliciter eandem ipſe primum adhibuerit, cum ipſa incidendi & calculum extrahendi ratione, propoſuit (*a*). Haud ita diu poſt eandem operandi rationem & a Douglasio & a Cheseldeno, & ab aliis chirurgis Anglis ſaepius feliciter inſtitutam eſſe ex litteris primo amicorum in Anglia tum degentium, & deinde etiam ex novis libris hac de re poſtea publicae luci expoſitis, uberius intellexi (*b*).

A Douglasio inſtaurata.

III.

Ego vero cum & rationibus ex anatome petitis, & a Rosseto, Dionisio ac Douglasio propoſitis hisdemque ſat gravibus ac manifeſtis, experimentisque jam alias cum in cadaveribus a me ſaepius inſtitutis, tum & in vivis a Douglasio, Cheseldeno, aliisque Anglis ſat felicibus ac multis comprobatam reperirem novam iſtam lithotomiae methodum; ipſemet quoque illam primum, eadem ac Francus & Greenfieldius neceſſitate inductus, anno 1723, menſis Aprilis die XVII, in viro quodam

Quando & quo ſucceſſu ipſam primum inſtituerim.

(*a*) Listerus quidem, nobilis quondam Medicus Anglus, in itinere pariſienſi, quod anno 1699. Londini edidit, affirmat pag. mihi 238, ſe jam olim in Act. Acad. Reg. Lond. aliquid *de operatione hac inſtauranda ſcripſiſſe;* verum quia locum non addidit, ubi haec ſcripſit, eum reperire non potui. Si vero res ita ſe habet, aliqua forte inſtaurationis gloria ipſi prorſus denegari non poterit.

(*b*) Praecipui ex his ſunt W. Cheselden *Treatiſe on the High operation for the ſtone*, hoc eſt, Tract. de alta operatione Lond. 1723. 8. *Anonymi* Cyſtotomia hypogaſtrica Lond. 1724. 4. Eſſay on Lithotomy by Dr. Middleton 4. Lond. 1727. Traité de la Taille au haut Appareil, de Mr. Morand Paris. 1728 &c. Douglas diſſertation *on the High operation* 1729. in qua *ſexaginta homines* hac ratione a variis, maximam partem feliciter, ſectos indicat.

Digitized by Google

dam calculoſo, qui tricenario jam major erat, hic Helmſtadii tentare nullus dubitavi; dum calculi fragmentum aliquod magnum, quod per plagam in perinaeo, *Raviano modo* (quem alias jam aliquoties & forte primus inter omnes poſt Ravium, ut infra uberius exponam, exercueram) a me factam, commode forcipe apprehendere, adeoque nec extrahere poteram, quia forte in foveam ſive diverticulum veſicae, qualia ſaepe ab autoribus obſervata ſunt (*a*), receſſerat, facto, praeſentibus multis medicinae ſtudioſis & chirurgis, proxima poſt primam operationem die, ſine ulla veſicae repletione, utpote quae ejusmodi in caſibus ob vulnus inferius fieri nequit, ſuper pubis oſſibus, ad ductum Rosseti & Douglasii in corpore veſicae vulnere, eoque ope ſcalpelli curvi, cuſpide lenticulata (*Tab.* V. *fig.* 5.) ſurſum deorſumque dilatato, digitorum ope ſatis cito & facile, illud protraxi (*b*). Nam miſerabilis hic homo propter intenſiſſimos, quos continuo perpeſſus eſt, dolores anxius auxilium flagitabat, atque emori potius; quam diutius a calculo extorqueri malebat. Primis quoque ab operatione diebus ſatis bene aeger ſeſe habebat. Circa diem vero quintam vel ſextam horror atque poſtea mox aeſtus aliquis ipſum invadebant. His per adhibita medicamenta convenientia mitigatis, mirifici lumborum atque dorſi dolores, quos ante operationem jam tum idem ſenſerat, cum nauſea atque debilitate virium remanebant. Vulnus tam ſuperius quam inferius absque doloribus quidem erant; ſed purgationem tamen atque glutinationem, cum primis ſuperius, haud quaquam recipiebat (*c*). Tametſi enim emplaſtra inſigniter glutinantia atque faſcia lata uniens (*vid. Tab.* V. *fig.* 8.) qualis adhiberi communiter in iſtiusmodi vulneribus abdominis ſolet, cum balſamo vulnerario praeſtantiſſimo atque ſpleniis oblongis & craſſis utrinque juxta hanc plagam impoſitis, quam diligentiſſime applicabantur; urina tamen nihilominus inde prorumpebat; per fiſtulam autem naturalem ſive urethram nihil omnino, per vulnus vero inferius parum profluebat. Tandem poſt quatuor ſeptimanas homo aegrotus, debilitate ſumma atque nauſea continua confectus, emoriebatur (*d*). Inciſo cadavere, veſi-

(*a*) Conf. *Tab.* XXXII. *fig* 1 & 2. Riolan. Anthropogr. Cap. XXIII.

(*b*) Rossetus, Douglasius, Cheseldenus, Middletonus, Morandus, Dranius, Garengeotus; aliique volunt, *ut veſica ſemper prius liquore impleatur.* Verum Franci, Greenfieldii, Rosseti pag. 282. Berrieri apud Morandum lib. de alto apparatu p. 149. deſcriptum & hoc meum exemplum demonſtrant, rem etiam *ſine repletione* ſuccedere, ſi modo res rite, ut infra docebo, cauteque inſtituatur.

(*c*) Douglasius aliique Angli quoque notarunt, quod, ubi vulnus ſuppurationem & purgationem non admiſit, aegros non ſervari potuiſſe.

(*d*) Doctiſſ. Winslovius in Epiſt. ad Morandum de *alto apparatu* data, quae in Morandi lib. de hac operatione Pariſiis A. 1728 edito, continetur, ſcribit pag. 329. *Apparatum altum in Anglia* a Douglasio, *in Gallia vero* a Morando *eſſe inſtauratam*, utpote qui eum a. 1727. primus Pariſiis, ut ipſe refert, inſtituit. Ego vero quia eum jam diu ante Morandum, quod praefiſcine dixerim, nimirum a. 1723 perfeci, primus forte ero, qui & inter Gallos & inter Germanos ipſum inſtituit, remque totam

veſicae vulnus inferius partim in cervice, partim in ipſa veſica erat; ſuperius vero circa partem ſuperiorem decenter inſtitutum eſſe advertebatur. Neque enim abdomen aut peritonaeum deopertum, neve laeſa aut corrupta inteſtina, neve ſanguinis aut urinae quicquam in abdominis cavo reperiebatur. *Renes autem inſigniter ab ulceribus atque purulenta materia diſtenti* veram dolorum in lumbis & dorſo intenſiſſimorum, ceterarumque noxarum graviſſimarum, atque ipſius denique mortis cauſſam manifeſtiſſime demonſtrabant.

IV.

Prima curationis hujus difficultas.

Sed quicquid tandem harum rerum ſit; tamen, ut aperte, quod res eſt, dicam, primum iſtud lithotomiae altioris ſpecimen meum, quantumvis etiam promta operatio fuerat, efficiebat, ut, contra, quam Rossetus atque Douglasius ſcripſerant, inſigniter utique dubiam, praecipue ſi *ad vulneris glutinationem* reſpexeris, novam iſtam calculos ſuper pubis oſſibus exſcindendi rationem eſſe, ego arbitrarer. Neque id ipſum quidem absque graviſſimis rationibus. Quum enim primo, quemadmodum ex anatomicorum inſtitutis patet, inferior veſicae pars ſive cervix ſphinctere valido inſtructa ſit & quaſi praemunita; ipſaque urina non tam ſponte ſua profluat, quam potius a veſica, naturaliter & cum vi quadam per tunicam ſuam muſculoſam ſeſe contrahente exprimatur; mirum videri haud quaquam debet, quod, ſimulatque veſica, per intus collectam urinam velut irritata, ſeſe conſtringit, citius aut facilius ex aperto nullumque ſphincterem habente vulnere, quam per conſuetum atque anguſtum ſphinctereque clauſum iter ſuum prorumpat, itaque mirifice glutinationem impediat. Accedit, quod ejusmodi vulnerum abdominis orae non niſi difficillime conjungi ſoleant atque glutinari: ſiquidem a muſculis abdominis obliquis & transverſis, ab alba ſive media ventris linea verſus vertebras & ilei oſſa extenſis, continuo eadem diſtenduntur.

V.

Altera curationis difficultas.

Neque vero glutinationis difficultas ab orarum vulneris diſtentione tantum, ſed inde quoque utplurimum naſcitur, quod *deligatio protinus a profluente urina vitiatur atque prorſus inanis redditur.* Quantumvis enim

 magno

totam jam a. 1714. in altera chirurgiae meae editione deſcripſi, imo & ad Winslovium ipſum in epiſtola d. 14 May 1723. Helmſtadii data, quae in libello Douglasii, mox citando, continetur, perſcripſi. Quare miror, cur nemo neque inter Gallos neque inter Britannos, qui poſt a. 1724. de hac operatione ſcripſerunt, hujus rei mentionem fecerit, ſolo Jo. Douglasio excepto, in diſſ. de *alta operatione* an. 1729. edita, pag. 126 & 128; cum tamen mea chirurgia ſatis & in Hollandia & in Germania ubique nota fuerit, eamque etiam Sermesius, Medicus Amſtelodamenſis, in Lithotomia Douglaſſiana, quam a 1726. belgica lingua Trajecti ad Rhenum edidit, jam deſcripſerit.

magno egomet ſtudio id egerim, ut in homine iſto calculoſo, quem ſecundum altam hanc lithotomiae rationem tractaveram, bis vel ter quotidie vulneris orae comprimerentur, atque, balſamo vulnerario optimo inunctae, per emplaſtra glutinantia longiſſima, fereque abdomen integrum cingentia, quam exactiſſime invicem conjunctae continerentur; & ſplenia denique bene longa atque craſſa, utrinque juxta plagam poſita, faſciae unientis praelongae robuſtaeque ſubſidio deligarentur; tamen nihil iſthaec omnia proficiebant: quin ſplenia potius atque faſciae, emplaſtris glutinoſis ab urina profluente reſolutis, ita ſemper brevi madefiebant, ut quam frequentiſſime quidem per dies ſingulos innovari vinctura deberet; ſed glutinatio tamen vulneris nihil interim ſuccederet. Atque ut ne quis forſan opinetur, nos aliquid omiſiſſe vel neglexiſſe eorum, quae ad iſtiusmodi vulneris glutinationem neceſſaria ſint, obſervaſſe juvabit, neminem adhucdum glutinationis modum meliorem eo, qui a nobis eſt adhibitus, propoſuiſſe. Quin imo Douglasius, perinde ac Greenfieldius fecit, in libello ſuo ne verbum quidem de glutinationis modo ſive artificiis addidit; dum non niſi generatim illud ſcripſit, ſeſe hominem calculoſum intra quatuor ſeptimanas in ſanitatem priſtinam reſtituiſſe.

VI.

Glutinatio vulneris ſubinde difficillima.

Ex jam jam propoſitis luculentiſſime, ſi quid ego video, apparet, egregie utique falli eos, qui lithotomiam altam prae ceteris calculum educendi modis a facili & promtiſſima vulneris glutinatione commendabilem eſſe ſtatuerunt. Quod enim ipſi, urinam, ſecundum naturales corporum fluidorum regulas, longe facilius ex infima veſicae parte, hoc eſt, per colis fiſtulam, quam per vulnus in ſuprema veſicae parte factum, profluere, neque facile fiſtulam quandam in perinaeo, ceu fieri quandoque in communibus lithotomiae methodis, propter urinam continuo deſtillantem, ſolet, excitari per lithotomiam altam poſſe judicarunt, id nihil eſſe, prudentiores quique facile intelligunt. Quandoquidem enim urina non tam proprio pondere ſuo per fiſtulam penis elabitur, quam potius a veſica naturaliter coarctata, diaphragmate opitulante, exprimitur; abeſſe vix poteſt, quin citius ex vulnere diducto, quam per urinae fiſtulam ſive urethram, ſphinctere valido clauſam, profluat. Atque id ipſum equidem, niſi ego fallor, in cauſſa mihi fuiſſe videtur, quare chirurgi operandi modum iſtum, licet ſatis feliciter a quibusdam, ut ſupra dictum eſt, adhibitum, unanimi propemodum conſenſu diu omnino ſpreverint. Quod autem nemo illorum vetuſtiorum, qui curandi rationem illam deſcripſerunt, de mirifica iſta glutinationis difficultate, vel & univerſim de glutinationis artificio mentionem fecerit, id ipſum equidem tantum abeſt, ut forte fortuna factum ſit, ut callido potius conſilio atque propterea factum eſſe videatur, ne qua forte difficilio-

Digitized by Google

cilioris glutinationis iſtius culpa curantis imprudentiae tribuatur. Rari enim atque adeo rariſſimi Medici ſunt, qui vel Hippocratis, vel meo etiam exemplo, curationes ſuas minus feliciter confectas aperte deſcribant, poſterisque in exemplum prudentiae proponant. Plerique enim, nec ſine ratione quidem, verentur, ne imprudentiores atque invidi materiam calumniandi inde arripiant, neve a Medico interfectos ſtatuant, qui ſervari propter ipſam noxae gravitatem nulla ratione poterant. Bonnetum aliquoties in hominibus calculoſis lithotomiam altam adhibuiſſe, Toletus equidem ſcribit; (*vid. ſupra N.* 1.) ſed ex aliorum hominum relationibus. Quo ſucceſſu quibusve artificiis vulneris glutinatio inſtituta ſit, neque a Bonneto, neque a Toleto memoratum legimus. Quin Bonnetum atque Gallorum chirurgos pleroſque poſtea fere omnes ſecundum communem ſive majoris apparatus lithotomiae methodum calculoſos ad haec usque noſtra tempora poſtmodum tractaſſe, teſtis eſt hiſtoria atque recentiorum experientia. Ut proinde nihil a veritate alienum ſtatuere nobis videamur, ſi dixerimus: rariſſime a Bonneto atque forte non niſi tum lithotomiam altam ſuſceptam fuiſſe, quando calculi ſecundum communem curandi rationem exſcindi vel protrahi nequtiquam potuerunt (*a*). Forſan enim indecorum atque ab excellentis Chirurgi auctoritate alienum ipſis viſum eſt, fateri, plagam aliquam, quae levior multis videri poterat, vel nullam omnino, vel difficillimam ſaltem curationem recipere. Gallos autem una cum Bonneto praeſtantiſſimisque chirurgis aliis, propter glutinationis praecipue difficultatem, ab alto apparatu hactenus abſtinuiſſe, haud improbabiliter inde conjicimus, quia praeter hanc nulla ſufficiens ratio patet, quare ipſi communem lithotomiae rationem eamque nondum adeo, ut nunc eſt, excultam, novae iſti poſthabuerint, quae promta inprimis eſt, atque propter varia commoda, N. 1. circa finem a nobis relata, commendabilis. Faciamus autem denique, feliciter glutinationem a Douglasio inſtitutam eſſe, utpote in homine juvene atque robuſto, calculumque haud valde magnum ſentiente; tamen quo minus perpetuum altoque apparatui proprium eſſe commodum illud judicemus, diverſi utique calculoſorum habitus prohibent. Saepius enim, quemadmodum ex exemplo a me propoſito liquet, calculi curatio iſtiusmodi hominibus adhibenda eſt, qui & natu jam tum grandes ſunt, & a quamplurimis noxis aliis ita graviter infeſtati & quaſi

 jam

(*a*) Poſſe enim quandoque graves iſtiusmodi caſus incidere, *ubi nec ab excellentiſſimis quidem chirurgis protrahi calculus ex plaga in perinaeo facta queat*, non ex Franci atque Greenfieldii exemplis tantum, ſed ex apertis quoque chirurgorum recentiorum atque expertiſſimorum relationibus manifeſtum eſt. *vid.* Ruyschius *obſerv.* 89. Vita olai Borrichii; in conſpect. ſcript. chem. illuſtr. Sermesius *in lib. de lithotomia* Douglas. ubi aliquot extant hujus rei exempla in praefatione. Denysius obſ. chirurg. ubi ipſe Ravius calculum extrahere non potuit. p. 69. 71. aliaque, ubi alii id non potuerunt, pag. 90 ad 92, item praefatio Coloti libro de lithotomia praemiſſa pag. 43.

jam confecti, ut aut difficulter admodum, aut prorſus etiam non perduci ad glutinationem vulnera iſtiusmodi valeant. Quam equidem propter cauſſam nihil a prudentis Medici officio alienum admittere cenſeri nos poteramus, ſiquidem tunc ſtatueremus, lithotomiam altam pro praeſtantiſſima calculum ſecandi ratione neutiquam haberi neque tuto commendari chirurgis ante poſſe, quam promtiora ac certiora plagam glutinandi artificia & a Medicis excogitata ſint, & quamplurimis exemplis comprobata. Quod enim Toletus exiſtimat, vulneris hujus glutinationem aeque promtam eſſe, atque illa, quae fit in abdominis vulneribus reliquis; id ipſum indicio eſt, virum clariſſimum experimentis hac in re deſtitutum fuiſſe, atque ſolum conjecturis fallacibus locum dediſſe. Ceterum an hic in apparatu alto ſupra veſicam cum fructu inſtitui, a Rosseto atque Solingio (*a*) commendata, *gaſtroraphia* poſſit, dubito; cum hae veſicae puncturae facile gravia mala concitare poſſint, & nonnulli prudentiores chirurgi facere hujus rei experimenta quaedam, ſed ſine emolumento ſuſtinuerint (*b*).

VII.

Praeſertim in illis, qui mali habitus ſunt.

Hactenus, quid olim atque anno praecipue ſupra milleſimum ſeptingenteſimum vigeſimo quarto, quum has inſtitutiones meas chirurgicas lingua germanica conſcriptas in lucem denuo emitterem, de lithotomia alta ſenſerim, explicavi (*c*): ſequitur, *ut*, *quid nunc jam de illa ſentiam, uberius exponam.* Scilicet poſtquam ego penitius ſingula, quae in hac ipſa curandi ratione factu neceſſaria ſunt, una cum recentioribus feliciter admodum a Douglassio, Cheseldeno, Thornhillio, Smithio, Pyo, Maccillio, Morando, me atque aliis confectae curationis hujus exemplis circumſpexi, haud obſcure ex quamplurimis promte ac feliciter curatis intellexi, maximam illam *glutinationis difficultatem non tam a vitio methodi vel ab ipſius vulneris loco aut gravitate, quam potius a pravo corporis habitu aliisque morbis junctis provenire.* Namque in hominibus junioribus, praeſertim pueris ac juvenibus, cetera ſanis facile utplurimum & feliciter vulnus glutinatur, ſicubi juſtam modo vincturam aliquam ſive deligationem cum unguento primum digeſtivo atque balſamo dein vulnerario communi, balſamo ſcilicet *copaivae*, aut Arcaei, aut ſimili alio, una cum conveniente victus regimine diligenter chirurgus adhibuerit. Quod ipſum equidem eo confidentius aſſeverare nunc auſim, quo magis luculenta iſtiusmodi hominum exempla ſunt, quos feliciter Douglasius, Che-

(*a*) Loc. citat.
(*b*) *Middleton* lib. cit. p. 35. *Morand.* Tr. de alto appar. p. 132. *Praebiſch* de alt. oper. p. 7.
(*c*) Supra jam §. III monui, neminem Gallorum & Anglorum, qui poſt annum 1724. de hac re ſcripſerunt, hujus obſervationis mentionem feciſſe, ſolo Jo. Douglasio excepto.

Digitized by Google

Cheseldenus, & alii modo nominati, atque egomet ipſe poſtea ſecundum iſtam lithotomiae rationem priſtino vigori ſuo reſtituimus; & quorum ultimorum quorundam prolixior jam facta mentio eſt in illa *diſſertatione*, quam *de alto apparatu* anno jam 1728. in lucem publicam emiſi. Ut proinde facere aliter haudquaquam poſſimus, quam ut hunc calculos ſuper pubis oſſibus exſcindendi rationem *in pueris* ac *juvenibus* ceteroquin ſanis, quorum nullus mihi adhuc mortuus eſt, & quales etiam fere omnes a praedictis viris reſtituti ſunt, egregiam multisque in caſibus haud contemnendam lithotomiae methodum eſſe ſtatuamus (*a*), praeſertim ſi calculus altius in iis haeret, quam ut pro parvo apparatu ope digitorum ad infimam perinaei regionem, quemadmodum ſubinde fit, commode propelli queat; vel forte aſper valde & ſpinoſus percipiatur. In pueris tamen & infantibus, qui vehementer clamant, ut nulla prorſus veſicae repletio propterea fieri queat, quale exemplum Morandus deſcripſit (*b*), ſi calculus non ſpinoſus & ad perinaeum digitis deduci poteſt, *ego parvum apparatum alto, tanquam certiorem & minus periculoſum, praefero.*

VIII.

Cavendum ne mors calculoſorum operationi huic tribuatur.

Non ſum equidem neſcius, exſtare utique exempla eorum, qui poſt confectam hanc operationem, modo citius modo tardius, exſpirarunt. Sed quia & poſt alias methodos nonnulli, imo multi ſubinde moriuntur, minus juſta collectio foret, ſi quis ſtatueret, ab vulneris hujus in parte anteriori veſicae gravitate, vel a vitio quodam alio huic methodo annexo, eosdem ſemper periiſſe. Fere ſingulos etenim, qui poſt adhibitam lithotomiam altam emortui ſunt, cum propter pravum corporis habitum viresque jam nimis detritas; tum & vel maxime propter graviſſima *renum & veſicae ulcera* interiiſſe, inciſorum cadaverum luſtratio quam maniſeſtiſſime demonſtravit (*c*). Praeterea in aetate provectioribus ſive *ſenioribus* trigeſimum annum ſupergreſſis, quia hi plerumque diu a calculo conflictati, atque vel gravi ulcere renum aut veſicae, vel alio quodam morbo ſimul laborant, vel viribus jam nimis exhauſti ſunt, eam ut plurimum haud feliciter ſuccedere in meis aegris & in eis; qui a Douglasio deſcribuntur (*d*), imo & in Morandi exemplo (*e*) obſervavi; dum quidam vel ob haec vitia, alii ex abſceſſu in cellulari circa veſicam ſub-

(*a*) Ita etiam a Dranio. lib. qui *Parallele* inſcribitur, pag. 105. & Garengeoto multis in caſibus praeſtantiſſima operatio habetur, *une operation excellente* chirurg. T. II. p. 274. ſi modo chirurgi limites peritonaei circa veſicam probe obſervent.

(*b*) Lib. de alto apparatu pag. 249 & 250.

(*c*) Optime prae ceteris hoc videri poteſt ex Douglasii diſſ. *de alto apparatu*, in qua plurima ejusmodi exempla referuntur, praeſertim in Append. p. 85. & ſeq.

(*d*) Ibid. & praeſertim pag. 91.

(*e*) Deſcripto in libello de alta operatione, *Traité du haut appareil* p. 212.

Digitized by Google

ſubſtantia ſuborto, alii ex cancro veſicae perierunt: adeoque in virili & ſenili aetate illam vix amplius inſtituam, niſi neceſſitas forte quaedam & cum primis ea, quando calculus in perinaeo educi non poſſet, hoc exigat. Cavendum itaque diligenter eſt, ne, ſi qui forte ſervari nulla curandi ratione alia potuerunt, ipſorum mortis culpa temere in lithotomiam altam, ut nonnulli fecerunt, conjiciatur; neve ſtatuatur, longe gravius homines calculoſos periclitari, longeque facilius emori, ſiquidem lithotomiam altam ipſi ſuſtinuerint, quam ſi ſecundum communem, id eſt, magnam, aliamve ſecandi rationem fuerint tractati. Ceterum quo facilius innocentiſſima illa curandi ratio ab injuſtis criminationibus vindicetur, chirurgorum eſt proſpicere, *ne qua facile iſta calculum ſecandi ratio in illis adhibeatur*, *qui aut inſignem corporis jam debilitatem aliquam*, *aut graviſſimas noxas alias ſentiunt*, aut ultra annum trigeſimum conſtituti ſunt. Nam nullus adhuc ex pueris & juvenibus, quos hac ratione a calculo veſicae liberavi, mihi mortuus eſt, & plerique etiam alii ab aliis ſervati ſunt (*a*); ſed ſolum ſeniores; qui trigeſimum jam annum ſuperarunt, vel alias a morbis fere confecti fuerant. Ceterum, quemadmodum etiam rectiſſime Douglasius obſervavit, *malum plerumque certiſſimaeque mortis ſignum eſſe ſolet*, *ſi neque ſuppuratio*, *neque expurgatio vulneris rite procedunt.* E contrario illi, in quibus feliciter ſuppuratio ſuccedit, id quod in junioribus & ceteroquin ſanis plerumque bene contingit, fere ſemper ad ſanitatem perveniunt.

IX.

Veſicae ſitus & habitus ratione hujus operationis. Quid de calculi per adhibitum apparatum altum curatione ſtatuendum ſit, explicavimus: ſequitur, ut ipſum *operandi modum*, & cumprimis quomodo ego eum inſtituere ſolitus ſum, paullo curatius exponamus. Antequam vero hoc fiat, opus eſſe exiſtimo, ut in tironum gratiam nonnulla *de veſicae ſitu*, *nexu*, *conformatione & habitu* prius moneam; quia ſcientia horum accurata ſumme hic eſt neceſſaria. Igitur ſi cadaver virile aperitur & in veſicam inquiritur, ea utplurimum, praeſertim ſi vacua eſt, ita collapſa & ſub oſſibus pubis atque inteſtinis abſcondita latet, ut vix quicquam de ea in conſpectum prodeat. Sed ſi vel flatu vel injecta aqua ipſa repletur, gradatim extenditur, & tandem notabiliter ſupra oſſa pubis verſus umbilicum ſeſe expandit, ut magna eaque ſuperior ejus pars; corpus nempe & fundus, egregie conſpici queant. Hoc ut tironibus melius innoteſcat, figuras nonnullas Tab. XXX, maximam partem ex praeſtantiſſimo Cheseldeno mutuatas (*b*), hic in auxilium vocabo. Itaque fig. 1. indicatur cadaver ſitu obliquo, paullo ad dextrum

(*a*) Patet hoc ex eodem Douglasii libello & ex aliis ſcriptoribus, qui hac de re commentati ſunt.

(*b*) Libro de alto apparatu, anglice conſcripto, An. 1723.

dextrum latus inclinatum, & in eo potiſſimum venter, in quo remotis tegumentis communibus & muſculis abdominis peritonaeum inteſtina obtegens & cum primis veſica litt. A magna ex parte, quoad corpus & fundum ſe oſtendit, decem unciis aquae (*a*) repleta. B urachus, quo umbilico nectitur; C C arteriae umbilicales; & D D oſſa pubis, tegumentis reflexis tecta, ut ſic quantum veſica bene repleta ſuper oſſa pubis in ventre emineat, pateſcat. Fig. 2. exhibet abdomen penitus, remoto ſive diſſecto etiam peritonaeo, apertum, & in eo veſicam viginti unciis aquae diſtentam; ſed ſic, ut interior peritonaei lamina A A A A, quae firmiter hic ei adhaeret, relicta, exterior, celluloſa ſcilicet, quae muſculis abdominis proxima, ablata ſit. Litt. B B denotant illam veſicae partem, muſculis abdominis, & cum primis pyramidalibus & rectis proximam, remota lamina exteriori celluloſa, ita, ut fibrae muſculoſae ejus in conſpectum veniant. C C C C C limites laminae peritonaei interioris, veſicam & cumprimis ejus fundum obtegentis, ubi inteſtina eam tangunt & qua veſica ex cavo abdominis excluditur (*b*). D D oſſa pubis, E E inteſtina; B B vero locum medium corporis veſicae diſtentae, qui in operatione alta inciditur. Fig. 3. deſignatur *dimidia eaque dextra pars abdominis aperta*, tegumentis & inteſtinis ablatis; in ſitu recto. Litt. A A, veſicae pars ſuprema, *quae proprie fundus appellatur*, peritonaeo obtecta, cavum-abdominis reſpiciens, & quam inteſtina attingunt; cujus terminus ſive limites in veſica diſtenta ad litt. a a a a. B B B, ipſum corpus veſicae, valde extenſum, in latere dextro, muſculis abdominis alias junctum, quod cum cavo abdominis non communicat, ſed per limites peritonaei a a a a ab ipſo diſtinctum & ſeparatum eſt, atque ſi laeſum vel inciſum eſt, intra terminos a a a a, urinam non in abdomen effundit, ſed extra corpus, & ſpeciatim in alto apparatu, ſuper pubem b b, locum, ubi in alta operatione veſica incidi ſolet, ubi vulnera veſicae non ſunt lethifera; C C C, arteria umbilicalis dextra; DD, urachus; E, os pubis parte tegumentorum tectum; F, ligamentum latum hepatis; G, pars hepatis; H pars renis dextri; I, pars ureteris dextri; KK, membrana adipoſa; L, muſculus pyramidalis ſiniſter; M M, muſculus rectus ſiniſter. Fig. 4. indicare volo abdomen apertum, & in ipſo *veſicam*, *eo in ſtatu, quando parum vel modice diſtenta eſt:* ubi A A A A A fundum ejus

Ccccc c peri-

(*a*) *Modum veſicam* pro hac curatione prius aqua vel liquore alio conveniente *replendi* primus docuit Rossetus, lib. de partu caeſareo, pag. mihi 263 & ſeq. edit. Pariſ. an. 1590. *Hoc vero non ſemper abſolute eſſe neceſſarium*, partim Franci, partim exemplo alio a Rosseto pag. 282. relato, aliisque infra indicandis cognoſci poteſt.

(*b*) Garengeot quidem perhibet, *veſicam extra ventrem eſſe*; (*hors du ventre*, Chirurg. T. II. pag. 274.) verum hoc falſum mihi eſſe videtur. Eſt quidem veſica extra peritonaeum, praeſertim ſi collapſa eſt, ſed non extra ventrem: quia ſita eſt in pelvi, quae eſt cavitas illa abdominis inferior, quam oſſa innominata & os ſacrum efficiunt, quae conſenſu omnium reliquorum anatomicorum ad ventrem pertinet. Quaecunque igitur pars in hac pelvi eſt, illa etiam in ventre ſive abdomine ſita eſt.

Digitized by Google

peritonaeo cinctum, oſtendit, cujus laeſio mortem infert; BBB vero, partem veſicae extra peritonaeum, inter hujus limites, linea CCC indicatos, & oſſa pubis DD, hic valde anguſtam ſive exiguam (*a*), ut inde intelligatur, quam caute tunc procedendum ſit, quando veſica parum vel nihil diſtenta, operatione alta calculus inde extrahendus; & quomodo tunc *inciſio veſicae non amplo, ſed anguſto ſcalpello*, quam cautiſſime ſit perficienda. *Quando enim veſica in fundo*, hoc eſt, in ſuprema, ſive ea parte vulneratur, ubi interna peritonaei lamella cingitur, & urina per vulnus in abdomen influere poteſt, nimirum in parte AAA fig. 2 3 & 4, ubi peritonaei interna lamella cincta, lethiferum eſt vulnus, atque non niſi in parte extra peritonaeum BBB, veſicam incidere hic licet. EE inteſtina indicant.

X.

Operandi modus quis ſit.

His fundamenti loco praemiſſis, ſine quo temere quis hanc operationem ſuſcipit, ſequitur nunc *ipſa alta ſic dicta ſectio ſive operatio.* Scilicet, praemiſſa, ut decet, praeparatione (*b*), aegrotus ante omnia ſuper menſam lectumve ſic reſupinatur, ut nates paullo altiores ſint capite, diligenterque quoad manus, pedes, coxas, caput atque pectus ab adſtantibus robuſtis comprehenditur; *vix enim, ut ligetur*, ſi idonei miniſtri praeſto ſunt, ob metum, qui aegris inde ſaepe incutitur, hic opus eſt: quam etiam ob cauſſam nonnulli *lectum tabulae praeferunt* (*c*). Capiti etiam pulvinar ſubjiciatur, ut ſic dorſum quaſi vacuum ſit, quo muſculi abdominis aliquo modo relaxantur. Deinde catheter aliquis cavus argenteus, idemque in altero extremo fiſtula flexili vel *coriacea*, vel ex aſpera arteria galli indici, cum Douglasio, vel, ut Cheseldenus praecepit, ex uretere bovis, vid. Tab. XXX. fig. 5. AA, DDD atque ſyringa ampliori inſtructus; quae cum tubulo C conveniat, leniter ac pedetentim in veſicam demittitur, itaque tanta aquae tepidae, vel decocti hordei, aut lactis portio in eandem blande compellitur, quantam aeger ſine inſigni moleſtia aut dolore perferre poteſt, aut quanta quidem ſufficere pro explenda atque aliquatenus ſaltem diſtendenda veſica videtur (*d*). Quo

(*a*) In Bidloi Tab. 41. hoc ſpatium adhuc anguſtius, attamen una cum peritonaei plicis ad latera bene repraeſentatur.

(*b*) Haec quanti ſit momenti ratione & exemplis docet Middleton. lib. cit.

(*c*) Ut Cheseldenus lib. de alta operat. p. 6. Morandus & Winslovius in *Morand.* lib. de alto apparatu pag. 232 & 331. quod vero Rossetus jam praecepit lib. cit. p. 270.

(*d*) Nonnulli & inter hos etiam Garengeot. l. c. p. 250. volunt, ut eousque extendatur aqua veſica; *donec per gibbum ſive tumorem in pubis regione ſentiri queat.* Sed hoc quidem in mortuis, verum, ut uſu didici, ob ſpasmos & ob dolores in vivis vix cognoſci poteſt. Imo exempla apud Cheseldenum referuntur, ubi veſica a nimis magna injectae aquae copia disrupta eſt. Solingenius ſuadet, ut *flatu, folle injecto*, veſica diſtendatur, in oper. chirurg. p. m. 259. ſed hoc nihil prodeſt, imo, ut noxium, jam a Rosseto rejectum eſt, l. c. p. 276.

Digitized by Google

Quo rite peracto, catheter hic e vesica retrahitur, atque penis mox, ne aqua injecta rurſus effluat, ab adminiſtro quodam comprehenditur, & urethra gnaviter comprimitur, vel ad perinaeum etiam deprimitur; vel etiam ligula vel funiculo plano modice conſtringitur. Tum a dextra aegri ſtans, jubeo, *ut prudens aliquis miniſter, indice & medio digitis in anum curandi inſertis, calculum cum veſica ſurſum pellat* ſive elevet; ego vero cutem primo cum pinguedine atque deinde pedetentim & gradatim abdominis muſculos, per adhibitum ſcalpellum quoddam exiguum, quale videri poteſt *Tab.* XII. *fig.* 14. vel aliud ſimile (*a*), in manubriolo probe firmatum, ſuper pubis oſſe, vel in ipſa linea alba (*b*), vel tamen mox *juxta infimam albae lineae partem*, (vid Tab. XXX. fig. 3. b b, vel fig. 4. B C) linea recta ſenſim, & quam providiſſime fieri poteſt, incido. Debet autem plaga externa in pueris tres circiter digitos latos, in adultis vero quatuor digitorum vel palmae amplitudinem longitudine ſua adaequare. Denique ſimul ac digitis alterutrius manus in vulnus inſertis; & cumprimis indice ſiniſtro ſummam pubis oſſium partem & ſupra horum juncturam humorem iſtum, qui veſicam diſtendit, perſentiſco; (quod ipſum tamen, praeſertim in veſica parum vel modice etiam diſtenta, vix vel ſaltem non tam facile, ut nonnulli perhibent, ob ſpaſmos partium in operatione, vel ob veſicam duriorem, aliasve ob cauſſas contingit) tunc vel praedicto ſcalpello, vel etiam falcato, eoque acuto, veſicam, ut mox uberius dicam, proxime ſupra juncturam oſſium pubis incido; vel etiam, ut ſemel commodiſſime & non ſine ſucceſſu feci, *acu* ſive *clavo cuſpide triangulari* (Troicar) ſine cannula, Tab. XXIV. fig. 2. eam aperio. Verum ſi veſica parum, vel prorſus non repleta eſt, cautius, ne fundus veſicae laedatur, agendum. Nam tum indice manus ſiniſtrae, vulneri juxta pubis oſſa inſerto (*c*), peritonaeum, quod tunc oſſibus pubis vicinum eſt, & quaſi incumbit, a pubis oſſibus ſurſum blande diduco, ne vel hoc, vel fundus laedatur, & ſcalpellum anguſtum ſive tenue, vel etiam acum illam triangulari cuſpide provide juxta pubis oſſa in veſicam, *ſed non in fundum*, ut nonnulli male docent, verum *in corpus veſicae & quidem oblique ſub oſſibus pubis verſus cervicem ipſius*; ſicut Rossetus jam dudum recte docuit (*d*), demitto, ſic tamen ut exiguum

 cuſpide

(*a*) Vid. Tab. XXXI. fig. 8. vel fig. 18; quale Albucasis jam pro calculo excidendo commendavit Part. II. Cap. LX.

(*b*) Quidam, atque inter hos potiſſimum etiam Garengeot, *ſectionem lineae albae periculoſam adeoque ſerio vitandam eſſe praecipiunt.* Sed non ſolum experientia, optima rerum magiſtra, hanc cautionem vanam eſſe, me & pleroſque ſupra laudatos viros, qui hanc operationem ipſi perfecerunt, docuit, eamque aeque facile, ut muſculi, rurſus glutinari; (conf. Morandi lib. de alta operatione pag. 92. 209. 235. 350.) Verum Winslovius in eodem libro pag. 336, iſtam cautelam nullius momenti & fere ineptam eſſe aſſeverat.

(*c*) Hic modus a nullo, quantum novi, eſt deſcriptus.

(*d*) Lib. de partu caeſareo, pag. mihi 271.

cuſpide tantum fiat vulnuſculum. Quo quidem facto, pars liquoris vel aquae injectae, vel urinae etiam retentae, ſtatim ex hoc veſicae vulnuſculo prorumpit (*a*). Per idem vero foraminulum ſive plagam mox ſcalpellum incurvum aut directum, ſed lenticulatum, ſive nodulo loco cuſpidis inſtructum, (*vid. Tab.* V. *fig.* 3. 4 & 5.) in veſicae cavum infero, directoque ſurſum, verſus veſicae fundum lenticula ſive globulo, aut obtuſo apice, veſicam quoque ſurſum verſus ducto ſcalpello, ad unum vel binos digitos, pro aegrorum magnitudine, prudenter concido: ita vix & ne vix quidem peritonaeum vel fundus veſicae laeditur, ſed ſolum corpus veſicae Tab. XXX. fig. 2. B B, & quidem prope cervicem ac circa medium aperitur; peritonaeum vero A A A fig. 2. 3 & 4. manet integrum, atque nondum adhuc hoc modo illud laeſi. Sunt qui volunt, *veſicae inciſionem a parte ſuperiori eſſe incboandam* & quidem mox ſub uracho, *& inde ad os pubis continuandum*, idque unica ſectione (*b*), hancque meam incidendi rationem, quam a Rosseto ac Douglasio didici, damnant atque periculoſam proclamant, hacque in re *maximum totius operationis periculum conſiſtere affirmant* (*c*), id quod ipſis libenter concedo. Verum quia raro & vix unquam certi eſſe poſſumus, quousque diſtenta veſica, & ubi locus ille ſit ſub uracho, quem incidi volunt, meam modo deſcriptam ſecuriorem eſſe judico, praeſertim ſi ſcalpello lenticulato, quem tamen nonnulli illorum etiam rejicere videntur, cogitate & prudenter fiat. Hac enim ratione nunquam adhuc peritonaeum diſſecui, licet operationem in aliquot caſibus, ubi nulla vel ſaltem parca admodum veſicae repletio aderat, rite perfecerim; *cum e contrario illi, qui a parte ſuperiori inciſionem inchoarunt*, licet veſicam probe, & quantum forte fieri potuit, repleverint, *peritonaeum conciderint*, & aegri cum gravibus ſymptomatibus mortui ſint (*d*). Praeterea mea incidendi ratio tam in veſica bene impleta, quam etiam in eis caſibus, ubi parum vel nulla prorſus ratione repleta veſica eſt; ergo in omnibus ſuccedit; alter vero modus non niſi in veſicis multum aut quam maxime diſtentis ſuccedit: quare & Thibautus, magnus haud pridem lithotomus Pariſinus, ut Winslous & Morandus referunt (*e*), eam huic praetulit. Utplurimum vero quando vulnus veſicae inflixi tantum, ut digitum juxta ſcalpellum lenticulatum immittere poſſim, indicem ſiniſtrae manus immitto, eum verſus fundum veſicae in formam unci incurvo, eo veſicae partem ſuperiorem verſus umbilicum blande traho, & plagam deinde ope ſcalpelli uberius, deorſum

(*a*) Qui amplo ſcalpello veſicam hic perforare vult, facile ejus fundum laedit, eique vulnus lethiferum infligit.

(*b*) Vid. Cheselden. de alta operatione. Middleton de lithot. p. 17. 18. Morand. Tr. de alto apparatu, pag. 93. 94.

(*c*) Middleton loc. cit. pag 20. Morand. p. 100.

(*d*) Middleton p 35. 36. Morand. p. 131. 134.

(*e*) Morand. lib. de alta operat. pag. 333.

Digitized by Google

ſum verſo ſcalpello, ad oſſa pubis & collum veſicae diduco; quo ipſo ea utplurimum ſatis ampla fit. Interea tamen mox poſtea alterius quoque manus indicem in veſicam demitto, eoque & calculi ſitum & magnitudinem & an forte, ſi calculus magnus, uberior vulneris diductio neceſſaria ſit, exploro: atque hac re perſpecta, ſi uberior dilatatio opus eſt, digito in veſica adhuc relicto, ipſam paullulum attollo, ac vulnus ſcalpello lenticulato vel ſurſum vel deorſum, vel utrinque, quantum pro calculi magnitudine ſatis eſſe ac tuto ſine laeſione fundi fieri poſſe judico, dilato (*a*). *Sin vero in calculo minori plaga jam ſatis ampla eſt*, ſcalpellum pono atque adminiſtrum illum, inſertis in aegroti anum digitis anterioribus, *calculum, quoad fieri poteſt*, iterum quam diligentiſſime ſurſum verſus compellere jubeo: ipſe vero vel per immiſſos digitos, quando calculus parvus eſt, ut quandoque feci, vel &, ubi digiti, (nimirum ſi calculus magnus) ſoli haud ſufficiunt, per demiſſum ope digitorum uncum, Tab. XXVII. fig. 10, aut forcipem calculariam, prout commodiſſime comprehendi poteſt, eundem protrahere ſtudeo (*b*). Quibusdam, *qui catheteris immiſſionem & aquae injectionem pertimeſcebant*, infuſum theae largiter antea bibendum dedi, clauſa interim ferramento Tab. XXVI. fig. 9. urethra, ut veſica ab urina diſtendi aliquantulum potuerit, atque ſic eam & apte incidi & calculum commode extraxi, licet ſint, qui hoc fieri poſſe negent (*c*). *In eis, ubi calculum per vulnus in perinaeo educere non potui*, id quod bis mihi accidit, & *ubi veſica neque aqua injecta, neque urina retenta*, ob praedictum vulnus, *diſtendi potuit*, quemadmodum id & Greenfieldio & forte etiam Franco contigit, cute, pinguedine inter rectos abdominis muſculos caute inciſis, digitum indicem manus ſiniſtrae inter os pubis & peritonaei membranam (conf. Tab. XXX. fig. 4. B B & Bidloi Tab. 41) prudenter inſerui, eoque hanc ab oſſe pubis quam cautiſſime ita ſenſim diduxi, ut veſicam praedicta ratione, primum exiguo, dein ampliori vulnere incidere, calculumque poſtea ex ea, ſine laeſione peritonaei aut fundi veſicae, educere

potue-

(*a*) Perhibent varii ac ſi vulnus poſt primam inciſionem in hoc modo diduci amplius non poſſet aut liceret; verum ſcalpello lenticulato hoc tuto fieri poteſt.

(*b*) Pro vitio altae operationis reputat Denysius pag. 113. quod calculus digitis ſubinde extrahi queat; quod vero inter commoda referendum maxime.

(*c*) Rossetus quidem jam hanc *veſicam implendi modum propoſuit*, pag. 269 & 275, & quidem ſpeciatim copioſe hauſtis *aquis ſpadenſibus* aliisve ſimilibus diureticis liquoribus; ſed nullum novi inter Anglos aut Gallos, qui hanc operationem perfecit, & hunc hac in re ſecutus fuerit. Attamen & hunc modum ſuccedere, praeter mea exempla, probat experimentum Probbischii, Chirurgi Germani, Boruſſici, qui hac ratione quoque felici ſucceſſu puerum duodecim annos natum a calculo liberavit & ſanavit, licet peritonaeum ita inciderit, ut inteſtina proruperint; quemadmodum hoc in peculiari ſchediasmate *de operatione alta*, lingua Germanica A. 1727. Regiomonti publicavit. Attamen Winslous ſuadet, ut hunc in finem aeger per aliquod tempus ante ſectionem, poſt hauſtum copioſum potum tenuem, retentioni multae urinae ſenſim aſſueſcat, & veſica ſic gradatim magis expandatur. vid. Morand. l. c. pag. 310.

potuerim. *Hujus quidem artificii recentiores, qui de alto apparatu ſcripſerunt, haud meminerunt*; licet in ejusmodi caſibus, ubi ceteris methodis calculus protrahi nequeat, inſignem uſum habere poſſit, veſicaeque proinde hac in methodo, *per injectionem repletio*, ut uſus docuit, *non adeo ſemper aut abſolute*, ut multi volunt, *ſit neceſſaria.* Attamen longe major cautio & diligentia hic eſt adhibenda, quam ubi veſica liquore repleta eſt.

XI.

Fundus veſicae an incidendus?

Perhibent nonnulli *fundum veſicae in hac operatione incidendum, calculumque per eum* eximendum eſſe, & inter hos etiam Garengeotus in utraque operat. chirurg. ſuorum editione. Sed male, imo peſſime. Nam hoc falſiſſimum eſt, & errorem gravem indicat, qui ex non rite intellecta veſica diverſisque ejus partibus provenit. Sciendum enim eſt, Garengeotum in *ſplanchnologia* ſua *nihil quicquam*, ubi de veſica agit, *de ejus diviſione ac diverſis illius partibus* proponere, quae tamen in curationibus chirurgicis & vulneribus, quae in veſica occurrunt, ac praeſertim in variis calculum e veſica eximendi modis, ſcitu ſumme ſunt neceſſariae, niſi tirones in graviſſimos imo lethiferos errores inducere velimus. Alii *veſicam* tantum in *collum* & *fundum*, omiſſo prorſus *veſicae corpore*, ſed male quoque, diſtinguunt; atque hi, ſi de operatione alta ſive hypogaſtrica ſectione ſcribunt, *fundum in hac curatione incidendum* eſſe docent: cujus tamen inciſio ut plurimum, ſicuti jam dixi, & quamplurimi prudentes Medici ſentiunt, mortalis eſt: quia urina ſic in cavum abdominis influit (*a*), putreſcit & hominem ſic interficit (*b*). Itaque ſi accurate & rite de veſicae partibus agere velimus, ea, ut jam dudum in compendio meo anatomico feci, *in collum ſive cervicem, corpus veſicae & fundum dividi debet*, eadem prorſus ratione ac lagena, (quia, ut Riolanus (*c*) aliique varii recte docent, ſimilitudinem cum lagena habet atque quam aptiſſime cum ea comparatur) *in collum, lagenam ipſam ſive corpus lagenae, & fundum ejus dividi* ſolet. Abſonum autem eſt omne id, quod collum lagenae ſequitur, id eſt, ipſam lagenam, fundum appellare vel ſub fundi lagenae nomine comprehendere, cum fundus, vulgi etiam conſenſu nihil aliud denotet, quam partem lagenae extremam ſive infimam, collo oppoſitam: adeoque & illud in veſica, licet in corpore lagenam inverſam repraeſentet, (vid. Tab XXIX. fig. 8. vel Tab. XXXII. fig. 1 & 2.) ita intelligendum erit. Igitur Tab. XXIX. fig. 8. litt. AA, denotat *collum veſicae*; BB, *veſicam ipſam*, ſive corpus veſicae; C vero *fundum*, licet pars ſit ratione ſitus in corpore noſtro, dum erecti ſumus ſuprema,

(*a*) Hac de re jam nonnulla dixi in diſſert. quae de *Anatomes majore neceſſitate in chirurgia, quam Medicina agit*, pag. 33.

(*b*) Conferri poteſt Alghisii Lithotom. p. 94.

(*c*) Anthropogr. cap. XXII. de veſica.

Digitized by Google

ſuprema, DD glandulam *proſtatam;* EE, partem *veſicularum ſeminalium* e puerulo. Nam veſica alias vulgo conſideratur acſi e corpore exempta eſſet; ubi ea pars anguſta, per quam laniones veſicas inflant, *collum* ſive *cervix*, pars huic oppoſita, atque tunc inferior *fundus*, ſicut in lagena; reliquum vero *veſica ipſa* ſive *corpus veſicae* jure meritoque appellatur: quod, ut Rossetus jam recte docuit, incidendum, non fundus (*a*). Quemadmodum vero in hac operatione *facies corporis veſicae anterior, media & inferior*, ut in Tab. XXIX. fig. 8. litt. BB & Tab. XXX. fig. 2. BB; ita in parva ſeu *Celſiſtica* & laterali operatione *facies corporis veſicae inferior & lateralis* Tab. XXIX. fig. 1. quem *baſin* nonnulli haud inepte appellant, ſine damno inciditur; *in neutra vero fundus.* Quotiescunque enim fundus Tab. XXX. fig. 2. 3 & 4. AAA, vel etiam ea pars corporis veſicae poſterior, quae cavum abdominis reſpicit, peritonaei lamina interna obducta, perforatur, ita ut urina per vulnus in abdomen influere queat, toties ejusmodi plaga, ut ſupra jam dixi, mortem poſt ſe trahit. *Adeoque non ſunt audiendi, qui fundum veſicae in hac methodo incidendum eſſe tam audacter pronunciant*; imo hanc ſententiam ipſi Rosseto adſcribunt, qui tamen hoc nusquam praecepit; ſed *ſolum corpus* BB, inter cervicem & fundum, ubi veſica a lamina peritonaei interna libera eſt, ut ſupra jam demonſtravi, incidi vult. Ita etiam magnus Riolanus l. c. tam diſtincte de *cervice*, corpore, & *fundo veſicae* differit, ut mirandum, *recentiores pleroſque Gallos hanc*, mea quidem ſententia, *adeo magni momenti diſtinctionem fere prorſus neglexiſſe*, & fundum quaſi rem nullius momenti, incidendum praecepiſſe. Angli contra plerique cum Rosseto & mecum corpus incidendum eſſe docent, & inter alia & hoc patet ex iis etiam verbis, quae Moranlus ex Midletono gallice vertit (*b*), quando dicit, *ſi inciſio corporis veſicae* ſatis ampla eſt (*quand l'inciſion dans le corps de la veſſie eſt ſuffiſament etendue*) &c.

XII.

Calculo eum in modum ut N. x. propoſui, educto, proximum eſt, ut, digitis in veſicam demiſſis, chirurgus denuo exploret, num quid forte praeterea intus deliteſcat, quod extrahi oporteat: *id quod hac in methodo melius, quam ulla alia fieri poteſt*, imo & certius. Si nihil alieni intus reliquum eſt, mox, tecto linteolo aut ſpleniolo vulnere, in lectum aegrotus deponitur, & vulnus deinde primo linamentis aridis ſuper ejusmodi linteolo, ne linamenta carpta in veſicam incidant, ſplenioque contectum mantili quodam longo & complicato, circum abdomen injecto, *Poſt operationem quid fieri debeat.*

(*a*) Lib. de partu caeſareo, mihi pag. 261. 271. 272 edit. Pariſ. An. 1590.
(*b*) Traité de la Taille au haut appareill p. 99. conf. & pag. 52. Douglas. diſſ. de alta operat. p. 87. & alibi. Dranius etiam hanc differentiam bene obſervat *Paralele* pag. 176. 188. 189. & alibi.

Digitized by Google

jecto, leniter comprehenditur, quemadmodum ſcilicet fieri in abdominis vulneribus reliquis ſolet. Aliquot horis ab operatione elapſis, vulnus linamentis carptis unguento digerente inunctis & emplaſtro contegitur, ſplenioque craſſo, aqua calcis calida, cui ſpiritus vini camphoratus cum lapide medicamentoſo vel & ſale ammoniaco admixtus eſt, aut oxycrato, aut vino calido cum herbis digerentibus decocto, madente, ſuper maximam abdominis partem frequenter impoſito, per mantile circum corpus injecto gnaviter deligatur. Idem negotium per quatuor vel quinque primos ab operatione dies continuatur, ne qua forte gravis inflammatio aegrum affligat: ubi etiam quandoque, detecto vulnere ventri imponi poteſt, ut ſi quid noxii intus ſit, illud per vulnus effluere queat. His diligenter obſervatis, in juvenibus & pueris ceterum ſanis, imo & quandoque *viris & ſenibus vegetis ac robuſtis*; ſicut & de his nonnullae obſervationes proſtant (*a*), non ſuppuratio ſolum feliciter ſuccedit, ſed vulneris quoque purgatio intra ſeptem, novem, decem, aut duodecim fere dies abſoluta eſſe deprehenditur. Itaque tum vulneris deligatio, *copaivae* aut Arcaei balſamo adhibito, ſemel aut bis quotidie innovatur; orisque hiantibus per impoſita emplaſtra glutinoſa eademque anguſta, quam, quemadmodum alias in ſutura ſicca fieri ſolet, exactiſſime comprehenſis. Namque citius eadem applicare, non ſupervacuum modo ſed perniciosum quoque eſſe exiſtimo: quia purgationem vulneris & veſicae impediret. Super emplaſtra faſciam aliquam unientem injicere, vel & mantile hactenus adhibitum paullo firmius conſtringere convenit, atque id ipſum tam diu facere, donec abſoluta eſſe vulneris veſicae glutinatio advertitur, & urina per naturale iter omnis rurſus profluit: ubi reliquum linamentis aridis exſiccatur. *Solet autem in quibusdam aegris tertia hebdomade, in aliis autem quarta, imo & paullo ſerius plaga glutinari*, pro diverſo aegrorum habitu & valetudine reliqua.

XIII.

Quid obſervandum ſit praeterea.

Simul atque ſurgendi, ſedendi atque ambulandi facultatem aegri receperunt, vel & ubi tale quid faciendi deſiderium oſtenderunt, vel etiam in latere decumbere voluerunt, ego quidem illud facere neutiquam illis prohibui, neque etiam Douglasius hoc fecit, licet ſint, qui perhibent, aegris cum magna moleſtia ſemper in dorſo decumbendum eſſe (*b*). Extitit inter illos, quos egomet curavi, juvenis aliquis tredecim annos natus, qui ſeptimo jam tum ab adhibita ſectione die, longi decubitus pertaeſus, me inconſulto & inſcio, abſque noxa omni & ſurgere & ambulare coepit, glutinatione interim haudquaquam impedita, ſed potius quarta hebdo-

(*a*) In Douglasio diſſert. de alto apparatu, itemque in Maggilli obſervat. in Middletoni libello de hac operatione & alibi recenſitis.

(*b*) Ut Denysius obſervat. de calculo.

Digitized by Google

hebdomade obtenta. *In quibusdam aegris materia quaedam mucoſa atque arenoſa intus in veſica eam fiſtulam obſtruit*, per quam naturaliter emitti urina conſuevit. Quod ipſum equidem ubi forte accidit, longe optimum erit, aegro in alterutrum latus depoſito, *aquam tepidam per colem in veſicam compellere*, eaque materiam noxiam per vulnus expellere; vel & ejusmodi fiſtulam aeneam, qualis ab anatomicis pro veſica, ureteribus, aliisve partibus inflandis adhiberi ſolet, in colem demittere, inflatoque ſpiritu mucum iſtum diſſipare, perque vulnus ejicere. Namque hoc facto, poſtea urina per viam naturalem & conſuetam rurſus profluit. Feliciter id ipſum artificium, & primus quidem, Rungius, praeſtantiſſimus Bremenſium Chirurgus; idemque arte & experientia praeſtans, poſtquam prius feliciter hanc operationem Bremae a me perfici viderat, adhibuit. *Quodſi calculus inter extrahendum forte frangatur*, fruſtula vel digitis commode eximi poſſunt; vel ſi hoc fieri rite nequeat, Rossetus jam perquam *idoneum ferramentum*, inſtar cochlearis anguſti & peculiari modo incurvati, excogitavit atque delineavit, pag. 280, quo id apte confici ac ſimul ſabulum, ſi quod adſit, emoliri poterit. Pro glutinatione quoque vulneris promovenda Rossetus jam *catheterem per urethram in veſicam immittendum* ſuaſit, ut per eum urina continuo effluere queat, ne per plagam exitum moliri cogatur. Imitatus hoc eſt Morandus *catketere brevi*, atque egregiam utilitatem inde percepit. vid. lib. ejus de alta operat. pag. 240, itemque pag. 254, ubi *ſpecillum plumbeum* immiſerunt, quod Dranius antea commendaverat. vid. pag. 341.

XIV.

Commoda & praeſtantia hujus methodi.

Sed ne fruſtra excogitata videatur alta haecce calculum extrahendi ratio, *praecipua quaedam commoda* ejus & *quibus in rebus prioribus methodis praeſtare videtur*, paucis nunc ordine conſiderabimus. Et primo quidem quia in hac operatione *ſphincter* ſive cervix veſicae, ut & *urethra* ac *proſtata glandula* non inciduntur, ſed integra manent & neque a ſcalpello aut forcipibus, neque ab aliis ferramentis, neque ab extrahendo calculo, dum educitur, ut ſupra jam dixi, ulla ratione laeduntur, nec *incontinentia urinae*, *nec fiſtula perinaei aut urethrae* inde eſt metuenda; quae ſaepe illos, qui magno, imo etiam laterali apparatu curati ſunt, affligere ſolent (*a*). 2. Quando *calculus magnus* aut *aſper*, aut *anguloſus*, *vel ſpinoſus eſt*, cervix veſicae ac proſtata in magno, imo & in laterali apparatu, vehementer dilacerantur & laeduntur, vel ſaltem facile ita laedi poſſunt; unde ſaepe dolores vehementiſſimi, inflammationes, gangraenae veſicae, convulſiones & mors ſubſequi ſolent (*b*): in hac vero methodo,

(*a*) Perſpici hoc poteſt ex Jacobi curationibus apud Meryum in obſervat. & Dionisium in chirurg. cap. de lithotomia.

(*b*) Hinc ne hoc fiat, Denysius praecipit, ut ſtatim ab operatione deſiſtamus, ſi calculus anguloſus vel ramoſus percipiatur. p. 123. in obſervat. de calculo.

Digitized by Google

thodo, ubi vulnus in corporis veſicae parte anteriori, mox ſupra oſſa pubis, inciditur, tales haeſiones in cervice & urethra inde non ſunt pertimeſcendae. Ita 3. eandem ob cauſſam *partes generationi famulantes*, ut muſculi penis, glandula proſtata, veſiculae ſeminales earumque ductus excretorii, *laedi nequeunt*; a quarum vel in magno vel laterali apparatu laeſione homines haud raro ad generationem minus apti redduntur, vel generandi facultate omnino privantur. 4. *Nec ureter, nec inteſtinum rectum, nec magna vaſa ſanguifera*, quae in ceteris methodis ſaepius & facile laeduntur, & quibus periculoſae ſanguinis profuſionis, aliaque gravia mala ſaepe concitantur, in Franconica hac *offenduntur*: quia non niſi minores venulae per ſuperiorem veſicae partem diſtribuuntur (*a*), atque inteſtinum rectum & ureteres quam longiſſime a loco plagae diſtant. 5. *Si calculum* ex ſuis ſignis *aſperum aut aculeatum eſſe* cognoſcimus, (id quod dolores vehementiores & frequens urina cruenta, praeter tactum, qui digitis in anum immiſſis inſtituitur, potiſſimum indicare ſolent) parvo, imo & magno & laterali apparatu vix is, aut ſaltem ſine ſummo periculo; educi poteſt, quemadmodum ratio & plurimorum auctorum experientia demonſtrant; hac vero methodo ſatis commode, quia vulnus veſicae amplius & facile uberius, ſi opus, ampliandum, educi poterunt. 6. *Paucioribus fieri poteſt inſtrumentis*, quam major & lateralis apparatus, atque calculi ſaepe ſolis digitis eximi poſſunt, quales ſimplices methodi in chirurgia reliquis magis compoſitis, difficilioribus & abſtruſioribus utplurimum a praeſtantioribus chirurgis praeferri ſolent. 7. *Catheteribus ſulcatis neque urethra neque veſica fatigatur, irritatur aut vexatur*; unde tamen ſaepe inflammationes productas eſſe Toletus (*b*) aliique graves autores teſtantur. 8. Si in majori & laterali apparatu *ductores & cumprimis mas aut femina, paullo vehementius vel profundius in veſicam impelluntur, haud raro iis vulnerata aut omnino perforata* & hoc ipſo mors inducta eſt, ut ipſe Garengeot teſtatur (*c*); id quod vero in alto apparatu non metuendum; quia his ferramentis hic non utimur, neque iis opus eſt. 9. Non neceſſarium eſt, ut *aegri laqueis ligentur*, & in talem formidoloſam poſituram, qualis in magno apparatu obtinet, collocentur (*d*), qua aegri meticuloſi & debiles ſaepe, ut nonnulli notarunt, jam ante operationem fere exanimantur (*e*). 10. *Nulla alia in methodo*

(*a*) Unicum exemplum, ubi larga ſanguinis obſervata eſt profuſio, refertur a Middletono p. 43. alterumque ubi aeger inde mortuus eſſe dicitur; quod tamen rariſſimum, & plerumque vix tantillum profunditur.

(*b*) Lib. de lithotom. cap. XIII.

(*c*) Tom. I. edit. 1. cap. de lithot. pag. 352. exemplum etiam videri poteſt in Saviard. obſ. 37.

(*d*) Vid. ibid. figura cap. XVI. pag. 128. adjuncta, & Alghis. lib. de lithotom. Tab. IX. fig. 2.

(*e*) Vid. Winslovii epiſt. in Morandi lib. de alto apparatu pag. 331.

Digitized by Google

methodo tam accurate & profunde digitis in veſicam pertingere poſſumus, quam in hac; adeoque nec tam curate qualis calculus, vel quot adſint, qua ratione commodiſſime extrahantur, & an omnes extracti ſint, explorare valemus: igitur etiam omnium minime, ne quidam calculus, vel etiam aliquod ſaltem ejus fragmentum relictum ſit, metuendum; ſed omnia quam optime & curioſiſſime hic eximi expurgarique poſſunt. Denysius, maximus methodi Rauianae laudator, tamen fatetur (*a*) *calculos minores Raviana methodo difficulter inveniri*; *ſed hoc omnibus methodis commune eſſe.* Verum alto apparatui hoc non commune eſt, eoque facile reperiuntur: ſicut hoc experientia frequens docuit, & ipſe poſtea pag. 117. id concedit. Imo *ubi calculus parvus*, ut Rauiana methodo forcipe reperiri aut comprehendi nequeat, idem *ab operatione deſiſtendum eſſe vult* p. 120. qui tamen, ſi alto apparatu operatio inſtituta fuiſſet, certe & facile educi potuiſſet: nullumque adhuc proſtat exemplum, ubi calculus parvus alto apparatu educi non potuiſſet, atque chirurgus ab operatione propterea deſiſtere coactus fuiſſet. Hinc profecto hac in re & magno & laterali apparatui praeſtat. 11. *Si calculus veſicae adhaeveret*, *ſive cum ea concretus eſſet*, quod tamen cum Rosseto, Douglasius & multi alii negant, attamen praeter antiquiores, Middletonus & Thornhillius ſua experientia denuo confirmant (*b*), quemadmodum & ipſe notatu dignum ejusmodi exemplum, una cum multis aliis vidi, manibus tetigi, & deſcripſi (*c*), digitis in veſicam immiſſis ille inde ſaepe reſolvi poterit (*d*). *Aut ſi nimis magnus*, *quam ut educi poſſit*, deprehendatur, *aegrum*, ſicut aliis methodis ſaepius fecerunt, *ad mortem usque non torquemus*; ſed ab uberiori extractione & cruciatu in tempore abſtinere poſſumus, ne aegrum crudeliſſime interficiamus. 12. *Calculus hic non tam facile inter extrahendum frangitur*, *quam in majori apparatu* ſaepe fieri ſolet: quia non per tam anguſtam viam, ſed per ſatis amplam & patentem educitur; quae praeterea adhuc facile calculo majori cedit & extenditur: quia veſica hic ſe longe facilius, quam in cervice ejus ſe diduci patitur. *Etſi etiam frangeretur* aliquis nimis mollis, digitis, cochlearibus peculiaribus aliisve idoneis inſtrumentis fruſtula facilius, quam in aliis methodis, certiusque & reperiri & educi poterunt: teſtibus laudatis Gallis atque Britannis. 13. *Calculi longi*, *ſed transverſim poſiti*, omnibus reliquis calculos extrahendi modis vel vix, vel non niſi difficillime & nonniſi ſummis doloribus & periculo extrahi poſſunt (*e*); *alto vero apparatu quam facillime:* quia altero extremo hic digitis vel forcipe commodiſſime comprehenduntur atque ſic facile

Dddddd 2 ejiciun-

(*a*) Obſervat. chirurg. de calculo p. 109.
(*b*) Vid. Middleton l. c. p. 44. & Morand. Tr. de Alt. appar. p. 152.
(*c*) In diſſert. mea de alto apparatu p. 43.
(*d*) Vid. lithotom. Douglaſ. Edit. II. pag. 65.
(*e*) Simile fere exemplum videri poteſt in Saviardi obſervat. 103. pag. 427.

Digitized by Google

ejiciuntur. 14. *Si ob foveas vel plicas veſicae*, quales jam Riolanus obſervavit (*a*), aliamve ob cauſſam calculus *apparatu magno aut laterali inveniri aut protrahi non poſſet*, quemadmodum ſaepe factum eſt, vel is *etiam ſi catheter ſulcatus ob inflammationem vel tumorem cervicis aut proſtatae*, *vel dolorem nimium vel ob cicatricem*, *duritiem*, *tuberculum*, *aut calculum in urethra vel cervice* (*b*), *vel ob praeputii nimiam anguſtiam ſive phimoſin* (*c*), *vel ſi aegri nimium catheterem* metuunt & averſantur, vel prorſus ab eo abhorrent, qualia exempla mihi nota atque ab aliis etiam obſervata ſunt, immitti non poſſet, tanquam *extremum remedium & ſacra quaſi anchora eſſe poteſt apparatus altus*; quemadmodum etiam fuit Franco, Greenfieldio, mihi & forte aliis, vel ſaltem adhuc aliquando eſſe poterit: quasque etiam ob cauſſas variis in caſibus Cheseldenus, Morandus & Garengeotus eam majori apparatui praeferunt (*d*). In pueris vero & adultis humilioris ſtaturae etiam *parvus apparatus* in ejusmodi caſibus ſaepe utiliter adhiberi poterit. Quod vero 16. quamplurimi inter praecipua commoda hujus methodi etiam referre velint, ac nominatim Rossetus & Pietreus (*e*), eam *perfacilem*, imo omnium *facillimam* eſſe, atque tam facilem, *ut a quovis fere chirurgiae tirone perfici queat* (*f*), quia rectiſſima & breviſſima via, per tegumenta & muſculos inciſos, ſine ambagibus urethrae, mox in veſicam pervenire poſſemus, tunc quidem forte ſolum verum eſt, *ſi veſica ſatis repleta & a liquore probe diſtenta eſt.* Verum ubi hoc non eſt, nec ob graves rationes forte repleri poteſt, *profecto haud pro adeo facili*, ſed ſane propter ſpatium inter oſſa pubis & peritonaeum, per quod in veſicam ingredi oportet, anguſtiſſimum & facilem fundi veſicae mortalem laeſionem, praeſertim ſi quis veſicam a parte ſuperiori ad inferiorem, hoc eſt, a regione urachi pubem verſus, ut quidam ſuadent, incidere velit, pro **difficillima** reputari jure poterit, quae verſatiſſimum & anatomicum & chirurgum requirit. Sicut id facile omnes prudentiores, qui rem rite perpendent, confitebuntur: & propterea quamplurimi a Rosseto ad haec noſtra tempora, qui de alta operatione praeceperunt, etiam veſicae ante ſectionem repletionem, tanquam rem vel abſolute vel ſaltem ſumme hic neceſſariam commendarunt. Hanc etiam ob difficultatem & ſimul perſpectam neceſſitatem, Toletus, nobilis ille

(*a*) Anthopogr. cap. XXIII.

(*b*) Fauſtum operationis altae exemplum, ubi ob calculum, cervici veſicae impactum, catheter in veſicam immitti non potuit, refert Colotus, infenſiſſimus alias operationis altae hoſtis, in libro ſuo de lithotomia pag. 45. conf. & Saviardi obſervat. p. 203.

(*c*) Quod Toletus l. c. cap. X & XIII. notavit.

(*d*) Vid. Hiſt. Acad. Regis Pariſ. An. 1728. & Garengeot operat. chirurg.

(*e*) In diſſ. An ad extrahendum calculum diſſecanda ad pubem veſica? Pariſiis 1635. edita, ubi ait: *diſſecandae ad pubem veſicae & ex ea calculi eximendi ratio perfacilis eſt.*

(*f*) Ita nonnullos Pariſienſes perhibere refert Winslous in Morandi libello ſaepius laudato pag. 329.

Digitized by Google

ille lithotomus, prudenter monet (*a*), *ut is, qui alto apparatu calculum educere velit, plura prius in cadaveribus inſtituerit experimenta & quidem* (quod notatu dignum) *etiam evacuata prius urina*; alias in difficili caſu, ubi veſica impleri nequit, eam rite, imo ſine ſummo periculo mortis, inſtituere non poterit.

XV.

Objectiones quaedam contra hanc methodum.

Videamus tandem, antequam finem huic capiti imponamus, adhuc *nonnullas ex objectionibus praecipuis & recentiſſimis contra hanc methodum*, quibus forte alias non ſatisfecimus, easque ea, qua par eſt, modeſtia, non altercandi, ſed ſolum veri & incrementi artis lithotomicae amore excutiamus. Denysius, chirurgus lithotomus Leidenſis, qui Rauii primo, dum viveret, miniſter fuit, poſtea vero ejus in arte lithotomica ſucceſſor factus eſt, & nunc ſtrenuus ejus methodi defenſor, ait (*b*): *apparatum altum in plurimis, multas ob rationes, eſſe impoſſibilem*, & eos, *qui alto apparatu liberari a calculo nequeunt, ſua*, id eſt, *Rauiana methodo liberari poſſe.* Sed voluiſſem, ut demonſtraſſet primo multos illos caſus, in quibus haec operatio, ut perhibet, eſſet vel fuiſſet *impoſſibilis*, & deinde ut exemplo vel unico probaſſet, ubi ſcilicet calculus apparatu alto educi non potuiſſet, qui deinde *Rauiana vel laterali ſectione* eductus fuiſſet. Mihi profecto ejusmodi exemplum haud conſtat. Contra jam ſupra indicavi, me in duobus aegris *calculos apparatu alto eduxiſſe*, quos *laterali*, licet forte haud mediocriter & in hoc verſatus fuerim, *in perinaeo extrahere non potueram.* Ita & exempla refert Denysius, ubi ipſe Rauius calculum educere non potuit (*c*): aliudque, ubi id praeſtantiſſimo quondam lithotomo Amſtelodamenſi Bortelio, a quo ſaepius hanc operationem, magno apparatu peractam, dexterrime perfici vidi, accidit (*d*). *Concedit quidem apparatu alto nonnullos & cumprimis pueros, a calculo, praeſertim ſi parvus eſſet, liberari poſſe*; (adeoque eum ipſum non prorſus contemnit) *ſed non omnes.* Verum hic rurſus moneo, mihi nullum hucusque exemplum innotuiſſe, ubi aeger, apparatu alto, ubi inſtitutus eſt, a calculo liberatus non fuiſſet, aut ab exercitato magiſtro liberari non

1. Eam ſaepe eſſe impoſſibilem.

 potui-

(*a*) Lib. de lithotom. cap. XIII. p. 113.

(*b*) In obſerv. chirurg. de *calculo* & lithotomia An. 1731. edit. in praefat. p. 4. In qua praefatione etiam aſſeverat, ſe librum hunc ſuum evulgare, *ut illorum, quae in praxi lithotomiae Rauianae obſervaverit, orbem participem redderet*, idemque in exordio pag. 2. repetit; verum hoc non fecit. Nam Rauianam methodum prorſus non deſcribit, id quod tamen, quia promiſerat, exſpectabam, ipſeque forte optime potuiſſet. Sed ſolum toto libro evincere conatur, *eam ceteris praeſtare*, Rauium *ejus eſſe inventorem, ſeque ea feliciter uti.*

(*c*) Ibid pag. 69 & 71.

(*d*) Pag. 91. 92. imo & in praefatione ad Coloti librum de lithotom. pag. XLIII. exempla magni apparatus indicantur, ubi poſt ſectionem calculos reperire non potuerunt.

potuiſſet, quamvis etiam calculi ſatis magni fuerint (*a*): adeoque hoc primum fuiſſet probandum. E contrario quam plurima nota ſunt exempla, ubi ceteris methodis educi non potuerunt.

XVI.

2 *Eum eſſe diuturniorem laterali.* Opponit praeterea *operationem, quae apparatu alto fit, diuturniorem laterali eſſe* (*b*). Sed ſi veſicae impletionem excipis, utpote quae ad ſectionem ſive ipſum ſectionis actum proprie non pertinet, ſed ad antecedentia, & praeparationem ſectionis, imo *quae etiam non ſemper, ut ſupra oſtendi, abſolute hic neceſſaria eſt*, ſectio & extractio calculi ſane aeque cito ſaepe fieri poſſunt, quam in laterali & magna, ſi modo res rite inſtituatur & nullum notabile impedimentum incidat. Nam & in magno & laterali apparatu difficultates aut impedimenta ſubinde incidunt, quae operationem diuturniorem efficiunt atque quam maxime prolongare ſolent, ſicuti ipſe Denysius nonnulla ejusmodi exempla & obſervationes refert (*c*). Imo aſſeverare audeo, caſus ſaepe incidere, ubi alto apparatu operatio citius eſt abſoluta, quam laterali: v. g. ſi calculus in foveam quandam (*d*) vel in partem dextram aut ſuperiorem veſicae, vel ſub oſſa pubis, ſeſe ſubduxit, vel ubi parvus eſt. Nam *quia digitis ad omnes partes interiores veſicae, ut ſupra dictum eſt, pertingere, adeoque calculum, ejus ſitum & magnitudinem rectius digitorum tactu quam omnibus ceteris modis cognoſcere poſſum*, praeſertim ſi miniſter digitis in anum inſertis veſicam cum calculis contentis ſurſum pellit, eamque ſuſtinet, *facili ſaepe negotio ſolis digitis*, ut Douglasius, Cheseldenus, Morandus, ego aliique experti ſumus, alias vero, ſi major, unco vel Forcipe in auxilium vocato, educi poteſt; qui in laterali vel magno apparatu haud raro diu fruſtra inveſtigatur & quandoque adhuc longius tempus, donec comprehendi & educi queat, requirit; quia quilibet forcipe in his non niſi, ut coecus, in tenebris palpando, calculum quaerere & quaſi forte fortuna prehendere cogitur (*e*). Digitos vero in apparatu alto ad omnes, imo ad partes etiam infimas usque veſicae elevatae inſerere, iisque certius & accuratius calculos, eosque etiam exiguos invenire, comprehendere & educere valeo; ubi magno & laterali apparatu, praeſertim parvi,

(*a*) Vid. Tab. XXXII. fig 6. & figurae in diſſ. noſtra de alto apparatu: imo Douglas. Cheselden, Dranius, Morand. aliique hunc pro calculis magnis aptiſſimum judicant.

(*b*) In praefat. p. 5. & libro ipſo pag. 99.

(*c*) Loc. cit. p. 57. ubi aſſeverat, Ravium *tres horae quadrantes* in calculo quodam inquirendo & extrahendo conſumſiſſe, conf. & p. 69. 71. 90. 91. ut exempla a me Sermesio in lithot. Douglaſ. aliisque obſervata nunc taceam.

(*d*) Quales in veſica, quam ego in cadavere quodam inveni, Tab. XXXII. fig. 1 & 2. conſpiciuntur, & a Riolano aliisque notatae ſunt.

(*e*) Fatetur id ipſum Denysius pag. 91. & hanc ob cauſſam ad altum apparatum tentandum impulſus ſum, licet reliqui mihi probe eſſent perſpecti.

Digitized by Google

parvi, tam facile & tam certe deprehendi educive, ſicut ipſe innuit (*a*), ſaepe nequeunt. Praeterea, ut DOUGLASII, CHESELDENI, MORANDI aliorumque obſervationes nunc taceam, ut plurimum haec operatio ſatis cito mihi ſucceſſit; quamvis calculos ſatis magnos, quales nimirum ſupra modo indicavi, imo & ſatis aſperos extraxerim.

XVII.

Poſtea aſſeverat DENYSIUS *operationem altam laterali magis eſſe doloriſicam* (*b*). Verum nec hoc certum eſt, illudque obſervare haud potui. E contrario vidi aegros & inter hos etiam pueros, qui alias haud leviter vociferantur, tam levia doloris ſigna in hac operatione edidiſſe, ut vix clamaverint. Fateor quidem, quod, quo major & inaequalior calculus fuit, eo majores ut plurimum dolores aegri ſenſerint; verum hoc omnibus methodis commune eſt. Interea tamen magnorum illorum calculorum, qui in diſſ. noſtra *de alto apparatu* fig. 1 & 2. exhibentur, extractio, tam lenis aegro illi viſa eſt, ut dolores ejus vix, ſi cum calculi doloribus eos comparaverit, pro doloribus reputaverit. (vid. ſi lubet, hujus diſſ. pag. 43).

3. *Eam eſſe magis doloriſicam.*

XVIII.

Deinde perhibet eodem loco, *apparatum altum in omnibus & praeſertim etiam pueris, & juvenibus, ob veſicas parvas adhiberi non poſſe.* Sed reſpondeo, ubi & in quibus hactenus a peritis adhibita eſt, ac praeſertim juvenibus, imo pueris trium etiam vel quatuor tantum annorum, aut etiam minoris adhuc aetatis (*c*), ea fieri non ſolum potuit, ſed facta quoque eſt & plerumque feliciter: ſicut ſcripta DOUGLASII, CHESELDENI, MIDDLETONI, MORANDI & mea hac de re ſatis evincunt. Exiſtimat tamen, & potiſſimum pag. 99. & ſeq. ad pag. 105. cum GARENGEOTO (*d*) & nonnullis aliis *veſicam neceſſario eousque aqua diſtendendam eſſe, ut ſupra os pubis multum aſcendat;* hoc vero in parvis & craſſis veſicis fieri non poſſe, *ideoque hunc modum in omnibus non ſuccedere.* Fateor quidem in magnis & probe diſtentis veſicis operationem hanc promtius & ſecurius fieri poſſe; dixi vero jam ſupra, *tantam veſicae extenſionem*, ſi commode fieri nequit, *non eſſe abſolute neceſſariam, ſi modo quis artificium in veſicam modice etiam tantum diſtentam* (*e*), *vel etiam prorſus collapſam perveniendi, quod ſupra deſcripſi, recte novit*, ſic ut vitium hoc non methodo, ſed artifici hic non ſatis apto ſive exercitato ſit adſcribendum. Ita enim in omnibus illis exem-

4. *Eam in parvis veſicis fieri non poſſe.*

(*a*) Loco citato pag. 55. 90. eamque ob cauſſam etiam operationem differre jubet.
(*b*) L. cit. pag. 99.
(*c*) Conf. praefat. in COLOTI lib. de lithot. pag. XXXVII. qui infantes XVIII. menſes natos ſe hac methodo ſecaſſe aſſeverat.
(*d*) Operat. chirurg. p. 280. Tom. II. & alibi.
(*e*) Agnovit hoc quoque autor praefationis COLOTI libello de *lithotomia* praefixae p. 37.

Digitized by Google

exemplis, quae ſupra recenſuimus, ubi calculus, facto prius vulnere in perinaeo educi nequivit, itemque in FRANCI & ROSSETI nulla facta eſt veſicae repletio, & tamen ex collapſa veſica ſine fundi aut peritonaei laeſione calculi feliciter extracti ſunt. Sic quoque PROEBISCHIUS, chirurgus Pruſſicus, ſicut in diſſ. de alto apparatu pag. 53. deſcripſi, & ego aliquoties *calculos hac methodo e veſica ſine ulla liquoris injectione*, ſed compreſſa ſolum blande urethra & retenta aliquamdiu, poſt potum largum infuſi Theae, urina, feliciter & facile eduximus (a): ut taceam BERRIERI exemplum a MORANDO deſcriptum (b), aliaque, ubi puero quatuor annos nato, ob vehementes clamores veſica liquore extendi non potuit; attamen veſica rite eſt inciſa & calculus feliciter extractus.

XIX.

Aliae adbuc objectiones. Denique pag. 101. objicit, *impleta veſica penem vel vehementer digitis vel ligamento aut funiculo eſſe comprimendum*, ne liquor effluat, antequam veſica ſit inciſa: inde *oriri tumores*, *inflammationes*, *aliave pericula*. Verum nulla talia mala, quantum mihi conſtat, adhuc inde ſunt obſervata; quia blanda, vel ſaltem non nimis vehemens compreſſio, urethram ſatis comprimit, ne liquor in veſica contentus effluere poſſit: id quod inprimis etiam commodiſſime praeſtiti, ut ſupra jam dixi, eo ferramento, quod Tab. XXVI. fig. 9. ad urinae incontinentiam propoſui. WINSLOVIUS ferramentum in hunc finem commendat, quod NUCKIUS in operat. chir. fig. 11. delineavit (c), quod & in noſtra Tab. XXVI. fig. 10. proſtat. Tandem etiam tradit, *quod aegri*, *alto apparatu ſecti*, *cogantur ſemper ſupini decumbere.* Sed hoc ita non eſt; nam in latere, imo in ventre etiam, ſi lubet, decumbere ſubinde poſſunt: quin, ut hoc faciant, DOUGLASIUS, MORANDUS, WINSLOUS aliique, praeſertim ſuppuratione facta, pro glutinatione vulneris promovenda, potius ſuadent & praecipiunt. Poſtremo objicit, *fruſta calculi & arenulas majori incommodo hac*, *quam laterali methodo tolli*, pag. 108 & 116. Sed praeterquam quod calculi in hac methodo, ob magnam ſatis plagam, quae hic fieri plerumque poteſt, & ob minorem vim in extrahendo, dum ſolis ſaepe digitis extrahi queunt, rarius frangantur, ego potius arbitror, ut ſupra jam demonſtravi, in nulla alia melius & commodius fruſta, ſi quae ſint, aut minores calculi, qui, fatente ipſo DENYSIO, difficulter laterali & magna operatione protrahuntur, pag. 119. 122. tolli poſſe: quia digitis, elevata cumprimis veſica per miniſtrum a parte inferiori, quam facillime percipi, prehendi atque vel his ſolis, vel idoneo cochleari, ad ſimilitudinem ROSSETI confor-

(a) Hunc modum veſicam urina implendi, valde quoque commendat WINSLOVIUS in MORANDI lib. de alto apparatu, p. 319. inprimis ſi aegri diuturniori retentioni per aliquot dies aſſueſcant.

(b) Eodem lib. de alto apparatu pag. 250. 260.

(c) Eodem lib. pag. 320.

Digitized by Google

formato, aliisve ferramentis eximi poſſunt; quod in nulla reliquarum methodo, ſicut omnes quoque, qui de hac re ſcripſerunt, uno ore fatentur, tam commode ac tam certe perfici poſſe exiſtimo (*a*). Ita quod pag. 118. aſſeverat, *homines alta operatione curatos urinam diu continere non poſſe*, & meae & aliorum experientiae, qui de hac re conſuli poſſunt, repugnat. Ceterum *omnia illa commoda quae hic autor laterali ſive Rauianae ſectioni*, pag. 119. adſcribit, etiam altae merito tribui poſſunt: atque ipſe etiam Dranius fatetur, hac methodo *calculos majores ſecurius, quam magno apparatu* (*b*), educi poſſe: imo & Cheseldenus, teſte Morando, ob varia commoda eam magno apparatui praefert.

XX.

Sed ne quis exiſtimet, me altam hanc calculum educendi rationem ſolam commendare aut adhibendam ſemper promiſcue velle, & reliquas contemnere; paucis quoque nunc indicabo, ubi eam minus convenire cenſeam. Et primo quidem experientia & mea & aliorum didici, eam *in ſenibus plerumque*, imo & in iis, qui trigeſimum jam annum ſuperarunt, utplurimum non tam bene ſuccedere, quam in pueris & juvenibus, & pleroſque horum mori, quemadmodum hoc ex Middletoni lib. de lithotomia & Douglasii diſſertatione *de alto apparatu*, ut alios nunc taceam, patet; ubi in primis Smithii verba notatu digna ſunt, pag. 91. qui ſcribit; *omnes qui annum 30 vel 40 ſuperaverant, in quibus hanc operationem inſtituerat, uno excepto, mortuos eſſe.* Ego quatuor, qui hos annos exceſſerant, hoc ratione ſecui, ſed omnes mortui ſunt. Deinde *vix aut rariſſime ii evadunt, qui morbis aliis*, & praeſertim *ulcere renum aut veſicae, vel tabe jam valde debilitati ſunt*, itemque *qui ſcirrho veſicae laborant;* omnes enim, qui de hac operatione hactenus ſcripſerunt, ſectionem, quae in perinaeo inſtituitur, his in caſibus illa praeſtare aſſeverant: quia veſica melius & purgari & plaga ejus facilius conſolidari poſſet (*c*), atque ſimul experientia, rerum optima magiſtra, hanc ſententiam confirmaſſet. Denique in *veſicis parvis*, quae ex pauca urinae copia, quam continere poſſunt, & ex difficili catheteris in veſica motu cognoſcuntur, *difficilius longe altus adhibetur apparatus, quam in amplis*, (quas ex contrariis dijudicamus indiciis). Adeoque niſi neceſſitas id urgeat, & quis in collapſis etiam veſicis, ſine peritonaei & fundi veſicae laeſione aperiendis, probe non ſit exercitatus, aliam potius, cui certius confidet, methodum ſibi eligat, autor ſum. *Interea tamen in omni parva veſica*, ut nonnulli perhibent, *non eſt impoſſibilis*, quemadmodum jam ſupra docui, & niſi me omnia fallunt, evici. Manifeſtum vero eſt ex

Ubi alta operatio minus conveniat.

(*a*) Conf. inprimis Morand. de alt. appar. p. 289.
(*b*) Parallele pag. 191. 192.
(*c*) Vid. Morand. p. 280 Dranius Parall. p. 181.

Digitized by Google

ex his, *quod pro diverſitate aegrorum, veſicarum, calculi aliarumque rerum una methodus prae altera nunc minus, nunc magis conveniat, & quod propterea chirurgus omnes rite callere debeat.* Si quis forte plura, ad lithotomiam altam ſpectantia, noſſe aut legere cupit, is virorum expertiſſimorum Rosseti, Douglasii, Cheseldeni, Middletonii, Morandi, Dranii imo & Garengeoti de hoc ipſo argumento ſcripta luculenta conſulat, addita, ſi placuerit, noſtra diſſertatione illa, quae anno 1728. *de alto apparatu* Helmſtadii in lucem eſt emiſſa: ubi plura, quae ad ejus commendationem faciunt, invenire poterit.

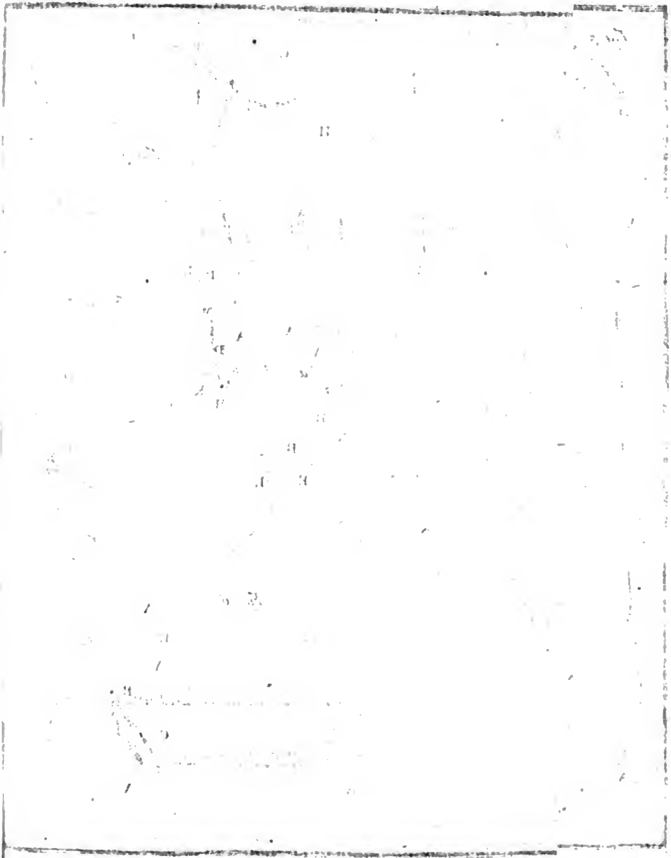
Explicatio Tabulae trigeſimae.

Fig. 1. 2 & 3. ex Cheseldeni libello anglico de alto apparatu, *ad veſicae habitum, quando liquore eſt diſtenta, demonſtrandum* mutuatae, ad operationem hanc tanto melius illuſtrandam atque intelligendam. Quia vero prolixe ſatis N. IX. hujus capitis explicatae ſunt, ob moleſtam repetitionem evitandam lectorem illuc ablegare volumus.

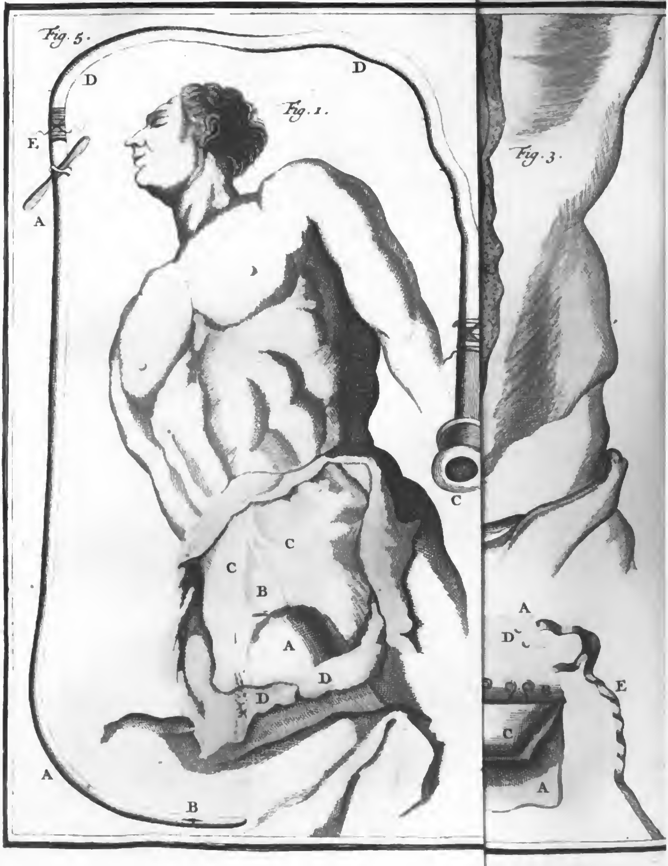
Fig. 4. Oſtendit quoque abdomen apertum: ſed in ipſo *veſicam eo in ſtatu, quando parum vel leviter tantum, ſive ab urina, ſive ab alio liquore diducta eſt*, ut pateat, quam exiguum tunc ſit ſpatium inter oſſa pubis, & fundum veſicae, peritonaeo tectum, A A A, per quod tunc in veſicam, B B, intrandum. Uberior vero explicatio eodem loco videri poteſt.

Fig. 5. *fiſtula* deſignatur, per quam veſica pro hac operatione liquore commode impleri poteſt; quoque ex Cheseldeno depromta. A A, *catheter cavus* eſt *argenteus*, & rigidus, qui per urethram in veſicam demittitur. B, foramen in utroque latere, per quod liquor injiciendus veſicam intrat. C, *tubulus aeneus* ſiphoni proprio adoptandus. D D D, *fiſtula flexilis* vel ex corio, vel ex uretere bubulo conſtans, qua mediante catheter & tubulus aeneus rigidus ea ratione conjunguntur, ut injectio minus dolores curando inferat, quam ſi tota, ut Rosseti fiſtula, eſſet rigida. E, locus, ubi fiſtula flexilis cum cathetere ope fili firmiter juncta, & ſimul *transverſus clavus* eſt, qui pro habena inſervit, ut commodius, dum injectio fit, catheter immobilis, ob dolores evitandos, contineri queat.

Fig. 6. *Pera* ſive *marſupium* exhibetur, cum ferramentis ad lithotomiam neceſſariis, certo ordine diſpoſitis, qualis a lithotomis quibusdam praecingitur, ut in Tab. XXIX. fig 9. in perſona B conſpicitur, & qua etiam Ravius ſemper uſus eſt, quo inſtrumenta haec ipſis mox ad manum ſint, nec opus ſit, ea prius ab adſtante forteque minus attento miniſtro petere. A A A A eſt ipſa *pera*; B B. *Inſtrumenta* certo ordine in ea diſpoſita, C C. *Valvula* ſive operculum, quod jungi poteſt

Digitized by Google

Digitized by Google

teſt nodulis D D, atque ſic inſtrumenta occultari, ne aeger ea videat, eaque ipſi horrorem incutiant; E E, *funiculi*, quibus circa ventrem firmatur.

C A P U T CXLIII.

De artificiis a Fratre Jacobo (Frere Jaques) *in calculi ſectione adhibitis*: *itemque de methodo* Rauiana *&* laterali *hodie dicta*.

I.

Qualis homo fuerit, qualiterque a Pariſinis exceptus ſit Jacobus.

QUandoquidem nova iſta, quam circa ſuperioris ſeculi finem famoſus ille lithotomus; Frater JACOBUS dictus, frequentare ſuſtinuit, calculum ſecandi ratio, omnium tunc fere oculos in ſe convertit, atque etiam nunc rurſus hiſce temporibus multum rumoris atque negotii Medicis ac lithotomiae Profeſſoribus faceſſit, haud omnino abs re facturi nobis videmur, ſi illius hominis ſtudia atque fata praecipua, quae ad notitiam noſtram pervenerunt, una cum novis illis, quae inde orta ſunt, artificiis chirurgicis deſcripſerimus. Nempe annus ſupra milleſimum & ſexcenteſimum nonageſimus circiter ſeptimus agebatur, quum obſcurus aliquis idemque miſerrimus monachus, ſive *eremita*, ut a nonnullis vocatur, FRATER JACOBUS, (*Frere Jaques* gallice vulgo dictus *a*), apud Pariſinos ex remotioribus Galliae provinciis adventaret, vili veſtitu, parciſſimo viliſſimoque victu contentus, pecunia omni deſtitutus; ſed animi tamen candore & ſimplicitate, quemadmodum Galli auctores referunt, commendabilis. Hic nemini fere non promtam ſuam eandemque tutam & a chirurgis adhuc dum ignoratam, calculos e veſica exſcindendi artem ſuam, una cum quamplurimis de feliciter confecta calculi per ſcalpellum curatione variarum provinciarum gallicarum teſtimoniis oſtentabat afferebatque. Pretium laboris nullum, vel ſaltem perexiguum, quantum ſcilicet inſtrumentis atque calceis reparandis vel reſarciendis ſufficeret, poſcebat. Tandem is ad Medicos regios chirurgoſque praecipuos Pariſienſes accedebat, hoſdemque, ut hominum calculoſorum, in urbe & magnis noſocomiis paſſim decumbentium, per novam artem ſuam curandorum poteſtatem ſibi facerent, poſtulabat. Quod ipſum

 equi-

(*a*) Ejus cognomen BEAULIEU fuiſſe quidam autores referunt, & patriam Veſontium, *Beſançon* in comitatu Franciae, *Franche Comté*; alii, Beaufortium, *Beaufort*, oppidum prope Veſontium.

equidem ne absque ratione videretur facere, eum praecipue in finem Pariſios veniſſe, ut meliorem quandam calculos exſcindendi rationem ipſos doceat, graviter is aſſeverabat. Aequiſſimam hanc, qualis quidem Fratri Jacobo videbatur, conditionem, non ſine maxima ipſius indignatione, chirurgi & cumprimis lithotomi Pariſini, initio ſpernebant, tandem autem, cum inſtaret, novitatis &, ut dicunt, curioſitatis gratia, experimentum aliquod in cadavere, calculo prius in veſicam injecto, ut fieret, permittebant.

II.

Qualem calculi ſectionem in cadavere is primum adhibuerit.

Cadavere accepto, Frater ille Jacobus, quamplurimis Medicis atque chirurgis praeſentibus, hunc fere in modum calculi ſectionem inſtituebat. Primo, cadavere in tabula reſupinato, & ut in praecedenti methodo moris eſt, detento, catheterem aliquem teretem ſive rotundum, haud ſulcatum, in veſicam, conſueto modo, demittebat (*a*) ejusdemque ſubſidio in ſiniſtram perinaei partem veſicam deprimebat. Deinde per ſcalpellum quoddam lithotomum, vulgari longius, plagam juxta perinaeum, ſed paulo aliam, quam quae fieri communiter ſolet, faciebat. Namque is ferrum, parti ano proximae admotum, ſurſum verſus ita ducebat, ut linea quadam recta, binos circiter latos digitos in ſiniſtro latere a perinaei ſutura remota, quoad altitudinem vero ad mediam ferme perinaei partem oblique aſcendente, quicquid cutem inter & catheterem poſitum erat, una cum cervice veſicae, imo & ipſa veſica, ſed ſalva tamen manente urethra reliqua, concideret. Tum, digito per vulnus in veſicam demiſſo, calculum ejusque ſitum explorabat. Eo facto, inſtrumentum aliquod, cochleari haud prorſus abſimile, ad inſtar ductoris, itidem per vulnus in veſicam deprimebat; immiſſaque hujus ductu forcipe calcularia conſueta, ductorem iſtum retrahebat. Denique calculum intus haerentem hac forcipe prehendebat eundemque quam promptiſſime cum plerorumque admiratione protrahebat; quanquam is magnitudine ſua gallinae ovum ferme adaequaret.

III.

Quale judicium de iſta operatione latum ſit.

Confecta hunc in modum operatione, inciſoque a chirurgis cadavere, deprehenſum eſt, primo perinaei cutem cum ſubjecta pinguedine, ad binorum circiter digitorum latorum amplitudinem, a novo iſto lithotomo fuiſſe conciſam; deinde *plagam iſtam inter binos penis muſculos, erectorem videlicet atque acceleratorem*, in ſiniſtro perinaei latere, ipſis muſculis ſalvis exiſtentibus, *ad usque veſicae cervicem ſive collum penetraſſe, tandemque*

(*a*) Hunc catheterem vulgaribus *ampliorem*, ſive *craſſiorem*, fuiſſe nonnulli referunt; quem tamen facillime in veſicam demiſit. vid. Bussierii relatio in Act. Angl. a 1699 & Douglas. Hiſtor. operat. lateral. p. 19 &c.

demque ipſam veſicam, *ad pollicis amplitudinem*, linea recta perforatam, atque per id ipſum foramen calculum eductum fuiſſe. Igitur rebus hiſce probe perpenſis abeſſe vix poterat, quin vel prudentiſſimorum etiam Medicorum aliqui ſtatuerent, & cumprimis Merius, unus ex primariis tunc chirurgis Pariſinis, novam hanc Jacobi lithotomiam, communi calculum per majorem apparatum exſcindendi ratione, *longe utique praeſtantiorem eſſe*, minorique cum periculo conjunctam. Quoties enim cunque apparatus vulgaris ſive major adhibetur, neceſſarium utique eſt, ut non urethra ſolum incidatur, ſed veſicae quoque collum anguſtum & ſphincter, una cum glandula proſtata violenter & inſigniter diducatur, tandemque calculus, praeſertim ſi paullo major eſt, per id ipſum foramen, adhibita violentia maxima atque haud ſine laeſione praedictarum partium protrahatur. Interim quia chirurgorum expertiſſimorum, praeſertim lithotomorum, plerisque iſtaec nova operandi ratio, quemadmodum circa res novas fieri ſolet, diſplicebat, mirum non eſt, quod Jacobo in homine vivo eandem adhibere haud permittere voluerint.

IV.

Itaque Jacobus indignabundus a Pariſienſibus ad aulicos atque Medicos regios, qui tunc temporis in villa regia, *Fontainebleau* dicta, cum Rege degebant, diſcedebat, hosdemque & litteris commendatitiis, & teſtimoniis, & exemplis eorum, quos feliciter ipſe ſua methodo a calculo alibi liberaverat, commovebat, ut novam iſtam curandi rationem in juvene quodam ſutore, veſicae calculum ſentiente, inſtituere permitterent. Dictum factum. Jacobus hominem iſtum calculoſum, Medicis atque Chirurgis regiis praeſentibus, ita feliciter atque promte, praedicta illa ratione, a calculo liberabat, ut, non ſine maxima omnium admiratione, vix tribus ſeptimanis elapſis, aeger iterum ambulare per plateas quam commodiſſime poſſet, nullumque malum gravius, quemadmodum fieri haud raro in iſtiusmodi curationibus ſolet, perſentiſceret. *Jacobus homini vivo calculum exſcindit.*

V.

Fauſtiſſimo illo curationis ſpecimine omnium fere imo & ipſius Regis oculos in ſe convertebat Jacobus, efficiebatque, ut plerisque Pariſiis etiam videretur Medicus, a clementiſſimo Numine eum in finem humano generi conceſſus, ut novam aliquam eandemque ceteris longe praeſtantiorem calculi exſcindendi rationem inſtituat doceatque. Proinde quum is vere anni 1698, venia Regis inſtructus ad Pariſinos rediret, hominibusque calculoſis quamplurimis manum medicam adhiberet, tanta ſemper ſpectatorum confluebat copia, ut milites tandem ad cohibendam atque abarcendam hominum turbam eſſent adhibendi. *Maximamque ſibi auctoritatem conciliat.*

VI.

Ejus agendi modus.

Nequis autem forte ignoret, qualiter homines calculoſos Jacobus tractaverit, ſciendum eſt, *nullam omnino*, neque ſanguinis per venas emiſſione, neque alvi expurgatione, neque victus ullo regimine, aegrotantium *praeparationem* fuiſſe inſtitutam; quemadmodum equidem alias in iſtiusmodi curationibus a prudentioribus Medicis fieri conſuevit. Porro *vincula nulla* pro ligandis aegris, ut alias mos eſt, adhibebantur; ſed homines aegri ſuper menſa quadam reſupinabantur, reductisque verſus nates pedibus, ab aliquot ſolum miniſtris robuſtioribus continebantur. In ipſa calculi eductione, quemadmodum Dionisius (*a*) aliique referunt, *usque adeo improvidum fere ſemper atque crudelem ſeſe noſter gerebat*, ut vel maxime intrepidi etiam chirurgi horreſcerent, miſerorumque hominum illorum, qui Jacobi manum experiebantur, vicem dolerent (*b*). Similiter vulneris inflicti deligationem victusque rationem, calculo extracto, ita parum Jacobus curabat, ut curam iſtam ipſi ſuadentibus reſpondere ſoleret: *ſufficit, me calculum miſero eduxiſſe; Deus ipſum ſanabit* (*c*). *Feminas calculoſas* eadem, atque maſculos, ratione tractabat, ſed fere ſemper, & quaſi re bene geſta, uteri vaginam ſimul concidebat, perhibendo, vulnera haec nullius eſſe momenti.

VII.

Curationis exitus quis fuerit.

Ut quis igitur aequum & accuratum de Jacobaea iſta lithotomia judicium ferre queat, neceſſarium utique videtur, adhibitae *curationis illius exitum quam diligentiſſime circumſpicere.* Scilicet parum plerumque feliciter a Jacobo ſuſceptae curationes ſucceſſerunt. Namque ſi vera ſunt, quae Merius, celebris eo tempore apud Pariſinos chirurgus, in ſingulari de hoc ipſo argumento modo laudata commentatione gallica, anno 1700 Pariſiis in lucem edita, ſcripſit; *e ſexaginta* hominibus calculoſis, quos dicti anni ejus vere Pariſiis curandos Jacobus ſuſceperat, *quinque & viginti exſpirarunt;* tredecim conſanuerunt, reliqui aut fiſtulam aliquam, aut urinae incontinentiam poſt confectam curationem ſenſerunt. Quin & Dionisius, itidem celebris apud Gallos chirurgus, in inſtitutis ſuis chirurgicis ſeptem poſt modo laudatum Merium annis ſcriptis (*d*), ſuo tempore plus, quam dimidiam adhuc aegrotantium, quos Jacobus a calculo liberaverat, partem adhuc poſtea ex variis ſymptomatibus eſſe extinctam; quid quod Jacobaeam calculos exſcindendi rationem usque adeo

(*a*) In chirurg. ſua, cap. de lithotomia.
(*b*) Idem teſtantur Listerus, Med. anglus; in itinere ſuo Pariſino, itemque Merius in obſervat. de lithot. Launay diſſ. de la Pierre, in praefat. & cap. XI. XII. atque Saviard. in obſerv. chirurg p. 454.
(*c*) Je lui ay tiré la pierre; Dieu le guerira.
(*d*) Anno nimirum 1707. Pariſ. 8.

Digitized by Google

adeo crudelem atque imprudentem extitiſſe, ut mirum videri haud quaquam deberet, ſi aegri ad unum omnes exſpiraſſent. Atque ut majorem dictis ſuis fidem faceret Dionisius, in exemplum quoque adduxit ſutorem illum juvenem, quem, ceu ſupra ſcriptum eſt, Jacobus in arce regia *Fontainebleau* a calculo liberavit. Qui tametſi admirabilem Jacobo nominis celebritatem conciliavit, tamen non fiſtulam modo in perinaeo ſemper retinuit; ſed continuam quoque inde corporis ſenſit imbecillitatem, tandemque necdum elapſo biennio miſeram vitam cum morte commutavit. Contra vero, quemadmodum idem Dionisius memorat, ex viginti duobus aegris, lithotomiam eodem vere, ſed aliorum chirurgorum miniſterio expertis, tres tantummodo perierunt, reliquis fere omnibus in vigorem priſtinum quam feliciſſime reſtitutis (*a*).

VIII.

Cadaverum inſpectio quid docuerit.

Inciſis atque exploratis illorum cadaveribus, quibus Jacobus calculum exſciderat, deprehenſum eſt, modo laudatis auctoribus teſtibus, *veſicam haud raro ab urethra prorſus reſciſſam* extitiſſe. In aliis *cancer* ſive *ſphacelus veſicam* atque *inteſtina* occupaverat. Rurſus in aliis *penis muſculi*, nervi, vaſa denique ſanguifera ſcalpello reſecta erant. In quibusdam *elevator ani cum vaſis hypogaſtricis* diſſectus reperiebatur. In aliis *veſicae pars illa, quae abdominis cavum reſpicit*, bis, ter vel quater etiam perforata ſentiebatur. Rurſus in aliis veſicae vulnus inaequale admodum erat atque hinc inde quaſi laceratum & diſtortum. Denique in nonnullis *inteſtinum rectum ſimul erat conciſum*; indeque ratio patebat, quare ſtercus per vulnus effluxerit. In quibusdam feminis, quibus lithotomiam Jacobus adhibuerat, *uteri vagina ſimul cum veſica atque inteſtino recto inciſa* deprehendebatur. Ut proinde mirum non eſſet, quod earum aliquibus alvi feces per ipſam uteri vaginam profluerent. Nonnunquam ſub ipſa operatione, propter vaſa ſanguifera ampliora, quae juxta poſita erant, diſſecta, usque adeo gravis ſuborta memoratur *ſanguinis profuſio*, ut aegri ſtatim ſub ipſo ferro vel tamen paullo poſt exſpiraverint.

IX.

In quonam praeterea Jacobus aberraverit.

Neque vero, ut laudati viri obſervarunt, *in eodem ſemper loco vulnus inſtituere*, pro extrahendo calculo, Jacobus conſuevit; ſed eam quandoque perinaei partem concidere ſuſtinuit, quae parte altera, quam in aliis perforaverat, binis pollicibus aut altior erat aut depreſſior. Ut proinde

(*a*) Varias alias obſervationes huc ſpectantes in deſcriptione modo jam laudati itineris ſui Pariſienſis ſuppeditat celeberrimus iſte Anglorum Medicus, Martinus Listerus, utpote qui eo tempore Pariſiis degit, quum Frater Jacobus in his ipſis operationibus inſtituendis laboraret: titulo, *A Journey to Paris*, Lond. 8. 1699. cujus ſcriptores recentiores plerique & cumprimis omnes Galli, nullam prorſus mentionem faciunt.

Digitized by Google

proinde abeſſe haud potuerit, quin propter inconſtantiam & negligentiam ſuam *modo hae, modo iſtae corporis partes damnum aliquod ſenſerint.* Deinde, quod maximum ſolet eſſe chirurgicae artis impedimentum, *ab inſtrumentis chirurgicis usque adeo imparatus erat* Jacobus, ut novaculam vulgarem quandoque pro ſcalpello ſuo lithotomo, ad exſcindendos calculos accommodato, applicaverit. Quin egomet a Batavis, dum in Hollandia commoratus ſum, jam an. 1706. relatum accepi, Jacobum noſtrum, poſtquam ex Gallia in Bataviam adventaſſet, ibique multos a calculo liberandos ſuſcepiſſet, aliquando, *deficiente ſcalpello proprio, cultrum aliquem communem*, eundemque ſatis retuſum ad exſcindendum calculum adhibuiſſe; adeoque curationem ſuam ita plerumque inſtituiſſe, ut non potuerit non incommodis atque periculis graviſſimis homines miſeros exponere. Idem quum Pariſiis adhuc degeret, juvenem aliquem calculoſum, ut ut *calculus in urethra poſt ſcrotum in perinaeo haereſcere adverteretur*, tamen more ſuo conſueto, hoc eſt, ita tractaſſe, ut partem ano proximam inciderit; quum tamen longe commodius atque promtius, ſicut alii prudentes chirurgi facere conſueverunt, extrahi calculus per vulnus eo loco perinaei factum potuiſſet, in quo haereſcere ſentiebatur. Qui quidem operandi modus vel maxime demonſtravit, Jacobum nihil minus, quam rationem atque prudentiam, certumve locum aut certam prudentemve methodum in curationibus ſuis adhibuiſſe; ſed temeraria & empirica tantum ratione egiſſe, quemadmodum forte apud circulatorem quendam vidit. Quod ipſum equidem eo minus mirandum videtur, quod is rerum anatomicarum atque artificiorum chirurgicorum fere omnium prorſus *ignarus* eſſet; niſi quod *herniis etiam ſcalpello curandis*, quoties occaſio ſe offerret, manum admoverit. Tamen, quia in hac curatione peſſimo hiſtrionum ſive celotomicorum vulgarium more, qui orbem pervagantur, ſine neceſſitate, in pueris etiam teſticulum ſemper exſcidit; hac ipſa imprudentia ſua ſatis ſuperque declaravit, ſeſe artem ſuam omnem ab hiſtrione forte aliquo ſive empirico accepiſſe: nam ubi artem ſuam didicerit, nusquam, quod novi, tunc temporis, ulli revelavit (*a*). X.

(*a*) Apud Merium in obſervat. de methodo Jacobi pag. 43. Medicus aliquis eam jam olim adhibitam fuiſſe aſſeverat. Unde ego ſuſpicor, aliquem chirurgum vel circulatorem, haud prorſus imprudentem, fuiſſe, qui vel ex Celsi vel Guidonis lectione, vel forte quoque ex ratione hanc calculi ſectionem ſibi finxerit, eamque etiam una cum herniarum ſectione inſtituerit. Hujus operationes Jacobum hunc, qui forte famulus ejus erat, ſaepe vidiſſe, eumque poſtea, quia audaciſſimus erat, imitari voluiſſe: quamvis ſine anatomes ſcientia & ſine requiſita prudentia hoc fecerit. Novi ſimile prorſus exemplum, ubi circumforaneus, qui inter alias etiam nundinas Francofurtenſes olim ſaepe viſitabat, ſervum habebat, cui equorum ſuorum curam commiſerat. Verum, quia homo robuſtus erat, ipſum quoque ad continendos aegros, hernia vel calculo ſecandos, adhibebat. Poſtquam vero hic multas operationes ſic viderat, herum deſerebat, & ex ſtabulario operator factus, ipſe operationes, quamvis haud adeo proſpero ſucceſſu, perficiebat. Sed hac de re plura deinceps.

Digitized by Google

X.

Jacobus male audire coepit.

Calculoſis quamplurimis usque adeo imprudenter atque infeliciter tractatis, ipſoque tandem Duce bellico tunc valde celebri, Mareſchallo de Lorge, Pariſiis altera ſtatim poſt confectam ſectionem die diris cruciatibus extincto, Faconio autem archiatro per Mareschallum, chirurgum prudentiſſimum ſervato, abeſſe vix poterat, quin Jacobus, converſa velut in ignominiam gloria, quam maxime ignarus atque imprudens chirurgus a pleriſque Pariſinis pronunciaretur. Quo facto is, relicta Lutetia, alias poſtea Galliae provincias, deinde Bataviam, & cumprimis Amſtelodamum & Lugdunum Batavorum atque quamplurimas poſtea Germanorum regiones, ac nominatim tractum Rheni & Moeni, Aquisgranum, Coloniam Agrippinam, Viennam auſtriacam, denique Argentoratum, Francofurtum ad Moenum, & tandem Heidelbergam ac iterum Argentoratum peragravit, fereque ubivis locorum artem ſuam exercuit: ſed aeque tamen, ut antea, ut plurimum infeliciter. Si quidem is ubique, primis praeſertim annis, ob inepta inſtrumenta, temeritatem, crudelitatem & turpem negligentiam ſuas curationes ita inſtituit, ut ſagacis atque prudentis chirurgi laudem & nomen, quantopere etiam ab initio extolleretur, tandem nusquam fere reportaverit. Attamen quamvis res ita ſe habuerit, obſervatu tamen dignum videtur, quod paucis notum atque ex Clar. Salzmanni, Medici & Anatomici Argentoratenſium celeberrimi, litteris quondam & hoc ipſo adhuc, quo haec ſcribo, anno, nimirum 1737. menſe Decembri ad me datis, intellexi, fratrem Jacobum *tandem priorem ſuam calculos ſecandi methodum emendaſſe*, atque anno 1712 & principio anni 1713. Argentorati feliciter admodum, cathetere ſulcato adhibito, artem ſuam in ſedecim aegris exercuiſſe (*a*): quin & eum veterem eumque parum cautum morem ipſi exprobraret, ingenue ſibi profeſſum eſſe atque in aurem, ut ajunt, dixiſſe, ſe a priſtina ſua eademque temeraria ſecandi ratione ab unius anni circiter tempore abſtinere atque prudentius aegros ſuos tractare coepiſſe (*b*). Id quod, quia huc usque pleriſque, ſi forte non omnibus, qui hac de methodo ſcripſerunt, dum nullam hujus rei

Ffffff men-

(*a*) Solum igitur Argentoratum eſt, unde vere cognovi Jacobum feliciter curaſſe.

(*b*) Quam prudens, aut, ut rectius forte dicam, quam felix etiam Argentorati fuerit Jacobus, hoc tamen Francofurto ad Moenum ex mea patria, certis documentis, & quidem nominatim per D. Gladbachium, Medicum. & Sutorium, chirurgum hujus loci praeſtantiſſimum, accepi, cum a. 1713. a primo vere ad ſeptembrim usque ibidem fuiſſe, duosque a calculo (praeter varios, quos hernia ſcalpello curavit) cathetere ſulcato ibidem ſecaſſe, quorum vero alter paucis mox ab operatione diebus publico in noſocomio ibidem perierit. Quare & Medici & Chirurgi Francofurtenſes ejus peritiam non valde laudant, atque ſimul affirmant, eum hominem & in ſcientiis & in moribus adhuc tum valde rudem fuiſſe, qui ne vulnus quidem deligare, imo vix legere aut ſcribere potuerit. Sed hac de re poſthaec plura.

Digitized by Google

mentionem fecerunt, ignotum eſſe videtur, pro ſupplenda hiſtoria Jacobi hic indicare volui. Conſentanea etiam his ſunt, quae Fehrius, Medicus Helvetius, in diſputatione *de calculo veſicae ejusque per ſectionem auferendi methodo noviſſima, praeſtantiſſima & facillima*, Baſileae an. 1716. evulgata, pag. 23. de Jacobo memorata legimus; qui ex ſedecim ſuperioribus annis Argentorati ſectis, non niſi unicum ſenem, aetate confectum, quemadmodum praedixerat, deſideratum eſſe tradit, ubi etiam pag. 17. & ſeq. ſat luculenta *lithotomiae Rauianae*, diu antequam Albinus ſuam edidit, extat deſcriptio, utpote quam ſaepius a Rauio inſtitutam ſe vidiſſe affirmat. Idem fere de Jacobi emendatione & felici, quam Argentorati exercuit, ſecandi ratione refert Schaefferus, Stuttgardienſis, Wirtenbergicus (*a*). Ita etiam Weisbachius, haud incelebris quondam Medicus, qui Duſſeldorffii Medicinam fecit, ſed Argentorati antea vixerat, aſſeverat, *ex viginti, quos ab ipſo quam promtiſſime ſecari viderit, vix ullum deſideratum*, omnesque ſine fiſtula relicta ſanatos eſſe (*b*); ſed tempus ſive annum atque locum, ubi haec viderit, non addidit; ſuſpicor autem hoc Argentorati factum eſſe, quia illo circiter tempore ibi degit.

XI.

Quousque bona atque laudabilis ſit Jacobi *lithotomia.*

Sed quicquid tandem harum rerum ſit, tantum tamen abeſt, ut Jacobi iſtaec prima ac mala, quin potius imprudens ac temeraria potius calculum ſecandi ratio, ſi modo a prudenti medico aut chirurgo inſtituatur, pernicioſa prorſus fuerit atque inutilis, ut potius *egregias Medicis atque chirurgis ſuppeditaverit aliis etiam in morbis prudentiae medicae regulas.* Sic enim, quemadmodum rectiſſime jam obſervatum eſt a Dionisio (*c*), ex Jacobaea lithotomiae methodo 1) *egregie emendari ac perfici perinaei punctura poteſt*, pro urina ſuppreſſa educenda. Namque veſica longe tutius atque commodius, quam ipſius cervix, quemadmodum communiter factum eſt, clavo ſive acu, cuſpide triangulari donato (*Trocar* vulgo dicto) hac in curatione perforari ea parte poteſt, quam Jacobus in exſcindendo calculo perforavit. Sed de iſto quidem argumento prolixius disputabitur deinceps. Tum 2) *ipſa quoque calculum curandi Jacobaea methodus ſat feliciter atque tuto adhiberi a chirurgis prudentibus atque anatomiam probe callentibus poteſt*; dummodo illi errores evitentur, quos Jacobum identidem ex imprudentia & anatomes ignorantia admiſiſſe

(*a*) In diſſert. *de variis lithotomiae generibus*, Argentorati an. 1724. impreſſa, pag. 24. In qua vero, loco anni 1711, ſicut Salzmannus me monuit, an. 1712. ſcribere debuiſſet.

(*b*) In Medicina ſua practica, vernacula noſtra ad mentem Stahlii conſcripta, cap. de calculo quae Argentorati a. 1715. & poſtea adhuc ſaepius impreſſa eſt.

(*c*) Libri de operat. chirurg. cap. de lithotomia, ubi de *fratre Jacobo* itemque ubi de punctura perinaei agit.

ſiſſe hactenus oſtendimus. Sed qua tandem ratione evitari ac praecaveri errores illi, perficique Jacobaea lithotomiae ratio rite debeat, modo laudatus DIONISIUS neutiquam declaravit.

XII.

Operae vero pretium feciſſe celebris ille chirurgus Pariſinus, MERIUS cenſendus eſt, dum in libro ſupra laudato hanc fere curandi viam in calculo extrahendo chirurgis ineundam ſuaſit; quamvis paullo poſt eam omnibus viribus rurſus diſſuaſerit atque rejecerit. Scilicet pro cathetere cylindrico, non ſulcato, qualem JACOBUS olim adhibuit, *catheterem ſulcatum*, ut in magno apparatu, adhibendum eſſe. Hunc ipſum catheterem in veſicam prius demiſſum, ſiniſtraque deinde manu comprehenſum, more JACOBI, gnaviter verſus ſiniſtrum perinaei latus deprimendum. Tum catheteris hujus ductu per admotum ſcalpellum idoneum, vel etiam conſuetum in magno apparatu lithotomum, JACOBI exemplo, perinaeum una cum collo & veſicae parte iſta, quae collo proxima eſt, primo incidendum, ferroque deorſum & oblique ſiniſtrum verſus iſchii os ſuper catheterem tracto, veſicam, quantum quidem ad extrahendum calculum ſufficit, providiſſime aperiendam. Vulnere hunc in modum inflicto, ductorem, deinde excavatum ſive *canaliculatum*, quem Galli *Gorgeret* vocant, rite, & quemadmodum in majori apparatu fieri alias quoque ſolet, in veſicam demittendum, adhibitaque tandem forcipe quadam convenienti, calculum protrahendum. Tametſi autem MERIUS, lithotomiae hujus Jacobaeae in mente correctae, ut nihil hic diſſimulem, primus & verus videatur auctor; nunquam tamen ipſemet in homine quodam vivo hanc curandi rationem tentavit (*a*); imo paullo poſt eam, licet emendatam, prorſus, ut jam dixi, rurſus rejecit, & noxiam proclamavit, vulgaremque, quae magno apparatu fit, huic praeferendam duxit. Interea, niſi me omnia fallunt, conſiliis tamen ſuis primis effecit, ut primo Pariſinus quondam ille chirurgus regius celeberrimus, *Mareſchallus* haud ita diu poſt JACOBUM, emendatae lithotomiae hujus experimenta eaque feliciſſima Pariſiis fecerit; (ſi vera ſunt, quae LISTERUS ſupra laudatus in deſcriptione itineris ſui Pariſienſis, pag. 239, refert) cujus vero rei, quia nulla apud ſcriptores recentiores Gallos aeque ac Anglos, quod miror, mentio fit (*b*), utile eſſe duxi, ut

Meliori methodo occaſionem dedit.

 inde

(*a*) GARENGEOT hoc MERIO vehementer exprobrat, operat. chirurg. T. II. p. 187; verum ut MORANDUS in Mem. Acad. Reg. Pariſ. 1731. tradit, nec ipſe hoc in vivo adhuc tentare auſus eſt.

(*b*) Unicus quidem DOUGLASIUS poſt me verba LISTERI in hiſtoria ſua lateralis operationis p. 37. ad. 39. edit. Lond. retulit; verum inde non deduxit, quod MARESCHALLUS primus fuerit, qui in vivis poſt JACOBUM eam inſtituerit, qui tamen, ſi vera ſunt, quae LISTERUS ſcripſit, re vera primus fuiſſet; neque etiam LISTERUM erroris arguit.

inde ipſam rem hic referam, quemadmodum poſt reditum *Liſteri* in Angliam, ab alio Anglo docto, prout ipſe eum appellat, cui nomen Probie, Pariſiis tunc adhuc commorante, qui cum ipſo vere hujus anni 1698. operationes Monachi iſtius aſpexerat, die 2 Auguſti ad Listerum perſcripta erat, ex anglico latine verſam, quae ita ſe habet. *Chirurgi (Pariſienſes)* Jacobum *vehementer increpant, quamvis ejus methodum ſequantur. Nam Mareſchallus ab eo tempore ſecundum methodum illius ſecuit, ea ſolum differentia, quod catheterem ſulcatum adhibuerit.* Le Rue, *alter noſocomii charitatis chirurgus, veterem modum, eo tempore, quo Mareſchallus* Jacobi, *adhibuit; verum non tam bono, quam Mareſchallus, ſucceſſu. Omnes enim, qui ab hoc ſecti ſunt, adhuc vivunt, & optime ſe habent, dum alter unum alterumve amiſit. Imo qui vivunt, non tam cito, ac illius, curati ſunt.* An autem vel ipſemet Mareschallus, vel alii etiam ipſius exemplo eundem operandi modum poſtea iterum atque ſaepius apud Pariſinos adhibuerint, dubito, vel ſaltem, quantum ego quidem ſcio, haud conſtat. Miror ſaltem nihil inter Gallos hac de re conſtare; quamvis Mareschallus pauco demum ab hinc tempore obierit, & experimenta prima a Morando & Percheto Pariſiis 1730. juxta Cheseldeni emendationes inſtituta, ut ipſe Morandus refert (*a*), aſpexerit. Garengeot vero perhibet, Perchetum *primum eſſe*, qui poſt Jacobum ſectionem lateralem Pariſiis inſtituerit. operat. chir. T. II. pag. 230; id quod Galli optime dijudicare ac decidere poterunt.

XIII.

De methodo Rauiana. In Belgio vero poſtea Rauium, Germanum, & Medicum clariſſimum, quem & in anatome & in chirurgica praeceptorem habui, eumque diu ſecutus ſum (*b*), quam diligentiſſime novam hanc eandemque correctam lithotomiae rationem frequentaſſe, nemo facile ignoraverit, niſi in hiſtoria Medicorum recentiſſima prorſus hoſpes fuerit (*c*). Rauius enim, poſtquam non modo *Fratrem* Jacobum, ſaepius hanc ſectionem perficere in

(*a*) Memor. Acad. Reg. Par. 1731.

(*b*) Nam a vere anni 1706. ad Octobrem usque anni 1710. in Belgio vixi, maximamque hujus quinquennii partem Amſtelodami conſumſi, & ad Rauii curationes ſedulus animum applicavi.

(*c*) *Rauianam lithotomiae methodum* ſingulari eaque docta commendatione; anno 1725. edita, titulo: *Index ſupellectilis anatomicae*, Bern. Sigfrid. Albinus; filius, Medicinae anatom. atque chirurg. apud Leidenſes Profeſſor, una cum inſtrumentis in eadem adhibitis, deſcripſit. Tametſi ſcalpellum, ab Albino Tab. I. fig. 5. deſignatum, plane diverſum ſit ab eo, quod eo tempore, quo ego Amſtelodami vixi, ab eodem adhibitum egomet vidi, meumque ſcalpellum Tab. XXVII. fig. 8. tunc juxta ejus ſcalpellum & apud eundem artificem, qui ſcalpella aliaque inſtrumenta ejus conficere ſolebat, in domo, cui nomen & ſignum erat, *campanae coeruleae*, quod ſignum etiam in ipſa ſcalpelli figura expreſſum eſt, confici curavi, quodque alias adhiberi vulgo a chirurgis in apparatu magno conſuevit. Non enim video rationem, quare hoc illi ſubſtituerit, cum nulla in re illo praeſtare mihi videatur.

Digitized by Google

in Hollandia viderat, quemadmodum & Albinus pater, & Albinus filius referunt (*a*) atque ego ex Ruyschio, altero meo in anatome & chirurgica doctore, aliisque Medicis & chirurgis Amſtelodamenſibus ſaepe olim intellexi; ſed ea forte quoque, quae pro emendanda lithotomiae methodo Jacobaea, Merius jam ſuppeditaverat conſilia, perceperat, imo & Listerus de Mareschallo libro citato jam an. 1699. retulerat, adjutusque & audacia inſigni chirurgica & egregia ſcientia anatomica, primo eandem, ac *Frater* Jacobus & veteres, perinaei partem, ipſamque mox *cervicem* (*b*) & *veſicam*, ſicut Jacobus, teſte Merio, ſolitus eſt, incidit; quemadmodum egomet, dum Amſtelodami fui, ſaepius vidi (*c*). Deinde *catheterem* quoque *ſulcatum*, quem Merius ſuaſit, uſurpavit, ſed ad normam Jacobi, *vulgari paullo craſſiorem* pro infligendo veſicae vulnere adhibuit (*d*). Tum loco ductoris canaliculati binos *ductores enſiformes*, marem ſcilicet & foeminam, Tab. XXVIII. fig. 2 & 3, *ſcalpellum* item & *forcipem*, quibus ſecundum vulgarem lithotomiae methodum Medici utuntur, applicavit; aegrotantibus vero eundem fere in modum ſupinum diſpoſitis, natibus probe elevatis, quem itidem Jacobus ſervaſſe memoratur (*e*). Attamen *eos aliter*, *quam vulgo fieri & delineari ſolet*, *ligavit* (*f*); id quod a paucis rite deſcriptum, imo a pleriſque, qui de Rauiana methodo ſcripſerunt, prorſus neglectum reperio; quod tamen ad hiſtoriam hujus ſupplendam neceſſarium eſſe exiſtimo: idque tanto magis, quia ejus modus ligandi minus quam vulgaris aegros terrere ſolet; dum de vulgari ipſe Toletus aſſeverat, *quod magnopere augeat metum & terrorem aegrorum*, atque Winslovius ex hoc terrore

 mortem

(*a*) Ille, in oratione in obitum Rauii p. 28; hic in ſupellect. modo laudata.

(*b*) Id quod Albinus pater notavit l. c. pag. 29; licet filius, Dionysius aliique velint, eum ſolum veſicam, intacta cervice, incidiſſe.

(*c*) Ego dum eo tempore & poſtea hanc operationem in cadaveribus ſaepe tentavi, ſemper non ſolum veſicam, ſed cervicem quoque ejus inciſam deprehendi; verum tunc me erraſſe putaveram, atque artificium ſolam incidendi veſicam me non ſatis noſſe, exiſtimaveram.

(*d*) Quod *craſſior* vulgari fuerit, ſicuti Jacobi, mihi fieri dixit Rauius ob ſectionis ſecuritatem, ut tanto facilius incidi & ſcalpellum tam facile ab eo non aberrare poſſit, illudque etiam ex Albini figura 1. itemque ex noſtr. Tab. XXXI. fig. 1. videre licet; quamvis nullus hoc, quantum novi, in publico ſcripto notaverit vel indicaverit. Quod vero vulgaribus *majorem curvaturam* habeat, ut Albinus filius ſcribit, facta cum illis collatione, non perſpicio. Nam pro magno apparatu requiritur jam catheter valde incurvatus, & ut Garengeot ait, *a grande courbure*, cap. de magno apparatu.

(*e*) Situs, quem Rauius ſuis curandis dedit, melius, quam forte ab ullo alio, deſcribitur ab Erndelio, in itinere ſuo Anglico & Batavo. p. 119. Unde etiam patet, Rauium quandoque *arculae*, *quemadmodum ipſe quoque vidi*, *aegrum impoſuiſſe*, ubi apta tabula deficiebat. Falſum igitur eſt, quod Garengeot perhibet, operat. chirurg. Tom. II. p. 192. Rauium *aegros*, *ut in magno apparatu*, *collocaſſe & ligaſſe*: quemadmodum ipſe ſaepius vidi.

(*f*) Vid. Toleti liber de lithotomia cap. XVI. & Alghisii lib. de lithotom. Tab. IX & XVI.

mortem notaverit (*a*). Itaque longiſſimi illi laquei, quibus alii utuntur, qui cervicem aliasque partes miris ac formidandis ductibus ambiunt, *duos* Ravius *habebat laqueos breves* eosque planos, ex *lana* (*b*) *confectos*, (qui vero etiam ex lino vel ſerico conſtare poſſunt) quorum quilibet non niſi quatuor circiter pedes longus ſit, alteroque, facta prius anſa, ut Tab. XXIX. fig. 10. A indicatur, manum dextram circa carpum prehendebat eamque ad dextram tibiam ſive pedem; altero autem ſiniſtram manum eadem ratione ad ſiniſtram tibiam; verum *non circa malleolos*, ut alias fieri ſolet, *ſed mox infra genua ſupra ſuras* ſcilicet, alligabat (*c*). Qua ipſa equidem curandi ratione usque adeo frequenter atque feliciter utplurimum uſus eſt Ravius, ut neque Merio, neque Marreschallo, auctoribus, ſed Ravio eadem a plerisque hucusque accepta referatur, indeque *methodus lithotomiae Rauiana* a quam plurimis hactenus nuncupata ſit. Ab eo vero tempore, quo celeb. Jacob. Douglasius libellum de *laterali operatione* Londini an. 1726, anglico ſermone, edidit, qui poſtea an. 1728. latine verſus Lugduni Batav. prodiit; in quo, quomodo Jacobus & Ravius olim, ſed & nuper Cheseldenus Londini hanc methodum inſtituerit atque emendaverit, deſcribit, *operatio* ſive sectio lateralis appellari coepit: quia magis in latere perinaei, quam in magno apparatu, imo & *in latere veſicae inciſio inſtituitur*, quae in majori apparatu ſolum in urethra fit.

XIV.

Primus eam poſt Ravium *inſtitui.*

Antequam vero de hac aliisque aliorum emendationibus agam, nonnulla prius adhuc, quae ad Ravium ipſum ejusque deinde ſecandi modum pertinent, quaeque longo uſu & meditatione hac in re obſervavi, hic proponam. Abſolutis ſcilicet jam meis ſtudiis medicis in Germania, fama tunc celeberrimorum Medicorum in Belgio tunc viventium excitatus, Belgium adii, ibique per quinquennium fere, anatomes potiſſimum & chirurgiae, quarum amore flagrabam, excolendae gratia commoratus, atque primis annis Amſtelodami, praeter cel. Ruyschii etiam Ravii in his informatione uſus ſum; ultimis vero alios ſtudioſos juvenes rurſus anatomicam & chirurgicam docere coepi: ubi interea occaſionem habui non ſolum ſaepius Ravii operationes videndi, verum etiam me ipſum in eis imitandis in cadaveribus exercendi, aliisque in iisdem poſtea demonſtrandi, dum licentia mihi a Ruyschio, altero meo praeceptore, & anatomes ac chirurgiae Profeſſore publico, data erat cadavera pro lubitu in noſocomio diſſecandi, atque in uſum chirurgicum adhibendi. Unde

(*a*) In epiſtola annexa Morandi lib. de alto apparatu.
(*b*) Erndel. l. c. pag. 120.
(*c*) Hoc etiam notavit Ferrius in diſſ. jam ſupra laudata de calculo veſicae &c. pag. 17.

Digitized by Google

Unde tandem factum eſt, ut talem mihi hac in re ſcientiam comparaverim, ut non dubitaverim, eam aliquando etiam in vivis tentare. Cum vero an. 1709. Tornacum in Brabantia a foederatis eſſet obſeſſum, & ut medicus caſtrenſis, RUYSCHII commendatione, exercitum foederatorum Belgii, quem ab an. 1707. jam ſecutus eram, denuo ſequerer, atque Audenardae noſocomium pro aegris & vulneratis inſtitueretur, ibi tandem inter alios aegros & vulneratos, opportune juvenis XV. annos natus, calculo veſicae laborans, ſe curandum mihi offerebat, quem methodo & inſtrumentis Rauianis, praeſente chirurgo Hollandorum tunc primario, Dn. DE QUAVRE aliisque in fine menſis Auguſti feliciter a calculo duarum unciarum liberabam. Anno 1710. ad Profeſſionem medicinae, anatomes & chirurgiae ſuſcipiendam Altorfium vocabar; verum prius Angliam adii, atque etiam a Medicis & chirurgis praeſtantioribus, imprimis CYPRIANO RUSSIERO ac LAVATERO proficere ibidem ſtudui, & tandem circa finem hujus anni ad Academiam Altorfinam abibam. Ibi an. 1712. puerum ſeptem annos natum Papenheimio oriundum, & calculo veſicae laborantem, Rauiana ratione, quemadmodum eam paullo ante in lectionibus & demonſtrationibus meis chirurgicis docueram, in conſpectu multorum Medicinae ſtudioſorum, extrahebam; id quod poſtea variis in locis & cumprimis poſtquam Helmſtadium veni, aliquoties hic & alibi praeſtiti (*a*). Unde certum eſſe puto, me primum forte, quantum ego ſaltem cognoſcere potui, eſſe, qui eam poſt RAUIUM in vivis hominibus inſtituit, eamque etiam non ſolum in demonſtrationibus meis chirurgicis ab eo tempore, quo chirurgiam docui, nimirum ab anno 1708, ſemper propoſui & in cadaveribus saepiſſime demonſtravi; verum etiam in mea chirurgia, quae anno 1718. Norimbergae primum germanice & poſtea aliquoties adhuc prodiit, breviter mox ſequentibus verbis, cap. de methodo fratris JACOBI §. XI. deſcripſi. Poſtquam nimirum oſtendi, JACOBI methodum quemadmodum ab ipſo olim inſtituebatur, nihil valere, varios vero fuiſſe, qui eam varia bona continere, ſi modo a viris quibusdam prudentibus atque in anatome probe verſatis, errores ejus corrigerentur, agnoſcerent, nullus autem eſſet, qui illam in homine vivo tentare auſus eſſet, tandem haec poſui, quae totam rem breviſſime exhaurire videntur, licet a nullo recentiorum, qui de hac re ſcripſerunt, obſervata inveniam. Scilicet *Rauius hanc methodum mihi emendaſſe videtur: hic enim, quemadmodum vidi, ſequitur fratrem Jacobum in loco incidendi ſive inciſionis, mutat vero inſtrumenta, atque in inciſione cathetere utitur ſulcato & poſtea ductoribus mare ac femina, ſicut in magno*

(*a*) In DOUGLASII libello, cujus inſcriptio, *diſſertatio de alta operatione* pag. 128, epiſtola continetur, quam an. 1728 ad ipſum dedi, in qua ſignifico, me Bremae aegrum alterum *Rauiana*, alterum *alta operatione* a calculo liberaſſe. Conf. & mea diſſ. *de alto apparatu* p. 11.

magno apparatu atque hac ratione hanc operationem feliciſſime perficit. Paullo poſt §. XII. ubi de comparatione hujus cum magno apparatu diſputavi, haec verba protuli *In emendata* Jacobi *methodo a* Rauio *difficile eſt, tam profundum vulnus* (quantum ſcilicet hac in methodo prae magno apparatu requiritur) *ad catheterem usque in veſica denudandum facere, ſine vicinarum partium laeſione.* Quod judicium poſtea, meo nomine ſuppreſſo, ab aliis uſurpatum inveni. Atque haec verba de hac methodo eo tempore, quo nemo, praeter me, de ea vel imitanda vel excolenda ſollicitus, ſed altum contra ubique ſilentium erat, pro re magni momenti, paucis indicanda, ſapientibus ſufficere putavi. Verum quia nunc haec controverſia, quae diu quievit, ab aliquo tempore vehementer rurſus coepit agitari, & de commodis ſive praeſtantia illius prae ceteris methodis diſputari, etiam prolixius de ea nunc agere omniaque, quae tam a Rauio quondam vidi, audivi & obſervavi, quam quae vel meditando, vel legendo, vel experiundo prae aliis de hac ipſa adhuc notavi, quae aliquam lucem vel utilitatem huic doctrinae atque hiſtoriae Rauii afferre poſſunt, adjicere volui, ut hiſtoria ejus tanto fiat perfectior.

XV.

Obſervationes aliae ad Rauium *pertinentes.*

Praeter eas vero res, quae N. XIII. *de modo ligandi Rauiano, de majore catheteris craſſitudine, de ſcalpello ejus* &c. jam propoſui, quae ab aliis praetermiſſa ſunt, nonnulla adhuc, quae ad hanc rem & vitam magni hujus chirurgi pertinent, dum intime eum ejusque fata novi, hic monebo: & primo quidem, quod Garengeotus aſſeveret, *Senatum Amſtelodamenſem ipſi pileum doctoris, ob merita ſua in chirurgiam procuraſſe, qui & ipſi primum locum in Anatomia conferre voluerit* (*a*). Verum Garengeotus hic valde errat, atque ex deſcriptione ejus vitae, quam ipſe pag. 93. & ſeq. dedit, rem melius ſcire ac cognoſcere potuiſſet. Nam ſenatus Amſtelodamenſis hoc, quod ille dicit, minime fecit. Antequam enim huic vel nomine tantum notus erat, & antequam vel ullam operationem chirurgicam Amſtelodami perfecerat, imo antequam adhuc ſedem Amſtelodami fixerat, jam gradum doctoris, conſueto modo, Lugduni Batavorum quaeſiverat, atque etiam impetraverat, paullo ſcilicet poſt, poſtquam ex Gallia in Belgium & nominatim Lugdunum Batavorum redierat (*b*), anno nimirum 1694. die 11 Maii, ſicut Garengeot ipſe pag. 98. refert. Tunc vero demum, ut Albinus, filius, in vita ejus recte refert fol. 3. & Garengeot ex ipſo p. 98, *vitae erraticae & vagae pertaeſus,*

(*a*) Operat. chirurg. Tom. II. pag. 92. edit. II. ubi ait : *On verra, que la bonne chirurgie lui attira l'eſtime entiere des Magiſtrats d'Amſterdam, qui voulant lui donner la premiere chaire d'Anatomie, lui procurerent un bonnet de Docteur en Medicine, qui ne lui couta qu'une diſſertation* ſur l'origine & la Regeneration des dents.

(*b*) Cognoſci hoc uberius poteſt cum ex oratione laudata Albini Patris, tum ex vita Rauii ab Albino filio deſcripta.

Digitized by Google

Jus, *Amſtelodamum ſibi ſedem ſtabilem certamque delegit*, *ubi & anatomen alios docendo & medicinam*, *eam inprimis*, *quae manuum opera curat*, *exercendo, ſua ſe ſuſtentaret induſtria* (*a*). Igitur inde patet, ſenatum Amſtelodamenſem, ut Garengeot pag. 92. perhibet, ipſi pileum Doctoris non procuraſſe, ſed eum tunc adhuc prorſus ignoraſſe eoque honore jam ornatum fuiſſe, antequam Amſtelodamum veniret illudque pro ſede fixa eligeret. Ita etiam falſum eſt, *quod ſenatus* ipſi *primam in anatome cathedram ſive locum dare voluerit*. Nam Ruyschius hunc jam a triginta annis, antequam Rauius Amſtelodami vel cognitus erat, habuerat, atque egregie, ut omnibus notum eſt, ornaverat, eumque etiam adhuc diu poſt abitum ejus Leidam, imo etiam poſt mortem Rauii habuit atque ad mortem usque ſuam retinuit: nec ulla fuit ratio, quare hunc locum praeſtantiſſimo optimeque merito Ruyschio adimere, & novo adventanti homini, qui nihil tunc adhuc notatu dignum praeſtiterat (*b*), dare debuiſſet. Imo jurare auſim, ſenatum nunquam hac de re vel cogitaſſe; neque unde Garengeotus haec hauſerit, concipio. Contra ſciendum eſt, quod veri cauſſa hic ſcribo, Rauium *ne locum quidem ſecundum in anatome*, *multo minus primum*, neque *Profeſſoris locum* aut *dignitatem Amſtelodami unquam obtinuiſſe;* ſed, ut doctor quidem privatus, ſicuti cuilibet fere ibi licet, atque ego etiam feci, ibidem docuiſſe (*c*). Recte etiam Albinus aſſeverat, Rauium *Medicinam*, *quae manuum opera curat*, Amſtelodami *exercere voluiſſe:* nam de curationibus morborum internorum parum erat ſollicitus; vel etiam, ſi verum fateri licet, eas non ſatis intelligebat. Interea tamen aliquamdiu poſt Jacobi *eremitae* ex urbe Amſtelodamenſi diſceſſum, majori animi contentione huic ſpeciatim operationi ſe dabat, (quam antea, dum recens ex Gallia veniebat, vel prorſus non, aut ſaltem parum adhuc exercuerat) & cum ſenſim felici ſua calculum ſecandi ratione magis inclareſceret, tandem a ſenatu urbis lithotomi ſive *operatoris publici* titulo (*Stads Operateur*) condecoratus eſt. Deinde neque hoc reticendum, quod eum ſeriem, ſive *curſum*, ut vocant, *operationum chirurgicarum* ſtudioſis, quandoque hoc ab ipſo deſiderantibus, magno, ut ſolebat, pretio oſtenderet (*d*), & ad lithotomiam perveniret, dicebat, *de hac operatione quia ab ea potiſſimum ſubſiſtere & vivere cogor*, *nihil propono. Si etiam aliquid de ea dicere deberem*, *veritatem vobis non dicerem*, (nam valde avarus & invidus erat) *adeoque ſilere malo. Si hanc artem diſcere poteſtis*, *quando me ipſum in vivis exercere videtis*, *hoc vobis erit licitum.*

Ggggg *Ceterum*

(*a*) Conf. Rauii Reſponſio ad defenſ. Ruyschii pro ſepto ſcroti, in principio.
(*b*) Id quod etiam ex Albini patris oratione cognoſci poteſt, pag. 20.
(*c*) Si quis hac de re certius adhuc inſtrui velit, inſpiciat Ruyschii Epiſt. anat. XIII. p. 21.
(*d*) Hoc Albinus Pater, l. c. p. 23. aſſeverat: nam Amſtelodami pro demonſtrationibus ſuis anatomicis & chirurgicis, *centum nummos imperiales unciales* quilibet auditorum ipſi ſolvere cogebatur.

Digitized by Google

Ceterum Celsum *de ea legere poteſtis:* id quod mihi diu aenigma fuit, donec tandem illud inde concludebam, eum locum ope catheteris eſſe incidendum, quem Celsus ſuper calculo ſine cathetere incidere docuerat. Meo praeterea tempore, & ſpeciatim jam anno 1706 & 1707. in animo ipſi erat epiſtolam vel diſſertatiunculam quandam edere *de neglectis quibusdam in oculo & aure*, (nam ad majora opera conſcribenda patientia & forte alia ipſum deficiebant) ubi praecipue *apophyſin illam mallei*, quam *Rauianam* quidam appellant, deſcribere ac delineare volebat, imo ut mihi & multis aliis ſaepius narraverat, figuras ad res has neglectas pertinentes jam in chalcographi manibus eſſe. Verum neque hoc neque aliud quid poſtea, ſi orationem inauguralem, quam cum Profeſſionem Anatomiae & Chirurgiae Lugduni Batavorum, poſt Bidloi mortem ſuſciperet, habuit, excipias, evulgavit. Denique praetermittere non poſſum, Denysium, chirurgum & lithotomum Leidenſem, quem ſupra jam laudavi, in obſervat. chirurg. de calculo & lithotomia an. 1731. editis, in praefatione & exordio ſcribere, *ſe hunc librum evulgaſſe, ut illorum, quae in praxi lithotomiae* Rauii *obſervaverit orbem participem redderet.* Verum methodum Rauii (quam hic ſibi in articulo mortis revelaſſe affirmat) nusquam, ut ſupra jam indicavi, deſcripſit; ſed in eo maxime occupatus eſt, ut evincat, Rauium ejus eſſe inventorem, eam ceteris praeſtare, eamque ſibi feliciter ſuccedere.

XVI.

Ceſeldeni modus primus, ſeu potius Bamberi.

Cheſeldenus, celeberrimus nunc Britannorum chirurgus, duplici adhuc ratione rem lithotomicam (poſtquam ſectionem, quam *hypogaſtricam* ſive *altum apparatum* vulgo vocant, quamque antea poſt *Jo.* Douglasium mira & dexteritate & felicitate ſaepius exercuerat, ut Rauianam etiam experiretur, rurſus reliquit) emendavit, & ſequentes ſecandi rationes, tanquam antea notis praeſtantiores, una cum diverſis novis ferramentis in illarum locum ſubſtituit. Prima quidem earum, quae Rauianae aliqua emendatio eſſe debet, ab alio quodam Medico Anglo, cui Bamberi nomen, teſte Douglasio (a), Londini in publico noſocomio prius exercitata fuit: quem vero in *omnibus* Rauium, quemadmodum Albinus ejus modum propoſuit, *prorſus ſecutum* eſſe ſcribit Douglasius; *niſi quod veſicam prius modice aqua, ut in alta ſectione dictum eſt, repleverit*, atque hac ratione ipſum quam plurimos a calculo aeque feliciter ac quondam Rauius liberaſſe. Doleo autem, Douglasium hic non docuiſſe, qua ratione aqua, quae per cavum catheterem ſine dubio injecta fuit, in veſica detenta ſit, quando hunc catheterem rurſus extraxit, ac poſtea catheterem ſulcatum Rauianum in veſicam immiſit: dum interea omnem fere aquam rurſus effluxiſſe veriſimile eſt; adeoque veſicae per aquam reple-

(a) *In Hiſtor. operat. lateralis*, ſupra nominata.

Digitized by Google

repletio parum vel nihil hic prodeſſe potuit & quaſi inutilis fuiſſe videtur. Cheseldenus vero *varia in Rauiana mutavit*, & *ſequenti ratione novam ſuam inſtituit.*

XVII.

Ipſius Cheſeldeni.

Menſa ſcilicet, figurae quadratae, in quam aegros collocavit, altior erat eo in extremo, cui nates aegri niti debebant, quam in altero (*a*): poſtea aegri ſupini & natibus & capiti pulvinar ſubjecit, ſic ut venter decliviorem, quam caput & nates haberent, ſitum acquireret. Nates itaque aegri altiori menſae extremo ita imponebantur, ut ultra hujus limites paullo prominerent; genua a ſe invicem diducebantur, atque quantum commode fieri poterat, flectebantur, tandemque *carpi* cum *malleolis colligabantur.* Hoc in ſitu tribus miniſtris continebatur, quorum duo utrinque genua & pedes, tertius vero juxta caput ambabus manibus humeros aegri ita ſuſtinebat ac firmabat, ne aeger in curatione ſe retrahere atque a chirurgo recedere poſſit. Hoc in ſitu Cheseldenus *catheterem cavum ac ſimul ſulcatum ferreum* per urethram in veſicam conſueta ratione demiſit (*b*), atque per eum, *ut in alto apparatu* (*c*) fieri conſuevit, aquam tanta copia in veſicam injecit, quantam aeger ſine inſigni dolore perferre potuit (*d*). Hujus refluxum ut impediret e veſica, funiculum laneum (flanel) peni, relicto cathetere illo in veſica, circumjecit, penemque eo conſtrinxit. Extremum *catheteris poſtea prudenti miniſtro ſuſtinendum dedit; non ut ſulcum ejus verſus locum incidendum premeret*, (ut alias in majori apparatu & Rauiana methodo fieri ſolet) ſed ſolum ut curet, ne catheter e veſica, ob rationes mox dicendas, reſiliat (*e*). Hoc facto, Cheseldenus *in ſella conſidet*, cum menſae altitudine, in qua aeger decumbit, ita reſpondente, ut ſectionem ſedens commode perficere poſſit, *ſcalpelloque*, *acie convexa donato*, *primo plagam*

facit,

(*a*) Tabulae hujus longitudo ſit trium pedum cum dimidio, latitudo autem duorum circiter cum dimidio, altitudo trium.

(*b*) Optandum eſſet, ut Douglasius hunc catheterem delineari curaſſet; dum ſine figura ex ſola hac brevi deſcriptione vix concipi queat, quomodo catheter ferreus cavus & ſimul ſulcatus eſſe queat.

(*c*) Qui Douglasii libellum latine vertit, hic pro *apparatu alto*, poſuit apparatu *magno*; ſed male, ut ſenſus etiam docet.

(*d*) Exempli loco *ſeptem uncias aquae*, *in juvene octodecim annos nato*, qui calculum habebat ſex unciarum, intraſſe refert. Quam vero quantitatem ſemper ex aegri ſenſu & dolore dijudicandam eſſe docet: cum nulla certa pro veſicarum diverſitate conſtitui queat.

(*e*) Quomodo autem impediverit Cheseldenus, ne per catheterem cavum, cole licet ligato, aqua rurſus reflueret; id quod tamen neceſſario fieret, niſi illud certa ratione impediretur, Douglasius haud indicat. Nam haec relata ligatura ſolum impedit, ne inter catheterem & urethram aliquid effluat; verum ne aqua per fiſtulam catheteris refluat, impedire nequit. Igitur & catheter peculiari quoque ratione claudendus fuit: digito forte miniſtri, vel peculiari quadam ligatura alia.

Digitized by Google

facit, incipiendo pollicis latitudine ſupra anum in latere ſiniſtro ſuturae perinaei, inter muſculum acceleratorem urinae ſive conſtrictorem urethrae & erectorem penis, (ſicut Jacobus & Rauius,) eamque oblique deſcendendo ad latus ſphincteris ani externum, ad duorum pollicum cum dimidio vel trium aut quatuor pollicum longitudinem, pro diverſitate aetatis & magnitudinis aegri, extendit: atque hanc primam inciſionem uno actu ſive ſectione, (quod Rauius pluribus faciebat) per omnem cutem, pinguedinem & partem levatoris ani perficere ſtudet. Simulac hoc factum eſt, *indicem ſiniſtrae manus in medium bujus vulneris immittit, eoque inteſtinum rectum ad latus reprimit*, ne facile a ſcalpello poſtea laedatur: atque tunc, *prehenſo alio ſcalpello, eoque falcato*, dextra manu cuſpidem ejus (ſurſum ſpectantem) juxta digitum ſiniſtrae in veſicam, inter veſiculam ſeminalem & os iſchium hujus lateris impellit (*a*), depreſſaque manu (dextra) alteram ſive ſecundam hanc inciſionem ſurſum continuat, donec cuſpis in parte ſuprema prioris inciſionis rurſus prodeat. *Veſica boc modo aperta* (*b*), *digitum indicem laevae manus per hoc vulnus in cavum veſicae demittit*, eoque, calculo percepto & firmato, forcipem ſuper hoc digito (ſine ductore alio) immittit, calculumque ea prehendere operam dat: quo prehenſo, digitum rurſus extrahit, forcipeque utraque manu comprehenſa calculum majore vel minore negotio educit, prout hic vel major vel minor, laevior vel inaequalior, aut etiam plaga vel amplior vel anguſtior eſt. Si plures uno adſint calculi, digitum illum & deinde etiam forcipem denuo in veſicam intrudit, eosque eadem, ac modo diximus, ratione extrahit. *Durante hac operatione catheter ſemper manet in veſica*, miniſterque, qui eum ſuſtinet, nihil aliud agit, quam ut, ne ſurgat vel excidat catheter, curet, hoc eſt, ut ejus prolapſum impediat: atque hoc modo Cheseldenus veſicam ſatis, pro immittenda forcipe ſupra ejus digito ſine ullo alio duce ſive ductore, depreſſam eſſe credit, & quoniam veſica ante ſectionem aqua eſt repleta, *inciſionem in ſulco catheteris fieri non poſſe, ſive neceſſe non eſſe, ut ſectio in ſulco fiat*; neque metuendum eſſe, quin catheter forcipe corripiatur, ſi modo, dum haec in veſica eſt, debita cura ſive cautela adhibeatur, ut calculus ſolus prehendatur. In hac methodo tantum *unus aut duo arteriarum ramuli inciduntur*, unde aliqua ſanguinis profuſio, quae tamen ſaepius non contingit, metuenda: interea tamen ſi, vulnere ſpongia humida probe purgato, *ſanguinis fluxus perſeverat, mox arteriolas illas* (filo beneficio acus curvae vid. Tab. XXXI. fig. 14. circumducto) *ligat*, vulnerique linamentis aridis vel etiam unguento digerente inunctis aliisque deligationis requiſitis proſpecto, aegrum lecto imponit: atque hac ratione, ſi

(*a*) Id quod forte, quod ſcilicet ſcalpello in veſicam pervenerit, ex effluxu aquae injectae e vulnere, de quo tamen Douglasius nihil dicit, cognoſcitur.

(*b*) Dubito an non etiam ſimul cervicem inciderit, licet ſolum de veſica hoc aſſeveretur.

Digitized by Google

ſi nullum peculiare impedimentum incidit, totam operationem intra unicum minutum, ſive intra ſexageſimam horae partem, a prima inciſione ad calculi usque extractionem computando, utplurimum, ut Douglasius refert, abſolvit.

XVIII.

Interea tamen res quaedam ſubinde in hac operatione incidunt, ob quas nonnullas actiones ejus ſubinde mutare cogitur Cheseldenus. Nimirum 1) quando calculum forcipe arripuit, atque in eo extrahendo, vel ex magno renixu, vel ex alio quodam ſigno *calculum valde magnum eſſe intelligit*, ne aegrum ob violentam, quam hinc perferre cogeretur, partium dilacerationem, periculo & cruciatibus exponat, *vulnus vel forfice* in parte ejus ſuperiore, *vel ſcalpello* in inferiore, nova adhuc inciſione *ampliare ſtudet* (*a*). 2) Si, facta altera inciſione, dum digitum in veſicam demittere ſtudet, *catheterem in vulnus illapſum eſſe ſive irruiſſe ſentit* (*b*), id quod vel motu ſive agitatione aegri vel aliis de cauſſis quandoque incidere poteſt, digitum retrahit & loco ejus ductorem canaliculatum (*gorgeret*) in ſulcum catheteris impellit, ſuper quo deinde forcipem conſueta ratione immittit: *atque hanc unicam ob cauſſam*, dum hoc ſubinde contingit, *catheterem ſulcatum omnino tereti* hac in curatione *praefert* (*c*). 3) Si miniſter, qui catheterem ſuſtinet, *catheterem loco calculi*, (vel una forte cum calculo) *forcipe prebenſum eſſe percipit*, id quod tamen raro contingere aſſeverat Cheseldenus, catheterem mox extrahi jubet, calculumque tunc prehendere & extrahere ſtudet, ſine illo commodo, quod alias catheter ipſi afferret, dum veſicam deorſum premit, pro faciliori forcipis ſupra digitum, ſine alio ductore, immiſſione in veſicam (*d*), quando forte eam plus una vice immittere opus eſſet. 4) Quando vel *ob parvitatem, vel ſitum calculi* hanc methodum vel faciliorem vel ſecuriorem eſſe judicat (*e*), digitos ſuos in anum aegri demittit, calculoque eis verſus vulnus preſſo, altera manu ſine forcipe (fere ut in parvo apparatu) ipſum ejicit. 5) Quando vel digito, vel ex renixu, quem calculus creat, dum ipſum extrahere conatur, percipit, *adeſſe quoddam impedimentum, remoram ſive conſtrictionem*, vel ab uretere, vel a *membranis ſive plicis inuſitatis veſicae* circa illum, digitos ſuos quoque in anum immergit, eisque, ut

Variationes quaedam & cautelae.

(*a*) Idem docent Fehrius in diſſ. de calculo pag. 19. & Denysius in obſerv. de calculo pag. 108.

(*b*) Quid Douglasius his verbis (*catheterem in vulnus illapſum eſſe*) velit, ego non ſatis intelligo.

(*c*) Quare autem ductor hoc in caſu neceſſarius ſit, & digitus pro forcipe immittendo, qui alias ſufficit, hic Cheseldeno non ſufficiat, haud indicatum reperio; neque rationem hujus rei facile perſpicio.

(*d*) Neque hic mentem auctoris ſatis comprehendo.

(*e*) Neque hoc mihi perſpicuum eſt.

ut partem illam ad os vulneris protrudat, ſtudet, atque tunc ſcalpello *res vel membranas illas*, *quae remoram faciunt*, *reſecat*, ſicque calculus a remora reſolutus facile educitur. Atque ex his, ait Douglasius (*a*), facile, *quales ſcilicet mutationes & emendationes Rauianae methodo adjecerit* acutiſſimus Cheseldenus, *intelligi poteſt:* ad quas eo magis attendendum; quia hoc modo quam feliciſſime plures a diriſſimis calculorum tormentis ipſum liberaſſe, Douglasius docet (*b*), *neque ullum eorum*, *quos huic methodo ſubjecit*, *dum haec ſcribebat*, *deſideratum eſſe.* Unicum tantum adhuc monet, quod ad perfectionem ejus facere poſſe putat: nimirum quod *forcipis parum incurvatae* quibusdam in occaſionibus uſus, loco rectae, quam hactenus tantum adhibuit Cheseldenus, praeſtantiſſimus eſſe queat. Saepius enim ſe obſervaſſe, ait, *calculum longe facilius extrahi*, *quando eo in latere veſicae*, *ubi vulnus eſt*, *haeret*, *quam ſi in altero aut oppoſito ejus latere*, *ſive in ſinu dextro veſicae ſitus eſt*; praeſertim ſi eo in loco veſicae, ut quandoque fit, cavea eſt praeter naturam (*c*): quibus in caſibus forcipe paulo incurvata facilius quam recta calculum comprehendi educique poſſe exiſtimat Douglasius.

XIX.

Cheſeldeni modus alter. Attamen quam apta, facilis, ſecura atque perfecta etiam haec calculum ſecandi ratio & Cheseldeno & Douglasio viſa eſt, tamen paulo poſt, ob ulcera, ut ait, foetida, quae urina in cellulari circa inteſtinum rectum membrana ſubſiſtens, ſaepe concitabat, *etiam hanc rurſus abdicavit* Cheseldenus, *ac ſequentem*, *quam ceteris omnibus tunc praeſtare judicant*, *excogitavit* atque magno cum ſucceſſu in uſum adhibuit. Nimirum, ut ipſe refert (*d*) aegrum, ut in magno apparatu, ligat: verum ipſum tabulae horizontali, variis tegumentis coopertae, & tres pedes altae, ita imponit, ut caput ejus ſolum paullo ſit elatius. Poſtea tam longam inciſionem, quam apte fieri poteſt, facit, inchoando, ubi in magno apparatu inciſio deſinit, & continuando eam deorſum inter muſculum acceleratorem urinae & erectorem penis, in latere inteſtini recti. Deinde catheterem in vulnere quaerit, eoque reperto, glandulam proſtatam recta verſus veſicam incidit, reprimendo interea uno alterove manus ſiniſtrae digito inteſtinum rectum, (ne ſcilicet a ſcalpello laedatur). Reliqua hujus operationis eodem modo, ut in magno apparatu, peragit; niſi quod venas, ſi quae forte laedantur, filo acu curva circumjecto, liget.

XX.

(*a*) In Hiſtor. lateral. operat. anglice conſcript. pag. 87.
(*b*) Idem confirmat Morand. in Memor. Acad. Reg. Pariſ. 1731.
(*c*) Vid. Tab. XXXII. fig. 1 & 2. Veſicam quoque variis plicis donatam deſcripſit & delineavit Bussierus in Act. Philoſ. Anglic. N. 268. pag. 752. & Mottius in compend. hor. actor. part. anatom. p. 74.
(*d*) In append. ad quartam anatomes ſuae editionem pag. 7.

Digitized by Google

XX.

Quae vero breviter & paucis a Cheseldeno hic de hac methodo tradita ſunt, Douglasius uberius diducit atque exponit (*a*). Nimirum omnia primo facit, quae in magna & laterali operatione fieri ſolent: hoc eſt, aegrum in tabula, ut ſupra §. XVI. vel modo dictum eſt, rite collocat & ligat atque catheterem ſuum (quem vid. Tab. XXXI. fig. 5.) qui a vulgari parum differt, in veſicam immittit. Verum in ipſa ſectione, poſtquam externe amplum vulnus ſupra deſcripta ratione fecit, apicem ſui ſcalpelli, qui a vulgaribus atque hactenus uſitatis & figura & amplitudine multum recedit, (conf. Tab. XXXI. fig. 8.) catheterem verſus, qui in urethra & veſica haeret, talique ſulco concavo ſive lunato, ut fig. 4 & 7. indicatur, donatus eſt, ita dirigit, ut finem ſive partem poſteriorem urethrae, mox poſt bulbum, ipſum collum veſicae & nominatim glandulam proſtatam, ac denique initium veſicae recta linea in latere ſatis incidat. (vid. Tab. XXIX. fig. 1. litt. I. K. L.) *Plaga ſic ſatis magna facta, e ſella ſurgit*, & veſicae vulnus, immiſſo digito indice manus ſiniſtrae, paululum diducit, ac deinde peculiarem ductorem ad ſimilitudinem quidem vulgaris *ductoris canaliculati*, quem *gorgeret* vocant, accedentem, (*vid. Tab.* XXXI. *fig.* 9.) obliquo tamen manubrio litt. A A ſtructum, ſibi porrigi jubet, quem roſtro ſuo B, ut alias cum vulgari moris eſt, in ſulcum catheteris & poſtea in veſicam ipſam immittit, eoque utplurimum ſimul calculum ſentit, id quod efficit, ut tanto facilius eum deinde comprehendere queat. Hujus ductoris manubrium manu laeva arripit, ſuper hunc, extracto cathetere, forcipem ſive tenaculam ſuam (fig. 11), quae etiam circa habenas A A paulo aliter, quam hactenus uſitatae, efformata eſt, facie plana ſurſum ſpectante ductu canalis ipſius quam cautiſſime in veſicam immittit, & dum in ejus cavum eam perveniſſe cognoſcit, ipſam, exemto prius conductore utraque manu circa habenas amplectitur, roſtro adhuc clauſo calculum quaerit, eoque reperto, roſtrum aperit, atque operam dat, ut inferiorem roſtri laminam ſive maxillam ſub calculum ſubmergat; quo fit, ut calculus commodius comprehendatur. Itaque ſic ipſum apprehendit, cumque poſtea utraque manu, dextra circa extrema, ſiniſtra circa medium applicata, lento motu, ut partes aptius diduci expandique poſſint, educit; id quod blanda forcipis in omnem ſenſum ratatio egregie promovet, curando ne forcipi ſe ſubducat: quod ubi forte imminere agnoſcit, eum denuo comprehendere, ſed ſine forcipis extractione, molitur. *Si calculus amplus & laevis* eſt, atque in eo veſicae ſinu, ubi vulnus, ſitus eſt, *illum quam facillime*, in omnibus aegris & in omni aetate, extrahit. *Sed ſi*

A Douglaſio uberius exponitur.

(*a*) In peculiari libello anglico, cui *Appendix ad hiſtoriam lateralis operationis* eſt inſcriptio, atque an. 1731. prodiit 4.

ſi calculum vel valde exiguum, *vel non commode ſitum, eſſe intelligit*, ut is forcipe facile comprehendi nequeat, hanc mox retrahit, atque digito in veſicam immiſſo eum invertere, & *ex plicis veſicae*, quibus ſaepe innexus haeret, *expedire ſtudet*. Poſtea ductorem ſuum ſupra digitum hunc denuo intrudit, digitum deinde retrahit, ductoremque poſtea ita invertit, ut cava ejus pars ſurſum rurſus ſpectet: in hac forcipem denuo immittit, calculum, ut antea dictum eſt, quaerit & quam cautiſſime ſine omni praecipitantia educit. Denique *ne calculus in extractione facile diffringatur*, unum alterumve digitum inter habenas forcipis immittit, ut ne fortius, quam opus eſt, a maxillis forcipis comprimatur, impediat. *Quod ſi tamen*, non obſtante hac obſervatione *rumpatur*, *vel ſi plures calculi ſimul adſint*, ſingulos, vel ſingula etiam fruſta ſenſim extrahit, repetendo immiſſionem digiti & forcipis, ſi ſuper hoc fieri poteſt; vel ductoris & forcipis, quoties opus eſt; id quod, ſi modo caute fiat, nihil quicquam damni inferre aſſeverat. *Vulnus externum* eo fere in loco facit, quo Jacobus & Ravius id fecerunt; ſed *longius ſupra & infra illud producit*: eum in finem, ut commodius per vulnus amplius ferramenta quaeque in veſicam immitti, calculique, praeſertim majores, facilius educi queant. Interne vero, dum *finem urethrae*, *totum veſicae collum & ſimul partem veſicae* huic proximam incidit, id agit, ut nimirum & interne juxta veſicam & in ea primo ampliorem plagam, ſine inteſtini recti laeſione (quod alias in methodo laterali, ut ait, facile laedi poteſt) efficere, & deinde calculos, cumprimis majores commodius protrahere valeat. *Quod ſi forte arteriola quaedam* exterior plus, quam par eſt, *ſanguinem fundit*, ut jam dictum eſt, acu parva eaque curva, linum trahente illam ambit & poſtea ligat. Sin profundius ſita eſt, quam ut ligari queat, liquore ſtiptico ſanguinem cohibere ſtudet. Extracto calculo linamenta cum digeſtivo unguento vulneri imponit, aegrumque mox in lectum transfert, ac tandem faſcia vulnus leniſſime conſtringit; poſthaec bis in die vulnus deligat. Atque ex his patere ait, hanc Cheseldeni *methodum ex vulgari*, *quam majorem apparatum vocant*, & Rauiana quaſi compoſitam eſſe, aut ut ego quidem exiſtimo, ipſam Rauianam eſſe.

XXI.

Cheſeldeni modus tertius.

Denique monendum hic reſtat, diligentiſſimum & ingenioſiſſimum Cheseldenum in inquiſitionibus & experimentis ulterius progreſſum eſſe, & paullo poſt adhuc magis ſuam methodum emendare ſtuduiſſe, atque alia adhuc ratione inciſionem internam feciſſe; & quidem ſic, ut facto prius vulnere externo, *ſcalpellum primo in partem poſteriorem catheteris*, nimirum in veſicae partem inferiorem & lateralem, (ſive in ſinum veſicae ſiniſtrum) poſt glandulam proſtatam & ſupra veſiculas ſeminales immiſerit, (vid. Tab. XXIX. fig. 1. poſt litt. L) *ac deinde inciſionem ſive plagam hanc antrorſum per ſphincterem veſicae & ſubſtratae glandulae proſtatae*

partem

partem ſiniſtram, in uretbrae partem membraneam usque ad bulbum ejus produxerit, per litt. K. L. F. eodem fere modo, ut N. XVII. in prima ejus methodo dictum eſt; hac enim ratione certius evitari inteſtini recti laeſionem, quam in praecedenti & Rauiana, ubi facilius laederetur. Praeterea in praecedenti incidendi modo *bulbum uretbrae obſtare aſſeverat, ne ſulcus catbeteris, tam commode, quam in poſteriori boc reperiri* ac incidi queat: quemadmodum DOUGLASIUS in ſupra jam citata appendice id uberius pag. 12. indicavit. MORANDUS nihil adhuc de hac methodo proponit, ſed praecedentem N. XIX. deſcriptam pro optima declarat (*a*). Denique inter CHESELDENI emendationes, quas lithotomiae attulit, DOUGLASIUS etiam refert, 1) quod ſi poſt operationem in curatione *pulſum curandi debilem* deprehendat, veſicatoria brachiis ejus, ad vires ſuſcitandas, bono cum effectu imponat; 2) *quando vulnus incipit fieri calloſum*, veſicatorii fruſtulum ei immittat, eoque callum exedat: ita poſtea novam ſanamque carnem rurſus propullulare & vulnus claudi; 3) *ſi vulnus putridum fiat*, parum viridis aeris unguento digeſtivo miſceat.

XXII.

Dranii ſententia & obſervationes.

DRANIUS, chirurgus nobiliſſimus Pariſinus, quem ſaepius quoque jam laudavimus, in egregio libello gallico (*b*), totum lithotomiae negotium, id eſt, omnes hucusque (cum ſcilicet librum ſuum ederet) adhibitos calculum ſecandi modos, quam accuratiſſime perveſtigare, atque quam plurimis in cadaveribus inſtitutis experimentis non ſolum illuſtrare, ſed in plenam lucem exponere ſedulo allaboravit, magnoque ſtudio & *fabricam partium incidendarum* ac laedendarum, & *commoda* & *incommoda uniuscujusque modi* indicavit, quibusque in caſibus modo haec, modo alia methodus aptiſſime adhiberi queat, prudentiſſime ediſſerit: atque propterea vult, *ut chirurgus genuinus, qui calculi veſicae curationem ſuſcipere cupit, omnes probe perſpectas babeat*, & in omnibus exercitatus ſit, quia omnes certis in caſibus bonae eſſe poſſunt (*c*). Interea tamen eam, quae *apparatus magnus* appellatur, variis rationibus *ceteris praeferre videtur*; ſi modo in ea nonnulla artificia ſive encheireſes cautius ac prudentius, quam a multis vulgo fieri ſolet, inſtituantur: inter quae fere ea ſunt primaria, quae ſupra cap. de magno apparatu §. VII & VIII. ex eo adduximus, & cumprimis, ut *collum veſicae ope ductoris canaliculati & digiti indicis quam blandiſſime diducatur* atque *ad veſicam usque findatur*: hoc enim modo fere idem fieri digito, & quidem ſatis tuto & haud adeo magno dolore, quod in laterali ſcalpello. Quando vero hoc imprudenter, celeriter

(*a*) In Memor. Acad. Reg. 1731.
(*b*) Quem inſcripſit: *Parallele des differentes manieres de tirer la pierre bors de la veſſie, par Henry Francois le* DRAN &c. a Paris, 1730. 8. c. figur.
(*c*) Idem ſentit MORAND. Memor. Ac. Reg. Par. a. 1731, atque DENYSIUS quoque ait, omnes veterum modos non eſſe rejiciendos l. c. pag. 97.

Digitized by Google

riter & cum impetu fieret, ſicut nonnullis mos eſſet, lacerationem hanc graviores, quam quae digito blande inſtituitur, concitare dolores atque magis periculoſam eſſe: imo collum veſicae haud raro hoc impetu temerario ab ipſa urethra prorſus avelli: unde neceſſario gravia mala, inflammatio, gangraena, convulſiones & mors ſaepe inducerentur. Adeoque *maxime eos hic redarguit chirurgos*, *qui ut ceteris promtiores* atque expeditiores vanae gloriolae cauſſa *videantur*, quam celerrime & cum impetu forcipem intrudunt, ſimilique impetu calculum quoque evellunt; cum hoc ipſo peſtiferas ſaepe lacerationes cervicis veſicae & urethrae efficiant.

XXIII.

Ejusdem de aliis modis opinio.

Ceterum & *apparatui alto & apparatui laterali laudes ſuas non detrahit*; ſed oſtendere & evincere primo allaborat, in laterali, ut modo jam diximus, proſtatam & collum veſicae ſcalpello diſcindi, vel ſcindendo aperiri, quae in magno apparatu, ſecundum ejus doctrinam, digito blande ſinderentur: adeoque non adeo magnam inter hos duos intercedere differentiam contendit. *Altum apparatum tuto adhiberi poſſe* eis in caſibus, exiſtimat, ubi *veſica ampla* atque ſatis dilatari queat: id quod inde conjiciendum eſſe ait, quando aeger non adeo diu calculo laboravit, & largam ſatis urinae copiam continere valet. *Pernicioſum* vero illum ipſum eſſe in eis, *quibus veſica arcta* aut *calloſa*, *ut diſtendi ſatis nequeat:* id quod utplurimum in iis contingeret, qui jam a longo tempore calculo laboraverint & ſaepiſſime urinam excernere cogantur. *Lateralem ſive Rauianam & Cheſeldenianam methodum melius quam vulgarem adhiberi*, *quando calculi valde magni eſſent:* quia hi e corpore veſicae per vulnus amplum & facilius hic adhuc dilatandum, commodius educi poſſent. Carpit vero hic catheterem Rauii, quem Albinus delineavit; quamvis, ut nihil hic diſſimulem, Dranius longe alium & quidem roſtro multum breviori, quam Albini eſt, pag. 107. delineaverit, aſſeveratque, tali cathetere corpus veſicae apte incidi non poſſe, dum nimis facile, imo fere ſemper & neceſſario e veſica elaberetur, quando in eum ſitum diſponeretur, in quo in operatione continendus eſſet: adeoque aliam catheteris pro hoc ſcopo figuram, quam aptiorem eſſe judicat, exhibet, (*vid. Tab.* XXXI. *fig.* 17.) *qui ſimul in ſulco ad certum ſpatium* litt. e e. *perforatus* ſive *hiatu* aut *foramine longo praeditus eſt*; cujus ope quam commodiſſime veſica juxta collum ejus aperiri & per hoc poſtea vulnus, ope ductoris canaliculati (*gorgeret*) forceps facile immitti, calculusque ea educi poſſet (*b*). *Scalpellum* etiam *peculiare* exhibet, circa apicem, (quae acutior ipſi eſt) paululum a vulgaribus diverſum (*vid. fig.* 16); quod in magno apparatu &

(*a*) In Indice ſupellectilis Rauianae ſaepe jam citato fig. 1 & 2.
(*b*) Ejusmodi *hiatum* ſive *foramen* in cathetere ſulcato jam Sermasius quoque mihi propoſuiſſe videtur, pag. 176. lib. de lithot. Douglaſſ.

Digitized by Google

& *Rauiana* & *Cheſeldeniana* methodo, (ſi revera diverſae ſunt) apte adhiberi poſſe cenſet.

XXIV.

Speciatim de parvo apparatu.

Sed de parvo apparatu tam *ſiniſtre judicat* DRANIUS *pag.* 51. *ut ne comparatione quidem eam cum ceteris dignam, ſed pernicioſam potius promiſcue reputet*; niſi forte pro calculo ex urethra, vel potius collo veſicae excidendo. Attamen ſi conſideramus 1. quod vulnus eodem in loco, quo in laterali methodo, cervici & corpori veſicae infligatur, atque *hae duae methodi, ſicut varii praeſtantiſſimi viri mecum ſentiunt* (*a*), *vix niſi inſtrumentis differant*, atque ſic non niſi veterum methodus emendata ſit; adeoque hinc eadem fere habeat commoda; 2. quod tam diu, per XVI. ſcilicet & quod excedit ſecula, ſolus in uſu fuerit, & non ſolum eo tempore, verum etiam adhuc hoc & ſuperiori ſeculo, variis in Europae partibus, quamvis major apparatus jam cognitus eſſet, multi eo a calculo feliciter liberati ſint (*b*); praeſertim ſi a prudentibus & peritis fuerit inſtitutus: 3. quod, experientia teſte, *ſaepe adhuc feliciter, praeſertim in pueris & juvenibus*, non ſolum a circumforaneis, verum etiam a me, a MARINO, expertiſſimo Chirurgo Italo (*c*), aliiſque adhuc hodie perficiatur; neque 4. *in pueris & juvenibus annum decimum quartum* nondum egreſſis, itemque in *adultis & viris parvae ſtaturae* (*d*), ulla appareat gravis ratio, quam forte ſola calculi aculeata ſuperficies, (quae tamen in pueris rariſſime occurrit) quare prorſus contemni debeat, & 5. *pauciſſimis inſtrumentis, fereque ſolis manibus, ſi ſcalpellum excipias*, haud raro perfici queat, id quod alias apud prudentes Medicos multas curationes chirurgicas prae aliis abſtruſioribus methodis ob gratam ſimplicitatem extollit ac commendat, teſtibus chirurgis praeſtantiſſimis, eam non prorſus rejiciendam, ſed potius retinendam prudenterque & uberius excolendam eſſe, plaga praeſertim

(*a*) Ut WINSLOVIUS, MORANDUS, FALCONETUS.

(*b*) In Germania frequens fuit, Medici & chirurgi *Angli* de eo, tanquam de re ſatis trita, *the operation on the Gripe*, vel *upon the Gripe*, loquuntur; atque ipſe DOUGLASIUS Lib. de lithot. ait, eum a quibusdam in parvis hominibus adhuc inſtitui. ITALI quoque adhuc eo, ut ſupra oſtendi, utuntur. In Gallia ſuperiori ſeculo famoſus ille RAOUX ipſo etiam Pariſiis & alibi feliciter ſaepe uſus eſt, ut ex MERYI obſerv. de lithotom. pag. 7. 12. & alibi videri poteſt. Ita TOLETUS quoque ſuperiori ſeculo adhuc ſatis pro *parvo erat apparatu.* Nam poſtquam magnum deſcripſit & quomodo aeger in eo continendus ſit, docuit, pag. 135. ait: *nunc operatio vel parvo vel magno apparatu fieri* poteſt; quaſi hoc ipſi perinde eſſet. SAVIARD. ſcriptor hujus ſeculi Pariſienſis, eum in puella ſe inſtituiſſe affirmat, obſ. chir. 86. Ita & DIONIS in chirurg. ſua pag. 182. ſcribit: *l'on tailloit toujours par le petit appareil; mais aujourd'hui l'on ſe ſert de l'une & de l'autre maniere:* unde ſatis patet, eo tempore in Gallia parvum adhuc apparatum valde in uſu fuiſſe. Imo & MORANDUS eum laudat atque ſe ipſum illum quoque perfeciſſe affirmat, in Memor. Ac. Reg. Pariſ. 1731.

(*c*) Vid. ejus practica delle principali & piu difficili operationi di chirurgia.

(*d*) Imo de adultis promiſcue hoc aſſeverat MORANDUS in loco modo citato.

Digitized by Google

eo loco eisque in partibus, ut in laterali operatione inciſa, ſicut Aegineta & Albucasis docent, omnino ſtatuo ac ſuadeo. In adultis quidem & praeſertim iis, qui proceri ſunt, varia incommoda ipſum premunt; atque hinc factum eſſe exiſtimo, quod Celsus ſolum pueros & juvenes ad annum decimum quartum huic curationi idoneos judicaverit; adultiores vero excluſerit. Attamen & in his eum etiam ſuccedere denuo, ut modo dixi, contendit Morandus in laudat. Memor. Ac. Reg. 1731. ſi modo res rite inſtituatur.

XXV.

Garengeot Gallis perfectionem adſcribit.

Garengeotus, qui in priori editione operationum ſuarum chirurgicarum nihil quicquam, *neque de alta operatione*, *neque de methodo laterali*, quaſi nunquam de iis aliquid vel cogitatum vel ſcriptum fuiſſet, dixit; jam in poſteriori ſive altera editione, poſtquam tot alii, ac praeſertim Germani & Angli, cum de alta, tum de laterali operatione & prius ſcripſerunt, atque etiam utramque cum ſucceſſu perfecerunt, *operationem lateralem tandem quoque proponit*, *attamen ſimul ſubito ſuper omnes reliquas non ſolum extollit*, licet eam nunquam in homine vivo ipſe inſtituerit (*a*); verum etiam *omnem & inventionis & perfectionis gloriam ſolis Gallis* vindicare contendit. Miror vero quare, cum res geſtae fratris Jacobi Pariſiis non fuerint incognitae atque jamdudum indicatae & a Meryo & a Dionisio in ſcriptis publicis emendationes Pariſiis ſatis perſpectae eſſent, ipſe non prius, quam Germani & nominatim Albinus (*b*) & ego (*c*) atque Angli, praeſertim vero Jac. Douglasius & Cheseldenus (*d*) de his rebus ſcripſerint, aliquid propoſuerit & emendationes atque perfectiones, quas ſolum civibus ſuis adſcribere vult, non citius indicaverit. Ut nunc taceam Bussierum (*e*), Listerum (*f*), Launayum (*g*), Saviardum (*h*), Erndelium (*i*) atque Fehrium (*k*), qui omnes jamdudum ante ipſius libri primam editionem de hac methodo ſcripſerunt, ut propterea etiam

(*a*) Id quod Morandus docet in Memor. Acad. Reg. 1731. ubi de laterali ſectione diſſerit; licet *Meryo* exprobret, quod ille eam non inſtituerit.

(*b*) In libr. ſupellect. anatom. ſaepius citato.

(*c*) In Germanica chirurgiae meae editione.

(*d*) In libris ſaepe laudatis, praeſertim vero in Douglasii Hiſtor. lateralis operationis.

(*e*) In Act. phil. anglic. An. 1699.

(*f*) *In itinere ſuo pariſienſi*, 1699. Londini edito.

(*g*) Diſſert. ſur les maladies & ſur les operations de la pierre a Paris 1701. 12.

(*h*) In obſervat. ſuis chirurg. Paris 1702 edit. obſ. 109.

(*i*) *In itinere ſuo Anglico* & Batavo, Amſtel. 1711. edit. ubi hic notare lubet, hunc Erndelium, Saxonem, & poſtea regis Poloniae archiatrum, meum commilitonem apud Ruyschium & Rauium fuiſſe, ſicut & mei mentionem facit in libri hujus pag. 146. verum nonniſi per quinque menſes Amſtelodami degit, cum ego per tot fere annos ibi vixerim.

(*k*) In diſſert. de *calculo* Baſileae 1716. evulgata.

etiam jam merito aliquid de ea dicere potuiſſet, imo debuiſſet, ſi ipſi ea cognita fuiſſet. Spero tamen, ſi rem penitius perpendet, ipſum etiam aliquid honoris hoc in negotio & Germanis & Anglis relicturum eſſe, praeſertim cum certiſſimum ſit, quamvis etiam Meryus emendationes methodi Jacobi indicaverit, & Mareschallus (ſi vera ſunt, quae ex Listero ſupra adduximus) eum primus imitatus fuerit, Gallos, & ipſos etiam hos duos coryphaeos, hanc methodum mox rurſus abdicaſſe, impugnaſſe, & tanquam inutilem & noxiam prorſus rejeciſſe (*a*), Ravio eum honorem adſcribendum eſſe, *quod hanc methodum, quam omnes Galli rejecerunt, atque in vivis tentare nequidem auſi ſunt, in uſum ſive praxin deduxerit*, conſtanter, quamdiu vixit & valuit, retinuerit, uberius excoluerit ac perfecerit, eoque ipſo primum mihi (*b*), poſtea vero Denysio, Belgae (*c*), ac tandem etiam laudatis Anglis occaſionem, hunc e veſica calculum excidendi modum & in mortuis & in vivis experiundi imitandique dederit, ſine quo forte in aeternis apud Gallos & Garengeotum manſiſſet tenebris, atque oblivioni fuiſſet traditus ſempiternae (*d*). His vero eorumque fauſtis promtiſſimisque curationibus *poſt triginta fere demum annos excitati tandem Galli*, eam, quam antea, licet jam ſcriptis

Hhhhhh 3 pu-

(*a*) Prolixius & eleganter de hac inventionis gloria agit Albinus, pater, praeceptor quondam meus venerandus, in oratione funebri, in obitum Ravii Lugduni Batavorum 1719. dicta, ubi inprimis, pag. 30. & ſeq. ait: *Jam videtis cur lithotomiae progreſſus tam prolixe enarraverim, ut appareat tot ſeculorum opus a noſtro* Ravio *demum perfectum eſſe. — Si unquam ſectionibus occaſio data, id Lutetiae Pariſiorum factum eſt. — Sed tantum abeſt ut hanc methodum invenerint, ut ne jam quidem* (nimirum a 1719, cum haec oratio dicta ſit) *poſtquam rei tam inſolentis fama ad illos pervenit, ejus periculum facere audeant.* Imo pergit poſtea p. 32 & 33. *cum Galli viderint monachum illum experimenta non niſi per mortes agere, neminem, qui illum imitetur, repertum eſſe*, atque ipſum Meryum, poſtquam e ſexaginta ab illo ſectis tantum tredecim rite curatos videret, ipſius methodum, quae principio ipſi placuerat, prorſus deinde damnaſſe ac ut ſumme noxiam proclamaſſe ac rejeciſſe. Talem vero qui aliquam rem contemnit, damnat, rejicit, aliamque praefert, pro vero autore aut inventore haberi minime poſſe. Conf. cumprimis cap. XIV. ex obſervat. Meryi de methodo Jacobi, ex quo haec res ſatis erit manifeſta.

(*b*) Jam an. 1728. in diſſert. mea de *alto apparatu* pag. 11. monui, Ravium *binas lithotomiae methodos*, Jacobi *ſcilicet & magnum apparatum prudenti conſilio conjunxiſſe*, ita, *ut eodem quidem, quo* Jacobus *loco, inciſionem, ſed inſtrumentis magni apparatus*, quemadmodum jam in prima chirurgiae meae editione a. 1718, cap. *de methodo fratris Jacobi*, docui, *perfecerit.* Atque ob easdem etiam rationes methodum Celsi, aliorumque veterum, qui eodem, quo *Jacobus*, loco inciſionem faciendam docuerunt, cum *Mariana* ſive magno apparatu combinavit.

(*c*) Vid. obſervat. ejus de calculo.

(*d*) Autor praefationis libelli de lithotomia Coloti pag. 71. idem affirmat; verum jam antea pag. 58. ſapienter dixit: *Le frere Jaques* a prevenu M. Rau; mais il n'ote rien à la gloire de ce ſçavant Medecin: ſon genie, ſes lumieres, ſon induſtrie ont rectifié une methode incertaine, pleine de dangers, & presque toujours funeſte; *ſes ſoins lui ont donné plus de ſureté, & lui meriteront peut-être la preference, &c.* Uberius de Ravii meritis ejusque methodi praeſtantia conferri meretur, quod idem autor pag. 71. & proxime ſequentibus hac de re docte atque eleganter diſſerit.

Digitized by Google

publicis emendatam, unanimi conſenſu rejecerant, & ex Galliâ exterminaverant, calculi ſecandi rationem in lucem rurſus protrahere experirique denuo ſtatuerunt, atque inter hos potiſſimum Clar. MORANDUS, qui hanc ob cauſſam non culpando, ſed potius laudando inſtituto An. 1729, dum multi alii Galli, & inter hos praecipue GARENGEOTUS hoc vituperat, & in chirurgia nihil extra Galliam diſci poſſe, ſibi aliisque perſuadere volunt (*a*), iter Londinum fecit (*b*), ut eam a dexterrimo CHESELDENO rite videret atque diſceret, qui deinde Pariſios reverſus hanc ipſam etiam in aegris variis, ſicut infra uberius exponemus, cum ſucceſſu tentavit. Interea dum hoc in itinere erat, varii Galli & inter hos etiam GARENGEOTUS & PERCHETUS Noſocomii charitatis chirurgus, hac re incitati ad ductum ALBINI & CHESELDENI in cadaveribus experimenta inſtituerunt, & poſtquam ex his ſe ſatis ad hanc operationem perficiendam idoneos crediderunt, PERCHETUS, ut GARENGEOTUS refert (*c*) eam Pariſiis primus poſt JACOBUM feliciterque ſequenti ratione in puero perfecit.

XXVI.

Ejus & Percheti modus. Praeparatione ſcilicet aegri praemiſſa, die operationi deſtinato, bihorio vel trihorio ante operationem clyſterem, ut alias fieri ſolet, ei injiciendum curant; poſtea ipſum tabulae firmae ad lucem claram rite diſpoſitae, quae duorum circiter & dimidii pedum altitudinem habeat, imponunt, poſtquam eam prius tegumentis & duobus pulvinaribus, (quorum alterum, extremo cui natès incumbere; alterum ubi caput quieſcere debet, ſubjiciendum) contexerant, hisque rurſus linteum magnum, aliquoties duplicatum, ſuperimpoſuerant, quem deinde, ut in magno apparatu ligant. Aegro ligato, ipſe ita, ut nates extremo tabulae luci adverſae inſiſtant, collocatur, pedesque, ut alias, a duobus miniſtris continentur; tertius vero, vel in robuſtis aegris etiam quartus, humeros aegri firmant, ut nulla ratione ſe movere, multo minus recedere poſſit: quia firmiſſimus decubitus hic ſumme eſſet neceſſarius (*d*). Tandem miniſtrorum ſeu adjuvantium dexterrimus poſt eum, qui ſiniſtrum pedem ſuſtinet, collocandus, ubi ex horum ſententia commodiſſime, contra quam vulgari methodo fieri ſolet, & ſcrotum & potiſſimum catheterem ſulcatum, (quem RAUIUS ipſe ſuſtinebat) continere poteſt; qua in re CHESELDENUM imitantur, ut ſic chirurgus ambabus manibus commodius in ipſa operatione uti queat. Poſt haec hic catheterem

(*a*) Eandem ſuperbiam atque opinionem graviter redarguit Autor praefationis modo laudatae in lib. COLOTI de lithotomia pag. 80. & ſeq.

(*b*) Vid. Memor. Acad. Reg. Pariſ. 1731. & GARENGEOT in oper. chir. cap. de ſect. laterali.

(*c*) Chirurg. cap. de laterali ſectione T. II. pag. 186 & 197.

(*d*) L. c. pag. 210. & ſeq.

Digitized by Google

terem ferreum, profunde ſulcatum, & valde incurvatum, cujus roſtrum longum ſit, & manubrium ampliſſimum, ut firmius comprehendi queat, oleo prius tinctum, in veſicam demittit, (de amplitudine vero ejus nihil dicit GARENGEOTUS). Quem ubi intraſſe percipit, manubrium manu ſiniſtra ad inguen aegri dextrum blande inclinat, & roſtrum indice dextrae inter ſuturam perinaei & tuber iſchii inveſtigat, obſervando, ne hoc roſtrum varias ob rationes ipſum iſchium attingat. Deinde anſam catheteris in hoc ſitu miniſtro huic uſui deſtinato dextra tenendum tradit, ſic ut pollice anteriorem, digitis poſteriorem laminae partem comprehendat, cavendo ne ulla ratione vacillet, aut eum commoveat, aut a loco aberret; laeva vero ſcrotum elevet & ad latus dextrum paullulum reclinet, quo ipſo cutem etiam perinaei aliquo modo tendit. Chirurgus poſtea ſiniſtra cutem perinaei indice ſuturae impoſito oblique ad dextrum femur trahit, manu vero dextra ſcalpello primam inciſionem, eamque obliquam, per cutem & pinguedinem facit, incipiendo ad digiti diſtantiam a perinaei ſutura & lineae latitudine ſupra locum maxime eminentem curvaturae catheteris, eamque usque ad tuber iſchii oblique extendendo: adeoque, ſicuti RAUIUS a parte ſuperiori ad inferiorem deſcendendo. Nam JACOBUS a parte inferiori ad ſuperiorem aſcendere ſolebat (a). *Ratione profunditatis* hujus primae inciſionis obſervandum, quod ea in macilentis una ſectione vel actu fieri queat, in obeſioribus & robuſtioribus vero duabus vel tribus; id quod tamen a prudentia atque dexteritate chirurgi dependet. Hoc facto indicem manus ſiniſtrae in medium & fundum vulneris immittit, non ut inteſtinum rectum, ne laedatur, repellat, ſicut CHESELDENUS vult; verum ut ſulcum catheteris tam profunde, quam fieri poteſt, quaerat; imo & hunc ſi forte loco ceſſerit, rite rurſus disponat. Nam rectum laedi non poſſe, ſi modo inciſio, ut dictum eſt, decenter fiat & catheterem facile quoque ſic inveniri aſſeverat. *Tum, quia primaria ſectio nunc fieri debet*, miniſtri omnes ſuum ut rite faciant officium & ne aeger ſeſe moveat, ſevere, ut RAUIUS eo momento facere ſolebat, imperat, atque ope ſcalpelli ſui primo incidit urethram, dirigendo ſcalpellum in ſulcum ope unguis indicis ſiniſtri, mox collum veſicae in latere, ac denique elevando manum

(a) Quia nonnulli aſſeverant RAUIUM *rectam feciſſe inciſionem externam*, hinc quidam (ut GARENGEOT. p. 198. T. II.) hoc redarguunt & inferunt, ergo eum *non obliquam* feciſſe, atque varias noxas inde deducere conantur. Verum ego ſemper vidi, ipſam talem obliquam ſectionem inſtituiſſe, qualis dudum ab AEGINETA Lib. VI. cap. 60. & hic modo deſcripta eſt: & quia ejusmodi obliqua linea quoque recta eſt, dum revera neque curva neque lunata eſt, qualem CELSUS fieri juſſit, illi mihi non erraſſe videntur, qui ipſam inciſionem rectam feciſſe ſcribunt. Attamen ejus recta erat ſemper ſimul paullulum obliqua, & ut ALBINUS filius recte ac perſpicue ſcripſit, a ſuperioribus ad inferiora & *exteriora*, id eſt, *verſus oſſis iſchii tuber nonnihil ducta, ut nempe a recto inteſtino recederet*. Sed quid hoc aliter eſt, quam linea obliqua? Sciendum enim eſt, lineam rectam poſſe eſſe vel *directam*, vel *transverſam*, vel *obliquam*.

num ſic, ut dorſum cuſpidis ſcalpelli ſulco catheteris innitatur, acies vero ad veſicam reſpiciat, ipſum corpus ejus ad digiti tranſverſi circiter latitudinem & ultra, ſi fieri poteſt, aperit; *nam in hoc omne commodum & praeſtantiam hujus methodi conſiſtere* recte monet: ubi vero indice ſulcum nudum & ſimul ſcalpellum, ne forte a ſulco aberret, ſemper ſequi debet. Inciſione ſufficienti facta, quando nimirum ſulcum ad duorum circiter digitorum tranſverſorum latitudinem nudum ſive detectum ſentit, ſcalpellum retrahit, relicto indice in ſulco, dextra ductorem canaliculatum prehendit, ejusque roſtrum, duce ungue indicis, ſulco catheteris immittit. Poſtea digitum retrahit, atque hac manu anſam catheteris, quam huc usque miniſter ſuſtinuit, amplectitur, eaque paullulum ad ſe inclinata, eodem tempore conductorem in ſulco catheteris ad veſicam demittit, id quod rite factum eſſe ex urinae effluxu e vulnere manifeſtum eſt, quam mox profluere viderunt. Hoc facto, catheterem hinc inde leniter vacillando extrahit, ductoris vero anſam manu ſiniſtra arripit, atque indicem dextrae primo in canale conductoris blande in veſicam intrudit: id quod leniſſime vulnus diducit, viamque facilem forcipi praeparat. Itaque mox poſtea manu dextra forcipem per canalem ductoris in veſicam blande impellit, id quod tunc ut plurimum ſatis facile fieri poteſt. Laeva poſt haec ductorem educit, forcipemque valde, ad vulnus uberius ſenſim dilatandum, aperit, ac deinde clauſa rurſus forcipe calculum quaerit, prehendit atque, ut alias dictum eſt, protrahit. Calculo extracto, index denuo in veſicam immittitur, ut exploretur, an alii forte adhuc calculi ſuperſint: quod ſi ſit, forceps ſuper hoc digito, vel ſuper ductore globoſo, (*Bouton*) denuo impellitur & calculi reliqui eadem ratione extrahuntur. Praecipua quidem momenta hujus actus GARENGEOT figuris aliquot illuſtrare ſatagit; quae vero tam male exaratae ſunt, ut id, quod indicare conatur, ego cum multis aliis inde cognoſcere non poſſim. Denique nec hoc eſt praetermittendum quod cum DOUGLASIO contra ALBINUM filium, moneat (*a*), *ſolam veſicam hac methodo incidi non poſſe*; *verum ſemper ſimul cervicem veſicae & proſtatam a latere*, *atque non niſi exiguam veſicae partem*, ſicut etiam MORANDUS notavit: ubi quoque peculiare *parvum ſcalpellum* delineatur (*b*), quod Tab. XXX. fig. 18. a CHESELDENI fig. 8. non multum abludens, repraeſentari quoque curavi.

XXVII.

Senſii methodus lateralis.

Tandem ab inſtituto noſtro haud alienum erit, ſi quid alii adhuc Germani, praeter RAUIUM, ERNDELIUM, FEHRIUM, ALBINUM, me aliosque in hac laterali methodo excolenda atque perficienda praeſtiterint, quantum

(*a*) Ibidem pag. 204. 205.
(*a*) Parvum ejusmodi ſcalpellum pro hac curatione primus commendavit & delineavit ALBUCASIS L. II. cap. 61.

Digitized by Google

tum ad meam notitiam pervenit, hic utilitatis publicae cauſſa cum lectoribus communicavero. Speciatim vero hic adhuc proponam & deſcribam, quid SENFFIUS, chirurgus regius Berolinenſis, ibidemque chirurgiae publicus nuper in ſplendido noſocomio regio charitatis Profeſſor atque operationum chirurgicarum demonſtrator dexterrimus, ſed proh dolor! haud pridem in magnum chirurgiae detrimentum defunctus, hac in re fecerit, & *quomodo ille lateralem* ſectionem feliciter quoque ſaepius inſtituerit. Haec vero ex relatione filii mei hic addo, utpote qui per magnam partem anni 1735 & 1736. Berolini degit, atque in arte chirurgica ejus quoque informatione ac manuductione uſus eſt, hancque operationem aliquoties ab ipſo, tam in cadaveribus, quam in vivis, magna cum dexteritate perfici vidit, quae ita ſe habet. Clariſſ. SENFFIUS, cum in aliis actionibus chirurgicis adminiſtrandis, tum in extrahendo e veſica calculo exercitatiſſimus, *omnibus hactenus notis methodis lateralem ſectionem anteferendam putavit*, eandemque ſequentem in modum inſtituit. Aeger collocabatur in tabulam hujus altitudinis, ut chirurgi in genua proſtrati regionem umbilicalem (ita enim ipſe hanc altitudinem deſcribebat) attingeret. Tabula antea tegebatur duobus pulvinaribus; altero, natibus, altero, capiti ſubjectis. Nates aegri verſus extimam tabulae oram, luci oppoſitam, protrahebantur; duo miniſtri utrumque pedem, ad nates reflexum, & cum manu ope laquei junctum, firmiter detinebant; (quos vero in pueris non ligabat) tertius a tergo humeros firmabat, quartus tabulam aſcendere juſſus in genua ſuper decumbentem, ita ſe projiciebat, ſicut ALGHISIUS delineat, (& ego ex illo Tab. XXIX. fig. 9. D) ut dextra manu genitalia reclinaret; utriusque vero manus digitum indicem ſic perinaeo applicare, ut locus ſectionis medium illorum occuparet & cutis ibidem quodammodo tenderetur, quo ſectio tanto accuratius fieri & catheter in perinaeo rectius ſentiri poſſet. Quintus miniſter ad inſtrumenta & continenda & porrigenda paratus erat. Omnibus ita praeparatis, chirurgus noſter *catheterem ſulcatum, ex argento confectum*, tenuem admodum (*a*), comparatione cum vulgaribus & RAUIANO inſtituta, magis etiam vulgari & Rauiano incurvatum (ita nimirum ut in Tab. XXVII. fig. 15. litt. a a a indicavi) oleoque illitum, veſicae immittebat & denuo de praeſentia calculi ſe & adſtantes certiores reddebat. Hoc facto in genu dextrum, ut RAUIUS, ſe proſternebat & manu ſiniſtra habenam catheteris verſus inguen dextrum, ſed roſtrum ejus verſus tuberculum iſchii flectebat, catheteremque ipſe, ſicut RAUIUS ſolebat, in operatione ſuſtinebat, atque inter anum & tuberculum hoc cutem primo ac pinguedinem ſcalpello diſſecabat lithotomo lato, vulgaribus vix diſſimili, linteoque eadem ratione ad dimi-

Iiiiii dium

(*a*) Vix dimidiam partem amplitudinis quam Rauianus, habet, atque hic ſolus inter omnes hic *cathetere argenteo* uſus eſt; unde patet & argenteis catheteribus rem hanc optime ſuccedere.

Digitized by Google

dium uſque involuto. Poſtea ſcalpellum ſuum lithotomum ore aliquantiſper prehendebat & dextro indice catheterem in vulnere inquirebat, hocque invento ſcalpello ex ore retracto, in ejus ſulco, ut Rauius, inciſionem faciebat. Deinde ſcalpello in ſulco firmiter detento, ſiniſtra manu catheteris manubrium ad ſe paullulum flectebat, dextra vero, ſcalpellum tenente, roſtrum catheteris introrſum cedens proſequebatur atque ſic veſicam uberius incidebat. Hoc facto, catheterem quarto miniſtro in hoc ſitu adhuc tenendum tradebat, ipſe vero ſiniſtra manu juxta ſcalpellum in veſicam conductorem marem demittebat, poſtea ſcalpellum ex vulnere & ſulco catheteris extrahebat atque conductorem foeminam (ex argento, uti mas, confectum) quoque ſuper hoc, ut alias moris eſt, immittebat. Exempto deinceps etiam cathetere inter conductores hos, ut Rauius faciebat, forcipem immittebat & eadem, conductoribus prius extractis, calculum indagabat atque tanta dexteritate & promtitudine protrahebat, ut vix duo vel tria minuta in hac operatione perficienda conſumeret. Quas partes intus inciderit, aſſeverare certus haud poſſum: quia occaſio mihi non fuit ejusmodi cadaver aperiendi atque partes diſſectas perveſtigandi. Quos autem vivos ſecuerat aegros, omnes, quos ego vidi, evaſerunt: adeoque nec in his examinari res potuit. Ejus mens, ut ipſe dixerat, fuit, ſolam incidere veſicam, atque in hoc methodum Rauianam ſive lateralem conſiſtere & exiſtimavit & publice docuit, quemadmodum etiam tu & Albinus, filius, Rauium feciſſe ſcripſiſtis: nam ex his ſcriptis ipſum hanc methodum potiſſimum didiciſſe videtur, eamque etiam imitari & ſequi voluit, niſi quod cathetere magis incurvato ac tenuiori eoque argenteo, ut jam dixi, uſus ſit. *Tenuiorem vero catheterem* propterea ſibi fabricari curavit, quia facilius eum ad veſicam demitti poſſe exiſtimavit (*a*), ſed *argenteum*, ob nitorem. Quoniam vero longe magis, vulgaribus & Rauiano, incurvatus fuit, hoc ipſo autem urethra ac veſicae cervix magis ad perinaeum compelluntur, veriſimile mihi eſt, ipſum non ſolum veſicam, verum etiam cervicem incidiſſe.

XXVIII.

Quid Morandus praeſtiterit. Poſtremo Morandus, unus ex primariis nunc chirurgis Pariſinis & ſocietatis Regiae collega, prudentiſſime quoque ratiocinatur de diverſis lithotomiae methodis, *easque omnes*, ſi a prudentibus ac peritis juxta optimas emendationes perficiantur, *utiles eſſe* ſtatuit, *ut multiplicationem ipſarum non noxiam, ſed potius emendationem quandam atque pro varietate calculorum ac veſicarum aegrorum* (imo & ipſorum aegrorum) *certis in caſibus utiliſſimam eſſe* (*b*); nullamque promiſcue contemnendam aut rejiciendam,

(*a*) Licet Hildanus, Jacobus & Rauius, ut ſupra dictum eſt, contrarium ſenſerint.
(*b*) In Memor. Acad. Reg. Par. 1731.

dam, quia & ratione & experientia nituntur, ſuſtinet: ſeque omnes probe & perveſtigaſſe & perfeciſſe. Poſtquam vero de *alta operatione libellum* a 1728. *ſcripſerit*, *ſe quoque lateralem deſcribere voluiſſe* affirmat. Sed cum de inſigni ac proſpero ſucceſſu, quo Cel. CHESELDENUS Londini recentiſſime hanc operationem perficeret, inaudiret, deſiderium ipſum cepit, CHESELDENI prius modum & artificia quibus in ea uteretur, ſuismet ipſis videndi oculis, atque hanc ob cauſſam vere A. 1729. iter Londinum fecit, & nonſolum methodum, qua aegros calculo laborantes curet, diligenter aſpexit, verum etiam de eo frequentes ſermones, qui negotium hoc illuſtrare poſſint, cum ipſo miſcuit; imo reverſus Pariſios idem commercium adhuc per litteras cum ipſo continuavit, atque in cadaveribus quamplurima prius experimenta inſtituit, ſic ut totam tandem hanc rem ſe ſatis perſpexiſſe & quaſi exhauſiſſe credat. Certiores etiam nos facit, CHESELDENUM *altam operationem*, qua antea feliciſſime uſus erat, ob aliam cauſſam *non intermiſiſſe aut reliquiſſe*, quam ea ſolum intentione ut experiretur, an non in adeo ipſi praedicata Rauiana ſecandi ratione adhuc meliorem, quam alta eſſet, deprehendere queat methodum. Ubi poſtea refert, quomodo CHESELDENUS experimenta, partim imitando & ſequendo ALBINI deſcriptionem methodi Rauianae, partim veſicam prius aqua implendo, fecerit (*a*); verum utraque hac ratione urinam poſt operationem in adipoſa ſive cellulari ſubſtantia, quae inteſtinum rectum ambit, ſaepius haeſiſſe, atque *ulcera putrida & ſordida* inde ibi concitata eſſe, unde varii mortui eſſent, CHESELDENUS contendit (*b*). Praeterea ex ſententia CHESELDENI monet, ne ille, qui *catheterem* ſuſtinet, *ulla ratione ipſum antrorſum premat:* quia alias totus ſphincter facile diſcinderetur. Deinde ne *vulnus* in membrana adipoſa juxta rectum *nimis profundum fiat* (forte ne urina facile ibi haereat & putreſcat). Porro *ulceratam veſicam hac methodo melius*, *quam ulla alia mundari poſſe*; & denique, quod maxime hunc modum commendet, eſſe, quod *calculum magnum*, *quem alius chirurgus* mariana methodo *educere non potuerit*, CHESELDENUS praeſens, ampliato ſua methodo vulnere, promtiſſime eduxerit. Tandem poſt multa experimenta praeſente MARESCHALLO, chirurgo nuper Regis primario, atque in hac re expertiſſimo multisque aliis Medicis & chirurgis (*c*); An. 1730. hanc operationem

(*a*) Deſcripſi has jam methodos prolixius §. XVII, XVIII & XIX.

(*b*) Sed ut verum fatear, poſt RAUII operationes hoc nunquam accidiſſe vidi, neque mihi in hac methodo hoc unquam contigit. Neque etiam ratio adducitur, quare hoc factum ſit, & quomodo hoc CHESELDENUS ſua ſecandi ratione impediat: dum in externa incidendi ratione itemque in loco, quem RAUIUS incidere ſolitus eſt, nullam perſpicio alicujus momenti mutationem, quae hoc impedire valeat.

(*c*) MARESCHALLI hic rurſus fit mentio, ſed an ipſe olim hanc operationem jam A. 1698. inſtituerit, ut ſupra ex LISTERO indicavimus, neque affirmatur, neque negatur: adeoque mihi dubium eſt, an revera eam exercuerit, velimque ut a Gallis verum hic demonſtretur.

Digitized by Google

proſpero cum ſucceſſu factam eſſe Pariſiis MORANDUS narrat, & ex ſedecim aegris, quorum octo PERCHETUS & octo ipſe, MORANDUS ſcilicet, ſecuit, quemlibet non niſi unicum deſideraſſe; cum contra ex duodecim, qui magno apparatu tunc temporis in noſocomio ibidem ſecti fuerint, quinque obierint. Inter *commoda hujus methodi*, praeter ea, quae jam ſupra indicavimus, MORANDUS adhuc refert, *quod facilior & certior ſit Mariana:* quia indice duce omnia certius perficerentur, ne damnum facile concitari aegro queat. Deinde *operationem breviorem & minus dolorificam* eſſe mariana, magnoſque calculos facilius ipſa educi poſſe &c. Poſthaec *methodum* RAUII, prout ALBINUS eam deſcripſit, nimis *intricatam & difficilem* pronunciat, dubitatque cum DOUGLASIO, GARENGEOTO & FALCONETO an RAUIUS revera ita ſecuerit (*a*) & denique perfectiorem de laterali operatione tractatum quam nunc habemus, promittit.

XXIX.

Obſervationes & dubia circa hanc hiſtoriam Jacobi.

Poſthaec varia MORANDUS profert, quae *ad hiſtoriam hujus methodi illuſtrandam* facere poſſe exiſtimat. Quia vero jam dudum veram ejuſmodi hiſtoriam & cumprimis etiam fratris JACOBI, tanquam primi ejus cogniti auctoris, exoptavi (*b*), atque varia jam ipſe de hac re collegi, pace Cl. MORANDI nonnulla, quae mihi in ejus recenſione dubia videntur, aut ego revera aliter ſe habere certus cognovi, monebo, ut verum adhuc impoſterum rectius indagari & perfectior hujus methodi hiſtoria conſcribi queat. Nimirum MORANDUS *contra ſententiam vulgarem & ubique receptam evincere conatur*, JACOBUM mox poſt indicatas emendationes a MERYO (§. XII.) aliisque factas, (inter quos etiam FAGONIUM, Regis Medicum tunc primarium ac celeberrimum, itemque FELICEM Regis chirurgum praecipuum, nominat) *bene & feliciter*, *eadem prorſus ratione*, *ut* CHESELDENUS, (§. XIX.) *conſtanter ſecaſſe*, id quod ex ſimplici relatione operationum, poſt cenſuram MERYI factarum, ut ait, ſatis cognoſci poſſet. Ad quod vero probandum aſſeverat, JACOBUM An. 1699. Aquisgrani *ſexaginta* circiter a *calculo ſecuiſſe*, & maximam eorum partem ſanatam fuiſſe. Deinde vere An. 1701. Verſaliis iterum triginta octo, qui omnes ſanati fuerint, alioſque eodem adhuc anno eadem felicitate in Picardia. Anno autem 1703. Pariſiis rurſus viginti tres, *qui omnes*, ſolo MARESCHALLO de LORGE excepto, *feliciter evaſerint.* Sed dubia, mihi circa hanc relationem orta, ſunt varia eaque haud levia: & primo quidem, quod hiſtoriae hae & praeſertim Aquisgranenſis, quae omnem

(*a*) RAUIUS revera ita ſecuit, quantum viſu cognoſci aut percipi poterat. An vero ſolam veſicam, ut olim etiam putavi, inciderit, nunc quoque dubito, ob rationes ſupra prolatas.

(*b*) Ex cerebro JACOBI ipſam graves ob rationes haud natam eſſe credo; ſed, ut ſupra jam dixi, ipſum eam ab alio prudentiori, quisquis ille fuerit, vidiſſe ac didiciſſe exiſtimo. Interea tamen vera ejus hiſtoria ſcitu erit admodum grata.

Digitized by Google

omnem apud me fidem ſuperat, nullo teſtimonio certo aut fide digno munitae ſint: nam in Meryi obſerv. pag. 89. edit. Paris. refertur, ipſum illuc, ſcilicet Aquisgranum, *pro viro quodam ſecando* vocatum eſſe; hoc eſt, pro unico. Deinde illi, quibus Germania nota eſt, ſciunt, *calculum veſicae in ea rarum eſſe morbum*, & in multis magnis, imo adhuc majoribus, quam Aquisgranum eſt, urbibus, & magnis ſimul populoſisque his adjacentibus regionibus, imo ſpatio decem & plurium milliarium germanicorum ſaepe vix unicum hoc morbo afflictum, *multo minus ſexaginta ſimul in una urbe deprehendi;* adeoque ob raritatem horum aegrorum in Germania, ii, qui nihil aliud ſciunt, quam calculi ſectionem, miſere vivere coguntur. Ex mea patria, Francofurto ſcilicet ad Moenum, certa fide cognovi, Jacobum a 1713. per ſex menſes ibi commoratum eſſe, & tamen non niſi duos in tota urbe & ampla vicinia repertos fuiſſe, qui curationem hanc ſubierint, ut ex infra dicendis uberius patebit. Quare vix credendum, hanc relationem, undecunque etiam Morandus eam acceperit, genuinam aut veram eſſe; ſed fortiori probatione indigere. Quod Verſaliis & Pariſiis An. 1701 & 1703. tam multos adeo feliciter a calculo curaverit, dubitare me faciunt, (praeter ea, quae mox infra adhuc proponam) quod neque Saviardus, cujus obſervationes de hac re An. 1702. prodierunt (*a*), & qui noſocomii Dei (*l'Hotel Dieu*) chirurgus juratus erat, atque priores illas curationes ſcire potuiſſet; neque Dionisius, chirurgus Regius, cujus chirurgia An. 1707. Pariſiis demum prodiit, quique Pariſiis habitavit, operationes etiam Jacobi ſaepius aſpexit, nihil quicquam de tam felicibus ab ipſo peractis curationibus referant; ſed potius, & quidem ſpeciatim hic ultimus, longe adhuc vehementius, quam praecedentes, in ipſum & ejus ineptam, temerariam ac crudelem ſecandi rationem invehitur, eumque ſicuti Saviardus, pro temerario & imprudenti chirurgo, qui experimenta per mortes fecerit, aperte declarat ac proclamat, & quod ex primis ab ipſo ſectis longe plures adhuc, quam Meryus indicavit, poſtea vel mortui adhuc ſint, vel miſerrimam ſaltem vitam traxerint (*b*). Id quod ſane, ut ego ſaltem opinor, Dionisius non ſcripſiſſet aut ſcribere auſus non fuiſſet, ſi tam feliciter brevi antea tam multos Pariſiis & in vicinia curaſſet, aut ſaltem ſine contradictione hoc non ſcripſiſſet; cum liber ejus eo tempore & quidem cum cenſura & approbatione cenſorum prodierit, Regique ipſi dedicatus fuerit, ubi Jacobi res geſtae in recenti omnium adhuc memoria erant, atque tam imprudenter publicis Regi-

(*a*) Vid. ejus obſervat. 109. p. 454.

(*b*) *In praefatione ſua ait:* Les portraits que je fais de pluſieurs gens, qui ont monté ſur la ſcene pour jouer des roles dans la Medicine & dans la chirurgie, ſont tires au naturel, l'on peut y adjouter la foi poſſible, puisque j'en ai connu les originaux, & que dans les hiſtoires que j'en fais, je parle avec ma ſincerité ordinaire. *In ipſa vero hiſtoria* Jacobi *quam fideliſſime relaturum eſſe ſpondet, ita ut verum inde cognoſci queat.*

que dicatis in ſcriptis mentiri ſine crimine ſane haud licuiſſet, praeſertim cum laudatus FAGONIUS, Medicus Regius, ad quem MORANDUS provocat, & forte etiam FELIX aliique oculati teſtes quamplurimi adhuc vixerint; aut ſaltem, ſi mendacia fuiſſent, id quod tamen a bonis viris, quales SAVIARDUS & DIONISIUS mihi fuiſſe videntur, haud ſuſpicandum, ea ab alio bono verique amante viro repreſſa & refutata mox fuiſſent: niſi quis forte ſtatuere voluiſſet, tales tunc temporis Pariſiis non fuiſſe. Id quod vero omnibus, qui tunc vixerant, ignominioſum eſſet, & a me credi nondum poteſt, praeſertim cum nullus hunc DIONISIUM, qui ad probitatem & bonam ſuam fidem provocat, hucusque hanc ob cauſſam refutaverit, aut mendaciorum eum convicerit; imo & ipſe MORANDUS in tota hac diſſertatione, quantum memini, ipſum nequidem nominaverit. *Provocat* equidem MORANDUS ad *libellum quendam* HUNOLDI, Medici Andegavenſis, nunquam typis expreſſum, ſed manu tantum adhuc exaratum, atque, ut ait, elegantibus iconibus exornatum, quem hic FAGONIO, archiatro, dedicaverit, in quo autor JACOBUM contra MERYUM defenderit, atque ejus modum emendatum deſcripſerit (*a*). Verum quia FAGONIUS ad incrementum omnium Medicinae partium evehendum, ſicut multi Galli teſtantur, ſemper pronus erat, atque verum, & cum primis nova atque utilia inventa, quale revera hoc fuit, boni publici cauſſa amavit, ipſeque (quod adhuc magis) eo tempore a calculo per MARESCHALLUM ſectus ac liberatus fuerat, qui tamen magno apparatu uſus eſt, ſe vero JACOBO committere noluerat (*b*), dubito primo cur JACOBI curationi, ſi ejus modum praeſtare crediдiſſet, ſe non ſubmiſerit, & deinde cur tam utile ſcriptum ſuppreſſerit, atque typis excudendum non curaverit; cum illud non ſolum verum docuiſſet & probaſſet, ſed etiam ingentem aegris & chirurgis utilitatem afferre potuiſſet. E contrario ex LAUNAEI libello, quem a nullo recentiorum citatum inveni (*c*), & quidem primo ex dedicatione, quae FAGONIO archiatro conſecrata eſt, ac deinde ex ipſo libro, pag. 252. & aliis cognovi, autorem non ſolum JACOBUM pro inepto & temerario chirurgo proclamare; verum etiam FAGONIUM propterea vehementer laudare, quod ob pravos eventus & triſtiſſimos curationum illius ſucceſſus *primus fuerit, qui* JACOBO *ſe oppoſuerit*, ejusque operationibus, tanquam rebus ſumme noxiis, finem impoſuerit: quae ſane cum MERYO, SAVIARDO, DIONISIO & communi fama optime conveniunt, idque etiam autor praefationis in COLOTI lib. de Lithotom. pag. 47. confirmat ubi ait: M. FAGON *ne fut pas ſeduit par le bruit, que faiſoit ce Moine; il ſe mit entre les mains de M. Marechal pour ſe faire tailler.* Praeterea MORANDUS ait, *dolendum eſſe, quod*

(*a*) *Titulo:* Hiſtoire du procedé de Frere Jacques, par Mr. Hunauld &c. M. S.
(*a*) Teſte DIONISIO in Hiſtor. Fratris JACOBI pag. m. 210.
(*c*) *Inſcriptio libri eſt:* Diſſertation phyſique & pratique ſur les Maladies & ſur les operations de la pierre. a Paris 1701.

Digitized by Google

quod de Fratre Jacobo *hut usque non niſi ſecundum relationem* Meryi *judicatum fuerit.* Sed regerere mihi, ſolo veri amore, liceat, hoc minime ſecundum hunc ſolum factum eſſe; verum etiam ſecundum Bussierium, Listerum, Saviardum, Launaeum (*a*) & modo laudatum Dionisium, qui omnes tunc temporis Pariſiis fuerunt, & res ejus geſtas ſuis oculis inſpexerunt. Conſtatque ex his unanimi conſenſu & uno quaſi ore, omnes, qui circa illud tempus publico in ſcripto aliquid de Jacobo retulerunt, male; nullum autem bene, quantum ſcio, (ſaltem in publico ſcripto) de ipſo ejusque methodo ſcripſiſſe. Conf. quoque ea, quae ex Saltzmanni litteris ſupra §. X. jam retuli: ubi Jacobus a. 1712. ipſe confeſſus eſt, *ſe male hactenus curationes ſuas inſtituiſſe* & nonniſi a brevi tempore recte eas perficere.

XXX.

De rebus geſtis Jacobi in Hollandia ex Morandi opinione.

Porro de rebus a Jacobo in Hollandia praeſtitis multa eaque etiam magna praedicat Morandus & cum primis, quod Amſtelodami A. 1703. tam feliciter, tantoque cum applauſu calculi ſectionem perfecerit, ut Magiſtratus Amſtelodamenſis eum numiſmate aureo, cum inſcriptione, pro servatis civibus, remuneraverit, isque etiam aliquoties ibidem aeri inciſus fuerit. Ego, qui jam tempore verno A. 1706, ut ſupra jam dixi, Amſtelodamum veni atque per aliquot annos ibi commoratus, imo & cum praeſtantiſſimis tunc Medicis ac chirurgis hujus urbis diligenter verſatus ſum, in univerſum nihil boni de Jacobo ejusque operationibus, neque etiam de illo numiſmate aliquid audivi. Hinc velim, ut indicaſſet Morandus, unde haec acceperit. E contrario ex oratione funebri, quam Albinus, pater, in obitum Rauii Lugduni Batavorum dixit, ſupra jam laudata, itemque ex vita Rauii, quam Albinus filius deſcripſit, manifeſte patet, Jacobum aeque male ibidem operationem ſuam perfeciſſe, ac A. 1698. Pariſiis & Aurelii, eosdemque prorſus errores, quos & Meryus & Dionisius & Noëlius (*b*) & Launaeus (*c*), & alii indicant, quoque hic commiſiſſe. Nam ſi tam feliciter & ſine erroribus gravibus ſecuiſſet, quomodo & quam ob rem Rauius in ipſum tam acriter, ut Albini referunt, invehi potuiſſet? ob graves enim errores, quos commiſit & quos ex inciſis cadaveribus a Jacobo ſectis, aut temere interfectis, invenit vel detexit Rauius, tam acerbe eum reprehendebat ejusque tandem famam ſuperabat. Imo celeberrimum Medicum Batavum, qui eo tempore in Hollandia jam vixit, & adhuc nunc vivit, veri cauſſa nuperrime adhuc rogavi, ut quo tempore hic Jacobus in Hollandia fuerit, & quid praeterea de rebus ejus geſtis ſciret, candide

(*a*) Qui affirmat, ſe libellum ſuum eum in finem conſcripſiſſe & edidiſſe, ut *peſſimam* Jacobi *methodum manifeſtaret*, quo cavere ab ipſo diſcamus.

(*b*) In obſerv. Meryi de *Jacobi* methodo p. 73.

(*c*) Libro modo citato.

Digitized by Google

dide mihi perſcriberet; ille menſe Decembri anni 1737. reſpondit: „ *Jacobus Beaulieu Amſtelodami fuit, artemque ſuam exercuit anno ſeculi* „ *elapſi* 1699, *& quidem ſucceſſu, ut ubique, primo laudato, mox infauſto.* „ *Donatus tamen ibi a Magiſtratibus urbanis inſtrumento ad artem pertinente* „ *aureo, cum inſcriptione* OB CIVES SERVATOS (*a*): *Venit inde Leydam & hoſpi-* „ *tio exceptus a Carolo Drelincurtio, juniore; exercuit artem & ibidem, a* „ *multis primo elatus ad ſidera, paulo poſt culpatus ab omnibus, audacis &* „ *temerariae crudelitatis damnatus. Rauius eo tempore evulgabat diaria ſucceſ-* „ *ſuum in iis, quos Gallus ſecuerat, & in iis, quos ipſe tunc tractavit: re* „ *collata, cecidit, loca reliquit Jacobus frater; & inclaruit ad ſupremum, quo* „ *mortem obiit, diem ſemper fortunatior* RAUIUS". Interea tamen quia vulgus Batavum JACOBO, partim ob ſacerdotalem ſive eccleſiaſticam ejus veſtem ac habitum, partim quia gratis aegros ſecabat, quod RAUIUS aliique non faciebant, & quia primas ſuas operationes quam promtiſſime perficiebat, valde adhaerebat, quaſi perſona ſancta & a Deo miſſa eſſet, & deinde forte etiam ob tumultus, ad quos Amſtelodami plebs valde proclivis eſt, evitandos, Magiſtratus quam prudentiſſime RAUII impetum reprimere ſtuduit; imo etiam aureo quodam munuſculo JACOBUM exhilaravit.

XXXI.

Adriani Verdunii relatio de Jacobo.

Ut vero hiſtoria JACOBI, & praeſertim res ejus in Hollandia geſtae, adhuc clariori luce irradientur, addam hic in compendio, quae *Adrianus* VERDUNIUS, unus nunc inter ſeniores ac primarios Amſtelodamenſium chirurgos, filius *Petri Adriani* VERDUNII, qui novam illam tibiae amputandi rationem, de qua ſupra egimus pag. 505, invenit, vel ſaltem emendavit ac bene deſcripſit, mecum prolixius epiſtola quadam benevole, decembri quoque menſe, anni 1737, cum reliqua hujus capitis jam abſolveram, communicavit, quique quamplurima de eo optime ſcire potuit; dum non ſolum Amſtelodami, verum etiam aliis Hollandiae in urbibus conſtanter ipſum comitatus eſt, & ſaepius forte, quam ullus alius, ipſius curandi rationes aſpexit. Ille itaque ſic refert: *Jacobus de Beaulieu, vilibus parentibus natus erat & nunquam chirurgiam didicerat, ſed ſervus* (ut ego ſupra §. IX. ſuſpicatus ſum) *apud circumforaneum quendam lithotomum & celotomum fuit*, quem diu & potiſſimum etiam in caſtris ſecutus eſt: ubi JACOBUS (ut ipſe VERDUNIO narraverat) poſt praelium quoddam in cadaveribus experimenta inſtituit, ut in vivis deinde rem melius exequi poſſit. Tandem poſtquam in Gallia & Aquisgrani multas curationes chirurgicas perfecerat atque fama ejus etiam in Hollandiam venerat, a nobili quodam Hollando, a. 1699. ad ſcarcocelen curandam Pariſiis, ubi eodem vere fuit, Zutphanium vocatum eſſe (*b*), ubi etiam venit

(*a*) Hac de re mox plura dicturi ſumus.

(*b*) Tempus anni ſive menſem, quo in Hollandiam venit JACOBUS, nullus Batavorum addidit, ſuſpicor autem illud circa finem veris fuiſſe.

Digitized by Google

venit atque operationem hanc, praeſente Bidloo, in ipſo inſtituit, ac ſimul ibidem multas hernias & nonnullos calculo laborantes ſcalpello curavit. Sed tertia circiter parte curationis abſoluta Verdunios, patrem ſcilicet & filium, a fratre illius aegri (cui jam diu antea, cum ab ipſo hoc ob malum conſulerentur, ſectionem ſuaſerant) litteras accepiſſe, quibus ipſis ſignificabat, Jacobum ſecum proxime Amſtelodamum venturum ſeque hunc celebrem virum ipſis coram commendaturum eſſe. Quid fit? eo ipſo adhuc die a meridie convocantur ad D. Guenellonium, Noſocomii Amſtelodamenſis Medicum tunc ordinarium atque primarium, una cum variis aliis artis peritis Amſtelodamenſibus, ubi frater nobilis illius, qui ad ipſos ſcripſerat, cum Jacobo erat, ubi cum ipſo colloquebantur & inſtrumenta ejus, quae ipſis demonſtrabat, contemplabantur. *Catheterem ipſius tunc adhuc ſine ſulco fuiſſe*, *ait*, & primam ejus operationem ipſos vidiſſe in puero caſtellani diverſorii Magnatum dicti (belgice *het Heerelogement*) cui juſſu conſulum Amſtelodamenſium Bernagius, chirurgiae tunc praelector, Medici urbis primarii & Medici noſocomii intererant: quam magna dexteritate, ludendo quaſi, ac breviſſimo temporis ſpatio perficiebat, ita, ut omnes eam non ſolum admirarentur, ſed & ſummis laudibus, etiam coram ipſis conſulibus extollere cogerentur. Quo factum eſt, ut conſules ipſum non ſolum ſuis ſumtibus in optimo hoc diverſorio ali, ſed & rhedam ad ejus nutum ſemper praeſto eſſe juberent, atque hoc ipſo contigit, ut aegri quamplurimi herniis vel calculo vexati mox ad ipſum quaſi convolarent.

XXXII.

Quomodo in Hollandia Jacobus curaverit.

Jacobus vero in calculoſis ſequenti fere ratione Amſtelodami ſuas curationes inſtituit. Immiſſo ſcilicet tereti ſuo cathetere ferreo in veſicam, ejus roſtrum latus perinaei ſiniſtrum verſus premebat & ſcalpellum ſuum acutum juxta latus ſiniſtrum ani ſurſum ad catheterem usque intrudebat, donec hunc ſcalpello ſentiret; & deinde juxta catheteris latus dextrum inciſionem ſuam faciebat, curando, ut omnia, quae cutem inter & catheterem ſunt, probe diſcinderet: atque tunc in retrahendo ſcalpello plagam cutis dilatabat. Poſtea indice ſiniſtro an catheter probe denudatus ſit, explorabat, eoque cognito, juxta hunc digitum ductorem ejus, *annulo* inſtructum (*a*), ſed anteriori in parte acuminatum, in veſicam demittebat, ac deinde alterum ſine annulo ſive oculo (*ſonder oog:*) atque inter hos forcipem, qua calculum deinde educebat. Hac

(*a*) In epiſtola Verdunii, quae belgico ſermone ad me data eſt, exſtant verba, *Gorgeret met een oog*, hoc eſt, *cum oculo*; ſed quia hoc vocabulum in ferramentis eſt ancipitis ſignificationis, & ſaepe tantum foramen, ut in acubus denotat, dubius haereo, utrum hic annulus an foramen quoddam intelligendum. Quia vero Saltzmannus mihi retulit, Jacobum Argentorati ductore, annulo praedito, uſum eſſe, ſuſpicor eum jam Amſtelodami talem adhibuiſſe.

Digitized by Google

vero ratione poſtea quotidie eum ſecare vidimus. Sed in tanta aegrorum copia aliter fieri vix potuiſſe refert Verdunius, quam ut multos errores (ob nimiam forte feſtinationem) committeret. Interea tamen *hoc tempore ipſum catheteres ſulco inſtructos fabricari ſibi curaſſe* (*a*); verum vix per trium hebdomadum ſpatium eum ſic egiſſe, cum iter in Hollandiam auſtralem, Harlemum ſcilicet, Leydam, Delphos, Roterodamum &c. ſuſciperet (*b*), quorſum Verdunius noſter ipſum quoque non comitabatur; ubi etiam plures calculi & herniae ſectiones perficiebat. Inde Amſtelodamum reverſus aegrotorum confluxus jam valde imminutus erat, ita ut poſt ſeptem circiter hebdomades, quibus in Hollandia fuit Jacobus, in Galliam reverti vellet. Verdunius itaque ipſum rurſus Sylvam Ducis (*tot in den Boſch*) comitabatur, ibique cum ipſo, (quia curandi ſe offerebant) per tres hebdomades commorabatur; ubi operationes rurſus tam frequentes erant, ut aliquando uno pomeridiano tempore ſedecim ſecaret, inter quos infans erat unius anni, utroque latere hernia laborans, quem ab uberibus matris detrahebat & ſecabat (*c*). Dolendum eſſe, (ait per jocum Verdunius) hunc infantem mox poſtridie obiiſſe; quia alias ad canendum (quia penitus caſtratus fuit) optime educari potuiſſet. In hoc loco etiam erat, pergit Verdunius, ubi a conſulibus Amſtelodamenſibus *aureum lapidillum* (*d*), quem ante ipſius Amſtelodamo diſceſſum jam confici juſſerant, eo animo, ut ipſi illum, in ſignum grati animi, Jacobo traderent, acceperam, quem eorum nomine una cum epiſtola ipſi tradebam. In dorſo ejus arma erant urbis Amſtelodamenſis, corona ex foliis quercinis cincta, & ſuper his verba OB CIVES SERVATOS, magna arte inciſa (*e*).

Quale munus a conſulibus acceperit.

XXXIII.

Obſervationes poſt obitum Jacobi.

Domi iterum reverſus Verdunius mala, quae curationes Jacobi ſecuta ſunt, una cum aliis obſervavit; nam puer, quem primus & tam promte ſecuerat, & quo tantam in Hollandia famam conſecutus fuerat, nondum ſanatus erat; multi interea perierant, alii fiſtula perinaei; alii incontinentia urinae laborabant, alii aliis malis affligebantur. Praeterea plus una vice calculum, facta inciſione, reperire non potuit; ſed re infecta ab opere abſtinere coactus eſt. In quodam aegro tres calculos quidem eduxit;

(*a*) Utrum ſponte hoc fecerit, an alicujus ſuaſu, haud patet.

(*b*) Conſtat ex hoc & ſequentibus quam ſubito plerumque loca mutaverit, antequam aegri curati fuerint, & antequam curationis exitus exſpectaverit.

(*c*) Hac ex relatione patet, ut quoties de operationibus aut ſectionibus Jacobi ſcriptores referant, ipſos & calculos & hernias omnis generis ſimul intelligere, alias tanta copia a calculo ſectorum non fuiſſet.

(*d*) *Lapidilli nomine* uncum vel cochleare, quo in calculi extractione utimur, intelligi vulgo ſolet.

(*e*) Ex hoc & praecedentibus diſci poteſt, donum Jacobo datum, non *nummum aureum*, ut Morandus ſcribit, ſed inſtrumentum fuiſſe aureum.

Digitized by Google

eduxit; ſed duos in veſica reliquit: in aliquo faeces per vulnus & penem excretae ſunt. Peſſimus omnium caſus, cujus etiam teſtis fui, pergit VERDUNIUS, erat Hagae comitis, ubi veſperi hora fere decima adventabat, & ad *Dn. de Eytbuyſen*, fratrem Dni. *de Alſen*, adhuc adveniens, eum mox cathetere explorabat, calculoque reperto hunc Dominum noctu hora decima & dimidia mox tabulae imponebat, & ſectionem in ipſo inſtituebat; ſed deinde nullum calculum reperire poterat, licet diu eum, ſed fruſtra, inveſtigaret. Poſt quindecim vero dies litteras a REVERHORSTIO, Profeſſore tunc Medicinae Hagienſi celebri (*a*), VERDUNIUS accipiebat, quibus ſe in cadavere hujus viri decem magnos in veſica calculos deprehendiſſe ſignificabat. Ex his ſatis patere poteſt, (concludit VERDUNIUS) JACOBUM temere & ſine ratione aegros ſuos tractaſſe. Hactenus *Verdunius.*

XXXIV.

Quod vero illo tempore, quo in Hollandia fuit, adhuc ſine certa methodo & male imprudenterque ſecuerit, uberius partim ex SERMESIO, Medico & chirurgo Amſtelodamenſi adhuc, ni fallor, vivente (*b*), Patre ibidem Medico olim nato, qui ambo illo, quo JACOBUS Amſtelodami fuit, tempore hac in urbe vixerunt; filius vero & hic & Lugduni Batavorum ſtudia medica mecum excoluit, ipſamque tandem lithotomiam, poſt abitum RAUII Amſtelodami exercuit, partim ex eo quam manifeſtiſſime evictum eſſe arbitror, quando ſaepius jam laudatus SALTZMANNUS Medicus & Profeſſor Argentoratenſis, qui adhuc vivit & inſtar omnium eſſe poteſt, mihi jam An. 1729, ut ſupra §. X. jam propoſui, & nuperrime adhuc ſcripſerit, quod JACOBUS An. 1712 & 1713, potiſſimum tamen An. 1712 (*c*) hanc operationem Argentorati in ſedecim perſonis feliciter perfecerit. Cum vero ipſi errores, quos olim commiſit, blande amiceque exprobraverit, JACOBUS reſpondit: *verum eſt, me male olim ſecaſſe, ſed annus eſt, quod banc demum operationem perfecte perficiam* (*d*). Idem *Sermeſii & Saltzmanni relata de Jacobo.*

 SALTZ-

(*a*) Hic eſt ille REVERHORSTIUS, de quo libellum habemus *de motu bilis circulari, bepatis & veſiculae felleae anatome*, itemque epiſtolam, *de nova artuum decurtandorum methodo*, ad RUYSCHIUM in Epiſt. hujus XIV. in qua etiam varia, attamen fere contraria de ſucceſſibus curationum JACOBI refert; utpote qui primo pag. 3. hujus epiſtolae tanquam felices praedicantur, omiſſo tamen prorſus hoc caſu, quem ad VERDUNIUM antea dederat; deinde vero pag. 6. mox ſubjungit, *ab bernia inteſtinali ab eremita ſectos, licet ſaluti proximi jam viderentur, utplurimum tamen poſtea mortuos eſſe.* Itaque quid non factum erit cum calculo ſectis?

(*b*) Lib. de lithotomia Douglaſſiana, ubi pag. 171. de JACOBO ſcripſit, *ipſum ſuam calculum ſecandi rationem ignorantia & crudelitate borrendam feciſſe.*

(*c*) Idem mihi confirmavit D. GOECKELIUS, celebris nunc Medicus Norimberg., qui hoc anno Argentorati degit & ejus ſectionibus ſaepius interfuit.

(*d*) Verba ipſa JACOBI, quae SALTZMANNUS mihi perſcripſit, ita ſe habent: *Il eſt vray, que j'ay mal taillé autrefois, mais il n'y a qu'un an, que je poſſede l'operation en perfection; j'ai bien tué plus de mille, avant que de l'avoir appris comme je la ſcais a preſent.* En propriam & genuinam confeſſionem! cui, quid regeri queat, haud video.

Digitized by Google

Saltzmannus mihi retulit, Jacobum hunc poſt biennium adhuc ſemel Argentoratum rediiſſe; ſed ob defectum aegrorum ipſum tunc perpaucos ſecaſſe. Praeterea ſignificavit, ipſum in calculoſis adhuc tum nihil aliud quam ſectionem & calculi extractionem praeſtare potuiſſe; modum vero vulnus rurſus glutinandi aut ſymptomatibus quibusdam ſuccurrendi, illum adhuc prorſus ignoraſſe, idque, ſicut Pariſiis, ab aliis chirurgis perficiendum fuiſſe (*a*). In ſectionibus porro, quas Argentorati inſtituit, eum *ſcalpello* uſum eſſe cultro vulgari, quo, dum cibum capimus, uti ſolemus, omnino ſimili (*b*); *catbetere* vero *ſulcato* valde incurvato (*a grande courbure*) atque *ductore* canaliculato (*gorgeret*) vulgaribus ſimili, ea ſolum differentia, quod loco roſtri *nodulum* in extremo habuerit, (*un petit bouton*) & loco manubrii cruciformis, *annulum* (*c*): quem, poſtquam indicem dextrum in veſicam immiſit, antequam catheterem ſuum recepit, ſupra hunc digitum intruſit, & beneficio ductoris poſtea forcipem. Digito ipſum ſimul calculi ſitum, figuram & magnitudinem exploraſſe, indeque qua forcipe quovis in aegro utendum judicaſſe. *Forcipes* ejus magis vulgaribus planas fuiſſe, & intus ad oras latum extitiſſe marginem, dentibus vacuum; ne iis veſica facile prehendi collidive potuerit. Figuras & ductoris & forcipis, quibus Jacobus Argentorati uſus eſt, nuper D. Trewius Med. Norimb. mihi miſit.

XXXV.

Varia circa Jacobum dubia perpenduntur.

Ex eadem igitur epiſtola alius adhuc error reſolvi forte poterit. Nimirum Morandus ibidem refert, Jacobum ab itineribus multis tandem laſſum, A. 1712. in patriam, Veſontionem (*Beſançon*) rediiſſe (*d*), ibique A. 1714. anno circiter ſexageſimo mortuum eſſe. Verum quando A. 1713 & 1715. Argentorati adhuc fuit & praedictas ibidem operationes perfecit, ſicut Saltzmannus, teſtis oculatus, refert, certum erit, illum, qui Morando hoc & alia ſimilia ſignificavit, plures ipſi errores ſuppeditaſſe. Id quod tanto magis inde etiam confirmatur, & extra omne dubium ponitur, quod ex ſupra nominatis Medico & chirurgo e mea patria, Francofurto ſcilicet ad Moenum, imo etiam publico hujus urbis noſocomii teſtimonio accepi, Jacobum quoque An. 1713. a vere ad ſeptembrem usque ibidem fuiſſe, & duos, (nam plures in ampla & populoſiſſima hac civitate ejusque vicinia invenire non potuit) ſectione a calculo, varios autem alios ab hernia, extirpando teſticulos, liberaſſe. Alter

(*a*) Hoc ipſum quoque a modo laudato D. Goeckelio nuper intellexi.

(*b*) Sed quia cultri vulgares diverſas obtinent figuras, vera ſcalpelli Jacobi figura ex his verbis cognoſci non poteſt.

(*c*) Hoc convenit cum Verdunii relatione §. XXXI: id quod a nullis aliis notatum eſt.

(*d*) Alii *Beaufortium* ipſius patriam eſſe dicunt; oppidum, ni tallor, haud procul a Veſontione remotum, ut Meryus in l. c.

Digitized by Google

Alter tamen eorum, quibus calculum ibi eduxit, paucis ab operatione diebus in noſocomio mortuus eſt. De utraque hac urbe, Francofurto ſcilicet & Argentorato, licet plures hic nominet, ubi fuerit Jacobus, nihil videtur innotuiſſe Morando; quamvis multum laboris, ut hiſtoriam, fata & itinera Jacobi noſtri rite cognoſceret & deſcriberet, impendiſſe aſſeveret. Praeterea inde conſtat, fratrem Jacobum a 1714, ut Morandus perhibet, haud mortuum eſſe. Nam praeterquam quod A. 1715. adhuc Argentorati fuerit, etiam Clar. Saltzmannus mihi retulit, ſe ex chirurgo Argentoratenſium Regio ac primario Dn. Le Maire (*a*), qui municeps eſt Jacobi, ſive ex eadem, qua Jacobus patria natus eſt, nuper adhuc certe cognoviſſe, eum longe diutius Veſontione vixiſſe & ad ſeptuageſimum fere aetatis annum perveniſſe; adeoque longe ſerius, quam Morandus tradit, ibidem e vita deceſſiſſe.

XXXVI.

Speciatim de tempore quo in Hollandia fuit.

Porro in tempore, quo in Hollandia fuiſſe Jacobum, neſcio quo autore, affirmat Morandus, nimirum A. 1703, graviter hallucinatur, illudque variis documentis rectius perſpicere potuiſſet (*b*). Nam primo Albinus pater & Albinus filius, etiamſi quidem ſpeciatim annum, quo Amſtelodami fuit, non nominent, tamen ita loquuntur, ut inde haud adeo difficulter cognoſci queat, Jacobum prius ibidem fuiſſe. Albinus enim pater, dum modum, quo Rauius in praedicta urbe inclareſcere coepit, deſcribere vult, ait (*c*): *In hoc ſtatu ad noſtra usque tempora ars iſta* (magni ſcilicet apparatus) *manſit, donec A.* 1697. Jacobus *primo Lutetiae Pariſiorum, deinde Amſtelodami & deinceps paſſim alibi, novam ſecandi calculi methodum*, qua non urethram, ſed *veſicae cervicem vulnerabat & calculum extrahebat, profiteretur.* Ex quibus, opinor, haud obſcure colligi poteſt, eum brevi, poſtquam Pariſios reliquerat, in Hollandiam veniſſe. Deinde Albinus filius (*d*), dum eundem Rauii inclareſcendi modum tradere vult, haec profert: *Venerat forte Amſtelodamum iisdem temporibus* (quo ſcilicet Rauius demonſtrationibus anatomicis & chirurgicis inclareſcere ſibique famam ibidem conciliare incipiebat) *Frater*

(*a*) Monſ. Le Maire, chirurgien major de l'hopital du Roy à Strasbourg.

(*b*) Antequam eae relationes, quas a celebri illo Medico Batavo, & Verdunio chirurgo haud pridem accepi, atque N. xxx & xxxi. deſcripſi, ad me delatae ſunt, multo labore & lectione in verum illud tempus, ni quamplurimis ſcriptoribus, inquiſivi, ea ſpe fore, ut illud tandem invenirem; quo autem labore ſuperſedere & pleraque hujus paragraphi momenta omittere potuiſſem, ſi ipſas prius habuiſſem. Attamen ut conſtet, qua via ad hanc cognitionem iverim, & quo modo Morandus quoque tempus verum melius cognoſcere potuiſſet, ea, quia collecta & ſcripta erant, & quibusdam ſcitu grata eſſe poſſunt, atque ſimul relationes illas egregie confirmant, hic omittere nolui.

(*c*) In oratione in obitum Rauii pag. 28.

(*d*) In Ind. ſupellect. anatom.

JACOBUS *de Beaulieu*, *ut & ibi*, *quemadmodum fecerat in Galliis*, *novam ſuam calculoſos ſecandi methodum exerceret. Iſtis operationibus ejus ſaepius tunc interfuit* RAUIUS &c. Poſtea auctor praefationis in COLOTI librum de lithotomia ſcribit, *fratrem Jacobum*, *Pariſiis contemtum*, *in Hollandiam abiiſſe* (*a*). Ex his rurſus intelligi poteſt, JACOBUM brevi, poſtquam in Galliis novam ſuam methodum exercuerat, Amſtelodamum veniſſe; id quod etiam patere videtur ex RUYSCHII Epiſt. anatom. XII. pag. 28. quae data eſt die 29 Auguſti 1699: ubi de JACOBO noſtro ejusque nova methodo ac inſtrumentis, alio longe quam vulgari modo formatis, ita loquitur, ut inde conſtare queat, ipſum JACOBI curationes, nova methodo inſtitutas itemque ejus ferramenta ante hoc, quo epiſtola ejus ſcripta eſt, tempus jam vidiſſe; id quod uberius ex ejusdem Epiſtol. XIV. manifeſtum eſt. Praeterea & D. FALCONETUS (*b*) ait: *Talem ſe exhibuit* JACOBUS *frater Pariſiis & in aliis paſſim Galliae urbibus*, *tum in Batavia*, *ultimis proxime elapſi ſaeculi annis:* atque hoc accurate tempus illud erat, quo RUYSCHIUS modo laudatam priorem ſuam epiſtolam ſcripſerat, & quo RAUIUS, novus tunc adhuc homo, ad gloriam quam maxime contendebat, atque hac ipſa magnum RUYSCHIUM quaſi deturbare ſtudebat (*c*). Anno vero 1703. jam in magna, non ſolum in Hollandia, ſed etiam in Germania, propter inſignem ejus in re anatomica ac chirurgica peritiam, nominis erat celebritate, ut me ipſum etiam Amſtelodamum propterea allicuerit; attamen fundamenta & principia methodi ſuae calculum ſecandi, quod extra controverſiam eſt, atque ab ALBINIS & ipſo etiam MORANDO, aliisque aſſeveratur, a JACOBO didicerat, cum antea Mariana uſus eſſet. Quomodo vero tunc demum ea didiciſſet, cum jam hoc anno propter hanc operationem in ſumma eſſet celebritate. Praeterea a FALCONETO (*d*) & ipſo MORANDO traditur (*e*), Clar. WINSLOVIUM, qui inter primos RAUII diſcipulos fuit (*f*), RAUIUM Amſtelodami jam a. 1698 (forte ſcribere voluerunt 1699.) hanc methodum perficere vidiſſe (*g*). Quod ſi verum eſt, neceſſario inde ſequitur, JACOBUM ante annum 1703. ibidem fuiſſe: id quod WINSLOVIUS interrogatus optime ediſſerere, teſtari atque varia alia, cum ad JACOBI, tum ad RAUII hiſtoriam pertinentia, facile ita illuſtrare poterit, ut nullum de hac re reſtet dubium.

XXXVII.

(*a*) Pag. 47. Le frere Jacques rebuté a Paris, alla en Hollande.
(*b*) Quaeſtione medica chirurg. de laterali apparatu p. 7.
(*c*) Conferri hic poteſt RAUII Reſponſio ad RUYSCHII defenſionem *de ſepto ſcroti*, unde illius animus valde cognoſci poteſt.
(*d*) Ibidem pag. 7.
(*e*) In Memor. Acad. Reg. 1731. pag. m. 222.
(*f*) Vid. RAUII modo citatam Reſponſionem pag. 10.
(*g*) Nam ante hunc annum 1699. JACOBI methodus in Hollandia prorſus incognita fuit.

Digitized by Google

XXXVII.

Autor quidem illius diſſertationis, quae loco praefationis praemiſſa eſt Coloti libro de lithotomia, ſcribit: Rauium *Pariſiis ſecutum eſſe operationes* Jacobi. (*M. Rau avoit ſuivi a Paris les operations de ce Moine*, pag. LIII.) Sed autorem hunc hic erraſſe facile inde conſtat, quia ex hiſtoria vitae ejus patet, imo & quamplurimi, qui Rauium in Hollandia intimius cognoverunt, teſtari poterunt, ipſum a. 1694. ex Gallia in Hollandiam rediiſſe, ſedem poſtea Amſtelodami fixiſſe, deinceps in Hollandia ſemper manſiſſe (*a*), & inde nunquam Pariſios reverſum eſſe, adeoque etiam operationes Jacobi ibidem neque ſequi neque videre potuit. Ut autem *verum tempus*, *quando in Hollandiam pervenerit*, & quod hactenus pleroſque eruditos latuit, cognoſcerem atque hic indicarem, multum laboris impendi, atque tandem primo a celeberrimo illo Medico Batavo, (vid. §. XXX.) qui me nomen ſuum celare juſſit, ac deinde mox etiam a chirurgo Amſtelodamenſium praeſtantiſſimo, *Adriano* ſcilicet Verdunio, certus cognovi, ipſum, ut ſupra jam §. XXX & XXXI. retuli, An. 1699. in Hollandiam veniſſe, ibique tunc artem ſuam exercuiſſe.

Alius error emendatur & verum tempus indicatur.

XXXVIII.

Quia igitur tot *lacunae*, *defectus*, *dubia & errores in hiſtoria & fatis viri illius*, qui publice prima fundamenta tam inſignis operationis, ſicut quamplurimi hodie agnoſcunt, in medium propoſuit, *occurrunt*, operae pretium eſſet, ut quis ejus vitam accuratius, quam hactenus factum eſt, perveſtiget ac deſcribat; id quod forte in Gallia optime fieri poſſet, quoniam ibi & natus & mortuus eſt, atque ſimul maximam fortaſſis vitae ſuae partem ibi tranſegit, ubi forte ab affinibus, amicis, Medicis vel & ſacerdotibus varia jam ignota cognoſci poſſent. Suppeditavi hic ego nonnulla loca Germaniae, ubi fuit & chirurgiam ſuam, prout indicavi, exercuit: nimirum Francofurtum ad Moenum, & Argentoratum, verumque annum, quo in Hollandia fuit, variasque Hollandiae urbes, ubi curavit, omnibus iis, qui hactenus hac de re ſcripſerunt, adhuc incognita (*b*), atque ſimul res nonnullas ſcitu digniſſimas. Indicavi deinde varia, quae haud leves ob rationes, quas produxi, ſuſpecta, vel dubia vel erronea prorſus mihi viſa ſunt, ut ab illis, qui meliorem atque perfectiorem Jacobi hiſtoriam aliquando ſcribere volunt, veritas rerum dubiarum curatius perveſtigari queat, ſanctequeteſtor,

Hiſtoria Jacobi adhuc imperfecta eſt.

(*b*) Id quod ex eadem Rauii reſponſione pag. 9. perſpici poteſt.

(*c*) Douglasius in Hiſt. lateralis operationis egregie quidem Jacobi hiſtoriam propoſuit: verum ut ipſe fatetur, multa in ea adhuc deficere quae ſcire non potuit, & inter alia etiam tempus, quo in Hollandiam venit; quod ego vero poſt multos labores tandem pateſeci.

Digitized by Google

teſtor, me veri amore haec ſcripſiſſe, neminemque eorum, a quibus diſſentio, his monitis ulla ratione laedere voluiſſe: adeoque ne malam in partem accipiant ſpero, rogo atque obteſtor.

XXXIX.

Incommoda methodi lateralis.] Interea quam egregie etiam haec methodus hodie exculta eſt, tamen *incommoda & difficultates* quaedam, quae evitari omnia nequeunt, ſubinde ut in magno apparatu hic incidunt; nam 1. *fiſtula in perinaeo quandoque orta eſt* & ob varias cauſſas adhuc ſaepe oriri poteſt, quemadmodum id Jacobo haud raro accidiſſe, legimus; 2. *Calculi ſitus transverſus*, qui longus eſt ac magnus; & quod cognoſci ſaepe ante ſectionem non poteſt, ut ſupra jam dixi, facile efficit, ut ſaepe aeger, dum chirurgus calculum educere fatagit, vehementiſſime imo ad mortis usque periculum excrucietur, & tamen calculus in hoc ſitu extrahi nequit; qui vero commode alto apparatu educi potuiſſet, 3. *ſitus calculi ſupra os pubis* & quidem ad formam quaſi unci incurvati eique ſua figura ita annexi, ut protrahi nequeat, quale exemplum lethiferum Sermesius notavit (*a*), & ego quondam delineavi & deſcripſi (*a*), efficere poteſt, ut calculus vel non, vel ſaltem perquam difficulter & haud raro ſine vitae periculo educi nequeat. 4. Si calculus *in fovea ſive cellula quadam veſicae haereat*, vel *valde parvus ſit* vel in fruſta diſſiliat, plerumque ut in magno apparatu, depromi hac methodo commode haud poteſt (*c*); id quod etiam in calculis ejusmodi, itemque in *magnis* ipſi Ravio haud ſemel accidiſſe Sermesius refert (*d*). 5. Hic modus etiam non procedit, *ſi ob quamcunque cauſſam veſica catheterem non recipit.* 6. Ut taceam nunc quod ductoribus vel forcipe in veſicam immiſſis *ea vel perforari*, *vel prehendi & miſere dilacerari queat*, & quae ſunt alia ejusmodi incommoda cum magno apparatu communia, quae quamplurima eſſe ipſe Saviardus, expertiſſimus quondam Pariſienſis lithotomus, qui ſeptingentis & pluribus calculum ſecavit, aſſeverat; quae calculi in magno adeoque etiam plerumque in laterali apparatu extractionem difficilem & periculoſam efficiunt (*e*). 7. *In mulieribus*, adultis ſaltem (*f*), lateralis ſectio vix cum emolumento ac ſine vaginae perforatione inſtitui poteſt, nullaque certa proſtant exempla, ubi hoc in adultis feliciter factum ſit, imo experimenta in mortuis inſtituta, ut Jacobi nunc praetermittam, oſtendunt, ſine laeſione vaginae, quin & ſaepe inteſtini recti, hac via ad veſicam aditum non

(*a*) In Lithotom. Douglaſſ. in praefatione.
(*b*) In Annal. Acad. Juliae ſemeſtri XII. fig. 3 & 4.
(*c*) Minores calculos (adeoque & fruſta minora) ipſe Denisius fatetur hac methodo difficulter extrahi poſſe, ut ſupra jam dixi.
(*d*) Lib. cit. pag. 180.
(*e*) Conf. ejus obſervat. chirurg. p. 428. ad 430 & 444. ac ſeq.
(*f*) *Ravius* unius puellae mentionem fecit, in qua hanc methodum exercuerit; plura exempla nota non ſunt.

Digitized by Google

non dari: conf. quoque Sermesius, qui etiam hunc in finem experimenta in cadaveribus, ſed non niſi cum vaginae laeſione inſtituit. pag. 182. Adeoque propter has aliasve cauſſas altus apparatus ſaepe huic praeferri meretur, ſi alia ſimul conſpirant.

X L.

Denique quantumvis gnaviter in excolendis perficiendisque calculum ſecandi artificiis, ut ex dictis patet, celebres & Medici & chirurgi deſudarunt, *ipſum tamen opus ſatis periculoſum atque anceps adhuc eſt*, ut nulla omnino lithotomiae methodus exiſtat, quae tuto ſemper adhiberi queat, & quae non cum gravibus ſaepe, praeſertim certis in caſibus, conjuncta ſit incommodis atque periculis, maxime ſi quis una ſola uti eique ſolum adſtringere ſe velit. Quae quidem tantum abeſt, ut tolli vel praecaveri omnino omnia queant, ut varias ob cauſſas ne definiri quidem in univerſum adhuc, quae tutiſſima reliquisque ſemper praeferenda ſit lithotomiae methodus, ſatis certo poſſit; ſed judicio boni chirurgi, quam pro rerum circumſtantium varietate ſeligere velit, relinquendum; adeoque ut omnes probe diſcat & calleat, opus eſt. *Lithotomia operatio anceps eſt.*

X L I.

Minor apparatus *difficillime ſuccedit in calculis aculeatis*; deinde in calculis *valde magnis*, qui digitis ſatis contineri nequeunt, & denique *in hominibus valde proceris*, ubi ob longam veſicae ab ano diſtantiam calculus ſatis apte comprehendi & ad perinaeum propelli nequit, altum vel lateralem magis convenire exiſtimo. Contra in pueris, & adultis parvis, ubi calculus non valde magnus, nec aculeatus, quales plerique ſunt, & ubi ad perinaeum compelli poteſt, ob antiquam ſimplicitatem & ob pauca inſtrumenta, quibus hic indigemus, quicquid alii contradicant, & cum primis etiam in calculo cervici veſicae innexo, commodiſſime adhibetur, atque propterea tunc ceteris praeferri meretur. Apparatus altus in *ſenibus* & *debilibus*, aut ubi vires jam proſtratae ſunt, itemque in ulcerata veſica, experientia teſte, ut plurimum periculoſus adeoque haud ſuadendus eſt, ut ſupra jam indicavi, N. xxi. Contra *in pueris* & *juvenibus*, quamvis etiam calculi magni ſint, egregie convenire obſervatus eſt. Ita & *ſi calculi ſint parvi*, quales & magno & laterali apparatu, ut plerique fatentur, difficillime ſaepe inveniuntur, imo interdum prorſus reperiri adeoque & emoliri nequeunt; aut ſi plures minores adſint, vel fragilis calculus, ii omnium optime hac methodo educi poſſunt; ſed probe ſemper obſervandum, ne fundus veſicae incidatur. Apparatus magnus, licet inciſio facilior minusque periculoſa hic ſit, quam in alto & laterali operatione, quia ſolum urethra ſcalpello fauciatur; tamen vix niſi pro parvis, mediocribus & laevibus, vel ſaltem non valde magnis calculis, aptus eſt exiſtimandus: in valde magnis vero, aculeatis *Cautiones circa electionem methodi.*

 aut

Digitized by Google

aut inaequalibus nimis vehemens cervicis veſicae extenſio, laceratio & corruptio inde eſt metuenda. Sed in *veſica ulcerata*, ſi calculus non eſt valde magnus aut inaequalis, alto apparatu eum praeſtare arbitror: quia veſica deorſum melius purgari poteſt. JACOBAEA *iſta*, MERIO, RAVIO, CHESELDENIOQUE potiſſimum auctoribus correcta, calculum ſecandi ratio in eo quidem majori apparatu praeſtat, quod longe promtius, quam in hoc fieri ſolet, ea adhibita, extrahi calculi grandiores poſſint; ſed infligendi tamen vulneris negotium in ipſam usque veſicam, quia hoc multo profundius, quam in mariana, fieri debet, ubi ſolum urethra in perinaeo inciditur, difficilius etiam longe, imo & periculoſius mihi videtur (*a*). Quum enim alte admodum per partes veſicam hic tegentes atque includentes, praeſertim multam pinguedinem in pinguioribus, demitti, ſcalpellum debeat, & inteſtinum rectum ac veſiculae ſeminales huic circa locum incidendum proxime adhaereant, magnum utique periculum eſt, ne aut a cathetere ſubmiſſo ſcalpellum aberret & partes vicinae nobiles modo nominatae graviter laedantur (*b*), vel ipſa etiam veſica, ut JACOBO ſaepius contigit, perforetur. Contra vero *major apparatus*, ea praecipue de cauſſa difficilis & ſaepe periculoſus eſt, quod ſecundum ipſum difficillime & vix ſine gravi extenſione aut omnimoda colli veſicae laceratione paulo grandior, vel mediocris etiam calculus, ſi forte paullo aculeatus eſt, extrahi tuto queat. Quoties enim cunque veſicae cervix, proſtata, ſphincter atque urethra juſto violentius diducuntur, aut prorſus lacerantur, praeſertim a calculis aculeatis vel majoribus, verendum utique eſt, ne vel ingens ſanguinis profuſio, aut gravis inflammatio, gangraena, cancer veſicae, vel praeſentiſſimum mortis periculum ſuboriantur; vel urinae ſaltem incontinentia, aut fiſtula in perinaeo, cum peſſimis id genus noxis aliis, quemadmodum etiam ſaepe fit, ſubſequantur. Ut nihil nunc de ceteris dicam incommodis, quae frequentiſſime, niſi quam cautiſſime & ea, ut DRANIUS docuit, ratione inſtituatur, cum eadem ſoleant eſſe conjuncta, ut jam ſupra ſatis expoſui (*c*). Unde etiam fit, ut quidam hanc, alii aliam pro diverſitate aegrorum & cujusvis vel ingenio vel conſuetudine ſeligant ac praeferant: utiliſſimumque proinde eſt, conſentientibus DRANIO, MORANDO & aliis, ut Medicus lithotomus omnes probe noſcat, & pro rerum varietate maxime idoneam ſeligere

(*a*) Idem etiam de hac methodo ALBINUS mecum ſtatuit, eo ipſo libello, quo Rauianam methodum prae ceteris commendavit.

(*b*) Quamvis & in parvo & laterali apparatu *veſicula ſeminalis facile & ſaepe laedatur*, quemadmodum DRANIUS l. c. aliique docent, tamen hoc plerumque ſine noxa fit; nam & haec, ſicut reliquae partes inciſae, rurſus ſaneſcit, nullumque utplurimum damnum infert.

(*c*) Uberius de his legi meretur DOUGLASIUS in hiſt. later. operat. MERIUS in obſerv. de meth. ſecandi fratris JACOBI. Auctor praefationis in COLOTI libro de Lithotomia. DRANII Parallel. p. 69. & ſeq. GARENGEOT operat.-chirurg. articulo de laterali operat. aliique.

Digitized by Google

gere valeat. *In unica mariana methodo veſica non inciditur*, ſed ſolum urethra, in omnibus vero reliquis *ipſa veſica* & quidem ipſum ſemper ejus corpus. Verum in alto apparatu pars ejus inferior & anterior; in parvo & laterali autem inferior & lateralis: *ita ut hae tres in loco vulnerandi veſicam non adeo non multum differant*, ſed potiſſimum modo & ferramentis.

XLII.

Calculi curationem experti denuo nonnunquam calculos ſentiunt.

Denique illud etiam obſervatu dignum hic videtur, *homines, qui ſemel calculo laborarunt, quantumvis etiam feliciter, & quacunque demum ratione a calculo liberati fuerint, tamen haud raro iterum a novis calculis infeſtari.* Sic enim apud Rauium puerum vidi, qui tertium a calculo ſectione liberabatur, atque ut ex ceteris multis unicum alterumve tantum in medium proferam exemplum, mercator quidam *Furthenſis* (nobile quoddam oppidum prope Norimbergam) tametſi prudentis atque experti quondam chirurgi manum medicam expertus ſemper fuerat, quater tamen ſuſtinere lithotomiam fuit coactus; quum novus ſubinde calculus, circiter annuo ſpatio elapſo, renaſceretur (*a*). Ita Denysius quoque exemplum refert hominis quinquies lithotomiam experti, ubi ſemper magnus calculus eductus eſt (*b*). Sed cavendum tamen magnopere eſt, ne chirurgi aut ignorantiae aut imprudentiae calamitatis hujus cauſſa temere accepta referatur; neve, prout fieri quam ſaepiſſime ab ignaris & malevolis aut invidis etiam ſolet, famae ipſius atque laudibus propterea detrahatur. Neque enim in Medici poteſtate unquam poſitum eſt praecavere, ne priſtina noxa, quaecunque ea etiam fuerit, ſemel ſanitati reſtitutum hominem denuo invadat. Quid enim, quaeſo, obſtat, quo minus eadem cauſſa, quae ſemel hominem calculoſum effecit, praeſertim vitioſi vel corrupti renes aut veſica, denuo atque iterum, poſt optime licet adhibitam operationem calculum aliquem novum, idque nunc citius nunc tardius, producant incrementumque paulatim capiant; adeoque & calamitatem novam & novam omnino curationem poſtulent, ſi aeger inde liberari rurſus concupiſcit.

Explicatio Tabulae trigeſimae primae.

Fig. 1. repraeſentat *catheterem* Rauii *ſulcatum* e latere viſum, ut vera figura & craſſitudo ejus appareant, ſicuti ab Albino delineatus eſt. Sed ſciendum, anno 1706 & 1707, cum ejus diſcipulus eſſem, ipſum ſulcatis vulgaribus uſum eſſe, quales *Tab.* XXVII. exhibui: ſolum,

(*a*) Vid. Miſc. A. N. C. Dec 2. obſerv. 177. a Volkamero, Medico cel Norimbergenſi deſcripta.

(*b*) Obſervat. chirurg. p. 24.

Digitized by Google

quod, ut ſupra monui, craſſiores fuerint, ob uſum indicatum. Litt. A deſignat manubrium ejus a latere viſum. B locum, ubi curvaturam ejus majorem eſſe Albinus affirmat, quam in vulgaribus. Ubi tamen haec curvatura mihi potius minor, ſaltem non major videtur, quam in eis, quos Toletus *lib. de lithotomia*, Alghisius *Tab.* XI. *fig.* 1. Garengeotus, Dranius, ego aliique pro majori apparatu delineavimus. Litt. C roſtrum longius & rectius indicat.

Fig. 2. *Manubrium hujus catheteris* oblique repraeſentatur, ut ejus conformatio rectius pateat: quod tamen etiam vel cordis, ut in vulgaribus, Tab. XXVII. vel & in Cheseldeni cathetere, Tabula hac XXXI. fig. 6; vel annuli formam, ut in Dranii fig. 17, habere poteſt.

Fig. 3. Catheteris Rauiani partis ſulcatae roſtrum ſive extremum ſiſtit, ut inde appareant a a margines extremi, tenues quidem, ſed tamen obtuſi & laeves; b b ſulci amplitudo; C mucro obtuſus & laevis, & quomodo ſulcus ad eum terminetur.

Fig. 4. *Sectio transverſa partis ſulcatae* hujus catheteris exhibetur: ut pateat, qua ratione primo margines extremi, tenues, obtuſi, ad ſe mutuo, lunata quaſi forma, incurventur, & deinde, quam profunde ſulcus ei inciſus ſit, ne ſcalpellum facile inde aberrare queat.

Fig. 5. Oſtendit Cheseldeni *catheterem* ſulcatum, qui Rauiano & vulgari tenuior eſt, minusque incurvatus a a manubrium indicant cordiforme; b b partem ejus rectam ſive corpus; C C partem incurvatam & ſulcatam; d roſtrum *fere rectum.* Douglasius illud omnino rectum vocat, (*The Roſtrum or Beak which is ſtrait*).

Fig. 6. Hujus catheteris manubrii partem planam, ejus corpus totum partemque aliquam ſulcatae demonſtrat.
a manubrium cordiforme;
b b corpus, quousque teres eſt;
c c pars ejus ſulcata, quantum in hoc ſitu conſpici poteſt.

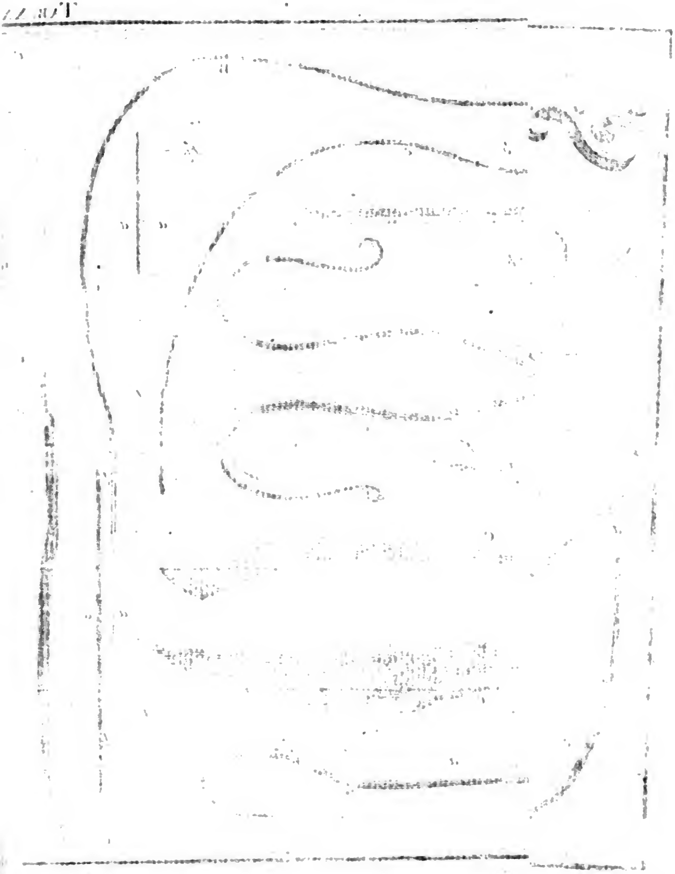
Fig. 7. Portionem roſtri recti & quidem juxta extremum catheteris Cheſeldeniani ob oculos ponit: litt. a a margines ſive oras; quae ut in Rauiano obtuſae atque laeves ſunt; b extremum, quod apertum eſt; cum alias clauſum erat in aliis, & in obtuſum apicem deſinebat. (Sed non video, quem in finem, hoc extremum apertum eſſe velit, ſecus ac in aliis? nullamque hujus rei rationem profert.)

Fig. 8. *Scalpellum lithotomum* Cheseldeni indicat, cujus cuſpis exacte in medio ejus exiſtit, & in manubrio a a fixum eſt.

Fig. 9. ſiſtit *ductoris* Cheseldeni partem concavam: ſive canaliculatam: & quidem litt. A A manubrium ad ſiniſtrum latus inflexum, pro commodiori forcipis introductione in veſicam;
B B ductorem ipſum canaliculatum;
C roſtrum ſive extremum partis anguſtioris in nodulum planum deſinens.

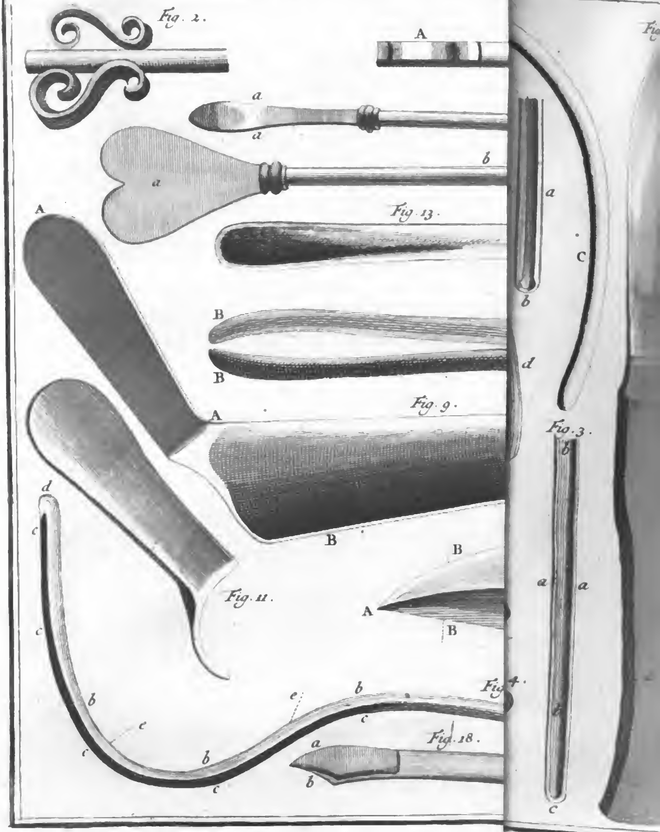
Fig. 10.

Digitized by Google

Digitized by Google

TAB. XX

Digitized by Google

Fig. 10. repraeſentatur ſeorſim roſtri ſive *extremi noduli pars lateralis* ac plana hujus conductoris.

Fig. 11. *Manubrium hujus ductoris* directo aſpectu oſtenditur, ut ejus amplitudo conſpici queat.

Fig. 12. viſui ſiſtit *forcipem calculariam* Cheseldeni minorem & ordinariam, qua frequentiſſime utitur. (Nam pro majoribus calculis forcipem, tres quaſi pollices hac majorem, delineat Douglasius.)

A A manubria indicant, quorum extrema in uncorum formam inflectuntur, quae in aliis ſimilitudinem annulorum obtinent. In majori alterum in forma unci, alterum in forma annuli exhibet.

B B roſtri duae maxillae ſive laminae: quae vero non omnino claudi poſſunt; ne veſicam in quaerendo calculo facile prehendant, collidant & male afficiant.

Fig. 13. oſtenditur *interior facies alterius maxillae*, quae concava eſt, & denticulis multis retrorſum ſpectantibus in parte tantum extrema inſtructa, pro calculo firmius retinendo.

Fig. 14. *Acum* Cheseldeni, qua ad arterias hac in operatione, ſi opus eſt, ligandas utitur, a latere viſam exhibet.

Fig. 15. litt. a acus hujus partem convexam & anguloſam circa cuſpidem; b ejus partem concavam ſive internam eamque laevem indicat.

Fig. 16. Dranii *ſcalpellum lithotomum* demonſtrat, & quidem litt. A cuſpidem, lineae B B loca, quousque cuſpis ſcindens eſt, C C duae alae manubrii.

Fig. 17. *Catheterem novum* Dranii repraeſentat, quo utitur ad lateralem calculi operationem, loco Rauiani, perficiendam; a a manubrium denotat; a b partem rectam ſive corpus; b b b partem incurvatam ſive concavam; c c c ſulcum in parte convexa; d extremum obtuſum & clauſum; e e per lineas adjunctas longitudinem foraminis longi ſive fiſſurae, quae in ſulco eſt, indicant.

Fig. 18. *Scalpellum* exhibet, quod Garengeotus *pro ſectione laterali* perficienda in operat. chirurg. delineavit & commendavit.

CAPUT CXLIV.

De Perinaei ſive veſicae punctura.

I.

Perinaei puncturam Medici quondam eam vocarunt actionem chirurgicam, quando ſuppreſſa urina ſive in iſchuria fiſtulam aeneam per iter urinae in veſicam ad eam educendam immittere non potuerunt; ſed

Perinaei & veſicae punctura quid ſit.

ſed in perinaeo hanc ob cauſſam punctionem ad veſicam usque inſtituerunt: quare hanc curationem puncturam ſeu punctionem perinaei ſalutarunt (*a*). Quoniam vero poſtea & hoc praeſertim tempore, haec punctura non ſolum in perinaeo, verum etiam in hypogaſtrio inſtituta eſt, atque adhuc hic inſtitui ſolet, imo etiam in perinaeo ipſa veſica pungitur, *veſicae punctura ſive punctio* rectius appellari videtur: quae curatio tanti exiſtimata eſt momenti, ut niſi in tempore inſtituatur, aegri pereant, at propter periculum, quod fovet, vix niſi a praeſtantiſſimis & anatomes expertiſſimis chirurgis hactenus eſt tentata. Itaque perinaei puncturam inſtituere Medici tunc potiſſimum ſolent, quum urinae reddendae ſumma difficultas in veſica perſentiſcitur, eaque neque medicamentis expelli, neque catheter ſeu fiſtula aenea aut argentea in veſicam immitti poteſt. Poſſe autem quandoque iſtiusmodi caſus incidere, ubi ne vel a praeſtantiſſimis quidem chirurgis demitti in veſicam catheter poſſit, partim frequens experientia loquitur, partim jam cap. 137. indicatum eſt. Ne quis autem forte ignoret, propter quasnam cauſſas interdum fiſtulam aeneam recipere veſica nequeat; ſciendum eſt, fieri id ipſum ſubinde ſolere 1) *propter graviorem aliquam ſphincteris aut cervicis veſicae inflammationem* (*b*); quae naturalem urinae viam usque adeo inſigniter quandoque coarctat, ut nulla omnino ratione deprimi in veſicam catheter valeat; quin &, violentia quadam adhibita non dolores tantum atque inflammatio ſubinde augeantur, ſed urethra quoque perrumpatur, imo vero ſphacelus haud raro atque ipſa mors concitentur (*c*). Deinde 2) coarctari etiam urinae iter mirifice ſolet, *quoties caruncula quaedam, cicatrix, ſeu durum aliquod tuberculum, aut veſicae collum aut ipſum urinae iter obſtruit.* Tum 3) eandem quoque calamitatem ſenes ſaepe experiuntur, quando urethra valde conſtricta aut collapſa eſt; vel propter juſto majores in ea rugas urinae iter ita impeditum eſt, ut nihil transmittat; vel etiam 4) *ubi ſpongioſae itineris urinae partes a ſanguine hic congeſto nimis intumeſcunt, ita ut ne tenuis quidem quandoque fiſtula transmitti queat.* Tandem 5) ſimile quid fieri a *proſtatis juſto grandioribus* aut *ſcirrhoſis* nonnunquam poſſe,

(*a*) *Urina ſupprimitur vel vitio renum*; quo in caſu nulla urina in veſica colligitur, aut continetur, adeoque ea etiam nulla chirurgica curatione emoliri poteſt: *vel vitio in veſica aut urethra exiſtente*; de qua mox proponemus. *Si in veſica haeret urina* ſuppreſſa, id quod ex dolore & tumore ſupra pubis regionem, ut & ex tumore inteſtino recto incumbente, ſi digitum ano immittimus, cognoſcitur, triplici in univerſum ratione inde educi poteſt; nimirum *vel cathetere*, quando hic in veſicam demitti poteſt; qua de re ſupra cap. 137. de Catheteriſmo diximus; vel *ipſa lithotomia*, quando ſcilicet calculus iſchuriae cauſſa eſt, de qua mox praecedentibus capitibus egimus; vel denique *inciſione* aut *punctura veſicae*, quam hic exponemus.

(*b*) Cognoſcitur haec ex dolore & ardore, quos in peritonaeo percipit aeger, praeſertim quando digitis palpatur ſive tangitur, & adhuc magis quando chirurgus digitum in anum aegri immittit.

(*c*) Quid vero, ubi *inflammatio iſchuriam facit*, ſit faciendum, antequam ad chirurgicas curationes veniamus, jam ſupra cap. CXXXVII. §. 1. pag 878. propoſuimus.

Digitized by Google

poſſe, obſervatum eſt, non ſolum a MORGAGNIO, Medico atque anatomico praeſtantiſſimo (*a*), itemque a COLOTO (*b*); ſed nuper etiam a me hic Helmſtadii in viro quodam; 6) quando *calculus cervici veſicae ita impactus* & quaſi incuneatus eſt, ut neque urinam neque catheterem transmittat. Quoties igitur cunque propter has aut ſimiles forte alias cauſſas urinae reddendae difficultas exoritur, neque catheter in veſicam demitti commode poſſit, neque remedia cap. 137. commendata proficiant, ſane, niſi deſerere homines, in praeſentiſſimo vitae periculo verſantes, voluerimus, aliud excogitandum eſt artificium, quo adhibito manu emoliri urinam queamus.

II.

Prima puncturae perinaei methodus.

Solet autem variis modis hoc fieri; de quibus ſingulis ſigillatim ac breviter nobis nunc eſt diſſerendum. LAUNAEUS in diſſ. ſua de calculo ſupra laudata, pag. 187. docet, ad hanc operationem perficiendam nihil aliud requiri, quam poſito prius aegro eum ſitum, ſicut in calculi ſectione fieri ſolet, ut catheter ſulcatus in veſicam immittatur, deinde plaga in perinaeo, ut in magno apparatu, urethrae ſcalpello infligatur, poſtea ductor canaliculatus, (*gorgeret*) in ſulco hujus catheteris per *cervicem blande in veſicam demittatur*, ita urinam mox effluxuram eſſe. Verum LAUNAEUS non conſiderat, hanc curationem ſive ſectionem, quando catheter in veſicam impelli poteſt, non eſſe neceſſariam; quia urina ſic per catheterem cavum vulgarem educi poſſet; ſed ipſam tunc ſolum inſtitui, quando catheterem nulla ratione in veſicam demittere valemus. Quare de aliis modis dicturi ſumus, ubi catheter intus compelli non poteſt. Primus itaque idemque communiſſimus hactenus, ut DIONISIUS tradit (*c*), & ab antiquioribus jam adhibitus, *modus* hic eſt. Aeger reſupinus ſuper lectum aut menſam eo fere modo collocatur, quo fieri id ipſum in curatione calculi ſolet, atque a miniſtris aliquot probe firmatur. Hinc Medicus ea perinaei parte, quae concidi in lithotomia, per apparatum magnum inſtituta, conſuevit, nimirum ad latus ſiniſtrum ſuturae perinaei, ſcalpellum aliquod anguſtum atque anceps, (quale fere illud eſt, quod Tab. I. litt. I exhibuimus) in veſicam deprimit. Vere autem perforatam eſſe veſicam, prorumpens ex vulnere urina ſignificat. Sed retrahi tamen ſiniſtra manu ſcalpellum ante haud debet, quam primo ſpecillum, ac deinde juxta hujus latus, retracto ſcalpello, fiſtula ſive tubulus aliquis argenteus, quatuor circiter digitos aut pollices longus, qualis

(*a*) Vid. Ej. Adverſar. anat. III. pag. 83, qui lethalem inde urinae ſuppreſſionem vidit. An vero haec curatio hic inſtituta ſit, haud memoratur. Mihi tamen videtur, eam hic locum habuiſſe & varia hac ratione curati dicuntur a COLOTO, lib. de lithotom. cap. de urina ſuppreſſa.

(*b*) Loco modo citato.

(*c*) In operat. chirurg. demonſt. III. pag. m. 177.

Digitized by Google

qualis vel ille eſſe poteſt, qui *Tab.* II. *litt. P.* vel *Tab.* XXIV. *fig.* 3. vel & Tab. XXXII. fig. 4. delineatur, dextrae manus adminiculo, per factum in perinaeo vulnus in veſicam fuerit inſertus. Idem tubulus, in vulnere relictus, funiculi plani vel faſciae beneficio circum coxas firmatur, emiſſoque lotio, per immiſſam turundulam convenientem, ne continuo urina profluat, obturatur (*a*). Quoties poſtmodum urina reddenda eſt, turundula extrahitur, emiſſaque urina rurſus immittitur; idemque negotium tam diu iteratur, donec inflammatio, aut ſi quae alia noxa urinae viam coarctavit, decenter curata deprehenditur. At enim vero prima haec curandi ratio eam praecipue ob cauſſam & periculoſa & dolorifica magis videtur, quia conciſis praeter neceſſitatem urethra ac veſicae collo, fieri utplurimum ſolet, ut non ipſa ſolum urethrae ac cervicis veſicae inflammatio intendatur; ſed ductus quoque ſeminales in proſtata ſimul perrumpantur, aut graviter ſaltem facile laedantur.

III.

Altera curandi ratio. Quocirca longe tutior atque commodior curandi ratio videtur, ſi vulnus eadem ratione & iiſdem ferramentis in ea perinaei parte inſtituitur, quae in *parvo apparatu* vel *in laterali methodo* perforari conſuevit, atque illaeſa cervice, in ipſum usque veſicae corpus continuatur, immiſſa poſtea fiſtula argentea, eadem, ut modo diximus, ratione. Sic enim veſicae collum una cum urethra ſalvum manet atque integrum, minoremque homines aegri dolorem ſentiunt, inflammatio cervicis haud facile increſcit; quin ipſa vulneris glutinatio paulo, quam communiter fieri ſuevit, promtius longe atque felicius procedit.

IV.

Tertia. Sed utrisque tamen his curandi rationibus utique *tertia illa praeſtat*, qua idem equidem locus, ut in altera methodo modo diximus, perforatur, ſed pro ſcalpello tamen ancipite *clavus* ſive *acus cuſpide triangulari* donatus ac tubulo ſive fiſtula incluſus (*Trocar*) *Tab.* XXIV. *fig.* 1. adhibetur. Inſtrumento etenim hoc in veſicam depreſſo, acus ſtatim recipi, tubulo intus relicto, poterit, atque ita non urina ſolum quam commodiſſime foras emitti; ſed univerſa quoque curatio longe promtius atque cum minori aegrotantis moleſtia confici. Neque vero alienum hic fuerit, unum alterumve digitum, qualiter ſcilicet fieri in calculi ſectione ſaepe conſuevit, (*vid. Tab.* XXIX. *fig.* 3. in anum prius immittere, quam acus haec in perinaeum & veſicam adigitur. Sic enim hic digitis non accuratius modo dirigi inſtrumentum in veſicam poteſt; ſed praecaveri etiam, ne ſimul inteſtinum rectum perrumpatur. Neminem de hac ſpecie puncturae veſicae adhuc locutum eſſe, perhibet Garengeot operat. chirurg.

(*a*) Eandem operationem jam deſcripſit Thevenin chirurg. Pariſ. oper. chir. cap. 121

Digitized by Google

chirurg. Tom. II. pag. 205, quamvis non ſolum ex paullo vetuſtioribus ſuperioris ſeculi RIOLANUS jam docuerit, quod in urina ſuppreſſa, ubi catheter in veſicam introduci nequeat, vel veſica in hypogaſtrio ſit perforanda, *vel in perinaeo: ubi profunde ſcalpellum usque ad veſicam lateraliter, donec urina fluxerit, adigendum;* ſic enim ſe *multos ab imminenti periculo liberaſſe, affirmat.* Vid. Enchirid. anat. L. 2. cap. 30; eandemque punctionem THEVENINUS loco modo citato, ſed ſcalpello, donec urina prodeat, audacter faciendum eſſe propoſuit; verum etiam hoc ſeculo DIONISIUS in ſuis operat. chirurg. pag. 211. & ego in prima meae chirurgiae editione cap. de perinaei punctura, & forte adhuc alii ante GARENGEOTUM, jam dudum eam commendavimus: CHIRACUM quoque, archiatrum regium, hanc methodum certius ſuppreſſae urinae, quam puncturam vulgarem, mederi ſtatuiſſe MORANDUS docuit in Memor. Acad. Reg. 1731. mihi pag. 213. Ita & TOLETUS jam pro hac cura commendavit *acum ejusmodi apice triangulari*, ſed ſine cannula, pag. 201, quam etiam pag. 208. delineavit: qua tam in hoc loco, quam in hypogaſtrio veſicam perforari apte poſſe docuit. Quia vero cannula, recepta acu illa, difficulter per vulnus in veſicam demittitur, praeſtat, mea quidem ſententia, ea acus, ubi cannula ſimul cum acu intruditur.

V.

DENYSIUS, Lithotomus Leidenſis, hoc urinam e veſica educendi artificium adhuc emendare ſtuduit. Nam, ſe obſervaſſe, dicit, quod demiſſa acu illa cannulata vulgari ad veſicam, chirurgus ſaepe ſatis certus eſſe nequeat, an revera in veſica ſit; adeoque acum profundius, quam par eſt, impellere atque ſic veſicam etiam in poſteriori ſua parte cum mortis periculo perrumpere poſſit. Quare ad errorem hunc evitandum ſe excogitaſſe aliam figuram acus ejusmodi fiſtula argentea incluſae, quam hic ex illo Tab. XXXII. fig. 3, 4 & 5. exhibere volui (*a*): quae ceteroquin cum vulgaribus & ſupra delineatis in plerisque rebus convenit. Verum in tubulo ſive fiſtula fig. 3 & 4. circa partem ſuperiorem A A tria, quaſi in corona ſunt oſcula aut foramina, (quorum tamen in hoc ſitu duo tantum ſunt conſpicua) totidemque, eadem fere ratione conſtituta, circa partem inferiorem B B; quae vero in fig. 3. alium ob ſitum, ob laminam ſcilicet C C conſpici nequeunt. In fig. 5. autem, quae acum ſive clavum extra fiſtulam repraeſentat, notandum, quod quidem in parte ſuprema a cuſpide ad litt. usque D D, ſicut aliae ejusmodi acus, conformata ſit, teres ſcilicet infra cuſpidem triangularem; verum a litt. D D usque ad principium manubrii E E triangularis prorſus lateribusque excavatis; quae latera trianguli hujus D E cum foramini-

Denyſii modus & emendatio.

Mmmmmm bus

(*a*) Eandem ob rationem TOLETUS etiam acum cuſpide triangulari & in latere ſulcatam ſe excogitaſſe ait, loco modo citato.

Digitized by Google

bus fiſtulae reſpondere debent, quando acus in eam demiſſa eſt: quo fit, ut ſimul ac acus fig. 3. in veſicam depreſſa ſit, urina per oſcula ſuperiora A A intret, & per inferiora mox rurſus effluat; quo ipſo acum veſicam ipſam intraſſe certo cognoſci poſſet; hoc perſpecto acum, relicto tubulo in veſica, recipi, urinamque tunc per eum, ut alias evacuari. De ſimili fere quoque acu corpore triangulari & cannula ejusmodi foraminulis duobus perfuſa, Toletum loqui memini lib de Lithotom. cap. XXI. pag. mihi 212, quae aliis in uſu eſſet; ſed priorem tamen ſuam, quae a latere ſulco inſtructa eſt, huic praefert; quamvis rationes ejus mihi non ſatis ſufficere videntur.

VI.

Punctura perinaei ad modum magni apparatus.

Nonnulli autores, ut Toletus & Colotus in libris ſuis de Lithotomia, ſaepius hactenus citatis, aliique modum proponunt, punctionem peritonaei inſtituendi ad *normam fere magni ſic dicti apparatus*: in quo, aegro, ut jam indicavimus, rite diſpoſito, catheterem ſulcatum in urethram eousque immittunt, donec ad obſtaculum illud in urethra perveniunt, quod catheteris conſueti ulteriorem progreſſum impedit; id quod plerumque circa cervicem veſicae eſſe ſolet. Poſtea ſcalpello lithotomo, eadem ratione eodemque perinaei loco, ut in magno apparatu, urethram incidunt, donec apex ſcalpelli in ſulcum catheteris pervenerit; ſed vulnere non adeo amplo, ut in calculi ſectione; atque ſic ex urethra virili femininam quaſi faciunt. Hoc peracto ductorem canaliculatum (*gorgeret*) per reliquam brevem urethram ſive cervicem veſicae in veſicam demittunt, atque ſimulac hic in eam pervenit, urina per hujus canalem effluit; id quod ductorem in veſicam revera perveniſſe certo indicat. Urina evacuata per canalem hujus ductoris tubulum in veſicam immittunt, &, ut antea dictum eſt, in ceteris procedunt (*a*). Ambo modo laudati autores affirmant, inciſa urethra prope cervicem, & evacuata per hanc viam aliqua ſanguinis copia, veſicae ſphincterem & proſtatam brevi inde ita relaxari, ut non ſolum catheter, verum & tubulus aut ipſe etiam ductor canaliculatus in veſicam, haud adeo magno negotio, demitti queat, recenſetque Colotus multas a ſe peractas hac ratione curationes, non ſolum pro iſchuria veſicae, ſed etiam pro ulceribus & fungis veſicae curandis (*b*). Attamen pro ſimpliciori iſchuria tollenda antea deſcriptos modos N. III & IV. praeſtantiores, ſecuriores minusque dolorificos eſſe exiſtimo: quia ferramentorum per anguſtiſſimum veſicae cervicem immiſſio graviores dolores concitare videtur, quam

(*a*) Saviardus ſe ſimili ratione egiſſe refert obſervat. 74; ſed loco ductoris canaliculati ſe *catheterem rectum, quali pro feminis utimur*, per vulnus & cervicem in veſicam immiſiſſe, atque per hunc urinam eduxiſſe.

(*b*) Cap. de ſuppreſſione urinae pag. 218.

Digitized by Google

quam ſi ferramenta & cumprimis acus cuſpide triangulari donatae in corpus ipſum veſicae immittuntur.

VII.

Quarta puncturae methodus ad motum altae operationis.

Egregia denique eademque promtiſſima operandi ratio ad modum altae operationis inſtituenda, haec mihi videtur. *Acus ſive clavus chirurgicus tubulo incluſus, modo laudatus, ſupra pubis oſſium juncturam, hoc eſt, ea parte, quae in curatione calculi, per altum apparatum inſtituta, ſolet incidi, in anteriorem corporis veſicae partem provide deprimitur*, receptaque acu, per tubulum, in plaga relictum, urina emittitur. Tubulus circum corpus gnaviter & alligatur & obturatur, ut, pro re nata, non emitti ſolum, ſed contineri etiam urina valeat; donec nimirum ſublatum malum eſt, a quo reddendae urinae difficultas fuit ſuborta. Namque eo facto tubulus recipitur factumque abdominis vulnus per adhibitum copaivae balſamum, ſuperimpoſito linamento & emplaſtro, glutinatur. Quantumvis autem raro hactenus adhiberi a chirurgis haec operandi ratio hoc in morbo ſoleat, tamen nihil omnino impedit, quo minus nos cum Rosseto (*a*), Riolano (*b*), Toleto (*c*), aliisque commodiſſimam atque praeſtantiſſimam eandem pronunciemus. Quemadmodum enim ex Anatomicorum experimentis, veſica per aquam vel aerem diſtenta, patet, absque omni periculo perforari partem illam poſſe; ſic praeter modo laudatos, Turbierus, chirurgus Pariſienſis, teſte Coloto (*d*) urinam feliciter hic eduxit, ac poſtea Merius quoque identidem & quam feliciſſime operandi modum iſtum apud Pariſinos jam dudum aliquoties adhibuit (*e*), eumque etiam Douglasius (*f*) & Middletonus (*g*) tanquam faciliorem minusque periculoſum, quam qui in perinaeo fit, commendant.

VIII.

Quid post operationem fieri debeat.

Nonnunquam praeſertim *in natu grandioribus*, itemque illis, qui a veſicae fiſtulaeve in urethra callo, proſtatis ſcirrho induratis; calculo valde magno, veſica paralytica, aut pertinaci malo quodam alio, urinae difficultatem ſentiunt, quando mali cauſſa tolli nequit, per omnem vitam geſtari fiſtula argentea in veſica debet; attamen his in caſibus haec *fiſtula cochlea claudi* poteſt ac debet, ne urina praeter voluntatem effluat, ſed quando aegro eam evacuare lubet. *Ubi vero non niſi a caruncula* ſeu *cicatricula*

(*a*) Lib. de partu Caeſareo pag. mihi 263.
(*b*) Anthropographia pag. 149. & pag. 816. itemque in Enchirid. anatom. cap. XXX, ubi de veſica agit.
(*c*) Lib. ſaepe citato, cap. 21.
(*d*) Lib. de lithotom. pag. 45.
(*e*) *Hiſt. de l'Acad. des ſciences an.* 1701. pag. 378. & Garengeot operat. chirurg. edit. 1. Tom. I. pag 94.
(*f*) Lithotom Douglaſſ. pag 75 & 105. edit. II. ejusque Syllabo operat. chirurg. p. 31.
(*g*) Lib. de alta operat. pag. 52.

tricula quadam urinae iter eſt praecluſum, tum, poſt confectam veſicae perforationem, opera danda eſt, ut per inſertum filum quoddam cereum aut ſpecillum plumbeum, ceu ſupra (cap. CXXXVIII.) poſitum eſt, naturalem urina viam ſuam paulatim repetat, demtoque tandem tubulo decenter, quemadmodum in calculi curatione praeſcriptum eſt, vulnus coaleſcat. *Si carnes putridae aut fungi* in veſica, injectionibus detergentibus & ſuppurantibus ſaepe tolluntur (*a*); ſed praeſtat tunc veſicam potius in inferiori, quam ſuperiori parte incidere. Denique *ſi paulo gravior inflammatio veſicae collum infeſtavit*, urinamque naturaliter reddi prohibuit, neceſſarium utique videtur, poſt confectam operationem, ſanguine per venas affatim detracto, adhibitis item clyſteriis, cataplasmatis denique digerentibus, ſuper inferiorem atque ſuperiorem veſicae partem diligenter impoſitis, internisque medicamentis haud neglectis, tempeſtivam ejus, quod coiit vel induruit, reſolutionem tentare. Cetera etenim eadem fiunt, quae de vulneris glutinatione hactenus propoſuimus. *Tumoris autem atque inflammationis reſolutio* niſi ante diem tertium fit, raro admodum ſaneſcere aegri conſuerunt.

IX.

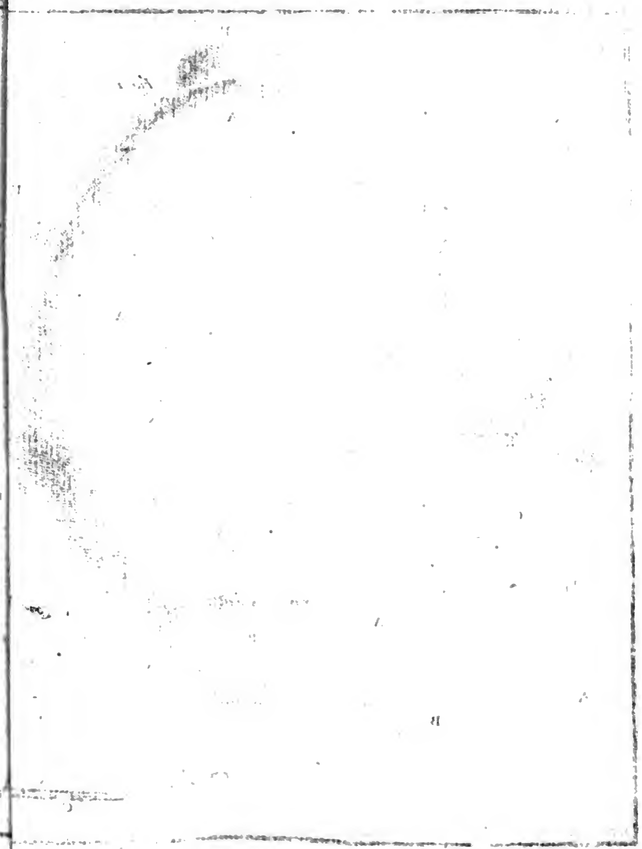
Obſervationes quaedam. In urinae retentionibus ſaepe quoque *incidere vehementes ſimul ſcroti inflammationes ſolent*, quae haud raro in magnos abſceſſus, imo & in gangraenam ſcroti deſinunt; quemadmodum praeſtantiſſimus quondam lithotomus Colotus libro de lithotomia plures notatu digniſſimas affert obſervationes, & praeſertim pag. 236, 240, & ſeq. His in caſibus prae omnibus urinam per vulnus, in perinaeo factum, eſſe educendam docet; deinde vero ſcrotum ad teſticulos usque, ubi gangraena eſt, incidendum, ut nihil ſanguinis, quod hic ſubſiſtat aut quieſcat, relinquatur, atque forte uberius corrumpatur: partem vero laeſam deinde digerentibus & balſamicis, ut alias in his malis fieri ſolet, tractandam. Fiſtulam argenteam in pene, dum curatio durat, conſervat, ne urina per vulnus in partes laeſas influere atque dolores aliave mala ibidem inducere queat. *In caſibus, ubi tota urethra facta erat calloſa & anguſtiſſima*, ut nullum prorſus catheterem recipere poſſet, urethram in perinaeo incidit ſine cathetere immiſſo, deinde ſtylum per cervicem in veſicam intruſit, callum laceravit, ſuppurationem largam produxit, eoque ipſo eum reſolvit, & partes has in ſtatum naturalem reſtituit pag. 241. 245. & ſeq. *& ſi quae in perinaeo fiſtulae ſimul aderant, quemadmodum hoc aliquoties erat, eas adurendo curavit.* Denique monendum eſt, mature vel *juſto ſaltem adhuc tempore ejusmodi curationes eſſe inſtituendas*; nam niſi hoc fiat, aegrique jam nimis debiles ſint & confecti, fruſtra deinde ſaepe omnis ſolet eſſe medela: id quod Colotus egregiis confirmat obſervationibus pag. 250. & ſeq.

C A-

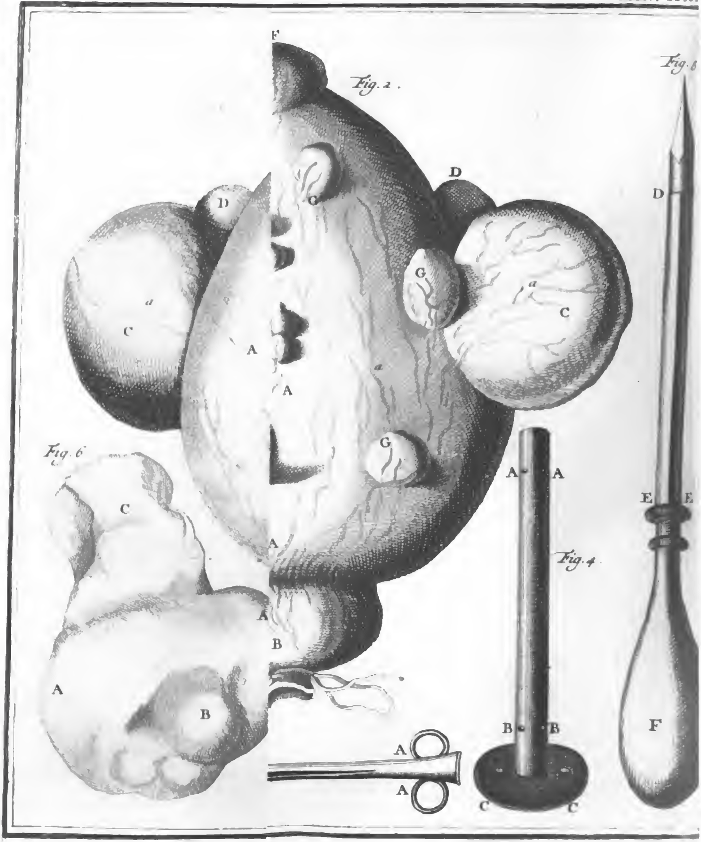
(*a*) Colotus hujus rei varias fauſtas curationes recenſet, l. c. p. 255. & ſeq. itemque pag. 273. 277. conf. de *fungis veſicae* Tolet. pag. 206.

Digitized by Google

A(162)

Digitized by Google

Digitized by Google

C A P U T CXLV.

De fiſtula perinaei.

I.

Accidere quandoque ſolet, ut vel poſt calculi per ſcalpellum curationem, vel perinaei aut veſicae puncturam; vel & propter abſceſſum aliquem in perinaeo circa urethram &, ut nuper vidi, propter ſcirrhum proſtatae glandulae, ſimilemque noxam aliam, aut & propter aegri pravum habitum vulnus inflictum vel ulcus glutinari nulla ratione queat, ſed ejusdem orae indureſcant fiſtulamque ſic efficiant, atque ita urinam maxima cum moleſtia loco valde incongruo transmittant; quam illo loco ὑρορυάδα Graeci vocant (*a*). Interdum quoque in perinaeo a malignis abſceſſibus iſtiusmodi fiſtulae ſubnaſcuntur, quae ſub cute inter pinguedinem hinc inde ad ipſum usque inteſtinum rectum, vel ſcrotum etiam, ſed ſalva tamen perſiſtente urethra, diſcurrunt: quae vero, quia urinae nihil quicquam emittunt, fiſtulae urinariae non ſunt, ſed ea ratione curari poſſunt atque debent, quam generatim de fiſtulis ſupra propoſuimus. Solent autem prioris generis fiſtulae inde ſaepe pronaſci, ſicubi vel *turundae atque tubuli* ſecus, quam fieri decebat, vel ſaltem diutius quam par eſt, in curatione vulneris, poſt eductum calculum relicti, *adhibentur*; vel ſi a grandiori eodemque inaequali calculo perinaei partes quaedam graviter diſtenduntur, lacerantur atque perrumpuntur; vel denique *ſi quis calculus intus in urethra haereſcit*, eam obſtruit, paulatimque urina partes urethrae proximas atque ipſam cutem acrimonia ſua exedit, praeſertim ſi aegri ceteroquin mali ſint corporis habitus.

Quae ſit fiſtularum harum natura.

II.

Ad fiſtularum igitur harundem curationem quod attinet, obſervari meretur, eandem, pro vario corporum aegrorum habitu, ipſiusque mali gravitate, utique eſſe variam. Quoties enim cunque vel nimis ampla fiſtula eſt, & pars urethrae larga excidit, vel peſſimi habitus atque debilis homo eſt; ſane vel difficulter admodum, vel plane nunquam etiam curari noxa iſta haud raro ſolet (*b*). Similiter quo dura magis atque inveterata fiſtula eſt, hoc difficilius callus tollitur, eo quoque difficilius ac rarius aegri hi ad ſanitatem redeunt. Contra vero quo minor atque anguſtior, quoque minus item indurata fiſtula eſt, quo aeger eſt magis

Prognoſis.

(*a*) Vid. Celsus Lib. VII. cap. 26. n. 2.
(*b*) Hic de re etiam jam egit Celsus Lib. VII. cap. 27.

Digitized by Google

magis juvenis, quo denique melioris habitus eſt, hoc felicius quoque ac promtius ipſa curatio procedit. *Si ſcirrhus ſimul adeſt in glandula proſtata*, fiſtula haec non curatur, niſi prius curato aut reſoluto ſcirrho: id quod vero difficillime ſuccedere uſu didici.

III.

Curatio. Poteſt autem fere duplici modo *fiſtularum harum curatio* inſtitui. Namque 1) turundam, tubulum, aut ſi quid forte aliud intus continetur, quod fiſtulam fecit, protinus removere convenit. Tum, aegro ſuper lectum aut ſubſellium ita depoſito, quemadmodum fit in calculi curatione, indurata fiſtulae latera, quam ſubtiliſſime fieri poteſt, exſcindantur, adhibitoque pulvere aut balſamo etiam vulnerario, per emplaſtra glutinoſa longa atque anguſta, ſplenia item anguſta, utrinque ſuperimpoſita, quam exactiſſime vulnus conſtringatur. Eo facto aegrotus, lectulo impoſitus, genubus vinculo comprehenſis, ſtrenue conquieſcere jubeatur; quo nempe facilius orae vulneris invicem coaleſcant. Primis poſt operationem diebus vel nullus omnino, vel parciſſimus ſaltem potus praebeatur; ne urinam ſaepius excernere cogantur. Vinctura non niſi poſt alterum tertiumve diem innovetur, quando aeger tamdiu urinam continere poteſt. Vulnere maximam partem ita glutinato, haud abs re fuerit, aegro, quemadmodum fieri in curatione vulneris calculoſorum ſolet, permittere, ut, praeſertim ſi juvenis adhuc eſt, leniter ſenſim obambulare incipiat. Niſi enim nimis maligna ſit fiſtula, ſpes utique eſt, fore, ut ad ſanitatem priſtinam aegrotus tunc redeat. 2) *Altera* fiſtulam, quae in perinaeo eſt, *curandi ratio* ſic fere comparata eſt. Orae fiſtulae induratae, Medici callum vocant, *medicamento rodente* applicato extirpantur, ipſumque vulnus, cruſta per unguentum baſilicum vel digeſtivum diligenter remota, balſamo vulnerario atque emplaſtro glutinoſo adhibitis, eo modo glutinatur, quem modo jam tum deſcripſimus. *Atque ad medicamenta quidem rodentia quod attinet*, commendari prae ceteris hic merentur trochiſci de minio (*a*), itemque *lapis cauſticus* vel *infernalis*; vel mercur. praecipitat. alb. cum Arcaei balſamo permixtus, vel etiam in recenti emplaſtri veſicatorii fruſtulum immiſſum, quod Cheseldenus adhibere ſolet, teſte Douglasio, in Hiſt. lateral. operat. append. p. 19.

IV.

Quomodo continuari vel & aliter agi debet. Ceterum obſervaſſe hic expedit, fiſtularum, quae perinaeum affligunt, curationem lente admodum quandoque procedere; praeſertim ſi paulo amplior fiſtula eſt; ſi durae fiſtulae orae non ſatis accurate ſunt exciſae vel exeſae; ſi denique homines aegri non ſatis diligenter conquieſcunt,

(*a*) Vel illi trochiſci, quos Toletus cap. XXIII. pag. m. 246. commendat, ex pulvere, qui in fundo aquae phagaedenicae reperitur, parati.

quieſcunt, neque juſtam victus rationem ſervant. Quodſi ergo, propter has atque id genus alias rationes, factis licet iis omnibus, quae hactenus hanc in rem propoſuimus, nondum liberati a noxa iſta peſſima aegrotantes valeant, quin fiſtulae orae denuo indureſcant; neceſſarium utique videtur, idem curationis negotium denuo iterare, donec tandem aegro perinaei pars conſanuiſſe reperiatur. Nonnunquam 3) felicius fiſtulae ſaneſcunt, ubi, *exciſo eo, quod intus induruit, cruentae vulneris orae ſutura quadam convenienti*, hoc eſt, unico pluribusve vinculis lineis, pro re nata, injectis, gnaviter *conſtringuntur:* reliquis eodem modo factis, quem ſupra deſcripſimus, filamentisque ſimulac cohaereſcere vulneris orae ſentiuntur, conciſis atque denuo extractis. Quandoque etiam 4) opus eſt, ut, durante curatione, *catheter cavus in veſica & urethra contineatur, quo omnis urina per hanc effluat*, eaque ſic a vulnere, cujus glutinationem magnopere impedit, avertatur (*a*). Denique ſi paulo anguſtior ejusmodi perinaei fiſtula eſt, quam ut tractari commode praedictis rationibus queat, ampliari eadem vel per inſertam ſpongiam aliquam praeparatam, vel per adhibitum ſcalpellum debet. Memorabile gravioris ejusmodi fiſtulae exemplum aliquod feliciſſimamque ipſius curationem futurarum potiſſimum ope peractam alias, ſi Deus voluerit, in obſervationibus noſtris ſumus deſcripturi.

V.

Cura palliativa. Hactenus quadruplicem fere perinaei fiſtulas curandi rationem explicavimus: ſupereſt, ut breviter, quid de quinto fiſtulas tractandi artificio, quod *palliativum* vocare ſolent, ſtatuendum ſit, exponamus. Scilicet ſpectare huc videtur inſtrumentum illud, quod a Nuckio (*b*) atque Solingio (*c*) eum in finem, a me vero contra urinae incontinentiam Cap. 136, ex Winslovii commendatione eſt propoſitum (*d*), ut continua urinae per fiſtulam deſtillatio, dum ab eo comprimitur, clauditur, & quaſi obturatur, impediatur, atque ita malum, quod extirpari haud omnino poteſt, aliquo ſaltem modo mitigetur: ſed, ne quid ego diſſimulem, inſtrumentum illud neque ſatis certe, neque ſatis commode, hoc in malo applicari aegris poſſe, ipſe rerum uſus docuit: quia urina facile praeterlabitur. Interea valeat, quantum poſſit.

Expli-

(*a*) Hoc Colotus ſaepius & cum ſucceſſu, variis in urethrae plagis difficulter alias ſanandis, ſe feciſſe refert, l. c cap. de urinae ſuppreſſione.
(*b*) Vid. Ej. libellus *de encheiriſibus vel artificiis chirurg. fig.* XI.
(*c*) Vid. Ej. chirurgia, edit. Batav. Tab. VII. fig. 16.
(*d*) Vid. Tab. noſtra XXVI. fig. 10.

Digitized by Google

Explicatio Tabulae trigeſimae ſecundae.

Fig. 1. Oſtendit *veſicam humanam* e corpore virili, a parte anteriori, in qua variae eminentiae cavae, ſive foveae aut cellulae, inflata veſica, conſpici potuerunt, quales ſaepe pro calculorum diverticulis inſervire poſſunt. Litt. A A A A oſtendunt ipſam veſicam figura naturali pyriformi.

B eſt glandula proſtata, cervicem veſicae ambiens, filo juxta urethram conſtricta.

C cavea ſeu fovea praeter naturam major, e dextro & poſteriori veſicae latere prorumpens.

D minorem ejusmodi caveam denotat.

E diverticulum ejusmodi oſtendit e ſiniſtro & poſteriori veſicae latere prodeuns.

F ſimile diverticulum in fundo veſicae proveniens.

a a a vaſa ſanguifera, quae hic ſe oſtendebant, aliquo modo indicant.

Fig. 2. *Eandem oſtendit veſicam a parte poſteriori conſideratam.*

A A A A veſicam ipſam, ut in praecedente figura, deſignant.

B glandulam proſtatam.

C D E F diverticula eadem, quae his litteris in praecedenti figura indicata ſunt, quomodo a parte poſteriori ſe viſui exhibuerant.

G G G G minora diverticula, qualia in parte anteriori non aderant.

a a a a vaſa ſanguifera hac in parte conſpicua ut in priori.

Fig. 3. *Acus triangularis in fiſtula argentea incluſa* Denysii; quae a vulgaribus in eo differt, quod circa partem ſuperiorem, in cannula ſive fiſtula A A tria adſint foraminula ſive oſcula, quorum duo hic conſpiciuntur, tertium vero in parte poſteriori latet, per quae urina in fiſtulam intrare poteſt. B cuſpis triangularis; C C lamina cannulae ſive tubuli duobus foraminulis inſtructa. D manubrium.

Fig. 4. *Solam cannulam ſive fiſtulam hujus ferramenti oſtendit:* A A foramina ſive oſcula cannulae ſuperiora, ut in fig. 3. B B autem ſimilia indicantur oſcula circa partem fiſtulae inferiorem, per quae urina rurſus effluit; quae vero in fig. 3. ob alium ſitum propter laminam C C conſpici nequeunt.

Fig. 5. *Acus ſive clavus ferreus nudus* atque e fiſtula fig. 4. extractus oſtenditur. D D pars ſuprema infra cuſpidem, quae rotunda ſive cylindrica eſt, ut fiſtulae accurate ſe accommodet; pars vero a D D ad principium manubrii E E, triangularis, & lateribus paullulum excavatis eſt, quae urinae tranſitum praebent. F manubrium. Uberior explicatio videri poteſt Cap. CXLIV. §. V.

Fig. 6. *Calculus repraeſentatur peculiaris & figurae & magnitudinis*, quem alto apparatu ſatis facile extraxi. Pondus habuit quatuor fere unciarum,

rum, quem propterea etiam hic exhibeo, quia nonnulli perhibent, calculos paullo majores alto apparatu educi non poſſe.
A A pars ampliſſima ejus, quae ſitum habebat verſus cervicem veſicae. B parva eminentia, quae ori urethrae inſiſtebat; C pars ejus ſuperior quae veſicae fundum reſpiciebat.

Fig. 7. Indicat *catheterem* argenteum, rectum & cavum, *pro feminis, peculiarem* & diverſum ab eo, quem ſupra exhibuimus Tab. XXVII. fig. 1.
A A ſunt annuli duo circa manubrium; B foramen in latere circa extremum, quod in veſicam demittitur, ex parte hoc in ſitu tantum conſpicuum; cui ſimile in altero latere reſpondet.
C C C ſulcus in parte convexa, variis uſibus deſtinata, & cumprimis ut hujus ope vel ductor mas in veſicam, ubi opus eſt, commode impelli, aut ſcalpellum, quando forte cervix veſicae incidenda eo, quemadmodum in aliis catheteribus ſulcatis, ſecurius duci queat.

Quomodo curari debeant iſtae noxae, quae naturalia feminarum infeſtant.

CAPUT CXLVI.

Quomodo curari debeant feminae, quibus naturalium orae inter ſe ſunt glutinatae.

I.

SOlent quandoque iſtiusmodi puellae naſci, quae *propter glutinatas in utero materno naturalium oras, urinam emittere haudquaquam poſſunt*; id quod inde plerumque patet, quando primis a partu diebus haud mingunt, ſed perpetuo clamant; & quibus proinde brevi pereundum eſſet, niſi tempeſtiva per ſcalpellum curatio adhiberetur: nam vel mingendum eſt, vel moriendum. *Aliae aperturam quidem habent exiguam pro* urina vel libere, vel cum magna difficultate & non niſi guttatim (*a*) emittenda; attamen os vaginae uteri vel *hymenis*, quod vocant, *membrana*, vel alia quadam praeter naturam clauſum eſt; quo fit, ut quando adoleſcunt & ad annos pubertatis, quibus menſtrua fluere debent, perveniunt, hae nec concubitum admittere, nec menſtrua prodire poſſint, ſed a ſanguine in vagina collecto, ſubinde dolores ſaeviſſimos, tumorem ventris, animi deliquia, quandoque deliria aliaque graviſſima mala patiantur, ſicuti plures

Mali natura triplex.

Nnnnnn

(*a*) Tale exemplum deſcribit Roonhuysius lib. II. obſervat. cap. de clauſura uteri obſ. I. pag. 114. edit. Amſtel.

Digitized by Google

plumbea fiſtula ſatis ampla, ſimilique medicamento, ut modo dixi, illita, quotidie & tamdiu intus demittenda, donec ſaneſcant, neque coaleſcere rurſus valeant. *Quando vero os vaginae* non quidem a die natali, *ſed ab ejusmodi cauſſis externis*, quas ſupra §. III. retuli, *valde conſtrictum* atque ita anguſtatum eſt, ut penem admittere noſit, quale exemplum & ego paullo poſt in cantoris cujusdam uxore, a partu difficillimo ortum, vidi, eadem ratione, quam antea deſcripſi, procedendum, ita enim feliciter curationem & in ea quoque perfeci. Similem fere caſum refert Saviardus obſervat. chirurg. XXXII. pag. 149.

VI.

Singulare admodum exemplum, praeter ſupra jam indicatum, adhuc refert Cabrolius (*a*) de peculiari quadam atreta, octodecim quaſi vel viginti annos nata, cui urinae iter craſſiuſcula membrana occluſum erat, atque *omnem urinam per umbilicum*, (ac *veriſimiliter per urachum*) qui in criſtae ſive roſtri galli indici ſimilitudinem, longitudine quatuor digitorum, prominebat & dependebat, conſtanter emittebat; id quod magnum & fere intolerabilem, urinae quaſi putridae, foetorem concitabat. Ad hoc duplex & moleſtiſſimum malum ſanandum Cabrolius primo membranam illam craſſam, itineri urinae praetenſam, incidebat, & pro tranſitu urinae libero conſervando, fiſtulam plumbeam per hunc meatum ad veſicam usque demittebat. Altero die ad umbilici vitium curandum procedebat; ubi *parti illi ad umbilicum prominenti, per quam urina huc usque profluebat*, ligaturam filo forti ceraque obducto ita, ut in vulgari hernias ſecandi ratione fieri ſolet, injiciebat, eam infra ligaturam reſecabat, ferroque deinde adurebat, & poſt cruſtae lapſum partem laeſam mundabat, ſiccantibusque, ut alias in ulceribus mos eſt, cicatricem inducebat; id quod duodecim dierum ſpatio contingebat: quo perfecte puella curata erat. „ Si igitur ejusmodi caſus denuo inciderent, eadem ratione „ curàtio, omiſſa ſolum uſtione, utpote minus hic neceſſaria, aegris tamen „ & adſtantibus utplurimum valde terribili, inſtitui commode poſſet.

Peculiare curationis exemplum.

C A P U T CXLVII.

Quomodo aperiri ipſa vagina profundius occluſa debeat.

I.

PRaeter malum modo expoſitum accidere nonnunquam in ſexu femino ſolet, *ut non tam urinae iter aut labia ſive orae pudendorum clauſae ſint*,

Mali natura.

(*a*) Obſervat. anatom. XX.

Digitized by Google

ſint, *ſed potius membrana quaedam praeter naturam profundius vaginam occupet, vel parietes ejus omnino conſerbuerint*, praecluſaque ſic ipſa vagina efficiat, ut non ſanguinis tantum menſtrui fluxus in adultis impediatur, ſed inſtante praeſertim menſtruo fluxu eadem, ac in praecedenti malo, ratione, acutiſſimi quoque ventris & coxarum dolores; ventrisque tumores una cum nauſea, macie, vigiliis, reliquisque ſupra indicatis malis, imo ipſo aliquando furore inde ſuboriantur. *Quandoque hoc malum ex utero* matris habent; ſaepius autem cauſſam externam & praeſertim *partum difficilem*, praegreſſa violenta vaginae laceratione, ac inflammatione (*a*), aut ſuborta aliunde prius exulceratione ſequitur (*b*). Saepius ejusmodi *membrana haud adeo procul ab ore vaginae* exiſtit; quandoque *circa medium* (*c*), interdum vero *profundius in vagina* deprehenditur. *Interdum tota vagina*, *ſaepius magna ejus pars concreta aut ſaltem craſſa carne oppleta eſt*, & ſi haec concretio profunda, difficilis & periculoſa ſubinde eſt curatio: quia facile vel veſica vel inteſtinum rectum, ut ſupra jam capite praecedenti §. III. dixi, violari aut perforari poteſt. Quandoque membrana non totam vaginam claudit, aut parietes non in totum coaluerunt, ſed foramen pro menſium tranſitu reliquum eſt. Tametſi autem iſtiusmodi feminarum naturalia concubitum perfectum haud admittant, & propterea novi conjuges, praeſertim ſi ad ſuperſtitionem paulo ſint proclives, tunc ſaepe credant, ſe neſcio quibus artibus malis aut faſcino affectos eſſe, vel maritus etiam exiſtimet, feminam ad matrimonium ſive generationis negotium ineptam eſſe, atque ſubinde jam de divortio cogitet, ſaepius tamen obſervatum eſt, licet penis in vaginam immitti haud potuerit, quasdam earum nihilominus factas fuiſſe gravidas (*d*); quibus tamen arte adhuc ſuccurri poteſt. Beckerus praeterea, Medicus Haſſus, peculiare ac lepidum hac de re narrat *exemplum de laſciva puella*, quae clauſa vagina ex utero matris nata erat. Haec enim, poſtquam experimentis cognoverat, ſe a variis ſtuprari non potuiſſe, multos deinde & praeſertim milites vegetos ad certamen venereum proterve provocavit; eos vero omnes, concubitum cum ipſa rite celebrandi clauſtrumque ſive munimentum hoc virginitatis perrumpendi ſpe fruſtravit atque emuncta pecunia, quod nihil poſſent, deriſit. Tandem vero chirurgi cujusdam curae ſe commiſit, ut obſtaculum illud concubitum impediens ipſi tolleret. Hic autem curationem ſuam tam bene perfecit, ut paullo poſt hanc puel-

(*a*) Exempla refert Roonhuysius l. cit. pag. 125 & 129.

(*b*) Ita enim Benivenius a lue venerea quoque hoc malum ortum eſſe notavit, lib. de abditis morbor. cauſſis, Cap. 31. Beckerus vero a variolis, loco capite praecedenti citato.

(*c*) Vid. Roonhuys. l. c. pag. 130.

(*d*) Vid. Solingenius obſerv. de mulier. morb. 34. Roonhuysius lib. cit. obſerv. pag. 127 & 130. Mauriceau obſ. 489 & 583. Ruyschius obſ. 22. Bohnius in circ. anat. progymn. I. Cowper in Act. Anglic. Becker. l. c. p. 22.

Digitized by Google

ſtruum, transmittere valeant, ſed virum tamen admittere non poſſint (*a*). Igitur quia in recens natis ſubinde lotii impedit excretionem, in adultis vero 1. fluxum menſtruorum, 2. concubitum, 3. conceptum, & 4. partum; ejus curatio valde eſt neceſſaria.

III.

Cognoſcuntur baec vitia in recens natis primo, ſi primis diebus, ut jam dixi, non meiunt; ac deinde viſu & tactu, in adultis vero, ubi os vaginae membrana quadam omnino clauſum, *defectu menſtruorum*, doloribus vehementibus in pube, lumbis, ventre, pallido faciei colore, ventre tumido, &c. optime vero tandem atque certiſſime, quia omnia praedicta indicia fallere poſſunt, *tactu & viſu* (*b*); ſed in eis, ubi parvum foraminulum in membrana hymenis, ut menſtrua tranſire poſſint, tunc, quando nubunt aut concumbunt, ex valde impedito ac difficili aut imperfecto concubitu, quando ſcilicet ejusmodi puellae in concubitu penem recipere nequeunt. Quod ad *prognoſin* attinet, ſi naturalium orae tenui membrana aut hymene clauſae ſunt, ſaepe haec a cole virili in concubitu diſrumpitur; vel ſi hic forte non ſufficiat, curatio per ſcalpellum chirurgo ſatis facilis eſt. Sed *ſi bic coalitus eſt fortis & profundus*, adeoque ope craſſae ſubſtantiae carneae, difficulter curatur; quia non ſolum facile veſica vel inteſtinum vicinum laedi poteſt, quemadmodum hoc Roonhusio aliquando, ut ipſe fatetur, contigit (*c*); verum etiam curatio, ut ſatis ampla via conſervetur, non adeo facile ſuccedit, ſed ſaepe multum laboris requirit. *Diagnoſis & prognoſis.*

IV.

Ut quis ergo *prudenter atque feliciter tractare iſtud mali genus* queat, neceſſarium utique videtur, noxae hujus indolem atque conditionem quam diligentiſſime prius circumſpicere. Si quod enim itineris urinae atque vaginae uteri veſtigium adeſt, adeoque tantum membrana haec via clauſa eſt, incidere membranam iſtam, quae vel urethram & vaginam, vel alterutrum occludit, ſcalpello, vel linea recta, a parte ſuperiore ad inferiorem, vel ut Celsus docet (*d*), duabus lineis inter ſe transverſis, ad ſimilitudinem litterae X, convenit, ad normam ejus foraminis, quod naturaliter ineſſe feminarum naturalibus conſuevit; aut *ſi foraminulum vel in parte oris vaginae ſuperiori vel inferiori adeſt*, forfice, aut etiam, ſpe- *Curatio ubi membrana clauditur.*

(*a*) Exempla legi poſſunt partim in modo citatis auctoribus, & praeterea in Plateri prax. med P. 1. Lib. 2. Cap. 17. Bauhini anatom. Lib. 1. Cap. 49. Foresti obſ. Lib. 28. obſ. 55. Beckero in Paedioctonia inculp. pag. 35. & ſeq. qui hoc malum etiam ab exulceratione a *variolis* inducta notavit. Nolet. obſerv. curieuſes obſ. 13. p. 46.

(*b*) Curavi aliquando virginem, ubi omnia praedicta ſigna cum magna clauſionis vaginae ſuſpicione aderant: attamen viſus & tactus docebant, hoc vitium non adfuiſſe.

(*c*) Vid. ejus obſervat. Lib. II. obſervatio, de uteri clauſura, ſexta.

(*d*) Loco modo citato.

puellam impraegnaverit, & gemelli denique, quos peperit, felicis ſuae curationis & teſtes & ſoſtrum fuerint (*a*).

II.

Quod ad curationem hujus mali attinet, ea in junioribus puellis ſatis promta eſt, ſicubi modo membrana iſta praeter naturam tenuis & non multùm ab ore vaginae remota eſt, atque ut ſupra dictum, provide inciditur. In adultis vero fieri id ipſum commodius vix poteſt, quam ubi in non gravidis ſanguis menſtruus eandem diſtendit, quemadmodum praeter ſupra laudatos, Benivenium, Cabrolium, Fabricium ab Aquapend. Roonhuysium, Solingenium, Meekrenius (*b*), Ruyschius (*c*), Nabothus (*d*), Amyandus (*e*) aliique fecerunt: ſiquidem ipſi referant, non mirificam modo cruoris ſpiſſi atque foetentis liquoris quandoque copiam e naturalibus poſt inciſam hanc membranam vaginam occludentem profluxiſſe; ſed feminas quoque protinus ab ingentibus & mortem quaſi minitantibus calamitatibus, quas antea ſenſerant, conſanuiſſe, plagam denique inflictam abſque adhibitis fere medicamentis, cumprimis tamen aptis turundis, peſſis ex cera, aut fiſtulis ſive cannulis, praeſertim ex plumbo paratis, ſatis feliciter ad cicatricem perveniſſe. Quodſi vero *membrana eaque craſſior*, *profundius in vagina haereret*, ſive ea foraminulo praedita ſit ſive non, eadem quidem ratione, ſed cautius tamen, ne vel inteſtinum rectum vel veſica violetur, incidenda atque excidenda eſt; cetera deinde eadem fiant oportet, eaque adhuc longe majori cura, ut via ſatis ampla conſervetur. Neque alienum hic ſaepe eſt *ſpeculum uteri* ſimul in auxilium vocare, (*vid. Tab.* XXXIV. *fig.* 15.) partim ut locum laeſum curioſius inſpicere, partim ut deinde in curatione cautius ſecare valeamus. *Curatio.*

III.

Si gravidae aut parturientes ab iſtiusmodi malo affliguntur, tempeſtivam utique curationem adhibere convenit; ne qua forte pariendi difficultas cum graviſſimis noxis aliis ſuperveniat. *Praeſtat tamen*, *ſi ejusmodi noxa in gravida ſentiatur*, *ante partus tempus*, *& quidem diu ante*, *hanc membranam incidere*; quia in ipſo partu foetus poſt eam latens, ſcalpello facile laedi poſſet (*f*). Interea tamen, *quando curatio etiam*, *vel ob ignorantiam vel negli-* *Quomodo in gravidis inſtituenda.*

(*a*) In Paedioctonia inculpata §. XXVII. pag. 37.

(*b*) In obſervat. ſuis Cap. 52.

(*c*) Obſervat. 32.

(*d*) In diſſ. *de ſterilitate* §. 4.

(*e*) In hoc caſu mulieri poſt puerperium carunculae concreverant, ita ut poſtea ſanguis menſtruus non potuerit exire, ſed hic in vagina collectus urethram compreſſit, ut urina inde fuerit obſtructa. Verum inciſis partibus concretis ab utroque malo liberata eſt, vid. Act. philoſ. Anglic. No. 422. pag. 259. & in Epitome horum actorum a Martynio editor. part. III. pag. 540.

(*f*) Ita feliciter hoc ejusmodi in caſu ante partus tempus praeſtitit Beckerus l. c. §. 31.

negligentiam gravidarum, ad partus usque tempus differtur, fieri ea quidem adhuc tunc poteſt; attamen maxima cura habita, ne ab admoto ſcalpello foetus in partu poſt eam latens vulneretur. Oportet itaque exiguo tantum vulnuſculo membranulam iſtam alienam quam cautiſſime primo incidere, deinceps autem, quicquid concidendum reſtat, vel per inſertum ſcalpellum globulo praemunitum, (*vid. Tab.* V. *fig.* 4. *vel* 5.) vel ſi talis praeſto non eſt, immiſſo prius ſpecillo ſulcato (*a*), vel per forcipem idoneam, vel per conſuetum ſcalpellum chirurgicum, quam providiſſime fieri poteſt, concidere. MAURICAEUS ejusmodi in caſu juſſit, *ut obſtetrix digito hanc membranam vi dilaceret* (*b*): verum quia laceratione facile gravia mala induci poſſent, ferrum praeferendum eſſe exiſtimo.

IV.

Obſervationes neceſſariae.

Monendum tamen adhuc eſt, quod *ſi vagina non membrana*, *ſed denſa carnea ſubſtantia clauſa ſit*, eaque profundius in vagina ſita, aut parietes ipſi vaginae inter ſe glutinati ſint, difficilius longe & quandoque non ſine periculo illius fieri diviſionem; ita ut quandoque a curatione praeſtet abſtinere, quemadmodum etiam BENIVENIUS olim propterea fecit (*c*), quam eam temere aut ſaltem cum gravi periculo inſtituere. Vel ſi etiam in minus periculoſo caſu curatio haec inſtituatur, ſcire tamen convenit, niſi haec pars diu per turundas bene intumeſcentes & idoneos tandem tubulos aut fiſtulas ſive peſſos, poſtea probe diſtenta ſervetur, eam brevi poſt curationem facile rurſus ita conſtringi, ut concubitum ſive penem deinde non admittat. Hoc enim non ſolum mihi aliquando contigit, ut curationem iterare propterea coactus fuerim; verum & ROONHUYSIUS idem uſu didicit atque ut a chirurgis probe obſervetur, monuit (*d*). *Quando autem vaginae latera ſive parietes prorſus conferbuerunt*, & *praeſertim paullo profundius*, quemadmodum ego hoc etiam aliquando in lanionis uxore hic vidi, cui malum a partu difficili ortum erat, ſectio quoque valde periculoſa eſt; adeoque & ego in ejusmodi caſu, quamvis alias in curationibus chirurgicis minime timidus ſim, potius ab ea abſtinere, quam cum periculo eam ſuſcipere malui, licet conjuges ex prolis amore id vehementer deſideraverint. *Sed ſi craſſa carnea ſubſtantia vaginae meatus oppiletur*, licet haec inciſa & diviſa ſit, tamen ſubinde caro ita inde luxuriat, aut ita indurata & calloſa eſt, ut non ſolum pars quaedam orarum, ubi tutiſſime hoc fieri poteſt, re prius rite oculis, digitis imo & ſpeculo oculi conſiderata, excidenda ſit; verum etiam caro repullulans aut luxurians rodentibus & ſiccantibus medicamentis, praeter idoneas turun-

(*a*) Exemplo RUYSCHII, ceu patet ex jamjam propoſita obſerv. 22. ubi res figura illuſtratur.

(*b*) Obſervat. de gravidis, obſ. 489.

(*c*) Lib. de abdit. morb. cauſſis cap. 31.

(*d*) Obſerv. chir. Lib. 2. ubi de clauſis vaginis egit.

turundas ac fiſtulas plumbeas, reprimenda, donec via ſatis ampla facta & parietes probe firmati ſint; alias facile vagina denuo coaleſcit, aut ſaltem adeo anguſta rurſus redditur, ut curationem omnem, quae & aegrae & Medico moleſtiſſima hic eſt, inanem reddat. Conferri in ejusmodi caſibus omnino meretur & Roonhuysius loco ſupra nominato & Beckerus, libro ſaepius jam citato, §. XXVIII. & ſeq. ubi per obſervationes & exempla rem egregie illuſtrant. Roonhuysius etiam *de modo agit aperiendi os uteri internum clauſum* (*a*); verum quia hoc vix vel difficillime videre, adeoque etiam vix tuto incidere, & forte adhuc difficilius apertum ſervare poterimus; dum acceſſus denegatur hic fere omnis.

C A P U T CXLVIII.

Quid fieri debeat, ſi juſto longius clitoris excreverit.

I.

IN quibusdam feminis ita mirifice clitoris increſcit, ut membri virilis ſpeciem quandoque prae ſe ferat, ipſisque feminis hermaphroditarum nomen conciliet (*b*): tametſi nullum in eadem extet foramen ſive canalis, per quod vel urina vel ſemen emitti queat. Interim quia minus decora partis hujus magnitudo, propter inſignem, quam ſibi plerumque conjunctam habet, concumbendi difficultatem, haud exiguas easdemque varias utrisque conjugibus creare ſolet nauſeas atque moleſtias; mirum non eſt, identidem chirurgos, ut medicam huic malo manum adhibeant, implorari. Apud Arabes equidem & Aegyptios frequentiſſimum eſſe, ut nonnulli referunt, noxae genus illud conſuevit, adeoque puellis ſtatim recens natis, quicquid indecenter prominet, reſcinditur, inter Europaeos autem rarius adhiberi curatio iſta ſolet: propterea quod feminarum nimia clitoride praeditarum, alias laſciviendi ſtudium; alias aut verecundia, aut cruciatuum metus a curatione abſtrahit. Sed ne qua tamen forte chirurgus, quid facere in iſtiusmodi curatione deceat, ignoret; obſervaſſe juvabit, duplici admodum via in iſtiusmodi caſibus poſſe procedi. Vel enim 1) per injectum vinculum, quicquid ſupervacuum eſt, quemadmodum ſcilicet ſupra in tuberculorum atque penis corrupti curatione propoſuimus, aufertur; vel & 2) per ſcalpellum aliquod chirurgicum pars indecora praeſcinditur, emiſſoque, quantum ſufficere videtur,

(*a*) Loc. citat. pag. 133 & ſeq.

(*b*) Exempla huc facientia clitoridum nimis magnarum paſſim obvia ſunt apud Tulpium, Graafium, Platerum, Rhodium, Plazzonum, Panarollum, Paullinum atque alios.

Digitized by Google

detur, ſanguine, medicamentis ſanguinem cohibentibus plaga fovetur, ac deligatur, tandemque, qua par eſt, diligentia, ut vulnus aliud rurſus glutinatur. *Apud Indos ferramentis candentibus* applicatis feminas nimis longa clitoride inſtructas curari, auctor eſt Ballonius.

CAPUT CXLIX.

Quomodo nymphas feminarum juſto ampliores tractare conveniat.

I.

Nonnunquam ita largiter in feminis nymphae increſcunt, ut non longe ſolum ultra pudendorum oras ſive labia propendeant, ſed identidem quoque & in ambulando & in ſedendo, imo & in concubitu moleſtae fiant, adeoque curationem aliquam poſtulent (*a*). Quae ipſa equidem ut inſtitui feliciter queat, facienda ſunt ſequentia. Primo reſupinari feminam oportet, cruribus atque pudendorum labris diligenter ab invicem diductis. Deinde chirurgus nympham aliam poſt aliam, ſiniſtra manu comprehenſam, per admotam dextra forficem, quantum quidem abundare videtur, praeſcindat. Quandoquidem autem, prout Mauricaei experimentum demonſtrat, aliquando periculum utique eſt, ne a nimia ſanguinis profuſione animi deliquium aegra patiatur, quemadmodum aegrae hujus contigit (*b*), neceſſarium omnino videtur in promtu habere iſtiusmodi medicamenta & externa & interna, quae ad cohibendum ſanguinem & ad aegram a deliquio liberandam faciunt. Quibus ſingulis rite peractis, vulnus per adhibitum balſamum vulnerarium glutinari quam facillimo negotio poterit (*c*). Exemplum extirpatae nymphae gangraena corruptae refert Solingenius obſervat. cit. 80.

(*a*) Solingenius exemplum quod vidit, refert in obſervat. ſuis de morbis mulier. obſ. 10.

(*b*) Vid. obſervat. ejus 174.

(*c*) Singulare curationis hujusmodi exemplum quoque Panarollus exhibet. *Pentecoſt.* 4. *obſerv.* 3.

CAPUT

CAPUT CL.

Qua ratione vaginam, a tuberculis, fungis, ficubus, carunculis &c. infeſtatam, curare conveniat.

I.

Mali natura. SOlent quandoque varii generis variaeque magnitudinis ac figurae, ſaepiſſime tamen *fungum*, aut *ficum*, aut *pyrum*, aut *campanae piſtillum*, repraeſentantes carnes ſive tubercula aut carunculae, non externas ſolum, ſed internas quoque vaginae partes, easdemque modo anteriores, modo poſteriores ſive ſuperiores infeſtare, atque ita mirifice interdum ſuccreſcere, *ut ad usque genua piſtilli campanae figura interdum propendeant*, maximumque non modo taedium & moleſtiam, ſed concubitus quoque & partus impedimentum, dolores interdum vehementes, imo gangrenae aut cancri periculum, niſi tempeſtiva curatio intervenerit, adducant, & quando magna ſunt, *ſarcomata uteri* tunc a quibusdam appellantur. Celsus (*a*) & Tulpius (*b*) ea ſimpliciter *fungos*, Solingenius vero *ficus & quidem cancroſas* nuncupant (*c*); ſed hic male & ſine ratione *cancroſas* eas promiſcue appellat: quia levi negotio ipſas curavit; quod in cancris ita facile fieri non ſolet. Quo magis ori vaginae propinqua, eo facilius tolli poſſunt; contra vero, quo profundiora: ita ut Tulpius inauditum & inſolens opus vocaverit, cum chirurgus ejusmodi fungum aliquando reſecuerit. Nonnulli ea pro uteri procidentia habere ſolent; ſed male, ut infra oſtendam.

II.

Curatio. Oportet autem in iſtiusmodi caſibus eandem curandi rationem adhiberi, quam generatim ad tubercula, ſarcomata ſive carnes excreſcentes ſuperius (*Cap.* XXVII.) propoſuimus; dum, vel a *vinctura* (*d*), vel a *ſcalpello*, vel a *vinctura ſimul & ſcalpello* (*e*), vel & a *medicamentis rodentibus* petenda eſſe ſanitatis praeſidia declaravimus. Quanquam ſollicite cavendum hic eſt, ne qua *forte ipſum uterum prolapſum*, quaſi partem

 praeter

(*a*) Lib. VI. cap. 18. n. 11.
(*b*) Obſerv. lib. III. cap. 33 & 34.
(*c*) Obſerv. de morb. mul. 29 & 56.
(*d*) Videri poteſt exemplum figura illuſtratum apud Meekren. obſ. chirurg. cap. 51.
(*e*) Sic enim non modo olim Meekrenius, loco modo citato, ſed & nuper cel. Vaterus, ut in ſingulari de *ſarcomate uteri* diſſertatione memorat, haud prorſus infeliciter ſeſe feminam ab iſtiusmodi noxa infeſtatam curaſſe; poſtquam, *vinculo circa tuberis radices trajecto*, quicquid praeter naturam increverat, gnaviter praeciderit; id quod ego quoque jam aliquoties feci.

Digitized by Google

praeter naturam progenitam atque indecentem, imprudenter reſcindamus. Ceterum quia haec partium naturalium vitia non propter ipſam modo habitudinem ſuam, narium polypis ſive carunculis quam maxime ſimilia, ſed ita quoque alte interdum poſita uteroque propinqua ſunt, aut ex ipſo utero proveniant (*a*), ut ſecundum hactenus propoſitas curandi vias extirpari nequeant; neceſſarium utique viſum & Fabricio ab *Aquapendente* & Dionisio eſt, per adhibitam volſellam, ſive *forcipem, qualem ad narium polypos educendos commendavimus*, (vid. Tab. XIX.) tamdiu partem iſtam alienam contorquere, donec eadem reſoluta eſſe ſentiatur. Sed ante tamen, quam id ipſum curationis negotium ſuſcipitur, diligentiſſime ſingula circumſpicienda ſunt, ne, quos ſanare cupimus, gravioribus periculis exponamus (*b*). Volterus, Chirurgus Germanus, equidem ſcribit (*c*), feliciter ſeſe quamplurima eademque varia partium naturalium in feminis carnes excreſcentes ſive tubercula *per admotum ſcalpellum aliquod candens extirpaſſe* (*d*); ego vero iſtam curandi rationem tantum abeſt, ut in exemplum chirurgis aliis proponam, ut potius verear, ne maxima aegrarum pars vehementer ab eadem, quaſi nimis crudeli, abhorreant. Solingenius refert, *ſe fungum cancroſum* e vagina mulieris feliciter extirpaſſe & mulierem brevi convaluiſſe, obſ. 29; modum vero, quo hoc praeſtiterit, ſilet; neque indicat, quam ob cauſſam hoc vitium *cancroſum* appellaverit.

CAPUT CLI.

Quomodo veſicae calculus educi in feminis debeat.

I.

Feminae rarius a veſicae calculis affliguntur.

RArius equidem in feminis, quam in maribus inſtitui calculi curatio ſolet; quia rarius, varias forte ob cauſſas, eo infeſtantur. Nam primo tantos, ut viri in diaeta plerumque errores non committunt, ac deinde, quum breve admodum idemque laxum utplurimum apud illas urinae iter eſt, ſane ſi qui forte in iiſdem pronaſcuntur, aut ex renibus ad veſicam deferuntur calculi, ii plerumque parvuli ob amplam urinae viam ſtatim & per ſe excidunt, neque diu inhaereſcunt; aut, ſi vel maxime

(*a*) Exemplum vid. in Kerkring ſpecileg. anatom. obſ 53.

(*b*) Obſervationes huc ſpectantes obviae paſſim ſunt apud Tulpium *lib.* III. *obſ.* 33. 34. Kerkring *ſpecileg. obſ.* 53. Meekren. *obſerv. cap.* 54. Solingenium obſ. 29 & 56. Ruysch. obſ. 6.

(*c*) In libello german. cui titulus: *Hebammen-Schule* (*Schola obſtetricum*) p. m. 48.

(*d*) Veteres hic ferro haec mala aduſſiſſe ex Celso patet, lib. VII. cap. 30. n. 11.

Digitized by Google

maxime inhaeſerint atque increverint, nihilo tamen minus eosdem ſua velut ſponte atque ſine adhibita curatione frequenter excidere, ex quam plurimis iisdemque ſat luculentis multorum auctorum exemplis eſt manifeſtum. Sic enim mihimet ipſi oblatus eſt calculus, unciarum duarum pondus adaequans; figura & magnitudine parvi ovi gallinacei aliquantulum compreſſi, quem adhuc poſſideo & quem femina quaedam ruſtica in vicinia poſt diuturnos eosdemque vehementiſſimos parturientium angoribus haud abſimiles, ventris dolores, e veſica tandem emiſit, atque hoc ipſo mox ab omnibus incommodis liberata eſt (*a*). Quam ob rem obſervatur ubique quinquaginta fere & plures ſexus maſculini ſectionibus calculi ſubjici, antequam vel unica mulier ei ſubjiciatur: imo MOLINAEUS vix ex centum a calculo ſectis unicam eſſe mulierem ex Pariſienſium obſervationibus patere exiſtimat.

II.

Nonnunquam inſtitui in feminis calculi extractio debet.

Quanquam autem feliciter ſaepe atque ſolius naturae beneficio a veſicae calculis feminae liberantur; tamen in quibusdam ita firmiter calculi forte ob veſicae cervicem anguſtiorem, vel ſphincterem veſicae ſtrictiorem aut rigidiorem, in veſica haereſcunt, ut ſponte inde non excernantur, ſed ut in viris mirifice increſcunt, doloresque & cruciatus vehementiſſimos commovent, ut tandem curationem aliquam ſuſcipere eumque educere conveniat, ſiquidem a cruciatibus atque noxis reliquis inde provenientibus liberare feminas miſeras voluerimus. Et ſane, ubi medicamenta, ad expellendos calculos valentia, parum proficiunt, in manu quaerenda erunt ſanitatis praeſidia.

III.

(*a*) Alias easdemque memorabiles hujusmodi obſervationes ſuppeditant BORELLUS *Cent.* II. *obſ.* 22. ubi calculus proponitur ovum anſerinum adaequans, ſponte e muliere excretus; KERKRINGIUS *ſpecil. anat. obſ.* 67. *pag.* 163. ubi calculus ejusmodi tres uncias pondere ſuperans exhibetur; BARTHOLINUS *hiſt. anat. cent.* I. *hiſt.* 71. calculum gallinae ovum adaequantem, qui ſponte excretus eſt, deſcribit; In *Miſcell nat. cur. Dec.* I. *an.* VI. VII. *obſ.* 7. calculus ita excretus ſiſtitur unciam unam & dimidiam habens; it. *Decur. ejusd. an.* VIII *obſ.* 11. *pag.* 20. it. *Dec.* II *an.* 2. *obſ.* 180. ſiſtuntur bini calculi, uncias duas & dimidiam habentes, & in Dec III. adhuc plura exempla referuntur, itemque a GRAAFIO lib. de organ. mulier. & in Act. Philoſ. Londinenſibus. Inprimis autem memorabiles calculi videntur ii, quamplurimi, quos ex feminae cujusdam veſica per longum tempus & quotidie fere Wolffenbutelae emiſſos, expertiſſimus Guelpherbytanorum Medicus; D. HIERONYMUS peculiari commendatiuncula jam an. 1711. edita, deſcripſit, mihique etiam illos, dum quamplurimos adhuc ſervat, demonſtravit: ſiquidem nonnulli eorum duarum unciarum pondus habuerunt. Ceterum adhuc conferri hic poſſunt SENNERTUS, TULPIUS, obſ. 5. lib. 3. MEEKRENIUS, MIDDLETONUS, hiſtor. XI. & ex hoc MORANDUS de alto apparat. p. 146. COLOTUS, lib. de lithotom. p. 289. qui ovum anſerinum aequavit, atque alii plurimi, qui calculos magnos e mulieribus ſponte excretos notarunt.

Digitized by Google

III.

Calculi curatio in feminis ſaepe absque ſcalpello fieri poteſt.

Solent autem feminae calculoſae in eo maribus feliciores ut plurimum exiſtere, quod liberari ſaepe a veſicae calculis absque adhibito ſcalpello & absque periculoſa ſectione, per ſolam fere urethrae ſeu veſicae cervicis diductionem valeant. Atque id magis, etiam ideo, quia, experientia teſte, inſigniter atque ad ſtuporem propemodum diſtendi veſicae collum ſaepe ſine damno in iisdem poteſt: hoc enim non ſolum probant exempla magnorum calculorum ſponte rejectorum ſive excretorum; verum etiam quamplurimorum Medicorum & Chirurgorum, praeſertim lithotomorum illuſtrium, Hildani ſcilicet, Toleti, Greenfieldii, Alghisii atque aliorum recentiorum teſtimonia. Admirabile inprimis inter ea illud eſt, quod extat in *Miſcell. nat. cur. obſ. Dec.* II. *an.* X. *pag.* 147. ſiquidem hic femina quaedam a veſicae calculo, quinque unciarum cum dimidia pondus continente, per ſolam urethrae diductionem feliciter admodum liberata eſſe memoratur. Neque vero minus illuſtria ſunt, quae paſſim *in actis philoſoph. Anglic. N.* 202. 236. & alibi deſcripta reperiuntur, modo dictae curationis feliciter in quamplurimis feminis, junioribus aeque ac aetate grandioribus inſtitutae, ſpecimina, quamvis in junioribus res plerumque felicius ſuccedat, quam in ſenioribus aut vetulis.

IV.

Modus extrahendi varius eſt.

Igitur longe minor in feminis, quam in maribus, ad conficiendam calculi curationem inſtrumentorum apparatus ſufficit. Interea tamen diverſae, imo plures excogitatae ſunt calculos e veſicis feminarum educendi rationes, quam in viris deſcripſimus. Dividi tamen melioris doctrinae cauſſa poſſunt, ut in viris, *in methodum, quae apparatu minore, majore, alto, & quae laterali perficitur.* Quaelibet tamen fere horum rurſus diverſos habet agendi modos. De prima, primum proponemus. Haec vero varia rurſus ratione inſtituitur pro varia rerum circumſtantium aut malorum accidentium varietate. Antequam vero eam aggrediamur, deliberandum primo eſt, quam curandi viam, dum variae ſunt, ſequi velimus. Antiquiſſimus eſt, quem Celsus deſcribit & vulgo *apparatus minor* vocari ſolet.

V.

Apparatus minor.

Celsus (*a*) igitur, vetuſtiſſimus auctor, ubi *parvulus eſt calculus, ſcalpellum ſupervacuum eſſe ait;* quia is urina in cervicem ſaepe compellitur, & quando non ſponte excidit, ſed ei inhaeret, cum unco ſine noxa educi poſſe (*b*). At *in majoribus calculis* virgini ſubjici digiti tanquam maſculo

ſculo

(*a*) Lib. VII. cap. 26. n. 4.
(*b*) Eadem ratione Saviard. puellae calculum extraxit, obſ. chirurg. p. 376. obſ. 86.

ſculo per anum, mulieri per naturalia ejus debent. Tum ſub ima ſiniſteriori ora perinaeum incidendum, & calculus, ut in viris educendus (*a*), Albucasis, antiquus chirurgus Arabs praecepit (*b*), ut eadem ratione duo digiti, ſicut modo dictum eſt, vel in vaginam, vel in anum demergantur, calculus quaeratur, perinaeum verſus gradatim prematur, & quidem, quantum fieri poteſt; deorſum ad latus ani ſiniſtrum, ſive iſchii tuberculum, ut ibi in perinaeo digitis ſentiri queat, poſtea eo in loco, ubi calculus percipitur, ſcalpello ſuper calculo inciſio fiat ſatis ampla usque ad calculum, ſine laeſione veſicae, isque ſic detectus; digitis in ano haerentibus expellatur, vel ut in viris extrahatur. Meekrenius ſic quoque in caſu, ubi calculus in femina in urethra haerebat, attamen ſponte natura expelli non poterat, digitis duobus in vaginam immiſſis calculum a tergo comprehendebat & ulterius in urethram urgebat, eumque poſtea unci beneficio promte & feliciter ejecit (*c*). Atque hos hactenus plerique ſecuti ſunt, niſi quod nonnulli urethram ferramentis dilatantibus prius paullulum dilatarunt (*d*); alii *urethram*, ubi id opus eſſe indicarunt, *inciderunt*, ac deinde vel unco vel forcipe, ſi digiti parum erant, eos injiciebant: verum tunc potius ad majorem jam apparatum operatio mihi referenda videtur. Cel. ille Anglorum chirurgus Joan. Douglasius aliam eamque novam minoris apparatus methodum propoſuit, & docuit, quam leniſſime parvum protrahi poſſe calculum e veſica feminae, quando *turundae vel e radice gentianae, vel & ex ita dicta ſpongia praeparata confectae*, inque urethram earum inſertae ſubſidio paulatim hoc urinae iter eo usque dilatetur, donec & demitti commode forceps in veſicam & extrahi per eandem calculus poſſit (*e*). In omnibus vero his modis ſimulac calculus aliquis intus in veſica deliteſcere, tam per ſigna calculi communia, quam potiſſimum per adhibitum catheterem & digitos (*f*) certe cognoſcitur, eundem plane in modum, quem in maribus, ubi de minore & majore apparatu actum eſt, propoſuimus, deponere ac firmare feminam convenit, pudendorum labris atque nymphis ab adjutore quodam juxta conſtituto, qui in viro ſcrotum ſuſtentaret, diligenter ab invicem ita diductis, ut luculentiſſime conſpici ſubter clitoride poſitum urinae iter poſſit. (*vid. Tab.* XXIX. *fig.* 2. *litt. D.*) Quo equidem

(*a*) Recentiores quidam hic addunt, ut dum ſiniſtra calculus inquiritur, dextra veſicae impoſita ille deorſum prematur.

(*b*) Part. II. Cap. 61.

(*c*) Vid. ejus obſerv. chirurg. cap. 53.

(*d*) Ut Tolet. lib. de lithotom. cap. XV. ſed hoc Hildanus nimis periculoſum eſſe indicavit, & urinae incontinentiam inde veritus eſt.

(*e*) In Act. philoſoph. Anglic. N. 399. pag. 318. & in epitome horum Actor. a Martynio edit. Part. III. p. 538. ut & in libro de alto apparatu ſive lithotomia Douglas. edit. II. pag. 55. nam ubi calculus major, ut hac ratione educi nequeat, alto apparatu eum educendum eſſe ſuadet.

(*f*) Digitis calculi magnitudo hic optime exploratur.

Digitized by Google

equidem rite facto, chirurgus ea ratione, quae ex modo recenſitis ipſi commodiſſima vel aptiſſima videtur, calculum emolitur. *Uno extracto*, inquirendum ſpecillo an plures adſint? qui ſi reperiantur eadem ratione educantur. Raro in hac methodo, ut aegrae ligentur, opus eſt, praeſertim ſi calculus eſt parvus: ubi ſaepe ſuper lecto extractio fieri poteſt, ſi calculoſa transverſim ei ſuperimponitur.

VI.

Altera methodus cum majori apparatu.

Altera calculum educendi ratio in mulieribus, *cum majori apparatu*, qui viris adhibetur, comparari adeoque & *major apparatus pro mulieribus* vocari poteſt; quia plura, quam in minori, ferramenta eaque haud multum a virorum diverſa, pro ea exercenda requiruntur. Quemadmodum vero in praecedenti, ita & in hac Medici varia incedunt via. Interea tamen *maxime hodie uſitata eſt ſequens.* Muliere eadem ratione, ut viri, in majore vel laterali operatione ſuper tabula diſpoſita & ab adjutoribus aut miniſtris probe detenta, labiisque & nymphis ab aliquo horum rite diductis, chirurgus conductorem marem, (*vid. Tab.* XXVIII. *fig.* 2.) mox conductorem feminam (*ibid. fig.* 3.) per brevem ipſarum urethram in veſicam eo modo inſerit, quem ſupra (*cap.* 140.) in curatione calculi virorum in apparatu magno propoſuimus. Deinde, binis conductoribus illis ſenſim ſenſimque diductis, urethra cum veſicae cervice paululum ampliatur. (*vid. Tab.* XXIX. *fig.* 2. *B. C.*) Tum forceps quaedam calcularia, fig. 5. Tab. XXVIII. provide inter hos conductores in veſicam immittitur, eaque demiſſa, uberius, ſed leniter diſtenditur, atque ita veſicae collum, BC, quantum quidem ſatis eſt, paulatim, quantum calculi magnitudo requirere videtur, diducitur. Denique calculus, forcipe comprehenſus, gnaviter ea ratione, quam ſupra in lithotomia virorum commendavimus, protrahitur (*a*). Fieri id ipſum quam facillimo ſaepe negotio ſolet, ubi laevis eſt atque parvus, vel ſaltem mediocris calculus. *Sed ſi paulo grandior idem exiſtit*, majus negotium faceſſit: attamen ſenſim plus diducenda urethra eſt, donec ſequatur. Quando calculus forcipe mox comprehendi nequeat, in mulieribus digitos, indicem ſcilicet & medium ſiniſtrae manus in vaginam immittat, calculumque iis ad forcipem adducat, ita ut commodius prehendi poſſit; in puellis vero digiti in anum immittendi, & ſi puella eſt minor ſive junior, alteruter horum digitorum pro hoc uſu ſufficere ſaepe poteſt. *Quod ſi vero propter inſigniorem magnitudinem hac ratione educi nequeat*, opera danda eſt, ut *forcipe robuſtiori* vel & majoribus dentibus inſtructa, (*Tab.*

XXVIII.

(*a*) Hac ratione cum deſcribunt Toletus lib. de Lithotom. Cap. XV. Saviardus obſ. chirurg. 72. pag. 514. & Garengeot in operat. chirurg. Tom. II. pag. 83. qui etiam nequidem mentionem facit alius cujusdam methodi; licet certum ſit, calculos ſubinde minori apparatu educi poſſe; quandoque vero hanc ab ipſo deſcriptam non ſufficere.

Digitized by Google

XXVIII. *fig.* 7.) *comminuatur*, atque ita fruſtulatim educatur. Ubi vero confringi nequit, aut ob alias rationes eum frangere nolimus, incidere omnino urethram, vel ab alterutro latere, vel &, quemadmodum Toletus aliique praecipiunt, utrinque, conveniet. *Imo cur non integram cervicem una cum parte veſicae incidere licebit?* dum hoc ſine noxa in viris in laterali apparatu fieri innumeris exemplis Rauii, Cheseldenii aliorumque quamplurium edocti ſimus? Hildanus quidem collum veſicae incidere auſus non eſt, & plus, quam par eſt, periculoſum id exiſtimavit, vel ſaltem incontinentiam urinae inde metuit (*a*); verum hodierno tempore hunc metum eſſe vanum abunde cognovimus. Imo & Paraeum jam ab hac inciſione non abhorruiſſe, inde mihi ſatis patere videtur, quia peculiarem *catheterem ſulcatum pro incidenda*, *ubi opus eſt*, *urethra* mulierum non ſolum *commendavit*, verum etiam delineavit (*b*), quem & Colotus laudavit: cum hoc aliquo modo ille convenit, vel ſaltem ejus loco adhiberi poterit, quem Tab. XXXII. fig. 7. delineavimus. Nonnulli etiam loco ductorum enſiformium *ductore anguſto canaliculato* utuntur, & in hoc, ſicut apud viros, forcipem in veſicam demittunt (*c*). Si absque ſcalpello confectum negotium eſt, ſupervacua deligatio videtur, omniaque medicamenta vulneraria ſive glutinantia. Sed ſciendum tamen eſt, feminarum, quae curationem illam expertae ſunt, aliquas, praeſertim aetate provectiores, aut quae mali corporis habitus ſunt, propter vehementiorem cervicis veſicae in calculis majoribus diſtentionem, *urinae incontinentia* poſtmodum laborare; adeoque fomentum roborans per plures dies imponendum eſſe ſuadeo, donec hoc malum praeteriiſſe intelligamus. Quanquam rarius in junioribus, quam ſenioribus contingere id ipſum conſuevit; adeoque noxa iſta non tam chirurgo, quam potius calculi magnitudini ipſiusque corporis imbecillitati accepta ferenda eſt. Quodſi autem ſcalpellum eſt adhibitum, tum balſami cujusdam vulnerarii aliquoties in die calide inuncti ſubſidio decenter glutinare plagam inflictam conveniet.

VII.

Marianus *calculum parvum apud mulieres naturae relinquendum eſſe cenſet*; quia haec eum per cervicem breviorem & laxiorem plerumque expelleret. Sed ſi *magnus* fuerit, eandem curationem, quae de maribus ab ipſo propoſita eſt, neceſſariam eſſe docet. Verum *locus incidendus*, ait (*d*), „ *eligatur inter os femoris & urinae iter* in mulieribus. Poſito igitur *itine-* „ *rario* (hoc eſt cathetere ſulcato) in veſicae canale, quod Medicus extra ad ſe impingat, ut dictum eſt, cum inciſionem facere ſuperius vole- *Variationes quaedam.*

 bamus.

(*a*) Lib. de Lithotomia Cap. XXII.
(*b*) Lib. XVI. cap. 47. pag. mihi 376.
(*c*) Id quod Hildanus lib. de lithotom. cap. 22. atque etiam Toletus docet. l. c.
(*d*) Lib. de lapide veſicae extrahendo, cap. XI.

Digitized by Google

bamus. Miniſter vero capiat cunni labrum ipſius lateris, in quo fieri debet inciſio, & ipſum ad ſe attrahat taliter, quod locus inciſionis late pateat: deinde incidat per diſtantiam unius digiti ab oſſe femoris, & facta inciſione ordine uti debet, quo in adminiſtrandis inſtrumentis utebamur, cum lapidis a viris extractionem tractabamus. Nec quenquam decet terreri, ſi plus ſanguinis ex muliebri quam virili corpore profluxerit (*a*), hactenus Marianus. Ex ſupra autem indicato incidendi loco, nimirum inter os femoris & iter urinae, licet non ſatis perſpicue, ſicut optarem, deſcriptus ſit, mihi tamen conſtare videtur, Marianum hic *eundem locum indicaſſe*, quem Frater Jacobus & Rauius in mulieribus incidere ſoliti fuerunt. Nonnulli autores peculiare inſtrumentum dilatans, quod vulgo *dilatatorium* appellant, inter ductores, antequam forcipem impellunt, in veſicam immittunt, eoque cervicem, quantum ſatis eſſe indicant, diducunt, & poſtea calculos unco vel forcipe educunt (*b*). Ego inter duos illos conductores loco ferramenti hujus *digitum indicem*, ſicut in magno apparatu ſupra dictum eſt, etiam hic prius, *immitterem*, antequam forcipem adhiberem; ita enim formidando illo inſtrumento dilatante carere, cervicem tamen blande ac gradatim diducere poſſemus. Quidam volunt, ut potius loco violentae dilatationis, praeſertim ubi calculus major, ſuper cathetere ſulcato *urethra mulierum potius* ſcalpello, ampla plaga, imo usque in corpus veſicae *incidatur*, ne opus ſit eam lacerare, unde graviora, quam a ſectione metuenda eſſent ſymptomata (*c*), id quod forte illi non impugnabunt, qui lateralem ſectionem in viris, ubi quoque cervix veſicae & quidem ſine noxa inciditur, propugnant, dum melius eſſe ajunt, cervicem incidere quam lacerare. *Alii contra ſectionem nunquam eſſe neceſſariam ſuſtinere* atque pejora mala inde metuenda eſſe volunt (*d*), quam a ſola dilatatione, praeſertim cum tam magni calculi ſaepius ſine omni noxa ſponte rejecti, alii vero poſt dilatationem ſine ſectione, arte educti fuerint, & cumprimis Molinaeus, Medicus Dublinenſis (*e*), hoc magno molimine partim ex praedictis rationibus, partim etiam a ſe viſis exemplis recentioribus; ac primo quidem puellae ſex tantum annos natae, evincere conatur, ubi Probyus, chirurgus egregius Dublinenſis, ope ſpeculi veſicae urethram ſine inſigni dolore ita ampliavit, ut immiſſa deinde forcipe breviſſimo temporis ſpatio calculos ſine ulla ſectione extraxerit, eamque brevi ſanitati reſtituerit.

Idem

(*a*) Hoc quoque jam Celsus monuit Lib. 7. cap. 26. n. 4. qui etiam vult, ut in robuſtis ſanguis non mox cohibeatur, quo minor inflammatio oriatur. ibid. n. 5.

(*b*) Hoc Toletus docet, l. c. cap. XV.

(*c*) Ut Rosa & Schaefferus in diſſ. de calculo, Argentorati editis, ſupra jam citatis.

(*d*) Ut Lavaterus, Helvetius, diſſert. de calculo pag. 231. Sectione enim, ait, facile gravia induci ſymptomata.

(*e*) In Act. philoſ. Lond. N. 202. pag. 817. & in Lowthorp. Epitome horum actorum Vol. III. p. 182.

Digitized by Google

Idem adhuc de duabus adultioribus refert; calculique ſic educti figuris expreſſi ſiſtuntur. Unde concludit, quod ſi in junioribus parvulis & tenerioribus urethra ita dilatari poteſt, in adultioribus eam tanto magis ſine noxa dilatari poſſe; praeſertim cum experientia etiam hoc comprobaverit: adeoque urethram aut veſicam nunquam incidendam eſſe. Propterea etiam puellas vel feminas quae calculo laborant, monendas eſſe, vult, ne diu extractionem differant: nam quo diutius exſpectant, eo major fieret calculus; & quo major calculus, eo difficilius eum poſtea educi. Sed monendum hic eſſe puto, calculos, quos Molinaeus ſiſtit, hac ratione extractos, parvos omnes fuiſſe: nam maximus eorum vix ovum columbinum ſuperat, quales quidem, imo & adhuc majores, hac ratione extrahi poſſe facile concedo. Verum omnes hac ratione extrahere velle probare non poſſum: praeſertim cum mox alius Anglus, Woodius ſcilicet, neget valde magnos ſine ſectione educi poſſe, exemplumque profert *calculi novem unciarum, qui ſectione feliciter extractus mulierque ſanata fuerit*, quem neminem ſine ſectione educere potuiſſe recte contendit (*a*). Igitur pro diverſitate calculorum etiam modos extrahendi, ſicut in viris ſtatuimus, variandos atque a prudenti chirurgo ſeligendos eſſe omnino exiſtimo. Nonnulli etiam *antequam ductorem marem in veſicam demittunt, prius ſpecillum vel catheterem ſulcatum*, quale illud eſſe poteſt, quod Tab. XXXII. exhibuimus, immittunt, & in hujus ſulco demum ductorem marem & ſic poſtea reliqua ferramenta, debita prudentia (*b*).

VIII.

Alius curandi modus per methodum lateralem.

Fratrem Jacobum eandem fere in feminis, quam in maribus, calculi ſectionem atque extractionem adhibuiſſe, hiſtoria ipſius docet (*c*). Tametſi autem, quod ego ſciam, Medicorum nemo, praeter unum fortaſſis Rauium, Jacobaeam iſtam feminas ſeu potius puellas calculoſas ſanandi rationem quandoque eſt ſecutus (*d*); quin omnes potius communes iſtas modo deſcriptas calculos educendi rationes, propter illius ſummam difficultatem ſervarunt (*e*); tamen nihil nec a veritate, nec ab aegrotantium

(*a*) In Act. philoſ. Lond. N. 209 p. 103. & in Lowthorp. Epit. hor. actor. pag. 185.

(*b*) Saviardus imperiti chirurgi lithotomiam, quam in puella ſeptem annos nata, magno apparatu perficere voluit, deſcribit; ubi autem veſicam ita laceravit & perforavit, ut paucis horis poſt miſere mortua ſit. Obſ. chir. 37.

(*c*) Quae a Meryo in obſerv. ſaepe citat. & in Douglas. hiſt. lateralis operationis optime traditur.

(*d*) Vid. ejusd. orat. *de methodo anatomiam docendi*, pag. 37, ubi inter tot viros a calculo ſectos tantum unius puellae hoc modo a ſe curatae meminit.

(*e*) Denysius quidem hanc Rauii methodum in ſexu feminino quoque commendat, in obſerv. de calculo cap. X; ſed nullum exemplum refert, quod ipſe unquam hac ratione mulierem a calculo liberaverit. De Rauio tamen adhuc unicum, quod viderit Lugduni Batavor. in puella quatuor annos nata, indicat. In Douglasii ſcriptis de methodo laterali nullum inveni exemplum, quod vel Angli vel Galli mulierem ita curaverint.

Digitized by Google

tium ſalute alienum ſtatuiſſe mihi videor, ſi dixero, utique quam maxime utilem, eandem eſſe poſſe, quotiescunque tam magnus eſſe calculus animadvertitur, ut per urethram absque inſigni vi & laeſione cervicis aut ipſius veſicae educi, vix ac ne vix quidem valeat. Haud enim debilitari facile cervix veſicae ſolet, ubi Jacobaeam ſecandi rationem adhibuerimus; dummodo ſollicite caveatur, ne qua forte uteri vaginam aut inteſtinum rectum, quemadmodum Jacobus facere ſolitus eſt, ſimul concidamus. Hoc enim in feminis, praeſertim quae pepererunt, difficulter evitari, non ſolum exempla Jacobi oſtendunt, verum etiam Sermesius ſupra jam laudatus affirmat, ſe multis experimentis in cadaveribus mulierum inſtitutis didiciſſe, methodum lateralem quidem in puellis & virginibus junioribus, ſed non in mulieribus, quae pepererunt, ſine vaginae laeſione ſuccedere (*a*); id quod & ego ſaepius in cadaveribus expertus ſum. Falconetus quoque probe perſpexit, ſectionem lateralem multo majores cautiones in feminis deſiderare, quam reliquas methodos: adeoque ſi major calculus non niſi ſectione educi poſſit, vel altam operationem huic praefert, aut vaginam una cum ſphinctere ac veſica etiam, ſuper catheterem incidendam ſuadet (*b*); quam inciſionem Bussierus ſuper ipſum calculum (*c*) ad veſicae cervicem adductum fieri mavult. Addit vero ſimul Falconetus loc. cit. Rauium a *mulieribus manum abſtinuiſſe, & puellas tantum lateraliter ſecandas ſuſcepiſſe.* Unde hoc cognoverit Falconetus, non addit. Interea tamen hoc ego quoque affirmare poſſum, me in illo quinquennio, quod in Belgio & potiſſimum Amſtelodami conſumſi, nunquam nec vidiſſe nec audiviſſe, quod vel unicam Rauius mulierem laterali methodo a calculo liberaverit, idemque etiam Sermesius, Medicus Amſtelodamenſis, qui Amſtelodami, cum Rauius quam maxime floreret, vixit, aſſeveravit. Haud prorſus abſimilis curandi ratio eſt, quam Merycus (*d*) pro mulieribus propoſuit & ſuaſit, dum, ad praecavendam cervicis violentam nimis diductionem aut lacerationem & inde ſubſequentem urinae incontinentiam, praecepit, ut per inſertum in feminae calculoſae veſicam catheterem aliquem ſulcatum, eundemque in maribus adhiberi ſolitum, gnaviter veſicae collum deprimatur, depreſſumque una cum vaginae parte proxima atque adhaereſcente incidatur (*e*): ſiquidem hac ratione protrahi calculum poſſe, urethra ultra modum neque diducta, neque lacerata, ſed ſolum inciſa: quae laeſio tantum damnum non inferret, quantum nimis violenta

(*a*) In lib. ipſius de lithot. Douglaſ. pag. 182.

(*b*) Falconet. quaeſt. med. de apparatu laterali pag. 9.

(*c*) Act. philoſoph. Londin. a 1699. pag. 106. & comp. hor. actor. a Lowthorpio edit. Vol. III. pag. 185. & ſeq.

(*d*) Vid. ejus *obſervations ſur la Maniere de tailler, pratiquée par Frere Jacques* pag. 30.

(*e*) Hunc modum Listerus, Medicus Anglus jam ante Meryum breviter deſcripſit in Itinere ſuo pariſino pag. 237, ubi ait: *Feminis calculi omnium facillime hac ratione exciduntur; nempe ſcalpello intra vaginam uteri in veſicam adacto.*

Digitized by Google

lenta dilatatio aut laceratio producere ſolet. Nam a Celsi jam tempore obſervatum eſt, & in axioma medicum abiit, *partes ſectas contuſis aut laceratis minus laedi & facilius quoque redintegrari.* Ut proinde mirum videri neutiquam debeat, quod Hildanus jam tunc iſtum fere in modum feminam calculoſam feliciter tractaverit, cui calculus, ovi gallinacei magnitudine, veſicam & huic nexam partem vaginae attritu ex parte perforaverat; quam vero plagam veſicae & vaginae partim digito, partim ſcalpello ad veſicae collum dilatavit, forcipe calculum feliciter produxit, & aegram perfecte reſtituit (*a*).

IX.

Douglaſiana ſive alta methodus.

Aliam, a modo explicatis, curationis methodum praeſtantiſſimus iſte Anglorum chirurgus, Douglasius, propoſuit; & poſtquam primo docuit, quam leniſſime protrahi calculum exiguum e veſica feminae poſſe, ubi *turundae, vel ex radice gentianae, vel & ex praeparata ſpongia confectae*, inque urethram inſertae, ſubſidio paulatim urinae iter eo usque dilatetur, donec & demitti commode in veſicam forceps, & extrahi per eandem ſupra poſito modo (§. V.) calculus poſſit; tamen ubi paulo grandior calculus intus deliteſcit, idem Douglasius auctor eſt, ut veſica per iter urinae adhibita ſyringa ampliore aqua tepida ſufficienti adimpleatur, ſicut fere in alto apparatu diximus, compreſſaque a miniſtro per digitum vaginae inſertum, urethra, *proximo ſupra os pubis loco*, & modo, quemadmodum in alto apparatu deſcripſimus, incidatur, tandemque, calculo ſupra explicatis rationibus extracto, decenter vulnus inflictum glutinetur. Qui quidem curationis modus in calculis majoribus, aegriſque adhuc junioribus ac ceterum ſanis, minime mihi rejiciendus videtur: atque id ipſum tanto magis etiam ideo, quia ſecundum iſtam curandi rationem periculum neutiquam eſt, ne aut veſicae ſphincter laedatur, debilitetur, aut urinae incontinentia quaedam concitetur; & deinde quia tam multa exempla proſtant virilis ſexus, quae feliciter hac ratione, ut ſupra probavimus, curata, ſi modo mulier juvenis & ceterum ſana, ut vulneris glutinatio ſperanda ſit. In minoribus vero calculis, vel minorem vel majorem apparatum, ob minus periculum praeferendum eſſe cenſeo. Non multum ab hac ſententia abludit Cl. Morandus, qui in mulieribus, ſi calculus parvus, methodum ordinariam praeſtare judicat; ſed ſi magnus, apparatum altum adhibendum eſſe, pro evitanda urinae incontinentia, ſymptomate alias frequentiſſimo & moleſtiſſimo, cenſet.

(*a*) Vid. ejus Cent. I. obſ. 68. In Cent. III. obſ. 69. aliud exemplum refert laeſae eadem ratione vaginae & veſicae, per quod ulcus etiam multi lapilli tranſierunt; hoc vero quoque glutinatum eſt, adeoque oſtendit & confirmat, haec veſicae vulnera glutinari poſſe.

Digitized by Google

X.

Calculus quandoque a fibula naſcitur in feminis.

Ceterum obſervatione dignum utique mihi videtur, veſicae calculos in feminis non ſua tantum ſponte, *ſed identidem quoque ab acubus grandioribus aut fibulis crinalibus*, *aut filis cereis*; aut denique ſimilibus rebus aliis, vel ad pruritum aliquem moleſtum leniendum, vel ad calculum ab ore urethrae repellendum, vel etiam ad explendam laſcivarum & impudicarum libidinem, per iter urinae in veſicam depreſſis atque intus forte illapſis ac retentis, pronaſci. Quoties enim cunque res iſtiusmodi praeter naturam intus in veſica haereſcunt, abeſſe vix poteſt, quia quaecunque alias urina immerſa corpora brevi materia calculoſa obducuntur, quin paullatim hae quoque in veſica materia arenoſa obducantur, tandemque in calculum aliquem praegrandem degenerent: qui, niſi decenter atque opportune extrahitur, graviſſimas noxas, imo quam maxime miſerabilem mortem ſenſim inducit. Exempla huc facientia nec non varias iſtiusmodi calculorum, in quibus acus aut fibulae haeſerunt, figuras, Molinettus (*a*), Alghisius (*b*), Greenfieldius (*c*), Cheseldenus (*d*) aliique ſuppeditant. Inprimis autem mirabile, quin potius incredibile videtur deſcriptum illud *in actis Anglorum philoſophicis an.* 1700. *N.* 260. *pag.* 455. itemque *eruditorum Lipſienſibus an.* 1701. *pag.* 230. (*e*) puellae iſtius, viginti circiter annos habentis, exemplum, quam Probius, chirurgus aliquis Anglus, extracto per vulnus, ſuper oſſe pubis factum, & quidem ſine praegreſſa veſicae repletione, *acu crinali deglutita & ex parte calculoſa materia obducta*, *feliciter ſanaſſe memoratur*; poſtquam is eam per conſuetum urinae iter educere fruſtra ſtuduerat. Namque tantum abeſt, ut ego credam, fibulam iſtam, ſex circiter digitos latos longam, neque adeo tenuem imprudenterque deglutitam, per ventriculum, ad veſicam usque transmiſſam fuiſſe; ut potius exiſtimem eandem titillationis & laſciviae ergo a puella vegeti & ſanguinei, ut ipſe auctor refert, temperamenti, per iter urinae in veſicam depreſſam, inibique relictam, ſenſim ſenſimque, ut in prioribus, calculi ſpeciem induiſſe, ipſam autem puellam ex verecundia vel aſtutia veram noxae iſtius cauſſam diſſimulaſſe. Vero interim haud abſimile videtur, ipſum *hoc curationis calculi per altum apparatum exemplum nec Anglis*, *nec Gallis*, *qui de alto apparatu ſcripſerunt*, dum ſcripta ſua ediderunt, *innotuiſſe*. Vix enim ac ne vix quidem probabile eſt, viros modo laudatos illud, dum pro aſſerenda, innovanda & ſtabilienda alta operatione adeo luculentum eſt, temere negle-

(*a*) Diſſert. anat. pathol. pag. 310.
(*b*) In lib. de lithotomia, pag. 12. it. Tab. III. fig. 2 & 4.
(*c*) In comment. de lithotomia anglico ſermone conſcripta pag 62.
(*d*) Lib. de alta operatione Tab. X. fig. F.
(*e*) In *Lowthorpii* epitome Act. philoſoph. Londin. continetur haec obſervatio Vol. III. pag. 162.

Digitized by Google

neglexiſſe; quo tamen velut ad oculum contradicentibus demonſtrare potuiſſent, novam per altum apparatum calculos ſecandi rationem fieri non ſolum poſſe, verum & tunc temporis nobiliſſimo experimento feliciter jam factum fuiſſe (*a*).

De artificiis obſtetrici neceſſariis ſive
De Arte obſtetricia.

CAPUT CLII.

Quomodo facilitari partus difficilior vivo adhuc exiſtente foetu debeat.

I.

Primariae obſervationes circa partum neceſſariae.

P*Artus difficilis dicitur*, quando partus non intra breve & conſuetum tempus, unius aut aliquot horarum ſponte ſuccedit; ſed ob certas cauſſas, quae impedimentum inferunt, juſto diutius remoratur, & ſine auxilio aliorum vix vel prorſus non abſolvi poteſt. Graecis Δυςοκία appellatur. *Cauſſae primariae ſunt mala corporis conformatio*; ut in gibboſis, & praeſertim ubi oſſa pelvis, maxime vero os coccygis & ſacrum, male ſunt conformata, unde ſaepe pelvis tam anguſta fit, ut manum non admittat (*b*). Deinde *aetas*, quando vel nimis adhuc juvenes ac tenerae, vel jam grandaeviores ſunt mulieres & primum pariunt; porro quando *nimis ſenſiles & meticuloſae*, imo & nimis *ſanguineae* ſunt. Praeterea quando *ad partus labores nimis cito*, repugnante adhuc natura, *impelluntur*; aut quando *aquae praemature rumpuntur*, aut nimis etiam retardantur; denique quando parturientes immorigerae *dolores veros niſibus ſuis juvare recuſant*, & tandem quando *ſitus foetus a naturali recedit*. Quo plures vero ex his cauſſis concurrunt, eo difficilior fieri plerumque ſolet partus. Quotiescunque autem vel Medicus vel chirurgus ad mulierem aliquam parturientem, vel *partus dolores ſaltem ſentientem*, advocatur (*c*), ſciſcitari ante omnia is debet, *ſatis ne jam maturus partus ſit*, *nec ne*: ſive, *verum*

(*a*) In Act. philoſ. Anglic. a LISTERO etiam *exemplum refertur*, No. 168. pag. 882. *de puero*, ex quo COLOTUS acum ferream, in calculo haerentem, extraxerit, quam ille ante biennium in veſicam demiſerat. E contrario Berolini vidit filius meus SENFFIUM a. 1735. calculum ex viri extrahere veſica, in quo ſpica ſive ariſta frumenti deprehendebatur: quae vero, qua ratione in veſicam pervenerit, nec aeger ſciebat, nec alii divinare poterant.

(*b*) Conf. MOTTIUS Cap. IV. p. 159.

(*c*) De *partu naturali* ejusque cauſſis ab prolixitatem evitandam, hic non ago; ſed requiro, ut hic jam aliunde notus ſit.

Digitized by Google

verumne partus tempus, *novem ſcilicet menſium*, *adſit nec ne;* itemque *utrum os uteri jam pateat*, *an adhuc clauſum ſit.* Namque ubi forte verum hoc partus tempus nondum appropinquavit, neque infantis membrum aliquod ſeſe jam oſtendit, neque *dolores partus veri* adſint (*a*) neque *os uteri adhuc hiet*, non manus tantum abſtinere ab iſtiusmodi muliere, ſed medicamenta quoque partum citantia, quam ſolertiſſime evitare convenit. Quin opera potius danda eſt, ut vel quieſcat, vel in lectulo aegra deponatur, diligentiſſimeque, non ſacculis tantum medicatis atque malagmatibus digerentibus & roborantibus ſuper ventrem impoſitis; ſed medicamentis quoque internis, a prudenti Medico, pro malorum varietate propoſitis, iisdemque ad *digerendos ac leniendos illos dolores ſpurios* valentibus, foveatur atque roboretur, ita hi ſaepe tranſeunt, partu legitimo tandem tempore ſuccedente. Accidere enim quam ſaepiſſime ſolet, ut non pariendi ſolum difficultatem egregiam, ſed ipſam quoque mortem ſibimet atque infantibus ſuis mulieres concitent, ſicubi, vel ſua imprudentia, vel ab obſtetricibus atque aliis forte imprudentibus, aut ſaltem non ſatis expertis mulieribus, vel & ab intempeſtivis partus doloribus ſollicitatae, partum immaturum praemature edere nituntur. Quodſi autem novem circiter menſium a conceptione ſpatium effluxiſſe, adeoque *verum atque naturale partus tempus incidiſſe cognoſcitur*, *verique partus dolores adſint*, qui ſcilicet ex lumbis proveniunt & inde ad pubem deſcendunt, artus ſub doloribus vehementer contremiſcunt, teneſmus perpetuus urget, atque *ſimul os uteri ſe dilatet*, (quod quomodo explorandum fig. 1. Tab. XXXIII. indicatur) mulier omnia, quae ſui ſunt officii, rite faciat, idque vel in lecto, vel in peculiari ad hanc rem accommodato ſedili ſive ſella, nec partus tamen, *ore uteri licet adaperto*, partusque doloribus rite increſcentibus, feliciter ſuccedit, (nam rebus his omnibus praeſentibus, partus alias naturalis utplurimum ſuccedere ſolet) utique auxilium efficacius & curationem idoneam adhibuiſſe neceſſe eſt. Antequam vero hanc exponamus, ſciendum, Galliae aliarumque multarum nationum *mulieres decumbendo in lecto parere.* Verum mulierum *Germanarum* plerarumque mos eſt in *peculiari ſedili*, quale Tab. XXXIII. fig. 14. repraeſentatur, *ſedendo* parere (*b*); quem morem etiam varias ob rationes illi praeferendum eſſe cenſeo: cumprimis quia vires ſuas, dum pedes terrae, dorſum

(*a*) *Dolores partus* dividi ſolent in *veros* & *ſpurios*: *veri dicuntur*, qui tempore graviditatis abſoluto, vel ſaltem ad finem vergente, incidunt, quique a lumbis incipiunt, & inde per inguina ad partes naturales progrediuntur; *ſpurii* vero ſive *falſi* ſunt, qui inſtar dolorum colicorum in ſuperiori & media potiſſimum ventris parte percipiuntur, & a flatibus, prava victus ratione ac ſimilibus cauſſis oriuntur; qui vero partum non indicant. In veris etiam os uteri ſe dilatat, in falſis vero clauſum manet. Conf. Tab. XXXIII. fig. 1. C.

(*b*) Quamvis mulieres utplurimum *ſedendo* aut *cubando* pariant; tamen *ſtando* quoque ſaepe parere ſolent: id quod puellae, ex furtiva venere gravidae factae, quae partum occultare volunt, haud raro ſolae faciunt.

Digitized by Google

dorſum parti ſedilis poſteriori A, clunes aſſeri transverſo C, ſic ex cavato, ut os coccygis ſatis commode cedere queat, nituntur, manus vero habenas D D comprehendunt, longe melius exerere, obſtetrix vero atque juvantes commodius undique ad parturientem accedere adeoque & ei melius ſuccurrere poſſunt. Quibusdam in locis, *ubi peculiaria ejusmodi ſedilia deficiunt*, *duobus vulgaribus*, *attamen aequalibus utuntur ſedilibus*, quae ita conjungunt, ut ad ſex vel octo circiter pollicum ſpatium a ſe invicem diſtent, quae colligant aut firmant, ut cedere facile nequeant, eisque parturientem ita imponunt, ut unicuique ſedili una clunis inſiſtat; anus vero cum naturalibus mulieris cum interſtitio ſedilium reſpondeat; quo fit, ut os ſacrum & coccygis a compreſſione libera ſint, atque in partu foetui egredienti facile cedere queant. *Apud ruſticos* multos ac plebeios homines in Germania uſu venit, ut *mariti*, *vel robuſtae mulieris*, *in vulgari ſedili ſedentis*, *femoribus aut gremio parturiens imponatur*, qui eam brachiis amplectitur ac firmat, atque ſic ſedilis obſtetricii vices praeſtat (*a*).

II.

Prae omnibus vero obſtetrices & medicos obſtetricantes *os uteri* vel ex Anatome, vel ex figuris Tab. XXIX. fig. 2, L. vel Tab. XXXIII. fig. 1. C. aliisve libris anatomicis aut obſtetriciis *probe noſſe decet*. Deinde ſciendum, hoc os in mulieribus, & praeſertim etiam gravidis, *extra partus tempus ita clauſum eſſe*, ut vix apicem tenuis cujusdam digiti admittat, atque tamdiu ita clauſum eſſe, donec verum parturiendi tempus appropinquet. *Quamdiu autem veri partus dolores nondum adſunt*, *clauſum manet*; ſed ſi dolores veri ſunt, *ſenſim ſe dilatat*, ut unum ac tandem aliquot digitos facile recipiat, atque in hac uteri apertura *membranae foetum ambientes*, *ad inſtar veſicae aqua diſtentae*, imo ſaepe quoque per has quaenam pars foetus os uteri ingrediatur, aut vicina ſit, digitis percipi poſſunt: *unde inſtans partus quam certiſſime cognoſcitur*, isque eo magis, quo magis hoc os uteri hiat. *Ut autem obſtetrix aut chirurgus obſtetricans os uteri explorare rite ſciat*, mulieri gravidae, ejusmodi dolores ſentienti, vel ad parietem ſtanti, vel ſuper lectulo decumbenti, digitum indicem & medium, vel ſaltem medium, oleo inunctum, per os vaginae ad uteri os blande immittat (vid. Tab. XXXIII. fig. 1.) & *utrum apertum an clauſum adbuc ſit*, *itemque utrum parum an multum jam pateat*, *prudenter exploret:* atque hac exploratione ſimul diſcere poteſt, *ſit ne partus jam valde vicinus*, *an adbuc remotus*; ut & utrum os uteri medium vaginae directe reſpiciat, ſicut in fig. 1., an ad latus aliquod inclinet; adeoque *utrum uterus ſitum habeat rectum*, id quod felicem partum praeſagit, *an magis*

2. *Oris uteri ſcientia neceſſaria eſt.*

Qqqqqq *minusve*

(*a*) Notare hic placet, veteres & quidem *Hippocrates*, *Celſus*, *Aegineta & Aetius* de foetu mortuo educendo agere; verum de foetu vivo male diſpoſito extrahendo nihil praecipere.

Digitized by Google

minusve obliquum; itemque utrum caput, an pes, manus, aut alia pars foetus exitum moliatur: *unde futuri partus facilis aut difficilis haud-vana, ſed certa admodum deſumuntur indicia*; quemadmodum Deventerus Medicus Belga, itemque Jo. van Hoorn Medicus Suecus, ac *Widemannia*, obſtetrix Auguſtana, in egregiis de arte obſtetricandi libris quam optime docuerunt; cum ſine hac exploratione omnia, quae hic aguntur, dubia atque incerta ſint. Hoc ſolum in explorando ore uteri adhuc eſt obſervandum, ut exploratio haec fiat doloribus remittentibus; & *dum novi dolores ingruunt*, *chirurgus vel obſtetrix aliquamdiu quieſcat*, donec dolores hi praeterierint, ubi explorationem decenti ratione continuare poteſt, quo cognoſcat, quod cognoſcere voluit.

III.

Situs foetus naſcendi qualis. His fundamenti loco praemiſſis, ad mulierem parturientem vocatus Medicus vel chirurgus ante omnia ex obſtetrice, *qualis ſit infantis in utero poſitura ſive ſitus*, *naturalis an praeter naturam*, quam curioſiſſime exploret. Solet autem quam maxime *naturalis atque conveniens poſitura cenſeri*, ſicubi pronus ita in caput converſus infans ſit, ut facies inteſtinum rectum, occiput veſicam, pedesque ſurſum fundum uteri reſpiciant, vertex vero ſive bregma directe uteri ori immineat. (vid. Tab. XXXIII. fig. 2.) *Ceterae poſiturae omnes pro inſolentibus minusque naturalibus habentur. Sed binae tamen in his ſunt*, *quae inter poſituras naturales adhuc aliquo modo* referri, vel ſaltem pro his quam proximis ac minus inſolentibus haberi poſſunt; propterea quod infantes in hoc ſitu adhuc ſponte vivique naſci queant, &, ubi auxilium adhibendum, longe minorem, quam reliquae, partus difficultatem ſecum ferant. Altera earum eſt, *qua infans pedibus primum in lucem prodire occipit*, *quales partus Agrippi appellantur*, (vid. fig. 3.) *altera, quando clunes ſive nates ori vulvae ſeſe opponunt*, atque infans proinde praepoſtere & quaſi complicato corpore ex utero egredi nititur. (vid. fig. 4.) At enim vero non aeque ſemper facilis atque fauſtus cum his poſterioribus infantum poſituris conjunctus ſolet eſſe partus. Niſi enim prudentis Medici vel obſtetricis alicujus moderatione gnaviter iidem promoveantur, ſed paulo diutius ita in anguſtis partus viis haerere coguntur, fieri aliter vix poteſt, quam ut infans, ob fortem & foetus & funiculi umbilicalis compreſſionem, tandem in ipſo partu emoriatur. Interea tamen *ubi pedes infantis primo in conſpectum veniunt*, tum non ſervari tantum facilius; ſed ſi negotium rite inſtituatur, extrahi quoque commodius atque promtius infantes poſſunt: praeſertim ſi prudentis alicujus obſtetricis aut chirurgi auxilium haud defuerit. Imo vero, ut ne quid hic diſſimulemus, ipſa poſitura iſta, ceteris bene ſeſe habentibus, utique *quam maxime fere commoda omnium pro Medico obſtetricante* aut obſtetrice eſt pronuncianda, quia in hoc quam optime puerperae ſuccurrere poteſt; quemadmodum ex infra dicendis uberius patebit. *Sin aliter ſitus aut compoſitus*

poſitus infans eſt, quemadmodum perverſi ejusmodi ſitus innumeri eſſe poſſunt, eorumque nonnullos fig. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. delineavimus, non difficilius tantum, ſed prorſus non procedere partus; imo graviter quoque periclitari foetus una cum ipſa matre conſuevit, niſi opportuna prudentis obſtetricis aut chirurgi moderatione aliter idem dirigatur, vel convertatur, atque educatur.

IV.

Quid fieri debeat, ſi poſitura eſt naturalis.

Qualiter vero in utero ſitus vel compoſitus infans ſit, niſi manus aut pes aliquis prominens idem ſignificaverit, ſciſcitari vel ex obſtetrice oportebit, vel &, ne qua forte obſtetricum inſcitia, quae ingens & ſtupenda ſaepe eſt, turpiter nos fallat, digitis quibusdam, ut ſupra jam docuimus, vel ſi os uteri latius patet, & hi forte non ſufficiant, *manu provide in uterum*, quando dolores parum remittunt, *demiſſis* (*a*), explorare quam curioſiſſime decebit. *Si caput ori vulvae proximum*, id quod tamen probe ab aliis partibus dignoſcendum (*b*), atque ſic decenter compoſitus eſſe infans digitis aut manu deprehendatur, nec tamen ſatis feliciter ſuccedere partus deprehenditur; colligendum omnino hinc eſt, *vel a mulieris parturientis aliquo vitio*, ut vel ob ſanguinis nimiam abundantiam, imbecillitate ejus, vel a partium naturalium ejus anguſtia, clauſura, tumore, ſitu uteri obliquo, aliove illius vitio aliquo; vel denique *ex parte foetus a capitis infantis magnitudine inuſitata*, *aut inconveniente hujus ſitu*, dum mentum, faciem, aures, occiput, humerum, brachium, pectus, dorſum, aliasve partes offert, difficilioris partus rationem eſſe repetendam. *Sicubi forte vires atque partus dolores puerperae deficiunt*, foetus vero convenientem ac debitum habet ſitum, vel partus ob partium anguſtiam, ut in primiparis, vel ob caput paullo majus, ſuccedere nolit, neceſſarium tunc utique erit, alimentis & medicamentis roborantibus partumque concitantibus a prudenti Medico propoſitis, ipſi ſuccurrere, manuque oleo prius illita, in vaginam os ſacrum verſus demiſſa, os coccygis gnaviter praeſertim ſub doloribus reprimere, atque ſic vias ſenſim dilatare: ſiquidem, hoc facto, vires ac dolores partus veri, niſi aliud quid obſtat, utplurimum redeunt, & felicius ſaepe mox ſuccedere partus conſuevit. Sic *ſi ſanguinis abundantia* partum remoratur, vena incidenda eſt. *Ubi vero vel nimis anguſta*, ac praeſertim in primiparis, maxime annoſioribus, vel *ſicca nimis naturalia ſunt*, haud abs re fuerit, butyro, vel pinguedine aut axungia quadam, vel oleo, vel emollientibus hujuscemodi aliis eadem ſaepius inungere, atque digitis ſenſim ſenſimque, imo tandem mani-

(*a*) Manus tenues, graciles, huic negotio ſunt aptiſſimae; craſſae vero atque amplae minus.

(*b*) Saepius jam imperiti aut imprudentes humerum, nates, genu. cubitum, aut alias partes pro capite habuerunt, atque ſic vehementer in perniciem foetus & matris errarunt.

manibus, ut mox uberius exponemus, dilatare (*a*). Interea *ſi membrana quaedam minus naturalis vaginam praecludit*, ferramentis adhibitis concidi illa eum in modum debet, quem ſupra (*cap.* 146 & 147.) explicavimus. *Si porro indecenter naturalia intumuerunt*, ut transmitti foetus haud quaquam poſſit; tum fomenta ſeu malagmata digerentia, ex chamomillae, ſambuci & verbaſci floribus, herba althaeae, malvae atque id genus aliis rebus confecta, atque cum lacte decocta, identidem ſuperimponi calida debent. Similiter ſi *vaginae tumor aliquis, fungus major, vel caro excreſcens* partum difficiliorem efficit, tum extirpare illum, ſupra Cap. 149. poſito modo convenit. Tandem *ubi forte partium naturalium nimia anguſtia adeſt* ex vaginae vel oris uteri callo, *aut ſimilis noxa quaedam alia partum impediverit*; vel & ubi forte *uterus fuerit laceratus* & foetus in cavum ventris forte illapſus, tum miſerum, ſed unicum quandoque auxilium eſt, infantem, qui naturaliter edi in lucem nequit, *adhibita ſectione caeſarea*, ex utero protrahere: quemadmodum hac de re prolixe ſatis Cap. 113. egimus. *Sed ſi ab ultimis hiſce vitiis libera eſſe mulier, decenterque compoſitus infans deprehenditur*, & tamen partus, *ob viarum praeſertim anguſtiam*, ſuccedere nolit, quamvis adhuc partus dolores adſint; ante omnia mulier ejusmodi partu difficili laborans, emiſſa prius urina, in ſitum convenientem & quidem vel more Gallorum *transverſim ſuper lectum ponatur, natibus in ora lecti collocatis*, iisque *capite paullo altioribus*, *vel ſuper ſedili* ad id proprio (*vid. Tab.* XXXIII. *fig.* 15.) eadem ratione deponatur, ut ſic foetus paullo relabatur, & manus obſtetricantis facilius intrare queat, diligentiſſimeque ab utroque latere, praeſertim quoad genua ac pedes; ab adſtantibus mulieribus contineatur. Deinde vagina & uterus cum per adhibita olea, pinguedines vel unguenta, tum etiam per inſertos digitos, aut manum integram, ſi fieri poteſt, a Medico vel ab obſtetrice ante parturientem humili ſella ſedente, *os uteri* tam externum, ſicut praecipue in primiparis, quam internum, ſubinde *magis atque magis blande dilatentur*, imo & tota pelvis, *os coccygis manus dorſo ſenſim repellendo amplietur*, praeſertim ſub partus doloribus, quo ipſo paulatim caput deſcendere & tandem retracta manu prorumpere ſolet: quod ſi prehendi poteſt, blande trahatur; aut *ſi forte aliquali ſitu obliquo, aut praeter naturam, ſicut in* Tab. XXXIII. fig. 8 & 9. *ſe repraeſentat, manu in ſitum naturalem, ſi fieri facile poteſt, dirigatur*: non neglectis interim medicamentis idoneis internis roborantibus partumque, ſi dolores deficiant, promoventibus, donec tandem feliciter partus ſuccedat (*b*). *Sin vero in ſitum naturalem facile*

(*a*) Memoratu dignum utique videtur quod a VOELTERO, *Chirurgo Germano, lib. de arte obſtetr. pag. m.* 112. hanc in rem propoſitum legimus, mulieris iſtius exemplum, quae, *tametſi ſepties concepiſſet, nunquam tamen eniti foetum, propter egregiam naturalium anguſtiam, potuerit; ſed liberari potius ſemper, fruſtulatim extractis infantibus debuerit.* Alia nimiae anguſtiae exempla apud alios adhuc leguntur.

(*b*) Notandum hic eſt, raro partus dolores deficere, quando manus, ut modo dictum eſt, in uterum agit. Inde enim ita ſtimulatur, ut dolores plerumque ſatis vehementes inde ſequantur.

Digitized by Google

facile dirigi nequeat, mox pedes quaerendi, eisque ut foetus male diſpoſitus protrahendus. *Quodſi membranae foetus duriores ſive robuſtiores* ſint, quam ut ſponte tandem rumpantur, licet os uteri ſatis dilatatum & caput poſt eos digitis percipiatur, atque hoc ipſo partus diutius, quam par eſt, retardetur, imo forte & mater debilitetur, vel digitorum unguibus vel uncinulo rumpendae. Tamdiu vero a rumpendis membranis abſtinendum, quamdiu os uteri nondum ſatis ampliatum eſt: quia hoc ipſo partus induceretur difficilior. Ceterum in ſuccurrendis mulieribus partu difficili laborantibus, *ab inſtrumentis quibuscunque diligenter abſtinuiſſe* atque nudas manus naturalibus applicaſſe convenit, quamdiu matri vires ſunt & vivus exiſtere infans animadvertitur. Siquidem alias periculum eſt, ne graviter infans ab inſtrumentis attingatur atque laedatur, imo prorſus interficiatur. *Sed ſi vires ei non ſunt, & matri a mora mors metuenda*, aliter eſt procedendum, atque *foetus vel mature pedibus*; vel ſi hoc forte praeſtari amplius non poſſit, pro matre ſervanda ferramentis eſt educendus. Praeſtat enim hic arte & matrem & foetum, ſi fieri poteſt, ſervare, quam naturae nimis confidendo, ut imperiti atque nimis timidi facere conſueverunt, eique negotium temere relinquendo, & foetum & matrem ſaepe negligere ac perdere.

V.

Monitum grave circa hanc poſituram.

Hic igitur ſitus, quemadmodum hoc loco monere haud alienum eſt, *quo caput foetus ori uteri & vaginae inſiſtit*, *licet maxime naturalis vulgo habeatur ac videatur*, *tamen* ob ſupra jam indicatas cauſſas, praeſertim vero quando *ob ſitum uteri obliquum* (*a*), vel aliam ob cauſſam foetus non vertice cum axe vaginae reſpondet, ſed potius latera capitis, vel facies, ſicut in fig. 8 & 9, vel aures, vel occiput ſeſe offerunt, ſaepe tam *difficilem partum concitat*, ut foetus haud raro neque viribus naturae, neque artis auxilio produci vivus ulla ratione valeat. Utplurimum *imperiti capitis foetus magnitudinem ſed falſo accuſant*; cum hoc ſaepe non majus, quam vulgo eſſe ſolet, deprehendatur atque jam anguſtiſſimum os uteri tranſiit. *Cauſſae vero tam difficilis partus*, praeſertim ſi latus capitis vel aures ſe offerant, *ſunt potius plerumque humeri*, *oſſibus pelvis inſiſtentes*, unde neque naturae neque manuum auxilio ſaepe removeri queunt: maxime quia manibus caput rotundum & lubricum firmiter ſatis prehendi & protrahi nequit, adeoque ſenſim foetus in utero ita conſtringitur, ut ipſi tandem moriendum ſit. Quo factum eſt, ut quam prudentiſſimi & in arte obſtetricandi quam *peritiſſimi Profeſſores hoſce foetus ſitus*, quia ſub ſpecie boni adeo vehementer quam prudentiſſimos etiam ſaepe fallunt, *quam maxime pertimeſcant*, & quoscunque alios potius juvare malint: quoniam

(*a*) De hoc primum *Siegemunda*, obſtetrix Brandeburgica, poſtea vero uberius & curatius Deventerus & Hoornius egerunt.

niam in his manibus in uterum plerumque pervenire, foetum pedibus comprehendere & extrahere poſſunt; in hoc vero, ubi foetus caput tam vehementer, & quidem plerumque oblique ori uteri ac vaginae impulſum & quaſi incuneatum eſt, atque ſimul humeris circa pelvis oſſa haeret, praeterquam quod principio ſpe felicis partus, ubi juvare potuiſſent, vulgo negligatur, poſtea manibus chirurgi ingreſſus adeoque & juvandi potentia omnis denegatur, *ita ut neque foetui neque ſubinde etiam matri ſuccurrere amplius queant*; ſed interitus utriusque teſtes vel inviti, idque maximo cum moerore, eſſe coguntur. Conf. Cap. CXIII. de partu caeſareo §. VI. & alibi, itemque Deventerus, Hoornius Svecus, La Motte lib. de art. obſtetricandi, aliique.

VI.

Palfynianus operandi modus. Atque id ipſum equidem cum cognita alias artificia ad hunc partum juvandum nihil proficerent, in cauſſa fuiſſe videtur, quare Palfynus, chirurgus quondam Gandavenſis haud ignobilis, cum quo amice olim vixi, quum uncis, forcipibus aliisve inſtrumentis acutis foetum vivum, metu ne ipſum dilaceremus & interficiamus, ſine ſumma neceſſitate aggredi haud liceat, *duplex ferramentum aliquod*, *ad inſtar cochlearis vel unci alicujus recurvum*, ſed latum tamen, planum atque retuſum adaptaverit, quo ad utrumque capitis latus applicato extrahi foetus absque laceratione capitis aut alius cujusdam gravioris noxae periculo valeat. (*vid. Tab.* XXXIII. *fig.* 16.) Vera hujus inſtrumenti magnitudo, quae mihi transmiſſa eſt, altero tanto major eſt ea, quam in hac tabula deſignavimus. Voluit autem idem inſtrumenti genus tunc maxime adhiberi, quando foetus adhuc vivit, vel ſaltem quando foetum mortuum eſſe non ſatis certo conſtat (*a*). Accidere enim haud raro ſolet, ut infantes ac praeſertim caput propter difficiliorem ejusmodi partum & diuturniorem in his anguſtiis moram, adeo comprimantur, atque inde tam debiles fiant, ut nulla amplius in eis vita percipiatur, adeoque pro emortuis habeantur, adhibitisque ad eos extrahendos uncis acutis communibus miſerandum in modum diſcerpantur. *Adhibui quidem haec Palfyniana ferramenta*, *ſed ſine ſucceſſu.* Quod ſi enim caput blande eis comprimitur, foetus adeo incluſus non ſequitur; ſi nimis fortiter, periculum eſt, ne caput tenerum comminuatur. Quae cum uſu didiciſſem, emendare quidem inſtrumenta modo dicta Palfyniana ſtudui, atque ambo ope cardinis mobilis in unum redegi ea intentione, ut caput ſic eis melius comprehendi queat; verum & ſic negotium mihi non ſucceſſit. Ita ut peſſimus ſaepe foetus hic ſit ſitus, qui vel *requirit*, *ut caeſarea inſtituatur ſectio*, *vel ut foetus ſive mortuus ſive vivus ad ſervandam matrem*, *uncis* Tab. XXXIII.

(*a*) Ita mihi relatum eſt ab amico, qui haec ferramenta mecum communicavit; nam Palfynus ipſe hac de re nihil, quod ſcio, litteris prodidit.

Digitized by Google

XXXIII. fig. 17. vel 18, vel aliis ferramentis extrahatur. Interea tamen infra §. XVI & XVII. adhuc peculiaria artificia, quibus hoc in rerum ſtatu ſubinde ſuccurri poteſt, proponemus.

VII.

Quid faciendum, ſi poſitura fuerit praeter naturam.

Sin minus naturaliter atque ita forte compoſitus in utero infans fuerit, quemadmodum *fig.* 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. nec non tabulae paſſim a SCIPIONE MERCURIO, WELSCHIO, GUILLEMAEO, MAURICAEO, VOELTERO, PAUCO, (*Peu*) VIARDELIO, SIEGEMUNDA, *obſtetrice Brandenburgica*, DEVENTERO, MELLIO, atque alibi propoſitae, demonſtrant; ſane, niſi aliter idem dirigatur atque manibus invertatur, vix ac ne vix quidem ſuccedere partus valebit; ſed & matri & foetui vitae periculum minitatur. *Tantum enim abeſt, ut vel medicamenta pellentia vel niſus atque labores mulieris parturientis quicquam in ejusmodi infantum poſituris praeter naturam proficiant*, ut periculum potius ſit, ne foetus tandem forti compreſſione uteri conficiatur, & ne mater conſumtis viribus omnibus, vel ſuperveniente ſanguinis larga profuſione, vel uteri ruptura aut gangraena tandem quoque pereat, vel ſaltem grave corporis vitium aliquod ſuperveniat. *Itaque nihil ſollicitius agendum hic eſt, quam ut infans quamprimum perita manu, in uterum decenter immiſſa, invertatur atque extrahatur.* Multa quidem hoc praeſtandi artificia ab auctoribus variis deſcribuntur; attamen *varia eorum abſona prorſusque noxia ſunt* atque in uſum plerumque ne quidem adhiberi queunt (*a*); verum inverti atque in lucem exponi vix ac ne vix quidem certius atque commodius idem poterit, quam ubi, demiſſa quam prudentiſſime manu, oleo illita, in uterum (vid. Tab. XXXIII. fig. 6. 10 & 11.) *pedibus quaeſitis atque apprehenſis, moderatione convenienti adhibita*, paulatim is protrahatur. Quam ipſam equidem *regulam quaſi ſupremam atque univerſalem minus naturaliter compoſitos infantes dirigendi atque extrahendi legem, quemcunque etiam fere ſitum p. n. obtineant, merito conſtituimus* atque chirurgis quam maxime commendamus; paucis ſolum exceptis, ubi ſcilicet caput parum ſolum a recta via deflectit, facileque in eam dirigi poteſt. Quo minus enim alias in caput ſemper converti foetus queat, quemadmodum tamen ex antiquioribus nonnulli, ſed in hac arte minus exercitati praecipiunt, non mirifica ſolum uteri in parturientibus conſtrictio atque anguſtia, verum ipſius quoque capitis foetus rotunditas atque lubricitas, ut pro ipſo in naturalem ſitum reducendo atque convertendo in tam ſtricto ſpatio ſatis comprehendi nequeat, ut plurimum prohibent. *Imo periculum ſimul eſt, ne, ſi paulo firmius & quantum pro eo invertendo ſatis eſt, idem comprehendatur & comprimatur*, ſive cerebrum comminuatur, ſive oculi, ſive alia quaedam capitis pars, detrimentum aliquod ſen-

(*a*) V. gr. quando jubent, ut foetus pedibus, brachio, natibus &c. veniens, in caput convertatur. &c.

Digitized by Google

ſentiant. Ut proinde ineptum, noxium atque ab ipſo rerum uſu alienum conſilium dare illi videantur, qui, *quomodocunque etiam in utero compoſitos infantes in ſitum naturalem converti & poſſe & debere jubent* ac ſtatuunt. Imo a Mottii ſententia, qui vult, ut, *quamvis etiam foetus caput in ſitum naturalem verti poſſit, tamen pedibus potius is* extrahatur (*a*), non ſum alienus. Nam plerumque citius pedibus extrahi, quam caput in naturalem ſitum redigi poteſt, atque ſic puerpera liberata, & foetus plerumque vivus extractus eſt. Quando autem poſt multos labores caput in hunc ſitum redactum eſt, tunc partus non eſt abſolutus, nec puerpera liberata, ſed potius opus naturae tantum relinquitur, & ut a principio quaſi incipiat puerpera, cogitur; id quod ſaepe ob vires jam proſtratas aliasve ob cauſſas praeſtare nequit, adeoque vel tunc adhuc poſt multos exantlatos labores pedes quaerendi; ad quos vero ob caput fortius conſtrictum ab utero manibus tunc pervenire amplius vel non, vel ſaltem longe difficilius; poſſumus. Vel foetus interea mortuus eſt, vel adhuc inter extrahendum moritur, qui antea vivus produci potuiſſet, mulierque longe vehementius tunc, quam initio afficitur, ut & illa poſtea ſaepe adhuc pereat; vel foetus extremo remedio, ferramentis ſcilicet, pro matre tantum ſervanda, eſt recipiendus. Adeoque revera praeſtare exiſtimo ejusmodi foetum mature pedibus promere, quam caput ejus in ſitum naturalem magno & ſaepe inutili labore dirigere velle.

VIII.

Quibus in caſibus foetus vertendus.

Antequam vero ſpecialius in doctrina de invertendis extrahendisque ex utero infantibus progrediar, a ſcopo noſtro haud alienum erit, hic prius adhuc generatim indicare *quibusnam in caſibus quam maxime illa infantum inverſio & per pedes extractio neceſſaria ſit.* Itaque ſciendum, eam inſtituendam eſſe 1. *in omni ſitu infantum, ubi aliam partem, quam caput & ſpeciatim verticem*, in ore uteri offerunt, (vid. figurae Tab. XXXIII. propoſitae, 5. ad 12.) 2. in omni caſu, *ubi praeter caput, adhuc alia corporis pars ex utero prodit*, & cumprimis manus aut funiculus umbilicalis, ſi eam vel obſtetrix vel chirurgus ita repellere nequeat, ut doloribus novis oriundis denuo ex utero non expellatur. 3) Ubicunque *latus aliquod capitis*, ut aures, facies, mentum, occiput, ita in exitum ex utero impellitur, ut caput in naturalem ſitum non adeo magno negotio redigi queat, ſicut ex figura 8 & 9. videre licet. 4. Quoties *vel dorſum vel venter*, ut in fig. 5 & 7, vel latus quoddam ventris ori uteri oppoſitum eſt. 5. *Etiam in ſitu foetus prorſus naturali*, ubi ob certas cauſſas, de quibus jam antea dictum, partus non promovetur, ſed potius metuendum eſt, infantem vivum naſci non poſſe, partumque vel foetui, vel matri, vel utrique vitae periculum minitari: quales cauſſae ſunt, *ingens aut periculoſum ſanguinis ex utero*

(*a*) Lib. de art. obſtetric. Lib. III. Cap. 32.

Digitized by Google

utero profluvium, vires deficientes, itemque convulſiones aut epilepſia parturientis. His enim omnibus in caſibus, quia ingens periculum eſt, ne & mater & foetus brevi conficiantur, maturanda eſt hujus per pedes extractio. Nam tutius atque melius eſt, foetum ſine mora, ubi & huic & matri vires ſunt, pedibus extrahere, quam diuturno alio labore foetum aliter dirigere vel educere velle: id quod foetui & matri alienum eſſe poterit. Denique 6. *quando funiculus umbilicalis ante foetus caput ex utero devolvitur.* Si enim infans in hoc rerum ſtatu non brevi protrahitur, ob funiculum eum compreſſum & circulum ſanguinis cum matre interceptum perit. His tandem 7) haud immerito addi poteſt, *quando uterus ſitum habet obliquum*, licet foetus rite ſit diſpoſitus; nam facilius hic plerumque eſt foetum pedibus extrahere, quam uterum obliquum in ſitum directum dirigere aut convertere. In omnibus igitur hiſce ac ſimilibus caſibus multas ob cauſſas & praecipue quia periculum in mora, *extractionem praeſtat maturare, quam juſto diutius differre;* quemadmodum praeter alios egregie hoc demonſtravit DEVENTERUS l. cit. HOORNIUS, Suecus, lib. cit. Cap. VIII. aliique.

IX.

Speciatim ſi brachium vel manus prodit.

Verum inter poſituras infantis praeter naturalem innumeras una ex quam maxime periculoſis pariter atque frequentibus illa eſt, qua manus vel brachium aliquod exitum molitur, aut omnino in conſpectum prodit, ut in *fig.* 11. videre eſt; adeoque hanc primo exempli loco hic proponemus. *Si in principio partus*, praeſertim antequam aquae ruptae ſunt, *manus infantis per tunicas percipitur, hic ſaepe ſponte manum retrahit, ſi obſtetricans digitos ejus ſuis digitis premit & quaſi mordet*, ac deinde loco manus aut cubiti quandoque caput offert, partusque tunc haud raro naturalis ſuccedit (*a*). Sed ſi aquae jam ruptae ſunt, digitorum hae morſiunculae nihil proficiunt: quia tunc ob uterum arctius jam conſtrictum manum retrahere nequit. Plerique hic ſuadent, ut obſtetricans eam in uterum refundere, & caput ad os uteri adducere, rem naturae committere, atque poſtea naturalem partum exſpectare debeat; verum quia haec res multo, eoque ſaepe inutili labori, imo & magno periculo, dum tempus extractioni maxime opportunum hac repoſitione ſaepe perdimus, obnoxia eſt, praeſtat, mea quidem ſententia, foetum mox pedibus extrahere. Nam ſi brachio venit, transverſim atque ita poſitus infans eſt, ut, caput cum collo in altero, pectus cum abdomine & pedibus in altero collatum ſit latere, adeoque corpus brachium ſequi nequit: & ſi quis hoc brachio infantem fortiter trahendo educere contenderet, quemadmodum imprudentes obſtetrices quandoque adhuc faciunt, foetum quidem fortius in vaginam attraheret, ſed non educeret; niſi forte imperfectus, vel ſaltem valde exiguus ſit,

Rrrrrr quemad-

(*a*) Hoc Sigismundam, obſtetricem Brandeburgicam, primum notaſſe, obſervat etiam DEVENTERUS l. c.

Digitized by Google

quemadmodum aliquando vidi: imo hac actione in perfecto brachium citius a reliquo corpore avelleretur, quam infans, praeſertim ſi juſtam aut forte adhuc paulo majorem & magnitudinem & amplitudinem is habuerit, educi poſſet. Ne qua forte igitur hunc in modum compoſitus foetus una cum ipſa matre intereat, id quod brevi & facile ſaepe fieri ſolet, *operam dare maximam convenit, ut, dum medicamenta hic parum proficiunt*, neque manus reſtitutio neque capitis in naturalem locum directio utilis ſit, *quamprimum per demiſſam manum & brachium*, oleo inunctum, idque ubi opus eſt, ad cubitum usque in uterum, ut fig. 10 & 11. indicant, *quaeſitis & apprehenſis pedibus*, quemadmodum mox paullo plenius exponemus, aliter dirigatur, invertatur, & repreſſo ſimul altera manu brachio propendente extrahatur, id quod vero plerumque, praeſertim ſi foetus jamdiu in hoc ſitu haeſit, ſine magno labore fieri nequit. Interea tamen *hoc difficili ac periculoſo ſitu decenter expoſito*, ſane *quibus rationibus tractare ceteros plurimos deceat*, quilibet fere prudens, praeſertim qui uteri & oſſium pelvis fabricam probe intelligit, atque ad ſitum foetus rite attendit, ex ratione jam per ſe fere intelligere poterit. Hoc unicum ſolum adhuc monere volui, *ut, quando manum in uterum immittere volumus, hoc ſemper fiat in vaginae parte recto vicina:* nam in ſuperiori parte, ob oſſa pubis res non ſuccedit.

X.

Quomodo hic ſuccurrendum uberius exponitur.

Itaque ut ob rei gravitatem hoc artificium, ubi *brachium aliquod infantis primo exire tentat, aut jam jam prolapſum eſt*, dum pro norma reliquorum eſſe debet, paullo uberius exponatur, ſane, ut feliciter ejusmodi partus rite promoveatur, id ante omnia ſibi datum chirurgus exiſtimet, ut, quantum quidem fieri poteſt, *commodiſſima ratione mulier parturiens deponatur:* ſic enim dubium non eſt, quin, ut in aliis gravioribus curationibus chirurgicis, ita & hic promtius atque felicius expediri ſingula queant. Oportet igitur vel *ſuper ſella quadam ad id propria*, atque iſtiusmodi fulcimento dorſali inſtructa, quod retro deprimi pro arbitrio chirurgi atque velut in lectulum transformari valet, (*vid. Tab.* XXXIII. *fig.* 15.) *vel transverſo lecto, vel & ſuper tabula quadam aut menſa*, vel ſuper quatuor ſedilibus vulgaribus, duobus ſemper ſibi invicem oppoſitis, pulvinaribus & linteis contectis, reſupinam mulierem ita collocare, ut, capite paullulum depreſſo, coxis autem in extrema ora lecti, vel menſae, vel ſedilium, reliquo corpore magis elevatis, pedibusque gnaviter diductis, atque a binis mulieribus vel adminiſtris ſingulatim comprehenſis, imus venter in conſpectu Medici ſit, commodiſſimeque tractari manibus naturalia atque infans male diſpoſitus poſſint. His rite factis, *quaenam infantis manus ex utero propendeat, circumſpiciendum ſeduloque examinandum eſt*, quo nempe promtius inde cognoſci ac ſtatui poſſit, in quamnam ventris partem pedes infantis ſint converſi, adeoque & quo in loco ii maxime quae-

quaerendi ſint. Si itaque ex hac contemplatione *in ſiniſtram ventris partem* infantis pedes converſi eſſe reperiuntur, (*vid. fig.* 11.) manu dextra oleo, vel axungia, butyrove prius inuncta, leniterque juxta infantis brachium in uterum demiſſa, axillaeque hujus ſubjecta, brachium una cum ipſo capite aliquantiſper rurſus in uterum chirurgus reprimat, ut majus ſpatium pro liberiori brachii ingreſſu ac motu hoc ipſo acquirat, eodemque facto, *manum cum brachio juxta ventrem foetus profundius ſenſim, attamen ſine vi, & hinc inde quaſi rotando*, in uterum ad femur & crura demittat, pedesque infantis tandem prehendere ſtudeat. Atque id quidem hoc majori cum ſolertia ac moderatione is faciat, quo magis difficile ſaepius eſt, pedes quam altiſſime ſaepe ſurſum verſus exporrectos & a ſe invicem haud raro valde ſejunctos, apprehendendi negotium; interdum tamen, praeſertim in recentibus caſibus, quando uterus nondum valde eſt conſtrictus, & pedes conjuncti ſatis promte res ſuccedit. *Quam inania vero ſunt, non apprehenſis pedibus, omnia fere reliqua conamina*, tam difficulter etiam uterus, inſigniter quippe coarctatus, ſaepe manum chirurgi vel obſtetricis recipit: quum tamen ad usque cubiti flexuram eandem intromittere ut plurimum opus ſit, ut ex fig. 10 & 11. conſpici poteſt. Quando hoc *brachium chirurgi*, diuturniori paullo inveſtigatione, ut ſaepe fit, *valde laſſum eſt*, illud retrahi, atque poſt aliquas inducias vel eodem rurſus brachio, vel &, ſi chirurgo ita libuerit, altero immiſſo, *pedes quaerendi.* Pedibus hunc in modum receptis, infans decenter attrahitur, eoque ipſo vertitur, imo tandem educitur; ea tamen adhibita obſervatione, ut non ſurſum nec recta, *ſed deorſum ducatur*: quia angulus oſſium pubis ibi ampliſſimus. *Si forte non niſi alteruter pes initio inveniri aut apprehendi poteſt*, (nam rarius ambo ſimul in hoc caſu comprehendere valemus) tum is ſolus provide paululum ex utero protrahitur, *injectoque vinculo ſeu faſcia paullo ampliore*, ne facile laedat, leniter deinde contorto, ne qua forte is relabatur aut retrahatur, ſollicite cavetur. Dehinc manus chirurgi denuo juxta pedem extractum in interiori ejus latere, id quod ex pollice pedis cognoſcitur, ad usque ſupremam femoris foetus partem, atque ab hoc ad alterum demittitur, (*vid. fig.* 12.) deſcendendo *inde ad pedem alterum*, eoque ſimili, ut antea dictum eſt, ratione prehenſo atque protracto, bini pedes ob lubricitatem naturalem linteo vel panniculo ſicco & calido involvuntur, ut deinde firmius apprehendi & attrahi queant, atque ita infans, ſiquidem is pronus in ventrem cubat, paulatim extrahitur. Sed ſi ob uteri anguſtiam aliamve ob cauſſam *ad extremum pedem manu pervenire nequeo*, femur arripio, ejus ope foetum verto, & genu ad os uteri ac tandem pedem educo, hocque ad genu usque educto, alterum atque ſic ſimul praedicta ratione foetum educo (*a*).

(*a*) Conferri hic meretur ea diſſertio, quae de partu difficili ex infante brachio prodeunte, ſub WEDELII praeſidio Jenae A. 1732. prodiit.

XI.

Obſervationes & cautelae quaedam.

Sin vero reſupinus jacere infans inter extrahendum deprehenditur, ut in *fig.* 3. tum is, cruribus ad ventrem usque protractis, prehenſo utrinque ventre & clunibus, ne pedes diſtorqueantur, ex praecepto plurimorum prudenter ita debet converti, ut pronus in ventrem jaceat. Namque alias periculum eſt, ne forte mentum inſtar unci oſſibus pubis inhaereat, ſive pubis oſſa firmiter infantis mentum comprehendant uterusque ſimul circa collum foetus ſe conſtringat, eundemque, prout accidere, propter flagitioſam obſtetricum quarundam imprudentiam, haud raro ſolet, miſerabiliter conficiant. Contra vero, *qui opportune in ventrem converſi ſunt infantes, ii facile & feliciter ut plurimum extrahi conſueverunt.* Videndum tamen eſt, per quodnam latus in ventrem converti facillime queat, ut per illud etiam convertatur: nam ſaepius obſervatur, rem in alterutro latere facilius fieri, in contrario autem collum facile diſtorqueri; imo ſi in hac converſione ſimul *non linea directa, ſed ſpirali extrahatur*, negotium plerumque facilius & quam optime ſuccedit (*a*). Vel ſi ad ventrem usque extractus eſt, eumque vertere nolimus, manus ſuper ventrem & infra arcum oſſium pubis in uterum dimittenda, ut dum altera manu foetus educitur, mentum & facies ſub manu prolabantur, & ab oſſibus retineri nequeant. *Brachium infantis prolapſum tunc omnino in uterum repellere velle*, ut nonnulli docent, prorſus ſupervacuum, imo ſaepe noxium atque interdum impoſſibile eſt: ſiquidem illud, recepto atque extracto pede alterutro, dum foetus ſic vertitur, ſua velut ſponte, vel levi ſaltem alterius manus auxilio, foetum ſequitur & in uterum retrahitur, moxque una cum foetu recipitur: ita ut non opus ſit ſibi multum negotii, parturienti vero inutiles hoc ipſo dolores creare. *Si in dextram ventris partem foetus pedes converſi ſunt*, ſiniſtra manu ei commodiſſime inveſtigantur atque educuntur. Interea tamen hoc dextra etiam fieri poteſt, ſi quis forſan ſiniſtra non ſatis promtus eſſet. Sed ne quis tamen forſan ignoret, *quare infantis pede alterutro extracto, alterum, usque adeo provide ad ductum cruris illius demiſſa manu, prehendere conveniat*; ſciendum utique eſt, obſervationem iſtam eo potiſſimum ſpectare, ne qua forte, *ſi gemelli intus in utero* deliteſcant, per alienus ſive alterius infantis recipiatur, & per fruſtra adhibitam in extrahendis duorum foetuum pedibus violentiam ambo

(*a*) Omnes fere recentiores foetum ſic ſupinum diſpoſitum, in ventrem convertendum eſſe praecipiunt. Verum Hoornius, Suecus, vir in arte obſtetricia & prudentiſſimus & exercitatiſſimus, graves ob rationes dubium movet, *an non praeſtet foetus ejusmodi non vertere*, ſed eos potius aliis artificiis ex arcu oſſium pubis ſolvere, quemadmodum infra uberius exponam: quoniam hoc actu ſaepe corpus foetus quidem converteretur, verum collum ejus potius peſſima ratione contorqueretur, quod majus ipſi periculum, & chirurgo poſtea plus negotii, quam capitis prudens ex oſſibus pubis ſubductio faceſſeret. Vid. Hoorn. obſ. 26. pag. 285.

Digitized by Google

ambo infantes graviter laedantur (*a*). Ceterum *hactenus propoſita operandi artificia*, ut ſupra jam docuimus, ſic omnino comparata ſunt, *ut ad pleraſque fere omnes poſituras infantum vitioſas egregie proficiant*: quemadmodum & ego & plerique in arte obſtetricandi exercitatiſſimi Medici profitentur. Niſi enim in caput, & quidem rite ac directe, ut ſupra §. III. dixi, converſus infans eſt, *pedes ſtatim absque longiori mora*, & *antequam uterus vehementius ſe ſtringat*, *omni ſtudio atque opera inquirendi ſunt*, iisque apprehenſis idem extrahatur; hac enim ratione initio res utplurimum facile & feliciter tam pro matre quam foetu ſuccedit, atque hic plerumque vivus extrahitur. *Si vero diutius*, *quam par eſt*, *cunctatur*, *uterus tam vehementer ſe conſtringit*, ut manus non niſi difficillime & intrare & agere valeat; unde multa mala cum matri, tum foetui metuenda. Adeoque *prudenti feſtinatione opus eſt:* atque id magis etiam ideo, quia maximum omnino, ob foetum ab utero vehementius compreſſum, vitae periculum in mora eſſe conſuevit.

XII.

Conſectaria quaedam & axiomata.

Atque ex jam dictis ſubſequentia fere profluunt conſectaria: 1) *infantes*, *in pedes converſos*, *ſive pedibus exitum ex utero molientes*, (vid. fig 3.) *neutiquam reprimi*, *multo minus in caput*, *ut multi olim voluerunt*, *dirigi debere*, ſiquidem hoc vix unquam ſuccedet; verum pedibus ab obſtetrice aut chirurgo apprehenſis, ſatis commode & cito, imo utplurimum longe melius, citius ac certius, quam ſi capite inſtet, extrahi iidem ſolent: dummodo ipſi, pro ut ſupra jam tum praecepimus, non reſupini, ſed in faciem atque ventrem cubantes, educantur (*b*). Praeſtat tamen plerumque, ut hae puerperae reſupinae in lecto, quam in conſueta vulgari ſella a foetu liberentur. 2) *Si cum pede aut pedibus manus ſimul ſe oſtendat*, foetus pedibus prehendendus, &, ut dictum modo eſt, excutiendus, repreſſa ſimul leniter manu foetus prominente. 3) *Si manus cum natibus ſeſe offerat*, eadem fere ratione eſt agendum, ſi pedes prehendi poſſunt; ſin vero prehendi commode nequeant, nates & cum iis totus foetus extrahendus. 4) Quando *extracto pede altero*, *alter inveniri nequeat*, attamen natis hujus lateris, hoc indicat, pedem adhuc intus haerentem ventri incumbere. Quod ſi fit, unico pede ejusmodi infans educi poteſt (*c*).

(*a*) Mottius lib. cit. aliusque recentior ſcriptor hanc cautelam rident, atque ſupervacaneam proclamant idque propterea, quia notum eſſet, gemellos non uni eidemque veſicae ſive membranae incluſos eſſe, ſed quemlibet ſuam habere propriam, adeoque & pedes utriusque confundi non poſſe; ſed velim ut hi etiam ſciant, membranas utriusque foetus ſimul rumpi, adeoque & pedes eorum confundi poſſe: ita ut haec obſervatio, licet forte non ſemper ſit neceſſaria, tamen non omnino mihi negligenda cum Mauricaeo, Deventero l. c. pag. 195. aliisque videatur.

(*b*) Niſi forte quis probe artificium illud Hoornii calleat, foetus etiam in hoc ſitu educendi, prout mox infra n. 8. id indicabitur.

(*c*) Exempla hujus rei refert Hoornius l. c. pag. 226. 232. 239 & ſeq.

5) *Si pede uno foetus inverti & tamen alter reperiri nequeat*, laqueo vel faſcia ille comprehendendus & paullulum ad os uteri adducendus; deinde alter inveſtigandus, & cum altero conjungendus, ita verſio tandem obtineri poteſt. 6) Si in extractione foetus per pedes *funiculus umbilicalis inter femora ejus conſpiciatur*, ab uberiori extractione paullulum deſiſtendum, funiculusque prius paullo magis ex utero educendus, ita ut quaſi anſam faciat: poſtea pedis unius genu retrorſum flectendum, totusque deinde pes per anſam funiculi tranſmittendus; ita poſtea foetus libere ac ſine noxa extrahi poterit. *Si contra funiculus inter pedes foetus relinqueretur*, donec totus prodiiſſet, funiculus vel umbilicum foetus lacerare, vel ipſe funiculus juxta umbilicum facile rumpi poſſet, ſic ut ligari poſtea nequiret; unde funeſta ſaepe mala oriuntur. 7) *De Brachiis*, quando foetus pedibus educitur, *chirurgus non ſit ſollicitus*; quia utplurimum facile ſequuntur corpus. Imo ſi ſeorſim & ante caput ea educere quis velit, collum deinde facile ab ore uteri conſtricto, niſi aliis artificiis id impediatur, conſtringeretur, caput ſic retineretur, atque mors foetus aliave mala produci poſſent, quae omnia relictis brachiis, vel ſaltem alterutro, impediuntur. Similiter 8) *ubi tantum pes alteruter in conſpectum prodit*, ut in fig. 12. haud quaquam neceſſarium eſt, ut, eodem rurſus depreſſo, infans invertatur atque caput ejus recipiatur: neque tamen etiam facile pes hic unicus valde attrahi foetusque eo ſolo educi debet; ſed ſatius eſt, pedem alterum eumque plerumque tunc vicinum, quando is ad genu usque protractus eſt, manu quaerere, (vid. fig. 12.) ut ſupra jam dictum eſt, eosque ſimul apprehendere, atque tum infantem, modo expoſita ratione, protrahere. *Quando autem pes alter ventri ſecundum longitudinem appoſitus deprehenditur*, *unico pede quandoque*, *ſicut antea monuimus*, *extractio fieri poteſt*, ſi modo poſtea haec, praehenſis natibus, rite promoveatur.

XIII.

Si infans natibus venit.

Porro *ſicubi infans nates primum oſtendit*, eisque exitum molitur, quemadmodum ſaepe fit, (*vid. fig.* 4.) tum fieri equidem vivus hac ratione partus poteſt; ſed difficulter tamen, praeſertim in mulieribus anguſtioribus, ſuccedere ſolet. Quandoquidem enim tunc, complicato velut corpore, pedibus ventri appoſitis, egredi aut protrahi infans debet, maximum utique *periculum eſt*, *ne vehementi in anguſtiis his compreſſione vel miſerabiliter idem interficiatur*, ut ſaepe praeſertim contingit, quando mulieres aut ſolae pariunt, aut ſaltem ſine prudenti obſtetrice; *vel matris ſaltem naturalia dilacerentur* graviterque laedantur. Quocirca *niſi jam tum natium pars prodiit*, aut ſaltem nimis jam, ut repelli amplius commode nequeat, deſcendit, reſupinare protinus mulierem, coxis elevatis, convenit, repreſſisque paullulum infantis clunibus, pergendo a femore ad genu, pedem aliquem, qui tunc ſatis utplurimum vicini ſunt, apprehendere

Digitized by Google

dere, ipſum educere, dein & alterum quaerere atque ita ipſum extrahere praeſtat: imo *ſi uterque pes hic commode comprehendi non poſſit*, alter ſolum extrahatur, & ope hujus totus poſtea foetus. *Quodſi autem nates jam nimis deſcenderunt, atque ſic foetus repelli, vel pes comprehendi nequit*, neceſſarium eſt, clunibus ejus utraque manu utrinque comprehenſis, immiſſis praeſertim digitis, indice vel medio, inſtar unci ad inguina, mox gnaviter eundem extrahere; vid. fig. 4. atque id quam primum facere, ne qua forte propter ipſam moram, diutius quaſi compreſſus nimisque conſtrictus conficiatur. Si hic infans dorſo incumberet, eductis pedibus in ventrem eſſet convertendus, niſi quis artificium iſtud calleat, mentum ex arcu oſſium pubis ſubducendi. vid. mox infra n. 8.

XIV.

Sicubi autem *infantis humeri, capite & collo jam egreſſis, firmiter in utero haereſcunt*, tum digitis utrinque prudenter ſub axillis applicatis, alterum extrahi brachium, quod lubentiſſime ſequitur, oportet, & deinde cum hoc ſimul reliquo corpore attracto totus facile ſequitur foetus, praeſertim ſi inteſtinum rectum verſus ſimul prematur, ubi angulus oſſium pubis ampliſſimus eſt: id quod & in plerisque aliis caſibus obſervandum. *Si foetus humeris vel capite haereat.* Sed ſi contra *foetus pedibus primum prodiiſſet ac ventre, ſed circa brachia vel axillas baereret*, digitis rurſus in uno alterove latere, ubi id commodiſſime fieri poteſt, brachium alterutrum, relicto intus altero, caute educendum, & poſtea hujus & reliqui corporis beneficio totus foetus: id quod ſic utplurimum facile contingit, praeſertim ſi foetus pronus decumbit, & inter extrahendum hinc inde blande rotatur. Efficit tunc brachium alterum intus relictum, ut ſupra jam docuimus, ne uterus circa foetus collum claudi caputque ſic retineri queat; id quod alias facile contingit, & ſaepe cauſſa mortis eſt infanti. Haud raro quoque incidit, ut *infans, qui vel ſponte pedibus primum egreditur, vel etiam manu iis educitur, circa collum, conſtricto uteri ore, praeſertim ſi facies & mentum ſurſum ſpectant*, & manus in tempore non inter faciem & oſſa pubis interjiciatur, *tandem baereat.* Quo in ſitu foetus diu vivere non poteſt: quia ab ore uteri, collum foetus fortiter comprimente, arcte retinetur & quaſi ſuffocatur. Si quis tunc foetum recta eumque vi extrahere allaboret, *facilius ſaepe collum, relicto capite in utero*, abrumperet, quam ut foetum tam arcte incluſum, praeſertim ſi ſupinus eſt, & mentum ſic ab oſſibus pubis ad inſtar unci retinetur, extrahere poſſet. Quapropter potius opera danda, ut, *ſi caput foetus pronum eſt*, manus ſub collo ultra mentum & os foetus in uterum demittatur, digitisque duobus maxilla inferior & ſuperior ita, ut naſus in medio eorum ſit, prehendatur, premendo ſimul inteſtinum rectum verſus, atque ſic caput ſimul cum foetu blande educatur. Plerique docent, *ut in hoc ſitu digiti duo priores in os foetus demittantur, eisque caput excutiatur*; verum quia hac ratione facile tenera maxilla

Digitized by Google

maxilla violatur, vel omnino evellitur, praedictum modo artificium hoc praeſtare exiſtimo, quod Hoornius docuit (*a*). *Quodſi vero ſitum haberet ſupinum*, & mentum oſſium pubis arcui, ut fieri tunc ſolet, inſtar unci inhaereat, fortius trahendo caput adhuc facilius diduceretur a corpore, quam foetus ex utero educeretur, quia oſſa pubis mentum fortiter remorantur. Quare ne foetus hic ſuffocetur & pereat, imo & ne caput foetui viventi avellatur, mulier in convenientem ſitum reſupinanda, atque altera manu mox in vaginam ſuperius inſerta, mentum una cum maxilla ſuperiori, ut modo diximus, comprehendendum, altera manu regioni pubis impoſita, caput diligenter inteſtinum rectum verſus deprimendum, attracto ſimul leniter infante ab adſtante muliere, donec tandem prodeat: id quod vero plerumque, quia oſſa pubis valde reſiſtunt, non niſi difficulter ſuccedit, atque chirurgo utplurimum multum laboris ac negotii faceſſit, & tamen foetus raro ſic vivus extrahitur. Facilius autem negotium hoc procedere exiſtimat Hoornius (*b*), quando *adſtans hunc foetum pedibus comprehendit*, eos una cum foetu ſurſum attollit, & ſimul leniter trahit, dum chirurgus vel praedicto modo agit; vel ſiniſtra manu, occipiti ſubjecta, os coccygis probe reprimat, dextra vero praedicta ratione faciem; ita primo cervix & occiput, atque ultimo facies prodibit, ſic ut mentum foetus ab oſſibus pubis matris, eo fere modo ſubducatur & evolvatur, quemadmodum uncus ita haerens extorqueri poteſt. *Quandoque autem fit, obſervante eodem* Hoornio (*c*), *ut dum foetum ſupinum in ſitum pronum invertimus, caput tamen non ſimul vertatur; ſed collum intorqueatur* atque educto foetu ad collum usque is aeque mento poſt oſſa pubis inſtar unci haereat, ac ſi non fuiſſet converſus. Quod ſi contingit, vel eadem ratione, ut modo docuimus, vel & manibus prudenter & quidem mature interjectis, ſuccurrendum eſt. Si ejusmodi foetus jam mortuus eſſet, ſimili modo educi, ſed majori vi prehendi & evelli poteſt.

XV.

Alia adhuc praecepta ex primariis. Subſiſtere hic atque non plura de artificiis obſtetricandi proferre primum in animo mihi erat, quam quae ad foetum brachio prodeuntem, in exemplum proferre volui, pertinent, eosque qui plura hac de re ſcire cupiunt, ad ſcriptores ſupra laudatos ablegare volui. Verum ut nobilis haecce chirurgiae pars paullo perfectior hic habeatur, nonnulla adhuc in tironum gratiam, qui forte multos libros ſibi comparare nequeunt, praecepta circa hoc negotium hic addam, quae ex primariis mihi eſſe videntur; ut 1) quando integris adhuc membranis, oreque uteri ſatis aperto, *pars alia, quam caput, tactu percipiatur*, ut pes, manus, cubitus, axilla,

(*a*) Lib. de arte obſtetric. p. 114. & p. 283.
(*b*) Lib. de arte obſtetric. obſ. 26. p. 288.
(*c*) Ibid. pag. 289. & in obſ. 21.

axilla, genu, funiculus umbilicalis &c. membranae unguibus aut ferramento diſrumpendae, id quod tunc tuto fieri poteſt, pedes inveſtigandi, eisque foetus ejiciendus. 2) *Si caput non rite diſpoſitum eſſe ſentit*, illud, ſi parum aberrat, & commode hoc fieri poteſt, in ſitum naturalem manu dirigat; quod vero ſi facile fieri nequit, ne foetus conficiatur, protinus pedibus educendus; 3) *Ubi aquae nimis cito rumpuntur*, & antequam obſtetricans adſit, explorandum, an pars quaedam foetus percipi queat. Si nulla, exſpectandum, donec aliqua ſe tactui manifeſtet. Quare ſi caput adeſſe cognoſcimus rite diſpoſitum, partus tandem plerumque fauſtus ſubſequitur; ſed ſi alia pars, mox pedes quaerendi. 4) *Quando foetus principio partus mento ac facie exitum moliri percipitur*, atque fronte oſſibus pubis inſiſtit, qui ſitus ſatis quoque difficilis eſt, tunc facies manu dextra, ita, ut index & medius digitus ſic maxillae ſuperiori adhibeantur, ut naſus foetus ſit in medio, inteſtinum rectum verſus deprimatur; ſiniſtra vero manu extus pubi ac capiti foetus impoſita, caput hujus deorſum, infra oſſa pubis, atque ſic in vaginam & naturalem viam compellatur, id quod etiam, & ſubinde adhuc facilius fieri poteſt, ſi manu ſiniſtra in vaginam demiſſa, os coccygis gnaviter reprimatur, dextra vero, ut modo dictum eſt, facies foetus deprimatur. Quodſi vero foetus jam paullo diutius ita haeſit, in eundem ſitum ſupinum, ut antea diximus, puerpera eſt collocanda, *atque recta capitis diſpoſitio, praedicta ratione, eſt tentanda. Quae autem ſi brevi obtineri nequit*, aut etiam moleſto hoc labore ſuperſedere velimus, mox ſub ventre foetus manu *ad pedes eſt progrediendum*, iisque foetus, repreſſo ſimul altera manu capite infantis, emoliendus: atque *ſic etiam in aliis caſibus, ubi aquis ruptis, caput a latere vel alias non ſatis bene diſpoſitum eſſe intelligitur, eſt agendum*, idque inprimis ſub ingruentibus doloribus; ubi res, auxiliante natura, optime ſuccedit. Sed ſi hoc in ordinem redigi brevi nequit, foetus ſemper mox pedibus, ne emoriatur, educendus. 5) *Si collo vel humero venit, & caput ad latus inclinatum*, ſicut forte in fig. 8. Tab. XXXIII. principio humerus ſubinde reprimi & caput adduci poteſt, muliere reſupinata; alias, ſi hoc non brevi ſuccedit, mox, (quod praeſtare exiſtimo,) pedes quaerendi. 6) *Si foetus capite prono ſimul cum alterutro brachio in vaginam intrat*, altera manus ſub facie foetus ita in vaginam demittatur, ut ſuper os foetus ad maxillam usque inferiorem progrediatur, ſicque haec comprehendatur, altera manus ſive humerus arripiatur, atque ſic ambabus manibus deorſum trahatur, ita poſtea reliquum ſaepe ſequitur (*a*). 7) *Si utraque manus cum capite vaginam intrare nititur*, pedibus extrahendus. 8) *In quevis ſitu transverſo foetus pedibus producendus.* 9) *Funiculo umbilicali cum capite prolapſo*, hic cito, muliere ſupina reclinata, poſt

(*a*) Mottius quoque exemplum habet, ubi caput cum brachio prodire tentavit; quem foetum etiam hac fere ratione feliciter produxit. obſ. 18.

Digitized by Google

caput repellendus, alias brevi foetus, ut jam dictum eſt, perit. Si vero hic ſive in hoc, ſive in alio ſitu intus contineri nequeat, ſed ſemper rurſus, ut interdum contingit, prolaberetur, oportet foetum, ne moriatur, quod facillime fit, protinus pedibus promere. 10) *Si foetu legitime prodeunte funiculus collo circumductus eſt*, foetus non ita periclitatur, quam in praecedentibus caſibus; attamen ſimulac hoc a chirurgo vel obſtetrice obſervatur, a collo is, ſi fieri poteſt, devolvendus, & poſtea reliquus foetus uberius educendus. Sed ſi hoc commode fieri nequeat, & periculum eſt, ne hic disrumpatur, *juxta collum is reſecandus*, & ab adſtante tantisper, donec infante nato rite ligari queat, comprimendus. 11) *Si gemelli adſint*, id quod cum ex aliis ſignis, tum potiſſimum ex eo cognoſcitur, quando altero foetu nato in ſecundinas inquirimus & vel adhuc alium foetum, vel ſi aquae hujus nondum ruptae ſunt, aliquam adhuc magnam veſicam, aqua diſtentam, in utero tactu percipimus. Quae ſi cognoſcimus, *funiculus prioris infantis mox reſecandus* ac juxta foetus umbilicum more conſueto ligandus. Poſtea ſi alterius foetus membranae jam ruptae ſunt, isque capite recta deſcendit, manibus ejus progreſſum juvare poſſumus ac debemus. Sed ſi perverſum haberet ſitum, mox pedibus apprehendendus atque extrahendus. *Quodſi vero aquae ejus nondum ruptae eſſent*, non exſpectandum, donec hae ſponte rumpantur; quia hoc partum, ut ſaepe obſervatum eſt, cum periculo matris & foetus, diu protrahere poſſet: nam os uteri ſe rurſus conſtringeret, foetuique poſtea non commode ſuccurrere valeremus. Adeoque *praeſtat tunc membranas ejus mox disrumpere*, id quod eo tempore ſine omni damno fieri poteſt, & matrem ſaepe hic ut plurimum jam ſatis languidam, dum uterus adhuc ſatis patet, a foetu liberare.

XVI.

De partubus difficilibus capite aut utero male diſpoſito.

Quando in principio partus, vel ſaltem mox poſt effuſas aquas, *os uteri adeoque & foetus capitis vertex non directe cum vagina reſpondere, ſed vel ad latus alterutrum, vel retrorſum os ſacrum verſus vergere, aut oſſa pubis petere deprehenditur, periculoſiſſimus fere omnium inde metuendus eſt partus;* quia hoc plerumque, ut ſupra jam §. IV & V. dictum eſt, *ab utero non directe; ſed oblique in ventre*, ob quamcunque cauſſam hoc factum ſit, poſito, oriri ſolet: id quod Medicus in principio tactu, cum ex ſitu oris uteri ad latus aliquod converſi, tum & ex ipſo gravidae ventre, ubi uterus cum foetu quam maxime prominere conſpicitur vel tangitur, innoteſcit (*a*). Tunc enim puerpera, quia partus ita vix naturaliter ſine manuum ope ſuccedit, niſi forte haec obliquitas valde ſit exigua, mox *ſupina vel in lecto, vel in ſella idonea* eſt reclinanda, natibus, ut ſaepe diximus, pectore magis

(*a*) Conf. hac de re uberius DEVENTER. qui hos perverſos uteri ſitus primus quam optime extricavit; itemque HOORNIUS, Suecus, qui quoque bene hoc de negotio diſſeruit. lib. cit. p. 76. & ſeq.

magis elevatis, & tentandum, an altera manu in vaginam inſerta os uteri & ſimul ſic caput in rectum ſitum converti queat; id quod tanto melius aut ſaltem tunc bene ſuccedit, ſi, *dum e. gr. foetus caput ad dextrum os iſchii inclinet*, adeoque uterus cum natibus & pedibus in ſiniſtro hypochondrio percipiatur, altera manu in vagina os uteri & caput foetus, ſub ſingulis partus doloribus, ab iſchio dextro verſus ſiniſtrum, uterus vero cum reliquo foetu, vel altera chirurgi manu, vel ab adſtante prudenti extus in latere abdominis blande e ſiniſtro hypochondrio dextrum verſus compellatur; ita ſaepe fit, ut caput tandem, modo tamen citius, modo tardius, recta in vaginam intret, & partus legitime ſuccedat. *Sin vero contra os uteri & caput foetus os iſchii ſiniſtrum reſpiciant*, manibus contrariae inſtituendae ſunt actiones: atque ex his etiam judicari poterit, quid faciendum, *ſi os uteri vel vertex foetus ad os ſacrum*, ut saepiſſime fit, *vel ad os pubis ſit converſum.* Nam ſi prius, os uteri ab oſſe ſacro altera manu removendum, altera venter ſupra oſſa pubis propendens externe repellendus, donec vaginae directe inſiſtat; poſtea foetus ulterior, ut alias fieri ſolet, (§. IV.) deſcenſus promovendus. De omnibus vero his caſibus notandum, *quod ſi brevi haec converſio uteri & foetus fieri non poſſit*, aut foetus jam paullo diutius in hoc ſitu haeſerit, ne aut foetus aut forte etiam mater pereat, praeſertim ſi ſimul ſanguinis ex utero profuſio, nervorum diſtentiones, aut animi defectiones ſuperveniant, *pedes ſint quaerendi*, iisque, ut ſaepe dictum eſt, foetus extrahendus, quem modum etiam praecedentibus tanquam faciliorem & promtiorem plerumque praefero.

XVII.

Denique unus ex difficillimis caſibus hodie merito agnoſcitur, *ſi foetus caput aliquando tam profunde in vaginam deſcendit, ut etiam conſpici queat; attamen ibi baereat & uberius egredi imo & manibus vix & ne vix quidem educi poſſit.* Haec enim poſitura in principio, ut modo praecedens, *ſub ſpecie boni & naturalis ſitus* etiam quam cautiſſimos plerumque *fallit*, ut ſupra jam §. V. dictum eſt, & tamen tandem, praeſertim quia foetus vivat an mortuus ſit, certe ſaepe ſcire non poſſumus, foetusque & mater facile pereunt, niſi is adhuc vel manibus vel ferramentis in tempore educatur. *Pro cauſſa hujus partus difficillimi plerumque caput nimis magnum* accuſatur: quod tamen, quia jam anguſtiſſimum os uteri tranſiit, cauſſa vera ut plurimum non eſt; ſed potius *os uteri & humeri foetus male diſpoſiti*: quorum alter oſſibus pubis, alter ſpinae dorſi inſiſtit, ut Hoornius recte notavit: dum plerumque in hoc ſitu etiam *auris altera ſurſum, altera deorſum reſpicit.* Quoniam vero humeri in hoc ſitu ab oſſibus pelvis retinentur, atque vix aut profecto non niſi difficillime, aut ſponte, aut manibus obſtetricantis removeri queunt, *duplex tamen adhuc via tentari poteſt*, & quidem 1) indicibus vel etiam duobus anterioribus utriusque manus digitis

De partu difficillimo & periculoſiſſimo.

gitis caput, praeſertim ſub ingruentibus partus doloribus, a pubis oſſibus deorſum inteſtinum rectum verſus ſenſim depellendum, ut ſic, quantum fieri poſſit, ad hoc inteſtinum & os coccygis deſcendat. Poſtquam hoc aliquoties factum eſt, omnibus quatuor utriusque manus digitis capiti circumjectis deſcendendum, *& vulvae labra iis pedetentim diducenda, ac ſimul tandem infra caput foetus vi reclinanda, ut hac ratione caput ex vinculis ſuis aliquo modo liberetur*: donec manus poſt aures vel poſt occiput applicari eisque caput ejici poſſit, id quod ſaepe, ut Hoornii obſervationes teſtantur, ſatis bene ſuccedit (*a*). Interdum vero hoc non ſuccedit, ſed *requiritur ſimul, ut brachium, praeſertim inferius, quaeratur*, hoc deinde educatur atque hujus ſimul ope foetus ab oſſibus pubis liberetur ac producatur (*b*). 2) *Altera via eſt*, ut poſtquam digitis, ſicut modo dictum eſt, caput, quantum fieri potuit, deorſum inteſtinum rectum verſus preſſum eſt, manus ſiniſtra, pollice excepto oleo inungatur, & ſub capite in vaginam eousque demittatur, donec extrema digitorum caput ita amplexa ſint, ut hoc tanquam globum fere contineant. Poſtea digitis dextrae manus a parte ſuperiore, ſub pubis oſſibus caput comprehendendum, & ſi dolores deficiant, jubendum, ut omni, qua poteſt, vi parturiens premat, quo foetum promoveat, eodemque tempore Medicus manibus ſuis utrinque caput trahit, ac ſimul labia pudendorum ac perinaeum poſt caput foetus a parte inferiore repellere ſtudet: id quod ſaepe ſatis feliciter, teſte Hoornio, pag. 150. & obſ. 28. p. 298. peragi poteſt. *Capite educto*, foetus circa collum altera manu comprehenditur, & caput oblique, ac vacillando quaſi, ſurſum trahitur; altera vero manu ſub collo in uterum demiſſa, vicinum brachium quaerit, apprehendit, educit, ac ſimul oblique trahendo foetum ſic vertit, ut ventri incumbat: quo facto, nullo fere poſtea negotio extrahitur, imo fere ſponte proſilit. *Quando vero omnibus biſce artificiis caput protrahi non poſſit*, quemadmodum quandoque incidere ſolet, ſicut non ſolum uſus, ſed & expertiſſimorum obſtetricantium Mauricaei, Deventeri, Hoornii, Mottii aliorumque exempla docent, *& matris ſenſim* vires imminuantur, aut nervorum diſtentiones, aut ſanguinis profuſiones largiores ſuperveniant, eique vitae certiſſimum periculum immineat, ut haec tamen conſervetur, nullum aliud tunc, niſi extremum remedium ſupereſt, nimirum *ut foetus, licet forte vivus adhuc ſit, tanquam mortuus, neceſſaria immiſericordia ſive crudelitate ferramentis educatur*: quia alias & illi moriendum eſſet. Hoc autem fieri poteſt, (1) vel *aperto capite*, ſcalpello aut forfice, *& cerebro digitis aut & cochleari extracto*: id quod poſtea collapſum facilius vel ſolis manibus, vel forcipe magna calcularia, vel ut Deventerus ſuadet (*c*), faſcia latiori, poſt caput injecta probeque contorta, prehenditur & educitur, eumque

(*a*) Conf. Hoornii obſervat. 27. 28. 29 & 30.
(*b*) Quemadmodum Hoornius pag. 148. lib. de arte obſtetr. idem docet.
(*c*) In arte obſtetric. pag. 272. & ſeq.

Digitized by Google

eumque etiam modum ſubinde ſuccedere cerebro non extracto, aſſeverat. *Sin vero minus adhuc ſuccedat, cerebro quamvis exemto,* humeri ab oſſibus pubis liberandi ſunt, foetusque iis protrahendus. Vel (2) unco Tab. XXXIII. fig. 17 & 18; cujus loco Hoornius in caſu neceſſitatis, tantum *clavum magnum*, paulo in unci formam incurvatum, cui laqueus, ut fortius trahi queat, junctus eſt, commendat; vel (3) peculiari machina tractoria Mauricaei, cujus figura apud ipſum videri poteſt, ſub nomine ductoris capitis ſive gallice, *Tire tete:* quae tamen uncis minus & Deventrio & Hoornio & mihi commoda videtur. Idemque fere & in aliis caſibus, ubi manibus foetus educi nequit, & cumprimis *etiam in quibusdam monſtris. duplici v. gr. capite praeditis, obſervandum eſt,* ſi mater vitae periculum incurrit (*a*)..

C A P U T CLIII.

Qua ratione partus emortuus ex utero excutiatur.

I.

QUandoquidem, intus emortuo partu, praeſertim ſi minus naturalis ejusdem poſitura fuerit, inſignem pariendi difficultatem mulieres ſentiunt, etiam atque etiam neceſſaria eſſe ipſarum per manus curatio conſuevit. *Saepe partus emortui educendi.* Neque vero propter unas nationes incidere, partu emortuo, tametſi vel maxime naturaliter idem compoſitus ſit, pariendi difficultas iſta ſolet; ſed partim inde provenit, quia, propter matris debilitatem, vel deficientem infantis commotionem, aut nullos omnino, aut ſaltem perexiguos partus dolores mulieres ſentiunt; partim etiam, quia *niſus iſte infantis mortui*, quo, tanquam ſtimulo mirifice alias naturalis promoveri partus ſolet, *deficit*; partim & denique quia infantes nonnunquam propterea in utero decedunt, quod juſto tempore in lucem prodire *propter pravum ſitum, aut nimiam capitis magnitudinem* aliamve malam conformationem, aut vulvae & cumprimis oſſium pubis, quale exemplum jam ſupra indicavi, anguſtiam haud valuerint. *Oportet autem hic ante omnia, & quam fieri poteſt, diligentiſſime, verene jam mortuus, an vivus adhuc infans ſit, explorare,* ne vivum adhuc infantem temere ac praemature in partu difficili ferramentis aggrediamur, eumque ſic vel interficiamus vel ſaltem graviter laedamus ac laceremus. Atque id ipſum magis etiam ideo, *quia maximam partem incerta ſunt atque fallacia, quae proponi communiter ſolent, dijudicationis hujus in utero indicia:* praeſertim ſi vel in axillam, vel

Ssssss 3 in

(*a*) Conf. Mauriceau lib. II. cap. 29. La Motte lib. IV. cap. 14. p. 669.

in clunes, vel in dorſum, vel & in alterutrum capitis latus converſus eſſe infans deprehenditur; ſiquidem his in partibus vel nulla omnino, vel ſaltem perobſcura & incerta vitae foetus in utero ſigna ſeſe oſtendunt; ita, ut facile mortuum exiſtimemus, qui tamen adhuc vivit, licet ſaepe valde jam a partu diuturniori ſit debilis.

II.

Signa partus emortui. Scilicet, (*ut ex hiſce ſignis praecipua tantum commemorem*) emortui eſſe in utero infantes communiter cenſentur, 1) ſi mulieres ex partu laborantes per aliquod tempus *nullam amplius omnino foetus jam tum maturi commotionem*, ſed gravem potius ac moleſtam in ventre molem quandam perſentiſcunt, quae in eam ſemper partem, in quam ipſae ſeſe convertunt, prolabitur: deinde 2) ſi *crebri horrores cum animi deliquiis atque deſidendi ſtimulo* ſive teneſmo mulierem praegnantem exercent; item 3) *ſi ſpiritus ex ore emiſſus graviter olet*; vel & 4) ubi peſſimi & cadaveri ſimilis *odoris materia ex utero profluit*; 5) *venter ſemper frigidus percipitur*. Similiter 6) Viardelio (*a*) & Goueyo (*b*) teſtibus, indubium partus emortui indicium habetur, *ſi meconium ſive nigrum illud infantum recens natorum ſtercus* ex vulva mulieris parturientis effluit. At enim vero contraria nonnunquam ratione rem ſeſe habere, jam dudum variis exemplis ipſe rerum uſus me edocuit, aliique idem jam ſaepius obſervarunt (*c*). Ut ne quid enim hic diſſimulem, fateri omnino cogor, memet ipſum olim, hoc atque aliis ſignis aliquando inductum, infantem aliquem pro emortuo habuiſſe, atque proinde velut emortuum eduxiſſe; quem tamen vivum poſtea adhuc extitiſſe cognoſcebam. *Certa igitur magis atque manifeſta* propemodum partus emortui *ſigna*, una cum recenſitis prioribus, meo quidem judicio, ſunt: (α) *ſi aut funiculus umbilicalis*, *aut ſecundae e vulva propendent atque frigent*, nullusque arteriarum pulſus in iis amplius perſentiſcitur. Similiter (β) ubi vel *in brachio*, *vel in pede aliquo propendente*, nullus pulſus, calor aut digitorum motus amplius, ſed frigus potius cum livore vel nigredine perſentiſcitur; praecipue *ſi cuticula vel ſponte*, *vel per admotos huic parti digitos ſtatim a cute reliqua reſolvitur*. Denique (γ) in infantibus in caput converſis adeoque naturaliter compoſitis haud prorſus improbabile mortis ſignum eſt, ſicubi iſta capitis pars, in qua cranii oſſa adhuc deficiunt, (Medici *bregma* ſeu *fonticulum* aut & *fontem pulſatilem* dicunt) inſigniter depreſſa & flaccida eſt, ut oſſa cranii vicina, quaſi acuta ac mobilia deprehenduntur, locusque hic nullum arteriarum pulſum amplius exhibet; nam ſi adhuc vivunt, haec pars dura & aliquo modo prominens percipitur, & quidem ſaepe cum pulſu arteriarum. Sed

(*a*) In libro *de arte obſtetricia*.

(*b*) In libro *de vera chirurgia* (*Chirurgie veritable*) pag. 428. quanquam ibi obſervationem aliquam contrarium evincens ſimul proponit.

(*c*) Ut videri poteſt apud Mauricaeum, in obſervat. Voelterum lib. cit. &c.

Digitized by Google

Sed cavendum tamen hic eſt, *ne ſtatim pro emortuis habeamus illos infantes, in quibus nullum arteriarum in capite pulſum perſentiſcimus.* Nonnunquam enim, praeſertim ſi debiles admodum ſunt infantes, ita quoque debilis eſſe arteriarum pulſus ſolet, ut percipi haud quaquam ab admotis digitis valeat. Certius vero ſignum eſt, *ſi cuticula quoque a cute cranii* recedit. *Si autem vere mortuus infans eſt*, humoreſque qui naturaliter foetum ambiunt, jam tum ex utero profluxerunt, citiſſimum parturientibus ferendum eſt auxilium; ne ſcilicet ab infantis emortui putrefactione, quae opinione citius fieri tunc ſaepe ſolet, graviſſimas noxas, febres peſſimas atque ipſum mortis periculum ipſae experiantur. *Quodſi autem citra partus dolores adeoque ante legitimum partus tempus, infans aliquis in utero emoritur, neque amnii liquor effluit;* tum, experientia quidem teſte, nihil impedit, quo minus *infans per aliquot ſeptimanas, imo menſes, intus in utero permanere* absque putrefactionis periculo poſſit; quemadmodum aliquot ejusmodi exempla novi (*a*), adeoque praeſertim ſi mulieres ejusmodi ceterum bene ſeſe habent, tunc ſatius videtur, donec ipſa natura tandem partus dolores concitet, foetumque emortuum propellat, exſpectare, quam medicamentis aut manibus adhibitis intempeſtive & violenter ipſum ejicere.

III.

Quid fieri debeat, ſi naturaliter compoſitus eſt infans.

Si ſub ipſis partus doloribus ac laboribus infans emoritur, nec tamen minus decenter, ſed naturaliter compoſitus eſſe deprehenditur; non ſtatim, quamdiu ſcilicet de morte non ſatis certi ſumus, *unci aut alia admovenda ſunt inſtrumenta*; imo quia mulieres etiam manus chirurgi non mox admittere volunt, *medicamenta roborantia* partumque non minus, quam partus dolores concitantia parturientibus praebenda; haud prorſus interim neglectis, praeſertim apud debiliores mulieres, *clyſteribus* valentioribus: ſiquidem ipſa cum ad excitandos partus dolores, tum ad expellendum foetum egregie utplurimum faciunt. Sed cautione tamen hic opus eſt, ne nimis magna copia medicamenta iſtiusmodi roborantia partumque promoventia adhibeantur, neve propter nativam eorundem vehementiam & calorem febres acutae aut periculoſa vel prorſus etiam lethifera ſanguinis profluvia concitentur. Itaque ſi parum aut nihil proficere iſtiusmodi medicamenta ſentiuntur, quamprimum, ne foetus in magnam putredinem abeat, ſtudendum, *ut manuum ope*, quibus ſimul dolores partus concitantur, educatur (*b*). Atque ut feliciter hoc procedat, *mittere ante omnia*,

(*a*) Memini me ejusmodi exemplum vidiſſe, ubi mulier per duos integros menſes, foetum mortuum & quidem ſine omni incommodo geſtavit, donec tandem partus dolores ſponte acceſſerint, & facili negotio foetum mortuum expulerint. Exempla alia apud plures autores reperiuntur.

(*b*) Haec operatio una ex antiquiſſimis jam eſt, uti videre eſt in HIPPOCRATIS lib. de morb. mulier. & ſpeciatim ex peculiari libello de foetus extractione. Conf. etiam FONTANI libellus de foetus extractione per uncum.

Digitized by Google

omnia, ut in vivo foetu, urinam mulier praegnans debet. Sin mitti naturaliter, propter compreſſum ab infantis capite veſicae collum, ſic ut haud raro contingit, urina nequit, per admotum catheterem aut femininum aut maſculinum, *Tab.* XXVII. *fig.* 1. 2. *ad* 5. illa educenda eſt. Educta urina, mulier vel in ſella quadam ad id propria (*Tab.* XXXIII. *fig.* 15.) vel & ſuper lectulo eum in modum deponatur, quem ſupra jam tum (*cap. praeced.* §. IV & X.) propoſuimus. Tum chirurgus alterutra, vel ſi fieri poteſt, utraque manu adhibita, quemadmodum capite praecedenti dictum eſt, *infantis caput, quomodocunque id apte fieri poteſt, prehendere, eundemque paullatim extrahere annitatur, aut pedes inquirat*, eisque foetum educat, ſi capite protrahi non poſſit. Praeterea tentari poteſt *modus ille faſciam paullo ampliorem* capiti injiciendi, quam ex Deventeri conſilio capite praecedenti §. XVII. laudavi. Si neque tunc quidem negotium ſuccedit, neceſſarium utique videtur, *idoneos quosdam uncos undique laeves hanc in rem adhibere*; qualis inter alios multos, quos autores delinearunt, ei eſſe poſſunt, quos Tab. XXXIII. fig. 17 & 18. imo etiam 22, qui duplici roſtro inſtructus eſt, exhibuimus: qui quam prudentiſſime infantis capiti idoneo loco, ut oculo, auri, ori, interdum etiam fronti vel occipiti ſunt infigendi, iisque foetus deorſum trahendo caute protrahi; vel ſi hi aliive ſimiles deficiant, more Hoorniano, *clavo magno, in unci ſimilitudinem inflexo* (*a*). Celsus vero, qui profecto expertus in hac curatione mihi fuiſſe videtur, ſapientiſſime ſuadet, ne quolibet tempore foetus trahatur. Nam ſi compreſſo vulvae ore, ait, id tentatum eſt (*b*), non emittente eo, infans abrumpitur & unci acumen in ipſum os vulvae delabitur; unde ingens periculum mortis ſequeretur. Igitur compreſſa vulva (*hoc eſt, doloribus ceſſantibus*,) conquieſcere; hiante vero, *hoc eſt, doloribus praeſentibus*) leniter trahere oportet. Trahere autem dextra manus uncum, ſiniſtra intus poſita infantem ipſum, ſimulque dirigere uncum debet. Hactenus Celsus. Quodſi autem forte infantis *caput usque adeo magnum exiſtit vel tam oblique poſitum*, ſic ut traduci per vaginam uteri integrum haud quaquam valeat, quemadmodum haud raro contingit, *aperiri juxta fonticulum alium, qui ſe offert, capitis locum, vel digiti, vel & ſcalpelli, vel forficis acutae* adminiculo idem oportet, extractoque per immiſſos digitos cerebro, ita deinde comprimi, ut promtius educi atque commodius ſecundum hactenus propoſitas rationes vel una vel utraque manu valeat. Mauricaeus equidem, celeberrimus & verſatiſſimus ille in arte obſtetricia magiſter, peculiare quoddam inſtrumenti genus, tam pro capite aperiendo, quam pro eo prehendendo, quod capitis ductor, gallice *Tire-Tete* appellat, & in ejus libro de arte obſtetricia videri poteſt, hunc in uſum proponit, quod inciſo juxta fonticulum per ſcalpellum anceps vel aliud vulgare, capite, feliciter identidem a ſemet ipſo in

(*a*) Vid. cap. praecedens §. X, II.
(*b*) Lib. VII, cap. 29.

in ejusmodi caſibus adhibitum eſſe memorat illudque vehementer extollit; ſed minus tamen, ut praecedenti capite jam diximus, neceſſarium inſtrumentum illud adeo compoſitum mihi videtur; quia, rite confectis iis, quae jamjam praeſcripta ſunt, ſatis promte atque feliciter absque illo, ſolis ſcilicet ſimplicioribus illis uncis fig. 17 & 18. aut clavo incurvo, aut ſola manu, aperto prius cranio, cerebroque exemto, ſicut ſaepius expertus ſum, extrahi foetus emortuus in tali ſitu poteſt (*a*).

IV.

Si foetus emortuus minus naturaliter eſt compoſitus.

Sin minus naturaliter compoſitus eſſe foetus emortuus deprehenditur, tum operam dare convenit, ut Celsus jam docuit, *ut manu apprehenſis pedibus idem convertatur atque extrahatur*, eadem prorſus ratione, quam circa infantes vivos minus naturaliter diſpoſitos ſupra capite praecedenti explicavimus, id quod haud difficulter ſaepe perficitur. In quo ipſo tamen negotio maxime adhibenda eſt cautio, praeſertim ſi jam tum a putredine corruptus foetus eſt, ne qua forte inter extrahendum juſto majori celeritate aut violentia adhibita, *caput infantis a reliquo corpore avellatur & in utero relinquatur.* Namque ubi hoc poſt eductum infantis corpus intus in utero remanet, nec mox educitur, antequam os uteri ſe claudit, in quam maxime graves noxas, quin & praeſentiſſimum vitae periculum mulieres conjiciuntur caputque deinde haud facile extrahi poteſt: adeoque opera danda, ut mox poſt foetum extractum quoque educatur.

V.

Si caput, extracto corpore, intus remanet.

Quandoquidem autem, cum propter rotundam figuram, tum & propter mirificam lubricitatem ſuam non ſatis commode manu prehendi avulſum intusque relictum caput poteſt, ſane haud abs re faciunt, qui, digitis in os hujus capitis, aut in foramen magnum oſſis occipitis protinus injectis, protrahere ſatagunt. Quo equidem adhibito artificio feliciter egomet iſtiusmodi infantum capita identidem ex utero ſatis facile & absque inſtrumentis eduxi. Sin digiti haud ſufficiunt, *linteum aliquot inſtar faſciae ulnae longitudine & quatuor fere pollicum latitudine in uterum immittatur*, & facta eo anſa comprehendatur, ita ſaepe ſatis commode hoc educitur. *Alias etiam uncus aliquis*, huic negotio accommodatus, ex modo laudatis in infantis emortui vel os, vel orbitum, vel nares, vel occipitis foramen, vel & in ſimilem partem aliam, firmiter infigi poteſt, ſubmiſſa prius, ex Celsi praecepto §. III, capiti manu ſiniſtra, qua uncus intus etiam dirigitur, ne uterus inde violetur, ac poſtea paulatim & quam providiſſime caput relictum ope hujus unci & manus ſimul extrahere convenit. *Quod ſi forte nimis magnum eſt*, id prius altera manu ad os uteri

Ttttt addu-

(*a*) Idem docet Deventerus & Hoornius Suecus, lib. de art. obſtetric.
(*b*) Lib. VII. Cap. 19.

adducendum, altera aperiendum, cerebrum ejiciendum, & poſtea reliquum manibus aut ſimul unco quam cautiſſime educendum. Clariſſimus Amandus, vir in arte obſtetricia experiiſſimus, ne uncis facile uterus mulieris laedatur, peculiari ſacculo quodam in forma retis fabrefacto, hanc in rem utitur, quo caput comprehendit, ope funiculorum illum claudit, ſic ut caput intus comprehendatur, ac deinde illud poſt injectum ſacculum abſque periculo extrahit (*a*): qui vero admodum difficulter capiti injicitur, praedictique modi profecto facilius & minori apparatu ſuccedunt.

VI.

Si brachium ex utero propendet. Nonnunquam infantes, in ipſo partu intermorientes, ita inſigniter *brachium ex mulieris pudendis protendunt*, ut, propter haereſcentem in anguſtiis illis humerum adeoque nec brachium in uterum reponi illud haud quaquam valeat, imo nec debeat, praeſertim ſi jam diu ita haeſit. Quod ubi fit, manifeſtumque mortis indicium (§. 1. *litt. B*) adeſt, *brachium ſcilicet lividum vel nigrum ac frigidum*, *pulſus in arteria carpi abſentia nullus amplius motus in hujus brachii digitis*, & *receſſus cuticulae a cute*, tentandum prius eſt, an, femina prius reclinata & in convenientem ſitum diſpoſita, manui chirurgi juxta brachium foetus acceſſus adhuc detur in uterum parturientis, & ad pedes foetus. Quod ſi fieri poteſt, quemadmodum revera ſaepe fit, praeſertim ſi partus nondum diu duravit, *pedes infantis ſine mora ſunt quaerendi*, eiſque ipſe infans praedicta ſuperius ratione, ſicuti vivus, extrahendus. *Sed ſi vel propter nimis tumidum brachium, vel propter uterum nimis conſtrictum manus chirurgo in uterum demitti nequeat*, id quod tamen raro incidit, vel extorqueri ex ſcapulae articulo, vel quam cautiſſime *reſcindi brachium juxta humerum oportebit.* Longe vero optimum hic eſt, quam diligentiſſime brachium prius extendere atque in unum ſenſum diu contorquere, quam ſcalpellum admovetur. Sic enim, partim extenſis, partim diſruptis ligamentis, accuratius & ſecurius exſcindi ex humero brachium poterit. Ne autem ipſa forte ſimul parturiens graviter ſcalpello attingatur, ſcalpellum quoddam capitatum ſeu ſphaerula circa apicem munitum, quale Tab. V. fig. 4 & 5. exhibetur, hic quondam aliquoties feliciter adhibere ſolitus ſum. *Reſciſſo brachio*, *experiri convenit*, *an nunc manu pedes comprehendi*, eiſque comprehenſis extrahi foetus poſſit.

VII.

De uncorum uſu, & praeſertim meorum. Sed quandoque, *vel propter firmius in uteri collo haereſcentem humerum*, *vel foetum transverſum* & uterum vehementiſſime conſtrictum, qui foetum quaſi in globum conſtringit, ut manibus dirigi nequeat, magnoſque crucia-

(*a*) *Nouvelles obſervations ſur la pratique des accouchemens*, *pag.* 241. & Garengeot *traité des inſtrumens*, edit. II. pag. 341.

cruciatus, quos manus immittenda ejusmodi in caſu parturienti ſaepe creat, ita ut iis ſuſtinendis vix pares ſint, imo periculum ſit, *ne uterus adhibita majori vi rumpatur*, atque mulier ita interficiatur (*a*), vix ac ne vix quidem eam tam alte, quam pro pedibus quaerendis ſaepe opus eſt, inſerere licet. Igitur tunc, ex Celsi jam dato conſilio, conſultius eſſe puto, *pectus atque abdomen infantis*, *vel digito*, *vel forſice acuto*, *vel unco* Tab. XXXIII. fig. 17 & 18. *adhibito*, *provide aperire* (*b*) extractisque viſceribus atque inteſtinis, vel & coſtis nonnullis, videndum, an corpore hunc in modum extenuato, propiusque ad collum uteri accedentibus clunibus, pedes reperiri, iisque repertis ſic tandem protrahere foetum liceat: id quod ſemper, quoties hoc feci, feliciter mihi ſucceſſit. *Si qua autem forte*, quemadmodum ſubinde accidere propter nimis coarctatum uterum conſuevit, *pedes nondum apprehendi queunt*, tum clunes protinus a ſubjecta manu comprehendi, ſupraque in eosdem immiſſo unco protrahi debent. Namque tum pectus atque caput ſua velut ſponte inſequuntur; ſed ita tamen, ut, ne quid diſſimulem, aliquae prius haud raro partes a reliquo corpore avulſae ſint (*c*). *Ne vero*, *dum hoc ago*, *graviter hic uterus ab unco afficiatur*, ſingularis in eo moderando neceſſaria eſt prudentia, atque ſimul quam maxime neceſſarium mihi viſum eſt, *manubrium ejus ita ſulcare*, ut ſolius tactus beneficio dijudicare ſemper valeam, quomodo dirigi inſtrumentum debeat, *ut pars ejusdem acuminata nunquam ad uterum*, *ſed ad foetum ſemper ſpectet* (*vid. Tab.* XXXIII. *fig.* 19. litt. a a a a) id quod in manubriis ſine ejusmodi notis obſervari rite non

(*a*) *Uterum disrumpi poſſe in partu*, non ſolum ipſe exemplum vidi, ſed & plura exempla apud autores deſcripta ſunt. Conf. diſſ. noſtra de foetu ex utero matris mature excidendo, Stalpart. van der Wiel in obſervat. aliique.

(*b*) *Sunt quidem*, *qui gloriantur*, *ſe foetus ſemper ſine ferramentis educere poſſe*, & in eos acerbe invehuntur, qui quandoque ferramentis ejusmodi in caſibus difficilioribus utuntur; inter quos cumprimis eſt Viardelius, Deventerus & Mottius ſive *de la* Motte, *Traité des Accouchemens*, & ii, qui approbarunt ejus librum. Interea tamen non ſolum in Deventeri, ſed & in Mottii libro exempla referuntur pag. 418. 424. 426. 431. ubi ambo manibus ſolis rem expedire non potuerunt; ſed ad ferramenta confugere coacti fuerunt. Ita ut gloriationes mihi, Mauricaeo, Voeltero & Hoornio Sueco, tantum videantur eorum, qui hoc aſſeverant, aut non ſatis difficiles & inveterati caſus ipſis inciderunt: dum revera ſubinde quam difficillimi occurrunt, ubi manus ſolae, quantopere etiam annitebar, non ſufficiebant. Conf. Hoornii obſervat. 29. 30.

(*c*) Viardelius, qui *magno molimine ferramentorum uſum in foetu etiam mortuo extrahendo impugnare & rejicere conatur*, atque ad ſuam ſententiam confirmandam exemplum refert, ubi foetum mortuum capite in vagina uteri haerentem, ingenti labore, poſt horam tandem manibus extraxerit; mater vero ex gangraena vulvae paullo poſt mortua ſit. Profecto ſi uncus hic mature capiti hujus infantis rite infixus aut etiam cerebrum prius evacuatum fuiſſet, intra pauca horae momenta & fere ſine dolore educi, imo & certius ſervari mater potuiſſet. Nam diuturnis illis manuum in utero agitationibus ac moliminibus, quibus brachia foetus quaeſivit eumque iis tandem eduxit, longe vehementius mater & uterus ejus laeditur, quam ſi uncus prudenter capiti foetus injicitur, eoque foetus protrahitur.

Digitized by Google

poteſt; unde factum eſt, ut ſaepe uterum & veſicam miſere laceraverint. Hac autem ſimul adhibita prudentia quamplurimos infantes mortuos feliciter egomet hac ratione ex utero eduxi, mulieresque ſine omni relicta noxa ſervavi. In hoc manubrio *etiam notari meretur*, *quod*, quoniam quandoque foetus, praeſertim ſi valde magnus, tam vehementer conſtrictus eſt in utero, ut una manu mea, quia altera in utero ſub foetu eſt, vires ſufficientes pro ejusmodi foetu extrahendo non habuerim (*a*). Quare ubi hoc incidit, circa partem b b, *quae collum ejus dici poteſt*, laqueum injeci ſatis robuſtum, quem obſtetrix vel alia adſtans mulier tunc prehendere, & extractionem, dum ego manubrio traho & ipſam ſimul trahere jubeo, promovere valde poteſt: quae commoda in vulgaribus cylindricis aut anguloſis manubriis deſunt.

VIII.

Forcipum hac in re uſus. Neque vero prorſus abs re faciunt, qui *forcipes paulo grandiores*, quales nimirum ad educendos calculos ſupra (*Tab.* XXVIII.) deſcripſimus, hunc in finem certis in caſibus proponunt, atque uncis ceterisque inſtrumentis omnibus cum Ryffio, antiquo chirurgo, Germano (*b*), & celebri quondam Jenenſium Medico ac chirurgo Slevogtio (*c*) anteponunt, propterea quod non ſolum uterus haud ita facile quam ab uncis prehendi, adeoque nec lacerari, verum etiam chirurgi manus non laedi ab iisdem valeat. Interea tamen haud minor diligentia in uſu forcipum quam uncorum adhibenda videtur, ne ſcilicet os aliave pars uteri eis arripiatur, isque vel protrahatur, vel miſere laceretur.

IX.

Hoornii peculiare artificium. Hoornius ſaepe laudatus adhuc peculiarem, novum, eumque breviorem modum, *foetum mortuum cum brachio arctiſſime in vagina uteri baerente*, invenit atque deſcripſit: qui in eo conſiſtit, ut, quando ad pedes pervenire nequit, collum, utpote quod in foetibus valde adhuc tenerum eſt, vel ſcalpello a reliquo trunco reſecet, vel unco idoneo quam cautiſſime auferat. Hoc enim facto, vel ſponte mox prorumpit ex utero foetus, vel tamen, dum brachium propendens attrahitur, quod Medico tunc loco habenae inſervit, quam facillime excutitur. Caput vero deinde ſeorſim mox vel manu, vel aliis antea propoſitis artificiis, ſi manus parum eſſet, ejiciendum. Monere tamen volui, Celsum idem jam praecepiſſe in caſu, ubi foetus ſine prolapſo brachio fere transverſus ſitus eſt, & cervix replicatur retroque caput ad reliquum corpus ſpectat, forte ut in Tab. XXXIII. fig. 8. Nam ait, *remedio eſt*, *cervix praeciſa*, *ut ſeparatim utraque pars auferatur.*

X.

(*a*) Hac de re etiam conqueritur Hoornius in ſuis obſervationibus.
(*b*) In libro ipſius *de arte obſtetricia.*
(*c*) Vid. *ejus program. de inſtrum. Hippocrat. ad foetum extrahendum.*

Digitized by Google

X.

Cautio circa uſum inſtrumentorum.

Ceterum quamvis ferramenta ego non rejiciam, ſed eis, ubi neceſſitas id exigit, utar, iterum tamen atque iterum hic admonendum eſſe cenſeo, *ea non niſi ſumma neceſſitate illud exigente atque tum demum educendis ex utero infantibus admovenda eſſe, quum nihil omnino ſpei reliquum eſt, fore, ut ſolarum manuum ſubſidio extrahere ipſos liceat*, aut puerpera ex longiori mora in vitae periculo verſetur. Tutius enim manibus, quam inſtrumentis expediri hic in loco fere obſcuro rem poſſe, quilibet per ſe intelligit. Similiter chirurgi etiam atque etiam denuo hortandi ſunt, *ne inſtrumenta prius admoveant, quam de foetus in utero haereſcentis morte fuerint certiſſimi.* Vix enim abſolvi ab imprudentiae, negligentiae imo crudelitatis vitio chirurgi illi poſſunt, qui foetum adhuc vivum atque diſcerptum vel dilaceratum ex utero protrahunt; niſi peculiares cauſſae & cumprimis etiam ingens debilitas ac brevi metuenda mors matris, ſi foetus diutius relinqueretur, id exigant: hoc enim in caſu, quamvis Romanae eccleſiae doctores hoc admittere nolint, ut jam ſupra cap. de partu caeſareo indicavi, *tamen ne duo ſimul pereant, quorum alter ſervari poteſt*, conſentientibus viris eccleſiae noſtrae doctiſſimis, foetui, cumprimis ubi dubium eſt, an adhuc vivat, ut mater ſervetur, vim inferre, hoc eſt, ferramentis eum extrahere, ſalva conſcientia licet (*a*). Tametſi vel ſagaciſſimi etiam chirurgi hac in re humani aliquid interdum paſſi fuiſſe memorantur, ut *foetum, quem ipſi, puerpera & adſtantes mortuum crediderant, adhuc praeter opinionem vivum vel ſemivivum extraxerint* (*b*). Quam equidem propter cauſſam mirum neutiquam videtur, quod Celsus *partum ex utero excutiendi artem inter quam maxime periculoſas atque difficillimas, quae ſummam prudentiam moderationemque deſiderant, numeraverit* (*c*): quia ea operatio interdum per plures horas durat, atque inter graviſſimos labores chirurgo multum ſudoris atque virium exprimit. *Contra vero ubi foetus adhuc certe vivit, & parturiens mulier adhuc robuſta ſentitur, nunquam ferramenta injicienda ſunt* (*d*). Ceterum, quae ad extendendum ute-

 rum.

(*a*) Conf. Hildani epiſt. 3 & 4. Valentini epiſtola, *an liceat foetui vim inferre, ut ſervetur mater* Francof. 1720. Hoornius Suecus, lib. ſaepe citat. variis in locis. Voelterus lib. cit. cap. 7. Beckeri Paedioctonia inculpata ad ſervandam puerperam 4. Gieſſae 1729. & quae nos ſupra cap. CXIII. de partu Caeſareo hac de re prolixe ſatis propoſuimus.

(*b*) Conf. Hildanus in epiſt. de *hernia* uterina, itemque in epiſtola 3 & 4. & Mauricaeus obſ. 584.

(*c*) *Medicinae libro* VII. *cap.* 29.

(*d*) Conf. de hac re etiam Bohnius in diſſ. de Abortu ſalubri, qui matris primariam curam his in rebus eſſe docet, itemque Boerhavius, qui in Aphor. ſuis §. 1309. vult, ut *ſi mater & foetus ſimul ſervari non poſſent, alter eorum ſervetur.* Melius enim, ait, eſt perire vel aliter periturum foetum, ſalva matre quam perire certo utrosque, ut & Stalkopffii epiſt. qua inquiritur, *utrum maritus ſalva conſcientia a medico poſtulare poſſit, ut in ſalutem conjugis foetui vivo, imo & adhuc robuſto manus inferat violentas?* in Annal. phyſico-medic. Vratiſlav. An. 1719. pag. 750. atque quaeſtio in caſu neceſſitatis gravibus rationibus affirmando deciditur.

Digitized by Google

rum applicari a quibusdam hic ſolent, *uteri ſpecula*, ab Albucasi, Scultero, Mauricaeo aliisque delineata meo quidem aliorumque quamplurimorum hodie Medicorum ac Chirurgorum judicio parum utilia, quin & propter facilem uteri laeſionem haud parum quandoque perniciosa ſunt cenſenda.

CAPUT CLIV.

De nimio ſanguinis apud mulieres gravidas profluvio, quod vulgo uteri hæmorrhagiam *appellant.*

I.

Unde hoc malum oriatur.

QUando mulieri gravidae, eidemque cumprimis partui vicinae, ſanguis isque modo parcus, modo copioſus, per naturalia effluit, *haemorrhagia uteri* hoc profluvii genus appellari ſolet, a menſium fluxu, quia in gravidis contingit, longe diverſum. Oriri apud nonnullas prioribus praeſertim menſibus ſolet a ſanguinis abundantia; qua vel vaginae uteri, vel ipſius uteri quaedam vaſa ſanguifera aperiuntur, & ſanguinem abundantem atque ſaepe ſimul paulo fervidiorem emittunt; ſaepius vero & utplurimum, ultimis menſibus, *a placenta ab utero, vel ex parte vel in totum reſoluta:* id quod vel a vi quadam externa, ut lapſu, ſaltu, ictu aliove vehementiori motu fieri poteſt; vel a ſanguinis nimia copia aut fervore; vel, ut recentiores quidam ſuſtinent, *a placenta ori matricis adhaerente*, ſed graviditate ad finem vergente, dum os uteri ſenſim ſe dilatat, inde diducta & quaſi avulſa (*a*): unde non poteſt non fieri, quin quo magis os uteri a partus doloribus expanditur, eo magis placenta inde avellatur, eoque major ſanguinis profuſio inde ſubſequatur; quae propterea ſaepe tam vehemens eſt, ut mulieres parturientes haud raro brevi quam maxime debilitet, periculumque ſit, ne, niſi opportune, antequam ſcilicet nimis debilitetur, (id quod ex ingruentibus animi deliquiis conſtat) foetus manibus extrahatur, una cum ipſo infante mater ipſa brevi perimatur (*b*).

II.

(*a*) Vid. Hoornius, Suecus, lib. cit. pag. 27. Brunneri diſſ. de partu p. n. ob ſitum placentae ſuper orificium internum uteri. Argentorati edita 1730. & Stuarti diſſ. de ſecundinis ibid. A. 1736. evulgata p. 36.

(*b*) Anno 1737. hic Helmſtadii gravida partui vicina, alias ſatis robuſta, inopinato tam vehementi ſanguinis ex utero profluvio, ſine externa aliave manifeſta cauſſa, corripiebatur, ut intra unius horae ſpatium, licet obſtetrix ſatis perita praeſens fuerit, diem obierit. Maritus moroſus ſectionem cadaveris, quam deſiderabam, admittere noluit, adeoque cauſſam hujus mortis ſubitaneae indagare non potui.

Digitized by Google

II.

Malum hoc cum ex relatione aegrae, tum ex viſu copioſi ſanguinis profluentis ſatis cognoſcitur; verum utrum ex vagina tantum, an ex utero quoque proveniat, *vix niſi exploratione oris uteri per digitos dignoſci poteſt.* Nam ſanguinis hunc fluxum non niſi ex vagina provenire conſtat, *quando digitis in vaginam demiſſis, os uteri clauſum deprehenditur*, atque ſimul haemorrhagia parca aut modica ſolum eſt. Contra *ſi haec larga & ſimul os uteri apertum reperitur*, atque in eo non caput infantis, *ſed corpus quoddam ſpongioſum*, quod placenta eſſe ſolet, digitis percipitur, ſanguinem ex ipſo utero, ob placentam vel ex parte vel totam, ut diximus, ſolutam, provenire indicat; qui caſus priori longe eſt periculoſior. Praeterea *quo largius eſt illud ſanguinis profluvium, eo magis periculoſum eſt*, & niſi, incidente animi defectione promtum auxilium adhibeatur, & foetus & mater vitae periculum incurrunt. Imo quando mulieris ejusmodi manus jam ſunt frigidae, oculi caligant, pulſusque valde debilis, ac ſudor frigidus una cum nervorum diſtentione adſint, quemadmodum in vehementi tali profluvio tandem, ſed modo citius, modo tardius, fieri ſolet, malum plerumque deſperatum & mors prae foribus eſt: adeoque a manuum curatione tunc praeſtat abſtinere, ne Medicus interfeciſſe videatur, quam ſors ſua, (hoc eſt alia cauſſa) peremit. *Dignoſis & prognoſis.*

III.

Si a ſanguinis copia & orgasmo ſive calore juſto majore haec ejus profuſio oriatur, ſaepe ſanguinis e brachio miſſione, atque medicamentis ſanguinis calorem nimium temperantibus, imo & blande adſtringentibus, adjuncta ſimul quiete corporis & mentis, victusque legitima ratione cohibetur. *Sed ſi haec profuſio ſit largior*, ex ipſo utero proveniens, *atque remediis his non cedat*, ſolutae ab utero placentae ortum plerumque debet; quae proinde non, niſi foetu & ſecundis manu extractis, cohibetur; quia uteri vaſa ſanguifera aperta, & a foetu intus contento diducta, ſe, quamdiu foetus intus eſt, conſtringere nequeunt. Itaque quando cognoſcimus medicamenta parum proficere, contra autem fluxum ſanguinis continuare imo augeri, gravidamque magis magisque debilitari, imo animo linqui, nihil aliud auxilii ſupereſt, quam foetus promta per manum ex utero extractio: quae his fere adhibitis artificiis perficitur. *Quomodo hae mulieres curandae.*

IV.

Ante omnia mulier ſuper menſa lectulove transverſo ſupina, calcaneis retractis diductisque probe cruribus atque clunibus paullo elevatis, ita deponatur & contineatur, quemadmodum circa partum difficiliorem jam ſupra indicavimus. Eo facto, chirurgus manum oleo ſeu pinguedine inun- *Quomodo foetus extrahendus.*

Digitized by Google

inunctam per vulvam ad usque ipſum uteri oſculum blande demittat, primoque, niſi jam hoc per ſe, ut quandoque fit, ſatis pateat, unum, mox binos, denique reliquos paullatim digitos, ſed ſumma tamen cum moderatione in uterum inſerere idemque ſic ſenſim ſenſimque diducere ſtudeat, ut integram tandem manum intromittere valeat. Quod ipſum equidem quam difficulter ſaepe fieri ſoleat, dici vix poteſt, praeſertim ſi placenta, ut haud raro in his caſibus fieri ſolet, circa os uteri ſita ſit, eique magna ex parte adhuc cohaereat. Attamen ſumma ope atque induſtria, ut hoc fiat, niti decet; atque placenta, ubi minime adhaeret, digitis & tandem manu in tantum leniter removenda, quantum opus eſt, ut haec integra immitti queat; cavendo, ne major, quam pro manu immittenda opus eſt, placentae ab utero ſeparatio fiat: quia hac ipſa largior, quam jam eſt, ſanguinis profuſio, quae mortis cauſſa eſſe poſſet, concitaretur. *Si ab utero ſoluta circa os uteri haereret*, & chirurgo impedimento, ne ad foetum accedere poſſet, eſſet, eam ante foetum extrahit Hoornius (*a*), & deinde foetum. Vel *ſi placenta nimis hic cum ore uteri concreta eſſet*, quam ut manum ſuam chirurgus immittere valeret, digitis ea perrumpenda, donec manui acceſſus pateat; Naturae enim negotium committere aut per exſpectationem hic curare velle, nimis periculoſum bonoque Medico indignum eſt, adeoque minime ſuadendum. Manu itaque in uterum depreſſa, pedes infantis mox quaerendi, eisque foetus, quamvis etiam forte nondum maturus ſit, ut mater ſervetur, extrahendus. Sed *quia foetus membranae tunc ſaepe nondum ſunt diſruptae*, diſcerpi per admotos digitorum ungues prius debent, vel etiam per uncinulum, ut ſupra jam diximus, ſi duriores ſint, ut pedes rite comprehendi queant; qui tunc ut plurimum facile deprehenduntur, quia ori uteri plerumque in his caſibus vicini ſunt. *Sed ſi membranae foetus jam diſruptae*, ut quandoque fit, percipiuntur, id quod ex partibus foetus nudis cognoſcitur, non opus eſt, eas diſcerpere; ſed mox, ut dictum eſt, pedibus foetus comprehendendus atque educendus. Fieri id ipſum faciliori negotio conſuevit, ſi pedes ori vulvae imminent. Longe vero difficilius exiſtere operandi negotium iſtud ſolet, ſicubi jam in caput converſus & ad partum paratus eſſe foetus deprehenditur: quia ſatis firmiter comprehendi caput lubricum hic vix poteſt; neque pedes tunc, quia ſurſum ſpectant, tam facile reperiuntur. Interea tamen omni ſtudio inveſtigandi, eisque foetus educendus. Foetu hunc in modum ex utero matris educto, ſtatim etiam & *ſua velut ſponte excidere ſecundae*, *utpote ſatis jam tum reſolutae*, *utplurimum conſueverunt*; ſed ſi forte ex parte adhuc adhaereant, manu leniter ſolvendae & ejiciendae. *His protractis*, *ſanguineque concreto intus latente manu expurgato*, (ne dolores poſt partum concitet) ſenſim ſenſimque parcius fluere, tandem autem, praeſertim poſt obſer-

(*a*) Lib. citato pag. 28.

Digitized by Google

obſervatam quietem ſtrenuam atque adhibita medicamenta convenientia interna & externa, penitus conquieſcere ſanguis ſolet: quia uterus jam ſe ac ſimul vaſa ſua antea aperta conſtringit, atque hoc ipſo ſanguinis profuſio paulatim ceſſat. Interim ut facilius una cum ſanguine reparari vires in mulieribus his aegris eisque utplurimum valde debilibus queant, eadem omnino hic ſunt facienda, quae univerſe poſt ſanguinis profuſiones nimias ſupra commendavimus. Scilicet ſaepius modice calidas praebere illis ſorbitiones convenit: quales nimirum e juſculis quibuscunque, lacte calido, amygdalarum emulſione, vel & gelatinis, vel denique e cereviſia calida praeparantur, aquisque ſimul ac potiunculis roborantibus. Ceterum obſervaſſe hic juvabit, mulieres iſtiusmodi aegras, niſi ante horam ſextam ipſae intermoriantur, fere ſemper convaleſcere; quia interea ſanguinis fluxus ceſſat, & mulieres hoc ipſo tempore a novis eisque tenuibus alimentis rurſus aliquales vires colligunt; reliquas autem, quae decedunt, a nimia ſanguinis profuſione & inde pendente nimio virium defectu, ob nimis tardam foetus extractionem abſumi: adeoque haec foetus extractio in ſimilibus caſibus, ut jam monuimus, non nimis diu, hoc eſt, non ultra inſtantes animi defectiones, differenda. Novi multas mulieres, quae vel ex rejecta aut neglecta hac curatione, vel ex nimis tarde ea admiſſa, in flore aetatis perierunt. Curationis hujusmodi exempla qui noſſe cupiunt, inter alios etiam MAURICAEUM velim conſulant (*a*).

CAPUT CLV.

Quomodo ſecundas ſive ſecundinas extrahere conveniat.

I.

Si facile reſolvi ſecundae poſſunt.

SEcundinae, veteribus *ſecundae* dictae (*b*), ſunt eae partes, quae foetu edito, *ſecundo quaſi partu a puerperis eduntur*, conſtantque ex funiculo umbilicali, membranis, chorio ſcilicet & amnio, quibus foetus in utero incluſus erat, & denique ac potiſſimum ex *placenta*, *uterina* dicta: hac enim excluſa, etiam reliquae utplurimum excluſae ſunt. Dico utplurimum: nam interdum, excluſa placenta, *membranarum pars utero adhaerens intus remanet*, & putrefactione multa gravia mala concitat (*c*). Hae ſaepius ſtatim ab expoſito in lucem infante, ac ſua velut ſponte, exci-

 dunt,

(*a*) Obſervations ſur la groſſeſſe, *vid index titulo*: Perte de ſang & obſervations derniers, obſ. 89.

(*b*) Vid. CELSUS lib. V. cap 25. & lib. VII. cap 29.

(*c*) Teſtantur hoc PAUCUS l. c. p. 499. & 504. atque AMANDUS lib. cit p. 38.

Digitized by Google

dunt, vel niſus beneficio a puerpera exprimuntur. Sed interdum tamen ſingulari prudentique ſtudio reſolvere ipſas convenit: quando ſcilicet foetum natum non ſequuntur, vel ob inſignem magnitudinem (*a*), vel quando forte cum utero fortius cohaerent, aut quando poſt abruptum, ob quamcunque cauſſam, funiculum umbilicalem placenta cum annexis membranis foetus intus remanent. Niſi enim quamprimum ipſae excutiuntur, maximum utique periculum eſt, ne os uteri claudatur, ut poſtea vel difficilius prorſus non exeant, eaeque intus putreſiant, atque graviſſimos cum malignis febribus dolores, aut *lethiferas ſanguinis profuſiones* (*b*), quin & mortem ipſam, ut quamplurimi teſtantur autores, concitent (*c*). Non ſum equidem neſcius, *Medicorum aliquibus eam ſecundarum extractionem, quae manu fit, ſupervacuam ideo videri*, quod ipſae vel brevi ſponte, vel etiam jam tum putrefactae poſt aliquot demum dies, imo hebdomades per ſe nonnunquam procidant (*d*); ſed magis tamen providum atque tutum eorum judicium eſſe arbitror, qui, ad ejiciendas ex utero ſecundas; niſi naturaliter foetum mox ſequantur, manum continuo adhibendam, cum Hippocrate, Celso plurimisque recentioribus Medicis praecipiunt (*e*): quia quamplurima proſtant exempla, mihique ipſi varia nota ſunt, ubi puerperae relictis ſecundis miſere a variis gravibus malis, ut doloribus enormibus, profuſionibus ſanguinis vehementibus, febribus peſſimi moris conflictatae vel omnino mortuae ſunt. Igitur, niſi gravis quaedam ratio contrarium poſtulaverit, non ſunt demittendae, ſed tamdiu contineri mulieres, foetum enixae, in ſedili ſuo vel alias conſueta partus poſitura debent, donec a ſecundis omnibus, dum pars relicta ſaepe gravia mala movet (*f*), decenter ſunt liberatae. Oportet autem hic ante omnia providere, ut celeriter & mox poſt partum, ubi uterus adhuc ſatis apertus, ſingula expediantur: ne ſcilicet, prouti fieri naturaliter ſolet, os uteri poſt foetum editum, ſenſim rurſus coarctetur, & manibus deinceps acceſſus denegetur; adeoque poſthaec vel plane non, vel ſaltem difficulter admodum extrahere, quicquid alieni intus remanſit, liceat. Niſi ergo ſecundae, confecto partu, ſtatim ſequantur, mox ad ductum funiculi umbilicalis dextra in uterum immittenda,

(*a*) Vid. hac de re Mauricaei obſ. 526.

(*b*) Conf. ejusd. obſerv. dernieres obſ. 25.

(*c*) Ut Tulpius lib. 4. obſ. 42. Mauriceau multis in obſervationibus, Cohausius in Lucina Ruyſchiana; qui multa exempla multis ex ſcriptoribus collegit.

(*d*) Hoc cumprimis Cel. Ruyschius ultimis vitae ſuae annis docuit, in libello 1725 & 1726. Amſtelodami, de uteri placenta, edito.

(*e*) Referendi huc, praeter caeteros, ſunt Hildanus in epiſt. ad Doeringium, Guillemaeus, Mauricaeus, Rulovius, Dionisius, Paucus, Viardelius, Deventerus, Mottius, Hoornius Suecus; & cumprimis Leporinus ac Cohausius peculiaribus libellis contra Ruyschium, itemque *diſſert. de non differenda ſecundinarum extractione* Horttranfti, Lipſiae 1735. edita 4. & Stuarti de ſecundinis, Argentorati 1736, aliique.

(*f*) Vid. Deventer. l. c. cap. 33.

tenda, placenta prehendenda atque blande educenda (*a*); *ſed ſi paullo fortius intus adhaereat*, neceſſarium omnino eſt, infantis funiculum umbilicalem ex utero propendentem ea ratione abſcindere ac prope foetus umbilicum ligare, quam ſupra (*cap.* CXI.) deſcripſimus: tum funiculi reſecti & cum placenta adhuc nexi parte extrema ductibus aliquot circum ſiniſtrae manus digitos gnaviter involuta, dextra vero, duce hoc funiculo umbilicali, in uterum demiſſa & ipſi placentae admota, vid. Tab. XXXIII. fig. 9. leniter trahere manumque blande agitare, donec tandem ſecundae ab utero recedant, & trahentem ſequantur (*b*). Si ne ſic quidem negotium adhuc ſuccedit, non ſolum altera manu, vel etiam ab adſtante muliere, fricandûs blande venter eſt, quo ipſo ſubinde facilius ſolvitur; verum etiam hortandae mulieres ſunt, ut tuſſis atque ſaepe repetiti niſus beneficio, perinde ſcilicet, ac in ipſo partus negotio fieri ſolet, exprimere paulatim ſecundas nitantur: ita ſaepe ab utero ſolvuntur & deinde facile ejiciuntur. Ceterum ſumma in trahendo funiculo umbilicali & placenta neceſſaria moderatio eſt, ne qua forte paulo fortiori tractione uterus, ut quandoque imprudentibus obſtetricibus contingit, ſimul extrahatur, unde ſummum vitae periculum, ſicut infra uberius exponemus, imminet. Praeterea *educta placenta manus iterum*, ſicut Celsus olim jam rectiſſime praecepit (*c*), *in uterum demittenda*, eaque non ſolum grumi ſanguinis concreti, ſi qui adſunt, aut etiam *ſecundinarum forte relictarum fruſtula* expurganda, quae alias relicta dolores vehementes poſt partum & profluvia ſanguinis graviora concitant; verum denique etiam *manus in pugnam contracta aliquamdiu adhuc in utero continenda*, donec ſenſim uterus aequaliter ſe conſtringat, quibus ipſis varia gravia mala, quae alias ſaepius ſequi ſolent, praecaventur.

II.

Si firmiter ſecundae intus haereſcunt.

Ubi vero firmius adhuc ſecundae intus haereſcunt, quam ut vel praedicta ratione protrahi queant; neceſſarium utique eſt, paulatim ſecundas ab iſtis uteri partibus, quibuscum adhuc cohaerent, digitis interjectis reſolvere. Quod ipſum equidem ut plurimum non usque adeo difficulter fieri poſſe, praeſertim ſi aliqua in parte jam ab utero ſolutae ſunt, & pollex extremo funiculi ſive centro quaſi placentae inſigatur, digiti vero reliqui, inter placentam & uterum interjecti, ſolutam placentae partem am-

(*a*) Sunt qui ſcribunt, veteres hunc modum ſecundinas extrahendi ignoraſſe: verum qui Celsum lib. VII. cap. 29. legent, eum hoc jam quam accuratiſſime ſciviſſe & docuiſſe perſpicient.

(*b*) Multi ſuadent, ut ſolum funiculus extra uterum trahatur, donec placenta ſequatur. Verum hoc minus ſuadendum eſt, quia funiculus ſic ſaepe rumpitur, & poſtea placenta longe difficilius educitur, praeſertim tenuis aut putrida: adeoque praeſtat manum mox ad ipſam usque placentam in uterum demittere.

(*c*) Loco modo citato.

Digitized by Google

amplectantur uberiusque reſolvant atque educant, frequens rerum uſus me docuit. *Sed ubi firmiter adbuc cum utero ſecundarum partes omnes cohaerere ſentiuntur*, difficilior longe caſus eſt; attamen danda opera eſt, ut per digitos, praeſertim vero indicem & medium, primo in parte aliqua extrema ſenſim ſenſimque ab utero reſolvantur, atque ſolutae poſtea, ut modo dictum eſt, comprehendantur & extrahantur. Vel ſi hoc fieri ob orarum fortiorem concretionem nequeat, *ea circa medium digitis perforanda* & inde uberius ſolvenda. Sed maxima tamen cum moderatione perfici ea ſingula oportet, ne ſcilicet vel per ungues digitorum, vel per vehementiorem avulſionem graviter uterus laedatur, aut violenter ſimul una cum ſecundis extrahatur. Nam dantur profecto ſubinde caſus, ubi tam firmiter cum utero concretae ſunt, ut ſine vi, ſicut ipſe expertus ſum, inde deduci nequeant; imo Paraeus mentionem facit ſecundinarum, quas nulla ars evellere poterat (*a*): qui vero caſus, ſi vi praeſertim evellantur, matri plerumque lethiferi ſunt, ut varii annotarunt (*b*). Igitur niſi abſque inſigni adhibita violentia ſolvi ac educi poſſunt, ſatius utique interdum videtur, a manuum opere abſtinere, & a *medicamentis pellentibus*, qualia hic, ut ſaepius experientia cognovi, ſpecifica ſunt *pulvis ex areſacto anguillae hepate una cum bile*, vel myrrha & borace confectus, cum aqua pulegii ac cinamomi aliquoties mulieri ingeſtus; vel pilulae aloeticae & cumprimis Becherianae, vel his ſimiles, ſanitatis praeſidia petere, quibus tamen etiam adjungere poſſumus *clyſterem* aliquem *acriorem* ſive *fortiorem*, itemque *ſuppoſitoria* ſive *glandes alvum citantes*, vel & pulverem ſternutatorium, quem Hippocrates jam laudavit, cetera vero naturae potius benignitati committere, quam violenta manus applicatione vel placentam nimis adhaerentem & cum utero firmiter concretam, una cum utero graviter dilacerare eoque ipſo gravius aliquod periculum aut mortem ipſam, ut multi obſervarunt, concitare. Similis adhibenda eſt prudentia, *ſi tum demum ad excutiendas ſecundas chirurgus advocatur*, quum, propter communem plerarumque obſtetricum imprudentiam & cunctationem, *ita jam tum praecluſus rurſum eſſe uterus deprehenditur*, ut manus in eundem ſine vi penetrare, pro comprehendendis ſecundis, nequeant.

III.

Quomodo extrahendae ſi funiculus abruptus.

Quando funiculus umbilicalis vel ex imprudenti obſtetricantis tractatione, vel ob nimiam tenuitatem ac debilitatem, quae ſaepe in eo obſervatur, vel etiam ob putrefactionem, praeſertim quando foetus jamdiu mortuus in utero haeſit, disruptus eſt, cumprimis juxta placentam, ita

(*a*) Lib. de generat. homin. cap. 18.

(*b*) Vid. Zacul. Lusitan. oper. Tom II. cap. 19. Solingen in Embryulc. cap. 34. Siegismunda, obſtetrix Brandenburgica, lib. de art. obſtetric. p. 257. Ruyschius Adv. anat. Dec. II. p. 30. 31.

ita ut ſic is viam ad hanc nobis monſtrare amplius nequeat, difficilius longe placenta in utero obſcuro, quorſum viſu pertingere non poſſumus, deprehenditur, potiſſimum quando adhuc intime cum utero cohaeret; quia ipſa tunc difficulter ab uteri ſubſtantia ſolo tactu diſtinguitur, maxime ſi quis his in rebus minus adhuc eſt exercitatus, atque ſic facile uterus loco placentae comprehendi ac graviter violari poſſet. Adeoque magna cura eſt adhibenda, ut placenta ab utero tactu rite diſtinguatur. Quando forte adhuc particula quaedam funiculi umbilicalis juxta placentam ſupereſt, isque non penitus abruptus eſt, circa hunc placenta comprehendi & blande educi debet. Quando autem penitus abruptus eſt, tunc cognoſci & *dignoſci ab utero debet ex ſubſtantia*, quam obtinet, vaſculoſa & inaequali, dum vaſa majora ſanguifera, qualia fere in Tab. XXXIII. fig. 13. conſpiciuntur, digitis in ea nervorum ſive funiculorum ad inſtar, percipi poſſunt; ubi manu comprehendenda & vacillando ſive hinc inde motitando ab utero blande ſolvenda atque extrahenda: id quod commodius fit, ſi chirurgus alteram manum illi abdominis lateri, quod prae altero elevatum ac durum eſt, atque ſubjectam placentam indicat, ſuperimponit, eamque leniter comprimit, vel idem adſtantem mulierem facere jubet. Notandum denique hic eſt, Deventerum lib. ſaepe cit. Cap. IX. & nonnullos alios docere, *placentam ſemper fundo uteri adhaerere* adeoque eam ibidem quaerendam eſſe, verum Graafius (*a*), Slevogtius (*b*), Hoornius, Suecus (*c*) Brunnerus (*d*) ego (*e*) aliique jam dudum contrarium docuimus; hinc ſi in fundo non percipitur, tunc vel in lateribus, vel in parte anteriori vel poſteriori quaerenda eſt, donec tandem inveniatur; ubi ſolvenda &, ut dictum eſt, ejicienda. Educta placenta ſemper examinanda *utrum integra an pars forte ejus intus relicta ſit.* Si hoc ſit, manus denuo ingerenda, relicta pars inveſtiganda & quoque una cum concreto ſanguine extrahenda.

IV.

Non poſſum, quin paullo nunc prolixius hic eam curandi rationem exponam, quam celeberrimus Amſtelodamenſium quondam Medicus, Ruyschius, paucos ante annos, contra communem Medicorum ſententiam, libello ſingulari hanc in rem edito, propoſuit. Scilicet is *nullam fere artificialem reſolutionem ad ejiciendas ex utero ſecundas*, adhibendam, ſed naturae potius bonitati & peculiari cuidam muſculo orbiculari, quem in fundo uteri hunc in finem adeſſe vult, easdem relinquendas eſſe; ſiquidem *Ruyſchii ſententia explicatur.*

 dem

(*a*) Lib. de part. genital. mulier. in oper. ejus p. 206

(*b*) Diſſ. de fecundinarum retentione, itemque in peculiari ſchediasmate de incerta placentae ſede.

(*c*) Lib. ſaepe citato pag. 62.

(*d*) Diſſert. de partu p. n. ob ſitum placentae ſuper orificium uteri internum.

(*e*) In compend. anatom. §. 242. ubi de placenta agitur.

Digitized by Google

dem manum quam leniſſime trahentem non continuo ipſae ſequantur, ſtatuere videtur. Atque id magis etiam ideo, quia ipſemet, Medicus quippe nonagenario tunc major, ex longo harum rerum uſu ſe didiciſſe affirmat, nunquam fere non graves admodum noxas ſuboriri, ſi per inſertas in uterum manus ſecundae ab utero reſolvantur: quin & quamplurimas mulieres, quae artificioſam iſtiusmodi curationem ſenſerint, miſerabiliter confectas eſſe; contra vero plerasque fere omnes, in quibus ſecundae, paulo firmius adhaereſcentes, relictae fuerint, ſatis feliciter conſanuiſſe, partibus alienis ſolius naturae beneficio ſenſim ex utero ejectis. Itaque ſummam ſemper adhibendam hic eſſe cautionem praecipit, *ne temere unquam iſtiusmodi curatio ſuſcipiatur.* Ego vero quemadmodum diffiteri nequeo, & mihi, & Medicis expertis aliis, & obſtetricibus denique expertiſſimis in promtu eſſe non pauca iſtiusmodi mulierum exempla, quae ab intus relictis ſecundis ſunt extinctae (*a*), ſic firmiter quoque perſuaſum habeo, Ruyschium non quamcunque ſecundarum extractionem, ſicut nonnulli perhibent, prohibere voluiſſe; *ſed tantum iſtam, quae cum violentia eſt conjuncta*, quemadmodum manifeſte videre licet ex Adverſ. ejus anatom. Dec. II. pag. 30. & ſeq. utpote quam quoque ipſe cum multis aliis, ſupra jam nominatis, mortiferam obſervavi, dum mulier paullo poſt extincta eſt. Facere itaque aliter vix ego poſſum, quam ut ſtatuam, *haud intus relinquendas, neque naturae committendas eſſe ſecundas, quae citra violentiam, ut ſupra docui, reſolvi atque extrahi ex utero poſſunt*; quae vero ſine inſigni violentia excuti nequeunt, (quales tamen raro occurrunt) vel ſi puerperae convulſiones ſuperveniunt, illas relinquendas & aegras praedicta ratione, medicamentis ſcilicet, tractandas eſſe. *Ubi enim prodeſſe non potes*, (juxta tritum illud antiquorum medicorum praeceptum) *cave ne noceas:* nam ſucceſſu temporis ſaepius ſponte adhuc excernuntur, ut autores quam plurimi notarunt (*a*), atque ego ipſe aliquot exempla notavi.

V.

Quid praeterea circa ſecundarum extractionem obſervandum.

Si qua forte, uno foetu extracto, gemelli aut plures infantes intus eſſe in utero ſentiuntur, cavendum omnino eſt, ne quid ſecundarum primi foetus prius extrahatur, quam infantes ſinguli in lucem ſunt expoſiti. Poſſe etenim hac obſervatione neglecta, mirificam, eandemque non reliquis modo infantibus, ſed ipſi quoque matri lethiferam ſanguinis profuſionem ſuboriri, rerum frequens uſus me aliosque ſatis docuit. *Quodſi autem jam*

tum

(*a*) Conf. etiam hic poteſt Leporini ſcriptum germanicum de ſecundinis & Cohausii lucina Ruyſchiana, itemque Horttranfti diſſ. ſupra laudata, de non differenda ſecundinarum extractione.

(*b*) Ut Hippocr. de morb. mulier. Lib. I. Aetius Tetrabibl. Lib. IV. Serm. 4. C. 21. Aegineta Lib. VI. Cap. 75. Paraeus lib. de generat. hominis Cap. 18. Bartholinus, Solingius, Mauricaeus, Ruyschius aliique recentiores plurimi.

Digitized by Google

tum ex neglecta matura extractione putrefactae vel corruptae ſecundae reperiuntur, providere omnino convenit, ne ſimul uterus corrumpatur. Oportet autem, ad ſervandum atque a putredine vindicandum uterum, ſi manu vel digitis extrahi nequeunt, decoctum aliquod vulnerarium, v. gr. ex herba agrimoniae, ſcordii vel abſynthii cum admixta mellis roſarum atque elixir. proprietatis portione quadam, vel & liquorem ſimilem alium expurgantem atque emollientem, ſyringae atque fiſtulae, *tabula* VI. *fig.* 12 & 13. delineatarum, ſubſidio aliquoties per dies ſingulos injicere atque identidem clyſteres acriores immittere, idque tam diu facere, donec materiae corruptae atque alienae nihil intus reliquum eſſe animadvertitur. Non neglectis interim medicamentis hisdemque cum ad praecavendam putredinem, tum ad expellendas ſecundas accommodatis: qualia ſupra §. 11. commendavimus.

VI.

Si placenta ab utero, per ſpasmum forte constricto, ita retinetur, quaſi in peculiari ſacculo aut diverticulo contineretur, qualia exempla nonnulli recentiores referunt (*a*), difficulter quidem ea, praeſertim ab harum obſervationum ignaris deprehenditur, qui placentam prorſus deficere forte putabunt. Attamen quibus hae obſervationes perſpectae ſunt, ut ejusmodi placentam, quaſi in carcere detentam, educant, funiculum umbilicalem, quaſi filum ariadnaeum, manu ſequuntur, & quando haec ad os illius diverticuli, quod ut os uteri circa inſtantem partum connivet, primo digitum unum atque alterum, poſtea ſimul reliquos etiam digitos in conum contractos in os illud demittunt, hisque deinde expanſis hoc diducunt, donec integram manum inſerere, placentam arripere atque educere valeant. Ceterum ſi quis plures de retentis ſecundis legere obſervationes cupierit, is praeter alios cumprimis MAURICAEUM (*b*), MOTTIUM (*c*), COHAUSIUM (*d*) aliosque velim conſulat.

Si placenta in peculiari quaſi diverticulo haeret.

Explicatio Tabulae trigeſimae tertiae.

Fig. 1. Oſtendit quomodo in parturientibus os uteri internum digito uno alterove, num directum uterus habeat ſitum an obliquum, itemque utrum adhuc adſtrictum an apertum ſit os uteri explorandum; ut inde de

(*a*) Ut PEU ſive PAUCUS Lib. cit. p. 494. 508. 511. 512. MEYFELDIUS diſſ. de partu difficili, ex ſpaſtica ſtrictura uteri circa placentam, Altorfii 1732. edita pag. 8 & 17. HORTTRANFFT. in diſſ. de non differenda ſecundinarum adhaerentium extractione, Lipſiae 1735. pag. 21. & STUARTUS diſſ. de *ſecundinis* Argentorati 1736. evulgatis.

(*b*) Cap. 9. Lib. II. *de morbis mulierum praegnantium ac parturientium, nec non in libro obſervationum.*

(*c*) In obſervationibus *de arte obſtetricia.*

(*d*) In Lucina Ruyſchiana.

Digitized by Google

de partu naturali vel praeter naturam, facili vel difficili, inſtante vel remoto, chirurgus aut obſtetrix ritē judicare, & quid faciendum inde concludere poſſit.

A, eſt *uterus gravidae.*

B B, vagina aperta & orae diſſectae reclinatae.

C *os uteri internum* in ſitu recto, naturali & bono, ſed adhuc *clauſum.*

D, manus explorans digitum indicem, vel etiam, ubi fieri poteſt, ſimul medium per vaginam ad os uteri demittens, pollicem vero ſurſum erigens ac reliquos digitos deprimens, ut tanto facilius ad os usque uteri pertingere, ejusque conſtitutionem ac ſitum explorare queat. Quando vero hoc os uteri C ſive ad B dextrum ſive ad B ſiniſtrum vergit, ſive antrorſum ad os pubis, ſive, quod frequentiſſimum eſt, retrorſum os ſacrum verſus, ſitum uteri obliquum & partum difficilem aut laborioſum indicat.

Fig. 2. *Naturalem infantis in partu poſituram* repraeſentat, ubi caput per os uteri & vaginam, ſub pubis arcu, ſive oſſibus prorumpit. Litt. A infantem, B B, uterum apertum, ut ſitus foetus in partu naturali & maxime uſitato conſpici queat; C C, oſſa pubis; D D, oſſa iſchii, E E, oſſa ilei, F, funiculum umbilicalem; G, denique *ſecundas*, utero adhuc adhaerentes deſignant.

Fig. 3. *Infantem pedibus* tempore partus exitum quaerentem demonſtrat.

Fig. 4. *Foetum natibus* ex utero prodeuntem, & quomodo digitis utrinque adhibitis hic partus promoveri queat, exhibet.

Fig. 5. *Infantem repraeſentat transverſim poſitum*; ſed cujus dorſum vaginae & ori uteri accumbit, una cum manu chirurgi, quae ad foetus pedes quaerendos foetumque eis invertendum in uterum demittitur.

Fig. 6. Deſignat *foetum pedibus manu comprehenſum* & inverſum & quomodo his educendus.

Fig. 7. Infantem ſiſtit, *cujus venter uteri ori & vaginae opponitur*, atque ſimul quoque transverſim poſitus eſt: quo in ſitu ſaepe ſimul funiculus umbilicalis cum vitae foetus magno periculo ex utero procidit.

Fig. 8. Foetus eſt, cujus *caput ſiniſtro oſſium pelvis lateri inſiſtit;* cujus vero collum ab utero ſe conſtringente plerumque valde contorquetur; unde partus difficillimus imo impoſſibilis ſaepe oritur.

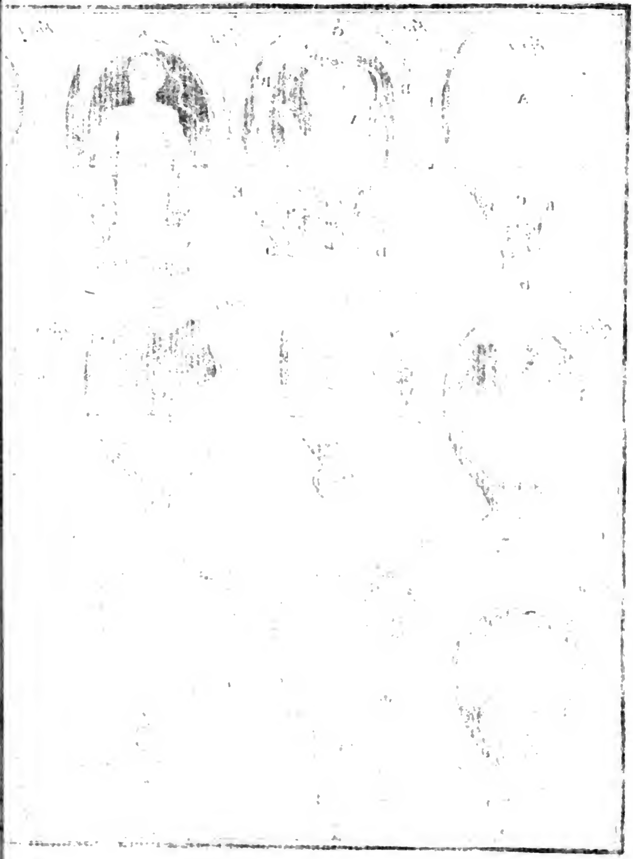
Fig. 9. Exhibetur *infans capite ad dextrum pelvis latus inclinans*, & quomodo quandoque, praeſertim mox poſt ruptas aquas, ejusmodi caput manu inſitum rectum converti queat.

Fig. 10. Foetus repraeſentatur, qui cubito vel humero ori uteri inſiſtebat, & *quomodo in hoc, aliisque plerisque poſituris p. n. pedes manu ad cubitum usque in uterum demiſſa inveſtigari*, eorumque ope foetus converti ac pedibus arreptis extrahi debeat, ſicut fig. 6. oſtenſum eſt.

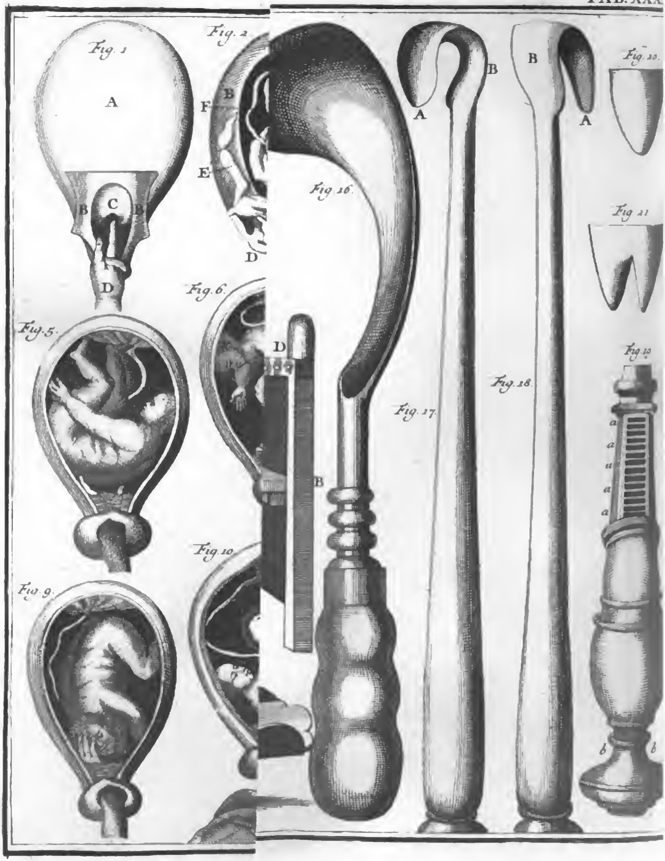
Fig. 11. Indicatur, quomodo *infans brachio prolapſo*, manus juxta hoc ad pedes quaerendos immittenda, foetusque ea educendus ſit.

Fig. 12.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Fig. 12. docetur, quomodo *infans*, *altero pede prodiente vel arte educto*, manus ad alterum quoque pedem quaerendum & educendum intus ſit demittenda.

Fig. 13. Proponitur quomodo foetu excluſo, ſi ſecundae non mox ſequuntur, funiculus umbilicalis ſiniſtra manu comprehendi, dextra vero ad ductum funiculi umbilicalis usque ad placentam in uterum inſinuari, haec ipſa comprehendi, & blande ab utero diduci debeat.
A A, eſt funiculus umbilicalis:
B, manus ſiniſtra eum comprehendens;
C C, uterus ejecto foetu jam valde collapſus;
D, manus dextra in uterum demiſſa placentam
E, comprehendens.

Fig. 14. *Sellam* exhibet, *partus negotio accommodatam*, quali noſtrates mulieres partus tempore plerumque utuntur. A A indicat ejus latus poſterius ſive dorſum ſedilis; B B, partes laterales; C, partem, cui inſident parturientes, in medio excavatam, ut os coccygis liberum ſit, quo facilius foetui egredienti cedere queat. D D, habenae, quas manibus comprehendunt.

Fig. 15. *Sellam aliam*, eidem uſui deſtinatam demonſtrat, dorſo verſatili inſtructam, ut mox, ſi partus praeter naturam incidat, reclinari & quaſi in lectum converti atque foetus facilius educi queat, id quod tamen etiam in alio lecto, ſi ejusmodi ſella deficit, quando transverſim parturiens ei imponitur, imo etiam in menſa quadam fieri poteſt.

Fig. 16. Ideam ſiſtit ejus *ferramenti* ſive *hami lati* & retuſi, quem Palfynus pro infantibus vivis, aut quorum mors adhuc dubia, capite pertinacius in vagina haerentibus, ſine noxa protrahendis commendavit. Vera ejus magnitudo altero tanto illum ſuperat, quem in hac tabula deſignare potui. Duo autem ſemper in promtu eſſe debent, ut nimirum ab utroque latere caput iis comprehendi atque ſic tanto facilius educi queat.

Fig. 17 & 18. Deſignant *uncos commodiſſimos*, a latere ſpectatos, quibus in extrahendis infantibus, ubi opus eſt, uti ſoleo. Litt. A eorum cuſpides; B B, dorſum indicant.

Fig. 19. *Manubrium* uncis his adaptatum; quod primo variis ſulcis, a a a a a, in parte, quae dorſo unci reſpondet, inſtructum eſt, eo fine, ut ſolius tactus beneficio, dum pollicem iis impono, ſemper ſciam, me cuſpidem unci foetui, non utero infigere, ne uterus eo laedatur, aut laceretur. Deinde locus b b exciſus facit, ut laqueus hic jungi poſſit, quo adſtans vel miniſter extractionem, quae ſubinde difficillima eſt, juvare poſſit.

Fig. 20. Cuſpidem unci ſeorſim a parte anteriori oſtendit.

Fig. 21. Cuſpidem unci duplicem exhibet, qui quandoque adhiberi poteſt.

CAPUT CLVI.

Qua ratione molas uteri excutere conveniat.

I.

Mola uteri quid ſit.

SOlet quandoque in utero vel *ex concreto ſanguine menſtruo*, *vel e ſecundarum reliquiis*, vel & ex oculo quodam mulieris minus decenter foecundato, ſubſtantia vel materia quaedam carnoſa atque informis pronaſci, quae mulieribus multa ſaepe incommoda concitare poteſt, & a Medicorum filiis *mola uteri* ſolet nuncupari. Rarius apud viduas atque virgines, frequenter autem apud mulieres in conjugio viventes iſtiusmodi caſus incidere, manifeſtum eſt experientia. Interea tamen quandoque & in illis obſervatae ſunt, & praeſertim in vidua honeſtiſſima etiam aliquando ejusmodi molam vidi (*a*). Si ad molarum figuram & magnitudinem reſpexeris, mirificam earundem differentiam exiſtere cognoſces. *Quaedam earum nusquam cum utero cohaereſcere deprehenduntur;* aliae per unam alteramque venam aut fibram carneam cum eodem conjunctae ſunt; *aliae denique firmiter admodum ipſi adhaereſcunt* (*b*). Utplurimum eaedem ſolae; ſed interdum tamen una cum foetu quodam progignuntur. Si absque foetu mola progignitur, *poſt alterum plerumque vel tertium menſem*, *ſua velut ſponte* atque ad inſtar infantis alicujus, praegreſſis partus quaſi doloribus ab utero expellitur. Quod ipſum equidem ubi fit, aeque propemodum gravibus, quin & interdum longe gravioribus, ac in naturali infantis partu, doloribus aliisque incommodis mulieres exercentur. Nonnunquam a partu molarum usque adeo *larga profuſio ſanguinis ſuboritur*, ut in praeſentiſſimum vitae periculum mulieres adducantur. Interdum molae per complures menſes atque ita diu in utero perſiſtunt, ut communem infantis alicujus & abdominis prae ſe ferant magnitudinem.

II.

Mola quibus ſignis cognoſcatur.

Primis quatuor menſibus ſtatui vix poteſt, utrum infans an mola quaedam intus in utero mulieris gravidae deliteſcat: ſiquidem communiter eadem utrobique ſigna ſeſe oſtendunt. Poſtmodum vero ſenſim ſenſimque diſcriminis alicujus indicia obſervantur. Namque ubi mola quaedam intus

(*a*) Idem jam notavit Mauriceau in obſervat. ſuis ult. obſ. 33. Kerkringius Spicileg. anat. obſ. 81. quae vehementiſſimis doloribus rejecta fuit.

(*b*) Exempla quaedam huc ſpectantia deſcripta leguntur apud Hildanum *cent.* II. obſ. 52. Guillemaeum, lib. de gravidit. cap. IV. *obſtetricem Brandenburg. in praefat.* nec non apud Connorium in diſſ. med. phyſic. de humani uteri ſarcomate, pag. 57. Saviard. obſ. 36.

Digitized by Google

intus in utero continetur, 1) mulieres ne poſt quartum quidem velquintum ab impraegnatione menſem *commotionis aliquid* rei vivae in utero contentae, ceu fieri naturaliter in vere gravidis a foetu ſolet, perſentiſcunt. Deinde 2) a *mola venter mulieris aequaliter ubivis intumeſcit;* quum e contrario ab infante pars ventris umbilico proxima, vel & alterutrum latus magis, quam partes ejusdem reliquae, promineat. Porro 3) *mola modo in hanc, modo in iſtam ventris partem delabitur*, pro varia nempe mulieris poſitura vel corporis converſione: quod aliter omnino ſeſe habet, ſicubi verum eundemque vivum infantem aliquem uterus continet. Denique 4) *in mammis earum*, quae molam in utero gerunt, *parum plerumque aut nihil lactis colligitur;* quum e contrario gravidarum mammae ſenſim ſenſimque magis ab eodem diſtendantur. Tandem 5) quoque *mulieres graviora plerumque a molis, quam a veris infantibus incommoda ſentiunt:* neque enim facies modo colorem tetrum oſtendit; ſed univerſum quoque corpus cum cibi faſtidio mirifice langueſcit, & frequenter doloribus ac cruciatibus circa lumbos & in pubis regione torquentur: unde tandem foetum haud in utero, ſed molam quandam geſtari intelligitur. Nonnunquam affectus modo propoſitos hydropis quoque imminentis ſigna exiſtere poſſe, res ipſa, credo, loquitur.

III.

Simul atque ex his atque id genus aliis indiciis conſtat, molam quandam, non autem verum infantem intus in utero deliteſcere, a medicamentis expellentibus, hisdemque a prudenti Medico propoſitis, capienda ſunt curationis primordia (*a*). Quodſi autem, prout fieri quandoque ſolet, medicamenta ejusmodi nihil proficiunt, chirurgum aliquem harum rerum peritum, vel idoneam obſtetricem adhibere convenit, qui manus adminiculo protrahere ex utero partem iſtam alienam ſtudeat. Quandoquidem autem uterus clauſus manum medicam haud facile admittit, neceſſarium utique videtur, per adhibita medicamenta alvum citantia atque educentia, clyſteres item vehementes, fomenta & balnea partus dolores excitare, os uteri emollire atque ita ſimul uterum paullatim aperire. Namque hoc facto, unus alterve digitus primo demitti, mox autem, utero ſenſim ſenſimque diducto, manus integra deprimi, atque mola eo modo comprehendi poterit, quem ſupra jam tum (*cap.* CLIV.) de foetu in haemorrhagia uteri educendo explicavimus. *Sicubi cum utero mola concrevit*, quemadmodum ſaepius fieri ſolet, tum per admotos digitos decerpere illam ea ratione convenit, qua idem perfeciſſe Hildanus legitur (*b*). Si firmiter nimis cum utero mola cohaereſcit, ut digiti parum ſint, forficem quandam longiorem, ſed retuſam tamen, qualem nimirum *obſtetrix*

Molae quomodo excutiantur.

Xxxxxx 2 *Bran-*

(*a*) Conf. hac de re Hildani *Centur. Epiſtolar.* epiſt. 38 & 39. pag. mihi 984.
(*b*) *Centur.* II. *obſ.* 52. conferantur quoque epiſtolae modo citatae.

Brandenburgica deſignavit (*a*), & nos ex ea tab. XXXIV. fig. 1. delineari curavimus, prudenter admovere eaque molam, ut haec obſtetrix ſe feciſſe ſcribit, reſecare oportet. Denique *ſi paullo grandior mola exiſtit, quam ut integra extrahi valeat*, tum vel digitis, vel ſcalpello quodam falcato longiore, vel & unco (*fig.* 11. aut 12. *Tab.* XXXIII.) quam cautiſſime diſcerpi eadem atque ſic particulatim extrahi debet. Si qui plures de molarum natura & eductione obſervationes noſſe deſiderant, hi ut Hildani, Roonhusii atque Mauricaei obſervationes perluſtrent, etiam atque etiam ſuademus. Ceterum ſi nulla graviora incommoda molae concitant, nulla hiſce mulierculis vis inferenda; multae enim ad ſenectutem usque ſine notabili noxa eas circumferunt. Conf. hanc ob cauſſam Hildani Epiſtolae laudatae.

CAPUT CLVII.

De uteri prolapſu.

I.

Quotuplex ſit procidentia uteri.

Uteri equidem procidentiam*, *quaſi rem impoſſibilem* atque ab ipſa natura prorſus alienam, a Medicorum aliquibus eisque recentioribus ſuperiori ſeculo non ſolum propoſitam, verum & mordicus defenſam fuiſſe, nemo facile, niſi rerum in republica medica geſtarum ignarus, ignoraverit (*b*). Poſſe vero utique apud mulieres quasdam uterum ex abdomine per pudenda foras procidere, ex quamplurimis Medicorum expertiſſimorum, tam antiquiorum, quam recentiorum obſervationibus eſt manifeſtum (*c*). Quarum equidem recentiſſimas pariter atque luculentiſſimas merito ſuo exiſtimamus illas, quas celeberrimus Ruyschius quondam *in obſervationibus chirurgicis*, *obſ.* I. VII. IX & X. hanc in rem propoſuit, figurisque ſat elegantibus atque perſpicuis dilucidavit. Nos binas ex his *Tab.*

(*a*) In praefatione libri de arte obſtetricia, germanice editi, & a Solingenio in belgicam linguam tranſlati.

(*b*) Referendi in hunc cenſum potiſſimum ſunt Meekrenius, *obſervat. cap.* 54. Roonhusius obſ. chir. Lib. II. cap. de vaginae prolapſu, pag. 86. in edit. belgica. Hornius in microtechn. Sect. II. Part. I. §. 28. Barbettius in chirurg. edit. Genevenſ. pag. 518. & ſeq. vander Beeke lib. *de procidentia uteri*, Kerkringius in ſpicileg. anatom. obſ. 20. Verduccius in patholog. chir. atque ab his citati auctores alii.

(*c*) Aëtii puta, Aeginetae, Rosseti lib. de part. caeſ. Fabricii *ab Aquapendente*, Berengarii Carpi, Plateri, Paraei, Plempii, Langii, Fernelii, Hildani, Marchetti, Veslingii Syntagm. anat. cap. VII. Bartholini, Hildani, Stalpartii, Pechlini, obſ. 10. Solingenii obſ. 30. 50. Mauricaei de morb. gravid. Lib. III. cap. VI. & obſervationibus ejus, ubi quamplurima exempla refert.

Digitized by Google

Tab. XXXIV. *fig.* 2 & 3. repraeſentavimus. Poſt RUYSCHIUM laudandi nobis hic adhuc ſunt SAVIARDUS, chirurgus Pariſienſis, qui decem circiter exempla a ſe obſervata recenſet (*a*). Deinde *Jo. Maur.* HOFFMANNUS (*b*), Altorfinus quondam Medicus, itemque SCHACHERUS, Medicus nuper Lipſienſium clariſſimus (*c*), SLEVOGTIUS & VATERUS; hi enim omnes haud adeo pridem veras uteri procidentias, quaſi teſtes hujus noxae oculati viderunt & deſcripſerunt. Denique nuperrime BURGGRAVIUS, Medicus Francofurtenſis, una cum aliis Medicis ibidem verum uteri prolapſum conſpexerunt (*d*). Ita & ipſemet aliquoties veros uteri prolapſus me videre memini. Quando uterus ſolum in vaginam usque deſcendit, *deſcenſus uteri*, quando autem ultra & extra vaginam prolabitur, tunc proprie *uteri prolapſus* ſive *procidentia* appellatur. Solet autem duplex admodum uteri procidentia exiſtere: quarum altera fit *absque uteri inverſione* adeoque tum circa extremam ejus partem os uteri, quod vulgo internum vocatur, conſpicitur; (*vid. fig.* 2. *litt. C.*) *altera cum inverſione*, ubi os uteri non conſpicitur, (vid. fig. 3.) quemadmodum praelaudati auctores utrumque teſtantur.

II.

Diſtingui vulgo ſolet uterus non inverſus ab inverſo, ut modo dictum eſt, ex ore uteri, quod ſe in non inverſo, ſicut in Tab. XXXIV. fig. 2. lit. C exhibuimus, repraeſentat, eoque etiam vulgo a vaginae prolapſu, imo & a fungis vaginae diſtingui ſolet. Obſervatu tamen quam maxime dignum eſt, a Cl. D. WIDMANNO, Academiae Caeſareae Naturae Curioſorum nunc directore, peculiarem admodum totius vaginae tunicae internae ſive rugoſae prolapſum, non ſolum deſcriptum verum & eleganter ac perſpicue delineatum eſſe (*e*), ubi prolapſus hujus vaginae tam accurate os uteri finxit, ut quilibet ante cadaveris ſectionem crediderit, verum uteri prolapſum adeſſe; cum tamen revera non niſi tunicae rugoſae vaginae prolapſus fuerit, & uterus ipſe in ventre loco ſuo repertus ſit. Operae pretium eſſe credidi, ut figuram WIDMANNI, quamvis magnitudine naturali diminutam, huc transferrem (vid. Tab. XXXIV. fig. 4.) *Diagnoſis.*

(*a*) In obſ. chirurg. obſ. X. XI. XII. XIII. & XV.
(*b*) *Ephem. nat. cur. Cent.* IV. *pag* 261.
(*c*) In program. anat. an. 1721. hac de re emiſſo.
(*d*) Vid. Commerc. litterar. Norimb. A. 1733. pag. 362. conf. ſimul diſſ. WESENFELDII de *inverſione uteri*, ſub praeſidio BERGENII Francof. ad Viadr. 1732. evulgata. Neque hic ſilentio praetereundum, quod, cum David vander BEEK & GARMERUS, ambo Medici quondam Hamburgenſes, acerbas hac de re lites inter ſe habuerint, atque ille uteri procidentiam negaret & impugnaret, GARMERUS vero ipſam affirmaret atque defenderet, a Collegio autem Medico Academiae noſtrae Helmſtadienſis tunc, anno nimirum 1684, ſententia ſuper hac re Hamburgo deſideraretur, Collegium hoc pro GARMERO ſteterit, atque in reſponſo, ſicut acta collegii noſtri teſtantur, procidentiam uteri ſua quoque experientia doctisque rationibus confirmaverit.
(*e*) Vid. Ephem. Nat. Cur. Cent. VIII. obſ. 98.

ut Medici tanto prudentius in cognoſcendis & diſtinguendis his vitiis procedant, nec ejusmodi vaginae prolapſum temere pro vera uteri procidentia habeant, ne inde errores in curatione noxii oriantur. Adeoque oſculum ejusmodi in tali prolapſu (vid. lit. F.) non pro infallibili ſigno uteri prolapſi, ut plerique hactenus tradiderunt, habeant; ſed partem prolapſam curatius conſiderent, donec certe dignoſcere queant ſitne vagina tantum an ipſe uterus prolapſus. Widemannus quidem nullum ſignum certum ſive pathognomoniam, quod vocant, protulit, quo vaginae ejusmodi prolapſus a vero uteri prolapſu diſtingui certo poſſit; attamen ait, ſe ſpecillum per hoc foramen ſive os, litt. F, quod os uteri mentiebatur, immiſiſſe, quod longe profundius, quam uteri cavum eſt, intraverit, nimirum ad dimidii fere pedis longitudinem. An vero hoc ſignum ſemper occurrat, pluribus experimentis erit probandum. Ceterum meretur, ut notatu digniſſima haec obſervatio praedicto loco evolvatur, atque cum cura uberius perlegatur.

III.

Prolapſus uteri & vaginae difficulter diſtinguuntur.

Ceterum uteri & vaginae prolapſus non modo valde difficulter ſaepe cognoſci, ſed & a ſe invicem diſtingui, vel inde etiam patere poteſt, cum aliquando factum ſit, ut Medici & chirurgi Toluſani, imo & quamplurimi Pariſini, puellam, quae triginta fere annos habebat, & a pueritia jam uteri procidentia laborabat, pro *hermaphrodito* propterea haberent, atque ſpeciatim pro ejusmodi hermaphrodito publico actu declararent, ubi ſexus maſculinus praevaleret. Senatusque ſimul Toluſanus ſub gravi fuſtigationis poena juberet, ut puella haec veſtes muliebres deponeret, & inpoſterum veſtibus virilibus incederet. Poſtquam vero Saviardus hunc ita putatum hermaphroditum Pariſiis rite examinaret, veram puellam hunc veſtibus virilibus incedentem & gladio alligatum juvenem eſſe cognovit, uteroque in locum naturalem repoſito, in puellam rurſus transmutavit, quaeque deinde etiam juſſu Regis veſtimenta muliebria loco virilium rurſus aſſumſit. Temere admodum Toluſanos de hac puella judicaſſe etiam inde colligo, quia in hiſtoria hac lepida, quam Saviardus obſervat. ſua xv. prolixius deſcribit, nihil quicquam occurrit, quod vel penem vel teſticulos indicaſſet; ſine quibus tamen ego non perſpicio, quomodo aut quare aliquis vir dici queat; praeſertim cum mammas habuerit praegrandes, ac faciem muliebrem, qua ſine dubio etiam barbae defectus intelligitur.

IV.

Ejus cauſſae.

Cauſſam prolapſus uteri generatim a nimia ligamentorum uteri atque vaginae debilitate indeque ſenſim facta eorum relaxatione repetendam eſſe, res ipſa loquitur: unde *ſaepius obſervatur, hoc malum ſequi partum difficilem*, vel alios conatus vehementiores. Interea tamen prorſus inſolens

lens non eſt, ipſas etiam *virgines* & *puellas* aliquando hoc vitio laborare (*a*). Altera procidentiae ſpecies eſt, quando *uterus prolapſus ad inſtar ſacculi inverſus*, ita ut interior ejus facies fiat exterior, eſſe animadvertitur, uteri ore ſive orificio tunc, utpote intus in vagina latente, non conſpicuo. (*vid. fig.* 3. *B.*) Atque hujus quidem generis, praeter multas inter ſupra citatas, ea quoque procidentia eſt, quam & curaſſe & deſcripſiſſe Genselius legitur (*b*). Et ſane quia in iſtiusmodi caſibus uterus propendens *molae ſive carnis alicujus cruentae atque indecentis ſpeciem exhibet*, mirum non eſt, a chirurgis atque obſtetricibus imperitioribus malum haud cognoſci atque ejusmodi uterum prolapſum ruditer quandoque tractari, quin &, cum praeſentiſſimo miſerarum mulierum vitae periculo, violenter convelli (*c*). Neque vero incidere fere unquam graviſſimum iſtiusmodi malum conſuevit, niſi *quando uterus cum ſecundinis extrahitur*, *vel ubi mox a partu & praeſertim difficiliori usque adeo diſtentum uteri os internum eſt*, ut quam facillimo negotio, ſine cauſſa perſpecta ipſum transmittere uterum valeat (*d*); vel denique niſi mulieres a partus doloribus, vel poſt confectum quoque partum remanentibus, ita graviter exerceantur, ut, vehementi niſu adhibito, uterum tandem invitae per os uteri patens & per vulvam exprimere cogantur, vel ſaltem imprudenter expellant. Sed quicquid tandem harum rerum ſit, ſane *niſi confeſtim uterus in ſedem naturalem reſtituitur*, *vehementer brevi increſcit*, *& citiſſima fere ſemper mors*, *ut praelaudatorum auctorum quamplurimi teſtantur*, *inſequitur*: adeoque omni modo feſtinandum, quia maximum in mora hic periculum eſt (*e*).

V.

Curatio uteri prolapſi & converſi.

Simulatque igitur vel ſine vel *una cum ſecundis foras procidere uterus animadvertitur*, id ſibi datum ante omnia chirurgus vel obſtetrix ſciat, ut, evacuata prius urina, ne veſica repleta obſtet, & reſupinata aegra coxis elevatis, cruribusque diductis, prudenter per admotos digitos prius reſolutis, ſiquidem cum utero eadem forte adhuc cohaereſcant, ſecundis, quan-

(*a*) Exempla legi poſſunt in Graafio lib. de organ. mulier. Mauricaeo obſ. 96. Saviard obſ. XIII & XV. Miſc. Nat. Cur. Dec. I. An. VI & VII. obſ. 73.

(*b*) Vid. Ephem. Nat. Cur. Cent. II. obſ. 193. ibidemque citati ſcriptores alii. Conf. quoque Henr. van Sanden obſervatio de prolapſu uteri inverſo ab excreſcentia &c. Regiomonti A. 1723. edita in 4. ubi variae aliae ejusmodi obſervationes referuntur.

(*c*) Memorabilem caſum hanc in rem ſuppeditavit Hildanus pag. 904. Bartholinus *Cent.* II. *hiſt.* 91. Stalpartius Cent. I. obſ. 67. Marchettus obſ. 61 Muraltus Miſc. N. C. Dec. II. an. I. obſ. 112. Saviard. obſ. XV. itemque *Commerc. litterar.* Nor. An. 1733 pag. 302.

(*d*) Hoc praeter Ruyschium locis citatis, ut & in Adverſ. ſuis anatom. dec. II. obſ. X. p. 37. 38. obſervavit Mauriceau lib. de morb. mul. lib. III. cap. VI. & obſervat. ſuis, obſerv. 355. 685. Stalpart. *vander Wiel* obſ. rar. Cent. I. obſ. 67. & M. N. Cur. variis in locis.

(*e*) Quod uterus ab excreſcentia intus enata invertatur, ut Sandenius ſcripſit, inter rariſſimos caſus referendum eſt.

Digitized by Google

quantum quidem fieri poteſt, manu celerrime in ſedem priſtinam uterum blande reſtituant. Hoc commodiſſime perficitur, quando obſtetricans inferiorem uteri propendentis partem fig. 3. litt. C, digitis tribus mediis mox primo in vaginam, ac deinde ope totius manus in ventrem ſive locum naturalem blande repellat. Hoc facto, manus intus in utero in formam pugni conſtricta aliquamdiu detineatur, donec hic uſitatam ſuam in puerperis figuram rurſus aſſumſerit, ubi tandem leniter retrahitur. Quod ipſum equidem fieri hoc facilius conſuevit, quo magis diductum proximis ab ipſo partu momentis os uteri una cum vagina exiſtit. Utero, quemadmodum praecepimus, repoſito, figuraque conſueta ipſi reddita, confeſtim aegram in lectulo ſupinam deponere graviterque admonere convenit, ut, probe invicem conjunctis cruribus, gnaviter quieſcere ſtudeat; Nam tunc ſaepe ſola quies & decubitus, pro curatione ſaepe ſufficiunt. Attamen nec alienum erit per aliquod tempus ſpleniis & faſcia idonea os vaginae claudere, ne uterus facile ſupervenientibus forte doloribus poſt partum, tuſſi vel ſternutatione fortiori relabi poſſit. Namque hoc facto, uteri os ita ſenſim rurſus coarctatur, ut poſtea ſe invertere ac procidere uterus per illud denuo nequeat, atque malum ita curatum ſit. *Si juſto diutius uterus prolapſus propendet*, utplurimum mulieres brevi, ut obſervationes Hildani, Stalpartii, Ruyschii, Saviardi, aliorumque quamplurimorum laudatorum ſcriptorum docent, emoriuntur; nam uteri os a parte uteri ſuperiori paulatim ita conſtringitur, ut mox inflammetur ac deinde refundi uterus per illud nulla amplius ratione queat; ſed, ſphacelo propter ſanguinem hic haerentem & corruptum contracto, miſerabiliter aegrae brevi conficiantur. *Si tamen forte nondum deſperatum prorſus malum eſſet*, dum chirurgus ad mulierem ex utero prolapſo laborantem adſciſcitur, opera utique danda eſt, ut & ab inflammatione ſua uterus tumefactus liberetur, & quamprimum fieri poſſit, ſuis ſedibus reſtituatur. Debet autem his fere modis negotium illud inſtitui. Ante omnia larga ſanguinis copia per venam detrahenda ac deinde urina emittenda; ne quod forte obſtaculum a diſtenta veſica uterus ſentiat. His peractis, ſic omnino, ut modo diximus, deponere mulierem convenit. Inſimul uterus aqua aut lacte calido quam diligentiſſime fovetur, atque butyro ſive oleo calido inungitur; vel fomentis denique ſeu malagmatis digerentibus atque emollientibus tamdiu comprehenditur, donec ita mollis atque lubricus fiat, ut praedicta ratione refundi per admotas chirurgi manus valeat (*a*). Niſi enim tempeſtive reponi is poteſt, vix ac ne vix quidem convaleſcere, nec vel utero quidem ligato aut exciſo, quemadmodum nonnulli putarunt, mulieres conſueverunt. Ruyshius enim

(*a*) Hic in mentem mihi venit, an non in ejuſmodi caſibus deſperatis ſcarificationes uteri turgidi & inflammati, quemadmodum in aliis inflammationibus gravioribus & cancrum ſpectantibus cum fructu inſtitui queant? Mihi tentari eas poſſe haud alienum videtur.

enim exemplum refert, ubi chirurgus uterum ejusmodi propendentem ligatura auferre voluit; ſed res non ſucceſſit & mulier brevi mortua eſt (*a*).

VI.

Quid fiat, ſi uterus prolapſus non eſt inverſus.

Longe minori cum periculo conjuncta eſſe illa *uteri procidentia* conſuevit, *quae non partus tempore, ſed alias a nimia ligamentorum debilitate proficiſcitur*, quaeque uteri haud inverſi os repraeſentat: quo ſigno non ſolum ab utero inverſo, ſed etiam a fungis ſive tuberculis e vagina ſaepe excreſcentibus utplurimum diſtinguitur, conf. ſupra §. II. Namque tum haud facile verendum eſt, ne partes usque adeo flaccidae inflammationem aut ſphacelum, quemadmodum in priori ſpecie facile fieri ſolet, ſentiant. Interim ſciendum hic adhuc eſt, non ſolum mulieres quae pepererunt & forte difficiles partus ſenſerunt, ejusmodi procidentiis uteri laborare; verum etiam quandoque, ut ſupra jam ſcripſi, mulieres, quae non pepererunt; *imo & virgines atque inter has veſtales* quoque, ac interdum etiam puellas juniores, quemadmodum ex Mauricaei obſ. 96. & variis Saviardi aliorumque obſervationibus conſpici poteſt, prolapſus hujusmodi uteri pati. Ubi juſto diutius absque curatione uterus talis propendens relinquitur, non moleſtiam modo egregiam, ſed & urinae difficultatem atque inſignes quoque coxarum dolores, uteri propendentis exulcerationes, quin imo quandoque inflammationem aliquam cum ſphacelo, ſaepius vero ſcirrhum vel carcinoma mulieres haud raro experiuntur. Et ſane quo tardius medicina huic malo adhibetur, hoc difficilius, quia ſaepe valde increſcit & augetur, reponi, nedum contineri in ſede ſua naturali absque machinamentis uterus ſolet (*b*). Vix enim ac ne vix quidem prohibere licet, quo minus vel ab ambulatione, vel a corporis aliqua commotione, vel denique a ſternutatione atque tuſſi, denuo is prolabatur, praeſertim ſi faſcia vel vinculo, vel idoneo inſtrumento non coercetur. *Quodſi forte carcinoma* jam tum vel gangraena uterum prolapſum occupavit, fruſtra omnino, quemadmodum obſervatum eſt a Ruyschio *obſ.* IX, idem reponitur: ſi quidem, illo repoſito, longe gravioribus, quam antea, doloribus aliisque incommodis mulieres diſcruciari teſtatur.

VII.

Curatio.

Si igitur nondum carcinoma aut gangraena propendentem uterum occupavit, bina potiſſimum Medico expedienda ſunt *curationis* negotia. Primum eſt, ut decenter *in locum ſuum uterus reſtituatur*; alterum, ut, ne *denuo procidere is queat*, *ſolertiſſime praecaveatur.* Ad primum quod attinet, obſervaſſe juva-

(*a*) Exemplum uteri inverſi & feliciter reſtituti videri adhuc poteſt in Mauricaei obſ. ultimis, obſ. 138.

(*b*) Inter alia hoc diſci poteſt ex variis & Ruyschii & Saviardi obſervationibus ſupra citatis.

Digitized by Google

juvabit, uterum prolapſum, niſi forte jam tum inveteratum aut mole auctum valde iſtud malum eſt, *facile plerumque reponi*, dummodo mulier ea ratione, quam paulo ante (*vid.* §. V.) deſcripſimus, capite ſcilicet depreſſo, & natibus elevatis, gnaviterque ab invicem diductis cruribus, deponitur, eoque facto, uterus per vulvam in locum ſuum naturalem digitorum vel & candelae robuſtioris cereae ſubſidio decenter reſtituitur. Saepius etiam obſervatur *mulieres ejuſmodi malo afflictas ſibimet ipſis uterum facillimo negotio in locum naturalem refundere.* Sed ſi malum jam eſt inveteratum, aut ſaltem uterus paullo amplior, quam ut facile refundi queat, aliquamdiu fomenta digerentia ſunt adhibenda, urina & alvus evacuanda, ut ſic tanto facilius tandem eundem repellere in ſuum locum valeamus. *Ne qua autem forte*, poſt adhibitam curationem iſtam, *denuo uterus procidat*, *praecavere* difficile utplurimum atque adeo difficillimum ſine idoneis faſciis aut machinamentis ſolet eſſe negotium; ſiquidem aegre admodum ſuſtineri uterus a vaginae tunicis uterique ligamentis laxioribus atque debilioribus poteſt. Interim haud abs re fuerit primo per plures dies in lecto quieſcere ac deinde *ſuffimentis roborantibus*, per tubulum Tab. XXXIV. fig. 14. ad vaginam interventu idonei infundibuli admiſſis, *liquoribus* item idoneis ſiphone injectis *fomentiſque* aromaticis & adſtringentibus cum vino rubro paratis, ſolerter eas partes excitare, quae propter nimiam debilitatem ſuam ſeſe remiſerunt. Denique faſciam aliquam, litterae T haud abſimilem, circum corpus involvere atque ita, impoſito prius vulvae ſplenio, quantum fieri poteſt, diligentiſſime uterum continere. *Quando uterus forte jam nimium intumuit*, ut propterea reponi nequeat, fomentis digerentibus antea aliquamdiu foveri debet, donec imminuta mole refundi queat, mulierque aliquamdiu poſt in lecto conquieſcat, ne facile rurſus relabi poſſit. Quando ejuſmodi *uterus aliquo modo exulceratus eſt*, ut haud raro contingit, hoc impedire aut retardare ejus repoſitionem non debet; ſanari enim haſce exulcerationes melius utero in locum naturalem reſtituto, quam ſi in loco p. n. extra corpus propendet, Saviardus etiam, obſervationibus citatis jam notavit & ſuaſit. Ita hic etiam vidit *uteri prolapſum magnum una cum calculo in veſica* & quidem in virgine: ubi primo uterum reſtituit, deinde calculum e veſica extraxit, atque ſic aegram a duplici malo, ita tamen, ut peſſum geſſerit, liberavit. Vid. ejuſd. obſ. XV.

VIII.

Quibus inſtrumentis uterus debilis contineatur.

Si nimis jam tum inveteratum atque ita pertinax malum eſt, ut modo propoſita curandi artificia uterum non retineant, unicum idemque communiſſimum ſupereſſe auxilium videtur, illum, qui naturaliter & per ſe contineri haud poteſt, *inſtrumento quodam*, quod *peſſum* vel *peſſarium* vocant, in vaginam uteri immiſſo reprimere. Solent autem apti prae ceteris ii peſſi exiſtere, qui vel ex ligno buxeo, aut fraxineo aliove duriore, vel

vel etiam ex ſubere ad id accommodato, ceraque probe obducto conficiuntur (*a*) atque perforati exiſtunt. (*vid. Tab.* XXXIV. *fig.* 6. 7. 8. 9.) Pro ditioribus aut nobilioribus etiam ex ebore, aut *argento vel auro* excavato fieri poterunt. Iſtiusmodi peſſus aliquis, *juſtae magnitudinis* atque habitudinis, ne ſcilicet facile excidat, in vulvam profunde ad usque ipſum uteri os digitis decenter deprimitur, &, ne qua facile, dum ambulant hae mulieres, indecore excidere in humum is queat, itemque ut pro lubitu eos extrahere & mundare ſubinde poſſint, funiculi cujusdam beneficio, vid. Tab. XXXIV. fig. 6 & 10. cingulo ventri injecto decenter alligatur. *Et juſtam quidem magnitudinem habere ii peſſi cenſendi ſunt*, quos primo tempore non nimis facile, ſed non niſi aegre admodum vulva recipit: ut certius maneat, uterumque melius reprimat, atque his duplo interdum majora requiruntur (*b*). *Perforata vero exiſtere peſſaria* eum in finem commodum eſt, ne ſanguinis menſtrui aliarumve ſordium fluxus ex utero impediatur. Itaque minus ſalutaria minusque commoda videntur ea peſſaria, quae, ut figura 10, ovi aut pyri formam aliquam prae ſe ferunt: qualia nimirum & quidem ingentis magnitudinis a Paraeo, Hildano, Sculteto, Roonhusio aliisque hunc in finem propoſita paſſim ac deſcripta deprehendimus. Ut nihil nunc de eo dicam, peſſariis perforatis in naturam inſertis, *& ſemen maris ad ſobolem procreandum* (*c*), & ſuffimenta roborantia cum liquoribus ad confirmandum uterum laxiorem immitti nihilominus in uterum poſſe: quae ſingula ab iis peſſariis, quae foramine deſtituuntur, penitus impediri conſueverunt. De cetero tantum abeſt, ut graves moleſtias ab iſtiusmodi peſſis, quando rite confecti ſunt, mulieres ſentiant, ut geſtare illos, praeſertim ubi ſemel natura iis aſſuevit, absque omni fere moleſtia queant. Denique hic etiam notandum, quasdam mulieres prolapſu uteri laboraſſe, quando non gravidae fuerunt; quae vero poſtquam gravidae factae ſunt ab eo liberabantur. vid. Pechlini obſ. 20. & Saviardi obſ. XII. uteri enim gravidi amplitudo prolapſum tunc impedit. Interea tamen graviditas uteri deſcenſum & aliqualem prolapſum ſive deſcenſum non ſemper impedire probat Mauriceau obſ. 6. 67. 95. Schelhammerus in M. N. Cur. Dec. II. A. IX. obſ. 149. Hunerwolff. in Dec. III. A. I. obſ. 114. Saviard. obſ. XV. Nolet. obſervat. curieuſes obſ. VII. & Widmannus Ephem. N. Cur. Cent. VIII. obſerv. 98. *ubi uteri os extra vulvam una cum capite foetus tangere potuerunt.*

(*a*) *Quando ejusmodi peſſi cera non ſunt obducti*, ſubinde valde intumeſcunt, putreſiunt, ac multa incommoda procreant, ſic ut multo labore haud raro & quidem per fruſta tenaculis ſint educendi. Conf. ſi lubet hac de re Mauricaei obſ. 182. & Saviardi obſervatio XIII.

(*b*) Videri ejusmodi magni peſſi poſſunt in Deventeri libro de arte obſtetricandi cap. 29.

(*c*) Peſſos hos coitum & impraegnationem non impedire probat Bauhinus lib de ſect. Caeſ. pag. 126. 141. & ſeq. Mauriceau obſ. 40. 115. 217.

IX.

De peſſis ferreis elaſticis. Saviardus in diverſis obſervationibus peſſi cujusdam ferrei, elatere donati, meminit, quem egregie prae ceteris, & tanquam praeſtantiſſimum ad continendum uterum prolapſum commendat; verum figuram, fabricam ac magnitudinem ſilentio praeterit, ut qualis fuerit, nemo forte facile divinare poterit (*a*). Goelickius vero, Cel. Medicinae Profeſſor Francofurti ad Viadrum jam olim diſſertationem quandam Halae 1710. edidit, qua novum artificium curandi procidentiam uteri veram deſcribit, in qua diſſertatione non ſolum *peſſum quoque ferreum ex filo ſcilicet ferreo elaſtico*, eoque aliqua ratione in formam coni contorto, laudavit, verum etiam figuram ejus, ſed valde minutam repraeſentavit; attamen quoque qualem longitudinem aut amplitudinem obtinere debeat, non expoſuit.. Ego vero eum hic Tab. XXXIV. fig. 11. perſpicuitatis gratia paulo auctiorem eaque forte magnitudine, quam habere poterit, delineare ſtudui, ut clarior ejus ſit idea ſive imago. Intus eum linteo, extus corio tenui atque ſubtili ne facile laedat, obduci vult, baſique coni utrinque funiculos jungi vult, ut ope eorum pro lubitu extrahi queat. Quando immittendus, eum paullulum comprimendum eſſe docet, qui vero poſtquam immiſſus, vi ſua elaſtica ſe aliquo modo expanderet, atque ſic tam firmiter haereret, ne vel ipſius vel uteri prolapſus facile pertimeſcendus ſit. Fatetur quidem ſecum eo nondum experimentum feciſſe; attamen cum omnes requiſitas conditiones habeat, quae in bono peſſo deſiderari queant, ſe de ejus praeſtantia non dubitare. Interea tamen vereor, ne in loco tam humido rubigine, cui ferrum quam maxime obnoxium eſt, brevi ſemper tempore exedatur atque corrumpatur: quapropter hactenus, quoties opus fuit, non niſi ligneis cera obductis, ad normam fig. 6, 7 vel 8. potiſſimum juſtae magnitudinis uſus atque his ſcopum meum ſatis aſſecutus ſum.

CAPUT CLVIII.

De procidentia vulvae ſeu vaginae uteri.

I.

Vulvae procidentia quotuplex ſit. Non ab imperitis tantum obſtetricibus atque aliis mulieribus, ſed ab ipſis quoque Medicis atque chirurgis, viris ceterum ſatis expertis & doctis, identidem vaginae procidentiam cum uteri procidentia confundi,

(*a*) Vid. ejus obſerv. XIII & XV.

Digitized by Google

ſundi, eodemque utplurimum nomine utrasque deſignari, manifeſtum eſt experientia (*a*). Sed diſcerni tamen ab invicem eae poſſunt, ſi modo partim ad ea, quae de ipſius uteri figura & indole in ſectionibus anatomicis viſu deprehenduntur; partim quoque ad ea procidentiae uteri ſigna, quae ſuperius capite praecedenti jam explicata ſunt, gnaviter attenderimus. Namque vaginae procidentiam aliquam factam eſſe ſtatuimus, *ſi non tam uterus*, *quam potius vagina*, *eaque vel integra*, ut Tab. XXXIV. fig. 4. indicat, *vel hujus tantum pars*, quocunque tandem caſu eadem relaxata fuerit, ex pudendis propendet. Solet igitur gemina praecipue calamitatis hujus differentia exiſtere. Namque praeter modo dictum caſum interdum *univerſa vagina ſeu vulva ita laxa evadit*, *ut*, *quaſi caro cruda vel cruenta annulique craſſi carnei figuram prae ſe ferens*, propendeat; magis minusve tumens, pro varia cauſſarum, unde pronatum malum eſt, nec non circumſtantium rerum aliarum conditione, prout ipſemet ſimiles procidentias vidi. Si graviter cum inflammatione quadam, praeſertim in partu difficili, quemadmodum ego obſervavi, vulva prolapſa tumet, praeſentiſſimum ſaepe ſphaceli periculum ſubeſt (*b*). Si parum aut nihil tumet, quicquid prolapſum eſt, vel ſi absque inflammatione tumor eſt; tum citra magnam moleſtiam & quam diutiſſime nonnunquam ſine omni periculo tolerare iſtiusmodi caſum mulieres poſſunt. Interdum autem *aliqua tantum vaginae pars*, vel propter nimium in elevandis aut deprimendis corporibus, vel & in partu difficiliori adhibitum niſum, vel etiam ob humorum noxiorum hic congeſtionem ita laxa fit & extenditur vel increſcit, ut ſecus, quam naturaliter decebat, extra partes pudendas prodeat, *imo ſaepe inſtar uteri aut fungi majoris propendeat*, ipſiusque uteri prolapſi ſpeciem exhibeat. Multi ejusmodi malorum luculenta exempla notarunt (*c*); maxime tamen memorabilem noxae hujus caſum *capite* LIV. *obſervationum* ſuarum Meekrenius propoſuit, atque figuris illuſtravit; ſed facile tamen ex jam dictis patet, *hujus generis malum non tam pro uteri procidentia*, *quam potius pro partium naturalium tumore*, *fungo*, ficu, ſarcomate ſive carne excreſcente habendum, adeoque vel vincturae, vel ſcalpelli ſubſidio curandum eſſe, ea videlicet ratione, quam ſupra cap. CL. explicavimus. Ut ne quis autem forte ignoret, *quibus indiciis dignoſci ab invicem uterus prolapſus converſus atque vulvae tuber aliquod ſive fungus debeant;* ſciendum eſt, *uteri converſi procidentiam non niſi mox poſt partum & ſubito quidem contingere:* vaginae autem, ſive partis ejusdem, juſto forte

 largius

(*a*) Hildanus cent. IV. obſ. 60. 61 & 62. tres de utero prolapſo refert obſervationes; ſed ex nulla clare conſtat, uteri an vaginae fuerit prolapſus. Praeterea adhuc multos ex his in libro de *uteri procidentia* pag. 19. ſeqq. memoravit *David van de* Becke & nos capite praecedenti.

(*b*) Ejusmodi caſus etiam refertur a Solingio obſ. 26. & Nolet. obſ. curieuſ. obſ. V.

(*c*) Tulpius Lib. III. Cap. 33 & 34. Roonhuysius obſ. chirurg. Part. II. p. 68. Kerkring. obſ. 53. Bonet. Med. Septentr. Vol. II. obſ. 33. Miſc. Nat. Cur. variis in locis.

Digitized by Google

largius increſcentis, tubera ſenſim plerumque & velut ſine ſenſu, extra partus tempora pronaſci. Studio dixi, *plerumque* talia haec fieri: ſiquidem egomet circiter anno hujus ſeculi vigeſimo *obſervavi*, *apud mulierem aliquam nobilem ſub ipſo partu difficili*, quem eadem ſuſtinuerat, foetu adhuc in utero contento, usque adeo ſubitam factam fuiſſe partis vaginae procidentiam, ut vix dum elapſis quatuor & viginti horis fungus ſive tuber aliquod, binorum pugnorum magnitudinem adaequans, e vulva pronatum atque protinus a ſphacelo correptum conſpiceretur, quod miſeram mulierem, foetu licet feliciter adhuc extracto, miſerabiliter intra octiduum conficiebat. Ceterum ex jam dictis haud obſcure, arbitror, liquet, mirum non eſſe, quod Medicorum aliqui, non ſatis diligenter conſideratis iis ſignis, quibus uteri & vulvae prolapſus diſtingui ab invicem debent, ſtatuerint, *non uterum modo prolapſum ſine vitae periculo exciſum quandoque eſſe* (*a*), *ſed ipſas quoque mulieres iſtas, utero licet deſtitutas, & concipere, & in lucem edere foetum aliquem potuiſſe* (*b*). At enim vero, poſt exciſum vulvae tuber aliquod propendens, ſicut in figura 5. fuit, vel forte etiam ubi tota interior vaginae tunica rugoſa in forma uteri prolapſi procidit, ſicut in Widmanni obſervatione Tab. XXXIV. fig. 4. factum eſt, concipere & parere rurſus mulieres poſſe, nemo ſanus facile negaverit: quo minus autem, extirpato utero, gigni foetus aliquis poſſit, ipſa rerum natura prorſus prohibet, adeoque ejusmodi hiſtoriae pro fabulis merito ſunt reputandae.

II.

Curatio ubi inflammatio abeſt.

Explicata hujus mali conditione atque indole, ad curationem ut progrediamur, inſtituti ratio poſtulat. Et vulvae quidem tubera, procidentiae ſpeciem aliquam prae ſe ferentia, quibus modis ſanare conveniat, ſupra jam tum (*cap.* CL.) explicavimus. Quoties autem cunque *vagina, ad inſtar magni annuli cujusdam cruenti, duri atque inflammati, prolapſa eſſe deprehenditur*, ſane, niſi opportune, quicquid prolapſum eſt, reſtituitur, periculum eſt, ne aut gangraena, quemadmodum ego vidi, aut ſcirrhus partem propendentem infeſtet. Minus vero periculum eſt, ſi prolapſa pars flaccida, & nulla inflammatio adeſt. Oportet igitur, ſi nondum inflammatio acceſſit, fomento quodam roborante & digerente partem prolapſam ante excitare, quam ipſa reponatur; vel protinus etiam digitorum vel cereae cujusdam candelae craſſioris ſubſidio in naturalem ſedem ſuam profunde reſtituere. Eo facto aegrae mulieri imperandum eſt, ut, diligenter invicem conjunctis vel & decuſſatim complicatis pedibus,

(*a*) Tale exemplum refert Carpus, itemque Paraeus Lib. XXIII. cap. 41.

(*b*) Memorandi hic ſunt Molinettus *diſſ. anat. pathol. lib.* 6. *cap.* 12. Moenichius obſ. 4. aliique plures, quos recenſuit Meekrenius jam laudata obſ. 54. E contrario Noletus obſ. V. refert, vaginae in puerpera prolapſum, ſphacelo corruptum & ablatum, quae poſtea rurſus peperit; quales revera etiam hi ultimi fuerunt.

Digitized by Google

dibus, per aliquot dies continuos ſtrenue in lecto ſuo conquieſcat: hac enim ratione fit, ut malum rurſus diſſipetur & aegra ſaneſcat. Interim longe optimum erit, herbis roborantibus, digerentibus, aromaticis atque adſtringentibus, cum vino, praeſertim rubro, decoctis, vel & aqua calcis cum vini ſpiritu mixta, diligentiſſime partes naturales ſovere; identidem autem ſuffimenta valentia, cujusmodi e maſtiche, olibano, myrrha, ſuccino ſimilibusque rebus aliis fiunt, tubuli ad id accommodati (*vid. Tab.* XXXIV. *fig.* 4.) infundibulique ſubſidio, in vulvam immittere; hisdemque rite confectis, faſcia T naturam ſemper quam exactiſſime comprehendere. Sic enim feliciter quandoque priſtino vigori ſuo vaginae prolapſae reſtituuntur: praeſertim ſi recens adhuc illud malum eſt; ſi item medicamenta interna convenientia ſimul adhibentur. In quibusdam mulieribus aquae medicatae, thermae praeſertim aut aquae martiales, quae *acidulae* vulgo vocantur, egregie ad ſanitatem reparandam hic proficiunt. *Si jam tum ita inveteratum malum eſt*, ut hactenus propoſitis medicamentis in ſtatum priſtinum reſtitui vulva propendens nequeat, ſane cum ad leniendam noxam, tum & vel maxime ad praecavendas calamitates graviores, nihil omnino reliquum videtur, quam *ut continuus faſciae modo laudatae uſus mulieri praeſcribatur*; hac enim naturalibus decenter applicata, efficitur, ut, citra gangraenae ſcirrhique periculum, negotiis ſuis utcunque fungi mulieres iſtae queant.

III.

Quodſi autem inflammatio quaedam partem propendentem jam tum occupavit; tum opera utique danda eſt, ut, qualiter fieri in inflammationibus reliquis ſolet, non fomentis ſolum & malagmatis diſcutientibus extrinſecus impoſitis (*a*), ſed medicamentis quoque internis ad idem valentibus prudenter ingeſtis, non omiſſa ſanguinis detractione, inflammatio prius deliniatur, quam vulva propendens in naturalem ſedem ſuam reſtituitur. Inflammatione vero digeſta, prolapſus reponitur, &, ut modo docuimus, tractatur. Si quis vero ejusmodi prolapſum, nondum temperata inflammatione vulvae, reponere vi vellet, periculum maximum eſſet, ne gangraena cum citiſſima morte miſeram mulierem conficiat. Sin vero mitior adhuc eſſe inflammatio deprehenditur, tum utique ſaepe ſine periculo refundi vulva prolapſa poteſt: tumor enim, recondita intus vagina, a calore corporis naturali optime plerumque digeritur. *Denique ſi jam tum aſphacelo infeſtata vulva propendens aut fungus ejusmodi animadvertitur*, id quod ex nigritie & foetore cognoſcitur, protinus & ſcarificationes in vitiata parte inſtituere, fomenta aut malagmata digerentia ſuperimponere & reliqua omnia facere convenit, quae ad ſphacelum ſupra (*P.* I. *L.* III. *cap.* XIV. *pag.* 320. *& ſeq.*) propoſuimus.

Curatio ubi inflammatio vel ſphacelus.

CAPUT

(*a*) Hoornius hunc in finem valde laudat muriam ſimplicem, calide ſaepe applicatam, lib. ſaepe citato.

CAPUT CLIX.

De feminis urinae incontinentia laborantibus.

I.

Mali natura. SOlent ut plurimum eae feminae urinae incontinentiam aliquam ſentire, quibus vel a difficiliori partu, vel a veſicae calculo majori, violenter praeſertim extracto, veſicae cervix ſive ſphincter nimium quantum eſt debilitatus. Nonnunquam ſine violentia externa, & ſua velut ſponte, ſphincter veſicae ita ſeſe remittit, debilitate ſcilicet, aut nervorum reſolutione, ut officium ſuum praeſtare amplius nequeat. Simile quid maribus quandoque accidere, ſupra jam tum (*cap.* CXXXVI.) obſervavimus. Sed quicquid tandem harum rerum ſit, ſane malum ipſum ita ſaepe, praeſertim ſi jam inveteratum aut a nervorum reſolutione ortum, comparatum eſt, ut neque medicamentis internis, neque artificiis chirurgicis vinci hactenus vix potuerit.

II.

Curatio. Attamen ſi a calculo extracto, praeſertim in puellis aut junioribus mulieribus malum ortum eſt, ſaepe vel ſponte natura, vel adhibitis ſimul remediis roborantibus internis & externis, cap. 158. §. 2. indicatis, curatur. Sed ſi vel inveteratum aut praedictis medicamentis haud cedit, pro inſanabili hactenus fere a Medicis judicatum eſt. Tandem tamen Hilscherus, clariſſimus apud Jenenſes Medicus atque Profeſſor, peculiari *diſſertatione* quadam hanc in rem edita (*a*), ſignificavit, vix ac ne vix quidem commodius ſanari noxae genus illud poſſe, quam per adhibitum iſtiusmodi peſſum ſive annulum, juſtae magnitudinis, qualis ad impediendam uteri procidentiam in vagina uteri adhiberi ſolet. (*vid. Tab.* XXXIV. *fig.* 6. 7. 8.) Namque hujusmodi peſſo vel annulo decenter ſub urethram in vulvam immiſſo, ita firmiter comprimi ac praecludi iter urinae, ſupra vulvam poſito, (*vid. Tab.* XXIX. *fig.* 2. *B C*) poteſt, ut pro arbitrio & contineri & emitti urina valeat.

(*a*) *De urinae incontinentia*, 4. Jenae edita.

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT CLX.

De rupto perinaeo in mulieribus.

POſſe quandoque in mulieribus perinaeum, ſive carnem illam, quae medio naturam inter & anum loco poſita eſt, perrumpi, nemo facile, niſi qui rerum chirurgicarum plane expers eſt, ignoraverit. Solet autem noxa haec eas plerumque mulieres affligere, quae vel a grandiori, vel complicato atque in clunes converſo, vel denique a monſtroſo foetu partum difficiliorem experiuntur. Ne qua autem forte plura eademque graviora ex neglecta vulneris hujus curatione ſuboriantur (*a*), ſequentia, & quamprimum quidem, fieri oportet. Ante omnia vulnus vino calido vel muria eluatur atque expurgetur. Deinde vel balſamo vulnerario decenter inungatur, vel, quod melius eſt, pulvis ſarcocollae aut maſtichis inſpergatur. Tum, ſi plaga non adeo magna eſt, emplaſtris glutinoſis conjungi orae ejus debent. Sin vero magna, emplaſtra glutinoſa vix ſufficiunt; verum praeſtat, ut ope acus curvae & fili cerati duplicis ſutura quaedam nodoſa, perinde ut in aliis vulneribus profundioribus fieri ſolet, inſtituatur. Cetera enim eadem fiunt, quae univerſe de vulneribus ſupra praecepimus. Sed inprimis tamen providere hic convenit, ut, probe conjunctis pedibus, ſtrenue in lectulo ſuo mulier aegra quieſcat, & quotidie bis vel ter a ſordibus probe purgetur, donec glutinatum eſſe vulnus deprehenditur. Quando autem principio negligitur, ut in Solingii obſervatione 82, perfectam curationem ſaepe non amplius admittit.

De Ani vitiis & de curationibus circa anum.

CAPUT CLXI.

Qua ratione adhiberi clyſteres ſive lotiones debeant.

I.

CLyſterum nomine deſignari medicamenta liquida, quae, pro variis humani corporis noxis curandis, injici & ſpeciatim in anum conſueverunt, vel lippis ac tonſoribus notum eſt; a κλύζω abluo. Graecis etiam *enemata*, hoc eſt injectiones dicuntur; *lotiones* vero latinis, teſte Celso quoque *Clyſteres qui ope veſicae injiciuntur.*

Zzzzzz

(*a*) Peſſimum ulcus inde ortum notavit Solingius obſ. 82.

quoque appellantur (*a*), unde Gallorum vocabulum *Lavement* mihi ortum eſſe videtur. Apud Germanos & paſſim quoque apud Batavos veſica quaedam vitulina aut ſuilla, imo & bubula & in extremis utrinque perforata hunc in finem adhiberi ſolet. vid. Tab. XXXIV. fig. 12. A A, quae in pueris parva, in adultis vero magna eſſe debet, ut libram liquoris & plus continere queat. In alterutro foramine ſive extremo fiſtula ſive tubulus quidam oſſeus quam diligentiſſime firmatur B B; & poſt hunc veſica filo craſſiori C C conſtringitur, ne quid ſine voluntate per fiſtulam praemature effluere queat. Per alterum foramen liquor idoneus, qualem morbus deſiderat, in veſicam hanc infunditur: quo quidem infuſo, veſica prope alterum hoc extremum ſive partem D firmiter quoque deligatur, ne quid & hic effluere poſſit, donec in anum emitti liquor debet. Quibus ita inſtructis, fiſtulam oſſeam butyro ſive oleo inungere atque ſic in anum hominis aegri, in alterutrum latus, capite declivi, cubantis, provide deprimere convenit. Tum, vinculo juxta hanc fiſtulam C reſoluto, gnaviter veſica A manibus chirurgi comprimitur, atque ita liquor contentus in inteſtina craſſa exprimitur. Denique, his confectis, fiſtula rurſus ex ano recipitur; aeger autem tam diu in lectulo eodem fere in ſitu quieſcere jubetur, donec medicamentum immiſſum rurſus exitum vi quaſi moliatur. Nam, ut Celsus ait, *non primae cupiditati dejectionis aeger protinus cedere debet; ſed ubi neceſſe eſt, tum demum deſidere.*

II.

Clyſteres, ubi ſyringae ſubſidio injiciuntur. *Batavi*, *Galli* atque aliae quaedam nationes pro veſica ſyringam ſive *ſiphonem* e ſtanno confectum, eundemque ita amplum, ut libram aut paulo plus, quam libram humoris, eadem recipiat, adhibere conſueverunt. Fiſtula ſyringae anterior, quae in anum deprimitur, haud multum abſimilis quidem illi eſt, quam veſicae innectendam modo propoſuimus; ſed liquores tamen longe promtius longeque fortius, adeoque & longe altius in craſſa expelli inteſtina poſſe, res ipſa loquitur. Interea tamen veſica ejusmodi commodius non ſolum circumferri & in via occultari poteſt, quam ingens ejusmodi ſipho; verum & infantibus & puerperis minori fere cum dolore aut moleſtia adhiberi. Quandoquidem autem *aliqui, verecundiae ſtudio ducti, quidvis potius admittere, quam nudare atque aliis oſtendere podicem malunt;* ſane nihil abs re feciſſe ii chirurgi videntur, qui fiſtulam quandam coriaceam ſatis longam, dimidiae circiter ulnae Pariſinae longitudine, eamque flexilem, tubuloque convenienti inſtructam, ſyringae applicarunt. Sic enim aeger ipſemet, tecto corpore univerſo, & fiſtulam in anum inſerere, & liquorem ſibi injicere, vel ſaltem

(*a*) *Lib.* II. *cap.* 12. *n.* 2. & alibi. Miror ſignificationem hanc hujus vocabuli neque in Lexicis medicis, neque in aliis Lexicis reperiri; imo vix unquam hodie in aliis libris medicis hoc ſenſu uſurpari.

Digitized by Google

tem cuivis alii, pro exprimendo liquore, ſyringam committere poteſt. Conſulendi hanc in rem ſunt HILDANUS cent. I. obſ. 78. BARTHOLINUS Hiſt. anat. 66. cent. VI. GRAFIUS in libro peculiari de clyſteribus, JUNGKENIUS in chirurgia ſua, germanice edita, ut & VALENTINI in libro, quem *Polychreſta exotica* inſcripſit, *pag.* 89. ubi ſiphones ejusmodi una cum fiſtula coriacea & modo eos applicandi poſſunt conſpici. Ceterum quam ſolertiſſime ſemper providendum hic eſt, *ut neque frigidi nimis, neque nimis calidi, ſed tepidi ſint ii liquores*, qui pro clyſteribus adhibentur. Namque graviter utplurimum inteſtina cum a frigore (*a*), tum etiam a calore nimio laeduntur.

III.

Quales autem liquores, qua copia, quibus denique in morbis eos adhibere conveniat, Medicorum eſt praecipere. Interea tamen ne chirurgus prorſus ignarus ſit liquorum huic uſui maxime idoneorum ex CELSI doctrina praecipuos hic commemorabo, qui & hodie adhuc optime valere poterunt. Hic enim ait (*b*): *ſi levi medicina contenti ſumus*, hoc eſt ſi levi tantum clyſtere indigemus, *pura aqua ſufficere poteſt; ſi paulo valentiori, mulſa; ſi leni, aqua in qua foenum graecum, aut ptiſana, aut malva*, (aut alia emolliens herba) *decocta ſit: ſi reprimendi cauſſa, ex verbenis* (*c*). *Acris autem eſt marina aqua, vel alia ſale adjecto: at utraque decocta melior eſt. Acrior fit adjecto vel oleo, vel nitro, vel melle quoque*, (vel his ſimul). *Si acrior eſt lotio, eo plus extrabit, ſed minus facile ſuſtinetur.* Si leniendi aut demulcendi gratia, verbi cauſſa, in calculo aut dyſenteria adhibetur, lac vel ſolum calidum, vel cum chamomilla aut veronica decoctum, melle aut theriaca adjecta uſurpari poteſt; quandoque etiam ſolum *oleum*, ut GALENUS in colica jam fecit, injicitur. *Clyſterum materia quae ſit.*

IV.

Quod vero ad *uſum* eorum attinet 1), ſalutariter ut plurimum clyſteres iis adhibentur, *quibus moveri ſive reſolvi alvus juſto vehementius adſtricta debet.* Similiter 2) ad *mitigandos cruciatus*, quos ab affectibus colicis, calculis, dyſenteria, haemorrhoidibus dolentibus, atque id genus aliis calamitatibus homines quidam in abdomine ſentiunt. Porro 3) *ad revulſionem* aliquam, in hominibus, ſapore nimio, apoplexia, deliriis, phrenitide, ſimilibusve aliis capitis noxis correptis, a parte affecta inſtituendam. Tum etiam 4) ad *partum difficiliorem*, ſive vivus, ſive jam mortuus infans ſit, promovendum, praeſertim ubi alvus adſtricta eſt; nec non ad *ejiciendas ſecundas*, tenaciter aut diutius, quam par eſt, in utero haereſcentes. *Clyſterum uſus quis.*

 V.

(*a*) A Clyſtere frigido mortem notavit BARTHOLINUS Hiſt. anat. 76. Cent. I.
(*b*) Lib. II. cap. XVI. n. 2.
(*c*) CELSUS hoc vocabulo ſaepe utitur; ſed dubito an vulgarem *verbenam* intelligat; ſuſpicor potius eum ſemper generatim herbas roborantes intelligere, ubi de verbenis loquitur.

V.

Clyſteres etiam nutrire poſſunt.

Denique 5) haud exiguum clyſteres quoque uſum praeſtant, *in ſuſtentandis atque alendis iis, qui, propter laeſam deglutitionis facultatem*, parum aut nihil nutrimenti per os aſſumere valent. Ubi longe optimum videtur, liquoribus nutrientibus, iisdemque vel ex juſculis carnis, vel ex lacte, vel cereviſia, vel juſculis ex hordeo atque avena decoctis ac praeparatis, (quibus ſubinde, niſi morbus repugnat, *aliquid vini*, roborandi cauſſa, addi poteſt) atque identidem in aegri hominis anum profunde injectis, tamdiu illum ſuſtentare ac fovere, donec & morbus & deglutiendi difficultas paulatim ſeſe remiſerint. Cujusmodi quidem *clyſteres nutrientes* non a recentioribus demum Medicis adinventos, ſed pridem jam tum, & ab antiquiſſimis ſalutaris artis doctoribus, praecipue autem a Celso, qui ptiſanam vel alicae cremorem pro hoc ſcopo laudavit (*a*), graviter admodum jam commendata fuiſſe, teſtis eſt hiſtoria (*b*): licet ſint atque fuerint quamplurimi *Medici, qui inutiles atque fruſtraneos prorſus ipſos judicaverint.* Inprimis autem, ut alia ab autoribus notata nunc taceam, memorabile videtur recens exemplum ejus feminae, quam per quatuordecim dies integros feliciter absque omni cibo, per os ingeſto, propter deglutiendi impotentiam per adhibitos clyſteres ejusmodi nutrientes ſuſtentatam eſſe atque ſanatam, Garengeotius *in operat. ſuis chirurgicis* refert. Nam ſunt revera in inteſtinis craſſis vaſa lymphatica ſive lactea, quae humores nutrientes injectos abſorbere & ad ſanguinem devehere posſunt (*c*); quo fit ut haud raro clyſter injectus non redeat, ſed maneat, ut ipſe aliquoties vidi.

VI.

Clyſter ex tabaci fumo.

Novum plane (ſi cum praecedentibus compares) atque in primis efficax iſtud clyſterum genus eſt, *quod ex tabaci fumo* primo quidem Angli, quantum mihi conſtat, deinceps autem aliae quoque Europae nationes medicinae loco aliquando adhibuerunt. Scilicet ubi ceteri clyſteres nihil ad movendam alvum proficiunt, praeſertim autem apud homines, *hernia quodam incarcerata* aut *iliaca paſſione laborantes*; vel alios quoque, ſi lubet, in aliis morbis per proprium inſtrumentum aliquod fumus tabaci larga copia in anum inſpiratur. Siquidem, eo facto, promtiſſimum fere ſemper auxilium ii homines ſentiunt, qui prorſus deſperata alvi obſtructione laborare

(*a*) Lib. 3. cap. 19. id quod Cel. Morgagnius in Epiſt. 1. in Celsum notavit, pag. 12 & 13. *qui itaque clyſterum nutrientium inventor fuiſſe videtur.* Oribasius deinde & Aetius eos etiam commendarunt.

(*b*) Ita gravida, per ſpatium ſex hebdomadum a cibo & potu abhorrente, clyſteribus nutrientibus conſervata eſt, vid. Hildanus Cent. IV. obſ. 30. conf. & *Zacut. Luſitan* Med. Princip. Hiſt. Lib. I. hiſt. 9.

(*c*) Vid. *compend. anatom.* noſtrum, ubi de vaſis chyliferis N. 213. agitur; itemque *Ephem. Nat. Cur.* Cent. V. pag. 234.

Digitized by Google

borare judicantur, ſi modo adhuc in tempore adminiſtretur. Varias easdemque praecipuas *machinas*, hunc in finem adhiberi ſolitas, primus, quod ſciam, Th. Bartholinus (*a*), ac deinde Stisserus noſter, Helmſtadienſis quondam Medicinae Profeſſor (*b*), poſtea & Dekkerus (*c*), atque item Valentini (*d*) deſcripſerunt. *conf. Tab.* XXXIV. *fig.* 13.) Quantumvis autem variae eaedem ſint, in eo tamen ſingulae conveniunt, ut e capſula quadam ferrea ſeu aenea A, ejus amplitudinis, ut tabaci circiter dimidiam unciam capiat, eademque binis fiſtulis inſtructa, conſtent: quarum quidem altera B, oſſea eſt, atque in anum deprimi ſolet; altera, eademque iſti oppoſita C, ſic omnino conficitur, quemadmodum os in buccina, quod buccinatores inflare ſolent, vel quoque ex aere, vel ex oſſe aut ebore confecta, ut, ore vel ipſius aegri, vel alius cujusdam hominis robuſti admoto, fumus tabaci E, in capſula A, prius incenſi, ſpiritu per fiſtulam B in anum propelli queat. Debet autem fumus ille tamdiu in anum inſpirari, donec dejectionis ſtimulum ſatis vehementem aegri perſentiſcunt. Si nihil unicae tabaco impletae fiſtulae fumus ad alvum excernendam proficit, identidem iterare negotium illud convenit, donec quaeſitum effectum praeſtet. Similiter ſi nicotiana vulgaris ſive debilior ad hoc negotium haud ſufficit, ut ego vidi, valentiorem iſtam, quae a caniſtro nomen *canaſter* habet, aliamve ſimilem fortiorem ſubſtituere decebit. Quam equidem obſervationem longe quandoque utiliſſimam eſſe, ex ipſo rerum uſu egomet didici: ubi nimirum in pertinaci hernia ſcroti incarcerata vulgari nicotiana nihil efficere potui; ſed res mox ex voto valentiori illa ſucceſſit, ubi aeger jam pro deſperato habebatur. Idque deinde in hoc morbo apud alios multos ita ſemper feliciter mihi & aliis poſtea hic ſucceſſit, ut nunquam ad ſcalpellum in eo accedere mihi adhuc opus fuerit. Videtur enim mihi acris nicotianae fumus inteſtina intus ita ſtimulare, ut in minorem non ſolum diametrum ſe conſtringant, verum etiam, ut hac conſtrictione inteſtina prolapſa ſimul in ventrem retrahant. Ceterum non ſolum Graafius, ſed & Lanzonus peculiarem de Clyſteribus diſſertationem edidit Ferrariae A. 1691. in folio.

(*a*) In hiſtor. anat. 66. Cent. VI.
(*b*) In epiſt. de machinis *fumiductoriis curioſis Hamb.* 1686. edita.
(*c*) *In exercitat. ſuis practicis*, pag. 795.
(*d*) *In polychreſtis exoticis*, pag. 73.

CAPUT CLXII.

De ſuppoſitoriis, ſive glandibus alvum citantibus.

S*Uppoſitoria* dum nominamus, conulos, globos ſive glandes medicatas atque alvum citantes, ſive, quod idem eſt, ejusmodi conulos ſive globulos, qui alvi laxandae cauſſa in anum immittuntur, deſignamus. Fieri eadem communiter hodie apud nos ſolent e ſaponis, ſacchari vel aluminis fruſto vel & candelae ſebaceae extremo circiter ad pollicis transverſi longitudinem atque digiti amplitudinem; minores tamen in infantibus, craſſiores autem paulo etiam in adultis eſſe poſſunt. Nonnunquam a pharmacopoeis ex Medicorum praeſcripto ſuppoſitoria ſic praeparantur, ut aegri hominis noxae atque conditioni ſint accommodata: v. gr. ex melle, ſale, pulvere aloës, colocynthidis &c. in conuli vel glandis formam redactis. Si unum ſuppoſitorium absque alvi dejectione excidit, novum idque forte acrius immittere convenit, atque id ipſum, niſi aliud quid repugnet, tamdiu repetere, donec alvus reſoluta eſſe deprehenditur. Sed ante tamen, quam in anum ipſa immittuntur, oleo ſemper aut butyro inungantur, ut tanto facilius intrent. Sunt, qui pro glandibus illis teretibus aut coniformibus rotundas, globulorum ſimilitudine adhibere conſueverunt: dum ſcilicet *globulos ſaccharinos*, in pharmacopoliis ſpeciatim pro hoc uſu proſtantes, vel fruſtulum lintei quoque tenuis, idemque cum portiuncula butyri duri ac ſaliti in globuli formam redactum, in anum immittunt, qui egregie ſaepe alvum laxant. *Si qua forte ulcera inteſtinum rectum infeſtant*, commoda inprimis ea ſuppoſitoria videntur, quae ex roſarum melle, pulvere maſtichis & myrrhae, vel & colophonii parantur. Denique ſuppoſitoria valentiora, ſtimulantibus ſcilicet ſive acribus impraegnata, inſigniter cum ad *difficiliorem partum*, ſi naturaliter diſpoſitus infans eſt, tum etiam *ad ſecundas*, tenaciter in utero haereſcentes, expellendas proficiunt. Dum adhibenda, aeger eum in ſitum diſponitur, ut in clyſtere applicando diximus & ſuppoſitorium digito in anum blande compellitur.

CAPUT

Digitized by Google

C A P U T CLXIII.

Quomodo aperiri anus clauſus debeat.

I.

Vitium iſtud quale & quotuplex ſit.

HAud prorſus inſolitum eſt in infantibus quibusdam recens natis, ſecus, quam naturaliter decebat, anum penitus clauſum deprehendi; quos Medici *atretos* vocare ſolent (*a*). Utique vero iſtiusmodi vitio infantes laborare, inde utplurimum ſtatim intelligitur, (niſi forte jam antea fuerit obſervatum) ſi proximis a partu diebus nihil omnino ſtercoris excernitur. Interea tamen ſaepe adhuc citius ſciri poſſet, ſi modo obſtetrices mox, dum infantes recens natos lavant & mundant, ſemper, ſicuti deceret, partes pudendas inſpicerent, & an rite conformatae ſint, obſervarent; nam alias ſaepe ſero medicina paratur, quemadmodum recte id monet Roonhuysius (*b*): Ipſius autem vitii conditio varia eſt, pro varia ſcilicet tegumenti illius, quo anus praecluditur, craſſitie. Ut plurimum eam partem, quae perforata eſſe naturaliter debebat, ſignum aliquod, ut prominentia vel fovea quaedam, demonſtrat; ſed quandoque tamen nihil ejusmodi obtinet. *Nonnunquam tenuis ſolum membrana podicem obſtruit*; nonnunquam autem caro ſolida, eademque nunc tenuior, nunc craſſior, excrementorum viam intercludit (*c*). Quomodo autem cunque malum comparatum ſit, ſane, niſi quamprimum anus perforatur, & porta haec aperitur, abeſſe neutiquam poteſt, quin, juſto diutius retento ſtercore, quod *meconicum* vocari ſolet, gravia ventris tormina, vomitus, icterus, nervorum diſtentiones, epilepſia & tandem ſtercoris vomitus miſerabiliter infantem abſumant. Atque membrana quidem ſive tenuis caro viam naturalem ſi claudit, tum vel quaſi a cicatricula quadam, vel & a ſtercore illo, quod membranam ſive carnem protrudit, eum locum demonſtrat, qui viam praebere faecibus debebat. Itaque tunc facili negotio inſtitui curatio poteſt. Contra vero difficulter admodum & haud ſine periculo perforari anus ſolet, ubi caro quaedam denſior inteſtinum rectum praecludit, ita ut nulla ejus cavea vel prominentia percipiatur. Denique, quod ſemel atque iterum egomet obſervavi, vel univerſum inteſtinum rectum ad colon ſive ſupremam oſſis ſacri partem usque clauſum eſt, vel prorſus quoque deficit: & inteſtina circa infi-

(*a*) Exempla notavit Wierus, lib. obſervat. Medic. Hildan. obſ. 73. cent. I. Roonhuysius obſ. V. part. I. & part. II. circa finem obſ. 1. 2 & 3. Mauricaeus in obſerv. & Saviard. in obſerv. chirurg. III. aliique plures.

(*b*) Obſerv. V. part. 1.

(*c*) Utriusque exemplum tradit Saviard. obſ. 3.

Digitized by Google

infimam lumborum, aut ſupremam oſſis ſacri partem deſinunt, adeoque tunc fruſtraneum eſſe curationis ſtudium omne conſuevit (*a*). Roonhuſius exemplum refert, ubi inteſtinum rectum in veſicam deſinebat (*b*).

II.

Membrana vel caro tenuis quomodo perforetur. Sicubi ita comparatum malum eſt, ut ſanitatis quaedam ſpes ſupereſſe videatur, *tum univerſum curationis negotium eo redit, ut anus ſive finis inteſtini recti decenter aperiatur.* Quod ipſum ut feliciter fiat, ſequentia obſervare oportet. Ante omnia infans ita vel deponi, vel a miniſtro quodam in gremio contineri debet, ut & clare cernere & commode tractare anum Medicus valeat. Deinde phlebotomus aut ſcalpellum quoddam anceps, phlebotomo paullo majus, provide per membranam aut carnem iſtam tenuem, fere ut in abſceſſibus aperiendis fieri ſolet, in inteſtinum rectum demittatur (*c*). Rite id ipſum confectum eſſe, meconium ſive nigrum ſtercus, inde profluens, facile demonſtrabit: id quod, quantum ſponte fluit, effluere permittimus. Eo facto, digitus, oleo inunctus, per novum foramen illud in inteſtinum rectum demittatur, curioſeque per eundem exploretur, ſatisne jam tum ampla ſtercoris via exiſtat, nec ne. Namque ubi paulo anguſtior adhuc ipſa cognoſcitur, neceſſarium utique eſt, vel ſecundum longitudinem vulnus modo inflictum, aut ſurſum aut deorſum, aut utrinque, prout quam maxime idoneum id perſpicimus, continuare, vel & nova eademque transverſa plaga foramen illud ampliare: ſiquidem hac ratione commodius figurari in annulum anus ſolet. Tum exſpectare chirurgus rurſus debet, donec infans, quicquid forte ſtercoris intus retentum ſervaverat, dejecerit. Stercore, quantum ſatis videtur, emiſſo, turunda quaedam grandior, oleo unguentove vulnerario inuncta, ne denuo anus coaleſcat, in plagam recentem deprimatur, filo robuſto ſive funiculo, qui eidem innexus eſt, propendente, ut, ſi forte intus ſe ſubducat, hoc ipſo retrahi queat. Quotieſcunque deinceps ſtercoris aliquid excernitur, toties novam quandam turundam & tamdiu quidem, ſed poſt aliquot dies unguento ſiccante imbutam, quale illud de ceruſſa eſt, immittere in plagam iſtam convenit, donec ejus orae exaruiſſe, adeoque nullum omnino coalitionis periculum ſupereſſe animadvertitur. Hildanus circa finem curationis loco turundae *fiſtulam plumbeam*, unguento de ceruſſa imbutam, immiſit (*d*). Ne qua autem facile turunda vel fiſtula excidat, ſplenium aliquod aptum ſuper plagam imponendum eſt, atque per adhibitam faſciam, quae litterae T figuram habet, gnaviter firmandum. Deinde etiam ſi forte poſtera vel tertia quoque die, *nondum ſatis amplum eſſe foramen, prima die inſtitutum, perſentiſcitur*, nihil omnino

(*a*) Vid. obſerv. in *Ephem. Nat. Cur.* cent. IV. pag. 463.
(*b*) Obſ. II. part. II.
(*c*) Vid. Sculteti Tab. 45. fig. 8.
(*d*) Obſ. 73. Cent. I.

Digitized by Google

omnino impedit, quo minus vel tum etiam decenter, quantum ſatis eſt, ampliare illud ipſum chirurgus ſtudeat.

III.

Ceterum, quod alias fieri debere ſupra ſaepius in aliis operationibus propoſuimus, ut nimirum ante ſemper eae res, quae ad vulneris deligationem pertinent, inſtruantur, quam vulnus ipſum infligatur, id in praeſenti curatione minus neceſſarium; imo vero quandoque, quia periculum hic ſaepe in mora eſt, praeſertim quando infans ejusmodi jam per aliquot dies vixit, pernicioſum eſſe conſuevit. Ut enim quam celerrime anus clauſus perrumpatur, miſerrima ſaepe infantis conditio poſtulat; ita quamprimum etiam incidatur: res autem ad deligationem neceſſariae ſatis utique commode parari interea poſſunt, dum ſtercus ex vulnere profluit. *Apparatus hic ante ſectionem non praeparandus.*

IV.

Quodſi autem membrana ſive caro quaedam craſſior naturalem excrementorum viam intercludit, difficilius equidem ſervari infantes ſolent (*a*); ſed ſatius tamen videtur, fruſtra quandoque hanc curationem tentare, ubi aliqua adhuc ſpes ſupereſt, quam ſine auxilio infantem miſerum certae morti relinquere. Oportet autem in iſtoc curationis negotio ita procedere. Primo digitus admotus exploret, num quod forte inteſtini recti veſtigium, fovea ſive meatus ſeſe oſtendat. Is locus, ſub quo poſitus eſſe meatus ſive fovea perſentiſcitur, atramento ſignetur, atque dein ad digiti transverſi circiter longitudinem concidatur. Facto eo vulnere, ſi faeces nondum prodeant, denuo ſubjectus inteſtini meatus digito depreſſo inveſtigetur, eodemque detecto, vel uno ictu, vel & paullatim ad usque viam inteſtini patulam anus perforetur; ſed ea tamen cum moderatione, ut ferri acies non ad pubem ſive veſicam, ſed ad os ſacrum reſpiciat: ſiquidem alias periculum eſt, ne aut veſica in pueris, aut vagina in puellis, aut haec una cum veſica graviter afficiatur. Ano, quemadmodum diximus, perforato, cetera fieri eadem ratione oportet, quam ſupra (§. 2.) explicavimus. *Caro craſſior quomodo incidatur.*

V.

Si nullum omnino inteſtini recti patentis indicium eſt, tum illud vel ſolidum eſt, vel prorſus, ut ipſe vidi, deficit; adeoque, ſi non deſperatam, tamen quam maxime difficilem curationem reddit. Interim neque tunc quidem ſine auxilio prorſus relinquere infantes miſeros convenit; ne videlicet mortem certiſſimam exſpectare, quam curationem dubiam tentare maluiſſe videamur. Itaque tum, qua parte commodiſſimum atque tutis- *Si nullum inteſtini indicium eſt.*

Aaaaaaa

(*a*) Exemplum aliquod hujusmodi Roonhuysius proponit *Part.* I. *obſ.* V. Add. Ludovici *oper. omn. pag.* 616.

tutiſſimum videtur, vel clavus triangularis (*Tab.* XXIV. *fig.* 2.) vel anguſtum ſcalpellum prudenter eousque deprimi in anum oportet, donec inteſtini foramen aliquod exitu faecum ſeſe oſtendat (*a*). Foramine hunc in modum inſtituto, ſcalpello illud, quantum ſatis videtur, ſurſum deorſumque amplıandum, faecibusque, ut ſupra diximus, emiſſis, opera danda eſt, ut, ſi qua forte largior ſanguinis profuſio, propter quamplurimas venulas inciſas, ſuboriatur, opportunum ei, ubi opus eſt, remedium adhibeatur. Itaque neceſſarium videtur, turundam aliquam ſatis grandem, funiculo inſtructam, medicamentoque, ad cohibendum ſanguinem accommodato, inunctam in vulnus inflictum immittere; cetera vero eadem facere, quae hactenus praeſcripſimus. Poſt duodecim vel & viginti quatuor horas, demere, niſi eadem per ſe exciderit, turundam iſtam convenit; mox autem, expurgatis prius faecibus, aliam, unguento prius digeſtivo per aliquot dies, deinde ſiccante quodam illitam, in locum prioris, donec abſoluta glutinatio eſt, ſubſtituere. *Quodſi autem, nec profundiſſima quidem plaga iſtiusmodi facta, inteſtinum aperiri poteſt*, tum nulla prorſus ratione ſervare infantem licebit, verum vomitu violento eoque diuturno ſtercoreo & convulſionibus morietur (*b*).

VI.

Peculiares quaedam obſervationes. Roonhusius in appendice obſervationum partis II. obſ. I. exemplum refert infantis puellae quatuor menſes natae, *ubi quidem foramen aderat in ano, ſed adeo exiguum & anguſtum*, ut mater faeces ſemper manibus multo labore exprimere cogeretur; tandem vero ob frequentiorem forte compreſſionem intumeſcente ano foramen ſive exitus faecum ita claudebatur, ut nullas amplius transmittere vellet; unde venter intumeſcebat, ac dolores vehementiſſimi una cum febre atque anxietatibus oriebantur, quae infanti interitum minitabantur. Sine mora itaque anum hunc primo ſcalpello phlebotomo incidebat, & poſtea forfice uberius utrinque eum dilatabat, quo facto, ingens copia excrementorum excernebatur, venter mox detumeſcebat, & reliqua ſymptomata quoque minuebantur, vulnusque, ut §. II. dictum eſt, glutinabatur. Ita & Scultetus exemplum ani non ſatis perforati refert (*c*). *In quibusdam puellis, anum naturaliter clauſum habentibus, faeces ex inteſtino recto in vaginam uteri dejiciuntur.* Quod ipſum equidem mali genus tantum plerumque abeſt, ut curationem aliquam admittat, ut miſerabiliter potius, ſi ſuperſtites manent, per vitam omnem feminas miſeras affligat.

CAPUT

(*a*) Ejusmodi exemplum habet Saviard. obſ. 3. ubi ſcalpellum ad trium digitorum latitudinem immittere coactus eſt, attamen ſic infantem ſervavit.

(*b*) Exempla quaedam huc ſpectantia Roonhuysius proponit *Lib.* 2. *obſ.* 2 & 3.

(*c*) In Armament. ſuo obſervat. 71.

CAPUT CLXIV.

De ani procidentia.

I.

QUibusdam hominibus, tam infantibus, quam adultis, inteſtinum rectum usque adeo mirifice per anum ſaepe procidit, ut vel ad aliquot digitos, vel ad palmam, vel amplius denique propendeat. Memorabile admodum vitii hujus exemplum MURALTUS proponit (*a*), dum feminam quandam deſcribit, cui a partu difficiliori inteſtinum rectum ad *ulnae*, SAVIARDUS vero aliud ubi ad pedis *longitudinem* & quidem in infante prociderit. Neque vero moleſtum tantum, ſed & cum mirificis doloribus conjunctum eſſe illud vitii genus conſuevit, praeſertim hominibus laboribus atque itineribus deditis; dum gravis quandoque inflammatio ac tumor cum gangraena vel cancro propendentem inteſtini partem occupat: cujusmodi etiam exemplum aliquod circa finem *obſervationum ſuarum chirurgicarum* MEEKRENIUS propoſuit. *Vitii hujus natura quae ſit.*

II.

Prima mali hujus cauſſa ab inteſtini recti nimia laxitate vel debilitate ſine dubio repetenda eſt: ad quam accedere poſtmodum ſolent, tum gravis quaedam vociferatio vel clamores infantum, tum teneſmus, vehementiores ani ex haemorrhoidibus dolores, dyſenteria, veſicae calculi aut exulcerationes, partus vel & ſtercoris excernendi difficultas, & ſi quae alia ſunt hujusmodi. *Si recens adhuc malum eſt*, tum facilem utique curationem illud utplurimum recipit. Quo magis autem illud inveteravit, hoc difficilius quoque utplurimum ſaneſcit, & cumprimis in debilioribus aut qui mali ſunt corporis habitus. Imo vero ſi inveterata inteſtini debilitas noxam illam induxit, quidvis potius impetrare quam perfectam ſanationem licebit. Denique ubi *gangraena vel cancer* jam tum partem prolapſam infeſtavit, nihil amplius ad curationem reſtat, quam ut vel medicamentis lenientibus, quicquid indecenter ex ano propendet, foveatur, ac demulceatur, vel penitus etiam, ſi fieri tuto poteſt, ut ſi pars tantum ejus protuberaret, ſimili propemodum ratione, ac de vulvae tuberculis & procidentia praecepimus, reſcindatur. *Cauſſa & prognoſis.*

III.

Quisquis autem forte chirurgus ad hominem iſtoc vitio laborantem adſciſcitur, is, abjecta mora omni, partem ani prolapſam reſtituere in ſedem natu- *Inteſtinum quomodo reponatur.*

(*a*) Miſc. A. N. C. Dec. 2. A. 1. pag. 281.

Digitized by Google

naturalem ante ſatagat, quam de cauſſis mali explorandis aut de deligandi ratione multum ſollicitus ſit. Quo diutius enim inteſtinum propendet, hoc magis quoque utplurimum tumor cum inflammatione ingraveſcit; hoc item difficilior eſſe curatio conſuevit. *Debent autem, pro inteſtino reponendo, ſequentia fere fieri.* Ante omnia aeger pronus in faciem vel ſuper lectulo vel menſa procumbat. Eo facto, inteſtinum prolapſum, praeſertim ubi ſicca ejusdem ſuperficies eſt, calido ſive vino, ſive ſpiritu vini vulgari, ſive lacte, ſive aqua denique calida diligentiſſime primo per ſpongiam aut linamentum complicatum, idemque ex calido iſtiusmodi liquore quodam expreſſum, foveatur, mox autem per adhibitos binos digitos, linamento tenuiori involutos, leniter in locum debitum ita reprimatur, quemadmodum de inteſtinis per ventris vulnus prolapſis ſupra praecepimus. *Quod facili utique negotio fieri utplurimum ſolet, ſi tumor cum inflammatione nondum invaluit.* Si graviter jam tum pars inteſtini prolapſa intumuit, praeter ſanguinis detractionem fomenta tunc digerentia tamdiu adhibenda ſunt, donec ea rurſus detumeſcat, atque poſtea refundi queat. Hoc vero quandoque tam difficulter ſuccedit, ut unus chirurgus huic negotio non ſufficiat, ſed alterius ope indigeat (*a*). Quibus vero diu jam tum atque ſaepius imbecillum inteſtinum prolapſum eſt, nam nonnullis hoc toties, quoties alvum exonerant, incidit, hi *plerumque ipſimet ſuis* digitis atque ſine chirurgi auxilio reponere idem poſſunt; vel ſaltem facile etiam a chirurgo reponitur. In his igitur ſanatio omnis eo ſpectat, ut medicamentis convenientibus inteſtinum roboretur atque contineatur, ne procidere denuo valeat.

IV.

Inteſtinum repoſitum quomodo contineatur.

Ad inteſtinum autem prolapſum, ne denuo idem prolabatur, decenter roborandum atque continendum, major utique, quam ad reponendum, ars atque induſtria neceſſaria eſt. Debent autem ſequentia fere hunc in finem perfici. Ante omnia confici *bina ſplenia craſſiora* oportet; alterum quidem oblongum, inter medias clunes ſecundum longitudinem injiciendum; alterum vero quadratum, quod ſuper ſplenium illud oblongum atque ipſum anum imponitur atque per adhibitam faſciam T vel ex linteo, vel e xylino panno confectam, diligenter firmatur. Neque vero ſicca, ſed decocto quodam roborante calido madefacta ſuperimponere ſplenia iſta convenit. Et valentiſſimum equidem hic eſſe id decoctum ſolet, quod ex *rad. biſtortae*, *tormentillae*, *cort. granator. quercus*, *gallis*, *foliis quercus*, atque hujus generis rebus aliis, cum vino, praecipue rubro, decoctis paratur. Identidem autem foveri eo decocto inteſtinum prolapſum debet, toties nimirum, quoties idem denuo prolabitur; quod, experientia quidem teſte, ad ſingulas propemodum ſtercoris dejectiones, in quibusdam homi-

(*a*) Vid. SAVIARDI obſerv. XIV.

Digitized by Google

hominibus, aliquamdiu jam hoc malo conflictatis, ut ſupra jam dixi, aut etiam quoties ambulant, aut vim aliquam exerunt, uſu venire conſuevit. *Si paulo gravior noxa eſt*, inſigniter etiam ad roborandum inteſtinum proficit pulvis ex maſtiche, colophonio, terra japonica & draconis ſanguine, confectus, atque poſt adhibita fomenta parti propendenti largiter ante ſemper adſperſus, quam repoſitio & vinctura inſtituitur (*a*). Haud abſimilem virtutem ſubinde praeſtant *clyſteres roborantes*, quales ex vino rubro, (praecipue illo, quod *Pontac* dici communiter ſolet) cum herbis roborantibus, aromaticis & adſtringentibus decocto, parantur. His aliquamdiu diligenter factis ſingulis, quam ſaepiſſime homines, niſi forte nimis jam tum inveteratum aut deſperatum malum eſt, ſaneſcunt.

V.

Quid in graviori malo faciendum.

Si qui vero, nec poſt illam quidem curam adhibitam, convaleſcunt, his non *ſuffimenta* ſolum e maſtiche, thure, ſuccino, pipere nigro, aliisque id genus medicamentis valentioribus confecta, ſellaeque perforatae ſubjecta, adhibere, ſed eſculenta quoque arida, dura, craſſa, atque alvum adſtringentia graviter prohibere convenit; ne ſcilicet, propter alvum adſtrictam, ob nimium excernendi conatum denuo inteſtinum in dejectione protrudatur. Poſt quamcunque alvi exonerationem & fomenta praedicta & vincturam iterare decet. A *vomitu* atque *ſternutatione*, quantum fieri poteſt, itemque *motu corporis vehementiori* ſolertiſſime abſtinendum, ſtrenueque tamdiu conquieſcendum, donec ſublatum eſſe malum perſentiſcitur. Dionisius equidem cum quibusdam auctoribus aliis ſtatuit, feliciter praecaveri iteratam ani procidentiam poſſe, *ſi ſuper ſella quadam*, rimam circiter binis digitis aequalem habente, vel ad nummi grandioris amplitudinem perforata, aeger ſemper, ſi alvum exonerare vult, deſideat, itaque inteſtinum prolapſurum quaſi reprimat (*b*) Nonnulli *fiſtulam plumbeam* reſtituto inteſtino in anum immittunt, eaque relapſum impedire ſtudent. Interim ſi vetus atque a graviori partium debilitate pronatum malum eſt, nihil omnia haec medicamenta atque artificia chirurgica quandoque proficiunt; ſed ſplenia ſemper cum faſciis applicari hominibus aegris debent, quae inteſtinum in loco naturali ſemper contineant, niſi gravioribus periculis exponere ipſos voluerimus.

(*a*) Saviardus hunc in finem turundam poſt reſtitutionem inteſtini adſtringentibus conſperſam in anum immiſit. l. c.

(*b*) In operat. ſuis chirurg. cap. de ano prolapſo.

CAPUT CLXV.

De variis ani tuberculis, condylomate, criſta, ficu, fungo.

I.

Cujusmodi ea tubercula ſint.

INterdum anus a tuberculis, in ima inteſtini recti parte, tam intus quam extus pronatis, infeſtatur. Quae tametſi, propter variam magnitudinem ac figuram, in varias ſpecies tribuantur, atque modo *condylomatis* (*a*), modo *criſtae*, modo *ficus* aut *fungi* titulo inſigniantur; tamen in eo convenire ſingula videntur, quod partim a nimio, partim etiam a corrupto atque circa has partes & potiſſimum in glandula forte quadam haereſcente ſanguine proveniunt, atque ita, *quemadmodum polypi in naribus, & tubercula in vulva ſenſim excreſcunt.* Saepius etiam in iis oriri ſolent, qui haemorrhoidibus ſubjecti ſunt. Neque vero moleſta ſolum, ſed cum doloribus quoque interdum ſatis acutis, imo vero cum egregia deſidendi difficultate conjuncta eſſe ea noxa ſolet, ideoque auxiliatricem chirurgi manum poſtulat. Quae *in locis obſcoenis ſunt*, ejusmodi tubercula, peſſimae a Celso pronunciantur, Lib. V. cap. 28. n. 14. imo etiam haud raro aliquid venerei mali hic latere perſpexi. Hinc mirum non eſt, quod a veteribus peſſimae ſint pronunciatae; quia mali venerei curam ignorarunt.

II.

Curatio quomodo inſtituenda.

In curatione horum malorum procedendum fere eſt, ut in aliorum tuberculorum carniumque excreſcentium curatione ſupra (*P.* II. *cap.* XXVII. & CL.) propoſuimus. Oportet nimirum *niſi nimis ampla radix eſt*, vel vincturae, vel forficis, vel ſcalpelli adminiculo, quicquid alienum videtur, extirpari; quibus modis jam varia ejusmodi ſanavi. *Si paulo latior radix eſt*, ut ligari forte nequeat, ſcalpellum conveniens vel forfex in manus ſumenda, quo tuberculum, unco ſeu volſella prius comprehenſum, quam exactiſſime exſcindatur. Vulnere hunc in modum facto, fluere ſanguis, ad praecavendam inflammationem, aliquantiſper, prout aegri hominis vires ſunt, debet. Deinde, ſupradatis medicamentis ſanguinem reprimentibus, linamentis carptis & ſpleniis vulnus deligetur. Denique vero balſamus vulnerarius cum unguento tandem quodam ſiccante, ac denique linamenta arida ad promovendam glutinationem adhibeantur. Si quid forte alieni poſt primam operationem in ſubſequentibus deligationibus remanſiſſe obſervatur, opera danda eſt, ut aut forficis ſubſidio funditus idem tollatur, aut vitriolo coeruleo, lapide infernali ſimilibusque medicamen-

(*a*) Vid. Celsus Lib. 6. cap. 18. n. 8. & Lib. 7. cap. 30. n. 2. atque Aegineta Lib. VI. cap. 80.

Digitized by Google

camentis adurentibus penitus exedatur. Imo etiam ita ſaepe ſe habent, ut *medicamentis exedentibus*, integra, quemadmodum jam aliquoties feci, ſatis commode tolli queant, id quod Celsus jam l. c. docuit, ſi modo cura adhibeatur, ne inteſtinum aut ſphincter eis laedantur. Si medicamentis ea tollere non potuerunt veteres, *ferro ipſa adurere docuerunt*, vid. Celsus Lib. VI. cap. 18. n. 11.

CAPUT CLXVI.

Quid faciendum ſi juſto largiores ſunt haemorrhoides.

I.

In quibusdam hominibus, cum coxarum atque inteſtini recti doloribus, ſed ut plurimum tamen ſine febri atque inteſtinorum reliquorum cruciatibus, ora venarum, per inteſtinum rectum paſſim diſpoſitarum, quae *haemorrhoidales* vulgo dicuntur, ſanguinem per anum, & in quibusdam quidem certis, in aliis vero incertis temporibus effundunt. Medici affectum illum *haemorrhoidum* ſimpliciter, vel *haemorrhoidum fluentium* titulo communiter deſignant. Si mediocriter & cum ſanitate hominum ſanguis hic ſubinde effluit, tantum abeſt, ut in morbis haemorrhoides iſtae ponendae, multo minus ſupprimendae ſint, ſed ut ſalutares potius quamplurimis reputari atque adeo naturae vigori ac beneficiis accenſeri debeant, quae hac ratione ſanguinem abundantem & noxium per intervalla e corpore expellit. Siquidem tum inſigniter ſaepe a variis noxis, cumprimis malo hypochondriaco, melancholia, renum morbis, mania, podagra, aſthmate, iſchiatico malo corpus levatur atque excitatur (*a*). *Ubi vero nimis magna copia ſanguinis ex his venis ex ano profluit*, ita ut aegri vires amittant, periculum utique videtur, ne paulatim corpus cum egregio virium detrimento exhauriatur, vel hydrops inde ſubſequatur: ita ut opportuna tum curatio inſtituatur, ipſa, niſi fallor, rerum neceſſitas poſtulat. Atque antiquiores quidem nonnulli Medici, ubi medicamenta adſtringentia parum proficiebant, quae mox, licet male, adhibebant, *ferro candente admoto* venarum ora, ſanguinem fundentia, gnaviter aduſſerunt: demonſtrante id Sculteto Armam. chirurg *Tab.* XLIV. Alii *acu curva* cum filo trajecto, vincturam harum venarum earumque, ſi adſunt, capitulorum, adhibuerunt. Recentiores autem, vel ipſa experientia magiſtra, didicerunt, veterem hanc curandi rationem, praeſertim *quae igne inſtituitur, non nimis tantum crudelem eſſe, ſed & plerumque prorſus pernicio-*

(*a*) Obſervante jam Hippocr. Sect. VI. aphor. XI. XXI. & Celso Lib. VI. cap. 18. n. 9.

Digitized by Google

nicioſam; & rectius plerumque facere, qui aut nullam prorſus ad haemorroides fluentes curationem adhibent, ſi praecipue mediocriter ipſae fluunt; aut, ſi juſto largius ſanguis effunditur, ſaltem non niſi ab internis, eisque non adſtringentibus, cumprimis fortioribus, ſed temperantibus ſolum medicamentis ſanitatis praeſidia repetunt: non neglecta ſanguinis abundantis per venas detractione.

II.

Quomodo temperari haemorrhoides apertae debeant.

Interea quia ſunt, qui continuum vel frequens ſaltem iſtud ſanguinis ex ano profluvium ita moleſte ferunt, ut venarum ora ſanguinem fundentia, quorum ſaepe varia ſunt, quam primum velint glutinata. Quorum equidem deſiderio tantum abeſt, ut temere chirurgus ſatisfaciat, ut potius, quantis cum incommodis glutinatio iſta conjuncta plerumque ſit, cum utplurimum morbi modo nominati, aut mors ipſa inde ſubſequantur, graviter ipſis oſtendere ſatagat, & ut propterea a Medicis auxilium petant. Si nihilominus curationem aliquam chirurgicam ipſi flagitent; ſi item aliquanto largius profluvium ſanguinis ſentiant; tum adhibitis ſimul aliis remediis idoneis aliqua venarum ora ſive capitula glutinari nihil prohibet; dummodo unum vel alterum, ut Hippocrates jam docuit (*a*), apertum relinquatur. *Oportet autem ſanationis negotium his fere modis inſtitui.* Ante omnia ſanguis multus per venam detrahatur; deinde alvus lenibus & temperatis remediis ducatur, aliaque idonea remedia a Medico ordinentur, ac denique ſex vel quatuor ante operationem horis, ad eluenda atque exhaurienda inteſtina, clyſter ſive lotio conveniens adhibeatur.

III.

Quomodo curatio chirurgica inſtituenda.

Tum ubi ad operationem ipſam veniendum eſt, aeger vel ſuper menſam vel lectum transverſus & pronus in ventrem ita deponatur, ut pedibus humum contingat; vel &, ubi viſum fuerit, ſuper lecti latere idem ſic decumbat, quemadmodum fieri in clyſterum applicatione communiter ſolet. Eo facto, bini miniſtri pedes atque nates hominis ita diſtendunt, ut & accurate hic ſpectari & tractari ſingula valeant. Tum chirurgus, *quando venae ſine tuberculis ſive capitulis hiant*, *filo acus curvae beneficio circumjecto ligat*; quando vero ſimul tuberculorum forma tument, vena turgente per volſellam comprehenſa, quicquid praeter naturam & tumet & ſanguinem fundit, vel filo circumducto liget, vel forfice reſcindat, atque hoc, ſi plures ſunt ejusmodi venae, repetat; ſed tamen, ut ſupra jam poſuimus, foramine venae uno, eodemque minutiſſimo, ſuperſtite manente. Denique vero poſt aliquot temporis intervallum, ſi ſanguis venarum reſectarum ſponte non quieſcat, plagas inflictas ſingulas medicamentis ſanguinem cohibentibus, linamentis carptis & ſpleniis cum faſcia

(*a*) Aphor. 12. ſect. VI.

Digitized by Google

faſcia T decenter ſuperimpoſitis foveat, tandemque ſequentibus diebus medicamentis idoneis, ad conficiendam glutinationem, identidem adhibitis. Si quid forte alieni adhuc remanſit, quod extirpare cruor in prima operatione forte prohibuit, id ipſum poſt reſolutam deligationem primam aut alteram, ſi obſervetur, vel exſcindi, vel rodentibus applicatis exedi ſatis commode poterit. *Nonnunquam adeo alte in inteſtino recto poſita ſunt venarum iſta tubercula turgentia ac ſanguinem fundentia*, ut, cum difficulter admodum alia ratione claudi poſſint, ferrum aliquod candens nonnulli veterum adhibere conſueverint (*a*). Sed minus tamen commode, minusque tuto id ipſum fieri, res ipſa, credo, loquitur. Quam equidem ob rem commodior curatio videtur, ſi per adhibitum ita dictum *ani ſpeculum* (*vid. Tab.* XXXIV. *fig.* 15.) anus, quantum apte fieri poteſt, extenditur, nodique paſſim obvii filo ligentur, vel venae apertae linamentis adſtringentibus conſperſis obturentur, ſiquidem hoc facto adhibitis ſimul remediis idoneis internis, mirifice utplurimum ſanguinis iſtae profuſiones nimiae ſeſe remittunt; attamen ut ad ultima haecce externa accedamus raro opus eſt.

CAPUT CLXVII.

Quomodo haemorrhoides coecas curare conveniat.

I.

NOnnunquam venae, in inteſtino recto & circa anum paſſim obviae, non ſine maxima hominis moleſtia ac doloribus usque adeo inſigniter a ſanguine intus comprehenſo turgent, ut quaedam earum capitula quaſi tubercula eademque nunc piſi, nunc acini vitis, nunc nodi cujusdam, nunc ovi columbini magnitudinem habentia, nunc in digiti quandoque longitudinem exporrecta, exinde proveniant. Medici noxam iſtam *haemorrhoides coecas* vulgo nuncupant, rectiſſimeque per tactum & colorem a ceteris ani tuberculis diſcernunt. Namque haemorrhoides coecae ſanguine eoque utplurimum craſſo hic ſtagnante livent aut nigricant, depreſſoque digito veſiculae liquore repletae ſenſum aliquem praebent: quod aliter ſeſe habere in veris tuberculis ac fungis ſive condylomatibus, manifeſtum eſt ex ſupra poſitis. (*vid. cap.* 165.) Sed varia tamen eſſe vitii hujus conditio ſolet. Quaedam enim iſtiusmodi venarum tubercula ſive capitula mollia exiſtunt, atque vel nullum tunc plerumque vel levem ſaltem dolorem concitant; quaedam autem egregiam duritiem prae ſe ferunt,

Vitii natura explicatur.

(*a*) Vid. figura 2. SCULTETI Tab. 45.

Digitized by Google

ferunt, & nonnunquam dolores mirificos cum inflammatione quadam inducunt, imo quandoque ita miſeros homines diſcruciant, ut neque ſedere, neque ſtare, neque ambulare ipſi valeant, ſed opinione citius quandoque, ut ut ſine mortis periculo, ob vehementiſſimos cruciatus mente deficiant.

II.

Cauſſae & Prognoſis. Solent autem utplurimum haemorrhoides coecae *apud eos homines ſuboriri, quibus & ſanguis abundat, & alvus ſaepius eſt adſtricta*, quibusque proinde ipſa naturae vis haemorrhoides apertas ſenſim intentat. *Ex feminis* eae praeſertim haemorrhoidibus coecis opportunae ſunt, quae aut graviter admodum aliquando ex partu laborarunt, aut ſuppreſſa menſtrua ſentiunt, aut gravidae ſunt, & cumprimis ſanguineae. In his omnibus venae ob copiam ſanguinis usque adeo inſigniter quandoque turgent, ut ſanguinem paulatim fundere ipſarum ora incipiant, atque ex tumentibus ſive coecis apertae ſive fluentes fiant, idque non ſine mirifico interdum ſalutis periclitantis praeſidio. Ceterum quia tumentes ac coecae haemorrhoides *cum intenſiſſimis ſaepe doloribus conjunctae eſſe ſolent*, mirum non eſt, ſi & ani ſpasmus aliquis ſive conſtrictio & deſidendi difficultas cum angore maximo ſubinde incidat; isque usque adeo, ut nec vel clyſteres quidem aegris applicari queant. Nonnunquam valde *prurientia eademque moleſta ulcera exinde proveniunt:* ſi praeſertim ante quartum vel quintum diem venarum nodi iſti haud fuerint reſoluti. Denique haud prorſus inſolitum eſt, haemorrhoides coecas, niſi opportuna ſanguinis inſpiſſati hic haerentis reſolutio vel emiſſio acceſſerit, in abſceſſum gravem vel perniciosiſſimam *ani fiſtulam* quandam degenerare.

III.

Haemorrhoidum coecorum curatio. Ad feliciter inſtituendam haemorrhoidum coecarum curationem, ubi tubercula illa pauca & parum moleſta ſunt, nullam fere curationem requirunt; verum interdum plura ſimul anum infeſtant, & ut piſa magna vel acini vitis anum cingunt, ſic ut aegri difficulter ſedere, equitare aut etiam alvum exonerare queant. Quibus in caſibus niſi ſponte aut ſpiritui vini applicato cedant, promtum eſt remedium, ea vel omnia, vel ſaltem quae maxime moleſta aut longa ſunt, *ligaturis ope fili* ſenſim tollere. Sed ſi gravis quaedam *inflammatio conjuncta eſt*, adhibere ante omnia convenit & ſanguinis miſſionem & medicamenta interna temperantia ac lenientia, a prudenti Medico propoſita: habita tamen ſimul victus ratione, quantum fieri poteſt, prudentiſſima. Extrinſecus ſupra danda ſunt fomenta ſive malagmata, quae & inflammationem leniunt, &, quicquid indecenter congeſtum eſt, diſcutiunt. Ad idem proficiunt *unguentum, nutritum dictum, delinaria*, butyrum recens, oleum amygdalorum & ſimilia, identidem partibus afflictis illita. Similiter egregiam eandemque prom-

Digitized by Google

promtiſſimam quandoque virtutem hic praeſtant, *ſpiritus vini calidus* cum linteolo ſupra datus, clyſteres item emollientes atque educentes, & denique, quando forte haec parum proficiunt, *hirudines ſive ſanguiſugae*, venis turgentibus, ad exhauriendum ſanguinem hic haerentem, applicatae. *Ubi vero ſanguiſugae vel deficiunt*, vel partibus nimia inflammatione vexatis adhaereſcere nolunt, vel aegris etiam forte horrorem incutiunt, neceſſarium utique videtur, *phlebotomo quodam nodos iſtos ſive tubercula incidere*, emiſſoque, prout aegri hominis vires ſunt, ſanguine, linamenta carpta cum ſpleniis atque faſcia T ſuperimponere; deligationem denique tamdiu innovare atque iterare, donec malum penitus ſublatum eſſe deprehendatur. Mirum quantum celeriter quandoque id ipſum fieri, teſtis eſt experientia (*a*). Quandoque *tubercula venarum dolentia profundius in recto inteſtino ſita ſunt*, ut commode ad ea accedere non poſſimus, niſi ſpeculo ani Tab. XXXIV. fig. 15. viam dilatemus. Quando hac ratione detecta ſunt, vel phlebotomo incidi, vel forfice reſecari poſſunt: ita enim ſanguis inſpiſſatus & noxius hic haerens emittitur, atque dolores exitu ſanguini haerenti procurato, mox minuuntur. Nonnunquam vulnerum inflictorum ora ita parum coaleſcunt, ut *potius ex haemorrhoidibus coecis apertae fiant*, atque ita homines cum ſtercore, praeſertim ſi adſtrictior alvus eſt, ſemper vel ſaepius ſaltem ſanguinis aliquid ſimul excernant. Qui quidem affectus tametſi moleſtia haud prorſus careat, tamen non mirifice ſolum ad imminuendos dolores, ex haemorrhoidibus coecis perceptos, proficit; ſed quam plurimarum etiam noxarum, & nominatim quidem *mali hypochondriaci*, *morborum renum ac veſicae*, *podagrae*, *arthritidis*, *iſchiadici mali* &c. materiam quaſi detrahit, atque ſic aegros ab iis vel liberat, vel ſaltem morbos hos multo leniores reddit, ſi praeſertim leniter ſanguis fluit ac ſimul ſollicita victus ratio ſervatur: unde factum eſt, ut multi hodie Medici tanti hunc haemorrhoidum fluxum faciant, ut omnibus fere aegris illum & ſuadere & concitare ſtudeant; cum quibus vero ego promiſcue, quia multa & incommoda & morbos quoque concitare ſolet, non conſentio; ſed ſi morbi aliter curari poſſunt, quemadmodum id ſaepe fieri poteſt, eum potius avertendum eſſe cenſeo.

IV.

Praecaveri haemorrhoides quomodo poſſint.

Sed ne quis tamen forte ignoret, quibusnam praeſidiis praecaveri atque averti haemorrhoides coecae imo & fluentes ab illis ſine noxa debeant, quos ipſa velut natura opportunos ipſis reddidit; attamen nondum in conſuetudinem abiit; ſciendum eſt, nihil fere non exſpectari a bona temperata & parca victus ratione hic poſſe: interim adhuc certius illi ſibi proſpiciunt, qui non ſemel tantum aut bis, ſed & ſaepius, ſi valde ſunt ſanguinei, per annos ſingulos ſanguinem per venas ſibi detrahendum curant, ut ſic

 abun-

(*a*) Conf. & *hiſt. morbor. Vratiſlav.* pag. 195.

Digitized by Google

abundantia ſanguinis ſubinde minuatur, utpote in qua praecipua haemorrhoidum haeret cauſſa; ſed identidem quoque pulverem aliquem temperantem, aut decoctum ex millefolio, ad inſtar potus theae adhibent; ſollicite vitatis ſingulis, quae aut nimis calefaciunt, aut alvum adſtringunt. Cujus equidem generis ſunt aloë, myrrha, crocus, medicamenta item atque eſculenta & potulenta ſimilem virtutem habentia; vinum nimium & cumprimis crapula; ſimiliter iracundia, vehemens corporis agitatio, venus nimia, vel equitatio & forſan alia. *Si nihilominus inteſtini recti venae cum dolore indecenter turgere incipiunt*; tum, praeter ſollicitam victus rationem, reſolventia ſanguinemque temperantia medicamenta interna; extrinſecus autem fomenta & malagmata atque id genus alias res, quae ad leniendum faciunt, adhibuiſſe proficiet. Si qua autem forte nimis vehementibus cruciatibus aegri afficiuntur, vel ſanguiſugas, vel ſcalpellum, ut ſupra diximus, admoveri oportebit.

Explicatio Tabulae trigeſimae quartae.

Fig. 1. oſtendit *uterum cum mola intus adnata*, A. qualem Sigismunda, celebris quondam & experiſſima obſtetrix Berolinenſis, in nobili muliere, quae in praeſentiſſimo vitae inde erat periculo, magna obtuſaque ad apices forcipe feliciter amputavit. Vid. liber ejus de *arte obſtetricandi* in praefatione.

Fig. 2. *Uterum prolapſum haud inverſum* demonſtrat: litt. A A partes pudendas; B ipſum uterum extra eas propendentem; C denique os uteri internum dictum, nunc extra pudenda prolapſum.

Fig. 3. *Uterum prolapſum & ſimul inverſum*: A A partes pudendas; B uterum inverſum propendentem, nusquam comparente ipſius oſculo, quod fig. 2. ad litt. C, conſpicitur, ambae ex Ruyschii obſervationibus; C pars inferior hujus uteri inverſi, ſine oſculo.

Fig. 4. *Peculiarem* ſiſtit *procidentiam*, quae quidem verum uteri prolapſum mentiebatur; attamen talis non erat; ſed tantum vaginae, ex obſervatione Cl. Widmanni *in Ephem Nat. Curioſ. Cent.* VIII. *obſ.* 98. ubi hiſtoria morbi prolixius deſcribitur & partes longe ampliores; ſicuti erant, delineantur. Nos hic maxime neceſſaria tantum indicabimus: ut litt. A A notant *labia* pudendorum; B B *nymphas*; C inter illas deliteſcentem *clitoridem*; D D D corpus propendens, uterum prolapſum referens; id quod tamen non niſi tunicae integrae interioris vaginae relaxatio, prolapſus & in tumorem mutatio erat; E ejus radicem in vagina uteri; F ejus baſin ſive partem ampliorem cum oſculo, os uteri internum mentiens: quod a recedente tunica vaginae ab ore uteri interno, quod naturaliter obduxerat, ortum traxit; G H ipſum uterum in pelvi integrum repertum; omiſſis hic brevitatis cauſſa tubis, ovariis

Digitized by Google

ovariis & ligamentis ejus, tanquam rebus huc non pertinentibus.

Fig. 5. ex Meekrenii *obſervat. chirurg.* deſumta, ad *procidentias uteri & vaginae illuſtrandas:* litt. A indicatur uterus; B ejus collum; C os ejus internum; D pudendum; E E vagina uteri inciſa & aperta; F radix reliqua tumoris e vagina pronati, qui procidentiam uteri inverſi mentiebatur; G funiculus, quo radix tumoris, dum auferebatur, ligata erat.

Fig. 6. 7. 8. 9 & 10. varia *peſſorum* ſive *peſſariorum* genera repraeſentant. Horum primus fig. 6. eſt *rotundus* inſtar annuli; eique funiculus junctus eſt, cujus ope cingulo alligari, & ſi placet e vagina extrahi poteſt. Alter fig. 7. *ellipticus* ſive ovalis; tertius fig. 8 fere *quadratus*; quartus denique fig. 9. *triangularis.* Singuli hi perforati ſunt in medio, & vel ex ſubere vel ligno idoneo ceraque obducto; vel etiam pro ditioribus ex argento aurove cavo conſtare poſſunt. Tandem ultimus fig. 10. ſolidus eſt, & figuram ovi obtinet, prioribus vero minus idoneus.

Fig. 11. eſt *peſſus ex filis ferreis contortus*, conicus & elaſticus, ex Goelickii deſcriptione: cui etiam funiculus junctus eſt. Si vero in oppoſito latere ei adhuc alius funiculus jungitur, tanto commodius poſtea extrahi poteſt.

Fig. 12. *machinam clyſteri injiciendo* adaptatam deſignat, qua Germani ut & Batavi vulgo utuntur. Litt. A A *veſicam* denotat cum liquore contento: quae vero in adultis duplo vel triplo amplior, quam hic indicatur, eſſe ſolet, pro libra circiter, & quod excedit, liquoris continenda; B B *tubulum* ſive *fiſtulam oſſeam* ano immittendam; per quam liquor in inteſtina injicitur; C C vinculum ſuperius, quod, poſtquam fiſtula in ano eſt, ſolvitur ac removetur; D D vinculum inferius, quo veſica clauditur, ne liquor immiſſus elabi queat.

Fig. 13. exhibetur machina pro *clyſtere*, ut vocant, *tabacali*, ſive pro fumo tabaci in anum & inteſtina impellendo. A capſulam, qua tabaci folia diſſecta continentur, incenſa, ex orichalco paratam; B fiſtulam oſſeam, quae in anum demittitur; C fiſtulam ore comprehendendam: per quam aër, poſtquam nicotiana incenſa eſt, una cum fumo hujus fortiter impellitur, ita ut per fiſtulam coriaceam flexilem D D, fumus E, in inteſtina ingrediatur; repraeſentat.

Fig. 14. denotat fiſtulam aeneam pro fumo aut vaporibus in vaginam uteri immittendis. A pars ſuprema multis foraminulis perfuſa, quae vaginae inſeritur. B pars infima aperta, quae infundibuli fiſtulam recipit.

Fig. 15. *Speculum ani*, ſive ferramentum ano (imo & vaginae uteri) diducendo, pro vitiis quibusdam, intus deliteſcentibus, perquirendis meliusque & cognoſcendis & curandis deſtinatum. Litt. A A & B B denotant roſtrum coniforme, cavum, ex duabus alis, ſive canalibus A A & B B conſtructum, qui clauſi, tubum quaſi conicum efformantes, ano vel vaginae, paullulum calefacti & oleo prius inuncti, blande

 immit-

immittuntur. Quando vero manubria ſive habenae C & D ad ſe invicem manu comprimuntur, roſtra ſive duo canales ſenſim diducuntur atque anum vel vaginam dilatant, ut introſpicere & vitia latentia examinare queamus. Ad litt. E ambae laminae hujus ferramenti ope clavi, ad modum ginglymi ita junguntur, ut roſtrum claudi & aperiri pro lubitu poſſit.

Qua ratione homines fiſtulam ani ſentientes tractare conveniat.

CAPUT CLXVIII.

De Ani fiſtulis.

I.

Ani fiſtula quid & quotuplex ſit.

PRopriam etiamnum animadverſionem ea ulcera deſiderant, quae anum, ſive partes inteſtino recto propinquas, infeſtant, atque ea, quae recentia adhuc ſunt, & bonum pus fundunt, *abſceſſus ani;* quae vero plus minusve inveterata, vel & calloſa ſunt, ſaniemque tenuem & graveolentem, nunc minori nunc majori copia, continuo emittunt, ea proprio nomine ab antiquiſſimis jam temporibus *fiſtulae ani* a Medicis nuncupari (*a*) atque in varias ſpecies; pro varia mali conditione, diſtribui ſolent. *Quaedam enim ani fiſtulae parvae* admodum ſunt ac recentes, vel ſaltem minus inveteratae; aliae altius penetrant, attamen anguſtae ſunt; aliae contra inveteratae & ita graves, profundae atque amplae, ut inteſtinum rectum, cute atque adipe prorſus nudatum, ſit conſpicuum. Cujusmodi equidem caſus graviſſimos memet ipſum aliquoties obſervare memini. Nonnunquam *ſine callo notabili adhuc recens fiſtula eſt:* pleraeque vero duritiem aliquam ſive callum tenuiorem vel craſſiorem, praeſertim circa oſculum, habere obſervantur. Interdum *via recta atque unica* fiſtulae ſubter tendunt; interdum vero *multiplices* admodum eae ſunt ac *tortuoſae.* Quo autem commodius ſingulas & conſiderare & tractare liceat, haud abs re fecerimus, ſicubi cum melioribus chirurgis *triplicem fiſtularum ani differentiam* conſtituerimus. *Ad primam* eas referimus, quae, inteſtino recto atque ani ſphinctere non perforatis, ſed integris adhuc exiſtentibus, ex uno alterove ore ſuo, prope anum conſpicuis, tenuem, ut jam diximus, atque mali odoris materiam quandam excernunt, fereque ſemper duritiem aliquam prae ſe ferunt. Quam alte & ad quasnam partes eaedem penetrent, demiſſo ſpecillo in ſinum, indice vero alterius manus, oleo

(*a*) Vid. Hippocr. Lib. de fiſtulis & Celsus Lib. 7. cap. 4. §. 4.

Digitized by Google

oleo illito, in anum, explorare convenit: tunc enim in non perforatis haud ſine medio ferramentum digito occurrit, ſed per medium corpus, ſcilicet inteſtinum integrum & non perforatum (*a*): ubi vero ſimul craſſum an tenue ſit illud medium judicandum (*b*). *Nonnunquam ita flexuoſis ſinibus ſubter iſtae procedunt*, ut nec ſpecillo quidem, ſolertiſſime licet depreſſo, perveſtigare ſatis interiorum rivulorum conditionem liceat; eos tamen magnos aut multos eſſe ex copia ſaniei ſive puris quotidie effluentis intelligimus. Neceſſarium itaque ad uberiorem hujus fiſtulae explorationem tunc videtur, *lacte calido per ſyringam intromiſſo*, *diſpicere*, quantum forte intret, & capiat & num quid forte lactis injecti rurſus per anum profluat. Id enim niſi fit, haud perforatum adhuc eſſe inteſtinum judicatur; contrarium vero patet, quando lac inde refluit, aut digitus in ano nudum ſpecillum ſentiat. Poſſe interim, nondum interrupto inteſtino, *tunicas ejusdem externas valde eroſas eſſe atque tenues*, vel ab invicem quandoque quaſi reſolutas, ſinibus interjectis exiſtere, uſus oſtendit; ubi curatio conſtans ſine ſecto inteſtino nunquam obtinetur. *Altera fiſtularum ſpecies habetur*, ſi duplici aut multiplici ex ore, quorum *aliud intus in inteſtinum rectum hiat*, *aliud autem extrinſecus* prope anum conſpicuum eſt, ſanies effluit; qualis aliqua ratione indicatur *Tab.* XXXV. *fig.* 1. C C. Manifeſtius id ipſum cognoſcitur, ſi ſpecilli altera manu fiſtulae inſerti caput digitus alterius manus in anum demiſſus nudum attingit; vel clyſter etiam ſive lac aut alius quidam liquor in anum injectus ex fiſtulae ore externo ſimul effluit, imo etiam quandoque faeces, flatus & lumbrici ex fiſtulae ore externo prodeunt (*c*). *Denique tertia ſpecies* eas fiſtulas comprehendit, *quarum os in ipſum inteſtinum rectum hiat*, ſalvis exiſtentibus partibus externis ano contiguis; qualis indicatur *eadem figura litt.* F G. Has *occultas*, *coecas*, imo & *imperfectas*; priores, *manifeſtas* & *perfectas* appellare conſueverunt. *Coecas* ſive *occultas* materia corrupta ex ano quotidie profluens demonſtrat, praeſertim ſi partes externas nullum ulcus infeſtat; ſi item homines hi juxta anum duritiem aliquam vel tumorem cum doloribus perſentiſcunt. *Nonnunquam os fiſtulae internum alte admodum in inteſtino poſitum eſſe deprehenditur*; plerumque autem prope ani ſphincterem, vel in eodem idem eſt conſpicuum: prout utrumque ex fig. 1. patere poteſt. Sed quicquid tandem ſit, locus ſane afflictus perveſtigari quam accuratiſſime debet ac ſubinde poteſt, ſi vel digitus oleo ſeu butyro inunctus provide in anum demittitur, eoque os fiſtulae internum quam ſolertiſſime exploratur; vel ſi hoc non ſufficiat, ani quoque ſpeculo aliquo adhibito, quale Tab. XXXIV. fig. 15. repraeſentavimus, aliove idoneo.

(*a*) Docuit hoc jam Aegineta Lib. VI. cap. 78.

(*b*) Quando ſpecillo has fiſtulas explorare volumus, ſemper prius digitus in anum immittendus; quia periculum alias eſt, ne inteſtinum ſpecillo & quidem loco incongruo facile perforetur.

(*c*) Hoc Aegineta quoque jam notavit. loc. cit.

idoneo. *Interdum vero haec interna ac moleſta inveſtigatio haud neceſſaria eſt*, quando nimirum ſedes ſive ſinus fiſtulae externo tumore ac duritie ſatis cognoſcitur.

II.

Reliquae fiſtularum differentiae explicantur.

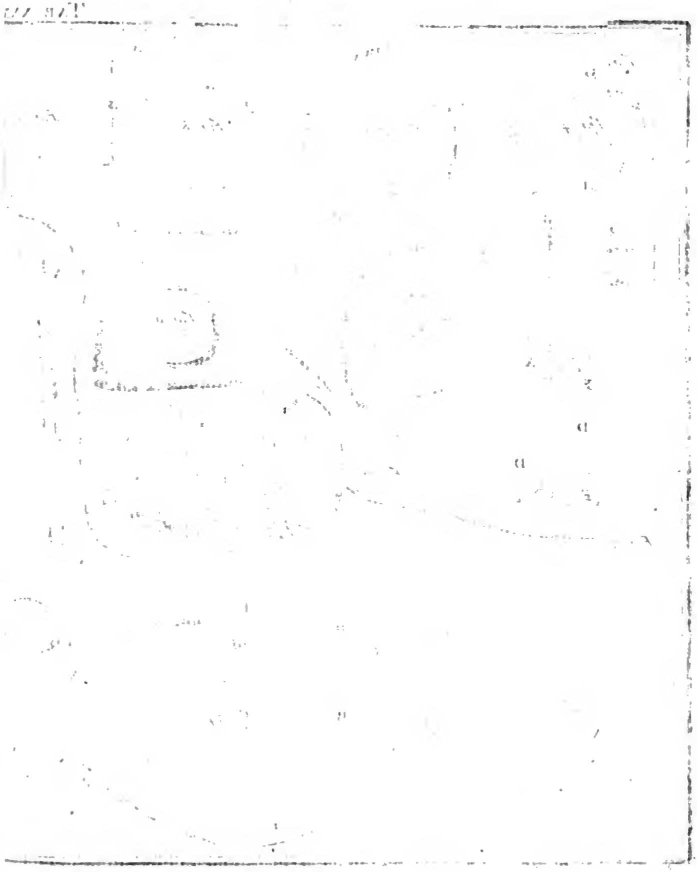
Fiſtulae, geminum os habentes, quorum alterum in inteſtinum, alterum extrinſecus hiat, *perfectae* aut *completae*; reliquae autem, quarum unicus tantummodo exitus eſt, *imperfectae*, Gallis *incomplettes* quoque appellari ſolent. Poſterior ſpecies denuo in binas ſpecies inferiores diſtribuitur: ſiquidem pro diverſo exitus loco, *fiſtulae ani imperfectae ſive incompletae* nunc *externae* ſunt, nunc *internae*. Porro fiſtularum aliae *ſimplices*, aliae vero *complicatae* ſeu *compoſitae* nuncupantur. Prior denominatio eas comprehendit, quibus non niſi partes molliores, cutis videlicet, pinguedo vel & inteſtinum perrumpitur; & quarum proinde aliae in alterutrum podicis latus, aliae antrorſum contra perinaeum, urethram, veſicam (*a*) aut ſcrotum; aliae retrorſum contra os ſacrum & coccygis procedunt. *Poſterius idemque fiſtularum complicatarum nomen eas fiſtulas deſignat*, in quibus os coccygis, ſacrum vel iſchii, vel veſica, vel iter urinae apud maſculos, vel apud feminas vagina uteri, ut Musitanus obſervavit (*b*), usque adeo graviter exeduntur, ut vel dubia fiant ſtercoris atque urinae itinera, vel & *quandoque in ipſum ventrem fiſtularum* rivuli procedant; quae omnium pernicioſiſſimae. Quaedam illarum *parvae* & *parum moleſtae* ſunt, atque in magnam usque ſenectutem ſine inſigni incommodo, ut nonnulla mihi exempla nota ſunt, geruntur; quaedam autem non modo cum *doloribus intenſiſſimis*, ut nuperrime adhuc vidi, ſed & cum virium & corporis extenuatione, febricula atque cum quamplurimis aliis *incommodis* ſolent eſſe conjunctae. E contrario virum novi, *qui aperta fiſtula valebat*; *ea vero conſolidata*, *podagra mox aegrotabat*, eaque denuo aperta, iterum valebat, hocque ita aliquoties factum eſt. Nonnullae *oſculum adeo anguſtum obtinent*, ut vix conſpici aut ſpecillo explorari queat, & ſubinde tantum tuberculo ſe manifeſtat, in quo, re quam curioſiſſime explorata, parvum foraminulum, quod janua quaſi ad fiſtulam eſt, deprehenditur; in aliis autem amplus adeſt hiatus. In quibusdam non niſi *unica eademque ſimplex via eſt*; contra vero in aliis *fiſtulae ac rivuli multiplices* ex uno fonte vel ore diducuntur. Similiter *aliae aliis altius aut longinquius* procedunt. Denique *aliae recta*, juxta inteſtinum rectum ſubter tendunt; aliae vero ſub cute *obliquae aut transverſae* exiſtunt; *ſinusque plurimos* & quam maxime tortuoſos comprehendunt. Qui proinde non niſi difficulter admodum perveſtigari ſolent atque explorari, adeoque & difficilius curari conſueverunt.

III.

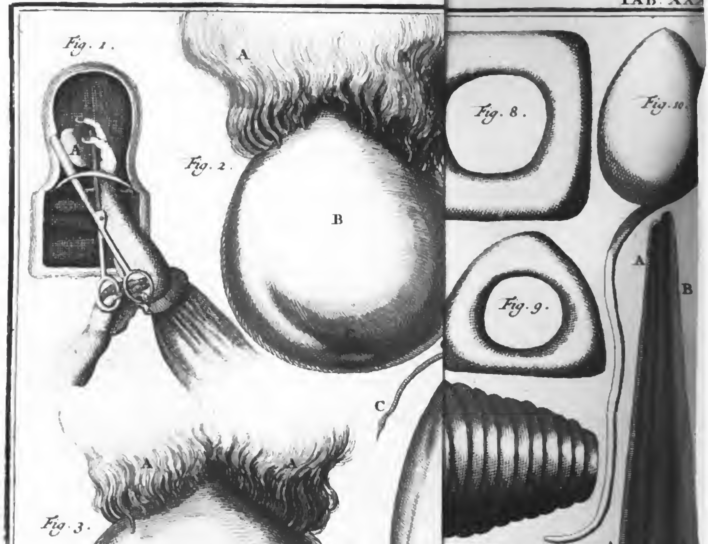
(*a*) Albucasis jam docuit, dari ani fiſtulas, ad urethram & veſicam penetrantes; Part. II. cap. 80. quales etiam jam notavi.

(*b*) Trut. chir. Tom. I. de tumor. cap. 63.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

III.

Fiſtulae ani quomodo explorentur.

Solet autem fiſtularum ani exploratio his fere modis hodie inſtitui. Aeger ſuper menſa ſive lecto ſic deponitur, ut ventri incumbat, cruribus probe diductis (*a*), quemadmodum in haemorrhoidum caecarum ſanatione propoſuimus. (*cap.* 166. §. 3.) Tum miniſter aliquis gnaviter clunes ab invicem diſtendit, quo nempe commodius digitum in oleo ſive butyro tinctum, deprimere in anum liceat. Namque univerſe hic in ani fiſtulis inteſtino propinquis explorandis ea ſemper, ut jam diximus, neceſſaria eſt cautio, *ut ne facile ſpecillum in fiſtulam alte deprimatur, niſi digitum prius in anum demiſeris.* Siquidem alias periculum eſt, ne qua forte integrum inteſtinum, a depreſſo ſpecillo loco incongruo perrumpatur, noxamque graviorem & curam difficiliorem efficiat. Poſtquam, ea moderatione adhibita, depreſſum ſpecillum eſt, dimittere rurſus clunes decebit, ut nempe naturalem poſituram ſuam illae recipiant, neve viarum diſtortarum latera atque anguli ſpecilli progreſſum impediant. Ubicunque vero, clunibus naturaliter compoſitis, ſpecillum leniter depreſſum atque hinc inde blande directum progredi ulterius nequit; ibi fiſtulae terminus eſſe utplurimum ſuevit.

IV.

Cauſſa mali & exitus.

Principium ſive *cauſſa* hujus mali eſſe communiter ſolet *venarum, per quas haemorrhoides tranſeunt, exulceratio, vel & abſceſſus quicunque alius*, juxta inteſtinum rectum cumprimis in copioſa pinguedine, quae hoc cingit, pronatus. Naſci autem quam ſaepiſſime iſtiusmodi abſceſſus ſolent vel a gravi quadam *podicis contuſione*, vel *ictu*, vel *lapſu*, vel *vulnere*, vel *inteſtini recti inflammatione*, vel *dyſenteria* (*b*), vel *partus difficultate* (*c*), vel *morbo venereo*, vel *vehementi equitatione*, vel & a ſexcentis cauſſis aliis, quae hanc regionem laedere poſſunt. Equites inprimis hujusmodi noxas experiri ſolere, in caſtris a frequenti & praeſertim vehementiori equitatione, aeſtuante praeſertim coelo inſtituta, manifeſtum eſt experientia illorum, qui caſtrenſium Medicorum munere funguntur, ubi quamplurimos equites fiſtulis ani laborantes olim vidi. *Poſſe autem hujus generis abſceſſus in fiſtulam ani degenerare;* ſi vel ex pudore vel alia cauſſa negliguntur, & praeſertim juſto tardius illi aperiantur, aut juſto forte negligentius expurgentur, mirum videri vel dubium haud quaquam oportet. Fieri enim aliter vix poteſt, quam ut materia iſta corrupta, quae intus remanſit, pinguedinem una cum inteſtino propinquo partibusve aliis vicinis ita graviter ſenſim arrodat, atque exulceret factisque ſinibus aut callis

(*a*) Veteres *ſupinos aegros collocarunt*, femoribus retractis atque disjunctis, ut videre eſt ex AEGINETA lib. VI. cap. 78; id quod quandoque haud alienum eſſe videtur.

(*b*) Ab hac MARCHETTUS fiſtulam ani notavit, Lib. de fiſtulis.

(*c*) Vid. TULPIUS Lib. IV. cap. 40.

Digitized by Google

ita mirifice anum aliasve partes propinquas affligat, ut, niſi ferrum applicetur, nihil omnia medicamenta proficiant. In exemplum hic proponi meretur LUDOVICUS XIV. glorioſiſſimae memoriae, Rex quondam Gallorum potentiſſimus: utpote qui, fruſtra per longum tempus adhibitis medicamentis omnibus, ab expertiſſimis licet atque excellentiſſimis Gallorum Medicis atque chirurgis quibusque propoſitis, liberari ab ani fiſtula prius haud poterat, quam ſcalpellum admoveretur (*a*). Quae quum ita ſint, id ſibi datum chirurgus quisque prudens ſciat, *ut quam celerrime ad ſcalpellum procedat, ſimul atque in hominibus, ani inflammationem vel abſceſſum* aliquem ſentientibus, vel extus, vel etiam digito in anum demiſſo, puris aliquid intus collectum eſſe perſenſerit.

V.

Prognoſis. At enim vero *quo gravior fiſtula eſt, quo profundior, quo major pinguedinis atque inteſtini recti & cumprimis ſphincteris copia corrupta, aut exeſa, quo amplior, quoque duriori callo* circumſeptus ſinus, quo magis vetuſtum malum, quo aegri debiliores (*b*); quo magis denique aetate provecti, quoque peioris habitus homines ſunt; hoc magis quoque difficilis, quin imo plane impoſſibilis ac deſperata ſubinde eſſe curatio conſuevit. *Cumprimis autem quo magis alte poſita fiſtulae apertura ſive os in inteſtino eſt*, eo majus eſt periculum majora diſcindendi vaſa ſanguifera, unde ſanguinis lethiferae profuſiones ſunt obſervatae, quae vix hic ligari, nec facile ob reſiſtentis durioris corporis hic in vicinia defectum compreſſione ac ſtypticis cohiberi poſſunt (*c*), adeoque eo minor quoque ſanitatis ſpes reliqua eſt. Et ſane *niſi digitus in anum depreſſus fiſtulae os attingere valet*, verum illud adhuc profundius latet, ſine vitae periculo, ob metum laedendarum venarum majorum, ſectio inſtitui nequit; adeoque tunc parum plerumque, imo vero nihil omnia chirurgi artificia proficiunt. Ut proinde mirum videri haud quaquam debeat, quod GARENGEOTUS (*d*) ſcribat, *rectius omnino chirurgum facere, ſi, rebus ita ſeſe habentibus, penitus ab operatione manus abſtineat*, quam ſi, facto graviſſimo vulnere, conciſisque venis ampliſſimis, quae ea in inteſtini hujus parte ſunt, in praeſentiſſimum lethiferae ſanguinis profuſionis periculum miſerum hominem conjiciat. Cujus equidem conſilio tantum abeſt, ut ego contradicam, ut potius ſtatuam, prudentis utique Medici eſſe, *non niſi dubiam ſemper ſanitatis ſpem iis hominibus*,

(*a*) Hiſtoria haec notatu digna legi poteſt in DIONISII chirurgia cap. de fiſtula ani; ubi ſimul ſumma hujus Regis erga Medicos & chirurgos ipſum curantes liberalitas cognoſci poteſt.

(*b*) Exemplum de aegra debili, quae altero a ſectione die mortua eſt, refert SAVIARDUS obſ. 50.

(*c*) Vid. SAVIARDUS obſ. 49. Ita PALFINUS exemplum recenſet, ubi ſanguis quidem per vulnus non penetravit, ſed in inteſtina omnis effuſus eſt, unde aeger mortuus. operat. chirurg. Cap. XX.

(*d*) In operat. chirurg. cap. de fiſtula ani.

Digitized by Google

bus, *qui ani fiſtulam quandam ſentiunt*, *proponere*; quantumvis etiam principio parum periclitari iidem videantur. Accidere enim haud raro ſolet, ut, *poſt admotum ferrum*, *non plures tantum fiſtulae ſinus*, *ſed ita quoque alti*, ac gravia oſtium juxta poſitorum, veſicae, urethrae, vaginae atque ipſius uteri in ſexu ſequiori vitia *ſeſe oſtendant*, quae vel nullam omnino, vel ſaltem non niſi ancipitem curationem recipiunt. *Abſceſſus ani ſaepe redeuntes*, ut verae fiſtulae curandae: nam non niſi ſecto inteſtino & ani ſphinctere curantur. *In gravidis fiſtulae ani curatio non eſt ſuſcipienda*, ſed exſpectandum donec a puerperio rurſus prodierunt. Nam Mauricaeus *abortum & mortem inde notavit* (*a*). Si quid etiam his in fiſtulis *in veſica*, *vel urethra*, *vel utero*, *vel oſſibus* denique vicinis arroſum eſt, deſperatum utique malum utplurimum eſſe conſuevit (*b*). Ita & *caecae* ſive *occultae* longe difficilius plerumque curantur manifeſtis. *Contra vero ſi recens adhuc & externa tantum fiſtula eſt*, vel etiam ſi *perfecta*, ut in fig. I. C C, attamen non niſi pinguedo eaque pauca cum modica tantum inteſtini recti aut ſphincteris parte exeſa eſt; ſi nondum ad ceteras partes propinquas modo nominatas vitium tranſiit; ſi item non usque adeo alte fiſtula penetravit, ſi non nimis multiplex ſinus eſt; ſi non niſi leviter ſinuum latera induruerunt atque occalluerunt; ſi denique boni habitus corpus eſt, aegerque adhuc juvenis vel ſaltem juventuti proximus, feliciter utplurimum fiſtulae ejusmodi ſaneſcunt, ſic tamen, *ut majus ſemper in ferro*, *quam medicamentis*, *praeſidium ſit*. Atque ſimile prorſus judicium eſto, *de iis fiſtulis occultis* ſive internis, quarum os ab extremo ani ſphinctere, ut in fig. I. F. G. non usque adeo longe diſtat. *Fiſtulae externae*, *parvae*, *in nonnullis diu ſine notabili moleſtia perferuntur*; imo ſi natura iis aſſueta, quaſi per fonticulum humores noxios hic expellit, hominesque ab aliis morbis, quibus alias obnoxii fuerunt, praeſervant, ut aliquot exempla mihi nota ſunt, qui eis ad magnam & vegetam ſenectutem pervenerunt: adeoque ſaepius hos non curare, quam curare praeſtat, ſicut alias ubi de antiquorum ulcerum curatione egimus, quoque monuimus. *Quando in fiſtula externa vel etiam abſceſſu paries inteſtini recti ab exulceratione ita eroſus eſt*, *ut digito in anum*, *ſpecillo autem in fiſtulam immiſſis*, *valde tenuis deprehendatur*, malum non curatur, niſi inteſtinum eo loco una cum ſphinctere, ut infra mox proponemus, diſcindatur, quamvis inteſtinum ab ulcere non ſit perforatum (*c*). Contra *ubi eodem explorandi modo craſſum adhuc eſſe inteſtinum cognoſcitur*; ulcus ſine violatione aut perforatione ejus curari ſaepe poteſt. Ita & *fiſtulae recentes cum lue venerea conjunctae aut ab ea ortae*, curatione mercuriali & ſine ſectione haud raro curantur (*d*).

(*a*) Vid. ejus obſervat. 618.

(*b*) *Fiſtulam ani*, *quae veſicae cervicem perforavit*, aut ad femoris articulum conſiſtit, inſanabilem pronunciat Aegineta l. c.

(*c*) Notavit hoc jam Saviardus obſ. chirurg. 49. pag. 232.

(*d*) Conſ. Dranii obſervat. 85.

Digitized by Google

VI.

Aegri praeparatio & ſitus.

Hactenus, quae fiſtularum natura ſit atque indoles, commonſtravimus. *Ad curationem vero earum*, quae ad curationem idoneae ſunt, explicandam quum progredimur, ſane nihil abs re facturi nobis videmur, ſi primo loco *de fiſtulis perfectis* ſive *completis*, de reliquis autem deinceps tractaverimus; *propoſitis enim, quae ad completarum fiſtularum ſanationem ſpectant, artificiis*, dubium non eſt, quin promtior futura ſit atque magis expedita de fiſtulis reliquis explicatio. Decet autem *ad fiſtularum completarum curationem* perficiendam ſequentia facere. Simulatque nimirum cum aegri hominis, tum ipſius fiſtulae talis conditio eſſe animadvertitur, qualem, ad ſalutis ſpem concipiendam, neceſſariam eſſe declaravimus, (§. V.) primum Medici negotium in eo poſitum eſt, ut decenter *homo aegrotus* ad futuram curationem *praeparetur.* Itaque proximis ante operationem diebus & alvum laxare, &, niſi vires deficiunt, ſanguinem per venas detrahere convenit; *ſed ſi debiliores*, haec omittenda atque roborantia potius adhibenda, victus interim ratione ſervata, quantum quidem licet, ſolertiſſima, atque pro ratione aegri convenientiſſima, adhibitisque medicamentis ad leniendum atque corrigendum ſanguinem, prout res exigit, quam maxime idoneis. Tandem ut *ne ſtercus curantem in ſectione Medicum impediat*, neve nimis cito rurſus reſolvi vinctura prima debeat, neceſſarium utique videtur aliquot ante operationem horis *aegro clyſtere inteſtina eluere*, atque ita ejus alvum prius exhaurire; proxime autem ante ſectionem *urinam emittat*, ne veſica diſtenta facile laedatur. *Ad poſituram aegri* quod attinet, eadem hic neceſſaria obſervatio videtur, quam ſupra jam tum, ubi de exploratione harum fiſtularum §. 3. propoſuimus, ut nimirum ventri incumbat, commendavimus. Veteres quidem, ut ex AEGINETA l. c. patet, aegrum ſupinum collocarunt femoribus retractis; ſed Gallorum recentiſſimis chirurgis, ut GARENGEOTIUS refert, ad hanc operationem commodiſſime diſpoſitus aeger videtur, *ſi in latere ad ſimilitudinem eorum, quibus clyſteres in lecto applicantur*, juxta primam lectuli oram, prolato podice reductisque genubus idem decumbit. At, quanquam in hoc ſitu quandoque ſectio haec ſatis commode perfici queat, caſus tamen ſe mihi obtulerunt, ubi ob peculiarem fiſtulae conſtitutionem aptius in priori ſitu negotium ſuccedebat.

VII.

Fiſtulae perfectae curatio.

Aegro igitur, prout commodiſſimum videtur, diſpoſito, proximum eſt, *ut apto inſtrumento*, quorum vero quamplurima hunc in finem excogitata ſunt, ſectio requiſita perficiatur. *Ab antiquis jam temporibus ſcalpelli peculiare genus* ſub falcis fere forma pro his morbis curandis in uſu fuit, quod *ſyringotomus*, a *ſyrinx* fiſtula, graeco appellarunt vocabulo, quorum nonnullae ſpecies uſitatiores Tab. XXXV. fig. 4. 5. 6 & 7. repraeſentantur, &

Digitized by Google

& in quibus litt. A B ſcalpelli partem acutam ſive ſcindentem, B C vero, partem obtuſam ac teretem, ſive ſtylum, qui flexilis eſſe debet, indicat, & D D eorum dorſum obtuſum ac convexum. Et quamvis quidem a nonnullis tanquam inutiles rejiciuntur; uſu tamen didici, illis revera ſaepiſſime id, quod opus hic eſt, quam commodiſſime, praeſertim in fiſtulis non adeo profundis, perfici poſſe. *Uſus eorum hic eſt. Syringotomo* quodam, vel majore, vel minore, pro diverſa fiſtulae profunditate, extremo C, dum digitus index alterius manus, oleo prius inunctus, in inteſtino recto eſt, in externam fiſtulam depreſſo, atque per interiorem ſinum hujus digiti ope ita promoto, ut capitulum C ex ano tandem promineat, prehenſo deinde utroque extremo quicquid inter utrumque fiſtulae os medium eſt, concidatur (conferri poteſt Scultet. *Tab.* XLV.) qua ſectione ſphincter quidem ani, ſed in ceterum ſanis, ſine noxa ſemper disſecatur (*a*). Ubi vero paulo profundior interna fiſtula eſt, quam ut ſyringotomi capitulum, per eandem trajectum, per ſe facile prodire ex ano valeat, digito in anum demiſſo majori opera, ſed prudenter illud ita inflectat & dirigat, donec ex ano prodeat, eodemque facto chirurgus inteſtinum ea ratione diſcindat, quam modo explicavimus. Quoniam vero *ſuperior oris fiſtulae in inteſtino pars ut plurimum calloſa eſt*, & hac curandi ratione non inciditur, attamen ſi non inciditur, haecce calli pars cum reliqua non coaleſcit, ſed facile novo malo occaſionem praebet, hinc oportet, ut vel apice horum ſcalpellorum pars inteſtini vicina ad duarum vel trium linearum ſpatium ſupra foramen fiſtulae perforetur, & ſic ſimul diſſecetur; vel ſi hoc forte factum non ſit, oportet, ut poſt ſectionem vel mox, vel ſi ſanguis obſtaculo eſt, ſequentibus diebus pars illa calloſa forfice ſeorſim adhuc incidatur, vel omnino reſecetur.

VIII.

Sed ſciendum tamen hic eſt, Medicorum aliquos exiſtimare, *ſcalpellum iſtud falcatum cuſpideque retuſa inſtructum*, quod ſupra (*Tab.* V. *fig.* 3.) delineatum eſt, vel aliud huic ſimile ad incidendas ani fiſtulas, longe commodius ſaepe modo laudatis ſyringotomis adhiberi, propterea quod manubrium manus incidentis virtutem egregie perficiat. Horum ego ſententiam, tantum abeſt, ut rejiciendam putem, ut potius & propriis & aliorum experimentis in minus profundis fiſtulis conſentaneam pronuntiem. Ut enim nihil nunc de eo dicam, feliciter aliquoties a memet ipſo in incidendis ejusmodi fiſtulis ſcalpellum hoc adhibitum eſſe, Galli

Inſtrumenta recentiora, ad ani fiſtulam adhiberi ſolita.

(*a*) Putarunt multi cum Albucasi Part. II. cap. 80. aliisque veteribus, *ex ſphinctere ani diſſecto* neceſſum eſſe, ut fecum effluxus involuntarius ſequeretur, eumque propterea vitandum eſſe praeceperunt; verum uſus docuit, cum non ſemel tantum, ſed aliquoties in ceteroquin bene ſanis, ubi opus eſt, ſine noxa diſcindi poſſe, & ſi forte hoc malum poſt hanc curationem aliquando ſequitur, illud potius vehementiori corruptioni & deſtructioni ſphincteris ab ulcere ſeu eroſione adſcribendum eſſe.

Digitized by Google

certe chirurgi, ut quam feliciſſime curationem fiſtulae in Rege ſuo perficerent, ſimile ſcalpellum aliquod, ſed capitulo ſive nodulo in apice praeditum (id quod tamen haud neceſſarium eſt) petitoque a perſona, cui applicabatur, nomine, *ſcalpellum* ſive *ſyringotomum regium* (*Biſtouri Royal*) vocatum, adhibere nulli dubitarunt. Sed nolim tamen ad quascunque fiſtulas ſine diſcrimine hoc noſtrum aut regium iſtud ſcalpellum applicari: ſiquidem ad iſtas, quae paulo altius poſitae ſunt, minus apta ſunt. Itaque nihil abs re feciſſe clariſſimus Bassius, chirurgiae Profeſſor Hallenſis, cenſendus eſt, quando in diſſertatione de ani fiſtula (*a*) novum, quod chirurgum primarium Argentoratenſium, *le Mairium*, autorem habere nonnulli mihi retulerunt, idemque cuſpide argentea praelonga & flexili munitum ſcalpellum (*vid. fig.* 8.) deſcripſit. Quo equidem roſtro C, eadem, ut No. VII. docui ratione in fiſtulam depreſſo diligenterque per ſinum anumque trajecto, quandoque longe commodius, quam per admota inſtrumenta praecedentia, concidi partes inter utramque fiſtulam mediae poſſunt. In eundem finem commode adhiberi quoque poteſt ſcalpellum ſyringotomum *fig.* 3. *Tab.* XXXV, quod Garengeotius quidem deſcripſit, ſed non niſi partem ejus delineavit, *lib. de inſtrument. chirurg. Tom.* I. *pag.* 337. quod eodem prorſus uſurpatur modo, ut ſyringotomi priores; verum ob habenam E E adjunctam validius comprehendi & partes incidendae facilius diſſecari poſſunt. Sed nimis longum hoc roſtrum C D minus commodum deprehendi, aliudque fabricari curavi, cujus roſtrum tantum ad lit. F. extendebatur, quo commodius rem perfeci.

IX.

Curandi rationes aliae. Sunt, qui ſyringotomorum & ſcalpelli deſcriptorum loco *ſpecillum*, *filum ſive ſtylum argenteum*, *eumque flexilem*, in externum fiſtulae foramen demittunt: quem deinceps per internam inteſtini fiſtulam trajectum, indice digito, in anum depreſſo, ita inflectunt atque dirigunt, ut quaedam ejus pars ex ano promineat. (*vid. Tab.* XXXV. *fig.* 1. *D D.*) Tum, apprehenſis fili argentei binis capitibus, H H, quicquid carnis C, C, B, E, comprehenſum eſt, leniter trahunt, admotoque ſcalpello, cumprimis falcato, aut forfice idonea diſcindunt. Haec ipſa operandi ratio, (licet ex antiquiſſimis ſit, & ab Aegineta loco citato jam deſcripta) commoda inprimis atque ita prae aliis comparata eſſe Garengeotio videtur, ut denuo revertentis mali periculum per eandem adimatur. Et quamvis & ego hunc modum antiquiſſimum magnifaciam; tamen quibus argumentis inductus ita ſentiat hic autor, & qua ratione hoc magis, quam praecedentes curandi viae efficere queat, (ut ſcilicet malum hoc ita curatum minus redeat, quam ſi alio modo curatum eſt) nondum ego ſatis pervideo. Alii ſpecillo quodam ſulcato flexili, ut *Tab.* I. *litt.* M. vel *Tab.* XXXV. *fig.* 2.

(*a*) Halae an. 1718. jam edita.

Digitized by Google

fig. 2. in fiſtulam externam depreſſo atque ad inteſtinum rectum, quam exactiſſime fieri poteſt, promoto, poſteaque per anum reflexo, carnem ſulco imminentem ſcalpello ſeu forfice conveniente dividunt. Quem quidem operandi modum recentiores nonnulli ceteris operandi modis omnibus anteferendum eſſe in earum fiſtularum ſanatione ſtatuunt, quae alte admodum in inteſtino poſitae eſſe advertuntur: ſed qua in re & quam ob cauſſam praecedenti praeſtent, ego quoque haud perſpicio. Verum quoque tandem ex his recenſitis modo res perficiatur, maximam ſane prudentiam atque moderationem ſemper adhibuiſſe convenit, ne qua forte, grandioribus inteſtini recti vaſorum ramis conciſis, id quod in nimis profundis fiſtulis quandoque contingit, noxia quaedam, aut prorſus *lethifera ſanguinis profuſio concitetur* (*a*). Plaga hunc in modum inſtituta, cruor ante omnia diligenter abſtergatur; abſterſoque cruore, quam curioſiſſime vulnus exploretur, atque, *num quis forte ſinus vitioſus, aut callus, aut fibrae corrupte adhuc deliteſcant, circumſpiciatur.* Namque ubi ſinus aut rivulus aliquis offenditur, digito, ſpecillove decenter immiſſo, caro ſuperpoſita forficis aut ſcalpelli convenientis adminiculo conciditur; quo nempe accuratius conſpici atque expurgari vitiatae partes ſingulae queant (*b*). Quicquid autem ex callo vel fibris vitiatis intus reliquum eſſe deprehenditur, id, ſimili inſtrumento adhibito, ſiquidem tuto id facere licuerit, partim exſcinditur, partim quoque ſcarificatur, ſeu crebro admodum ſcalpello vel forfice inciditur. Sic enim & promtior & largior ſuppuratio inſequitur, longeque commodius paulatim extirpari per medicamenta adurentia & mundantia, quicquid forte indecenter induratum, putridum ac corruptum eſt, conſuevit. Interim, ut apertiſſime dicam, quod ſentio, longe plerumque felicius atque promtius perfici vulneris & purgatio & glutinatio ſolet, ſi quam primum & quam exactiſſime pinguedo corrupta atque indurata omnis in vulnere deprehenſa per admotum ſcalpellum vel forficem exſcinditur. Ad deligationem vero atque curationem reliquam quod attinet, de his latius exponere deinceps inſtituemus.

X.

Rungii modus deſcribitur.

Alium adhuc has fiſtulas curandi modum una cum peculiaribus quibusdam in hunc finem excogitatis ferramentis, quae alibi deſcripta non reperi, mecum aliquando, cum Bremae aegros nonnullos a calculo liberandi cauſſa degerem, communicavit ſupra jam laudatus Bremenſium Chirurgus, Rungius. Nimirum tria hic adhibet ferramenta, quae ſunt primo

(*a*) Teſtatur hoc Saviard. obſervat. chirurg. 49. & Palfinus operat. chir. cap. XX.

(*b*) Haec vero vel ob moroſitatem, vel debilitatem, vel puſillanimitatem aegri non ſemper mox in prima actione efficere licet; cum puſillanimes aut moroſi aegri ulteriorem explorationem & ſectionem prima vice, ut uſu didici, nulla prorſus ratione admittere velint; debiliores vero & qui forte multum ſanguinis amiſerunt, interdum non poſſint: ita ut neceſſario ad deligationem ſit progrediendum.

primo peculiare *ſpecillum ſulcatum.* (*vid. Tab.* XXXV. *fig.* 9.) A B a latere aliquo modo repraeſentatum, vel ex ferro, vel ex argento fabricatum, cum manubrio C D, quod ad locum E ita extrorſum inflexum eſt, ut ſpecillum & manubrium angulum ibi obtuſum efficiant, ſpecilli vero ſulcus quomodo ſe habeat, ſi directe viſui objicitur, *fig.* 10. oſtenditur. Alterum ferramentum eſt *canalis*, digiti quaſi craſſitudine in diametro, ſimiliter vel ex ferro vel argento exaratus, *fig.* 11. *litt. A B*, cum ſimili manubrio, eodemque ad angulum obtuſum in loco B, attamen in contrarium ſenſum, modo inflexo, prout hic exhibetur; cujus vero canalis cavum conſpectu directo *fig.* 12. demonſtrat. Tertium eſt *ſcalpellum* rectum, anguſtum, longum & acutum, *fig.* 13. Quando igitur his ferramentis uti volumus, (fingimus; fiſtulam eſſe in ani latere ſiniſtro, ut in fig. 1. C C) ferramentum ſive canalis *fig.* 11. A B, aquae tepidae prius immerſus, & deinde oleo inunctus; in inteſtinum rectum blande demittitur, ejusque manubrium D, prudenti miniſtro probe ac firma ſtabilique manu ſuſtinendum committitur. Ipſe vero chirurgus ſpecillum ſulcatum *fig.* 9. eadem, ut modo diximus, ratione, aqua calida tepefactum & oleo inunctum, per os fiſtulae externum totum fiſtulae meatum tandemque ejus os internum C C, oblique ita demittit, ut apex A in cavum ſive fundum canalis *fig.* 11. ingrediatur, eique probe inſiſtat; id quod factum eſſe partim tactu, partim auditu, partim etiam digito per anum immiſſo cognoſci poteſt. His rite peractis; chirurgus manu ſiniſtra manubrium ſpecilli prehendit, ſcalpellum *fig.* 13. per ſulcum hujus ſpecilli & fiſtulam C C, usque in canalem *fig.* 11. demittit, eoque ad ductum canalis, ab interiori inteſtini parte ad exteriorem ſive anum, totam fiſtulam incidit. Inciſa atque aperta hoc modo fiſtula, purgatio fiſtulae, deligatio, ceteraque eadem pro ea curanda ſunt facienda, quae mox infra in univerſum proponemus. Haec methodus in paulo profundioribus fiſtulis prae ceteris adhibenda eſſe videtur; quia apices ſyringotomorum imo & ſtylorum, non niſi difficillime & ſine laceratione inteſtini, aut quandoque prorſus non in ejusmodi fiſtulis profundioribus ita inflecti poſſunt, ut per anum redeant. Summa vero cura eſt adhibenda, ne ſcalpellum extra canalem divergat aut aberret, quia inde gravis laeſio inteſtini recti aliarumque vicinarum excitari poſſet; quam vero ob cauſſam, ut ſcilicet hoc evitetur, canalis hic fig. 11. adeo amplus eſt. *Si fiſtula eſſet in dextro ani latere,* contrario modo haec ferramenta eſſe adhibenda, res ipſa loquitur. Fuerunt quidem, fateor, jam alii, qui in incidendis hiſce fiſtulis canalem quendam & quidem rectum in anum immiſerunt, & poſtea ope ſcalpelli recti vel falcati ſinum aperuerunt (*a*); imo & Ravium hanc curandi rationem in demonſtrationibus ſuis chirurgicis commendare memini. Verum haecce Rungii inſtrumenta ob figuram inflexam faciunt, ut chirurgus

(*a*) Vid. Masieri *oper. chirurg.* pag. 188, ubi canalis iſtiusmodi, attamen longe alia ſpecies, delineata eſt.

Digitized by Google

gus hac ratione commodius ſcalpellum dirigere, atque ſic melius evitare queat, ne quid aliud, quam fiſtulae ſinus, incidatur; adeoque & ea merito aliis ſimilibus hactenus notis praeferenda eſſe cenſeo.

XI.

Externae levioris fiſtulae curatio.

Si externa tantum eaque recens, atque non niſi pinguedinem inter & cutem ſita fiſtula ſive abſceſſus eſt, ſalvo adhuc dum exiſtente ani ſphinctere atque inteſtino; tum his fere modis inſtituere curationem decebit *Primo fiſtula, niſi jam per ſe ſatis ampla*, ſed, ut ſaepe contingit, *anguſta valde fuerit*, per inſertam *ſpongiam praeparatam*, vel radicem gentianae, aliasve ſimiles res intumeſcentes; quantum quidem ſatis eſt, *paulatim ampliatur.* Deinde rodentibus medicamentis primo illum in modum expurgatur & poſtea glutinatur, quem univerſe de fiſtulis praeſcripſimus. (*vid. ſupra Part.* I. *pag.* 363.) Nonnunquam ſatius eſt, *protinus ſcalpellum adhibere*, eoque immiſſo, ut Aegineta jam docuit (*a*), ſimplici ſectione cutem incumbentem reſecare; vel etiam tunc, quando turundis intumeſcentibus ſatis dilatari nequit, eamque eo incidere, donec rite pateat, & callus ſimul ablatus ſit, poſtea linamentis carptis fiſtulam ſub prima deligatione ſic implere, ut ſufficienter ipſa illis diducatur, & ſicubi, poſt primam vincturam reſolutam, plures fiſtulae ſinus ſeſe oſtendunt, decenter & iidem incidantur. Similiter *ſi quid ex callo* ſive partibus induratis aut corruptis in ſequentibus adhuc deligationibus deprehenditur, illud omne vel per admotum ſcalpellum aut forficem reſcindi, vel rodentibus adhibitis, cumprimis vero mercurio rubro praecipitato, paulatim exedi oportet. Valentiſſimum atque commodiſſimum hic eſſe affirmat Monnierius unguentum apoſtolorum (*b*). Extirpatis hunc in modum partibus vitiatis, unguentum digeſtivum, cum admixto oleo ovorum, ſupra dare ſolertiſſimeque vulnus deligare convenit. Denique ſi nulli amplius fiſtulae ſinus abditi ſupereſſe deprehenduntur, ſi ſanies in pus ſpiſſius mutari, ſi nova eaque firma ac ſana caro increſcit; ſi item materia tenuis & decreſcere, & colorem ſenſim cum odore in melius mutare incipit, nihil omnino ad perfectam ſanationem reliquum videtur eſſe, quam ut balſamo vulnerario, aqua calcis, ſpiritu vini, vel & linamentis tandem ſiccis pars afflicta quotidie deligetur. Interdum loco aperturae fiſtulae externae, ut ſupra jam dixi, & aliquoties vidi, *exiguum tuberculum* ſe oſtendit, in quo, ſi res accurate perveſtigatur, minutiſſimum foraminulum, quae janua quaſi eſt ad ſinum, modo facilius, modo difficilius deprehenditur: quo in caſu forfice ante omnia illud reſeco; ſic amplior poſtea mox fiſtulae ductus ſive ſinus deprehenditur, qui poſtea, ut dictum modo eſt, ampliatur, inciditur & curatur.

(*a*) Loco antea citato.
(*b*) In peculiari lib. de *fiſtula ani* conſcripto, pag. 131, ubi multum rodentibus tribuit medicamentis.

Digitized by Google

XII.

Gravioris curatio. Quodſi autem usque adeo alte jam tum ejusmodi fiſtula externa penetravit, *ut ani ſphincterem vel ipſum inteſtinum infeſtaverit*, vel ſaltem partes juxta multum poſitas eroſerit, *ita ut inteſtinum admodum tenue deprehendatur*, fere nunquam ſperare perfectam ſanationem aliquam, ſine perforato & conciſo, una cum ſphinctere, ut ſupra jam docuimus, inteſtino licebit. Solet autem quam commodiſſime negotium illud confici, ſi, aegro rite collocato, digito provide in anum depreſſo, aut ſyringotomus quidam, & cumprimis aliquali cuſpide praeditus, (*vid. Tab.* XXXV. *fig.* 5.) aut acus *fig.* 2. aut ſtylus denique vel ſpecillum non adeo obtuſum, per fiſtulam externam ad fundum fiſtulae, inteſtinum rectum verſus, demittitur, eoque inteſtini paries vicinus, ubi digitus index capitulo ſpecilli ſe ei opponit, perforatur (*a*), ſed ea tamen inſtrumenti moderatione, ut ne qua forte alia ſimul inteſtini pars, multo minus veſica violetur. Inteſtino ſic perforato proximum eſt, ut inſtrumentum immiſſum ab inſerto in anum digito prudenter dirigatur ſive inflectatur atque ex ano protrahatur, ut commode incidi, ſecundum hactenus in fiſtula perfecta No. VII. VIII & IX. explicatas regulas; & haec fiſtula imperfecta queat, quae hac ratione in perfectam mutatur. Tandem ubi fiſtula ipſi ano quidem propinqua eſt, *ſed ſinus tamen ſub cute non tam contra inteſtinum, quam potius contra perinaeum ſive latus alterutrum ani tendit*, commodiſſimum utique videtur, vel ſcalpello vel forfice eam ita incidere, ut ubique ſatis pateat, inflictumque vulnus quam ſolertiſſime & purgare & glutinare, ut antea docuimus. Denique hic monemus, poſſe etiam in his fiſtulis incidendis, praeſertim ſi paulo profundiores ſunt, canalem *Tab.* XXXV. *fig.* 11. aliumve ſimilem in anum ſupra deſcripta ratione adhiberi, maxime ſi ceteris forte laudatis inſtrumentis res ſatis commode expediri nequeat, atque ſcalpelli *fig.* 13. beneficio ſinus totus incidi. Sed cautiſſime agendum, ne quid aliud temere laedatur.

XIII.

Curatio fiſtularum coecarum. Ad tertium fiſtularum ani genus *fiſtulae internae, occultae ſive coecae* ſolent referri. Quae quum extrinſecus tectae ſint atque clauſae, minus profecto commode inſtitui curatio poterit, niſi ferro admoto *externe vulnus ſive foramen aliquod, pro aperiendis ſinibus occultis*, incidatur. Solet autem quam maxime commodus ad id iſte locus haberi, quem *aut tumor aliquis, aut durities, aut dolores, aut rubedo denique demonſtrant:* ſi praeſertim digitus admotus ſinum aliquem ſubjectum inibique collectam aliquam materiam corruptam, ut alias in abſceſſibus, perſentiſcit. Quibus equidem diligenter exploratis ſingulis, aegroque, ut ſupra poſitum eſt, collocato atque

(*a*) Hoc jam ſcivit & deſcripſit AEGINETA loc. cit.

Digitized by Google

atque ab adſtantibus firmato, a latere ani tumor digitis perceptus vel ſcalpello incidendus, donec in ſinum perveniamus; vel ſi cautius adhuc agere volumus, partem vitiatam cum tumore intus comprehenſo, digiti in anum demiſſi adminiculo, gnaviter extrorſum verſus propelli, atque tum phlebotomo grandiori, aut ſcalpello quodam convenienti, quantum ſatis videtur, perforari oportet. *Sic enim fiſtula coeca atque imperfecta in completam ſive perfectam convertitur*, atque ita curatio commodior efficitur. Facto hunc in modum vulnere illud poſtea ſcalpello vel ſuper digito, vel ſuper ſpecillo ſulcato ampliandum, eoque ſatis amplo reddito linamentis carptis injectis ſupraque datis ſpleniis & faſciis, pars afflicta prima vice decenter deligatur. Deinde, reſoluta nimirum vinctura prima, vulnus inflictum, pro re nata, ſi opus eſſe videtur, adhuc magis ampliatur, ſolerterque, inveſtigatis fiſtulae ſinibus ſingulis, aut corruptis intus partibus, inteſtinum quoque diſcinditur ac poſthaec eadem plane curandi ratio adhibetur, quam ad fiſtulas completas ſupra jam tum praeſcripſimus (*a*).

XIV.

Quodſi autem hactenus propoſita ſigna deficiant, vel ſaltem non ſuffi- cere videantur, ſed digitus tamen, in anum demiſſus, inteſtini recti fiſtulam quandam cum vel ſine ſpeculi ani ope (*vid. Tab.* XXXIV. *fig.* 15.) ſentiat, ſequentem in modum inſtituere curationem conveniet. Ante omnia filum paullo amplius ſive ſtylus argenteus flexilis atque ad unius vel binorum circiter pollicum longitudinem inflexus, (*vid. Tab.* XXXV. *fig.* 14.) ſiniſtrae manus digiti cujuſdam adminiculo in anum ita demittitur, ut pars inflexa A, paulatim inſinuari in intus poſitam fiſtulam, G fig. 1. (ani ſpeculo, ſi opus fuerit, ſimul applicato) inveſtigatam, queat. Eo facto, manus dextra filum ſive ſtylum, circa alterum caput B apprehenſum, tantisper adducit, donec is, tuberculo quodam capite ſuo A prope anum, juxta litt. F. excitato, ſeſe vel viſui vel tactui oſtendat. Tum filum hoc argenteum ſiniſtra manu circa caput B comprehenditur, pars autem cutis ano propinqua & paululum ab adducto fili capite A elevata, ſcalpello gnaviter inciditur, donec hoc caput in vulnere facto appareat. Porro filum hoc, comprehenſa parte A ex vulnere jam prominente, uberius ita inflectitur, ut per fiſtulam, ſicut in fig. eadem litt. DD videre eſt, quaſi quadam habena, adduci diſcindique partes comprehenſae valeant. Ceterum nihil forſan abs re alienum quoque fieret, ſi quis in fiſtulis ejuſmodi occultis, non profundis ſed ano vicinis, pro ſtylo ſive filo hoc argenteo, jam jam deſcripto, ſyringotomum quendam, fig. 3. 4. 5. 6. 7. probe inflexum ad eas detegendas & incidendas adhiberet.

Alia curandi ratio.

(*a*) Obſervatio de ejuſmodi fiſtula ſimilisque fere curatio legi poteſt in Dranii obſ. 82.

Digitized by Google

XV.

Quid fieri poſt operationem debeat.

Sed quoquo tandem modo vulnus inflictum, remotisque partibus induratis ac vitiatis expurgatum ſit; ſane, *ad perficiendam ſanationem reliquam ſequentia facere oportet.* Primo vulnus integrum linamentis carptis & panniculis contortis, quantum quidem fieri poteſt, exactiſſime impleatur: quo nempe commodius & ampliari fiſtulae ſinus & expurgari poſtea queat. *Si paulo gravior ſanguinis profuſio incidit, linamenta*, quae primo loco inſeruntur, pulverem aut liquorem, cohibendo ſanguini accommodatum, contineant. Similiter ubi paulo profundior fiſtula eſt, glomera linea, quae in infimum fiſtulae ſinum deprimuntur, filum robuſtius ſive funiculum aliquem connexum ſemper habeant: namque hoc facto, verendum neutiquam eſt, ne, dum vinctura innovatur, linamentorum aliquid imprudenter intus relinquatur. Super linamentis multis triplex ſplenium imponatur: quorum primum ſeu infimum anguſtum quidem ſit, ſed longum tamen atque craſſum; alterum paulo latius; tertium denique atque id ſupremum, fere quadratum; perinde ſcilicet, ac in procidentia ani propoſuimus. Complanatis hunc in modum ſingulis, faſcia T vel ex linteo, vel ex panno xylino confecta, firmiter ac decenter applicetur. Tum aeger lectulo imponatur, atque, ſi ſanguinis copia eſt, vel ſi parum ſub ipſo opere ſanguis fluxit, ne qua forte inflammatio ſuperveniat, ſanguis e brachio educatur. Neque autem facile *ante diem ſecundum vel tertium deligatio prima reſolvatur*; niſi forte alvum dejiciendi neceſſitas quaedam id flagitet. Ubi vero, quemadmodum fieri quam ſaepiſſime ſolet, inanis tantum deſidendi cupiditas perſentiſcitur, ſatius omnino videtur, manum tantisper abſtinere, quam protinus vincturam reſolvere. *Quoties autem cunque poſtmodum ſeria deſidendi cupiditas eſt, reſolvere vincturam convenit*; quo & commodius exonerari alvus & a ſordibus libera ſervari vinctura poſſit. Si quid forte ſtercoris inter exonerandum in fiſtulam penetraverit, opera danda eſt, ut vel per ſpongiam cum vino calido adhibitam, vel & per linamenta ſicca exactiſſime rurſus extergatur; poſtmodum autem, ne vulneris orae juſto citius coëant, ſed ſemper bene pateant, linamentis carptis denuo & quam exactiſſime vulnus ſemper impleatur. *Si quid autem forte ex callo ſive partibus induratis vel corruptis in ſequentibus deligationibus reliquum eſſe advertitur*, ubi cumprimis fundus mali probe conſiderandus, linamenta carpta unguento digeſtivo cum admixta praecipitati rubri ſive aegyptiaci portiuncula inungere convenit; atque id ipſum per dies ſingulos tamdiu facere, donec penitus extirpatas eſſe vitiatas partes ex carne rubicunda ac ſana deprehendimus. Reliqua enim, *quae ad vulneris glutinationem pertinent*, negotia iisdem plane rationibus expedienda ſunt, quas ſupra jam tum commendavimus. (*vid. ſupra* §. 9.) Ceterum primis quatuordecim poſt confectam operationem diebus quam maxime ſollicitam adhiberi cautionem oportet, *ne quis forte fiſtulae ſinus vitioſus*

Digitized by Google

vitioſus non exploratus relinquatur, neve ferrum ab iis partibus vitiatis temere abſtineatur, quas reſcindere vel aperire, propter aegri vel moroſitatem vel debilitatem, in prima operatione haud quaquam licuerat. Utique vero *fiſtulae unum alterumve ſinum nondum ſatis exploratum vel apertum ſupereſſe*, partim aſpectus, partim ſpecillum depreſſum demonſtrant; partim autem & quam maxime *materiae profluentis tum copia*, *tum nondum immutatus & color*, *& odor*, *& habitus ſignificant.* Simul atque enim ſatis purum vulnus eſt, & jam tum ad ſanitatem fiſtula ſpectat, materia minus copioſa profluere ſenſim incipit, eademque ſubalbida, modice craſſa, & parum vel certe minus graviter olens. Itaque tum carnem, undiquaque increſcentem, balſamicis remediis decenter nutrire paulatimque linamentis aridis tandem perficere glutinationem decebit. *Cibus denique in omnibus iſtiusmodi caſibus dari debet parcus*, *temperatus*; idemque humidus, neque facile, praeſertim principio, permittendum, ut aegrotus praeter juſcula cibi craſſioris quicquam aſſumat; ne qua forte cum egregia curantis moleſtia maximoque glutinationis impedimento, frequentior deſidendi cupiditas juſto crebriorem vincturae reſolutionem poſtulet.

XVI.

Quid in fiſtulis complicatis agendum.

Fiſtulas complicatas vel cum carie vel cum ulcere veſicae aut urethrae difficillime curationem admittere atque omnem fere medelam reſpuere, jam ſupra aſſeveravimus. Interea tamen quando vel *os iſchii vel coccygis carie vitiatum eſſet*, ulcus non ſolum ſatis dilatandum, ut liber ad locum laeſum acceſſus detur; ſed deinde medicamenta quoque ad cariem tollendam propria gnaviter ſuperdanda; ubi inprimis eſſentiam ariſtolochiae rotundae quam valentiſſimam deprehendi, non neglectis intus remediis idoneis mercurialibus atque lignorum decoctis ad ſanguinem a ſcorbutica vel venerea lue, quae ſaepe juncta eſt, purgandum atque liberandum, donec tandem os vitiatum mundum ſit atque fundus carne ſana rurſus contegatur, ubi poſtea ulceris reliqui, ut aliorum ſimplicium ulcerum glutinatio conſuetis remediis perficitur. Fiſtulae, *quae cum veſicae aut urethrae ulcere conjunctae ceteris adhuc peiores ſunt*, atque nullam utplurimum curationem admittunt. Attamen ſi, praeter modo laudata interna medicamenta, externe ulcus diligenter purgatur, & medicamentis balſamicis probe nutritur, vitia circa has partes, praeſertim ſi non prorſus deſperata ſunt, in aegris ceterum adhuc valentibus ac robuſtis, ſubinde curantur, quae aliis remediis vinci non poſſunt.

XVII.

Obſervationes quaedam huc ſpectantes recenſentur.

Non ſum equidem neſcius, *multiplicia adhuc paſſim ab auctoribus*, praeſertim veteribus, ut Hippocrate (*a*), Celso (*b*), Aegineta (*c*), Albucasi,

(*a*) Lib. de fiſtulis. (*b*) Lib. 7. cap. 4. §. 4. (*c*) Loco ſupra citato.

Digitized by Google

CASI (*a*) &c. *fiſtulas ani*, *tum ligatura*, *tum ferro candente*, *tum rodentibus denique medicamentis adbibitis*, *curandi artificia proponi;* quae vero ſtudio praetermiſi: quia tantum abeſt, ut hactenus propoſitis meliores exiſtant, ut potius, quando rite inter ſe conferuntur, minus aptae minusque convenientes cenſeri jure merito queant ac debeant. Ceterum ſilentio neutiquam hic praetermittendum, *alvi plerumque incontinentiam* aliquam eos ſentire, quibus propter fiſtulam quandam propinquam *ſphincter* ani vel *nimis eſt eroſus*, *deſtructus ac debilitatus*; quum tamen is in hominibus valentioribus & ubi minus eroſus eſt, *vel bis*, *vel ter*, ut ſupra jam dixi, *vel*, *pro re nata*, *ſaepius etiam diſcindi*, absque magno incommodo vel infirmitatis periculo, queat. *Nonnunquam vel aegroti aetas*, *vel imbecillitas*, *vel & ipſius mali gravitas*, *praeſertim quando nimis alta aut profunda eſt fiſtula*, *quo minus inſtitui operatio quaedam poſſit*, *prohibet.* Itaque tunc opera danda eſt, ut partim per injectos liquores purgantes, partim etiam per adhibita medicamenta lenientia ac balſamica identidem noxa cum doloribus mitigetur. Denique quo magis miſeranda eorum hominum conditio eſt, qui fiſtulae ejusmodi gravioris curationem ſuſtinere coguntur, hoc magis profecto *ridicula Gallorum quorundam ſtultitia videtur*, qui olim, tametſi nihil minus quam ani fiſtulam ſenſerint, tamen *ut eandem cum Rege ſuo* LUDOVICO XIV. *& noxam & curam experti viderentur*, in oſtentationem quaſi & gloriam converſis moleſtiis, ut fiſtulae ani curatio ſibi adhiberetur, a chirurgis flagitarunt; teſte quidem ac cenſore ineptiſſimi deſiderii hujus graviſſimo DIONISIO, chirurgo Gallo expertiſſimo (*b*). Et ſane,

Spectatum admiſſi riſum teneatis amici!

XVIII.

Prudentiae regulae quaedam adhuc proponuntur.

Quandoquidem autem difficillimis utique chirurgorum operibus accenſeri fiſtulae ani gravioris curatio merito debet, operae ſane pretium fecerimus, ſicubi *cautiones quasdam basdemque ad emendandam rectiusque perficiendam fiſtularum ani curationem inſigniter utiles*, hic adhuc propoſuerimus. Scilicet 1) ita incidere fiſtulam graviorem oportet, *ut vulnus externum ſemper aliquanto latius*, *quam imus fiſtulae ſinus vel fundus exiſtat:* ſiquidem, eo facto, ut in aliis, ita & in his curatius & purgari & felicius glutinari fiſtula queat. Imo vero ut hoc melius fiat, neceſſarium quandoque eſt, *binis lineis*, *decuſſatim factis*, *partem vitiatam incidere*, *atque dein quicquid duri vel corrupti intus*, *ac praeſertim in fundo fiſtulae*, eſſe deprehenditur, *quam exactiſſime fieri poteſt*, *per admotum ſcalpellum aut forficem exſcindere;* niſi enim hoc rite fiat, fiſtula non recte curatur, & facile redit. Solet autem commodius atque tutius id ipſum quandoque perfici, ubi aut volſellam aut hamum, ad continendas partes ejusmodi alienas adhibuerimus: ſic felicius poſtea reſcinduntur. 2) Ne in dilatandis ope ſcalpelli hiſce fiſtulis

(*a*) Part. II. cap. 80. qui nullum alium curandi modum novit, quam uſtionem.
(*b*) In operat. chirurg. ſuis, cap. de fiſtula ani.

Digitized by Google

lis graviter inteſtinum laedatur, ita ſemper admovere ſcalpellum convenit, ut non contra inteſtinum, ſed contra iſchii os ſive extrorſum idem dirigatur. 3) *Si fiſtulae externum foramen ano haud propinquum, ſed in mediis clunibus poſitum eſt*, atque ita, ut ſinus cuti proximus ſit, paulatimque verſus inteſtinum rectum procedat, *oportet ſpecillum quoddam ſulcatum in imum fiſtulae ſinum deprimere*, & ad ductum ejus, forfice aut ſcalpello admoto, cutem ſupra poſitam provide diſcindere. Vulnus deinde linamentis aridis probe repletur ac diducitur, alteroque die fiſtulae natura probe exploratur: qua probe perſpecta, reliqua deinceps eadem facienda, quae ſupra hanc in rem praeſcripſimus. 4) *Si jam tum exulceratum ac perforatum inteſtinum eſt*, ut in completis eſſe fiſtulis ſolet, *ſtylus aut capitulum ſpecilli vel ſyringotomi, quicunque ſit, non tam per oſculum fiſtulae internum quam potius ad duarum circiter linearum latitudinem per ſupra poſitam inteſtini partem integram deprimi in inteſtinum debet*; quo nempe rectius reſcindi, id quod in ore fiſtulae interno induruit ac calloſum eſt, valeat. *Ubi vero per ipſum fiſtulae os internum ferramentum penetravit*, neceſſarium eſt, poſt conciſum inteſtinum & ſphincterem, ipſius quoque inteſtini partem fiſtulae contiguam induratam ſuperiorem, circiter ad linearum duarum ſive calami ſtraminei latitudinem forfice concidere. 5) *Si forte aliquod vas ſanguiferum ſimul eſt perruptum*, quod multum ſanguinis fundit, curvam acum, quae filum ducit, ſi fieri poteſt, ſubter trajicere, eoque extremam vaſis partem ligare convenit. *Sin vero deligare venam haud licet*, ſpleniolum e ſtyptico liquore expreſſum ſuper venam conciſam imponatur ac per dimidiam quaſi horam, donec cruſtam venae induxit, digito probe deprimatur, expletoque poſtea vulnere glomeribus lineis fortiter contortis, impoſitiſque deſuper ſpleniis aliquot paulo craſſioribus, ſolito firmior deligatio inſtituatur; inſuper aeger ſtrenue conquieſcat, & *miniſter aliquis gnaviter aliquamdiu per impoſitam manum comprimere vincturam jubeatur* (*a*). 6) Deligatione facta, quando forte poſt aliquot horas urinae difficultas ſentitur, hortandus aeger eſt, *ne minus moderate urinae reddendae difficultatem iſtam ferat*, quia hoc malum plerumque brevi ſponte ceſſat. 7) *Si venereum malum cum ani fiſtula conjunctum eſt*, haec non facile nec tuto curatur, niſi prius illud tollatur; hoc vero ſanato, ſaepe fiſtula ſine ſectione curatur. 8) Quam Arnoldus, pro deligandis ani fiſtulis, *excogitavit & commendavit faſciam ſingularem*, atque diligenter & deſcripſit & communi faſcia longe praeſtantiorem pronunciavit Garengeotius, *eam quoque infra Part.* III. *de faſciis deſcripſi*; adeoque ea, ſi lubet, loco vulgaris adhiberi poteſt (*b*). Tandem 9) *ubi ſenſim glutinari vulnus incipit*, turundam quandam

(*a*) Quia aliquando obſervatum eſt, vena ſanguinem fundente non ſatis compreſſa, ſanguinem quidem non per vincturam & anum effluxiſſe, ſed in inteſtina irruiſſe atque ſic aegro mortem intuliſſe, vid. Palfin. operat. chirurg. cap. 20; hinc, ne hoc fiat, probe attendendum.

(*b*) Bassius quoque peculiarem faſciam, & a vulgari paulo diverſam, in laudata ſua diſſertatione delineat; quae etiam hic commode adhiberi poteſt, praeſertim ſi pars dependens magis findatur, & ſatis ampla ſit.

Digitized by Google

dam ex linamentis carptis ad digiti magnitudinem confectam & pompholyge obductam, Garengeotius in anum deprimi jubet; quo nempe felicius ſiccari ſaneſcens plaga queat. Sed hoc ſaepe non eſt neceſſarium; quia plerumque linamenta arida, ulcere probe purgato carneque repleto, pro hoc ſcopo ſufficere deprehendi. Utiles obſervationes de fiſtulis ani legi poſſunt apud Dranium obſ. 82. 83 ad 86.

CAPUT CLXIX.

De ani abſceſſu.

I.

Inſtituti ratio. De ani equidem abſceſſu breviter jam tum & quaſi aliud agendo ſuperiori capite diſſeruimus. Interim quia primum fiſtulae ani principium in abſceſſu juxta anum plerumque poſitum eſſe videtur, cognitaque probe hujus abſceſſus natura & curandi ratione dilucidius, quae fiſtularum indoles earumque praeſervandi ac curandi ratio ſit, perſpicere licebit; nihil utique abs re facturi nobis videmur, ſi ſingularem hoc loco de ani abſceſſu tractationem inſtituerimus.

II.

Ani abſceſſus qualem naturam ac differentiam habeant. Solet autem duplex admodum eſſe abſceſſus hujus initium. Namque interdum *ſubito*, interdum *ſenſim atque velut ſine ſenſu* idem naſcitur, & furunculi ſpeciem ille primo refert, mox celeriter increſcit, variaque vehementia ſymptomata & cumprimis dolores breviſſimo tempore concitat. Initio tuberculum aliquod acutum, fabam vel avellanam magnitudine vix adaequans, cum inſigni quadam duritie ſeſe oſtendit. Circa iſtam duritiem, quae profunde juxta anum utplurimum ſita eſt, rubedo quaedam ſolet eſſe conſpicua. Nonnunquam cutis externa eryſipelatis ſive ignis ſacri tantum ſpeciem exhibet, dum absque tuberculo rubet; ſed tamen cum ita gravi inflammatione, ut niſi promtiſſime digeratur, vix dum elapſis quatuor & viginti horis, quandoque abſceſſus ſubortus eſſe deprehendatur. Similiter dolores ita ſaepe graves hic exiſtunt, ut cum febri ſitim, vigilias, nauſeam ac debilitatem egregiam, noxas denique alias ſimiles inducant. *Alterum idemque tardius ſuccreſcentium abſceſſuum genus* mox fiſtularum nomine a nonnullis deſignari atque ut alii abſceſſus, tumore ac dolore plerumque ſe manifeſtare ſolet, qui vero tardius ad ſuppurationem tendit.

III.

III.

Sed quoquo tandem modo ſubnatus abſceſſus eſt, ſane materia corrupta *poſt factam ſuppurationem elabendi viam aliquam pedetentim ſibi parat, & tandem vel cutim juxta anum, vel inteſtinum perforat.* Quod ipſum vero antequam fit, pinguedo propinqua ab intus haereſcente materia acriori plus minusve exeditur atque in ſaniem convertitur; ſinibus variis, hisdemque quandoque ſimplicibus, parvis & rectis, ſed interdum valde magnis, tortuoſis ac profundis hinc enaſcentibus, externamque tandem etiam cutem vel inteſtinum, vel utramque partem perrumpentibus: idque nunc celerius, nunc tardius, pro varia ſcilicet materiae intus collectae indole ſive natura. Ut proinde mirum haud ſit, fiſtulas, ex abſceſſibus naſci ſolitas, alias aliis exiſtere graviores. *Quomodo abſceſſus procedat.*

IV.

Ad abſceſſus hujusmodi curationem quod attinet, initio digerentia medicamenta fomenti vel cataplasmatis forma adhiberi poſſunt; verum quia his raro malum curatur, & majus in manu quam medicamentis hic utplurimum praeſidium eſt, ad ſcalpellum mature eſt confugiendum & ſequentia ſunt facienda. *Primo aeger ejusmodi abſceſſu laborans eundem in modum disponitur*, quem ſupra in fiſtularum ani curatione (*cap.* CLXVIII. §. 6.) indicavimus. Deinde digitus prope vel in ipſum anum depreſſus quam ſolertiſſime partem vitiatam ſive tumorem exploret corruptaeque materiae ſinum intimum perveſtiget, quantumvis etiam nullum factae ſuppurationis ſignum externum ſeſe oſtendat. Quodſi autem non niſi tumoris ac duritiei ſenſus eſt, operam dare convenit, ut ad qualemcunque maturitatem prius materia haerens perducatur, quam ferrum corpori admovetur. *Ante operationem quid fieri debeat.*

V.

Quemadmodum autem in quovis abſceſſu inſigniter promoveri atque accelerari ſuppuratio per impoſitum cataplasma quoddam emolliens, quale eſſe poteſt de mica panis cum lacte & croco paratum, vel per emplaſtrum diachgl. cum gumm. ſuevit; ſic maxima quoque ſemper hic neceſſaria cautio videtur, *ne, juſto diutius relicto ſuper partibus afflictis cataplasmate aut emplaſtro latius, quam decebat, ſuppuratio ad partes interiores procedat*, abſumtisque partibus circumquaque poſitis, malum desperatum vel ſaltem longe vehementius ac periculoſius efficiat. Igitur *neutiquam exſpectandum hic eſt, donec materia intus comprehenſa ſignum aliquod maturationis externum exhibeat*, ſed cataplasma potius poſt alteram tertiamve quamvis horam removendum, abſterſaque cute, per utriusque manus digitos, alterum quidem in anum, alterum autem extrinſecus depreſſos, diſpiciendum, num qua forte, huc atque illuc depreſſis partibus vitiatis atque inter digitos com- *Quomodo abſceſſus maturandus.*

Digitized by Google

prehenſis, materia corrupta ſive matura ſeſe prodat. Neque enim facile audiendi ſunt, *qui tum demum aperiri debere abſceſſum ani ſtatuunt, quum plane jam maturuiſſe materia maligna perſentiſcatur*, quia vicinas partes nimis deſtrueret.

VI.

Quomodo aperiatur. Simulatque vero corruptae atque intus collectae materiae ſignum aliquod ſeſe oſtendit, digito, qui depreſſus in anum eſt, intus relicto, tuberculum extrorſum verſus cutem & ad latus ani propellatur, atque ſcalpellum vel phlebotomus per tuberculum medium ad usque locum iſtum, qui materiam continet, demittatur, elevatoque paululum ferramento, in ſubjectum vaſculum aliquod conveniens ſanies, cum qua plerumque hic etiam ſanguis effluit, emittatur; partibus externis, ad propellendam materiam intus haereſcentem, leniter undique compulſis.

VII.

Quid fieri poſt perforationem debeat. Materiae portione, quanta quidem ad factam abſceſſus perforationem demonſtrandam ſufficit, emiſſa, ſcalpellus vel phlebotomus depreſſus ita recipiatur, *ut ſupra poſitae partes tumentes linea recta per eundem concidantur, atque vulnus paulo amplietur.* Eo facto, digitus aliquis, pro diducendo vulnere, in ſinum vitioſum intimum demittatur atque cavum ſive ſinus ejus exploretur: deinceps ſuper digito vel juxta digitum forfex aut ſcalpellum provide deprimatur, ductoque juxta anum ſecundum longitudinem ferramento, vulnus, quantùm ſatis eſt, bene amplificetur. Denique ut ad fundum mali acceſſus melius pateat, lineis transverſis quoque pars afflicta, ſi opus eſſe judicatur, incidatur, & quicquid forte praeter naturam intus corruptum aut induratum deprehenditur, ſolerter exſcindatur, eadem prorſus ratione, quam ad fiſtulas ſupra commendavimus.

VIII.

Vulneris deligatio quomodo fiat. Ad deligationem vulneris hujus rite inſtituendam ſubſequentes, ut Garengeotius vult (*a*), neceſſariae ſunt cautiones. Vulnus ante omnia tribus quatuorve turundis grandioribus lineis atque filum annexum habentibus, quantum quidem fieri poteſt, exactiſſime impleatur. Filum unumquodque vel locus, quem in externa vulneris ora idem nanciſcitur, vel & ſingularis color a reliquarum turundarum funiculis diſtinguat, ne qua forte, vincturam reſoluturi atque innovaturi, turundam, infimo loco poſitam, citius quam ſuperiores extrahamus, itaque pernicioſam aliquam ſanguinis profuſionem concitemus. Super ipſis turundis iſtis glomera linea copioſa imponantur, paululumque adducto, quemadmodum Garengeotius praecipit, imae turundae vinculo, efficiatur, ut quam exactiſſime ſingula glomera linea invicem ſint conjuncta. Denique ſpleniis anguſtis

(*a*) In chirurg. operat. cap. de abſceſſu ani.

Digitized by Google

anguſtis variis ita ſupra datis, ut anguſtioribus latiora ſemper incumbant, faſcia, pro deligandis fiſtulis inferius deſcribenda, decenter injiciatur. Sed, ne quid hic diſſimulem, non video, quare in ſimplici ejusmodi abſceſſu tanta copia turundarum fila trahentium, atque tam moleſta, quam hic vult, deligatio hic adeo ſit neceſſaria. Ego ejusmodi abſceſſus linamentis, multis contortis, ut alios abſceſſus, probe repleo, atque ſuperinjectis ſpleniis cum faſcia uſitata quam ſimpliciſſime deligo. In ſequentibus deligationibus linamenta illa vi non evello, ſed ulcus digeſtivo, quod vocant, unguento & emplaſtro diachylo foveo, atque donec ſponte facta ſuppuratione excidant, exſpecto, ita nulla profuſio ſanguinis facile hic metuenda. Poſtea abſceſſum, ut alias in abſceſſibus & ani fiſtulis moris eſt, purgo, ac tandem balſamicis glutino.

IX.

Quid fieri ad glutinationem debeat.

Tandem ubi forte *amplior vena quaedam*, ſimul conciſa eſſe deprehenditur, neceſſarium utique videtur, vel venam ligare, vel ſi hoc fieri nequeat, eam ſuperimpoſito ſpleniolo, liquore ſtyptico imbuto & rurſus expreſſo, digitis aliquamdiu donec ſanguis conquieſcat, comprimere; poſtea vulnus contortis linamentis magis implere, plura aut craſſiora ſplenia ſuperimponere, ac miniſtrum aliquem juxta hominem aegrum conſtituere, qui, ſuperimpoſita manu gnaviter aliquamdiu eam vincturae partem deprimat, quae vaſculi ſanguiferi plagae imminet, ſicuti capite praecedenti jam indicavi §. XVIII. Vulneris autem glutinationem tametſi Garengeotius non deſcripſerit, ſed intactam reliquerit, ego ipſam eadem plane ratione, ac in abſceſſibus reliquis, vel & ani fiſtulis, inſtituere ſoleo. *Saepe hi abſceſſus a venerea cauſſa ſuſtentantur*, & fungi ac calli in iis oriuntur, ita ut ſine uſu mercurii glutinari nequeant, conf. Dranii obſ. 84 & 85.

X.

Garengeotius cenſetur.

Ceterum, quod obiter hic circa finem doctrinae de ani vitiis obſervatum velim, mirum utique videri poterat, Garengeotium quidem fiſtulas ani, ut nos, in *perfectas* & *imperfectas* dividere, earumque etiam notas tradere; attamen in curatione ſolum de perfecta agere, & *imperfectarum ac caecarum curationem* ſilentio prorſus praeterire: licet hae haud minus quam illae propria ac ſingularia artificia, imo adhuc ſubtiliora fere, deſiderent, ſicut ex praecedenti capite ſatis, ni fallor, videri poteſt. Ita etiam modum fiſtulas ani *complicatas* tractandi, quamvis non adeo inſolentes ac rarae ſint, prorſus praetermittit.

Explicatio Tabulae trigeſimae quintae, quae res ad fiſtulas ani pertinentes ob oculos ponit.

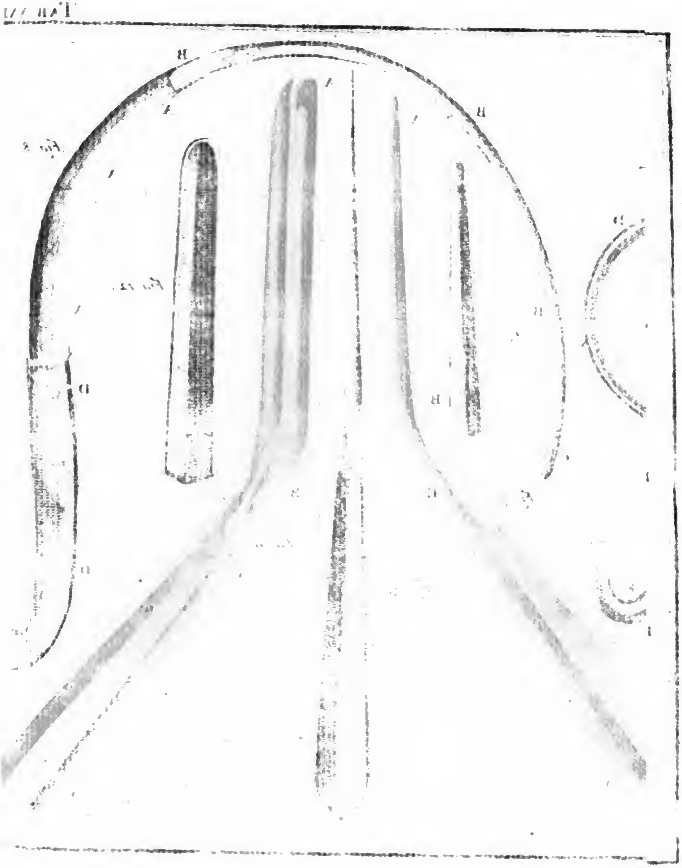
Fig. 1. proponit & *illuſtrat nonnullas fiſtulae ani ſpecies*, & litt. A A indicant partem inteſtini recti; B ſphincterem ani; C C fiſtulam ani perfectam ſive, ut vulgo dicunt, *completam*; altero ſcilicet foramine extra anum, altero in ſphinctere ani vel inteſtino recto; id eſt, cujus foramen alterum externum eſt, alterum internum. D D ſtylum flexilem ſeu filum argenteum, quo, tanquam habena quadam in fiſtulae os externum per internum ac deinde per anum E trajecto, caro cum ſphinctere inter utramque ſtyli partem comprehenſa, ad commodius partes incidendas diſſecandas, leniter adducitur. F fiſtulam *imperfectam* ſive *incompletam*, quae ſolum intus in inteſtino ad litt. G aperturam habet, exhibet. H H denique fili argentei duo extrema ſive capita indicant.

Fig. 2 Inſtrumentum *inſtar acus magnae* repraeſentat, ex Garengeotio mutuatum, planum, ex argento flexili fabrefactum: quod ad litt. A magnum habet foramen, ut funiculum transmittere poſſit, *quando quis juxta antiquorum morem fiſtulam ani per ligaturam diſcindere & curare*, vel alias linteolum ad modum ſetacei per vulnus aut ulcus aliquod traducere vellet. B indicat cuſpidem, qua in fiſtula imperfecta inteſtinum perforari, eaque deinde per anum ex parte reflecti poteſt, pro toto fiſtulae ſinu incidendo. Per integrum ejus tractum ſulcus conſpicitur, quam ob rem etiam ſpecilli ſulcati officium, ſi opus eſt, praeſtare valet. Masierus in oper. chir. acum ejusmodi teretem, Bassius vero, diſſert. de fiſtula ani, planam & ſine ſulco in finem fiſtulas ligandi & incidendi delineant atque commendant: quibus etiam loco hujus in incidendis fiſtulis ani commode uti poſſumus.

Fig. 3. *Peculiaris ſyringotomi ſpecies eſt*, quam quoque Garengeotius *lib. de Inſtrum.* Tom. I. pag. 337. ex parte, ſed non totam delineavit. Litt. A A A partem concavam & acutam ſive ſecantem indicant; B B B dorſum obtuſum & convexum; C D ſtylum ſive ſpecillum argenteum, eumque facile flexilem, qui incipit ad litt. C & terminatur in apice D. Pars, quae litt. E E deſignatur, & in unci modum reflectitur, pro habena ſive manubrio eſt, ut ejus ope facilius fiſtulae, praeſertim duriores, diſcindi queant. F denique locum oſtendit, ubi ego hoc ſcalpellum ſyringotomum finiri curavi, demta parte D F, eoque commodius ſectionem perfeci, quam ſi integram hic indicatam longitudinem habet.

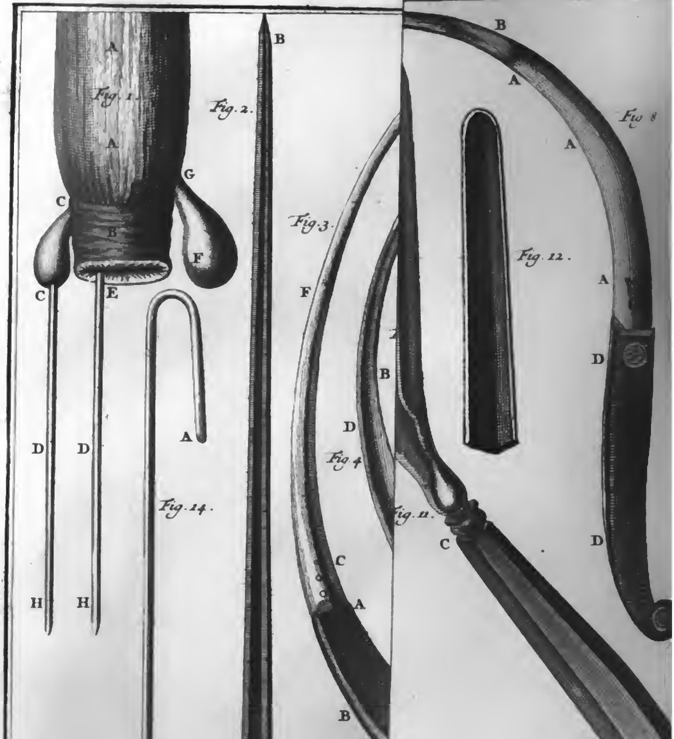
Fig. 4. 5. 6 & 7. ex *vulgatioribus & antiquioribus ſyringotomis* nonnullas ſpecies oſtendunt, majores & minores, magis vel minus inflexas, apice vel obtuſo vel acuto donatas, pro fiſtularum diverſitate uſurpandas: in quibus

Digitized by Google

Digitized by Google

TAB. X

quibus litt. A B partem ſcindentem; B C ſtylum teretem & flexilem; C apicem; D D vero dorſum convexum & obtuſum indigitant.

Fig. 8. *Scalpellum ſyringotomum* a BASSIO primum delineatum, repraeſentat. A A A ſcalpelli quaſi falcati partem acutam; B B ſtylum flexilem argenteum; C ejus apicem; D D manubrium demonſtrant.

Fig. 9. 10 11 12 & 13. ferramenta ſunt quae RUNGIUS, chirurgus Bremenſis, in his fiſtulis quibusdam curandis mihi commendavit: & ſpeciatim fig. 9 *ſpecies eſt ſpecilli ſulcati*, peculiari manubrio inſtructa: ut A B ſpecillum ſulcatum, oblique inſpectum; C D manubrium; E vero locum, ubi baſis ſpecilli ſingulari ratione in proprium uſum inflexa eſt, deſignat.

Fig. 10. *Specilli hujus partem cavam* ſive ſulcatam directe oſtendit.

Fig. 11. litt. A B amplum canalem ſiſtunt, in ſectionibus harum fiſtularum in anum demittendum pro ſcalpelli fig. 13. cuſpide & acie ſuſcipienda, ne facile inteſtinum laedat; C B ejus manubrium in contrarium ſenſum flexum.

Fig. 12. hunc canalem, quando directe a concava parte inſpicitur, demonſtrat, ut ejus amplitudo rite conſpici queat.

Fig. 13. *Scalpellum* eſt *rectum*, *longum* & *anguſtum*, quod per ſulcum ſpecilli fig. 9. usque in ſulcum canalis fig. 11. immittitur, eoque fiſtulae meatus inciditur.

Fig. 14. *Stylum* ſive *filum argenteum flexile*, atque nunc ita inflexum ac diſpoſitum, ut pars flexa A in fiſtulae os internum per inteſtinum immitti queat, pro ſinu fiſtulae F fig. 1. commodius & certius incidendo, demonſtrat.

Digitized by Google

PARTIS II SECTIO VI.

De manuum atque pedum vitiis, eademque curandi artificiis.

TAmetſi, qualia manuum atque pedum vitia incidere ſoleant, quibus item modis curari pleraque illorum debeant, ſatis jam tum ex iis, quae de curationibus noxarum corporis chirurgicis univerſe ſupra Part. II. Sect. I. propoſita ſunt, pateat; tamen haud abs re fecerimus, ſicubi ſeorſim hic in manibus adhuc cum de *paronychia*, tum etiam de *ganglio* & *tendinum ſutura*, de quibus hactenus actum non eſt, explicaverimus.

CAPUT CLXX.

De paronychia ſeu panaritio.

I.

Vitii hujus indoles quaenam ſit.

PAronychiam ſeu *panaritium* dum appellamus, intenſiſſimum eumque graviter rodentem dolorem iſtum deſignamus, *qui digitorum phalangas & cumprimis apices ſive extrema eorum*, cum ſenſu pulſationis acerbiſſimo & quandoque ſimul aeſtu ſive calore praeter naturam infeſtare conſuevit. Digiti fere ſemper tunc intumeſcunt, ſed interdum tamen abſque tumore dolor eſt: quando forte malum altius circa oſſa haeret. Nonnunquam dolores hi a digitis ad ipſum usque cubitum vel humerum etiam penetrant, ob nexum digitorum cum his partibus per flexores muſculos. Interdum leves aut mediocres, interdum autem usque adeo graves atque intolerabiles iidem exiſtunt, ut noctes non minus quam dies abſque ſomno tranſigere cum fletu & lamentatione miſerabili homines cogantur. Quin imo haud prorſus inſolitum eſt, homines, praecipue molliores, *ita mirifice a paronychiae doloribus diſcruciari* atque exerceri, ut febrem, animi deliquia, convulſiones, aeſtum vehementem ac deliria, cum graviſſima brachii inflammatione, abſceſſu vel ſphacelo, quin &, niſi opportunum acceſſerit auxilium, vitae quandoque periculum ſentiant.

II.

Quotuplex paronychia ſit.

Quandoquidem igitur, pro varia iſtarum partium, quae affliguntur, conditione, nunc gravior, nunc mitior eſſe paronychia ſolet; mirum non eſt,

Digitized by Google

eſt, varias a Medicis paronychiae ſpecies conſtitui. Garengeotius (*a*) equidem, in explicanda vitii hujus indole & curatione diligentiſſimus, *quatuor* admodum; Gouevus (*b*) *quinque paronychiae ſpecies poſuerunt.* Nos autem, probe conſideratis atque expenſis ſingulis, *triplicem* inprimis noxae hujus ſpeciem vel differentiam conſtituendam eſſe arbitramur. *Prima ſpecies eſt, ſi non niſi cutis aut pinguedo* in exteriore vel interiore digiti parte, vel etiam ſub ungue vel juxta eundem poſita, vitium continet. Quo equidem in caſu graves utique, ſed tamen non usque adeo intolerabiles dolores & noxas aegri perſentiſcunt. *Altera ſpecies eſt, ſi digiti perioſtium affligitur, inflammatur* vel arroditur: atque tum homines aegri graviſſimis utplurimum, ſed tamen hoc ſemper gravioribus noxis atque doloribus diſcruciantur, quo gravius quam maxime tenera & ſenſilis tunica iſta afficitur. *Tertia eademque vehementiſſima ac peſſima paronychiae ſpecies mihi eſt, ſi nervea tendinum flexorum involucra, vel ipſi tendines, digitis flectendis deſtinati*, vel denique juxta illos poſiti nervi calamitatem hanc ſentiunt. Namque tum, propter & cruciatus intolerabiles, & ſupervenientia mala graviſſima, miſerabiliter admodum cum aegrotis agitur.

III.

Ad veram eandemque próximam paronychiae cauſſam quod attinet, iſta, meo quidem judicio, ab haerente ſive ſtagnante ibidem inſpiſſato ſanguine, indeque *ſuborta partium juxta poſitarum inflammatione*, repetenda eſſe videtur: id quod aeſtus & pulſus in parte affecta manifeſte indicare videntur. Naſci autem cum ſanguinis inſpiſſatio, tum digiti inflammatio ſolet partim a cauſſis internis, quales ſunt ſanguinis cruditas atque acrimonia, partim etiam a variis caſibus externis, ab aciculis puta, ſpinis ſeu feſtucis in digitum depreſſis variis, nec non a contuſione, contritione rebusque id genus aliis quamplurimis. Quo gravior itaque laeſio vel inflammatio hic exiſtit, quo item ſenſiles magis partes affliguntur, hoc magis quoque moleſta atque pernicioſa paronychia ſit, neceſſe eſt. Neque vero inter Medicos deeſſe nonnulli ferunt, qui, digitis ejusmodi male affectis inciſis, *vermes in conſpectum prodiiſſe memorent*, qui cauſſa horum malorum fuerint: atque haec ratio videtur, quare Germani *vermis digitorum* nomine variis in locis hunc morbum deſignare ſueverint.

Paronychiae cauſſa quae ſit.

IV.

Ad ſigna primae ſpeciei quod attinet, initio digitus, praeſertim ubi malum haeret, leviter cum duritie quadam, ſed absque doloris tamen, ſaltem fortioris ſenſu, *tumet. Mox rubedo cum inflammatione atque doloribus ſeſe oſtendit.* Denique vero mala ſupra memorata paulatim ſuperveniunt.

Signa primae ſpeciei paronychiae.

Quan-

(*a*) In *Chirurgie. operat.* cap. de panarit. Tom. III. pag. 283.
(*b*) In lib. qui *chirurgia vera* (*chirurgie veritable*) inſcribitur, pag. 307.

Digitized by Google

Quanquam autem mirifice tumor increſcit, dolores tamen cum noxis ſupervenientibus reliquis adhuc tolerabiles plerumque exiſtunt, neque ultra digitum afflictum facile ſeſe extendunt: quod contra ſeſe habere in ceteris paronychiae caſibus ſive ſpeciebus ſolet. Materia vitioſa utplurimum ita parum alte inſidet, ut conſpicua tandem haud raro oculis ſeſe ſubjiciat. *Quo autem propius ad perioſtium digitorum vel tendines inflammatio penetrat*, hoc magis quoque intenſi dolores fiunt, ita, ut univerſum quandoque brachium occupent, fereque continuas, praeſertim apud homines molliores, vigilias inducant.

V.

Signa ſecundae ſpeciei paronychiae. *Altera paronychiae ſpecies* a priore in eo differt, quod aegri vel in apice digiti, vel & in univerſo digito, cum aeſtu egregio, febre, vigilia, convulſionibus, quin & interdum cum delirio dolores intenſiſſimos perſentiſcant. Tumoris atque inflammationis parum aut nihil ſeſe oſtendit: neque dolores ad interiorem brachii condylum penetrant; quod ipſum tamen fieri in tertio paronychiae caſu conſuevit.

VI.

Signa tertiae ſpeciei. *Tertium* denique *paronychiae genus* his fere ſignis cognoſcitur. Tumor vel modicus eſt, circa digiti apicem, vel & plane nullus; ſi praeſertim tendinis involucrum ſive vagina interius magis, quam exterius ab inflammatione infeſtatur. Dolores e contrario ita graves ſunt atque intolerabiles, ut, quo ſe vertere homines debeant, neſciant. Neque vero tantum digitus affligitur, ſed univerſam quoque manum, carpum item, & inprimis eam partem, quae ſub ligamento manus transverſo atque annulari juxta carpum manus poſita eſt; quin & univerſum brachium ad usque internum oſſis humeri condylum iſtum, a quo muſculi digitorum flexores procedunt; vel & quandoque ad ſummum usque humerum dolor pervadit, fereque continuas vigilias cum febre & nervorum diſtentionibus inducit. Si quid forte materiae corruptae in tendinis involucro haeret, juxta digitos quidem parum aut nihil tendo, propter duram & compactam ejus ſubſtantiam, intumeſcit; ſed tamen circum articulos digitorum tumor modicus emergit. Manus paulo magis quam digiti, ſed minoribus tamen cum doloribus; tumet. Cubitus denique cum humero ita mirifice quandoque intumeſcit, ut, GARENGEOTIO teſte, femoris amplitudinem quandoque adaequet.

VII.

Exitus paronychiae. Exitus paronychiae, pro varia illius conditione, proque varia noxarum conjunctarum gravitate, varius eſſe conſuevit. *Prima mali ſpecies* (n. 4.) parum plerumque periculoſa eſt. Interim ubi partes ſub vel circa unguem poſitae paronychiam ſentiunt, unguis utplurimum, & cum doloribus

loribus ſatis intenſis, a digito tandem recedit. Si non niſi juxta alterutram unguis partem vitium eſt, unguis dimidius proximus plerumque reſolvitur. Quodſi autem materia vitioſa vel ſub ipſo ungue haereſcit, vel tendinem quoque digiti aliqua ratione infeſtat, mirificis plerumque doloribus aegri exercentur. Aliquanto gravius ii affliguntur, qui *alterius generis paronychiam* experiuntur. Siquidem apud hos & dolores & noxae ita plerumque mirifice ingraveſcunt, ut, niſi opportuna curatio acceſſerit, *mortis quandoque, ut nonnulli perhibent, periculo aegri exponantur;* quamvis tamen raro malum, quantum ego ſaltem vidi, eousque ingraveſcat. Nonnunquam poſt inflammationem hanc & ſubſequentem ſuppurationem *caries quaedam digiti oſſa invadit*; quemadmodum aliquoties ipſe vidi. Atque extremi quidem articuli os, ubi forte arroſum eſt, citius totum ſive integrum, utpote minutum, excidere, quam abſcedere a ſana pars corrupta ſolet. At enim vero *quam maxime graviter periclitari iſti homines conſueverunt, quos tertium idemque pernicioſiſſimum paronychiae genus infeſtat.* Dolores enim, ſi praeſertim gravis aliquis abſceſſus aut gangraena ſimul incidunt, ita plerumque crudeliter cum febre, brachii item tumore atque inflammatione, noxisque hujus generis aliis, miſeros homines diſcruciant, ut, niſi optimus corporis habitus ſit, promtiſſimumque auxilium adhibeatur, miſerabiliter iidem, teſte Garengeotio (*a*), conficiantur. *Si quis forte abſceſſus in brachio, praecipue juxta muſculum radii quadratum,* ſub ligamento annulari exoritur, id ſibi datum chirurgus exiſtimet eſſe, eodem Garengeotio auctore, ut vel aegri amicis, vel & quibuscunque aliis perſonis praeſentibus, declaret, absque adhibito ferro ſaneſcere hominem neutiquam poſſe; quin & verendum omnino eſſe, ne digitus afflictus, utut feliciter confecta curatione, naturalem ſeſe flectendi facultatem perdat. Fieri enim haud raro ſolet, ut chirurgi negligentiae aut imprudentiae poſtea ab ignaris vel malevolis tribuantur, quae ex ipſius morbi gravitate pronata forte ſunt corporis vitia.

VIII.

Ad paronychiae curationem quod attinet, Garengeotius equidem, nulla medicamentorum facta mentione, mox ſcalpellum proponit. Ego vero ſatius atque prudentius eſſe exiſtimo, curationem, ſicut in aliis morbis, ſecundum Hippocratis praeceptum (*b*), per medicamenta prius hic tentaſſe, quam ferrum, a quo plerique tantopere abhorrent, protinus in manum ſumſiſſe. Atque id magis etiam ideo, quod experientia conſtat, non in aliis tantum ejusmodi malis, ſed in ipſa quoque paronychia ſatis quandoque feliciter, cum ad diluendum ac digerendum ſanguinem inſpiſſatum ac quieſcentem, tum ad mitigandam inflammationem

Curatio I. per medicamenta.

 nem

(*a*) In operat. chirurg. loco citato: nam apud nos raro tam vehemens obſervatur.
(*b*) Sect. VIII. aphor. 6.

nem medicamenta proficere, aegrotos autem pleroſque fere omnes inſigniter ſcalpellum in parte adeo dolente horreſcere. Solet autem quam commodiſſime ſanguis ſtagnans una cum inflammatione temperari, ſicubi digitus afflictus identidem & per aliquot horas continuas *in ſpiritum vini bonae notae*, *vel etiam camphoratum calidum*, *cui theriacae aliquid admixtum eſt*, demittitur. Similem virtutem praeſtat *lac cum allio*, vel & ſimul cum herba ſabinae ſcordiique manipulo decoctum: ſiquidem digitus vel continuo in liquorem iſtum calidum deprimitur, vel & linamentis, eodem liquore madentibus, frequentiſſime involvitur. Academia ſcientiarum Pariſina *aquam communem fervidam* hunc in finem laudat, ſi digitus afflictus ſaepius ei per exiguum temporis ſpatium immergatur (*a*). Alii ſuadent, ut *aſa foetida*, ad inſtar emplaſtri, ſed largiter tamen linteo inducta, calida identidem ſuper partem afflictam imponatur. Rurſus alii, *tunicam tenuem atque albicantem ex ovo cocto* eadem ratione adhiberi cum profectu poſſe, certo experimento ſtatuunt. Riverius auctor eſt, feliciter utplurimum ſanari paronychiam poſſe, *ſi digitus vitiatus aliquamdiu in aurem felis immittatur;* haud neglectis interim in uſu omnium horum remediorum, ſi febris atque inflammatio vehemens adſunt, *medicamentis internis*, his contrariis, atque opportuna *ſanguinis per venas detractione.* Si quid forte proficere hactenus propoſita ſentiuntur, tamdiu continuari curatio illa debet, donec dolor repreſſus ſit, ac priſtino vigori ſuo reſtituti eſſe digiti advertuntur. Ubi vero juſto ſerius ad curationem hanc proceditur, vel & ubi forte usque adeo nihil iſthaec omnia, quae hactenus praeſcripta ſunt, efficere deprehenduntur, ut jam tum ad ſuppurationem ſpectare pars aegra videatur; longe quidem optimum *ſanitatis praeſidium in ferro poſitum eſt.* Interim, quia aegre admodum, ob vehementioris doloris metum, aegrotantes ſcalpellum admittere ſolent, haud abs re fuerit, in mitiori vel primi generis paronychia, *pro maturanda ſuppuratione*, *emplaſtrum diachylum* cum gummis, ſimileve aliud, tamdiu ſuperimponere, donec & materiae vitioſae locus magis conſpicuus fiat, & minori cum dolore pars afflicta ſcalpellum ſuſcipiat. Verum enim vero *ſi ſecundi vel tertii generis*, hoc eſt, multo gravior paronychia quaedam *digitum infeſtat*, *cunctatio omnis periculoſa eſt*; propterea quod digitorum perioſtium & oſſicula brevi a materia maligna eroduntur, eoque facto, non dolores tantum graviores, ſed vel abſceſſus quoque grandiores, cariem, vel gangraenam univerſi brachii graviſſimam, una cum praeſentiſſimo mortis periculo, quandoque ſentire homines aegri coguntur.

IX.

Primi generis paronychiae qualis operatio adhibeatur.

Quo autem felicior inſtitui paronychiae curatio queat, operae utique pretium eſt, qualiter comparatum malum ſit, ante omnia conſiderare. *Sicubi enim mitis admodum ſive primi generis paronychia incidit*, *neque alte malum pene-*

(*a*) Vid. ejus Acta, An. 1707. p. m. 57.

Digitized by Google

penetravit, quam facillimo negotio inſtitui curatio poterit. Simulatque enim materia quaedam purulenta in parte laeſa, ad inſtar alicujus tuberculi ſive bullulae ſe oſtendit, chirurgus binis digitis, utrinque juxta partem afflictam poſitis, cutem paululum intendat, admotoque ſcalpello dividat. Siquidem hoc facto pus effluit ac feliciter deinde & ſua velut ſponte digitus utplurimum ſaneſcit. Hildanus Centur. I. obſ. 97. *tutiſſimum atque promptiſſimum paronychiam curandi modum ſequentem*, quem ſaepe felici cum ſucceſſu tentavit, tradit. Primo quidem digitum lacte vaccino, in quo flores chamaemeli, meliloti, ſem. foenigraeci & cydoniorum cocti ſunt, aliquamdiu fovet. Deinde ſuperficiem cutis (ubi dolor) paulatim diſſecat. Abraſa cute, maculae quaedam rubicundae apparebant, quibus ſcalpello inciſis, guttulam unam aut alteram aquae rufae ſub cute invenit. Illa evacuata, linteum madefactum aqua vitae, ubi nonnihil theriacae diſſolutum erat, applicuit. His ſtatim ſedatus eſt dolor; atque hoc unico remedio altero die ſanatus fuit digitus.

X.

Curatio paronychiae juxta unguem.

Si juxta unguis radices aut ſub ungue, aut juxta ejus latera vitium naſcitur, tum is vel totus, vel quaedam ſaltem ejus pars communiter interit. *Quodſi igitur ſub ipſo ungue materia purulenta deliteſcit*, parteſque propinquas alias cum inflammatione atque doloribus intenſiſſimis corrumpit, tum, ceu rectiſſime Solingius (a) cum chirurgis aliis praecipit, opera danda eſt, ut quam primum iſta unguis pars, ſub qua materia pernicioſa haereſcit, vel reſcindatur, vel incidatur, expreſſaque materia iſta, vulnus per adhibita linamenta carpta, ſpiritu vini vel aqua calcis madentia, decenter glutinetur.

XI.

Curatio paronychiae, ſi paulo altius materia inſidet.

Sicubi forte paulo altius *ſub cute poſita eſſe materia noxia deprehenditur*, moleſtum quidem, ſed promtum tamen auxilium eſt, protinus plagam aliquam in loco, ubi materia haeret, per admotum ſcalpellum inſtituere, per quam materia maligna educatur. Id enim niſi fit, maximum utique periculum eſt, ne citius oſſicula propinqua exedantur, quam cutis externa, eademque craſſior & plerumque etiam durior, a pure perrumpatur. Oportet igitur, ſi ſuſtinere operationem aegri nolunt, quam graviter ipſi, & citra omnem quidem chirurgi culpam, periclitentur, oſtendere; ſed interim tamen, cum ad maturandam, tum etiam ad evocandam materiam alienam intus congeſtam, emplaſtrum diachylum cum gummis, tanquam egregium & praeſtantiſſimum quaſi maturans, diligenter imponere. *Si, eo facto, cutis externa rumpitur*, quemadmodum fieri quandoque ſolet, ampliari quodammodo plaga iſta debet, ſi nimis anguſta, gnaviterque expurgata per adhibitum unguentum digeſtivum, aut balſa-

(a) Chirurg. P. IV. cap. 8.

Digitized by Google

balſamum Arcaei calidum, cui ſpiritus vini aliquid admixtum eſt, foveri, ſupra datis emplaſtro modo laudato & faſciis. *Sin vero operationi chirurgicae manum ſuam aeger ſubmittit, facienda ſunt ſequentia.* Primo digitus affllictus ſuper menſa ſive tabula ſic deponatur, ut ea pars, quae vitium continet, ſurſum ſpectet. Deinde unus alterve homo robuſtus gnaviter manum vel brachium aegrotantis continere jubeatur, ne qua forte, propter intenſos illos, qui perſentiſci in ſectione communiter hic ſolent, dolores, retracto brachio, chirurgus in opere ſuo impediatur, aut alia pars ſana graviter laedatur. Tum chirurgus ſcalpello quodam valido atque acuminato in partem digiti afflictam mediam, ad usque ipſum os ita deprimat, ut, cute cum ſubjecta pinguedine ad extremam usque digiti apicem conciſa, profluere ſanguis ſtagnans ſive materia corrupta, quantumvis etiam parum ejus quandoque intus ſit, queat, eoque facto, digiti os ſartum tectumque a vitio perſiſtat.

XII.

Curatio paronychiae ſecundi generis.

Sicubi ſecundi generis paronychia digitum infeſtat, *eroſoque perioſtio, juxta ipſum digiti os materia noxia haereſcit; tum eadem quidem facere convenit,* quae ad primum paronychiae genus modo n. xi. praeſcripſimus; ſed maximo tamen opere ſimul providere, ut ad ipſum usque os ferrum penetret, ibidemque haereſcentem materiam alienam educat. Quanquam autem parum, imo vero nihil quandoque materiae hujus in conſpectum prodeat; quia quandoque pauciſſima eſt; tamen haud infeliciter expeditam operationem eſſe, exinde colligitur, ſi a confecto operationis negotio priſtini dolores paulatim ſeſe remittunt. Ad vulneris modum quod attinet, obſervatione dignum eſt, exiſtere quidem in chirurgis aliquos, *qui ad alterutrum ſemper latus, neutiquam autem ad mediam articulorum extremorum in digitis partem ſcalpellum admovendum eſſe ſtatuunt*; ne qua forte muſculi perforantis tendo, qui huic inſeritur, ſcalpello laedatur. At enim vero fruſtraneam utique eſſe illam cautionem, partim exinde manifeſtum eſt, quia iſte tendo ád mediam aut ultimam articuli extremi partem neutiquam pertingit, ſed in prima ſtatim ejus parte definit; partim quia uſus docuit, digitum hic tuto incidi poſſe. Eundem tamen lateralem vulneris infligendi locum, utut nullis additis rationibus, Garengeotius quoque diligenter obſervandum ſtatuit, ſimulque praecipit (*a*), ut in oppoſito ſtatim digiti latere vulnus infligatur, ſicubi, poſt inciſum latus alterum, nondum mitigati eſſe dolores ſentiantur: atque id magis etiam ideo, quia cruciatus ab operatione confecta ſuperſtites, nondum veram vitii ſedem apertam eſſe, ſignificant. *Ego vero ſic omnino velim habeatur, ſalutariter utique vulnus in alterutro digiti latere fieri, quoties inibi tumor aliquis cum doloribus exiſtit, vel & quoties in ſecundo tertiove atque manui proximo digiti articulo, ut quandoque fit, vitium ſeſe oſtendit*; contra vero plagam rectius

(a) Loco ſupra citato.

Digitized by Google

rectius in mediis digitorum apicibus inſtitui, quotiescunque univerſum digiti articulum iſtum noxa infeſtat, atque ſic materia vitioſa potiſſimum in medio haeret. Nam praeterquam quod aegri haud facile admittant, ut utrumque digiti latus incidatur, ſi una ſectione res expediri poteſt; chirurgo quoque haud glorioſum eſt, duas aegro infligere plagas, quando unam ſufficere & ratio & uſus docuerunt.

XIII.

Vulnere hunc in modum inſtituto, fluere aliquantisper ſanguis imo & diligenter exprimi debet. Deinceps vulnus linamentis carptis implentur, ſupra datis emplaſtro diachylo, ſplenio item, crucis melitenſis formam habente ſpirituque vini calido madente, tandemque faſcia, digitorum noxis accommodata. *Ubi poſtero die deligatio prima reſolvitur, fere ſemper hic carnis ſpongioſae portiuncula quaedam ex vulnere prominet*, imperitisque metum aliquem periculi hic latentis injicit; quum tamen nihil mali denotet & facili negotio, vel per admotam forficem, vel per exedens remedium, vel per adhibitum quoque unguentum digeſtivum cum medicamento leniter rodente, tuto extirpari eadem poſſit. Eo facto, vulnus eadem ratione, qua fieri illud in oſſium vulneribus ſolet, per adhibitam myrrhae vel ſuccini eſſentiam vel & per balſamum peruvianum decenter glutinatur. *Si jam tum arroſum eſſe ipſum os advertitur*, linamentis carptis, eſſentia myrrhae vel ariſtolochiae rotundae madefactis, implere vulnus atque tamdiu his apertum ſervare conveniet, donec id, quod arroſum eſt, ſenſim ab oſſe reliquo reſolvatur; vel &, quod fieri ſaepius ſolet, oſſiculum integrum elabatur. Namque tum demum rite glutinari per hactenus propoſita medicamenta ac denique per linamenta arida vulnus poterit, quod oſſe haud mundato non contingit.

Poſt operationem quid fiat.

XIV.

Quibus porro modis ſanari paronychia debeat, *ſi in vaginis ſive involucris tendinum flexorum digitorum materia maligna haereſcit*, id quod raro contingere mihi videtur, primus, quantum ego quidem ſcio, Garenglotius publico in ſcripto propoſuit. Fere ſequentia autem facere idem praecepit (*a*). Primo tumor iſte modicus, qui cum ſubter deliteſcente materia liquida ſeu purulenta plerumque circa digiti apicem ſeſe Medico, aegrotanti vero per acutiſſimos dolores oſtendit, per admotum ſcalpellum quoddam directum, ſecundum longitudinem ita concidatur, ut in ipſum usque tendinis vaginam plaga penetret. Facto foramine iſto, lympha quaedam, cum egregio dolorum lenimento, profluere aſſeverat; mox autem, pergit, praeter omnem ſpem atque opinionem, noxas priſtinas una cum doloribus redire. Interdum materiam iſtam noxiam, involucri ten-

Tertii generis paronychia quomodo curetur.

(*a*) Loco antea citato.

Digitized by Google

tendinis parte extrema & item cute externa perruptis atque exeſis, ſua velut ſponte nulloque inſtituto vulnere effluere, atque tunc aegri eandem eſſe conditionem, quam modo indicavimus. Juxta foramen illud, per quod humor exit, carunculam quandam valde ſenſilem naſci, quae continuo ab humore quodam, e manu ad digitos defluente, maderet. Igitur ſpecillum, ait, quoddam ſulcatum per modo dictum foramen ita deprimi in tendinis involucrum debet, ut ultra primam anguſtiam procedat. Eo facto, forficis aut ſcalpelli ſubſidio gnaviter quicquid carnis ſuper ſpecillo poſitum eſt, incidatur. Namque tunc in intimo partis vitiatae ſinu materiam quandam craſſam atque inſpiſſatam ſeſe oſtendere aſſeverat. Si, hoc facto, nondum vera noxae ſedes in conſpectum prodit, denuo & ſpecillum deprimi, & cetera, quae jam jam praeſcripſimus, fieri tamdiu debent, donec ipſe mali fundus ſive ſedes detegatur. *Si circa mediam digiti partem, hoc eſt, in media digiti phalanga, intimus paronychiae ſinus exiſtit,* tendinisque vagina ad mediam usque articuli primi partem eſt inciſa, Petitus auctor eſt, *ut circiter ad trium vel quatuor linearum amplitudinem, in ipſam manum usque, ſectio continuetur*, ad conſtrictionem ſive ſtrangulationem, quam reliqua vaginae tendinis pars circa digiti extremum hic concitat, ubi adhuc valde dura, robuſta & quaſi cartilaginea eſt, ſolvendam; quippe quae in manu, ubi mollis ea eſt atque membranacea, fieri amplius non poſſet.

XV.

Curatio paronychiae, ſi ad manus usque vitium penetravit.

Si ad membranaceam usque vaginae tendinis partem, qualis in ipſa manu eſt, vitium penetravit, vel & ſubter ligamento manus transverſo atque annulari ad cubitum idem proceſſit, *poſitaque ſuper muſculo radii quadrato pinguedo copioſa in materiam purulentam degenerare jam tum occepit*, neceſſarium utique eſt, ſenſim ſenſimque ſpecillum in abſceſſu ligamentum transverſum verſus blande promovere, carnemque ſupra poſitam concidere, ut ad ipſum tandem ligamentum modo dictum perveniatur. Ad quod ubi perventum eſt, ne juſto plus extenſae ſint partes inibi poſitae, inflectere paululum manum aegram decebit, depreſſoque ſubter ligamento ſpecillo, cutem cum ſubjecta carne eo loco perforare, ubi extrema ſpecilli pars actu percipi poteſt. Facto foramine iſto, eoque ſatis ampliato, tendines atque muſculi circa carpum, quantum quidem fieri poteſt, providiſſime reſolvantur: ſiquidem ſic paulatim in conſpectum abſceſſus prodit, atque ſatis magnam quandoque materiae purulentae copiam effundit. Hoc facto, non ſine ratione Thibautius, Chirurgus Pariſinus olim clariſſimus, ſicut Garengeotus refert, ſuaſit, ut, qualiter fieri in ſetaceo ſolet, funiculus aliquis per viam, a ſpecillo demonſtratam, ducatur: ſiquidem hac ratione ſat feliciter evocari paulatim ſub deligationis innovatione materia intus collecta perniicioſa ulcusque ſimul purgari ſolet, integro ſervato ligamento illo. Quodſi autem ne ſic quidem

Digitized by Google

dem dolores cum febre noxiſque ceteris ſeſe remittunt, tum, PETITO quidem auctore, longe optimum idemque promtiſſimum auxilium eſt, protinus eum tendinem, qui prae ceteris vitiatus eſt, ſuper ligamento leniter intenſum, circa partem muſculoſam diſcindere: ſiquidem, eo facto, quam celerrime utplurimum dolores remittere, feliciſſimeque ad ſanitatem priſtinam aegros homines redire, aſſerit. *Simile quid fieri cum ipſo ligamento transverſo poſſe, imo debere*, ſi jam tum a materia purulenta atque inflammatione idem infeſtatum eſſe deprehendatur, ita ut acutos dolores concitet, ſat felicibus ARNALDI, Chirurgi quoque Pariſini olim praeſtantiſſimi, experimentis in exemplum propoſitis; idem docet atque exiſtimat. *Porro ſi ſub ligamento transverſo non ſatis commode transmitti ſpecillum poſſit*, vulnus aliquod facere arteriam radialem inter & muſculi ſublimis profundique tendinem oportere, eodemque prudenter ampliato abſceſſum perveſtigare, atque intus collectam materiam vitioſam emittere, decebit (*a*). Inſigniter autem ad inſtaurandam ſanitatem id ipſum artificium proficere, itidem manifeſtum eſt ex ARNALDI experimento; refert enim GARENGEOTIUS, hominem, cujus malum ita deſperatum hic viſum ſit, ut chirurgorum alii brachium reſcindendum, alii praeſentiſſimum mortis periculum pertimeſcendum eſſe judicaverint, *diſſecto ligamento transverſo, mirum quantum feliciter atque celeriter hac ratione a jamjam laudato* ARNALDO *priſtinae ſanitati fuiſſe reſtitutum.* Sed quam maxime tamen neceſſaria hic eſſe illa cautio cenſetur, *ne qua forte ſub ipſa operatione, neve paulo poſt eandem manus extendatur.* Quemadmodum enim, manu aliquandiu inflexa perſiſtente; feliciter utplurimum ligamenti vulnus rurſus glutinatur, & manus motus reſtituitur; ſic e contrario, imprudenter extenſa manu, periculum maximum eſt, ne qua forte tendines, ſub ligamento iſto poſiti, turbata poſitura naturali proſiliant atque hoc ipſo motus manus indecenter corrumpatur.

XVI.

Operatione hunc in modum confecta, proximum eſt, ut ad deligationem procedatur. Debent autem, *ſi tendinum vaginae deopertae ſunt*, ad rite eam inſtituendam, fere ſubſequentia fieri. Primo glomera ex linamentis carptis ſiccis confecta quamplurima, & ea quidem ſatis longa, utrinque juxta tendinem ita deponantur, ut diligenter compreſſa ſupprimendo ſanguini inſerviant. Quodſi autem forte, *vaſculis ſanguiferis aliquanto amplioribus inciſis*, ita vehementer ſanguis ex manu prorumpit, ut eidem ſupprimendo linamenta ſola haud ſufficiant, vinciri vaſculum iſtud, *filo cum acu curva ſubter trajecto, decebit.* Neque enim tuto ſatis hic applicari pleraque medicamenta, cohibendo ſanguini alias accommodata, utpote

Deligatio quomodo fieri debeat.

(*a*) Hoc in loco ego aliquando gravem abſceſſum juxta arteriam radiceam aperui; qui vero cum digitis nullam communicationem habebat.

Digitized by Google

utpote acria ac rodentia, tendinibusque noxia, poſſunt. Super manum atque cubitum *cataplaſmata emollientia* ſive demulcentia & quam maxime quidem calida, imponantur, diligenterque per adhibitam *octodecim capitum faſciam* (*Tab.* IX. *fig.* 4. *B B*) deligentur. Utique vero faſciam hanc longe praeſtantiorem his faſciis longis exiſtere, manifeſtum exinde eſt, quod, iſthaec adhibita, absque omni partis afflictae commotione atque extenſione, innovari, quoties opus eſt, deligatio queat. *Ad deligationem denique rite inſtituendam* haec adhuc neceſſaria obſervatio videtur, ut nimirum integra hujus faſciae pars loco vulneri oppoſito applicetur: ſic enim exactius contineri ea, quae ſuper vulnus impoſita ſunt, ab injectis faſciae capitibus poſſunt.

CAPUT CLXXI.

De Ganglio.

I.

Ganglii natura qualis ſit.

G*Anglium* vocari hodie apud Medicos ſolet tumor aliquis durus atque mobilis plerumque, qui cum in interna tum in externa carpi ſuperficie, utplurimum juxta muſculorum tendines aut ligamenta manus (*a*), ſed tamen absque magna hominis moleſtia aut dolore naſcitur. Germani *Oberbein* (hoc eſt *hyperoſtoſin*) vitium illud nuncupant; vel quia tumor iſte ſuper oſſibus plerumque naſcitur, vel & quia oſſis aliqualem quandoque duritiem fere habet. Quanquam autem ganglii & tumorum tunicatorum (*vid. ſupra Cap.* XXVIII. *pag.* 478.) egregia ſimilitudo eſt, ita ut a Celso etiam ad illa relatum ſit, tamen illud ab his in eo potiſſimum differt, quod in manibus fere tantum hodie ejusmodi tumor ita appellatur; quum e contrario tumores ita dicti tunicati quascunque corporis partes alias infeſtant. A nonnullis tamen etiam adhuc hodie tubercula ſimilia dura & mobilia in oſſibus capitis, praeſertim frontis, hoc nomine deſignantur. Conf. diſſert. de *Ganglio*, quae Altorfii A. 1717. prodiit.

II.

Cauſſae.

Ad *cauſſam ganglii* quod attinet, naſci utplurimum idem videtur ab humoribus craſſis atque inſpiſſatis (*b*), qui propter ictum, lapſum, contuſionem, diſtorſionem, luxationem ſimilemve aliam violentiam externam, in tendinibus ſeu ligamentis manuum factam, fibras inter & tunicas colligun-

(*a*) Apud veteres ganglium inter capitis tubercula relatum eſt: vid. Celſus Lib. 7. cap. 6.
(*b*) Sennert. *prax. med. lib.* V. *P.* I. *cap.* 34.

Digitized by Google

liguntur, paulatimque ſic increſcunt, ut avellanae vel moſchatae vel juglandis nucis, quin & ovi quandoque columbini magnitudinem adaequent. Ruyschium aliquando ganglium aliquod ad *inſtar humoris cryſtallini pellucidum* in cadavere inveniſſe, Brancardus memorat (*a*); quale etiam hic Helmſtadii anno 1736, nucis moſchatae magnitudine, e manu puellae adultae externe ſupra carpo, me praeſente, filius meus ſectione extraxit. *Ganglium a lympha quadam, ovorum albumini haud abſimili*, atque intra tendinum vaginas excerni ſolita, ſed nullam tamen ſuppurationem recipiente, ſuboriri, Cyprianus docet (*b*); id quod & ego vidi.

III.

Ad *magnitudinem gangliorum* ſi reſpicimus, inſignem plerumque ipſorum, ut jam dixi, differentiam animadvertimus. *Numerus* itidem varius eſſe conſuevit. Communiter unum tantummodo ganglium pronaſcitur; ſed interdum tamen complura, & in utrisque quidem interdum manibus, proveniunt. Cujus equidem generis exemplum memorabile *Miſcellanea acad. nat. curioſ.* exhibent (*c*). Ad *figuram gangliorum* quod attinet, quaedam ex illis globulum, quaedam autem glandem ſeu ovulum repraeſentant. Alia aequalem, inaequalem alia ſuperficiem habent. Quaedam inſigniter, quaedam autem parum aut nihil prominent. Nonnulla, praeſertim quae adhuc recentia ſunt, facili negotio ſubinde reſolvi conſueverunt; reliqua autem, ſi praecipue jam tum inveterata ſunt, difficillimam plerumque per medicamenta ſanationem recipiunt. *Differentiae.*

IV.

Solet autem in gangliis recentibus feliciter utplurimum materia inſpiſſata digeri, ſi gnaviter identidem pars indecenter tumens *fricatur*, *ſalivaque jejuna* fricando probe quotidie inungitur, globo quodam plumbeo complanato deinceps ſupra deligato, & per aliquot ſeptimanas continuas ſuper tumore ſervato. Sunt, qui plumbo majorem diſcutiendi virtutem conciliari exiſtimant, ſi mercurius ſuper eodem deteratur. Alii neſcio quam efficaciam iis globulis tribuunt, qui trajiciendis feris, praeſertim cervis, ſunt adhibiti. Rurſus alii cum Foresto (*d*) *emplaſtrum de ammoniaco*, alii empl de ranis cum mercurio; ceteri denique *oleum petrae*, *oleum philoſophorum* vel & *oleum ſaponis* egregie adverſus ganglium proficere ſtatuunt, quando his ſaepius & gnaviter perfricantur. *Nonnunquam ganglia confeſtim evaneſcunt*, praeſertim ſi vel recentia adhuc ſunt, vel praedictis digerentibus aliquamdiu tractata, ſicubi Chirurgus pollice depreſſo gnaviter *Ganglii curatio.*

Gggggg

(*a*) Vid. Collect. med. phyſ Belg. P. II p. 213.
(*b*) Lib. de foetu e tuba Fallopiana exciſo pag. 76.
(*c*) *Decur* I. *anno* III *obſ.* 316.
(*d*) *Obſ. chirurg. lib.* 3. *cap.* 9.

viter & pro viribus ſuis premendo ea diſpellere nititur (*a*). MEEKRENIUS (*b*) ſcribit, aeque promtam & fauſtam ganglii curationem fieri, *ſi aegri hominis manus, tabulae ſeu menſae impoſita, quo loco tumor eſt, fortiter aliquoties per adhibitum pugnum percutiatur.* (*vid. Tab.* XXXVI. *fig.* 1.) Atque haec ratio videtur, quare MUYSIUS (*c*) praecipiat, ut ganglia inveterata quaeque premendo digeri aut diſcuti nequeunt, *per adhibitum baculum vel malleum ligneum, plumboque impraegnatum*, feriendo diſpellantur, emplaſtro de ranis cum mercurio, ne denuo malum redeat, poſt factam percuſſionem, ſuper partem aegram impoſito. HELVETIUS *etiam malleum quendam ligneum hanc in rem adhibuiſſe legitur.* Cujus equidem curationis ratio praecipua in eo ſita videtur eſſe, quod, diſrupta per adhibitam percuſſionem tuberculi membrana ſive ſacculo, quicquid forte materiae collectum intus eſt atque inſpiſſatum, percuſſione expellatur, idque uberius poſtea fricationibus & digerentibus medicamentis paulatim diſſipetur. Debet autem in ipſa percuſſione iſta ſolertiſſime caveri, *ne qua forte alias quoque manus partes graviter inſtrumento iſto afficiamus, aut oſſa ipſa collidamus*, neve noxis periculoſis aliis miſerum hominem exponamus. Si nihil iſthaec omnia proficiunt, vel ob periculum ac dubium eventum haec ultima adhibere nolimus, neceſſarium utique eſt, ganglium, perinde ac de tumoribus tunicatis ſupra poſitum eſt, (*cap.* XXVIII.) vel per *admotum ſcalpellum* exſcindere, vel & ſupra datis medicamentis rodentibus, extirpare. Atque ferrum quidem feliciter identidem a SOLINGIO adhibitum hic fuiſſe, non ſolum ex ejuſdem *chirurgia* patet (*d*); verum ipſe ea aliquoties ita extirpavi. Cavendum vero ne in ſectione tendines aut ligamenta vicina violentur. Ceterum vana prorſus eſſe atque inania, quae vel ab *hominis defuncti, vel & a filii cujuſdam natu ſeptimi manu*, cum neſcio quibus voculis, noctu & decreſcente quidem luna, ad partem aegram applicata, mulierculae ſuperſtitioſae, imo & Medici quidam repetunt, ſanitatis praeſidia, quivis ſanus, vel me tacente, arbitror, intelligit; quia utplurimum nihil efficiunt; conferatur interim CLACIUS *obſervat. pag.* 293, ubi ejusmodi res commendantur.

CAPUT CLXXII.

De ſutura tendinum in manibus.

I.

Sutura tendinis quare fiat. SOlet in tendinibus manuum a recentioribus chirurgis ideo ſutura quaedam interdum inſtitui, ut, ſi forte in iisdem unus alterve diſſectus ſit,

(*a*) *Vid.* AETIUS *tetrab.* IV. *ſerm.* III. *cap.* 9. *Add. Muyſii prax. chirurg. dec.* II. *obſ.* 8.
(*b*) *Obſervat. chirurg. cap.* 44. (*c*) *Loco* jam *citato.* (*d*) Part. IV. cap. 14.

Digitized by Google

ſit, decenter hujus ope rurſus glutinetur, eoque facto, ne unus alterve digitus rigeſcat, prohibeatur. Neque enim facile manui atque digitis poſt conciſos ipſorum tendines reſtitui naturalis agilitas poteſt, niſi tendines diſſecti rurſus conjungantur atque coaleſcant. *Poteſt autem ſutura iſta fieri*, ſi minus alte poſiti, ſed externae cuti propinqui tendines exiſtunt. Cujus equidem generis in manus dorſo potiſſimum ſunt *tendines pollicis* atque *digitorum extenſores*; tam in digitis ipſis (*a*) quam in dorſo manus; flexores digitorum in ipſis digitis (*b*), itemque horum & flexorum manus prope carpum poſiti; in pedibus vero *tendines poplitis* (*c*), deinde *tendo extenſorum tibiae* infra genu, nec non *tendo Achillis* in pede ſupra calcaneum (*d*) atque ſimiles alii (*e*). Contra vero *volae manus tendines*, *quum paulo altius poſiti ſint*, ita difficulter ſuturam recipiunt, ut nullum adhuc dum ejus exemplum, quod ego quidem ſciam, in ſcholis Medicorum exiſtat. Tametſi autem iſtud curae genus apud antiquiſſimos pleroſque Medicos ob Hippocratis effatum, *nervus praeciſus* (quo nomine & tendines intellexit) *neque augeſcit neque coaleſcit* (*f*); haud in uſu fuerit, ſed potius ab ea abhorruerunt; quia tendo vel leviter punctus ſaepe quam graviſſima mala concitat, tamen jam tum Galeni tempore nonnullos tendines fuiſſe inde judicari poteſt, quia ea conſuere diſſuaſit (*g*): id quod poſtea plerique alii ſecuti ſunt, atque & ipſe adhuc egregius Paraeus (*h*). Attamen Avicenna (*i*), Arabs Medicus, Guido *de* Cauliaco (*k*), Salicetus (*l*), Rogerius (*m*), Lanfrancus (*n*), Brunus (*o*), Chalmeteus (*p*), Andreas a Cruce (*q*), variique alii chirurgi antiquiores ſatis perſpectum habuerunt; tamen, neſcio quo caſu, factum eſt, ut ſequiores Medici & chirurgi illud vel ignoraverint, vel & *nimis periculoſum atque pernicioſum* judicaverint; donec tandem ſuperiori ſeculo Veslingius (*r*) Severinus (*s*).

Gggggggg 2 Felix

(*a*) Vid. liber gallicus, cui titulus: *Ars relationes chirurgicas conſcribendi*, L'art de faire rapport en chirurgie pag. 194 & 195. Verduc de operat. chir. cap 32.

(*b*) Vid. Meekren. obſervat. cap. 62. in edit. belg. & cap. 65. in edit. latina.

(*c*) Hos nonnullos chirurgos alioſque in artubus tendines omnino diſſectos conſuiſſe refert Paraeus lib. 9. cap. 36. ſe vero ob metum dolorum & convulſionum hoc nunquam auſum eſſe.

(*d*) Hos duos tendines ſuturis conjunctos fuiſſe primus memorat Veslingius in obſervat. & epiſt. XV, ſeque ipſum hoc vidiſſe.

(*e*) Wepferus lib. de cicuta aquat. tradit hiſtorias tendinum flexorum carpi feliciter conſutorum, pag. mihi 92 & 93. *Stalpartius vander* Wiel vero ſupinatoris longi & muſculi ſublimis. Cent. obſ. II. obſ. 45.

(*f*) Aphor. 19. ſect VI. & Aphor. 28. ſect. VII.

(*g*) Lib. III. de comp. Medicament. (*h*) Lib. 9. cap. 36.

(*i*) *Lib*. IV. *Fen*. 4. *Tract*. 4. *cap*. 2. (*k*) *Tractat*. 3. *cap*. 4. (*l*) Lib. 2. cap. 9.

(*m*) Lib. 3. cap. 13. (*n*) Lib. 2. cap. 9. Doct. 3. cap. 3. & in chirurg parva cap. 4.

(*o*) Lib. I. cap. 5. (*p*) Enchirid. chirurg. Lib. 2. cap. 11.

(*q*) Lib. de vulner. Tr. 2. Lib. 2. cap. 8.

(*r*) Obſervat. & epiſt. XV. qui hanc operationem non ſolum in Germania, in famulo patris ſui, verum & apud Arabes ſive Turcas Medicos & quidem haud ſine ſtupore, tanquam rem temerariam aſpexit.

(*s*) De efficaci Medic. Lib. 2. cap. 123.

Digitized by Google

Felix Wurzius (*a*) compluresque deinde alii haud incelebres Medici & chirurgi, praecipue vero Maynartus (*b*) Bienaiſius (*c*) ambo chirurgi Pariſini, Purmannus (*d*) aliique quaſi poſtliminio in Medicorum ſcholas idem reduxerunt, fauſtoque cum ſucceſſu exercuerunt (*e*). Solet autem tum cumprimis feliciter tendinum ſutura inſtitui, ſi recens adhuc plaga eſt: ſed poſſe tamen altero, tertio quartove adhuc poſt factam vulnerationem die, imo aliquando tardius non ſine profectu, attamen majore labore idem negotium, *& quandoque vulnere jam conſolidato* (*f*), perfici experientia docuit, variique ſcriptores id teſtantur.

II.

Quandonam fieri debeat. Sed ante tamen, quam ipſum opus ſuſcipitur, diſpiciendum ſolertiſſime eſt, *ſit ne ſutura in praeſenti qui curandus occurrit, laeſionis tendinis caſu* neceſſaria atque utilis, nec ne. Namque incidere nonnunquam caſus ſolent, in quibus nulla omnino fieri ſutura poteſt: nonnunquam ipſam inſtituere equidem, ſed tamen non ſine periculo licet. In aliis denique caſibus fieri ea ipſa poteſt, ſed minus tamen neceſſaria eſſe ſolet; cum ſine ſutura ſaepius curari poſſunt, ſi modo curatio rite inſtituatur & pars conveniente ratione ligetur (*g*). Contra vero ſi bona forte tendinis alicujus pars interiit, extremaeque partes usque adeo inſigniter *diſtractae inter muſculos ſeſe abſcondunt*, ut conjungi rurſus haud valeant, tum & ſuturam & glutinationem fruſtra tentaveris. *Deinde ſi tendinis conciſi partes extremae graviter confuſae ſunt*, tum quoque ſemper noxia eſſe ſutura ſolet: quantumvis enim ſuturae ope conjungi tendinis ejusmodi bina capita poſſent, periculum tamen eſt, ne ob factam contuſionem vehementiores inflammationes oriantur, aut ſaltem factis ſuturis partes rite contrahi, vel alias quoque ob contuſionem glutinari nequeant, eisque ſic praeter inflammationes, vehe-

(*a*) De vulneribus cap. 14.

(*b*) Vid. Meekren. obſ. 62. in edit. belg. & obſ. 65. in edit. latina.

(*c*) Verduc, Vauguion, Dionis in operat. ſuis chirurg. art. de ſutur. tendinum, aliique Bienaiſio inventionis vel ſaltem inſtaurationis gloriam adſcribunt; verum neutrum huic competere, ex modo dictis manifeſtum eſt. Miror quoque nullum Gallorum Maynarti mentionem facere; qui tamen ut Meekrenius in obſervat. ſuis jam A. 1668 impreſſis refert, circa medium ſuperioris ſeculi Pariſiis hanc operationem perfecit.

(*d*) Hic in chirurgia ſua curioſa pag. 540. ſancte aſſeverat, ſe vel duodecies tendines diſſectos acu curva feliciter conſuiſſe, idque etiam in chirurgo ſuo caſtrenſi, tam in praefat. quam pag. 100. repetit.

(*e*) Hoc Pariſiis a Bienaiſio factum eſſe Muraltus refert: in obſ. chir. obſ. VI, & Ettmullerus in chirurg. medica artic. de nervor. vulner. quoque ſcribit, ſe tendinis ſuturam Pariſiis, ubi anno circiter 1665 vel 1666 fuit, inſtitutam vidiſſe; verum haud meminit a quo hoc viderit. Conf. quoque *Stalpart. vander* Wiel. obſ. 45. cent. II. pag. 438 ubi non ſolum exempla, ſed etiam varia alia de tendinum laeſione & ſutura notatu digna profert.

(*f*) Quod vulnere jam conſolidato ſutura tendinis adhuc inſtitui queat, Verduc l. c. & Le Clerc in chirurg. ſua cap. de tendinis ſutura perhibent; Dionis vero hoc negat.

(*g*) Conf. Solingen. operat. chir. Lib. 4. cap. 13. in edit. I. ſed in edit. II. cap. 112.

Digitized by Google

vehementiores dolores aliaeque noxae graviores ſuperveniant, quae ſuturam jamjam inſtitutam irritam imo noxiam efficerent. Quocirca, ut bene Garengeotius praecipit (*a*), ſatius tunc, ubi ſutura opus videtur, eſt lenem prius ſuppurationem aliquam concitare temperataque inflammatione, ſi neceſſe eſt, ſuturam demum tentare. Idem quoque poſt Solingium l. c. refert, *extenſorum in dorſo manus tendines glutinari* plerumque ſatis feliciter absque ſutura poſſe, dummodo, facta deligatione, gnaviter manus extendatur, digitique retrorſum verſus reclinati ſemper contineantur, ut orae diſſectae ſe invicem ſemper contingant; id quod & ego aliquoties ſine ſutura & quidem aliquando in juvene, cui tendines omnes extenſores digitorum ſuper metacarpo diſſecti erant, feliciter ſemel iterumque ſuccedere memini. *Itaque cum in hoc caſu, tum & inflexoribus digitorum ac manus, nec non in extenſoribus digitorum pedis vulneratis aliisque quamplurimis minus neceſſariam ſuturam eſſe exiſtimo*, ſi modo partes ita vinciuntur ac ope ferularum aliarumve machinarum idonearum continentur, ut extrema diſſecta ſe invicem ſemper attingant. Contrarium autem, ejusdem aliorumque auctorum judicio, faciendum eſt, *ſicubi tendines vel inſtrumento quodam tenuiori puncti vel perforati, vel ex parte tantum inciſi, vel graviter etiam contriti eſſe animadvertuntur*, graviaque ſymptomata superveniunt. Niſi enim diſtentiones nervorum aliaeque graves noxae incidentes per adhibita *medicamenta convenientia*, qualia cumprimis ſunt *oleum terebinthinae* vel ſolum, vel cum guttulis paucis ol. deſtill. ſuccin. aut lavendulae mixtum (*b*), quam primum ſeſe remittunt, neceſſarium utique eſt, tendinem ejusmodi vulneratum penitus concidere, mitigatisque ſic malis illis peſſimis eum decenter rurſus conſuere.

III.

Ne quis vero ignoret, quomodo tendines ſuendi, hanc ſuturam inſtituendi artificia fere ſunt ſequentia (*c*) Primo partes diſſectae inflexo vel extenſo prius membro laeſo, prout res exigit, ſolertiſſime inveſtigantur: atque ubi forte pars ſuperior, quemadmodum accidere communiter ſolet, quadantenus a muſculo ſuo retracta, ſubter cute deliteſcit, ut protrahi & acu perforari non poſſit, cutis, una cum reliquis partibus tendinem contegentibus, quantum ſatis eſt, inciditur, tendoque, ſi opus eſt, volſella blande prehenſus, ne ruditer inde collidatur, paululum protrahatur,

Primus ſuturae modus.

(*a*) In operat. chirurg. Tom. I. cap. de ſuturis.

(*b*) Ita & ol. terebinth. cum aq. Reg. Hung. maritatum egregium hic eſt. Duverneus valde laudavit balſ. Fioravanti cum balſ. copaivae & oleo ovorum mixt. Sicut Garengeot refert oper. chir. cap. de tendin laeſione.

(*c*) In digitorum quidem extenſoribus ſuturam aliquam fieri, Garengeotius prohibet, cap. de *ſutura tendinum*; interim tamen iſtam, quibus fieri modis illa debeat deſcribit: reliquorum vero tendinum ſuturas inſtituendi rationes, quas non prohibet, prorſus ſilentio praetermittit.

Digitized by Google

hatur, partique convenienti per adhibitam ſuturam rurſus committitur; vel, praeſertim ſi jam ſatis in conſpectum prodit, ſine volſella, dum quidam ab hac rudiorem ejus laeſionem non ſine cauſſa metuunt (*a*), acu filum ceratum trahente perforant. Sed antequam ulterius progrediar, ſciendum, quod *futurae modus duplex* potiſſimum ſit: ſiquidem vel unius, vel binarum acuum ſubſidio ipſa perficitur. *Si unica tantum acus adhibetur*, negotium ſic conficitur. Per acum rectam, minorem, vulgarem, teretem, vel circa apicem planam, vid. Tab. XXXVI. fig. 2. A A, filum quoddam ſubtile duplex ſericum vel lineum, B B ſatis tamen validum ceratumque trajicitur, factoque in extima parte nodo ſatis craſſo, qualis fere litt. C conſpicitur, acus cum filo per fruſtulum quoddam corii D, id quod fig. 3. lit. A B ſeorſim conſpicitur, ejusque medium ad usque nodum iſtum C fig. 2. ducitur (*b*), ne qua facile is elabi per foraminulum queat. (Conf. fig. 4. litt. A, vel fig. 7. D E). His ita confectis, manus ſaucia, cujus dorſum fig. 4. aliquo modo hic repraeſentatur, gnaviter extenſa tabulae ſive menſae imponitur, vel etiam ferulae aut aſſeri cuidam tenui, vel fruſto chartae craſſiſſimae & rigidiſſimae alligatur; quo nempe commodius invicem jungi tendinis partes diſſectae valeant. Deinde acus haec per medium tendinem ſuperiorem, (objecto prius vel canaliculo Tab. VIII. lit. C, vel etiam ſolum digito indice circa tendinis oram diſſectam & acui oppoſitam) ad calami ſtraminei vel duarum circiter linearum latitudinem ab extrema ora remoto loco, ab exteriori parte in interiorem (vid. Tab. XXXVI. fig. 4. A) eoque facto ſimiliter loco oppoſito per inferiorem tendinem litt. B, ſed tamen ab interiori parte in exteriorem immittitur, ſubmiſſoque, quemadmodum de ſutura nodoſa praecepimus, (pag. 65 & 100.) ſpleniolo ſive panniculo lineo contorto, Tab. II. fig. 22. ſimplici aut cerato, vel fruſtulo panni ſerici cerati & ita convoluti, vel fruſtulo corii, exactiſſimum vinculum aliquod ſic inſtituitur, ut primo ſuper interjecto ſpleniolo nodus fiat ſimplex ac deinde adhuc alius ſolubilis; quae omnia litt. B hic indicantur. Denique, vulnere diligenter expurgato, oleum terebinth. vel balſ. copaivae aliusve ſimilis vulneri calide immittitur, linamenta cum ſpleniis ſuperimponuntur, ferula vel charta craſſiſſima & rigida ad figuram manus accommodata, fig. 5, cum ſpleniis digitos ſurſum elevantibus manui ſupponitur, ac tandem conveniens vinctura quaedam adhibetur. Loco acus rectae etiam *curva parva* hic uti commode poteſt chirurgus (*c*), qualis ea eſt, quae fig. 6. exhibetur; quae vero circa cuſpidem A plana ſit. Si nudis digitis difficulter

(*a*) Ut GARENGEOT. licet a tendine blande protracto nihil mali inductum ſit; quemadmodum exempla hac ratione olim a multis curata evincunt. Conf. WURZIUS loc. citat. DIONIS. operat. chir. demonſtrat. VIII. art. de tend. ſutur.

(*b*) Loco corii nonnulli ejusmodi lamellis plumbeis utuntur, vid. MEEKREN. l. c; alii, ſpleniolo parvo ex linteo, ut VERDUC operat. chirurg. cap. 32 pag. mihi 257.

(*c*) Acu curva jam MAYNARTUM uſum eſſe MEEKREN. refert l. c. atque DIONIS. etiam pro hoc uſu acus curvas delineat, loc. cit.

Digitized by Google

culter trajici ab acu tendinem perſentiſcimus, *acutenaculo* quodam (*Port-aiguille* Gallis) uti conveniet (*vid. Tab.* VI. *fig.* 3.) *Si jam tum ante aliquot dies inflictum vulnus eſt*, & extrema tendinis laeſa forte jam obdurata obſerventur, innovare illud, tenuiſſimis lamellis utrinque per admotam forficem reſciſſis, ne glutinationis difficultatem orae obduratae inducant, decebit, ante ſcilicet, quam extrema ad ſe invicem filorum ope adducuntur & ligatura inſtituitur. Aut ſi vulnus jam maximam partem vel omnino glutinatum eſt, incidi denuo debet, tendo a partibus, cum quibus cohaeret, caute, ſi fieri poteſt, ſeparandus, & deinde, ut dictum eſt, conſuendus.

IV.

Hanc plerorumque chirurgorum tendines ſuendi rationem correxiſſe atque emendaſſe ſibi viſus eſt Garengeotius, dum ſequentem ſuturae faciendae modum, loco modo citato, propoſuit. Nudare ſcilicet tendines perque admotam volſellam adducere graviter is prohibet (*a*) propterea quod periculum ſit, ne novae quaedam calamitates partim a nudatione, partim a tendinis compreſſione, per volſellam ſuboriantur: quum e contrario longe tutius ac mitius aegri tractentur, ſi ſimul cutis externa cum tendine ſubter deliteſcente (*b*), ſecundum modo praeſcriptas ſuendi regulas (§. 3.) filo trajiciatur, extenſaque manu deligatio exacta inſtituatur. Quo autem commodius ea ſingula perficiantur, idem Garengeotius auctor eſt, ut dum alii nudis manibus hoc perfecerunt, per adhibitum *acutenaculum* modo propoſitum (§. 3.) eidemque ab adverſa cutis parte objiciendum digitum acus atque filum tranſmittantur. Et acu quidem per has partes immiſſa, *acutenaculum* removere, receptaque per admotos digitos acu, filum, quouſque ſatis eſt, adducere, eoque facto, *acutenaculum* denuo applicare jubet, pro inferiori tendinis parte ſimilem in modum perforanda atque adducenda. *Acus curvae hic rectis*, planae vero, aciem in interiori curva parte habentes, ut in fig. 6. acubus aciem in utroque latere habentibus, ſicut in curvis vulgaribus Tab. I. S T. V. eſſe ſolet, praeſtantiores judicantur, ne tot tendinis fibrae iis diſſecentur. Filo duplicato maximam partem per cutem atque tendinem traducto, panniculus e ſerico ceratus & in figuram cylindricam convolutus ab eodem quaſi habenula quadam ita ſuſcipitur, ut vinculo ſuper externa cute ſuſtinendo firmandoque inſerviat. vid. Tab. XXXVI. fig. 4. C. Similiter filo per inferiorem tendinis partem tranſmiſſo, acus removetur, tendiniſque diviſi par- *Garengeotii methodus.*

(*a*) Sed Chalmeteus Enchirid. chirurg. quod Pariſiis 1564. prodiit. jam Lib. 2. cap. 11. docuit, nervum ſive tendinem tranſverſim omnino praeciſum, *una cum carne*, ſi fieri poſſit, ſutura eſſe reuniendum; id quod & Verduc praecèpit l. c. pag. mihi: 258. itemque Charrierus operat. chirurg cap. de ſutura tend.

(*b* Prudenter Chalmeteus addit, *ſi fieri poſſit*; nam haud raro tantopere retrahitur tendo ſicut ex Cowperi exemplo infra referendo patet, ubi ad duos pollices retractus erat, ut commode haec ſuendi ratio non ſuccedat, ſed, ut detegatur, opus ſit.

partibus ita conjunctis, *ut quoad oras ſibi invicem ſuperincumbant*, panniculus ſericus ſimilis, intra filum duplicatum depoſitus D, nodo gemino, ſimplici nimirum atque annulari ſolubili firmiter comprehenditur. Sed mirum tamen videri jure merito poterat, quod tendinis partes extremas *ſibi invicem ſuperinjiciendas*, ut VAUGUIONUS (*a*), VERDUCCIUS (*b*), CHARRIERUS (*c*), atque DIONISIUS (*d*) olim jam voluerunt, GARENGEOTIUS, & nullis quidem in medium adductis rationibus praecipiat; quum tamen manifeſtum videatur, inſigniter hoc modo glutinationem impediri. Ut nihil nunc de eo dicam, pridem jam a COWPERO, nobili quondam anatomico & chirurgo Anglo, hanc ipſam tendines jungendi rationem reprehenſam & tendinem Achillis ſine hac ſuperimponendi ratione optime glutinatum eſſe (*e*). Quodſi autem tendinum partes diſſectae, propter ipſam vulneris vetuſtatem, *callum quendam contraxere*, tunicisque propinquis coaluere, ut ad ſe invicem non amplius adduci poſſint, tunc haud ſine ratione nonnulli ſupra jam laudati chirurgi ſuadent, *ut*, *tendinibus ab adnatis partibus reſolutis*, *reſectisque extremis induratis*, ſutura in eis inſtituatur, ac deinceps reliqua eadem perficiantur, quae hactenus ſunt propoſita: id quod etiam in vulnere prorſus jam glutinato, ſi denuo incidatur, fieri poſſe, quidam, ut ſupra dixi, perhibent. Sutura haec etiam commode fieri poteſt, *ſi non ſolum in inferiori*, *verum etiam in ſuperiori parte fruſtulum quadratum corii*, ut in fig. 3. A & B ſiſtitur, *adhibetur*, quemadmodum in fig. 7 oſtenditur, atque nodo ſpleniolum ſupponitur. DIONISIUS *ſimpliciorem atque breviſſimum omnium modum* adhuc deſcribit, qualem ſcilicet in plerisque vulneribus ſuendis propoſuimus. Nimirum ut acu idonea, filum ceratum ſimplex trahente, altera pars tendinis media perforetur, ab exteriori ejus ad interiorem faciem procedendo, ac deinceps in altera ab interiori rurſus ad exteriorem, unica plaga, atque deinde ſuper ſpleniolo tereti, remota acu, filum colligando, ita ut extrema ſecti tendinis conjungantur. Sed priores modi a plerisque huic praeferuntur.

V.

Sutura tendinis per duas aciculas.

Sutura tendinis, *quae binarum acuum ſubſidio perficitur*, primum, quantum novi, a NUCKIO deſcripta eſt (*f*), quibus unaquaeque tendinis diſſecti pars duobus in locis & duabus acubus perforatur (*g*), atque his fere praeceptis continetur. Filum ſericum ceratum idque ſatis validum, ſed modice tamen

(*a*) Lib. de operat. chirurg. pag. 34.
(*b*) Lib. de operat. chirurg. cap 32. de ſutura tendinis.
(*c*) In operat. chir. cap 4. de tend. ſutura.
(*d*) Lib. de operat. chirurg. demonſt. VIII. art. de tendin. ſutura.
(*e*) Vid. *Acta Anglic. num* 251 it. *Acta* erud. Lipſ. an. 1700. pag. 28. LOWTHORP. Epit. Act. Anglic. Vol III. pag. 298.
(*f*) Libro de operat. & experiment. chirurg. experiment. 47.
(*g*) Hunc modum ſe a BIENAISIO inſtitutum vidiſſe DIONIS. memorat l. c. & nihil de NUCKIO refert. Ceteri contra chirurgi Galli eum modum BIENAISIO haud tribuunt.

Digitized by Google

tamen craſſum, inque duas acus tenues vulgares conjectum, ſic per utramque tendinis perrupti partem ducitur, ut in prima & ſuperiori tendinis parte fig. 4. E utraque acus introrſum verſus, in altera autem F, extrorſum verſus acus transmittatur; utrinque vero bina foraminula juxta oras tendinis laterales infligantur. Tum, remotis aciculis, idem fere vincturae modus adhibetur, quem paulo ante (§. 3 & 4.) propoſuimus: nimirum duo fili capita, interpoſita corii particula, vel ſpleniolo parvo cylindrico, ita conſtringuntur, ut extrema diſſecta ſe invicem probe contingant. Hoc ipſo praecaveri, ait, ne tendinis extrema tam facile, ut in modis praecedentibus, ubi unum tantum foraminulum tendini infligitur, lacerentur, atque orae diſſectae melius conjunctae ſerventur. Sutura peracta pulverem terebinthinae coctae inſpargit vulnusque *balſamo Arcaei* vel *digeſtivo vulgari* deligat, curatque, ut pars ſpleniis & ferulis ita disponatur, ne tendo laeſus moveri queat; ita enim felicem ſucceſſum ſecuturum eſſe pollicetur. Interea tamen ſunt, qui, praeſertim ſi in manu forte ſutura quaedam neceſſaria judicatur, priorem, quae unica fit acu, utpote magis promtam minorique cum dolore aut moleſtia aegrotantis conjunctam, altera hac praeſtantiorem cenſeant; attamen nec hanc rejiciendam eſſe exiſtimo. Ceterum ſi qua forte *bini pluresve tendines ſimul ſunt inciſi*, tunc, ſi eos ſuere volumus, ſingulatim in ſingulis eandem ſuturam, quam hactenus explicavimus, inſtituere oportebit.

VI.

Sutura quacunque ratione libuerit, decenter inſtituta, proximum eſt, ut *deligatio rite inſtituatur;* ubi primo opus eſt, ut linamenta carpta cum oleo terebinthinae vel balſamo peruviano aut copaivae in vulnus dentur, ſupra autem ſplenium, ex ſpiritu vini calido expreſſum, imponatur; ſed lamina quadam ex charta craſſiſſima & rigida, vid. fig. 5. una cum ſpleniis volae manus ſupponatur, quae ne digiti aut manus aegra facile inflecti poſſint, per injectam faſciam gnaviter adſtringatur. Brachium denique linamentis vini ſpiritu vel oxycrato calido madentibus, involvatur. Nonnulli loco horum *brachium oleo lumbricorum terreſtrium inungunt;* id quod etiam non eſt contemnendum. Atque haec ſingula tamdiu repetantur, donec invicem coaluiſſe tendinis intercifi partes advertuntur, id quod ex filis laxe parti inhaerentibus cognoſcitur. Namque hoc facto, vincula injecta reſecantur & quam cautiſſime extrahuntur; atque ſimul fruſtula corii vel lintei vel ſerici cerati, niſi ſponte forte jam ceciderint, blande removentur; vulnus autem balſamo vulnerario fovetur, linamentis carptis contegitur, ac lamina illa rigidâ chartacea, modo propoſita, diligentiſſime ſemper adhuc ad volam adſtricta, extenſa probe ſervatur atque ſic ſenſim ad glutinationem perducitur. GARENGEOTIUS *propriam machinam* aliquam deſcripſit (*a*), qua equidem poſt adhibitam ſuturam manui

Quid poſt ſuturam fiat.

Hhhhhhh

(*a*) Primo in ejus operat. chirurg. cap. de futur. tendinum, & deinde in *ejus Inſtrum. Chirurg. Tom.* 2. *pag.* 290.

Digitized by Google

manui & brachio injecta efficitur, ut non manus tantum rite extenſa, ſed digiti quoque retrorſum reflexi continuo ſervari queant; quae quidem licet haud inepta ſit, tamen etiam praedicta ratione ſcopus feliciter ſatis obtineri poteſt. *Si qua autem forte rigiditas vel diſtentio infeſtare tendinem glutinatum perſentiſcitur*, longe optimum eſt, quam diligentiſſime partem afflictam unguento dialthaeae, oleo lumbricorum vel hyperici vel & amygdalarum tamdiu quotidie bene fricare, donec priſtinam eandemque naturalem movendi facultatem ſuam ipſa recuperaſſe deprehenditur. Ceterum admiratione dignum utique videtur, non veteres tantum Medicos pleroſque, ut ſupra jam dictum eſt §. I, ſusque deque curationis genus hoc habuiſſe, ſed inter recentiores quoque identidem aliquos extitiſſe, qui cum Arcaeo (*a*), Marchettio (*b*), Genga (*c*), & Peccetio (*d*) expertiſſimis ceteroquin Medicis & chirurgis Italis, eam rejecerint, imo nonnulli aſſeverare neutiquam veriti ſunt, *fabulis potius quam curationibus chirurgicis annumerari tendinum ſuturas & glutinationes oportere*; quum tamen quam maxime luculenta eaque complura curationis hujus apud ſupra laudatos ſcriptores in promtu ſint ſpecimina: qua de re, praeter recentiſſimos, conſerri uberius adhuc poteſt illa Kisneri diſſertatio de *tendinum laeſionibus*, quae etiam in Valentini chirurgia pag. 763. continetur (*e*). Itemque Goelickii diſſ. de tendinum affectibus.

CAPUT CLXXIII.

De pedum vitiis horundemque curationibus.

Qua ratione in pedibus *ſanguinem per venas detrahere*, qua item ratione *pedes vitiatos amputare* conveniat, ſupra jam tum poſitum eſt, ubi de reliquis ejusmodi curationibus communibus in principio hujus chirurgiae noſtrae partis tractavimus. *Reſtat itaque, ut, quae pedibus velut propria ſunt, vitia reliqua*, una cum praecipuis ſanationis regulis exponamus & quidem

De

(*a*) Lib. 2. cap. 5.
(*b*) *Vid. Chirurg. obſerv.* 63.
(*c*) *Vid. Comment. ad aphor. chirurg. Hippocrat.*
(*d*) In chirurg. Lib. 2. cap. 47.
(*e*) Mangetus in Biblioth. Med. pract. Tom. IV. pag. 1102. eam rejecit, in notis ad Barbettum vero eam admiſit; ſed in bibliotheca chir. eam nec commendat nec rejicit.

Digitized by Google

De ſutura in quibusdam tendinibus pedum, ac ſpeciatim in tendine Achillis & extenſorum tibiae.

I.

UT in manibus, ita etiam in pedibus nonnulli tendines diſſecti ſui poſſunt ac ſolent, & cumprimis *tendo Achillis* dictus, atque etiam *tendo extenſorum tibiae*, mox infra patellam genu. *Tendinem Achillis* quando nominamus, amplum valentiſſimumque tendinem illum, pedis extenſorem, intelligimus, qui in parte tibiae poſteriori, a ſuris ad usque calces ſeſe extendit, & ab Achille, fortiſſimo illo Graecorum heroe, qui ex ejus vulnere mortuus eſſe dicitur, nomen duxiſſe perhibetur. Eo forte diſſecto, pedem movendi facultatem naturalem homines mox amittunt, atque, niſi decenter is rurſus glutinetur, perpetuam pedis claudicationem ſentiunt. Non ſum equidem neſcius, ſcribere Garengeotium (*a*), Chirurgum quendam Pariſienſem feliciter aliquando hominem, cui calcis os fractum fuerat, *tendine Achillis per ſcalpellum diſſecto & absque ſutura relicto, oſſis denique fragmento ejecto, conſanuiſſe*, nullumque poſtea pedis vitium ſenſiſſe: ſed tantum tamen abeſt, ut ad imitandum proponere mihi atque aliis quam maxime inſolens curationis hoc exemplum audeam, ut potius verear, ne qua forte in aliis hominibus fruſtra is curandi modus & forte cum periculo tentaretur. Imo, ut ne quid diſſimulem, non video rationem, quare chirurgus ille in hoc caſu, ubi nihil aliud mali, quam os calcis fractum, aderat, tendinem Achillis reſecuerit; neque conſtat ex hac relatione utrum ſuturam tendinis Achillis improbare an prorſus rejicere voluerit. Et quam ego vellem, Garengeotius, in quamplurimis aliis iisdemque ſaepe levioribus artis chirurgicae difficultatibus explicandis alias ſolertiſſimus, hujus quoque caſus atque curationis admirabilis, ſi verus eſt, genuinas cauſſas expoſuiſſet, ut tanto melius intelligi potuiſſet. Ita quoque Borellus refert (*b*), chirurgum tendinem magnum malleoli (videtur tendinem Achillis intelligere) ulcere corruptum amputaſſe, aegrum tamen poſtea glutinato vulnere ſine ullo incommodo ambulaſſe, nato iterum tendine vel ſubſtantia analoga. Solent autem *varium diſcrimen tendinis Achillis vulnera habere*. Namque ubi is aut punctus, aut perforatus, aut ex parte ſolum conciſus eſt, noxis graviſſimis, aegri exercentur; perinde ſcilicet, ac de reliquorum tendinum laeſione ſimili ſupra jam tum, pag. 47. 84. & alibi propoſuimus; imo forte adhuc majoribus malis, quia reliquis major & amplior eſt, afficiuntur. Atque haec ratio videtur, quare veteres Medici *tendinis Achillis*, utpote totius corporis maximi, vulnera pro lethiferis; vel ſaltem valde periculoſis, communiter

Tendinis Achillis vulneratio qualiter comparata ſit.

Hhhhhhh 2

(*a*) Vid. ejus operat. chirurg. Tom. 2. pag. 221. edit. primae, & edit. II. Tom. 3. pag. 267.

(*b*) Obſervat. Cent. II. obſ. 2.

Digitized by Google

ter habuerint, praeſertim cum Achillem inde mortuum eſſe legerint vel audiverint. Si plane diſſectus aliquis tendo eſt, noxae plerumque, ut alias dixi, ſatis tolerabiles exiſtunt; ſin vero tantum punctus vel ex parte laeſus eſt, & graves noxae ſuperveniunt, quae medicamentis haud cedunt, in totum diſſecandus eſt, ita dolores & convulſiones mox ceſſant. Quocirca quoque ſimulatque id, quod in Achillis tendine laeſum atque ex parte perruptum eſt, ſupervenientibus malis gravioribus, penitus conciditur, confeſtim dolores una cum pleriſque noxis reliquis ſeſe remittunt; attamen per aptam ſuturam denuo, ut uſus docuit, ſine gravibus noxis aut ſymptomatibus conjungi rurſus poteſt. *Quare autem tendines forte fortuna puncti, tam triſtia ſaepe mala concitare ſoleant, puncturae vero, quae acubus in eorum ſuturis fiunt, nihil mali utplurimum poſt ſe trahant*, nondum adeo, ut nonnulli ſibi perſuadent, perſpicuum eſt, lubensque fateor, me rationem hujus rei nondum ſatis perſpicere aut intelligere; licet uſus ejus veritatem ſatis demonſtraverit: eamque ob cauſſam etiam minime miror, quod Paraeus (*a*) hanc ſuturam, quamvis alias haud adeo timidus fuerit, aliique nobiles chirurgi inſtituere haud ſint auſi, atque Veslingius, *cum & Achillis tendinis & extenſoris tibiae ſub patella ſuturas a chirurgis inſtitutas vidiſſet*, & quidem hanc ultimam in Africa, ab Afro quodam chirurgo, *hominum horum audaciam deteſtatus fuerit*; *quamvis felix ſucceſſus & vix notabile a peracta curatione detrimentum, timoris ſui vanitatem, ut ipſe fatetur, arguerent.* obſervat. XV. Interea tamen diſſectum tendinem Achillis etiam ſine ſutura, ut aliorum tendinum vulnera, quandoque curari poſſe, tam exempla in aliis tendinibus, quam Garengeotii modo relata obſervatio mihi perſuadent; ſi modo pes ita diſpoſitus & extenſus ligatur atque ſervatur, ut extrema diſſecta ſe invicem ſemper attingant.

II.

Sutura tendinis Achillis quomodo fiat. Si quis vero ſuturam hic adhibere velit, aut certas ob cauſſas neceſſaria judicetur, modus parum aut nihil ab eo, quem ad ſuendos manus tendines ſupra cap. 172. §. 3, 4 & 5. commendavimus, differt; (*vid. Tab.* XXXVI. *fig.* 7 & 10.) niſi fortaſſis in eo, quod & acum paulo majorem ac robuſtiorem, eamque vel *rectam*, (*fig.* 8. *litt. A*) & filum quoque fortius, quam in manuum tendinibus, (*litt. B B*) pro vinctura ſcilicet firmiori facienda, vel denique etiam *acum curvam*, *eamque planam*, ſicuti fig. 6, ſed paullo majorem ac robuſtiorem; vel talem, qualis fig. 9. indicatur, planam quoque ac robuſtam, exigat. Reliqua curationis negotia fere facienda ſunt eadem, quae itidem ſupra ad manuum ſuturas propoſuimus. *Primum exemplum ſuturae tendinis Achillis & extenſorum tibiae*, quantum novi, litteris prodidit, horumque ultimum in Africa vidit Veslingius a chirurgis Afris inſtitutum. Deinde vero non ſolum Cowperus Londini in Anglia,

(*a*) Vid. ejus Lib. 9. cap. 36.

Digitized by Google

glia, prout antea capite praecedenti jam indicavimus, eamque more quaſi *Nuckiano* per adhibitam ſcilicet acum teretem geminam; (*vid. Tab.* XXXVI. *fig.* 10. *CD*) ſed Thibautius quoque & Costius, teſte Garengeotio, Pariſiis feliciter identidem tendinis Achillis ſuturam & ſanationem perfecerunt (*a*). Tametſi, quibus artificiis chirurgi hi uſi fuerint, utrum una an duplici acu, recta an curva, has ſuturas perfecerint, Garengeotius tam in priori quam poſteriori operat. ſuar. chirurgic. editione ſilentio praetermittat, eamque ſolummodo ſuturam, quae fieri in tendinibus manus vulgo ſolet, ut jam ſupra monuimus, deſcribat. *Quoniam igitur tam imperfecte hactenus a plerisque de ſutura tendinis Achillis propoſitum eſt*, imo a nonnullis vel recentiſſimis prorſus adhuc praetermiſſa, mihi tamen res haud parvi momenti videtur, haud alienum eſſe judicavi paullo plenius ipſam deſcribere, & quidem potiſſimum ex notabili Cowperi exemplo; cum nusquam aliud tam plene deſcriptum invenerim; ubi tamen ſimul nonnulla, dum varia adhuc in eo vel manca vel obſcura ſunt, haud inutilia circa hoc negotium monebo, ſupplebo aut illuſtrabo.

III.

Speciali Cowperi exemplo illuſtratur.

In Cowperi caſu *tendo Achillis tibiae ſiniſtrae* in viro triginta annos nato, *tres quaſi digitos ſupra os calcis*, omnino praeciſus erat, atque pars ejus ſuperior ab inferiori *ad duos minimum*, ut ait, *pollices ſurſum retracta diſtabat.* vid. fig. 10. A B. *Adminiculis ad ſuturam hanc neceſſariis praeparatis*, Cowperus prae omnibus tegumenta, a, b, quae tendinis utramque partem A, B tegebant, incidit, ut ad has accedere easque ſuturarum ope jungere rurſus potuerit (*b*). Hoc facto, primam acum C, (quae hic ſicut & altera D, recta (*c*) & parva delineatur) filum ſericum, ceratum trahens, transmittebat per tendinem ſuperiorem A, dimidii pollicis ſpatio a loco diſſecto (*d*), a parte externa ad internam (*e*). Alteram acum, cum ſimili

 filo

(*a*) In libro & loco modo citato, edit. prima; in altera vero editione nomen Thibautii, ubi eandem rem iterum deſcripſit, rurſus omiſit.

(*b*) Nonnulli recentiores ob varia incommoda, quae inde pertimeſcunt, hoc prohibent, & cumprimis etiam Garengeot. Verum nihil damni inde ortum eſſe felix curatio, ſine ullis gravibus ſymptomatibus, felixque eventus in hoc caſu, ut alios de manus tendinibus nunc taceam, evincere videntur. Imo ſi tantum a ſe invicem tendines receſſerunt, quantum hic fuit, vix ſine tegumentorum inciſione rite ſui aut conjungi poterunt.

(*c*) Garengeot. acus curvas, easque valde magnas pro hac ſutura deſiderat; ſed patet ex hoc exemplo rectis etiam iisque non adeo magnis; quam optime hanc operationem quoque perfici poſſe: licet forte curvae ſaepius magis idoneae eſſe queant.

(*d*) *Acutenaculi*, quod Garengeot in tendinum ſuturis valde neceſſarium eſſe judicat, nullam hic facit mentionem; adeoque veriſimile eſt, ipſum eo quoque hoc in aegro haud uſum eſſe, & tamen operationem & curationem feliciter perfecit.

(*e*) Hoc quidem verbis non refert, ſed figura hoc oſtendere videtur: licet haec ipſa figura non ſatis, quo in loco acus C tam ſuperiorem quam inferiorem tendinis partem vel intraverit vel exiverit, oſtendat.

filo ſerico, D, eadem, ut ſcribit, ratione per tendinis partem ſuperiorem, ſed paullo infra priorem, tranſigebat. Poſtea utraque acu etiam inferiorem tendinem B perforabat. Pes poſtea extendebatur, & tendinis diſſecti extrema ſibi invicem ope filorum conſtrictorum jungebantur, quae ita poſtea firmabantur, ut conjuncta ſervarentur, quamdiu pes in hoc ſitu continebatur, & quatuor filorum extrema reſecabantur (*a*). Vulneri linamenta balſamo terebinth. imbuta imponebantur, poſtea ſplenium, & denique faſcia applicabatur. Poſthaec ut pes aeger rite extenſus & extrema diſſecta accurate juncta ſervarentur, ex charta craſſiſſima & dura *ſpeciem arcus efformabat*, quem anteriori pedis & tibiae parti ita imponebat, ut pes nulla ratione flecti potuerit, ſed extenſus & immobilis contineretur, atque rupturam filorum ſive ſuturarum impediret. *Dum acubus partem tendinis ſuperiorem perforabat, inſignes, ut refert, aeger dolores percipiebat;* ſed nullos cum inferiorem ſueret. Deinde aegro e brachio uncias ſanguinis XIV, ob varia avertenda mala, extraxit, eumque lectulo impoſuit. Veſperi pro quiete concilianda ſirupi de meconio ℥j. aegro dedit. Altero die vulneratus bene ſe habebat, ſatis bene dormiverat & non niſi de lancinationibus quibusdam in ſura pedis laeſi, quas noctu, dum forte evigilaret, ſenſerat, conqueſtus erat. Tertio die vulnus eadem, ut primo die, ratione deligabat, niſi quod fomentum adhuc ex herb. abſynth. ſalviae, roremarini & foliis lauri adjunxerit. Quarto die vulnus a ſeroſo humore, quem *ſynoviam* appellare ſolent, valde humidum deprehendebat. Die ſexto pus paullo erat craſſius, atque octavo adhuc craſſius, ſed *ſynovia* diſparebat. Hoc tempore duo tendinis ſecti extrema *nibil* quicquam a ſe invicem receſſerant (*b*), & inter ea ſubſtantia quaedam alba apparebat, cui loco balſami terebinth. tincturam myrrhae imponebat. Paulo poſt haec alba ſubſtantia recedebat, atque duo haec extrema carnea ſubſtantia fungoſa contegebantur. Tunc ſicciori modo vulnus deligabat, & modo linamenta arida, modo pulverem terebinthinae vulneri imponebat. Decimo die *alterum ſuturae filum laxum inveniebat*, quod diſſecabat & extrahebat: poſt biduum, vel triduum alterum filum quoque laxum erat, tunc &

(*a*) Qua ratione haec fila conſtricta fuerint, & utrum C cum D aut C cum C. & D cum D, an alia forte ratione conjunxerit COWPERUS, neque ex figura neque ex relatione ejus conſtat. Mihi videtur C cum C, & D cum D conjuncta eſſe, eaque etiam ſine ſpleniolorum interventu, adeoque alia prorſus ratione, quam alii plerique hodie ſolent: qua de re vero mox uberius infra.

(*b*) Lubet hic errorem inſignem annotare, quem in verſione interpres Lipſienſis in Act. Erudit. Lipſ. An. 1700. pag. 25 hic commiſit. Verba anglica ita ſe habent: About this time the two endes of the tendon were *not a little dilated*, ubi vocabula haec vertit, hoc tempore duo tendinis extrema *non parum* dilatabantur: id quod contrarium indicant, nempe quod non parum, hoc eſt multum, a ſe invicem receſſerint, cum vocabula, *not a little dilated*, indicare volunt, tendinis extrema eo tempore, die nimirum ſexto tam bene adhuc juncta fuiſſe, ut *nibil quicquam not a little*, a ſe invicem receſſerint; ſi enim multum a ſe invicem receſſiſſent, tam promte glutinari non potuiſſent.

Digitized by Google

& hoc reſecavit & extraxit (*a*) pede ſemper ope arcus illius ex charta craſſiſſima parati, probe extenſo ſervato (*b*). Saepius ad carnem ſpongioſam ſive luxuriantem tollendam aut imminuendam rodentibus medicamentis ipſi opus erat (*c*), *& antequam triginta dies praeterierant prodeambulare quidem, ſed adhuc quaſi claudicans coepit.* Poſtea ſenſim ac pedetentim commodius atque ſine moleſtia ambulavit, & tandem *circa finem ſecundi menſis* uſum perfectum pedis ſui recuperavit. Paraeus contra *exemplum refert tendinis Achillis enſe reſecti & ſutura non conjuncti*, cujus vulnus non ſolum diuturnae & difficilis erat curationis, ſed etiam, cicatrice tandem obducta, cum primum aeger e lecto reſurgens incedere conaretur, recrudeſcebat iterumque dehiſcebat (*d*).

IV.

Suturae tendinis Achillis & extenſorum tibiae, quas Veslingius ſe vidiſſe ſcribit, qua ratione inſtitutae ſint, haud commemorat; ſed ait tantum, *vidi in parentis mei amanuenſe tendinem a gaſterocnemiis & ſoleo muſculis conflatum* (qui eſt ille tendo, qui Achillis vulgo dicitur,) *paullo ſupra calcis os diſſectum, ſuturis aliquot a chirurgis conjunctum. In Arabe item, cui acinace tendo, a tibiae extenſoribus conſtitutus, transverſim ſub patella genu vulneratus ſimilem in modum a Tunetario chirurgo adducebatur* (*e*). Ex qua relatione tantum intelligi poteſt, *has ſuturas non unica ſutura, ſed aliquot factas eſſe;* neque etiam de deligandi ac glutinandi ratione vel quicquam refert; adeoque Veslingius valde imperfecte & obiter quaſi de hac re propoſuit. *Alius vero modus tendinem Achillis ſuendi eſt*, quem Kisnerus, Medicus quondam Francofurtenſis ad Moenum, amicus meus, dum viveret, ſuaviſſimus, in diſſertatione de tendinum laeſionibus, ſupra jam laudata, delineavit, & quem ex eo Tab. XXXVI. fig. 7. repraeſentavi: qui adeo perſpicue in figura hac exhibetur, ut nulla explicatione ii indigere mihi videantur, qui caput praecedens legerunt. Verum quia hic partem tendinis *Alius modus.*

(*a*) Ex hac re patere mihi videtur extrema fili C C atque extrema fili D D inter ſe nodo conjuncta fuiſſe, ut ſupra indicavi, ſic ut C cum C & D cum D juncta fuerint. Ita enim fieri potuit, ut alterum filum prius laxum, ſive hoc filum C aut D fuerit, reſecari & extrahi potuerit, altero adhuc firmiter haerente. Nam ſi contraria vel alia ratione nodo conjuncta fuiſſent haec duo fila, altero reſecto, etiam alterum ſimul ſolutum fuiſſet. *Neque etiam fruſtulis corii, ſuberis, aut ſpleniolorum ex linteo vel ſerico cerato*, quibus alii uti praecipiunt, quantum ex relatione ejus perſpici poteſt, *uſus eſt*; hinc Cowperus quam maxime ab omnibus aliis in modo ſuendi tendines differt, atque ſimul ex ea diſci poteſt, quomodo in curatione conſutorum tendinum *filisque rurſus inde extrahendis* ſit procedendum; id quod a plerisque ſcriptoribus in his curationibus praetermiſſum eſt ſcriptoribus.

(*b*) Ita & de hoc arcu alii autores nihil habent; quae tamen revera hic utiliſſima eſt & fuit, pro pede ſemper extenſo ſervando, quod alias tam facile non obtinebitur.

(*c*) Neque de his aliquid apud alios in hac cura occurrit.

(*d*) Vid. ejus Lib. 9 cap. 36.

(*e*) Obſervat. & epiſt. anatom. XV.

Digitized by Google

dinis diſſecti inferiorem DE primum acu perforavit, & poſtea demum ſuperiorem, plerique vero ſcriptores, ut primum ſuperior ac deinceps inferior acu transfodiatur, praecipiunt, nodusque ſolubilis, interjecto prius corio, & ſplenio *in inferiori parte* (qui hic in ſuperiori eſt) fiat, imo & Cowperus in parte ſuperiori, nimirum in parte A fig. 10, curationem ſuam modo relatam incepit, melius quoque eſſe puto a ſuperiori auſpicari; quamvis haud negaverim, rem quoque ea ratione, quae hac in Kisneri figura propoſita eſt, expediri commode poſſe.

V.

Suturae tendinis extenſorum tibiae.

Quando *ſutura in tendine extenſorum tibiae inſtituenda eſſet*, de cujus faciendi ratione Veslingius, licet primus forte ſit, qui eam factam eſſe teſtatus ſit, quoque tacet, eodem quidem modo eam fieri poſſe concipio, ut in praecedentibus dictum eſt; nullumque deprehendo, qui ſpeciatim, quomodo hic ſuendus ſit, deſcripſerit. Interea tamen, quia hic tendo tendine Achillis adhuc amplior eſt, adeoque unica in quavis tendinis parte punctione non ſatis bene conjungi rurſus poſſe videtur, extenſa prius probe tibia, duplici acu duplicique punctura, ad modum Nuckii, qui fig. 4, hujus tabulae litt. E & F indicatur, eum rectius conjungi poſſe exiſtimo. Vulneri eadem poſtea ratione proſpicitur, ut in tendinibus manuum praecepimus; vel & in Cowperi curatione §. III. dictum eſt, ſed popliti poſtea ferula vel ex ligno vel ex charta craſſiſſima & dura ſupponenda & ope faſciae ita, ut in patellae fractura fieri ſolet, alliganda eſt, ut genu nullo modo flecti, ſed in exactiſſima quiete ſive extenſione conſervari queat. Sed ſi haec pedis poſitura probe obſervetur & pes diu in quieta extenſione conſervetur, ac ceteroquin vulnus idonea ratione tractetur, *non dubito, quin etiam ſine ſutura hic tendo rurſus coaleſcat:* atque hoc cumprimis propterea, quia ſuperior diſſecta pars, ob nexum patellae cum tibia, tantum facile ſurſum trahi nequeat, quantum tendo Achillis liber a ſurae muſculis; adeoque fines eorum facilius ad ſe invicem adducuntur & ope aptae vincturae conjunctae atque adunatae continentur.

VI.

De ſutura ligamentorum.

Corollarii loco hic adjungi haud alienum eſſe cenſeo *ſuturam ligamentorum*, utpote quae quoque haud adeo facile, ſi diſſecta ſunt, glutinantur, aut coaleſcunt. Quoniam vero ſimilem fere cum tendinibus habent ſubſtantiam, eadem quoque ratione illa ſui poſſe ac tendines, haud abſonum, ſed nonnullis valde veriſimile videtur (*a*), illudque etiam, ubi opus eſſet, ſuaderem, licet qui hoc fecerint, non invenerim. In ligamentorum vero ſutura idem etiam ſuendi modus poſſet adhiberi, qui acubus

(*a*) Ut Kisnero in diſſert. laudata, §. 30. & Valentino in chirurg. pag. 821. qui ſimul ad *Fabricium ab Aquapendente* provocant.

Digitized by Google

bus binis, eidem filo injectis, in gaſtroraphia perficitur, quemque etiam modum in tendinibus ſuendis prae ceteris commendat GARENGEOTIUS (*a*) ita ut ligamenti vel tendinis diſſecti partes ſingulae a parte interna ad externam acubus perforentur, & deinde fila invicem nodis, quantum ſatis eſt, conſtringantur. Curatio deinde a praecedentibus haud differret.

CAPUT CLXXIV.

De Varicibus.

I.

Varices quid ſint.

V*Aricum* nomine in ſcholis Medicorum ea potiſſimum venarum tubercula inaequalia, nodoſa & nigricantia ſignificantur (*b*), quae quavis in parte corporis, frequentiſſime tamen in pedibus circa malleolos, interdum tamen altius etiam circa crura, femora aliaque loca, ut in ſcroto, imo & *in capite* & *ventre*, ut CELSUS jam notavit (*c*), naſci conſueverunt. Frequentiſſime quidem gravidae, ſed identidem tamen quicunque alii homines, ſi praeſertim nimis & copioſus & inſpiſſatus ſanguis eſt, itemque quibus hypochondria dolent, aut hepar obſtructum eſt, vel ſcirrho laborat, hujusmodi noxas ſentiunt. Quo magis autem varices increſcunt, hoc majores quoque dolores & moleſtias, ob vehementiorem tunicarum diductionem utplurimum concitant, imo & quandoque rumpuntur atque copioſum ſanguinem effundunt; vel etiam in ulcera mali moris, ut ipſe aliquando vidi, abeunt. Qui paulo minores ſunt, fere ſemper quoque parum moleſtae eſſe conſueverunt, adeoque etiam ab aegris plerumque negliguntur, neque Medici cura magnopere indigent.

II.

Quomodo curandi.

Interim, ut ne forte malum exiguum ſenſim & cum maximo aegri detrimento ingraveſcat, ſane haud abs re fuerit, quamprimum *ſanguinem per venas detrahere*, & conveniens victus regimen praeſcribere, eoque facto, *faſciam* aliquam repellentem ſive, ut vulgo dicunt, *expulſivam*, quam exactiſſime circum pedes afflictos deligare, (vid. Tab. III. fig. 1. F) eandemque, ſi paululum ea laxata eſſe advertitur, denuo, quantum ſatis eſt, adſtringere, neque prius eam removere aut abjicere, quam noxae gravioris periculum fuerit ſublatum. Veteres, ut ex CELSO patet,

 eos

(*a*) In operat. chirurg. Tom. III. edit. II. pag 278.

(*b*) Nam CELSUS ait, Lib. V. cap. 26. circa initium; *cum vena intumeſcit, in varicem convertitur.* (*c*) Lib. VII. cap. 31.

Digitized by Google

eos mox vel aduſſerunt, vel exciderunt; verum nos hodie blandius procedimus, *& ſi jam tum paullo magis varices increverunt*, *faſciam* modo poſitam, ad conſtringendas roborandasque venas, juſto amplius dilatatas, vino rubro calido, vel & cum medicamentis adſtringentibus decocto, vel denique aceto cum alumine decocto, madefacere, quin & laminam quandam plumbeam ſuper aegra parte maxime ampliata ſimul deligare ſolemus. Quanquam, DIONISIO teſte, ad cohibendos varices; nihil omnino felicius proficit, quam *tibialia e canum aliisve idoneis pellibus confecta*, atque ſic comparata, ut ope funiculi conſtricta, quantum aeger commode ferre poteſt, quam exactiſſime crura die nocteque comprehendant. Figura eorum, a DIONISIO praeſcripta, qualis ſit, *tabula* noſtra XXXVI. *fig.* 11. demonſtrat. Fieri haec etiam quam commodiſſime, ut ipſe vidi, poſſunt ex panno lineo, gryſeo, eoque ſatis robuſto, ad eandem normam. HARRISII judicio, valentiſſimum adverſus varices remedium eſt tinctura myrrhae; ſiquidem frequenter id, quod afflictum eſt, eadem inungatur, emplaſtroque diaſulphuris RULANDI contegatur (*a*). Si deinde vel faſcia, vel tibialia ejusmodi ſuperinjiciuntur, tanto melior effectus eſt ſperandus.

III.

Curatio quae ferro fit.

Ubi vero ita vehementer jam tum varices intumuerunt, ut, quemadmodum evenire interdum ſolet, ad rupturam eae ſpectent, ita ut periculoſa ſanguinis profuſio ſit metuenda, vel & alias graviter aegrum hominem diſcrucient, *a ferro tandem petere ſanitatis praeſidia convenit*. Igitur ea venarum tubera, quae & inprimis tument, aut graves dolores concitant, *per admotum phlebotomum* ſive ſcalpellum ſecundum longitudinem inciduntur, craſſoque ſanguine ad octo, vel decem, vel & duodecim uncias, pro vario aegri habitu, emiſſo, linamentis carptis, bolum Armenam atque acetum comprehendentibus, itemque *lamellis plumbeis*, gnaviter plaga contegitur, faſcia decenter ſuperinjecta. Namque his rite factis, ex ſententia utplurimum venae, perinde propemodum, ac fieri poſt ſectiones venarum ſolet, rurſus coaleſcunt, itaque valentes hic a cicatricibus ſuis fiunt, ut denuo infeſtari hoc loco a varicibus haud facile ſoleant. *Veteres equidem chirurgi, ut ſupra jam dixi, varices vel mox adurebant, vel ſcalpello excidebant* (*b*). Excidendi ratio eorum haec erat. Primo cutis ſuper venam diſtentam incidebatur, deinde vena vitiata hamulo excipiebatur, ſcalpelloque undique a corpore diducta ſolvebatur ac reſcindebatur; & denique emplaſtro vulnus glutinabatur. At enim vero GOUEIUS (*c*) promtiſſimam eandemque tutiſſimam varices curandi rationem in eo poſitam exiſtimat eſſe, ut filum duplex & ceratum in *acum aliquam curvam conjectum*, *ſubter imam venae diſtentae partem transmittatur*, *eodem-*

(*a*) Vid. *diſſert. ejus chirurg.* VIII. (*b*) Vid. CELSUS *lib.* VII. *cap.* 31.
(*c*) Vid. ejus *chirurgia vera* (chirurgie veritable) pag. 236.

Digitized by Google

eodemque in nodum conſtricto, firmiter vena vinciatur; mox autem per admotum phlebotomum vena tumente inciſa, ſufficiens ſanguinis inſpiſſati portio emittatur, denique vulnere per unguentum digerens gnaviter inuncto, conquieſcere aegrotus lectulo impoſitus jubeatur, donec vulnus maxima ex parte rurſus glutinatum eſt. *Si veteres varices aduſſerunt*, cutem ſuperincidebant, & patefacta vena, tum tenui & retuſo ferramento candente modice premebatur, vitatis plagae oris, ne adurantur, quas hamulis reducebant (*a*), ſuperimpoſitis poſtea medicamentis, quibus aduſta ſanantur. Quanquam Harrisius temeraria, quin imo crudelia hic eſſe perfodiendi, excidendi atque adurendi ſtudia omnia exiſtimat. Interea tamen moleſtiae atque cruciatus interdum adeo vehementes ſunt, & quandoque nocturno tempore, ſicut notabile exemplum novi, cum mortis periculo rumpuntur, ut omnino valentiora remedia, ſcalpellum ſcilicet aut acum requirant.

IV.

Sed quoquo tandem modo varices ſanati ſint, ſane ut ne denuo ab iisdem noxis homines infeſtentur, quam maxime neceſſaria obſervatio videtur, ut, & nimis multis & craſſis cibis evitatis, tenuiores potiones, quales nimirum ſunt potus aquae vel ptiſanae itemque quae ex herba theae, baccis coffe aliisve idoneis vegetabilibus fiunt, adhibeantur, corpus frequentiſſime exerceatur, pedes quotidie probe fricentur, tandemque quotannis minimum bis, vere ſcilicet atque autumno, ſanguis per venas detrahatur. Id quod & iis obſervandum eſt, qui in principio mali aut in malo adhuc leviori, majora incommoda adeoque & ferrum & ignem evitare volunt. *Varicem cum ulceribus combinatum* quotannis Muysius ſemel aperuit, una libra ſanguinis educta, quo ulcerum eruptio impedita fuit. vid. ejus chirurg. rational. dec. I. obſ. 6.

Varices quomodo praecaveantur.

CAPUT CLXXV.

Quomodo excidere unguem pollici pedis praeter naturam infixum conveniat.

I.

Accidere quam ſaepiſſime ſolet, un unguis in pollice pedis juſto altius in uno alterove latere praeter naturam in ſubjectam carnem ſeſe infigat, itaque graves partis illius dolores cum inflammatione concitet, ut mirificam deambulandi difficultatem homines ſentiant. Quandoquidem

Quid hoc malum, & quomodo curandum.

(*a*) Celsus loco citato.

quidem autem fere ſemper in calceamentorum anguſtia ſita eſſe calamitatis hujus prima cauſſa ſolet, quivis fere per ſe intelligit, quam commodiſſime ipſam praecaveri, ſi non niſi juſtam amplitudinem habentibus calceamentis pedes induantur. Si jam tum in carne defixus unguis eſt, absque adhibita curatione chirurgica vix ac ne vix quidem ſaneſcere pollex iſte poteſt. Interea tamen *ante ſcalpellum blandior curandi ratio tentanda*, quam haud raro ſequenti ratione optime obtinui. Primo pes aeger in pediluvium ſive aquam modice calidam, per dimidiam quaſi horam, reponendus, donec unguis paulatim molleſcat; deinde vel ſcalpello vel fruſto vitri eum radere ſenſim oportet, ut adhuc magis molleſcat: poſtea digito vel ſpecillo idoneo blande elevandus, & linamenti carpti aliquid inter unguem & carnem dolentem, ope ſpecilli tenuis vel dentiſcalpii, ſubjiciendum, atque ſpiritu vini calido deligandum, idque altero die, ſi dolores non remiſerunt, repetendum; ſic dolores leniuntur, imo ſaepius omnino brevi tempore auferuntur.

II.

Alter modus per ſcalpellum. Si vero haec parum ſunt, ad ferrum veniendum atque modus operandi poteſt eſſe hujusmodi. Primo pes, ob rationem jam indicatam, in aqua calida aliquamdiu deponitur. Eo facto, ſuper ſella is ponitur, firmiterque a miniſtro quodam continetur. Tum forfice quadam valida atque cumprimis aliqua ad id propria, qualis vid. *Tab.* XXXVI. *fig.* 12 & 13. ſubter oram unguis defixam provide depreſſa, quicquid in carne anteriori p. n. defixum haereſcit, reſcinditur, adhibitaque volſella, niſi ſponte jam prolapſum ſit, protrahitur. Quantumvis autem vehementibus doloribus homines ſub iſthoc opere utplurimum diſcrucientur, confeſtim tamen, abſoluto eo, melius ſeſe habere iidem incipiunt. In deligatione linamenta carpta vel ſplenia, oxycrato, aut vini ſpiritu calido, vel & aqua calcis humectata, ſuper partem aegram imponuntur; fereque bis aut ter quotidie, pro mitiganda inflammatione, denuo calide humectantur, donec inflammatio & dolores ſublati ſunt. Interim aeger quieſcere per aliquot dies continuos debet, ne qua forte gravior inflammatio ſuperveniat; vel & ubi jam tum inflammatio quaedam inciderit, paulatim ipſa rurſus una cum doloribus his ipſis temperetur. Saepius in hac curatione *caro quaedam aliena increſcit*: ad quam auferendam vel exedendam valentiſſimum eſſe alumen uſtum conſuevit. Ne qua autem facile, prout fieri communiter ſolet, idem unguis increſcens denuo in carnem infigatur, priſtinamque moleſtiam & curationem ſuſtinere quis cogatur, longe optimum eſſe, non Dionisio tantum auctore, ſed ipſa quoque experientia magiſtra, ego didici, ſi & calceamenta ſatis commoda adhibeantur, & ungues ſemel curati menſibus ſingulis per adhibitam lamellam quandam vitream vel ſcalpellum quoddam acutum, diligenter atque ad tenuitatem maximam abradantur: quo fit, ut mollis unguis a calceis in carnem denuo compelli nequeat.

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT CLXXVI.

Quomodo clavos pedum tractare conveniat.

I.

Clavi quid, ejusque cauſſae.

FRequenter admodum in extremis pedibus, & cumprimis ſuper horum digitis, vel & inter eosdem tubercula quaedam praeter naturam, dura, verrucisque planis haud abſimilia, pronaſci, quae latinis *clavi pedum* a qualicunque figura ſua nuncupantur, communis experientia loquitur (*a*). *Cauſſam* mali praecipuam *a juſto anguſtioribus quoque calceamentis*, ſicut praecedentis mali, Medici recte repetunt. Quo enim anguſtioribus calceis homines utuntur, hoc magis quoque opportuni eſſe huic malo, hoc item vehementioribus exerceri cruciatibus iidem ſolent; ſi praeſertim aeſtus eſt; ſi item diu pedibus inſiſtendi vel & ambulandi neceſſitas aliqua incidit. Quanquam autem varia proponi a variis medicamenta, & emollientia & rodentia, clavis hiſce extirpandis accommodata, ſolent; optima tamen eo potiſſimum ſpectant, ut, quicquid forte indecenter induratum eſt, prius emolliatur (*b*).

II.

Quomodo curandi.

Inprimis autem ad emolliendum proficiunt, *pediluvia*, frequenter & diu adhibita, *poſt quae ſuperior eaque durior pars ſcalpello provide abraditur*; ita ſaepe omne poſtea incommodum ceſſat. Quodſi vero hoc non fieret, deinde *emplaſtrum* ex cera viridi, vel ex gummi ammoniaco, vel emplaſtr. de mucilaginibus, vel & de ſapone raſo, vel denique folium ſedi majoris, poſt detractam cuticulam externam, ſuper partem induratam impoſita, inque dies ſingulos, donec malum cedat, innovata ſuperimponi poteſt. His diligenter aliquandiu factis, facili negotio, vel per admotos digitorum ungues decerpere, vel per adhibitum ſcalpellum reſcindere, vel potius caute abradere clavos licebit; ſed maxima tamen cum moderatione atque prudentia hoc faciendum, ne qua forte ſcalpello ſuper digitis pedum applicato muſculi extenſoris tendo graviter attingatur, quo laeſo homines aegri ſaepius vehementiſſimis doloribus, inflammatione, gangraena aut convulſionibus mirifice diſtorquentur, atque, prout factum identidem eſt, in praeſentiſſimum vitae periculum conjiciuntur (*c*). Tametſi autem ab adhibita hac raſura ſeu desquamatione modo praeſcripta

 utplu-

(*a*) Videri de his poteſt CELSUS *lib.* V. *cap.* 28. *n.* 14.

(*b*) Nonnulli rodentia, ut oleum vitrioli, aquam fortem vel arſenicum, clavis his, teſte HILDANO *Cent.* VI. *obſ.* 100. applicant; ſed quandoque haud ſine mortis periculo.

(*c*) HILDANUS *loco citato* aliique plures ejusmodi funeſta exempla notarunt.

Digitized by Google

utplurimum haud omnino extirpari, ſed poſt aliquot tempus plerumque renaſci pedum clavi ſolent; tamen quandoque hoc ipſo tolluntur, vel ſaltem haud exiguum moleſtiae ac doloris lenimentum homines ſentiunt, praeſertim ſi ſimul & commodiores calcei pedibus adaptantur, & jam jam propoſita curatio menſibus circiter ſingulis, vel quoties dolores in his locis id exigant, iteratur. Denique ſi medicamentum aliquod ex iis, quae jamjam praeſcripta ſunt, poſt ſingulas viginti quatuor horas, ſed demtis tamen antea ſemper radendo ſquamulis extremis, recens ſuperinponitur, clavi vel penitus ſenſim emoriuntur, vel tardius ſaltem ac rarius denuo renaſcuntur, atque facile ita tolerantur.

CAPUT CLXXVII.

De cura infantum, quibus indecenter incurvati pedes ſunt, & cum primis de VARIS *&* VALGIS.

IN quibusdam infantibus vel *ab utero materno* vel & poſtea demum paulatim indecenter curvi pedes fiunt, *ſi juſto maturius ſtare atque inambulare* iidem a parentibus aut nutricibus coguntur, aut alias imprudenter ab iis tractantur. In aliquibus *ipſae tibiae curvae ſunt*, *in aliis genua diſtorta; in aliis pedes in articulo tibiae cum tarſo*, iique vel introrſum, qui VARI, vel extrorſum verſus detorti exiſtunt, qui VALGI appellantur (*a*). Calamitatis hujus pro ſedis & mali diverſitate curatio varie ſolet inſtitui. 1) Certiſſima eademque mitiſſima praeſervandi ratio in eo poſita eſt, ut infantes teneriores vel alias & ſpeciatim ob rhachitidem huic vitio opportuni, a juſto maturiori & frequentiori ſtatione atque ingreſſione ſolerter detineantur; contra vero vel decumbant, vel ſedeant, vel geſtentur, aut curru vehantur; donec oſſa paulatim cum increſcente aetate roborentur & confirmentur. 2) *Si jam tum vitium illud increvit*, vel etiam ex utero materno eſt, neceſſarium utique erit, praemiſſo, ſi opus, emollientium uſu, (de quo HILDANUS egregie egit) certis *machinamentis* & cumprimis *idoneis ocreis*, quales PARAEUS delineavit (*b*), (vid. Tab. XXXVI. fig. 14. 15.) e corio firmiori, ligno, ferrive tenuioris laminis, ad magnitudinem pedum vitiatorum paratis, quam exactiſſime pedes incurvos, cumprimis varos & valgos, comprehendere itaque diſponere, ut, dum ipſi naturaliter increſcunt, ſenſim ſenſimque figuram decentem recipiant, eaeque

(*a*) Exempla deſcripta atque delineata, una cum curandi artificiis egregie dedit HILDAN. *Cent.* VI. *obſ.* 89 & 90.

(*b*) In oper. chirurg. Lib. XX. Cap. XI.

Digitized by Google

eaeque dies noctesque circa pedes gerendae. 3) Quandoquidem autem haud raro incommodi aliquid ſentiri ab ocreis, praeſertim non ſatis apte fabricatis, ſolet, nihil abs re feciſſe chirurgi videntur, dum alias adhuc proprias machinas aliquas excogitarunt, (*vid. Tab.* XXXVI. *fig.* 16.) cujus binae partes A A e corio duriore laminave chartae craſſioris, aut etiam ferri aut aeris tenuioribus laminis ſic adornatae atque ope alutae B B ita adunatae ſunt, ut altera interiori, altera exteriori tibiae atque pedis parti, ſicut ex fig. 17. videre eſt, decenter applicari, atque per injectos funiculos C, C, aut lora ita circa pedes firmari valeant, ut noctu non minus, quam interdiu per longum tempus circum crura haereſcant, paulatimque tibias ac pedes incurvos in naturalem figuram aut poſituram ſuam redigant. Ita etiam ſi non tam in tibiis, quam potius juxta malleolos; ſeu in tibiae cum pede commiſſura vitium eſt, dum minus naturaliter vel intorti vel diſtorti pedes ſunt, longe quoque optimum eſt, has Hildani machinas *fig.* 16 & 17. deſignatas circum pedes injicere, ſed in iis tamen, in quibus membrum ob rigiditatem, difficulter in rectum ſenſum intorquetur, ante ſemper, quo commodius emolliri atque in decentem poſituram flecti aut cogi ligamenta queant, ſaepe & per aliquot dies fomenta, linimenta ac pediluvia emollientia prius adhibere, donec rite in figuram naturalem inflecti queant. Interim, ut, quae mea de cruribus ſive tibiis incurvatis ſit ſententia, libere atque aperte dicam, ſi nonniſi mediocriter vitiatae ſunt; ſalutarius ſaepe eſſe deprehendi, absque conſtrictione pedum per ocreas & machinas, praeſertim rudiores, infantes relinquere, quam per adhibitas eas graviter illos afficere & quandoque nimis arcta conſtrictione magis adhuc laedere, pedumque incrementum impedire. Igitur id ſibi datum, mea quidem ſententia, Medici exiſtiment, *ut, niſi magna neceſſitas idem facere poſtulet, haud facile ocreas ob tibias incurvatas infantibus injiciendas proponant.* Siquidem haud inſolitum eſt, ſed ſaepius vidi, tibias mediocriter, imo quandoque *valde curvas* paulatim per ſe, dum infantes adoleſcunt, & pedibus non multum ac praemature inſiſtunt, ſed potius geſtantur, curruque infantili cubantes ſaepe vehuntur, naturalem figuram per ſe recipere. Ceterum conferri hanc in rem merentur egregiae his de vitiis conſignatae & ſupra jam laudatae obſervationes Hildani, ubi pro malorum diverſitate plures adhuc ejusmodi machinae repraeſentantur; itemque Solingius oper. chirurg. edit. Amſtelod. An. 1698. Tab. 12. pag. 270. ut & Clericus (Le Clerc) *in chirurgia, Pariſiis an.* 1720. *recuſa, pag.* 370. ſiquidem hic ea machina, quam ad pedes ejusmodi in poſituram ac figuram naturalem redigendos Arnaldus (Mr. *Arnaud*) excogitavit, multum commendatur, ſed, quod dolendum, non delineatur.

Expli-

Digitized by Google

Explicatio Tabulae trigeſimae ſextae.

Fig. 1. demonſtrat, qua ratione Meekrenio auctore, per ictum pugni curari in dorſo *manus ganglium* A quandoque poſſit.

Fig. 2. A A, oſtendit *acum parvam*, *tenuem & rectam*, ſed cuſpide plano inſtructam, pro ſutura tendinum in manu; B B, filum tenue, ſatis tamen robuſtum & duplex. C, nodum craſſum in fine, ubi utraque ejus capita conſtricta ſunt; D, corii fruſtulum quadratum & in medio acu perforatum, per quod & acus haec & filum ad nodum usque C trajectum eſt.

Fig. 3. A & B duo ejusmodi *corii fruſtula* ſeorſim exhibent in medio perforata, pro ſutura, uti in fig. 7. E F oſtenditur, facienda.

Fig. 4. *Tres adhuc alios modos indicat, quibus diſſectorum tendinum ſutura fieri apte poſſit.* a a a a loca demonſtrant, ubi tendines extenſores digitorum in dorſo manus diſſecti ſunt; A, quomodo fili duplicis nodus in fruſtulo corii quadrato in ſuperioris tendinis parte firmatus ſit. B, qua ratione filum duplex in altera eaque inferiori tendinis parte, ſuper ſpleniolo tereti, ſine fruſtulo corii interjecto, nodo ſolubili conſtrictum eſt. C, quo pacto ſimilis fili duplicis nodus, interjecto ſpleniolo tereti, in altera tendinis ſecti parte, ſine corio firmatur, & in altera ſive inferiori parte D, ſimili, ut in praecedenti ratione, ſuper ſpleniolo tereti conſtringitur. E demonſtrat modum *Nuckianum* ſuendi tendines, ubi tendo ſupremus duobus locis b b duabus tenuibus acubus perforatus, & filo trajectus eſt, interjecto anſae fili vel fruſtulo corii, vel ſpleniolo tereti E, deinde eadem ratione oppoſita tendinis pars iisdem acubus & filo, ſed ab interiore ad exteriorem perforatur, atque capita ſuper ſpleniolo vel corio ligantur.

Fig. 5. *ferulae figuram* vel ex ligno tenui vel ex charta craſſiſſima proponit, quae in ſutura tendinum dorſi manus; carpo & volae manus alligatur, ad manum probe extenſam ſervandam.

Fig. 6. deſignat *acum parvam curvam* ex Garengeoti lib. de Inſtrument. chir. Tom. I. pag. 206. pro ſutura tendinum perficienda: quam recentiores varii huic negotio aptiorem recta eſſe exiſtimant; quia melius contineri faciliusque per tendines transfigi queat. Verum circa apicem ipſa non, ut reliquae acus curvae vulgares, quae Tab. I. delineatae ſunt, ad latera acuta ſive ſcindens eſſe debet, ſed retuſa & plana, ne tendinis fibras transverſim diſcindat. Attamen in parte concava ſive ſinu A aciem exiſtere oportere Garengeotius exiſtimat, lib. de Inſtrum. chirurg. pag. 198. Ego vero ſatius eſſe arbitror, ſi, parte concava retuſa exiſtente, pars convexa B aciem obtineat. Pars enim concava ſi aciem obtinet, periculum utique videtur eſſe, ne tendinis inciſi

inciſi orae ab acie partis concavae, dum acus transmittitur, vel diſſecetur, vel per filum transmittendum facilius perrumpatur; quod ab acie in oppoſita parte tam facile non metuendum. Ita etiam *foramen* C *in his acubus non lateribus*, ſed curvaturae, hoc eſt, concavae & convexae acus parti reſpondeat: quo facilius trajici filum per tendinem queat. Atque haec acus pro ſutura tendinum in manibus ſatis apta eſt; ſed pro *ſutura tendinis Achillis*, tanquam longe amplioris atque fortioris, major quoque ejusmodi ac robuſtior acus adhiberi poteſt: qualis fig. 9. exhibetur.

Fig. 7. oſtenditur, qua ratione inſtitui *tendinis Achillis ſutura* queat; ex Kisneri diſſert. de tendinum laeſione. Litt. A imam ſuram; B calcaneum, cui tendo hic naturaliter adhaereſcit; C tendinis plagam; D fili duplicis robuſti nodum, fruſtulo corii E ſuperimpoſitum; F denique locum, in quo alter nodus, isque ſolubilis G G, ſuper altero fruſtulo corii injicitur, deſignant. Plerique vero malunt, ut pars ſuprema tendinis prius acu perforetur, & ligatura ſive nodus ſolubilis in parte infima conficiatur.

Fig 8. litt. A proponit *acum magnam*, *rectam ac robuſtam*, cuſpidem planam, qualem ad majorum tendinum, qualis *Achillis* aut extenſorum tibiae eſt, ſuturam nonnulli commendarunt; B B filum robuſtum duplex, idque cera obductum; C denique nodum, fili extremo injectum.

Fig. 9. *Acum curvam*, *majorem* & pleniorem, quam fig. 6, pro eodem uſu in tendine Achillis ſuendo demonſtrat.

Fig. 10. exhibetur, qua ratione celeberrimus quondam Anglorum anatomicus & chirurgus Cowperus per duas acus adhibitas *tendinem Achillis ſutura* aliquando comprehenderit, feliciterque deinde ſanaverit. Litt. A B, binas hujus tendinis partes diſſectas; C D autem binas rectas acus cum injectis filis, quibus hunc tendinem rurſus conjunxit; a b denique cutem tendines ambientem utrinque inciſam, ut hos melius ſuere potuerit, exhibent.

Fig. 11. litt. A, *tibialium genus* e canum pellibus, vel etiam ex linteo, quod gryſeum vocant, confectum; quorum uſus praecipuus in eo conſiſtit, ut quam exactiſſime pedibus nudis, per innexum funiculum B adaptata, continuoque in iisdem relicta, *varices*, imo & *oedemata pedum*, cumprimis recentia aut ſaltem non adeo mali moris reprimant.

Fig. 12. *Forfex valida*, alteraque cuſpide A retuſa instructa proponitur, qualis cum fructu ſaepe adhiberi ſolet, quando in pede unguis pollicis; carni cum dolore in latere eſt infixus, excidendus: ita enim cuſpis retuſa carnem jamjam valde dolentem, tam moleſte pungere nequit, quam ſi haec eſſet acuta. B B denotat extrema inferiora, quae loco manubrii ſunt, & quorum compreſſione forfex ſcindit; ſed ea rurſus poſtea ab elatere C diducuntur.

Digitized by Google

Fig. 13. Forcipis genus aliud, quod pro eodem uſu commendat & deſcribit GARENGEOT. Tom. II. *de inſtrum. chirurg. pag.* 242. hic ſiſtitur: cujus extrema ſuperiora A A concava ſunt, acutaque in apice, ſecantia vero in oris interioribus B B extrema inferiora, manubrium conſtituentia, quae compreſſa quoque, ut in praecedenti forfice, ope elateris C rurſus expanduntur.

Fig. 14. *Ocreas* repraeſentat ex PARAEO, easque apertas, pro pedibus puerorum praeter naturam curvis, praeſertim *varis & valgis* in ordinem redigendis.

Fig. 15. easdem *ocreas*, ſed ope trium uncinulorum & anſarum ſive annulorum, a b c, clauſas oſtendit, quibus ejusmodi pedes includuntur.

Fig. 16. Aliam machinam pedibus extremis curvis & praeſertim vel nimis introrſum vel extrorſum diſtortis, ad figuram naturalem coercendis deſtinatam, demonſtrat, ſecundum HILDANUM in *Cent.* VI. *obſ.* 89 & 90. A A, ſunt duae laminae ex corio rigido, vel laminis ferreis aut aeneis, prout pueri debiliores aut robuſtiores ſunt, magnitudini pedis adaptandae; B B corium molle, quo laminae connectuntur, ne facile cedant; C C funiculi, utrinque duo, quibus laminae circa pedes curvos conſtringuntur.

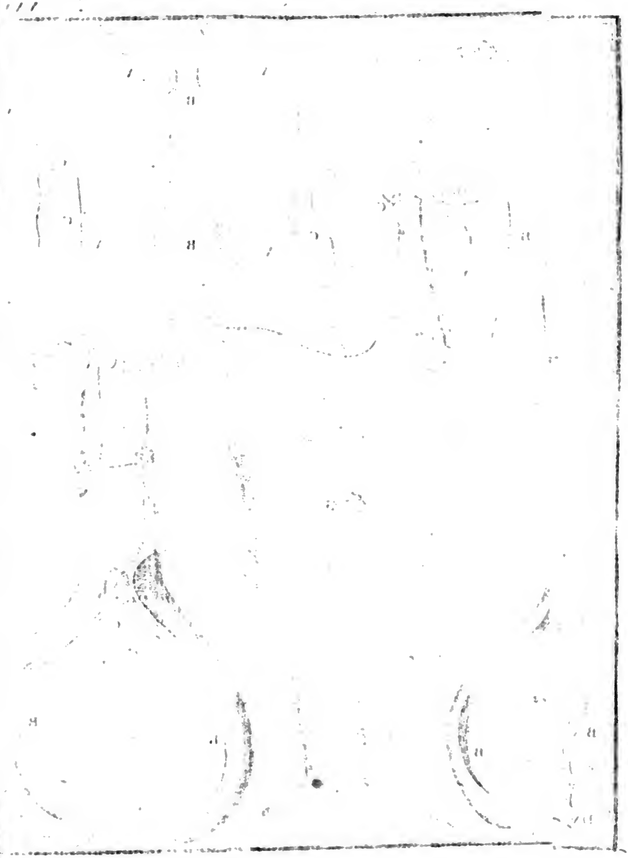
Fig. 17. deſignat, qua ratione infantum pedes curvi, & praeſertim tibiae ſive crura, machina hac fig. 16. ad reſtituendam figuram naturalem comprehendi queant; ubi litterae idem, quod in priori figura, denotant; ſed A interiorem laminam ſolum indicat, cum exterior hoc in ſitu videri nequeat.

Digitized by Google

CHIRURGIAE
PARS III.
DE
FASCIIS
ET
VINCTURIS CHIRURGICIS.

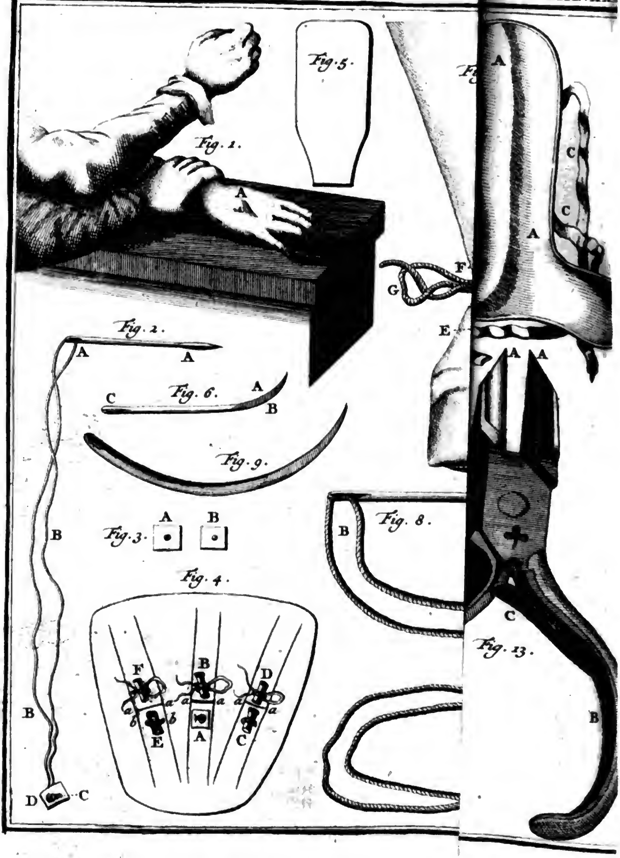
Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Tab. XX

Digitized by Google

CHIRURGIAE PARS III.

De faſciis & vincturis chirurgicis.

CAPUT I.

De faſciis & vincturis generatim.

I.

DE faſciis equidem tractationem aeque omnino utilem atque neceſſariam in arte ſalutari eſſe, ac ipſarum operationum chirurgicarum expoſitionem, non ſolum HIPPOCRATIS (*a*) & GALENI (*b*) aliorumque praeſtantiſſimorum Medicorum teſtimoniis, ſed cumprimis exinde luculenter patet, quia nulla propemodum inſtitui curatio chirurgica poteſt, quae vincturam atque faſcias haud poſtulet. Quantumvis enim provide ac diligenter res ſuas, quae ad curationem pertinent, reliquas chirurgus perficeret, tamen, ſi minus idoneam vincturam ſeu deligationem is adhiberet, parum certe vel nihil omnibus ſuis ſtudiis ſaepe proficeret: ſi praeſertim oſſa fracta aut luxata ad curandum proponerentur; ſi item nimia ſanguinis apud vulneratos profuſio incideret; ſi denique paullo gravior operatio ſive ſectio chirurgica facta eſſet, vel & membrum aliquod grandius amputatum. Et incidere profecto quidam caſus ſolent, cujusmodi nimirum oſſium *luxationes & fracturae ſunt*, ubi non tam in medicamentis, quam potius in adcurata partis adflictae vinctura poſita eſſe ſanitatis praeſidia deprehenduntur: dummodo id quod e ſede ſua motum erat, decenter prius fuerit repoſitum. Similiter *ſanguinis quandoque profuſiones nimias* nullo perinde remedio promtius, certius & commodius, quam exacta vulneris deligatione facta, conquieſcere, exploratum omnibus eſt, qui paullo curatius in vulneribus curandis aliisque curationibus chirurgicis ſunt verſati. Ut nihil nunc de eo dicam, *vincturarum decenter inſtituendarum promtitudinem atque elegantiam* jure merito in iis habendam eſſe chirurgi virtutibus, quae cum ad ſpectatorum benevolentiam, tum & vel maxime ad aegrotorum fiduciam, quae ad promovendam curationem valentiſſima eſſe ſolet, conciliandam egregie faciunt, quia hi potiſſimum chirurgi ſcientiam hac ex re dijudicare ſolent; dum ignari plerumque eas peſſime injiciunt (*c*). Quae cum ita ſint, operae utique pretium fecerimus, *Faſciarum uſus neceſſarius.*

(*a*) Lib. de Officina Medici. (*b*) Lib. de faſciis.
(*c*) Teſte GALENO, lib. de faſciis; ubi & praecipit, *ut, quod injicitur, celeriter, jucunde, promte & eleganter injiciatur.*

mus, ſicubi ea, quae ſtrictius ſupra pag. 32 & ſeq. de faſciis propoſita ſunt, paullo prolixius atque dilucidius hic expoſuerimus, ſingulatimque, qualis optime inſtitui in curationibus chirurgicis gravioribus ſingulis deligatio debeat, declaraverimus.

II.

Faſcia & vinctura quid ſit.

Faſciam itaque in ſcholis chirurgorum eſſe linamentum aliquod, quo ad deliganda varia corporis vitia utitur, quod quandoque ſtrophiolo mantilique quadrato haud abſimile, communiter autem longum atque anguſtum, quod cum in oſſibus luxatis & fractis, tum & in vulneribus ac pleriſque aliis humani corporis noxis externis curandis, ad ſplenia, emplaſtra, linamenta carpta, aliaque hujuſmodi continenda adhibentur, nemo facile ignoraverit. Ceterum obſervaſſe juvabit, *faſciarum* titulo ſpeciatim linamenta iſta deſignari, ſic ubi nondum ſunt corpori adplicatae; *vinculorum* autem ſeu *vincturarum*, ſi jam tum circum corpus injectae haereſcunt, vel re ipſa jam injiciuntur. Galli prius *une bande*; poſterius *bandage* appellant.

III.

Species faſciarum.

Differentia faſciarum varia eſt: quaedam enim 1) *communes* ſunt; aliae *ſingulares*, & ſingulari cuidam corporis parti velut propriae; ſimiliter 2) quaedam *ſimplices* ſunt, quaedam *compoſitae*. *Simplices* vocantur, quae ex unico tantum fruſto lineo, eodemque in partes plures nec fiſſo, nec cum aliis fruſtis aut habenulis conjunctae conſtant. Obſervatio circa eaſdem neceſſaria haec eſt, ut ex linteo, ſecundum filamentorum ductum ſive longitudinem disrupto vel diſſecto, fiant, circiterque binorum, trinorum, vel quaternorum plerumque digitorum amplitudinem habeant, pro vitii ſcilicet modo atque aegrae partis conditione. Solent autem faſciae ſimplices vel ab alterutro tantum, vel &, ab utroque extremo ſive capite convolvi, quemadmodum pro re nata chirurgus id vel commodiſſimum vel neceſſarium eſſe judicat. Iſtae *unius capitis faſciae* adpellantur, vid. Tab. II. fig. b; hae vero duorum capitum. vid. fig. c.

IV.

Vincturae per faſciam ſimplicem ſpecies.

Vincturam ſimplicem inſtituendi, ſeu quod idem eſt, *faſciam ſimplicem adplicandi ratio varia, potiſſimum tamen quadruplex eſt.* Namque *circularis* ſive *annularis* dici *vinctura* ſolet, ſi ſuperiores ductus accurate ſuper inferioribus fiunt. *Obtuſa* vel *aſcia* (gall. *Doloires*), ſi ductibus ſpiralibus faſcia vel adſcendit, vel deſcendit. *Repens* (gallice *Rempant*,) ſi rarioribus atque ab invicem remotioribus ductibus inſtitutis, faſcia circum partem adflictam injicitur. *Reflexa* denique vinctura adpellatur (gallice *Renverſée*,) ſi, prout in ſuris atque aliis partibus, variam craſſitiem habentibus neceſſarium eſſe ſolet, identidem faſcia invertitur ſive replicatur: quod ipſum tamen commodius demonſtrari coram, quam verbis explicari poteſt.

V.

Digitized by Google

V.

Vincturae compoſitae.

Faſciae aut *vincturae compoſitae* adpellantur, ſi vel variis admodum iisdemque magis artificioſis quam in prioribus ductibus inſtitutis, faſciae corpori adplicantur; ceu fieri quidem oportet ac ſolet in maxillae, claviculae patellaeque fracturis, aliisque laeſionibus quamplurimis; *vel ſi plura duobus capita habeant*, ex compluribus partibus ſive fruſtis conſutae, aut unum fruſtum in partes plures ſciſſum pro faſcia adhibeatur. Poſterioris generis illae faſciae ſunt, quae quatuor capitibus inſtructae ſunt, & vulgo *fundae* appellatae ſunt, aliaeque quas nos in Tab. II. litteris d, e, f, g, h deſignavimus; item *faſcia octodecim capitum*, quam aſcialem nonnulli vocant, & quae in fracturis cum vulnere adhiberi ſolita eſt, vid. Tab. IX. fig. 4. litt. BB, variaeque aliae. Ex his omnibus aliae capiti, aliae pectori, aliae abdomini, aliae denique brachiis atque cruribus deligandis aptae ſunt indeque ſubinde proprium aliquod nomen trahunt. *Aliis a ſimilitudine* cum rebus quibusdam nomen imponitur, ut ſcapha, ſtella, ſtapes, ſpica &c. *Reliquae ab uſu* praecipuo titulum aliquem ſortiuntur. Sed iſta quidem planius ex infra dicendis adparebunt.

VI.

Ex qua materia quemque in modum fieri faſciae debeant.

Materia ex qua faſciae parantur, *hodie utplurimum eſt linteum* (*a*). Sed ad linteum, ex quo apud nos fiunt, quod adtinet, fere ſequentes neceſſariae ſunt obſervationes: 1) Ante omnia *linteum* debet eſſe *purum* atque a quibusvis ſordibus liberum (*b*); partim decoris atque elegantiae cauſſa, partim ne quam forte noxam vulnus inde trahat: nam *non modo utilitati ſtudere debet Medicus*, ait Galenus, *ſed & munditiei & elegantiae* (*c*). Deinde 2) haud *novum* prorſus, ſed aliquantisper jam ab ipſo uſu detritum, mollitum atque laevigatum; ne ſcilicet duritie & aſperitate ſua graviter cutem irritet aut laedat, paulatimque cum pruritu atque inflammatione deterat; interim tamen non ſit nimis detritum, ne faſcia facile relaxetur aut omnino inter ligandum disrumpatur. Porro 3) idem *neque ex filis conſtet vel nimis tenuibus aut ſubtilibus, neque ex nimis craſſis:* ſiquidem alias aut rupturam faſcia minatur, aut ſaltem inſignem moleſtiam corpori adfert. Tum 4) *neque limbi aut fimbriae inſint aut eminentiae, neque, quantum fieri poteſt, ſuturae;* ne duriter cutis inde prematur, neque pruritu ac doloribus adfligatur. Si qua autem faſcia longior e pluribus fruſtis lintei neceſſario fuerit conficienda, operam dare convenit, ut quam pauciſſimis & ſubtiliſſimis ſuturis invicem committantur. Quam autem denique 5) *longitudinem* atque *latitudinem* habere faſcia unaquaevis debeat, dici in uni-

(*a*) Apud veteres etiam ex lana & membranis conſtabant, *Galen.* lib. de faſciis. Hodie tamen etiam quaedam ex panno xylino itemque ex corio conficiuntur.

(*b*) Hanc munditiem jam *Hippocratem* commendaſſe *Galenus* teſtatur principio libri de faſciis. (*c*) Ibidem.

Digitized by Google

univerſum non poteſt, ſed prudentis equidem chirurgi eſt, cum pro ipſius partis adflictae habitudine, longitudine & amplitudine tum & pro ceterarum rerum circumſtantium conditione quid in caſibus ſingulis facto opus ſit, definire; interim ne absque omni conſilio chirurgicae artis tirones hic relinquantur; id utique nos datum nobis exiſtimavimus eſſe, ut, quantum quidem ipſa rei indoles patitur, faſciarum praecipuarum omnium habitudinem & cumprimis longitudinem & latitudinem, prout utplurimum eſſe poteſt, diligenter deſcribere ſtudeamus.

VII.

Vincturae firmitas qualis eſſe debeat.

Circa faſciarum adplicationem ſeu vincturam quam ſolertiſſime providendum ſemper eſt, *ut neque nimis laxae, neque nimis arctae, ſed mediocriter firmae faſciae inhaereſcant.* Namque ubi juſto laxiores eaedem exiſtunt, parum plerumque aut nihil praecipue in oſſibus diffractis & item vehementioribus ſanguinis profuſionibus, proficiunt; ubi vero juſto arctiores ſunt, egregiis utplurimum doloribus, tumoribus atque inflammationi, quin & gangraenae aut cancro partes corporis vinctae exponuntur. Debet autem, num juſtam firmitatem ſuam faſciae habeant, nec ne, praeter explorationem per digitos interjectos, ex aegri hominis ſenſu ac doloribus potiſſimum dijudicari ac ſtatui. Si enim nihil omnino moleſtiae aut tumoris is perſentiſcit, *juſto laxior eſſe vinctura* merito cenſetur. Si gravioribus doloribus ac tumoribus idem exercetur, ſciendum eſt, faſcias *juſto ſtrictiores* atque arctiores exiſtere. Similiter, num juſtum in vinciendo modum chirurgus ſervaverit, nec ne, partium vincturae *propinquarum tumor ſignificat.* Ubi enim vel mane, vel ſub veſperam brachii praeſertim vel pedis partes extremae, una cum ſenſu acuti doloris, inſigniter & cum duritie quadam tument, venaeque ibi poſitae minus naturaliter turgent, indicium eſt, nimis firmam ac ſtrictam adhibitam eſſe vincturam. Sin nihil omnino tumet, ſi item digitum aliquem faſciis facile ſubmittere licet, ſciendum eſt, vincturam nimis eſſe laxam adeoque paullo fieri debere ſtrictiorem. Porro *ſi faſcia unius capitis praeſertim in manu vel pede quodam adhibetur*, neceſſarium utique eſt ad primam ejus partem rite firmandam, a binis vel ternis ductibus circularibus ſibi invicem ſuperinjectis vincturae principium facere, ne faſcia facile relaxetur. Quod ſi autem *binorum capitum faſcia imponitur*, initium vincturae a media faſciae parte ſemper eſt faciendum, partes autem utraeque ab utrisque manibus decenter circum aegrum corporis membrum ita ducendae, quemadmodus neceſſitas requirit; verum extrema tandem faſciae pars ante ſemper parum complicetur, quam fibula eidem injicitur; quo nempe firmius eadem inhaereſcat. Quidquid ſpleniorum atque faſciarum oſſibus luxatis aut fractis imponitur, id neutiquam debet eſſe ſiccum, ſed ſemper vel ex vino calido, vel ex vino aduſto, vel & oxycrato expreſſum. Sic enim & firmius faſciae haereſcunt, & aegrae partes roborantur, & inflam-

flammatio denique temperatur, vel praecavetur. Denique *ſi partes faſciis ſubjectae, ut quandoque contingit, nimium quantum pruriunt*, faſciis vel tantiſper reſolutis pars vel oxycrato ablui, vel fomentum ex oxycrato adhiberi, vel &, ubi minus tuto reſolvi faſciae poſſunt, eodem humore faſcias diligenter ac ſaepius humectare oportebit, donec pruritus ceſſat.

VIII.

Quoties autem cunque deligatio innovatur, quam ſolertiſſime providendum eſt, *ne ruditer abſtractis aut avulſis faſciis, graviter aegra pars offendatur.* Niſi enim cum adhibita moderatione maxima faſciae cum ſpleniis linamentisque, praeſertim ubi fortius adhaereſcunt, demuntur, periculum utique maximum eſt, ne oſſium inprimis fractorum, & item venarum grandiorum amputatarum vulnera denuo ſeſe aperiant, graviſſimasque cum ſanguinis profuſiones, tum his conjunctas alias noxas concitent. Simulatque igitur vel a ſanguine, vel a materia, quaſi a rebus glutinoſis, juſto firmius cuti adhaereſcere vinctura perſentiſcitur, neceſſarium utique videtur, vel vino, vel ſpiritu vini calido ipſam diligenter humectare, atque ſic paullatim emollire ac reſolvere. Similiter longe optimum quoque eſt, in quacunque deligationis innovatione providere, *ut requiſita pro vinctura nova ſemper ante inſtruantur* vel praeparentur, quam vinctura priſtina reſolvitur; ut protinus iterum contegi pars adflicta poſſit. Namque alias periculum eſt, ne vel frigus, vel aër parti vulneratae damnum aliquod inferat. *Vincturae innovatio quomodo fieri debeat.*

IX.

Tandem ad *vincturae uſum* quod attinet, varium utique & multiplicem eundem eſſe, ſupra jam tum (§. 1.) breviter atque generatim indicavimus. Ut autem luculentius id ipſum perſpiciatur, ad ſingularia nonnulla nunc jam erit deſcendendum. *Scilicet vincturae vel per ſe ad ſanitatem reſtituendam proficiunt*, itaque remediorum ſive auxiliorum vicem ſuſtinent; qualiter quidem fieri utplurimum in oſſibus fractis & luxatis, nec non in graviori ſanguinis profuſione ſolet: *vel medicamentis aliis circum partem aegram continendis inſerviunt.* Nonnunquam vincturae ad reprimendum *pedum tumorem* inſigniter proficiunt, indeque *expellentes*, Gallis *expulſives* communiter audiunt. Modus illarum talis eſt, ut pedes indecenter tumentes quam exactiſſime a faſciis incipiendo a parte inferiori ſenſimque ſurſum verſus continuo adſcendentibus ductibus, comprehendantur. (vid. Tab. III. fig. 1. litt. F.) Quanquam non ad pedes ſolum tumentes, ſed & *quandoque ad fiſtulas pro exprimenda materia* noxia faſciae hae expellentes adhibeantur. Similiter egregium quoque uſum vincturae praeſtant, *dum coërcendis reſtituendisque in poſituram naturalem membris curvis*, collo praeſertim ambulto, qua par eſt diligentia, adplicantur. Denique haud prorſus inſolitum eſt, faſcias vel vincturas *oris vulnerum directorum*, praeſertim in fronte, vertice *Uſus vincturarum.*

Digitized by Google

atque abdomine, in unum cogendis mirifice inſervire. (vid. Tab. XXXVII. fig. 2 & 3.) Cujus equidem generis faſciae medicis *unientes* communiter adpellari conſueverunt. Reliquos vincturarum uſus nunc jam praetermittimus; ſatis habentes, ſi deinceps circa vincturarum ſingularum explicationem, ipſos indicaverimus. *Dabimus autem hic operam, ut praecipuas faſciarum & vincturarum ſpecies*, quas ad oculum demonſtrare in ſcholis noſtris chirurgicis ſolemus, verbis nunc, quoad fieri poteſt, planiſſimis deſcribamus, ita fieri poſſe arbitror, ut, qui has probe intelligat aut calleat, reliquas, quae forte aliquando variis in laeſionibus aut vulneribus neceſſariae erunt, ad ſimilitudinem & imitationem harum haud adeo difficulter perficere queat. Quanquam ſciendum eſt, longe utique *promtius atque felicius ex experti chirurgi alicujus exemplis coram ſpectatis*, ſi praeſertim frequens harum rerum uſus acceſſerit, quam ex libris, decenter adplicandarum faſciarum artem hauriri. Ut proinde haud quaquam ſpernendum ſit Galeni conſilium iſtud, quo chirurgi juvenes monentur, atque excitantur, ut, ad adquirendam faſcias rite adhibendi promtitudinem, frequentiſſimam artis hujus exercitationem in hominibus ſanis inſtituant; id quod & in ſtatuis, cumprimis lineis, humanam formam prae ſe ferentibus, fieri commode poteſt. Et ſtatuae quidem humanae, pro adhibendis vinciendi artificiis, in eo veris hominibus praeſtant, quod pro arbitrio eaſdem mutilare atque ita vincturas, cujuscunque generis membris amputatis adhibendas, in ipſis demonſtrare licet; id quod in hominibus ſanis perfici apte nequit. Interim nos, quum de praecipuis vincturarum ſpeciebus tractare nunc ingredimur, id nobis datum exiſtimamus eſſe, ut primo loco *de vincturis capitis*, ſecundo de *colli*, tertio de *praecordiorum*, quarto de *abdominis*, quinto denique loco de *brachiorum* atque tandem de *crurum* vel *pedum vincturis* ſeorſim atque ordine exponamus.

CAPUT II.

De vincturis, quae in capite fiunt, & quidem

I. DE FASCIA TRIANGULARI CAPITIS.

Prima capitis faſcia triangularis dicta.

Veteres equidem chirurgos pro variis capitis noxis mirum quantum varias, easdemque multiplices faſcias propoſuiſſe, non tantum ex Galeni, ſed reliquorum etiam auctorum priſcorum monumentis intelligitur (a). Quandoquidem autem ipſi praeter omnem neceſſitatem amplificaſſe vinctura-

(a) Vid. Galenus de faſciis, itemque in Gesneri ſcriptoribus de chirurgia optimis, ubi ſeptuaginta diverſae faſciarum capitis ſpecies delineantur & deſcribuntur.

Digitized by Google

ſturarum numerum videbantur; ſane nihil abs re feciſſe Verducius & Clericus aliique recentiores cenſendi ſunt, quando, diſcentium commodo, rejectis quamplurimis obſoletis minusque aptis aut neceſſariis, non niſi pauciſſimas, ſed eas tamen faſcias propoſuerunt atque commendarunt, quae nullis non capitis noxis deligandis ſatis apta ſunt, imo ſufficiunt. Atque prima quidem ex his, quas, cum recentioribus commendo, *faſcia capitis triangularis* vocatur: ſiquidem illa vel e ſtrophiolo, vel quadrato mantili, vel e peculiari magno linteo quadrato, in modum trianguli complicato conficitur, atque poſito medio ſuper fronte, partes extremae eadem fere ratione circum caput firmantur, qua communiter alias circum idem, tempore praeſertim aeſtivo, quando ob aeſtum conſueta capitis veſtimenta deponimus, deligari ſtrophiola vulgo ſolent, vid. Tab. XXXVII. fig. 1. a a, b. Galli eandem *le Couvre Chef en triangle*, *capitium ſive tegumentum capitis triangulare*, nuncupant. Quam autem paratu facilis haec vinctura eſt, tam quoque varios multosque eadem uſus plerumque praeſtat. Neque enim ad vulnera tantum, ſed etiam ad quascunque alias propemodum capitis noxas, *quin ad oculorum morbos etiam*, ad medicamenta & ſplenia ipſis injecta continenda, cum profectu ipſam adhiberi, res ipſa loquitur. Quodſi forte nodus b circa occiput aegro moleſtus ſit, extrema ad frontem reduci, ibique aciculis firmari poſſunt.

II. DE CAPITIO MAGNO.

Altera, capitis faſcia, praecedenti major, gallice *le grand Couvre-Chef*, h. e. *magnum capitis tegumentum*, vel & *capitium magnum* adpellatur, fereque ſemper poſt factam vel trepanationem ſive terebrationem cranii vel & in ſupremi capitis vulneribus, tanquam faſcia ſive tegumentum caput magis contra frigus defendens, adplicatur. De utrisque, quas modo memoravimus, faſciis & quomodo injiciendae ſupra jam tum expoſuimus pag. 34, §. 67, atque Tab. III. fig. 1. litt. A quomodo capiti injecta ſe oſtendat, ſatis, ni fallor, indicavi. *Capitium magnum.*

III. DE FUNDIS SIVE FRONDALIBUS.

Tertia, eademque quatuor capitibus ſive habenis inſtructa, *funda* ſive *faſcia frondalis quatuor capitum ſive frondium* (vid. Tab. II. litt. d) denominatur. Longitudo ipſius ex mea ſententia ulnam Pariſinam, latitudo ſex vel & octo digitos comprehendat (*a*). Quidam nonniſi tres ulnae partes quartas, ſive tres pedes, longitudini ejusdem tribuunt, pro capitum forte diverſitate, vel pro diverſa eam applicandi ratione. Solet autem, pro continendis ſuper vulnere rebus ad deligationem neceſſariis, aeſtivo potiſſi- *Frondalis quatuor capitum.*

(*a*) Nonnulli eam pedis latitudine, imo adhuc ampliorem deſiderant.

Digitized by Google

tiſſimum ſive calidiſſimo tempore ipſa uſurpari: ſiquidem tum binae priores ac praeſertim ultima ſive major (*capitium* ſcilicet magnum) propter ipſam amplitudinem & gravitatem ſuam, in regionibus potiſſimum calidioribus, vix ac ne vix quidem adhiberi citra inſignem aegri hominis moleſtiam poſſunt, maxime ſi ita paretur ac injiciatur, ut a nonnullis delineatur (*a*). Utraeque faſciae frondalis partes extremae ita debent findi, ut non niſi media illius pars ad unius vel binarum circiter palmarum transverſarum latitudinem indiviſa permaneat. (*vid. Tab.* II. *fig. d.*) Si ad vincturam vulneris, exempli cauſſa in ſupremo capite inflicti, veniendum eſt, fundae hujus ſive faſciae pars media atque integra ſuper ſplenium injicitur ibique manu miniſtri, ne decidat, firmatur: deinde bina capita poſteriora ſubter mento ſic ducuntur, ut vel ibidem nodo jungantur, ſicut in Tab. III. fig. 1. videre eſt, vel ſi faſcia longior, ab hac parte ad cervicem redeant ibidemque per nodum aliquem committantur vel aciculis firmentur (*b*): bina vero capita priora ſub occipitio connectuntur, vel ſi faſcia longior, capita ejus ſive frondes ita adducuntur, ut inibi invicem permutata ad figuram litterae X ſe invicem ſuperſcandant, ac deinde vel ſuper aures ad frontem, vel ſub mentum etiam revertantur ibidemque in nodum conſtringantur.

IV. FASCIA SEX CAPITIBUS.

Faſcia ſex capitum. Nonnulli in eundem finem faſciam adhibent *in ſex frondes ſive capita fiſſam*, quae longitudinem habeat trium pedum & unius circiter pedis, vel quatuordecim pollicum latitudinem, ut totum caput comprehendere & includere valeat. Idea aliqua ejus fieri poteſt ex Tab. XXXVII. fig. 19. ſi modo foramina abeſſe fingamus. Hujus medium quando ea uti volumus, vertici imponitur & a miniſtro continetur: deinceps capita media ſub mento vid. fig. 2. Tab. 37, a a a, anteriora ſub occipitio, b, & poſteriora in fronte c c c, nodo conſtringuntur d, ſicuti hic capita ad occipitium ducta, b, aut ſi placet, aciculis in latere, ubi deſinunt, firmantur. Nonnulli eam adhuc ampliorem eſſe volunt, atque capita alio ordine, incipiendo a poſterioribus, connectenda eſſe docent; ſed hoc mihi perinde videtur. Quando bene applicata eſt, egregie quoque res vulneri ſuperimpoſitas, ne decidant, firmat, nec facile decidit, adeoque uſus ejus non eſt contemnendus. Ceterum quod obiter hic obſervatum velim, *ut quotiescunque nos hac in de faſciis tractatione de ulnis mentionem aliquam injicimus*, ſemper *ulnas Pariſinis uſitatas*, *intelligamus*; quae quatuor circiter pedum longitudinem habent; utpote mercatoribus plerisque omni-

(*a*) Vid. Bass. de faſciis Tab. VI. fig. 5.

(*b*) Quia in faſciis pro capite nodi in cervice vel occipitio, quando aegri decumbere aut dormire volunt, ipſis moleſti ſunt, extrema quando frontem attingere nequeunt, rectius, ubi deſinunt, aciculis vel ſutura firmantur.

Digitized by Google

omnibus ubique notas, pro evitanda nimirum, quae hoc in negotio ex Germanorum aliorumque populorum ulnis diverſis ſuboriri poterat, confuſione aut errore.

V. FASCIA UNIENS.

Quartam capitis faſciam *unientem* itemque *incarnantem* medicorum filii ab ejusdem uſu nuncupant. Longitudo ejus binas ulnas, latitudo binos pollices adaequat: media pars ad tres quatuorve digitos latos linea recta fiſſa eſt: (*vid. Tab.* II. *fig. f.*) ex partibus extremis ſingulis glomera conficiuntur. Uſus praecipuus in eo conſiſtit, ut cum *frontis aut verticis*, ſicut in Tab. 37. fig. 3 & 4. a a, tum ceterarum quoque corporis partium *vulnera oblonga* atque ad lineam inflicta, cumprimis etiam *ſuperciliorum*, (ubi vero faſcia anguſtior ſit) per eandem comprehendantur. Vincturae modus eſt hujusmodi. Medicamentis balſamicis, emplaſtris glutinoſis, & item juxta utramque vulneris partem ſplenio anguſto rite adhibitis, faſciae pars fiſſa, b, prope plagam ſic deponitur, ut, habena altera c, circum caput ducta, & cum capitulo ſuo per fiſſuram illam trajecta, habenam utramque d d firmiter adſtringere atque ita vulneris labia quam exactiſſime invicem conjungere liceat. Porro capita faſciarum utraque, binis manibus comprehenſa, permutatis ſemper invicem, in figura 3. ſuper fronte, atque occipite habenis, in figura vero 4 ſub mento e & vertice, quoad faſciae longitudo permittit, gnaviter circum caput aegrum involvuntur. Oram habenae utriusque extimam, ubi deſinit aliquantisper implicatam fibula ſeu acus, vel & quandoque ſutura quaedam firmat. Quod ipſum equidem artificium in plerisque omnibus hujus generis deligationibus perpetuum eſſe, obiter hic ruiſus admonemus. *Si qua autem forte longior plaga eſt*, quam ut his modis decenter invicem jungi ejusdem labia queant, haud abs re fuerit, qua parte commodum videtur, denuo faſciam ita findere, ut iterum transmitti habena alterutra atque ſic ad juſtam firmitatem conſtringere & faſciam & vulnus liceat. Siquidem eo facto, non vulneris tantum glutinatio, ſed cicatricis quoque elegantia inſigniter promovetur. Opus vero eſt, ut per plures dies, ſex ſcilicet vel octo, imo & diutius, ſi nihil vetat, faſcia haec relinquatur & non ſolvatur, niſi aliud quid id exigat; ita tanto melius & promtius vulnus glutinabitur.

Faſcia uniens capitis.

VI. AD FRONTIS VENAE SECTIONEM.

Quae poſt factam *in fronte venae ſectionem* adhiberi a chirurgis ſolet, faſcia, trium ulnarum longitudinem binorumque circiter digitorum latitudinem comprehendit. Caput ſive glomus unicum eſt, ratio autem deligationis gemina: quarum altera quidem *diſcriminis*; altera *ſcaphae* titulo inſignitur.

Faſcia ad venae ſectionem in fronte.

 Diſ-

Digitized by Google

1. Diſcrimen. DISCRIMEN ut fiat, ſequentia facienda ſunt. Faſcia per ſiniſtrae manus pollicem ſuper ſplenio vulneri injecto, vid. fig. 5. a, ſic detinetur, ut principium ejus ad pedis circiter longitudinem a fronte ſuper faciem propendeat. Eo facto, faſciae pars altera cum capitulo ſuo ſemel, circulari ductu, b b, a fronte circum tempora & occiput volvitur, donec ad principium a redeat. Tum pars illa propendens retrorſum verſus ſuper frontem, verticem & ſuturam ſagittalem, c, ad usque occipitium adducitur, & ſequenti ductu circulari ibidem firmatur; reliqua autem faſciae pars univerſa, ductibus circularibus continuis, b b, atque ſibi invicem ſemper ſuperinjectis, circum caput volvitur finisque tandem, ubi deſinit, diligenter, prout ſupra indicavimus, per adhibitam aciculam vel ſuturam firmatur.

2. Scapha. DISCRIMEN inter & SCAPHAM ea differentia eſt, ut, qui principio in hoc fiunt, ductus non ſint circulares circa tempora, ut in diſcrimine, ſed obliqui, a fronte inter aurem & verticem fig. 6. a, b, ad occiput & inde per latus oppoſitum ſub aure b, ad principium: tunc pars dependens in ſiniſtro latere c oblique inter verticem & aurem ita reflectitur, ut utrinque in anteriori ſcilicet & poſteriori capitis parte in quendam quaſi angulum coarctati, hisdemque comprehenſa capitis ſupremi pars quandam *quaſi ſcapham* a, b, c, repraeſentet. Atque ſecundum hanc ſcaphae figuram aliquo ductus continuantur, & per circularem circa tempora & occipitium faſcia tandem finitur; ubi finis acicula vel ſutura affigitur.

VII. FASCIA NODOSA PRO TEMPORIBUS.

Faſcia ad arteriotomiam. Sexta capitis faſcia, *nodoſa* propter multos, qui fiunt, nodos, itemque *ſtellaris*, aut *ſolaris*, a quibusdam dicta, apud Gallos autem le *ſolaire*, ob qualemcunque cum ſtella vel ſole ſimilitudinem cognominata, utilisſima eſt vinctura (*a*), quae ad temporum arterias, vel arteriotomia, vel & improviſa vulneratione quadam conciſas, vinciendas ſanguinisque profuſionem cohibendam adhiberi optimo plerumque cum ſucceſſu ſolet. Faſcia hic neceſſaria ſit quinque vel ſex ulnas longa duosque digitos lata, atque in duo capita convoluta. Vinctura vero ſequentem in modum inſtituitur. Vulnus triplici fere ſplenio ſatis craſſo, altero ex altero ſemper majori, contegitur. Supra partem temporum integram vulnerique oppoſitam media faſciae pars ſic imponitur, ut, altera ejusdem habena ſive caput circum frontem, (vid. Tab. 37. fig. 7. a, altera circum occiput ducta, b, utraeque ſuper parte adflicta, c, concurrant. Eo facto, ita invicem in nodum quaſi committuntur vel intorquentur, ut altera infra mentum, d, deſcendat, altera vero ſupra caput ſive verticem, e, adſcendat, utraeque autem denuo ſuper temporibus integris in dextro latere,

(*a*) Miror propterea, quod a nonnullis recentioribus omittatur.

Digitized by Google

tere, (quod hac in figura videri nequit) ad ſe invicem accedant. Namque hic, poſt factam commiſſuram novam, eadem ratione ſibi invicem innectuntur atque intorquentur, ut modo in latere ſiniſtro, ad litt. c, factum erat, ac deinde altera faſciae habena cum glomere ſuo rurſus circum frontem, a, altera circum occiput, b, usque dum ad ſplenia vulneri impoſita c, iterum redeant, ducuntur: ubi denuo mutantur & altera ſurſum, altera deorſum d, e, reflectuntur. Atque id ipſum in utrisque temporibus toties repetitur, quoties id facere ipſius faſciae longitudo permittit, partesque tandem extremae ſuturis obfirmantur.

VIII. VINCTURA POST GLANDULAM PAROTIDEM EXSECTAM.

Idem fere vincturae genus in partium quoque proximarum vulneribus, glandulisque ſalivalibus ſub auribus exſectis, levi admodum mutatione facta, ad ſupprimendum ſanguinem, ab exſciſſis praeſertim ſub aure glandulis ſalivalibus, tam parotidibus quam maxillaribus, ſcirrhum habentibus, juſto vehementius prorumpentem, adhiberi cum profectu poſſe, ego non ſolum ſaepius ſum expertus, ſed quivis jam, ut opinor, haud adeo difficulter intelliget. Nam ejusmodi in caſu, poſtquam vulneri rite medicamentis ſanguinem cohibentibus, linamentis multis & ſpleniis craſſis proſpectum eſt, vincturae initium facio, ſicut modo dictum eſt, poſt arteriotomiam; (vid. fig. 8. a b c d e) ſed deinde, poſtquam primariam hanc circumvolutionem feci, ſaepius ductus illos, qui per verticem & infra mentum ducuntur, d e, repeto, quam in priori factum eſt, rarius vero illos, qui frontem & occipitium cingunt; verum in aſcenſu & deſcenſu capitum in latere laeſo capita haec faſciae non tam in temporibus, quam potius ſub aure, in loco ſcilicet vulnerato, f, ſuper ſpleniis huic impoſitis, muto, ibique frequenter nodos illos ſive contortiones faſciae facio, ut ſic linamenta & ſplenia vaſa ſanguinem vehementer fundentia fortius contineant atque comprimant, eumque ſic tandem certius ac valentius cohibeant. Fines vero faſciae & ubi hae decuſſatim excurrunt, ne facile cedant aut cadant, ſuturis necto. Hanc vincturam tunc excogitare coactus ſum, cum glandulas praedictas ſcirrho corruptas primum exſcindere ſuſcepi, eamque utiliſſimam deprehendi: atque vincturae hae *nodoſae*, ob nodorum copiam, qui hic fiunt, merito & optime appellari ſolent. *Ad parotides excisas.*

IX. CAPITALIS REFLEXA PRO HYDROCEPHALO.

Faſcia capitalis reflexa (capeline de la tete Gallis) *hydrocephalo* vinciendo inprimis deſtinata, longitudine ulnas ſex, latitudine binos digitos complet, inque bina glomera involvitur. Vinctura ſic fere inſtituitur. Media *Capitalis reflexa pro hydrocephalo.*

faſciae

faſciae parte occipiti adplicata, unus alterve ductus circularis, utroque glomere ſe invicem & in fronte & in occipitio decuſſante circum caput injicitur. Deinde altero glomere ſuper verticem ſive ſuturam ſagittalem ad frontem reflexo, vid. fig. 9. a, alterum, ductu circulari, b e, continuato, ſuper fronte cum primo committitur. Qua equidem commiſſura facta, primum glomus oblique retro occipitium verſus c d, ad latus prioris, a, reflectitur; alterum autem coepta via circulari, b c, promovetur; primum vero rurſus ab e ad f, inde a litt. g, ad h ducitur, altero circularem ſuam viam continuante. Atque haec ad usque faſciae finem quam diligentiſſime ſic continuantur, donec univerſum caput a faſcia hinc inde ſemper reflexa omnino contectum firmiterque comprehenſum ſit, ubi circa finem pro obliquis illis ductibus c d, e f, g h, firmandis primum iterum per ſagittalem ſuturam, a, ducitur atque ab altero circulari glomere, b c, obſirmatur. Nonnulli hoc vinculum etiam *ad capitis dolores* commendant. In gravi vero hydrocephalo parum auxilii inde ſperandum eſſe jam Nuckius notavit Exper. Chirurg. XVII.

X. OCULUS SIMPLEX.

Oculus ſimplex. Venimus nunc ad illas capitis faſcias, quae oculis praeſertim ſunt deſtinatae. Harum duplex admodum ſpecies eſt. Prima, *oculus ſimplex*, itemque *monoculus*, rectius *monophthalmus*; altera, *oculus duplex* adpellatur. Oculus simplex, ſi quantitatem ſpectaveris, longitudine binas cum dimidia, vel ternas etiam ulnas, latitudine binos tresve digitos transverſos; pro diverſa aegrorum ſtatura adaequet; ſi ad uſum reſpexeris, in quibuscunque oculi alterutrius aut palpebrae curationibus ad continenda medicamenta proficit. Denique ad vincturam faciendam ſequentes neceſſariae ſunt obſervationes. Principium faſciae, quippe unico tantum glomere comprehenſae, occipiti adplicatur. Hinc faſcia circum caput & aurem lateris laeſi oblique ſic ducitur, ut, contecto cum ſupra datis medicamentis & ſpleniis oculo, vid. fig. 10. litt. a a, oblique ſuper frontem, b, ad usque principium ſuum redeat. Ternis circiter hunc in modum inſtitutis ductibus circularibus obliquis, circum tempora, occiput & frontem, c c c, reliquum faſciae, quoties longitudo ejus permittit, ductibus circularibus involvitur, tandemque per adhibitam aciculam, ubi deſinit, rite firmatur. *Unus oculus etiam ſtrophiolo ſive muccinio mundo*, ea ratione, ut fig. 11. indicatum eſt, deligari commode poteſt.

XI. OCULUS DUPLEX.

Oculus duplex. Binis oculis vinciendis faſcia, *oculus duplex* chirurgis vocata, inſervit. Hujus longitudo ulnas tres, latitudo binos circiter vel ternos digitos comprehendit. *Adplicandi modus duplex eſt*, ideoque vel in ſimplicem vel & in dupli-

duplicem glomerem faſcia convolvitur. 1. *Si ſimplex tantum glomer eſt*, *1. Capite ſimplici.* faſciae principium in occipite, fere ut in praecedenti, detinetur. Hinc juxta aurem (vid. fig 12.) a, atque oculum b, oblique ad frontem dextri lateris, c, a fronte vero ad principium faſcia revertitur. Tum ab occipite ad frontem, d, ipſa adſcendit, indeque ſuper oculum alterum, e, ſic deſcendit, ut primum ductum transverſim ſive decuſſatim ſupra naſum, ad litterae x ſimilitudinem, velut interſecet; atque inde ad occiput f, ad principium redeat. Quibus equidem circuitibus ſimiliter triplicatis, reliqua faſciae pars ductibus circularibus circum caput, frontem ſcilicet atque tempora g g g faciendis inſumitur, tandemque quando deſinit, firmatur. 2. *Ubi vero binos glomeres faſcia continet*, *2. Capite duplici.* tum occipitis parti inferiori media ejus pars ſic adaptatur, ut glomeres viis contrariis juxta aures & ſuper oculos ſimul, (vid. fig. 12. a, b, f, e,) ad frontem, ubi ſupra naſum in litterae x figuram ſe invicem decuſſant, indeque glomeribus permutatis, ſuper tempora a, c, ad principium ſuum, ſub occipitio ſcilicet redeunt, ubi capita iterum, facta decuſſatione, permutantur, atque hinc ſimili prorſus, ut modo dictum eſt, ratione denuo per aures, oculos & frontem reducuntur. Denique hiſce ductibus ſimiliter triplicatis, quidquid faſciae reliquum eſt, quo firmius vinctura inhaereſcat, ductibus circularibus g g g circum caput injicitur (*a*). Ceterum obſervaſſe juvabit, poſſe quoque in quamplurimis oculorum curationibus, ubi uterque etiam oculus deligandus ſtrophiolum fig. 11. ſat feliciter adhiberi, ſi modo ſuper utrumque oculum injicitur, & vel nodo circa occiput probe firmatur, vel mutatis circa occiput capitibus, aciculis circa aures vel tempora fines affigantur.

XII. FUNDA PRO NASO.

Deligandis naribus funda ſive *faſcia* quaedam *frondalis*, *quatuor habenis ſeu capitibus* *Faſcia ad naſum.* instructa, ulnam longa binosque vel tres digitos lata, communiter inſervit. Pars extrema utraque ſic fiſſa eſt, ut nonniſi quoad binos circiter digitos habenae in medio cohaereant; inter medias autem fiſſuras foraminulum aliquod exiſtat, in quod immitti apex naſi, pro majori vincturae firmitate, valeat. conf. fig. 13. a. Uſus faſciae hujus proprius ſitus eſt in eo, ut oſſibus naſi fractis (*b*) vel naribus ab inflammatione, aut vulnere infeſtatis, vel & ab exciſo polypo, aut inſtituta perforatione narium coalitarum, graviter adfectis, commode adplicari

(*a*) Harum faſciarum pro oculo applicandi ratio longe alia, ſed obſcurior & intricata magis a GALENO traditur, libro de faſciis jam citato, itemque ab aliis.

(*b*) Veteres pro naſo fracto faſciam quam *accipitrem* aliamque, quam *foſſam Amyntae* appellarunt, excogitarunt & deſcripſerunt: verum his oſſa naſi ex ſede magis exturbata quam confirmata ſunt, indeque factum eſſe videtur, quod HIPPOCRATES jam lib. de fractur. a faſciis hic abſtineri ſuaſerit, nam emplaſtra ſaepe ſufficiunt ad oſſa reſtituta continenda.

& contineri medicamenta ac ſplenia, una cum rebus ceteris ad ſanationem pertinentibus, queant. Vinctura ſequentibus regulis comprehenditur. Faſcia media naribus ſic adaptatur, ut habenae ſuperiores, b b, utrinque deflexae inque cervicem adductae ibidemque decuſſatae transverſim abhinc circum frontem, c c, protrahantur, inibique vel in nodum aliquem d, cogantur, vel per adhibitas aciculas mitrae adjungantur; inferiores autem, e e, paullulum juxta nares ſuper genas & tempora, f, elevatae, ſimili prorſus, ac ſuperiores, ratione, circum caput & frontem, g g, injiciantur. Ceterum generatim obſervari hic meretur, *in faſciis quatuor capitibus donatis ſuperiores habenas nunquam non deorſum verſus*, inferiores vero ſurſum circa partem vicinam ducendas eſſe, ita ut juxta partem laeſam decuſſatim ſe invicem ſuperſcandant e e, ita firmius & accuratius partes comprehendunt.

XIII. CAPISTRUM SIMPLEX.

Capiſtrum ſimplex. Quam inferiori maxillae in alterutro latere aut diffractae, aut luxatae injicere chirurgi vulgo con..everunt faſciam, ea proprio nomine *capiſtrum ſimplex* adpellatur. Longitudo ejus quatuor fere ulnas, latitudo binos circiter vel tres digitos adaequet, & in unum caput ſit glomeratum. Solet autem ſequentem fere in modum ipſa adplicari. Maxilla in ſedem ſuam decenter reſtituta & emplaſtro quodam glutinoſo, itemque ſi lubet, lamella quadam ex charta ſatis craſſa, (vid. Tab. VIII. fig. 9.) vitiatae parti adaptata, ſed ante tamen lino octuplici veſtita vinoque aduſto calido humectata, (quae lamella tamen etiam omitti poteſt,) decenter, & quemadmodum ſupra commendatum eſt, (vid. pag. 191.) contegitur. Eo facto, faſciae principium occipiti adplicatur, factisque binis ductibus circum frontem circularibus (conf. fig. 14. a b) firmatur. Tum ſequens faſciae pars juxta lateris adflicti tempora, quod ſiniſtrum hic eſſe fingimus, b, per defixam fibulam ſive aciculam gnaviter firmatur inflexaque ibidem faſcia deorſum ſuper genam ſiniſtram c, & ſub mentum, d, ducitur; hinc ſuper genam & tempora lateris ſani per verticem, e, ad latus adflictum, b c d, reducitur. Quibus equidem circuitibus triplicatis, a gutture ad cervicem habena promovetur, inde vero infra aurem ſuper maxillam laeſam & mentum anterius, f, g, comprehenſoque deinceps mento ſuper alterum hujus maxillae latus & ſub auricula in eandem occipitis partem reducitur, atque hic circulus ſuper mentum adhuc ſemel iteratur. Denique reliqua faſciae pars, ſi quae ſupereſt ab occipite primo ad frontem ducitur, atque ductibus circum frontem atque caput circularibus, a b, impenditur. Tandem, ut ne facile vinctura haec per ſe reſolvatur, neceſſarium eſt, eas partes, quae decuſſatim temporibus & maxillae impoſitae ſunt, per fibulas aut ſuturas injectas utrinque confirmare. Similiter autem haec, quae ad vinciendam *maxillae fracturam* propoſuimus, in ejusdem *luxationibus* deligandis quoque perquam idonea ſunt.

XIV.

Digitized by Google

XIV. CAPISTRUM DUPLEX.

Si utrinque fracta eſſe maxilla deprehenditur, ea reſtituta, vinculum, *quod capiſtrum duplex* appellatur, quod eſt faſcia, ſex ulnarum longitudinem atque binorum ternorumve digitorum latitudinem habens inque binos glomeres involuta, ſecundum has fere leges circum caput injicitur. Ante omnia quidquid fractum atque ſede ſua motum eſt, decenter reponitur confeſtimque emplaſtro idoneo, vel etiam ſimul, ut quidam volunt, (quod tamen neceſſarium non eſt, *ferula ſive lamina ex charta craſſa*, ad figuram maxillae accommodata eademque linteo multiplici veſtita, & denique ad recipiendum mentum anterius medio loco perforata comprehenditur. (*vid. Tab.* VIII. *fig.* 10.) Ferula haec miniſtro cuidam ſuſtinenda commendatur, faſcia vero media mento ſubmittitur indeque per utramque malam & tempora, (vid. fig. 15. a b) ſuper verticem c, ita promovetur, ut mutatis in vertice capitibus, viis contrariis habenae ſub mentum, ubi inchoatum erat, rurſus deſcendant atque hunc in modum ternis vicibus eant redeantque. Mox eaedem, mutatis denuo capitibus, a vertice ad cervicem, a cervice vero, facta ibidem decuſſatione, circum maxillam & mentum anterius, d e, ubi in mento denuo permutantur, atque hinc rurſus in cervicem producuntur. Denique a cervice tranſitus fit ad frontem factisque ductibus circularibus circum frontem, tempora & occipitium, b f f, continuis, non tantum circa partes extremas; ſed & ſuper vertice ac temporibus quam exactiſſime fieri poteſt, per aciculas defixas vel ſuturas vinctura firmatur. Interim nihil omnino obſtat quo minus *pro eodem ſcopo utiliter hic adhiberi quoque capiſtrum ſimplex valeat.* *Capiſtrum duplex.*

XV. FUNDA AD MAXILLAS.

Imo vero in chirurgis haud deſunt, qui pro capiſtro utroque fundam ſive *faſciam* aliquam *quatuor capitibus* inſtructam, longitudine ulnam quadantenus ſuperantem, latitudine vero quatuor vel ſex digitos adaequantem ac in medio foraminulo pertuſam, tanquam longe ſimpliciorem, ſatis tamen commodam adhibent. (*vid. Tab.* 3 . *fig* 16.) Namque hi, repoſitis atque involucro convenienti comprehenſis maxillis, mentum in foramen, quod in medio hujus faſciae eſt, a, immittunt, vid. fig. 17. a, eoque facto, faſciae habenas ſuperiores, perinde ſcilicet, ac de frondali naſi modo praecepimus (§. XII.) in cervicem atque hinc, facta ibidem decuſſatione & capitum mutatione, in frontem utrinque c c, adducunt nodoque, d, firmant; inferiores autem e, per malas f, ſurſum verſus ſuper caput protrahunt atque vel ibidem per nodum g, vel aciculas, in mitra defixas, diligenter firmant; vel hinc etiam, ſi faſcia ſatis longa, ſubter mentum retrahunt ibique nodo obfirmant. *Faſcia 4. capitum ad maxillas.*

XVI. FASCIA PRO LABRIS.

Faſcia labris apta.

Labris cum *leporinis*, tum alias quoque *vulneratis*, Medici *frondalem* etiam quandam, *quatuor capitibus* vel habenis inſtructam faſciam, qualis fere pro naſi vitiis ſupra §. XII. deſcripta eſt, ſed non niſi pollicem lata, pro medicamentis & ſpleniis ſuper impoſitis continendis adhibere cum profectu ſolent. Simulatque nimirum labia leporina decenter inciſa atque deinceps & fibulis, & vinculis, & emplaſtris denique glutinoſis comprehenſa ſunt, faſcia ſic injicitur, ut medium ejus, quod integrum hic eſſe debet, a (vid. fig. 18.) labro, ſed habenae ſuperiores b b, primo ad cervicem, deinde vero ſuper ſinciput e adducantur, inibique vel nodo firmentur, vel aciculis mitrae adjungantur; inferiores autem d d, ſuper genas e circum occiput, indeque antrorſum frontem verſus reductae, quibus locis deſinunt, eadem ratione rite firmentur. Non ſum equidem neſcius, a quibusdam chirurgis *faſciam* aliquam *unientem*, (Tab. II. fig. f.) ulnae longitudine uniusque digiti latitudine praeditam, mediaque parte ſecundum longitudinem ad binos circiter digitos perforatam, ſimili propemodum ratione, ut ſupra de *uniente ad frontem* indicavimus, (vid. Tab. 37. fig. 3.) labris leporinis adplicari, verum id faſciae genus non modo minus hic commodum, ſed & ob cauſſas ſatis manifeſtas, dum aciculas nimis premit, fere ſemper noxium atque alienum exiſtere, & uſus & ratio docuerunt.

XVII. LARVA AD FACIEM.

Faſcia ſeu larva ad faciem univerſam.

Si qua forte facies univerſa vel a pulvere pyrio incenſo, vel & a quacunque alia cauſſa graviter combuſta eſt, *larvae quaedam* formari ex linteo, cum foraminibus, utrique oculo, naribus atque ori adcommodatis ſolent; quae remediis contra ambuſta decenter humectatae ſuper faciem, fomentis vel unguentis inunctam, ea ratione imponuntur, quam in ambuſtae faciei curatione ſupra explicavimus (*vid. Pars I. pag.* 329.) Atque ut firmius larva haec inhaereſcat, ſex ut plurimum funiculi ſive frondes eidem adjuncti, diligenter circum caput conſtringuntur, & nodis circa occipitium firmantur. (*vid. Tab.* 37. *fig.* 19.) Prodeſſe etiam poteſt *in phlegmone & eryſipelate faciei*, pro remediis ſuper ea continendis.

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT III.

De vincturis, quae in collo fiunt.

I. FASCIA DIVIDENS PRO COLLO.

INter faſcias, circum collum adhiberi ſolitas, primam utique conſiderationem meretur *faſcia* pro capite erecto ſervando, *dividens* dicta (*a*), quae longitudine ulnas ſex, latitudine binos vel tres digitos adaequat, & in duo capita ſit convoluta, quaeque potiſſimum in collo, praeſertim anteriori combuſto, ideo injici conſuevit, ne qua facile propter contractam ab ambuſtione cutem, indecenter paullatim illud figuretur & antrorſum detorqueatur. Circa vincturam hanc rite inſtituendam ſequentes neceſſariae ſunt obſervationes. Parti ambuſtae remediis & faſciis circularibus proſpectae, faſciae illius majoris pars media ſuper frontem adplicatur; binisque circum caput factis ductibus circularibus, (vid. Tab. 37. fig. 20. a a) caput ejus alterum ſubter dextram, b, altera ſubter ſiniſtram axillam c, transmittitur (*b*) & circulares circa pectus ductus duo, d d, pro capite bene erigendo fiant; quidquid autem circum caput involutum eſt, quam exactiſſime per aciculas, ubi ſe invicem circa occipitium decuſſant; (vid. fig. 21. litt. a) vel in aegri mitra defixas, firmatur. His confectis glomeres utrique ad cervicem rurſus procedunt, indeque ad ſimilitudinem litterae x prius decuſſati denuo ad frontem, a fronte autem rurſus ad cervicem, hinc iterum decuſſati ſubter axillas, ad cervicem rurſus atque frontem, diligenter ſubinde in poſituram naturalem adducto capite, tranſeunt. Quidquid tum faſciae reliquum eſt, ex eo ductus aliquot circulares circum frontem & occiput inſtitui poſſunt; vinctura vero haec tamdiu in corpore relinquitur, aut ſi laxa eſt, renovatur, dum nullum diſtorſionis periculum reliquum eſſe perſentiſcitur. Nonnulli eam quoque *in muſculorum capitis debilitate puerorum*, quando caput erectum ſervare non poſſunt, commendant, donec majus robur acquiſiverint. *Faſcia dividens.*

II.

Altera vincturarum collo vinciendo deſtinatarum, ſpecies medicamentis atque hujus generis aliis rebus, poſt venae ſectionem, ambuſtionem, vel & poſt quamcunque operationem chirurgicam adhibitam, collo adplicandis inſeruit, indeque *continens colli* apud chirurgos adpellari ſuevit. *Faſcia continens colli.*

 Fere

(*a*) Quia, dum impedit, ne caput ad pectus accreſcat, ea a ſe invicem dividit.

(*b*) Notandum hic eſt, quod quoties faſciae per alas ducuntur, ſplenium prius craſſum unicuique ſubmittendum ſit; quia alias facile cutis hic a faſciis deteritur, & moleſti dolores inde aegris concitantur.

Digitized by Google

Fere duplex autem hic vulgo adhiberi faſcia ſolet; quarum altera ulnae unius, altera ulnae unius ac dimidiae longitudinem habeat; haec ſive poſterior trium digitorum, iſta vero unius pollicis ſeu binorum digitorum latitudinem comprehendat. Vincturae modus hic eſt. Medicamentis ac ſpleniis decenter ad collum adhibitis, faſcia brevior transverſa ſuper capite ſive vertice ſic deponitur, ut aequales habenae ad humeros utrinque dependeant, vid. fig. 22. a a. Tum faſcia altera eademque longior, ductibus circularibus circum collum, b b, inibique poſita medicamenta & ſplenia, nec non habenas utrinque dependentes, a a, ſed modice tamen adſtrictis, ne ſpirandi difficultas ſit, quamdiu durat, circumducitur, atque diligenter tandem acicula firmatur. Denique prioris faſciae, a a, capita propendentia utraque, ſurſum verſus ſuper alterius faſciae ductus circulares reflexa, quemadmodum litt. c, indicatur, per adhibitas fibulas juxta aures confirmantur; ne qua forte faſcia, circum collum injecta deſcendere valeat. Sed ſi verum fateri licet, faſcia haec minor a c, parum habet utilitatis; quia faſcia circularis hic, ut uſu didici, propter eminentes humeros cedere aut cadere vix poteſt.

III. VINCTURA AD TRACHEOTOMIAM.

Faſcia ad tracheotomiam.

Praeter binas modo explicatas colli vincturas, tertia quoque identidem a chirurgis in eodem adhiberi, & poſt factam quidem *trachotomiam*, ſolet. Fere ſequens autem illius eſt ratio. Operatione decenter confecta, tubuloque idoneo in arteriam aſperam conciſam immiſſo, communis eademque ſimplex faſcia quaedam, longitudine duorum pedum & latitudine duorum pollicum, quoad partem mediam perforata, una cum emplaſtro ſplenioque, itidem perforatis, quantum fieri poteſt, commodiſſime circum collum ducitur, & utraque extrema in cervice nodo blande conſtringuntur. *Vel adhiberi poteſt faſcia longitudine trium pedum*, latitudine duorum pollicum, in unum caput convoluta, hac ratione Principium cervici imponitur: deinde fiant duo ductus circulares circa collum; ſed quoties ſuper fiſtulam, quae in trachea haeret, ducitur modico foraminulo perforatur, ut aër per hoc libere in pulmones ingredi & egredi queat; finis vero in cervice vel latere colli, ubi definit, acicula jungitur. Hujusmodi faſcia haud prius reſolvitur, quam ad ſanitatem aeger ſpectaverit. Noxis etenim ſatis mitigatis, tubulus recipitur, plaga vero, ſupra datis emplaſtris glutinantibus, cum balſamo vulnerario, per injectam faſciam *aliquam unientem*, (*vid. Tab.* II. *fig. f.*), qua longitudinem ulnae, qua latitudinem autem binis circiter digitis aequalem, perinde, ut in frontis (vid. Tab. 37. fig. 3. a) & reliquis plagis oblongis fieri ſolet, gnaviter comprehenditur, donec rurſus glutinata ſit.

CAPUT

CAPUT IV.

De vincturis, quae circum praecordia fiunt.

SECT. I.

De vincturis, quae jugulo ſive claviculae diffractae aut luxatae adhibentur.

I. DE CAPITALI REFLEXA.

Duplex inprimis in clavicula ſive jugulo fracto, pro diverſa ſcilicet fracturae vel a ſterno, vel ab humeri oſſe diſtantia, claviculae adhiberi vinctura conſuevit. *Prope ſternum etenim ſi diffracta eſt*, deligationis inſtrumentum commodiſſimum exiſtere *faſcia capitalis reflexa*, (gallice *une capeline*) ſex ulnas longa, tres autem quatuorve digitos lata, inque geminum glomerem involuta ſolet. Vinctura poſt repoſitam claviculam, vel eo modo, quem ſupra deſcripſimus, (*pag.* 193. §. 4.) vel & ſecundum leges ſubſequentes perficitur. Foveae, ſupra atque infra claviculam conſpicuae, ſpleniis anguſtis primum implentur. Spleniis utriſque ferulae ſive laminae chartaceae craſſiores quoque anguſtae unius circiter pollicis, ſecundum claviculae longitudinem ſuperimponuntur. Tum ſupra binas laminas iſtas tertia eademque exigua, quo loco fractura eſt, injicitur, exactiſſimeque per impoſitum ſplenium quadratum & item laminam ex craſſiſſima charta (*vid. Tab.* VIII. *fig.* 12.) contegitur, ut ſcilicet in neutram partem denuo elabi clavicula valeat. His rite confectis, miniſter aliquis, quidquid ſupra os hoc datum eſt, per admotam manum continere jubetur. Faſcia autem media humero aegro transverſa, qui ſiniſter hic fingitur, vid fig. 23. a, ſic imponitur, ut glomere, qui antrorſum verſus ſpectat, oblique praecordiis adplicato, b, glomer in dorſo poſitus oblique inter ſcapulas ad ſani lateris axillam c, deſcendat. Cui quidem ſubmiſſus paullatim ad praecordia transverſim is procedit, d, ſuperataque habena priori, ſubter axilla, claviculae fractae propinqua, e, verſus dorſum retrocedit. Namque tam habena anterior, ſuper ductum alterius habenae circularem itemque ſuper humerum laeſum f, reflexa, in dorſo per ſuperinjectam habenam eandem in circulum circa thoracem progredientem comprehenditur, antequam, denuo reflexa, ad praecordia redeat. Idem illud habenam alteram circumducendi, alteram ſuper humerum & claviculam reflectendi, & utramque tandem, quoties ipſae concurrunt,

Vinctura claviculae prope ſternum fractae.

Digitized by Google

currunt, invicem committendi negotium ad usque faſciae finem ita continuatur, ut laminae chartaceae, una cum ſubjectis ſpleniis, probe contegantur atque ſuper oſſe fracto bene firmentur. Denique ubi extrema deſinunt, aciculis reliquae faſciae probe jungantur, & brachium in mitella ſuſpendatur. (vid. Tab. 38. fig. 17. c c) Quandoquidem vero difficulter admodum hac ratione ſola contineri clavicula hoc modo fracta ſolet, ſed a pondere brachii partes repoſitae facile a ſe invicem divelluntur, operae profecto pretium chirurgus fecerit, ſi praeter vincturam primam, alteram quoque, quae humeros retrahit & quaſi ſuſpendit, inſtituerit. Id ipſum qua ratione per faſciam, ſtellatam dictam, fieri debeat, breviter nunc explicabimus.

II. FASCIA STELLATA.

Faſcia ſtellata. Nempe faſcia quaedam ſimplex, unico glomere comprehenſa, quatuor vel quinque ulnas longa & digitos tres lata, ſub axilla, integrae claviculae propinqua, ſubmiſſo prius ſplenio, applicatur, vid. fig. 24. a, & oblique in dorſo inter ſcapulas ad axillam ſive ſupremum humerum fractae claviculae propinquam b, aſcendat, eademque ſuſcepta, ſuper humeri partem anticam deſcendat, hinc autem ſub axilla aegra, c, redeat, & per dorſum oblique inter ſcapulas denuo transverſim ad axillam ſupremam priorem d, iterum ſuſcipiendam aſcendat, ſic ut hi ductus in medio dorſo ad litterae x, ſimilitudinem, e, ſe invicem decuſſent. Hae circumvolutiones aliquoties ita & ad usque faſciae finem continuantur, ut vinculum humeris injectum binorum annulorum, per angulos verticales ſeu vertices contrarios & continuos cohaerentium (∞) figuram exhibeat, humerumque claviculae fractae proximum, ne qua forte denuo ſedem ſuam fragmenta relinquant, fortiter retrorſum verſus contineat. Sicubi vero ſucceſſu temporis, quemadmodum fieri plerumque ſolet, paullatim vinculum iſtud ſeſe remittit, neceſſarium utique videtur, poſt alterum vel tertium quemque diem ſi opus, ſed brachio tamen interim miniſtro cuidam valido ad retro continendum commiſſo, decenter vincturam iſtam innovare; homini autem aegro, *ut idem brachium, nunquam non mitellae ſive habenae, ex collo ſuſpenſae*, Galli *ſuſpenſoire*, vulgo *ſuſpenſorium* vocant, *immiſſum* geſtet, imperare. vid. Tab. XXXVIII. fig. 17. Haec *faſcia ſtellata*, Gallis *Etoilée*, ob qualemcunque figuram, quam in dorſo exhibet, appellari conſuevit. Inchoari etiam poteſt ſuper ſcapula ad d, duci inde per e & c ad b, inde reduci per e & a ad d, atque ſic ad finem continuari. Ceterum loco faſciae hujus hoc in malo utiliter quoque machinam *Tab.* VIII. *fig.* 13. propoſitam adhiberi poſſe, ſupra jam tum indicavimus (vid. pag. 193. §. V.)

III.

Digitized by Google

III. SPICA SIMPLEX PRO CLAVICULA.

Si prope humerum fracta eſt clavicula, longe commodiſſimum eſſe illud vincturae genus ſolet, *quod ſpica ſimplex. ob qualemcunque cum ſpica ſimilitudinem, vel etiam geranium* medicis ab HIPPOCRATIS jam tempore vocatur (*a*), quodque his fere modis ex faſcia communi, *quinque ulnas longa*, & tres digitos lata inque unicum glomerem convoluta, perficitur. Fragmentis debita ratione repoſitis ac, ut ante dictum eſt, firmatis, faſciae principium axillae oppoſitae, interjecto prius ſplenio, ſubmiſſum, adminiſtro alicui continendum traditur. (vid. Tab. 37. fig. 25. a) Tum ſequens faſciae pars oblique ſuper praecordia b, ipſamque claviculam fractam c, ſic adducitur, ut ſuper ſcapulae acronicum retrorſum deſcendat, ſuſceptaque axilla aegrae parti contigua, per anteriorem partem d, ad poſteriorem ita reflectatur, ut ſuper axilla ad figuram litterae x, priorem ductum ſupraſcandat, c, ſuperataque ſic axilla iſta, quae vitium habet, oblique ſuper dorſum ad principium, ſub axilla contraria poſitum, a, deſcendat. Hiſce ductibus tripliciter inſtitutis, reliqua faſciae pars vel ſecundum eosdem tractus ad finem usque continuatur, vel aliquoties circum humeri, fracturae propinqui, articulum involvitur, tandemque acicularum vel ſuturae ſubſidio rite firmatur, & *brachium in mitellam*, ut §. II. diximus, *immittitur*, ne pondere ſuo os repoſitum e ſede ſua facile rurſus exturbet. Interim ſub ipſa faſciae adplicatione provideri ſemper a chirurgo debet, ut quam exactiſſime partem diffractam vinctura hac comprehendat inque juſta poſitura contineat, aeger vero poſtea brachium quam maxime quietum ſervet, cumque in finem nonnulli illud circum praecordia vel eadem vel peculiari quadam faſcia per ductus circulares ſive ſpirales firmant ſive alligant. *Spicae ſimplicis modus I.*

Alii vincturam ſic inſtituunt. Vinciendi principium itidem ſub axilla, aegrae parti adverſa, fig. 25. a, faciunt: mox autem faſciam oblique per dorſum ſuper humerum, claviculae fractae proximum, quin & ipſam claviculam vitiatam, c, adducunt, ut, ſuſcepta axilla proxima ſuperatoque humero, denuo faſciam ſuper fracturam c, in decuſſim cum priori ductu, & inde per praecordia b, oblique ad axillam oppoſitam, ſeu vincturae principium, a, promoveant. Firmato hunc in modum faſciae principio, tot ductus, priori ſimiles, fiunt, quot illorum fieri per ipſam faſciae longitudinem poſſunt. Denique pars extrema itidem circa humerum, vel ubi alias deſinit, figitur. Utrumque vincturae modum in hac fractura & luxatione ſatis valentem atque aptum eſſe, res ipſa loquitur; *ſed prodeſt tamen etiam in humero luxato*, imo & in collo humeri fracto. *Modus II.*

(*a*) Vid. GALEN. de faſciis.

IV. SPICA SIMPLEX CUM FASCIA DUORUM CAPITUM.

Modus III. Vinctura haec etiam fieri poteſt faſcia ejusmodi, aut paullo adhuc longiori in duo capita conglomerata, ſequenti ratione. Faſciae medium ſub axilla ſana fig. 25. a, injicitur, hinc anteriori capite per praecordia, b, poſteriori oblique per dorſum ad humerum laeſum c, progredimur, ubi mutatis capitibus, alterum a parte axillae anteriori, alterum a poſteriori, ſub alam ejus, d, deſcendunt, ubi iterum mutantur, & ad ſupremum hunc humerum, e, rurſus aſcendunt, ubi denuo decuſſantur, & alterum a poſteriori, alterum ab anteriori thoracis parte, oblique ſub alam dextram & ſanam deſcendunt: & poſtquam ibi rurſus permutata ſunt, ſecundum normam primi hujus circuitus, quamdiu faſcia durat, continuatur, atque opera adhibetur, ut clavicula fracta his ductibus probe involvatur ac firmetur. Brachium vero deinde in mitellam conjiciatur, ceteraque, quae §. III. monuimus, probe obſerventur.

Modus IV. Denique alter modus pro ſpica hac faſcia duorum capitum perficienda talis eſt. Medium faſciae applicetur mox ſub ala lateris aegri, fig. 25. d, inde utroque capite ad ſupremum humerum, e, eſt aſcendendum, ibique capita non ſolum, facta prius decuſſatione, ſunt permutanda & probe conſtringenda, ſed ea etiam oblique per praecordia, b, & dorſum ad alam dextram, a, promovenda, ubi rurſus permutanda atque per eandem viam ad humerum laeſum, c c, reducenda. Hic denuo decuſſanda & rite adſtringenda atque hinc ſub alam ſiniſtram, d, rurſus deſcendendum, ubi circuitus hujus initium factum erat. Secundum hunc tractum reliqui continuantur, donec pars fracta bene contecta ac firmata eſt, atque faſcia finita. Nonnulli ex recentioribus cum veteribus (*a*) certum ductum circa brachium inferius ad modum habenae ſive mitellae faciunt, ut hoc brachium ſuſtentetur; ſed quia hac ratione brachium potius claviculam deorſum trahit, dum fracta clavicula brachium ſuſtentare cogitur, *peculiarem potius mitellam* circa collum & ſanum humerum firmandam praeſtare cenſeo, ſicut fig. 17. Tab. 38. indicatur.

V. G O U E I M O D U S.

Capitalis reflexa ad claviculam Gouei. Diverſa quidem ab his, quas modo deſcripſimus, ſed aeque tamen commoda atque elegans, quin imo praeſtantior forte adhuc vincturae ratio videtur, quam ad claviculas quomodocunque fractas, *faſcia* quadam *capitali reflexa*, ſex admodum ulnas longa, tres digitos lata, inque binos glomeres coacta, adhibendam Goueyus (*b*), chirurgus gallus, jam ſaepius laudatus, commendavit. Fere ſequentibus autem regulis ipſa com-

(*a*) Vid. Galenus de faſciis.

(*b*) Vid. Ei. *chirurgia vera* (*chirurgie veritable*) pag. 108.

Digitized by Google

comprehenditur. Faſciae parte media ſub axilla, claviculae vitiatae proxima, poſita, (vid. rurſus fig. 25. litt. d,) bini glomeres circum humerum probe ita injiciuntur, ut in ſummo humero e lineis in litterae x, ſimilitudinem, ſive decuſſatim poſitis, alter ſuper praecordia, b, ſuper dorſum vero alter ſub axillam adverſam a, procedant, ſicut modo diximus. Hinc, glomeribus invicem permutatis, habenae ductu quodam circulari circum corpus promotae, glomeribus ſub axilla, fracturae propinqua, denuo permutatis, ſurſum verſus ſuper humero, eadem, ut antea, ratione, trajiciuntur, donec ad principium redeant. Tum enim glomer poſticus antrorſum verſus ſuper humerum ſic injicitur, ut habena ab antico glomere, qui ductibus circularibus perpetuis circum praecordia dorſumque involvitur, comprehenſa, (vid. fig. 23. a, b,) indeque retrorſum verſus reflexa, f, habenam circumeuntem denuo in dorſo excipiat; eodem ſcilicet modo, quem antea jam tum propoſuimus (§. 1. hujus capitis) atque hoc tam diu ita continuatur, donec faſciae finis ſit. Sed ne quis tamen forſan ignoret, quibus rationibus inductus modo laudatus auctor hanc deligandi rationem ceteris aptiorem judicaverit, haud abs re nos fecerimus, ſicubi ejusdem uſum, ex Gouei ſententia breviter explicuerimus. Nempe dum vincturae principium axillam, vitio proximam, mox arcte excipit, protinus in ſedem ſuam priſtinam clavicula diffracta, miroque brachii pondere diſtracta, reponitur, ſive compellitur. Deinde ſimulatque faſcia, transverſim ſuper humero poſita ſuper fracturae locum & praecordia oblique ad axillam oppoſitam procedit, fragmentum claviculae juxta ſternum, quod ſurſum verſus ſemper excitari a fractura ſolet, quam commodiſſime in ſedem propriam deprimitur. Ut proinde ſtatim poſt adhibitos binos tantummodo ductus ſive circuitus clavicula diffracta poſituram naturalem hic recipiat. Ceterum ad *ſcapulas quoque diffractas vinciendas* hoc vincturae genus vincturis communibus reliquis praeferendum eſſe, idem Goueus exiſtimat.

VI. FASCIA PRO CLAVICULA LUXATA.

Ad claviculas luxatas ſimilem fere ac ad diffractas vincturam adhibendam eſſe, noxae ſimilitudo declarat. Simulatque nimirum os hoc ſede ſua motum, decenter repoſitum eſt, (vid. ſupra pag. 243. §. VI.) ſplenium aliquod, ſpiritu vini madidum, ſuper id imponitur. Deinde, ſi pars, ſterno propinqua, diſtorta fuit, faſcia *capitalis reflexa*, modo ſupra expoſito, (§. I. vel V) adhibetur. Et introrſum quidem ſi depreſſa clavicula fuit, altera ſimul finctura, ibidem (§. I.) *ſtellatae* nomine propoſita, facienda eſt; pro humeris ſcilicet retrorſum continendis, clavicula autem extrorſum detinenda. Ubi vero extrorſum verſus luxata fuit clavicula, ſpleniis lineis craſſioribus ſupra poſitis gnaviter deprimere ipſam convenit. Porro ſi juxta ſcapulam prolapſa fuit clavicula, tum vinctura, quae

Vinctura claviculae luxatae.

ſpica ſimplex vocatur (§. 3 aut 4.) vel etiam Gouei faſcia §. V. deſcripta, loco illarum rectiſſime adhiberi poterit. Denique ſi utraque clavicula violenter dimota eſt, *a ſpica duplici* petere ſanitatis praeſidium oportebit. Quod ipſum equidem ſecundum quasnam regulas fieri debeat, mox ad humeri ac ſcapulae luxationem explicabimus. Interim haec neceſſaria hic eſſe obſervatio videtur, ut in ejusmodi caſibus, ubi his in partibus oſſa vel fracta vel luxata fuerunt, nunquam non brachium mantili ſive mitellae, tanquam anſae ſive habenae, de collo ſuſpenſae, immiſſum geſtetur, ne facile e ſede ſua dimoveantur, donec vitium ſanatum eſt.

S E C T. II.

De vinctura, quae humero & ſcapulae adhibetur.

VII. SPICA SIMPLEX.

Vinctura ad humerum luxatum. *Ad os humeri luxatum*, poſtquam id decenter repoſitum eſt, (*vid. ſupra pag.* 245. *cap.* VII.) rite deligandum, *ſpica ſimplex* adcommodata inprimis eſſe videtur: (*Sect.* I. §. 3, 4 vel 5.) dummodo vel pila quaedam, vel faſcia convoluta ſub ala prius deponitur, quam vinctura inſtituitur; ne qua facile denuo ipſum os prolabatur. Vincturae ſequens fere modus eſt. Primo ſplenium aliquod, pedis longitudinem atque manus amplitudinem habens, utrinque vero ad usque partem mediam in duas habenas fiſſum, ita ut quatuor hoc ipſo capita acquirat, (vid. Tab. II. fig 18.) atque vel ex vini ſpiritu calido, vel vino, vel oxycrato expreſſum alae ſive axillae ita ſubjicitur, ut media eademque integra pars glomerem ſubmiſſum, quatuor autem ſplenii capita ſurſum verſus adducta humerum comprehendant. Deinde *ſpica ſimplex*, ſicut ſupra §. 3, 4 vel 5. deſcripta eſt, adhibetur, ſed ſplenio tamen quadrato & craſſo ad axillam haud vitiatam prius adplicato, ut ſupra jam monuimus, ne ſcilicet cutis ibidem ab adſtricta faſcia offendatur. Similiter *ſi os humeri prope caput in ſuo collo fractum eſt*; tum itidem ad vincturam inſtituendam hae ſpicae aptae atque commodae eſſe poſſunt: quia hic vulgaris oſſa fracta deligandi ratio vix ſuccedit.

VIII. SPICA DUPLEX.

Spica duplex. *Si utrumque humeri os luxatum eſt*, valentiſſimum eſſe id vincturae genus ſolet, quod *ſpicam duplicem* medici nuncupant. Hujus autem ſequens ratio eſt. Alis utrisque pila ſive linamentum in pilae formam contortum, una cum ſplenio convenienti, ut modo dixi, ſubjicitur. Eo facto faſcia ſeptem vel octo ulnas longa, & tres quatuorve digitos lata inque bina capita convoluta, ſub alterutram axillam, verbi gratia, ad d, Tab. XXXVII. fig. 25.

fig. 25. media ſic adplicatur, ut bina capita, decuſſatim humero ſuſcepto, e, transverſim ab eodem, & alter quidem ſuper praecordia, b, alter ſuper dorſum ad alam oppoſitam d, procedant. Hinc viis contrariis ſuper humerum hunc habenae eadem ratione, ut in altero humero, injiciuntur, ut lineis in formam litterae x, aut crucis poſitis, oblique rurſus ad vincturae principium d, revertantur (*a*). Tum idem negotium juxta eandem viam utrinque iterum atque tertio repetitur; reliqua autem faſciae pars vel circum pectus, vel circum humeros volvitur, & ubi deſinit, aciculis firmatur. Neque vero ad humeri oſſa luxata ſolum, ſed etiam *ad ſcapulas*, imo etiam *ad claviculas utrasque, juxta humerum ſimul fractas*, quin & ubicunque ubi humeros utroſque ſimul deligari, propter quascunque rationes, oportet, inſigniter ſpica duplex proficit.

IX. VINCTURAE PRO SCAPULIS FRACTIS.

Quando ſcapula fracta decenter repoſita eſt, ſpleniisque & ferulis e charta craſſiſſima, ut ſupra pag. 194. §. VII. docuimus, munita eſt, triplici fere ratione deligatio fieri poteſt; nam 1. vel modo deſcripta *ſpica duplex* adhibetur; vel 2. *capitalis reflexa*, capite IV. §. I vel V. relata, injicitur; vel etiam 3. *Stellatam* §. II. eodem capite traditam, quam Galli *etoilée* appellant, & quae hucusque quam maxime uſitata in hoc vitio fuit, applicare poſſumus, obſervando probe, ut ſcapulae & quae his ſuperinjecta ſunt ſplenia atque ferulae diligenter comprehendantur. Ita etiam hanc & ſpicam duplicem, quando utraque ſcapula ſimul diffracta eſt, ſatis commode adhiberi poſſe, quivis harum rerum haud omnino imperitus facile intelliget: quia utraque ſcapula una eademque ratione ab eis contegitur atque ſatis arcte comprehenditur.

Explicatio Tabulae trigeſimae ſeptimae.

Fig. 1. oſtendit tegumentum capitis ſive *capitium triangulare*, Gallorum *Couvre chef en triangle*; a a a pars media fronti, vertici & occipiti impoſita, b anguli circa occipitium conjuncti.

Fig. 2. exhibet, quomodo *faſcia ſex capitibus* caput apte deligari queat, a a a ſunt capita media, quae ſub mento nodo conjunguntur; b, eſt alterum ex capitibus anterioribus, quod cum ſocio ſuo circa occiput circumductum, & in latere circa aurem firmatum eſt; c c, ſunt capita poſteriora, quae ab occipite ad frontem ducta, ibique nodo d, conjuncta ſunt; e e, medium hujus faſciae caput amplectens.

Fig. 3. *faſciam unientem frontis* demonſtrat; a, pars vulneris directi in fronte; b, fora-

(*a*) Hi ductus integri conſpici poſſunt in Tab. XXXVIII. fig. 4. litt. a, b, c, d, e, f.

Digitized by Google

b, foramen longitudinale in faſcia, vulneri impoſitum, per quod pars altera faſciae c, trajecta eſt; d d utraque capita faſciae, quibus contractis vulnus quoque contrahitur, & per circulos circa caput factos ita retinetur.

Fig. 4. Eadem indicat in vulnere directo circa verticem.

Fig. 5. Faſcia, quam *diſcrimen* vocant, repraeſentatur: a, locum ubi inchoatur, b b, ductus circulares circa caput; c vero, partem faſciae a fronte ad occiput reflexam indicant.

Fig. 6. Faſcia oſtenditur, quam *Scapham* appellant: a demonſtrat, ubi vincturae fit initium; b b, ductum primum, qui oblique fit circum caput; c principium faſciae, quae ad ſiniſtram partem occipitis reflectitur, & ad figuram ſcaphae conficiendam concurrit; a d d, ductum circularem, quo faſcia finitur.

Fig. 7. Exhibetur *faſcia nodoſa* itemque *ſolaris* dicta, pro arteriotomia temporum; a b, primum ductum indicant, qui duobus capitibus faſciae circa latus capitis ſanum fit ad tempora c; qua littera ſimul, ubi & quomodo nodi fiant ſuper vulnere arteriae, oſtenditur; d, e, ductum alterum, quo ſub mento & ſuper verticem ad oppoſita tempora progredimur, ibique ſimilem, ut ad litt. c, nodum perficimus.

Fig. 8. litterae a, b, c, d, e eadem ſignificant; f autem locum, ubi nodus fieri debet poſt glandulam ſalivalem exſectam.

Fig. 9. *Capitalem* ad hydrocephalum, Gallis *la Capeline*, refert, & quidem, a, partem faſciae per medium caput reflexam; b c ductum circularem circa caput; d e f g h, ductus reflexos reliquos, qui caput complectuntur.

Fig. 10. Repraeſentatur faſcia *Monoculus* a quibusdam dicta, pro unico ſcilicet oculo deligando: a a, ductum primum indicant, qui ab occipite per aurem & genam ſuper oculum ſiniſtrum ducitur, & inde per b, ad principium in occipite revertitur; c c c vero, ductum circularem circa tempora, quo finitur.

Fig. 11. Indigitatur, quomodo *unus oculus* ſtrophiolo, muccinio aut mappula, ſingulari modo complicata, commode deligari queat.

Fig. 12. qua ratione *oculus uterque* deligandus ſit, ſignificat: nimirum faſcia ab occipite per viam a b c ſuper oculum ſiniſtrum ad occiput ducitur, atque inde per d e f ſuper dextrum oculum ad occiput revertitur; g g g vero ductus circulares ſunt, qui circa finem ſuper oculum utrumque conficiuntur.

Fig. 13. quo pacto faſcia frondali ſive funda *naſus ſit deligandus*, oſtendit, & quidem, a, medium faſciae quod naſum comprehendit; b b frondes ſive capita ſuperiora, quae per occipitium & tempora, c c, ad frontem ducuntur, atque in hujus medio d nodo conſtringuntur; e e, f f, g g, idem de capitibus inferioribus demonſtrant.

Fig. 14.

Digitized by Google

Fig. 14. *Capiſtrum ſimplex* exhibet: & quidem, a, b, ductus circulares circa caput, quibus faſcia inchoatur; b, locum, ubi faſcia acicula firmatur & deinde per viam c d e, circa malas, mentum & verticem aliquoties volvitur; f g, ductum, qui a cervice ſuper maxillam inferiorem ducitur.

Fig. 15. *Capiſtrum duplex* denotat: Haec vinctura fit faſcia duplici capite, cujus medium ſub mento injicitur & utrinque per viam a, b, ad verticem c ducitur, idque aliquoties: inde ad cervicem & ab hac per maxillam d, e, ubi juxta, e, capita decuſſantur; hinc rurſus ad cervicem & occiput & ab hoc denique per tempora & frontem f f b.

Fig. 16. *Fundum quatuor capitibus pro mento demonſtrat*, & quidem, a, foramen, quod pro mento ſuſcipiendo in ejus medio eſt; b b b b, quatuor illius frondes.

Fig. 17. Aliquo modo repraeſentat, qua ratione *haec funda mentum & maxillam ſuſcipiat* atque ſuis frondibus deinde circa caput firmetur.

Fig. 18. Modum oſtendit, quo *funda labro ſuperiori in variis ejus vitiis* ſit injicienda: a, medium integrum; b b, capita ſuperiora, quae ad litt. c conjunguntur; d d capita inferiora, quae per genas e e ſurſum & ad occipitium ducuntur, atque in fronte quoque firmantur.

Fig. 19. Faſcia, quam *Larvam faciei* appellant, indicatur: a, b, eſt ipſa larva, quae faciem comprehendit, & quae ſex ſuis capitibus c c c, d d d, in poſteriori capitis parte conſtringitur.

Fig. 20. *Faſcia dividens*, quomodo a parte anteriori ſe repraeſentet, indigitatur. a a, ſunt circulares ductus caput cingentes, quibus inchoatur; b, ductus, qui ſub dextra & c qui ſub ſiniſtra ala ad dorſum tranſit, ubi capita mutantur & circulares circa praecordia efficiunt, d d.

Fig. 21. *Eandem faſciam dividentem* a parte corporis poſteriori proponit; a, locum ubi ad litterae x, ſimilitudinem capita ſe decuſſant; b c, ductus, qui ſub alis tranſeunt, d d, circulares, qui thoracem ambiunt, & in dorſo decuſſantur.

Fig. 22. Siſtit *capitalem reflexam*, pro clavicula fracta & luxata, *Gallis la Capeline;* quae faſcia duobus capitibus injicitur. a, b, primum ductum capitis anterioris viſui offert, c d e vero circulares ductus, quos alterum ſive poſterius caput conficit, atque reflexos f, g, h, tam in anteriori quam poſteriori thoracis parte includit & firmat.

Fig. 23. *Faſciam ſtellatam* claviculae & ſcapulae famulantem proponit. Sub ala, a, inchoari poteſt, & a, b, ejus primum ductum indicat; unde per axillae anteriora, ſub ala c, reducitur, & inde per humerum, d, ad principium, a, redit; e, denotat ejus decuſſationes, quas ſtellas referre non pauci ſibi imaginantur, eique inde nomen dederunt. Inchoari etiam poteſt vel ad b, vel ad c, vel ad d, ubicunque libuerit, ſervatis modo iisdem ductibus.

Fig. 24.

Digitized by Google

Fig. 24. *Spicam ſimplicem* oſtendit pro laeſa axilla ſiniſtra. Ductus hujus incipiunt ſub ala ſana, a, aſcendunt per viam b & c, faſcia deinde reflectitur ſub ala d, inde ſurgit rurſus ad e, & hinc per dorſum ad principium redit, atque hos ductus aliquoties repetit. Alii modi ſpicam ſimplicem applicandi ſupra cap. IV. §. 3 & 4. deſcribuntur.

SECT. III.

De vincturis, quae circum praecordia & mammas fiunt.

X. FASCIA POST MAMMAM RESECTAM.

Faſcia ad mammam reſectam.

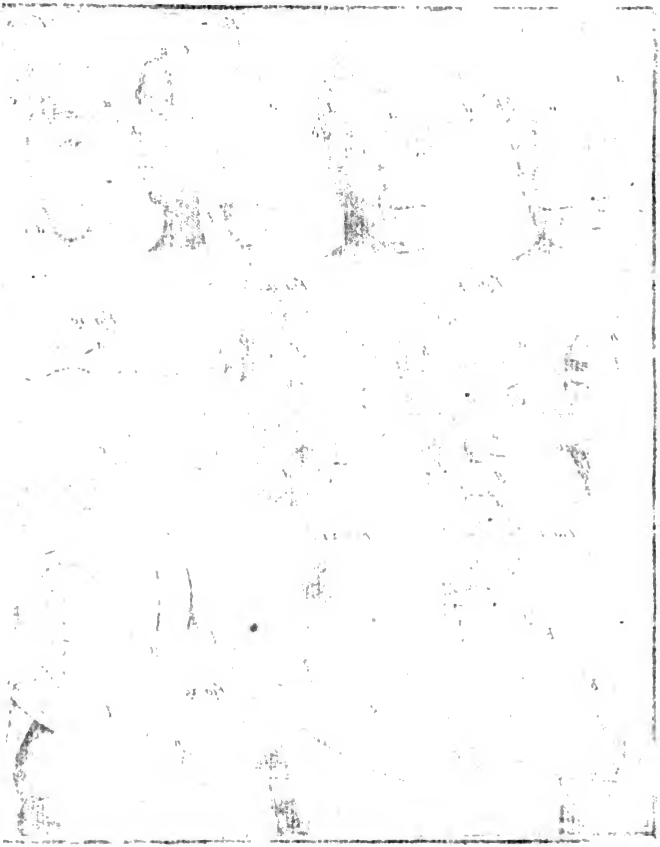
Requiritur pro hac vinctura perficienda faſcia ſex ulnarum, quae tres vel quatuor digitos ampla ſit, & in duo capita glomerata. Hujus medium, poſtquam plagae linamentis multis in glomeres convolutis & ſpleniis craſſis rite proſpectum eſt, ſub dextra ala, (fingimus enim ſiniſtram mammam eſſe reſectam, vel ſaltem magnum ſcirrhum ex ea exſectum) Tab. 38. fig. 1. a, cui ſplenium prius ſubmiſſum ſit, injiciendum, ac deinde utroque capite ſuper humerum, b, utrinque aſcendendum; ubi habenae faſciae in figuram litterae x decuſſantur, & poſtea caput anterius, c, oblique ſuper ſternum & mammam aegram, poſterius vero oblique per dorſum ad alam ſiniſtram, d, deſcendit, ubi capita rurſus mutantur, atque res mammae impoſitae probe conſtringuntur. Hinc caput, quod a tergo venit, per viam c, ad b, illud autem, quod anterius erat, ſub ala, d, tranſit, & per dorſum ad ſummum humerum b aſcendit, ubi capita rurſus permutantur, atque hi ductus ſecundum viam, b c d, adhuc aliquoties repetuntur, obſervando, ut in ſequentibus faſciae capita non tam ſub ala, quam ſuper reſecta mamma, permutentur, ita enim linamenta mammae impoſita melius conſtringuntur, & ſanguinis profuſio efficaciori modo prohibetur, & ut ſic ſplenia ubique probe comprehendantur ac firmentur. Tandem etiam nonnulli ductus circulares circa thoracem ab ala ſiniſtra d, ad a, fieri poſſunt, ut priores ab his melius ſuſtineantur, & poſtea rurſus obliqui ab ala, d ad b, fiant, ac denique per circulares faſcia finiri poteſt, ubi aciculis vel ſuturis fines ejus nectendi.

XI. FASCIA HELIODORI ſive T.

Faſcia ad alia vitia mammae.

In pleriſque *curationibus*, quae *mammis* adhibentur, uſurpari communiter ea faſcia ſolet, quae faſcia Heliodori vulgo vocatur quaeque ex binis habenis ſeu faſciis ſimplicibus ita conficitur, ut altera plerumque alterius parti mediae ad perpendiculum adhaereſcat; itaque litterae T figuram aliquo

Digitized by Google

Digitized by Google

TAB. XXX

Digitized by Google

aliquo modo exhibeat, unde etiam *faſcia* T vulgo appellari ſolet, quamvis pars perpendicularis magna ex parte, a parte inferiori ad ſuperiorem, ut fig. 11. oſtendit, inciſa atque ſic faſcia in quatuor capita aa, bb, diviſa ſit, aut in duo prorſus diſtincta, fruſta, transverſo aſſuta, diſtincta ſint, ſicut in fig. 10. quae figuram litterae T magnopere pervertunt, & fere in Graecam litteram Π transmutant. Habenarum transverſarum fig. 10 & 11. aa, ea debet eſſe longitudo, ut circum corpus eaedem commode injici, nodoque in morbis mammarum ſuper dorſo vel in latere facto conſtringi valeant, & latitudo duorum vel trium pollicum. Habena directa ſeu perpendicularis quoque tam lata & tam longa eſſe debet; ut nimirum quam aptiſſime, quicquid mammae impoſitum eſt, comprehendere & ſuper mammam atque axillas reflecti retroque cum habena circulari nodo committi queat. Si quam igitur aut *inflammationem* aut *tumorem*, aut abſceſſum, aut *gangraenam*, aut ſimilem quamcunque noxam aliam in mammis curandam chirurgi ſuſcipiunt, unam ex faſciis modo propoſitis ſic fere plerique adplicant. Habenam transverſam infra mammas circum praecordia ſic injiciunt, ut binas ejusdem partes extremas, ſuper dorſo in nodum aliquem conſtringant. vid. Tab. 38. fig. 2. aa. Tum habenam ſciſſam ac dependentem duobus ſuis capitibus ſurſum verſus ſuper mammam adflictam ac ſplenia ſuperimpoſita humerumque proximum ſic adducunt, ut haec rite comprehendant, tandemque ſuper dorſo cum faſciae ductu circulari nodo conjungantur. Nonnulli duo haec faſciae capita, bb, ſuper mamma decuſſatim aſcendere faciunt, & poſtea, ut dictum eſt, cum circulari in dorſo jungunt: eo animo, ut quicquid mammae c impoſitum eſt, melius comprehendant, atque ſic etiam cum faſcia fig. 11. cujus pars dependens non integre diviſa eſt, procedunt; interea tamen etiam haec faſcia ſine decuſſatione, ſed ſicut in hac figura litt. c oſtenditur, adhiberi poteſt, quae res mammae ſuperimpoſitas, egregie quoque continet. Poteſt tamen etiam apte, &, ut ego exiſtimo, adhuc commodius ſic ſuper humeros duci, ut collum d, frondibus ejus bb, ſit interjectum, quemadmodum in fig. 2. propoſuimus: ita ab humero tam facile recedere non poteſt: & ſi hi frondes bb, in cervice nodo committuntur, opus non eſt, ut aegra ſemper totum dorſum denudet, id quod multis aegris & praeſertim verecundis aut debilibus perquam moleſtum, imo ſaepe frigida tempeſtate ob frigus in corpus nudum irruens, valde pernicioſum eſt.

XII. FUNDA PRO MAMMIS.

Haec aliaque incommoda faſciae vulgaris Heliodori cum obſervaſſem, *Funda pro mammis.* dum quam ſaepiſſime mammarum ejusmodi vitia ſeſe mihi curanda obtulerunt, eamque etiam haud ſufficere, ſi carcinoma exulceratum ad alam ſe extendat, cogitavi, an non mammae commodius alia ratione & forte

Digitized by Google

quadam *funda ſive faſcia quatuor capitibus inſtructa* deligari poſſint: hocque quod mente primo conceperam, bene ſuccedere tandem cognovi. Feci itaque ejusmodi fundam longitudine unius ulnae ſive quatuor pedum, atque latitudine ſex quaſi pollicum, quae ad pedis fere longitudinem circa medium integra ſit. Haec pars integra (vid. Tab. 38. fig. 3. a, ſpleniis laeſae mammae, quam ſiniſtram rurſus hic eſſe ponimus, impoſitis ſuperimponatur, deinde duo capita ſuperiora b b, ſuper humerum dextrum, inferiora autem c c, ſub ala ſiniſtra ſuper dorſum verſus ſcapulam dextram ducantur, ibique circa litt. d, duobus nodis conſtringantur; ita hanc faſciam longe commodiorem praecedenti deprehendi, dum non ſolum firmius adſtringi duobus nodis poteſt, verum etiam minus moleſtiae creat; dum illa Heliodori ſub mammis & circa thoracem partes excoriando multum incommodi aegro concitat. Si mamma dextra eſt laeſa, quod tunc hae faſciae contrario modo ſint injiciendae, quilibet haud prorſus imprudens facile per ſe comprehendit. Quandoque etiam loco horum mantili ſive mappula, aut linteo ſatis longo, eo modo complicato, ut pro oculis deligandis Tab. XXXVII. fig. 11. commendavi, ſatis commode & bono ſucceſſu uſus ſum.

XIII. SCAPULARE CUM MANTILI.

Scapulare cum mantili. Frequens etiam atque commodus ejus faſciae uſus eſt, quam chirurgi *ſcapulare cum mantili*, Galli *la ſerviette avec le ſcapulaire*, communiter nuncupant. Namque fere ſemper adhiberi eadem ſolet & poteſt, quoties *pectoris* aut *vulnera*, aut *ulcera*, aut *fiſtulae*, aut *perforatio ſeu paracenteſis pectoris*; *aut ſterni*, *coſtarum*, *ſpinaeve dorſi fracturae*; *aut coſtae luxatae*; aut his denique ſimilia praecordiorum atque dorſi vitia vincturam aliquam poſtulant. Debet autem ad hanc ipſam vincturam adornandam linamentum geminum adhiberi. 1) Primo pannus lineus, mantili ſeu mappulae haud abſimilis, in adultis longitudine ulnam, vel in grandioribus aut obeſis ulnam cum dimidia, latitudine octo, vel decem digitos comprehendens, quadruplicatus, vel &, pro re nata, ſexduplicatus, quam exactiſſime circum pectus vitiatum, (adhibitis prius iis, quae ad ſanationem neceſſaria ſunt) injicitur, firmiterque circa praecordia, ſi vitium eſt in parte anteriori, vel ſi vitium eſt in parte poſteriori, ſuper dorſum fibulis ſuturisve adplicatis, conjungitur. (vid. Tab. III. fig. 1. B.) Ne qua autem facile id ipſum vinculum ſive mantile una cum ſpleniis atque medicamentis, ſuper partem aegram datis, decidat, aut ſaltem deorſum cedat. 2) *Scapulare* aliquod linteum, ſive linamentum, longitudine tres pedes vel partes quartas ulnae, latitudine quatuor vel ſex digitos continens, quoad partem mediam ſecundum longitudinem ita fiſſum, ut trajici caput queat, (vid. Tab. II. fig. 9.) comprehenſo capite, ſic injicitur, ut alterutra pars ſuper pectus, ſuper dorſum altera dependeat, utraque vero vinculum

modo

Digitized by Google

modo dictum circulare, tam in anteriori, quam poſteriori corporis parte per fibulas ſuturasve adhibitas, firmiter comprehendat (*vid. Tab.* III. *fig.* 1. *B C*) & quia alterum illud a ſcapulis magna ex parte ſuſtentatur, *Scapularis nomen* inde traxiſſe videtur. Nonnulli ſcapularem faſciam ex ſimili fruſto lintei conficiunt; quod vero non tam in medio, quam potius in altero extremo ultra dimidium longitudinis findunt, partem integram per dorſum demittunt, caput & collum vero inter duos illos frondes ſive capita comprehendunt, ea ſuper ſterno in litterae x, ſimilitudinem decuſſant, fere ut in fig. 4. Tab. 38. f, & extrema eorum in dextro & ſiniſtro thoracis latere praedicta ratione cum mantili conjungunt.

S E C T. IV.

De vincturis, ad ſternum atque coſtas adcommodatis.

XIV. DE QUADRIGA ET CATAPHRACTA.

Sternum diffractum, facta fragmentorum quantum fieri poteſt, in ſedes ſuas reſtitutione, emplaſtroque glutinoſo, vel & ſplenio, in ſpiritu vini tincto, una cum ferula aut lamina quadam ex charta craſſa ac rigida ſuperimpoſita, vinciri haud incommode per modo deſcriptam faſciam *ſcapularem cum mantili poſſe*, manifeſtum eſt ex iis, quae jamjam de vincturis pectoris explicavimus. Sed ſolet tamen hic a chirurgis compluribus peculiaris quoque & valentior vincturae ſpecies inſtitui *quadrigae*, ſeu *cataphractae* titulo inſignita, qua firmius thorax cum ſterno, ſi opus, conſtringi poteſt, faſciae alicujus beneficio facta, quae longitudine ulnas ſex, latitudine tres quatuorve digitos continet, binisque capitibus ſive glomeribus comprehenditur. Deligationis artificia fere ſunt ſequentia. Faſcia haec media ſub alterutram axillam, verbi gratia, ſiniſtram, Tab. XXXVIII. fig. 4. a, ſic injicitur, ut bina capita ſurſum adducta, transverſis in humero ad litterae x, ſimilitudinem factis ductibus, b, alter ſuper praecordia c c, alter ſuper dorſum ad alam oppoſitam, d, oblique procedant; inde vero poſtea eadem, ut modo dictum eſt, ratione, humerum dextrum ſuſceptum, e, ſimiliter, ut antea, & quidem caput anterius per viam e, f, poſterius vero per dorſum ad alam priorem, a, redeant. Namque binis hiſce ductibus rite inſtitutis, quidquid ex utrisque faſciae habenis reliquum eſt, in ductus circulares, g, ſeu potius ſpirales obtuſos, juxta ſe invicem ſcilicet poſitos atque ſenſim ſenſimque circum corpus deſcendentes, qui utrinque ſemper, vel etiam in anteriori & poſteriori thoracis parte, ut firmius ſternum fractum comprehendant, decuſſantur, ut Tab. XXXVII. fig. 21. d d, conſpici poteſt, impenditur, donec nimirum pars thoracis adflicta probe tecta atque involuta eſſe deprehenditur.

Vinctura per quadrigam.

 Idem

Idem vinčturae genus adhiberi quoque poteſt, *poſt amputatam mammam aliquam cancroſam:* In quo ipſo equidem negotio ſollerter inprimis provideri oportet, ut, quam exactiſſime vulnus eique ſuperinjecta linamenta & ſplenia ab injecta vinctura, ad cohibendum ſanguinem comprehendantur. Id quod tanto melius fiet, ſi, factis primis circuitibus, capita faſciae deinde ſupra mamma reſecta & in dorſo, dum circulares ſive obtuſos ductus facimus, mutantur, ita enim melius & firmius partem hanc continebit.

XV. VINCTURA PRO COSTIS ET SPINA DORSI.

Vinctura coſtarum & ſpinae dorſi. De *Coſtis* & *dorſi ſpina*, cum *luxatis*, tum *fractis* etiam ſeorſim nunc exponere nihil fere opus videtur: ſiquidem, oſſibus decenter repoſitis & per ſplenia, ſpiritu vini calido madentia, nec non ferulas chartaceas craſſius ſuperimpoſitas, gnaviter contectis; eadem plane deligandi artificia adhibere convenit, quae ad ſternum & mammas hactenus §. XII & XIII. commendavimus.

CAPUT V.

De vincturis, ad abdomen atque partes cum naturales, tum obſcoenas, neceſſariis.

I. DE SCAPULARI CUM MANTILI.

SI ventri vel poſt *plagam* forte fortuna factam, vel poſt *ſuturam*, Graeci *γαςϱοϱαφίαν* nuncupant, vel poſt *paracenteſin* apud hydropicos inſtitutam, vel denique poſt quamcunque aliam operationem, curatio adhibenda eſt, communiter equidem hodie, idque ſatis commode fieri vinctura per *faſciam ſcapularem cum mantili*, modo propoſitam *Sect.* III. §. XII. ſolet; (vid. Tab. III. fig. 1. BC) ſed paullo tamen longius ad ventrem, quam ad praecordia neceſſarium eſſe linamentum ſcapulare, ipſa corporis habitudo loquitur.

II. FASCIA VENTRIS CIRCULARIS.

Faſcia ventris circularis. Veteres & nonnulli adhuc recentiores ejusmodi vitia abdominis faſcia quadam ſimplici, ſex circiter ulnas longa & quatuor digitos lata, vel in unum vel in duo capita circumvoluta, deligant, quas in parte ſuperiori abdominis per circulares circum abdomen incipiunt, & deinde per obtu-

ſas

ſas ſpirales deorſum continuant, donec partem laeſam cum rebus plagae ſuperimpoſitis bene complexa eſt: quam deinde, ubi deſinit, aciculis vel ſutura firmant, ac denique cum ſcapulari quadam faſcia, ne deorſum facile ruat, connectunt. Poſſunt etiam abdominis vitia apte deligari *faſcia ad modum quadrigae* Tab. 38. fig. 4. injectae, ea ſolum cum diverſitate, ut poſtquam ductus a, b, c, d, e, f, facti ſunt, ductus g, ut circulares vel ſpirales, circa partem ventris laeſam diligenter circumvolvantur, atque haec ſic probe comprehendatur; cui priores ductus circa humeros & thoracem loco ſcapularis ſuſpendentis faſciae famulantur, ita ut peculiari ſcapulari hic haud indigeamus.

III. FASCIA UNIENS VENTRIS.

Vulnera autem *ventris directa*, ſive ſecundum longitudinem inflicta, ſi quidem fuerint exigua, vel ſaltem non adeo magna, feliciter ſaepe glutinari, abſque adhibita ſutura vel gaſtroraphia, per injectam ſcilicet *faſciam unientem*, ut ſupra, ubi de abdominis vulneribus egi, jam docui, conſueverunt. Debet autem faſciae hujus longitudo circiter quatuor ulnas, latitudo, quatuor digitos adaequare. Pars media circiter ad quatuor digitos ſecundum longitudinem fiſſa eſt; utraque pars extrema in glomerem ſive caput involuta. (*vid. Tab.* V. *fig.* 8.) Qualiter autem vinciri per eandem venter debeat, colligi facile, meo quidem judicio, ex iis poterit, quae de uniente ad frontem adcommodata, luculenter jam tum ſupra explicavimus. (*Part.* III. *cap.* II. §. 4. vid. Tab. 37. fig. 3) Nimirum pars media eaque fiſſa vulneri imponitur, caput faſciae alterum ventri circumducitur, deinde per fiſſuram trajicitur, ambo capita conſtricta oras vulneris probe jungunt, inde ad vertebras amborum ducta capita mutantur & inde ad vulnus reducuntur, ubi ſuper vulnere mutantur & decuſſantur, ut vulnus arctius conſtringant; hique ductus circulares & obtuſi continuantur, donec faſcia finiatur: ubi aciculis vel ſuturis firmatur.

Vinctura ad plagas ventris directas & exiguas.

IV. VINCTURA PRO HERNIA UMBILICI.

Sumitur lorum vel ex corio, vel ex panno xylino paratum, & ſcuto vel rotundo, ſicut in Tab. 24. fig. 6. A indicatur, vel quadrato inſtructum, quemadmodum Tab. 38. fig. 5. A, exhibetur, quod ſcutum umbilico, reducta prius in ventrem hernia, imponitur, atque lorum B B, Tab. 24. fig. 6. fibula C, vel etiam alia ratione, ſi lubet, circum ventrem clauditur. Ne vero lorum BB Tab. 38. fig. 5. praeſertim in obeſis deorſum facile ruat, faſcia ſcapularis C, ex linteo robuſto, tam in anteriori ventris parte, quam in poſteriori ipſi innectitur, quae illud ſuſtinet; & ne ſurſum cedat, loro ſub ſcuto A, fruſtum lintei robuſti, in duos frondes ſciſſum, vel ex panno xylino ita paratum, circa partem ſcuti inferiorem jun-

Herniae umbilici vinctura.

jungitur, quorum dexter inter femora circa clunem dextram, ſiniſter circa clunem ſiniſtram ita reflectitur, ut in loro ventrem cingente utrinque circa inguina, juxta litt. B B, funiculis vel alia ratione firmari queat.

V. VINCTURA ANI, SCROTI, PERINAEI &c. PER FASCIAM T.

Vinctura ani, ſcroti &c. per faſciam T.

Qui vel *ani fiſtulam* aliquam aut *abſceſſum*, *vel fracturam oſſis ſacri*, vel *oſſis coccygis luxationem*, vel *moleſtas haemorrhoides*, vel *calculi ſectionem*, vel & quamcunque aliam *perinaei vulnerationem* aut *ulcus* experti ſunt, his adhiberi communiter, nec ſine profectu, ſolet ea faſcia, quae *Heliodori faſcia* appellatur & litterae T figuram repraeſentat. (*vid. Tab.* II. *fig. b*, item *Tab.* XXXVIII. *fig.* 10 & 11.) Vinctura hunc in modum perficitur. Medicamentis ad noxam valentibus, & item ſpleniis convenientibus ſuper aegram partem impoſitis, habena faſciae transverſa ventrem ita comprehendit, vid. 14. a a, ut habena altera eademque perpendicularis & fiſſa ſuper os ſacrum, b, inter crura utrinque, d d, ad vinculum ventris transverſum procedat, eidemque, nodo facto, juxta inguina utrinque ſeſe jungat. Idem vincturae T, genus aptum quoque illis eſt, qui vel *inguinum aut ſcroti tumoribus*, *vel etiam teſticulorum inflammatione infeſtantur*; vel & *quibus hydroceles*, *ſarcoceles*, pluriumque noxarum ſimilium curatio adhibetur. Ubi tamen habena transverſa circum ventrem (conf. fig. 7. 8. 12. a a) ſic injicitur, ut habena perpendicularis, b b (vid. fig. 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12) probe comprehenſis medicamentis anterius ſuper inguina, vid. fig. 7. b, vel partes naturales impoſitis, vid. fig. 8 & 12. b b, inter crura vel retro ad vinculum, in poſtica corporis parte factum, ſicut in fig. 7. vel ad latus femoris, vid. fig. 8. c, vel in antica ventris parte, ſicut fig. 12. c c d, oſtendit, perveniat eidemque nodo firmiter adhaereſcat. In quamplurimis hiſce caſibus ſcapularis faſcia, ſed ſine mantili, ſimul adhiberi poteſt, utpote cui, ad majorem vincturae firmitatem, ſi opus eſt, faſcia inferius aciculis vel ſuturis innexa diligentiſſime adjungitur. Denique notandum *faſcias* T *pro diverſo uſu etiam figura differre*: nam quae fig. 6. indicatur, commode pro inguine, vid. fig. 7. inſervit; quae fig. 9. commoda eſt pro ſcroto amplectendo, ut in fig. 8. oſtenditur; denique fig. 10 & 11. in mammarum, ani, ſcroti ac perinaei vitiis apte adhibentur; & faſcia fig. 13. in ſcroti potiſſimum tumoribus, ut hydrocele & ſarcocele famulatur, eamque *ſacculum pro ſcroto*, Galli *Bourſſe* appellant.

VI. ARNOLDI FASCIA AD ANUM.

Arnoldi vinctura ad anum.

Novum, idemque *ani fiſtulis atque abſceſſibus* proprium, vincturae genus ab Arnoldo, chirurgo quondam pariſino nobiliſſimo, eſt excogitatum, quod

Digitized by Google

quod praeſtantiſſimum hic eſſe GARENGEOTIUS (*a*) exiſtimat. Hujus autem ſequens ratio eſt. Primo ſcapulare ſicut Tab. 3. fig. 1. c delineatur, ſed longius, ut ad imum ventrem deſcendat, cum mantili B, circum corpus ſic injicitur, quemadmodum ſupra explicavimus. (*cap.* IV. *ſect.* III. §. XII.) Deinde circa eam ſuturam, quae mantile cum ſcapulari ſuper dorſo jungit, verbi gratia in Tab. 38. fig. 14. in interſtitio a a, tres quatuorve funiculi linei, quorum uſus ex jamjam dicendis adparebit, per injectam ſuturam firmantur. Tum faſcia quaedam alia, quinque vel ſex digitos lata, ulnam autem & quod excurrit longa, ſecundum lineam ita finditur, ut alterutra pars extrema non niſi ad binas palmas integra reliqua ſit, fere ut pars b in eadem figura. Circa hanc ipſam partem extremam c c itidem tres quatuorve funiculi linei firmantur, qui cum funiculis in mantili a a, ſingulis nodos efficere valeant: quibusque reſolutis, identidem & absque ulla corporis aegri, ut ait, moleſtia vel agitatione, innovare, quoties lubet, vincturam liceat (*b*). Turundis, linamentis carptis, & ſpleniis fiſtulae rite adhibitis, utriusque faſciae funiculi modo dicti, nodis ſuper dorſo circa a a & c c inſtitutis, invicem committuntur; eoque facto faſciae dependentis bini frondes, d d, ſuper anum inter crura trajecti ad mantile circum ventrem adplicatum ita promoventur, ut alter dextro, ſiniſtro lateri alter, jungantur. Denique, ſi largiter forte *poſt ſectionem ſanguis fluxit*, ſicut quandoque contingit, miniſter aliquis ſtrenue per unam alteramve horam, ab operatione proximam, manu adhibita partem inciſam comprimat; quo nempe facilius ſanguis conquieſcat. Praecipua equidem, autore GARENGEOTIO, vincturae hujus virtus in eo poſita videtur, quod & firmiter ipſa, per ſcapulare humeris injectum, ubi faſcia punctum fixum habet, corpori inhaereſcat, & quam exactiſſime id, quod ſupra vulnus impoſitum eſt, comprehendat deprimatque. At enim vero idem omnino praeſtari quoque per faſciam aliquam T vulgarem, qualis eſt ea fig. 11. ſed ſatis robuſtam, ſcapulari faſciae junctam, poſſe, res ipſa, credo, loquitur: praeſertim ſi faſcia tota vel ſaltem pars transverſa, abdomen ambiens ex panno xylino, majoris roboris cauſſa, conficitur.

VII. VINCTURA PRO SANGUINE COMPESCENDO POST FISTULAE ANI VEL ETIAM CALCULI SECTIONEM.

Pauci profecto hactenus de vinciendi modo ad ſanguinem poſt fiſtulae ani, vel etiam calculi ſectionem, ſi vehementius fluit, compeſcendum fuerunt· *Faſcia nodoſa perinaei.*

(*a*) In operat. chir. cap. de ani abſceſſu edit. I. pag. 401. In altera vero editione inventorem tacet.

(*b*) Quid cum parte fiſſa hujus faſciae ſit faciendum, GARENGEOT haud deſcribit; ſine dubio autem ea cum mantilis parte anteriore jungenda erit, ſicut faſciae T, alias funiculi parum prodeſſe poſſent.

Digitized by Google

fuerunt ſolliciti; dum nihil fere de hac re in libris deprehenditur; licet exempla ſint, ubi aegri poſt has ſectiones inde mortui ſunt: adeoque operam impendi, ut vincturam excogitarem, quae valentius, quam adhuc deſcriptae, hoc praeſtet, atque deliberatione facta, ſequentem prae aliis idoneam exiſtimavi. Nimirum ſumenda faſcia ſex ulnas longa & tres digitos lata, atque in duo capita convoluta. Medium faſciae, poſtquam vulneri linamentis carptis eisque probe contortis ac multis, alcohole vini imbutis, & ſpleniis craſſis, ſicut in aliis profuſionibus ſanguinis fieri ſolet, abunde proſpectum eſt, perinaeo applicatur, inde anteriori capite per inguen ſiniſtrum (vid. Tab. 38. fig. 15.) ab a & b, ſuper os ilei, C, poſteriori vero inter nates ad eundem locum aſcendendum, factaque ibidem forti conſtrictione & decuſſatione capitum, anterius ſuper ventrem d, poſterius recta per dorſum ſive lumbos ad dextrum ileum ducendum, factaque ſuper dextro ileo, e, nova decuſſatione, anteriori capite per inguen dextrum f, poſteriori per natem dextram ad perinaeum deſcendendum, ubi capita faſciae mutanda, atque in ejusmodi modum, qualis in faſcia temporum nodoſa poſt arteriotoniam fieri ſolet (vid. Tab. 37. fig. 7. c) intorquenda & probe adſtringenda, hinc per inguen ſiniſtrum & natem ad ductum a b c, rurſus aſcendendum, & priores ductus eadem, ut modo dictum eſt, ratione, repetendi, factis ſemper ejusmodi nodis in perinaeo poſt calculi ſectionem, vel ſuper ano, poſt fiſtulae ani ſectionem, quoties capita inter femora concurrunt, donec faſcia finita ſit: atque haec faſcia haud inepte *nodoſa perinaei* vocari poteſt, quae certe firmiſſime conſtringit & continet. *Si forte adhuc vehementior conſtrictio neceſſaria videtur*, facto primo circuitu per utrumque ileum & inguen, ut antea dictum eſt, & nodo primo inter femora conſtricto, caput anterius faſciae ab inguine ſiniſtro, a, oblique per anteriorem corporis partem ad humerum dextrum h, ſicuti punctis hoc indicatur, atque ita caput faſciae poſterius per dorſum ad eundem humerum ducitur, ubi mutantur, & per eandem viam ad perinaeum redeunt, ibidemque denuo in nodum contorquenda, & per viam g d i, punctis quoque indicatam, ad ſiniſtrum humerum utrinque ducenda, ſuper humero ſiniſtro mutanda, & per eandem viam ad perinaeum reducenda, ubi denuo in nodum ut tanto melius locus, ſanguinem fundens, comprimatur: tandem ductibus illis, qui ſolum a perinaeo ad ilea ſive coxas aſcendunt & circa ventrem ducuntur, continuatur, quamdiu faſcia durat, ubi probe firmatur. Sed in hoc poſteriori modo faſcia octo ulnarum habeat longitudinem, ut neceſſarii iique ampliores circuitus ipſa fieri apte queant.

VIII. SPICA INGUINALIS.

Spica inguinalis ſimplex. Singularem vincturae ſpeciem, *inguinalis*, vel & *ſpicae inguinalis* titulo inſignitam, *herniae inteſtinalis*, ſive *bubonoceles incarceratae ſectae*, *femoris luxati*,

luxati, & item *oſſis ilei diffracti* curationes ſibi vindicant. Fieri poteſt variis modis, ſicuti ſpica humeri, & quidem primo vel *faſcia unius vel duorum capitum.* Si fieri debet faſcia in unum caput convoluta, faſcia, huic fini deſtinata, quatuor ulnarum longitudinem, ternorumque digitorum latitudinem comprehendat. Initium vincturae fit ſuper ilei oſſe ejus lateris, quod ſanum eſt. vid. Tab. 38. fig. 16. a: hinc faſcia circum ventrem transverſum b b & coxam, c, ſic promovetur, ut, ſuperata clune inter crura, d, a parte poſteriori ad anteriorem ſuper ſplenium, e, inguini adhibitum, tranſeat. Namque hoc facto, circum coxam, c, ubi cum priori ductu litteram x, efficit, ipſa ſic per dorſum pergit, ut ad vincturae principium redeat. Quo equidem diligentiſſime ope faſciae hic firmato, ductus modo deſcriptus toties iteratur, quoties illud fieri per ipſam faſciae longitudinem poteſt. Poſt triplicem iſtiusmodi ductum, ſi lubet, ductus etiam aliquis circularis circum ventrem, pro reliquis ductibus probe firmandis; a quibusdam inſtituitur; & tota vinctura poſtea per adhibitas aciculas ſuper parte adflicta & juxta illam, ne inde facile recedat, firmatur. Si qua autem forte *ſcrotum ob incarceratam herniam operationem aliquam chirurgicam ſuſtinuit*; tum ſimiliter tres ejusmodi ductus fiunt, quos modo propoſuimus: deinde faſcia in inguine ſiniſtro acicula firmatur, deorſum infra ſcrotum f, per inguen dextrum, g, ad faſciam, h, reflectitur ibidemque etiam acicula firmatur; ab hoc latere h, infra ſcrotum f, rurſus per inguen ſiniſtrum d e, reducitur, aciculoque rurſus firmatur, atque hi ductus iterum iterumque circa ſcrotum ad comprehendenda ſplenia ceteraque ea, quae ſanationi apta ſunt, iterantur, infixisque utrinque aciculis firmantur. Atque haec vinctura, ſi non niſi alterutrum inguen deligatur, *inguinalis ſimplex* apud chirurgos vocatur.

IX. SPICA SIMPLEX CUM FASCIA DUOBUS CAPITIBUS.

Sed poteſt haec vinctura etiam commode atque apte fieri faſcia duobus capitibus inſtructa: quae vero longitudinem habeat quinque ulnarum, ſed latitudinem trium digitorum, uti praecedens. Hujus medium primo injici poteſt, ſicut prioris in coxa dextra, a, fig. 16. capita vero utrinque circa ventrem duci ad alteram coxam, c, ibi mutari & ad perinaeum, d, duci, ubi rurſus permutantur, & ad coxam c, atque inde rurſus ad coxam, a, perducuntur; atque hi ductus tamdiu continuantur, donec faſciae fiat finis. Vel initium faſciae duplici capite donatae fieri etiam poteſt in perinaeo, d, inde capita oblique aſcendunt ad coxam C, hinc abeunt & per anteriorem & poſteriorem ventris partem ad coxam a, atque ſecundum hanc viam circumvolutionibus his pergimus, quamdiu faſcia durat; ubi conſueta ratione vel aciculis vel ſuturis firmatur.

Modus II. *Modus III.*

X. SPICA INGUINALIS DUPLEX.

Inguinalis duplex. Si in utroque inguine vitium eſt, vinčturae modus, jamjam deſcriptus, dum per utrumque inguen excurrere debet paullulum immutatur, indeque *inguinalis duplex* apud chirurgos adpellatur. Faſcia, huic negotio propria, longitudine ulnas ſex, latitudine binos vel tres digitos adaequat & in duplex caput convolutum eſt. Vinčturae principium in tergo vulgo fieri ſolet: ſiquidem, media faſciae parte ſupra lumbos poſita, dučtus aliquis circularis circum corpus ita inſtituitur, ut ad ventrem anteriorem habenae perveniant, ubi permutantur atque inde retrorſum ſuper clunes ad inguina antrorſum procedant. Inguinibus, &, quae his ſuperimpoſita ſunt, medicamentis atque ſpleniis faſcia probe comprehenſis, faſcia utrinque ſuper inguina & coxas adſcendendo ad vinčturae principium redit; ubi capita iterum mutantur, & per inguina antrorſum deſcendunt, atque per coxas revertuntur ad abdomen, eoque facto priſtinam viam aliquoties repetit. Tandem ipſa, ubi deſinit, gnaviter firmatur. Praeterea haec

Alius modus. vinčtura etiam apte fieri poteſt iisdem fere dučtibus, quos §. VII. deſcripſimus, ſi modo nodi inter femora omittantur. Nimirum quando hujus faſciae medium (vid. Tab. 38. fig. 15. a) perinaeo inter femora applicatur, capita deinde utrinque per b c, ad coxam aſcendant, inde mutatis capitibus ad alteram coxam, e, per ventrem & dorſum progrediuntur, hinc per alterum inguen f, g, ad perinaeum, & ab hoc, permutatis capitibus, per eandem viam, g f, ad coxam e, atque ab hoc ad coxam c, revolvuntur, donec tandem per ſiniſtrum inguen b, ad principium rurſus perveniat. Reiterantur poſtea hi dučtus, donec faſcia finiatur; ubi omnia bene firmantur. *Adhiberi poteſt in luxatione utriusque femoris, & in fractura utriusque colli femoris, itemque poſt operationem herniae inguinalis in utroque latere.*

XI. VINCTURA AD BUBONES.

Vinčtura ad bubones. Ad *bubones* atque cujuscunque generis alios tumores circa inguina apta inprimis eſſe illa vinčtura ſolet, quae per adhibitam faſciam T inſtituitur; (*vid. ſupra* §. V.) vel & per eam faſciam, quam *Tab.* 38. *fig.* 6. deſignavimus; quaeque eodem fere modo ac faſcia T corpori adaptatur. Sed quia alterum caput ex transverſis a a, breve eſt, circa ventrem ita injicitur, ut in latere ejus extrema nodo jungantur: vid. fig. 7. c, quo fit, ut aeger ipſe faſciam commode ſolvere & rurſus conjungere queat. Verum pars amplior b, per inguen deſcendit inter femora, circa natem reflečtitur, atque in latere lumborum cum parte transverſa nodo conjungitur. Nos in hac tabula 38. non niſi eam faſciae formam vel poſituram demonſtravimus, quae ſiniſtro inguini apta eſt. Namque ubi dextro inguini vinčturam ejusmodi adhibendi neceſſitas inciderit, tum converti ſolummodo haec ipſa faſcia debebit. Reliqua enim iisdem in dextro, ac in ſiniſtro, inguine modis perficiuntur.

XII.

Digitized by Google

XII. SCROTI VINCTURAE.

In ſcroto equidem frequentiſſimus quoque vincturarum uſus eſt. Neque enim *ad ſcrotum inflammatum* & *teſtes tumentes* ſolum adhiberi cataplasmata faſciarum adminiculo ſolent; ſed in quamplurimis etiam *herniarum curationibus* praecipuum ſanitatis praeſidium a ſolerti atque adcurata ſcroti vinctura repetendum eſt. Fere triplicis autem generis faſciae a chirurgis hic adhibentur. Nonnunquam enim 1) commoda inprimis eſt *faſcia T*, (*de qua ſupra* §. V.) dummodo habenae perpendicularis pars ſuperior binas circiter palmas lata atque ad penem transmittendum perforata ſit, (vid. Tab. 38. fig. 9. c) & pars extrema ad binas quaſi palmas usque a parte transverſa in duo capita b b, fiſſa. Poſtquam igitur pars transverſa circa ventrem firmata & penis per foramen C transmiſſus eſt, decuſſatis poſtea binis hiſce habenulis, b b, ſcrotum ab integra faſciae parte ſat plerumque adcurate comprehenditur, & ſplenia impoſita apte comprehenduntur, ſi frondes b b, circum femora utrinque reflectuntur, & in latere partis transverſae nodo nectuntur. vid. fig. 8. c. Interdum 2) *faſcia* quaedam *frondalis*, *quatuor capitibus inſtructa*, ulnam longa, digitos ſex lata, utrinque autem ſic fiſſa, ut media pars ad binas circiter palmas integra perſiſtat, commode adhibetur, ſi ſuper ſcrotum adflictum eidemque adplicata medicamenta & ſplenia imponitur. Circa vincturam vero rite inſtituendam ſequentes neceſſariae ſunt obſervationes. Faſcia ſic injicitur, ut media eademque integra faſciae pars ſcrotum tegat, capitibus ſive habenis duabus ſurſum, duabus deorſum ſpectantibus. Inter habenas ſuperiores, ubi partem integram attingunt, penis transmittatur, ac deinceps hae ventrem comprehendant atque in lumbis nodo jungantur; inferiores autem, ſuper perinaeo invicem trajectae, retroque ſuper clunes ſurſum & antrorſum verſus adductae, dextra in ſiniſtro inguine, in dextro ſiniſtra firmentur; vel etiam ſicut in fig. 12. d, indicatum eſt. Si quidem eo facto, & ſcrotum & ſupra data medicamenta ſatis commode comprehenduntur. Denique chirurgorum aliqui *propriam aliquam vincturam ad ſimilitudinem aliqualem marſupii* exaratam, *la Bourſſe* Gallis dicta, de qua jam §. V. propoſui, ex linteo ſatis valido confectam, debitisque eam habenis, tum funiculis etiam & foraminulis, ad excipiendos funiculos aptis, inſtructam, ad ſcroti vincturas propoſuerunt. (*vid. Tab.* 38. *fig.* 13.) A A. Marſupium quod ſcrotum ſuſcipit. Faſciae B B circum corpus injicitur & extremum a funiculis b conjungitur. Foramen C penem transmittit. Denique faſciae frondes ſive habenae inferiores D D. inter crura ſic ducuntur, ut per clunes ad ſummas coxas ſive inguina redeant, & funiculis E E, prope coxas pendentibus, per foraminula d d, trajectis, parti faſciae ſuperiori B B, rite jungantur. Medici vulgo *ſuſpenſorium ſcroti*, Gallice *ſuſpenſoire*, adpellare id ipſum vincturae genus conſueverunt.

Vinctura ad ſcrotum.

Digitized by Google

XIII. *Vincturae & vincula ad hernias*, vid. pag. 805 & 826. atque Tab. XXV.

XIV. FASCIOLA PRO PENE.

Faſciola pro pene.

Faſciola, quae ad *penis* vulnera, abſceſſus, venae ſectionem, phimoſin noxasque alias adhiberi ſuevit, faſciam, ulnae circiter dimidiae longitudine, unius vero digiti aut pollicis latitudine praeditam, eandemque alterutra parte ad pollicis fere longitudinem perforatam, altera autem parte ad binas circiter palmas fiſſam, poſtulat. (*vid. Tab.* II. *fig.* e) Vinciendi modus ſequens eſt. Pars in duas frondes fiſſa per alterius partis foramen oblongum ſic transmittitur, ut penis una cum adhibitis medicamentis & ſpleniis a faſcia illa, quaſi habena ſive funda quadam ſuſcipiatur. Eo facto, faſciola circum partem aegram penis aliquoties ducitur, ac leniter conſtringitur, riteque contectis, quae ſuperimpoſita ſunt, omnibus capitula fiſſa, alterutro eorum reflexo diligentiſſime invicem nodo connectuntur. *Sicubi vel glans vel praeputium* ab abſceſſu aliquo infeſtatur, commodiſſimum utique erit, *ſplenium & item emplaſtrum Melitenſis crucis figuram habentia*, foraminuloque, pro emittenda urina, inſtructa, eam denique amplitudinem habentia, ut ſatis comprehendere glandem valeant, ſuper medicamenta prius imponere, quam vinctura modo deſcripta inſtituitur. Denique ſi vel *rigor* quidam praeter naturam, vel & *inflammatio* graviter *colem* adfligunt, qualiter quidem fieri in *priapismo*, *paraphimoſi*, & *gonorrhaea* quandoque ſolet, haud prorſus alienum eſſe illorum conſilium videtur, qui propriam ex linteo ad figuram penis exaratam quaſi vaginam ſive ſacculum aliquem oblongum coli ſic induunt, ut per adjunctos duos ſatis longos funiculos, eundem vel ſuper ventrem, vel & ſuper inguina deligare, pro arbitrio valeant.

CAPUT VI.

De vincturis brachio aptis.

I. VINCTURA PRO OSSE HUMERI FRACTO.

Vinctura oſſis humeri fracti.

HActenus de *capitis*, *colli* atque *trunci* vincturis tractavimus. Reliquum eſt, ut, qualiter vinciri partes corporis extremae, *brachia* nimirum atque *pedes* debeant, oſtendamus. Atque humeri quidem os ubi fractum eſt, ſequentia, ſi deligandum eſt, facere conveniet. Oſſe, quemadmodum decet, & ſupra pag. 201. expoſitum eſt, repoſito, primum eſt, ut pannus lineus, palmam latus ſpithamamque longus, atque is quidem in

in quatuor capita utrinque fiſſus, (*vid. Tab.* II *fig.* 18.) ex vino calido vel & oxycrato expreſſus, circum fracturam diligenter injiciatur, ut capita ſe invicem probe comprehendant. Eo facto, faſcia quaedam, ſex ulnarum longitudinem, circiter autem trium digitorum latitudinem habens, atque unum modo glomerem comprehendens, in ipſo loco fracto circum linteum adhibitum ter & quam exactiſſime quidem, circumducitur. Deinde ſenſim ipſa per ductus ſpirales obtuſos (*doloires* Gallis) ad humerum adſcendit, factoque ſub ala lateris ſani & circum praecordia ductu quodam (quem alii tamen omittunt,) ad os humeri laeſum redit, & per ſimilem lineam ſpiralem in brachio ſenſim rurſus deſcendit, donec ad fractum locum redeat. Tum triplex rurſus ductus circularis circa locum fractum inſtituitur; faſcia vero ſubinde ſpiritu vini calido vel & oxycrato humectatur; quo nempe firmius atque exactius, quidquid fractum fuit, contineatur. Dehinc faſcia eadem ad cubitum per lineam ſpiralem ſic progreditur, ut ductus tandem aliquis ſpiralis infra flexuram cubiti fiat; ſed cubitus tamen inflexus ſit ejusdemque caput, quod olecranum vulgo appellatur, liberum a faſcia maneat: quo nempe firmius vinctura haereſcat. Mox, quatuor ſpleniis, ſex vel octo digitos longis, binos autem latis, ſecundum longitudinem oſſis humeri ita, ut aequaliter a ſe invicem diſtent, ſuper partem fractam impoſitis, ſed ante tamen in vino calido vel oxycrato tinctis, faſcia denuo per ductus ſpirales a cubito ad usque partem fractam ſurſum procedit, factoque rurſus circum illam ductu circulari triplici, ad humerum ſaepius memorata ratione adſcendit. Si ſplenia haec decenter tecta ſunt; & faſciae tamen aliqua pars ſupereſt; ductus ſpirales deſcendentes, ſed rariores tamen, ſive inſigniter ab invicem remoti, circum brachium fiunt ad praecedentia melius firmanda, faſciaeque pars extrema implicata ſollertiſſime per adhibitam aciculam firmatur. Tandem tres quatuorve *ferulae* ſive laminae, eaedemque vel ex ligno, ferrove albo aut orichalco tenuiori, vel quod uſitatiſſimum hodie eſt; ex charta craſſiori & compacta, confectae ſpithamaeque longitudinem, binorum autem vel trium digitorum latitudinem habentes, brachio fracto ſecundum longitudinem, fere ut praedicta ſplenia injiciuntur, (vid. Tab. 38. fig. 17. a a a) adhibitisque tribus funiculis, duos pedes vel ulnam circiter dimidiam longis, ita conſtringuntur, ut vinculum primum circa partem mediam, bina autem reliqua prope oram extremam utramque inſtituantur (*a*); ipſi denique vinculorum nodi ſinguli ſuper externo brachii latere exiſtant, ut tanto commodius & conſtringi & ſi opus eſt, ſolvi rurſus queant. conf. Tab. 38. fig. 17. b b b.

(*a*) Sunt qui ferularum uſum in fracturis rejiciunt, & ſplenia ſatis earum vicem praeſtare poſſe exiſtimant, ut Petit. Lib. de morb. oſſ. Tom. II. p. 34. quod ſaepe etiam ſufficere poſſe intelligo. Attamen majoris roboris & ſecuritatis cauſſa plerique hactenus ferulas quoque adhibuerunt.

Poſt deligationem quid fiat. Deligatione hunc in modum abſoluta, brachium, involutum *mitella*, quam *ſuſpenſorium* vulgo vocant, Gallis *Eſcarpe*, commodiſſime excipitur (*a*), atque ſic inflectitur, ut manus ſcrobiculo fere cordis immineat. *Si obliqua eſt fractura*, paullo magis demittere brachium convenit; ut ipſum humeri pondus impediat, ne fragmentum inferius juxta ſuperius altius, quam par eſt, aſſurgat; ſed ſi transverſa, praeſtat mitella brevior. Debet autem mitella iſta ſive *habena ſuſcipiendo brachio commoda*, ſic parari. Mantile quoddam ſatis amplum atque molle, ſingulari modo complicatum quoad partem mediam cubito humeri fracti ſubmittitur, brachioque inflexo atque a mantili comprehenſo, cccc, utraeque partes extremae, circum collum injectae, ſuper integri brachii humero in nodum conſtringuntur, d. Si nobilioribus atque lautioribus perſonis curatio adhibenda eſt, *tum ex panno ſerico nigro* haec mitella ſive habena conficitur. Chirurgorum aliqui humero fracto vinciendo *loco unius longioris* tres breviores faſcias adhibent: quarum vel quaelibet duas ulnas habeat, aut ut alii volunt, quarum prima unam cum dimidia; altera binas, tertia denique binas cum dimidia ulnas adaequant. Prima ductibus adſcendentibus; altera deſcendentibus, tertia denique ductibus circum ſplenia atque ipſam humeri partem fractam faciendis, impenduntur; id quod ſatis commode quoque fieri poteſt. *Nonnulli ferulas oſſi comprehendendo firmandoque deſtinatas ſtatim ſuper ſplenia imponunt ipſaque faſcia tertia*, vel parte ultima longioris faſciae ſimul comprehendunt; id quod a ſcopo haud alienum eſt, attamen perinde mihi videtur. Denique obiter hic monendum eſt, *vincturam primam*, ſiquidem decenter illa facta eſt, niſi item caſus aliquis improviſus contrarium facere poſtulat, haud facile ante quartum vel quintum diem reſolvi debet; altera poſt octo demum dies innovatur; tertia denique & quarta, niſi forte malum quoddam inopinatum acciderit, per duodecim vel & quatuordecim dies integros in brachio relinquitur, usque dum oſſis fragmenta ſatis firmiter rurſus invicem cohaereſcunt. Quod ipſum equidem fieri ut plurimum in hoc oſſe poſt quadraginta circiter ab incepta curatione dies, experientia teſte, conſuevit.

Anchyloſis quomodo praecaveatur. Vinctura tertium innovata, cubiti juncturam leniter identidem flectere expediet; ne qua forte *anchyloſis*, ſeu juncturae cubiti rigor aliquis, brachium ſenſim occupet. Si jam tum ejus vitii aliquid cubitus contraxit, longe optimum fuerit, ad reſtituendam movendi facultatem priſtinam, unguentis, balneis, fomentisque emollientibus brachium ſubinde fovere, ſed frequenter tamen ſimul idem diſtentare rurſumque inflectere, quin & pondus quoddam manu ſuſcipiendum atque agitandum per dies ſingulos aegro committere. Ita & egregie prodeſt, ſi partes ejusmodi in ventrem animalium recens mactatorum immittuntur; quia hic vapor calidus, blan-

(*a*) Ita Celsus jam docuit. lib. 8. cap. 10. Uſurpatur pro hoc ſcopo mantile in habenae ſive fundae modum complicatum, & circa collum firmatum, cui brachium immittitur, ſicut ex fig. 17. videre licet.

Digitized by Google

blandus, emolliens & reſolvens ad hoc malum minuendum valde idoneus eſt. Quos enim medicorum aliqui hunc in uſum adhibere ſolent ſpiritus roborantes ii fere ſemper, quia adſtringunt, alieni hic ſunt, imo vero pernicioſi.

Si prope humerum ſive in collo hoc os fractum eſt, longe gravius aegri periclitantur, modoque propoſita vinctura parum plerumque aut nihil proficit. Igitur tunc *ſpica ſimplex* adhiberi eo modo debet, quem ad claviculae fracturam ſupra commendavimus (*cap.* IV. *ſect.* I. §. 2.) niſi quod pars humeri ſuperior ductibus faſciae curatius ſit circumdanda atque involvenda. Ita & faſciam octodecim capitum (*vid. Tab.* IX. *fig.* 4.) haud inepte ad hanc fracturam adhiberi poſſe Petitus autor eſt, lib. de morb. oſſ. Sed difficulter haec has partes fractas ſatis continebit. *Si fractura humero propinqua eſt.*

II. FASCIA PRO CUBITO FRACTO.

Si brachii pars inferior, ſive cubitus eſt diffractus, tum oſſibus, quemadmodum ſupra diximus, (pag. 202 & 203.) decenter repoſitis, ſequens inſtitui vinctura debebit. Ante omnia *linamentum* aliquod ſpithamam longum palmamque latum, utrinque fiſſum, ſicut de humero fracto docuimus, & Tab. II. fig. 18. delineavimus, inque oxycrato vel ſpiritu vini tinctum, circa partem fractam capitibus diligenter circumductis imponitur. Eo facto, bina ſplenia craſſa ulnaeque ipſi quoad longitudinem fere aequalia, alterum interiori, exteriori lateri alterum, adplicantur, ſupra datis ferulis vel ex ligno vel ex charta craſſiſſima, eandem magnitudinem habentibus (*a*). Deinde faſcia quaedam, ulnam unam cum dimidia quoad longitudinem, tres digitos quoad latitudinem adaequans, unumque glomerem comprehendens, circum ſplenia ferulasque, aut ſi ferulae omittuntur, circa ſola ſplenia ſic injicitur, ut, binis ternisve ductibus circularibus circum locum fractum, factis, ſicut in humero fracto, ſenſim linea quadam ſpirali (*doloires*) ultra cubitum adſcendat: ubi denuo ductus quidam circulares ante fiunt, quam faſciae pars extrema firmatur. Tum alia faſcia eodem, quo prima, loco circum brachium volvitur, factisque rurſus uno alterove ductu circulari, ductibus ſpiralibus paullatim verſus manum adducitur, exceptoque per quandam velut habenam pollice, ad carpum retrahitur, ibidemque, poſt unum alterumve ductum circularem denuo inſtitutum fibula firmatur. Porro binae ferulae chartaceae craſſiores, ipſi ulnae quoad longitudinem fere aequales, quoad latitudinem vero ita comparatae, ut univerſam prope vincturam comprehendant, &, quo commodius adaptari brachio deligato queant, ſpiritu vini vel & oxycrato madefactae, altera ſupra exterius, altera ſuper interius brachii inferioris latus adhibentur, injectaque faſcia, binas ulnas longa fereque tres digitos lata *Faſcia pro cubito fracto.*

(*a*) Nonnulli, ut Petitus, ferulas has omittunt, easque haud neceſſarias eſſe judicant.

Digitized by Google

lata ſic vinciuntur, ut, ductibus aliquot circularibus circum partem mediam factis, faſcia per ductus ſpirales primo ad cubiti flexuram adſcendat, deinde vero rurſus deſcendat, tandemque, ubi definit, fibulam aut inde rurſus ſuturam accipiat. Quanquam nihil magnopere obſtat, quo minus adhiberi *pro faſcia hac tres quatuorve funiculi breviores*, pro continendis ferulis queant, ſicut in oſſe humeri Tab. 38. fig. 17. bbb, indicavimus. Similiter in chirurgis haud deſunt, qui brachio ſic deligato adhuc una ferula magna chartacea utuntur; qua, velut canali quodam, brachium excipiunt, ut ſic tanto melius in eo quieſcat & glutinatio hoc ipſo promoveatur. (vid. hic canalis *Tab.* VIII. *fig.* 14. & applicatio ejus Tab. 38. e e) Quibus ita jam confectis ſingulis, mitella ſive habena collo adhibenda eſt, in qua brachium, ut antea diximus, continuo geſtetur, donec ſaneſcat, vid. eadem figura c c c c. Cetera facienda ſunt eadem, quae de humeri oſſe fracto ejusdemque curatione propoſuimus. (§. 2. *ſq.*) Sic enim intra triginta plerumque dies cubitus ſive brachium inferius confractum glutinatur.

III. PRO CARPO FRACTO.

Vinctura carpi fracti. Quoties in *carpo* aliquid confractum eſt, oſſium fragmentis decenter in ſedem ſuam repoſitis, (vid. pag. 203.) ſequens vincturae modus adhibendus eſt. Faſciae, quinque vel ſex ulnas longae, binos vero digitos latae, unoque glomere comprehenſae principium, tribus ductibus circularibus factis, circum carpum vitiatum injicitur. Mox ipſa, pollicem inter atque indicem digitum transmiſſa, totidem ductibus denuo circum carpum & manum trahitur, ut in dorſo manus ad ſimilitudinem litt. x, ſe invicem interſecent. Tum ductibus ſpiralibus a carpo verſus cubiti & tandem ſupra cubiti juncturam eadem adſcendit; poſitisque tunc ſuper internum externumque carpum binis ſpleniis, carpi latitudini reſpondentibus, ad usque manum rurſus deſcendit; quo nempe accuratius ſplenia contineantur. Denique binae ferulae chartaceae ſpleniis injiciuntur faſciaeque parte reliqua exactiſſime involvuntur ac deligantur: brachium autem ab habena ſive mitella & canali ſuſceptum, ſicut fig. 17. indicat, geſtatur.

IV. PRO METACARPO.

Vinctura metacarpi. Ubi vero *metacarpi oſſibus confractis curatio adhibetur*, vincturam ſic inſtitui oportebit. Oſſibus diligenter repoſitis (*vid. ſupra pag.* 203.) faſcia ſimilis ei, quam carpo mox deſtinavimus, tribus ductibus circularibus circum partem adflictam ducitur. Mox pollicem inter atque indicem digitum trajecta carpum comprehendit, eoque facto per viam priſtinam, ſed ductibus tamen in formam litterae x, poſitis, ad metacarpum redit. Id ipſum negotium fere ternis vicibus iteratur: deinde vero faſcia circum meta-

metacarpum aliquoties ducta, per ductus ſpirales ſenſim ultra cubitum, ut §. VI. diximus, adſcendit. Tandem bina ſplenia, alterum palmae, dorſo manus alterum, una cum ferulis chartaceis, manus figurae conformatis, adhibentur (vid. Tab. XXXVI. fig. 5.) ſollertiſſimeque per faſciae partem reliquam deligantur.

V. PRO LUXATO CUBITO.

Ad *cubitum luxatum* priſtino vigori ſuo reſtituendum ſequens utilis & commoda eſſe deligatio ſolet. Cubito, quemadmodum ſupra praeſcripſimus, (pag. 252. §. IV.) repoſito, linamentum aliquod utrinque fiſſum, cubitoque involvendo adcommodatum, vino denique, vel ſpiritu vini, vel & oxycrato madidum (*vid. Tab.* II. *fig.* 18.) cubiti flexurae accuratae circumponitur. Tum faſcia, quinque circiter ulnas longa, binos digitos lata unoque capite comprehenſa, binis ductibus in orbem factis, ſupra flexuram cubiti injicitur, dehinc oblique intra cubiti juncturam deſcendit, ſimili prorſus ratione, ac fieri in venae ſectionibus ſolet. Infra cubiti articulum ſimiliter bini ductus circulares fiunt: deinceps autem faſcia rurſus per flexuram interiorem adſcendit, ita ut cum priori ductu decuſſatio in litterae x figuram fiat: partemque brachii ſuper cubito proximam ſemel atque iterum cingit, itaque vinculum aliquod, ſigno numeri octonarii (8) haud abſimile conſtituit. His confectis brachium univerſum linamento quodam ſatis amplo inque ſpiritu vini calido vel oxycrato prius tincto, involvitur atque per faſciam ductibus ſpiralibus aut repentibus injectam rite firmatur. Quanquam chirurgorum aliqui exiſtimant, linamentum iſtud amplum non usque adeo neceſſarium hic exiſtere, ſed feliciter ſatis cubitum luxatum ſaneſcere, dummodo vinctura per faſciam, modo laudatis liquoribus humectatam lineisque ſpiralibus circum brachium tractam, inſtituatur, interea tamen ad tumores & inflammationes avertendas prodeſſe poteſt. Denique brachium ita deligatum *mitellae ſive mantili de collo ſuſpenſo per aliquot dies immittitur;* ſed identidem tamen, ne, prout evenire facile poteſt, indecenter rigeſcat, quam leniſſime quamque providentiſſime fieri poteſt, flectitur ac dimovetur.

Vinctura ad cubitum luxatum.

VI. PRO CARPO LUXATO.

Carpo luxato, facienda ſunt ſequentia. Ante omnia quidquid violenter dimotum eſt, facta prius conveniente extenſione, ut ſupra p. 253. dictum eſt, reponitur. Eo facto, faſcia modo deſcripta tripliciter circum partem adflictam ducitur. Mox pollicem inter atque indicem digitum transmiſſa retroque, ad carpum inflexa denuo ſupra manum ſic adducitur, ut pone pollicem lineas in crucem poſitas, ſive figuram litterae x efficiat denuoque carpum cingat. Quibus equidem ductibus aliquoties iteratis,

Vinctura carpi luxati.

ratis, duabus ferulis chartaceis craſſioribus circiterque binas palmas longis, carpus contegitur ligaturque. Tum pila, manu exacte comprehendenda, ut nimirum aequaliter digiti ſinguli extendantur, aegro committitur, exactiſſimeque a faſcia involvitur. Denique faſciae pars reliqua ductibus ſpiralibus ultra cubitum, ne facile tumor aut inflammatio incidat, promovetur ibidemque decenter firmatur.

VII. VINCTURA AD VENAM BRACHII.

Vinctura ad venam in brachio inciſam.

De vincturis brachii dum hactenus explicavimus, id quoque nobis datum exiſtimamus eſſe, ut, qualem poſt inciſam venam, quod tam ſaepe fit, brachio adhiberi vincturam deceat, breviter oſtendamus. Faſcia, huic fini commoda, ulnam minimum Pariſinam, vel, ut perfectior fiat, ulnam unam cum dimidia quoad longitudinem, circiter binos autem digitos quoad latitudinem comprehendat. Vinciendi modus variis varius eſt, ſed primarius, ut mihi ſaltem videtur, hic eſt. Spleniis quadratis, ut moris eſt, ſuper plagam inflictam depreſſis, faſcia ſupra cubitum ſic injicitur, ut ejusdem pars prima circiter ad ſpithamae longitudinem ſupra & extra cubiti flexuram dependeat. Tum oblique ipſa introrſum ſuper ſplenia flexurae impoſita deſcendit, factoque infra cubiti flexuram circuitu, oblique rurſus ſuper eundem locum ſic adſcendit, ut integer circuitus vinculi cubito injecti figuram numeri 8, ductus vero faſciae ſuper flexura poſiti, litteram x ſive crucem aliquam repraeſentent. Atque iſti quidem circuitus, qui figuram numeri 8 efficiunt, brachio paullulum inflexo, toties iterantur, quoties fere illud facere faſciae longitudo permittit. Finita autem fere faſcia, partes extremae ſive capita ejus nodo facto, ſupra cubitum in externo latere conſtringuntur. vid. Tab. III. fig. 1. D. Si funiculis ſpithamae longitudine inſtructae ſunt partes extremae hujus faſciae, ut apud nonnullos in Germania ſolent, tum & perquam commoda deligatio eſt, dum funiculi hi non niſi exiguum nodum relinquunt, & faſcia non niſi unius ulnae Pariſinae longitudinem poſtulat; modus vero eam injiciendi prorſus idem eſt.

VIII. AD ARTERIAM BRACHII INCISAM.

Vinctura ad arteriam conciſam in brachio.

Si qua autem forte chirurgus, venam brachii inciſurus, ex imprudentia aut caſu *arteriam* ibidem laeſerit, ſequentia opus erunt deligandi artificia. Poſtquam nimirum ſanguis ad usque animi defectionem profluxit, (vid. pag. 425. §. II.) primo bina vel terna ſplenia, eaque ſatis craſſa, quorum uni, ad majorem deligationis firmitatem nummus inſertus ſit, ſuper vulnus arteriae inflictum imponantur. Deinde faſcia, quinque vel ſex ulnas longa, binos autem digitos lata, unoque glomere vel capite comprehenſa, bis vel ter primo ſupra cubitum circumducitur, eoque facto, perinde, ac ad venae deligationem propoſuimus (§. 10.) promovetur,

Digitized by Google

vetur, ſed ita tamen, ut paullo fortius, quam ubi vena tantum inciſa eſt, adſtringatur. Inſtitutis ad figuram 8 quinque vel ſex ductibus, ſplenium aliquod anguſtum atque oblongum a cubiti flexura fere ad alam usque, interiori brachii lateri ſic adplicatur, ut arteriae brachiali primariae quam exactiſſime ſuperincumbat. Tum faſcia per ductus ſpirales eosdemque ſatis adſtrictos paullatim ad ſupremum usque humerum promovetur: quo nempe facilius ſanguinis per iſtam arteriam fluxus vehemens cohibeatur. Dehinc ductus aliquis ab humero per alam brachii oppoſiti circum praecordia in modum quaſi circuli obliqui inſtituitur, eoque abſoluto, & faſcia ad humerum brachii laeſi rurſus promota, ductibus ſpiralibus iisdemque prioribus contrariis deorſum verſus circum brachium deducitur ſollertiſſimeque tandem, ubi deſinit, firmatur. Sin juſtae longitudinis faſcia non ſtatim ad manus fuerit, faſcia brevior, quae forte praeſto eſt, opportune brachio injicere miniſtroque plagam & arteriam brachialem digito comprimendam committere praeſtat, quam per adhibitam in paranda faſcia longiori moram juſto diuturniorem, graviſſimis aegrum ob profuſionem ſanguinis graviorem periculis exponere. Namque nihil omnino impedit, quo minus, poſt adhibitam faſciam hanc breviorem, longior quoque faſcia & iisdem quidem modis, quos jamjam deſcripſimus, una cum ſpleniis neceſſariis adhiberi brachio valeat. Deligationis negotio diligenter jam confecto, reliquum eſt, ut in habenam, de collo ſuſpenſam, eum fere in modum, qui Tab. 38. fig. 17. exhibetur, omiſſo tamen canali e e, brachium adflictum conjiciatur; aeger autem, ut quam diligentiſſime a commotionibus itemque a cibo & potu calefaciente ſeſe abſtineat, moneatur. Cetera enim eadem prorſus fiunt, quae ſuperius ſuo loco ſunt praeſcripta, pag. 425. cap. XII.

IX.

Neque vero ad ea tantum, quae per imprudentiam chirurgi fiunt, ſed ad quaecunque alia etiam arteriae brachialis in flexura cubiti vulnera, quin etiam ad *aneurysmata*, eademque cum graviora atque operationem chirurgicam experta, tum minora etiam atque ſanationem per vincturam recipientia, modo deſcriptum vinciendi modum cum profectu adhibueris. Atque ad aneurysmata quidem minora, ſine ſcalpello & machinis curanda, ſequentes neceſſariae hic videntur obſervationes. Ante omnia tuberculum per admotum digitum ſic deprimitur, ut ſanguis, in eodem comprehenſus, in arteriam revertatur. Eo facto, emplaſtrum aliquod adſtringens, ſuper emplaſtrum autem ſplenium aliquod, aneurysmatis amplitudini adcommodatum, cum nummulo aliove corpuſculo duro intus comprehenſo; huic denique ſplenio alia quaedam ſplenia, majora minoribus, imponuntur, eaque ratione, quam modo explicavimus, ſupra deligantur, & faſciae ita circumductae diu ſatis & continuo ita geſtentur. Exempla hujus ſanationis Hildanus propoſuit *centur.* III. *obſ.* 43, 44.

Vinctura ad aneurysma.

X. VINCTURA AD VENAM SECTAM IN MANU.

Vinctura ad venae ſect. in manu.

Si qua forte in alterutra manu facta eſt ſanguinis per venam detractio; non idem ſolum, quem ad cubitum propoſuimus, (§. 10.) ſed plane ſingularis quoque & is quidem commodior aut elegantior adhiberi vincturae modus poterit. Si praeſertim vena, quae ſalvatella vulgo vocatur, fuerit inciſa. Nimirum, binis ſpleniolis decenter adhibitis, faſcia, ulnam & quod excurrit, longa, ſed nullis tamen funiculis inſtructa, binis ductibus circularibus circum carpum injicitur, indeque ſuper dorſum manus promota digitum auricularem inter & annularem trajicitur; mox autem inter hunc & medium retro reflexa transverſim ad litterae x ſimilitudinem ſuper ſplenium ad carpum adducitur, atque hic ductus circa digitum annularem & carpum ter repetitur, tandemque factis totidem ductibus circularibus circa carpum, quot eorum fieri per faſciae longitudinem poſſunt, gnaviter ibidem firmatur.

XI. VINCTURA AD MANUM ADUSTAM.

Poſtquam remedia idonea adhibita ſunt, faſcia ſumi poteſt, quae ſex ulnas ſit longa & pollicem lata. Haec duobus ductibus circularibus circa carpum injicitur, hinc per volam manus ad digitum auricularem ducitur, qui primo per ſpirales ductus aſcendentes totus involvitur, deinde vero per ſpirales deſcendentes ad radicem ejus & inde ad digitum auricularem progreſſus fit, quo eadem ratione involuto, ad digitum medium ac poſtea ad indicem, (vid. fig. 18. a, b, c, d) itur, poſtea quidam circuitus fiunt circa metacarpum, inter pollicem & indicem, e e e, atque metacarpo ita involuto, procedendum ad pollicem, ut eodem, ut ceteri digiti, modo comprehendatur, f; denique & inferior metacarpi pars ſpiralibus ductibus obducitur, g g g, & tandem faſcia circa carpum, h, ubi incepit, per circulares finitur.

XII. VINCTURA AD POLLICIS FRACTURAM.

Vinctura ad pollicis fracturam.

Pollicis manus fractura ſequentem poſtulat vincturam. Decenter repoſito, quemadmodum ſupra praeſcriptum eſt, (vid. pag. 204. §. XI.) oſſe diffracto, faſcia pollicem lata, ulnam autem cum dimidia, vel & binas ulnas longa eademque in unicum glomerem convoluta, factis binis in carpo ductibus circularibus, ad partem fractam promovetur; qua equidem triplici ductu circulari comprehenſa, binae lamellae ſive ferulae chartae craſſioris digitique circiter latitudinem habentes, altera ſuper interius, altera ſuper exterius pollicis latus injiciuntur binisque vel ternis etiam faſciae circuitibus deligantur. Denique faſcia ad carpum reducitur, ibidemque, poſt aliquot faſciae ductus denuo inſtitutos, diligenter firmatur.

Si

Digitized by Google

Si pollicis articulus uterque fractus eſt, tum ſimili prorſus, ut antea, modo vinctura inſtituitur; ſed ita tamen, ut ſuper utraque fractura ſeorſim vinctura repetatur, atque lamellae chartaceae ſuper utrumque articulum extendantur, faſciaque poſtea includantur. *Si pollicis articulus uterque fractus eſt.*

XIII. VINCTURA AD DIGITUM FRACTUM.

Porro ſi *digitus* aliquis *fractus* eſt, tum itidem vinctura modo praeſcripta circa locum fractum adhibetur: niſi quod, ad firmius continendum digitum vitiatum, digitus poſtea integer propinquus ſimul cum eodem a faſcia comprehendatur, atque ſic ſimul colligantur, qui ſanus digitus fracto pro fulcro quaſi ſervit, donec rurſus glutinatus ſit. *Vinctura digiti fracti.*

XIV. AD PLURES DIGITOS FRACTOS.

Quod ſi autem *uno plures digiti ſimul diffracti ſunt*, oſſibus fractis in ordinem redactis faſcia, tres ulnas longa binosque digitos lata, primo circum carpum, gemino ductu circulari facto, injicitur. Dehinc, ſuper manus dorſum ad digitos vitiatos promota, ſic circum eos omnes involvitur, ut nihil neque inaequale, neque nudum reliquum ſit. Tum lamina quaedam conveniens e charta craſſa qualis Tab. 36. fig. 5. indicatur, perinde ſcilicet, ac de metacarpo praecepimus, (§. 7.) palmae ſubjicitur, exactiſſimeque per injectam faſciam intra manum firmatur. Quanquam loco hujus aliis ſatius videtur, ut paullulum inflexos continere digitos liceat, pilam aut glomerem aegrae manui committere, eoque facto, vincula praedicta ratione ſuperinducere. Sed quoquo tandem modo digiti comprehenſi ſint, faſcia reduci ſemper a digitis ad carpum debebit, exactiſſimeque ibidem firmari; ipſa denique manus in habena ſive mitella a collo ſuſpenſa continuo geſtari. *Si digiti plures fracti ſunt.*

XV. VINCTURA AD DIGITOS LUXATOS.

Digitos equidem *luxatos* per ſe ut plurimum ſaneſcere, dummodo ipſi vel leviter ſolum extendantur, quotidianus rerum uſus loquitur, ita ut faſcia vix indigeant. Interim ubi vel mali vetuſtas, vel ſingularis debilitas juncturae, vel & quaecunque alia ratio vincturam aliquam digitis luxatis adhibendam ſuaſerit, ſequentia fieri oportebit. Faſcia, ulnam unam & dimidiam longa, digitumque lata, ſimiliter, ut ad digitos fractos commendavimus, binis ductibus circularibus circum carpum injicitur: inde ſuper dorſum manus verſus digitum luxatum attrahitur; circa juncturam luxatam circumducitur, eaque ductu in crucem poſito adcurate comprehenſa, ad carpum rurſus faſcia adducitur, eodemque negotio tertia vice repetito, circum carpum illa tandem, ubi finis ejus eſt, *Vinctura ad digitos luxatos.*

Digitized by Google

firmatur. *Si digiti complures una luxati ſunt*, ſinguli ſimiliter deligandi ſunt. Gallis vinćturae genus hoc *le demi Gantelet*, *dimidia chirotheca*, communiter adpellatur; quia ſolum manus involvitur, ſed non digiti, qui nudi manent.

XVI. VINCTURA AD DIGITOS MUTILATOS.

Vinćtura ad digitos mutilatos.

Porro quoties *digiti portio* aliqua vel forte fortuna *reſciſſa eſt*; vel & reſcindi propter gangraenam, ſphacelum, aut cariem ſimilemque noxam aliam debuit, poſt adhibita vulneri medicamenta convenientia ſic fere deligari plagam oportet, quemadmodum ſupra de pene praecepimus. Namque primo poſt linamenta carpta emplaſtrum & ſplenium crucis melitenſis figuram habentia (*vid. Tab.* II. *fig. e*) rite adplicantur: deinde faſcia quartam ulnae partem, uniusque digiti latitudinem continens, cujus figura Tab. II. litt. e, videri poteſt, quam diligentiſſime circum digitum injicitur.

XVII. VINCTURA AD MANUM VEL CUBITUM ABSCISSUM.

Vinćtura ad manum vel cubitum abſciſſum.

Manu vel & *cubito reſciſſo*, medicamentis, linamentis, ſpleniis atque ceteris rebus vulneri adcommodatis (*vid. ſupra* pag. 498. §. VIII.) hanc ſuperinjicere vinćturam decebit. Faſcia, quinque vel ſex ulnas longa, tres autem digitos lata inque duplicem glomerem convoluta, ad palmae circiter amplitudinem ſupra partem mutilatam poſito loco, vid. Tab. 38. fig. 19. c, ſic adhibetur, ut tribus vel quatuor dućtibus circularibus ibidem inſtitutis, quam exaćtiſſime id, quod ſupra vulnus datum eſt, a, firmetur. Dehinc glomerum alteruter ſuper truncatam partem a loco c, per d, ſic inducitur, ut ejusdem habena in adverſo membri latere ab alterius glomeris habena circa truncum in loco c, circumdućta ſatis comprehendi valeat. Eo fać to, glomer primus, retro & oblique quidem reflexus, truncum extremum C, denuo comprehendit atque ad eum locum redit, unde venerat, ſicut hoc jam ſupra in capitali capitis & claviculae docuimus. Id ipſum vinciendi negotium ſaepius & tam diu repetitur, donec membrum truncatum una cum ſpleniis ſuperimpoſitis ſatis adcurate tećtum & firmatum eſſe deprehenditur. Namque tum capitis alterius & quidem brevioris pars extrema ab alterius & longioris capitis dućtibus ſpiralibus ſurſum deorſumque eundo firmiter comprehenditur; capitis autem poſterioris pars extima per defixas aciculas vel ſuturam rite firmatur. Oportet autem quam exaćtiſſime ſemper faſciam hic adſtringere, quo & firmius medicamenta circum partem truncatam haereſcant, & facilius ſanguis, propter compreſſas venas, conquieſcat. Singulis rite jam confećtis, ſuper lećtulo aeger deponitur, parte truncata ſubmiſſo pulvillo ſurſum elevata, & deinde per admotam adminiſtri manum, ut promtius ac certius ſanguis

Digitized by Google

guis cohibeatur, gnaviter aliquamdiu compreſſa, donec metus profuſionis ſanguinis praeteriit. Denique ubi ſurgendi facultatem aeger recipit, habenae de collo ſuſpenſae, (vid. fig. 17. cc,) id quod truncatum eſt, immittitur, donec vulnus omnino glutinatum eſt.

XVIII. VINCTURA AD BRACHIUM AMPUTATUM.

Si ſupra cubitum reſciſſum brachium eſt, tum, probe a filo comprehenſis arteriis, deligatio iisdem prorſus, quos jamjam explicavimus, modis perficitur; niſi quod longior, eademque ſex circiter ulnas comprehendens, faſcia hic requiratur, & in latere interno brachii arteriae majori ſplenium longum, anguſtum, ſed tamen craſſum, imponatur, illudque faſcia ſimul probe involvatur. Si qua autem forte, quemadmodum ſaepiſſime accidit, prope ipſum humerum truncatum brachium eſt, fereque non niſi binos, ternos, vel quaternos digitos latos longa pars ejusdem reliqua eſt, tum, vaſis ſanguiferis filis probe deligatis, neceſſarium utique eſt, octo ulnarum faſciam, ternosque digitos latam, ſic adplicare, ut iſte glomer, qui reflecti alias ſuper truncatam partem ſolet, circum praecordia, ſubter ala integra tranſeat ſubindeque ad truncatum membrum redeat, illudque probe comprehendat. Namque alias vinctura non ſatis firmiter haereſcit, ſed facile ab humero decideret. Ceterum ſi nimis exigua brachii portio ſuperſtes eſt, commodiſſimum utique videtur, eandem deligandi rationem adhibuiſſe, quam ad abſciſſum humerum in ipſo cum ſcapula articulo jamjam proponere inſtituimus.

Vinctura ad brachium ſuperius.

XIX. VINCTURA AD HUMERUM IN ARTICULO EXCISUM.

Nimirum ſi ipſa humeri commiſſura perrupta, atque ita *brachium a ſcapula reſectum eſt*, tum, diligenter confectis iis, quae ad fovendam plagam ſupra commendavimus, (vid. pag. 513. §. VIII.) ſequentem in modum deligare membrum truncatum oportebit. Faſcia decem vel duodecim ulnas pariſinas longa, quatuor digitos lata, inque unicum glomerem involuta, ſubter alam integram adplicatur diligenterque a miniſtro quodam digitis admotis continetur. Hinc ſuper pectus transverſum ad humerum exciſum promovetur. Quo equidem ſuperato ſuper dorſum ad axillam ſanam reducitur. Tum idem ductus iterum inſtituitur: eoque abſoluto, faſcia, ſubter axillam integram a tergo producta, ſtatim retro ſuper humerum ita reflectitur, ut, dorſo humeroque truncato ſuperatis, circum praecordia ſub axillam ſanam denuo trahatur. Mox, comprehenſo humero reſecto, ſuper praecordia ad humerum adflictum ipſa ſic reducitur, ut lineis in crucem ſive litterae x figuram poſitis faſciae ductus invicem trajecti compareant. Quibus ductibus aliquoties repetitis, faſciae pars reliqua

Vinctura ad humerum exciſum.

Digitized by Google

qua ductibus circularibus circa pectus & locum mutilatum ad firmiter comprehendenda ea omnia, quae vulneri ſuperimpoſita ſunt, impenditur gnaviterque per adhibitas aciculas aut ſuturas variis in locis firmatur.

CAPUT VII.

De vincturis, quae fieri in pedibus ſolent.

I.

Vinctura ad femur fractum.

DE vincturis, pedi adhiberi ſolitis, expoſituri primo loco de femoris, deinceps autem de reliquarum pedis partium vincturis exponere ſuſcipimus. Atque ad *femoris* quidem fracti *vincturas* quod attinet, eae pro vario fracturae loco, itemque pro varia ejusdem conditione, utique ſolent eſſe variae. Interdum enim oſſis ſemoris collum; interdum autem collo inferior quaedam ejus pars, vel in ſuperiori, vel media, vel inferiori parte diffringitur. Si qua forte infra collum femur fractum eſt, vel transverſa fractura eſt, vel obliqua. Caſibus ſingulis ſingularia adhibenda ſunt deligationis artificia atque obſervationes. Enim vero ſi qua forte pars infra collum, eaque vel *media vel inferior etiam genuque propinqua fracta eſt*, diligenter confectis iis, quae ſuperius ad os hoc fractum reſtituendum praeſcripta ſunt, (vid. pag. 205.) ternas adhibere faſcias oportebit: quarum binis quatuor; tertiae vero trium ulnarum longitudo; ſingulis autem trium, vel &, pro re nata, quatuor digitorum latitudo tribuenda eſt. Similiter ſingulae unico tantum glomere comprehenduntur. Sed ante tamen, quam faſciae adplicantur, primo *linamentum ſimplex* in quatuor capita fiſſum, ut in Tab. II. fig. 18. idemque vel vino calido, ſpiritu vini, vel & oxycrato madidum, circum partem fractam ſic involvitur, ut capita decuſſatim ſibi invicem ſuperimponantur: tum *ſplenium* aliquod *craſſum & ſatis longum*, hoc eſt, femori quoad longitudinem propemodum aequale, ipſiusque oſſis nativae cavitati poſteriori explendae aptum ſecundum longitudinem femori ſubjicitur; ne ſcilicet ſine hoc juſto magis directum atque longum per adhibitam vincturam illud efficiatur. His confectis, femur ab adminiſtris duobus tam circa ſuperiorem, quam inferiorem, partem gnaviter elevatur; vinctura autem a chirurgo ſequentem in modum perficitur. Fractus & rurſus reſtitutus locus primo *per admotam trium ulnarum faſciam*, tribus ductibus circularibus hisdemque paullo ſtrictioribus inſtitutis, comprehenditur, ſicut de brachio ſupra dictum eſt. (*vid. cap.* VI. §. I) Dehinc faſcia per ductus ſpirales paullatim verſus inguina promovetur, ibidemque poſt aliquot ductus circulares firmatur. Tum altera, eademque quatuor ulnas longa, faſcia eodem, quo prima loco

Digitized by Google

loco adplicatur, abſolutisque denuo tribus ductibus circularibus, ſed prioribus tamen contrariis, inde autem, ſplenio ſatis craſſo per certos gradus rite complicatum (*a*), circum inferiorem eandemque tenuiorem femoris partem, ut eandem ipſa cum ſuperiore craſſitiem nanciſcatur, injecto, per ductus ſpirales deſcendentes deorſum ad genu ducitur, factisque infra idem ductibus aliquot circularibus firmatur. Ad quod equidem negotium feliciter inſtituendum haec utique neceſſaria videtur obſervatio, ut nimirum longe ſtrictiores faſciae ductus fiant, *ſi obliqua eſt fractura*, quam ſi plane fuerit transverſa. *Porro quatuor ſplenia*, ſpithamam longa, circiterque tres digitos lata, laminisque ſive ferulis quatuor craſſis & convenientibus, pro oſſe continendo, tecta ſingula, ſecundum longitudinem femori, ſicut in brachii fractura dictum eſt, adaptantur (*b*). Circum haec faſcia tertia, eaque itidem quatuor ulnas longa, ſic injicitur, ut primo, ductibus aliquot circularibus factis, circum fracturam ducatur; deinde per lineam ſpiralem, circum circa factam, ſurſum adducatur; denique vero ſimili ratione deorſum trahatur, donec ferulae probe ab ea comprehenſae & involutae ſint, diligentiſſimeque eo loco, quo deſinit, firmetur. Tandem univerſum femur binis adhuc aliis ferulis majoribus, ex charta craſſiſſima paratis, vinoque calido vel oxycrato prius madefactis, quantum quidem fieri poteſt, exactiſſime comprehenditur; ipſum autem involucrum hoc tribus vel quatuor funiculis idoneis circuminjectis deligatur: perinde ſcilicet, ac de brachio ſupra ſcripſimus. *cap.* VI. §. I. (conf. Tab. 38. fig. 17. a a a, b b b.)

Confecto his rationibus vincturae negotio proximum eſt, ut de conveniente *femoris poſitura* chirurgus proſpiciat. Commodiſſimum huic fini videtur capſula ſive involucrum aliquod lineum, binisque bacillis cylindricis, ſtramine obductis, inſtructum; quod Galli *Fanons*, Germani *Strohlade*, nonnulli *lectulum ſtramineum* nuncupant. (*vid. Tab.* IX. *fig.* 5.) Circa quod tamen ea neceſſaria cautio videtur, ne baculis A A A A. utrisque eadem in femoris fractura longitudo tribuatur, qualis in tibia vel crure fracto ipſi datur, cui haec figura 5. accommodata & propria eſt. Debet enim is, qui ad latus cruris interius adplicatur, ejus eſſe magnitudinis, ut a malleolo interno ad inguen pertingat. Contra vero exterior ita longus, ut coxam ſive os ileum paullo ſuperet, vel etiam, ſicut nonnulli volunt, ita exiſtat, ut ſuper univerſum corporis latus illud, quod pedis malleolum externum inter & axillam comprehenſum eſt, ſeſe extendat atque ita quam exactiſſime femur adflictum contineat diſtentetque. Si qua enim forte juſto breviores baculi exiſtunt; ſi praeſertim oblique fractum femur eſt, utique periculum eſſe ſolet, ne juſto brevior idem

Femoris poſt vincturam ſitus.

Rrrrrrr pes

(*a*) Vid. Tab. IX. fig. 1. Galli hoc ſplenium appellant *compreſſe graduée.*

(*b*) Loco quatuor ferularum anguſtiorum *duae ampliores* quoque adhiberi commode poſſunt, ſicut Petitus docet, lib. de morb. oſſium.

Digitized by Google

pes evadat claudicandique neceſſitatem aliquam aegro conciliet (*a*). Pede his rationibus atque ita diligenter extenſo, ut pollex pedis vel eandem cum patella lineam rectam teneat, vel & aliquantisper extrorſum verſus poſitus ſit, quidquid ſpatii infra ſuras juxta malleolos, ſub poplite atque alibi reliquum eſt, linamentis contortis, vel & ſtuppa ſollertiſſime adimpletur. Chirurgorum aliqui & *femur & tibiam nunc ſpleniis ampliſſimis contegunt*, quo nempe adcuratius involucrum haereſcat, neque pes moleſtiae quidquam ab injiciendis funiculis ſive vinculis ſentiat. Contra vero alii fruſtra id ipſum fieri exiſtimant. Solent autem ſepteni utplurimum, pro lectulo hoc ſive capſula ſtraminea circum pedem integrum una cum femore deligando, *funiculi*, trium circiter pedum longitudine, adhiberi: terni ſcilicet in tibia; vid. fig. 20. a b c, terni in femore, ſeptimus denique isque longiſſimus in ipſo ventre. Quanquam ſatius utique nonnullis videtur, pro funiculo ſeptimo mantile quoddam pro eo firmando circum ventrem injicere. Similiter *circa horum funiculorum adplicationem* haec adhuc neceſſaria eſſe obſervatio, ut non tantummodo ante ſemper lectulo ſive capſula ipſi ſubmittantur, quam pes in eodem deponitur; ne ſcilicet hic cum periculo dimoveri ſubinde debeat; ſed etiam ut medius funiculus ex tribus ſemper prius, quam bini extremi conſtringatur; & denique ut nodi ſemper in externo capſulae hujus ſtramineae latere, quia commodius hic accedere poſſumus, inſtituantur. Plantae pedis *ſolea quaedam ex aſſerculo vel & lamina quadam chartacea craſſa*, ad pedis ſimilitudinem fabricata, (*vid. Tab.* IX. *fig.* 6, 7.) ſubjicitur, connexisque tribus funiculis a a a ſic deligatur, ut bini illi, qui utrinque adjuncti ſunt, in formam litterae x, invicem trajecti circa genu vel ſuras (vid. Tab. 38. fig. 20. e, f) ad involucrum per aciculas infixas firmentur, tertius vero idemque ſuperior, g, quo loco aptiſſimum videtur itidem capſulae ſtramineae funiculis ejus jungatur. Sic enim quam commodiſſime contineri pes in ſitu ſuo naturali poterit, nec prout accidere nonnunquam ſolet, homo adflictus, curatione abſoluta, calcaneo inſiſtendi facultatem naturalem perdet. Neque vero alienum hic fuerit, ne duriter a ſolea pedis planta prematur, ſplenio quodam convenienti ſoleam hanc induere. (vid. Tab. IX. fig. 7.) Similiter calcaneo habena ſive *annulus*, e molliori linteo confectus (vid. fig. 8. litt. a) calcaneo ſubmittitur funiculisque *b b.* circa tarſum injectis firmatur; ne, ſicut fieri communiter ſolet, inflammatio quaedam a diuturna extremi calcanei in lectum ſubjectum depreſſione ſuboriatur. Quandoquidem vero ne ſic quidem calcaneum a moleſtia ac periculo omni tutum praeſtatur, dum inferior tendinis Achillis pars plerumque tandem ab annulo iſto premitur, commodius ſubinde videtur, *faſciam aliquam praelongam atque amplam*, binis glomeribus ita comprehenſam, ut circiter pollicem

(*a*) Petitus contra vult, ut haec pars hujus machinae ſive lectuli ſtraminei non ſupra ſupremam oſſis ilei oram aſcendat, hancque longitudinem, ſi cetera rite fiant, ſufficere: qua de re ipſe conferri uberius poteſt lib. de oſſib. pag. 163 & 165.

Digitized by Google

licem ampla inter utrumque glomerem, diligenter utrinque firmatum vel conſutum, habena evoluta ſit, (vid. fig. 21. Tab. 38.) ita calcaneo ſubſternere, ut, malleolis ſuper glomeres utrinque poſitos a a, ſuſtentatis, calcaneum una cum Achillis tendine ſartum atque integrum perſiſtat, *ſicuti ſupra* jam cap. de femore fracto dictum eſt. Denique ubi hic quoque ſitus tandem moleſtus eſſe incipit, ut haud raro contingit, haud alienum fuerit, identidem linteum aliquod molliſſimum, leviterque convolutum calcaneo ſubmittere. Quibus ſingulis quam diligentiſſime ita confectis, reliquum eſt, *ut & femori & pedi pulvillus molliſſimus ſubſternatur;* ſed ita tamen, ut depreſſior femoris, quam pedis ſitus ſit. Quidam ex chirurgis *aſſerculum aequalem ubique & laevigatum* praeterea ſubter pulvillos deponunt, quo pes univerſus a calcaneo ad coxas usque in ſitu ſuo naturali atque recto ſervetur. *Denique ut in neutrum latus recedere aut declinare pes valeat*, neceſſarium utique videtur, funiculis vinculo tibiae medio utrinque injectis, atque clavorum, in utroque lecti ſive cubilis latere defixorum, ſubſidio firmatis, quam exactiſſime pedem continere, inſimul vero pannos lineos maximos & convolutos, qualibus in lectis uti vulgo ſolemus, ad utrumque pedis latus deponere. Quod ipſum equidem ut in femoris vel & tibiae fracturis omnibus rite obſervetur, ipſa noxae conditio poſtulat. Tandem quaedam quaſi *fornix* vel *ex aliquot annulis ligneis dimidiis*, qualibus ad dolia continenda utitur, prout Scultetus *Tab.* LVI. deſignavit (*a*), vel & ex *tympani*, *modiive lignei lamina curva dimidia* ſuper pede fracto conſtruitur, pro ſuſtinendo lecti tegumento ſuperimpoſito; ne graviter id partem aegram comprimat. Ceteras, quae ad commodam aegri hominis poſituram pertinent, obſervationes ſupra jam tum explicatas dedimus. cap. de femore fracto, pag. 204. & ſeqq.

II.

Vinctura ad femur oblique fractum.

Si oblique diffractum femur eſt, tum & magis adſtrictam deligationem adhibere, & ſollicitiorem continendo femori operam impendere chirurgus debet. Igitur vel ea, quae ſupra jam tum hunc in finem praecepimus, (vid. pag. 208. §. VIII.) vel & ſequentia fieri oportebit. Inter femora pannus lineus ampliſſimus ſic injicitur, ut altera pars ſuper inguen, altera ſubter clunem lateris integri ſurſum verſus procedat, utraque autem firmiter clavis, in cubili defixis, inhaereſcat; & altera quidem in dextro latere, altera in ſiniſtro: ne facile deſcendere paullatim corpus aegrum valeat. Similiter ſupra genu vinculum aliquod validum injicitur, clavoque in ima cubilis parte defixo firmatur; ne ſcilicet ſurſum verſus adduci pes vitiatus queat. Ne qua autem forte moleſtia ab adhibitis vinculis proveniat, conſultum utique videtur, ſubinde locum ipſorum commutare. Atque ad vinculum quidem ſuperius quod adtinet, habenam, quae in dex-

(a) In Armamentar. chirurg. edit. in 4. anni 1666.

Digitized by Google

tro latere aliquamdiu haeſit, ſiniſtro lateri adplicaſſe convenit; & contra. Vinculum autem, ſupra genu factum, penitus reſolvi, ejusdemque loco aliud ſupra malleolos inſtitui oportebit. Utrumque denuo variari, ſi neceſſarium videtur, decebit; donec ſcilicet ſatis jam confirmatum eſſe femur fractum deprehenditur. Poſtremo haud abs re chirurgus fecerit, ſi truncum ligneum minutum, linteoque ſplenio involutum, in imo cubili ſubter pede ſano firmaverit, quo nixus aeger, gnaviter extenſo pede iſto ſano, non firmiter modo ſuſtinere, ſed ſurſum quoque, ſi forte paullulum deſcenderit, reducere corpus ſuum valeat. Quanquam haec regula non ad obliquas tantum, ſed ad transverſas quoque femoris fracturas feliciter ſanandas inſigniter proficit.

Vinctura quomodo innovari debeat. Sicubi decenter facta eſſe vinctura intelligitur; ſi item nihil mali ſupervenit, quod aliter facere chirurgum cogit, ante octavum vel & decimum quartum diem neutiquam reſolvi ea debebit. Si qua autem forte juſto vel adſtrictior, vel laxior eadem deprehendatur, ſi item caſus aliquis improviſus vincturae reſolutionem aliquam poſtulaverit; neceſſarium utique eſt, faſciis ſuperinjectis, ſed quam providiſſime tamen, reſolutis, vincturam decenter innovare. Similiter vincturam alteram itemque tertiam ante decimum quartum diem reſolvere minus conſultum eſt. Atque tertiam relinquere in femore ad plenam usque glutinationem decebit: ſiquidem ante ſextam a fractura ſeptimanam raro coaleſcere ampliſſimi oſſis hujus fragmenta conſueverunt. Quin &, ubi vel aetate grandior, vel & mali habitus aeger eſt, poſt octavam, nonam vel decimam demum ſeptimanam glutinatio perficitur. Quantumvis autem feliciter abſoluta eſſe glutinatio perſentiſcitur, quam maxime tamen neceſſaria cautio eſt, ne proximo poſt confectam curationem tempore absque ſcipionibus, imo fulcimentis ſubalaribus aeger ingrediatur; ſiquidem alias periculum eſt, ne recens glutinatum os denuo confringatur.

III. VINCTURA AD COLLUM FEMORIS FRACTUM.

Vinctura ad collum femoris fractum. Quoties ipſum *femoris collum fractum eſt*, eam vincturae ſpeciem adhibuiſſe decebit, quam ſub *ſpicae inguinalis ſimplicis* titulo ſupra deſcripſimus; (*vid cap.* V. §. 8. & *Tab.* 38. *fig.* 16.) ſed ea tamen lege, ut faſcia quatuor vel quinque ulnarum longitudinem, trium autem vel quatuor digitorum latitudinem habeat; deinde ut partem fractam, quantum fieri poteſt, firmiſſime comprehendat fortiſſimeque deorſum verſus contineat, quia alias muſculi hic robuſtiſſimi hoc os facillime ſurſum trahunt, atque ſic glutinationem cum capite femoris impediunt; quo ipſo pes brevior & claudus fit. Denique aliquot ductibus circularibus circum femur inſtitutis, fibula vel ſutura firmetur, pesque praedicto modo in lectulum ſtramineum ſupra deſcriptum immittatur. Inprimis autem admonendus aeger eſt, ut ſtrenue ſemper conquieſcat. Reliqua eodem fieri modo debent, quem ſupra pag. 208. & mox ſupra §. II & III. commendavimus.

IV.

Digitized by Google

IV. AD FEMUR LUXATUM LIGATURA.

Femoris equidem *luxationem* contra, quam vulgo creditum huc uſque eſt, raro admodum eſt ab externa violentia; nonnunquam autem & frequentius ab interno vitio quodam, humore ſcilicet abundante ac vitioſo circa femoris & coxae juncturam collecto, naſci, ſupra jam tum indicavimus. (vid. pag. 255. cap. de femore luxato.) Quandoquidem autem ut plurimum difficulter admodum diſpelli humor iſte noxius, qui & femoris caput ex acetabulo ſive naturali ſede ſua, ſenſim expulit, & inſigniter ligamenta debilitavit, ſolet; mirum non eſt, homines, eo vitio laborantes, raro admodum ſine claudicatione convaleſcere. Interim ut ne dubium curationis negotium prorſus intentatum relinquamus, nihil abs re fecerimus, *ubi reſtituto, quantum quidem fieri potuit, oſſe, ſequentem homini adflicto curationem adhibuerimus.* Ante omnia femoris juncturam vitiatam ſplenium aliquod, vino calido vel & oxycrato diligenter humectatum involvat. Tum ea femoris deligatio fiat, quae ſupra ſub *ſpicae inguinalis* nomine propoſita eſt. (*cap.* V. §. 8. & *Tab.* 28. *fig.* 16.) Denique aeger ſtrenue per menſem integrum conquieſcere in lectulo ſuo jubetur: donec nimirum ſatis firmiter rurſus in acetabulo haereſcere femoris caput deprehenditur. Si forte ab indecenter atque minus naturaliter luxatis ligamentis natum vitium eſt, oportebit aliquoties per dies ſingulos fomentis, ex ſpiritu vini valentiſſimo, ſpiritu matricali, roſmarini, lavendulae aliove ſimili ſpiritu roborante paratis, aegram partem excipere, vel identidem inſeſſibus ſive balneis ac vaporibus confortantibus fovere, vel & continuo emplaſtris roborantibus idoneis eandem contegere. *Vinctura ad femur luxatum.*

V. VINCTURA AD PATELLAE FRACTURAM DIRECTAM.

Patellas nunc directas, nunc transverſas frangi, ſupra jam declaravimus. (*vid.* pag. 211.) *Si directa vel ad lineam facta eſt*, deligationis modus aptiſſimus hic videtur. Fragmentis per admotas manus gnaviter compulſis, ſplenioque ſatis craſſo, ne graviter a faſciis tendines adficiantur, ſub poplite adplicato, *faſcia* quaedam *uniens*, (vid. Tab. II. fig. f.) tres ulnas longa, binos autem vel ternos digitos lata, mediaque parte circiter ad tres digitos, ſecundum longitudinem, perforata, & binis glomeribus comprehenſa, ſimili fere modo adplicatur, ac de frontis vulneribus oblongis ſupra diximus. (*cap.* II. §. V. & *Tab.* 27. *fig.* 3.) Scilicet faſciae pars media eademque perforata ſuper patella deponitur. Deinde glomus alteruter, circum poplitem ductus, per foramen illud trajicitur, eoque facto glomus uterque gnaviter utraque manu adducitur, riteque comprehenſis patellae fragmentis circum genu atque poplitem injicitur. Hinc modo infra, modo ſupra genu faſciae pars utraque promovetur, tandem- *Vinctura ad patellae fracturam directam.*

Digitized by Google

que factis, quot fieri per ejuſdem longitudinem poſſunt, ejusmodi ductibus, diligentiſſime firmatur. Interim quam curioſiſſime ſemper num ſatis etiam patellae fragmenta invicem juncta ſint, circumſpicitur atque per admotos digitos exploratur. Quibus rite jam confectis ſingulis ſuper patellam ſplenium, ſub poplite vero ferula chartacea valida, ſed ante tamen vino calido gnaviter humefacta, per injectam binarum ternarumve ulnarum faſciam ductibus ſpiralibus deligantur; ut nimirum & directum ſemper extenſumque donec glutinata eſt, genu ſit, & aequalem callum acquirat. Denique lectulus ſtramineus, qualis Tab. IX. fig. 5. exhibetur, debita ratione, ſicut Tab. 38. fig. 20. tribus vel quatuor funiculis circum crus deligatur.

VI. VINCTURA AD PATELLAE FRACTURAM TRANSVERSAM.

Vinctura ad fracturam patellae tranſverſam. Ubi vero, quemadmodum accidere frequentius ſolet, *tranſverſim confracta patella eſt*; tum, extenſo prius pede, diligenter cum a ſuperiori, tum ab inferiori parte rurſus compulſis atque reſtitutis ejuſdem fragmentis emplaſtriſque probe munitis, (*vid. ſupra* pag. 212. §. IV.) per adhibitam faſciam, tres ulnas longam totidemque digitos latam, duplicis generis vinctura in genu inſtitui poterit.

1. Modus. Vel enim (1) *glomere duplici* faſcia comprehenditur: atque tum ipſa, proxime ſupra genu depoſita, vid. Tab. 38. fig. 22. a, primo circum femur ductu circulari d, mox ſub poplite transverſim, mutatis ibi duobus faſciae capitibus, ſic ducitur, ut glomeres utrique ad anteriorem tibiae partem c c, ſub patella & genu e rurſus perveniant. Namque tum proxime infra patellam habenae, invicem permutatae, circum tibiam ad poplitem retrahuntur, atque hoc ipſo inferiorem patellae partem ad ſuperiorem egregie compellunt. Inibi denuo ſic trajiciuntur, ut, proximo ſupra genu loco, d, ſuper imo femore, iterum permutatae, ad poplitem redeant, eoque ipſo ſuperiorem patellae partem ad inferiorem adigant. Ipſi ductus illi, tam a ſuperiori, quam inferiori patellae parte inſtituti, ad usque faſciae finem quam diligentiſſime iterantur; ſed maxima tamen ſimul adhibita cura, ut patellae fragmenta exacte ſic iterum & compellantur & retineantur.

2. Modus. Vel 2) in *unicum glomerem faſcia convolvitur*, fereque ſequentem in modum adplicatur. Principium ejus, compulſis prius fragmentis, proxime ſupra genu, ſive patella, a, adplicatur, factisque circum femur, b, ductibus aliquot circularibus, d, pro principio faſciae probe firmando, oblique ſub poplite faſcia ad ſupremam cruris ſive tibiae partem transmittitur. Ductu circulari circum ſupremam patellaeque proximam tibiae partem inſtituto, e, faſcia denuo ſub poplite oblique ad femoris partem patellae propinquam, d, promovetur. Id ipſum deligandi negotium, qua diximus ratione, tamdiu hac faſcia continuatur, quamdiu illud fieri per

ejus

Digitized by Google

ejus longitudinem poteſt. Interim curioſiſſime ſemper hic providetur, ut patellae fragmenta, in ſedem naturalem decenter reſtituta, quam exactiſſime hac vinciendi ratione comprehendantur firmenturque. Faſcia hunc in modum adplicata, proximum eſt, *ut in poplite ferula chartacea craſſa*, ſuper ipſum autem genu ſplenium aliquod ſpiritu vini calido, vel & oxycrato madidum, per adhibitam faſciam aliam, ductibus ſpiralibus inſtitutis, ſic deligantur, ut nullo modo flecti genu, id quod perniciosiſſimum eſſet, valeat. Chirurgorum aliquos *ad patellam firmiter compellendam atque continendam proprium inſtrumentum aliquod adhibere*, ex ſupra poſitis, (vid. pag. 213.) eſt manifeſtum, id quod etiam ſaepe non eſt ſine ſucceſſu. Denique ut quam exactiſſime ſemper genu cum patella contineatur; haud alienum fuerit *lectulum ſtramineum*, modo commendatum, vid. Tab. 38. fig. 20. ſollertiſſime circum pedem deligare. At enimvero quandoquidem per novem, vel & decem ſeptimanas, extenſum deligatumque contineri neque ante abſolutam glutinationem flecti genu oportet, abeſſe vix poteſt, quin *quam facillime rigor aliquis*, (*anchyloſin* vulgo vocant) juncturam ejus infeſtet atque ita hominem claudum efficiat. Quod ipſum equidem ubi forte accidit, opera danda eſt, ut, medicamentis emollientibus, fortibus, ac unguentis balneis convenientibus frequenter adhibitis, ut ſupra jam docuimus, priſtina flectendi facultas, quantum quidem fieri poteſt, genu ſive juncturae femoris ac tibiae reſtituatur. Ceterum neque id ſilentio hic praetermittendum eſt, *homines, quibus ſemel fracta eſt patella*, usque adeo inſigniter, quoad iſtam quidem corporis partem, ob debilitatem inde relictam, periclitari, ut vel leviſſimus etiam caſus non modo patellam denuo frangat, ſed certiſſimam quoque fere poſtea claudicationem inducat.

VII. VINCTURA TERTIA PRO PATELLA FRACTA.

Quoniam vero tam difficulter patella fracta denuo firmiter ſatis coaleſcit, Medici inde commoti ſunt, ut adhuc alios modos excogitaverint, quibus eam fortius glutinari poſſe crediderunt. Adeoque nonnulli ſumunt fruſtum lintei triplicati, duos fere pedes longi, & octo pollices lati. Hoc in altero extremo A, (vid. Tab. 38. fig. 23.) manet integrum, in altero autem BB ex medio CD fruſtum exſcindunt latitudine duorum pollicum, ita ut hoc duobus capitibus BB, deinde inſtructum ſit, pars vero ſuprema exciſa luxata ſit, C, ut patellam accuratius comprehendere valeat. Linteum hoc ita injicitur, ut integra pars anteriori femoris parti fig. 22. d b, ſic imponatur, ut pars ſuprema, exciſa & limata C, patellam comprehendat. Deinde faſcia, qualis in praecedentibus modis adhibita eſt, uno capite convoluta, ter mox ſupra patella fig. 22. d, circa femur & hoc linteum firmiter circumducitur, ſuper hos ductus circulares deinde lintei hujus pars integra reflectitur, atque faſcia illa iterum ter circumducta

Tertius modus.

in loco d, probe involvitur ac firmatur. Poſtea ambo capita illius lintei fig. 23. BB a miniſtro diligenter deorſum trahenda, ut ſic una pars patellae ſurſum mota ad inferiorem rite adtrahatur, tum faſcia ſub poplite infra genu trahenda, ibique ter quoque circularibus ductibus mox infra patellam e, fig. 22. circumducenda; hoc facto, duo capita ſuper hos circulares ductus quoque ſurſum reflectuntur, ac deinde novis ejusmodi ductibus circularibus firmantur. Quod reliquum eſt in faſcia in ductus circulares ſupra & infra patellam impenditur, & finis tandem aciculis aut ſutura figitur. Reliqua ad tranquillum ſitum pertinentia eadem ſunt, quae modo commendavimus. Poterit etiam haec vinctura aeque commode fieri faſcia in duo capita convoluta, iisdemque iidem ductus perfici.

VIII. VINCTURA AD GENU LUXATUM.

Vinctura ad genu luxatum.

Qualis ad *patellae* atque *genu luxationem*, adhiberi vinctura debeat, ſeorſim explicare neutiquam opus eſt. Siquidem hic eadem plane optime adhibetur, quam ad patellam transverſim fractam modo propoſuimus (§. 8.) Debet autem in ejusmodi caſu octiduum circiter aeger conquieſcere; donec ſcilicet ſatis rurſus confirmata eſſe ligamenta ſentiuntur, ut ambulare aeger valeat.

IX. VINCTURA AD TIBIAM FRACTAM.

Vinctura ad tibiam fractam.

Ad *tibiam fractam*, debitisque modis reſtitutam, rite vinciendam binae opus ſunt faſciae, altera quinque, altera tres ulnas, longae, digitosque tres latae; porro quatuor ſplenia, duas palmas longa, quatuor item ferulae; denique cetera ea, quae ad femur fractum ſupra hoc capite propoſuimus. (§. 1.) Vincturae modus hic eſt. Primo linamentum ſimplex utrinque fiſſum (vid. Tab. II. fig. 18.) atque oxycrato vel vini ſpiritu madidum circum partem fractam decenter involvitur, ita ut capita decusſatim circumponantur. Eo facto, faſcia prima, tribus ductibus circularibus inſtitutis, circum partem fractam linamentoque, ut praecepimus, involutam, injicitur. Tum ductus quidam ſpirales ſenſim aſcendentes circum tibiam fiunt, donec faſcia ſupra genu, ſed hoc tamen faſcia neutiquam tecto, promota ſit. Inde ſimiliter faſcia deorſum reducitur, factisque denuo circum partem aegram tribus circuitibus, ad calcaneum usque ductibus ſpiralibus deſcendentibus promovetur; qui vero ſubinde ob inaequalem tibiae craſſitudinem reflectendi, ut faſcia firmius & elegantius tibiae inhaereat. Denique ipſa, pede velut a ſtapede ſuſcepto, per ſimiles ductus ſpirales ſurſum retrahitur, debitaque ratione, ubi deſinit, firmatur. Alii binas in vincturam modo deſcriptam faſcias; alteram binis, alteram ternis ulnis, aequales impendunt. Sed quidquid tandem harum rerum ſit, ſive hoc ſive priori modo faſcia injiciatur, vinctura prima

prima abſoluta, *quatuor ſplenia cum totidem ferulis*, tibiae adplicantur faſciaeque alterius beneficio iis modis deligantur, quos ad brachii femorisque fracturas ſupra deſcripſimus. Sed complicari tamen hic ſplenia quoad partes imas debent, ut propter tibiae ob ſuras inaequalitatem, aequalem ubivis tibia craſſitiem prae ſe ferat. (*vid. Tab.* IX. *fig.* 15.) Tandem in binas ferulas chartaceas, oxycrato vel vino calido humefactas, tribusque vel quatuor funiculis circum deligatas; nec non in lectulum ſtramineum, qualis Tab. IX. fig. 5. exhibetur, (*Fanons*) tibia immittitur, (vid. Tab. 38. fig. 20.) qui ita comparatus hic ſit, ut non multum infra malleolos, neque in femore ultra palmae amplitudinem, ſupra genu ſeſe extendat; qui tribus quoque vel quatuor funiculis a b c d, firmatur, cava ejus ſive vacua ſpatia mollibus linamentis vel ſtuppa implentur, ac denique ſolea cum circulo ſuo Tab. IX. fig. 6, 7, 8. plantae pedis admovetur, ſicut Tab. 38. fig. 20. C id exhibetur.

X. VINCTURA PRO TARSO ET METATARSO FRACTO.

Tarſo vel *metatarſo fracto*, reſtitutis in naturalem ſedem fragmentis, duplici ratione deligatio fieri poteſt, faſcia ſcilicet vel duplici vel ſimplici capite inſtructa. Si faſcia eligitur duplici capite, ſequentem adhibere convenit deligationem. 1) Faſcia tres ulnas longa, binos autem vel ternos digitos lata, inque duo capita convoluta, in manus ſumitur, parteque adflicta linamento ſimplici, utrinque fiſſo (vid. Tab. II. fig. 18.) atque oxycrato madente, ut ſaepius jam monuimus, gnaviter involuta, ſuper malleolis deponitur, (vid Tab. 38. fig. 24. A,) factoque ductu ibidem circulari, ſuper pedis juncturam in forma litterae X poſtea deorſum verſus progrediendo circum tarſum atque metatarſum B ſic ducitur, ut infra ſoleam capita faſciae rurſus commutentur, ſuper tarſo autem ſubinde invicem trajiciantur propeque ad inſtar litt. X figurentur: usque dum ſcilicet probe tectus eſſe atque comprehenſus pes univerſus deprehenditur. Namque tum ſuper malleolos faſcia retrahitur diligentiſſimeque poſt unum alterumve circuitum firmatur. *Vinctura ad tarſum & metatarſum fractum.*

2) Sicubi autem, prout fieri quandoque ſolet, in unicum modo caput faſcia convoluta eſt, ſequentia facere ad deligandum pedem fractum conveniet. Factis ſupra malleolos aliquot circuitibus pro capite faſciae probe firmando faſcia oblique deorſum a malleolis ſuper tarſum ad plantam trahitur. Dehinc, planta ſuperata, ſurſum rurſus adducitur, formataque ſuper tarſum cruce (X,) tranſverſim ad malleolos retrahitur. Quibus rite comprehenſis oblique denuo circum tarſum & plantam ipſa ſic injicitur, ut vinculum injectum numeri octonarii characterem (8) referat. Tandem pars adflicta, ductibus aliquot ſpiralibus inſtitutis, fig. 24. B, exacte comprehenditur, & totus fere involvitur; faſcia autem ſemel atque iterum ſupra malleolos circa infimam tibiae partem ducta ubi ince- *2. Cum faſcia ſimplici capite.*

Digitized by Google

pit, tandem quoque firmatur. Denique ſi paullo gravior haec fractura eſt, lectulum ſtramineum circum pedem una cum ſua ſolea deligare oportebit, ſicut in fig. 20. ut commodius requieſcat. Similis deligandi ratio adhiberi commode poterit, ſi digiti pedis fracti ſunt; dummodo ipſi ductibus pluribus ſpiralibus, qui ipſos ſimul digitos comprehendunt, quam exactiſſime ſimul comprehendantur: atque haec faſcia *Sandalina* a veteribus dicta eſt, ſive *Sandalium*, calceamenti genus, apud veteres.

XI. VINCTURA PRO PEDE LUXATO.

Vinctura ad pedem luxatum.

Si quam forte luxationem tarſus vel imus pes ſenſit; tum rite confectis iis, quae ad reſtituenda pedis oſſa violenter dimota ſuperius praeſcripſimus, iiſdem deligandi artificiis opus eſt, quae, pro vinciendo tarſo diffracto, jamjam explicavimus. Debet autem ſtrenue per aliquot dies continuos ſuper lectulo aeger conquieſcere, & ſpiritu roborante partem fovere, usquedum priſtinum vigorem ſuum ligamenta recepiſſe aeger ſentiat, atque dolores maximam partem receſſerint.

XII. PRO VENAE SECTIONE IN PEDE.

Vinctura ad venae ſectionem in pede.

Sed ne qua tamen forſan ignoretur, qualis inſtitui, poſt inciſam in pede venam, deligatio debeat, ſequens neceſſaria obſervatio eſt. Unius & dimidiae ulnae binorumque digitorum latorum faſcia, in unum caput convoluta, externo pedi ſic adhibetur, ut ad ſpithamae quaſi longitudinem, ſicut ſupra, ubi de brachii vena deliganda praecepi, principium ejus propendeat. Mox eadem, ſuper ſplenium injecta, per adhibitum ſiniſtrae manus pollicem continetur; pars autem proxima, ſuperato oblique tarſo, ſuſceptaque in modum quaſi ſtapedis planta, duos vel tres circa locum vulneratum ductus inſtituit circulares ad ſplenium rite comprehendendum, & poſtea oblique denuo ſuper tarſum ad malleolos adducitur. His ita comprehenſis oblique rurſus deorſum ſuper ſplenium atque tarſum transverſum ſic trahitur, ut denuo & plantam excipiat, &, ſplenio oblique comprehenſo, ſurſum ad malleolos redeat. Quibus ductibus prope ad faſciae partem extremam usque repetitis, nodus aliquis, ad firmandam faſciam, in externo tibiae latere conficitur. (conf. Tab. III. fig. 1. E.) Ab aliquibus in hoc negotio ejusmodi faſciae principium aliquoties circum malleolos ducitur; deinde vero oblique ſuper tarſum ad pedis plantam promovetur, atque inde rurſus ſuper tarſum, circa quem plures fiunt ductus circulares ſive ſpirales, quibus ſplenia plagae venae impoſita probe involvuntur, eadem fere ratione, ut in fig. 24. Tab. 38. indicatur litt. A B. Denique faſciae pars extima per defixam aciculam, vel quod hic praeſtat, acu & filo per ſuturam firmatur. Quanquam autem ab aliis alia adhuc deligationis venarum pedis artificia frequen-

Digitized by Google

frequentantur; tamen quoniam in eis ſingulis hoc fit, ut pes velut ab habena quadam, ſubter plantam poſita, quaſi a ſtapede contineatur ſive excipiatur, facile adparet ratio, quare chirurgis vinctura, poſt inciſam venam pedi adplicata, *ſtapes* communiter adpelletur.

XIII. VINCTURA AD CRUS AUT FEMUR RESECTUM.

In explicandis *vincturis*, quas, *femore*, *tibiaque* reſciſſis, adhibere pedibus convenit, brevioribus eſſe nobis licebit: propterea quod, ſanguine decenter, ut ſupra, ubi de amputationibus artuum actum eſt, part. II. cap. 35 & 36. docui, ſuppreſſo, plane eadem hic facienda ſunt, quae de *vinctura capitali reflexa*, brachio reſciſſo (vid. Tab. 38. fig. 19.) adhiberi ſolita, ſuperius prolixe ſatis explicavimus (cap. VI. §. 20. ſeqq.) Niſi quod pedes paullo & longiores & latiores, quam brachia faſcias exigant. *Vinctura ad pedem reſciſſum.*

C A P U T VIII.

De vinctura fracti cruris aut femoris cum vulnere.

I.

PRaemiſſis iis, quae in ejusmodi caſibus, cum ad oſſa reponenda, tum etiam ad vulnus a ſordibus purgandum illudque linamentis carpis implendum & contegendum neceſſaria & ſupra expoſita ſunt, proxima deligationis cura eſt. Ad quam quidem feliciter atque ſalutariter inſtituendam, plane ſingularem eandemque propriam *faſciam quandam octodecim capitibus*, *aut foliis*, ad libri ſimilitudinem inſtructam, ideoque ad inſtar libri alicujus explicabilem (*vid. Tab.* IX. *fig.* 4. B B) chirurgi ſollertiores excogitarunt, quam Germani propterea *Buch-band*, hoc eſt faſciam *libriformem* aut *librariam* appellant (*a*). Quae cum reſolvi rurſumque applicari ac conſtringi, nihil fere dimoto vel agitato pede, valet, dici non poteſt, quam inſigniter ad promovendam oſſis fracti glutinationem proficiat, & quantum longis illis faſciis, quae in aliis, ſimplicibus ſcilicet fracturis adhibentur, hic praeferenda ſit. Faſciae igitur communes illae, longae & anguſtae, quum frequentiſſimam pedis elevationem atque agitationem, quando fracta crura aut femora deligare volumus, poſtulant, prorſus alienae hic ſunt, imo vero perniciosae. Ut ne quis autem ignoret, *qualiter adhibere* faſciam hanc *libriformem* ſeu *volumen chirurgicum deceat*, *Vinctura ad tibiam fractam cum externo vulnere.*

Sſſſſſ 2

(*a*) Veteres in fracturis cum vulnere vulgaribus faſciis, quae in fracturis ſine vulnere adhibentur, uſos eſſe, patet ex CELSI lib. 8. cap. 10. n. 7.

Digitized by Google

ceat, haud abs re fuerit, ſingula deligationis hujus negotia ſigillatim exponere.

II.

Faſciae quomodo ſint ponendae.

Scilicet ubi forte *fracta tibia eſt*, *& cum externo quidem cutis vulnere*, qualis noxa Tab. IX. fig. 4. A oſtenditur, tum, oſſe decenter repoſito, vulnere purgato, ſupraque datis linamentis carptis cum medicamentis convenientibus, primo *lectulus ſtramineus*, qui Gallis *fanons dicitur*, (vid. fig. 5. A A, B B,) cum ſubjectis tribus quatuorve funiculis planis tres circiter pedes longis, ſubter illo transverſim deponitur. Super hoc denuo tres ejusmodi funiculi transverſi, ejusdem fere longitudinis, ſuper hos ipſa faſcia libriformis octodecim ſuis capitibus explicatur, ſicut fig. 4. B B, itemque Tab. 38. fig. 25. C C, D D, E E indicant, ſplenioque, palmae circiter latitudinem habente, quoad longitudinem autem ipſi faſciae huic aequali, ſecundum ſitum cruris contegitur, atque deinde cruri ſive tibiae ſubmittitur, ne tam facile innovare ipſam octodecim capitum faſciam propter acceptas a ſanguine atque ſanie ſordes, oporteat.

III.

Faſcia libriformis quomodo adplicetur.

Eo facto, dum pes fractus (vid. Tab. 38. fig. 25. A B) in convenienti ſitu a miniſtris ſuſtinetur, bina media faſciae primi ordinis, (vid. Tab. IX. fig. 4.) capita, ſed vini tamen ſpiritu calido, vel oxycrato, ut firmiter inhaereſcant, prius madefacta, circum tibiam fractam & linamenta vulneri impoſita decuſſatim adplicantur. Mox bina infima; denique bina ſuprema primi ordinis capita ſimiliter injiciuntur; magna cura adhibita, ut non tam exactum circulum aliquem in applicatione efficiant, ſed oblique potius & decuſſatim, ut ex Tab. 38. fig. 25. C C C, D D D, intelligi poteſt, pro majori vincturae firmitate, ſibi invicem ſuperincumbant. Porro ſequentis ordinis folia ſive capita ſex eadem prorſus ratione, quam modo praeſcripſimus, ab intermediis ſemper ad extima facto progreſſu, circum tibiam adducuntur, prout eadem figura 25. indicat.

IV.

Splenia & ferulae quomodo ponantur.

Duodecim faſciae capitibus ita jam comprehenſis, *bina ſplenia*, pedis longitudinem, binorum autem vel ternorum digitorum, pro aegrorum diverſo habitu ac ſtatura, latitudinem habentia, & quoad partem imam, perinde, ac ſupra diximus, (*cap.* VII. §. 10.) complicata; (vid. Tab. IX. fig. 13. ſed tamen ſpiritu vini calido prius humefacta, utrinque ad tibiam ſecundum longitudinem, alterum ad locum C C C, fig. 25. Tab. 28. alterum ad latus oppoſitum adplicantur, atque ſuperinjectis ſex faſciae ordinis ultimi capitibus ampliſſimis E E, F F, G G, decenter comprehenduntur. Spleniis poſtea duobus *ab utraque parte ferulae e charta* ſatis craſſa & lata, ſpiritque vini calido vel oxycrato prius madefactae, ſuperinjicitur,

Digitized by Google

tur, adhibitisque tribus illis funiculis, eum in finem ſubter antea depoſitis ita in latere cruris externo deligantur, ut quam exactiſſime tibiam univerſam comprehendant.

V.

Vinctura hunc in modum confecta, ſequitur, ut de convenienti, atque ad perpetuam quietem commoda pedis poſitura, ſicut in ſimplici fractura, proſpiciatur. Veteres equidem hunc in finem pulvinaria ſive *pulvillos*, circum pedem deligandos, hic proponunt, ceu manifeſtum eſt ex iis, quae SOLINGIUS, PURMANNUS atque alii hanc in rem ſcripſerunt ac delinearunt. At enimvero quia non ſatis firmiter pedem continere pulvilli poſſunt; ſatius utique videtur, involucrum ſaepius laudatum, capſulam ſive *lectulum* ſcilicet *ſtramineum*, ea ratione adplicare, quam ad tibiam fractam ſupra deſcripſimus. (*cap.* VII. §. XI.) Cetera, quae ad ſitum tranquillum pertinent, & quae plantae pedis atque calcaneo ſubmittenda, ſimiliter facienda ſunt, ac univerſe ſupra propoſuimus, (*cap.* VII. §. 2.) ubi de fracto femore deligando praecepimus, atque Tab. 38. fig. 20. delineavimus. ***Pedis poſt vincturam poſitura.***

VI.

Circa *vincturae innovationem* ſequentia obſervaſſe juvabit. Primo vincturam vel quotidie vel & ſubinde poſt alterum diem, prout ex puris copia commodum aut neceſſarium chirurgo viſum fuerit, innovari. Deinde, pedem extremum ſollertiſſime ab adminiſtro quodam contineri debere, dum vincturae innovatio perficitur, ne vacillet aut e ſitu naturali divergat. Porro, medicamenta cum rebus ceteris ad deligationem neceſſariis, poſt vulneris expurgationem, iiſdem plane modis rurſus adhiberi oportere, ac paullo ante indicavimus. (§. 3. *ſeqq.*) Denique idem negotium quam ſollertiſſime iterari, usquedum penitus vulnus glutinatum eſſe deprehenditur. Tandem autem, ſi qua forte, poſt confectam vulneris externi glutinationem, nondum ſatis confirmatum eſſe tibiae os, quod fractum fuit, videtur, longe optimum fuerit, aliquamdiu adhuc per adhibitam faſciam aliquam communem eamque ſatis longam, tibiam, ut in fractura ſine vulnere deligare. Poſtremo *ſi qua forte ſplenium, faſciae libriformi ſuperinjectum, a ſanguine vel ſanie conſpurcatum eſt*, eodem leniter protracto, dum pes a miniſtris blande elevatur, novum ſubjiciendum eſt. *Ubi faſcia haec ipſa vitium aliquod ab iſtis ſordibus traxit*, tum ipſa ſimiliter commutari cum alia debebit; ſed iſta tamen cum moderatione, ut miniſtri duo pedem, quam providiſſime fieri poteſt, ſuſceptum, contineant, faſcia vero recens ab alterutro latere juxta faſciam maculatam futuris prius, antequam pes elevatur, nexa ſic accumbat, ut, dum leniter haec ſubducitur, iſta ſimul cum eadem ac novo ſplenio ſubter tibiam attrahatur. Ceterum quod *Canales iſti lignei excavati*, quos firmiter depo- ***Vincturae innovatio.***

nendis cruribus antiquiores medici, teſte SCULTETO (*Tab.* LVI.) adhibuerunt, paullatim in deſuetudinem abierint, duplex potiſſimum ratio videtur. Namque partim mirifice utplurimum moleſti iidem aegris exiſtunt; partim etiam non aeque promte fabricari, & haberi ubique, praeſertim etiam in caſtris, ubi hae fracturae admodum frequentes ſunt, poſſunt, quam machinae illae ſtramineae, licet alias non prorſus ſint contemnendae.

VII.

Pro tibia graviter contrita peculiares machinae.

Quandoquidem autem in *tibiis fractis & graviter ſimul contritis*, propter difficillimam tardiſſimamque partium laceratarum glutinationem, diuturna utplurimum exactiſſimaque pedis quies ſumme neceſſaria eſt, operae pretium feciſſe chirurgi videntur, dum eum in finem, ut adhuc in majori quiete, quam in lectulo ſtramineo pedem contineant, peculiarem machinam aliquam, ex tribus laminis orichalceis oblongis, per adhibitas commiſſuras mutuas & cardines confecerunt, (*vid. Tab.* IX. *fig.* 9.) eandemque una cum ſolea, fig. 6. 7 & 8. ſuperius deſcripta ſollerter pedi adplicandam commendarunt. Interea tamen lectulus ſtramineus ob rationes modo dictas plerumque praefertur. Sed aliam tamen, eandemque peregregiam machinam, non ſolum hunc in uſum, ſed etiam in univerſum pro quacunque tibiae fractura PETITUS excogitavit, quam non ſolum in ejusdem de *oſſium morbis libro*, ſed etiam *in hiſtoria acad. reg. ſcient. Pariſ. an.* 1718. ſollerter deſcriptam invenimus, nosque inde in Tab. IX. noſtra, fig. 11 & 12. quoque repraeſentavimus atque in cap. X. lib. de fracturis §. 2. ſatis ample deſcripſimus, in qua crus fractum perquam commode deligari & quieſcere poteſt (*a*).

VIII.

Quid in fracturis complicatis reliquis fiat.

Poſtremo ſi *femoris fractura cum externo vulnere conjuncta eſt*; tum vinctura quidem eodem prorſus, quem ad tibiam commendavimus, modo perficitur; ſed ea tamen ſimul neceſſaria eſt obſervatio, ut & longe ampliorem faſciam *libriformem* ſive octodecim capitibus, quam pro tibia, & longiorem lectulum ſeu *capſulam ſtramineam*, *prout ſupra cap.* VII. §. 2. expoſuimus, adhibere hic oporteat (*b*). Ceterum tametſi *ad fracturas brachii aut cubiti cum externo vulnere*, *quas complicatas vulgo fracturas appellant*, utiliter adhiberi *faſcia libriformis* quoque poſſit, tamen nihil obſtat, quo minus in humero fracto faſciis communibus, ut in ſimplici fractura, deligatio inſtitui queat; cum hoc os pendulum ſit, atque faſciae longae, vulgares, ſatis commode & applicentur & reſolvantur; cum e contrario faſcia octodecim capitibus tam commode adhiberi ſaepe nequeat. Atque

(*a*) Memorabile fracturae tibiae cum vulnere exemplum VERDUCIUS exhibet *in libro de vincturis chirurgicis cap.* 44. item SCULTETUS obſ. 82. nec non obſ. 84.

(*b*) Obſervationes huc facientes SCULTETUS proponit *obſ.* 77. 78.

Digitized by Google

Atque ſic etiam faſciarum praecipuarum & maxime neceſſariarum doctrinam, totamque noſtram chirurgiam, Deo benedicente, his ipſis ad finem perduximus, certe perſuaſi, quod ii, qui has faſcias conficere norunt, etiam alias, quae forte aliquando occurrere poterunt, haud adeo difficulter perficient.

Explicatio Tabulae trigeſimae octavae.

Fig. 1. oſtenditur, quomodo *mamma cancroſa reſecta* ſit deliganda, ubi A B C D, primarios faſciae ductus indicant, E E vero ſplenia mammae ſuperimpoſita.

Fig. 2. demonſtratur, quomodo *faſcia Heliodori* mammae vitiatae ſit injicienda: a a eſt cingulum ſive faſcia ſub mammis corpori circumpoſita; b b faſciae capita ſive frondes, quae ſuper humeros reflectuntur; c pars faſciae mammam contegens; d collum, quod frondes comprehendunt.

Fig. 3. quomodo *mamma vitiata per fundam quatuor capitibus* commode deligari queat, exhibetur. a eſt pars ejus integra, mammam obtegens, b b capita duo ſuperiora; c c capita inferiora, d humerus ſanus, juxta quem in dorſo capita nodis connectuntur.

Fig. 4. Faſcia, quam *Quadrigam* ſive *Cataſractam* appellant, repræſentatur: ubi litteræ a b c d e f g primarios ductus indicant, qui ſupra prolixe deſcripti ſunt. Cap. IV. ſect. IV. §. XIV.

Fig. 5. *Vinculum pro umbilici hernia* ob oculos ponitur. A ſcutum denotat, umbilico adhibitum, ad prolapſum inteſtinorum & omenti impediendum; B B faſciam ſive lorum ventrem ambiens. C faſciam ſcapularem, quae praedicta ſuſtinet, ne deorſum ruant; d d duas faſciae frondes, quae inter femora tranſeunt, & ad lorum B B funiculis alligantur, ne ſcutum ſurſum ab umbilico recedat.

Fig. 6. Denotatur *faſcia inguinibus deligandis apta;* a a pars ejus tranſverſa ventrem cingens; b b, pars perpendicularis inter pedes tranſiens; c pars ſuperior ejus & amplior, inguen contegens.

Fig. 7. Quomodo haec faſcia fig. 6. ventri injecta ſit, pro inguine probe involvendo indigitatur.

Fig. 8. Siſtitur, quomodo *faſcia* fig. 9. *in ſcroti vitiis* corpori ſit rite applicanda.

Fig. 9. autem faſciam hanc ſeorſim indicat, & a a partem tranſverſam; b b, pendentem in duas frondes diviſam; c foramen, per quod colis transmittitur.

Fig. 10. *Faſciam* T, *duplici* dependente eoque prorſus diſtincto capite offert pro variis uſibus.

Fig. 11. Fere ſimilem repraeſentat faſciam; in qua vero pars dependens non

non ex duobus peculiaribus fruſtis conſtat, nec in totum fiſſa, ſed pars c integra relicta eſt.

Fig. 12. Repraeſentat quomodo haec faſcia figurae 11. corpori circumducta eſt pro ſcroto comprehendendo.

Fig. 13. Faſcia quaedam compoſita pro ſcroto ſuſtinendo, quod propterea vulgo *Suſpenſorium ſcroti*, Galli *la bourſe* appellant, exhibetur. A A pars inſtar marſupii pro ſcroto amplectendo; B B B pars transverſa corpori circumducenda; cujus extremum a alteri extremo ope funiculi b nectitur; C foramen quod colem tranſmittit. D D duo capita, quae inter femora tranſmittuntur, & circum femora reflectuntur, quorum extrema perforata d d, innectuntur funiculis E E.

Fig. 14. Demonſtrat quomodo *faſcia T.* fig. 11, ani vitia deliganda. a a pars tranſverſa ventri iniecta; b partis dependentis pars ſuprema & integra, pro ſpleniis ano ſuperimpoſitis complectendis; c c locus ubi pars dependens tranſverſae juncta eſt; d d duo capita inferiora per femora traducta & vel circa inguina tranſverſa, vel in pubis regione, ſicut in fig. 12. inter ſe per nodum connexa.

Fig. 15. Oſtendit *faſciam*, *inguinalem duplicem* dictam, pro variis uſibus, & inprimis etiam ſub peculiari per certos nodos adplicatione ad largiores ſanguinis poſt fiſtulas ani aut calculos e veſica ſectos profuſiones compeſcendas, ſicut prolixe ſatis ſupra Cap. . . §. . . deſcriptum eſt, a b c d e f g praecipuos ductus docent; ſed puncta ab a, ad h & a g, ad i, duos ductus, qui decuſſatim ſuper ventrem & praecordia per humerum utrumque uſque ad perinaeum reflectuntur, ut tanto vehementius res huic impoſitae comprimi queant, ad fluxus ſanguinis in hac parte cohibendos: quem vinciendi modum *nodoſam perinaei vincturam* ſupra appellavi.

Fig. 16. Faſciam, quae *inguinalis ſimplex* vocatur, denotat; quae in a incipit, per b ad c continuatur, inde per d & e ad c, atque inde ad principium a rurſus reflectitur.

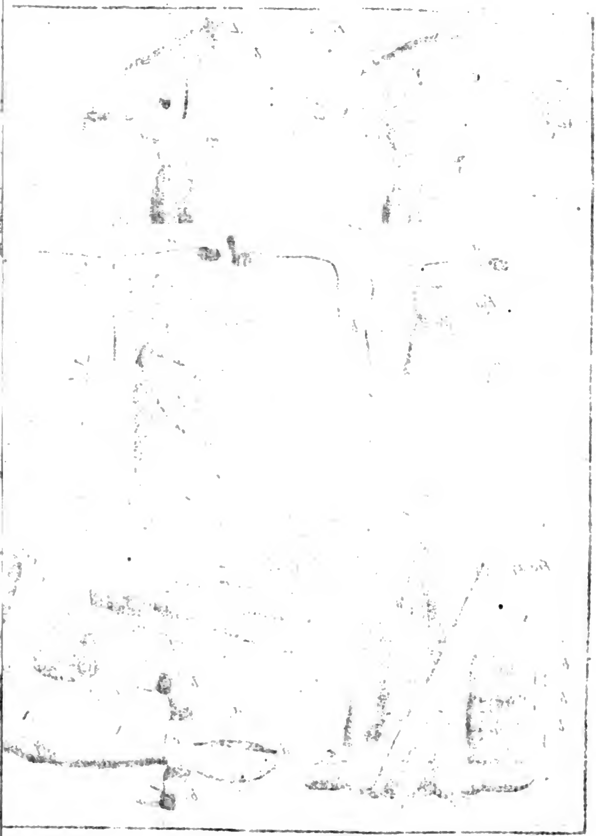
Fig. 17. Qua ratione *brachium fractum* A, ſpleniis & ferulis a a a, poſt circumductas faſcias conſuetas contegatur, & deinde per funiculos b b b, in latere brachii externo hae nodis firmentur, repraeſentat; c c c c *mitellam* ſive habenam indicat, quae cubito flexo & deinde etiam, ut hic demonſtratur, collo circumducitur, atque ejus extrema in humero lateris ſani nodo d connectuntur; e e canalem, cui cubitus immittitur, quando hic ipſe fracturam paſſus eſt, qui mitella tunc quoque comprehenditur; ſed in brachii ſive humeri fractura, itemque in aliis humerorum & clavicularum noxis eo canali opus non eſt, ſed omittitur.

Fig. 18. *Manus ambuſta*, quomodo deligari queat, viſui exponit, conf. quae ſupra Cap. VI. §. XI. hac de re dicta ſunt.

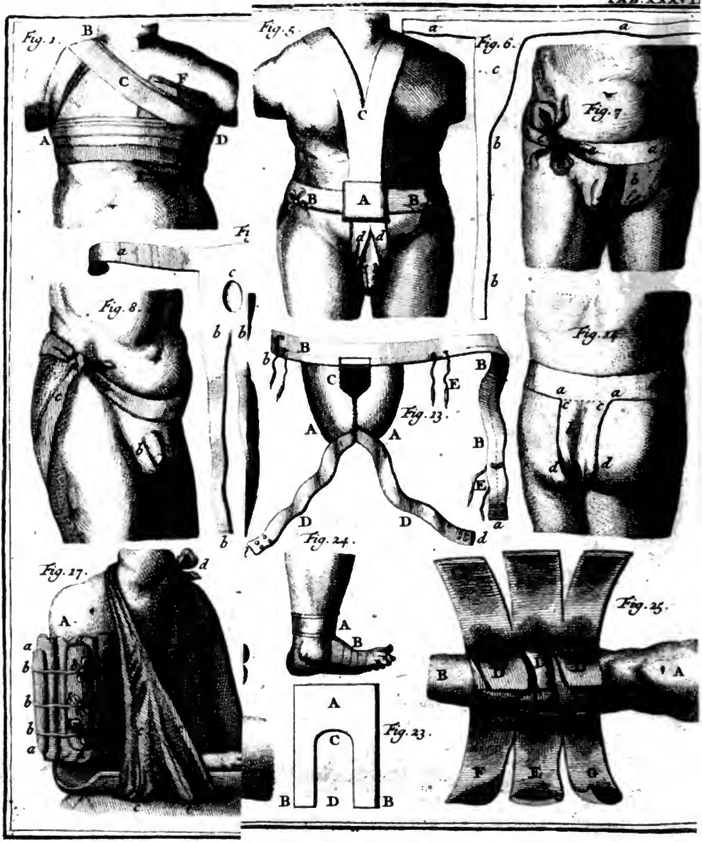
Fig. 19. Ob oculos ponit, qua arte *truncus manus amputatae deligari ſoleat.*

Digitized by Google

1248a

Digitized by Google

Digitized by Google

leat. A A eſt brachium cum parte cubiti; a, eſt truncus, cui linamenta & ſplenia ſunt ſuperinjecta; b b, ſunt duo capita faſciae, quae primo circularibus ductibus C circa cubitum & ſplenia injiciuntur, & deinde alterutrum horum capitum ſaepe circa extremum trunci d reflectitur, altero ductibus circularibus continuante; unde *faſcia capitulis reflexa* audire ſolet.

Fig. 20. *Lectulus ſtramineus* exhibetur, & quo modo is circa tibiam applicetur. A A denotant cylindros duos ſtramineos, virgula ſimul ſive bacillo inſtructos; B B, pulvillum ei ſubmiſſum; C Soleam quae plantam pedis ſuſtinet; a b c d quatuor funiculos planos, quibus hic lectulus circa crus & partem inferiorem femoris alligatur ac firmatur; e f, duos funiculos, qui ſoleam circa funiculum b cum lectulo ſtramineo conjungunt, g tertium ſoleae funiculum eumque ſuperiorem, qui circa eandem fere regionem ſoleam cum hoc lectulo firmat.

Fig 21. *Faſcia duobus capitibus* indicatur, cujus capita a a filis connexa ſunt, ita ut cohaereant, & non niſi ultra pollicis transverſi ſpatium b, a ſe invicem recedere queant, quibus calcaneum poſt fracturas pedum commode imponitur.

Fig. 22. *Modum deligandi fracturam patellae transverſam* proponit. a eſt patella, b femoris, c tibiae pars; d, ductus circulares ſupra patellam; e ſimiles infra patellam, quibus fruſta ejus compelluntur & continentur.

Fig. 23. *peculiare ſplenium exhibetur, quo in hac patellae fractura commode utimur.* A denotat partem ejus ſuperiorem & integram; B B ejus duo capita inferiora; C D locum ubi pars lintei excisa eſt, & locus C illa eſt, quae partem ſuperiorem patellae amplectitur; reliquum vid. ſupra Cap. VII. §. VII.

Fig. 24. monſtrat qua ratione *pedem extremum vel fractum, vel luxatum*, itemque venam in pede inciſam deligare conveniat. A ſunt ductus circulares ſupra malleolos facti, B ductus ſpirales & circulares circa tarſum & metatarſum.

Fig. 25. Docet, quibus artificiis *fractura tibiae compoſita per faſciam octodecim capitum* ſive *libriformem* ſit deliganda. A eſt femur; B tibiae pars inferior; C C C, D D D demonſtrant, qua ratione capita hujus faſciae oblique & decuſſatim circa tibiam circumducenda ſint, E F G ſex capita ultima adhuc expanſa oſtendunt; quae vero ſic adhuc injicienda, ut primo E cum E, F cum F, & denique G cum G, ut modo dictum eſt, ſibi invicem oblique & decuſſatim ſint ſuperimponenda.

F I N I S.

Digitized by Google

I N D E X

RERUM IN HIS INSTITUTIONIBUS CHIRURGICIS CONTENTARUM.

A.

ABdominis ex abſceſſu foetus mortui ſaepe feliciter educti ſunt. 769
—— faſciae. 1212
—— laeſiones. 114
—— paracenteſis. 749
—— vitia quae manu curantur. 748
—— vulnera. 93. 114
—— —— anguſtiora quomodo amplianda. 97
Abrotani decoctum cum aqua ſalſa gangraenae remedium. 323
Abſceſſus quid. 276
—— quomodo aperiendi. 280. 474
—— —— curandi. 277
—— abdominis foetus mortuos ſaepe transmiſerunt. 769
—— ani. 1136
Abſynthii decoctum cum aqua marina vel ſalſa gangraenae remedium. 323
Achillis tendinis ſutura. 1163
—— tendo ſine noxa diſſectus ibidem. 114
Achores quomodo curandi. 398
Acida in ſanguinis profuſionibus adhibita fiunt adſtringentia. 77
—— in peſte conducunt. 304
Acus ad ſuturas vulnerum. 65
—— ad ſuturas curvae praeſtant rectis. 64
—— pro gaſtroraphia. 99
—— cataracta quales. 605. 612
—— —— Albini. 617
—— —— Briſſaei nova. 612
—— —— duplex. 605. 617
—— —— Smalſii. ibid.
—— —— ex oculo extrahenda non dantur. 605
—— in dextro oculi, dextra manu ſupprimenda. 608
—— ſetaceo conſueto excitando. 728
—— —— longitudinali autoris. 729
Acus triangularis pro paracenteſi. 337
Acus Cheſeldeni pro pupilla perforanda. 618
—— Cheſeldeni pro arteriis poſt lithotomiam ligandis. 1005. & Tab. 31
—— Denyſii pro perinaei punctura emendata. 1009. & Tab. 32
—— in calculis repertae. 1038
Acuſtica inſtrumenta ad auditum difficilem juvandum. 644
Acutenaculum quid. 100. 670
Acupunctura Indorum quid. 462
Adparatus ante operationem plerumque praeparandus. 23
Adparatus altus quid. 925
—— —— a Franco primum inſtitutus. 926
—— a quibus poſtea adhibitus vel laudatus. 927. 935
—— a Douglaſio in Anglia inſtauratus. 929
—— ab autore extra Angliam primum inſtitutus. 929
—— ubi minus conveniat. 953
—— quid Dranius de eo ſentiat. 978
—— alti commoda. 945
—— difficultates. 931
—— objectiones Denyſii atque ad has reſponſiones. 949
—— lateralis quae operatio. 955
—— a fratre Jacobo primum inſtitutus. ibid.
—— a Rauio maxime poſt hunc exercitatus. 964
—— a Cheſeldeno emendatus. 970. & ſeqq.
—— a Dranio adparatui magno poſtponitur. 977
—— a Garengeoto valde extollitur, ejusque perfectio ſolis Gallis, ſed injuria, adſcribitur. 980
—— a Senſſio quoque exercitatus. 984

Adpa-

Digitized by Google

I N D E X.

Adparatus a Morando excultus. 986
——— incommoda. 1000
——— poſt Rauium primum ab autore inſtitutus. 966
——— magnus ſive Marianus quis. 905
——— a Romano inventus, ſed a Mariano primum deſcriptus. 906
——— quare inventus. 905
——— ob inſtrumentorum copiam ita dictus. 907
——— quomodo inſtituatur. 911
——— a Toleto bene deſcriptus eſt. 908. 909. & alibi.
——— a Dranio egregie emendatus. 913
——— parvus ſive minor. 893
——— antiquiſſimus. 894. 898
——— a Celſo primum bene deſcriptus eſt, eumque ceteri ſecuti. 898
——— quomodo inſtituatur. 901
——— a Dranio prorſus rejicitur; ſed ab autore & multis aliis defenditur, atque retinendus cenſetur. 979
——— vix niſi inſtrumentis differt a laterali. 979
Adſtringentia medicamenta in ſanguinis profuſionibus. 77
——— cauſtica vitanda. 78
Adurentia medicamenta eadem ſunt, quae cauſtica. 473
——— proſunt in callis exedendis. 373
Aduſtiones ſive uſtiones. 329
Aegylops quid. 567
——— quomodo curetur. 572
Aegineta Graecus unus ex primariis chirurgis antiquis. 9
——— artificium liquores in veſicam injiciendi jam novit. 885
——— aegros in ſectione fiſtulae ani ſupinos collocavit. 1121
——— foetum mortuum educere docet. 1049
——— fiſtulas ani jam bene curavit. 1126
——— palpebras relaxatas quomodo curaverit. 539
——— peculiarem polypum naſi curandi modum tradidit. 651
——— ſcarificationem oculorum jam fecit. 556. 557
——— teſticulum in herniae ſectione peculiari modo ligandum docuit. 829
Aegri ante operationes graviores praeparandi. 900. 1124
Aegyptii ſuturas tendinum perfecerunt. 1164
Aegyptiorum calculum ope flatus educendi ratio e veſica. 894
——— peculiaris ſcarificationes in auribus, gingivis, naſo & ſuris inſtituendi ratio. 459
Aer vulneribus inimicus. 69
— ſi vulnera deligantur, fit temperatus 69. 71
Aeſculapius Medicus & Chirurgus inter antiquiſſimos valde celebris. 8
——— in deorum numerum receptus. 8
——— ex utero matris exciſus. 756
Aetius celebris inter antiquos chirurgiae ſcriptor. 9
——— hypopyi curationem novit. 629
Afri ſuturas tendinum varias perfecerunt. 1164
Agyrtarum celotomia. 828
Albinus, pater, acum peculiarem pro cataracta deſcripſit. 617
——— foetum vidit, qui pedibus uterum perforavit. 777
——— vitam & fata Rauii deſcripſit. 981
——— Rauio emendationis & perfectionis gloriam vindicat. ibid.
——— Rauium & veſicam & cervicem ejus inciſiſſe refert. 965
——— filius, Rauii lithotomiae methodum & inſtrumenta deſcripſit. 964
——— vitam & fata Rauii deſcripſit. 981
——— Rauium ſolam veſicam inciſiſſe ſtatuit, non cervicem. 965
——— aliud ſcalpellum delineat, quam quo Rauius meo tempore uſus eſt. 964. 1004
——— catheterem Rauii ſulcatum recte aliis craſſiorem delineavit. 965
Albucaſis, inter Arabes chirurgus celeberrimus. 9
——— calculi ſectionem in mulieribus ſingularem deſcripſit. 1031
——— calculi ſecandi ratio cum ſectione laterali convenit. ibid.
——— de lithotomia bene ſcripſit. 898
——— parvum ſcalpellum primus pro lithotomia commendavit. 939. 984
——— ferramenta candentia bene deſcripſit. 470

I N D E X.

Albucaſis, polypi narium peculiarem curandi modum tradidit. 652
Albugo oculorum. 623
Album ſ. albumen ovi prodeſt in oculorum vulneribus. 132. in ambuſtis. 332
Alcohol vini in vulnerum haemorrhagiis egregium adſtringens ſive ſtypticum. 77
Aliena ex aſpera arteria extrahenda. 719. 720
——— ex aure eximenda. 641
——— ex oculo educenda. 534
——— e vulneribus protrahenda 57. 58. 484
Aloes eſſentia cum aqua ophthalmica parata in oculo lacrymante prodeſt. 565
Alpinus ſcarificationes Aegyptiorum docet. 459
Altus adparatus, vid. Adparatus.
Alumen adſtringens eſt in haemorrhagiis. 77
——— uſtum, medicamentum carnem luxuriantem aut impuram exedens 77. & multis aliis in locis.
Amandus, Gallus, de arte obſtetricandi bene ſcripſit. 14
——— machinam pro capite infantis in utero relicto extrahendo invenit. 1066
Amauroſis quid. 601
——— an operatione curanda. ibid.
Ambe Hippocratis. 241
Ambuſta ſive ambuſtiones. 329
——— faciei & oculorum. 330
Ammonius Alexandrinus celebris inter veteres chirurgus. 9
Amputatio digitorum. 488
——— brachii vel manus. 493
——— brachii in humeri junctura. 510
——— humeri. 493
——— in junctura. 510
——— an propter abſceſſum fieri debeat, dubitatur. 514
——— femoris. 507
——— pedis. 503
——— tibiae. ibid.
——— nova tibiae Verduinii. 505
——— mammae. 733
——— penis cancroſi. 866
Amſtelodamenſ. Senatus Jacobum aureo inſtrumento donarunt. 992. 994
Anatomia chirurgis ſumme neceſſaria. 20. 48. 562 894 942 977
Anceps experiri remedium praeſtat quam nullum. 110. 764. 769
Anchylops. 567
Ancyloſis quid & quomodo curanda. 186
Ancyloblepharum. 543
Andreas a Cruce celebris Medicus & Chirurgus. 10
——— integram chirurgiam ſcripſit. 14
Andreas cauteria aliaque inſtrumenta deſcripſit. 14. 470
Anellus aneurysma curandi modum peculiarem dedit. 444
——— fiſtularum lacrymalium novam curandi rationem invenit, quae deſcribitur. 577
——— quam autor primus feliciter imitatus eſt. 566. 579
——— ſanguinem e thorace ope ſiphonis extrahendi modum deſcripſit 118
Anelli ſpecilla aeger quidam ipſe quam facillime ſibi applicavit. 585
Aneurysma ejusque differentiae. 429
——— quomodo curandum. 435
Aneurysmatis cura non requirit arteriae uſtionem, quam ſuperiori ſeculo adhuc adhibuerunt. 437
——— vinctura. 1227
Angliae & Galliae Reges ſtrumas tactu ſanare dicuntur. 725
Ani abſceſſus. 1136
— ficus. 1110
— fiſtula. 1118
— fungus. 1110
— procidentia. 1107
— ſpeculum quid. 1117
— ſphincter an ſine noxa diſcindi queat. 1125
— tubercula. 1110
— vitia. 1097
Ankyloblepharum. 543
Ankyloſis. 186 1122
Annuli ad uteri prolapſum. 1090
Annulus muſculorum abdominis an in herniae operatione ſcarificandus. 810
Anthrax ſive carbunculus. 307
Antimonii butyrum unum ex valentiſſimis cauſticis. 437
——— callos exedit. 373
——— in carbunculis ſanandis laudatur. 310
——— in verrucis & excreſcentiis extirpandis commendatur. 475. 477

Antiqua

Digitized by Google

I N D E X.

Antiqua ulcera, vid. ulcera antiqua.
Antiqui calculi ſectionem bene noverunt. 898
——— cataractae operationem ſciverunt. 602
Antitragi uſtio in dentium dolore. 643
Anus clauſus quomodo curandus. 1103
Apertura auditorii meatus clauſi. 640
——— narium coalitarum. 664
——— palpebrarum conjunctarum. 534
——— penis clauſi. 868
——— vaginae clauſae. 1017. 1021
——— urethrae occluſae. 868
——— in puellis. 1017
Aphaereſis. 15
Apollo Medicus & chirurgus antiquiſſimus & celeberrimus in Deorum numerum relatus. 8
——— ſectionem caeſaream perfecit. 756
Apoplexiae remedium arteriotomia. 520.
item ſcarificatio in occipite. 457
Apollonii duo, antiqui chirurgi celebres. 9
Apoſtema idem quod abſceſſus. 276
Apoſtolorum unguentum in fiſtulae ani callo tollendo laudatur. 1129
Apparatus, vid. Adparatus.
Apum ictus qua ratione curandi. 166
Aqua quomodo hydropicis evacuanda. 747
——— calcis vivae prodeſt in ulceribus exſiccandis. 367. item in gangraena & in flammationibus curandis. 275. 322. 378
——— cinamomi egregium cardiacum in pleriſque virium defectibus. 279
——— fervida paronychiam ſaepe ſolvit. 1136
——— frigida in pernionibus prodeſt. 316
——— marina in gangraena prodeſt. 323
——— muriatica in inflammationibus 275
——— in gangraena. 323. 1095
——— in ambuſtis. 331
——— phagedaenica quid. 71. 92. 369
——— ſalſa in inflammationibus. 275 & gangraena prodeſt. 323 1095
——— vulneraria gallorum, vulgo *l'eau d'arquebuſade*, ubi profit. 68. 92. 220. 347
Aquae medicatae in vias lacrymales injectae contra oculum lacrymantem. 565. & fiſtulam lacrymalem proſunt. 574
Aquapendens, vid. Fabricius.
Aquisgranum Jacobus vocatus fuit ad aegrum calculo laborantem ſecandum. 989
Aquisgrani an ſexaginta a calculo liberaverit, ut Morandus perhibet, dubitatur. 988
Arontius Medicus chirurgus egregius. 11
——— ſcripſit de capitis vulneribus & tumoribus 11
Arcaeus de vulnerum curatione egregie ſcripſit. 10. 11
Arcaeus balſamum egregium invenit ad vulnera curanda, qui laudatur. 57. 59. & alias ſaepiſſime.
Aretaeus narium ſcarificationem commendavit. 459
Ariſtoteles vulvae clauſae curationem jam novit. 1018
Arnoldus, celebris chirurgus Gallus ex recentioribus, faſciam pro fiſtula ani invenit. 1214
——— peculiari modo procedit in hernia incarcerata curanda. 810
——— caruncul am urethrae negat. 886
——— machinam pro pedibus curvis excogitavit. 1175
Arteria aſpera laeſa ſaepe non lethalis. 51. 125. 720
——— ——— quomodo curanda. 127
——— majori quadam laeſa quid fiat. 46
——— aorta laeſa lethifera. 50
——— brachialis laeſa, quomodo curanda. 90. 425
——— ob hanc laeſam non brachium mox amputandum ſed ea liganda. 427. 434. 446. 494
——— carotis vulnerata plerumque lethalis 50. quid in laeſione ejus faciendum. 124
——— cruralis laeſa ut plurimum mortifera. 50. quomodo curanda. 90
——— coeliaca laeſa lethalis. 50
——— cubitaea laeſa quomodo curanda. 78
——— iliaca laeſa lethifera. 50
——— inciſa pejor quam diſſecta. 46. 78
——— renales laeſae lethales. 50
——— venaeſectione laeſa qua ratione tractanda. 425. 1226
——— vulnere laeſa quo pacto glutinanda. 78
Arteriotomia quid. 518
Arteriotomiae temporum faſcia. 1190
Articulorum rigor ſeu ankyloſis quomodo tractandus. 186
Artuum corruptorum amputatio. 488. & ſeqq.
Aſpera arteria laeſa, quale periculum. 51. 125. 720

Digitized by Google

Aſpera arteria quomodo curanda. 127. 721
Aſperae arteriae vulnera non abſolute lethalia. 51. 125. 720
— — inciſio & in angina & in rebus peregrinis eximendis tuto fieri poteſt. 720
Atheroma quid & quomodo curandum. 478
Atretae, ſive eae, quibus vagina uteri aut urethra clauſa. 1018
Atreti, quibus urethra non aperta. 468
— quibus anus clauſus. 1103
Auditorii meatus corpora peregrina educenda. 641
— — excreſcentiae ſeu tubercula quomodo tollenda. 642
Auditus difficilis auxilia per machinas. 644
Avicenna medicus & chirurgus arabs celeberrimus. 9
— ſuturas tendinum novit. 1155
Auris meatus clauſus. 640
— — excreſcentiae. 642
— lobuli perforatio. 645
— quomodo in dentium dolore adurenda. 643
— vulnera. 134
Autor acum ad aneurysma vel arteriam brachialem ligandam peculiarem exhibuit. 210. vid. tab. 8. f. 4.
— acum pro cataracta in dextro oculo manu dextra curanda primus delineavit. 628
Autor acum pro ſetaceo recto ac transverſo excitando excogitavit. 729. vid. Tab. 22 & 23.
— — triangularem pro urethra clauſa perforanda adhibuit, 669. vid. Tab. 26. f. 6.
— — triangularem curvam, cannula incluſam, pro fiſtulis peculiaribus pertundendis invenit. 61. & Tab. 4. fig. 2. delineavit.
— adparatum altum primus in Germania exercuit, cumque defendit. 929. 930
— quaedam in eo emendavit. 939
— adparatum lateralem primus poſt Rauium inſtituit. 965
— adparatum parvum quoque exercuit, & contra diſſentientes defendit. 902
— adparatum altum ſine repletione veſicae perfecit. 941
Autor Anelli modum fiſtulas lacrymales curandi primus forte feliciter imitatus eſt. 578
— ani fiſtulas curavit. 1118
— ani fungos extirpavit. 1110
— anum clauſum inſanabilem vidit. 1103
— arteriam brachialem ſaepe duplicem eſſe oſtendit, adeoque alteram laeſam ſine noxa ligari poſſe. 434. 446. 494
— arteriotomiam ſine fructibus in apoplecticis inſtituit. 434
— artus corruptos amputavit. 491. & alibi.
— caeſaream ſectionem defendit. 755. & ſq. eamque aliquoties inſtituit. 774
— cancros ſive carcinomata labrorum aliquoties excidit. 679
— mammarum varios extirpavit. 734. 737. vid. tab. 18.
— cancros & fungos oculi praegrandes ſcalpello curavit, 634. vid. tab. 18.
— cancroſam mammam ingentem amputavit. 737. vid. tab. 22. fig. 3.
— caſtra chirurgiae cauſſa per triennium ſecutus eſt, vid. praefat.
— cataractae ſedem ut plurimum in lente cryſtallina eſſe in Germania primus docuit 593. eam tamen etiam quandoque membranulam in aqueo eſſe lubens concedit. 594
— cataracta ſuppreſſa vomitum ſaepe notavit. 610
— chirurgiam ſuam ubi didicerit. vid. praefat.
— clyſteribus ex fumo tabaci multos hernia incarcerata & ileo laborantes curavit. 807
— digitos corruptos & ſupervacaneos reſecuit. 491. vid. tab. 12.
— epiplocelen ſectione confirmavit. 835
— errores circa fratrem Jacobum commiſſos multos notavit. 961. 988. 991. & ſeqq.
— errores circa Rauium commiſſos correxit. 968. & ſeqq.
— faſciam novam pro excıſis glandulis parotidibus deligandis invenit. 1191
— faſciam quoque pro ſanguine poſt fiſtulae ani & calculi ſectionem cohibendo deſcripſit. 1215
— pro mammis 4. capitibus invenit. 1210

INDEX.

Autor ferramentum pro collo & ſpina erectis ſervandis fig. 5. tab. 24. primus delineavit.
—— ferramentum pro urinae incontinentia peculiare primus publicavit. 874. vid. tab. 26. fig. 6.
—— fiſtulas ani varias ſanavit, vid. cap. de fiſtula ani. 1118
—— fiſtulas lacrymales Anelli & aliis modis ſuſtulit. vid. cap. de fiſtula lacrymali. 566
—— fiſtulas lacrymales quomodo reſtituat. 586
—— fiſtulam perinaei notabilem curavit. 1015
—— fiſtulas ſ. tubulos pro naribus inciſis apertis ſervandis excogitavit. 665. vid. tab. 19. fig. 15 & 16.
—— foetum pro matre ſervanda in partu ſubinde occidendum eſſe ſtatuit. 736. 780. 1069
—— fungos ani curavit. 1110
—— fungos oculorum extirpavit maximos. 634
—— glandulas maxillares & parotides primus forte feliciter excidit. 339. 710. & ſeqq.
—— glaucoma in vitreo humore opaco conſiſtere exiſtimat. 601
—— herniae ſectionem cum teſticuli extirpatione peculiari diſſertatione impugnavit. 826
—— herniam umbilicalem penis figura vidit. 781
—— herniam umbilicalem aliam peculiarem deſcripſit 794. & delineavit tab. 24. fig. 12.
—— hernias incarceratas fumo tabaci injecto reſtituit. 807
—— hernias poſt celotomiam vulgarem redire obſervavit. 826
—— inſtrumentum pro abſceſſibus tonſillarum aperiendis primus delineavit. 707. tab. 21.
—— inſtrumentum pro uvula reſecanda primus exhibuit. 705. tab. 21.
—— labra leporina curavit. 667. & delineavit tab. 20. fig. 1.
—— laryngotomiam ſeu rectius tracheotomiam feliciter perfecit. 721
—— lithotomiae modos omnes exercuit. 899
—— nares concretas curavit aliquoties. 664
Autor naſi polypum peculiari artificio extirpavit. 654
—— os vaginae nimis anguſtum quomodo curaverit. 1020
—— palpebrarum tubercula varia extirpavit. 535. vid. tab. 15.
—— paracenteſin abdominis peculiarem obſervavit. 754
—— polypum naſi, vid. naſi polypum.
—— puncturam quandam veſicae cum multis aliis ante Garengeotum deſcripſit. 1009
—— Rauii calculum ſecandi rationem jam 1718. breviſſime, ſed tamen perſpicue deſcripſit. 967
—— Rauii modum ſecandi calculum primus imitatus eſt. 930. 966
—— Rauium methodum Jacobi & magnum apparatum combinaſſe docuit. 581
—— renum vulnus grave ſanavit. 803
—— ſcalpello parvo tab. 12. fig. 14. cancros & tumores exſcindit. 735
—— ſcalpello parvo tab. 13. fig. 1. carnem in artuum amputationibus diſcindit. 495
—— ſcalpellum pro vulneribus abdominis dilatandis commodum invenit. 98. vid. tab. 5. fig. 3.
—— ſcapulae peculiarem fracturam vidit. 194
—— ſiphunculum & ſtylos pro curanda fiſtula lacrymali ab Anellianis diverſos invenit. 578. vid. tab. 16. fig. 11. 14.
—— tendines diſſectos ſine ſutura glutinari obſervavit. 1157
—— teſticulo in ſarcocele reſecto periculoſam haemorrhagiam vidit. 840
—— torcularia, vulgo *tournequet*, vario modo emendavit. 81. 82. vid. tab. 5. 6. & 14.
—— tracheotomiam inſtituit. 721
—— tunicatos tumores extirpavit. 479
—— turundas in vulneribus abdominis non eſſe rejiciendas contra Garengeot evincit. 97
—— vaginae os nimis anguſtum quomodo curaverit. 1010
—— vaginam clauſam inſanabilem vidit. 1024
—— veſicae diverticula notavit & delineavit tab. 32.
—— —— puncturam quandam ante Garengeotum deſcripſit. 1009

Autor

Autor uncos pro foetu extrahendo emendavit. 1067
—— urinam ſuppreſſam quomodo optime educendam eſſe ſtatuat. 10. 11
—— uterum ruptum vidit. 757. & alibi.

B.

Balſamica medicamenta vulnera & ulcera ſanant. 12. 57. 62. 63. 362
Balſamus Arcaei. 19. 57. 59. & poſtea ſaepiſſime.
—— commendatoris. 63
—— copaivae in vulneribus laudatur. 19. 57
—— in ulceribus. 362
—— Locatelli commendatur. 115. 122
—— de mecha. 57. & alibi.
—— Meibomii laudatur. 115
—— peruvianus in vulneribus commendatur. 19. 57. & in ulceribus. 362
—— ſulphuris in pernionibus. 317
Bamberus, in Anglia lithotomiam Rauii imitatus eſt feliciter. 970
Bartiſchius antiquus chirurgus & ocularius germanus egregie de morbis oculorum ſcripſit. 12
—— oculi prolapſum curavit. 634
—— palpebrarum relaxationem ſive ptoſin bene delineavit. 538
—— inſtrumentum ad palpebras relaxatas auferendas invenit. 539
Baſſius de fiſtula ani ſcripſit, & novum ſcalpellum pro ea delineavit. 1126
Bauhinus de caeſarea ſectione ſcripſit. 755. eam cum embryulcia confundit. 778
Beaulieu fratris Jacobi cognomen erat. 955
Beckerus foetum pro matre ſervanda in partu ſubinde occidendum eſſe probat. 775. 1069
—— foetus per anum extracti exemplum refert. 765
—— vaginas clauſas curatas notavit. 1025
—— de vagina clauſa puellae laſcivae lepidum exemplum refert. 1022
Belloſtius de vulneribus bene ſcripſit. 11
—— turundas damnat. 11. 53
—— vulnera rarius deliganda eſſe praecipit. 11. 60
Belloſtii remedium ad ſphacelum. 328
Benevoli de caruncula in urethra ſcripſit, ejuſque de hac ſententia. 886. 887
—— ſententia de cataracta in lente cryſtallina. 595
Berengarius celebris Medicus & chirurgus de fractura cranii bene ſcripſit. 10. 11
—— vias lacrymales ſcivit. 563
Bidlous mammas multas cancroſas amputavit. 735
—— in hoc negotio magna furca & ſcalpello magno uſus eſt. 737
Bienaiſius tendinum ſuturas inveniſſe aut reſtituiſſe dicitur. 1156
Biliferi ductus laeſi mortiferi. 51
Blepharoxyſton Celſi & Aeginetae. 557. 589
Boerhavius verum locum pro paracenteſi non indicavit. 743
Bonetus, chirurgus Pariſ. altam operationem olim Pariſiis exercuit. 972
Borichio calculus nimis magnus educi non potuit, unde mortuus eſt. 897
Botallus peculiarem modum artus uno ictu amputandi excogitavit. 509
Boviſta in ſanguine ſiſtendo utilis. 77. 456
Brachialis arteria laeſa quomodo curanda. 99. 429
—— —— non requirit amputationem brachii, ut multi fecerunt, ſed arteriae ligaturam. 434
Brachieria ſunt vincula contra hernias. 787. 826
Brachii amputatio. 493
—— —— in humeri junctura. 510
Brachium fractum. 201
—— luxatum. 251
—— ob arteriae laeſionem non mox eſt amputandum. 427. 434
Braſſicae muriaticae liquor conducit in ambuſtionibus. 331
—— in inflammationibus. 275. & in gangraena. 323
Briſſaeus cataractam in lente cryſtallina conſtituit. 593
—— novam pro cataracta curanda acum invenit. 612
Bronchocele. 724
Bronchotomia quid. 719
—— ubi & a quibus commendetur. 720
—— res peregrinae e trachea eximi poſſunt. 721

Bron-

I N D E X.

Bronchotomia ab autore in hoc caſu feliciter inſtituta eſt. 721
Brunus chirurgus antiquus celebris. 10
Brunnerus carunculas urethrae negat. 885
——— liquore mercuriali fiſtulam lacrymalem curavit 581
Brunsvigius chirurgus germanus celebris. 10
Bubones benigni. 296
——— peſtilentiales. 298
——— venerei. 310
Bubonocele quid & quomodo curanda. 801
——— incarcerata. 806
——— inteſtinis corruptis qua ratione tractanda. 816
Bubulus oculus. 633
Burrhus viſus reſtitutionem poſt effuſos oculi humores promiſit. 133
——— quod a veritate haud prorſum alienum eſſe demonſtratur. 133
Butyrum antimonii valentiſſimum cauſticum. 437
——— in carbunculis ſanandis laudatur. 310
——— in verrucis & excreſcentiis tollendis commendatur. 475. 477

C.

CAbrieri arcanum ad hernias magno pretio redemtum. 825
Cabrolius ſingulare exemplum urethrae in femina clauſae deſcribit. 1021
Caeſarea ſectio quid. 755
——— ——— a quibus improbetur. 755. 761
——— ——— a multis defenditur & commendatur. ibid.
Caeſareae ſectionis neceſſitas evincitur. 763. & ſeqq.
Calcanei ob fracturam chirurgus tendinem Achillis reſecuit: quaeritur an recte. 1163
——— luxatio. 264
Calcis vivae aqua ubi proſit. vid. aqua calcis vivae.
Calculi veſicae a Rauio e puella exſecti, vix niſi unicum exemplum proſtat. 1035
——— linguae exſectio. 697
——— ex urethra eductio. 889
——— veſicae ſigna. 895
——— diverſae excidendi rationes. 893
Calculi magni in mulieribus ſaepe ſponte excernuntur. 1029
——— minores majoribus ſaepe difficilius educuntur. 897
——— in mulieribus ſaepe ſine ſectione educi poſſunt. 1030
——— laterali methodo in feminis extracti rara ſunt exempla. 1035
Calculus veſicae quomodo in viris extrahitur, & diverſi adparatus. 893. vid. adparatus.
——— ab expertiſſimis quandoque educi non potuit. 933. 949
——— qua ratione in mulieribus excutiatur. 1028
——— quatuor quoque diverſis modis ut in viris. 1030
——— alto adparatu digitis educi poteſt. 950
——— in feminis aliquoties a fibula vel acu pronatus eſt. 1038
——— in Germania rarus eſt morbus. 989
——— in viro ab ariſta ſeu ſpica frumenti ortus. 1039
——— an cum veſica concreſcat. 947
——— ——— in mulieribus ſectione a Rauio non extractus eſt, docente Falconeto. 1036
——— an in mulieribus ſemper ſine ſectione educi debeat aut poſſit. 1034
Callus quid in fracturis. 184
——— aequalis quomodo producendus. 181. 184
——— ad fiſtulam lacrymalem non requiritur. 569
Calvariae fractura. 143
——— impreſſio. ibid.
——— laeſiones. 139
——— vulnus. 135
Camphora & ſpiritus vini camphoratus prodeſt in inflammationibus. 275. in gangraena. 322
Canales pro pedibus fractis immittendis. 179
Cancer veteribus idem quod nobis gangraena. 271. 734
——— vulgo hodie pro carcinomate ſumitur. 342
——— labiorum. 677
——— linguae. 699
——— mammae. 733

Cancer mammae maximus quomodo ab autore reſectus. 737
——— oculi. 632
——— penis. 866
Cancri generalis curatio. 342
——— ſectio & uſtio a' Celſo inutilis eſt proclamata. 341. 344
——— combuſti in rabie profunt. 165
Cancrorum lapides in aeſtu febribus, inflammationibus proſunt. 274
Cancroſa mamma quomodo amputanda. 733
Candentis ferri uſus. 470
Canis rabioſus unde cognoſcatur. 161
——— rabioſi morſus quomodo curandus. 160
——— quae mala inde proveniant. 161
Cannula in tracheotomia. 721
——— paracenteſi abdominis 751. thoracis. 743
——— thoracis vulneribus. 119
——— veſicae vulnere poſt lithotomiam an utilis 917
——— rejecta eſt a Rauio. ibid.
Cantharides externe adhibentur pro veſicis excitandis in varium uſum. 466
——— callum vulneris perinaei poſt lithotomiam tollunt. 977
——— fonticulorum fluxum ſuppreſſum revocant. 466
——— ulcerum antiquorum fluxum ceſſantem revocant. 379
Capelline gallorum. 1191. 1199
Capiſtrum ſimplex, faſcia. 1194
——— duplex. 1195
Capitis obſtipi curatio. 717
——— fracturae. 143
——— vulnera. 129
Capitalis reflexa faſcia pro capite. 1191. pro clavicula. 1199. pro manu amputata 1230
Capitium magnum. 34. 1187
——— triangulare. 34. 1184
Carbunculus peſtilens. 307
Carcinoma. 342. vid. Cancer.
Caries oſſium. 372. 379
——— venerea. 371
Caro luxurians rodentibus medicamentis tollitur. 71. 362
Carpi fractura. 203
——— luxatio. 253
Caruncula urethrae. 885. variae de eadem ſententiae. ibid.
Caryophillorum oleum in carie. 382
Caſſerius laryngotomiam commendat, figuris illuſtrat & contra diſſentientes defendit. 720
Caſtratio in ſimplici hernia inteſtini, vel omenti rejicienda & a magiſtratu prohibenda. 827
——— in ſarcocele admittenda. 839. itemque in cancro teſticuli. 859
Caſtrati qui dicantur. 839
Cataphracta, vincturae ſpecies. 1211
Cataplasmata in abſceſſibus emolliendis proſunt. 277. 286. itemque in carbunculis ſeparandis. 308. atque in ſphacelo. 314
Cataracta quid. 591
——— quotuplex. 596
——— conſiſtit plerumque in opaca lente cryſtall. 592. 596. quandoque in membranula. 593. 596
——— an per corneam educi queat. 615
——— an uncinulis extrahi poſſit. 607. 613
——— differentiae. 596
——— ſigna. 598
——— prognoſis. 599
——— curatio, ſuccedit quandoque per medicamenta. 602
——— curatio per acum. ibid.
——— veteribus probe cognita. ibid.
Cataractam quinam in cryſtallino primi ſtatuerint. 593
Catherwood arteriotomiam in apoplexia extollit. 520
Catheter quid. 877
Catheteris differentiae. 880. 881. 1004
——— in feminis applicatio. 879
——— in viris adhibendi modus. 881
——— flexilis uſus. 883
Catheteriſmus quid. 877. 880
Cauſtica medicamenta eadem quae adurentia. 19. 281. 473
——— quoque ſunt ſtyptica, ſed fortiora nocent plerumque in vulneribus. 77. 78
Cautelae circa calculi eductionem. 921
——— circa lithotomiae electionem. 1001
——— in foetus extractione. 1052. 1069
——— in ani fiſtula curanda. 1134
——— in hernia incarcerata. 833
——— in ſectione caeſarea. 774
Cauteria quinam rejecerint. 470
——— quinam bene de iis ſcripſerint. ibid.

Digitized by Google

I N D E X.

Cauteriorum actualium & potentialium uſus. 470
Celotomia quid. 825
——— vulgaris, cum teſticuli exſectione peragitur adeoque rejicienda. 825. quomodo fiat. 828
——— recentiorum fit ſine teſticuli extirpatione. 830. & ſeq.
——— vulgaris agyrtarum a magiſtratu eſt prohibenda. 825
——— in hernia incarcerata ſubinde inſtituenda. ſed ſine teſticuli laeſione & quomodo. 808
Celſus veterum chirurgorum princeps. 8
—— abſceſſus ante maturationem aperiendos eſſe vult. 280
—— anceps experiri remedium mavult quam nullum. 110. 526. 764
—— calculi ſectionem egregie deſcripſit. 898
—— calculi in mulieribus extractionem bene docuit. 1030
—— carcinomatis remedium dari negat. 341. 344
—— adeoque nec uſtio ſufficit. 341
—— cataractae curationem egregie tradidit. 602
—— chirurgiae hiſtoriam brevem exhibuit. 4. 7
—— chirurgum eleganter depinxit. 19
—— de capitis laeſionibus bene ſcripſit. 150
—— de carie bona praecepta dedit. 386
—— elegantiſſime latine ſcripſit & hinc *Medicorum Cicero* appellatur. 6
—— de foetu mortuo educendo jam egregie egit. 1064. 1067. 1068
—— foetum mortuum pedibus educi docet. 1065
—— foetus caput educi docuit. ibid.
—— herniae umbilici curam dedit. 788
—— poſt herniae ſectionem ſuturam commendat. 813
—— mulierum calculum quomodo emoliatur. 1030
—— narium ſcarificationem docet. 459
—— oculorum ſcarificationem novit. 556. 557
—— palpebras relaxatas quomodo curaverit. 539
Celſus partum ex utero educendi artem inter res difficillimas merito reputavit. 1069
—— polypi naſi curationem dedit. 651
—— puellas naturalibus clauſis interdum naſci notavit. 1018. atque etiam hujus mali curationem jam docuit. 1019. 1020
—— ſecundas extrahere bene docuit. 1074. 1075
—— terebrationem cranii jam tradidit. 524. 528
—— de vulnerum praeſagio agit. 49
Cepae aſſatae in urina ſuppreſſa. 878
Cerebri laeſiones. 50
Cervix curva quomodo curanda. 717
——— veſicae tuto in laterali ſectione inciditur. 957
——— in magno adparatu ſemper dilaceratur ſ. finditur. 913
——— etiam in magno adparatu a quibusdam inciditur. 914
Charbertus quomodo ſanguinem amputata manu vel cubito ſiſtat. 499
Cheſeldenus altum adparatum feliciter exercuit. 934
——— quare altum adparatum intermiſerit. 987
——— cum magno praefert. 948
——— lateralem deinde ſectionem valde emendavit. 970
——— quomodo prima experimenta lateralis adparatus inſtituerit. 987
——— calculum, qui magno adparatu ab alio educi non potuit, laterali eduxit. ibid.
——— caries oſſium, exoſtoſes & ſpinas ventoſas pulchre delineavit. 397
——— ferramenta varia pro hac operatione correxit. 971. vid. tab. 31.
——— herniam incarceratam peculiari modo curavit. 813
——— pupillam oculi clauſam ſingulari ratione aperit & diſcindit. 616
Chinae chinae uſus. vid. cort. Peruv.
Chinenſium acupunctura. 462
Chiron chirurgus antiquiſſimus. 8
Chirotheca, faſciae ſpecies. 1130
Chirurgia quid. 4
——— antiquiſſima & certiſſima eſt Medicinae pars. 7. 39
——— eſt maxime neceſſaria. 38

Chirurgia. Ejus progreſſus & incrementa. 9
——— infuſoria quid. 447. ejus inventores & patroni. 449
——— medica, medicamentis ſanat. 5
——— practica quid. ibid.
——— transfuſoria. 447
——— veteribus jam bene erat perſpecta 6. 9. quod ipſum uberius calculi. 839 cataractae. 692. trepanationis 523. &c. operationes, foetus mortui extractio evincunt. 1061
——— diviſio. 15
——— natura & neceſſitas. 3. 38
——— progreſſus. 9
——— finis. 6
——— ingens nexus cum medicina. 4. 7
——— ſtudium arduum eſt. 37
Chirurgi antiqui praeſtantiores. 8. 9. 10
——— recentiores optimi. 10
Chirurgicae operationes. 401
Chirurgici libri praeſtantiores qui. 11
——— ſcriptores generatim vid. in bibliotheca chir. poſt praefat.
Chirurgus quid. 4. 19. ejus officium & virtutes. 19. 20. & ſeq.
——— anatomen probe calleat. 20. 48. 562. 894. 942. 977
Chirurgorum prudentia in praeſagiendo 24
——— antiquiſſimorum ſcientia jam in multis curationibus magna fuit cataractae 692. & calculi operatio. 893. foetus mortui extractio. 1061. perforatio cranii 523. vaginae clauſae evincunt. 1015
Cicatrix quid & quomodo obtinenda in vulneribus. 70. in ulceribus. 362
Cicero Medicis & chirurgis quam utiliſſima praecepta dedit. 21
——— evulſionis dentium inventionem Aeſculapio adſcribit. 686
Cinamomi aqua egregium cardiacum ubi vires inſtaurandae. 279
——— oleum in carie prodeſt. 382
Circularis faſcia quid. 1182
Cirſocele quid. 856
Clavata ſutura quid. 102
Clavi pedum. 1173
Clavicula fracta. 192
——— luxata. 243
Claviculae fractae vinctura. 1201
Clitoris nimis magna quomodo auferenda. 1025
Clyſteres quid & quomodo adhibendi. 1097
——— eorum uſus multiplex. 1099
——— nutrire poſſunt. 1100
——— ex tabaci fumo in hernia incarcerata efficaciſſimi. 1100
Cohauſius ſecundinas non naturae eſſe relinquendas contra Ruyſchium evincit. 1074
Colli incurvati curatio. 717
——— venae quomodo ſecandae. 419
——— vulnera. 123
Colliſa vulnera quid & quomodo curanda. 150
Colotus, celebris lithotomus Pariſin. librum reliquit de lithotomia. vid. Bibliotheca Chirurgica.
——— perinaei puncturam ad modum magni adparatus inſtituit. 1010. 1012
——— de urina ſuppreſſa bene ſcripſit ibid.
——— urinam ſuppreſſam a proſtatis ſcirrhoſis vidit. 1007
——— urinae ſuppreſſae curationes non nimis diu differendas eſſe evincit. 1012
Combuſtio quomodo curanda. 329
Concreti digiti, nares, palpebrae &c. vid. digiti, nares, palpebrae &c.
Condylomata ani. 1110
Contrafiſſura quid. 193
Contra-apertura, *contreouverture* quid. 60
Contuſa vulnera. 150
Contuſiones quid & quomodo curandae. ibid.
——— capitis & cranii. 137
Convulſiones vulnerum qua ratione curandae. 85
Corneae tunicae maculae. 623
Coronalis ſuturae fonticulus. 515
Corporis praeparatio ante graviores operationes chirurgicas maxime eſt neceſſaria. 603. 900
——— praeſervatio a peſte. 303
Corrodentia, cauſtica ſive rodentia medicamenta. 437
Cortex peruvianus in gangraenae curatione valde laudatur. 321. 325
——— quid autor circa hujus uſum obſervaverit. 325
Coſtae fractae. 196
——— luxatae. 224. 245
——— faſcia pro ipſis. 1211

Cow-

Cowperus, chirurgus Anglus, ſuturam tendinis Achillis optime deſcripſit. 1165.
quae uberius tamen illuſtratur. 1166
——— in hac ſutura differt ab aliis. 1167
Cranii laeſiones. 141
——— nudi terebratio. 138
Crepitus lupi in ſanguinis fluxu vulnerum cohibendo ſaepe utilis. 77. 496
Criſtae ani. 1110
Cruor in oculum effuſus, qua ratione emittendus. 631
Cruſta lactea infantum. 398
Cubitus fractus. 201. faſcia pro ipſo. 1223
——— luxatus. 224. 251
Cucurbitulae quomodo adhibendae. 454
——— cruentae idem, imo ſaepe plus praeſtant quam venae ſectio. 456
——— male a quibusdam rejiciuntur. 457
Cyprianus celebris inter recentiores chirurgos. 10
——— foetum ex abdomine excidit, matre ſuperſtite. 762
——— hernias poſt celotomiam vulgarem peractam ſaepe redire obſervavit. 826
——— quomodo herniam incarceratam curaverit. 812
——— vulnus muſculorum abdominis in incarceratae herniae curatione amplum fecit & deinde ſutura conjunxit. 813
Cyſtotomia a nonnullis pro lithotomia ſumitur. 893
——— hypogaſtrica, idem quod lithotomia per adparatum altum. 926

D.

DEcocta lignorum magni ſunt uſus ubi reſolvendus. 336. & in ſanguine impuro. 367. 368. 371
——— vulneraria qualia eſſe debeant. 75
Dekkeri inſtrumenta ad tracheotomiam. 722
——— machina ad auditum difficilem non praeſtat quod promittit. 644
Deligatio apta utiliſſima eſt & chirurgum valde ornat. 1181
——— rara ſit in vulneribus. 59
——— fortior in fracturis & vulneribus haud raro gangraenam induxit. 179. 1184
——— fortior in haemorrhagiis gravioribus vulnerum neceſſaria ſaepe eſt. 76. 1181
Deligatio nimis laxa in fracturis noxia. 179. 1184
Deligationis bonae requiſita. 27
——— ſigna in fracturis. 179. 1154
Dentes artificiales. 688
——— carie exeſi. 684
——— clauſi aperiendi. 679
——— dolentes quomodo curandi. 685
——— impuri qua ratione mundandi. ibid.
Dentium dolor. ibid.
——— evulſio quomodo fiat. 686
——— evulſionis inventio Aeſculapio a Cicerone adſcribitur. ibid.
Dentitionis difficilis remedium eſt gingivarum inciſio. 691
Denyſius, lithotomus Leidenſis, diſcipulus & ſucceſſor Rauii, obſervationes de calculo & lithotomia ſcripſit. 949. 973
——— Rauii modum omnibus praefert, attamen eum non deſcribit. 949
——— lithotomiae modos veterum non eſſe rejiciendos vult. 977
——— adparatum altum multis objectionibus impugnunt, quibus reſpondetur. 949
——— adparatum tamen altum magno adparatui praefert. 953
——— urinam ſuppreſſam eo in perinaei loco educit, ubi calculum excindit. 1009
——— excogitavit peculiare ferramentum, quo ſuppreſſam urinam evocat. 1009
——— ſigna calculi bene deſcripſit. 896
Depreſſio cranii quomodo tractanda. 143
Dethardingius in aqua ſubmerſis laryngotomia ſuccurri poſſe exiſtimat. 719
Deventerus de arte obſtetricandi egregie ſcripſit. 13. 1045
——— in quovis fere partu difficili, ex ſitu p. n. foetus, ſine mora foetum pedibus educendum eſſe ſuadet. 1047
——— uteri ſitum ſaepe obliquum eſſe in partu evincit. 1042. & inde oriri plerumque partum difficilem docet. 1045. 1058
——— quid faciendum praecipiat ſi uteri ſitus obliquus. 1058
Diaereſis quid. 15
Diaeta graviter vulneratorum. 71
——— in chirurgia eſt utiliſſima. 24
——— in ulcerum curatione ſumme neceſſaria eſt. 362. 366

Diaeta eorum, qui vehementem operationem chirurgicam ſuſtinuerunt, eadem eſt ac graviter vulneratorum, 71. 920
Digeſtivum unguentum ex terebinthina & vitello ovi paratum, prodeſt in abſceſſibus, ulceribus & vulneribus recentibus. 19. 59. 70. 91. 361. 364
Digiti cohaerentes ſ. concreti quomodo dividendi. 487
—— corrupti & p. n. qua ratione auferendi. 488
—— fracti curatio. 204
—— luxati curatio. 254
Dioniſius recens ſcriptor chirurgicus Gallus. 10
—— altam operationem calculi commendat. 928
—— carunculas urethrae negat. 885
—— Jacobi fratris, lithotomi celebris fata deſcribit. 958
—— Jacobum pro temerario habet. 989
—— omentum corruptum auferre diſſuadet. 113
—— pectore vulneratum tota nocte vulneri impoſuit. 119
—— puncturam veſicae in perinaeo ibi fieri vult, ubi frater Jacobus calculum excidit. 1009
—— negavit male herniam umbilicalem a peritonaeo diducto oriri poſſe. 794
Dividens faſcia, in collo ambuſto. 1197
Divinatio e ſanguine vena educto utplurimum incerta. 413
Dolor ad inflammationis ſigna pertinet. 270
—— calculi vehemens aegros ad operationem impellit. 894
—— dentium vehemens. 685
—— paronychiae ſaepe vehementiſſimus. 1142
—— vulnerum qua ratione temperandus. 83
Dolores partus veri & falſi qui. 1040
Dorſum incurvatum. 746
Douglas (Jacob.) doctiſſime ſcripſit de ſectione calculi laterali, & ſpeciatim Cheſeldeni emendationibus. 975
—— Cheſeldeni correcta aut nova pro hac methodo inſtrumenta delineavit. ibid.
—— veſicam ſolam Rauiana methodo incidi non poſſe contra Albinum ſuſtinet. 984
Douglas (Jo.) altam operationem ſive adparatum altum inſtauravit, & feliciter exercuit. 929
—— quomodo altus adparatus in mulieribus ſit inſtituendus docet. 1037
—— puncturam veſicae, quae fit in hypogaſtrio, praefert ei, quae fit in perinaeo. 1011
Drakius novum modum Ozaenam curandi dedit. 661
Dranius (*gallice le Dran*) recens chirurgus Gallus egregius. 10
—— de ani fiſtulis obſervationes dedit. 1136
—— comparationem diverſarum lithotomiae methodorum doctam publicavit. 13
—— adparatum magnum emendavit. 913
—— adparatum magnum prae ceteris extollit. 977
—— judicium dat de adparatu alto & laterali. 935. 953. 978
—— adparatum parvum prorſus contemnit, ſed meo judicio, male. 979
—— catheterem & ſcalpellum peculiarem pro lithotomia excogitavit. 1005. vid. tab. 31.
—— carpit catheterem Rauianum ab Albino delineatum & alium ſubſtituit. 978
—— hernias incarceratas quomodo curet. 817
—— herniarium ſcalpellum invenit. 810
—— ſanguinem extracto polypo naſi vehementius fluentem peculiari ratione compeſcit. 656
—— ſphincterem veſicae magno adparatu ſemper lacerari docuit. 913. 914
—— ulcerum callos ſolvendi modum tradidit. 374
Ductus biliferi laeſi lethales. 51
—— ſtenonianus laeſus. 154
Dura mater. vid. Menynges.
Dyſtocia. vid. partus difficilis. 1039

E.

ECchymoſis poſt venaeſectionem. 422
Ectropium palpebrarum morbus 546
Elephantinus oculus. 633
Elevatio cranii fracti & impreſſi. 144

Embryul-

Digitized by Google

INDEX.

Embryulcia, vid. foetus extractio.
Embryulciam & hyſterotomiam multi male confundunt, & quomodo differant, indicatur. 778
Emollientia in abſceſſibus duris emolliendis & maturandis proſunt. 277
Emphyſema quid. 197. 199
Emplaſtra quid & quomodo aptentur. 30 63
——— an in fracturis neceſſaria. 178
Emplaſtrum de ammoniaco reſolvit. 337
——— Andreae a Cruce glutinat. 502
——— de cicuta, ſcirrhos reſolvit. 337
——— diachylum compoſitum egregie abſceſſus emollit & maturat. 279
——— diachylum ſimplex & diapalmae in vulneribus ſanandis commoda. 19. 63
——— cum mercurio diſſolvit. 337
——— diaphoret. Mynſ. reſolvit. ibid.
——— ad hernias in herniis glutinat. 805
——— maturans eſt diachyl. e. gumm. 279
——— Norimbergenſe reſolvit. 839
——— de pelle ariet. in herniis prodeſt. 805
——— de ranis Vigonis cum mercurio diſſolvit in ſcirrhis. 337. in ulceribus venereis prodeſt. 372. & in callis ſolvendis. 374
——— ſaponis ſ. diaſaponis reſolvit. 725
——— ſaturninum exſiccat & temperat in ulceribus 366. & cancris. 340
——— ſpermatis ceti reſolvit & praeſertim in mammarum tumoribus. 285
——— ſtypticum Crollii, in vulneribus conſolidandis. 19. 63
——— veſicatorium, veſicas excitat, quomodo adhibendum. 466
——— Vigonis cum mercurio, vid. de ranis Vigonis
Empyematis curatio. 741
Encanthis, oculi morbus. 548
Enterocele inguinis. 801
——— ſcroti 821
——— umbilici. 784
Enteroe-piplocele. 822. 835
Entero hydrocele. 822. 854
Entero ſarcocele. 822. 854
Enteromphalus, vid. umbilici hernia.
Entero-raphe, vid. ſutura inteſtinorum. 105
Epiphora ſ. oculus lacrymans. 562
Epiplocele. 835
Epulis, gingivae tuberculum. 692
Equi morſus. 166
Erndelius lithotomiam Rauii deſcripſit, & nonnulla ab aliis praetermiſſa notavit. 965. 966
Errores variorum circa fratrem Jacobum. 988. & ſeq.
——— variorum circa Rauii hiſtoriam. 965. 968
Eryſipelas. 290
——— retropulſum periculoſum. 292
——— ulceratum difficulter curatur. 293
Eſſentia balſami peruviani, vulneraria eſt. 63. 383
——— euphorbii in carie oſſium efficax. 382
——— maſtichis 63. ubi oſſa laeſa. 383
——— myrrhae traumatica eſt 62. ubi oſſa laeſa. 383
——— ſuccini, vulneraria & inprimis etiam in oſſibus laeſis utilis. 62. 383
Eſſentiae balſamicae, quae. 62. 383
Euphorbium in carie tollenda prodeſt. 382
Exaereſis quid. 15
Excreſcentiae generatim. 477
——— ani. 1110
——— auditorii meatus. 642
——— oculorum. 535
——— palpebrarum. ibid.
——— tonſillarum. 709
——— vaginae uteri. 1027
——— urethrae ſive carunculae. 885
Excutia ventriculi quid. 716
Exomphalos, idem quod umbilici hernia. 783
Exoſtoſis quid. 387
Exploratio morborum qua ratione inſtituenda. 24
Extenſio neceſſaria in fracturis. 174
——— ——— luxationibus. 230
——— praeſente inflammatione magna non ſuſcipienda. 175. 231
Extractio rerum peregrinarum ex aſpera arteria 719. ex aure 641. ex oculo 534. ex vulneribus. 58
Extremis malis, extrema eſſe opponenda remedia oſtenditur. 110. 526. 764

F.

Fabricius (Guilielm.) vid. Hildanus.
Fabricius (Hieron.) ab Aquapendente, celebris Medicus & chirurgus ſuperioris ſeculi. 10. 11

Fabri-

Digitized by Google

Fabricii operationes chirurgicas ſcripſit. 11
——— ferramenta pro fonticulo in ſutura coronali deſcripſit. 517
——— inſtrumentum pro fiſtula lacrymali comprimenda. 574
——— forcipes pro polypo narium dedit. 652
Faciei vulnera. 130
Falconetus, Medicus Pariſ. de alta & laterali calculi ſectione docte ſcripſit. 928
——— Romanum in magno excogitando adparatu non urethram, ſed veſicam incidere voluiſſe exiſtimat. 906
——— Rauium mulieres a calculo non ſecuiſſe affirmat. 1036
Fallopius Medicus & chirurgus celebris. 10
——— vias lacrymales novit. 563
Faſcia quid. 32. 1182
—— generatim conſiderata. 1181
—— ad aneuriſma. 1227
—— ad ani fiſtulam. 1214. 1215
—— —— morbos. 1214
—— ad arteriam brachii inciſam. 1226
—— ——— brachium amputatum 1231
—— ad bubones. 1218
—— *capelline* Gallorum. 1191. 1199. 1230
—— capiſtrum ſimplex. 1194
—— ——— duplex. 1195
—— capitalis reflexa pro capite 1191. pro clavicula. 1199
—— pro manu amputata. 1230
—— capitium magnum dicta. 34. 1187
—— ——— triangulare. 34. 1186
—— ad brachii vitia. 1210
—— ad brachium amputatum. 1231
—— cataphracta dicta. 1211
—— chirotheca dicta 1228
—— ——— imperfecta ſeu dimidia dicta. 1230
—— circularis quid. 36. 1182
—— ad collum femoris fractum. 1236
—— compoſita quid. 32. 1182
—— continens quid. 1182
—— ——— colli. 1197
—— ad cubitum fractum. 1223
—— ——— luxatum. 1225
—— ——— reſectum. 1230
—— ad digitos fractos & luxatos. 1229
—— ad digitos mutilatos ſive reſectos. 1230
—— diſcrimen dicta. 1190
Faſcia dividens in collo ambuſto. 1197
—— expellens. 1185
—— ad femur fractum 1232. luxatum 1237. reſectum. 1243
—— ad fiſtulam ani. 1244
—— ad fonticulos. 464
—— ad fractum brachium. 1220
—— ——— carpum. 1224
—— ——— claviculam. 1201
—— ——— cubitum. 1223
—— ——— digitos. 1229
—— ——— femur. 1232
—— ——— humerum. 1220
—— ——— metacarpum. 1224
—— ——— metatarſum. 1241
—— ——— patellam. 1237 ad 1239
—— ——— ſcapulam. 1205
—— ——— tarſum. 1241
—— ——— tibiam. 1246
—— ——— & contritam tibiam. 1246
—— ad femur fractum. 1232
—— ——— cum vulnere. 1243
—— frondalis dicta quid. 1187
—— frontis. 1189
—— funda dicta pro capite. 1187
—— ——— pro labris. 1196
—— ——— pro mammis. 1209
—— ——— pro maxilla. 1195
—— ——— pro naſo. 1193
—— ad glandulas parotides exſectas. 1190
—— ad genu luxatum. 1240
—— Heliodori dicta, ſive T. 34. 1208. 1214
—— herniarum. 805. 816
—— ad humerum amputatum. 1231
—— ——— in articulo exciſum. 1231
—— ——— fractum. 1220
—— inguinalis ſimplex. 1216
—— ——— duplex. 1218
—— labrorum laeſorum. 1196
—— mantile cum ſcapulari. 35. 104. 1210
—— larva dicta ad faciem. 1196
—— poſt lithotomiam. 1214. 1215
—— ad luxatum brachium. 1204
—— ——— carpum. 1225
—— ——— claviculam. 1201
—— ——— cubitum. 1225
—— ——— digitos. 1229
—— ——— femur. 1237
—— ad luxatum humerum. 1204
—— ——— patellam. 1240

Faſcia

Digitized by Google

I N D E X.

Faſcia ad luxatum pedem ſive tarſum. 1242
—— ad mammarum vitia. 1208. 1209
—— ad mammas reſectas. 1208
—— manum aduſtam. 1228
—— —— reſectam. 1230
—— maxillam. 1195
—— metatarſum fractum. 1241
—— monoculus dicta. 1192
—— ad naturalia mulierum. 1214
—— nodoſa pro temporibus. 1190
—— —— pro perinaeo poſt calculi vel fiſtulae ani ſectionem. 1215
—— octodecim capitum. 214. 220. 1244
—— oculus ſimplex. 1192
—— —— duplex. ibid.
—— pro pede luxato. 1242
—— —— pene. 1220
—— —— pollice fracto. 1228
—— quadriga. 1211
—— quatuor capitum 33. pro capite 1187. pro labris. 1196
—— pro mammis. 1209
—— pro maxilla. 1195
—— pro naſo. 1193
—— reflexa. 36
—— ad rotulam fractam. 1237
—— —— luxatam. 1240
—— ſcapha dicta. 1190
—— ſcapularis cum mantili. 33. 35 1210
—— pro ſcapula fracta. 1205
—— ſcroti. 1219
—— ſex capitum. 1188
—— ſimplex quid. 32. 1182
—— ſolaris pro arteriotomia. 1190
—— ſpica ſimplex dicta axillaris pro clavicula. 1201. pro humero. 1204
—— ſpica duplex ibid.
—— —— inguinalis dicta. 1216
—— —— —— duplex. 1218
—— ſtapes dicta. 104. 1242
—— ſtellata dicta. 1200
—— T. ſive Heliodori. 34. 1208. 1214
—— ad tarſum fractum. 1241
—— —— tibiam fractam. 1240
—— —— —— graviter comminutam. 1246
—— ad tracheotomiam. 1198
—— triangularis capitis. 1186
—— —— pro oculis. 1192
—— ad venam ſectam in brachio vel cubito 1226. in fronte 1189. manu 1228. pede 1242. pene. 34. 1220
Faſcia umbilici. 1213
—— uniens pro capite & fronte. 1189
—— uniens. 33. 1186
—— uniens ventris. 1213
—— ad vaginae & uteri vitia, faſcia T. dicta. 1214
Faſciae capitis. 1186
—— pectoris. 1199
—— ventris. 1212
—— ductus annulares. 36. 1182
—— —— circulares. ibid.
—— —— inverſi. ibid.
—— —— obtuſi. ibid.
—— —— reflexi. ibid.
—— —— repentes. ibid.
—— —— ſpirales. ibid.
Faſciarum ductus ſimplex. ibid.
—— firmitas qualis eſſe debeat. 179. 1184
Faſcias qui deſcripſerunt. 14
Fauchard de dentium morbis bene ſcripſit. 13. 688
Faucium inflammatio & abſceſſus. 705
Favus capitis. 398
Febris vulneraria. 85
—— —— quomodo curanda. 86
Fehrius methodum Rauianam jam an. 1716. deſcripſit. 962
Fel lucii & muſtelae piſcis in maculis oculorum tollendis proſunt. 619
Feminarum mala, quae manum medici requirunt. 1017
—— calculi quomodo educendi. 1028
—— exempla, quibus calculus methodo laterali eſt extractus, rariſſima ſunt. 1035
—— mammae ſaepius carcinomate afficiuntur quam virorum. 342
Femur fractum. 204. cum vulnere, 208. faſcia pro hoc. 1247
—— luxatum. 255
—— fractum cum vulnere. 208
—— —— cum haemorrhagia. 209
Femoris amputatio. 507. faſcia poſt hanc. 1243
—— colli fractura. 205. faſcia pro hac 1217
Fere an ferae morſus legendum apud Celſum disputatur. 160
Ferramenta, vid. Inſtrumenta.
Ferramentis in partu difficili carere quandoque non poſſumus. 1067

Digitized by Google

Ferri candentis uſus. 470
Ferulae in fracturis adhibentur. 179
——— a nonnullis in fracturis rejiciuntur. 177
Fibula a tibia vi quandoque divellitur. 226
Fibulae in calculis repertae. 1038
Ficus ani. 1110
——— uteri. 1027
Fiſſurae cranii. 141
——— aliorum oſſium. 168. quomodo hae curandae. 181
Fiſtula generatim quid ſignificet ejusque curatio. 363
——— quomodo incidenda. 365
——— ani quomodo curanda. 1118
——— lacrymalis. 566. an callum requirat, negatur. 569
——— perinaei. 1013
——— thoracis. 365
——— ventris. ibid.
Foetus ſitus in partu in arte obſtetricia ſciendus. 1042
——— partus naturalis quis. 1043
——— vivi in partu difficili extractio. 1039. 1047
——— ſitus quinam praeter naturam. 1047
——— ſitus quinam periculoſiſſimus. 1045
——— in partu aut ſitu p. n. pedibus extrahendus. 1047
——— extractio nimium non differenda. 1049
——— exſectio e ventre matris ſive ſectio caeſarea. 755
——— ex utero rupto ventrem ingrediens ſectione caeſarea educenda. 735. 1044
——— vivus brachio prodiens pedibus extrahendus. 1049
——— ſi natibus veniat. 1054
——— ſi pedibus veniat non repellendus. 1053
——— ſi humeris vel capite haereat, quomodo extrahendus. 1055
——— vivus ob matrem ſervandam ſubinde occidendus. 736. 780. 1045. 1060. 1069
——— matre mortua adhuc vivere poteſt. 755. autores qui hoc probant ergo. 756
——— matre mortua ſine mora excidendus. 759
——— ex utero ſaepius feliciter exſecti ſunt. 757
Foetus mortui ex utero extractio 1061. eſt una ex difficillimis & periculoſiſſimis operationibus. 1063
——— & ſine ferramentis quandoque educi non poſſunt. 780. 1067
——— mortui ſigna difficilia & dubia ſunt. 1062
——— mortui brachium ſi propendet quomodo extrahendus. 1066
——— mortui caput, ſi in utero remanet, qua ratione emoliendum. 1065
——— mortui per abſceſſum ventris exitum molientes excidendi. 769
——— mortui per anum extracti exempla. 765. 771
——— ——— ſed non vivi, male diſpoſiti extractionem veteres docuerunt. 1041
Fontanus tracheotomiam commendat & obſervationibus confirmat. 720
Fonticuli & eorum uſus. 463
Fonticulus in ſutura coronali. 515
Foramina palati quomodo curanda. 702
Foraminula quo pacto in lobulis aurium ſint facienda. 645. an in morbis quibusdam proſint. 646
Forceps qua ratione in calculi extractione tractanda. 914
Forcipum uſus in foetus extractione in partu difficili. 1068
Fracta oſſa quomodo reponenda. 174
Fractura generatim conſiderata. 167
——— ſimplex eſt vel compoſita. 168
——— nimis arcte deligata gangraenae ſaepe cauſſa. 179. 1184
——— brachii. 201
——— cariei juncta. 183
——— carpi. 203
——— claviculae. 192
——— complicata cum vulnere. 182. cum ulcere & carie. 183
——— coſtarum. 196
——— cranii. 143
——— cruris ſeu tibiae. 213
——— cubiti. 202
——— digiti. 204
——— femoris. ibid.
——— humeri. 192. 201
——— maxillae. 190
——— metacarpi. 203
——— metatarſi. 215

Fractura

Digitized by Google

I N D E X.

Fractura naſi. 188
——— oſſis ſacri. 200
——— patellae ſive rotulae. 211
——— pedis. 215
——— ſterni. 194
——— tarſi. 215
——— tibiae. 213
——— vertebrarum. 196
——— cum ulcere. 182
——— cum vulnere. ibid.
Fracturarum prognoſis. 171
——— repoſitio. 177
——— ſymptomata. 170. 182
——— curatio. 174
——— callus. 184
——— inflammatio & gangraena. 185
Fraenuli linguae inciſio. 695
——— penis reſolutio. 867
Fragmenta cranii quomodo tractanda. 143
——— aliorum oſſium. 176
Francus altam calculi exciſionem primus perfecit. 899. 926
Franconica lithotomiae methodus. 899. 925
Fratris Jacobi calculum excidendi ratio ejusque fata. 955. vid. Jacobus Frater.
Frere Jacques, vid. Jacobus frater.
Freytagius cataractas utplurimum membranas eſſe contendit. 594
——— cataractas acubus hamatis extrahi poſſe perhibet. 595. 607
——— acus pro cataracta ex oculo extrahenda dari aſſeverat. 595. 613
——— hernias ſine exſectione teſticuli a parente ipſius ſaepe curatas eſſe tradit. 832
Frontis vulnera. 130
Funda, faſcia, vid. faſcia funda.
Fundus veſicae in alto adparatu non incidendus, quia laeſio ejus lethifera eſt. 942. docent tamen hoc nonnulli ſed male. ibid.
——— vulneris prius quam ore glutinandus. 61
——— fiſtulae citius quam orae ſanandus. 363
Fungus ani. 1110
——— articulorum. 351
——— oculi 632. quinam exempla delinearint ibid. ejus curatio. 633
——— uteri. 1027
Funes & funiculi chirurgi. 37
Funiculi umbilicalis ligatura. 748. non eſt negligenda. ibid.
Furunculus ejusque curatio. 293

G.

Galenus antiquus celebris Medicus & chirurgus. 9
——— de faſciis bene ſcripſit. 14. 1181
——— de hirudinibus ſcripſit. 460
——— hypopii curationem bene tradidit. 629
——— lacrymales vias novit. 563
——— luxationem claviculae paſſus eſt, & quomodo haec curata ſit. 244
Galliae & Angliae Reges ſtrumas tactu curare dicuntur. 725
Ganglium. 478. 1152
Gangraena & ſphacelus. 271. 318. faſciis nimis adſtrictis ſaepe inducuntur. 179. 427. 1184
——— & ſphacelus oſſis quid. 389
Garengeot, ſcriptor recens Gallus, ſaepe in hoc libro laudatur.
——— adparatum altum extollit. 935. eumque magno ſaepe praefert. 948
——— Albinum contra negat ſolam veſicam in Rauiana methodo incidi poſſe ſine cervice. 984
——— Anelli inſtrumenta pro fiſtula lacrymali male delineat. 584 ejus methodum male deſcribit, ibid. fruſtra eam ſuccedere negat. aliosque errores circa hanc committit. ibid. & 578. 585
——— ani fiſtularum complicatarum curationem non exhibuit. 1139
——— calculum ſecandi rationes varias in prima libri ſui editione prorſus omiſit. 980
——— calculos ſecare, quod aliis exprobrat, ipſe non eſt auſus. 928. 963
——— calculos in feminis extrahendi modum tantum unicum tradit. 1032
——— cataractae curationem prorſus praetermittit. 603
——— chirurgos negligentiae accuſat, quod morbos oculorum negligant. 591
——— circa Jacobum fratrem ſaepius erravit. 988
——— crurales hernias ceteris frequentiores eſſe perhibet. 819

Garengeot cubum ſcarificatorium temere rejicit. 456
—— gangraenam horis 24 non niſi ſemel deligandam eſſe vult. 314
—— hernias crurales reliquis frequentiores eſſe vult. 819
—— labri leporini ſectionem ubi repraeſentare vult, labrum integrum exhibet. 667
—— in lacrymali fiſtula viam novam conſervari poſſe male negat. 588
—— lithotomiae perfectionem omnem ſolis Gallis injuſte adſcribere conatur. 980
—— naſum morſu ablatum ſutura reſtitutum eſſe perhibet. 663
—— oculi muſculum obliquum in fiſtula lacrymali ſine ratione addita reſecari vult. 588
—— oculorum morbos non intellexiſſe videtur. 588. 591
—— —— operationes fere omnes praetermiſit. 591
—— omentum corruptum non eſſe auferendum vult. 113
—— peſſime exiſtimat nihil in chirurgia niſi in Gallia diſci poſſe. 982
—— de punctura certa veſicae neminem ante ſe ſcripſiſſe falſo gloriatur. 1008
—— raiſeau vocabulo quid intelligat, multi non capiunt. 792
—— ſcirrhos non ſatis bene extirpari docet. 712
—— de Rauio varia falſa ſcripſit. 968
—— ſcarificatorium inſtrumentum temere rejicere conatur. 456
—— ſuturam conficiendi modum tradit. 67
—— tendinum ſuturam quandam pro nova venditat; quae jam diu ab aliis deſcripta erat. 1159
—— tendinum extrema ſibi invicem ſuperinjicienda eſſe vult in ſutura tendinum. 1160
—— tendinum ſuturam non niſi in manibus deſcribit, ſed de Achillis aliorumque nihil praecipit. 1157
—— turundas in abdominis vulneribus male rejicit. 97
—— venae ſectionem in labro leporino praeter neceſſitatem commendat. 668
Garengeot, veſicae fundum in alta operatione incidendum eſſe peſſime docet. 942
—— veſicam nimis, quam par eſt, in alto adparatu diſtendi vult. 938
—— vocabulo *raiſeau* quid velit, non intelligitur. 792
Gaſtroraphe quid. 95. 99
—— quae ſutura clavata ſit. 102
Georgius I. Magnae Britanniae Rex inoculationem variolarum in Europa introduxit. 452
—— hernias cauſtico curandi artem magno pretio pro publica utilitate redemit. 831
Germania paucos habet calculoſos. 989
Genarum vulnera. 130
Genſelius carunculas urethrae confirmat. 886
Genu luxatum. 207. faſcia pro eo. 1240
Gibbus. 747
Gingivarum inciſio in dentitione difficili valde commendatur. 691
—— noxae. 690
Gladbachius fratris Jacobi res Francofurti geſtas perſcripſit. 961
Gladiorum apices & ſimilia e vulneribus educenda. 57. 484
Glandes alvum citantes quid & quomodo adhibendae. 1101
—— plumbeae e vulneribus extrahendae. 89. 484
Glandorpius qua ratione polypos narium tollat. 653
—— de fonticulis & ſetaceis ſcripſit. 12. 465. 727
—— de paronychia librum evulgavit. 14
Glandularum parotidum & maxillarium ſcirrhoſarum exſectio. 339. 710
Glaucoma quid. 601. 615
—— in opaco vitreo humore conſiſtit. ibid.
Globuli plumbei quomodo e corpore extrahendi. 89. 484
Gorgias antiquus celebris chirurgus. 9
Goueus abſceſſus ante maturationem incidendos eſſe vult. 280
—— caeſaream ſectionem probat ac defendit. 763
—— faſciam bonam pro clavicula fracta & luxata deſcripſit. 1202

Goueus meconii effluxum ex utero male pro certo mortis foetus ſigno venditat. 1062
——— male exiſtimavit aneuriſma caſtaneae magnitudinem non excedere. 443
Grando in palpebris. 535
Gravidae mortuae omnes mox ſunt aperiendae pro foetu ſervando. 759
Gravidarum nimius ſanguinis fluxus qua ratione curandus. 1070
Greenfild altam calculi operationem ſe perfeciſſe ſcribit, quia calculum alia ratione educere non potuit. 927
Guido Cauliacus celebris olim chirurgus. 9
Guidoniana calculi ſecandi ratio, eadem eſt quae Celſi ſive parvus adparatus. 898
Guilemeau celebris chirurgus Gallus. 10
Gulae vulnera. 51. 125. 127
Gutta ſerena quid. 601
——— ——— an operatione chirurgica curanda. ibid.

H.

Haematocele quid. 842
——— qua ratione curanda. 852
Haemorrhagia poſt amputationem artuum quomodo ſiſtenda. 498. 508
——— poſt ani fiſtulae ſectionem ſubinde periculoſa. 1122. quam cohibenda. 1132. 1215
——— poſt lithotomiam quomodo curanda. 919. 972
——— vinctura nova pro ea. 1115
——— poſt narium polypum. 656
——— uteri in gravidis quomodo curanda. 1070
——— vulnerum qua ratione cohibenda. 76
Haemorrhoides coecae. 1113
——— fluentes quomodo tractandae. 1111
Hamuli quid. 96. 104. 210
——— pro glandibus plumbeis extrahendis. 104
Hartranfft ſecundinas retentas non naturae relinquendas, ſed mature extrahendas eſſe oſtendit. 1079
Heiſterus, Pater, vid. autor.
——— filius, calculi ſecandi rationem a Senffio inſtitutam deſcripſit. 985
Heiſterus, filius, calculum a Senffio educere vidit, in quo ſpica frumenti erat incluſa. 1039
——— ——— cataractae operationem a Tayloro infeliciter inſtitutam evulgavit. 604
——— ——— novum brachii amputandi modum deſcripſit, vid. Bibliotheca Chirurgica.
Heliodori faſcia. 34. 1208. 1214
Helmontius catheteres coriaceos loco aeneorum adhibendos eſſe inepte praecepit. 884
——— cauteria explodit. 470
——— fonticulos rejecit. 465
Helvetii ſe ab hernia non rite liberatos eſſe crediderunt, niſi teſticulus ipſis fuit exciſus. 806
——— ferramenta pro cancro mammae amputando quae. 737
Hernia quid & de ea in univerſum agitur. 783
——— aquoſa. 841
——— carnoſa. 857
——— cruralis. 818
——— flatulenta. 855
——— incarcerata inguinis. 806
——— ——— ſcroti. 833
——— inguinalis. 801
——— inteſtinorum. 801. 821. vincturis ſaepe curatur. 826
——— omenti. 835
——— ſcroti. 821
——— ſpuria quid. 837
——— varicoſa. 856
——— ventoſa. 855
——— ventralis. 797
——— umbilicalis. 783. ejus vinctura. 1213
Herniae ſectio temere non ſuſcipienda. 828
——— ——— cum teſticuli extirpatione rejicitur. ibid.
——— ——— ſine teſticulo exciſo probatur. 831
——— per cauſtica curatio. 830
——— ——— vincula curatio. 826
——— nomen apud veteres erat indecorum. 783
Hernias cum teſticuli jactura Jacobus frater ſecuit, ſicut agyrtae. 960. 994
Herniosus ſaccus in herniae incarceratae ſectione an integer ſemper ſit relinquendus. 811

Herones chirurgi antiqui celeberrimi. 9
Hieronymi, Medici Wolffenbuttelenſis, mirabilis obſervatio multorum calculorum a muliere rejectorum. 1029
Hildanus (Guil. Fabric.) Medicus & chirurgus egregius. 10
——— obſervationes egregias ſcripſit & ſaepius laudatur. 14
——— altam calculi operationem commendavit. 927
——— carcinomatis remedium dari negat. 344
——— catheteres craſſiores tenuioribus praefert. 881
——— collum veſicae in calculo educendo incidere non eſt auſus. 1033
——— elevatoria bona ſuppeditavit. 145
——— fungum oculi inſignem curavit & delineavit. 633
——— ex fraenuli linguae incauta ſectione gravia mala notavit. 697
——— gravidas mortuas incidi vult. 760. 761
——— Helvetios ſe ab hernia non bene curatos eſſe putaſſe, niſi teſticulus una exciſus fuiſſet, refert. 806
——— hernias oleo chemico curatas ſcribit. 830
——— lorum invenit pro membris fractis & luxatis melius extendendis. 205. 247
——— machinam ad femur fractum curandum deſcripſit. 208
——— de lithotomia bene ſcripſit. 905
——— calculum feminae per vaginam ſectione eduxit. 1037
——— pro varis & valgis curandis idonea machinamenta ſuppeditavit. 1174
——— uteri prolapſi exempla vidit. 1088
Hippocrates Medicinae & chirurgiae parens praeſtantiſſimus ſaepius laudatur. 8
——— aquam hydropicorum non una vice emittendam eſſe voluit. 751
——— de capitis vulneribus bene ſcripſit. 11
——— calculi ſectionem periculoſiſſimam credidit. 894
——— carcinoma inſanabile credidit. 344
——— faſcias eleganter applicandas chirurgis commendavit. 1181
——— foetus extractionem docuit. 1041. 1063
Hippocrates lithotomiam inſtituere diſcipulis ſuis prohibuit. 894
——— nephrotomiam tamen ſuaſit. 904
——— oculorum ſcarificationem novit. 556
——— morbis extremis, extrema remedia adhibere juſſit. 140. 764
——— palpebras relaxatas quomodo curaverit. 539
——— ſcamnum ubi delineatum. 175
Hirudines eorumque uſus. 460
Hoornius, Suecus, egregie de arte obſtetricandi ſcripſit. 1042. 1045. 1049. 1053. 1058
——— foetus ſitum quem periculoſiſſimum indicavit. 1046
——— in partu difficili mox pedibus foetum extrahendum eſſe docet. 1049
——— foetum pedibus educendum, ſi dorſo incumbit, in ventrem convertere diſſuadet. 1052
——— foetum pro matre ſervanda inſtrumentis eſſe educendum ſuſtinet. 1060
——— foetum mortuum brachio prolapſum, facillime educi docet collo caute reſecto. 1068
——— foetum capite vaginae inſiſtentem, in defectu unci, clavo incurvo magno educere docet. 1060. 1064
——— oris uteri ſcientiam in partu valde commendavit. 1042
——— uteri ſitum obliquum bene explicavit. 1045. 1058
Hordeolum palpebrarum. 535
Hovii impudens jactatio de cataractis quibuscunque curandis. 599
Humerus fractus. 192
——— luxatus. 247. machinae variae pro eo reſtituendo deſcriptae. 248
——— quomodo amputandus. 493
——— qua ratione in junctura cum ſcapula amputandus. 510
Humor aqueus oculi amiſſus ſponte reſtituitur. 611
——— aqueus rariſſime cataractae ſedes eſt. 592. 593
——— cryſtallinus frequentiſſime cataractae ſedes. 594
——— vitreus ſedes glaucomatis. 601
Humoribus oculi effuſis viſus tamen quandoque reſtituitur. 133

Hunol-

Digitized by Google

I N D E X.

Hunoldus Jacobum defendiſſe dicitur in libro nondum impreſſo. 990
Hydatides palpebrarum. 515
Hydrocele. 841. ejus curatio varia. 844
Hydrocephalus. 520
Hydro enterocele. 854
Hydromphalus. 545
Hydrophthalmia. 632
Hydroſarcocele. 854
Hydrops abdominis ejusque paracenteſis. 749
——— articulorum. 351
——— pectoris. 741
——— ſcroti. 835
Hypochyma idem quod ſuffuſio. 592
Hypogaſtrica calculi ſectio eſt adparatus altus. 925
Hypopium quid. 628. ejus curationem Galenus bene deſcripſit. 629
Hyſopi infuſum injectum in oculo lacrymante. 565. & fiſtula lacrymali prodeſt. 574
——— pro oculo fovendo poſt ſcarificationem conducit. 554
Hyſterotomia ſ. caeſarea ſectio. 755
——— quomodo differat ab embryulcia. 787. de ea Roſſetus bene ſcripſit. 755. ſed Valleriola ignoravit. 778

I.

JAcobus frater quis fuerit. 955. 992. ejus modus ſecandi calculum 955. ejus facta & fata 957. & ſeq. errores. 959
——— Pariſiis quomodo ſecuerit. 956. 989. & qualem famam ſibi concitaverit. 957. 989
——— Pariſiis ab omnibus, qui de eo ſcripſerunt, pro temerario chirurgo, contra Morandi ſententiam habitus eſt. 989 ad 991. hocque a nullo negatum eſt. 990
——— Aquisgrani quam plurimos ſecuiſſe dicitur. 988. ſed in dubium multitudo vocatur. 989
——— Argentorati feliciter & quomodo ſecuerit. 961. 995. 996
——— chirurgiam nunquam didicerat. 992. ubi eam forte didicerit. 960
——— Francofurti qualis fuerit. 961. 989. 996
——— ——— intra ſex menſes nonniſi duos a calculo ſecuit, plures autem hernia laborantes. ibid.
——— hernias quomodo ſecuerit. 960
Jacobus in Hollandia male ſecuit. 991. 994. errores circa tempus quando in Hollandiam pervenerit, & verum tempus indicantur. 997. 999
——— in Hollandia qua ratione & quo ſucceſſu ibidem calculoſos curaverit. 992. 993. & ſeq. ubi variorum errores circa hanc rem emendantur.
——— ſaepe calculos in operatione invenire non potuit. 995
——— infantem ibidem hernia laborantem utroque teſticulo temere & crudeliter privavit, unde altero die mortuus eſt. 994
——— quare a Verduinio pro crudeli & temerario chirurgo habeatur. 995
——— non numiſmate aureo, ut Morandus perhibet, ſed inſtrumento aureo, Lapidillo dicto, a ſenatu Amſtelod. donatus eſt. 991. 992. 994
——— ubi & per quem hoc donum acceperit. 994
——— diutius & peregrinatus eſt & vixit, quam Morandus exiſtimavit. 997
——— mulieres ut viros ſecuit, ſed vaginam ſemper perforavit. 1035
Jacobi hiſtoria adhuc imperfecta eſt, & plena hactenus errorum, quorum multos correxit autor. 989. 999
——— fata Morandi non ſatis cognita fuiſſe oſtenditur. 988. 991
——— fata in Hollandia referuntur. 992. & ſeq.
——— modus ſecandi calculum malus. 991 ad meliorem tamen inveniendum Rauio anſam dedit, & poſtea aliis. 963
——— propria confeſſio evincit, ipſum in Hollandia & initio hujus ſeculi in Gallia male adhuc calculoſos ſecaſſe. 961. 995
Jacobum Hunoldus defendiſſe dicitur. 990
Ictus apum & veſparum. 166
Inciſiones chirurgicae ampliores minoribus plerumque praeſtant. 281. 365. 813
——— abſceſſuum. 280
——— fiſtularum quomodo inſtituendae. 365
——— panaritii. 1146
——— venarum. 405
——— vulnerum anguſtiorum. 58. vulnerum anguſtiorum abdominis. 97
Inflammatio ſive phlegmone quid & quomodo curanda. 269

Inflam-

Digitized by Google

Inflammatio cataractae operationi ſuperveniens. 612
——— fracturae ſuperveniens qua ratione tractanda. 175
——— mammarum. 283
——— teſticulorum. 288
——— vulnerum. 85. 154
——— ulceribus antiquis ſuperveniens quomodo curanda. 378
——— uteri prolapſi. 1095
Inflammationum ſigna. 270
——— curatio. 272
——— ſuppuratio. 276
Inguinalis faſcia. 1216. 1218
——— hernia ſive ramex. 801
Injectiones chirurgicae. 468
——— in fauces. ibid.
——— in fiſtulas. 364
——— in thoracem. 469
——— in urethram. ibid.
——— in uterum. ibid.
Illapſa in aſperam arteriam quomodo extrahenda. 719
——— in aurem. 641
——— in oculum. 534
Immiſericors quomodo & quando eſſe debeat chirurgus. 19. 772
Inoculatio variolarum. 452
Inſtrumenta quae chirurgus ſemper ſecum portare debet. 17
——— ante operationem ſemper praeparanda. 23
——— non adhibenda, niſi neceſſitas hoc exigat. 21. praeſertim in partu. 1045. 1066. obſervatio circa haec. 1069
——— pro venaeſectione. 407
——— nova pro hernia incarcerata. 791
——— ad aneurysma curandum. 437
——— ad lithotomiam minoris adparatus. 900. majoris 907. alti 929. 938. lateralis 956. Rauii 964. Cheſeldeni 970. Dranii 978. Senſſii. 985
——— fratris Jacobi inepta valde fuerunt. 956
——— ad amputationes artuum neceſſaria. 495
——— ad trepanationem. 527
——— Palfini ad partum difficilem. 1036
Inſtrumentis in partu non prorſus carere poſſumus, quicquid nonnulli dicant aut glorientur. 1067
Inſtrumentum Morini pro calculo ex urethra educendo. 891
Inteſtina vulnerata. 51. 96. an ſuenda. 95
——— penitus diſſecta. 109
——— corrupta in herniae operatione quomodo tractanda. 816. 835
Inteſtinorum vulnera. 51. 96. 150
——— prolapſus e ventre. 96
——— ——— in herniis. 801
——— repoſitio in vulneribus abdominis. 98
——— ——— in herniis. 805. 824
——— vulnerat. ſuturae. 95. 105
——— diverticulum vel paries quandoque herniae cauſſa. 802
Inventores amputationis novae tibiae qui. 505
——— amputationis humeri in junctura. 510
——— cataractae ſedis in cryſtallino humore. 393
——— chirurgiae infuſoriae & transfuſoriae. 449. 450
——— fiſtulas ani melius curandi. 1125. & ſeq.
——— ——— lacrymales rectius ſanandi. 577. & ſeq.
——— herniariorum inſtrumentorum pro hernia incarcerata rectius incidenda. 810. ſeq.
——— hernias inteſtinorum ſcrotales ſine teſticulo excidendo curandi. 831
——— hypopii curationis. 629
——— lithotomiae adparatus alti. 926. lateralis. 955. magni. 905
——— paracenteſeos abdominis. 749
——— ſcarificationis oculorum. 555
——— ſitus uteri obliqui in parturientibus. 1049. 1058
——— ſuturae tendinum. 1155. & ſeq.
——— torcularium novorum pro ſanguine cohibendo. 81. & ſeq.
——— variolarum inſitionis. 452
——— venaeſectionis in oculis. 553
Johannis parvi (Little John) modus curandi hernias per remedia cauſtica. 830
Joungius inventor dicitur novae methodi tibiam amputandi. 505

Iſchu-

Iſchuriae curatio per remedia & catheterem. 878. per puncturam veſicae. 1005
Judicium de ſanguine e vena detracto. 413
Juglandis decoctum in ulceribus mundandis laudatur. 361. 366
Jugulum fractum, idem quod clavicula fracta. 192
Juſtus, celebris ocularius veterum, quomodo hypopyum curaverit. 629

K.

Kaempferi modus curandi morſus ſerpentum. 163
Kaempferus de acupunctura ſcripſit. 462
Kelotomia, vid. Celotomia.
Kerkringius & Burrhus viſus reſtitutionem promittunt, licet humores oculorum effluxerint. 133
Kiſneri modus ſuendi tendinem Achillis. 1167. tab. 36. fig. 7. delineatur.
Kochius diſſertationem de hernia crurali bene ſcripſit. 819
Koenerdingius de gangraena & ſphacelo ſcripſit, & nova methodo tibiam amputavit. 505
Koenerdingii cataplaſma ad gangraenam. 324
Kortholti Medicamenta ad cancrum. 345

L.

Labra leporina quid & qua ratione curanda. 667. an in infantibus junioribus ſecanda. 671. faſcia pro his idonea. 1196
Labrorum carcinoma. 677
——— vulnera. 133
Lac emolliens eſt, tumores & abſceſſus duros emollit. 277. praeſertim cum mica panis albi coctum. ibid. & 297
Lactea cataracta quid. 597
Lacrymales viae quibus cognitae & deſcriptae fuerunt. 563
Lacrymalis fiſtula quid. 566. ejus ſpecies variae. 567. curatio. 573
Lacrymans oculus. 562
Lagophthalmus. 546
Lamorieri modus novus curandi fiſtulas lacrymales. 582
Lancifius cataractas membranaceas ſe vidiſſe ad me perſcripſit. 594
Lanciſius humorem vitreum induratum invenit. 602
——— ſcarificationem profundam in pleuritide ſpuria valde praedicat. 955
Lankiſchius ſectionem caeſaream feliciter perfecit. 763. 767
Lapides cancrorum in inflammationibus proſunt. 274
Lapis cauſticus quid & quomodo paretur. 282. ejus uſus. 281
——— infernalis eſt valentiſſimum cauſticum. 19. 473
Largelata chirurgus quondam celebris. 10
Larva ad faciem combuſtam. 1196
Laryngotomia quid & a quibus commendetur. 719
——— ——— res peregrinae etiam ex aſpera arteria eximuntur. 720
——— ——— ab autore & Rauio cum ſucceſſu inſtituta in hoc caſu. 721
Lateralis lithotomiae operatio. 955
——— inventor. ibid.
——— emendatores. 964. & ſeq.
Lateris ſcarificatio in pleuritide ſpuria a Lanciſio valde laudatur. 457
Launaeus Jacobum male Pariſiis calculum ſecaſſe teſtatur. 990
——— a nullo recentiorum citatur. ibid.
——— male de perinaei punctura diſſerit. 1007
L'eau d'arquebuſade, ſive aqua vulneraria Gallorum. 68. 92
Lectulus ſtramineus quid. 220. 347
Lethalitas vulnerum. 49
Leucoma. 622
Ligamenta ſ. vincula chirurgica. 37
Ligatura excreſcentiae & tubercula tolluntur. 477
——— herniae ſaepe curantur. 787. 805. 825. 826
——— fortiori in fracturis & vulneribus gangraena ſaepe inducitur. 179. 1184
——— nimis laxa fracturis noxia. ibid.
——— profuſiones ſanguinis in vulneribus & amputationibus curantur. 76. 1181
——— in pedibus oedematoſis. 350
Linamenta carpta quid & eorum uſus. 17. 76
——— ſanguinem cohibent. 76
Linguae calculus. 697
——— cancer. 699

Linguae frenulum quomodo incidendum. 695
——— morbi. ibid.
——— ranula. 697
——— ſcirrhus aut tumor. 699
——— ulcus. ibid.
——— vulnera. 134
Lini oleum in ambuſtis prodeſt. 322
Linimenta ad ambuſta. ibid.
Linimentum ex oleo lini vel olivar. & albo ovorum in ambuſtis commendatur. 332
——— ad haemorrhoides dolentes. 1114
Liquor myrrhae vulnera & ulcera in ore egregie ſanat. 135
Liſterus de Jacobi operationibus Pariſinis teſtatur. 959. 963
——— Mareſchallum, chirurgum Pariſ. ſecundum Jacobi methodum ſecaſſe perhibet. 963
——— quomodo in mulieribus calculum educi propoſuerit. 1036
——— altam operationem inſtaurari ſuaſit. 929
Lithotomia ejusque differentiae. 893
——— anceps eſt operatio. 1001
——— alti adparatus. 925
——— antiqua Celſi. 893
——— Celſi, quae parvus apparatus dicitur. ibid.
——— Franconica. 925
——— Jacobi fratris. 955
——— lateralis adparatus. ibid.
——— magni adparatus ſive Mariana. 905
——— parvi adparatus. 893
——— Rauiana. 955. 964
——— renalis ſive nephrotomia. 893. 903
Lithotomiam qui deſcripſerunt. 13
Little John (Parvi Johannis) modus curandi hernias per cauſtica. 830
Littrius a diverticulo inteſtini herniam notavit. 802
Lobuli auris perforatio. 645. in oculorum affectibus imo & in pectoris prodeſſe praedicatur. 646
Lorum Hildani. 205. 247
Lotio, idem quod clyſter. 1097
Lowdham pro autore venditatur novae methodi tibiam amputandi. 505
Lucatelli balſamum vulnerarium laudatur. 115. 122
Ludovicus XIV. Rex Galliae ab ani fiſtula ſectione curatus eſt. 1122. 1134
——— remedium ad hernias curandas magno pretio redemit. 825
Ludovici Regis mater mammarum cancro inſanabili laboravit.
Lupius de turundarum uſu ſcripſit. 29
Luxatio quid ſit, & de ea generatim. 212
——— ejus differentiae & ſpecies. 223. diagnoſis. 227. prognoſis. 228. curatio generalis. 230. ſymptomata. 232
——— brachii ſ. humeri. 245
——— capitis. 233. 236
——— carpi. 253
——— a cauſſa interna. 227. 228
——— claviculae. 241
——— coccygis. ibid.
——— Coſtarum. ibid.
——— cubiti. 251
——— digitorum. 253
——— femoris. 225. 255. raro contingit a cauſſa externa. 225. 255. contingit ſaepius ob cauſſam internam. 226. ſaepe eſt fractura colli femoris. 206. 255
——— fibulae. 263
——— genu. 261. faſcia pro ipſa. 1240
——— humeri. 245
——— inveterata. 231
——— manus. 253
——— maxillae inferioris. 234. ab ipſa mortem vidit Hippocrates. 235
——— metacarpi. 253
——— naſi. 233
——— patellae ſive rotulae. 260
——— pedis ſive tali. 262
——— ſpinae dorſi. 236
——— tibiae. 260
——— vertebrarum. 236
——— cum fractura concurrens, priusquam fractura reponenda. 232
——— cum inflammatione aut gangraena. ibid.
——— cum ligamentis ruptis. 233
Lycoperdum ſtypticum eſt. 77. 496

M.

Maculae corneae ſive oculi. 622
Magatus vulnera raro deliganda praecepit. 60. 363

Maga-

Magatus nimis cito trepanationem ſuadet. 524
Mailland primus in Anglia de variolarum inſitione egit. 453
Malleolorum ſcarificatio. 456
Mamma cancroſa. 733
Mammae inflammatio. 283
——— cancroſae amputatio. 734
Mantile cum ſcapulari. 35. 104. 1210
Manus amputatio. 473
——— fracta. 201
——— luxata. 253
——— tenues, graciles in arte obſtetricandi aptiſſimae, 1043
Mareſchallus omentum corruptum abſtuliſſe negatur a quibusdam, ab aliis affirmatur. 113
——— an lateralem ſectionem inſtituerit. 963
Marianus Sanctus lithotomiam cum magno adparatu primus deſcripſit. 905
——— eundem inciſionis veſicae locum indicavit, quem ii incidunt, qui ſectionem lateralem inſtituunt. 1034
Maſtichis eſſentia vulneraria eſt, in oſſibus & membranis laeſis prodeſt. 63. 383. & alibi ſaepius.
Mater dura & pia, vid. Menynges.
Materia purulenta in abſceſſibus evacuanda. 280
——— ——— in pectore paracenteſi educenda. 741
Matris prae foetus vita in partu plerumque conſervanda. 774. 782
Maturantia quaenam ſint. 277. 297. 300
Mauchartus, Medicus Tubingenſis, de oculorum ſcarificatione bene ſcripſit. 555
——— blepharoxyſtum mecum communicavit. 589
——— hernias incarceratas egregie deſcripſit & delineavit. 833
——— petitum refellit ob ſaccum herniosum integrum relinquendum. 818
——— venaeſectionem ſive ſanguinis miſſionem in oculo non eſſe Woolhuſii inventum oſtendit. 553
Mauriceau de arte obſtetricandi ſcripſit. 13
——— caeſaream ſectionem ſemper matri lethiferam eſſe falſo docet. 762. adeoque eam rejicit. 764
Mauriceau ferramentum, *tirétete*, pro capite foetus firmando & cum foetu extrahendo excogitavit. 1064
——— foetum mortuum ſemper per vias naturales educi vult; id quod tamen ſubinde haud ſuccedere demonſtratur. 764
——— gravidas mortuas mox incidendas eſſe recte affirmat. 761
——— gravidas ſaepe certae morti reliquit. 764
——— ſecundinas non ſatis bene extrahendas demonſtrat. 1075
——— vaginam claudentem membranam male digito perrumpendam eſſe vult. 1024
Maxilla clauſa quomodo aperienda. 679
——— fracta quomodo curanda. 190
——— luxata. 234
Maynarto inventio futurae tendinis a quibusdam adſcribitur. 1156
Meatus auditorius clauſus qua ratione aperiendus. 640
——— auditorii tubercula. 642
——— ——— a corporibus peregrinis obſtructio. 641
Meconii effluxus ex utero male pro certo mortis foetus ſigno a Goueio & Viardelio habetur. 1062
Medica chirurgia quid. 5
Medicamenta chirurgo etiam ſunt neceſſaria. 4. 7. 19. & alibi.
——— adurentia ſive cauſtica. 473
——— adſtringentia in vulnerum haemorrhagiis. 77
——— balſamica. 63
——— cauſtica. 19. 473
——— corrodentia. ibid.
——— emollientia. 277
——— exſiccantia. 70. 362. & alibi.
——— glutinantia. 63. 69. & alibi.
——— iſchaema ſive ſanguinem ſiſtentia. 77
——— maturantia. 277
——— mercurialia utilia in ſcirrhis. 336 ulceribus venereis. 372. ſcrophulis. 725
——— rodentia. 19. 473
——— ſarcotica. 69
——— ſeptica. 19. 473
——— vulneraria. 63. 69
——— ubi non ſanant, ferrum ſanat. 21
Medici vetuſtiſſimi ſimul fuerunt chirurgi. 4. 8,

Digitized by Google

4. 8. difficillimas operationes jam callue-runt, ut calculi. 893. cataractae. 602. cranii perforationem 523. foetus mortui extractionem. 1061. vaginae clauſae. 1018
Medici caeſaream ſectionem non ſuadent, ſi foetus per conſuetas vias educi poteſt, contra Mauricaeum. 774
——— chirurgiam callere debent. 5
Medicina cum chirurgia in perpetuo eſt nexu. 1. 7
——— a chirurgia olim non fuit ſeparata. 1. 4. 7
Medicinae pars antiquiſſima eſt chirurgia. 7. 39
Medicorum induſtria chirurgia emendata eſt. 6. 8
Medicus tuto, celeriter & jucunde curet. 23
Medulla corrupta cariem & ſpinam ventoſam concitare poteſt. 380. 391
——— ſpinalis laeſa quomodo curanda. 128 200
Meekren capitis obſtipi curationem deſcripſit. 717
——— hypopii curationem inſtauravit. 627
——— prolapſum uteri negavit. 1084. 1117
——— vaginae fungum magnum extirpavit. 1027
——— veſicae calculum quomodo in muliere eduxerit. 1031
Meibomii balſamum vulnerarium laudatur. 115. 122
Meibomius de catheteriſmo ſcripſit. 885
——— lacrymales vias ſive ductus bene deſcripſit. 363
Mel antiquorum eſt vulnerarium. 70
——— ſuppurationem promovet. 277
——— cum farina abſceſſus emollit. 279 &c.
——— roſatum in cerebri 141. & oris laeſionibus prodeſt. 135
Meliceris quid. 479
Mellius ſectionem caeſaream ob foetus monſtroſos ſolum inſtitui male exiſtimat. 779
——— figuras ad artem obſtetriciam pertinentes bonas ſuppeditat. 1047
Melon oculi morbus, vid. Mylon. 626
Membri virilis vitia, vid. penis vitia.
Menynges laeſae qua ratione curandae. 141. 531
——— ſi ſanguis ſub iis haeret, incidendae. 531
Mercurialia remedia in ſcirrhis & tumoribus venereis reſolvendis egregia ſunt. 289. 336. 338. in ſcrophulis. 725
——— in ulceribus variis & cumprimis in venereis conducunt. 370. 372
——— in ſpina ventoſa commendantur. 395
Mercurius dulcis in tumoribus & ulceribus venereis conducit. 336. 372
——— praecipitatus ruber mundat ulcera & vulnera impura. 19. atque carnem luxuriantem exedit. 19
——— ſublimatus aquam phagedaenicam ingreditur & vehemens ſepticum eſt. 71. 369
——— vivus emplaſtra reſolventia valentiora reddit. 338
——— in unguentis ulcera varia ſanat. 372
——— in unguentis ſalivationem ſaepe excitat. 338. 725. ad ſcirrhorum reſolutionem facit. 336
Meryus Jacobi fratris fata, hiſtoriam & methodum calculum ſecandi deſcripſit. 957
——— quomodo Jacobi methodus emendari queat, propoſuit. 957
——— puncturam hypogaſtricam in urina ſuppreſſa perinaei puncturae praefert, eamque etiam ſaepius cum ſucceſſu perfecit. 1011
——— pro calculo feminarum educendo, quam methodum propoſuerit. 1036
Middletonus de alta operatione & de felicibus ejus in Anglia ſucceſſibus egregie ſcripſit. 929. 930. 934
——— puncturam hypogaſtricam veſicae praefert perinaei puncturae. 1011
Miſericordia intempeſtiva aegris ſaepe noxia. 772
Mitella, faſcia eſt, qua brachium laeſum de collo ſuſpenditur. 193. 1200. 1204. &c.
Modiolus mas & femina quid ſit. 523. 528
Mola quid. 1082
——— utero quandoque cohaeret. ibid.
——— quomodo excutiatur. 1083
Molas quinam viderint. ibid.
Monorchis ad generationem aptus eſt. 826
Monſtroſus foetus an ſectionem caeſaream requirat, negatur. 779
Morandus de alto adparatu egregie ſcripſit. 930. 987. eam majori praefert. 948

Moran-

Digitized by Google

Morandus de adparatu quoque laterali ſcripſit. 986
——— lateralem operationem etiam cum ſucceſſu perfecit. 988
——— adparatum parvum inſtituit eumque etiam commendavit. 979
——— in Angliam abiit, ut lateralem a Cheſeldeno videret & diſceret. 987
——— cataractam in cryſtallino ſtatuit. 596
——— in Jacobi fratris hiſtoria referenda hallucinatus eſt, & non ſatis inſtructus fuit. 988
——— recentioribus exprobrat, quod de Jacobo non niſi ſecundum Merium judicaverint; quod vero aliter demonſtratur. 991
——— circa tempus, quo Jacobus in Hollandia fuit, erravit. 997. 999
——— Jacobum aureo numismate a ſenatu Amſtelodamenſi donatum eſſe perhibet. 991. quod lapidillum aureum fuiſſe demonſtratur. 992. 994
——— lithotomiae methodos omnes utiles & retinendas eſſe ſtatuit. 986. eas etiam omnes perfecit. 987
——— dubitat, an Rauius ita ſecuerit, prout Albinus ſcripſit 988
——— puncturam veſicae in perinaeo commendat. 1009
——— ſcalpellum herniarium invenit. 810
——— alta operatione in feminis calculos educi vult. 1037
——— veſicam ſolam ſine cervice veſicae incidi poſſe in laterali operatione negat. 984
Morgagnius ductus lacrymales in uſum chirurgorum egregie deſcripſit. 367
——— ſcarificationes quasdam valde commendat. 457
——— urinam ſuppreſſam a proſtata ſcirrhoſa vidit. 1007
——— a pariete inteſtini protruſo herniam notavit. 802
Morſus canis rabioſi. 165
——— equi. 166
——— felis, hominis, ſcorpionum. ibid.
——— ſerpentum & viperarum. 159 & 165
Mottius de arte obſtetricandi bene ſcripſit. 770. 1046
——— de caeſarea ſectione praejudicatas fovet opiniones. 770. 1060
Mottius de caeſareae ſectionis cauſſis nimis jejune diſſerit. 772
——— cautelam quandam obſtetricantium immerito ridet & rejicere ſatagit. 1053
——— pro difficillimo partu habet, quando foetus capite in vagina firmiter haeret. 780
——— ferramenta in partu rejicit; iis tamen uti coactus eſt. 1067
——— pectore vulneratum per noctem vulneri cum ſucceſſu impoſuit. 119
——— in ſitu foetus p. n. vult, ut foetus mox pedibus educatur, quamvis in naturalem ſitum verti poſſit. 1048
Motus ſanguinis tardior quomodo excitandus & celerior quomodo minuendus. 279
Moxa quid & quomodo uſurpetur. 472
Mulieres Gallicae in lecto, Germanae in peculiari ſella parere ſolent. 1040
——— quomodo a calculo liberandae. 1028
——— qua ratione a foetu liberandae. 1039
Mulierum calculo laterali modo ſectarum exempla rariſſima ſunt. 1035
Muria prodeſt in ambuſtis. 331. inflammationibus. 275. gangraena. 323. gangraena vaginae prolapſae. 1095
Mylon, pomum, oculi morbus. 626
Myocephalon quid, oculi morbus. ibid.
Myrmecia quid veteribus. 477
Myrrha egregium balſamicum in pulvere & unguento. 71
Myrrhae eſſentia, eſt vulneraria. 62. 361. 383
——— oleum in oris & linguae vulneribus laudatur. 134
——— ——— in oris aliisque ulceribus. 362
699

N.

Naevi materni quid & quomodo tollendi. 473. 477
Nares concretae quomodo ſeparandae. 664
——— reſectae ex parte qua ratione glutinandae. 133
——— ——— in totum reſtitutae dicuntur. ibid.
——— ——— an ex aliena carne, Taliacotii arte, reſarciri queant. 663
Narium polypus. 646
——— ſarcoma. 659
Naſi artificialis ſubſtitutio. 663
——— ablati & rurſus reſtituti exempla. ibid.

Digitized by Google

Natura robuſta curationes chirurgicas in pleriſque caſibus egregie fecundat. 54. 140. 171. 358. 934
Naturalia feminarum clauſa quomodo curanda. 1017
Nebula in cornea. 623
Nephrotomia quid & quando inſtituenda. 903
——— commendatur ab Hippocrate, Fontano, Hildano, & aliis. 904
Nervi laeſio. 47
—— inciſi tantum, vehementiora mala concitant, quam integre diſſecti. 83. 85. 424
—— laeſi quandoque diſſecandi. 425
—— punctura qua ratione curanda. 83. 424
Nix in pernionibus prodeſt. 316
Nodoſa faſcia pro arteriotomia. 1190
——— —— pro perinaeo poſt calculi aut fiſtulae ani ſectionem. 1215
Nubecula in cornea. 622
Nuckii modus ſuendi tendines acu duplici. 1160
—— torques ad collum curvum. 718
—— ferramenta ad urinae incontinentiam. 874
Numiſmate aureo an Jacobus a ſenatu Amſtelod. donatus ſit. 991
Nymphae nimis magnae quomodo auferendae. 1026

O.

Obſtetricandi ars quid. 1039
——— artem quinam optime docuerint. 13
Oculi cancer & fungus. 632
—— humoribus effuſis viſus quandoque reſtituitur. 133
—— hydrops. 632
—— maculae. 622
—— prolapſus. 632
—— ſpeculum in fiſtula lacrymali inepte a Garengeot commendatur. 579. 585
—— venae quomodo ſecandae. 553
Oculus artificialis quid. 635
—— bubulus vel elephantinus quid. 633
—— lacrymans. 562
—— leporinus. 546
—— nimis magnus. 632
—— ſimplex & duplex faſcia. 1191
Oculorum ambuſtio. 330
——— concretio. 543
Oculorum vitiatorum exſectio. 632
——— excreſcentiae. 535
——— ſcarificatio. 459. 555
——— ſuffuſio. 591
——— tubercula. 535
——— venaeſectio. 553
——— verrucae. 537
——— vulnera. 131
Oedemata. 347
Oeſophagi vulnera. 51. 125
Oleum caryophyllorum in carie prodeſt. 382. & praeſertim palati. 701
—— cerae vulnerarium. 731
—— cinamomi in iiſdem malis conducit, ubi caryophyllorum. 382. 701
—— chartae in maculis corneae prodeſt. 622
—— hyperici, vulnera ſanat. 57
—— laterinum, ulcera mundat. 369
—— ligni guaiaci in carie conducit. 382
—— lini in ambuſtis. 330
—— myrrhae oris vitia ſanat. 134. 699
—— ovorum traumaticum eſt. 57
—— petrae in pernionibus. 317. 318. ſcrophulas quandoque reſolvit. 726
—— philoſophorum ſive laterinum ulcera purgat. 369
—— ſaponis reſolvens eſt. 726
—— ſcorpionum ad ictus ſcorpionum praeſtans eſt. 165. item ad urinam ſuppreſſam. 878
—— terebinthinae, balſamicum, vulnera ſanat. 57. potens eſt ſtypticum in haemorrhagiis vulnerum. 77. & in nervis & tendinibus laeſis prodeſt. 84. 423. 1157. perniones praecavet. 318. in tendinum ſutura conducit. 1157
—— terebinthinae cum aqua Regin. Hungar. in nervis laeſis egregie prodeſt. 84
—— vitrioli ſtypticum eſt vehemens, ſed ſimul cauſticum, hinc caute uſurpandum. 77
—— vitrioli pro optimo cauſtico commendatur in herniis ſine ſectione curandis. 830
Omentum e vulnere prolapſum quomodo reſtituendum. 111
——— prolapſum & corruptum quomodo tractandum. 112. auferri hoc vetant Dionis & Garengeot. 113. Palfinus contra cum aliis hoc praecipit ligare & auferre. ibid.

Digitized by Google

I N D E X.

Omentum corruptum in hernia Garengeotus ligavit. 836
——— revera in hernia prolabi poteſt. 803. 835
——— ſi in hernia incarcerata corruptum deprehenditur, qua ratione curandum. 815
Omenti hernia in inguine vel ſcroto. 815. 835. ab autore ex cadaverum ſectione confirmata. 835
——— hernia in umbilico. 784
——— corrupti in herniis ſpontaneus caſus exſpectari poteſt. 836
Omphalocele. 784
Onyx ſive unguis oculi. 619
——— Yveſio eſt hypopyi ſpecies. 628
Operationes chirurgicae. 401
Ophites ſ. lapis ſerpentinus quid. 164
Ophthalmoxyſis quid. 555
Ophthalmoxyſtrum quid. 556. 589
Orae vulneris non citius quam fundus glutinandae. 61
Oribaſius antiquus Medicus & chirurgus. 9
Oris rigor quid. 679
——— ſpeculum quid. 681
——— uteri ſcientia & exploratio in arte obſtetricia ſumme eſt neceſſaria. 1040. 1041
Oſcheocele ſ. ſcroti hernia. 821
Os ſacrum fractum. 200
Oſſa fracta generatim. 167
——— per tela acuta laeſa. 216
——— in vulneribus colliſa. 90
——— ſine vi externa fracta. 167
——— indecore glutinata an denuo frangenda. 187
——— luxata generatim conſiderata. 222
Oſſicula piſcium aliorumque animalium in faucibus haerentia quomodo promovenda. 715
Oſſium caries quid. 379
——— colliſiones. 168
——— fractorum ſymptomata. 170. 182
——— fragmenta quomodo tractanda. 176
——— vulnera qua ratione curanda. 167. 216
Ovorum albumen prodeſt in ambuſtis. 332. in oculorum vulneribus. 132
——— oleum egregium vulnerarium. 57. 731. 829
——— vitellus cum terebinthina celebre unguentum digeſtivum conſtituit. 19. 59. 70. 91. 364
Ozaena quid. 659
Ozaenae ſpecies nova a Drakio deſcripta & curata. 661

P.

PAedarthrocace. 380. 387. a Severino nomen accepit. 380. 388
Palati foramina ad nares. 702
——— ulcera & caries. 701
——— vulnera. 135
Palfini ferramenta in partu difficili qualia. 1046
——— forceps pro polypo. 655
——— inſtrumentum comprimens pro fiſtula lacrymali. 574
——— modus ſuturas inſtituendi. 66
Palfinus omentum corruptum a Mareſchallo ligatum eſſe contra Garengeot refert. 113
Palpebrae concretae ſ. ancyloblepharum 543
——— inverſae ſ. ectropium. 546
Palpebrarum pili oculum irritantes ſeu trichiaſis. 540
——— relaxatio ſ. ptoſis. 538
——— tubercula & tumores. 535
——— verrucae. 537
——— vulnera. 131
Panaritium ſ. paronychia. 1142
Panni fruſtula e vulneribus educenda. 58. 484
Pannus oculi quomodo curandus. 619
Papillarum in mammis vitia. 730. fiſſurae. 731
Paracenteſis abdominis. 749
——— quinam felices ſucceſſus viderint. 752
——— pectoris. 741
——— ſcroti. 845
Paraeus celebris quondam chirurgus Gallus. 10
——— caeſaream ſectionem impugnat. 762
——— quomodo puncturam nervi in venae-ſectione curaverit. 424
Paraphymoſis. 863
Paronychia. 1142
Parotides inflammati. 296
——— ſcirrhoſi quomodo curandi & excidendi. 710
Parturientes quomodo in partu naturali juvandae. 1040
——— quomodo in p. n. & difficili. 1047
——— anxie ſaepe ſectionem caeſaream deſi-

Digitized by Google

deſiderant. 765. 781. quae ſaepius peſſime a multis ipſis denegatur. 764. 781
Parturientes ſi aliter a foetu liberari non poſſunt, quam caeſarea ſectione, haec eſt inſtituenda. 764
——— ſi aliter a foetu liberari non poſſunt, quam ferramentis, haec adhibenda; quamvis foetus adhuc vivat. 764. & ſeq. 773. 1045
——— prae foetu ſervandae, ſi ambo ſervari non poſſunt. 773. 1045
Partus dolores quid. 1040
——— naturalis quid. 1040. 1043
——— ——— tempus verum. 1040
——— ——— qua ratione promovendus. 1040
——— difficilis quid ejusque cauſſae. 1039.
quid in eo faciendum. 1047
——— ——— ex utero oblique poſito. 1058
——— ——— raro inſtrumenta exigit. 1066. 1069
——— difficillimus quis. 780. 1045. 1059
——— mortuus quomodo ejiciendus. 1161
——— caeſareus 755. vid. ſectio caeſarea.
Parulis quid. 693
Patella fracta. 211. ejus faſciae. 1237
——— luxata. 260
Pectoris vitia quae manu curantur. 730
——— emphyſema. 197. 199
——— hydrops. 741
——— paracenteſis. ibid.
——— vulnera. 116
Pedes foetus in partu difficili ſemper quaerendi eisque extrahendus. 1047
——— incurvati qua ratione curandi. 1174
——— artificiales poſt eorum amputationem. 510
Pedibus foetus in partu p. n. ſemper extrahendus. 1047. & ſeq.
Pedis venae quomodo incidendae. 416
——— amputatio. 503
Pedro del cobra quid & quem effectum edat. 164
Pedum clavi. 1173
Penis cancer. 866
——— faſcia. 1220
——— frenulum quomodo ſolvendum. 867
——— ſcirrhus. 866
——— ſphacelus. ibid.
——— tubercula & verrucae. 867
Penis urethra non perforata. 868
Parcheti modus ſectionem calculi lateralem inſtituendi. 982
Peregrina ex aſpera arteria educenda. 719. 720
——— ex aure protrahenda. 641
——— ——— oculo eximenda. 534
——— e vulneribus extrahenda. 58
Pericranii laeſiones & vulnera. 138
Perinaei fiſtula. 1013
——— punctura quando inſtituenda. 1005. ejus diverſi modi. ibid.
——— ruptura in puerperis. 1097
Peritoneum in herniis ſaepius relaxatum quam ruptum eſt. 802
Perniones. 314
Peſſaria in prolapſu uteri. 1091
——— ——— ferrea. 1092
——— in urinae incontinentia mulierum. 1096
Peſtilentiales bubones. 298
——— ——— carbunculi. 307
Peſtilentiam avertendi & curandi ratio. 303
Petitus, chirurgus Pariſ. de oſſium morbis bene ſcripſit. 11. 177
——— acum pro contraapertura, ut vocant, facienda habet. 61
——— acum triangularem peculiarem ad paracenteſin excogitavit. 752
——— ad canalem naſalem in fiſtula lacrymali apertum ſervandum filum ceratum immiſit. 780
——— carunculas urethrae negat. 886
——— cathereres peculiares laudat. 885
——— ferulas in fracturis rejicit. 177
——— hernias incarceratas quomodo ſanet. 792. 811
——— machinam invenit pro tibia fracta. 214
——— machinam pro humero luxato. 249
——— quomodo luxatum caput reſtituat. 237
——— quomodo oſſa per tela acuta fracta curanda doceat. 217
——— quomodo oſſa carie & ſpina ventoſa affecta terebranda proponat. 385. 395. 397
——— torcular quale invenerit. 81
——— Medicus Pariſ. cataractam in lente cryſtallina ſtatuit. 596
——— cameram humoris aquei poſteriorem minorem cum autore ſtatuit. ibid.

Peti-

Digitized by Google

I N D E X.

Petitus de loco punctarae oculi in cataracta docte differit. 607
Phalangoſis. 738
Philoxenus antiquus nobilis chirurgus. 9
Phimoſis. 860
Phlegmone ſ. inflammatio. 269
Pietreus pro alta operatione jam dudum ſcripſit. 926
Pili palpebrarum oculum laedentes. 540
Pinguia nocent in capitis vulneribus. 141. & oſſium laeſionibus. 380
Piſtor de utero rupto ſcripſit. 757. 761
—— foetum extra uterum invenit 761. 767
Platerus venaeſectionem in oculo ſcivit. 553
Platnerus, Medicus Lipſienſis, de fiſtula lacrymali ex Woolhuſii ſententia bene ſcripſit ejusque ferramenta delineavit. 569. 576. 582
——— oculorum ſcarificationem Woolhuſianam ejusque inſtrumentum primus propalavit. 558
——— Woolhuſii ferramentum pro hypopio delineavit. 630
Pleuritis ſpuria ſcarificatione profunda lateris afflicti curatur. 457
Plumaceoli vulgo *plumaceaux*. 27
Pneumatocele. 855. de ipſius exiſtentia dubitatur. 856
Podalirius celeberrimus Graecorum medicus. 8
Pollex pedis corruptus quomodo auferendus. 490
Pollicis pedis unguis praeter naturam carni infixus. 1171
Polypus narium. 646
—— —— quandoque cancroſus. 654
—— —— evulſus ſubinde gravem ſanguinis profuſionem concitat. 656
Polyſpaſtus quid. 210. 247
Portaiguille Gallorum. 100. 670
Praecordiorum vitia quae manu curantur. 730
Praeparatio aegri ante operationes graviores valde neceſſaria eſt. 900. 1124
Probyus, chirurgus Anglus, operatione alta, initio hujus ſeculi calculum eduxit. 928
Probyum ancilla fefellit, dum credidit, acum magnam, quam ex veſica ipſi extraxit, per os illuc deveniſſe. 1038
Procidentia ani. 1107
——— oculi. 632
Procidentia vaginae. 1092
——— uteri. 1084. quinam de ea ſcripſerint. 1084
——— vaginae prorſus ſingularis a Widemanno deſcripta. 1116
Proebiſchius alta operatione calculum feliciter excidit. 941. 952
Prolapſus, vid. Procidentia.
Proptoſis oculi. 632
——— palpebrarum. 538
Proſtheſis quid. 15
Pruritus moleſtus in fracturis quomodo mitigandus. 185. 1185
Pſylli olim quid fuerint. 165
—— ſuctu oris venena e vulneribus extraxerunt. 165
Pterygium oculi. 619
Ptoſis oculi. 632
—— palpebrae. 538
Puerperae regimen in partu naturali. 1043. in partu praeternaturali & difficili. 1047
——— ſitus in partu praeternaturali. 1050
——— exemplum cui ſepties foetus ex ventre exciſus. 780
——— exemplum cui ſepties per fruſta evulſus eſt foetus. 1094
Pulmones per vulnus prolapſi quomodo curandi. 121
Pulmonum vulnera. 51. 121
Punctim inflicta vulnera. 59
Punctum aureum quid. 829
Punctura perinaei. 1005. vario modo inſtituitur. 1008
——— veſicae hypogaſtrica quid & a quibus commendetur. 1011
——— veſicae in perinaeo a quibus laudetur. 1008
——— a Garengeoto primum, ut perhibet, non eſt deſcripta. ibid.
——— perinaei & veſicae in tempore inſtituenda, alias fruſtranea eſt. 1012
Pupilla oculi nimis conſtricta aut coalita quomodo dilatanda. 616
Purmannus, chirurgus egregius Germanus. 10. multa ſcripſit, vid. Biblioth. Chirurg.
——— encanthidem ingentem cancroſam curavit. 548
——— femoris fracti obſervationes dat. 209

Zzzzzzz Pur-

Digitized by Google

Purmannus, foetum vivum e matre mortua extraxit. 757
——— fungos articulorum bene deſcripſit. 354
——— infuſoriam chirurgiam feliciter tentavit. 448
——— de patella fracta utiles obſervationes praebet. 213
——— umbilici herniam aquoſam delineavit. 785
Purulenta cataracta quid. 597
Purulenta materia in abſceſſibus tactu percipi poteſt. 279
Pus quid. 280
— in fiſtula lacrymali per quodnam punctum lacrymale effluat, varii errarunt. 570
Pylarinus primus de variolarum infitione ſcripſit. 453
Pyoſis idem quod hypopyum. 628

Q.

QUadriga faſcia quid. 1211
Quelmeiſel ſunt turundae intumeſcentes. 29

R.

RAbies canina quid. 161
Rabioſi canis morſus. 160
Radix gentianae turundas intumeſcentes conſtituit. 29
—— ononidis in ſarcocele a variis commendatur. 838
—— ſymphyti turundas intumeſcentes praebet. 29
—— valerianae in rabie prodeſt. 165
Ramdohrii obſervatio de hernia incarcerata peculiari. 817
Ramex inguinis. 801
——— varicoſus. 856
Ramicis vocabulum an recte pro hernia uſurpetur. 801
Raninae venae quando & quomodo incidendae. 421
Ranula ſub lingua. 697
Rapae ſiccatae turundas intumeſcentes conſtituere poſſunt. 29
Rauius, magnus medicus & chirurgus Germanus, ob lithotomiam celeberrimus. 964
——— aegros quomodo ligaverit. 965
Rauius, Jacobi fratris modum imitatus eſt, emendavit & perfecit. 965
——— Jacobum Pariſiis nec vidit nec ſecutus eſt, ut quidam perhibet. 999
——— calculos quandoque educere non potuit. 1000
——— cathetere quali uſus ſit. 965
——— Celſum de lithotomia legendum praecepit. 970
——— Celſi methodum cum Mariana, & Marianam cum Jacobi combinavit. 981
——— fabam tracheotomia ex aſpera arteria eduxit. 721
——— in herniae incarceratae operatione, ubi inteſtinum corruptum invenit, aegrum deſeruit. 816
——— inciſionem obliquam fecit in lithotomia. 983
——— inſtrumentis quibus in lithotomia uſus ſit. 964. 965
——— inſtrumentum Verduinii pro phalangoſi emendavit & ob hoc lites cum Ruyſchio acerbas incepit. 739
——— lithotomiam neminem docuit. 969
——— mulieres a calculo non ſecavit. 1036
——— puellam unicam ſe ſecaſſe a calculo ſcribit. 1035
——— ſcalpello quo uſus ſit in lithotomia 964
——— ſitum qualem ſecandis dederit. 965
——— veſicam ſolam an inciderit. ibid.
Rauii catheter an magis curvus ſit, quam is, qui in magno apparatu adhiberi ſuevit, negatur. 964. 1004
—— diſcipulus fuit autor. 966
—— fata quaedam a Garengeoto male deſcripta emendantur. 968. & ſeq.
—— methodus a Fehrio jam 1716. ſatis bene deſcripta. 962. ab Albinis poſtea uberius expoſita. 964 981
—— methodum autor breviſſime, ſatis tamen perſpicue jam 1718. deſcripſit. 967
—— modus ligandi differt ab aliis. 965
—— modum ſecandi autor prae omnibus aliis exercuit. 966
Rauio perfectionis lithotomiae gloria etiam a Gallo quodam contra Garengeotum adſcribitur. 981
Refrigerantia externa nocent in eryſipelate. 291. in inflammationibus. 274. in vulneribus. 71

Renum

Renum vulnera quae ſanari poſſunt. 903
Repoſitio fracturarum. 177
——— luxationum. 230
Res peregrinae in aſperam arteriam illapſae. 702. in aurem. 643. in faucibus haerentes. 715. in oculo. 534. in vulneribus quomodo ejiciendae. 58. 88. 484
Reſonitus ſeu contrafiſſura quid & an detur. 193
Reverhorſtius de ſucceſſu operationum Jacobi in Hollandia male ſentit. 995
Reusnerus ad auditus vitia tubulum commendat. 645
Rigor articulorum. 186
——— oris. 679
Rima ſeu fiſſura cranii. 193
Riolanus altam operationem jam commendavit. 926
——— puncturam veſicae & in hypogaſtrio & in perinaeo deſcripſit. 1009
——— hypogaſtricam tamen puncturam in urina ſuppreſſa ceteris modis praetulit. 1011
——— foetum occidendum quandoque eſſe, ut mater ſervetur, docet. 782
Riverii modus paronychiam curandi per aurem felis. 1146
——— hypopyi curationem tradidit & inſtauravit. 629
——— lobi auris perforationem ad varios morbos commendavit. 646
Rodentia medicamenta eadem quae erodentia & cauſtica. 473
Rolfincius vulnus poſt operationem herniae incarceratae ſutura conjunxit. 813
Romanus ſ. de Romanis magnum pro calculo excidendo apparatum invenit. 996
——— veriſimiliter non urethram, ſed ipſam veſicam incidere voluit. 906
Roonhuſius, chirurgus Belga, obſervationem notabilem de capite obſtipo dedit. 717
——— de labris leporinis bene egit. 671
——— de partu caeſareo & difficili utiles obſervationes dedit. 756
——— vaginas uteri clauſas obſervavit & curavit. 1017. 1018. 1025
——— uteri os internum clauſum aperiri etiam poſſe exiſtimavit. 1025
Roſa, medicus, peculiaria quaedam de magno adparatu docuit. 913. 914
Roſſetus de partu caeſareo doctum librum ſcripſit. 755
——— diſſentientes maſcule & docte impugnat. 761. & ſeq.
——— altam calculi ſectionem gravibus rationibus commendavit. 927. 928
——— quomodo veſica implenda docuit. 937. 941
——— in urina ſuppreſſa ceteris puncturis hypogaſtricam praefert. 1011
Rotula fracta. 211. luxata. 260
Rulovius de ſectione caeſarea ſcripſit. 761
Rungius caeſaream ſectionem inſtituit. 770
——— modum curandi fiſtulas ani peculiarem dedit, ut & nova inſtrumenta. 1127. quae vid. Tab. 35.
Ruyſchius a diverticulo inteſtini hernias notavit. 802
——— quomodo hydrocelen curaverit. 849
——— luxationes femoris raras easque plerumque fracturas eſſe colli femoris evincit. 206
——— procidentias uteri contra diſſentientes aſſeruit. 1084
——— ſecundinas evellere prohibet. 1077
——— vaginas uteri clauſas aperuit. 1023
——— vitriolica in ſanguine ſiſtendo rejicit. 499
Ryf antiquus fuit chirurgus Germanus. 10

S.

Sabourinus novam tibiam amputandi rationem inveniſſe dicitur. 505
Saccharum eſt lene ſepticum in corneae maculis. 619. 625
Sacculus herniofus an in ſectione herniae incarceratae integer relinquendus. 811
Sagittarum extrahendi ratio. 485
Salis ſpiritus interne commendatur in ambuſtis. 333. & in herniis. 825
Salivales glandulae ſcirrhoſae quomodo excidendae. 710
Salivatio lenis confert in tumoribus & ulceribus a cauſſa venerea aut ſimili ortis. 336. 338. 370. 372
Salſamentum quid ſit & ejus uſus. 160
Saltzmannus refert Jacobum Argentorati emendata methodo calculos feliciter excidiſſe. 961. 995

Digitized by Google

Saltzmannus varia alia notatu digna de Jacobo tradit. 961. 995
——— alia de morte Jacobi quam Morandus docet, retulit. 997
Sandalium faſcia pro pede. 1242
Sanguis in cranium effuſus quomodo emittendus. 145. 531
——— in oculum effuſus, qua ratione educendus. 611. 631
——— in pectus effuſus. 118. 198
——— in ventrem effuſus educi ſaepe nequit, quod exemplo illuſtratur. 52
——— quieſcens ſive ſtagnans corrumpitur. 145
——— poſt mammae amputationem non ſemper facile ſiſtitur. 735
——— qua copia in V. S. emittendus. 405
——— quomodo poſt amputationem ſiſtendus. 488. 500
Sanguinis detractio per venas. 405. qua copia in ea emittendus. 405
——— per cucurbitulas eductio valentior ſaepe eſt, quam per phlebotomum. 454
——— nimius fluxus in vulneribus. 76
——— nimius fluxus in gravidis mulieribus quomodo curandus. 1070
——— motus tardior quomodo excitandus & celerior quomodo minuendus. 279. 321
Sanguiſugarum uſus. 460
Saponis emplaſtrum reſolvit. 725
——— oleum reſolvit. 727
Sarcocele. 837
Sarcoma quid & quomodo curandum. 477
——— naſi. 647
——— uteri. 1027
Sarcotica medicamenta quae. 69
Saturnina emplaſtra demulcent. 340. ſiccant. 366
Saviardus adparatus magni multa incommoda notavit. 1000
——— Caeſaream ſectionem feliciter ſucceſſiſſe docuit. 763
——— Caeſaream ob ſectionem intermiſſam multas mortes & errores manifeſtavit. 764. 765. 776
——— ductoribus & forcipe in magno adparatu veſicam laceratam eſſe vidit. 1000
——— hermaphroditum creditum, feminam eſſe deprehendit prolapſu uteri laborantem. 1086
Saviardus herniam umbilici ſingulari modo curavit. 788
——— de herniis incarceratis utiles obſervationes dedit. 818
——— Jacobum fratrem Pariſiis male calculoſos ſecaſſe refert. 989
——— molam utero adhaerentem notavit. 1082
——— prolapſum uteri ſaepe vidit. 1021
——— prolapſum uteri vidit, ob quem puella pro maſculo declarata eſt. 1086
——— vaginas uteri clauſas curavit. 1021
Scalpellum chirurgicum quid. 18
——— pro amputatione artuum. 495
——— ad ani fiſtulas. 1029. & ſeq.
——— autoris ad vulnera abdominis dilatanda aliosque uſus. 98. 115
——— gaſtroraphicum Morandi. 791. 796
——— herniarium Dranii. 791. 797
——— lithotomicum vulgatiſſ 907
——— ——— Cheſeldeni. 979
——— ——— Dranii. 978
——— ——— Garengeoti. 1004
——— ——— Rauii. 964
Scalpro manum olim amputarunt. 494
Scamnum Hippocratis quid. 175
Scapula fracta. 194. faſcia pro ea. 1205
Scapularis faſcia cum mantili. 33. 1210. pro abdomine 1212
Scarificatio quid. 454. ejus uſus. 456
——— aegyptiaca quid. 450
——— chirurgica quid & ubi inſtituatur. 209. 458
——— in carbunculis. 308
——— in gangraena. 323
——— malleolorum. 456
——— in morſu canis rabioſi. 161
——— oculorum. 459. 555
——— occipitalium venarum a Morgagnio multum laudatur. 457
——— in pleuritide ſpuria a Lanciſio valde commendatur. 457
——— unico ictu fieri poteſt. 456
Schilhans, chirurgus antiquus Germanus. 10
Schobingenus Yveſii fiſtulas lacrymales curandi modum deſcripſit. 583. ſed circa Anelli modum erravit. 584
Schukmannus de modo hernias ſine caſtratione ſecandis ſcripſit. 832
Scipio africanus ex utero matris exſectus. 556

Digitized by Google

I N D E X.

Scirrhus, quid & quomodo tractandus. 335. qua ratione excidendus. 478
——— glandularum ſalivalium. 339. 710
——— linguae. 699
——— mammae. 288. 335. 733
——— penis. 866
Sclopetorum vulnera. 86
Scordii decoctum in gangraena externe prodeſt. 323
——— eſſentia & infuſum in peſtilentia interne laudantur. 305
Scorpio contritus ejusve oleum in ſcorpionum puncturis commendatur. 165
Scorpionis oleum etiam laudatur in urina ſuppreſſa. 878
Scriptores chirurgici, vid. poſt praefat., itemque pag. 10. & ſeq.
Scrophulae. 335. 724
Scroti hydrops. 853
—— inflammatio. 288. 290
—— paracenteſis. 845
—— ſuſpenſorium aliaeque pro eodem faſciae. 1214 1219
Scultetus armamentarium chirurgicum ſcripſit. 10
——— caeſaream ſectionem illuſtrat figura. 767
——— canales pro pedibus fractis delineat. 179
——— femoris fracti exempla praebet cum vulnere. 209
——— fonticulus quomodo in ſutura coronali excitandus figuris oſtendit. 516
——— haemorrhoides quomodo veteres aduſſerunt, docet. 1121
——— herniae umbilicali qualis vinctura injicienda. 787
——— herniotomiae vulgaris actum repraeſentat. 828
——— hydroceles curationes varias viſui offert. 846
——— mammam amputandi rationes exhibet antiquas. 737
——— manum quomodo ſcalpro amputaverint. 494
——— ononidis radicem contra ſarcocelem commendat. 838
——— Ruſtici Norwegici ferramentum pro uvula reſecanda deſignavit. 705
Scultetus ſcalpro quomodo manum olim reſecuerint docet. 494
——— ſcamnum Hippocratis demonſtravit. 175
——— ſetaceum in cervice quomodo excitaverint. 729
——— teſticulum qua ratione extirpaverint, indicavit. 828
——— umbilici herniam deſignavit. 784. itemque vincturam pro ea. 787
Sectio caeſarea quid. 755. vid. caeſarea ſectio.
—— ——— a multis damnatur, a multis & etiam ab autore commendatur. ibid. & 763
—— ——— in triplici caſu neceſſaria eſt. 755
—— ——— monſtri cauſſa, ut nonnulli volunt, non inſtituenda. 779
—— ——— quando & quomodo inſtituenda autor prolixe exponit. 756. & ſeq.
—— ——— an ob caput in vagina haerens ſit inſtituenda. 779
Secundae ſive ſecundinae quid. 1073
——— retentae naturae non ſunt relinquendae. 1074
——— retentae ſunt mature extrahendae 1073
Secundas retentas naturae relinquendas eſſe Ruyſchius ultimis vitae annis docuit. 1077
——— ——— non relinquendas eſſe propugnarunt, Leporinus Cohuſius, Hartranfftius. 1078
Sedes, laeſionis ſpecies in cranio. 139
Segerus, effuſis humoribus, oculi, viſus reſtitutionem vidit. 133
Senatus Amſtelodamenſis Jacobum aureo lapidillo donavit. 991. 994
Senffius, chirurgus Regius Berolinenſis, quomodo calculum laterali ſectione ſecuerit, ex filii autoris relatione. 984
——— Rauium maxime ſecutus eſt. 985
——— catheteribus ſulcatis, argenteis, tenuibus & valde incurvatis uſus eſt. ibid.
——— calculum eduxit, in quo ſpica frumenti deprehendebatur. 1039
Sennertus, fauſtam ſectionem caeſaream vidit. 761
Septica medicamenta eadem ſunt quae rodentia & cauſtica. 19. 281. 475

Sermeſius, Medicus Amſtelodamenſis, altam operationem deſcripſit belgice. 931
——— autorem altam operationem perfeciſſe indicavit. ibid.
——— Jacobum male in Hollandia calculoſos ſecaſſe teſtatur. 995
——— Rauium mulieres a calculo Amſtelodami non ſecaſſe refert. 1036
——— egregios nonnullos chirurgos in operatione calculos educere non potuiſſe notavit. 933. 1000
——— lateralem methodum in mulieribus ſine vaginae laeſione non ſuccedere experimentis deprehendit. 1000
——— hiatum in cathetere, ſicut Dranius, commendavit. 978
——— modum ſecandi hernias ſine teſticuli amputatione deſcripſit. 831
Serpentum morſus. 159. 163
Serra, ferramentum pro oſſibus reſecandis. 495
—— quomodo rite adhibendum. 498
Setaceum quomodo excitandum & ubi profit. 728
——— varios excitandi habet modos. ibid.
——— a quibusdam rejicitur, ab aliis valde laudatur. 729
——— in vulneribus quid. 61. 91
Severinus, Medicus & chirurgus praeſtantiſſimus, de abſceſſibus ſive tumoribus docte ſcripſit. 11
——— ferri candentis uſum aliaque heroica auxilia valde commendavit 369. 470. 475
——— ſanguinis ex oculo millionem cognovit. 553
Sigemundia, obſtetrix germana praeſtantiſſima, ſua in arte multa utiliſſima docuit. 1045. 1047. 1049
——— capite foetum in vagina haerentem pro difficillimo partu reputat. 780
——— molam utero adhaerentem feliciter eduxit. 1082
——— foetum ſubinde interficiendum eſſe ut mater ſervetur, egregiis argumentis demonſtrat. 782
——— uteri ſitum obliquum partus difficilis cauſſam eſſe cognovit inter primos. 1045
Situs naturalis partium chirurgo exactiſſime ſit cognitus. 20. 48 561. 942. 977
Situs foetus in utero partus tempore ſcitu valde eſt neceſſarius. 1042
—— uteri partus tempore ſcitu eſt ſumme neceſſarius. 1040. 1041
—— uteri in partu plerumque eſt rectus, ſaepe autem quoque obliquus. ibid.
—— uteri obliquus partum difficilem indicat. 1042. quid in hoc ſitu faciendum. 1058
—— uteri rectus partum facilem indicat. 1041
—— uteri obliquus & rectus non niſi tactu cognoſcitur. ibid.
Situm ſecandorum a Rauio optime deſcripſit Erndelius. 965
—— uteri obliquum optime expoſuit Deventerus. 1045
Smalſii acus pro cataracta duplex. 617
Solaris faſcia quae. 1190
Solingius Medicus & chirurgus egregius. 10. 11. 14
——— caeſaream ſectionem impugnavit. 755
——— tendines extenſorum digitorum diſſectos ſine futura coaleſcere docet. 1157
Sonnius ſepties feliciter foetum ex uxore ſua excidiſſe ſcribitur. 780
Soſtratus inter veteres chirurgos celeberrimus. 9
Spatha Celſi quid ſit. 651
Specillum quid. 18. anellianum. 578
Speculum ani. 1117
——— oculi. 604
——— oculi in fiſtulae lacrymalis injectione inepte a Garengeoto commendatur. 579. 585
——— oris. 681
——— uteri in partu inutile. 1070
Sphacelus quid & quomodo curandus. 318
——— oſſis quid. 389
Sphincter ani ſine noxa in fiſtulae ani curatione plerumque diſcinditur. 1125
——— veſicae in laterali apparatu ſine damno inciditur. 976
——— veſicae in magno apparatu ſemper dilaceratur. 913. 977
Spica axillaris, faſcia. 1201
—— inguinalis. 1216
Spigelius Medicus & chirurgus nobiliſſimus. 10
Spina ventoſa quid & qua ratione curanda. 387

INDEX.

Spina ventoſa interdum cauſſa eſt amputationis membrorum. 387. 494
Spinae ventoſae vocabulum in Petiti libro de morb. oſſ. non occurrit. 389
Spinalis medulla laeſa plerumque mortem infert. 50
——— ——— quomodo tractanda. 128
Spiritus ſalis interne laudatur in ambuſtis. 333. & in herniis curandis. 825
Spiritus theriacalis, inprimis camphoratus, egregius in gangraena. 322. in morſu canis rabioſi. 162. in paronychia. 1146. in pernionibus. 317
——— vini laudatur in ambuſtis. 331. inflammationibus. 275. vulneribus praeſertim levioribus. 57
——— vini camphoratus in ambuſtis. 331. inflammationibus & gangraena prodeſt. 275. 322. itemque vulnera ſanat. 57. paronychiam ſaepe reſolvit. 1146
——— vini rectificatiſſimus ſive alcohol in profluviis ſanguinis vulnerum praeſtantiſſimus eſt. 77
Splenia quid, quomodo paranda & eorum uſus. 31
Spongia praeparata ulcera & vulnera anguſtiora dilatat. 29
Stählius ſcarificationem narium aegyptiacam commendavit. 459
Staphyloma. 625
Stapes, faſcia pro pede. 104. 1242
Steatoma quid. 478
Stellata faſcia qualis. 1200
Steno vias lacrymales novit. 563
Stenonianus ductus vulneratus. 134
Sterni perforatio ſ. trepanatio. 745
Sternum fractum. 195. vinctura pro eo. 1211
Strabismus & machina ei idonaei. 637
Stramineus lectulus quid. 220
Strumae quid & quomodo curandae. 479. 724
——— a Regibus Angliae & Galliae tactu ſanari dicuntur. 725
Stuart de ſecundis rite extrahendis bene ſcripſit. 1079
Styli argentei pro cura fiſtulae ani. 1131
—— ——— —— fiſtulae lacrymalis. 578
Styptica medicamenta quae. 77
——— vitriolica ob vim erodentem ſuſpecta, imo ſaepe noxia. 77. 78
Styptici liquores. 77
Subligacula hernias ſaepe ſanant. 826
Subluxatio quid. 223. 228
Submerſis in aqua laryngotomia a Delhardingio commendatur. 719. 723
Suctu oris Pſylli venena e vulner. eduxerunt. 165
—— urina ſuppreſſa ſaepe evocatur. 878
Suffimenta in vaginae & uteri prolapſu proſunt. 1090. 1095
——— in ſcirrhis commendantur. 338
Suffuſio oculorum. 591. plura de ea vid. titulo cataractae.
Sugillatio, vid. Ecchymoſis.
Superciliorum vulnera. 131
Suppoſitoria quid & ubi adhibenda. 1102
Suppuratio quid & quomodo promovenda. 276
Suſpenſorium brachii, idem quod mitella. 193. 1200. 1204
——— ſcroti. 1214. 1219
Sutorius, chirurgus Norimberg. & poſtea Ducis Brunsvicenſ. ob felicem cauſticorum uſum quondam in Germania valde celebris. 474
——— chirurgus Francofurt. res ibidem geſtas a fratre Jacobo mihi perſcripſit. 961
Sutura vulnerum. 62. 486
——— ——— Garengeoti. 67
——— abdominis. 95
——— ——— clavata. 66. 102
——— compoſita. 65
——— cruenta. 64
——— inteſtinorum. 105
——— labri leporini. 669
——— ligamentorum. 1168
——— nodoſa quomodo fiat. 65
——— pellionum. 105
——— ſicca. 62
——— tendinis Achillis. 1136
——— tendinum manus. 1154
——— ——— pedum. 1136
Suturas tendinum, quinam ex veteribus noverint. 1155
——— ——— quinam inſtauraverint. 1156
Sydenham inciſionem gingivarum in dentitione difficili valde commendat. 691
Sympatheticae curationes raro proſunt. 475. 726
Symphyſis ani. 1103

Sym-

Symphyſis auditorii meatus. 604
——— naſi ſive narium. 664
——— oculorum. 543
——— vaginae. 1017. 1021
——— urethrae in viro. 868
——— ——— in femina. 1021
Symptomata fracturarum. 182
——— luxationum. 232
——— vulnerum & vulneratorum. 76
——— venaeſectionis. 422
Syntheſis quid. 15
Syringotomi quid. 1124
——— recentiorum. 1125
——— Baſſii. 1126
——— Garengeoti. ibid.
——— Rungii. 1127

T.

TAbacalis clyſter quid. 1100
——— ——— quis de eo ſcripſit. 1101
——— ——— efficaciſſimus ab autore deprehenſus eſt in hernia incarcerata. 789. 1100
Tabor novum modum mammas amputandi deſcripſit. 738
Tagaetius, chirurgus quondam celebris. 10
Tagliacotius naſum amiſſum carne aliena reſtitui poſſe docuit. 663
Talpa capitis quid. 478
Taylor ocularis Anglus, amauroſin certa quadam operatione curare pollicitus eſt. 601
——— cataractam ſemper in cryſtallino exiſtere ſtatuit. 593
——— cataractae operationem peculiari ratione inſtituit. 613
Teichmeierus ſectionem caeſaream feliciter ſucceſſiſſe notavit. 763
Temporum arteriotomia. 518
Tendines diſſecti ſui poſſunt. 1155. ſed etiam ſaepe ſine ſutura coaleſcent. 1156
——— ex parte diſſecti vel puncti, ſi gravia mala concitant, tuto diſcindi & rurſus deinde jungi poſſunt. 1157
Tendinis Achillis laeſio & ſutura. 1163
——— laeſiones. 47. 83 423
Tendinum ſutura fabulis non annumeranda. 1162
——— quando inſtituenda. 1156
Tendinum ſutura in manibus. 1154
——— ——— in pedibus. 1163
——— ſuturas quinam ex veteribus cognoverint. 1155
Terebinthina cum vitello ovi optimum praebet unguentum vulnerarium, vulgo digeſtivum dictum. 19. 70. 91. 361. 364
Terebinthinae oleum praeſtantiſſimum vulnerarium. 77. & in primis etiam in nervo vel tendine puncto. 83. 423. 1157
——— egregium ſtypticum. 77
Terebra pro globulis plumbeis extrahendis. 104
Terebratio ſive trepanatio cranii quid & quomodo inſtituenda. 150. 523
——— ſterni. 745
——— cranii nudi. 138
——— oſſis ſpina ventoſa correpti. 395
Teredo, idem quod ſpina ventoſa. 380. 389
Teſticuli excreſcentia quomodo auferenda. 840
——— ſcirrhus & cancer. 859
——— tumor inflammatorius. 288
——— ——— ſuppuratorius. 289
Teſticulo privati ad generationem haud inepti. 826
Teſticulum in hernia ſimplici excindere ineptum & crudele eſt. 825
Teſtudo, tumor capitis. 479
Theriaca in vulneribus venenatis interne & externe laudatur. 162. 163
Theriacalis ſpiritus in gangraena. 322. morſu canis rabioſi. 162. pernionibus. 317. & paronychia commendatur. 1146
Thevenin puncturam veſicae in perinaeo commendavit. 1008 1009
Thibautus, celebris Lithotom. Pariſ. calculum peculiari modo ex urethra excidit. 892
——— non auſus eſt, autore Garengeoto, altam calculi operationem inſtituere. 924
Thoracis paracenteſis. 741
——— vulnera. 116
——— faſciae. 1199
Tibia fracta. 213
——— ——— cum vulnere. 214. machina Petiti pro hac fractura. 214
——— luxata. 260
Tibiae amputatio vulgaris. 503
——— ——— Verduinii. 505

Tibiae

I N D E X.

Tibiae fractae faſcia. 1240
——— incurvatae. 1174
Tinea capitis. 398
Tiretete Gallorum quid. 1061
Toletus de lithotomia egregie quondam ſcripſit. 908
——— altam operationem quoque laudavit. 926. eam a Boneto Pariſiis inſtitutam eſſe. 972
——— modum ligandi aegros in magno apparatu carpit. 965
——— puncturam veſicae in perinaeo jam commendavit. 1009. 1010
——— puncturam hypogaſtricam veſicae in urina ſuppreſſa ceteris praefert. 1011
Tonſillarum abſceſſus. 706
——— excreſcentia. 709
——— inflammatio. 705
——— ſcirrhus. 708
Tonſillis ſuppuratis aperiendis peculiaria inſtrumenta. 707
Torcular chirurgorum, vulgo *tournequet* quid & quomodo adhibendum. 80. 104
——— pro varia fabrica vario modo adaptatur. 81
——— Petiti. ibid.
——— Morandi. ibid.
——— autoris. 81. 82
Tournequet Gallorum, vid. Torcular.
Tracheotomia quid & quando inſtituenda. 719
——— ab autore inſtituta. 721
——— res peregrinae e trachea eximi poſſunt. 719
——— ſubmerſis proficere dicitur. ibid.
Transfuſio ſanguinis quid & quem ſcopum habuerit. 447
Trepanatio cranii quid, quando & quomodo inſtituenda. 150. 523
——— remedium anceps eſt, multis difficultatibus obnoxium. 524
——— ſterni. 745
——— oſſis carie aut ſpina ventoſa correpti. 385. 395
Trepanationis adparatus. 527
——— difficultates Bohnius peculiari diſſertatione expoſuit. 524
Trepanum quale inſtrumentum. 523
——— antiquorum ſive Celſi. 527. 528
——— recentiorum. 527
Trewius inſtrumentum ad phimoſin curandam invenit. 862
Trewius ductoris & forcipis, quibus Jacobus Argentorati uſus eſt, figuras mecum communicavit. 996
Triangularis acus pro paracenteſi. 753
Trichiaſis, palpebrae vitium. 540
Trochiſci de minio cauſtici ſunt, & in fiſtula lacrymali ac perinaei commendantur. 576. 1014
Troicar Gallorum, vid. triangularis acus cannulata. 753
Tubae acuſticae quales in auditu difficili proſint. 644
Tubercula praeter naturam quomodo curanda. 477
——— auditorii meatus. 642
——— oculos inter & palpebras. 450
——— palpebrarum. 535
——— vaginae uteri. 1027
Tulpius caput obſtipum curatum obſervavit. 717
——— fungum uteri extirpatum opus inauditum & inſolens immerito vocavit. 1027
Tumores generatim conſiderati. 267
——— inflammatorii. ibid.
——— oedematoſi. 447
——— ſcirrhoſi. 335. 710. 724
——— carnoſi, vid. Sarcomata.
——— mammarum. 283
——— parotidum. 710
——— teſticulorum. 288
——— tunicati ſ. cyſtici eorumque curatio. 478
Tumoris abſentia vel praeſentia in vulneribus quid denotet. 49
Turbierus, chirurg. Pariſ. punctura hypogaſtrica veſicae urinam ſuppreſſam feliciter eduxit. 1011
Turundae quid & eorum uſus. 28
——— a quibusdam rejiciuntur. 29. 363
——— a Belloſtio & Mottio in pectoris vulneribus damnantur. 53
——— omnes a Garengeoto in ventris vulneribus male rejiciuntur. 97. 101
——— an in bubonoceles curatione locum habeant. 810. 815
——— an in gaſtroraphia proſint. 97
——— an poſt lithotomiam adhibendae. 917
Turundae intumeſcentes unde fiant. 29
Turundarum abuſus a Magato & Belloſtio maxime impugnatus eſt. 29. 363

Digitized by Google

Tycho de Brahe ex ſuppreſſa urina ob defectum boni chirurgi mortuus eſt. 879

V.

VAgina uteri clauſa quomodo aperienda. 1017. 1021
—— —— a quibus obſervata & curata. 1018 1023
Vaginae fungi & excreſcentiae. 1027
—— prolapſus. 1029
—— prolapſae inflammatio. 1095. muria eam ſanat. ibid.
—— ſarcomata & tubercula. 1027
—— os nimis anguſtum qua ratione ampliandum. 1020
Valgi & vari, pedum vitia. 1174
Valleriola differentiam inter embryulciam & hyſterotomiam ignoravit. 778
Vari faciei, ſunt parvi furunculi. 295
—— pedum. 1174
Varices quid & ſpeciatim pedum. 1169
—— qua ratione praecavendi. 1171
—— quomodo curandi. 1169
—— vehementibus olim curationibus exercebantur. 1172
—— ſcroti. 856
Varicocele. ibid.
Variolarum inoculatio. 452
—— orta apud Turcas. ibid. dein in Anglia juſſu Regis Georgii I. probe exercitata. 452
—— in Germania etiam & quidem ſemper feliciter ceſſit. ibid.
—— qui de ea ſcripſerint. 453
—— inoculationem autor probat eamque continuandam eſſe ſuadet. ibid.
Vaſorum ſanguiferorum in haemorrhagiis ligatura & uſtio quomodo fiant. 78
Vaterus partum caeſareum deſcripſit. 761. 763
—— partum foetus poſt mortem matris notavit. 759
—— ſarcoma magnum uteri reſectum & feliciter ſanatum obſervavit. 1027
—— de variolis inſerendis ſcripſit. 453
Vena jugularis laeſa quomodo tractanda. 127
Venae jugularis ſectio magnae eſt efficaciae in multis malis. 419
Venae ſectio quid. 405
—— —— antiquiſſima & utiliſſima eſt operatio. ibid.
—— —— qua ratione inſtituatur. 408
Venae ſectio difficillime ſaepe inſtituitur. 406
—— —— quibus in partibus fiat. 407
—— —— ejus uſus. 406
—— —— in brachio. 408
—— —— — in cantho oculi. 419
—— —— colli venis, jugularibus dictis. ibid
—— —— fronte. 418
—— —— ſub lingua. 421
—— —— in manu. 415
—— —— oculi cantho. 419
—— —— oculo ipſo. 553
—— —— pede. 416
—— —— pene. 421
—— —— raninis venis. ibid.
—— —— ſuris. 416
—— —— plethoricis prodeſt, in inflammationibus curandis & praecavendis, aliisque multis malis. 441
—— —— utiliſſima eſt operatio. 405
—— —— non ſemper in convulſionibus & ſpasmis prodeſt. 85
—— —— in labri leporini operatione non neceſſaria contra Garengeot. 668
Venae ſectionis inſtrumenta. 407
—— —— ſymptomata. 422
Venenata vulnera. 159
Venerea ulcera. 371
Venerei bubones & tumores. 310
Venetus ſenatus legem dedit quomodo gravidae mortuae ſint incidendae. 758
Ventoſitas ſpinae quid & quomodo curanda. 387
Ventriculi excutia. 716
Ventris faſcia circularis. 1212
—— —— mantile. 35. 104. 1210
Verduc de faſciis & fracturis bene ſcripſit. 14
—— eryſipelas faciei ingens deſcribit. 290
—— tendinis ſuturam vulnere jam conſolidato inſtitui adhuc poſſe docet. 1156
Verduinius, pater, novum modum crura amputandi deſcripſit. 505
—— inſtrumentum Bartiſchii pro phalangoſi correxit. 539
—— filius, Jacobi eremitae fata in Hollandia mecum communicavit, unde multi aliorum defectus & errores corriguntur. 992. & ſeq.
—— refert Jacobum ſaepius calculos invenire non potuiſſe. 995
—— pro temerario chirurgo eum deſcribit. ibid.

Digitized by Google

Vermes in ulceribus quomodo expurgandi. 370
Veronicae infuſum injectum in oculo lacrymante. 565. & fiſtula lacrymali prodeſt. 574
Verrucae quid. 474
——— quomodo auferendae. 475
——— in palpebris. 537
——— — pene. 867
——— coeruleſcentes, praeſertim in facie & palpebris plerumque cancroſi quid alunt. 476
Vertebrae fractae. 199
——— luxatae. 239
Veſalius chirurgiam ſcripſit. 10
——— gingivarum inciſionem in dentitione difficili commendat. 691
Veſica ſola an adparatu laterali incidi poſſit, dubitatur. 984
——— vitulina in amputationibus adhiberi ſolet. 496
——— an extra ventrem ſita ſit negatur. 937
——— in hernia quandoque procidit. 801
Veſicae calculus ejusque diverſae incidendi rationes. 893
——— calculus quomodo in mulieribus educatur. 1028
——— cervix etiam in magno apparatu a quibusdam incidi docetur. 974
——— cervix & corpus tuto vulnerari poſſe, probat operatio alta. 942. & lateralis. 957. itemque punctura ejus. 1006
——— fundus ſine vulnere mortifero vulnerari nequit. 942. adeoque in alta operatione non incidendus contra Garengeot. 942
——— impletio in alto adparatu quomodo fiat. 938
——— impletio in eo non abſolute eſt neceſſaria. 937. 941. 951
——— ſitus & habitus ratione alti & lateralis ſectionis exhibetur. 936
——— punctura in urina ſuppreſſa quid. 1005
——— vulnera quae non mortifera. 928. 942
——— in ambuſtis non ſunt aperiendae. 332
Veſicatoria quid. 466
——— a quibus recentibus ſcriptoribus valde commendentur. 467
——— quando & quomodo applicanda. 466
——— ubi proſint. 467
Veſlingius ſuturas tendinis Achillis & extenſorum tibiae primus deſcripſit. 1167
Veteres foetus mortui, ſed non vivi extractionem docuerunt. 1041
Vetuſtiſſimi Medici jam ſciverunt calculi, cataractae trepanationes, vaginae clauſae &c. operationes, vid. calculus, cataracta, trepanatio, vagina clauſa.
——— ——— foetus mortui extractionem jam bene docuerunt. 1064. & ſeq.
Vexata Celſi quid ſint. 150
Viardel meconii effluxum ex utero male pro certo mortis foetus ſigno venditat. 1062
——— male omnem inſtrumentorum uſum in foetu etiam mortuo educendo rejicit. 1064
Victus ratio neceſſaria in vulnerum curatione aliisque gravioribus curationibus. 87
——— ratio in ulcerum curatione maxime quoque neceſſaria. 362
Vigo, celebris chirurgus, emplaſtrum de ranis cum mercurio invenit, quod magno in uſu. 337. 372. 374
Villeroi Marechallus ex hernia fere mortuus eſt. 803
Vinctura idonea ſaepe hernias curat. 787. 826
——— pro hernia umbilici. 1213
——— nimis arcta in fracturis inflammationes & gangraenam inducit. 179
Vincturarum & faſciarum doctrina. 1181
——— diviſiones. 1182
——— firmitas qualis eſſe debeat. 179. 180. 1184
——— ——— nimia gangraenae cauſſa. 179
——— materia. 1183
——— uſus. 1145
Vincula hernias ſaepe ſanant. 787. 805. 825. 826
——— chirurgica quid. 37
Vini ſpiritus in ambuſtionibus eſt egregius. 331
——— ——— in inflammationibus externae, calide conducit. 275
——— ——— rectificatiſſimus in ſanguine ſiſtendo valentiſſimus eſt. 77
Viperarum morſus. 165
Viſus luſcus. 637
——— vitia in amouroſi, cataracta & glaucomate. 601
Vitellum ovi cum terebinthina conſtituit conſuetum & egregium unguentum digerens in vulneribus, abſceſſibus & ulceribus. 19. 59. 70. 91. 361. & alibi.

Digitized by Google

Vitrioli oleum in herniis curandis commendatur. 830
Vitriolica medicamenta ſcopo adſtringendi applicata erodunt & quandoque noxia fiunt. 77
Vitriolum coeruleum in amputationis & oneurysmatis curatione uſurpatur. 437. 496. 499
——— coeruleum carnem luxuriantem & impuram tollit, ſi pars eo tangitur ſive inungitur. 19
Ulcera generatim conſiderata. 356
——— antiqua crurum ſaepe non glutinanda. 360. quomodo curanda. 376
——— cacoethica. 365
——— calloſa. 373
——— cancroſa. 343
——— capitis. 398
——— cutanea 368
——— dyſepulotica. 365
——— ex eryſipelate. 293
——— faſcino inducta. 375
——— fiſtuloſa. 363
——— magica quid ſint. 375
——— maligna. 365
——— putrida. 369
——— ſcorbutica. 366
——— ſerpiginoſa. 368
——— ſimcoſa. 363
——— ſuperficialia. 368
——— venerea. 371
——— verminoſa. 370
Umbilici hernia 783. vinctura pro ipſa. 787. 1213. operatio quando incarcerata. 789
——— in infantibus ligaturae. 748
——— punctura in hydrope. 753
——— tumor in hydrope. ibid.
Uncorum uſus in partu difficili non prorſus eſt rejiciendus. 1066
——— pro hoc uſu praeſtantia. ibid.
Uncinuli pro cataracta educenda jam dudum rejecti ſunt. 613
Unguentum aegyptiacum mundat. 19. 309. callos conſumit. 373
——— ad ambuſta. 332
——— apoſtolorum in fiſtula ani laudatur. 1120
——— digerens ex terebinthina & vitell. ovi in vulner. 19. 59. 70. 91. & ulcer. 361. & alibi.
——— fuſcum Wurzii mundat. 19. 70. callos exedit. 373
Unguentum de linaria in haemorrhoidum dolore celebre. 1114
——— mercuriale in ſcirrhis & venereis malis egregium. 336. 338. 725
——— nutritum in ambuſtionibus. 332 cancro. 340. & haemorrhoidum dolore. 1114
——— fuſcum Wurzii mundat. 19. 70. 309
Unguis oculi. 619
——— pollicis pedis dolens quomodo curandus. 1171
Ungula oculi. 619
Unum in partu difficili ſervare praeſtat, quam duos certae neci relinquere. 773. 1045
Voelterus ob ſectionem caeſaream citatus. 757. 761
Vogelius de herniis ſine caſtratione nuperrime ſecandis ſcripſit, vid. Bibliotheca Chirurgica.
Volſella ſive vulſella quid. 18
Urethra in maſculis clauſa quomodo aperienda. 868
——— caruncula, cicatrice vel ulcuſculo clauſa. 885
——— a calculo obſtructa. 887
——— clauſa in puellis & mulieribus. 1017
Urethrae calculos qua ratione ſi haeret, ejiciendus. 889
——— clauſae in femina peculiare exemplum, quae urinam per umbilicum evacuabat. 1021
Urina ſuppreſſa quomodo promovenda. 877. 1006. de hac re Colotus. 1010. & Denyſius 1009. bene praeceperunt.
——— ——— qua ratione optime emoliatur. 1011
——— ——— quomodo aliis rationibus educatur. 1007
Urinae incontinentia in mulieribus. 1066
——— ——— in viris. 873
Uſtio ſive ambuſtio. 329
——— antitragi in dentium dolore. 643
——— apoplexiae ſaepe remedium. 471
——— auris in dolore dentium. 643
——— cancri ſ. carcinomatis inutilis. 341
——— in carbunculo. 309
——— in carie. 384
——— dentis dolentis carioſi. 648
——— in fonticulis excitandis. 464
——— in fonticulo ſuturae coronalis. 517
——— in ſetaceo faciendo. 929

Uſtio

Digitized by Google

INDEX.

Uſtio in ſphacelo non inſtituenda. 328
—— vaſorum in vulneribus. 78
—— —— poſt artuum amputationem. 499
—— vulnerum poſt morſum canis rabioſi. 162
Uteri deſcenſus & procidentia an dentur. 1084
—— haemorrhagia in gravidis. 1070. oritur plerumque a placenta ab utero ſoluta, vel a placenta ori uteri adhaerente. 1070. curanda foetus extractione. 1072
—— mola quomodo excutienda. 1116
—— oris ſcientia in arte obſtetricandi ſumme neceſſaria eſt. 1041
—— procidentia eſt cum vel ſine inverſione. 1085. quomodo curetur. 1087
—— prolapſus a multis pro hermaphrodito inepte habitus eſt. 1086
—— prolapſi inflammatio quomodo curanda. 1095
—— ſarcomata. 1027
—— ſitus in partu utrum rectus ſit an obliquus probe explorandum. 1040
—— ſitus obliquus a Deventero & Hoornio optime illuſtratus. 1045. 1058
—— vaginae os clauſum qua ratione curandum. 1017. 1021
—— vaginae os nimis anguſtum quomodo ampliandum. 1020
—— —— prolapſae inflammatio quomodo curanda. 1095
—— vulnera periculoſa. 50. 764. 769
Uterus quandoque in partu diſrumpitur. 1067
—— oblique ſitus in partu difficilis partus cauſſa eſt, & contra. 1040. 1041
Vulnera univerſim conſiderata. 13
—— abdominis. 93
—— —— ſutura ejusque varii modi. 66. 95. 102
—— abſolute lethalia. 50
—— per accidens lethalia. 52
—— anguſtiora quomodo dilatanda. 58. 97
—— animalium rabioſorum. 160
—— —— venenatorum. 163
—— aſperae arteriae. 51
—— arteriarum majorum. 50
—— bilariorum ductuum lethalia. 51
—— caeſim inflicta. 61
—— canis rabioſi. 160
—— capitis. 129
—— chyliferorum ductuum. 51
Vulnera cerebri. 50
—— colli. 123
—— colliſa ſeu contuſa. 150
—— cordis. 50
—— cranii & pericranii. 138
—— ductus thoracici. 51
—— ductuum biliferorum. 51
—— —— Chyliferorum. ibid.
—— —— urinariorum. ibid.
—— equi ejusque ſymptomata. 166
—— faciei. 130
—— ferarum rabioſarum. 165
—— frontis. 130
—— genarum. 134
—— gulae ſ. oeſophagi. 51
—— hepatis. 50
—— impura quomodo tractanda. 70
—— inſanabilia quae. 49. 50
—— inteſtinorum. 51. 96
—— labiorum. 133
—— lethalia. 50
—— lienis. ibid.
—— linguae. 134
—— meſenterii. 50
—— morſu inflicta. 159
—— naſi. 133
—— nervorum. 47. 83. 423
—— nimis arcte conſtricta gangraenam producunt. 1184
—— oculorum. 131
—— oeſophagi ſ. gulae. 51
—— palpebrarum. 131
—— pectoris. 116
—— per accidens lethalia. 52
—— periculoſa. 46
—— per ſe lethalia. 52
—— profunda novam ſaepe aperturam deſiderant. 60
—— pulmonum. 51. 121
—— punctim facta periculoſiora caeſim inflictis. 59
—— quomodo purganda. 57. 70
—— renum 50. quando in dorſo ſaepe ſanari poſſunt. 993
—— ſclopetaria. 86
—— ſcorpionum. 165
—— ſerpentum venenatorum. 163
—— ſordida, qua ratione purganda 57. 70
—— tendinum. 47. 83. 423
—— thoracis. 116
—— veneno vexata. 159

Digitized by Google

Vulnera ventriculi. 51
——— veſicae. ibid.
——— veſiculae felleae. ibid.
——— viperarum. 165
——— uteri. 50
——— —— ſunt periculoſa. 764. 769
——— a quibus deſcripta. 11
Vulneraria febris. 85
——— potio. 75
Vulneratorum regimen. 72
Vulnerum accidentia. 76
——— convulſiones. 85
——— curatio. 54
——— dolores. 83
——— fundus prius quam orae glutinandus. 61
——— lethalium judicium difficile. 54
——— ſpasmi. 85
——— ſuturae. 62. 67. 486
Uva ſive uvula nimis prolongata quomodo curanda 703. varia inſtrumenta pro ea auferenda. ibid.
Vulva anguſta nimis. 1020
——— clauſa. 1017

W.

WErlhofius de corticis peruv. uſu in gangraena ſcripſit. 321
——— tres de herniis incarceratis curatis dedit obſervationes. 818
Widemannus vaginae uteri prolapſum peculiarem deſcripſit. 1116
Widenmannia obſtetrix Auguſtana, egregium libellum de arte obſtetricandi nuper publicavit. 1042
——— Deventeri & Hornii optima praecepta continet. ibid.
Winſlous altam operationem probat, ejusque commoda recenſet. 930. 946
——— Rauium calculos veſicae excidere quando viderit. 998
——— altam operationem me primum extra Angliam perfeciſſe novit. 931
——— cautelam Garengeoti de non laedenda linea alba nullius momenti eſſe aſſeverat. 939
——— ex terrore ob metum vulgarem in apparatu magno aegros ligandi mortem notavit. 965
Winſlous ad urinae incontinentiam in viris peculiare ferramentum commendavit. 874
Woolhuſius cataractam ſolum in humore aqueo exiſtere ſtatuit. 592
——— cataractam in lente cryſtallina exiſtere vehementer impugnavit. ibid.
——— ab autore & quamplurimis aliis hanc ob rem refutatus eſt. 592. & ſeq.
——— in fiſtula lacrymali tubulum in foramine per os facto relinquit. 582
——— pro hypopyo peculiare inſtrumentum dedit. 630
——— oculorum ſcarificationem Hippocraticam inſtituit. 459. 555. ſed ſaepe ſine ſucceſſu. 561
——— oculi venas ſecuit. 553
——— ophthalmoxyſtrum ſive ſcopulam ocularíam invenit ex ſpicis ſecalis. 558
——— ſanguinis miſſionis in oculo inventionem injuria ſibi adſcribit. 553
——— ſcarificationem oculorum Hippocratis inſtauravit. 459. 555
——— ſetaceum, in cervice juxta longitudinem fieri vult. 729
Wurtzius egregius chirurgus germanus fiſſuras oſſium adſtruit. 168. 181
——— unguentum fuſcum excogitavit, quod egregie vulnera ſordida purgat & quod poſtea ſaepiſſime commendatur. 19

Y.

YVeſii, ocularii celebris quondam Pariſini, modus fiſtulas lacrymales curandi. 583
——— modus curandi hypopyum. 631. ſtaphyloma. 627
Yveſius bene de morbis & curationibus oculorum ſcripſit. 562
——— cataractae ſedem & cauſſam mecum in lente cryſtallina opaca ponit, contra Woolſuium ejusque aſſeclas. 596
——— ſignum praebet, quo cataracta membranacea a cryſtallino opaco diſtingui poſſit. 599

Z.

ZWingerus qua ratione callum oſſium facile rurſus reſolvi poſſe putat. 187

Digitized by Google

AD BIBLIOPEGUM.

Tabulae ad marginem paginarum hic indicatarum ita agglutinentur & complicentur, ut integrae e libro evolvi queant, ut

Tab.	I.	ad oram	pag. 19	Tab.	XX.	ad oram	pag. 691
Tab.	II.	———	35	Tab.	XXI.	———	733
Tab.	III.	———	105	Tab.	XXII.	———	739
Tab.	IV.	———	109	Tab.	XXIII.	———	741
Tab.	V.	———	117	Tab.	XXIV.	———	797
Tab.	VI.	———	123	Tab.	XXV.	———	853
Tab.	VII.	———	147	Tab.	XXVI.	———	877
Tab.	VIII.	———	211	Tab.	XXVII.	———	909
Tab.	IX.	———	221	Tab.	XXVIII.	———	919
Tab.	X.	———	267	Tab.	XXIX.	———	925
Tab.	XI.	———	451	Tab.	XXX.	———	955
Tab.	XII.	———	493	Tab.	XXXI.	———	1005
Tab.	XIII.	———	503	Tab.	XXXII.	———	1017
Tab.	XIV.	———	515	Tab.	XXXIII.	———	1081
Tab.	XV.	———	553	Tab.	XXXIV.	———	1119
Tab	XVI.	———	591	Tab.	XXXV.	———	1141
Tab.	XVII.	———	619	Tab.	XXXVI.	———	1179
Tab.	XVIII.	———	639	Tab.	XXXVII.	———	1209
Tab.	XIX.	———	667	Tab.	XXXVIII.	———	1249

Digitized by Google

CORRIGENDA.

pag. 4. lin. ultim. §. I. pro *tum* leg. tam.
p. 11. lin. 7. pro *ut*, leg. &.
—— lin. ult. §. XII, pro *rati::nes*, leg. relationes.
—— lin. antepenult. §. IV. pro *Paedartbo-ce*, l. Paedarthrocace.
p. 13. lin. 5. pro *Gulvanus*, l. Galvanus.
p. 29. in nota (*a*) pro *vulneribus*, l. vulnerum.
p. 32. lin. 14. pro *noſtram*, l. noſtrae. §. LXV. lin. 8. pro *incias*, l. inciſis.
p. 34. §. LXVII. lin. 1. poſt *capitis*, add. noxis &.
p. 48. §. XIV. lin. 14. pro *rerum*, l. renum.
p. 49. §. XVI. lin. 2. poſt *inſanabilia*, add. vel lethifera.
p. 52. lin. 18. poſt *jugularium*, add. internarum.
p. 59. §. XXXIV. lin. 9. pro *fruſtra*, l. fruſta.
p. 61. lin. 3. poſt *fundus*, add. vulneris ſive.
p. 64. lin. 5. poſt *nam*, add. in § 43. lin. 8. pro *ore*, l. orae.
p. 65. §. 44. lin. 4. pro fig. 5. l. fig. S.
—— lin. 19. pro fig. 11 & 15, l. 11 & 16.
p. 66. §. 46. lin. 19 pro fig. 16, l. 17 & 18.
p. 67. lin. 3. pro *fig*. 16. l. 17.
—— lin. 5. pro *AA*, l. BB.
—— lin. 8. pro BB, l. AA.
—— in nota (*a*) pro fig. 14, l. 15.
p. 72. lin. 26. pro *condita*, l. condimenta.
p. 79. §. 8. lin. 10. pro *lari*, l. lori.
p. 82. §. 14. lin. 12. pro fig. 2 & 5, l. 2 & 6.
p. 86. §. 22. lin. 6. pro *catapotii*, l. potiunculae.
—— §. II. lin. 1. pro *ignita*, l. injecta.
p. 87. §. VI. lin. 1. pro *quis*, l. qui.
p. 93 §. 20. lin. 8. pro *catapotia*, l. potiunculas.
p. 101. §. XV. lin. penult. pro *priori*, l. proin.
p. 102. §. 17. lin. 21. pro *Tab*. 16. l. 17.
p. 103. lin. 5. leg. fig. 5 vel 6.
p. 106. lin. 15. pro *fig*. 40. l. 20.
—— lin. 20. pro *fero*, l. vero.
p. 107. lin. 12. pro *Igitur &*, l. Igitur ut.
p. 117. §. IV. lin. 1. pro *chirurgus*, l. chirurgos.
p. 124. §. V. lin. 1. deleatur, l. *neque*.
p. 126. §. X. lin. 13. leg. Tab. V.
p. 144. §. 26. lin. 15. leg. Tab. VII.
p. 145. §. 28. lin. 9. pro *Neque*, l. Nempe.
p. 147. lin. ult. pro vita *tamen*, l. vita quidem.
p. 155. §. 12. lin. ult. pro *unica*, l. uncia.
p. 182. lin. 8. pro *fracturis*, l. his fracturis.
p. 198. lin. 14. pro *No*. 24. leg. 26.
p. 199. §. VI. lin. 4. pro *vel*, l. atque.
—— lin. 8. pro *ſuppuratio*, l. inflammatio.
p. 210. lin. 22. pro *adaptata*, l. adaptanda.
—— lin. 29. pro *lumina*, l. lamina.
p. 212. lin. ult. pro *adverſa*, l. transverſa.
p. 217. §. 3. lin. 12. pro *peritus*, l. penitus.
p. 223. §. 3. lin. 19. pro *quae*, l. quo.
p. 235. §. 2. lin. 11. pro *deglutire*, l. manducare.
p. 240. §. 12. lin. 9. pro *illum*, l. illud.
p. 259. §. 12. lin. 1. pro *ſi ad*, l. ſive ad.
—— lin. 4. pro *transverſus*, l. transverſas.
—— lin. 8. pro *finem*, l. funem.
p. 265. in explicat. Tab. X. fig. 3. dele 1.
p. 272. §. 9. lin. 9. pro *No*. 7. l. No. 5.
p. 280. lin. 23. pro niſi per abſceſſus, l. niſi per ſe abſceſſus.
p. 290. lin. antepen. in notis pro *Voeſius*, l. Yveſius.
p. 308. §. 6. lin. penult. pro croci contriti ℥j. leg. ʒj.
p. 317. §. 8. lin. 10. pro ℥vj leg. ʒvj.
—— §. 9. lin. 2 pro *vulnus*, l. ulcus.
p. 322. lin. 20. pro merc. dulc. ℥j. l. ʒj.
—— lin. 25. pro ung. aegypt. ℥iij. l. ʒ ij.
p. 323. lin. 5. pro ſigno △, ponatur aquae.
p. 332. lin. 23. pro Tab. XXII. l. Tab. XXXVII.
p. 340. lin. 19. pro ℥ij. leg. ʒij.
p. 341. lin. 12. pro ℥ij. l. ʒij, & lin. ult. in not. pro cap. 27. l. 28.
p. 346. §. 12. lin. 15. pro ℥j. ʒj. lin. 16. pro ℥ij, ʒij. lin. 19. pro ℥j, ʒj. lin. 20. pro ℥ß, l. ʒß.
p. 353. §. IV. lin. 12. pro ℥vj, l. ʒvj.
p. 354. lin. 8. pro *corrumpit*, l. prorumpit.
p. 359. §. VIII. lin. 18. pro *vulneribus*, l. ulceribus.
p. 369. lin. 9. pro *rubri*, l. albi. lin. 12. pro *rubro*, l. albo, §. VI. lin. 14. pro ℥ß. l. ʒß. lin. 15. pro ℥j. vel ℥iß, l. ʒj. vel ʒiß. lin. 17. pro ℥j, l. ʒj.

p. 372.

Digitized by Google

CORRIGENDA.

p. 372. lin. 20 pro boli armen. ℥ij. l. ʒij.
p. 385. §. XII. lin. 16. pro N. 5. l. N. 8.
p. 426. §. 3. lin. 5. pro N. II. l. N. XI.
p. 443. in nota p. 23. 1. l. 231.
p. 460. lin. 1. pro cap. VII. l. XVII.
p. 507. §. I. lin. 3. pro *ac*, l. aut.
p. 508. §. III. lin. 28. pro *praetenſa*, l. praehenſa.
p. 564. lin. 16. pro *Arnelius*, l. Anelius.
p. 577. § XIV. lin. 7. pro *ſereniſſimum*, l. ſereniſſimam, & pro *ſanandum*, l. ſanandam.
p. 579. lin. 25. deleatur, l. *autem.*
p. 591. in nota lin. antepenult. poſt N. XXV. adde & XXVIII.
p. 614. lin. 37. poſt anno, add. 1735.
p. 618. lin. 12. pro fig. 12, l. 13. & lin. 13. pro fig. 10. l. 11.
p. 744. lin. 9. pro *de*, l. &.
p. 747. lin. 8. poſt *poſſe*, deleatur punctum.
p. 768. nota (*a*) pro pag. 59, l. 95.
p. 789. § IX. lin. 17. pro Tab. XXXII. l. XXXIV. fig. 13.
p. 807. in nota (*b*) leg. Tab. XXXIV. fig. 13.
p. 801. in notis, lin. ultima, praeponenda eſt penultimae.
p. 810 lin. 20. poſt *ſtuduerunt*, ponatur punctum. lin. 28. pro *deprehenditur*, l. deprehenduntur.
p. 824 lin. 2. pro *nunquam*, l. nonnunquam.
p. 825. lin. 6. pro *vinctum*, l. vinctura.
p. 868. lin. 2. pro *excidentia*, l. exedentia.
p. 881. lin. 6. pro EDDD, l. A. B. C. D.
—— lin. 26. pro *nugas*, l. rugas.
p. 882. lin. 9. poſt extracto, add. (vid. Tab. XXVII. fig. 2. 3. 4. 5.)
p. 883. lin. nota (*a*) pro *lib. VIII.* l. lib. VII.
p. 888. lin. 4. pro *turundam*, l. ſpecillum.
p. 891. in nota (g) pro *Wilddmannus*, Wiedenmannus.
p. 899. lin. 7. pro *infra*, l. intra.
p. 900. §. IX. lin. 10. pro fig. 16. l. Tab. II. fig. h. & §. X. lin. 2. pro fig. 5. l. 9.
p. 901. lin. 10. pro fig. 5. l. fig. 9. ibid. §. XI. lin. 10. pro fig. 3. l. 5. lin. 21. pro fig. 4. l. 6.
p. 909. lin. 24. poſt ultimum vocabulum *indicant*, adde, puncta 2, a, 2, in fig. 15. curvaturam catheteris Senffii denotant.
p. 946. lin. 2. pro *baeſiones*, l. laeſiones.
p. 967. lin. 14. pro *Ruſſiero*, l. Buſſiero.
p. 987. lin. 3. pro *ſcripſerit*, l. ſcripſerat.
—— lin. 13. pro *credat*, l. crediderit.
p. 989. lin. 5. pro *im*, l. atque.
p. 994. lin. 7. deleatur, l. *quoque.* & lin. 11. deleatur, l. rurſus.
p. 1000. §. 39. lin. 13. pro (*a*) ponatur (*b*).
p. 1075. in notis lin. antepenult. pro *putrida*, l. putridus.
p. 1082. §. 1. lin. 2. pro *oculo*, l. ovulo.
p. 1095. lin. 8. pro fig. 4. l. 14.
p. 1099. §. 4. lin. 6. pro *ſupore*, l. ſopore.
p. 1130. lin. 3. pro *multum poſitus*, l. poſitus multum.
p. 1153. lin. 4. pro *Bruncardus*, l. Blancardus.
p. 1155. lin. 29. pro *fuiſſe*, l. ſuiſſe.
p. 1163. §. I. lin. 3. poſt *patellam*, add. ſive.
p. 1187. fig. 16. lin. 1. pro *fundum*, l. fundam.
p. 1190. §. VII. lin. 1. pro *ſexta*, l. ſeptima.
p. 1196. lin. 9. pro *ſuper ſinciput e*, l. ad frontem.
p. 1207. poſt explicationem Fig. 21, adde Fig. 22. exhibetur faſcia *continens colli*, cujus explicatio vid. pag. 1197. ibid. pro Fig. 22. ponatur 23, & pro 23, 24.
p. 1208. lin. 1. pro Fig. 24. ponatur 25.
p. 1220. lin. 12. pro *abſceſſu*, l. ulcere aut vulnere.
p. 1225. lin. 2. pro §. VI. l. III.
p. 1228. lin. 2. pro §. 10. l. §. VII.
p. 1229. §. XIV. lin. 7. pro §. 7. l. 4.
p. 1234. lin. 12. poſt vid. add. Tab. 38.
p. 1235. lin. 21. pro *utitur*, l. utimur.
p. 1237. lin. 18. pro *luxatis*, l. laxatis.
p. 1239. lin. 19. pro *fortibus*, l. fotibus.
—— §. VII. lin. 10. pro *limata*, l. lunata.
p. 1240. §. VIII. lin. 4. pro §. 8. l. 6.
—— §. IX. lin. 9. pro *linamentoq·* l. linamentumque.
p. 1248. lin. 22. pro cap. ... §. ... l. cap. V. §. VII.

Digitized by Google

CORRIGENDA.

EMENDANDA IN PRAEFATIONE.

p. 2. lin. 2. pro *indicarem*, l. judicarem.
p. 7. lin. 18. pro *publice*, l. publicae.
—— lin. antepenult. pro *eſſet*, l. eſſe.
p. 10. lin. 12. pro *proferunt*, l. protulerunt.
—— lin. 13. pro *illos etiam*, *quos*, l. illas etiam, quas.

Denique monendum, me in Bibliotheca Chirurgica pag. 12. ſcripſiſſe, *commercium litterarium non amplius continuari*; ſed ſciendum, illud nunc denuo, poſt moram duorum fere annorum, rurſus continuari; ideoque illa verba delenda eſſe.

F I N I S.

Digitized by Google

005642967

Google